

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

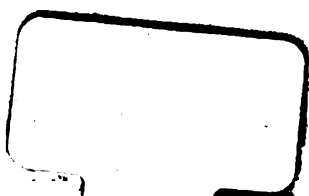
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

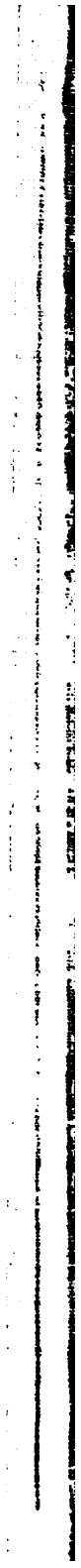
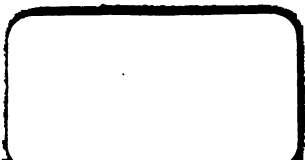
- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

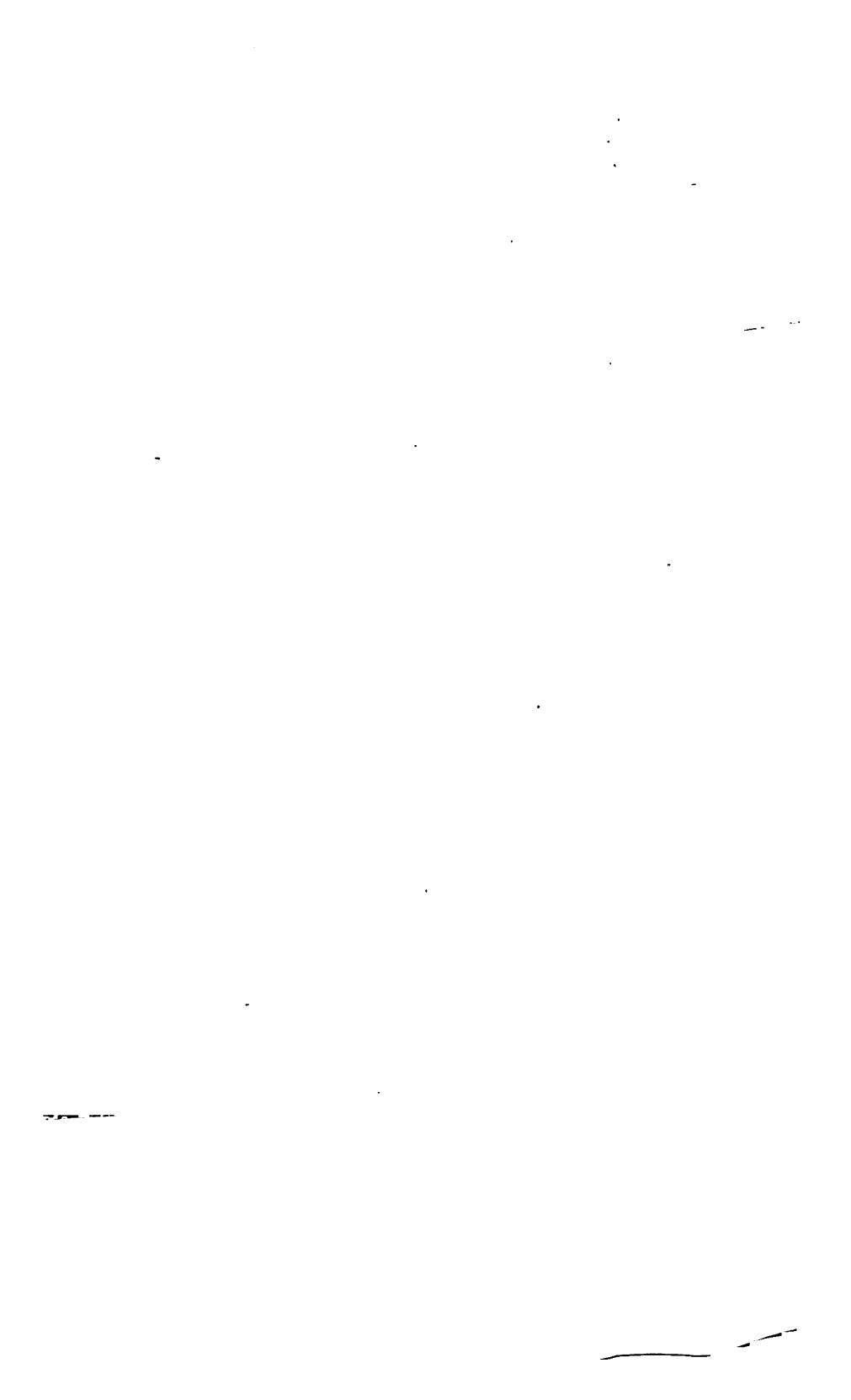

East
1911

East
ONE

NEDERLANDSCH-INDISCH
PLAKAATBOEK,

1602—1811,

DOOR

Mr. J. A. VAN DER CHIJS.

ACHTSTE DEEL.

1765—1775.

New York
Public
Library

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten
en Wetenschappen met medewerking van de
Nederlandsch-Indische Regering.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ.

's HAGE
M. NIJHOFF.

1891.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
399136
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATION
R 19 L

1765.

P. A. VAN DER PARRA

8 Januarij. *Munten, maten en gewigten, te Cheribon in gebruik.*

MAATEN.

Natte.

Een *kan* houdt 10 *mutsjes*.

- *pint* of *halve kan* 5 *mutsjes*.
- *halve pint* of *quart kan* $2\frac{1}{2}$ *mutsjes*.

Gebruikende men wyders:

een *half mutsje*, en

- *halve kit*, op zyn maat 5 *kannen*.

Drooge.

Een *maat* van 5 *gantangs*.

- " " 3 "
- " " 2 "

- *gantang*, met ryst gemeeten, wordt gerekend op $13\frac{1}{2}$ ƒ .
- *cojang* of *Java's last* ryst doet 3500 ƒ , wordende aan de scheeps-overheden afgescheept met 3400 ƒ .
- *sanga pady* of ryst in de holster is 5 *bossen*.
- *tjaing* dito 40 *sanga* of 200 *bossen*.

Zynde de *bössen* van verschillende zwaarte, dog doorgaans 8 *catjes* of 10 ƒ , maar by leverancie weegen die 10 *catjes* of $12\frac{1}{2}$ à 13 ƒ .

Een *roele* houdt 12 *Rynlandsche voeten*, en

een voet 12 *dito* duimen.

Dog de *boschmaat* houdt 13 gelyke voeten van 12 duimen.

GEWIGTEN.

Een *pond* houdt, als in Nederland, 16 *oncen* of 32 *loot*.

• *catje* weegt $1\frac{1}{4}$ ƒ of 20 *oncen*.

• *reaal* is $\frac{1}{9}$ *once* of $\frac{1}{9}$ deel van een *mark trois*, de verdeeling in 48 *stuivers* zynde.

MUNTEN.

Gouden en zilveren

zyn alhier alleen, even als op de hoofdplaats, gangbaar, dog de *ronde zilveren Spaansche reaal*, *Mexicaans pilaar*, is een articul van negotie, daalende en ryzende, en meest op 130 *ryksdaalders* de 100 *reaalen*.

Koperen

duiten en halve dito, mede als op Batavia ryzende en dalende, na dat 'er veel of weinig te bekomen zyn; krygende men tans niet meer als 20 *duiten* voor een *scheepjes schelling*, 8 voor een *dubbeld stuiver* en 10 *dito* voor een *dito nieuw Hollandia*, waarentegen men bevorens wel 2 *ryksdaalders* of 96 *stuivers* voor een *ducaton* ontving.

Looden

pitjes, alhier geslagen wordende, bestaande uit $\frac{1}{5}$ *tin* en $\frac{4}{5}$ *loot*, worden gerekend by een *imaginaire reaal* van 56 *stuivers*, verdeeld in *quarten* van 14 *stuivers*, en deezen weder in 2 *stuivers* of 100 *pitjes*, zynde 10 *pitjes* voor 1 en 25 *dito* voor 2 *duiten*, weegende zoodanig een *reaal* 4 *catjes* of 5 ƒ ; is een zeer ongestadig *geld* en merkelyk meer en minder doende, geevende tans wel 140 percent ruim opgeld.

11 Januarij. *Toevoeging van een vierden predikant aan de Luthersche gemeente te Batavia.*

De Regering gaf tevens aan den kerkeraad van de Luthersche gemeente te kennen, dat zij, »nu die gemeente vier leeraars heeft, van hunne Eerwaardens verwacht, dat ze, ongeprejudicieert den dienst in hare gemeente, nu en dan eene predikbeurt in de Nederduytsche kerken zullen waarnemen, wanneer alle gezond en dus tot voormelde extra beurt vermogens zullen zyn”.

15 Januarij. *Bepaling, dat van crimineele vonnissen, extra-ordinair door Schepens-bank geveld, geen appel op den Raad van justitie mogelijk was.*

In aanmerking genomen zynde, dat in crimineele proceduuren, extra-ordinair gevoerd by het collegie van Schepenen, sedert onhengelyke tyden gewesen is by arrest; en zulx niet alleen uyt krachte van de wetten, omtrend de administratie van de justicie in Holland vigeerende en welker observantie aan het Schepens collegie uytdrukkelyk aanbevolen word by het schryven der heeren Zeeventienen van den 4^{en} Maart 1621, maar wel byzonderlyk uyt krachte van de statutaire wetten, volgens welke dit collegie, zelfs in alle crimineele zaaken, zonder onderscheyd, by arrest zoude mogen wyzen; zoo dat hunne Eerwaardens van hunne vonnissen, gewesen en gevallen, waar in extra-ordinair geprocedeerd is, alleen aan deze regeering, als den representativen souverain, reekenschap en verantwoording schuldig zyn, by welke alleen reparatie zoude moeten gezogt worden van de bezwaarnissen, die eenig gevangen, byten figuur van een ordinair proces gecondemneerd, tegen het collegie van Schepenen vermeenen zoude te kunnen inbrengen: zoo is, uyt hoofde voorschreven en om geen gelegthyd te geven tot het retardeeren van de executie van zodanige vonnissen, die aan de gemoedelykheid van de stads rechtbank, zonder hooger beroep, overgelaten zyn, goedgevonden

en verstaan, dat alle crimineele processen, die in 't vervolg voor die rechtbank extra-ordinair gevoerd mogten worden, zullen verklaard worden, gelyk deeze regeering dezelve, met herinnering van de statutaire wet en constante practyk deser landen, nader verklaard by deesen voor niet appellabel by den Raad van justitie deses kasteels.

Heeren XVII^{den} kwamen bij hunne missive van 6 October 1766 tegen deze uitspraak van de Indische Regering op, omdat zij oordeelden tot een generale grondregel te moeten stellen, dat, wanneer gesustineert werd, dat het vonnis in kwestie is geweest zonder confessie van de gecondemneerden, de Raad van justitie notoirlyk is bevoegt om te onderzoeken, of 'er een behoorlyke en naar rechten genoegzaam gequalificeerde confessie is, en, die of in het geheel niet of immers niet voldoende vindende, als dan van dusdanig vonnis, schoon in een extra-ordinair crimineel proces geweest, te verleenen zodanige provisie van justitie, als de Raad, naar bevinding der zaaken, oordeelt te behooren. Tegen deeze grond regel, die, op zig zelve aangemerkt, buyten alle tegenspraak behoort te zyn, schynt by UEdele voornamentlyk in consideratie te zyn gekoomen, dat, volgens de Bataviasche statuten, van crimineele sententien van Scheepenen voornoemt geen appel valt: dan, vermits de Raad van justitie sustineert, dat de voorschreve statutaire wet alleen applicabel is op *doodvonnissen*, alzo alleen die en geene andere crimineele vonnissen van Scheepenen door UEdele werden geaprobeert, en wy voor al nopens dit positieff nader geëclaircisseert willen zyn, hebben wy goedgevonden, alvorens ons over Uw voorschreve besluit van 15 January 1765 finaal te verklaaren, UEdele by deezen te gelasten ons by eerste gelegenheyd te doen toekomen Uwe consideratien en advys nopens de door den Raad van justitie gesustineerde appellabiliteyt van de crimineele vonnissen, by Scheepenen der stad Batavia geweest; zullende wyders aan gemelde Raade moeten werden afgegeven een extract deezer,

ten einde gemelde Raade, des nodig oordeelende, aan ons mogte suppediteeren zodanige verdere consideratien, als zy zullen oordeelen ter hunner intentie te kunnen dienen”.

Zie verder bij 23 September 1768.

29 Januarij. *Bepaling, dat burgers van eenig buitenkantor en andere ingezetenen van het gebied der Nederlandsche O. I. Compagnie, voor handel of om andere redenen te Batavia komende, niet begrepen waren onder de Europesche vreemdelingen, bedoeld bij het besluit van 3 October 1762.*

De sjahbandar te Batavia had zulks anders begrepen en de notarissen aldaar hadden zich hierover bij de Regering beklagd, vermits de bewuste burgers zich ongaarne van een permissie-briefje voorzagen om hun crediet hierdoor niet te doen lyden”.

29 Januarij. *Intrekking van het bepaalde op 29 December 1693 nopens het compareeren, enz. van bij testament benoemde voogden en executeuren.*

Sedert onheuglyke tyden” was die bepaling in onbruik geraakt, vermits de testateurs dikwyls zulke voogden of executeurs niet bekend wilden hebben of dezelve dikwyls niet — ten minsten niet schielyk genoeg — te vinden, veeltyds ook uytlandig waren”.

29 Januarij. *Wijziging van het bepaalde op 23 Augustus 1669 en 15/17 April 1684 nopens den verkoop van lijfeigenen.*

De gezamenlijke, Bataviasche notarissen verklaarden, dat deze bepalingen onuitvoerbaar waren, voornamelyk ten aan-

zien van „eerst aankomende” slaven, „en omtrent allen van „quaade gevolgen, zoo ’er onwilligheyd omtrent de slaaven „plaats had”.

• De Regering verklaarde daarom de notarissen bevoegd transporten te passeren van slaven, „waar van des comparants „eygendom by notariëele of secretariëele acten of, by ont- „stentenis van dien, door onderhandsche, aanneemelyke be- „wyzen van gequalificeerde ingezetenen, dan wel door twee „geloofwaardige getuygen geaffirmeert werd”.

De te verkoopen slaven behoefden voortaan niet meer te compareren, noch hun iets afgevraagd te worden.

Ten aanzien van slaven, te Batavia aangevoerd en voor de eerste maal aldaar te verkoopen, mogten notarissen geen transport passeren, tenzij na vertooning van het licentie- briefje, door den sjahbandar bij den invoer der slaven verleend, welk briefje bij het protocol moest ingebonden worden.

Een en ander was reeds „werkelyk in observantie”.

29 Januarij. *Voorschriften nopens de emancipatie van lijfeigenen.*

In gevolge het bepaalde op ^{15 January}_{6 February} 1682 en 15 Mei 1689 moest de emancipatie voor gecommiteerde Schepenen geschieden.

Naar aanleiding hiervan vroegen de Bataviasche notarissen, of zij ook geene kwitantiën mogten passeren van lijfheeren, die verklaarden „voor de lyfwaarde door hunne lyfeygenen „voldaan te weezen en hen by eerste gelegenheid voor gecom- „mitteerde Schepenen te zullen enanciperen”.

De Regering beantwoorde die vraag bevestigend, mits in de kwitantie vermeld werd de dag, waarop de emancipatie voor gecommiteerde Schepenen zoude plaats hebben.

Laatstbedoelden moesten steeds aan de vrijgevers afvragen en in de betrekkelijke acte opnemen, — „gelyk in observantie „was — of de emancipatie geschiedde om niet, dan wel door „vrykoopning”.

5 Februarij. *Regeling van den bijstand, door predikanten te verleenen aan ter dood veroordeelden.*

Geleesen zynde een extract-resolutie van den kerkenraad, inhoudende verzoek om van het assisteren by parate executien van ter dood gevonnise delinquanten geëxcuseerd te worden; tot adstrueering van welk verzoek hunne Eerwaardens allegerden:

- 1° den wrevelen aard van dusdanige booswigten, die doorgaans niet het minste herouw over hunne gruweldaaden toonden;
- 2° dat het onverstandige Mahometanen of heydenen waren, die dus, menschelyker wyze gesproken, in hunne laatste oogenblikken niet vatbaar waren voor de grondwaarheden van den Christelyken godsdienst; te meer, wanneer men
- 3° aanmerkte, hoe weynig tyds 'er tusschen het vonnissen en executeeren verliep, en hoe zy
- 4° dikwyls half zieltoogende, door ontvangene of zich zelve toegebragte quetzuuren, in handen van 't gerecht vielen.

Om welke redenen hunne Eerwaardens van oordeel waren, dat de poogingen van eenen leeraar by dusdanige delinquanten geheel vruchteloos waren en het publiek gebed, voor hun geschiedende, by ongelovige omstanders en by spotters maar stoffe gaf tot vermindering van de uytwendige achting voor den Christelyken godsdienst, ter zaake van de smaadelijke verwerping van de aangehodene heylmiddelen, die men by zulke slagtoffers van de wereld, die gerechtigheyt meest tyds zag plaats hebben; zoo is, om de wille van de aangehaalde redenen, goedgevonden en verstaan by deesen te statueeren, dat de predikanten voortaan geëxcuseerd zullen blyven van het assisteren van zoodanige christen booswichten, die, in conformité van het geresolveerde ter zittinge van den 6^{den} April 1764, paratelyk worde geëxecuteerd, 't en ware iemand hunner in zyn laatste oogenblikken Christelyk onderwys verzogt; en dat wyders (gelyk) tot nog toe is gebruykelyk

geweest) een hunner Eerwaardens zoodanige patienten zal moeten assisteeren, welken het doodvonnis daags bevorens wordt aangezegd, ofschoon ook de executie zonder oprichting van 't schavot op 't pleyn voor het stadhuys geschiede.

5 Februarij. *Bepaling, dat het gouvernement van Java's Oostkust beheerd zoude worden door een titulairen Gouverneur, onder genot van het tractement en de »douceurs, bevorens door de Commandeurs te Samarang »genoten''.*

Deze maatregel beoogde »menage''.

13 Februarij. *Bepaling, dat alle edictale citatiën veertien dagen vóór den regtsdag moesten worden gepubliceerd en geaffigeerd.*

Den Raad, gereflecteert hebbende, hoe dat, wanneer iemand by edicte word geciteerd, sodanige citatie maar eens ter ordinaire plaatse word gepubliceert en geaffigeert, niet teegenstaande de manier van procedeeren en de eygenschap der zake absoluut requireert, dat al sulke dagvaardingen by edicte telkens 14 daegen van te vooren, dat de party staat opgebracht te worden, by klokke geslag gepubliceert en in ordre, met annotatie van het termyn, waar toe den impetrant van edictale citatie staat te procedeeren, worden geaffigeert; soo is, tot voorkoming van dusdanige abusieve en verkeerde handelingen, goedgevonden by deese te ordonneeren, dat, soo wel de eerste, als de tweede, derde en vierde citatie by edicte, dewelke versogt en geaccordeerd word, voortaan altoos 14 daegen, voor dat de parthy ter rolle staet opgebracht te worden, gepubliceert en g'affeert, mitsgaders, ten bewyse, dat sulx volbragt is, copias van deselve ten processe gevoegt sullen moeten werden.

15 Februarij. *Verzameling van orders voor Compagnie's schepen en mindere vaartuigen, in Indië navigeerende.*

Dit stuk is nagenoeg gelijkkluidend aan dat, medegedeeld in deel VII, bladz. 373—385.

Vervangen is de Academie de marine, waar deze in de editie van 1760 voorkomt, door »de armen».

Overigens zijn de wijzigingen de volgende:

art. 11, waaraan is toegevoegd: »Ook mag, volgens 't besluit van den 9^{en} February 1762, 't buskruid, dat op de reyze, 't zy door lekkasie, dan wel op een andere wyze, nat en vogtig of bedurven geraakt is, niet over boord geworpen, maar moet op een verzekerde plaats geborgen en op 't eerste comptoir van de Compagnie, dat de scheeps-overheeden aandoen, overgegeven worden; gelyk mede, blykens resolutie van den 18^{en} February 1761, in den aanstaande geen buskruid van de wal naar scheeps-boord of van scheeps-boord naar de wal zal mogen worden verzonden of afgescheept, als onder toezigt ten minste van een derdewaak en geen deks-officier, veel min een gemeen schepeling; en, volgens later besluit van den 20^{en} Maart 1764, worden de scheeps-overheden gelast om, artillery- of wapenkamers-goederen van boord afschepende, altyd ten minste een deks-officier op het losvaartuig te plaatsen en het zelfde, zo verre doenlyk, by het uitleveren van andere goederen almede te observeeren, op pene van, by moedwillige overtreding dezer ordre, aansprekelyk te zullen wezen voor 't gene 'er op een losvaartuig, onder opsigt van een gemeen matroos afgezonden, t'zoek mogt raken»;

art. 15, waarachter is gevoegd: »Ook worden dezelve overheden by besluit van den 8^{en} July 1763 geordonneerd om, by het overlyden van een Suratsch Moorsch onder-officier of matroos, deszels nalatenschap, zo die maar iets waardig is, dadelyk te inventariseren, by een te pakken en met den naam van den overledenen te beschryven, mitsgaders voorts aan het hoofd der plaatze, daar het schip eerst aanlanden

mogt, ter hand te stellen, met een behoorlyk getekende notitie; op pene van de door verzuimenis veroorzaakte nadelen te zullen moeten vergoeden”;

art. 21, de woorden: »die den vyand en daar »beneden”, zijn vervangen door: »Ook is alle particuliere aanbreg van Suratsche zyde kleden en van Westersche lywaten ter Indische hoofd-plaatze, onder wat benaming of pretext het ook zoude mogen wezen, absolut en zonder eenige uitzondering van zoorten, verboden, op pene van confiscatie en verbeurte van het viervoudig bedragen, buiten deportement nog en verzending van zulke dienaren van de Compagnie naar Nederland, welke deze ordres mogten overtreden; dog lywaten, die hier, ’t zy van de Compagnie of van particulieren gekogt, behoorlyk gesjapt, vertold en op de passen bekend gesteld zyn, mogen van Batavia naar alle de buiten-comptoiren vervoerd worden”;

art. 23, waaraan is toegevoegd: »inzonderheid de naar Suratte en Kareek in de maand van September en October vertrekkende schepen, welkers overheden by besluit van den 28^{en} Augustus 1761 wel uitdrukkelyk geinterdiceerd is om eenige plaats buiten Cochim aan te doen of, onder het een of ander voorwendzel, hier of daar het anker te laten vallen buiten de uitterste noodzakelykheid; op pene, dat de gene, die, buiten Cochim, een andere haven of plaats, zonder absolute zee-nood, heeft aangedaan, met afgeschreven gagie naar Nederland zal verzonden worden. Ook is, met renovatie van de placaten tegen het verkopen of veralieneren van oorlogs ammunitie, op den 20^{en} December 1764 besloten, den overheden van de naar Timor vertrekkende of van daar retournerende schepen en vaartuigen wel scherplyk te verbieden om, buiten bewezen zee-nood, eenige plaats onderweg aan te doen, ’t en zy op uitdrukkelyke ordre, van de hooge regering of door de Timorsche bedienden aan hun verleend”;

art. 24 tot 26 luiden, als volgt:

art. 24. Zy mogen ook, naar den inhoud der resolutie

van den 28^{en} Augustus, hunne gepermitteerde lasten niet onderwege, buiten de plaats hunner destinatie, verkopen, maar hebben de vryheid om deselve op dat comptoir, daar zy naar toe gedestineerd zyn, ten gelde te maken en van de hand te zetten, aan wien zy willen, zonder dat zy daar in door de ministers en bedienden op de buiten-comptoiren belet of verhinderd mogen worden;

art. 25. Den scheeps-overheden wordt mede, op pene van lyf-straffe, verboden het verkopen en weggeven van Compagnies zeekaarten aan vreemde natien; ook het lenen van dien om gecopieerd te worden;

art. 26. De scheeps-overheeden of de gezaghebbers van Compagnies schepen mogen op eigen autoriteit geen transport verlenen aan eenige vreemdelingen, 't zy Europeesche, dan wel inlandsche, naar deze hoofdplaats of elders, op verbeurte van een jaar gagie; gelyk hun ook, op een boete van vyf honderd rd^s, geinterdiceerd word het medenemen en transporteeren op een Compagnies schip van vrye vrouwenlieden of slavinnen, uitgezonderd niet alleen de zulke, die in geselschap van of met familie overgaan naar de Caap de Goede Hôop of elders, maar ook de zodanige, aan welke de hoge regering zulks permitteert. Desgelyks mogen met de naar Banda vertrekkende schepen gene manslaven derwaards worden vervoerd, dan met speciale permissie van den heer Gouverneur Generaal, op een amende van 100 rd^s, ten behoeven, zo wel als boven gemelde boeten, van de armen alhier;

art. 24 (1760) en volgende zyn dientengevolge geworden art. 27, enz.;

tusschen art. 28 en 29 (1760) is ingeschoven een nieuw art. 32, luidende: »By het inladen van suiker, 't zy hier ter rede of op Java en Cheribon, vermogen de scheeps-overheden geene stukkende of nat bevonden wordende kanassers over te nemen, op poene, dat het verlies, 't welk de Compagnie daar by mogte komen te lyden, door hen met een capitaal avans zal moeten worden vergoed».

^{18 Februarij}
^{11 Maart}. *Verbod voor de practizijns, »vóór het aangaan
»van den processe of na het institueren van dien, eenig
»gelt te cysschen van haare meesters onder de naam
»van verschot of verdient salaris, veel min eenige
»penningen op reekening en afkorting te ontfangen,
»onder wat titul het ook soude moogen weesen”.*

Volgens Schepenen werden door dit vooruit betalen »veele
»nonnosele plyters en principaal den inlander mislyt en meerder
»afgevergt, als er verdient is”.

Eerst, wanneer het proces »getermineerd” en hunne decla-
ratie door gecommiteerde Schepenen »getaxeert en geappro-
»beert” was, mogten de practizijns betaling vorderen.

Als straf op de overtreding van dit verbod werd gesteld:

voor de eerste maal: eene boete ten behoeve van de diaconie-
armen te Batavia, groot »tweemaal soo veel, als van haare
»meesters op voorschreven manier mogte ontfangen hebben”;

voor de tweede maal: suspensie voor 6 maanden;

» » derde » : deportement en verdere arbitrale
correctie.

Slechts in zaken van veel belang, welke groote voorschotten
en meer dan 3 maanden vorderden, zouden de practizijns, »na
»daar toe vooraf te doen versoek en bekoome appointment,
»inmiddens, vóór het eyndigen der proceduuren, hunne decla-
»tien moogen laten opmaken en taxeeren”.

19 Februarij. *Toekenning van zekere emolumenten aan
het Hoofd van Compagnie's zeemagt en aan den Presi-
dent van den Raad van justitie te Batavia.*

Naar het door den heer Gouvernéur Generaal voorgedragen
verzoek van den Eerwaarde Houtingh, hoofd over 's Comp^t
zeemagt, is goedgevonden en verstaan de gewone provisien
van ryst en pluymvee, gelyk die door de leden deezer regeeringe
genoten worden, aan zyn Edele te laten bezorgen van Java's

Oostkust en Cheribon en zulx te reekenen van den 18^{en} May 1764, wanneer hier ontfangen is de missive van de heeren Meesters in dato 13 October 1763, waar by zyn Edele boven den president van den Raad van justicie in rang gesteld is; aan welk laatstgemelde zyn Edele ook verstaan is gedagte provisie, zo wel van Cheribon als van Tagal, te laten bezorgen, gerekend van evengemelde tyd.

26 Februarij. *Bekendmaking, dat onder zekere voorwaarden aan een iegelijk werd vergund goederen uit een terreede Batavia gezonken schip op te duiken.*

$\frac{12}{13}$ Maart. *Verbod tegen den invoer van verminkt payment. — Last tot het inwisselen van dergelyk, bilhoen verklaard geld.*

Door den heer Gouverneur Generaal zynde vertoond de quaade gevolgen, uyt eenen verderen invoer van besnoeyd en versleeten payment te dugten, vermits deze colonie, sedert dat het langs Java's Oost-kust voor bilhoen verklaard wierd, 'er mede als overstromd was en 'er geruchten waren, dat 'er nog grooter partyen te wagten waren, niet tegenstaande, volgens het aangeteekende by resolutie van den 2^{en} October 1764, by bekkenslag bekend gemaakt was, dat gene andere dubbeltjes voor twee en een halve stuyver of tien duyten zouden gangbaar wezen, dan die onbesnoeid en van een' kennelyken muntslag waren; zoo is, naar zyn Edelhyds voorstel, goedgevonden en verstaan den invoer van payment, 't welk of besnoeyd of onkenbaar van munt zy, by advertisement te verbieden, op poene van confiscatie van het ingevoerde, met de vierdubbelde waarde daar en boven; en de officieren van justicie, zonder onderscheyd van jurisdictie, te qualificeeren tot de calange; voorts de advertisementen ook langs Java's Oostkust en te Cheribon te laten affigeeren.

Wyders al 't zodanig payment te verklaren voor bilhoen en, naar voorrige voorbeelden, voor 's Comp^s reekening te laten

opwisselen by het gewicht en betalen de reaal zwaarte tegen zes-en-dertig stuivers, wanneer het mark fyn (het gehalte van 't ingewisselde gerekend op 6 penningen, $21\frac{1}{6}$ greyn ruym, gelyk het 'op Java ingewisselde gehouden heeft) te staan zal komen op $f\ 28:4:—$, terwyl de jongste verkoop-prys in Bengaale geweest is $f\ 30:17:8$, dus het smelt- en essay-verlies ruym zal te vinden wezen.

15 Maart. *Maandelijksche verantwoordingen van de wapen-kamer te Batavia.*

Naar 't voorbeeld van 't gene deswegens op den 18^{en} February 1763 omtrend de equipage-werf en Onrust besloten wierd en reeds lang bevorens omtrent het ambachts-quartier in gebruyk is geweest, is goedgevonden en verstaan de baas van 's Comp^a wapenkamer by desen te gelasten om, met het begin van ieder maand, aan den heer Gouverneur Generaal en den heer Directeur Generaal over te geven specifieke memorien van 't gene gedurende de gepasseerde maand in zyne administratie is verbruikt, verstrekt, ontvangen en afgescheept, omme, na dat zyn Edelhyd en de heer Directeur Generaal voormelde memorien zal hebben g'examineerd en eerder niet, te worden ingenomen of afgeschreven door den boekhouder van de wapenkamer.

21 Maart. *Munten, maten en gewigten, in Bantam en de Lampongsche districten in gebruik.*

Grof gewigt.

1 *cojang* ryst, inhoudende 200 *gantings* en 1 *ganting* 8 *bamboezen*, een *bamboes* 2 *clapperdoppen* en een *clapperdop* twee *catjes*, dus een *bamboes* 4 *catjes*, een *ganting* 32 *catjes* en een *cojang* 6400 *catjes*; zynde de *cojang* 8000 R *Hollandsch*.
NB. Een *catje* is vyf-vierendeel *Hollandsch* gewigt.

1 *cojang* zout is 27 *picols* en een *picol* gerekend tegen 100 *catjes*, dus een *cojang* 2700 *catjes* of 3375 ƒ .

Hier wordt anders geen gewigt gebruikt als de *daats*, daar *picols*swyze mede gewoogen wordt, de *picol* gerekend tegens 100 *catjes* en een *catje* 16 *theil* of $1\frac{1}{4}$ ƒ *Hollandsch*.

Op de Lampongs en in de bovenlanden wordt niet anders gebruikt als *goelakken*, 200 *goelakken* voor een *bhaar*, uitgezonderd Lampong Toulang Bauwang en Lampong Poetie, welke 250 *goelakken* voor een *bhaar* geven, dog zyn naar advenant kleinder in soort, de *bhaar* gerekend op 300 *catjes* of 375 ƒ *Hollandsch*.

Goud-gewigt.

1 *theil* goud gerekend tegens $2\frac{1}{4}$ *reaal* en een *reaal* is alhier 50, ja, ook 51 *stuivers* zwaar *Hollandsch*.

Diamant-gewigt.

Wordt alhier niets anders als Compagnies *caraat-gewigt* gebruikt.

GELD-SPECIEN. .

Zilver.

Een *ronde Spaansche reaal* doet alhier, zoo op Lampong, als in de bovenlanden, f 3 : 4 —; de *halven* en *quarten* neemen de *cours* der *heelen*.

De *vierkante Spaansche reaaalen* neemen op Bantam en in dies bovenlanden haar *cours* tegens f 3 : 4 : —, dog egter alhier zyn dezelve niet zeer, maar op de Lampongs vry meer getrokken, ook tegen opgamelde prys, uitgezonderd de *casteels* of *Castiliaansche matten*, die men ter nauwer nood tegens f 3 : — kan uitgeeven; de *halven* neemen de *cours* der *heelen*, de *quart reaaalen* zyn in 't geheel niet gewild.

Verder zyn alhier onder de Javaanen geene zilverre geld-specien meer gangbaar.

De *nieuwe dubbeldjes*, dito *schellingen*, *ropyen*, *oude en nieuwe ducatonen*, ook *ducaten*, zyn alhier eenelyk gangbaar onder de Moorsche en Chineesche natie, welke haaren handel op de hoofdplaats dryven en geen andere munten, zonder groot verlies, kunnen gebruiken als evengemeld; de *nieuwe dubbeldjes* tegen $2\frac{1}{2}$ stuiver, dito *schellingen* $7\frac{1}{2}$ stuiver, *ropyen* f 1 : 7 : —, *oude ducatonen* f 3 : 18 : —, dito *nieuwe* f 4 : —, *ducaten* f 6 : 12 : —.

Kopere geld-specien.

Zyn Compagnies *duiten*, de 4 en de halven 8 voor een *stuiver*, welke alhier, op Lampong en in de bovenlanden getrokken zyn, dog de laatste soort op de Lampongs niet.

Loodre specien.

Bestaan in *pijjes*, waar van 25 een *duit* uitmaaken en weegen 600 *pijjes* een *catje* of $1\frac{1}{4}$ R , dog op Lampong zyn dezelve niet gangbaar.

29 Maart. *Bepaling*, dat ook aan de pachters van de groeten-kramen en aan die van het hoofdgeld der Chinezen, des vereischt, *surchéance* van betaling kon verleend worden.

Zie bij 25 September 1764.

Behalve »maintenue, zoo veel mogelyk, van het rendement »der verpachtingen», waren voor dese inschikkelijkheid de redenen, »vermits door de aanhoudende regens weynig groente »en vruchten ter markt quamen en 't hoofdgeld van de aankomende Chineesen eerst met het vertrek van de jonken »betaald wierdt».

2 April. *Spillage op boter.*

Door den heer Directeur Generaal zynde vertoond, dat by het reglement op de in- en uytweeging, articul 17, wel eene schikking beraamd was nopens de wyze, op welke de Nederlandsche en Bengaalsche boter door de administrateurs en pakhuysmeesters moest worden verantwoord, dogh dat nog by het gezegde reglement, nogh by dat van de in- en afschryvingen, nogh ook by 't reglement van de provisien voor de dienaaren op Batavia eenige mentie gemaakt wierd van Caapsche, Suratsche, Mallabaarsche, Chormandelsche of Ceylonsche boter; zoo is, conform de propositie van zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan tot ampliatio van het 11de artikel van 't reglement der in- en afschryvingen en van het reglement der provisien voor Batavia, titul III, artikel 10, by deezen te statueeren, dat op alle soorten van boter, buyten de Nederlandsche en Bengaalsche, aan de administrateurs by verzending of verstrekking gevalideerd zal worden eene afschryving van vyf ponden op elke hondert; waar van verstaan is circulair kennis te geven.

3 April. *Munten, maten en gewigten, te Makasser in gebruik.**Munten.*

<i>Ducaton, oude en nieuwe</i>	f	3 : 18 : —
» <i>gecartelde</i>	»	4 : — : —
<i>Ropias, heele, zonder onderscheid</i>	»	— : 30 : —
» <i>halve, » »</i>	»	— : 15 : —
<i>Nieuwe Nederlandsche dubbele stuivers</i>	»	— : 2 : 8
<i>Duiten, kopere, 't p'</i>	»	— : — : 4
<i>of 10 p' op een nieuw dubbeltje.</i>		

Hieromtrent is nog aan te merken, dat den inlander by verkoop door een *reaal* verstaat een *reaal Spaansch* à 60 *stuivers* en door een *reaal Hollandsch* 48; welke eerste (om dat die

munt hier niet weezendlyk rouleert) *ondersteht nieuw Nederlandsch paiement.*

N.B. Kopere penningen zyn hier niet gangbaar, zoo mede ook de *goude ducaten* in soort, die wel by de burgers en Batavijsche trafiquanten aanneemelyk zyn na de gestelde waardy.

Maaten.

Het tweede articul van maaten belangende, zoo is ten aanzien der *ryst-maaten* geene andere bekend als die van $66\frac{2}{3}$ ℥ , waarvan 46 op een *last* van $3066\frac{2}{3}$ ℥ gaan; dog onder den inlander en op de bazaar wordt een *gantang* gebruikt, inhoudende $7\frac{2}{3}$ ℥ , waarvan 400 derzelven een *last* van $3566\frac{2}{3}$ ℥ uitmaaken, welke jaarlyks, ter gewoener tyd, door den fiscaal opgeëischt, geëxamineerd en geëikt worden. Behalven deeze zyn nog *gantangs* voor de Zuider- en Noorder-vertiening, welke $11\frac{1}{2}$ ℥ moeten inhouden om de gepermitteerde overmaat te vinden en nergens als ten dien einde gebruikt worden.

Natte waaren worden by de *fusten*, naar het voorschreeven reglement, ontvangen en uitgeleverd; en wat by *kannen* wordt verstrekt, moet ieder *kan* 10 *mutsjes Hollandsch* inhouden, die mede jaarlyks nagezien en geëikt worden.

De *elle*, die men hier gebruikt, is tegens eene tot Amsterdam geëikte *elle* gemeeten en accordeerende bevonden, die mede, als gezegd is, tegens den slaaper, in Comp^s pakhuis berustende, door een iegelyk, die met de *elle* uitmeet, wordt geconfronteerd en gebrand.

Gewigten.

Ten reguarde der gewigten is alleen aan te merken, dat hier geene andere bekend zyn als *Hollandsche* en na de Batavijsche slaapers geëikte; voorts Chineesche *picols* en *catjes*, de laatste à $1\frac{1}{4}$ ℥ , waarvan honderd een *picol* of 125 ℥ *Hollandsch* aan zwaarte uitmaaken; wordende de *daatsen* op zyn tyd nagezien en, wel bevonden zynde, bestempeld.

Terwyl van *reaal* en *theil* gewigt weinig gebruik gemaakt wordende, niets te remarqueeren valt.

12 April. *Bepaling, dat opgaven van materialen, enz., aan fortificatie-werken verwerkt, moesten worden beëdigd.*

Is goedgevonden voor het vervolg te statueeren, gelyk geschiedt by desen, dat alle ingenieurs of andere toezieners over fortificatie-werken, wanneer hun eenige percenten van 't bekostigde voor goede toezicht worden toegelegd, voor derzelve afgave zullen moeten zweeren, dat de opgebrachte materialen, dagloonen en verdere ongelden onder hun toezicht waarlyk geëmployeerd zyn tot het werk, waarvan hun de percenten zyn toegelegd.

16 April. *Bekendmaking, dat na 30 April 1765 geen payment meer ingewisseld zoude worden.*

In ervaringe gekomen zynde, dat de goede ingezetenen alhier met eene menigte van besnoeid en versleeten paiement, van buiten ingevoerd, worden belemmerd en dat 'er nog grooter partyen van Java's Oostkust en Cheribon staan in te komen, heeft de Hooge Regering goedgevonden dies invoer te verbieden, gelyk zulks geschiedt by deezen, op pene van confiscatie, met de vierdubbele waarde daar en boven.

En is ook goedgevonden om al het paiement, 't welk kennelyk besnoeid of waar op de muntslag niet meer te bekennen is, te verklaaren voor billioen, gelyk 't zelve, na verscheyde voorgaande placcaten en ordres, voor billioen verklaard word by deezen, met verbod aan allen en een iegelyk om diergelyk payment te ontfangen of uit te geven, maar 't zelve te brengen op het stadhuis en aldaar over te geven aan expres ten dien einde te stellen gecommitteerden, Dingsdags 's morgens van agt tot elf uren en zoo ook Donderdags, aanvank neemende met den 19^{en} deezer maand Maart, ten einde aldaar voor elke

reaal aan gewicht betaald te krygen zes-en-dertig stuyvers aan goede, courante specien.

De officieren van de justitie worden, zonder onderscheid van jurisdictie, by desen gelast op de executie van dit advertissement te letten en te doen letten, zulks daar het behoort.

19 April. Voorschrift nopens naar Batavia op te zenden kopijen van negocie-boeken.

Ter voorkominge van fourberien, als er in de Mallabaarsche negocie-boeken gepleegd zyn, is goedgevonden en verstaan circulair aan te schryven, dat de hoofdgebieders en secundens of hoofdadministrateurs op alle comptoiren de voor-restanten van de negocie-boeken, alvorens de copien daarvan herwaards gezonden worden, tegen de na-restanten van 't voorige boekjaar persoonlijk zullen moeten confronteeren; en dat de tweede of hoofdadministrateur, 't zy dezelve teffens negocie-boekhouder zy (gelyk op alle comptoiren buyten Colombo, Nagapatnam, Bengaale en Samarang plaats heeft), 't zy 'er, gelyk op de vier laatste plaatsen, een afzonderlyke negocie-boekhouder gevonden worde, de copia-boeken, die herwaards afgaan, tegen de origineele, welke op ieder comptoir blyven berusten, zal moeten puncteeren met behulp van den negocie-overdrager en voor het accoord van de copia-boeken zelfs zal moeten teekenén, om indiervoegen herwaards geschikt te worden.

22 April. Last op de practizijns hunne qualificatiën of constitutiën en alle overige schrifturen, die zy ter rolle dicteeren door haar ingedient te werden, immediaat onder het dictamen over te leggen".

Vele practizijns verklaarden meermalen ter rolle, dat zij, ingevolge de dagvaarding, dienden van het een of ander stuk, »ondertusschen effective niets overleggende», waardoor veel verwarring en »veragtering» ontstond.

Om hieraan een einde te maken stelden Schepenen op dit „gedoente” eene boete van 25 rijksdaalders, „ten behoeve van dese camer”.

23 April. *Voorschriften nopens de visitatie en confrontatie van de Bataviasche negotie-boeken, enz.*

Door den heer Directeur Generaal vertoond zynde, dat, hoe zeer het confronteren de negocië- tegen de soldy-boeken, ter ervaringe of het afgeschrevene by de eerste op reekening van soldyen by de laatste behoorlyk belast zy, eerst aan den eersten opperkoopman des kasteels met het opperhoofd van 't generale soldy-comptoir wierd opgedragen by resolutie van den 29^{en} February 1752 en vervolgens by resolutie van den 25^{en} January 1757 aan den eerste in 't soldy-visite-comptoir en de beyde confrontisten van de Bataviasche administratie-boeken, dit werk echter tot nog toe was blyven steeken, als wordende door den eersten visitateur der soldyen jaarlyks alleen bericht, in hoe verre aan de by deze regeering beslotene belastingen op reekening van soldyen voldaan zy; zoo is, conform zyn Edelheyds verdere propositie, goedgevonden en verstaan de visitatie en confrontatie van de negocië-boeken dezer hoofdplaatse tegen de soldy-boeken, te beginnen met 1763/64, jaarlyks te laten geschieden door den eersten visitateur van de soldyen, geassisteerd met drie of vier gequalificeerden, in het werk van de soldyen bedreven en ten dien eynde door den heer Directeur Generaal speciaal te committeeren; en door dezelve ook te laten visiteeren alle soldy-boeken, zonder onderscheyd, welke in het generale soldy-comptoir gehouden worden; en inzonderheyd te doen nagaan, of alle geordonneerde belastingen op soldyen behoorlyk geschied zyu en gene buyten ordonnancie; byzonder zulke, waar door de Comp^e benadeeld zy of in der tyd benadeeld zoude kunnen worden, duydelijk op te geven.

Voorts omtrent de nalatenschappen van overledenen, welke door den curator ad lites aanvaard en geadministreerd worden,

te doen letten, of derzelve inventarissen behoorlyk zyn afgesloten en onderteekend door de gecommiteerden, die by de inventarisatie geassisteerd hebben, en of die inventarissen met de venduerollen en beyden met het boek, waarin het bedragen van ieder boedel ingeschreven word, accordeeren of discordeeren, gelyk mede met de ordonnancien, op welke het zuivere provenue van de nalatenschappen in 's Comp^s kasse worden geteld ter remise naar Nederland; en wyders dit in kasse getelde bedragen tegen der overledenen soldy-reekeningen te confronteeren.

Eyndelyk nog door gemelde visitateurs te doen onderzoeken, welke boedels, onder den curator ad lites berustende, reeds ten gelde gemaakt zyn, waar van het provenue nog niet geremitteerd is.

Van al het welke verstaan is telkens duydelyke en specifieke berichten te laten indienen.

30 April. *Wijziging van het reglement van 28 Augustus 1755 op de provisiën en »verdere douceurs» van de dienaren der O. I. Compagnie te Batavia.*

Voor verreweg het grootste gedeelte is dit reglement onveranderd gebleven, weshalve hier slechts de volgende wijzigingen worden medegedeeld:

titel II, art. 5: »ook zal den commandeur en equipagiemees-ter», lees: »ook zal het hoofd over Compagnies zeemagt, »nevens», enz.;

titel III, art. 4 tusschen *d* en *e* is ingeschoven de paragraaf:
e. »van de Javasche en Cheribonsche suiker genieten zy by afscheep of verzending een en een half ten honderd voor spillasie, mits de suiker werkelyk in de pakhuizen opgeslagen zy en niet overgescheept op de reede uit het ééne schip in 't andere»;

art. 5, a, 4°, »de peper, die van Bantam en Palembang »werd aangebragt», lees: »van de geharpte peper», enz.;

art. 5, a, 5°, »de peper», lees: »van de ongeharpte peper», enz.;

art. 6, waaraan is toegevoegd:

- c. »van deze en alle andere douceurs geniet de eerste administrateur twee derde en de tweede één derde; en in dezelfde propertie raakt hen de verantwoording van alles”;

art. 7, a, is vervangen door:

- a. »in deze administratie zal zig de administrateur in het verkoopen van goederen moeten reguleeren naar de resolutie van den 24^{en} Juni 1757, volgens welke alle Chormandelsche goederen met vyftig, de Bengaalsche met veertig en de Suratsche met dertig ten honderd zuivere winst moeten worden verkogt. De Nederlandsche wollen' manufactuuren verkoopt hy alle, zonder onderscheid, met eene winst van vyftig ten honderd en de overige vaderlandsche kleinigheden met vyf-en-zeventig ten honderd avans, beiden berekend op de buitenlynsche pryzen (dat is op de Nederlansche aanrekening, geaugmenteerd met vyf-en-twintig percent); maar de leden van de hooge regeering en die verder tot verstrekingen op reekening van betaaling geregtigd zyn, betaalen naar dertig percent avans op de Nederlandsche en twintig percent op de Indische goederen”;

art. 8, eerste gedeelte, is vervangen door: »de administrateurs in dit magazyn zullen, belangende de *rust*, op ieder kojang eene afschryving hebben van honderd ponden, zoo dat de kojang, by hen ontvangen met 3300 ƒ , volgens resolutie van den 16^{en} October 1744 verantwoord wordt met 3200 ƒ ; en daarenboven zullen ze, volgens resolutie van den 22^{en} September 1761, onder ultimo Augustus mogen afschryven twee op 't honderd van 't gene in het verlopen boekjaar is verzonden of verstrekt”;

art. 9, laatste alinea, is vervangen door: »voorts is hun de contante verkoop van yzer, staal en spykers toegestaan by resolutien van den 3^{en} Augustus 1764 en 16^{en} April 1765, gelyk hun zulks reeds bevorens gepermitteerd was van de yzeren' gereedschappen volgens resolutie van den 23^{en} Augustus 1754”;

art. 10, a, is vervangen door:

- a. »de administrateurs alhier moeten, by ontvangst van gezou-

ten vleesch of spek, elk vat afzonderlyk weegen en het bevonden gewigt indiervoegen verantwoord, dat voor elke vier-honderd-zestig ponden vleesch een vat en voor elke drie-honderd-zestig ponden spek een vat ter verantwoordinge worde ingenomen; waartegen, by verstrekking of verzending, voor vier-honderd-twintig ponden vleesch een vat en voor drie-honderd-veertig ponden spek een vat mag afgeschreeven worden volgens articul 15 van 't reglement op de in- en uitweeging, uit kragte van 't welke

een heele legger moet houden	388	} kannen van tien mutsjes;
» halve » » »	194	
» heel aam » »	97	
» half » » »	48 ¹ / ₂	
» biervat » »	110	

en elk vat Hollandsche boter met drie-honderd-twintig, elke pot Bengaalsche met honderd-en-veertig ponden moet worden verantwoord. Dog op de Suratsche, Chormandelsche, Mallabaarsche, Ceilonsche en Caapsche boter zullen zy, by verzending of verstrekking, vyf ponden op de honderd mogen afschryven”;

art. 10, *d*, laatste gedeelte is vervangen door: »maar in de *verstrekking by kannen* zullen ze kunnen volstaan met het verantwoord van:

den heelen legger tegen	360	kannen,
» halven » » »	180	»
de heele aam » »	90	»
» halve » » »	45	»
het vat bier » »	100	»

volgens art. 17 van 't reglement op de in- en uitweeging.

En mag voorts by ontvangst niets voor bederf of minderheid worden opgebracht, als zoodanig het waarlyk bevonden zy; waar voor te zorgen, zoo mede dat geen drooge of natte waaren vermengd of vervalscht worden door de administrateurs zelve of door iemand anders, zooveel zy weten of door de vereischte oplettendheid hadden kunnen weten, speciaal onder hunne verpligting zal begreepen wezen”;

art 13, waaraan is toegevoegd:

6° »de fabryk en de baazen genieten daarenboven vyftien stuyvers 'sdaags voor ieder van de vyftig werkjongens, die hun by resolutie van den 21^{en} September 1759 zyn toegestaan»;

art. 14, 4° en 5° zyn vervangen door:

4° »op de equipagie-werf zullen, mits het klein getal van Europische werklieden, geëmploieerd worden *vyftig inlandsche kalfaaters* en nog *dertig werkjongens*, welke tagtig ieder vyftien stuivers voor elken werkdag genieten zullen, buiten nog drie-en-zestig *koelies* tegen zes stuyvers 's daags;

5° dog de huurloonen zullen worden ingetrokken van de zulken, welke men bevindt niet in 's Compagnies dienst ter opgemelde plaatze geëmploieerd te worden, waarop 't hoofd over 's Compagnies zeemagt, nevens den commandeur, zal hebben te letten; en de *dertig kalfaaters in den trein*, die by resolutie van den 28^{en} Juli 1761 geaccordeerd zyn, zullen, zoo dra 'er wat ruimte van Europisch ambagtsvolk komt of de drukte minder wordt, moeten worden afgedankt»;
titel IV, art. 1^b, »de cassier der dagelykse cassa 2250 — 250»,

lees:

»de cassier der dagelyksche cassa rd^s $\frac{1}{4}$ rd^s $\frac{3}{16}$
van zyn $\frac{1}{2}$ percent. Zie titul I, articul 3».

Zie ook 18 Maart 1788.

3 Mei. *Verbod tegen het vervoeren van Mooren en »Jentiven» met Compagnie's schepen.*

Slechts met vergunning van het opperhoofd van eenig buiten-kantoor mogt zulks geschieden. Anders vervielen de scheeps-overheden in eene boete van 100 ducatons, ten behoeve van de armen te Batavia.

De »clandestinelyk overgekomenen» zouden »tot den tyd »hunner verzendinge» van Batavia in de ketting worden geklonken.

3 Mei. *Vermeerdering van het aantal pennisten bij het generale soldij-kantoor te Batavia van 12 tot 18.*

In Augustus 1757 was hun aantal, bij wege van ménage, verminderd, maar die regeling bleek onhoudbaar te zijn.

7 Mei. *Wijziging van het voorgeschrevene op 28 Junij 1757 nopens de leverantie van arak aan de Compagnie.*

Ten gevolge van grooten achterstand in die leverantie bepaalde de Regering, dat van ieder der twintig arak-branderyen geaccepteerd zullen worden maandelyks vier leggers voor betaling, met standhouding van de twee leggers voor de maandelysche recognitie en behoudens de facultyt van alteratie in de leverancie voor betaling, wanneer 's Comp^e benoedigdhyd toeneemt.

En wyders in aanmerking genomen zynde, dat de arak-brandery op Samarang, tot welker oprichting by missive naar derwaards van den 2^{en} Maart 1762 verlof gegeven wierdt, niet de minste recognitie opbrengt, schoon goedkoophyd van arbeydsloonen en ingredienten den eygenaar in staat stelt om meer dan dubbel van 't gene eene Bataviasche brandery geeft, op te brengen; zoo is goedgevonden door de Samarangsche brandery, voor het genot van zyn privilegie, maandelyks aan de Comp^e te doen leveren vier leggers sonder betaling en den ministeren aan te schryven om den verkoop uyt voormelde brandery van arak in leggers of ander vaatwerk te verbieden, wyl dezelve, als eenlyk tot de consumtie op Java's Oostcust geaccordeerd, met een verbod van alle verzending naar buyten, zich met de kleyne maat moet behelpen; onder bedreyging, dat, by achterhaling van Samarangsche arak in leggers of ander vaatwerk, door den eygenaar zoodanig verkocht, zyn privilegie met der daad zal gerekend worden voor vervallen, onverminderd de confiscatie van het achterhaalde, met de vierdubbelde waarde, gestatueerd by resolutie van den 14^{en} Junij 1765.

En is goedgevonden hier van de noodige kennis te geven naar de Oostersche provincien en naar Malacca”.

10 Mei. Voorschriften nopens de behandeling van vreemde schepen ter reede Batavia.

Gedelibereerd weezende over de middelen tot tegang van de desertie, die schier altyd by het aanwezen van Engelsche schepen bespeurd wordt, ten notoire blyk, dat officieren of gemeenen dier natie hun werk maken om 's Comp^s dienaaren uyt haaren dienst te lokken of den genegenen tot desertie schuytplaats te verleenen, waartoe het geduurig over en weder vaaren van hunne schuyten, boots, barkassen of ander kleyn vaartuyg te veel gelegenhyds geeft; zoo is, na den voorstel van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan by deesen te statuereen :

- 1° dat by aanwezen ter deezer reede van Engelsche, Fransche of andere schepen van vreemde Europeërs (de zoogenaamde Manilhasche en Macaosche sloopjes uytgezonderd, als die altyd onder de inlandsche handelaars, in 't stuk van de pachten, zoo wel als in andere opzichten, geconsidereert worden) alleen eene schuyt of sloep van elk schip aan wal zal mogen komen geduurende den dag en weder naar boord zal moeten roeyen met zons-ondergang;
- 2° dat alle andere vaartuygen, 't zy barcassen, boots, jollen of onder wat benaaming ook, aan boord van voormolde vreemde schepen zullen moeten gehouden worden;
- 3° dat de vreemde capitains by hunne aankonist en vervolgens hunne benoedigdhid van water en brandhout aan den sabandaar zullen moeten opgeven om hun, ten redelyken pryze, aan boord bezorgd te worden door den commandeur van de werf;
- 4° dat van elk diergelyk vreemd schip alleen de drie eerste in rang zynde personen en van de mindere vaartuygen alleen de gezaghobber, ieder met eenen knecht of slaaf

zynen dienste, aan land zullen mogen vernachten en geen anderen, 't zy ook onder wat titul of pretext ;

- 5° dat de commandeerende officier van de brandwacht, by een vreemd schip geplaatst, onverminderd de ordre tot visitatie van alle aankomende of van boord gaande vaartuygen, niet gedogen zal, dat eenig vaartuyg, hoe genaamd, na dat de vreemde schuyten of sloepen met zons-ondergang van de wal terug gekeerd zyn, aan boord van 't vreemde schip aanlegge of van boord vare ; met ordre om de zulken, die het in weerwil deser ordre onderstaan willen, eerst door een schoot met los kruyd te waarschouwen en niet gehoorzaamd wordende, met scherp op de zoodanigen te vuuren, al ware het ook met gevaar van hen in den grond te schieten ; onder verderen last, om zulke vaartuygen, die door toeval voor zons-ondergang niet aan boord hebben kunnen komen, aan boord van de brandwacht te doen vernachten.

Van welk een en ander verstaan is de aanweezenden en vervolgens aanlandenden vreemdelingen te doen kennis geven door den sabandaar, wien het departement der Christenen aangaat, en door denzelfen te doen letten op de punctueele executie dezer resolutie.

13 Mei. Verbod tegen de vaart van China op Malaka en vice versa.

Ter gelegenhyd van het gecommuniceerde wegens de vreemde Europese en inlandsche handelaars in China gereflecteerd wezende, dat de permissie aan Chineesche jonken om te Malacca ten handel te komen is prejudiciabel aan de negocie van Batavia, om diergelyke redenen, als by resolutie van den 7^{en} Augustus 1764 wegens de jonk van Macasser is aangehaald, en dat ze veel al gelegenhyd geeft tot den sluykhandel in 's Comp^s privativen tak van negocie in het thin en dat in allen gevalle deeze vergunning van geen vroege instelling is, alzoo de jonker in vroegere jaaren nergens anders dan te

Batavia ten handel komen mögten; zoo is goedgevonden en verstaan geen Chineesche jonken te Malacca of in de straat van dien naam te gedoogen, maar derzelve komste, op pene van confiscatie van vaartuyg en lading, te verbieden, zoo mede het uytrusten van jonken of andere vaartuygen van Malacca of daar omtrent op China.

17 Mei. *Voorschriften nopens het aan wal logeren van Europesche vreemdelingen te Batavia.*

Den heer Gouverneur Generaal heeft ter vergaderinge vertoont, dat de deezer dagen voorgevallene desertie van een party ambachtslieden, gevoegd by de veelvuldige diergelyke voorbeelden, welke men by het aanwezen van Engelsche schepen exteeren zag, zyn Edelhyd iets herinnerd hadt, 't geene al in voorrige tyden by deeze regeering was gesouteneerd, dat naamelyk de allengskens omtrent aankomende vreemdelingen ingesloopene permissie om willekeurig eene wooning uyl te kiezen, 't zy door het intrekken by geringe lieden, 't zy door het in huur neemen van huysen, genoegzaam alle gelegenhyd benam om 't gene 'er by nacht en ontyden ten nadeele van de Comp^e of haare dienaaren en burgery gebrouwen mogt worden, te ontdekken, waar door de nu en dan opkomende suspicien van sluykhandel haar behoorlyk bewys misten en 't gemeene volk gelegenhyd kreeg om zigh by vreemdelingen, die onedelmoedig genoeg waren om hen aan 't debauchereen van dezelve schuldig te maaken, te adresseeren, de conditien hunner desertie te bedingen en de middelen tot derzelve uytvoering te beraamen; dat, tot betooging van 't laatste, deeze enkele allegatie voldeedt, dat naamelyk in de laatste drie jaaren, in welke de Engelsche deeze reede ongemeen sterk gefrequenteed hebben, by de Bataviasche soldy-boeken als absent afgesloten zyn 72 militairen, 195 zeevarenden en 57 ambachtsgezellen; dat hier tegen geen gereeder expedient, naar zyn' Edelhyds gevoelen, uyl te denken was, dan dat deeze regeering het privilegie tot het logeeren van vreemdelingen aan het stads-

logement toeweess, gelyk het by de eerste oprechting was geschied, dogh naderhand, op de improbatie by der heeren Meesteren missive van den 4^{en} October 1756, weder ingetrokken by resolutie van den 20^{en} Juny 1757; dogh dat het voor elk opmerkenden klaar genoeg bleek, hoe der heeren Meesteren improbatore uytdrukkingen wel allermeeest zagen op den dwang, die aan aanlandende Comp' dienaaren, egaal met de vreemden, opgelegd wierd, naamelyk hun eersten intrek in 't stads-logement te nemen; behalven dat ook hunne Edele Hoog Achtbare, by examinatie van de pregnante redenen, waarom deeze regeering tot het bepaalen van der vreemden logement was overgegaan, ongetwyffeld met haar in dezelfde gedachten vallen zoude; dat, wat aanging den weer-zin, welke diergelyke geneerende wetten by aankomende vreemden verwekken moest, zyn Edelhyd dit als een onverschillige, zoo al geen wenschelyke zaak beschouwde, wyl ze de Bataviasche reede schier als eene vrye haven begonnen aan te merken en dezelve zoo sterk te frequenteeren, dat hier geduurende den tyd van maar even vier jaaren zestig Engelsche en acht Fransche schepen en brigantyns (ongereekend de Manilhasche en Macaosche scheepjes) verscheenen waren, welker verscheyden door de genooten geryffelykhyd en agrementen wecken, ja, maanden lang (gelyk aan de laatst vertrokkene drie gebleeken was) leggen bleeven.

Over welk onderwerp gedelibereerd en de by zyn' Edelhyd aangevoerde bewysgronden alleszins geavoueed zynde en aangemerkt, dat de bepaling van een vast logement voor vreemdelingen de desertie en gelegenhyd tot sluykhandel zoo al niet geheel beletten, ten minsten moeylyker maaken zoude en ligter om te ontdekken; en dat wyders diergelyke bepaling van logement van oude tyden herwaarts in onze Westersche etablissementen is geintroduceerd en als nog in usantie; zoo is goedgevonden en verstaan by deezen te statueeren, dat voortaan alle aankomende vreemdelingen van Europische natien, standhoudende de by resolutie van den 10^{en} deezer gemaakte bepaling omtrent de genen, die aan land mogen vernachten,

hun intrek zullen moeten neemen en geduurende hun gansche verblyf alhier logeeren in 't heeren- of stads-logement, alwaar ze ook hunne goederen, tegen een maatig pakhuys-huur, zullen moeten bergen en wyders een heusch tractement genieten, onder eene bepaalde verteering.

Dogh is teffens goedgevonden de Manilhasche en Macaosche schepelingen en kooplieden, als van ouds onder de inlandsche vaart in 't stuk van de pachten en in andere opzichten geconsidereerd, hunne presente vryhyd in 't logement en bergen van goederen te laten behouden, zonder eenige verandering; en den heer Gouverneur Generaal by deesen te qualificeeren om officieren van Koningsschepen, daarom aanzoek doende, van deeze restrictie in 't stuk van logement te eximeeren naar bevinding van zaaken.

En is wyders goedgevonden het logeeren van vreemdelingen van Europische natien, zoo meede het bergen van hunne goederen, aan elk en een iegelyk te verbieden by het ondervolgende placcaat, 't welk verstaan is dientwegen by deesen te approbeeren en te arresteeren.

Aangezien wy om goede redenen, ons daar toe moveerende, goedgevonden hebben het heeren- of stads-logement, met seclusie van alle andere, 't zy Compagnie's dienaaren of vry burgers, te octroyeeren en te privilegeeren tot het huysvesten van alle hier voor een tyd remoreerende vreemdelingen van Europische natien, buyten de Manilhasche en Macaosche schepelingen en kooplieden, en tot het bergen van alle gepermitteerde koopmanschappen en andere behoeften, door hun ingevoerd of ten uytvoer opgeslagen; zoo is 't, dat wy elk en een iegelyk, 't zy Compagnies dienaar, 't zy vry burger, 't zy Europeër of inlander, wel serieuselyk interdiceeren en verbieden, gelyk hun geinterdiceerd en verboden word by desen, om eenige officiers, onderofficiers, gemeenen of passagiers of hunne dienaaren, behoorende tot de equipage van Engelsche, Fransche of andere Europische vreemde scheepen, 't zy ook onder welk pretext en zonder onderscheyd of het Europeërs of inlanders, vryen of onvryen zyn, te logeeren of hunne koopwaaren of

ietwes anders, uyt hunne schepen aan land gebragt en hun in eygendom toebehoorende, te bergen, 't zy voor geld of om niet, veel min geheele huizen, tuynen of andere wooningen of pakhuyzen, binnen of buyten de stad, aan hun te verhuuren of te leenen; blyvende van dese interdictie alleen uytgezonderd de Manilhasche en Macaosche schepelingen en passagiers, welken alleen, als van ouds, onder de inlandsche vaart gerekend zynde, de vryhyd gelaten wordt om binnen deeze stad wooningen en pakhuyzen op te zoeken naar hunne verkiezing; zoo mede de officieren van Koningsschepen met hunne dienaaren, welke de heer Gouverneur Generaal permitteeren mogt om buyten het stads-logement hun intrek te neemen of hunne goederen te bergen.

En hebben wy goedgevonden tegen de contraventeurs van desen onzen placcaate te ordonneeren en te statueeren, zoo als wy ordonneeren en statueeren by deezen, dat ze, ten behoeve van den officier, die de calange mogte doen, en den kastelein in 't stads- of heeren-logement, voor de eerste keer verbeuren zullen eene boete van vyf honderd ryxdaalders voor elke contraventie, te appliceeren een derde voor gedagte officier en twee derde voor den kastelein; en dat ze voor de tweede reyze, boven deeze boete, zullen worden gedeporteerd, wanneer het dienaaren van de Compagnie zyn, of verbannen, wanneer zy tot de burgery behooren; en dat de onvermogenen tot opbrenging van de geldboete aan den lyve of anderzins, naar exigentie van zaaken, gecorrigeerd zullen worden, zonder eenige conniventie; en geen recht gedaan op de pretensien, uyt zoodanige ongepermitteerde herberging van persoon of berging van goederen profluerende.

En ten eynde aan deeze onze bevelen worde voldaan, gelasten wy aan allen officieren van justitie, ook den sabandaaren, te letten en te doen letten, dat tegen de overtreders naar den inhoudede deezes worde geprocedeerd; en op dat niemand hier van eenige ignorantie pretendeere, zal deeze worden gepubliceerd en in de Nederduytsche, Chineesche en Maleysche taalen geaffigeerd ter plaatzen, waar men gewoon is publicatien en affixien te doen.

17 Mei. Ampliatie van het verbod, uitgevaardigd den 3^{den} Mei 1765, tegen het vervoeren van vreemdelingen.

Even gelyk den 5^{den} deser aan alle scheepsofficieren verboden is vreemde passagiers buyten schriftelyke ordonnancie van de hoofden van 's Comp^s établissements mede te voeren, is goedgevonden en verstaan zulks aan alle vreemdelingen te beletten en de zulken, welke in weerwil van deeze regeering langs clandestine wegen inkomen mogten, zoo het Europeërs zyn, naar Nederland te zenden en aan boord scheepsdienst te laten doen voor de kost en, zoo het inlanders zyn, dezelve voor eenigen tyd in de ketting te klinken; van welke interdictie verstaan is den overheeden van elk aankomend vreemd schip of vaartuyg door den sabandaar te laten waarschouwen, met ordre om telkens te inquireeren, of er passagiers aan boord zyn, en wyders, zoo wel als de officieren van de justitie, te waaken tegen de violatie deezer interdictie.

$\frac{17}{28}$ Mei. Reglement voor het geprivilegeerde stads-logement te Batavia.

Art. 1. Het stads-logement zal moeten weezen groot, commodieus, by het water gelegen en gezond, mitsgaders met pakhuyzen en andere noodige bygebouwen voorzien.

Art. 2. De regent of kastelein zal weezen een man van onbesproken handel en wandel en beschaafde zeeden, die het talent hebbe om met allerley soort van menschen op een heusche wyze om te gaan en zig by hen bemind te maaken.

Art. 5. Dierhalven zal dit stads- of heeren-logement niet mogen verkogt of verhuurd worden met het regt van gebruyk en genot van de prerogativen, aan het zelve geaccordeerd, als met voorafgaande uytdrukkelyke consent deezer regeering.

Art. 4. De regent of kastelein zal ook niet vermogen eenige personen in zyn dienst te nemen of te houden, als die, vriendelyk, trouw en gediensstig zynde, den gasten, zonder aanzien van natie, persoon of religie, ten dienste staan.

Art. 5. En zal hy geauthoriseerd zyn zodanige bedienden, als hy kan aantoonen zig niet ontzien om de gasten ofte hunne bedienden te injurieeren ofte daadelyk te beledigen, ten eersten of binnen den huurtyd af te danken, zonder betaling van eenige wedde of loon, die zy te goed mogten hebben en dewelke als dan zal vervallen ten behoeve van het lazarus huys ten eylande Purmerende.

Art. 6. De regent zal door een goed reglement en bestier in zyn huys in te voeren moeten trachten te beletten en voor te komen het godslasteren, vegten en schelden; en ook, voor zoo verre het gevoeglyk geschieden kan, moeten zoeken te detourneeren en tegen te gaan alle disputen over religie en nationale zaaken door een vriendelyke vertooning van de speciale ordre, hem daaromtrent gegeven, en van de quaade gevolgen, die daar uyt kunnen ontstaan, ofte andere diergelyke onaanstootelyke middelen.

Art. 7. En als hy zig zoo verre mogte vergrypen van daar toe zelf aanleyding te geven ofte hem daarinne, direct of indirect, te meeleeren, dan wel te permitteeren of oogluykender wyze toe te laten, dat eenige der bedienden van het huys zulks komen te doen, zal hy verbeuren een somme van honderd ducats ten behoeve van voorsz. lazarus huys en daar en boven responsabel weezen voor al het quaad, dat daar uyt mogte voortkomen.

Art. 8. De regent of kasteleyn en zyne bedienden zullen om geene redenen permitteeren, dat in dit logement geleverd ofte geborgen worden eenige contrabande goederen, hoe ook genaamd; en ondekkende, dat dezelve aldaar, buyten hun weeten, geborgen of opgeslagen zyn, daar van ten eersten kennisse moeten geven, daar en zoo zulks behoord, sub pene van correctie naar vereysch en bevinding van zaaken.

Art. 9. Insgelyks zal hy den heere Gouverneur Generaal, zoo ook den sabandaar van de vreemden, nevens den Baljuw, aangeven alle de genen, die in het logement komen te logeeren en by zyn weeten met vreemdelingen zullen overleggen of beraadslagen om uyt den dienst van de Comp^e te deserteeeren

ofte uyt de colonie te ontvlugten, als ook den genen, die zig toeleggen om matrozen, soldaten, handwerkslieden ofte andere Comp^s dienaaren te ronselen, op pene van, by het contrarie, te vervallen in een boete van honderd ducatons voor ieder hoofd, ten behoeve van den sabandaar of zoodanigen officier der justitie, als de calange doen mogt, zonder onderscheyd van jurisdictie.

Art. 10. Voorts zal hy, nog zyne bedienden, eenige raad, hulp ofte aanleyding mogen geven tot het fraudeeren van de pagten, direct of indirect, op pene van een amende van twee honderd ducatons voor den overtreder, ten behoeve van het leprosenhuys en arbitrale correctie daar en boven.

Art. 11. Niemand, buyten deezen kasteleyn, zal op de penaliteyten, by het placcaat van heden gearresteerd, logies of herberg mogen geven aan Europische vreemdelingen, van wat natie of staat, die ook zyn mogten, alleen uytgezonderd de Manilhasche en Macaosche kooplieden en officieren van Konings schepen, welken de heer Gouverneur Generaal permitteeren mogt elders hun intrek te neemen.

Art. 12. Alle vreeindelingen, die met hunne koopmanschappen, in wat fusten of embalures die ook zyn mogten, in dit logement intrekken, zullen een draagelyk pakhuyshuur aan den regent of kasteleyn moeten betalen, niet excedeerende voor de fyne, precieuse goederen een agtste, voor kleyne fusten een half en voor groote fusten, als suyker, arak, enz., een pro cento, behalven het draag- of koelie-loon, waar van hem zyn verschot zal voldaan worden, zonder meer.

Art. 13. Tot gerief van dit huys, mitsgaders tot commo-diteyt voor de vreemdelingen, zal aan den kasteleyn toegestaan werden het houden van drie huurwagens, zonder aan de pagt subject te zyn, mits dat dezelve ook niet zullen mogen verhuurd ofte geleent worden aan personen, buyten dit huys logeerende.

Art. 14. En om voor te komen alle misbruyken en excessen, die van en omtrent dit prerogatief zouden kunnen gepleegd worden, en die te beter te kunnen nagaan, als dezelve begaan mogten wezen, zullen deeze drie wagens in 't geheel blaauw

geschilderd of vernist moeten wesen, tot de wielen incluis, en met blaauw tryp gevoerd.

Art. 15. De pagter van de inkomende en uytgaande regten ofte van den boom zal niemand der kooplieden ofte andere personen, in dit huys hun intrek neemende, mogen molestee-ren, hunne inkomende en uytgaande goederen, als het gene contrabande waaren zyn, arresteeren ofte den doortogt beletten, mits de eygenaar of iemand zynentwegen aan den pagter overhandige een briefje, door den regent of kasteleyn onder-tekend, waar in zal moeten gespecificeert staan de datum van den invoer of uytvoer, nevens het getal, de soort en waarde der goederen, die deselve inhouden, naar den laatsten markt-prys alhier.

Art. 16. En zal niettemin de pagter het regt behouden om de opening in persoon by te woenen of daar toe iemand zynentwegen te zenden, om versekerd te wesen, dat de pakken of baalen, etc. waarlyk inhouden het gene, waar voor zy aangegeven zyn en niets meer, weshalven de invoerder ook gehouden blyft aan den pagter in tyds kennisse te geven, waar en wan-neer de opening zal geschieden; dog den eygenaar ofte invoerder, die den regter ten genoegen kan verifieeren de voorschreeven specifieke opgave gedaan te hebben en dat de pagter op de tweede behoorlyke waarschouwing om by de opening der goe-deren te assisteeren niet gekomen is, nog iemand zynentwegen gezonden heeft en hy, invoerder, eerst als toen, in absentie van den pagter en zyne bedienden, tot de opening getreden is, zal daar over niet strafbaar wesen, maar kunnen volstaan met de betaling van den tol, pro rato van de opgegevene waarde.

Art. 17. Ook zal aan dit logement, tot grief van die 'er in trekken, worden toegestaan het houden van zes last prauwen, te weten:

drie ieder van vier,

twee van drie, en

een van twee koyangs,

om altyd, wanneer men die requireert om goederen te haalen

ofte af te schepen, zonder eenige bemoeynisse van het hoofd of de mindere commissarissen der prauwvoerders of betalinge van eenige lasten, ten behoeve van deselve ten eersten te vaaren, mits de regent of kasteleyn voor de voerders instaa, voor zoo verre als andere eygenaars van huurprauwen daar toe gehouden zyn.

Art. 18. Drie tafels zullen 'er, drie maal 's daags, in dit huys moeten worden gedekt, te weeten :

de eerste tafel zonder drank, als alleen punch voor den dorst, van twee ryksdaalders.....	} voor ieder hoofd, onder welke somme logies en bediening mede gerekent is:
de tweede tafel zonder drank, van zesen-dertig stuyvers.....	
de derde tafel voor de Europische domestieken, van vier en twintig stuyvers. . . .	

voor een' inlandsch domestiek twaalf stuyvers en voor ieder slaaf zes stuyvers, dog voor de zuygelingen, 't zy vryen of slaaven, zal niets betaald worden.

Art. 19. Volgens resolutie van de hooge regeering in dato 10 deezer maand alleen de drie eerste persoonen van elk vreemd schip en de gezaghebbers van de mindere vaartuygen aan land mogende vernagten, ieder voorsien van een domestiek, zal de kasteleyn aan geen meer vermogen logies te verleenen.

Art. 20. Voor ingezetenen, die in dit logement niet logeeren en 'er egter ter maaltyd willen komen, zal niet meer gerekend worden dan voor ieder maaltyd :

aan de eerste tafel zonder drank, als alleen punch voor den dorst, een ryxdaalder;

aan de tweede tafel zonder drank, vier en twintig stuyvers;

aan de derde tafel voor Europische domestieken, zestien stuyvers;

voor ieder inlandsch domestiek, agt stuyvers;

» » slaaf, twee stuyvers.

Art. 21. Ingevolge het plaacaat, op het stuk der tapneering alhier geëmaneerde, zal niemand, wie 't ook zy, van Europeërs of inlanders, herbergiers, kroeghouders ofte anderen van dier-

gelyke neering, vermogen te verkoopen of uyt te soetelen eenige dranken, hoe genaamt of van wat natuur ze ook weezen mogten, 't zy by de bottel of kleyne maat, als alleen de regent of kasteleyn van dit geprivilegeerde stads-logement en deeze ook alleen aan zyne gasten, namentlyk de personen, aldaar logeerende of ter maaltyd komende of die van buyten deselve mogten komen besøeken.

Art. 22. By aldien een commensaal eenige vrienden ter maaltyd begeert te houden, zal deselve voor ieder, die hy tracteert, 't zy aan de eerste of tweede tafel, niet meer betalen, als voor de ingezetenen by artikel 20 is gestipuleerd.

Art. 23. Ingevalle de regent of kasteleyn ter requisitie van iemand eenige party maakt van koop of verkoop, zal deselve voor zyne moeyte een half pro cento courtage mogen in rekening brengen.

Art. 24. In dit logement zal, voor zoo verre de consumtie in het zelve aangaat en verder niet, vry en zonder bemoeyenisse van iemand, mogen geslagt worden allerley vee, 't zy groot of kleyn.

Art. 25. En op dat de groote onkosten voor pakhuyzen en andere gemakken, ten voordeele der commercianten gemaakt, niet te leur worden gestelt, zullen de vreemdelingen, aldaar logeerende, niet vermogen goederen by particulieren te bergen, maar deselve in de pakhuyzen, daar voor by het logement geappropriert, moeten opslaan, sub pene als by placcaat van heden.

Art. 26. Van publieke verkooping van vaste goederen geniet de kasteleyn een agste ten hondert uyt het vendue-salaris; maar zy mogen gehouden worden, daar men het goedvindt, volgens resolutie van den 4^{en} December 1764.

Art. 27. Eindelyk zullen, om dit logement bestaanbaar te maaken en crediet aan het zelve toe te voegen, alle de voorschreven privilegien en prerogativen worden verleend voor den tyd van tien jaaren, ingaande primo September anno 1785 en eyndigende ultimo Augustus anno 1775.

Art. 28. En op dat een iegelyk, die den inhoud deezes eenigsins aangaat, daar van naar behooren zoude kunnen ver-

stendig worden, zal deeze ordonnancie, gedrukt zynde, niet alleen afgegeven worden aan de respective collegien en officieren van justitie, Heemraden, de sabandaar en aan het hoofd van de prauwvoerders, maar zal dezelve ook in de Nederduytsche, Engelsche, Fransche en Portugeesche taalen moeten opgehangen worden in de groote eetzaal van het gemelde logement, om aldaar van een iegelyk ten allen tyde geleezen te kunnen worden.

Zie ook bij 3 Mei 1782.

28 Mei. *Bepaling, dat de districten Prakamoentjang en Soemedang weder onder Batavia zouden sorteeren.*

Den heer Gouverneur Generaal ter vergaderinge hebbende vertoond, dat de resolutie van den 12^{en} May 1758, waar by de Preanger-Regentschappen, Sumadang en Parakamoentjang, onder Cheribon gesteld zyn, buyten andere inconvenienten, dit ook tot gevolg gehad hadt, dat derzelve regenten, als hunne producten te Cheribon leverende en daar betaald krygende, nooyt meer hier, te Batavia, quamen en dus ook niets van 't gene ze voor de producten ontvingen, onder de gemeente alhier verteerden of besteedden, daar in tegendeel de quistachtige gewoonte van de Jaccatrasche regenten veel van 't hier ontfangene geld onder de gemeente bragt; en dat daar en boven, sedert die van Sumadang en Parakamoentjang niet meer hier quamen, de Bataviasche vleesch-hal en wel insonderhyd de hospitaliers en de schafbasen van het guarnisoen excessive pryzen voor het rundvee betaalen. moesten door het gemis van de draag-ossen, die bevorens de producten van Sumadang en Parakamoentjang herwaards afbragten en hier verkogt wierden; zoo is, uyt hoofde voorschreven, naar zyn' Edelhyds voorstel goedgevonden en verstaan de Preanger-Regentschappen, Sumadang en Parakamoentjang, met de daar onderhorige districten, weder te stellen, gelyk deselve by desen gesteld worden, direct onder Batavia, om onder het oppertoetsicht van den heer Gouverneur Generaal, even als de overige Jac-

catrasche bovenlanden, te resorteren onder den gecommiteerde over de zaaken van den inlander, even gelyk zulks sedert den 12^{en} May 1730 tot den 12^{en} May 1758 (blykens resolutien van die dagen) heeft plaats gehad. En zal daarvan de nodige aanschryving gedaan worden naar Cheribon, ter advertentie van de regenten van Sumadang en Parakamoentjang voormeld.

4 Junij. *Verlenging met twee jaren of tot 31 Augustus 1767 van het octrooi der amphioen-societeit.*

Zie bij 20 Augustus 1755 en 24 Junij 1766. — De verlenging werd door het opperbestuur verleend bij missive van 25 October 1764.

11 Junij. *Bepaling, dat de officieren van de Bataviasche schutterij gedurende vijf jaren als zoodanig dienst moesten doen.*

In aanmerking gekomen weezende, dat, zo wel de hoofds als onder-officieren van de burgery en voornamentlyk de sergeanten, die posten dikwyls alleen ambieëren met oogmerk om daar van weder, hoe eerder hoe liever, ontslagen te wesen, ten eynde dus na het bekomen ontslag, 't geen zy niet lang uytstellen te besolliciteeren, bevryd te blyven van den optrek, wanneer de burgery in het geweer komt, en teffens van het doen der ordinaire wagen, 't geen niet dan tot merkelyke prejuditie strekt; zo is, om diergelyke irreguliere gedoentens voor het vervolg te beletten en tegen te gaan, goedgevonden en verstaan te statueeren, dat, zoo wel de hoofd- als mindere officieren van de burger infanterye en cavallerye vyf jaaren zullen moeten dienen in de posten, waar in zy gesteld worden, en niet eerder dan na expiratie van dien tyd hun ontslag zullen mogen verzoeken, nog ook door het collegie van Schepenen ter obtenu van dien by dese regeering worden voorgedragen,

ten ware daartoe eenige wettige redenen weezen of dese regering goedvinden mogte het zelve aan deeze of geene, uyt bysondere consideratie, te verleen.

14 Junij. Last op de diakenen te Batavia geene armen te ondersteunen, die niet in het Armen-huis wilden opgenomen worden.

Vermits quam te blyken, dat het capitaal der armen dit jaar weder door een mindere ontfangst dan uytgave vermindert is rd^s 5704 : 42⁷/₈, terwyl ook in het jaar bevorens rd^s 992 : 21³/₄ is ten agteren geteerd en, het zodanig voortgaande, op den duur niet uyt te houden zal weesen; mitsgaders, dat het dierhalven noodig zy daar inne, zo veel mogelyk, te voorsien door de vermindering van de verstrekt wordende gelden aan de gealimenteerden; zo is, op de propositie van den heere Gouverneur Generaal, niet alleen goedgevonden en verstaan diaconen te gelasten een revue onder den armen te doen, ter ervaring, of 'er geene lieden onder deselve te vinden zyn, die d'alimentatie penningen, welke zy genieten, niet benoodigen of niet meriteeren mogte en de zodanige voor het vervolg te secluderen, maar haar ook te recommandeeren om in het toeleggen van alimentatie gelden aan de geene, welke daar om komeu versoek te doen, exactelyk te letten en te ondersoeken, of de door de zoodanige voorgewende armoede en behoeflyghyd met de waarhyd quadreert, mitsgaders de zulken af te wysen, die zig niet in het arnhuys willen begeben, als g'oordeeld word, dat zy daar in kunnen worden geplaatst.

14 Junij. Bepaling nopens den Secretaris van Boedelmeesteren in diens kwaliteit van vendumcester.

Is goedgevonden en verstaan het gemelde collegie te gelasten om voortaan den secretaris, zo dra de gehoudenene vendutie, zo

wel van de vaste als losse of meubilaire goederen uyt eene nalatenschap, afgelopen is, als venduueester zynde, ten eersten by hunne boeken voor het reudement derselve te debiteeren en daar en tegen zodanigen boedel te crediteeren, in stede van zulx uyt te stellen, tot dat de vendupenningen ingekomen zyn, gelyk tot nog toe plaats gehad heeft.

15 Junij. *Voorschrift nopens militaire monster-rollen.*

Door de heeren Majores gelast werdende om viermaal 's jaars en dus alle drie maanden eens te doen formeeren en by alle gelegentheden successive aan haar Wel Edele Hoog Achtbare over te zenden een aparte monsterrolle van alle de militairen, die tot het garnisoen van Batavia en daar onder sorteerende posten gehoren, met uytdruking niet alleen van de naamen, toenaamen, geboorteplaatsen, qualiteyten en de winnende maandgelden, maar ook speciaal d'ouderdom van alle de genen, welke op die rolle bekend staan — het laaste, voor zo verre het niet precies kan geschieden, dan ten minsten zo na doenlyk — met verdere byvoeging om onder die rollen, invoegen als voorzeyd geconstitueerd synde, te stellen een schriftelyk declaratoir van het hoofd der militie en van d'opper-officieren der bysondere compagnien, waar by den eerstgemelde in het algemoen en de verdere, voor zo verre hunne bysondere compagnien aangaat, onder hunne landtekening en op den eed, by de aanvaarling hunner respective bedieningen gedaan, zullen moeten verklaaren, dat de voorsz. rolle wel en duydelyk opgesteld is en dat alle soldaten, daar by vermeld, wesentlyk onder de voornoemde compagnien dienende en volkomen in staat zyn om met 'er daad tocht en wacht te doen; zo is goedgevonden en verstaan het hoofd van 's Comp^s militie, den collonel Roussel, te gelasten om, aan dat g'eerd bevel stipt voldoende, de gemelde rollen om de vier maanden aan dese regeering te suppeditereen, ten eynde vervolgens, telkens by d'eerste gelegenthyd, aan haar Wel Edele Hoog Achtbare te worden overgezonden.

17 Junij. *Wijziging van het bepaalde op 23 Junij 1761 nopens de willevering van kisten met specerijen door scheeps-overheden.*

Nopens de gestatueerde ordre by resolutie deser tafel van den 23^{en} Juny 1761 om de kisten met speceryen by aanbrengh op de Westersche comptoiren, zo wel bruto, als netto te doen weegen, ten eynde daar door weg te neemen de klagten, die door de sloopsoverheden meermaal zyn gedaan over de quade behandeling, wanneer het bruto gewigt te min bevonden wierd, ofschoon het netto gewigt wel uytquam; door de Souratse ministers by hunnen brief van den 30^{en} September (onder vertooning, hoe de gecommiteerdens tot dat werk omtrent de jongst ontfangene parthyen wel 32 dagen, van 's morgens tot 's avonds, daar mede bezig geweest waren en dat het selve geduurende de legdagen der schepen genoegsaam ondoenelyk ware, wyl een ieder dan de handen te vol hadde) versoeck gedaan zynde, dat die ordre mogte worden ingetrokken; zo is, hier over gesproken en aangemerkt zynde, dat men reeds ter sessie van den 27^{en} April 1764 besloten heeft om, wanneer op het gewigt der speceryen, by aanbrengh op de buyten comptoiren, niet meer dan een percent te kort komt, het selve te laten afschryven en het buyten des genoeg zy, dat de kisten, waar in deselve worden afgepakt, wel geconditioneerd door de sloopsoverheden worden uytgeleverd, uyt dien hoofde goedgevonden en verstaan de voorsz. resolutie van den 23^{en} Juny 1761 in zo verre te altereeren, dat de ministers op de specery slytende comptoiren zullen werden gelast om, by dies ontfangst, de kisten bruto te weegen en, wanneer daarop geen meerder minwigt dan een percent word ontdekt, deselve, zonder ze ten eersten te openen, ten overstaan van den fiscaal door justitieele gecommiteerdens, met een kruysband daarom geslagen, te doen verzegelen en vervolgens opslaan, om by verkoop weder in presentie van gemelde officier en gecommiteerdens g'opend, netto gewogen en vervolgens, gegarbuleerd zynde, indiervoegen afgeleverd te worden; behoudens, dat het daar

in bevonden stof, insgelyks weder gewogen zynde, met het berigt dierwegens herwaards zal moeten worden gezonden; dog dat, wanneer het bruto minwigt by den ontfangst meer dan een percent bedraagd, in dien gevalle zodanige kisten, ten bywesen van de scheepsoverheeden, ten eersten g'opend, de speceryen gestort en netto gewogen en het geen 'er meer dan een percent onderwigt op ontdekt werd, haar op reeckening zal worden gestelt.

17 Junij. Aanstelling van tweede luitenants bij de compagniën grenadiers.

Op de propositie van den heer Gouverneur Generaal is goedgevonden onder de beyde compagnien grenadiers alhier deese verandering te maaken, dat by ieder derselve voortaan, met afschaffing van den capitain-lieutenant, die, buyten de capitain, tot nu toe onder ieder compagnie is geweest, een tweeden lieutenant zal worden geplaatst, als beter na het militaire gebruyk geschikt zynde en ook in het doen der wagtten convenabeler zullende wesen.

21 Junij. Vergunning voor de Javasche en Cheribonsche suikermolnaren hun product aan een iegelijk, behalve aan vreemde Europeanen, te verkoopen en uit te voeren.

De Regering zat met een grooten voorraad suiker verlegen, vooral omdat zij, in gevolge last van Heeren XVIII^{ten} van 10 October 1764, jaarlijks niet meer dan 6,000,000 ponden poeder-suiker en \pm 145,000 ponden kandij-suiker mogt aannemen.

En aangemerkt zynde, dat, in zo verre de Bataviasche molens betreft, gansch niet raadsaam kan worden geagt om voor de leverantie van dit jaar eene vaste bepaling te unaken of maar een zekere bepaalde quantityt t'ontfangen, vermits

de eygenaars en huurders derselve reets de hoog op stok lopende ongeldend, welke 'er tot de aanplanting van het suykerriet en andere noodwendigheden vereyscht worden, gedaan hebbende, in die zekere gedagten van hunne suyker te zullen kunnen vertieren, absolut voor het grootste gedeelte geheel zouden worden geruineerd, wanneer zy daarmede in het geheel of met aanzienlyke quantityten bleven zitten, 't geen zekerlyk zoude volgen, wanneer dezelve by de Comp^e niet wierde aangenomen; en zulks te meer, dewyl het dagelyks toeneemend verval van den burgervvaart en handel der ingezetenen hun geen de minste gelegenthyd overlaat om daarmede elders een uytweg te zoeken en allen verkoop aan vreemdelingen verboden is; buyten dat de ondervinding van vroegere jaaren, geleerd hebbende, hoe weynig staat er op de gewasschen te maaken zy, dierhalven ook niet zeker kan worden gesteld, of de leverantie wel zo groot zal uytvallen, als 'er gegist word, en dat, ofschoon dezelve al zo veel bedragen mogte, d'eerst aangehaalde reden, waar aan de welvaart van dese colonie gelegen legd, dierhalven te swaar behoort te wegen, dan dat men deselve voor het tegenwoordige uyt het oog zoude verliesen door een immediate obedientie aan de ordres der welmelde heeren Majores, ongerekend, dat men, na de gedagten deser regeering, als nog in die termen verzeerd, dat de Comp^e, by de acceptatie van den geheelen inzaam uyt de Bataviasche molens, wel winst, maar geen nadeel te wagten heeft; zoo wierd met eenparighyd van stemmen goedgevonden en verstaan alle de suyker, die van de tachtig Bataviasche molens uyt den inzaam van dit jaar zal worden geleverd, te accepteren; dog waar en tegen, met betrekking tot de Javase en Cheribonse suyker, besloten wierd om, uyt aanmerking van de meermalen en nog jongst ontfangene klagten, zo van Souratta, als Mallabaar, over de mindere deugd en slegte gesteldhyd in vergelyking van de Bataviasche, van alle verdere acceptatie voor 's Comp^e reekening te doen afzien en daar en tegen aan de eygenaars of huurders der molens, dan wel de negotianten, ten eynde haer gelegenthyd te suppediteren om met hunnen voorraad

een uytweg te zoeken, te permitteeren den vryen uytvoer en verkoop van dat product aan alle en een iegelyk, niet uytshuyting nogtans van vreemde Europeën, op poene van confiscatie der aan de zodanige verkogt wordende parthyen, by agterhaling derselve, met de vier dubbele waarde daar en boven.

2 Julij. *Wijziging in het reglement op de bagage van zeevarenden.*

Op de vertooning van den heer Gouverneur Generaal, dat, vernits 'er al meermaalen op de lywaatgevende buyten comptoiren, zo wel als by de sloopsoverheden, twyffeling was ontstaan, of met de interdictie tegen den particulieren vervoer van lywaten ook kwame te cesseeren de gepermitteerde lasten by hun retour na herwaards aan de schepelingen by het reglement op de bagage voor de zeevaart in Indien de anno 1743 en de daar in gemaakte alteratie, voornamentlyk by het advertissement van den ^{25 January}_{1 February} 1760, zyn Edelheyl dienvolgende oordeelde, dat het gemelde reglement daar omtrent nader diende te worden opgehelderd en geamplieerd; zo is goedgevonden en verstaan, tot narigt van alle, die 't aangaat, te verklaaren, gelyk verklaard word by deesen, dat de lasten of pakken, die by het voorsz. reglement zyn toegestaan en voormaals in lywaten wierden vervoerd na dese hoofdplaats, als nog stand houden en vervoerd zullen mogen worden in alle soorten van goederen, geen contrabande wharen zynde.

2 Julij. *Toekenning aan Boedelmeesteren van een »bequaam »pennist om den dienst van eerste clerk en overdrager» waar te nemen.*

Het Collegie van Weesmeesteren was reeds in het bezit van zodanigen klerk.

Hij moest aan handen van Schepenen »den eed» doen. Ook bepaalde de Regering, dat »naar het voorbeeld van de

bediendens op de weeskamer en zo ook van Boedelmeesteren secretaris, als geleende dienaaren zynde", de gage van dien klerk, zo wel als die van zyne successeuren, uyt de kamergelden om de ses maanden eens in 's Comp^s cassa zal moeten worden betaald, om by hunne soldy reeckening te kunnen blyven voortloopen".

2 Julij. *Wijziging van de voorschriften nopens de pennisten-tafel.*

Is goedgevonden en verstaan de respective verstrekkingen ten dienste van de pennisten tafel, die in 't jongste boekjaar 1763/64 (behalven 12 vaten Vriesche boter en 12 leggers Caabsche wyn, die jaarlyks aan de casteleyn werden afgegeven, kostende rd^s 1341) hebben belopen f 2570 : 2 : —, te verminderen en voor het vervolg te bepaalen op f 1482 : 2 : —, untsgadens ook voortaan maar zes vaten boter en zes leggers Caabsche wyn te laten verstrekken, maar ook, uyt consideratie van de bekende behoeflighyd der meeste pennisten en dat 'er aan die tafel zeer weynig spysigen, weder af te schaffen en te vernietigen de resolutie deezer tafel van den 26^{en} Augustus 1746, volgens welke van alle de ongetrouwde en die geen ouders hebben of by deselve inwoonen, jaarlyks ten profyte van gemelde tafel word ingehouden een maand kostgeld, welke dienvolgende voortaan aan de zulken zal worden afgegeven; terwyl daar en boven ook besloten wierd de maandelyksche afgave van veertig ryxd^s aan den casteleyn, om de daar uyt geprofluereerde gelden, waar van thans onder den cassa houder derselve, zynde den eersten gezworen clercq ter generale secretary, nog per restant zyn 493 rd^s, te stellen op de helft of twintig rd^s en deselve zo lange te laten verstrekken, als die somma zal toerykende wesen, terwyl inmiddels een middel zal worden uytgedagt om naderhand, wanneer het noodig mogte worden bevonden, een ander soods, buyten 's Comp^s bezwaar, tot onderhoud van meer gemelde tafel te vinden.

Zie ook bij 1 October 1765.

2 Julij. *Last op de ministers te Samarang »der weezen »middelen, die ledig leggen, tegen $\frac{3}{8}$ pct. voor de »Comp^r over te nemen*”.

Zulks geschiedde »om redenen het ginter [t. w. te Samarang] »bezwaarlyk valt penningen op eene secuure wyze uyt te »setten”.

30 Julij. *Nadere voorschriften nopens negotie-boeken.*

Ten opzigte van eene Souratse factuur van aanrekening gereflecteerd zynde, niet alleen, dat veele posten veel laater aangereekend zyn, dan het selve hadde kunnen en behooren te geschieden na een goede styl van boekhouden en de oude ordre om, zo veel mogelyk, de lasten en winsten van ieder jaar tot het selve te brengen, maar ook, dat sommige herwaards ten laste zyn gebracht, welke aldaar zelve t’huis hooren, en anderen weder direct na Ceylon hadden kunnen werden aangereekend, terwyl daar en boven veele kleene sommetjes van eenige weynige stuyvers en zelfs van agt penningen onder deselve gevonden worden, die, alleen uyt te hooge aanrekeningen, abusive optellingen, als andersints ontstaande, welke niemant ter vergoeding kunnen werden opgelegd en ook der moeyte geheel niet waardig zynde, gemakkelyk op de parthyen kunnen verevend worden; zo is, om diergelyke irregularityten en al het noodeloos schryven voor den aanstaande te prevenieren, goedgevonden en verstaan, tot ampliatio van de voor- en meermaals gegevene ordres, mitsgaders insonderhyd tot die op het examineeren der negotie en soldy boeken van den 30^{en} July 1763, met dies ampliatio van den 19^{en} October daar aan, naar de respective buyten comptoiren circulair te gelasten, dat by de respective negotie boeken alle de lasten en winsten van ieder jaar ook tot het selve en alle posten onder haare behooryke rekeningen zullen moeten gebracht en voorts in agt genomen worden, dat van comptoiren, die eene directe correspondentie met den anderen hebben,

geen aanrekeningen of ten goede brengingen, op een zodanige plaats t'huys hoorende, naar dese hoofdplaats gedaan, zo mede dat geene aanrekeningen van een zo gering belang, dat z'op de parthyen mackelyk hun verevening kunnen vinden, by wege van redres posten terug of ten goede sullen mogen aangereekend, maar verevend, dan wel, wanneer z'ontstaau zyn uyt inattentie van dese of gene der bediendens, in dien gevalle door deselve zullen moeten vergoed worden; en dat voor het overige alle aanrekeningen of ten goede brengingen in het zelve jaar, des mogelyk, of ten minste met d'eerste scheepsgelegenthyd, 't zy deselve deese hoofdplaatst of andere comptoiren incumbereen, geschieden moeten, sub pene, dat, by bevinding van het tegendeel, diergelyke verzuymde posten, zo wel als van zodanige, die abusive gedaan worden en op de comptoiren, van waar ze geschieden, hun verevening moeten vinden, als wesentlyke erreuren aangemerkt en aan d'ontdekkers en aanwysers derzelve, even als van de sodanige, een sesde tot premie zal toegelegd worden, ten laste van de geene, die deselve begaan hebben en die ook responsabel zullen werden gehouden voor al het geene, waar by de Comp^e eenig nadeel zoude kunnen lyden.

2 Augustus. *Voorschriften nopens het repareren, beproeven, enz. van geweeren.*

Om in den aanstaande gerust te kunnen wesen, dat gene andere dan bequaame geweeren naar de buyten comptoiren uyt de wapenkamer alhier versonden worden, zo is niet alleen goedgevonden en verstaan in 't vervolg by de afspakking van deselve vier militaire officieren te committeeren en deselve te gelasten om geweer voor geweer t'examineeren na den inhoud van een dientwegen ontworpen instructie, luydende;

werden by desen gelast zig te vervoegen in 's Comp^e wapenkamer en aldaar de geweeren, die naar staan te werden verzonden met het schip, , stuk voor stuk t'examineren en wel te letten, off de loopen wel gestelt in de

laden leggen en dese niet gebroken of gescheurt zyn, zo mede of de sloten hunne behoorlyke speling hebben, mitsgaders geen manquement bevonden word aan de tuymelaar en de trekker, en in 't generaal, of de gemelde geweeren behoorlyk tot gebruyk bequaam zyn, voor zo verre zulk uysterlyk kan worden gesien, also de bequaamhyd der loopen zelve, na dat z'altorens geprobeert syn, ter verantwoording blyft van den baas van de wapenkamer; sullende van hun bevinding schriftelyk rapport moeten worden gedaan aan den heer Directeur Generaal;

maar daar en boven den baas van den gemelde wapenkamer te gelasten om ook zelve naauwkeurig te letten en zorge te dragen, dat gene geweeren, die eenigsins defect zyn, maar allesins bequaame afgescheept, mitsgaders dezelve zodanig afgepakt worden, dat z'by het overvoeren in de kassen niet of ten minsten zo weynig mogelyk kunnen beschadigt raken.

Wyders is ook besloten voor het vervolg te statueeren, dat de loopen van alle geweeren, die van de respective buyten comptoiren alhier werden ontfangen om gerepareert te worden, altorens met een enkele schoot zullen moeten werden geprobeert, ten eynde dus verzekert te kunnen wesen, dat zodanige geweeren in staat van gebruyk zyn, mitsgaders zulks ook dienvolgende te laten plaats hebben omtrend de zodanige, die alhier uyt het guarnisoen maandelyks ter verhelping op de wapenkamer worden gebragt, wanneer nopens de gestelthyd der loopen maar eenige bedenking mogte vallen.

9 Augustus. *Voorschrift nopens mutueele testamenten.*

Van wegens het collegie van Schepenen klagten voorgekomen wesende, dat de permanente ordre, laast gesteld by billet van den ^{2 Maart}_{7 April} 1761, dat alle de gene, die in de possessie komen van vaste goederen, deselve binnen den tyd van drie maanden op hare naamen moeten doen overschryven, sub poene van betaling van de vier dubbelde 's heeren geregtighyd, nu en dan nog word overtreden, voornamentlyk ten opzigte van de zodanige, die, by mutueele testamenten vermaakt, by erffenisse op

de vrouwen vervallen: zo is, om daar omtrend ook in het vervolg te voorsien, goedgevonden en verstaan, tot nadere ampliatie van het gemelde billet van den 7^{en} April 1761, de respective notarissen te gelasten en t'ordonneeren om by de mutueele testamenten, even gelyk reets in het generaal omtrent alle andere actens is gestatueerd, ook te doen influenceeren, dat de vrouw, de langstlevende zynde, zal moeten zorgen, dat de vaste goederen, die by overlyden des mans op haar mogten vervallen, binnen den voorsz. tyd op haar naam worden overgeschreven, sub poene van de boete, by het evengemelde billet bepaald; gelyk mede, dat, wanneer de vrouw, met een huwelykse voorwaarde getrouwd en vaste goederen bezittende, die op haar eygen naam staan en zy aan haar man vermaakt, dese deselve insgelyks, op gelyke poene, binnen den meergemelden tyd op syn naam zal moeten doen registreeren.

9 Augustus. *Nadere omschrijving der jurisdictie van den Advocaat-fiscaal en van den Water-fiscaal.*

Om, zoo veel mogelyk, nader den wegh af te snyden tot alle hacquetten over het point van jurisdictie onder de respective officieren van justitie, waar omtrend, met opzigt tot den advocaat fiscaal en water-fiscaal, by resolutie van den 22^{en} November 1748 voor de laaste maal gedisponeerd is; zo is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan tot nadere ampliatie van de dierwegens in vigore zynde permanente wetten en schikkingen en byzonder met relatie tot die van den waterfiscaal, by wege van opheldering van het meergemelde besluit, te verklaaren en te statueeren:

dat des advocaat fiscaals jurisdictie, gelyk van ouds, zig extendeert tot alle plaatsen onder het ressort van de Nederlandsche Comp^e in dese gewesten, voor so verre daar van in desen geen speciale uytzondering word gemaakt, naamelyk ten aanzien van den waterfiscaal, dewelke zich zal uytstrekken:

- 1° tot alle d'eylanden, gelegen in 't gezigt van deese hoofdplaatse, naamentlyk om de West: de Kuyper, Onrust, Purmerend, Hoorn, Rotterdam, Schiedam, Amsterdam, Middenburg en het Duyfjes eyland; en om d'Oost: Vader Smit, Leyden, Enkhuysen, Alkmaar en Edam;
- 2° op de schepen, die ter Bataviasche rhede leggen en zig binnen de voorschreven eylanden beviuden mogten, gevolgelyk ook die ten eylande Onrust of de Kuyper, mitsgaders Edam ter reparatie of inlading leggen;
- 3° tot alle het gene buyten de boom, in de rivier tusschen d'Oost en Westwal, voorvallen mogte en dus wel speciaal uytgezonderd op de wal zelve of de voormelde beyden stukken lands ter wederzyden van de revier, schoon ook aan de Westkant doorsneeden, dat alleen geschied is om water in de Vrymanshaven te leyden, alzo het zelve daar door nogtans de vaste wal blyft, alwaar gevolgelyk, zo wel als in de stads ommelanden, de jurisdictie competeert en gelaten word aan den Drossaart, gelyk aan den Bailliuw in de stad en Zuyder voorstad, zoo als van ouds heeft plaats gehad;

dat des niet te min dit speciaal rechtsgebied niet wegneemt, dat, wanneer in de naby- of tegenwoordigheyd van eenige der officieren ofte van hare bediendens eenig delict mogte exteeren, de zodanige niet alleen zal mogen, maar ook ten eersten moeten ageeren, dog de zaak vervolgens overgeven aan den geene, onder wiens jurisdictie deselve gehoord, waar van egter wel speciaal uytgezonderd blyft al, wat het agterhalen van geslokene of contrabande goederen aangaat, alzo, een ieder officier daartoe volkomentlyk gequalificeerd en gelast zynde, het niet meer dan billyk zy, dat den gene, die de calange gedaan heeft, tot den uyteynde der zaak blyve fungeeren voor den ordinairen of competenten regter, ten eynde hem door deselve, na de ordres en placcaaten, zyn aandeel in het agterhaalde toegewesen worde, om deselve des te meer op te wekken den morshandel op alle mogelyke wyze te keer te gaan.

9 Augustus. *In dienst stelling van Chinesche koeli's tot het laden en lossen van Compagnie's schepen ter reede Batavia.*

Door den heer Gouverneur Generaal vertoond zynde, hoe door de menigvuldige grasseerende ziekten onder de weynig aan handen zynde zeevarende het dagelyks werk der ontladinge en beladinge van de schepen genoegzaam niet meer naar verysch konde worden volbragt en dat den opper-equipagie-meester uyt dien hoofde reets versoek hadde gedaan om met een parthy Chineesen of inlanders te mogen worden g'assisteerd, proponeerende zyn Edelhyd dierhalven om eenige Chinese huurlingen aan te neemen, waar van zig reets circa vyftig koppen hadden aangeboden, mits ieder genietende tien rd^s ter maand; zo is, uyt hoofde de omstandighyd der zaake 't zelve absolut noodzaakelyk maakt, nademaal 'er geen ander middel uyt te denken zy om zig uyt de presente verlegenthyd te redden, goedgevonden en verstaan zyn Edelhyds propositie t'amplecteren, mitsgaders dienvolgende, voor zo lange zulks nodig zal wesen, een getal van een hondert aan te neemen, om in vier ploegen van vyf en twintig koppen, waar van by ider ploeg een als hoofd zal ageeren, verdeelt en zodanig g'employeerd te worden; en de werving daar van te denandereen aan den capitain over de gedagte natie, Lim Tjipko, aan wien ook maandelyks de betaling van het huurloon, gerekend op tien rd^s voor ieder kop, alzo dezelve voor niet minder te krygen zyn, uyt 's Comp^s cassa zal worden afgegeven om onder deselve uytgekeerd te worden; dan, om teffens voor te komen, dat die menschen door de scheeps-opper- en onder-officieren (gelyk de ondervinding al veelmalen geleert heeft, dat niet weynig gebeurt) niet mishandelt en dus afgeschrikt worden om, wanneer men haaren dienst in 't vervolg verder mogte benoodigen, zig weder te laten gebruyken, zoo is met eenen besloten den opper-equipagie-meester te gelasten om op de schepen ernstig te waarschuwen om die lieden met alle bescheydenthyd te tracteeren, sub poene, dat die geen, welke zig aan brutalityten of mishandelingen

tegens deselve mogten schuldig maaken, van qualityt en gagie gedeporteerd en verder gecorrigeerd zullen worden naar bevin- ding van zaaken.

12 Augustus. *Last op de buiten-kantoren, »daar het »aanqueeken van slaven tot ambagtslieden in usantie» was, zorg te dragen, dat »de zodanige, die ten koste »van de Comp^e bequaam werden, niet tot dienst van »particulieren werden gebruykt». — Verbod tegen het verruilen van zodanige slaven, op poene van deportement of andere, arbitraire straf.*

Deze voorschriften zijn afkomstig van Heeren XVII^{den}, die tevens verboden, dat Compagnie's slaven tot zwaardvegers en slotenmakers zouden worden opgeleid.

12 Augustus. *Verbod voor de Oostersche gouvernementen tegen het verkoopen van provisiën uit Compagnie's voorraad aan particulieren.*

Is goedgevonden en verstaan, in overeenkomst van haar Edele Hoog Agtbare g'eerde ordre, na de Oostersche gouver- nementen circulair te verbieden het verkoopen van provisien uyt 's Comp^e voorraad aan particulieren, met uytslyting nogtans van het gouvernement Banda, alwaar men besloot om, zo verre het absolut vereyscht en de voorraad permitteerd, by het oude en presente gebruyk te laten continueeren, om reden den burger anders geene de minste gelegenthyd heeft om daarvan voorsien te raaken, door dien 'er genoegsaam niets met 's Comp^e schepen particulier word aangebragt.

12 Augustus. *Voorschrift nopens naar Nederland te verzenden stukken.*

Vermits men met de heeren Majores al te meermalen, niet

zonder ergernis, ontwaard heeft, dat aan de zo dikwerf gereiteerde ordre op de rigtige verzending der papieren, direct naar Nederland, van de comptoiren, welke daar op een directe correspondentie hebben, en voor het selve van d'overige, ter verdere adresse naar dese hoofdplaats, nu en dan nog al zeer gebrekkelyk wordt voldaan; zoo is niet alleen goedgevonden en verstaan, ipgevolge de begeerte van haar Edele Hoog Agthare, 't selve andermaal circulair naar de respective buyten comptoiren aan te bevelen en om daaronder speciaal te begrypen de lyste van d'aangekomene en vertrokkenene particuliere vaartuygen, de staatrekeningen en vertooningen der lasten en winsten, met de beantwoording van de extracten uyt de vaderlandsche brieven, by inlyving van de laatgemelde in de missives aan dese regeering, nevens alle zodanige verdere charters, als waar op de ministers en bediendens zig by haare advisen speciaal beroepen en by resolutien niet ingelyft, mitsgaders tot een volkomen begrip van dezelve vereyscht worden; maar ook, op dat het selve in het vervolg zo ligt niet weder in het vergeetboek gerake, daar benevens te statueeren een boete van een maand gagie, ten behoeve van den armen, voor die gene, welke daar omtrend in het vervolg nalatig mogte worden bevonden; en ten eynde zulks zal kunnen worden ontwaard, alvorens de heeren Majores dierwegens in den aanstaande weder eenige klagten behoeven te doen, zo is besloten almede circulair aan te bevelen, dat van alle de papieren, naar Nederland direct of over dese hoofdplaats afgezonden en overgezonden wordende, aparte registers by de allereerste occasie van de comptoiren, die op Nederland direct correspondeeren, en van d'overige nevens de papieren selve herwaards zullen moeten werden geschikt en dezelve te doen examineeren door den eersten gesworen clercq ter generale secretary, om vervolgens aan dese regeering eenmaal 'sjaars by een bericht op te geven, in hoe verre dese of gene in de bezorging mogten gefailleert hebben, op dat de zulken aanstonds de gestatueerde boete kan worden opgelegd.

15 Augustus. *Last op de buiten-kantoren voorzigtig te wezen met het in dienst nemen van vreemdelingen.*

Slechts na bekomen magtiging mogt men hun »posten van gewigt» toevertrouwen.

15 Augustus. *Magtiging op de Indische Regering »aan »persoonen, die door gevangenisse [bij den vijand] en »geleden rampen eenige byzondere gunste meriteeren, »zodanige gratificatiën of douceurs toe te voegen, als »zy oordeelt te behooren».*

16 Augustus. *Voorschrift »op en terug-reekeningen, mitsgaders ten goede brengingen».*

Om, zo veel mogelyk, te prevenieeren alle oneygen aan- en terug-reekeningen, mitsgaders ten goede brengingen, welke op de respectieve buyten comptoiren, zo onder den anderen, als na dese hoofdplaatse, maar al te dikwylen werden gedaan, 't zy by factuuren, 't zy by onkost reekeningen; zo is goedgevonden en verstaan den ministeren en bediendens by extract deses circulair te gelasten, dat diergelyke aan- en terug-reekeningen, dan wel ten goede brengingen, voortaan niet meer zullen mogen geschieden, dan na dat daartoe alvorens in rade van politie een besluit zal wesen genomen.

20 Augustus. *Bepaling, dat de leden in den Raad van Indië, bij aanvaarding hunner betrekking, verplicht waren zig voor vijf jaren aan den dienst der Compagnie te verbinden.*

Niet dan met leedwesen voorgekomen zynde der heeren Meesteren gedaane verklaring, dat, zo wel de ordinaire, als extra-ordinaire Raaden van Indien by d'aanvaarding hunner bediening, even als alle andere dienaaren, moeten treden in

een nieuw verband van vyf jaaren en dat dezelve, binnen hun verband repatrieerende of uyt den dienst ontslagen wordende, niet zullen mogen jousseeren van de gagie, emolumenten en verdere voorregten, tot hunne bediening staande; zo is goedgevonden en verstaan haar Edele Hoog Agtbare eerbiedig te versoeken om van gemelde dispositie gunstig te willen resilieeren, uit consileratie, dat haar Edele Hoog Agtbare wel voormaals deselve hebben gelieven te permitteeren om zonder verlof te mogen retourneeren by brieve van 17 September 1757, zonder dat 'er immers misbruyk van gemaakt is, en om het discredit, het welk door voorsz. ordre ontwyffelbaar aan het character van een lid der hooge regeering by den minderen dienaaren en burgers moet worden te wege gebragt, voor al wanneer het mogte komen te gebeuren, dat deese of geene van deselve zoude willen repatrieeren, waar toe veele dienaaren somtyds binnen hun verband wel genoodsaakt worden, 't zy door ziekelyke lichaamsgesteldheden of andere oorsaaken, in welken gevalle het niet dan ten uystersten hard soude wesen, dat een heer, die aan de hooge tafel gezeten heeft, als een gemeen passagier soude moeten overvaaren, dus met den allergeeringsten dienaar gelyk gesteld en allent halven aan kleynagting, geswyge aan brusque behandelingen, g'exponeerd worden.

Heeren XVII^{den} gaven van dit voorschrift aan de Indische Regering kennis bij hunne missive van 25 October 1764, omdat, volgens hunne opvatting, de Raden van Indië in het reglement van ^{31 Julij}_{6 Augustus} 1755 vergeten waren en zulks tot „verkeerde bevattingen en illusien” aanleiding zoude kunnen geven.

Naar eene nadere beschikking ter zake van Heeren XVII^{den} is te vergeefs gezocht.

23 Augustus. *Nadere omschrijving der jurisdictie van den Drossaard der Bataviasche ommelanden en van den Gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander.*

Ten vervolge van het geresolveerde op den 9^{den} dezer, conerneerende de by renovatie en ampliatio bepaalde jurisdictie der officieren van justitie, door den heer Gouverneur Generaal

g'opperd zynde de nu en dan voorkomende verschillen tusschen den Drossaard der Bataviasche ommelanden en den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander omtrent het excorceren hunner ampten, in het aanneemen of overgeven der dagelykse klagten tusschen de inlandsche natien en speciaal de Chineesen, binnen en boven de respective buyten posten woonagtig, en zulks byzonder, door dat de ordres dienaangaande maar stukswyze en meest mondelings gegeven zyn of ook wel door geen genoegzaame distinctien alle onzekerheden wegneemen; zoo is, na deliberatie, goedgevonden en verstaan om, met standhouding van de goede ordres, die in desen niet worden gealtereerd of ook wel niet gerenoveert, speciaal vervat by resolutie dezer regeering van den 5^{en} December 1707, te statuieren, dat alle de op de landen, gelegen boven de posten Meester Cornelis, Anké, de Qual, de rivier de Maronde en Tana Abang, voorvallende crimineele delicten, schoon die behooren onder den Drossaard, egter ter eerster instantie, even als de opvatting en daadelyke verzekering der delinquanten, in verzekering genomen moeten worden door den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander; dog dat hy, gecommiteerde, daar van ten eersten aan den heer Gouverneur Generaal kennisse gegeven hebbende, de delinquanten, met het gene ter verificatie van de misdaad mogte wezen ingekomen, vervolgens zal moeten overgeven aan voormelden Drossaard, ter afdoening en teregtstelling voor het Eerwaarde collegie van Schepenen;

dat daar en tegen alle civiele en huyselyke zaaken en geschillen, die ten platten lande, boven even geciteerde buyten posten en landen, komen voor te vallen, 't zy onder Mahometanen of onder de op die landen zynde Chineesen, ook by de campongs volkeren onder den anderen, ter informatie, decisie en afdoening van meermelden gecommiteerde (onder approbatie van hooggemelde zyn Edelhyd) directelyk, invoegen als van ouds, zullen blyven sorteren, zo dat den Drossaard niet zal vermogen zyne bediendens boven voormelde buyten posten en landen te laten fungeeren ofte door deselve eenige exploitien

of arresten te doen dirigeeren, maar dit ten eenemaale overlatende aan den voormelde gecommiteerde;

dat den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander ter contrarie by desen g'interdiceerd word zigh in eenige zaaken, hoe genaamd, beneden de voorsz. gelimiteerde buyten posten en landen voorvallende, 't zy onder Chineezen, 't zy onder Mahometanen, in te wikkelen, except zodanige, welke in de respectieve inlandsche campongs en het daar toe gehoudene volk, gelyk voorzegt, mogten resulteeren, als al mede (gelyk van ouds) in allen opzichte onder den gecommiteerde moetende blyven sorteeren, in zoo verre civiele en huyslyke affairen zyn; dog dat, zo wanneer het een gemengde civiele zaak mogte wesen, naamentlyk een geschil tusschen een inlander, in een der campongs gehorende, en een Chinees of inlander, niet onder een der Mahometaanse capitains sorteerende, dan wel tusschen een hier niet t'buys horende Chinees of inlander of zodanige Chineesen en inlanders onder den anderen, dat dan den Drossaart voormeld in de calange geprefereert word om het different naar regt en billykhyd, conform de ordonnautien en placcaten, af te doen, zoo den aanklager of de beschuldigde geboren onder zyne en niet onder de jurisdictie van den Bailliuw;

dat dus in zulke gemengde gevallen de actie aan voorsz. officieren, een ieder in 't zyne, zal blyven competeeren en de gene, die in een der campongs gehoord, op het requisit van een der gedagte officieren (of na dat daar van aan den gecommiteerde door haar zal wezen kennisse gegeven) aan dezelve door hem, gecommiteerde, zal moeten werden g'extra-deert, alzo de zodanige niet door de dienaaren van justitie uyt de campongs zullen mogen worden gehaald.

23 Augustus. *Magtiging op het Collegie van Schepenen, ter bestrijding van de stads-ongelden, eene halve maand huishuur als belasting te heffen van de huizen binnen de stad Batavia, de Zuider voorstad en het Chinesche kamp.*

Uitgezouderd werden de huizen, welke gedurende de twee

•jongste maanden van het jaar" onbewoond waren geweest, •wyl het voor de eygenaars te zwaar valt om nog daar en •boven een halve maand huysuur te missen".

25 Augustus. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was thee en edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

30 Augustus. *Munten, maten en gewigten, op Java's Noord-Oostkust in gebruik.*

MUNTEN.

Goude.

1 *goude ducaat* (zwaar geld) doet 22 *schellingen* of *ryksdaalders Hollandsch* 2 : 36 : —.

Zilvere.

1 *gecartelde ducaton* (zwaar geld) doet 13 $\frac{1}{3}$ *schellingen* of *ryksdaalders Hollandsch* 1 : 32 : —, de halven naar proportie.

1 *ongecartelde ducaton* (zwaar geld) doet 13 *schellingen* of *ryksdaalders Hollandsch* 1 : 30 : —, de halven naar proportie.

1 *ronde Spaansche mat* of *Mexicaansche pilaar* doet 10 $\frac{2}{3}$ *schellingen* of *ryksdaalders Hollandsch* 1 : 16 : —, de halven en *quarten* volgen mede den *cours der heelen*.

1 *kantige Spaansche mat* of *Mexicaansche pilaar* doet 10 *schellingen* of *ryksdaalders Hollandsch* 1 : 12 : —, de halven en *quarten* volgen mede den *cours der heelen*.

1 *keizerdaalder* doet 10 *schellingen* of *ryksdaalders Hollandsch* 1 : 12 : —.

1 *dubbeld ropia* doet 9 *schellingen* of *ryksdaalders Hollandsch* 1 : 6 : —.

1 *enkelde ropia* doet 4 $\frac{1}{2}$ *schellingen* of *ryksdaalder Hollandsch* — : 27 : —.

1 *nieuwe schelling* doet *ryksdaalder Hollandsch* — : 7 : 8.
 1 *nieuw dubbeldje* doet 10 *heele duiten of ryksdaalder Hollandsch* — : 2 : 8.

Kopere.

1 *heele duit* (zwaar geld) doet 2 *halve duiten of ryksdaalder Hollandsch* — : — : 4.

1° voornoemde *geld-specien* zyn op alle *comptoiren* deezer *kust* gangbaar, met dit onderscheid egter, dat de *nieuwe Hollandsche dubbeldjes* op de *comptoiren Rembang, Joana en Japara* onder de *inlander* niet zoo gaarne gewild zyn dan wel de *Zeeuwsche of Westvriesche*, waarentegen de eerst-gemelde *dubbeldjes* te *Souracarta en Djocjocarta* in beter aanzien zyn dan de *laatstgenoemde*.

2° *kopere heele en halve duiten* rouleeren op en langs de *geheele kust*, behalven in den *Oost-hoek*, terwylen onder den *inlander* aldaar de *kopere munt kippings* met de naam van *Japansche, toegenaamd Balische, mitsgaders Palembangische en Chineesche*, wel *principaal de gewilde munt* op de *bazaars* als *anderzins* is; en *buiten de silvere gelden* voornoemd is 'er geen *handel* dan met *dezelve*.

Men *wisselt die, de ducaten, 't zy oude gecartelde, tegen 500 ook wel 510, de ronde reaal of Mexicaansche pilaar 405 tot 410 en de kantige 390 en 400. Een meenigte van die wordt jaarlyks door den inlander aangebragt en daarmede de handel gedreven, excepto in het landschap van Sumanap, alwaar 8000 loode pitjes een reaal doen.*

MAATEN EN GEWIGTEN.

Een *cojang ryst, catjang, boonen, etc., inhoudende 28 picols of Nederlandsch* ₤ 3500

excepto te *Sourabaya*, daar de *cojang* gerekend word op. » 3750.

Een *cojang zout* te *Rembang*, houdende 58 *maaten* :

van 75 ƒ ieder maat gerekend, komt.....	ƒ 4350
uytgenomen te Sourabaya, daar ze 40 maaten houdt	
van 125 ƒ ieder maat en dus.....	» 5000
Een picol is 100 catjes of Nederlandsch.....	» 125
Een catje is.....	» 1 $\frac{1}{4}$
Een maat graanen, houdende 10 catjes, is.....	» 12 $\frac{1}{2}$
Een tacker oly, houdende 25 kannen, excepto in den Oost- hoek, is 5 $\frac{1}{3}$, tot 1 $\frac{1}{3}$, kan van 10 mutsjes ieder.	
Een vaam hout doet 6 voet in de lengte en 6 in de breedte.	

3 September. *Magtiging op de "soldij-bediendens" te Batavia alle soldij-rekeningen te teekenen. — Bepaling, dat de "intrekker" [uilbetaler op eenig buiten-kantoor] dier rekeningen aansprakelijk was voor het zegel-regt, verschuldigd voor die rekeningen.*

$\frac{10 \text{ September}}{8 \text{ October}}$. *Uitschrijving van een algemeenen boete-, dank- en bede-dag.*

17 September. *Voorschrift nopens het beëdigden hunner rapporten door justiciële gecommiteerden.*

In aanmerking gekomen zynde, dat het veel ligt op buyten comptoiren soude kunnen gesustineert worden, dat het niet welvoegelyk zy, dat gecommiteerde justitiële leden hunne rapporten moeten beëdigden; zoo is, ter voorkoming van oneyge, willekeurige schikkingen en om een egualen voet te houden, goedgevonden en verstaan by desen circulair te gelasten en naar alle comptoiren aan te schryven, dat justitiële, zo wel als andere gecommiteerdens, hunne berigten en zaaken, tot hun ampt, als leden van justitie, geen speciale betrekking hebbende en waar toe de presentatien en prestatie van den eed vereyscht word, telkens deselve by de rapporten zullen moeten aanbieden en vervolgens volbrengen en allerbyzonderst by en voor zedanige rapporten, die van het ontfangen, garbuleren

en uytwegen van speceryen spreken, om dat, hoe waarschylyk het is, dat de leden van justitie op de buyten comptoiren van de vertrouwste dienaaren zyn en d'attenste om de commissie naar behoren uyt te voeren, 'er egter geen reden is om andere, ordinaire en extra-ordinaire gecommiteerdens in dien minderen graad te begrypen, dat voor die alleen den eed tot meerdere versekering maar noodig zoude wesen, nadien den eed, die de leden van justitie betrekkelek tot die hunne charge doen, hun ten aansien van voorsz. commissien niet meer verbind, als dat den eed van trouwe alle dienaaren binnen de paalen van hun pligt moet houden; zynde voorts ter deser gelegenthyd nog speciaal bepaald, gelyk g'ordonneerd wordt by desen, dat ten aansien der speceryen slytende comptoiren de gecommiteerdens exact moeten letten, of de kisten, waar die precieuse waar zigh in bevind, wel behooryk met kruysbanden voorsien en verzeguld werden, waar van in de raporten telfens mentie moet gemaakt, en dat in allen opzigte, by opening en uytweging, een naauwkeurige visitatie en opletenthyd geobserveerd worde.

20 September. *Voorschrift nopens het belasten van soldijrekeningen.*

De Regering bepaalde, »dat geene belastingen op reekening van soldyen mogen geschieden, over wat verzuym of misslag het ook wesen mogte, zonder besluit deeser regeering, dan wel zonder schriftelyke ordonnantie van den heer Directeur Generaal, ten eynde alle gelegentheden tot willekeurige belastingen af te snyden; en dat, by contrarie behandeling, zelfs zaaken van belang, als zeer reprochabele handelwyzen van strafwaardige dienaaren, voor de regeering bedekt kunnen blyven”.

20 September. *Bepaling nopens inlandsche militairen.*

Op het voorgestekke bezwaarpoint door het opperhoofd van 't generale soldy comptoir, dat sommige inlandsche

militairen niet vertrekken, als aangenomen zyn, is verstaan, zo wel hier by de monsterring aan boord door den monstercommissaris en waterfiscaal naauwkeurig te doen letten, mitsgaders den ministers op de buyten comptoiren by extract deses aan te bevelen om toe te sien, of van hier niet versonden worden en elders aankomen onbekwaame, afgeleefde of tot het snaphaandragen niet vermogende subjecten, dan wel ook slaaven, en dus andere, dan tot den dienst vereyscht en geworven zyn; met last, dat voormelde comuissaris, by ontdekking van eenige konkelaryen, daar van ten eersten aan het opperhoofd over het generale soldy comptoir kennis moet geven, onder bedeeeling van de naamen, op welke zy te voorschyn komen; en dat dit op de buyten comptoiren aan de soldy boekhouders of die dat werk verrigten, moet geschieden, om vervolgens zoo een capitain of commandant, waar onder den troep gehoord, de genotene twee maanden gage op hand van de zulke op reekening te stellen.

20 September. *Bepaling, dat te Cheribon bij voortduring 30 stuivers uitgaand regt door de pachters van de sjahbandarijen geheven zoude worden van elke pikol suiker, door particulieren uitgevoerd.*

Dat uitgaand regt werd »door de leveranciers, maar niet »door de Comp^e betaald, schoon de Compagnie de zuyker »inkogt”.

»De sabandary van Gabang voornamentlyk om den thol »der zuyker wierd gepagt”.

Zie ook bij 8 November 1765.

20 September. *Voorschriften voor den Curator ad lites en den tweeden Visitateur der soldijen.*

De Regering vond goed »den curator ad lites te gelasten, zo wel omtrent de overmaking van boedels, die onder syne administratie gehoren en komea, als van de gelden, die van

verkogte boedels op de uytreyzen aan hem ter hand gesteld worden, alle mogelyke spoed te maken en jaarlyks onder ultimo Augustus dese regeering te berigten, welke boedels nog onder hem berusten en niet verantwoord zyn, met byvoeging van de redenen, waarom deselve niet na Nederland geremitteerd of verantwoord hebben kunnen werden.

Door den tweeden visitateur der soldyen telkens aan het opperhoofd van de loge te doen opgeven de posten van contanten, die by de scheepsboekjes van verkogte boedels of gedeeltens derzelve als ingekomen bekend staan, sub pene van, by nalatighyd of verzuym dienaangaande, uyt zyn dienst gesteld te worden; mitsgaders al verder door den curator ad lites aan de schippers of boekhouders van de uyt Nederland komende schepen een duydelyke, specifique quitantie te doen verleenen van de gelden, die hy van hen ontfangd voor reekening van boedels van dienaaren, op de reyse overleden, en daar van copia autenticq door den tweeden visitateur voormeld te laten neemen, om hem ter narigt te dienen, in stede van op mondelinge informatien te werk te gaan.

Den curator ad lites tot narigt te laten strekken, dat hy in 't afbetalen van schulden of eenige andere uytgaaf van penningen van boedels, onder zyne administratie komende, niet alleen voorzigtig zy om daar voor quitantien te neemen, maar deselve ook wel te bewaaren, ten eynde by de visitatie deselve onder eene behoorlyke notitie of register te produceeren, also by het tegendeel de posten, daartoe relatief, niet zullen gevalideert worden.

Meermelde curator ad lites by desen te ordonneeren om by de inventarissen van de onder zyne administratie komende boedels, zo wel de vaste, als losse goederen of niets uytgezonderd, daar op bekend te stellen, mitsgaders by de boedelrekeningen de datums, wanneer deselve verkogt zyn, om dat het zulke noodige requisiten in 't verantwoorden van nalatenschappen zyn, dat voorige irregularityten of omissien niet langer tot een basis voor het tegendeel moeten strekken.

Ter verantwoording van den curator ad lites te laten de

2½ perc^{to}, die hy, in steede van de hem toegelegde 1 perc^{to} voor het ontfangen en in cas tellen van constanten, die hy van den sequester of van de schippers of boekhouders der uytkomende schepen ontfangen heeft, om dat, schoon hy beweerd, dat een ten honderd te weynig is door de risico, die hy op vals geld heeft, buyten de moeyte, enz., het zyn pligt was geweest om zig deswegens aan dese regeering t'adresseeren en het niet naar eygen goeddunken te beslissen.

Den curator ad lites voor den aanstaande eguaal te stellen met den sequester en dus te laten genieten den 40sten penning of 2½ procent van alle gelden, die hy remitteerd, welke onder syne administratie niet gestaan hebben of waar van hy, voor vendu salaris als andersins, nog geen voordeelen genoten heeft".

27 September. *Verstrekking van medicijnen aan zieke Compagnie's dienaren.*

Op de nu en dan voorgekome beswaarnissen en klagten over de bekrompe verstrekkinge van medicynen door den heer Gouverneur Generaal gelast zynde, dat den eersten administrateur in de medicinale winkel, Georg Willem Rasché, zoude ondersoeken en berigten, hoe daar in best te voorsien waare, zonder dat, met de vergunning van het hoognoodige, egter iets buyten vereysch verstrekt wierde, en om, zoo onder anderen met excuseering van eenige middelen, die zelden of nooyt te stade komen of waar voor andere te prefereeren zyn, van deese laaste iets meerder te kunnen geven, ten eynde, na onderling advies van de chirurgyns, so hier, als elders bescheyden, dientwegen zodanige catalogen te laten maken, als het nuttigste g'oordeelt mogte worden; door voormelde Rasché schriftelyk vertoond wordende, hoe beswaarlyk het is om een vaste schikking en bepaaling van de te verstrekkene artzneyen te maaken wegens de byzondere wyzen van practiseeren, die den een, in tegenstelling van den anderen, heeft en mits de beweerde veranderingen van ziekten op een en deselve plaats in het een of ander jaar; zo is, op het verder door hem gevanceerde

en byzonder uyt consideratie van de merkelyke prysverhoging dor medicynen zodert het op den 31^{en} July 1753 gestatueerde reglement op het verstrekken van deselve, zo omtrend de aanrekening uyt Nederland, als insonderhyd mits de op den 12^{en} Augustus 1762 g'arresteerde verhooging van alle Europeische goederen met 25 per^o, goedgevonden en verstaan om, met alteratie van eenige posten in het voorsz. reglement, de novo dienaangaande by desen te bepaalen:

dat aan de chirurgyns der van deese hoofdplaats ver afgelegen buyten posten, Tanjongpoura, Meester Cornelis, de Qual en Tanagerang, mitsgaders aan die van de eylanden Onrust en Edam, van waar niet zonder het uysterste gevaar en zeer bezwaarlyk de zieken naar herwaards kunnen getransporteerd en waar dus de patienten ten uyteynde moeten gecureerd worden, in stede van voor drie, voortaan voor vyf stuyvers 's maands voor ieder der daar respective bescheyden leggende Europeesen mag verstrekt worden en voor d'inlanders in de gewoone proportie of half zoo veel, zynde twee en een halve stuyver, het gewoon lywaat tot pluksel en verband, zo mede d'arak, enz., daaronder gerekend;

dat, dewyl van de hoofdposten deser steede, de naby gelegen buyten posten, de schepen ter deser rhede en van d'althier in guarnisoen leggende bataillons de zieken spoedig naar het hospitaal kunnen en moeten gezonden worden en dus pro rato zoo veel medicynen over het geheel niet noodig zyn, niet meer mogen verstrekt worden, dan, in steede van 3, voortaan voor 4 stuyvers voor een Europees en, in plaats van $1\frac{1}{2}$, 2 stuyvers voor een inlander, het gewoon lywaat en alles mede gerekent; en dat op de buyten comptoiren, alwaar de arak, wyn en het lywaat tot pluksel, enz. zelfs verstrekt word en het dus ten aansien van de voldoening der medicynen niet minder kan gesteld worden, waarom ook by het voorsz. reglement daar $2\frac{1}{2}$ stuyvers voor een Europees en $1\frac{1}{4}$ stuyver voor een inlander is gesteld, als nu sal mogen g'eycht en voldaan worden tegen 4 stuyvers voor een Europees en 2 stuyvers voor een inlander.

Op dat voorts door deese vernieuwde schikkingen van meerder te verstreckene artzenyen aan het oogmerk beantwoord en

dus de lyderen de benooidigde medicamenten naar vereysch toegediend worden, is al verder verstaan om by extract deses met nadruk te gelasten, dat niet alleen ter deser hoofdplaatse door het hoofd der chirurgie, maar ook door de respective commandanten der buyten posten, door den baas van Onrust en den opziender van Edau, mitsgaders door een iegelyk, die het gezag op d'een of andere post of van het eene of andere corps heeft, d'uyterste zorge en attentie moet betracht worden op het gedrag der chirurgyns ten aanzien van het behooryk conserveeren en het gebruyken der medicynen, om, by ontdekking van wandevour, zodanige chirurgyns van hun ampt te deportteeren.

27 September. *Bepaling nopens de bemanning van de tusschen Batavia en Onrust varende zeilschuit.*

Door het hoofd over 's Comp^s zeemagt, den Edele schout by nacht, Nicolaas Houting, by een berigt te kennen gegeven zynde, dat de zeylschuyt, die van dese hoofdplaats dagelyks naar en van het eiland Onrust vaart, door ziekzens ontbloomt is geraakt van de daar op bescheydene Europeesche matroosen; dat de groote schaarshyd aan zeevarende niet wel toelaat om 'er andere in de plaats te stellen; en dus oordeelt, dat het vry voordeeliger soude wesen, dat den dat vaartuyg commandeerende quartiermeester of stuurman wierde toegestaan om 'er vier van zyn eygen slaaven op te plaatsen, onder het genot van het ordinaire coely- of werkloon voor deselve, zynde / 10 : 10 : — ter maand voor ieder; zoo is goedgevonden en verstaan, dat voorstel t'amplecteren, terwyl vier slaaven niet minder dan te veel g'oordeeld wierden om dit zeer nuttig vaartuyg te helpen bestieren en dat, hoe min het ook is, nog eenige Europeesche zeevarende 'er door gespaard worden.

1 October. *Afschaffing van de pennisten-tafel te Batavia.*

Den castelein der pennisten tafel by een ampel request zyne

bezwaarnissen ingebracht hebbende, dat hy niet alleen nu of zekert de gemaakte reductie in de verstrekkings, dienaangaande aan hem gedaan wordende, vermeld by resolutie van den 2^{en} July jongstleden, het met d'uytgaven op verre na niet gaande kan houden, maar zelfs al van te vooren 'er maandelijks, gelyk hy beweerd, by ingeschoten heeft en overzulks verzoekende, of om ten minsten het voorige genot van contanten en goederen weder te krygen, of wel om in 't geheel als castelein ontslagen te worden; mitsgaders dat supplicq door den heer Directeur Generaal in handen van het opperhoofd over het generale soldy comptoir gesteld zynde om, als de behandeling van deze tafel en de huysvesting der in de loge wonende gasten van naby en dagelyks beschouwende en gevolgelyk 'er ook best over kunnende oordeelen, dientwegen op te geven, hoe of dese pennisten tafel op het menagieuste zoude kunnen onderhouden worden; en daar op door denzelven by een, nevens het voorsz. request, door welmelden heer Directeur Generaal mede overgelegd wordende berigt vertoond wordende, dat hy niets tot vermindering van dese lastpost kan uytdenken dan het afschaffen van de tafel zelfs; en dat dit te facielder kan geschieden, om dat de meeste, die 'er aan komen eeten, maar drukkers en boekbinders zyn of daar onder maar blootelyk drie assistenten; zoo is niet alleen goedgevonden en verstaan om voormelde pennisten tafel by desen geheel te abrogeren en gevolgelyk voorsz. bakmeester als zodanig t'ontslaan, maar ook, op de verdere voorstellen van het opperhoofd, de in de logie thans woonende behoefteige scribenten of die 'er in der tyd mochten verkiesen in te trekken, te permitteeren om daar in te kunnen blyven onder het genot van dubbeld kostgeld, te weeten: het ordinaire 's Comp^e wege naar den gebruyke en nog eeven zoo veel uyt de in de zoogenaamde kasse berustende 490 ryxdaalders, om maandelijks door den eerst gesworen klerk ter generale secretary, als cassier van voorsz. kasse, aan dezelve gedistribueerd te worden, zoo lange die penningen strekken kunnen, met het gene successive in die kasse mogte komen door te rug houdingen van 't kostgeld van zulke, die

wegens pligtverzuym, als andersins gecorrigeerd worden en waar voor de respective hoofden der comptoiren zorgen moeten. Voorts de vertrekken der pennisten in meermelde logie te stellen onder het opzigt van den presenten kok in dezelve, behoudens zyne tans winnende gagie van *f* 20: —: — en assistenten kostgeld; en tot gerief van hem en de scribenten, die daar huys houden, denzelfen twee vademen brandhoud 's maands te laten verstrekken en hem toe te voegen drie Comp^s lyfeygenen om de geheele logie daar mede schoon te houden, zonder meer.

Zie ook 1 en 26 Augustus 1788.

$\frac{3}{15}$ October. *Verbod voor Compagnie's schepen, welke om de West voeren, buiten dringende nood, eene vreemde haven aan te doen.*

Weder ontdekt zynde, hoe 'er geen ernst en limitatien genoeg gebruykt kunnen worden om in vigeur te houden het gestatueerde by den generalen artikelbrief, dat naamelyk de schepen geene plaatsen buyten haare destinatie als by noodzakelykhyd mogen aandoen, met de penaliteyten, daar by gesteld; en dat inzonderheyd voor die om de West van Indie vaaren, ook nog speciaal verboden is om comptoiren van vreemde natien aan te lopen; zoo is, op de door den heer Gouverneur Generaal binnen gezonde schriftelyke propositien, tot wegneeming van willekeurige magt der eerste sloopoverheden dienaangaande, by renovatie en ampliatie van voorsz. ordres, goedgevonden en verstaan om, met betrekking tot alle de schepen, die naar de West van Indien navigeeren, by eene ordonnantie, onder de gewoone instructieve papieren aan de sloopoverheden mede te geven en tot eene algemeene bekendmaking aan de groote mast by het vertrek van dese rhede te affigeeren, niet alleen nader te verbieden het aanloopen van dese of geene rhede buyten hunne destinatie en voor al de rhede of haven van cenig vreemde Europeër, ten zy by d'outerste zeenood en dat in zoo een geval dan nog niet eenig nabygelegen Compagnies

comptoir zoude kunnen gesogt worden, sub poene, dat schipper, opperstuurlieden en alle, die den gewoonen scheepsraad uytmaken, over het aandoen van zodanig een vreemde plaats buyten de volstrekste noodzaak, van ampt en qualiteyt gedeporteerd, mitsgaders inhabil verklaard zullen worden om ooyt de Nederlandsche Oost Indische maatschappy meer te kunnen dienen, met confiscatie van hunne te goed hebbende maandgelden en van hunne goederen, die in deeze landen, 't zy binnen of buyten scheepsboord, te vinden zullen wesen, maar ook by voormelde ordonnanatie de opper-, onderstuurlieden en verdere, den scheepsraad uytmakende deks officieren te qualificieren om, ingevalle het den schipper of gezaghebber van eenig schip of vaartuyg, tegen voormelde gerenoveerde order aan, al egter gelusten mogte om, als eerste gebieders van een bodem, op eygen gezag den steven naar zoo een verboden haven te willen wenden, als dan in zoo een geval hem niet te gehoorzamen (behoudens anders of in alle andere gevallen de eerbied en 't ontzag, die een minder aan een meerder ten aanzien van alle billike bevelen schuldig is) en ingevalle de schipper of gezaghebber zich nog al verder onverzettelyk mogte gedragen en tot zyn eygen willekeur volharde over te gaan, dan al verder den opperstuurman van zoo een bodem of wel den eersten officier naast den schipper of gezaghebber de magt te verleenen, gelyk hem by desen verleend word, om zodanigen schipper of gezaghebber in arrest te neemen en daar in te houden tot het eerste Compagnies comptoir, daar het schip of vaartuyg aankomt, en om intusschen het eerste gezag aan boord waar te neemen.

²⁵/₂₅ October. Verbod tegen den uitvoer van rijst naar plaatsen, niet onder Batavia sorterende, alsmede tegen het overschepen van rijst ter reede Batavia.

Mits den presenten geringen voorraad van ryst, zoo in 's Comp^s pakhuysen, als by particulieren, en de zorgelyke gevolgen, welke daar uyt zouden kunnen resulteeren, by aldien den uitvoer naar voorige exempelen niet tydig bepaald wierd,

is goedgevonden en verstaan by een biljet de gemeente alhier te verbieden om iets van dezen korf naar plaatsen, buyten de jurisdictie dezer stad gelegen, het zy in oen groote of kleyne quantiteyt, te vervoeren of te doen vervoeren, dan wel te deezer rheede ten dien eynde uyt het eene in het andere schip of vaartuyg over te scheepen, op pene van publicque geesseling en kettingslag, zonder daar egter onder te begrypen het gene met speciale voorkennis en permissie van den heer Gouverneur Generaal mag en zal worden toegestaan tot consumtie van de geene. die zich van hier naar elders op reys begeven.

Voorts de officieren van justitie, den commandeur en opper-equipagemeester, den sabandaars, den vice-commandeur of onder-equipagiemeester en hunne respectieve bediendens by gedagt biljet te gelasten om allesins een waakend oog te houden tot maintnenue dezer nuttige voorzorge en tegen de contraventeurs invoegen voorsz. te procedeeen.

Wyders den uytvoer van ryst van Java en Cheribon, buyten naar deze hoofdplaats en ook uytgezonderd naar Ambon en Banda, al mede onder voorsz. penaliteyten te interdiceeren of te doen verbieden en den Samarangse ministers, inzonderheyd den fiscaal, mitsgaders de residenten op de subalterne comptoiren, dienaangaande een trouw en attent toezigt aan te bevelen.

29 October
8 November. *Gangbaar verklaring van enkele, dubbelde en
"twee-dubbelde" gouden Javusche ropijen.*

Door den heer Gouverneur Generaal ter vergadering ver-
toond zynde, dat eenige particulieren aanzoek hadden gedaan
om permissie l'obtaineeren tot het brengen van goud of goud-
werken in de op den 6^{en} November des gepasseerden jaars
weder g'introduceerde munt-plaats tot het slaan van silvere
ropyen of dertig stuyvers stukken, ten eynde voor gedagt
precieuser metaal ook gereed goud geld geconverteerd te
krygen; en door zyn Edelhyd geavanceerd zynde, dat, gelyk
het slaan van goude derhamis Java's bereets volgens resolutien

van den 28^{en} February 1744 en 2^{en} February 1745 of ruym 20 jaaren geleden op de toen ter neder gestelde gronden voor reekening van de Comp^e geschied was en ook voor reekening van particulieren hadde kunnen geschieden, dog, wyl 'er de laatste toen geen voordeel of noodzaak in moeten gezien hebben, geen gebruyk van gemaakt en het voor reekening van de Comp^e ook ingetrokken is ter resolutie van den 18^{en} Juny 1751 om het weynige voordeel, dat 'er op was, zonder dat de heeren Meesteren ooyt hebben laten blyken het gebruyk van de munt te disapproberen, maar integendeel meer als stilzwygende het toe te stemmen volgens het dienaangaande te berde gebragte by resolutie van den 6^{en} November 1764, en overzulks dan ook geen reden vond, waarom in voormelde instantie niet zoude kunnen bewilligd worden, te meer het een bekende zaak was, hoe het gebrek aan rouleerende geldspecien nog al by verre de meeste in dese colonie niet weynig hinder toebragt en het in allen gevalle tot welwezen van 't gemeen aanmerkte, dat men zich op een gevoeglyke wyze ontdoen kon van rentelose kapitalen met die ten nutte te laten rouleeren; zoo is, by de meerderhyt het een en ander inzelvervoegen geconsidereert en g'aggreëerd zynde, na deliberatie goedgevonden en verstaan aan particulieren by placaat vryhyt te geven om goud in de munt te brengen ten eynde daar van heele, dubbelde en twee dubbelde goude ropyen te laten slaan, naar den stempel, voor de zilvere ropyen ingevoerd, op de zwaarte van zeven, veertien en agt en twintig stuyvers respective, item het gehalte van twintig caraten, behoudens egter de remedie, naar de Nederlandse goude ducaat geschikt, te weeten: een greyn in den alloy en drie stuyvers in den gewigte op het marks-werk; en dezelve gangbaar te verklaaren voor twintig schellingen of twee en een halve ryxd^s, vyf en tien ryxdaalders naar proportie van 't voormelde gewigt; voorts dese goude ropyen al mede te laten cordonneeren of cartelen en door den inbrenger of eygenaar van 't goed te doen betalen twee ten honderd aan geregtigheyd voor de Comp^e, zynde even zo veel, als omtrent het zilver plaats heeft,

en dus in stede van vier procento, gelyk by secreete resolutie van den 2^{en} February 1745 g'arresteerd was, wyl dat te zeer bezwaaren zoude, mitsgaders twee ten.honderd tot goedmaking voor de ongelden, lasten en moeyte, die door den muntmeester c. s. tot het vermuntten van goud moeten gedragen worden, nadien g'oordeeld wierd, dat hy c. s. met deze 2 procent op het goud zo wel het werk zoude kunnen verrigten als met de drie procent op zilver of, met het een procent smeltverlies daar by gerekend, wel vier procent; en den muntmeester van gedagte twee procent by desen toe te leggen een en een half procent, den essayeur een quart procent en den adjunct van den muntmeester of, by ontstentenis van den laatsten, den muntboekhouder het overige quart procent; gelyk dat en het gene tot het exact slaan en proef neemen dezer goude Javase ropyen verder betrekking heeft, besloten wierd nader te ordonneeren by een instructie voor den muntmeester, geschikt naar de vigerende voor de zilvere ropy, g'insereerd ter resolutie van den 6^{en} November anno passato.

5 November. *Voorschrift nopens landmeters-instrumenten.*

De Regering vond goed »te statuieren, dat de landmeesters hunne gereedschappen en instrumenten, die zy van de Comp^e ontfangen, voortaan ten eersten zullen moeten betalen en welke door hunne opvolgers voor dezelve prys, in zoo verre ze niet defect of onbruykbaar geraakt zyn, zullen moeten overgenomen worden”.

8 November. *Instructie voor den muntmeester.*

Art. 1. Alle de Javasche goude ropyen, item zoodanige geld-specien, als de hooge Indiasche regeering deezer landen verder goedvinden mogte te laten munten, zullen moeten geslagen worden onder de directie en het opzigt, ook ter verantwoording van den muntmeester, op het gewigt en gehalte, dat daartoe zal worden gesteld; en wel ten aanzien

der voorschreve goude ropy op het gewigt van zeven, veertien en agt en twintig stuyvers ieder, te weeten: enkele, dubbele en twee dubbele respective, en 't gehalte van twintig caraten, met den stempel, voorheen geïntroduceerd voor de Javasche zilvere ropy, mitsgaders alle gekarteld.

Art. 2. En om verzekerd te zyn van de egtheid van de geslagen specie zal de essaieur van ieder party goud, die geprepareerd is voor de munt, een stukje ter zwaarte van $\frac{3}{16}$ reaal moeten uitkappen en essaieeren en, na gedaane proefneening en bevinding, dat dezelve het gestelde gehalte inhoudt, hetzelfde moeten te rug geeven aan den muntmeester, mitsgaders, na dat de party of partyen zullen weezen afgemunt, een ropy uit de geheele massa moeten neemen en daarvan, ten overstaan van één der kasteels opperkooplieden, ook drie zestiende reaal afkappen om het essai daarop de novo te trekken, ten einde, na bevinding, dat die geslagen munt twintig caraten fyn inhoudt, aan den eigenaar of de eigenaars afgelengd te kunnen worden; moettende den essaieur voorts de helft van laatstgenoemde $\frac{3}{16}$ reaal, welke tot de proef gediend heeft, of wel de cornetten aan den muntmeester te rug geeven en de wederhelft met het essai-briefje aandlen heer Directeur Generaal of den eersten opperkoopman van 't kasteel ter hand stellen, om in de groote geld-kamer bewaard te worden.

Art. 3. De muntmeester zal een beëdigd adjunct hebben (wanneer 'er een bequaam persoon te krygen zal zyn), onder hem staande en van hem dependeerende, voor denwelken hy ook zal moeten respondeeren.

Art. 4. De muntmeester zal van ieder party goud, die hem tot het slaan der voorzegde gepermitteerde of bepaalde geldspecie wordt aangeboden, even als den beëdigden munt-boekhouder, ordentelyk moeten boekhouden, met bekendstelling van den naam des eigenaars, de quantiteit en 't alloi van 't goud en hoe veel geld hy daarvan geslagen en afgegeeven heeft, zonder daarvan aan iemand, buiten de hooge overigheid, eenige opening of kennisse te geeven.

Art. 5. De muntmeester zal moeten zorge dragen, dat, indien eenig goud boven het bepaalde alloy, waarvan het geld geslagen moet worden, ingebracht wordt, hetzelfde met zilver of koper geallieerd worde, in zoo verre, dat die party, gelyk alle andere, gebragt worde op het gehalte van twintig caraten: en dat daarentegen al het minder bevonden wordende goud door toezets verhoogd worde tot het geordonneerde gehalte, dat de specie hebben moet, blyvende het gene, dat tot het formeeren van voornoeinde gehalte vereischt wordt of wel de toezets, ten laste van den inbrenger, van wien de muntmeester, by de afgaave der gemunte specien, de voldoening zal moeten vraagen.

Art. 6. De muntmeester zal, ter goedmaakinge van alle ongelden en lasten, die tot het smelten en munten van het muntmateriaal zullen moeten gedragen worden, alsmede voor zyne moeite, genieten twee ten honderd op het goud, ten laste van den inbrenger; dan wel, hy zal daarvan hebben een en een half percent en de voorschreven essaieur en adjunct (of by ontstentenis van den laatsten, de boekhouder) ieder een quart percent, mitsgaders daarvoor, nevens gedagten muntmeester, responsabel zyn voor het ingebracht wordende goud.

Art. 7. Voorts zal een ieder der eigenaars van het goud voor het gebruik van de munt nog twee ten honderd voor geregtigheid aan de Compagnie moeten contribueeren en overgeeven aan gemelden muntmeester, welke dezelve ontvangen en maandelyks verantwoorden moet aan den heer Directeur Generaal.

Art. 8. Al het inkomende goud zal door den muntmeester, ten overstaan van gedagten adjunct en boekhouder als gecommitteerden, moeten ontvangen en door hem en zynen adjunct bewaard en de daarvan komende gemunte specien inzelfdervoegen, onder quitantie ten behoeve van den muntmeester, afgegeeven worden.

Art. 9. Het vermuntten zal moeten gereguleerd worden in deezer voegen, dat die zyn goud het eerste inbrengt, ook het eerste zal moeten geholpen worden, verdagt zynde, dat de partyen behoorlyk genommerd worden, ter voorkoming van verwarring.

Art. 10. De muntmeester zal geen andere als de onder

articul 1 gespecificeerde of nog te specificeerene munt mogen slaan, het zy van wat stempel of merk het mogte zyn, en ook omtrent de bepaalde specie geen andere stempel mogen gebruiken dan de voormelde of die hem in der tyd by resolutie der hooge Indiasche regeering mogte worden aangewezen en zulks naar het bepaalde of te bepaalene gehalte en gewigt, sub pene van, by het contrarie, naar exigentie van zaaken strafbaar te zullen zyn aan den lyve, met deeze uitzondering egter ten aanzien van het gehalte en gewigt, dat hem, naar het constante gebruik, remedie toegestaan wordt en wel op voorzegde munt, even als omtrent de Nederlandsche ducaat plaats heeft, te weeten een gryn in 't alloi en drie stuivers in 't gewigt op het markswerk respective.

Art. 11. De muntmeester zal op den inhoud van deeze instructie moeten afleggen den volgenden eed.

Eed voor den muntmeester.

Ik beloove en zweere, dat ik geen andere specie, alloi of stempel in deeze my aanbevoelen munten admittieren, tolereeren of conniveeren zal als de gene, waar toe ik by speciale ordre van de hooge Indiasche regeering gequalificeerd en geordonneerd zal zyn, en dus ook precies observeeren en punctueel agtervolgen zal het gene hare Edelheden my by desweegens voorgelezen instructie hebben aanbevolen, mitsgaders allezins nakomen, wat een getrouw muntmeester toestaat en betaamt.

Zoo waarlyk, enz.

Eed voor den boekhouder.

Ik beloove en zweere de partyen goud, dewelke by den muntmeester mogten gebragt worden, getrouwelyk by de door my te houdene boekjes te zullen inneemen; ook na de vermunting zulks te zullen doen van de specie, die er van voortkomt en aan de eigenaars van dezelve overgegeeven wordt; en van deeze te houdene aantekening aan niemand, wie hy ook zy

buiten myn hooge overigheid, eenige kennisse of opening te zullen geeven, mitsgaders my in allen deezen te zullen gedraagen, gelyk een vroom en getrouw boekhouder betaamt.

Zoo waarlyk, enz.

Eed voor den adjunct van den muntmeester.

Ik beloove en zweere, dat ik den muntmeester, onder denwelken ik als adjunct gesteld ben, met alle trouw en vigilantie zal assisteeren, zyn intrest als 't myne behartigende in alle dingen, die regt en billyk zyn, naar den inhoude van de my voorgeleezen instructie voor den muntmeester en alle verdere ordres, door de hooge Indiasche regeering op dat stuk beraamd ofte nog te beraamen, mitsgaders my in allen deezen te zullen gedraagen, gelyk een vroom en trouw muntsbediende betaamt.

Zoo waarlyk, enz.

8 November. *Verpachting van het uitgaand regt op suiker te Samarang.*

Den import op de uytgevoerd wordende zuyker, by de sesde paragraphe van het vyfde articul van de jongst beraamde pagt conditien onder de zee-thollen begreepen en by missive deeser regeering van den 25^{en} Juny passato gelast zynde om van de zuyker, welke door particulieren mogt werden uytgevoerd, tot onder ultimo December voor de Comp^e den uytgaanden thol van 30 stuyvers te doen collecteeren en verantwoordten; zo is, geconsidereerd het eene hardigheyd zou includeeren, dat den pagter zoude gepriveerd werden van een voordeel, waar op hy by het meinen van de pagt ongetwyffeld zal gecyfert hebben en hetgeen hem ook volgens de voorgewaagde sesde paragraphe van het vyfde articul wettig competeerd, goedgevonden en verstaan den ministers, [te Samarang] aan te schryven en te gelasten om al, het geen tot ultimo December naast komende voor den particulieren uitvoer dier zoetigheid zal weesen gecollecteerd, aan den

pagter van den boom af te geeven, mitsgaders met primo January 1766 die gerechtigheyd voor reeckening van de Comp^s op te veilen en te verpagten en dus voor vervallen te verklaren de meergemelde 6de § van articul 5 der conditien, welke daar uyt zullen moeten werden geroyceerd.

8 November. *Bepaling, dat te Cheribon de af- en optredende Residenten zekere vaste goederen van elkaâr moesten overnemen.*

Is goedgevonden voor het vervolg te statueeren, dat den eenen resident gehouden en verpligt zal zyn van den anderen over te neemen de ondervolgende vaste goederen, voor de daar agter gespecificeerde pryzen, te weten :

het tegenwoordige woonhuys van den resident voor . . .	rd ^s	7000
de thuyt, genaamt Berg- en Zeezicht	»	2000
» » » Calietanjong	»	1000
en de zogenaamde stads herberg, met een daar by gehorend planken huys	»	1250
of te zamen voor een somma van	rd ^s	11250

Onder deese conditie nochtans, dat den actueelen eygenaar gehouden en verpligt zal weezen alle de voormelde gebouwen steeds te houden in een goeden staat.

25 November. *Last op de Indische Regering personen, onbekwaam voor het doel, waartoe zij uit Nederland waren uitgezonden, te gebruiken, waartoe zy van nut konden zyn, mits hunne gagie naar gerade vermindere", en de geheel onbruikbare naar Nederland terug te zenden.*

3 December *Last op de scheeps-overheden, bij het aan wal komen te Batavia, aan het hoofd van Compagnie's zeemagt te overhandigen een bericht nopens den toestand hunner schepen.*

Is goedgevonden en verstaan om een ordonnantie tot na-

rigt en observantie te doen drukken om aan alle de van hier vertrekkende eerste scheeps-overheden van 's Comp^s kielen te laten afgeven, als waar by zy, op verbeurte van zes maanden gage ten behoeve van de armen, gelast worden ten minsten niet langer als vier en twintig uren na haar arrivement alhier ter rhede aan 't hoofd over 's Comp^s zéemagt by een schriftelyk berigt op te geven de gesteldhyd van haar onderhebbende bodem, dies rondhouten, het staande en lopende wandt en verder van alles, wat tot het schip, bark of sloep behoort, voornaamelyk de gebreken, die daaraan geduldrende de reyze zyn ontwaard, om vervolgens aan den heer Gouverneur Generaal overhandigt te worden.

5 December. *Vergunning tot het overvoeren van Makasser naar Batavia met Compagnie's vaartuigen van 8 lijfeigenen aan elken schipper en van 4 lijfeigenen aan elken opper-stuurman of tweede persoon.*

Deze vergunning werd verleend, zoo wel om het willekeurige aanbrenge van slaven te Batavia tegen te gaan, als om naar billijkheid te gemoet te komen aan hen, die op reizen van Makasser naar Batavia „genoegzaam niets anders tot eenig „voordeel” konden medebrengen.

Slaven, boven de genoemde getallen aangevoerd, zouden dadelijk verbeurd verklaard worden.

Ook moest voor elken slaaf, ouder dan 5 jaren, het gewone redemptie-geld ad 10 rijksdaalders en 2 ducatonen voor den Sjahbandar worden betaald.

9 December. *Overvoer van de goederen, welke de Schout-bij-nacht en de Equipage-meesters in elk Compagnie's schip mogten laden.*

Door de Ambonsche ministers vertoond wordende, dat de in- en uytgaande regten aldaar in 't jongste boekjaar minder

als 't naast voorgaande belopen hebben en 't hier aan attribueeren, dat de scheeps-overheden, welker gepermitteerde lasten, zoo zy schryven, by den invoer tolvry zyn, ook betaling geweygerd hadden voor 't door hen boven des aangebragte, onder pretext, dat het meerdere bestond in de lasten, welke den Edele schout by nagt en de equipagie-meesters op ieder mogen hebben en aan hen geschonken waren; zoo is goedgevonden en verstaan om, niet alleen, na den voorstel der ministers, ter voorkoming van bedenkingen of tegengang van eenige practyken in dezen, te statueeren, dat de scheeps-officieren, welke de lasten van 't hoofd over 's Comp^s zeemagt of van den opper- en onder-equipagiemeester in loco, 't zy in commissie overvoeren, dan wel door koop overgenomen of in geschenk ontvangen hebben en dus voor hunne eyge reekening aanbrenghen, zigh zullen moeten voorzien van een behoorlyk certificaat, dat zy door d'een of andere wys 'er de beheering van of eygendom aan gekregen hebben, ten eynde ter plaatsen, waar zy aankomen, alwaar de Comp^s tol heeft, vertoond te worden; en dat, gelyk volgens het 17de artikel in de pagtconditien van de in- en uytgaande regten, ten aanzien van dese hoofdplaats van sodanige gepermitteerde lasten by inkomen halve tol moet worden betaald en zulx al mede in conformité van het onder den 16^{en} September 1748 g'amplieert reglement op de gepermitteerde lasten ten dezen opzigte in vigueur gebleven is, zulx ook plaats te doen hebben op de buytencomptoiren, daar de maatschappy profyt van den tol heeft.

9 December. *Voorschriften nopens verstrekking van equipage-goederen aan Compagnie's schepen op buitenkantoren.*

In aanmerking gekomen zynde, het maar al te dikwerf gebeurd, dat by d'overgave van schip of kleynder vaartuyg van den eenen schipper of gezaghebber aan den anderen diverse soorten van goederen te kort komen; dat dus in dezen, om 't minst te zeggen, gebrek aan behoorlyke aantekeningen

daar van de schuld kan hebben, zo wegens het gene defect geraakt, verbroken, dan wel naar behoren g'employeerd is; dat wyders de verstrakkingen van equipagie goederen, welke op de buyten comptoiren aan schip of kleynder vaartuyg geschieden, vaelyds exorbitant zyn, zonder dat voldoende blykt, of wel de naauwste oplettenheyl plaats gehad heeft of, het gene als bemedigt word opgegeven, wel herkomstig is, door dat het gene in voorraad geweest zy, het vereyschte employ in 's Comp^e dienst gevonden heeft of vind; en dus in dezen over het algemeen meerdere zekerhyt noodig zynde, dat trouwe en accuratesse den basis van elks doen zy; zoo is goedgevonden en verstaan circulair te gelasten, dat, wanneer by d'aankomst van 's Comp^e bodems op de een of andere plaats door de overheden geklaagd word, dat zy van 't een of ander niet voorzien zyn, hen daarmede niet te gelieven, alvorens de waare benoedigdhylt gebleken is, of in 't gerieven te lysten, of derzelver klagten wel gegrond zyn; en zalx door by de inventaris, die van dese hoofdplaats onder de secretariele papieren met elken kiel afgezonden word, na te gaan, wat het schip of vaartuyg in voorraadt gehad heeft en wat geduurende de reys, volgens voldoende bewyzen, daar van naar vereysch verbruikt zy, onder bekeuring van zodanige zekelieden, die in dezen niet naar pligt of behooren gehandelt hebben, naar exigentie van zaaken; en dat ten dezen eynde, niet alleen door den commandeur en opper-equipagiemeester, ingewolge de al oude en in vigueur zynde ordre, steeds een dubbeld stel der scheeps-inventarissen van elk op haar vertrek van deze hoofdplaats staande schip of kleynder vaartuyg ter generale secretary moet bezorgd worden, om het eene, volgens 't gebruyk, by de instructive papieren voor d'overheden der respective bodems te kunnen gevoegd en het andere in het paquet van zodanigen Comp^e comptoir, werwaards de destinatie is, gesloten te worden, maar dat ook op de buyten comptoiren, by verder vertrek van zoo een kiel naar elders of by te rug keering herwaards, den scheeps-inventaris ook nader behoerlyk by de secretariele papieren moet gevoegd worden.

10 December. *Wijziging van het bepaalde op ^{9 July} 1762 ten aanzien van den borgtogt, door comptabele Compagnie's dienaren te stellen.*

Is goedgevonden en verstaan om, met ampliatio van 't besluit van 9 July 1762, by desen te statueren en circulair te ordonneren, dat, wanneer eenig dienaar uyt de eene functie in d'andere overgaat, onverminderd de op nieuw te stellene borgtogt voor zyn nieuwlings verkrege dienst, de vorige, die hy mogte gesteld hebben, zal moeten stand houden en van waarde blyven, tot de negotie-boeken van het lopende boekjaar, waar in zodanigen dienaar tot een anderen dienst is overgegaan, zullen gesloten, geconfronteerd en de daar in somwylen voorkomende lastposten voor zoodanig eenen zullen ingepalmd of voldaan wezen; dog dat zoo een borgtogt dan ook vervallen zal, schoon nog geen vier jaren verlopen zyn sedert de tyd, dat iemand uyt zodanigen dienst in een andere overgegaan ware.

10 December. *Toepassing op de buiten-kantoren van het bepaalde op 13 November 1753 nopens het betalen van 10 rixdaalders voor elken vrijgegeven slaaf en nopens het onderhoud van dergelyke, verminkte of zieke slaven.*

Even als, in stede van borgstelling, dat lyfeygenen, die men emancipeert, niet binnen de zes jaaren aan de diacony armen alhier zulken vervallen, gelyk oudtyds plaats hadde, ter resolutie van den 13^{en} November 1753 tot een beter middel ter bereyking van het oogmerk in dezen gestatueerd zy, dat een ieder, die een slaaf of slavinne uyt slaverny zal komen t'ontslaan, aan den secretaris van Schepenen ten behoeve van de diacony moet betalen tien ryxdaalders, alvorens de brief van emancipatie zal mogen g'expedieert worden, wyl hier door ever 't algemeen een billijke ondersteuning aan de

armen-kas geschied voor zodanig g'émancipeerde, die naderhand daar uyt g'alimenteerd worden, is goedgevonden en verstaan om het voorsz. fournissement ook op de buyten comptoiren in train te brengen en gevolgelyk by extract dezès circulair te gelasten, dat alle en een iegelyk, Christen of onchristen, die voortaan eenige Christene of onchristene lyfeygenen van de slaverny komt te ontslaan, 't zy als eygen lyfheer of vrouwe, dan wel als daartoe gewettigd zynde, het zy in qualityt van testamentaire executeur of andersins, voor de expeditie der brieven van emancipatie aan den secretarissen van justitie, dan wel den gene, die tot het opmaaken van zulke acten is g'authoriseerd, tien ryxdaalders voor elke lyfeygen, die zyn vryhyd krygd, ten behoeve van de diacony zal moeten betalen; dat dit bedragen eens 's jaars door geciteerde beampst schryvers aan dezelve zal moeten verantwoord worden; en dat, onverminderd dit, na d'aloude ordre en 't constante gebruyk alhier, ook over al op de buyten comptoiren het onderhoud voor g'émancipeerde lyfeygenen mag gevorderd worden, die by de vrygeving verminkt of met incurabele ziekten en toevallen bezogt zyn, te weten: van of uyt den boedel van den vrygever of die 'er procuratie toe heeft.

¹⁹/₂₄ December. Ampliatie van het bepaalde op 20 Julij 1762 nopens de invordering van pretensiën.

In aanmerking gekomen zynde, dat het ter sessie van den 20^{en} July 1762 g'approbeerde placcaat, waar by aan een iegelyk, onder het ressort dezer hoofdplaats behoorende, die eenige pretensie, het zy uyt hoofde van geleverde goederen, gedane diensten, dan wel uyt boek- of andere gemaakte schulden, op iemand mogte hebben, bevolen is den levende personen binnen een jaar na de leverantie van het goed geschied, de dienst gepresteerd en de schuld gemaakt zy, en den executeuren des boedels van overledenen binnen den tyd van drie maanden na het overlyden van den debiteur aan te spreken en voldoeninge te vorderen van de pretensie, die men mogte hebben, of dat,

by faute van dien, den verzuymmer in dezen, onder wat pretext ook, van zyn vermeend regt, actie en pretensie zal zyn en blyven verstoken, ook wel in 't algemeen op de buyten comptoiren van applicatie mogte wesen, wyl 't daar, zoo min als elders, mede niet manqueerd aan strafwaardige g'interesseerde kunstgrepen tot een anders schade of onverschoonlyke trainingen om met, hoewel ook al beoorlyke, pretensien op te komen; zoo is goedgevonden en verstaan om, tot gerusthyd van de goede ingezetenen dezer landen, het voorsz. placcaat in dezer voegen over Nederlandsch Indie algemeen te maaken; en teffens geconsidereerd zynde, dat nopens vertrekkeude ook nog wel eene nadere bepaling zoude kunnen plaats vinden om hen of hunne gemagtigdens te bevryden van ontydige schuld-eyschers, waar van maar al te dikwerf suspecte handelwyzen voorkomen, nog by desen te statueeren en daar mede het zelve edict t'amplieren, dat, wie uyt hoofde of in maniere voorsz. iets te pretendeere hebbe op personen, welke van hier naar een der subalterne comptoiren en vice versa van daar naar deze hoofdplaats, dan wel van het een naar het ander comptoir of van hier en elders naar Nederland staan te vertrekken, zyn actie en pretensie zal moeten institueren vóór hun vertrek, op poene van anders het zelve subject te zullen wezen, dat den nalatige in de voorschreve twee gevallen bedreygd is, ten zy op eene satisfactoire wyze kan aangetoond worden, dat men by het depart van zodanig een persoon, op wien men eenige actie heeft, niet present geweest ware, nog gemagtigdens op zodanigen plaats gehad hadde, van waar den debiteur vertrokken is, om, in voegen voormeld, te procederen, of dat men ook, schoon zyne pretensie gemoveerd, egter gene betaling hadde kunnen erlangen.

En op dat niemand van deze ampliatio eenige ignorantie zou kunnen pretenderen, is al verder g'arresteerd het voorsz. placcaat met dese byvoeging te doen herdrukken om, zo te dezer hoofdplaats, als op de respective buyten comptoiren, gepubliceerd en in de Nederduytsche en gebruykelyke inlandse taalen g'affigeert te worden.

13 December. *Voorschrift nopens de onkost-rekeningen van Compagnie's schepen.*

Door den visitateur der soldyen vertoond wordende, dat sedert eenigen tyd op sommige buyten comptoiren gepractiseerd is by factuuren deze hoofdplaats ten belastinge aan te rekenen, 't gene ten behoeve van diverse schepelingen maanden lang bevorens, zoo tot goede maanden, hospitaals guastos, enz. verstrekt of uytgeschoten en op het vertrek der genietters by de scheepsboeken 'er voor te belasten verzuymd was, waar door de soldybediendens alhier dikwerf buyten staat worden gesteld om diergelyke te laat ontvangene aanrekeningen effect te doen sorteren; zoo is, om in dezen het noodige redres te doen bezorgen, goedgevonden en verstaan by extract dezes circulair te gelasten, dat in 't vervolg al 't gene ten laste of voordeele van scheeps-soldyen moet gebragt worden, op d'onkostrekeningen der schepen pro memorie bekend gesteld worde, ten eynde daar door t'ontwaren, of alles by de boeken belast en gecrediteerd is; en, by bevinding van 't contrarie (waar voor den verzuymmer al egter aansprekelyk blyft), hier nog het nodig redres te kunnen doen bezorgen, alvorens zulke personen gerepatrieerd of elders vertrokken zyn.

13 December. *Bepalingen nopens hospitaal-boeken.*

De Regering vond goed, »aangaande de aan land bescheyden dienaaren, welke volgens usantie by de hospitaals boeken per schuld werden ingenomen en voor het grootste gedeelte met verkeerde naamen bekend gesteld zyn, den hospitaals-boekhouder, zo wel als zyne overdragers, te gelasten om in 't vervolg, ter voorkoming van diergelyke abuysen, het niet op d'opgave dier menschen zelve te laten aankomen, maar de regte naamen uyt de logie- en guarnisoens-boeken in te nemen;

ten opzigte van de uyt het hospitaal gaande dienaaren, de als dan verstrekt wordende 2 hembden, 2 broeken en 2 neusdoeken, waar voor dezelve boven de verteerde guastos worden

gedebiteerd, zonder dat 'er gelet word, of de genieters weynig of veel gagie winnen of op hunne soldy reekeningen te goed of te quaad staan, by desen te statueren, dat aan soldaten, matrosen, hooplopers en jengens, minder dan / 9 : — wianende, voortaan maar zal mogen verstrekt worden de helft en dus maar te laten belasten met / 4 : 17 ;

en den geemen, die op schuldrekening lopen, 't zy deselve veel of weynig winnen, des mogelyk, in 't geheel niets van voorsz. klederen te laten afgeven, nadien de Comp^e in beyde gevallen anders veeltyds de last moet dragen by hun ontydig overlyden, waar van zy teffens menigmaal weynig vrugt of gebruyk hebben; dog egter voor 't overige de verstrekkingen op den presenten veet te laten.

¹²/₂₇ December. *Voorschriften nopens het overschryven van vaste goederen en het afbreken van huizen.*

Schepenen dezer stede by een ampel vertoog vertoonende, hoe bezwaarlyk niet alleen den gemenen man de boete van twee honderd ryxdaalders valt, die by 't gepubliceert en g'effigeert biljet van den 7^{en} April 1761, uyt kragte van 't geresolveerde op den 2^{en} Maart bevorens, gesteld is wegens 't verzuym der overschryving van vaste goederen binnen den tyd van drie maanden, zoo dat zelfs sommigen liever hun geheel erf of land zouden laten varen, als na 't verlopen termyn het ter overschryving aangeven, als zynde veeltyds van zoo geringe waarde, dat hunne gansche bezitting, met het zelve mede gerekend, het vierde deel dier amende niet bedraagt; maar dat ook ter verschoning tegen zoo een groote boete in proportie van 's heeren geregtiglyd, die men ondersteld, dat den possesseur van zodanigen vasten goet heeft zoeken te frauderen, byzonder voor den inlander in aanmerking komt, dat denzelven van de ordre ter overschryving veeltyds een gornymen tyd onkundig blyft, alzo bespeurd word, dat by de testamenten van den ouden tyd veeltyds door de notarissen verzuymd is om 'er de periode nopens de gestatueerde over-

schryving 'er in bekend te stellen; en dus tot ontlasting van de arme ingezetenen, zoo die zich reeds schuldig aan d'over-treding der voormelde ordre mogten gemaakt hebben, als die zich in 't vervolg te buyten gaan, ten minsten nog voor eenigen tyd ter versagting voordroegen, dat de boete mogte gedeminueerd worden tot op zekere percentos van de waarde der vaste goederen, waar van de tydige overschryving verzuymd was en word verzuymd, weswegens hunne Eerwaardens tien ten honderd proponeerden voor alle dusdanige effecten, beneden de twee duyzend ryxdaalders waardig, en wat daar boven is niet meer dan twee honderd ryxdaalders als voor heen; mitsgaders verzoek deden, dat die boetens ten favoreure van hunne Eerwaarde kamer, als niets in voorraad hebbende, mogte worden ingevorderd; zoo is, gelet op de billikhyd van den voordragt, behalven dat ook reets, volgens resolutie van den 9^{en} Augustus jongstleden, begrepen was om de boete niet hoger te laten betalen, als de vierdubbelde waarde van 's heeren geregtighyd bedraagd; en teffens in consideratie gekomen zynde, dat den bepaalden tyd wel wat ruymmer konde genomen worden, zoo tot wegneming van gezogte uitvlugten, als om wettige excusen voor te komen, goedgevonden en verstaan om, met renovatie, ampliatio en alteratio van 't voorsz. biljet en resolutie, den daar by geprefigeerden termyn tot overschryving van de vaste goederen op de naamen der eygenaaren, 't zy fidei-commissaire of andere, waar van iemand in possessie is of namaals gerake moge, by desen te prolongeren van drie tot zes maanden, zoo nopens het geene, dat tot heden niet mogte wezen overgeschreven en waar van geen zes maanden zyn verlopen, als van 't gene, dat in den aanstaanden zal moeten overgeschreven worden; invoegen, dat die langer gewagt heeft of in der tyd wagten zal als zes maanden met de g'ordonneerde overschryving, de volgende, tans nader bepaalde boete zal moeten betalen, te weeten: tien ten honderd van de intrinsique waarde zodaniger vaste goederen, waar van de behoorlyke tydige overschryving niet geschied is, of wel van vaste goederen ter waarde van 50 ryxd^e en daar

beneden vyf, ter waarde van 50 tot 100 rd^e tien, van 100 tot 150 rd^e vyftien, enz., uitagaders dat de boete niet hoger zal klimmen als twee honderd ryxd^e; en dat gevolgelyk deze zwaarste amende zal betaald moeten worden wegens vaste goederen boven de 1950 rd^e waardig, hoe veel meer zoo een effect ook waardig mogt zyn, in welken gevalle en ten aanzien van de pligt der notarissen het meermelde biljet van 1761 en resolutie van Augustus jongstleden in zyn wezen en waarde, mutatis mutandis, by desen gelaten word; dog is ten aanzien van het versoek van Schepenen zelfs om de boeten ten favore harer kamer te mogen genieten al verder verstaan daar toe te bewilligen en dezelve door den secretaris, by eene te formerene rekening, jaarlyks te laten verantwoorden, waardoor derhalven de diacony, als het zoo hoog niet benodigd zynde, dezelve zal missen.

By deze gelegenhyd ook in aanmerking gekomen zynde, dat sommigen in deze colonie maar al te willekeurig hunne huysen en andere opstallen afbreken en applaneren, veelyds strydig met het algemeen belang en prejudiciabel aan 'slands inkomsten; zoo is wyders g'arresteerd om, onder bekendmaking van al het voorgaande, by een biljet op nieuw te publiceren en t'affigieren, teffens een iegelyk te verbieden, gelyk verboden word by desen, om huysen of opstallen, daar men eygendom of beheering van heeft, dan wel in der tyd den eygendom of beheering van krygen mogte, 't zy dezelve binnen dese stad, dies voorsteden of in de thuynen en landeryen gelegen zyn, af te breken of te applaneren, dan na dat 'er, onder vertooning van de daartoe dringende redenen, speciaal verzoek by deze regering toe zal gedaan en permissie verkregen wezen.

24 December. *Verpachting van de gemeene middelen van het koningrijk Jakatra voor het jaar 1766.*

De wijzigingen in de voorwaarden waren ditmaal de volgende: dat, buyten de pagters van de *inkomende en uitgaande regten*, de *vischmarkt*, de *inkomende en uitgaande ryst*, den *schcephandel*

en de *rystmarkt*, ook het beneficie van een maatige *surcharge*, naar bevinding van zaaken, zullen genieten die van het *hoofdgeld der Chineezen* en van de *groentekraamen*, om hun in de maanden, dat weinig ontvangen wordt, naar billykheid te gemoet te komen;

dat het 12de artikel van de conditie der *boompagt* geheel ingetrokken is, nadien geen Chinasche jonk in 't jaar 1766 of vervolgens meer ten handel op Macasser zal geadmiteerd worden, en dat dus, inzonderheid in het 4de artikel van de conditie van 't *kerven der Chineesche tabak*, vervalt het heffen der gerechtigheid van de *gekorve Chineesche tabak*, die op Macasser tot nu toe uit dat ryk aangebragt is; dog de tol van de *Chineesche tabak*, die van Banjermassing op Macasser wordt aangebragt, zal de pagter alhier door zyne gemagtigden ter laastgemelde plaatze mogen blyven heffen;

dat met het ingaan der aanstaande pagt, voor de *boompagt* van geen applicatie meer zal weezen het in de 25de en 27de artikelen van de conditie voor dezelve voorkomende wegens het daarby vermeldte van *gedroogde, gerookte of gezoute visch* en dat principaal, contrarie het tusschen beide komende 26de artikel en het 2de artikel van de conditie voor de pagt der *vischmarkt*, voortaan de tol van *alle visch*, zonder onderscheid, alleen door den vischpagter zal geheft worden, 't zy *versche, gesnede of gekurve, gedroogde, gezoute, gepekeld, trasië of bladjang* of wat benaaming men daaraan ook zoude kunnen geeven en dus ook van alle soorten van *garnalen*, mitsgaders van waar dezelve ingevoerd worden, 't zy van de omleggende eilanden, van Tjilinting, Java, Cheribon, Bantam, Cambodia, Siam, Macao, Manilha, dan wel van zoodanige andere plaatzen, van waar eenige *visch*, van wat soort die ook zy, alhier aangebragt en ingevoerd wordt, uitgezonderd de *gedroogde en gezoute visch, garnalen* en andere *zeegewasschen*, die met jonken van China alhier worden aangebragt, alzoo die onder de *boom* en de bepaalde redentie-gelden verblyven, mits dat de pagter van de *vischmarkt* van alle andere dan *versche visch* (waaromtrent de bepaalde tol stand houdt) of van de *gedroogde of gezoute visch*

ook niet meer of anders zal mogen heffen dan tot nog aan de boom heeft plaats gehad, namenlyk ses ten honderd, zonder dat die op de vischmarkt zal behoeven verkogt, maar eenlyk vertold moeten worden;

dat de pagter van de boom egter zal blyven genieten den tol van de in- en uitgevoerd wordende *tripangs*, *agar-agar*, *troebou* off *vischluyt* en *haayevinnen*, die by deezn bepaaldelyk onder die pagt gelaaten worden en weswegens dus, zonder eenige verandering, stand houdt het by de 13de, 14de en 23de artikelen van de *boompagt* voorkomende, invoegen de pagter van de visch daarvan ook niets zal mogen pretendeeren;

dat, ten aanzien van de in- en uitgevoerd wordende *sukeren*, in 't 4de artikel van geen gevolg meer is, dat de Comp^e geen tol zal betalen voor de *suker*, die voor haare rekening ingevoerd wordt van Java's Oostkust en Cheribon, alzo van daar voor haare rekening geen *suker* meer zal ingevoerd worden; en dat dus van alle van buiten aankomende *suker* de bepaalde tol zal en moet betaald worden, met uitzondering nogthans van de gene, die van de Bataviasche bovenlanden afkomt en van de molens op Cramat, Kattapang, Carang Ceram en Tanjongkait, in 't Bantamsche gebied gelegen, aangebragt wordt, die, gelyk van ouds, van den tol op den invoer geëxcuseerd blyft;

dat, met betrekking tot het 29de artikel in de pagt der *groentekraamen*, de liefhebbers verdragt moeten weezen, dat de enkele rye kraamen, naast de binnenportugeesche kerk staande, afgebroken er weggenomen worden zal, zonder dat 'er weder andere mogen worden opgeregt; dat, in stede van de op de nieuwe bazaar aan de westzyde van de groote revier tans voor 't grootste gedeelte buiten permissie en door den anderen staande een honderd vyf en negentig vaste kraampjes, zoo onder de daken der lootzen, als buiten dezelve, met primo Januari aanstaande zullen moeten worden afgebroken en niet meer dan zes en vyftig diergelyke winkels daar zullen mogen gelaaten of opgehaald worden, te weeten: voertien aan wederzyden van de breede middelgang der bazaar of te zamen agt en twintig en veertien langs het einde van de West-, mits-

gaders veertien langs het einde van de Oost-zyde en zulks onder de panne daken van de daar staande opene lootzen, die van het midden lang en breed 24 voeten en die van de zyden mede lang 24 en diep 12 voeten, opgehaald van planken of bamboese beschotten, zonder dat eenige cayangmatten of atap op de gansche bazaar zullen mogen gebruikt worden tot afdaken of eenige beschuttingen; waarentegen toegestaan wordt, dat de presente panne daken der daar zynde lootzen aan de Noord- en Zuid-kant, daar nieuwe, vaste kraampjes zullen worden aangemaakt (dog op geene andere plaatzen), vyf voeten mogen worden verlengd, 't zy door den pagter of den huurder, mits die uitstekken op houte steilen rusten en met pannen gedekt worden, uitwyzons de aftoekening daarvan, te zien by den capitein der Chineezen, Lim Tsjipko, zullende de overige ruimte onder de voormelde lootzen eenlyk by dag mogen worden geoccupeerd door die gene, dewelke haare waaren aldaar zullen willen verkoopen, zonder dat by ieder hoop waaren des nagts meer dan een man ter bewaaking en bewaaring van 't goed zal mogen verblyven, en dat dies getal niet zal mogen gaan boven de 40 of 50 stuks, waarop de pagter behoorlyk zal hebben te letten en ook de Bailluw toezigt moeten doen houden;

dat de huurders van die zes en vyftig kraampjes, 't zy het Christen, Mahometaan, Chinees of heiden zy, na dat hy nopens de prys of huur met den pagter is overeengekomen, voor het afbreken van de op de bepaalde plaatzen staande oude en gebrekkige winkels en het ophaalen van de nieuwe, voor een maand of die van January aanstaande, vry zullen zyn van de huur, aan den pagter anders te betaalen; en dat de huurders de door hen gemaakte kosten tot het maaken van nieuwe kraamen en uitstekken zullen mogen weder afvorderen, 't zy dezelve 'er in der tyd uitgaan, 't zy hunne erfgenaamen, wanneer zy komen te sterven, van die zoodanigen kraampje mogten komen over te neemen, mits de wooning in een behoorlyke staat zy onderhouden, waarop de pagter het oog moet hebben;

dat in ieder van deeze vaste winkels of wooningen niet meer dan één huishouden zal mogen huisvesten en daar ook 's nagts in blyven, dog dat geen vreemde of tot het huishouden niet behoorende, onder wat pretext het ook zoude mogen weezen, daarin mag worden geherbergd of gehuisvest; dat de pagter daarop exact zal moeten letten en, zulks tolercerende, by attrapeering, zoo wel in de ketting geklonken en van hier verzonden zal worden, als den ongepermitteerden inwooner en die hem gehuisvest heeft;

dat, om verzeekerd te zyn, dat de gene, die tot deeze zes en vyftig huisgezinnen behooren, dezelve en geen andere zyn, zy zig zullen moeten voorzien van een briefje, door den Bailuw ondertekend, dat voor *niet* zal worden afgegeeven en waar op het getal der personen in ieder huisgezin zal bekend staan en dat 's maandelyks vertoond zal moeten worden, als de Bailuw en fabricq, ten byweezen van den pagter, de visitatie, 't zy op wat uur in 't etnaal of welken dag van de maand, doen zullen;

dat voorts de huurders, die *laxa* of andere eetwaaren verkoopen, waartoe gestadig vuur noodig is, zullen moeten standplaats houden en logeeren aan de Noord-oost-kant, aan en in de buitenste rye der kraamen, om by onverhoopten brand het water zoo veel te nader aan de hand te hebben;

en dat voor 't overige alle de andere artikelen van de pagt der *groentekraamen* in haare volle waarde en vigeur gelaaten worden;

dat, met betrekking tot de in admodiatie afgegeeven pagt der *Chineesche toptafels*, ten aanzien van het 21ste artikel, onder de gebruykelyke en dus gepermitteerde spellen alleen begrepen zyn de volgende, als: met kleine dobbelsteenen, op zes kanten bespikkeld van 1 tot 6; met 6 steenen het spel *moo sipat* en *tjong quantjoé*; met 5 en 4 steenen *tjoen wah*; met 3 steenen *top*, *tjouw kouw*, *tauw kouw*, *lam tsingking* en met 2 steenen mede het spel *top*; met een tolletje, mede op zes kanten bespikkeld van 1 tot 6, dat op een piringje, op een tafel staande, niet toegedekt mag worden; met de kaarten,

met 75 en 60 stuks, het spel *pong houw*, voorts met 60 *kay-kouw*, *soliong* en *liong houw*; met 30 *hoe a houw*, *tithouw*, *tj-o : p : hi*, *lió hoenkiam*, *phaliang*, *qua houw*, *kong siop*, *tjoé houw*, *tingkauw*; met 84 *py á ping* en met 27 *koea pay* en met kopere pitjes het spel *pak tsjoé*, geschiedende met een 1 pitje, *tjo poea* met 3 pitjes en *metoea* met 120 pitjes, waarvan volgens usantie aan den pagter der *pho* en *topho* zyne competente portie moet uitgekeerd worden; dat gevolgelyk onder andere verboden spellen, met geen steenen mogen gespeeld worden, eenlyk op vier kanten bespikkeld; dat het kaartspel *py a po* verboden blyft en dat eindelyk onder de *pho* en *topho* eenlyk hooren de spellen *bantouw* en *hienpo* of *li*, mitsgaders dat de eigenaar daarvan, behoudens het bepaalde by het 22de artikel, hetzelfde niet meer dan op vier differente plaatzen mag laten spelen of, by meerderheid, verplicht is aan den pagter der *topbaanen* uit te keeren de helft van 't opgeld, dat by komt te genieten van de elders spelende lieden.

27 December. *Vernieuwing van de plakaten tegen het maken en verkoopen van vuurwerk, enz.*

1766.

21 Januarij. *Aankondiging, dat de Regering voornemens was eene veiling van opium te houden.*

24 Januarij. *Bepaling nopens het inkoopen van benoedigheden op buiten-kantoren.*

Bespeurd wordende, dat 'er nu en dan op de buyten comptoiren wel eens inkoopen geschieden van dese of gene equipagiegoederen, houtwerken of andere extra-ordinaire en ook ordinaire behoestens, die vry wat speculatie onderworpen zyn, zoo ten aanzien van de pryzen, als met betrekking tot de benoedigdhyt en welke, wanneer er geen speciaal verslag by de brieven

aan de regeering van gedaan word, dat de pligt is en blyft, wel eens het oog ontglippen kunnen, byzonder ook, zoo de respective eerste ministers zoo een koop maar doen zonder het (hoewel tegen de ordre) in vergadering van politie te brengen, waar door dan ook geen aantekening by de resolutien gevonden word; en 't gene overzulks nopens ministers, die hun gewin boven hun pligt en eere mogten stellen in 't behartigen van 's Meesters voordeel, waar van al mede de ondervinding hatelyke exempelē uytleverd, een weg zoude openen om buyten stappen byna straffeloos te doen; zoo is goedgevonden en verstaan den visitateur generaal speciaal te demanderen om by het examineren der Indische negotie-boeken exact na te gaan en aan dese regering jaarlyks by een afsonderlyk bericht op te geven, tegen wat pryzen de inkopen, byzonder in vergelyking tegen de twee naastvoorgaande jaaren, gedaan zyn, of daar toe by de ministers een besluyt genomen is dan niet en of de noodzakelykhyd door eenige omstandigheden blykbaar is; mitsgaders, bevonden wordende, dat in dezen iets buytenspoorigs voorkomt, gemelden bediende van 't capitaal, weswegens men in dezen de maatschappy mogte zoeken te benadeelen of ten minsten niet zoo te werk was gegaan, als de ordres leggen of als naar gemoede zoude kunnen en moeten geschieden, het $\frac{1}{8}$ tot premie, ten laste van zodanige, die valse passen mogten doen, toe te leggen, onder zodanige nader correctien, als bevonden zal worden te behooren; en van welke g'amplieerde ordre op dit stuk al verder verstaan is by extract dezes circulair kennisse te geven.

30 Januarij. *Voorschrift voor lootsen nopens het aandoen eener vreemde haven.*

Overwegende, dat, toen ter sessie van den 8^{en} October passato de oude en permanente ordres tegens het aandoen van eenige haven buyten de destinatie en inzonderhyd van vreemde Europeezen nader aangedrongen wierden ten aanzien van 's Comp^s kiele, die om de West van Indien navigeren,

geen speciaal gewag van de lootslieden gemaakt is en dus ook niet by het daar uyt voortgevloeyd biljet, onder den 15^{en} derzelve maand g'approbeerd; zoo is, om in desen alle uytzonderingen te prevenieeren, die door gezogte uytvlugten voor den dag mogten te brengen zyn, goedgevonden en verstaan naar alle comptoiren om de West van Indien, daar lootsen gebruykt worden, aan te schryven, dat hun by een ordonnantie ernstig moet g'interdiceerd worden om eenig Comp^s schip of vaartuyg te brengen buyten de bepaalde destinatie van het zelve en inzonderhyt naar geen rheede of haven van eenig vreeind Europeër, ten zy by uysterste zeenood; en dat, ten aanzien van 't laaste geval, 'er dan nog geene gelegenhyt ware naar eenig naby gelegen Comp^s comptoir den steven te wenden, zonder haar oor ook gevolgelyk te leenen aan eenige propositien, die een schipper of gezaghebber van zoo een bodem mogte doen, maar integendeel, indien denzelve met force daar toe wilde overgaan, met den opperstuurman en d'andere officieren gelykerhand het vereyschte te betragten tot het beteugelen van zoodanig een eerste scheeps officier; en voorts in allen deele aan eed en pligt te beantwoorden, sub poene, dat zodanig een loots anderzints van zyn ampt en qualiteyt gedeporteerd en inhabil verklaard zal worden om ooyt de Nederlandsche Oost Indische Compagnie meer te dienen, dan wel nog zwaarder straffe, naar exigentie van zaaken, te ondergaan.

4 Februarij. *Bepaling nopens de vergoeding van te zoek geraakte of onbekwaam geworden houtwerken, equipage- en ammunitie-goederen.*

In aanmerking gekomen zynde, dat 'er niet zelden bedenkingen vallen om na vereysch vergoedingen te laten doen voor te zoek of onbequaam geraakte equipage- en ammunitie goederen en dat, wyl by 't generale reglement nopens de afschryvingen van minderheden, enz., gestatueerd den 20^{en} Augustus 1763 en met de sedert gemaakte alteratien en

ampliatiën den 15^{en} Augustus 1764 herdrukt, in 't 7de artikel g'ordonneerd is, dat de te min ontdekt wordende equipagie-goederen maar met een kapitaal avans vergoed moeten worden, 't welk, na sommige omstandigheden, te geringe boete kan weezen; zoo is, om in dezen een eguaalen voet te doen houden en teffens te zorgen, dat de penalityt dermaten hoog staat, dat de bedenkingen tegen slinkse bedryven ook teffens weggenomen worden, goedgevonden en verstaan het voorsz. 7de artikel in volgender voegen te altereeren en amplieeren en circulair na de respective buyten comptoiren t'ordonneeren, dat op houtwerken, equipagie- en ammunitie-goederen, nog aan scheeps-overheden, nog aan administrateurs iets het allerminste mag gevalideert worden; maar dat, het zy die goederen verwaarloosd, der maatschappy ontvreemd, dan wel op een andere wyze te zoek geraakt zyn, zullen moeten vergoed worden met twee capitalen avans, zonder onderscheyd, en dus ook ongeregardeerd, of het Europische of Indische touwwerken, randhouten, enz. zyn.

21 Februarij. *Voorschrift nopens het verleenen van hulp door het eene schip aan het andere.*

In aanmerking komende, dat de verstrekking van of assistentie met equipagie-goederen door de scheeps-overheden van eenen boden aan die van een anderen, der Nederlandsche Oost-Indische maatschappy toegehorende of wel, by d'uyterste zeenood of volstreckte noodzakelykhyd, ook aan kielen van vreemde natien, in vrede, vriend- en bondgenoodschap met ons levende, zoude kunnen gevraagd en gedaan worden, waar slinkse oogmerken onder zoude kunnen schuylen of waar onder misbruyken zouden kunnen sluypen; zoo is, om dit zoo veel mogelyk te verhoeden, goedgevonden en verstaan by extract dezes aan de overheden van 's Comp^s kielen te gelasten, dat in 't algemeen van het eene aan het andere schip niets zal mogen overgegeven worden, 't zy provisien, equipagie- en ammunitie-goederen, dan na dat de scheeps-officieren van zo

een bodem, daar het benooid is, by een schriftelyke verklaring, onder presentatie van eede, zullen geattesteerd hebben, dat het ten uyttersten nodig is en wat inzonderhyd de noodzakelykhyd uytmaakt of waardoor het gebrek is veroorzaakt; dat wyders door den schipper en opperstuurman een receptisse voor den ontfangst van 't verzogte moet verleend worden en dat, wanneer bevonden word, dat deze vereyschtens niet in agt genomen zyn, de verstrecker of assisteerder het verstrekte zal moeten vergoeden of andere verdere correcties ondergaan, naar exigentie van zaaken; dat voorts in 't afgeven van touwen, ankers, rondhouten, enz. byzonder moet gelet worden, of, die assistentie benooid, het zyne verloren of laten slippen heeft, dan wel of het blootelyk onbequaam is geraakt, met last, dat, indien zodanige onbekwaame goederen niet reets tot scheepsdiensten mogten getransformeerd worden, dezelve dan, des mogelyk, tegen het bekwaame, dat aan 's Comp^s schepen of vaartuygen afgegeven word, moeten uytgewisseld worden, waar voor ook gevolgelyk de overheden, die het onbequaame ontvangen, een quitantie aan de afgevers moeten verleenen; dat vervolgens het een en ander aan 't eerste Comp^s comptoir, daar der schepen of vaartuygen destinatie legt, moet verantwoord worden; en dat, boven het gene in 't algemeen te betragten zy, eyndelyk aan geen vreemde schepen iets mag afgegeven worden, dan wanneer d'uyterste noodzakelykhyd klaar blykt en zulks dan nog niet als na voldoening van de twee dubbelde waarde op het geene afgegeven word en zulks ten pericule anders van den assisteerder.

27 Februarij. *Bepaling, dat geene Collegiën, behalve het Collegie van Weesmeesteren, tot executeurs testamentair mogten aangesteld worden.*

Door den heer Gouverneur Generaal geproduceerd en vervolgens gelesen zynde een ampel extract uyt de resolutien van Weesmeesteren dezer stede, genomen op den 19^{en} der lopende maand February, en daar by blykende, dat, conform

een daar nevens gevoegde, autentique copia van het testament, door wylen den onlangs overleden burger heemraad, Johannes Goon, op den 6^{en} bevorens voor den notaris, Matthias Diderik van Haak, en getuygen gepasseert, den Luiterschen kerkenraad alhier verzogt en geconstitueerd waare tot executeurs van die uysterste wille, redderaars van des testateurs nalatenschap en bezorgers zyner begravenisse;

dat eerstgemelde haar Eerwaardens, over dese zeldzaame dispositie haare gedagten hebbende laten gaan om te onderzoeken, of dezelve gepermitteerd en wettig konde geoordeeld worden, dien aangaande bevonden hadden, dat 'er wel geen speciaal verbod tegen lag en zelfs by de Weeskamer in 't jaar 1750 een soortgelyke beschikking zonder remarque gepasseert is, dog egter daar en tegen in aanmerking hadden genomen, dat, zo min het manquement van een verbod, als het aanwezen van eenig voorbeeld, eene zaak konde wettigen voor 't vervolg; dat de Bataviasche Weeskamer door de hooge regeering deser landen, volgens generale resolutien van 6 Juny 1670, 9 Augustus 1688, 24 January 1708 en 9 April 1709, gesteld was tot *d'exercitie van de oppervoogdye en het opperbewind van alle suffisante boedels van Christenen*, waar van de erfgenamen onmondig, dan wel uytlendig of absent zyn; dat gevolgelyk, als 'er *geen particulieren* tot voogdye en administratie door iemand geroepen zyn, de voogdye en administratie van suffisante boedels, voor en uyt naame van den representativen souverain, alleen door deeze Weeskamer moet worden waargenomen, mitsgaders zy uyt dien hoofde ook in de verpligting staat om het gene tegen dat inzicht aanloopt en dus de goede order stooren kan, niet ongemerkt te laten passeeren;

dat vervolgens by haar Eerwaardens geconsidereert was, dat, wanneer een collegie, door den souverein geschikt tot kerkelyke zaken, zich *als collegie* wilde bemoeien met het redden van boedels, waar toe de hooge overhyd een apart collegie heeft bevestigd, dat inzicht en de goede order dan zoo zeer zouden worden gecontrarieerd, als of het laaste, gestigt tot het redden van boedels, zich met kerkelyke zaken kwam te bemoeien;

en dus door haar Eerwaardens besloten zynde om dien- aangaande het welgevallen dezer regering te verzoeken, zoo in 't voorsz. geval, als in 't vervolg, gelyk by desen geschiede, is geconsidereerd, dat, dewyl in 't g'exteerde nog by den notaris, nog by den testateur, nog ook niet by den Luterschen kerkenraad gezondigd is tegen een uytdrukkelyke uytsluitende wet en de laaste ook reeds heeft beginnen t'ageeren, 't welk alles derhalven niet welvoegelyk kan verbroken worden, goedgevonden en verstaan de uysterste wille van den voormelden testateur in 't presente geval ten vollen te laten effect sorteeren. Dog andersins buyten tegenspraak voorkomende de bondige redenen, die Weesmeesteren dezer stede opperen, waarom het zelve, zoo volgens de statutaire wetten, als overeenkomstig met de goede ordre, *alleen* en dus in 't afgetrokkene, met uytsluyting van andere collegien, gestigt en geschikt is tot voogdye of administratie van suffisante boedels van Christenen; mitsgaders ook in aanmerking komende, dat, de toelating van den Luiterschen kerkenraad tot het beredderen van boedels eens gesteld zynde, 'er ongetwyfeld, wanneer 'er onmondige kinderen waren, de voogdyschap over dezelve 'er by besproken en dus een deur zoude geopend worden om kinderen, waar van een der ouders gereformeerd geweest was, in de Augsburgse confessie te zien opleyden, contrarie het daar tegen nog genomen besluit ter sessie van den 20^{en} January 1761; zoo is al verder goedgevonden en verstaan by extract deses circulair te gelasten, dat niet alleen de notarissen deser stede, maar ook de secretarissen, eerste klerken en alle andere, tot het maken van testamenten, codicillen en andere actens van uysterste wille op de respective buyten comptoiren of ook op Comp^s schepen g'authoriseert, aan Christenen, die voornemens mogten wezen om, met seclusie van de Weeskamer, 't zy hier of ter plaatse, waar zo een testateur of testatrice zich bevind of werwaards naar een der Indische comptoiren op wegh, dan wel waar goederen en onmondige kinderen in deze gewesten van dezelve zyn mogte, eenig ander collegie, 't zy politicq, ecclesiasticq, justitieel of van wat natuur ook, aan te

stellen tot executeurs en redderaars des boedels of maar tot bezorgers van begraafnissen, item tot voogden over onmondige kinderen, zodanigen testateur of testatrice waarschouwen moeten, dat zulx aanloopt tegen de intentie en begeerte dezer regeering, die by desen, ter voorkooming van misverstand en uytvlugten, expresselyk bepaald word, invoegen, dat een ieder, als van ouds, wel volkomen vryhyd behoud om particuliere personen (die naar 's lands wetten 'er toe g'admitteerd zyn) tot executeuren van nalatenschappen en voogden over minderjarige aan te stellen, maar dat daar toe geene collegien, 't zy ter plaatse, waar zodanige actes mogen worden gepasseerd, of elders, behalven de Weeskamer, mogen worden benoemd; dat wyders door de respective beaamtschryvers, wanneer beslote dispositien voor deselve gepasseerd worden, ook aan de comparanten de noodige navraag dezen aangaande moet geschieden. En eyndelyk, zoo ook al, het zy by nuncupative testamenten, te weten: dispositien, die in presentie van zeven getuygen mondeling geschieden, of andere uysterste willen, door geen beaamtschryver gecoucheert, eenig ander collegie als de Weeskamer mogte benoemd zyn om de nalatenschap van een Christen te beredden, de voogdy over onmondige aan te nemen of zelfs maar de begraafnis te bezorgen, zulks niet zal mogen uytvoeren, maar, onder de noodige communicatie, overlaten aan de administratie van de respective Weeskamers.

5 Maart. *Bepaling, dat gegijzelden konden volstaan met het occuperen per procureur.*

De Raad van justitie te Batavia vond goed de respective practisyns door deese ter hunner narigt op de rolle aan te kondigen, dat voortaan ymand, tot het houden van termynen in materie van gyseling ter rolle geciteert wordende, het sy op de deugdelykheid of ondeugdelykheid, dan wel decretatie off continuatie der provisie van gyseling, navolgens de medio anno 1768 by deesen Rade reets geusiteerde observantie en

costumes niet in persoon in judicio behoeven te compareeren, maar kunnen en mogen volstaan met eeniglyk by procureur te occupeeren”.

7 Maart. *Voorschrift nopens de viering van den verjaardag van den Prins van Oranje.*

Aangezien men, ter voorkoming van alle ongevallen, die door het op- en afsteeken van vuurwerken en afschieten van alderhande geweer, zoo wel binnen als buiten deeze stad, ten gelukkigigen dage der verjaaring van zyne Doorlugtige Hoogheid den heere Prince van Oranje en Nassauw, erfstadhouder, capitein en admiraal generaal van de Nederlandsche repulicq, en by de vreugde, die daarover alhier met zoo veel redenen van erkenenisse als blydschap staat bedreeven te worden, op den 8^{en} deezer maand zouden kunnen exteeren, goedgevonden heeft zulks te verbieden, ongerekend de geene, die tot verciering en tot verligting dienen kunnen; zoo wordt alle en een iegelyk daarvan gepreadverteerd by deezen. Ordonneerende en beveelende dierhalven de beide collegien, item de respective officieren van justitie op de executie van het gene voorschreeven staat scherpelyk en behoorlyk te letten, mitsgaders tegens de overtreeders van deeze interdictie zonder dissimulatie te procedeeren, als na rigeur van regten zal bevonden worden te behooren.

12 Maart. *Voorschrift nopens het dienen van intendit in eenige regtszaak.*

Den Raad te meermalen gesien hebbende, hoe dat sommige der practisyns, in deese off geene zaeke sullende dienen van intendith, maar simpel en alleen overleggen een libel, waar by sy eeniglyk te kennen geeven, dat van intendith dienen, sig refereerende tot de dingtalen in deesen gehouden, in de stukken, nevens de libel, ter verificatie overgelegd; en nade-

maal sulks strydig is met d'modus procedendi, in deese vereyscht wordende; soo is, om de redenen ter praeventie van dien in den aanstaende, goedgevonden de respective practisyns by deese te gelasten omme voortaan, wanneer in dese off geene zaak van intendith moeten dienen, als dan te ontwerpen en af te leggen een behoorlyk en conform de practyck ingerigt intendith met middelen, onder een behoorlyke extensie der gehoude dingtalen.

18 Maart. *Wijziging van eed-formulieren.*

Door den heer Gouverneur voorgedragen zynde, dat, dewyl volgens de gevenereerde dispositien van haar Hoogmogende de heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden zyne Doorlugtigste Hooghyd den Vorst en heere Willem de Vyfde, Prince van Oranje en Nassauw, erfstadhouder, capitein en admiraal generaal van de republicq, enz., enz., enz., met het agtiende jaar van zyn Hooghyds gezegenden leeftyd in het bewind van zaaken zoude treden, zulks nu ook gevolgelyk of zedert den 8^{en} Maart jongstleden effect gesorteerd hadde, met ophouding van de voogdy door hooggemelde heeren Staten over zyn Hooghyd tot dat tydstip, en 't dus als van zelfs sprak, dat in de formulieren van eeden en andere diergelyke actens, waar by aan de hooge Overhyd trouwe gezworen word, de nodige veranderingen dienaangaande gemaakt mogten worden; zoo is, op de propositien van welmelde zyn Edelhyd, goedgevonden en verstaan zulks gevolg te laten neemen met de by resolutie dezer regeering van den 28^{en} September 1759 bepaalde en hier gesublineerde woorden agter haar Hoogmogende, te weeten: *als voogden over zyn Hooghyd, enz.,* in de voorsz. formulieren, zoo te deezzer hoofdplaats, als op de respective buyten comptoiren gebruykt wordende, te royeren of te rug te laten, invoegen direct na haar Hoogmogende de heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, onze souverainen, volgen moet: *•en zyn Hooghyd den heere Prince van Orange en Nassauw, •erfstadhouder, capitain en admiraal generaal, enz.*”

? „*Ordre der voorbiddinge*”.

In Nederland.

De hoogmogende heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, onze hooge en wettige souvereynen;
 de heeren Staaten van de respective provinciën;
 zyne Hoogheid, den heere Prince van Orange en Nassauw, erf-stadhouder, capitein en admiraal generaal der Vereenigde Nederlanden, onzen Opper-gouverneur Generaal;
 de erf-Princesse en alle die van deszelfs 'doorlugtigen huize zyn;
 de heeren bewindhebberen van de Nederlandsche Oostindische maatschappye, onze heeren Meesters.

En in deese Gewesten.

Zyn' Edelheid den heere Gouverneur Generaal, nevens de Edele heeren Raaden van Nederlandsch Indië, onze hooge en wettige overheid.

Op de buiten-comptoiren.

Zoo als tans in gebruik is, na de laatstgemelde voorbidding.

20 Maart. *Intrekking van het bepaalde op 6 November 1713 nopens den inhoud van scheeps-kisten.*

Zie deel IV, bladz. 42 en 43. De intrekking geschiedde, omdat thans geen noodzakelykhyd voor die willekeurige wet meer gevonden word, nu 'er op de bagagie der repatrieerende dienaren, nevens het branden van dezelve, zulke goede ordres gesteld zyn, dat 'er geen mogelykhyd is en het onnozel zoude wezen de Comp^e op die wyze te willen bedriegen, waarom ook de executie van 't gedagte placcaat al voor lange niet meer is geobserveerd”.

20 Maart. *Afschaffing van den borgtogt, te stellen door Advocaten en Procureurs.*

Zie deel I, bladz. 494.

By d'oude statuten, onder het artikel van advokaten en procureurs, voorkomende: »dat zy suffisante borgen moeten »stellen ter somma van een honderd realen van agten voor »de schade, die jemand by haar verzuym, onwetenhyd of faute »zoude mogen lyden"; en deswegens genoteerd zynde, dat dit, gelyk bekend zy, niet meer in usantie is en dus uyt de statuten zoude kunnen vallen, ten waare door de sederd meer dan een eeuw gekomen verandering in 't geldwesen de cautie op een duyzend ryxdaalders gebragt wierd; dog weswegens de bedugting te kennen gegeven word, dat sommige, nieuw aangestelde advocaten en procureurs veel werk zouden hebben om twee suffisante borgen te vinden, al was 't maar voor een somma van vyf honderd ryxd^e, en derhalven het preferabelste oordeelen om het stellen van cautie te laten vervallen, ten ware het geschiede binnen een jaar en zes weeken na hunne admissie; zoo is, gemerkt het stellen van borgtogt door practizyns van geen gebruyk in de Nederlanden is en 't hier ook sedert langen tyd niet meer geschied zy, goedgevonden en verstaan geciteerde periode uyt de statuten te laten, dog daar en tegen 'er by te voegen, dat de advokaten en procureurs vryhyd zullen hebben, gelyk hen gegeven word mits desen, om van de gene, die hen ter bediening voor den regter mogten verzoeken, weswegens gegronde bedenking is, of zulke luyden wel in staat zyn om de proces-onkosten te kunnen betalen, te vorderen cautie voor dezelve en, by weygering of manquement, dezelve te mogen afwyzen, zonder bedugting om deswegens aangeklaagd te kunnen of te mogen worden.

20 Maart. *Wijziging van de bepaling, dat practizijns voor niemand »schultkennisse" zonder speciale, schriftelijke magtiging mogten doen.*

Zie deel I, bladz, 495, alin. 2 v. b.

Is g'arresteerd het volgende 'er by te voegen, dat naamelyk zodanige schriftelyke bewyzen ter zelve tyd of uyterlyk ter naastvolgende zitting in judicio zullen moeten g'exhibeerd worden en dat ook de practisyns geen eed voor hare clienten mogen aanbieden, als in maniere voorsz., ter voorkoming, dat in dezen niet ligtvaardig te werk gegaan worde.

20 Maart. *Vaststelling voor practizijns eener boete van acht gulden voor elken dag, gedurende welken zij een termijn hebben laten verloopen.*

De Raad van justitie had vroeger hierop eene boete van 24 stuivers gesteld, welke »te min'' werd geacht. De boete kwam »ten favore van de Kamer''.

20 Maart. *Wijziging van het bepaalde op 20 Mei 1746 nopens het gratis bedienen van de Diaconie te Batavia door den jongsten Notaris en Procureur aldaar.*

Aan die bepaling werd toegevoegd: »ten ware den regter »in het een of ander singulier geval, uyt hoofde van het gewigt en de netelighyd der zaake of het groot belang van »de diacony, daar in mogte goetvinden een ander practisyn »van meerder kennisse of ervarenhyd, buyten consequentie »voor andere gemeene zaken, specialyk te benoemen''.

20 Maart. *Regt van preferentie voor Advocaten en Procureurs.*

Naar aanleiding van eene vroeger door den Raad van justitie te Batavia genomen beschikking verklaarde de Regering voor »een volleedige, plaatselyke wet'', dat »de Advocaten »en Procureurs, die eenige zaaken voor Weesmeesteren, den »Curator ad lites, de secretarissen van de justitieele collegien »(als sequesteren) en alle andere testamentaire executeurs en »codicillaire gemagtigdens komen waar te neemen en zulke

•boedels, waar over de proceduuren ontstaan zyn, na dato
•insolvent bevonden worden, geprefereerd en als geregtelyke
•kosten aangemerkt zullen worden”.

20 Maart. *Ampliatie van het bepaalde bij de Statuten
van Batavia nopens het geven van kwitantie door
Advocaten en Procureurs.*

Zie deel I, bladz. 498, alin. 2 v. b.

De Regering bepaalde, dat de practizyns, die, voor het uyt-
eynde van een proces, door verschotten in verlegenhyd om
contanten zouden kunnen raken, en dus, wanneer hunne cliënten
het behaagde, eenig geld ter te gemoed koming van dezelve
mogten ontvangen, als dan verplicht zullen wesen om voor
zodanige penningen behoorlyk bewys te geven, teffens zorg
dragende om niet meer in zodanigen geval te verzoeken of
aan te neemen, als ze in 't verschot zyn, mitsgaders calcula-
tief verdiend hebben; en zulks, wyl nu en dan by 't redderen
van boedels ondervonden word, dat, mits het penaal verbod
by de blaffert van den Raad van justitie sub dato 20 December
1695 om iets te ontvangen, voor dat de zaak afgedaan is,
ten zy in zaaken van groot belang en dan egter niet als na
taxatie, deze of gene practisyns zig laten assisteren, zonder
dat z'er by een receptisse, tot gerusthyd van den goedwilligen
gever, melding van kunnen of durven maken, waar door dan
ook evengedagte interdictie, die door 't misbruyk tot nadeel
van boedels in zulken gevalle strekt of kan strekken, by
desen buyten verbinding voor 't vervolg gesteld en gelaten
word.

20 Maart. *Aanvulling van het bepaalde op 13 September
1763 nopens het arak-stoken.*

De Regering voegde hierbij, dat •de araksbranders met
•opzigt tot de tyd, dat zy stookten mogen, en de recognitie,
•die zy daar voor moeten betalen, zich aan gedagte en de jongste

»schikking, by resolutie van 7 May 1765 vermeld, zullen
 »hebben t'onderwerpen of aan zodanige nadere bepalingen, als
 »in der tyd mogte goedgevonden worden, op poene van
 »arbitrale correctie”.

20 Maart. *Bepaling, dat de afgifte van gelden, afkomstig uit insolvente boedels, door den secretaris van Schepenen aan de Diaconie te Batavia slechts geschieden moogt na verkregen magtiging door de Hooge Regering.*

Zie bij 8 Junij 1759.

20 Maart. *Wijziging van de bepaling, dat een gearresteerde »op alle termynen, neffens syn procureur, in »persoon” moest compareren.*

Zie deel I, bladz. 505, alin. 4 v. o.

De Regering vond deze bepaling »wat hart” en verzachtte haar daarom in dier voegen, dat »de geregtelyk gearresteerde »volstaan kan met een behoorlyk g'authoriseerd practisyn te »zenden, na alvorens by notarieele acte domicilium citandi et »executandi gekozen te hebben”.

^{20 Maart}
^{20 Junij}. *Verhooging der prijzen van doodkisten.*

Die voor een volwassen persoon met schroeven, paneelen en lyst en op 25 in stede van 12½ rd^s en zonder schroeven op 20 in stede van 10 rd^s, mitsgaders voor de onvolwassene naar advenant; en voor baye, van dikke, alleen gladgeschaafde planken, met een enkele lyst aan 't dekzel, 6 in plaats van 5 rd^s en van dunne planken of gemeene 3 in stede van 2½ ryxd^s, op poene van 50 ryxd^s boete voor die meerder zal geëyscht of ontvangen hebben, ten behoeve van den officier die de calange zal doen.

Op 17 Mei 1735 had de Regering ook een tarief voor doodkisten vastgesteld.

^{20 Maart}
^{20 Junij}. *Voorschrift nopens kinderen, door Christenen bij slavinnen verwekt.*

In aanmerking genomen zynde, dat aan de onchristenen, ten aanzien van kinderen, by hunne slaven verwekt, geen meer voorregt behoord gegund te worden als aan Christenen, die hen met hunne slavinnen vermengd en daarby kind of kinderen mogten geprocreeert hebben, is, met afwyking van het geproponeerde, behelzende om kinderen van onchristenen, by hunne lyfeygenen geteeld, wanneer den boedel insolvent is, te laten verkoopen, gevoeglyker geoordeeld om den Christenen liever te bevoorregten dan d'andere een oud prerogatief te ontnemen en overzulks, uyt zorge teffens voor 't Christen bloed, besloten om alle executeuren en redderaars van boedels, zonder onderschyd, by een t'affigeeren biljet te verbieden om kinderen van Christenen, by *haare* slavinnen verwekt, of zoo een boedel solvent of insolvent zy, niet te mogen verkoopen, met qualificatie om zodanig kind of kinderen af te geven aan die daarom komen te verzoeken en genegen mogten wezen die, anders ongelukkige, in de Gereformeerde leere op te kweeken of, by gebreke van dien, dezelve, wanneer uyt Europeesch bloed afkomstig zyn, dog geene andere, aan Diakonen van de Gereformeerde gemeente te brengen om in 't armhuys opgevoed en invoegen voorsz. onderwezen te worden.

20 Maart. *Intrekking van het bepaalde op 5 September 1753 nopens de opleiding van Europeanen tot Chinesche tolken.*

Sedert de resolutie deeser regeering van 5 September 1753 geen nuttig gevolg getrokken zynde uyt het project om steeds 2 à 3 Europeesche jongelingen in 't school van 't Chinesesche hospitaal in de Chinesesche taal te doen onderwyzen, gelyk,

wyl 'er niets wezenlyks mede te bejagen is, ook al een geruymen tyd geen moeyte meer toe gedaan zy; zoo is verstaan om Boedelmeesteren, welke de attentie dienaangaande gedomandeerd was, by desen daar van te releveren.

20 Maart. *Wijziging van het voorschrift nopens op schildwacht staande schutters.*

Zie deel I, bladz. 550, alin. 3 v. b.

De Regering vond dat voorschrift te streng, weshalve zij daarvoor in de plaats stelde:

die in vredenstyden op zyn schildwagt slapende bevonden werd, zal verbeuren eene boete van tien ryksd^r voor d'eerste en vyf en twintig rd^s voor de tweede reise, mitsgaders voor de derde drie dagen op water en brood in een donker gat gevangen gezet werden; maar die zyn schildwagt verlaat, zal voor d'eerste keer verbeuren vyf en twintig rd^s en voor de tweede drie dagen in een donker gat op water en brood gevangen gezet, dog voor de derde als een onnut en pernitieus subject buyten Comp^s jurisdictie verbannen, mitsgaders ten dien einde by eerste gelegenheid, alleen met een mattrouse kist ter berging zyner klederen, naar Nederland versonden werden.

Dog in oorlogstyden zullen z'over delicten van dien aard, zonder eenige genade, aan lyf of leven gestraft werden, naar vereisch of bevinding van zaken.

Inlandsche schutters moesten gedurende een jaar voor de kost in de lijnbaan op het eiland Edam werken.

^{20 Maart}
^{20 Junij}. *Voorschrift nopens het aanvragen van verlof door schutters.*

Geklaagd werdende, dat de oude orders, waar by geen schutter zonder voorkennis van den krygsraad of, gelyk sedert

lange jaaren geïntroduceerd is, zonder voorkennis van zynen capitain en met verlof van den collonel naar elders mag vertrekken, maar al te dikwerf en veelyds door onkunde overtreden word, byzonder met het willekeurig over en weer varen naar Java, Bantam, enz.; zoo is niet alleen besloten om in stede van *zonder kennis van den krygsraad* te substitueren: zonder verlofbrief van den heer collonel, door den kapitain van de comp^e, waar onder zoo een schutter gehoord, in margine voor *gezien* ondertekend, maar ook dien conform by een biljet den burgers te waarschouwen, dat zy, op verbeurte van drie honderd ryxdaalders, zich zonder zoo een passepoort niet naar een andere plaats onder 's Comp^e jurisdictie begeven mogen en, by overtreding en faute van betaling, voor drie jaaren gebannen zullen worden ter plaatse door deese regeering te decerneren, 't zy om aldaar buyten de ketting ad opus publicum t'arbeyden of niet, naar vereysch en bevinding van personen en zaaken.

20 Maart. *Wijziging van art. 42 der voorschriften voor de burgerlyke samenleving van de Chinezen, vastgesteld den 21sten November 1760.*

Geene Chineesen, alhier wonende of deese plaats met hunne vaartuygen frequenteerende en van buyten inkomende, zullen eenig geweir, hoedanig ook genaamt, by hun mogen draegen, gelyk een iegelyk van hen zig na 't luyden der klok van negen uren van de straten zal hebben t'absenteren en des nagts in hun logies of vaartuygen verblyven, op poene van, ter contrarie doende en by nagt, van geen brandend licht voorzien, op straat bevonden werdende, d'eerste reys voor den tyd van drie maanden en met geweir, enz. voor ses maanden in de ketting geklonken en voor de tweede reys nog zwaarder aan den lyve gestraft te werden, naar bevinding van zaaken; zallende de gene, die by dag, zonder wettige oorzaak van te willen gaan naar tuynen of landeryen, gelegen buyten den omtrek van 's Comp^e naast gelegen buyten-forten, te dezer

plaatse het zelve voor de eerste maal verbeuren en voor de tweede reys arbitralyk aan den lyve gestraft werden; wel verstaande, dat dit verbod van het dragen van eenig geweir verstaan moet werden binnen de stad en desselfs singels en voorsteden, tot zo verre, dat, wanneer iemand van buyten in de stad of wel uyt de stad naar buyten genoodzaakt werd by dag met geweir te gaan, als dan binnen de stads singels en voorsteden zyn zwaard of geweir, aan een stok gebonden, op de schouder zal moeten dragen.

Ook zullen zy, even als alle andere inlandsche natien, binne de limieten van 't koningryk Jaccatra wonende, niet mogen gebruyken of aanhouden eenig schietgeweir op wegen en velden of in de bosschen, sullende alle de geene, die tans eenig schietgeweir of ammonitie van oorlog hebben, 't zelve aan hunnen capitain hebben over te geven.

20 Maart. *Wijziging van het bepaalde nopens het salaris van den Curator ad lites.*

By 't placcaat dezer regeering van den 5^{en}. September 1648 het salaris voor den curator ad lites gesteld zynde op 2½ percent van alle verkooping en procedidos der verkogte goederen van Comp^s afgestorve dienaaren, mitsgaders van de contanten, by den overledenen nagelaten, 't zy dat ze in cassa of uyt uytstaande batelyke schulden bestaan, voor 't innen en te regte brengen 1 percent, mits voor de volle betaling der geprocedeerde vendutie penningen insttaande; en ten dezen opzigte geremarqueerd zynde, dat, schoon 'er geen speciale toelating sedert gevonden word tot verhooging der provisie penningen uyt het procedido van gevendiceerde goederen, al egter van den aanvang dezer eeuw of daaromtrent door den Bataviaschen curator ad lites 5 percent, zonder tegenspraak, voor is opgebracht, dan wel even zoo veel, als de respective sequesters voor boedels, die onder haar komen, rekenen mogen; maar dat ook al ter sessie van den 20^{en}. September 1766 g'arresteerd is, dat den curator ad lites alhier voor het ont-

vangen en in Comp^s kas tellen van contante penningen $2\frac{1}{2}$ in stede van 1 perc^{io} voor het vervolg mag berekenen, in zoo verre hy, uyt hoofde van vendusalaris, als anderzins, nog geen voordeel 'er van genoten heeft; zoo is, wyl by intrekking van d'in gebruyk geraakte opbrenging van 5 percent geen onderschyd meer zoude wezen in 't salaris voor den verkoop van goederen en in de provisie voor geadministreeerde bloote contanten en dat 'er voornamelyk geen reden zy, waarom de sequesters meer zouden genieten als de curatoren ad lites, als betragtende het zelve werk en staande gelyk gevaar uyt, overzulks goedgevonden en verstaan om uytdrukkelyk verlof te geven, gelyk gegeven word mits desen, dat den curator ad lites in loco 5 perc^{io} salaris voor alle procedidos van door hem wettig verkogte losse goederen mag opbrengen en $2\frac{1}{2}$ perc^{io} voor vaste; item voorsz. $2\frac{1}{2}$ perc^{io} van gelden, die hy blootelyk, 't zy van den sequester of van schippers en boekhouders der schepen ontvangt, of ook van contanten en inkomende batelyke uytstaande schulden, die in de boedels waren, die hy verantwoorden en in 's Comp^s kassa overbrengen moet; maar ook circulair naar de respective buyten comptoiren by extract dezès aan de curatoren ad lites, even als aan alle andere boedelredders, vryhyd te geven om in voegen voorsz. te mogen handelen.

Zie ook 13 September 1782.

20 Maart. *Voorschrift nopens getrouwe voortvlugtigen.*

Die, getrouwd zynde, hem buyten behoorlyke licentie of als versteekeling naar het vaderland begeeft en zyn vrouw hier te lande laat, zal gedurende de reise in de boeyens gehouden en van Cabo de Goede Hoop, ter erlanging van de verdiende straffe, inselvervoegen by eerste gelegenheid herwaarts te rug gezonden of, als het schip de Caab niet aan doet en zig in zee daar toe geene gelegenheid, door ontmoeting van uytkomende schepen, aanbied, in Nederland aan de justitie ten selven einde overgelevert werden.

20. Maart. *Voorschrift nopens den verkoop van desolate boedels.*

Aanneemelyk gesteld zynde om by verkooping van desolate nalatenschappen de geregtelyke gecommiteerdens te excuseren, mits de zwaare kosten, die daar door veroorzaakt worden, en 't zonder eenige kwaade gevolgen door den secretaris, als sequester, wel alleen geschieden kan; zoo is verstaan om, met eenige afwyking van de oude costumen, zulks in 't vervolg. ter zake zodanige nalatenschappen, ten bywesen van gecommiteerdens g'inventariseerd, maar blotelyk door de respective secretarissen van justitie te laten verrigten.

20 Maart. *Voorschriften nopens drukkerijen.*

Art. 1. Ter voorkoming van alle onbehoorlykheeden omtrend de drukkerij, zal over deselve, gelyk reeds zedert eenige jaren in gebruik is geweest, altoos een lid uyt den Achtbaren Raad van justitie ofte ander gequalificeerd minister door deese regeering aangesteld werden tot censor.

Art. 2. Die, ofschoon van syn departement alleen is het oog te houden op de stads-drukkerij en zyn gezach zig eigentlyk ook maar over deselve uitstrekt en de kasteels-drukkerij daar en teegen sorteerd onder den eersten secretaris deeser regeering, egter ook, om de lastigheid van de laatst-gemelde bediening niet te vermeederen, zal visie neemen van alle boeken en papieren, den dienst of het belang van de Comp^e niet concerneerende, welke in de kasteels-drukkerij ter perse werden gebragt ten dienste van particulieren, die hem, eeven als de doodbriefjes en alles, wat in de stads-drukkerij gedrukt werd, niets uitgezondert, na dat de derde of laatste proef nagezien zal zyn, zullen moeten werden gepresenteerd om gerevideert te werden, ter ontwaring of daar in iets onbetamelyks werd gevonden.

Art. 3. En zal hy in dorso van zodanigen gerevideert exemplaar voor *gezien* moeten teekenen en het zelve zodanig

den drukker weder ter hand stellen ter zyner decharge, in cas, daar by iets onbetamelyks mogte gevonden werden, waar over hy niet, maar de censor aanspreekelyk zal wesen.

Art. 4. Zullende gemelde censor, in opzigte der cathalogussen van te verkopen boeken, wel letten, dat daar op niet gesteld werden eenige manuscripten, den dienst of het belang van de Comp^e eenigermaten concerneerende, maar, de zulke daar op vindende, die ten eerste uyt- of doorhalen en daar van zyn Edelheid den heere Gouverneur Generaal kennisse geven, ten einde deselve ter secretarye deeser regeering kunnen overgebracht worden onder een behoorlyk register.

De censor, in opzigte der cathalogussen van te verkopene boeken, ook letten moet, of daar by opgegeven worden zulke werken, die wegens hare ergerlyken of lasterlyken inhoud volgens 's lands wetten verboden zyn; en, die vindende, ten eersten uyt- of door te haalen en daar van zyn Edelhyd den heere Gouverneur Generaal kennisse te geven, om vervolgens, naar de wetten, door beuls-handen verbrand te worden.

Art. 5. De censor zal ook moeten zorge dragen, dat alles, het geene met opzigte tot de stads-drukkery by deese regeering successive, zo by 't reglement op de begravenissen en dies ampliatiën, item de resolutien, ordonnantie, advertentie deser regeering aangaande de drukkeryen van den 9^{en} Juny 1682 (¹), 2^{en} Juny 1761 en 9^{en} February 1762, als andersints, is geresolveerd, stiptelyk in agt genomen werde.

20 Maart. *Bepaling, dat matrozen, zich aan wal schuldig makende aan verwondingen, gestraft zouden worden met geesseling en verbanning naar het eiland Edam, om aldaar gedurende den tijd van drie jaren voor de kost te werken.*

Bij verzwarende omstandigheden vermogt de regter een zwaarder straf op te leggen.

(¹) Hierbij is bepaald, dat de drukkers geene geschriften, de leere off godtsdienst betreffende, in de drukkerye zullen mogen aannemen, ten zy daar beneffens blyke, dat op de vertoouinge van den Eerw. kerckenraat door ons acte van licentie tot den druk van alsulke dingen verleent zy".

21 Maart. *Wijziging van het bepaalde op 17 Januarij 1700 nopens den borgtogt door den Secretaris van het Collegie van Heemraden te stellen. — Nadere regeling van het tractement van dien Secretaris.*

De borgtogt werd van 2,000 tot 1,000 rijksdaalders verminderd, omdat hij niet meer geld dan laatstgenoemde som in administratie mogt hebben.

Zijn tractement werd op 35 rijksdaalders 's maands gebracht, vermits het „zeer oneygen” werd geoordeeld, dat hij minder tractement genoot dan de boden van het Collegie van Heemraden.

21 Maart. *Bepalingen nopens het Heeren-logement te Batavia.*

De kasteleyn zal, in opzigt van de tafel, dranken en betaling, stiptelyk in agt nemen het gestatueerde by het project tot de opregting van dat huys, 't welk aan een plank in 't zelve, in plano gedrukt, zal opgehangen worden, ter narigt van een iegelyk.

In dit logement zal, voor zoo verre de consumtie in het zelve aangaat en verder niet, vry en zonder bemoeynissen van iemand, mogen geslagt worden allerley vee, 't zy groot of kleyn.

21 Maart *Intrekking van het bepaalde op 31 Mei 1789 nopens Soemedang.*

Deze intrekking geschiedde, „alzo tans alle bovenlandsche „zaaken onder de jurisdictie van Schepenen dezer steede „gehoren en dus deze tans oneyge uytzondering niet gevoeg- „lyk plaats kan hebben, te meer wyl zelfs land- schappen, „vry verder gelegen, niet alleen in 't civiele, maar ook in „'t crimineele tot Schepensbank gehoren”.

21 Maart. *Intrekking van :*

- 1° *het verbod tegen het zich wasschen in het Molen-vliet, uitgevaardigd op 11/19 Mei 1685;*
- 2° *het bepaalde op ^{23 October}/_{28 December} 1685 nopens omgehakte boomen (deel III, bladz. 164, v. o.);*
- 3° *het bepaalde op 30 Januarij 1688 nopens den afvoer van balken en bamboe-vlotten (deel III, bladz. 214, alin. 2).*

De laatste bepaling was »van geen noodzakelykheid meer»; en de voorlaatste zoude, hij »letterlyke opvolging», tot groot nadeel voor suiker-molenaars, arak-stokers, enz. strekken.

21 Maart. *Wijziging van het bepaalde op 13 Maart 1753 nopens kinderen van leprozen.*

De Regering vond goed »telkens te bepalen, waar een onbesmet kind van 8 jaaren zal gezonden worden, hoe lange het daar wezen zal om andermaal de visitatie te ondergaan en om dan dermaten nader te besluuten, als naar gelegenhyd van zaken zal bevonden worden het oorbaarste te zyn».

21 Maart. *Afschaffing van het bepaalde op 27 September. 1717 nopens Notarissen (deel IV, bladz. 113, v. o.)*

Zalks geschiedde, omdat het gebruik van cargasoen-kisten had opgehouden.

21 Maart. *Nader voorschrift nopens het nemen van »precedente informatiën» door officieren van justitie.*

Zie bij 2 November 1742 en 6 Augustus 1743.

De Regering bepaalde nu, »dat de officieren van justitie in het generaal geen precedente informatiën zullen mogen nemen buyten voorkennis van den regter, except omtrend

zodanige, als door de hooge overhyd mogte worden g'ordonneerd, 't zy door de hooge regeering nopens zaaken, die nytsel lyden kunnen, of door den Gouverneur Generaal alleen (als representerende de hooge overhyd) met betrekking tot gevallen, die haast vereysschen; en dat de regeering of den heer Gouverneur Generaal in gelyker voegen in de voormelde grade de facultyt ook aan zich hebbe om, by wettige redenen, den officieren voormeld te interdiceren het nemen van precedente informatien, waar van den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering, ter naaste byeenkomste, zal kennisse geven".

21 Maart. *Wijziging van het bepaalde op ^{23 Januarij}/_{27 Februarij} 1682, art. 24 (deel III, bladz. 90) nopens matrozen, die zich tegen den substituut van den Advocaat-fiscaal verzetten.*

Volgens die bepaling moesten zij »zonder figuur van proces" opgehangen worden.

De Regering was nu van oordeel, dat er »misbruyk van zoude kunnen worden gemaakt en ook in allen gevalle de bootsgezellen, waarop het speciaal doeld, zoo brooddronken niet zyn als wel in voorige dagen; zoo is verstaan om voor de hiervooren bedoelde woorden te substitueren: dat aan *lyf of leven gestraft* zullen worden, naar bevinding van zaaken".

21 Maart. *Wijziging van het bepaalde op ^{21 Junij}/_{7 Julij} 1667, art. 2, nopens gesloken goederen.*

Confiscatie zoude alleen toegepast worden op »het geene »verzwegen of niet aangegeven" was.

De voorwaarden van de pacht der in- en uitgaande regten werden in verband hiermede tevens gewijzigd.

^{21 Maart}/_{20 Junij}. *Voorschrift nopens het aan boord gaan van aankomende Compagnie's schepen.*

Geremarqueerd wordende, dat het by diverse placcaaten van

de voorgaande eeuw en by renovatie onder den 19^{en} April 1734 verboden varen aan boord van Comp^s schepen, die of uyt Nederland of van d'Indische quartieren binnen straat Sunda en alhier ter rhede komen, dan nadat ze hier drie etmalen geankerd gelegen hebben, altans van geene noodzakelykhyd meer is dan alleen ten aanzien van specery-schepen en die van de lywaatgevende comptoiren komen; zoo is goedgevonden de oude ordres op dit stuk by desen niet verder applicabel te maken of wel in volgender voegen te altereren en amplieeren, dat naamelyk niemand, het zy Comp^s dienaaren of vrye ingezeetene, van wat staat, conditie of qualityt, alhier onder 's Comp^s gehoorzaamhyd sorterende, en dus ook niemand van die op de eylanden hier omstreeks bescheyden zyn, aan boord van eenige Comp^s schepen of mindere vaartuygen, met speceryen geladen, uyt de quartieren van Amboina en Banda komende of van eenige der lywaat geevende comptoiren arriveerende, mag komen of met een vaartuyg aan of agter zoo een kiel gaan leggen, dan na dat ze, op hare aankomst, door gecommiteerde leden van justitie gevisiteerd zullen zyn, op poene, dat den genen, die zich verstout om 'er bevorens naar toe te varen, verbeuren zal een somma van twee honderd rixdaalders en, een Comp^s dienaar zynde, nog daar en boven het bedragen van een jaar gagie ten behoeve van den waterfiscaal, met vernieuwde interdictie, dat dezen officier of iemand anders eenig consent tot het aan boord varen naar gedagte kielen, zoo lang ze niet, als voorzeggd, gevisiteerd zyn, mogen geven, dog dat daar en tegen een ieder op alle andere schepen, 't zy kort of lang na haar aankomst hier ter rheede, vry en onverhinderd mag komen.

21 Maart. *Voorschrift nopens verboden handel.*

In bedenking gegeven zynde om het reglement der Hoog Edele Heeren Seventienen van 16 October 1676 en 't placcaat dezer regeering van 11 January 1680, ten aanzien van de bedreygde straffen voor de overtreders van de daar by ver-

melde ordres evenredig de misdaad te maken, als behelzende op artikel 5 de straffe des doods, ten minsten van publieque geesseling en bannissement, voor den genen, die op de schepen, uyt Nederland in straat Sunda of omtrent Batavia komende, eenige andere vaartuygen admitteerd, als die met speciale ordre of consent van de regeering zyn afgezonden, en voor al aan dezelve overgeeft eenige kassen, pakken, vaten, bioren, brieven of wát meer zoude mogen wesen. En voorts artikel 8, dat, zoo eenige ongepermitterde particuliere goederen in 's Comp^s schepen of vaartuygen geladen mogten zyn by een officier van zoo een bodem of iemand daar mée overvarende, met de dood gestraft zal worden, ten minsten met openbaare geesseling, naar exigentie van zaaken; zoo is goedgevonden en verstaan om dienaangaande met algemeene woorden te statueeren, dat, die zich aan verboden handel schuldig maakt, gecorrigeerd zal worden naar de in vigeur zynde ordres met betrekking tot de goederen, waarmede gemorst word, of door wie het geschied; en dat, ten aanzien van 't voorsz. 5de artikel, de penaltyt en 't verbod ten eenemaal opgeheven word met relatie tot d'afgave van brieven of kleyne bestelpakjes van geen belang voor de uyt Nederland komende schepen in straat Sunda, wyl men door die wegh, speciaal in d'oostmousson, spoedig geriefd word met tydingen van algemeen of bysonder belang en in deeze concessie het minste gevaar niet steekt; dog dat daar en tegen geen volumineuse goederen mogen afgescheept worden voor de komst te dezzer rheeде, op poene van naar exigentie van zaaken daar over gestraft te worden.

21 Maart
30 Junij. *Voorschrift nopens het voor elkaar uitwijken van rijtuigen.*

Als een goede schikking g'amplecteerd zynde, dat, ter voorkoming van ongelukken by d'ontmoeting van wagens, altoos d'eene voor de andere in dezzer voegen zal moeten uythalen, dat ze beyde aan de regterhand van den anderen blyven; zoo is verstaan dit te statueeren en tot narigt van een ieder te

laten dienen, sub poene van een gevoelige correctie voor de koetziers, die daar omtrent in gebreke blijven, boven de vergoeding der schade, die daar uyt mogte ontstaan, en de crimineele actie van den officier, by aldien 'er ongelukken door veroorzaakt worden, 't zy tegen de koetzier of die het hem bevolen mogte hebben; en hier van derhalven de gemeente by afflictie van biljetten t'advertieren.

21 Maart. *Last om »niet ten strengsten'' toe te passen het verbod van ^{26 Februarij}_{19 Maart} 1757 tegen den aanvoer te Batavia van Oostersche slaven, ouder dan 14 jaren.*

Dat verbod was »nimmer stipt'' nagekomen, al ware het slechts, omdat het zoo moeilijk is uit te maken, of een inlander 14 dan wel meer jaren oud is.

Bovendien benadeelde dit verbod de inkomsten der Regering uit de inkomende regten en gaf aanleiding tot smokkelhandel.

Merkwaardig is, dat, in weerwil van deze overweging, de Regering het verbod toch niet wilde intrekken.

Aanschrijvingen der Regering om eenig voorschrift »zoo »maar telle quelle te executeren'' waren toenmaals niet zeldzaam.

21 Maart. *Bepaling, dat ouders of kinderen van door hunne lijfheeren of lijfvrouwen doodgeslagen slaven onmiddelijk aan een ander verkocht moesten worden.*

^{21 Maart}_{20 Junij}. *Bepaling, dat lijfeigenen, die »hun uiterste vlyt'' hadden aangewend tot redding hunner heeren of vrouwen, dan wel dier kinderen, uit eenig gevaar, »ten eersten »in vrydom'' moesten worden gesteld.*

De Regering vaardigde dit voorschrift uit »tot aanwakkering »van trouwe en moed onder de slaven''.

Zij verbood aan executeuren en boedel-beredderaars zulke slaven, »die meenigmaal haar eigen leven 'er by in de waagschaal gesteld hebben'', te verkoopen.

^{21 Maart}
^{20 Junij}. *Verscherping van het verbod tegen het vervoer van nagel-, noten- en kaneel-boompjes.*

Ten aanzien van 't verbod, deswegens by placcaten van 25 November 1706 en ^{11 October}/_{7 November} 1712 gesteld, aangemerkt zynde, dat de gestelde straffen wat te slap en gebrekkelyk schynen; zoo is goedgevonden en verstaan te statueeren, dat de gene, die van de Oost of Ceylon eenige boompjes of plantjes van voorzegde speceryen naar elders in Indie mochten onderstaan te vervoeren, voor ieder boompje of plantje zal verbeuren een duyzend gulden voor een burger en alle te goed hebbende gagie voor een Comp^s dienaar daar en boven, ten behoeve van de Comp^s, met zodanige andere correctie, als bevonden zal worden te behoren; en zoo iemand gelegenhyt mogte gevonden hebben om van voorzegde boompjes of plantjes naar Nederland, 't zy van hier of elders, ter sluyk te willen brengen, dat die, wie het ook is, voor ieder plantje zal moeten boeten een duysend guldens, buyten deportement en confiscatie der te goed hebbende gagie, zoo een Comp^s dienaar het mogte onderstaan hebben; mitsgaders hier van ter dezer hoofdplaatse by een placcaat jaarlyks door publicatie en affictie kennisse te doen geven, item in d'Oostersche provincien by 't aanwesen der schepen en ook op Ceylon voor 't vertrek der retourbodems.

21 Maart. *Borgtogt, te stellen door den afslager van de Vendu-meesters te Batavia. — Verhooging van den borgtogt der laatsten.*

Geremarqueerd zynde, dat den afslager van de vendumeesters geen borg steld met d'aanvaarding van die dienst en dat de importantie zyner administratie nopens de penningen, die hy voor Comp^s gevenduceerde goederen ontvangt, zulks egter zoo wel vereyscht, als dat de borgtogt der vendumeesters verhoogd wierde; zoo is, zulks in 't algemeen mede niet ongeraden geoordeeld wesende, besloten om den presenten afslager en in 't vervolg zyne successeuren in officio borg te laten stellen

voor 5000 rd^e, ten behoeven van de Comp^e en ten genoegen van de vendmeesters, behalven zodanige nader te nemene precautien, als zy tot haar securityt noodig en billyk oordeelen, als blyvende in allen gevalle direct verantwoordelyk voor de geproflueerde vendupenningen van 's Comp^e goederen; en voorts hen haare borgtocht ook te doen verdubbelen of, in stede van de presente rd^e 5000, ieder tot rd^e 10000.

21 Maart. *Voorschrift nopens voogdessen.*

Is verstaan te noteren, dat moeder en grootmoeder, weduwen zynde, niet alleen toeziende voogdessen, maar ook voogdessen wesen en de administratie der goederen van hare pupillen hebben mogen, ten ware eenige, de overhyd des lands bekende redenen haar daar toe onbequaam maakten.

15 April. *Last op de inlandsche hoofden in de Batavijsche bovenlanden meer zorg aan de cultures te besteden.*

Na gedurende 16 maanden in die bovenlanden te hebben rondgezworven, berigten twee gecommiteerden, dat op de goede order of hartelyke onderhouding door de regenten en hare onderhorigen ten nutte der producten, niet alleen weynig te roemen, maar het zelfs te beklagen was, dat een gedeelte der voormaals wel aangelegde en schoone tuynen genoegzaam geruineerd waren, die zy egter naar mogelykhyd doen opruymen en de goede toezigt ten ernstigsten bevolen hadden; dat teffens, lang voor hunne komst en wel op de successive gereitereerde speciale ordres van den presenten gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander, den opperkoopman, van Tets, veele der oude en onvrugbaar geraakte boomen uytgerocid en met jonge gesuppleerd waren, invoegen daardoor en door den aanleg van nieuwe tuynen wel 4693416 koffy- en 101069 peperboomen in de laaste drie jaaren zyn aangeplant; dat, schoon wel de bovenlanden zoo volkryk

niet zyn als in vroegere tyden, de agteloosheid en zelfs luyheid van den inlander voor 't grootste gedeelte de waare oorzaak van de verwaarloosing der plantagien is".

Naar aanleiding hiervan gelastte de Regering den Gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander in agtervolging van de reeds door hem gestelde goede ordres en gebleke toezigt, den gezamentlyke regenten en ook de mindere hoofden verder aan te sporen en naar vereysch van zaaken ten ernstigsten te adhorteren tot een betere en alsins tot hun eyge en 'slands welzyn hoog-nodige behartiging nopens de procure van de producten in 't algemeen en dat ze inzonderheid, wyl het nu in alle omstandigheden bekend is, hoe het met de koffy- en pepertuynen gelegen zy, zorg zullen hebben te dragen om alles in een goeden staat te onderhouden, zoo ter schoonhouding van de tuynen, het planten van nieuwe boomen en ranken, in stede van zulke, die door ouderdom als andersins geen vrugten meer geven; item, alwaar door toereykend volk gelegenheid is, aanplantingen te doen: en dat voor al ook geene vrugten aan de boomen gelaten, maar ingeschuurd en vervolgens behoorlyk aan de Comp^e geleverd worden, sub poene, dat de nalatigen, anderen ten exempel, ten scherpsten zullen worden gecorrigeert".

22 April. *Bepaling, dat op de buiten-kantoren personen, die voor eenige zending gebruikt werden, geen anderen titel dan dien van commissianten of gecommiteerden mogten voeren.*

Te meermalen ondervonden zynde, dat hier en daar op de buyten comptoiren, zonder de minste distinctie te maaken, den genen, die men in eenige commissie employeerd, byzonder in 't verrigten van dese of geene zaaken by de inlandsche vorsten, den naam van commissaris by 's Comp^e papieren geeft en dus in deze bewoordingen een lid van de hooge regeering, die van

wegens dezelve gecommiteerd word, dus doende, als gelyk staat met de minste der dienaaren, behalven dat ook de ministers en bediendens op de subalterne gouvernementen, enz. zich daar door in gelyken graad van hooghyd met dese regeering stellen, hoe zeer het bekend zy, wat onderscheyd in de naam of titul alomme in Europa gemaakt word nopens de mogendhyd, die volle-magt geeft, en de personen, die men de uytvoering eeniger zaaken opdraagd of tot gezanten schikt; zoo is tot conservatie der goede ordre en de, zo elders, byzonder in den dienst der maatschappy ten hoogsten noodige subordonnatie goedgevonden en verstaan by extract dezes circulair naar de buyten comptoiren te ordonneren, dat iemand, wat rang of qualityt hy ook in den dienst bekleden mag of tot wat commissien hy mogte g'employeerd worden, geen andere dan den titul van commissiant of gecommiteerde dragen mag.

22 April. *Prijs-bepaling van eenige bouw-materialen.*

1000 groote vloersteen van 16 duymen kosten..	rd ^s	130
1000 kleene " " " 11 " " ..	"	19
en twee maal gestreken of verglaast zynde..	"	25
1000 gemeene metzelsteen.....	"	4 ¹ / ₂
1000 dakpannen.....	"	10
1000 vorstpannen.....	"	12

25 April. *Vernieuwde indienstelling van Chinesche koeli's.*

Mits het gering aantal van Europesche zeevarende en de daar onder, naar het ordinair jaargety, veel ziek zynde of dagelyks meer en meer nog impotent wordende, is goedgevonden en verstaan om, zoo tot soulaas van dezelve, als om het noodig werk van lossen, laden, enz. op de schepen ter rhede teffens naar vereysch te laten geschieden, weder vyftig Chineseen, verdeeld in twee ploegen, ieder van een hoofd of mandoor en vier en twintig gemeenen, voor zoo lang het noodig is,

in huur te neemen en zulks even als ter resolutie van den 9^{en} Augustus (toen een honderd van dezelve benodigd waren) tegen tien ryxdaalders 's maands voor iedere huurling, om door den capitain dier natie, Lin Tjikko, uyt 's Comp^s cassa ontvangen en aan dezelve, zonder cenige afkorting, betaald te worden; met vernieuwden last aan de sloopsoverheden en dek-officiëren op de respectie kielen, om die menschen bescheyden te behandelen, ten fine door geen brutalitÿt, 't zy met schelden en nog minder onbehoorlyk slaan, van voorsz. dienst wars gemaakt te worden, sub poene van deportement, die zigh aan mishandelingen in dezen mogte schuldig maaken; en waarop den commandeur en opper-equipagiemeester het vereyschte toezigt moet hebben en doen neemen.

25 April. *Vaststelling van den prijs van het Japansche staaf-koper op f 90 het pikol van 125 ℥, -vry geld*".

Volgens dien prijs leverde dat koper aan de Compagnie eene winst van 140 pct. op.

6 Mei. *Intrekking van het verbod tegen den uitvoer van rijst van Java.*

Zie bij 25/29 October 1765.

Er bestond hoop op een rijken rijst-oogst. Aan deze intrekking werden echter twee voorwaarden verbonden, t. w.:

- 1° dat »de apparentie favorabel werd tot een complete voldoening van den jongsten eysch van 8,600 lasten rys" en
- 2° dat »de preferentie aan den vervoer na herwaarts [Batavia] »en de grote Oost gegeven werd".

6 Mei. *Voorschrift nopens het behandelen van vreemde schepen, op Java's noordkust vervallende.*

De Regering vond goed »de admissie van vreemde schepen, onder wat pretext het ook zoude mogen weezen, voor het

vervolg niet alleen de novo op het aller serieuste te interdicteeren, maar de ministers nog daar en boven te gelasten om, wanneer 'er in der tyd weder een of meer schip of schepen, van wat natie of conditie die ook mogten zyn, op plaatsen, onder dit gouvernement gehoorende, mogten aankomen, deselve, zonder hunne lading te laten breeken of iets te verkopen, na deze hoofdplaats over te wyzen en daartoe, ingevalle de mousson contrarie mogte zyn, de aannaderende te laten afwagten, mits geduurende hun aanweezen behoorlyk geobserveerd en nergens anders als ter Samarangsche rhede getollereert werden.

6 Mei. *Verbod voor de Samarangsche ministers tegen het aannemen van gelden »op assignatie op deze hoofdplaats [Batavia], immers geene sommen van eenig belang».*

Te Batavia helette geld-gebrek wissels te betalen, maar daarentegen lag »de grote voorraad aan contanten» te Samarang »dog maar ledig».

9 Mei. *Intrekking van het verbod tegen den uitvoer van rijst.*

Gelyk, volgens resoluteire besoeigne van den 6^{en} dezer maand, den vervoer van ryst van Java en Cheribon naar elders weder conditioneel open is gezet en de bedugting voor schaarshyd aan dat koorn ook ter deezer hoofdplaats niet alleen verdweenen zy, maar zelfs door het vrugtbaar gewas van dat tans te velde staande of reeds gedeeltelyk ingeogste graan een opulenten voorraad word beloofd en dus, door 's Hemels zegen, met veel gerusthyd ook vryhyd van uytvoer alhier ter stede kan vergund worden, het welke anders, volgens resolutie van den 25^{en} October des gepasseerden jaars, aan een ieder by affixie van biljetten is verboden geworden, en dat deze re-

geering eens voor al voor g'interdiceerd gehouden heeft by resolutie van den 21^{en} Maart jongstleden, ten zy dezelve een speciale blyk van toelating geven; zoo is, en om voormelde reden en om teffens, zoo wel 's lands-tollen naar billikhyd te bevoordeelen, als te favoriseren den gepermitteerden smallen vaart en handel, goedgevonden en verstaan by een t'affigeeren biljet het voorsz. verbod in te trekken en dus den uytvoer, onder de ordinaire bepalingen, te accorderen.

13 Mei. *Toelichting tot de wijziging in het reglement op de gepermitteerde bagage, gemaakt op 2 Julij 1765.*

De Regeering gaf te kennen, dat volgens de resolutie van den 2^{en} July 1765, dienende tot opheldering van het reglement op de bagage voor de zeevaart in Indien d'anno 1743, met de sedert daar in gemaakte alteratien en dicterende: »dat »de lasten of pakken, die by het voorsz. reglement zyn »toegestaan en N.B. *voormaals* in lywaten wierden vervoerd »naar deze hoofdplaats, als nog stand houden en vervoerd »zullen mogen worden in alle soorten van goederen, geen »*contrabande wharen* zynde”, alleen gezien word, gelyk uyt den text blykt (als men de waare meining niet verdraayen wil), dat, niet tegenstaande den particulieren vervoer van lywaaten herwaards verboden is, egter gepermitteerde lasten of pakken stand houden in gepermitteerde goederen en gevolgelyk wel expresselyk den particulieren vervoer van lywaaten daar by uytgesloten is gebleven, gelyk dies aanbreng ter dezer hoofdplaats, op de penaltyten daartoe gesteld, verboden blyft.

15 Mei. *Verbod voor de buiten-kantoren tegen het doen overgaan van opper-stuurlieden van het eene schip op het andere.*

Uyt het ontydig verwisselen van opperstuurlieden, waardoor

den eenen lading heeft ingenomen en den anderen dezelve lading uytleverd, ondertusschen weder ten klaarsten blykende, aan welke zwarigheden het subject is om volzeker staat te kunnen maken, wie eygentlyk van dezelve, naar het reglement, overwigtten ten goede en onderwigtten, enz. ten laste moeten komen, waarom ook ten aanzien van deze hoofdplaats ter sessie van den 20^{en} January 1764 besloten is om gene opperstuurlieden, die in lading leggen of bezig zyn de lading te lossen, van zodanig een bodem te ligten, voor dat de gansche lading is verantwoord; zoo is, ter voorkoming van zulke willekeurige handelingen op de buyten comptoiren, goedgevonden en verstaan by desen circulair te verbieden, dat geene opperstuurlieden of die naast den schipper of gezaghebber op een schip of kleynder vaartuyg bescheyden en voor het uytleveren van de lading mede verantwoordelyk zy, van zodanig een schip of vaartuyg zal mogen geligt of tegen een ander verwisseld worden, dan na dat zoo een lading eerst geheel uytgeleverd en verantwoord zal wezen; mitsgaders dat in gelyker voegen de gene, welke op eenig buyten comptoir begonnen hebben in te nemen, van zodanig een schip of vaartuyg ook niet mogen afgenomen worden, maar 'er mede vertrekken moeten, werwaards de depeche legt; en dat, wanneer onvoorziene toevallen, als: zwaare ziekzens, sterftens, enz., de uytvoering dezer ordre onmogelyk mogten maken, de respective ministers en bediendens dan door andere bequaame middelen naar uytterst vermogen zorgen moeten, dat in dezen genoegzaam zekerhyd overblyft om wegens uytgeleverde ladingen te kunnen disponeren; onder aanmerking, dat, gelyk dese ordre nopens de opperstuurlieden, enz. stiptelyk moet geobserveerd worden, het niet alleen van zelfs spreekt, dat dit voor al nopens schippers of gezaghebbers plaats moet hebben, maar dat wel expresselyk by desen nader g'interdicieerd word, dat, volgens de bekende ordres der heeren Meesteren en van dese regeering, geen schippers of gezaghebbers van hunne schepen, barken, enz. zonder d'uyterste noodzakelykhyd mogen geligt worden.

20 Mei. *Verhooging van 10 tot 25 rijksdaalders van de som, vastgesteld den 13^{den} November 1753 voor de emancipatie van een lijfeigene.*

Aanleiding hiertoe gaf »het merkelyk toeneemen der buiten-armen door het zeer frequent vrygeven van lijfeigenen”.

Vele geëmancipeerden vervielen tot »den bedelzak en guytstukken”.

De verhooging zoude, volgens de Regering, de gemeente niet merkelyk bezwaren, »misschien wel verligten door voor »t vervolg minder slaaven in vryheid te stellen”.

Het geld, betaald door Christen vrijgevers, kwam geheel ten voordeele van de Diaconie; dat van onchristen vrijgevers, voor $\frac{3}{5}$ van de Diaconie en voor de rest ten voordeele van Boedelmeesteren.

Zie ook bij 25 Augustus 1755.

23 Mei. *Aansprakelykheid eener Chinesche vrouw voor de schulden van haren echtgenoot.*

De gezamentlyke officieren der Chinesche natie, in voldoening aan het geresolveerde ter zitting van den 20^{en} Maart jongstleden, waar by van dezelve berigt gevorderd is »of zy oordeelen. »dat hier met gemak, conform de Chinesche wetten, zoude »te introduceren wezen, dat de goederen, die de vrouw in »huwelyk brengt, aangesproken of verkogt kunnen worden »voor de schulden des mans, enz., dan wel wat gedagten dezelve »vormen, of en hoe dit bequameelyk zoude kunnen geschieden”, by een ampel adres in substantie vertoonende:

dat in 't keyzerryk van China, van twee conthoralen de man stervende, de vrouw met niets te doen heeft en nergens voor kan aangesproken worden, maar met het gene van haar aangebragte goed als dan nog in wezen is, ten huise uytgaat, waar door dikwils de kinderen, wanneer de vader insolvent is komen te sterven, gesouteneert worden en gevolgelyk dit als zeer heylzaam aanmerken;

dat een vrouw in China geen schulden kan of mag maken, als geen persoon representeerende, maar direct met lyf en goed onder de heerschappy van de man staat;

dat dit laatste integendeel hier anders plaats heeft, alzo de gemeenschap der goederen tusschen de echtgenoten gesecludeerd is, invoegen dat een ieder over 't zyne of haare disponeerd en de vrouw toegelaten word haar persoon in regten of daar buyten te representeren;

dat men, ziende op de gewoonte, die alhier sedert de maatschappy haren zetel te deser hoofdplaats gevestigd heeft en met andere inlandsche natien, ook onder de Chineesen, in vigueur geweest is, dus niet wel dienaangaande eenige verandering zoude te maken wesen, maar uyt diem hoofde verzoeken, dat in die oude en met hare wetten overeenkomende costume, ter voorkoming van wanordre, geen inbreuk mag gemaakt worden, vooral in een tyd als deeze, daar zoo veel gegoede Chinesen niet meer te vinden zyn als voor heen en dus consequentelyk, in cas van sterfsgeval, door de overblyvende weduwe niet veel verduysterd kan worden, te meer, als 'er hy aangemerkt word, dat de meeste Chineesen hunne vrouwen van te vooren hunne lyfeygenen geweest zyn, die gevolglyk by 't afsterven van de man met een weynig niets waardige klederen ten huuse uytgaan of wel haar vrydom dikwerf niet eerder krygen, voor dat de man of lyfheer komt te sterven, en dan nog onder die bepaling, om de by haar verwekte kinderen tot hunne mondige jaaren of eerder huwelyk op te passen; brengende voorts, om te staven, dat de vernietiging van gedagte oude gewoonte verwarring en geen nut zoude aanbrengen, by, dat dikwerf de Chineesen op een allerligstvaardigste wyze geheel haar vermogen door het spel als anderszins komen door te brengen of ook wel door ongelukken verliezen en in schulden geraken; en dat dus, dewyl de vrouw niet participeerd in de conquesten des mans, als 'er zyn, het volgens haare wetten en wyze van denken zeer hard zoude vallen, dat zy aansprekelyk zoude wezen voor zyn debet; ja, dat eyndelyk de crediteuren van Chineezen, zonder dat

in dezen verandering behoeft gemaakt te worden, zig dekken kunnen met de vrouw voor de schuld mede te doen tekenen en dus beyde conthorale aansprekelyk stellen;

zoo is, na deliberatie, goedgevonden en verstaan in de oude costume dienaangaande geen verandering te maaken, als zynde dit in beraad genomen ter voorschreven zitting, toen over de statutaire wetten gedisponeerd is; en zulks byzonder, wyl by *sterven* van de man, daar het voornamelyk op aan komt, zelfs in China de vrouw met het haare vry en onaansprekelyk haares weegs gaat; en omdat de Mahometaanse wetten, waar veel Chineesen door overgang tot die leer aan verbonden zyn of door het trouwen met vrouwen, dezelve toegedaan, ingewikkeld raaken, volstrekt de gemeenschap van goederen tusschen echtgenoten uytsluyten, 't welke derhalven in der daad niet zonder veel ombragie zoude te verkeerren weezen; behoudens echter, gelyk natuuryk zy, een ieder zyn vryhyd om, by het fieren of schieten van penningen, enz. aan Chineesen, de vrouw, tot meerder gerusthyd, mede voor de schuld te laten tekenen, indien zulks nodig geagt en by partyen of kontraktanten geaccordeerd word.

3 Junij. *Toekening van mantel-geld aan de inlandsche leden van het Collegie van Boedelmeesteren te Batavia, indien zij zich op Europesche wijze kleedden.*

Gelesen zynde een extract uyt de resolutien, genomen by Boedelmeesteren op den 14^{en} May jongstleden, volgens 't welke het inlandsch lid, den Boeginees kapiteyn, Padjar, te berde bragt, dat, dewyl volgens qualificatie dezer regeering aan den president en de Europeesche leden, nevens den secretaris van dat collegie, jaarlyks een douceur voor mantel-geld uyt de kamer-gelden gegeven word, hy dit aanmerkte als een prerogatief voor d'Europische dragt en dat hy dus, zoo voor zig zelve, als voor het mede lid, Mochamat Jaffar Babandam, beyde ook zodanig gekleed gaande, die wedde, ten bedrage

van 40 ryxdaalders 'sjaars, ook mogte genieten, mitsgaders om daar teffens uyt goed te kunnen maken de onvermydelijke ongeden, die de sobere inkomsten, beweerde hy, te boven gingen; zoo is, om de geallegueerde redenen, goedgevonden en verstaan, niet alleen aan voorsz. twee inlandsche leden in 't gedagte collegie, maar ook aan die voor 't vervolg zigh op de Europische wyze kleden, ieder evengementioneerde veertig ryxdaalders voor mantel-geld 'sjaarlyks te laten ontvangen uyt gedagte kamer-gelden.

9 Junij. Voorschriften nopens aanhalingen van opium op buiten-kantoren, enz.

Moeijelikheden, gerezen met het Engelsche bestuur te Calcutta over het aanhalen van opium in Engelsche schepen, gaven aanleiding, dat de Indische Regering besloot bij geheime circulaire de twee eerste personen op de buiten-kantoren (de Oostersche provinciën alleen uitgezonderd) mede te deelen, dat deze Regering, surcherende de executie van 't geordonneerde by haare placcaten van den 18^{en} Juli 1742 en 2^{en} Juny 1758 (gerenoveerd den 1^{en} May 1764), by 't advertissement van den 21^{en} Maart 1746 en by de resolution van den 16^{en} September 1745 en 18^{en} April 1749, in zoo verre daar by verscheide bepalingen en penaliteiten gesteld zyn op den handel in amfoen ten aanzien van vreemde Europese en ook inlandse natien, onder 'sComp^s gehoorzaamheid niet sorterende, gelast, dat by ontdekking van eenigen handel in dien drop door dezelve op plaatsen of in 't gebied van vorsten of grooten, met welke de Comp^s in eenig verband staat, al ware het ook met exclusie van alle andere volkeren, zoodanigen amfoen niet mag aangehaald en nog minder geconfisqueerd worden, invoegen dat voortaan of tot nader ordre geen andere opium, 't zy van welken vreemden Europeër of inlander, geen onderdaan van de Comp^s zynde, gesaiseerd en geconfisqueerd zal mogen worden, dan die door dezelve ter verkoop of ruiling aan land gebragt word of getragt worden mogte te brengen ter plaatsen, die

actueel of immediatelyk onder de magt en 't gebied van haar Hoog Mogende de heeren Staten der Vereenigde Nederlanden of haare geoctroyeerde Oost Indische Comp^e zyn en dus dezelfde, die men in der daad possideerd of alwaar men met of zonder sterktens gezeten en, ten bewyze van ons regt, de vlagge van den Nederlandsen staat geplant of, ter aantooning van onze possessie, een of meerder dienaaren gesteld heeft, zonder de limiten op eenigerhande wyze met betrekking tot het regt van aanhaling van amfoen verder uit te breiden of te begrypen, dan wel ook geen amfoen voor saisabel aan te zien, die op een der rheedens of havens van 's Comp^e bezittingen door vreemde Europeese schepen of mindere vaartuigen mogte worden aangebragt; onder remarque, dat, zoo lange de amfoen in zoodanigen bodem gelaten word, buiten derzelve hemoeyanisse blyven moet, dog dat ter contrarie alle amfoen, weswegens met inlandsche vaartuigen bezuiden Malakka op valabele bewyzen kan aangetoond worden, dat men tragt te morssen op 's Comp^e bezittingen, uit zodanige kieltes mogen en moeten gehaald en tot de geregtelyke confiscatie geprocedeerd worden; met verdere aanhaling, dat ook den inhoud der voorschreve placcaten en resolutien in haare volle kragt en waarde gelaten worden ten aanzien der dienaaren van de Nederlandsche Compagnie en haare onderdanen".

Wijders vond de Indische Regering goed, »ter voorkoming, dat uit kragte van voorsz. placcaten ook geen 's Comps scheepen of vaartuigen pretense lorrendrayers aan boord klampen zonder daar toe speciale of expresse ordres te hebben, den scheeps-overheden blotelyk by een ordonnantie te beveelen, dat zy, ter voorkoming van noodeloose brouillerien, 't zy op een togt zynde of ergens ter rhee de leggende, geen schip of kleinder vaartuig van eenig vreemd Europeër buiten noodzaak praayen en nog minder eenige andere actien, als van visitatie, enz., plegen mogen, maar eenlyk, zonder zig met het zelve te bekreunen of het aan te randen, tragten moeten de gedestineerde reis te vervorderen".

14 Junij. *Verbod voor particuliere vaartuigen, van Java naar Straat Malaka varende, eenige andere plaats dan Malaka aan te doen, zullende op hunne terugreis Batavia moeten aandoen, «ter voorafgaande visitatie».*

24 Junij. *Verlenging met vijf jaren of tot ultimo Augustus 1772 van het octrooi der Amfioen-societeit.*

Zie bij 4 Junij 1765 en 11 Julij 1772. — De verlenging werd door Heeren XVII^{en} verleend.

24 Junij. *Voorschrift nopens personen, vermist bij de generale monstering.*

By aldien eenige personen op de generale monstering vermist worden of niet in wezen zyn, exactelyk moet worden geinquireerd, wanneer en hoedanig dezelve absent zyn geraakt, om, dit vernomen zynde, haare voortgelopene gagien tot zoo verre terug te schryven en haare rekeningen finaal af te sluyten, zonder dezelve in de volgende boeken voort te dragen, ten ware zy te quaad stonden en middelen hadden nagelaten om dat agterstal daar uyt te kunnen vinden.

Dit voorschrift is afkomstig van Heeren XVII^{en}.

27 Junij. *Vermindering van den prijs der Cheribonsche koffij.*

Conform het gevenereerd aanschryven der Hoog Edele Heeren Zeventienen by een aparte brief aan den heer Gouverneur Generaal, is, op de communicatie van zyn Edelhyd, goedgevonden en verstaan de prys van de koffij, die te Cheribon ingezameld word, een rixdaalder per picol te verminderen, zonder dat zulks egter zal mogen strekken tot bezwaar van den inlander;

maar dat contrarie den leverancier van dat product op den presenten voet zal moeten betaald en door geen indirecte wegen (van de regenten of andere) zal mogen benadeeld of verkort worden.

Duidelijk is voorzeker niet, hoe de inlander door dezen maatregel niet benadeeld werd.

*27 Junij.
11 Julij. Bepaling, dat slaven, wier lijfheeren het voor hen verschuldigde opvat-loon en verdere onkosten (voeding, enz.) niet wilden betalen, publiek verkocht zouden worden.*

Indien die slaven meer opbragten, dan het opvat-loon, enz. bedroeg, kwam dat meerdere ten voordeele van de Compagnie: indien zij minder opbragten, moest de Advocaat-fiscaal, Bailluw of Drossaard het te kort komende op de lijfheeren verhalen, des noods door middelen van contrainte.

30 Junij Bepaling nopens het bevorderen van boekhouders en adsistenten tot onder-kooplieden.

In aanmerking gekomen zynde, dat het getal der leedig loopende onderkooplieden gaande weg toeneemt door die met de scheepen uyt Nederland komen en die de heeren Meesteren 'er toe promoveren, in zoo verre dezelve in Indie zyn zonder diensten te hebben, waar toe die qualityt staat; zoo is om 't accressement naar vermogen voor te komen, conform de jongst gereitereerde bevelen van haar Edele Hoog Agtbare, goedgevonden en verstaan circulair naar de buyten comptoiren te gelasten om geen boekhouders of assistenten in eenige onderkoopmans bedieningen te stellen en dus ook niet voor te dragen, zoo lang 'er onderkooplieden buyten employ voorhanden zyn of ten waare deeze de vereyschte bekwaamheden of experientie ontbrak, in vacatures, het secretarieele-, negocie- of soldy-schryfwerk concernerende.

8 Julij. *Verkoop van goederen, afkomstig uit insolvente boedels.*

Is goedgevonden en verstaan als nu te statuieren, dat de verkooping, zoo van de losse, als vaste goederen in eenigen desolaten boedel, alleen door den secretaris van den Raad of van Schepenen maar zal plaats hebben, in cas zodanigen boedel onder beneficie van inventaris is geadicteerd, wyl dan in minste geen scrupel voor verruylingen of soortgelyke ongeoorloofde uytstappen over blyft en gevolgelyk meerdere kosten best te menageren zyn; dog in alle andere gevallen, het inventariseren en ten gelde maken van insolvente boedels concernerende, conform het oude gebruyk, ten bywezen van justitieele gecommiteerdens te laten geschieden.

Zie bij 20 Maart 1766.

17 Julij. *Ampliatie van het bepaalde op 12 Julij 1763 nopens „invendible” goederen.*

Door de Hoog Edele Heeren 17^{den} geoordeeld zynde, dat de van hier in anno 1763 aan de Padangsche ministers gegeven ordre om, by den ontvangst van eenige lywaaten, alle ongewilde, ondeugende of ongeëyschte terstond terug te senden, best algemeen wierde gemaakt, als kunnende te weeg brengen dan wel aanbinden een meerdere attentie in het eysschen en verzenden der goederen; zoo is goedgevonden en verstaan om, met renovatie en ampliatie van het ten dien belange in eenige omstandigheden nopens alle invendibele goederen genomen circulair besluit van den 12^{en} July des voormelden jaars, den ministers en bediendens op de respective, lywaat slytende comptoiren mits desen nog te gelasten om, wanneer, of van dese hoofdplaats, of van elders, eenige lywaten ontvangen worden, deselve terstond te examineeren en alle ongewilde, ondeugende of ongeëyschte sortementen by de eerste gelegenhyd te rug te senden, sonder daar egter onder te begrypen het geene op een voorjaarige petitie gesonden word en ten sy by brieven deser regeering speciale mentie worde gemaakt,

waarom door eene of andere toevallige oorsaaken iets ongeëyscht moet afgevaardigt worden.

18 Julij. *Voorschriften nopens de jaarlijksche staatrekeningen.*

In conformité van der heeren Majores begeerte is goedgevonden en verstaan den boekhouder generaal en den Batavischen negocie-boekhouder te, demanderen om, by het formeren van de generale Indische staatrekening en ook van deze hoofdplaats (een ieder in het zyne), teffens op te maaken een berigt of memorie van de veranderingen, welke in ieder hoofdartikel ten goede of ten nadeele zyn voorgevallen, zodanig, dat daar by met een opslag van het oog kan worden nagegaan, in welk artikel de vermeerdering of vermindering plaats heeft, uitsgaders dese berigten jaarlyks, nevens de staatrekeningen, dubbeld naar Nederland af te zenden.

Vervolgens door de heeren Meesters gevorderd wesende, dat by de jaarlykse staatrekeningen, zoo de generale, als particuliere, teffens een duydelyk berigt aan Hoogst dezelve gesuppeditieerd worde, houdende een distincte specificatie van de posten, die gebragt worden onder het artikel van de te vooren en ten agteren staande rekeningen, met byvoeging van wat natuur ieder post is en welke veranderingen in ieder van dezelve, by vergelyking van de laatstgeslote tegen de voorige staatrekening, zyn voorgevallen; zoo is, om de daar door bedoelde meerdere informatie van haar Edele Hoog Agtbare naar gehoudenisse effect te doen sorteren, goedgevonden en verstaan het gerequireerde met betrekking tot deze hoofdplaats door den boekhouder generaal en negocie-boekhouder en ten aanzien van de buyten comptoiren door de houders der negocie-boeken respectie te doen betragten.

18 Julij. *Wijziging van het bepaalde op 29 November 1762 ten aanzien van negocie-boekhouders.*

Door de heeren Majores te gemoet gezien wordende de af-

schriften van de memorien van alle de by de negocie-boeken voortlopende debiteuren, die, volgens besluit van den 29^{en} November 1762, van de respective buyten comptoiren met de dispositien, daarop in raade van politie genomen, moeten herwaards gezonden worden, door haar Edele Hoog Agtbare bereeds by een voorige gelegenhyd gevorderd en teffens begerende, dat ook aan Hoogstdezelve worde gesuppeditieerd een gelyke memorie van de schulden, by de boeken deser hoofdplaats te vinden; zoo is, tot renovatie en ampliatio van de voorige op dit stuk beraamde ordres, goedgevonden en verstaan den ministers en bediendens op de buyten comptoiren, die hare papieren over dese hoofdplaats naar Nederland zenden, by desen nadere last te geven om, in zoo verre het niet geschied mogte zyn, de invoegen voorsz. gerequireerde memorien drievoudig herwaarts te bezorgen; en aan de ministers van Ceylon en Bengale te ordonneren om dubbeld afschriften van dezelve direct en die van Cormandel, Souratte en Mallabaar om ze mede dubbeld over Ceylon aan welgemelde haar Edele Hoog Agtbare, mitsgaders een afschrift aan dese regeering te laten toekomen, daar by vervolgens jaarlyks continueerende; en dat eyndelyk den Batavischen negocie-boekhouder jaarlyks een dubbeld stel van de gerequireerde memorie in gereedhyd brenge en by de papieren voor Nederland, behoorlyk gerigistreed, afzende.

18 Julij. *Bepaling nopens suspecte vreemdelingen.*

Conform haar Edeles Hoog Agtbare welbehagen is goedgevonden en verstaan om vreemdelingen, welken aangaande maar eenige suspicie is, dat haar verblyf in 's Comp^s gebied onnut mogte wezen, nog in den burger staat, nog in den dienst t'admitteeren, maar hen hoe eer hoe beter te doen vertrekken.

18 Julij. *Afschaffing der betrekkingen van Brigadier en Kolonel.*

De heeren Meesters, na voorafgaande betuyging van der-

zelve byzonder genoeg over de door den heer Gouverneur Generaal ten papiere gebragte consideratien om, zonder prejuditie van 's Comps belangens, te verminderen de zwaare lasten, die de maatschappy op deeze kostbare hoofdplaats dragen moet, en dit ook met betrekking tot Java, Cheribon en Bantam, mitsgaders onder verklaring, dat, hoe zeer hoogstdezelve wenschten op ieder point zich finaal te verklaaren, onder andere, tot een nadere overweging wel hadden gespaard de dispositie op het voorstel van zyn Edelhyd tot reductie van de militaire hoofd-officieren, dog egter g'arresteerd om, by vacature van de posten van brigadier, collonel, enz., die bedieningen voor eerst onvervuld te laten of 'er geen meer aan te houden dan een lieutenant collonel, als hoofd van 's Comp^t militie, en een majoor; zoo is goedgevonden en verstaan om aan deeze ordre stiptelyk te voldoen, onder aantekening, dat altans een collonel aan 't hoofd is en nu nog, buyten denzelven, onder den staf behoren een titulair collonel, een lieutenant collonel, twee titulair lieutenant collonels en twee titulair majoors.

21 Julij. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was thee en diamanten op vracht naar Nederland te verzenden.*

21 Julij. *Verbod tegen het afvorderen van soldaten, bij hunne aankomst in Indië, van geld, »quasi om daaruit te vinden de onkosten hunner begravenis»*

Op het aanschryvens der heeren Majores, dat deeze regeering naauwkeurig zoude onderzoeken, of het waar zy, dat in Indie, by aankomst van de gemeene militairen, zekere penningen van dezelve worden afgevorderd om daar uit quasi te vinden de onkosten hunner begravenis, nadien dit volgens successive ingekomene klagten ter deser hoofdplaats zoude gepractiseerd worden, al aanstonds by den ontfangst haarer Edele Hoog

Agthare missive extracten, dese periode concernerende, aan 't hoofd van 's Comp^s militie en aan 't opperhoofd van 't generale soldy comptoir afgegeven zynde om zich dienaangaande te verklaren en de deswegens ingekomene berigten ter dezer gelegenhyd door den heer Gouverneur Generaal geproduceerd wezende; zoo is goedgevonden en verstaan daar uyl aan te teekenen en in eerbiedig antwoord te laten dienen, dat van zoo een oneyge, als onbillike zaak geen de minste spoor ontdekt wordt, datze ter deser hoofdplaats immer zoude zyn geschied, maar wel, dat de soldaten in dit denkbeeld kunnen gekomen wezen door het gene hen van de zoogenaamde baerse en goede maanden door de respective hoofden der compagnien voor de montering gekort word; egter is, of ook nog op eenig buytén comptoir zoo een ongepermitteerd middel mogte gebruykt worden om den gemeenen man begravenis ongelden by voorraad te doen betalen, die, of mogelyk hier te lande niet zullen worden gemaakt, of waar voor, in deze gewesten al komende te sterven, der militairen doodrekeningen altoos bezwaard worden, al verder g'arresteerd mits desen circulair kennisse en last te geven, dat vertrouwd word zulke indirecte handelingen zullen nagelaten en door de respective ministers en bediendens alle attentie en toezigt zal gehouden worden tegen die het mogten zoeken t'onderneemen, ten fine het niet geschiede; onverminderd de oude ordre, dat gezorgt en betragt worde om de gemeene krygers, welke op hare soldyreekeningen per saldo te goed staan, zoo lang dezelve in Indie zyn, altoos dermaten veel te vooren blyven, dat by hun sterven de begraafnis ongelden daar uyt kunnen worden gevonden.

Volgens Heeren XVII^{den} (missive van 21 October 1765) had dit afvorderen van geld sedert verscheidene jaren plaats gehad, onder toezegging, dat die penningen aan hen zouden werden gerestitueert, indien zy levendig in het vaderland retourneerden".

25 Julij. *Verbod voor Chinesche en Mahomedaansche mannen en vrouwen »buyten haare natie'' te trouwen.*

Volgens de Chinesche officieren te Batavia werd het aannemen van een anderen godsdienst, — gewoon gevolg van huwelijken tusschen Chinezen en Mahomedanen, — in China met den dood gestraft.

De Indische Regering was van oordeel, dat zij zich daarmede niet bemoeijen moest, »wanneer het Christendom en »den burgerstaat 'er geen last door lydt''.

De straf op overtreding van het verbod zoude door de Regering »naar omstandigheyd van zaaken'' worden toegepast. Boedelmeesteren moesten aan de handhaving van het verbod »de verschuldige attentie'' verleenen.

25 Julij. *Verhooging van f 10 tot f 12 's maands der tractementen van de leermeesters der inlandsche gemeenten.*

Alleen zij zouden daarvoor in aanmerking komen, die »met »der daad toonen, dat haar dienstwerk hen ten herte gaat''.

Voorheen hadden die leermeesters 6 rijksdaalders 's maands genoten.

6 Augustus. *Verbod tegen het indienen van rekesten aan den Raad van justitie te Batavia tot het verkoopen van bij vonnis executabel verklaarde goederen.*

By resumptie van zeker request, door den procureur, Johannis Andriessen, voor ende van wegens den baas der wapenkamer, Jan Casper Reysig qq., aan deesen Raade gepresenteert, ter obtenu van qualificatie op den secretaris ter geregtelyke verkoping van sommige by sentensie executabel verklaarde immobile goederen, gereflecteert zynde de nut- en nodeloosheyd van dusdanige, door de practisyns sedert eenige jaeren herwaerts ter vermeerdering van kosten, soo wel omtrent de

losse als vaste goederen gedaene versoeken, als direct strydig tegens de ordinaire practyk en de statuten, voor deese landen beraamt, alsoo by dese laatste wel uytdrukkelyk word gestatueert, dat in personeele actie, wanneer er door den deurwaarder, ten overstaan van den secretaris en twee getuygen, eenige mobile goederen in beslag syn genomen en den gecondemneerdens deselve na expiratie van drie dagen niet en komt redineeren, den zelven deurwaarder sodanige goederen, niet op eene nadere qualificatie, maar na voorgaande affixie van billetten in 't openbaar, ten overstaan van gemelde secretaris en twee getuygen, publicq sal verkopen; en voor soo verre er eenige immobile goederen in beslag genomen mogten syn, sal den deurwaarder met het aanslaan van billetten en het omslaan van 't bekken deselve na drie weeken, soo wanneer inmiddels niet geredimeert syn, ten overstaan van den officier en twee gecommiteerde leeden, in het openbaar verkopen, sonder dat deswegens, soo min als van de losse goederen, eenig gewaeg van eene nadere qualificatie op den secretaris tot den verkoop gemaakt word; soo is om die redenen, ter wegneming van alle dusdanige ingeslovene misbruyken en tot standhouding der gemelde, nu nog jongst, voor soo verre de procedures van executie belangd, op nieuws herziene en geapprobeerde statutaire heylzame ordre, goedgevonden en verstaan de gesamentlyke practizyns te ordonneeren omme voortaan dusdanige versoeken tot qualificatie op den secretaris ter verkoop van losse, als vaste goederen, als nodeloos synde, te menageeren.

8 Augustus. *Bepaling, dat op magtiging van den Directeur-Generaal de tractementen van dienaren der Compagnie, die bij eene monstering niet tegenwoordig waren geweest, doch hun dienst onafgebroken verrigt hadden, uitbetaald konden worden.*

Zie bij 24 Junij 1766.

12 Augustus. *Vernieuwing van het verbod tegen het verkoopen van „gepermitteerde lasten” op verboden plaatsen. — Voorschrift nopens Engelschen.*

Aan de hooge regeering deser landen voorgekomen zynde, dat men elders tentamen gedaan heeft om de scheeps-overheden te corromperen tot overtreding van de permanente ordre, vervattende, dat de gepermitteerde lasten niet mogen verkogt worden dan ter plaatse, waar de destinatie van een Comp^t bodem legt; zoo is niet alleen goedgevonden en verstaan de novo te verbieden, gelyk by desen op het allerernstigste verboden word, dat nog iets van de gepermitteerde lasten, nog ook iets anders, 't geene een der scheepelingen in syn bagagie, als andersints, mogte mede hebben, direct of indirect zal mogen verkoopen aan eenig vreemd Europeër, inlander of iemand anders, maar daarmede wagten moet tot de aankomst op zodanige plaats, werwaards de depeche legt, alwaar het haar vry zal staan daarmede te mogen handelen na derzelve welgevallen, sub poene van een gevoelige correctie, naar bevinding van zaaken, voor de scheeps-overheden, die het tegendeel deser ordre of zelfs mogten onderstaan te doen of zulks toe te staan aan hare onderhorige, dan wel ook aan passagiers, met de schepen overvaarende; maar teffens word ook by deese gelegenhyd gelast, dat de scheeps-overheden, volgens hunne gehoudenis, altyd wel op hunne hoede zyn tegen het ronselen van volk, speciaal in deeze tyden door de Engelschen gepleegd wordende, en dat zy dus voor al geene van dese natie zonder noodzaak, 't zy op den weg of wel ergens ter rhede, aan en nog minder binnen scheepsboord admitteeren, maar op een vriendelyke wyze zullen excuseeren.

20 Augustus. *Vernieuwing van het bepaalde op 1 Julij 1762 nopens getuigen-verhoor.*

27 Augustus. *Last op den secretaris van den Raad van Justitie te Batavia aan de deurwaarders te verstrekken gedrukte „relasen”.*

By den Raad gereflecteert weesende, hoe dat de relasen

dewelke de deurwaarders van haare gedaene exploitien komen te verleenen, meestendeelen soo intricat en onverstaanbaar syn ingerigt, dat men genoegsaem na haare intentie raeden moet; soo is om die redenen en omme daar inne almede, soo veel doenelyk, het vereyschte en hoog noodzakelyk redres te brengen goedgevonden den secretaris van desen Rade te recommandeeren omme eenige relasen, speculatiëff tot de ordinaire en wel het meest voorvallende zaaken, als van het bestellen der citatien, het leggen van arresten en het executeeren van sententien, te coucheeren, ten fine, na resumptie en approbatie der selve door deesen Raade, soo verre mogelyk, daar van eenige exemplaren te doen drukken omme successive aan gemelde deurwaarders by kleyne parthyen afgegeven en het kostende van dien door den secretaris telkens van haare te goed hebbende salaris gedetraheert en ingehouden te worden.

29 Augustus. *Bepaling, dat aan officieren, »op commando [expeditie] geweest zynde», uitbetaald moesten worden »de door haar geduurende d'expeditie niet genoten »randsoenen, huyshuur en emolumenten».*

De Regering besloot hiertoe »naar gegronde, voorige »exempelen, wyl dat niet alleen ter goedmaking van de kosten, »die dezelve min of meer extra-ordinair hebben moeten doen, »maar ook voor de werkelyk zwaarder dienst een equitabel »douceur is».

29 Augustus. *Bepaling, dat 's Heeren gerechtigheid niet verschuldigd was bij echtscheiding, bij deeling van eenigen boedel en bij willig accoord tusschen echtgenoten.*

Geconsidereerd zynde, dat gescheyde lieden gesamentlyk de eygenaars der goederen waaren en ook weder worden kunnen, dan wel, dat het in allen gevalle oneygen zoude wezen, dat de gesepareerde vrouw in dezen minder voorregt als een weduwe zoude hebben of, wanneer eenig vast goed door een

vrouw by huwelykse voorwaarde ingebracht was en by een gewillige verdeling den gesepareerden man te beurt viel, dezen een last zoude moeten dragen, waar van hy als weduenaar en erfgenaam bevryd zoude wesen, is overzulkz goedgevonden en verstaan mits dezen te statueeren, dat in cas van scheidyng tussehen man en vrouw, mitsgaders by schiftyng en deelyng van den gemeenen boedel of ook wel by willig aecoord nopens het by huwelykse voorwaarden aangebragte, van de vaste of onroerende goederen, die aan de man en vrouwe overgaan en by gevolg op des laatste en ook wel eens op des eerstens naam moeten overgeschreven worden, den twintigsten penning voor 's heeren gerygthyd niet zal behoeven betaald te worden.

8 September. *Uitschryfving van een dank-, boete- en bede-dag.*
10 October

Heeft de ontzaggelyke God; de Koning der Koningen en Heer der Heeren, wyze en allezins betaamelyke eindens om een volk in 't gemeen en elk mensch in 't byzonder, zoo wel door ryke zegeningen, als verteerende oordeelen te leeren, wat regt is, hoe mogt dan niet een ieder sterveling, ondergeschikt aan die onderscheiden lotgevallen en in allen deele verbonden om te letten op de goedertieren en gedugte daaden des Hemels, aangespoord worden tot zynen pligt, zoo men niet te laat beklagen wil, dat men, heilloos onberaaden, aan het heilige en allerbillykste oogmerk niet heeft willen b'antwoorden.

Het in 's menschen gemoed ondertussehen kennelyke van deeze waarheden heeft de hooge regeering deezer landen op den 4^{en} September laatstleden weder doen besluiten om tegen den 15^{en} der loopende maand den ter deezer hoofdplaatse jaarlyks gehouden wordende dank-, boete- en bede dag mits deezen uit te schryven, ten einde door een ieder, welke eenig waar belang stelt in den welstand van den vereenigden staat der vrye Nederlanden en een haarer voornaamste zenuwen of den toestand deezer gewesten en die eenig ontzag voor Goddelyke wetten en indrukken van de op het heilig bybel woord gegronde

verbods-dagen heeft, na eene hoognoodige voorbereiding, plegtig gevierd te worden, onder het gehoor van toepasselyke leerredenen in alle de kerken deezer stad, op de reede en ten eilande Onrust.

Dog, niettegenstaande aan een mensch, welke niet ten eenemaal onopmerksaam is, niet kunnen onbekend wezen de voornaamste gebeurtenissen, welke haaren invloed hebben op het wel of quaalyk gaan van het land, waarin hy woont of tot het welke hy een nauwe betrekking heeft, vindt men egter ook zulken, by welke de onverschilligheid maar al te zeer haaren zetel gevestigd heeft, men zwyge, hoe gering het getal der genen zyn, die met woorden en daaden toonen, dat het genot van verbeurde weldaaden en het gevoel van drukkende, niet billyke vreesse voor gedreigde straffen hun waarlyk aan het harte raakt en dus uit beide geregtigheid leeren in de betragting van hunnen redelyken godsdienst; en 't is daarom, dat stukswyze het volgende ter overdenking aangeroord of ook tot byzondere herinnering van zulken, die niet onder de onopmerksaamen te tellen zyn, vermeld word.

In de eerste plaats zyn het de zegeningen, met welke gadelooze langmoedigheid en overwonderbaar ontfermen een zondig en onwaardig volk, als door liefde-koorden, tot een betaamelyk gedrag heeft willen trekken; en deeze zyn in zoo een ruime maate sedert d'uitschryving van den laatsten bededag uitgestort, dat met dezelve alle op te tellen, gelet op het bestendig genot van sommige en de verkryging van andere, genoegzaam geen einde te vinden zoude wezen. Wie staat onder anderen met betrekking tot weldaaden, die de eeuwigheid kunnen verduuren, voor zulken, die 'er teffens door almachtige genade gebruik van maaken, niet verbaasd over, dat God de vrye en zuivere verkondiging van Zyn woord aan deeze plaatse nog niet onttrokken heeft, daar de onverschilligheid in het stuk van godsdienst, men wil niet meerder zeggen, helaas! maar al te zeer by veelen, die den naam van Christenen willen dragen, bespeurd wordt en die dus eer door anders verdwaalde Muhamedanen en blinde heidenen, in welker midden wy wonen,

worden beschaamd gemaakt wegens den yver en zugt, welke deese voor hunne leeringen toonen, als dat ze door het betaamelyke gedrag van een zeer bevoorregt volk zouden uitgelokt worden om sig te onderwerpen aan de ryks-wetten van Koning Jesus.

Hoe groot is vervolgens het geluk van het Nederlandsche volk en die, onder het zelve gerekend, in de wingewesten hun verblyf hebben, over dat men door eene welgeschikte waereldlyke magt geregeerd wordt, ten nutte van het gemeene best? Ja, dat, schoon de jongste tydingen uit Europa weinig goeds voorspellen of dat het ten aansien van verscheidene mogendheden maar eerst in de schede gestoken zwaard 'er niet lange in zal blyven, nochtans niets nadeeligs ten dien opsigte vernomen wordt van het in den laatsten oorlog mede verschoond gebleven Nederland. En mogt men hier ter hoofdplaatze eenige maanden geleden zig met vreugde-bedryven verlustigen in het tydstip, dat 's lands geliefde erfstadhouder, zyne Hoogvorstelyke Doorlugtigheid Prins Willem de Vyfde, zig aan het hoofd van Nederlandsch vryen staat zoude plaatsen, nopens welke aannarende plegtigheid de Hoogmogende Heeren Staaten in het begin deezes jaars bevel gaven, dat 's Hemels gunsten zouden afgesmeekt worden, niet minder past het ons, nu bereeds de blyde tydingen zyn ingekomen, dat zyn Hoogheid zitplaatze genomen heeft op den stoel zyner beroemde vaderen en getreden is in de hooge ampten van die onsterfelyke helden, die, onder Godes zegen, meer dan twee eeuwen agterwaards de voornaamste werktuigen tot de opregting en bevestiging van Nederlands vryen staat zyn geweest, ja, welke naamen geheiligd zyn in de harten van alle liefhebbers van vryheyd en godsdienst, daar over hallelujahs te doen hooren".

Het zegepraalen van de wapenen der Nederlandsche Oost Indische maatschappy op het uitmuntend eiland van Ceilon (die kostelyke paerel aan hare kroon) en dat tegens een inlandsch vorst, welke in de waan was, dat zyne grootheid geene paalen kende, waar door en ter zaake van de welgelukte

raadsbesluiten, na eenen bloedigen en zeer kostbaaren oorlog, eene heuchelyke en ongemeen voordeelige vrede is te wege gebragt, is mede van te groot gewigt, dan dat 'er by vernieuwing niet aan zoude gedacht worden, om ook in deezen de goeder-tierenheden des Heeren te vermelden en 's Allerhoogsten lof met een verwyderd harte uit te galmen. De behaalde over-winningen om en by de specery-eilanden hebben mede aan dien oord eene voordeelige omwenteling van zaaken gegeven. Op sommige plaatzen bloeit de handel van de maatschappy beter, als hy voor eenigen tyd gedaan heeft, en de in de twee laatste jaaren buiten wederga ryk geladen naar Nederland vertrokken schepen zyn, voor zoo verre bekend is, of in het lieve vaderland of aan Cabo de Goede Hoop zeer gelukkig aangeland.

De grootmagtige God heeft egter, met betrekking tot de in deezen voorgestelde twee hoofdzaken, ook weder versche blyken gegeven, dat zyn onmetelyke geduld niet straffeloos mag, nog kan getergd worden, dan wel, hoe veel tugtroeden Hy heeft om een volk en land te kastyden, ja, hoe 's Hemels zwaard gewet is om stoute zondaaren, die zig nog door zegeningen, nog door oordeelen, die hun of andere hunner medemenschen, welke niet erger zyn, overkomen, willen laten leeren, ten uiteinde te verdelgen. Hoe verstrekt onder anderen tot een ontzaggelyk oordeel en geen gering verlies voor de Edele Oost Indische maatschappy het door den donder van 'Gods mogendheid of door de op Zyn bevel zig over den korst der aarde verspreidende bliksemen in den brand geslagen nieuwe schip, Lindenhoff, dat, niet lang geleden van deeze reede naar het keyserryk van China den steven gewend hebbende, met syne ryke lading, neevens een derde gedeelte der manschappen, gebleven is, tot grieving van alle menschlievende, mitsgaders het gemeen belang behartigende lieden, ja, ook tot drukking van de buiten des agteruitteerende Batavische volkplanting. Het verongelukken van het in dit jaar naar Banda vertrokken schip, Griesenburg, voornaamelyk met de daar zeer benodigde ryst, is mede een dubbeld drukkend geval geweest en de bedugtingen voor zeer bittere gevolgen waren, volgens de laatste

tydingen, ginder mede niet minder voor den nog al woedende vuurberg in de nabijheid van het eiland Neira. Hoe zorgelyk heeft het vervolgens niet gestaan met het deezer dagen hier evenwel door 's Heeren ontfermende bewaaring behouden g'arriveerde schip, Duinenburg, door de muitsugt van zommige der schepelingen? Gevallen, waar van in vroeger tyden zoo niet gehoord is. En, om niet meer te zeggen, wat hoon en nadeel heeft de maatschappy op den eersten dag deezes jaars in de Persische golf niet ondergaan door voor een geweldenaar en roover te moeten bukken en het verliezen van een plaats, die zy wel niet waardig agtte langer aan te houden, dog met welke over te geeven zy niet alleen stooreloos zoude vertrokken wezen, maar ook kunnen medegenomen hebben haare nu verlooren roerbaare goederen. Dat dit dan alles, naar het voorgestelde oogmerk, van heilzame gevolgen op geen gantsch versteende gemoederen zy; dat men den rykdom van Gods goedertierenheid, langmoedigheid en verdraagzaamheid niet veragte, om zig geen toorn als een schat te vergaderen, nog met sig niet latende tugtigen, eindelyk geslagen te worden, dat er geen geneezen aan zy. Neen, dat ieder, in wat staat en omstandigheden hy zy, toone deel te neemen in den welvaart van het genreen door de zonden, welke de Hoogste Majesteit quetsen, aan te zien als de beweegredenen van allerlei onheil; dat een ieder dezelve en haar God-onteerend quaad dus betreure en door genade om genade en verdere gunsten smecke om diens wille, die wel eer een tot verhevenheid gebragten, dog door oordeelen aan het waggelen geraakten staat op het beweeglykst tot bekeering aanspoorde; of dat ten minste schreuwende ongerechtigheden en een schandelyke onbandigheid verwisseld worden door te tragten om naar het ligt der reden en der openbaaringe van Gods woord zyne gangen te rigten, onder beseffen van Gods onverdiende goedertierenheden en ontzag voor zyne strafgerigten, opdat geen uitwendelyke verwoestingen den lande treffen mogen, maar godsdienst, vryheid en voorspoed de eere, de roem en het geluk van Nederlandsch volk en die aan haaren staat verknogt zyn, blyve.

Dat dus ook altoos en inzonderheid op den voorbepaalden dank-, boete- en bede-dag verdubbelde zugtingen voor den welstand van Christus koningryk geschieden; dat het daarom den lande, onder een gezegende rust en vrede, in zynen koop-handel en zeevaart met alles, wat er toe betrekkelijk is, wel mag gaan; dat inzonderheid de schepen, die oerlang van hier en elders naar Nederland staan te vertrekken, door den Heerscher over zee en winden gelukkig geleid en beheerd worden en dat dus ook voor de hooge magten, de edelen des lands en alle, aan wien het gewichtig werk der regeering van den vereenigen staat der vrye Nederlanden en haare Oost Indische maatschappij in handen is gesteld, vuurige smeekingen geschieden, dat God, die groot van raad en magtig van daad is, haar in de ruimste maate met zegeningen uitruste tot het wel beraamen en gelukkigst uitvoeren haarer maatregelen; en dat inzonderheid 's lands geliefde erstadhouder nopens het belang van zyn hooge persoon »den hoogsten trap van dit sterffelyk leven beklimme, »overlaad met heilgeschenken en toejuichinge van een dankbaar »volk, geëerd als den waaren vader van zyn vaderland en hy »den luister en het aanzien van den onsterffelyken naam, dien »hy draagt, overlevere aan het laatste nageslagt”.

Van al het welke in Raade van Indie goedgevonden is, dat de afkondiging zal geschieden op Zondag den 12^{en} deezer maand in alle de kerken van den predikstoel en den volgenden dag van het stadhuis, op dat elk tyd hebbe tot betaamelyke voorschikkingen om tot God met gebeden en dankzeggingen, gepast naar de omstandigheden van zaken, op den bepaalden verbods-dag eerbiedig te naderen en op dat alle neeringen en handteeringen ten dage van de viering stil staan, op de straffen, daar toe van ouds by de wetten gesteld.

8 September. *Verbod tegen het gebruik van omslagzegels, »daar eenige streepen met de pen op gehaald, »zonder dat dezelve na behooren beschreeven zyn”.*

Schepenen vonden zulks niet alleen slordig, maar ook gevaarlijk

»om de fraudes, die daar door kunnen en ook wel gepleegd »werden”.

Zij stelden daarom op dit misbruik eene boete van 25 rijksdaalders, »ten behoeve van deese Camer”.

Omslag-zegels moesten »even onder het zegel” behelzen :

- »de tituls van het schriftuur of document”;
- »de naam der versoeker of versoekers, eyssers en gedaag-
- »dens ofte andere qualiteyten, die het komen te behelzen ;
- »de datum en jaargetal”.

9 September. *Voorschrift nopens het storten van Justiciële boeten in Compagnie's kas.*

De Regering bepaalde, dat, wanneer de onder de respectieve secretarissen van justitie vergadert wordende gelden wegens boetens van default, comparuit en verstek, condemnatiën en confiscatiën ten behoeven van de Comp^e en de verbeurde amendes van revisie, appel, reformatie, enz. geklommen zyn tot een bedrag van een duyzend ryxdaalders, dezelve zich als dan of zonder langer uytstel aan den heer Directeur Generaal adresseren moeten om zodanig een montant in 's Comp^e cassa over te brengen.

9 September. *Wijziging van het bepaalde op 2 September 1697 nopens de vergoeding aan aanhalers van Japansch staafkoper.*

Van 21 rijksdaalders werd die vergoeding tot 30 rijksdaalders verhoogd.

9 September. *Verzachting van de straf op verboden handel.*

De Regering bepaalde, dat den regter, nopens de bepaalde straffe des doods wegens den verboden handel in speceryen, amfoen en specery-olien, mitigatie zal mogen gebruyken,

wanneer het geslokene minder mogte bedragen als vyf ponden speceryen of amfoen en geen twintig oncen specery-olien vervatte.

9 September. *Voorschrift nopens het planten van boomen langs rivieren in de Bataviasche Bovenlanden.*

De Regering bepaalde, dat de eygenaars van landeryen, aan een der revieren in de omme- en bovenlanden van Batavia palende, geen boomen te na aan derzelve oevers mogen planten of wel dezelve, daar een zwaare afwatering en persing is, waar door de boorden veel last tot afvallen lyden, gelyk voornamelyk in de bovenlanden, gerekend 3 à 4 uren en verder buyten deze stad, niet nader als op den afstand van 2 roeden zullen mogen zetten en binnen de voorsz. kreyts niet nader als op een distantie van 1 roede.

⁹/₁₅ September. *Verbod tegen het verkoopen van bedorven dranken.*

Door den heer Gouverneur Generaal geoppert wezende, dat, ter zaake van de grasserende ziekten onder 't gemeene volk, voornamelyk de een menigte naar 't graf slepende buykloopen, aan zyn Edelhyd, op gedaane navraag en onderzoek, ter ooren was gekomen, dat dit onder anderen ook voornamelyk toegeschreven wierd aan de bedorve Europische dranken, welke onder de hand en ook op publicque vendutien door d'in vergetenhyd gekomen oude ordres worden verkogt; terwyl deze en gene, welke zigh minder aan den welvaart van hunnen medemensch, als aan de voldoening van vuyle gewin- en hebzugt storen, het bedektelyk met de kleyne maat uytventen of in kroegen schenken, na dat ze zulke ondeugende dranken, speciaal het zuure bier, door het een of ander ingredient drinkbaar en, hoe vergiftig anders, smakelyk gemaakt hebben, byzonder tot nadeel van de genen, die eerst uyt Nederland komen en, aan 't warme climaat nog niet gewend, zigh, en door d'aangenaamhyd van de smaak, en door de geringe prys,

te eer laten verlokken om 'er hare verhitte lighamen in allen deele onmatig mede op te vullen; zoo is, om de goede ordres, op dit stuk gestelt, niet alleen nader in 't geheugen te brengen, maar ook door alle mogelyke bepalingen te doen onderhouden en dit niet alleen met betrekking tot deze hoofdplaats, maar ook ten aanzien van de respective huyten comptoiren, goedgevonden en verstaan om, standhoudende het verbod tegen andere schadelyke dranken, als: den toak of suri, enz., by een alomme in de gebruykelyke lands-taalen t'affigeeren biljet, niet alleen allen en een iegelyk, inzonderhyd de herbergiers, kroeg- en waardhouders of anderen, die dranken by de kleyne maat uytventen, wie en waar zy ook mogen zyn, ernstelyk te interdiceeren het verkoopen, tappen of schenken in het openbaar of binnen 's huys van ondeugende wynen, zuure bieren en alle andere bedurven en gesmeerde dranken, hoe genaamd, mitsgaders het opkooopen en verzenden, werwaards het ook zy, op verbeurte van vyf honderd ryxd^s, zoo dikwils 'er iemant op betrapt word, ten behoeve van die de calange zal doen, of subjectie van zodanige andere arbitrale correctie, als by onvermogen van den moedwilligen overtreder tot betaling der evengemelde boete bevonden word nodig te wezen naar den toedragt en d'omstandigheyd der zaaken; maar ook den stadsvendumeesters, den curator ad lites, de secretarissen van de beyde collegien van justitie en van de weeskamer, nevens alle andere, die hier ter stede en op d'onderhorige comptoiren amptshalven geauthoriseerd zyn tot het houden van vendutien, te verbieden het vendiceren van eenige wynen, bieren of andere diergelyke dranken, voor en al eer zy dezelye geproeft en goedgekeurt hebben; behoudens nogtans, dat den verkooper, 't zy voor zigh zelve of als gemagtigde agerende, aansprekelyk blyft, wanneer hy met zyn weten of voorkennis bedorven dranken laat opveylen en dus onderworpen aan de hier vooren vastgestelde pecuniele amende; mitsgaders vervolgens tot narigt en observantie bekend te maken, dat de genen, die op een vendutie of uyt de hand eenige van de voorsz. bedorve wynen, zuure bieren of andere aangestoken dranken, door de

proef misleyd, voor goede dranken opgedaan hebben en de ondeugenhed dus eerst na den koop ontdekken, indien zy zulx ten cersten aangeven, ougenulctoord gelaten, de boete door den verkooper alleen gedragen en de koop zelfs vernietigt zal worden.

En eyndelyk ten dezen opzigte tot een stricte nakoming te statueren, dat de officieren van justitie hier ter hoofdplaatse en de fiscaals en andere op de buyten comptoiren, dien het aangaat, tegen de contraventeurs, zonder onderscheyd van persoonen, moeten procedeeeren, op verbeurte anders zelfs van de hier voren bepaalde geldboete.

16 September.
16 October. *Maatregelen in het belang van zeevarenden te Batavia.*

By een op voorkennis en order van den heer Gouverneur Generaal door den commandeur en opper-equipagiemeester geformeert schriftuur gezien zynde den ongeschikten staat, waar in zich de gemeene zeevarende bevinden, welke dagelyks op de schuyts en boots der hier ter rhede leggende schepen af- en aan vaaren of als gezaghebbers, dan wel toezinders op de los-vaartuygen zich bevinden; van wat nadeelige consequentien dit zy, zoo tot desertie, ziekzens en sterftens onder die lieden, mitsgaders hoe door een goed logement en 't nodig voedsel te bezorgen hier in redres te maken waare, zonder dat het de Comp^e twee duyzend guldens in 't jaar behoeft te kosten; zoo is, wyl voor zoo verre de genoemde zeevarende aan land vertoeven en 'snagts overblyven moeten, de met gegronde redenen beklede propositien zeer heylzaam zyn, invoege het kostende in geen aanmerking komt by het nut, dat uyt de gereguleerde levenswys van die lieden resulteert, in tegenstelling van het zwerven en andere kommerlyke omstandigheden, waar voor dezelve bloot staan, overzulks goedgevonden en verstaan het voorgestelde t'amplecteren en dus mits dezen te bepalen:

dat tot lyfberging van de meermelde gemeene zeevarende

moet worden g'employeerd het grootste gedeelte van de zogenaamde zolder of geweze zeylmakers-winkel op de equipagiewerf (als tog leeg staande) en ten dien eynde dezelve rontom met britsen tot legplaatsen te laten voorzien;

dat het overige gedeelte van die solder door een beschot, gelyk het tans is gesepareerd, dienen moet tot een appartement voor een vigelant deks-officier, die met de pen om kan gaan, onder de naam van bottelier, ten eynde het gezag over die lieden te houden en te waken tegen alle ongeregelheden;

dat, buyten dezen bottelier, een aparte kok op de werf zal moeten wezen om voor de af- en aanvarende, volgens 't opgegevene en hier na ook te statueerene, tweemaal 'sdaags te koken;

dat de spys dezer menschen gevonden moet worden uyt de randsoenen, die zy aan boord krygen, weswegens de quartiermeesters der schuyts en boots zorgen moeten voor 't aan de wal brengen, onder extra toevoeging, ter verantwoording van gedagten bottelier, van 't volgende voor ieder kop, die aan land eet, te weten: $\frac{1}{2}$ ℥ catjang, $\frac{1}{3}$ ℥ ryst, $\frac{1}{2}$ mutsje arak, $\frac{1}{8}$ ℥ suyker en $\frac{1}{8}$ ℥ tammerinde 's daags, blotelyk tot lepelspys geschikt of waar van den eenen dag katjang-soep of snert en den anderen dag grobajak moet klaar gemaakt worden; en voorts 's maands te laten verstrekken $1\frac{1}{2}$ vadem brandhout voor de kok en 30 kannen lampoly voor 't benodigde licht op de zolder;

wyders de scheeps-overheden by eene te drukkene ordonantie t'injungeeren om, wanneer dezelve aan land zyn en volk aan de wal hebben, precies des avonds om zes uren een schriftelyk rapport aan den commandeur op de equipagiewerf af te geven en daar in bekend te stellen, welke van hare onderhorige dien dag aan land zyn gekomen, zoo met de schuyt en boot, als op de losvaartuygen, welke aan boord zyn gebleven, van die 'sdaags bevorens aan de wal zyn geweest, item welke ten dienste van hen, schippers, in hunne huizen des nagts zyn;

dat zy vervolgens aan een hunner stuurlieden, die aan de wal zyn, de zorg moeten aanbevelen, dat het volk, 't welk

den oppas op de vaartuygen heeft, als het etenstyd is, behoortyk vervangen of het eten gebragt werde; en

dat de schuyts, barkassen en boots, welke voor zes uren des avonds niet naar buyten kunnen, op welk uur de boom vervolgens sluyt, dan volgens de aloude ordre zigh precies op die tyd of niet later onder de kraan op d'equipagie-werf moeten begeven, in stede van hier en daar in de stads gragten over te blyven leggen;

voorts de gemeenen by een ordonnantie ten ernstigsten te gelasten, dat zy zigh precies des avonds na de klokkeslag van 8 uren, wanneer hier ter hoofdplaatse aan de wal zyn (die in de schippers huysen oppassen of toezigters op de losvaartuygen uytgezonderd) zigh op de equipagie-werf zullen hebben te vervoegen om hare naamen en van wat schip zy zyn, aan den meermelden bottelier op te geven (die dezelve aan moet halen op de rapporten, die den commandeur van de scheepsoverheden gekregen heeft) of dat zy, by gebreke van dien, daar over strengelyk zullen gecorrigeerd worden, na bevinding van zaaken; en dit, voor zoo verre het domesticq is, over te laten aan den commandeur, aan welken de bottelier daar van 's anderen daags ogtends rapport moet doen, met last, zoo dezelve des avonds daaraan nog absent blyven, meermelde commandeur de naamen 'er van opgeve aan de respectieve officieren van justitie, om door derzelve dienaaren opgezogt te worden; gelyk hen by desen aanbevolen word deswegens het vereyschte te betragten, nadien zulke vermist wordende niet anders als weglopers en vagebonden kuunen aangemerkt worden;

mitsgaders, op dat ook geen confusie in dit project worde veroorsaakt door 't aan de wal zynde volk van de scheepen, die met subiete ziektes overvallen worden en haaren eersten toevlugt nemen naar den chirurgyn majoor van 't kasteel of zogenaande visitateur van de rheede, welken, naar 't heylzaam gebruyk, dezelve op ordonnantie na 't hospitaal transporteerd, al mede by extract dezese te gelasten, dat hy dagelyks, als zulks voorvalt, daar van een notitie aan den commandeur en opper-equipagiemeester ter hand stelle, ter aantooning van

de naamen dier impotenten en op welke schepen zy bescheyden waren, om daar mede te gelyk ook voor te komen, dat gene abuysen in de monsterrollen ontstaan.

En dit alles onverminderd de oude ordre, gereleveerd by de instructie voor de hoofdofficieren ter zee, titul 6, articul 7, van den 12^{en} Augustus 1748, of met vernieuwde last, zoo wel aan den waterfiscaal, als den meermelden commandeur en opper-equipagiemeester, om te vigileren en te doen vigileren tegens het aan land overnagten der gemeene zeevarende van de scheepschuyten, barkassen of boots, maar dat dezelve, zoo het onstuyrnig weer of andere onvoorziene impedimenten het niet haletten, zich voor of met zons ondergang naar hunne respectieve bodems begeven, onder het applicieren of doen applicieren van de correctien, daar toe van ouds gebruykelyk, ten aanzien van de zodanige, die nodeloos blyven overleggen.

30 September. Voorschrift nopens verjaarde, onder Boedelmeesteren of Weesmeesteren berustende nalatenschappen.

Eerstgemelden werden gelast alle nalatenschappen in Compagnie's kast te storten, welke tien jaren sonder aanspraak by hare boeken voortgelopen hebben, om als een montant, eygen aan onbekende erfgenamen, by de negocie-boeken dezer hoofdplaats ingenomen te worden, mitsgaders voor 't vervolg zoo te handelen met het provouue van alle boedels, die, invoegen voorsz., mochten zyn blyven staan, mits egter dezelve behooryk binnens lyns, als by de Comp^e overgebragt, latende voortlopen, of 'er zich na dato nog regt hebbende toe mochten opdoen, te weten voor 't verloop van een derde gedeelte van een eeuw, wanneer zulx aan deze regeering mag en moet vertoond worden om restitutie te erlangen, terwyl de Comp^e in allen gevalle zoo wel van 't gebruyk der penningen intusschen profiteren kan, als dat het in de kas van 't voorsz. collegie berust, buyten dat het termyn van 10 jaaren voor inlandse erfgenamen zoo ruym is, dat het seldzaam zal wezen, als 'er zich naderhand erfgenamen opdoen.

By deze gelegenhyd is ook goedgevonden en verstaan het collegie van Weesmeesteren te demanderen om de saklos der nalatenschappen van onbekende erfgenamen, die twintig jaaren of daar boven by haare boeken voortgelopen hebben, in 's Comp^s cassa over te laten brengen en zulks ook voor 't vervolg te doen verrigten na 't verloop van d'evenbepaalde tyd, ten eynde by de boeken dezer hoofplaats op reekening van het capitaal, eygen aan onbekende erfgenamen, ingenomen te worden, behoudens het regt van een ieder, die zigh naderhand of voor de prescriptie, gerekend op het derde deel van een eeuw, als een wettigen eygenaar mogte komen op te doen; en waarom Weesmeesteren het afzonderlyk bedragen der respectieve boedels, die twintig jaaren te voren hebben blyven staan, zonder dat 'er zigh regt hebbende toe opdoen, na d'overbrenging van zulke penningen by hare boeken binnens lyns of pro memorie moeten laten voortlopen, tot dat het capitaal aan den Heer van 't land vervallen is, zynde het termyn voor Weesmeesteren tot het in 's Comp^s cassa brengen der gedagte gelden eens zoo ruym gesteld als dat van Boedemeesteren, om dat de proportie wel dermaten onder die beyde collegien bestaat met opzigt tot het later of vroeger opdoen van erfgenamen.

30 September. *Intrekking der bepaling, dat het stoel- en bank-geld van de groote Nederduitsche kerk te Batavia naar Samarang overgemaakt moest worden ten behoeve van het proveniers-huis aldaar.*

Zie bij 29 April 1756.

De fondsen van het proveniers-huis verkeerden in goeden staat, terwijl de inkomsten van de bewuste kerk verminderd waren.

3 October. *Magtiging op het Collegie van Schepenen eene halve maand huishuur als belasting te heffen.*

Schepenen dezer stede vertonende, dat de rekening van gecolligeerde stadspenningen door de gedraage zwaare lasten

en sobere inkomsten ten agteren stond een sommetje van rd^s 14:43; dat de uitgaven in een jaar, sonder extra-ordinaire gevallen, op rd^s 9000 lopen, de boetens van de avond-begravenissen niet meer calculatief bedragen als 'sjaars rd^s 2500, mitsgaders, schoon 'er ook een halve maand huysuur geheft word, dit uysterlyk niet meer afwerpt als rd^s 7500 en gevolgelyk samen maar sommeert rd^s 10000; dat zy dus verzogten om gequalificeerd te worden tot het doen invorderen van een halve maand huysuur, als waar mede, volgens evengedagte en specificq gedaane aantoning, maar even rond te schieten was; zoo is goedgevonden en verstaan het voorsz. collegie, even als ter zitting van den 23^{en} Augustus anno passato besloten wierd, te magtigen tot het heffen van een halve maand huysuur van de ingezetenen binnen de stadt, de suyder voorstad en de Chineesche kampong, met uytsondering van zulke woningen, waar van de eygenaars bewyzen kunnen, dat ze, wanneer dese invordering geschieden zal, leeg staan en twee maanden (of meer) bevorens niet bewoond geweest zyn, ten eynde de sulke in hunne nadeelen niet te belasten.

³/₁₀ October. *Voorschrift nopens van Java uitgeoerde en derwaarts teruggebragte opium.*

De Regering bepaalde, dat de amfloen, die van Java's Oostkust, Cheribon of Bantam naar de overwal of ergens elders mogte vervoerd zyn en daar niet omgezet kan worden, egter niet weder derwaards, 't zy in een groote of kleyne quantity, mag worden te rug gebragt of andermaal direct ingevoerd. maar in zoo een geval naar deze hoofdplaats moet gebragt worden om hier de visitatie te ondergaan, of dezelve wel van de gepriviligeerde societyt ingekogt is; invoegen dus op Java, Cheribon en Bantam geen amfloen zal mogen worden ingevoerd als alleen direct van hier, sub poene van confiscatie, by aldien iemand mogte onderneemen hier tegen te handelen, buyten zodanige andere correctie, als na den toedragt der zaaken bevonden zal worden te behoren, en onverminderd de gestelde

straffe by het in anno 1764 gerenoveerde placcaat tegen den handel in amfoen, die niet van de societÿt ingekogt is.

3 October. *Bepaling, dat het jaarlijksche contingent van den Regent over de eilanden Kangeang, Sapoedi, Sapandjang en Giligenting zoude bestaan uit 1 pikol fijn katoenen garen, 10 kojang groene kadjang en zooveel kam- of vleesch-hout, als te verkrijgen was.*

$\frac{3}{10}$ October. *Maatregel tegen verkoop van vaartuygen aan vreemdelingen.*

Gezien wezende, hoe, in vilipendie van de volgens het geresolveerde op den 15^{en} Maart 1763 gestelde ordres tegen het verkoopen van vaartuygen aan vreemde natien, buyten den dienst van de Comp^e of niet onder hare jurisdictie resorterende, deeze voor 't belang van de Comp^e en hare colonien nadeelige handeling geschied is en meer zoude kunnen plaats hebben ten aanzien van vaartuygen, die naar de Oost en Noord van Indie stevenen, zonder den daader (mits absentie) daarover te kunnen corrigeren, om dat het de rheders of andere, die 'er belang in hebben, niet selden aan excusen ontbreekt om zich te verschoonen; en dat dus, om dit quaad te beteugelen of wel geheel in te binden, niet beter zy als, gelyk nopens particuliere vaartuygen, die naar de West van Indie vertrekken, geschied, borg voor de te rug komst gesteld wierd; zoo is, in volle kragt gelaten wordende het g'interdiceerde by gedagt besluyt en daar uyt voortgevoeyde advertissement, g'emaneeerd onder den 13^{en} April des gedagten jaars, tot ampliatio van die ordres goedgevonden en verstaan de sabandaars hier ter hoofdplaatse en de ministers en bediendens op Java's Oostkust, Cheribon en Bantam te gelasten om in het afgeven der passen aan vaartuygen, die naar de Oost en Noord van Indie staan te stevenen, alvorens door de eygenaars, mits die zyn onderdaanen van de Comp^e, voor de waarde van zoo een

kieltje behoorlyke cautie te doen stellen, dat het aan geen vreemde natien, buyten den dienst van de Comp^s of niet onder haare jurisdictie resorteerende, zal mogen veraliëneerd, getransporteerd en verkogt worden; invoegen het niet zal mogen geschieden als aan 's Comp^s onderhoorige, met speciaal consent en voorkennis van de respective hoofden op Comp^s comptoiren, werwaarts de destinatie legt, sub poene van by het contrarie of ook by gebreke van voldoende bewys, dat het invoegen voorschreven of op eene gepermitteerde wyze verkogt is, de onder cautie gestelde waarde van zodanig vaartuyg, zonder forme van proces, ten behoeve van de Compagnie zal geconfisqueerd en dies verzender buyten des gecorrigeerd worden naar bevinding van zaaken; dat dus hier op de verschuldigde attentie moet gevestigd worden tot het doen stellen van die borgtogt en of, by 't niet weder komen van een vaartuyg, het selve op een wettige wys verkogt is dan wel niet, mitsgaders, wanneer verongelukken gesustineerd of geprentendeerd word, daar tegen geen suspicien van bedrog leggen, om daar over vervolgens het vereyschte aan dese tafel of onder de goedkeuring dezer regering te kunnen besluyten.

Voorts de gemeente het een en ander tot haar narigt by afflictie van biljetten te adverteren en den ministers en bediendens om de Oost en Noord van Indie hier ook by extract dezès kennisse van te geven, ten eynde by een gepermitteerden verkoop 'er consent en bewys van te verleenen of ook, by 't blyven van 't een of ander questieus vaartuyg, daar van, voor zoo verre 't hun bekend mogte wezen, by hare brieven melding te doen.

Zie bij 1 Augustus 1780.

¹⁴/₂₄ October. Bepalingen nopens het bezit en gebruik van geweeren.

Resumtie genomen wezende van een berigt van den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, de opperkoopman, Arnoldus Adrianus van Tets, behelsende, dat sedert

eenigen tyd het rooven op 's heeren wegen en gewelddadig moorden in de naastgelegen boven- en ommelanden dermaten hevig exteerde, dat 'er nauwelyks drie etmalen voor by gingen zonder zwaar gequetste of doode lighaamen op de landen en in de eenzame wooningen der inlanderen te ontdekken, waar van het egter telfens genoegzaam noyt gebeurde, dat de daader bekend word; en dit niet alleen aan de limiet scheyding tegen het Bantamsche, waar van ouds die gruwelen mede maar al te veel gepleegd zyn wegens het facile tot verberging en overloping, maar ook op de zuidelyke en oostelyke landen, daar die euveldaaden voor heen selden exteerden, waar van gedagten bediende eenige gevallen opteld, en

dat, wyl de meeste deser massacres door schietgeweer ter uytvoer gebragt worden en 't misbruyk van het zelve zeer bezwaarlyk te weeren was, hoe ook al by iterative placcaaten bepalingen tot het wettig gebruyk en bedreygingen tegen de overtreders gemaakt, item daar mede overeenkomstige maatregelen op successive gegeve ordres van den heer Gouverneur Generaal te werk gesteld en uytgevoerd zyn, wegens het bedrog, dat altans nog onder 't gepermitteerd hebben en gebruyken van 't geweer plaats kan hebben of omdat veelen zig niet stooren aan de poenalityten, by voorige edicten deswegens gesteld, hy, gecommiteerde, zigh dus genoopt vond dit aan deeze regeering voor te dragen; zoo is, gelet op eenige middelen, die den vertoonder niet ongepast suppediterde, en ter zaake onder de deliberatien in byzondere aanmerking kwam, dat 't laatste placcaat van ultimo December 1750 de potias en schryvers der suyker-molens, benevens de mandadoors, zoo van dezelye, als van andere particuliere landen, die het schietgeweer op deese plaatsen van haar verblyf niet kunnen ontheeren, ook toegelaten is gebleven om het te mogen mede voeren, werwaards zy begeeren, door welk privilegie de moordzigt zig, volgens de leerende ervarendhyd, zoekt te dekken, ten minsten door het komen der permissie briefjes tot het geoorloofd dragen van geweir in kwaade of verkeerde handen, deeze 'er een stoorloos misbruyk van maken kunnen, mits-

gaders dat wezentlyk de straf tegen het ongepermitteerd bezitten van schietgeweer wel duydelyker konde verklaard of liever zwaarder gemaakt worden als de bedreyging om het, by agterhaaling, te verbeuren en als een moedwillige contraventeur te worden gestraft, overzulk goedgevonden en verstaan om, ten besten van de colonie, veylighyd der goede ingezetenen ten platten lande en voorkoming van veel ongeregeldheden, ja, de snoodste wanbedryven, by renovatie en ampliatioe der gestelde ordres en poenalityten by placcaaten van 9 December 1620, ^{10 Maart}/_{29 April} 1671, 5 Maart 1726, 4 January 1746 en 31 December 1750 tegen het koopen en verkoopen van allerhande schietgeweeren, als ook het mede voeren en gebruyken derzelve, die oude wetten in haar volle kragt latende en nader aanbevelende, voor zoo verre by desen niet gealtereert worden, te statueeren en door publicatie en affictie alle en een iegelyk te adverteren en t'ordonneren;

dat, niet alleen binnen de limieten van 't koningryk Jaccatra niemand eenig schietgeweer zal mogen hebben of gebruyken, buyten de geene, welke het in 's Comp^s of burger dienst of ook onder de by laatstgemeld edict gemaakte bepalingen ter jagt gebruyken mogen, dan wel verder vergund zy schietgeweeren te hebben, als daar zyn: de inlandsche hoofden in de bovenlanden, dé commandanten der campons en de officieren der Chineezen, mitsgaders op permissie briefjes de potias en schryvers der suyker-molens, benevens de mandadoors of opzigters, zo van deze als andere landgoederen; maar dat, schoon ook aan deze potias en schryvers der zuiker-molens, mitsgaders aan de mandadoors der landeryen, gepermitteerd blyft om schietgeweer te mogen hebben, zy het egter nergens zullen mogen mede nemen, 't zy in 't gaan naar of te rug keeren van de stad, nog van 't eene land naar 't ander passerende, maar alleen ter haarer beveyliging gebruyken kunnen op de suyker-molens en landeryen, daar zy bescheyden zyn, sub poene, dat een ieder, zonder onderscheyd, welke ongepermitteerd geweer heeft of die het toegestaan is om het te mogen gebruyken, maar 'er zig mede op verbode plaatsen

bevind en daarop word geattrapeert, niet alleen het geweer verbeuren, maar ook daarom ten eylande Edam geplaatst zal worden om voor de kost te arbeyden;

dat, om de gepermitteerde schietgeweeren, die op de suykermolens en andere landgoederen berusten inogen, te onderkennen van 't ongepermitteerd geweer, de potias, schryvers en mandadoors voor het eyndigen van dit of tegen het begin van 't aanstaande jaar zich met dezelve moeten begeven by den meermelden gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander om ze daar gemerkt te krygen, te weten met een nommer, van 1 beginnende en zoo voortgaande, met byvoeging van de eerste letter van de naam van 't land of van de molen, waar toe de geweeren gehören of gepermitteerd zyn, en teffens ook met een onderscheydend teken van P., S. of M., of het den potia, dan wel den schryver of den mandadoor toebehoord, met betrekking tot landgoederen, waar meer als een snaphaan gepermitteerd zy, gelyk nopens de zuyker-gevende plaats heeft; dat gevolgelyk hier van behoorlyk aantekeningen by den gecommiteerde gehouden en de respective nummers en merken ook op de naar gewoonte jaarlyks te vernieuwen licentie-briefjes moeten gesteld worden; en dat wyders de houders van gepermitteerd geweer aansprekelyk zullen wezen, wanneer het niet op de bepaalde landgoederen gevonden word of, daar al op zynde, door een ander als den potia, schryver of mandadoor gebruykt word, elk ook van deeze maar het zyne en dus niet van een der andere, terwyl, het stukkend rakende, zy zulk aan meermelden gecommiteerden zullen moeten vertoonen om daar voor een ander schietgeweer, des begeerende, gemerkt te krygen;

voorts, om zo wel de opspeurder of aanhaler van ongepermitteerd bezeten of gebruykt wordend schietgeweer daar van te ontlasten, ten eynde het niet weder in verkeerde handen valle, als hen t'animeren tot het opzoeken en aanbrenghen derzelve, nog te gelasten om zodanige geweeren by den gecommiteerden tot en over de zaaken van den inlander te brenghen om vervolgens door denzelven aan de Comp^e bezorgd te worden,

onder afgave tot een premie: voor een snaphaan twee rixdaalders, voor een karbyn een en een halve en voor een pistool, 't zy groot of kleyn, een rixdaalder, voor zoo verre dezelve nog tot schieten bekwaam zyn; met last, dat de respective officieren van justitie en inzonderhyd den Droessaart der Bataviasche ommelanden, als mede den meermelden gecommitteerden tot en over de zaaken van den inlander, als mede de respective commandanten op de na- en ver-afgelegene buyten posten, zonder onderscheyd, op de executie dezer ordre zeer naauwkeurig zullen hebben te letten en te doen letten.

15 October. *Bepaling, dat bevorderingen in het belang van een retour-schip, gedaan na de afmonstering op de plaats, bedoeld bij het bepaalde op 6 October 1756, begrepen zouden zijn onder de bevorderingen, op de te-huis-reize gedaan.*

Heeren XVII^{den}, van wie dit voorschrift afkomstig is, voegden daarbij: „zonder onderscheid, of die bevorderde personen by het doen van de monstering tot de equipagie van dat schip hebben behoord, dan of zy na dato van de gedane monstering op het zelve zyn bescheiden geworden, hetzy zulks gedaan zy ter plaatse, van waar het schip de terug reyze heeft aangenomen, of aan Cabo de Goede Hoop, of by overgang van het eene schip op het andere”.

24 October. *Gelykstelling van de Mahomedanen met de Chinezen, wat betreft de belasting op hunne huwelijken.*

Geresumeerd zynde een extract uyt de resolutien, genomen by Boedelmeesteren der Chineesche en andere ouchristen sterfhuysen, hoofdzakelyk behelzende, dat dezelve, ter voldoening aan het in Raade van Indie ter zitting van den 25^{den} July passato by renovatie gedaan verbod tegen het trouwen der Chineesen en Muhametanen buyten hare natie, zeer geschikt vonden het

mede aan dese tafel op den 27^{en} Augustus 1754 gestatueerde, by aldien 'er prompt aan g'obedieerd wierd, om namelyk de Muhametanen, die tot dien tyd nopens hunne huwelyken van alle belastingen waren g'eximeert, in een zelve graad te stellen met de Chineesche inwoonders dezer colonie; dog dat, dewyl zulks niet beoorlyk geschiede, alzoo de kapiteyns van de Moorse en Mahumetaanse campongs, die tot het ontvangen der gestelde belastingen gequalificeerd waren, weynig of genoegzaam geen penningen aan Boedelmeesteren verantwoorden en zy dus genoegzaam nooyt onderrigt wierden, welke inlanders met den anderen in den echt traden, overzulks verzogten, dat niet alleen de geciteerde ordre van anno 1754 gerenoveerd, maar ook in zoo verre gealtereerd mogte worden, dat, in stede van de capiteyns der campongs, de Mahumetaansche en Moorse leden van 't collegie geauthoriseerd wierden aan alle inlanders, welke zich in 't huwelyk wilden begeven, voor af, naar de wetten, licentie te geven en haren secretaris op bewys deswegens de trouwbriefjes expedieeren konde, onder daadelyke inpalming van de bepaalde geldsom, waartoe (vervolgen de vertoonders) de gesteldhyd van haar fonds tot goedmaking der te dragen ongeden ook niet weynig pleytte, als mede de onzekerheyd, waar in zy niet zelden fluctueren omtrent de verdeeling der nalatenschappen; zoo is, na hier over gedelibereerd en inzonderheyd in aanmerking gekomen was, dat aan de kapiteyns der respective campongs met geen voeg het vermogen en toezigt kan ontnomen worden, dat zy in dezen, zoo wel als in verscheyde andere opsigten over hunne onderhoorige, eguaal met de Chineesche officieren, tot zeer goede eydens of nuttige oogmerken bezitten, hoe zeer aan de andere kant diend gezorgd tot styving van Boedelmeesteren haar capitaal en om hen in beter kennelyken zekerheyd nopens de huwelyken, die voltrokken worden, te stellen, overzulks goedgevonden en verstaan om, niet alleen, met renovatie van het g'arresteerde op den 27^{en} Augustus 1754, de ge goede Muhametanen en Mooren by het aangaan van een huwelyk te doen betalen agt en door de minder vermogende drie ryxdaalders ten voor-

deele van Boedelmeesteren haar kas, invoegen dat al by resolutie deser vergadering van den 17^{en} November 1747 met relatie tot de Chineesen was g'arresteerd, maar ook de capiteyns der respective campongs en der Mooren nader te qualificeren en te bevelen om de voorsz. amenden van alle Muhametanen en Mooren, onder haar respectivelyk sorterende en die zich naar de wetten in den echt begeben mogen, zonder onderscheyd, prompt in te vorderen en daarvan maandelyks specifieke verantwoording aan den gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander te doen, om door denzelven vervolgens aan den secretaris van Boedelmeesteren, onder quitantie, uytgekeerd te worden, met waarschouwing, dat, by aldien bevonden word, den een of anderen der meermelde kapiteyns hier in nalatig blyft nopens het invorderen en verantwoorden der trouwboetens ter geprefigeerde tyd, verbeuren zal een boete van honderd ryxdaalders telken reyze, ten behoeve van het dikwerf genoemde collegie.

Reeds vier dagen later moest de Regering haar besluit intrekken. Want in de resolutiën van 28 October 1766 leest men:

Door den majoor der inlanders en de gezamentlyke hoofden der Muhametaanse campongs by een ampel smeekschrift vertoonnd zynde, dat, dewyl het deze regering behaagd hadde om, volgens resolutie van den 24^{en} courant, de Muhametanen en Mooren ten aanzien eener contributie by het treden in den echt gelyk te stellen met de Chineesen, in deze colonie woonagtig, zy, hoe zeer het betalen voor hare huwelyken met haare leere, zeeden en gewoonte strydig is, zich wel pligt-schuldig submitteerden om gedagte ordre te introduceren, dog tot leetwesen moesten betuygen, dat zy het gemeen daar toe zoo gereed niet zouden vinden, als zy wel wenschten, ter zaake het nimmer voor heen van dezelve was gevorderd en dezelve nooyt met de Chineezen eguaal waren geconsidered, maar ter contrarie in 's Comp^s diensten geemployeerd wierden, mits-

gaders, volgens het even aangevoerde, niet over een kwam met de leer van Muhameth en dus verzogten, dat het voormelde besluyt ten aanzien der Muhametanen en Mooren gracieuselyk mogte worden ingetrokken; zoo is, wyl uyt dit supplicq' en dientwegen genomen informatie niet alleen ten vollen consteerte, dat het geordonneerde by resolutie van den 27^{en} Augustus 1754 nopens de op te brengen schatting door Muhametanen en Mooren by 't aangaan van huwelyken nimmer in gebruik is gekomen en Boedelmeesteren derhalven zigh zeer kwalyk geëxpliceerd hebben by haare op den 24^{en} dezer tot een fundament gediend hebbende extract resolutie, maar het nu ook in allen deele komt te blyken, dat, om de g'allegueerde en andere redenen, de Muhametanen en Mooren best by hare costumen in cas van huwelyken te laten zyn, overzulks goedgevonden en verstaan, het besluyt ter jongste zitting genomen en gevolgelyk ook dat van den 27^{en} November 1754, mits desen intrekkende, alle Muhametanen en Mooren, 't zy officieren of het zy gemeenen, by het doen van huwelyken te libereeren van de bepaalde boete, ten behoeve van Boedelmeesteren haar kas, en dus daar van dat collegie, zoo wel by extract notul kennisse te geven, als-aan den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander, ter verdere communicatie aan de respective supplianten, mits zy nu te meer directe zorg dragen, dat het g'interdiceerde by resolutie van den 25^{en} July passato tegen het trouwen van Chineezen met Muhametanen behoorlyk effect sortere.

28 October. *Last op de Samarangsche ministers »gene »sergeanten en corporaals of andere uyt de militie, »die boven de 14 guldens aan gagie winnen, na dese »hoofd-plaats [Batavia] te verlossen, ofschoon hun »verbonden tyd ook geëxpireerd mogte zyn, dan om te »repatrieeren''.*

²⁹/₃₀ October. *Verbod tegen den uitvoer van rijst en padi.*

Door den heer Gouverneur Generaal in aanmerking gebragt

zynde, dat den geringen particulieren aanvoer van ryst, mits den laaten, schoon anders ryken oogst op Java, den voorraad onder de gemeente wel wat bekrompen zoude kunnen maaken in de aanstaande westmousson, inzonderhyd zoo dezelve wat vroeg mogte invallen en mitsdien de vaart van ginter naar herwaards zoude gesloten worden, dan wel, dat ten minsten den by besluyt van den 9^{en} May passato gepermitteerden uytvoer weder diende ingetrokken, om buyten merkelyke schaarshyd te blyven; zoo is, conform zyn Edelhyds voorstel en naar 't exempel van voorleden jaar, goedgevonden en verstaan om by affictie van biljetten alle en een iegelyk te verbieden om iets van deezen korl naar plaatsen, buyten de jurisdictie deezer stad gelegen, het zy in een groote of kleyne quantityt, te vervoeren of te doen vervoeren of ook ter rhede alhier ten dien eynde uyt het eene schip of minder vaartuyg in het andere over te schepen, op poene van publicque geesseling en kettingslag, zonder daar egter onder te begrypen het gene met speciale voorkennis en permissie van den heer Gouverneur Generaal kan en zal worden toegestaan tot consumtie voor zulke, die zigh van hier naar elders op reys begeven.

Voorts den waterfiscaal, den commandeur en opper-equipagie-meester, als mede de sabandaars, te gelasten op de executie van dit verbod dé vereyschte zorg en vigilantie te gebruyken en des wegens door hunne respective onderhoorige ook te doen waaken en tegen de contraventeurs in voegen voorsz. te procedeeren.

5 November. *Voorschrift nopens rekesten, gerigt aan den Raad van justitie te Batavia, nopens het recolleren en beëdigigen van attestatiën.*

De Raad, te meermalen ondervonden hebbende, hoe dat de practizyns by haare requesten, waar by sy voor ende van wegen haare clienten versoeck komen te doen tot het recolleeren en beëdigigen ad perpetuam rei memoriam van sommige, ter requisitie van haere meesters door deese en geene verleende attestatiën, telkens omitteeren te noteeren de middelen

en eyndens, waar toe dusdanig een recollement en beëdiging is dienende; soo is, om daer in almeede het noodige redres te erlangen, goedgevonden en gearresteert de gesamentlyke practizyns by deese te ordonneeren omme in den aanstaande altoos by haere requesten, ten voorsz. eynde gepresenteert werdende, te insereren d'middelen en eyndens, waar toe het versogte recollement en beëdiging ad perpetuam rei memoriam strekkende is.

11 November. *Voorschrift nopens fidei-commissen.*

Geconsiderd wordende, dat de fidei-commissaire dispositien niet genoeg kunnen bepaald worden tót weering van disorders in een wel gereguleerden staat, is goedgevonden en verstaan om, met renovatie, interpretatie en ampliatio van de resolutie de dato 2 Maart 1761, de respective notarissen te verbieden om, op de gestatuberde poene van een duyzend rixdaalders ten behoeve der stads werken, te passeren testamenten, dan wel eenige andere actens, hoe ook genaamd, waar in de testateur of comparant. een *onchristen* zynde, voorneemens is een fidei-commissaire dispositie te laten influeeren ten opzichte van onroerende goederen; dat dus dit voorregt alleen aan Christen testateurs en donateurs gelaten word, dog dat ook deese de erfbeveling over de hand nopens vaste goederen niet anders of verder mogen uytstrekken als tot Christenen en zulks nog niet verder als tot onmiddelyke fructuarissen of zonder het vrugtgebruik van den een op den anderen te doen devolveren, invoegen, den onmiddelyken vrugttrekker komende te overlyden, zodanig onroerend goed in vollen eygendom vervallen moet op deszelfs wettige descendenten of, by gebreke van dien, op de erfgenamen van den testateur of donateur.

19 November. *Verbod voor practizijns bij requesten aan den Raad van justitie te Batavia tot arrest, dan wel ligting van penningen, eenig ander stuk te voegen dan de betrokken sententie.*

Den Raad ontwaard hebbende, hoe dat seedert eenigen tyd

de practizyns haar werk maaken om haere requesten, waar by sy versoek komen te doen tot arrest op eenige gelden off goederen, dan wel de halve maand gelden van deese en geene persoonen, soo meede tot ligting van eenige penningen, onder den secretaris als sequester berustende, telkens komen te voegen een meenigte nuttelooze papieren, eenelyk en alleen uytgedagt tot vermeerdering van kosten; soo is om die redenen by welmelte Raede thans gearresteert omme, ter praeventie van dusdanige ongepermitteerde eindens, de gesamentlyke practizyns by deese te gelasten van in den aanstaande, wanneer uyt hoofden van eenige sententien off appointementen arrest, dan wel ligting van penningen verzoeken, nevens haare andere papieren dan sodanig een sententie off appointement te voegen; en sulx op pene, dat de meerdere overgelegde stukken dadelyk te rugge gegeven en daar en boven gemulcteert te worden in eene amende van 10 ryksd^r, ten behoeve van deese raadkamer.

21 November. *Regeling van het gebied der mantelverhuursters en lijkwagen-verhuurders te Batavia.*

Scheepenen vertoonende, dat door de mantelverhuurster van de West zyde, Laurentia Johanna Adolphina du Bois van Chiallou, verzogt was om een door den gezwooren landmeeter geformeerde kaart t'erlangen van alle de blokken en quartieren, die, so in als buyten de stad, onder het Westerwyk sorteerden, ter voorkoming van disputen met de mantel verhuurster van de Oost; zoo is, op haar Eerwaardens dienaangaande gedaanen voordragt of conform de vertooning, hoe de verschillen, die nu en dan exteren, best te prevenieeren zoude wezen en een voegzaame evenredighyd tusschen beyde bleef, goedgevonden en verstaan te statueeren, dat het nopens de wyken binnen de stad blyven zal by de oude en geen bedenking gevende verdeeling, die de groote rivier maakt; en dat buyten de stad, onder die van de Oost, resorteren moet alles, wat beoosten Jassenbrug legt, voorts de wegh van Jaccatra op tot Welte-

vrede ingesloten en van daar Oostwaarts tot de Bottelierswegh; en onder die van de West, de Zuyder voorstad, Molenvliet op tot het buyten hospitaal of Noordwyk ingesloten en van daar Westwaarts tot de Fluyt; mitsgaders deeze bepaling inzelvervoegen te laten strekken tot narigt en observantie voor de gepreviligeerde verhuurders van lykwagens.

21 November. *Wijziging van het bepaalde op 30 September 1766 nopens nalatenschappen.*

Vermits gebleken was, dat hÿ handhaving dier bepaling het Collegie van Boedelmeesteren „niet zoude kunnen staande blyven”, vergunde de Regering aan dat Collegie om „by derzelve kamer-boekjes op reekening van overgewonne renten over te schryven en in te nemen een montant van rd^s 16055:38:—, uyt diverse nalatenschappen geproflueert, die zedert lange jaaren zonder aanspraak voortgelopen hebben, mits egter binnen 's lÿns blyvende voortloopen, of 'er zich in der tyd wettige pretendentes toe mogten opdoen; en haar voorts over het algemeen te excuseren om de penningen, uyt nalatenschappen geproflueert, in 's Comp^s kassa over te brengen, die tien jaaren of ook langer zonder aanspraak voortgelopen hebben”.

21 November. *Bepaling, dat zoowel wit, als gekleurd garen contrabande was.*

Bij billet moest in Cheribon en langs Java's N. O. kust bekend worden gemaakt, dat „de Comp^s, met seclusie van allen een iegelyk, den handel in dit gespin alleen voor zich „reserveert”.

24 November. *Maatregelen tegen smokkelen.*

De aanhaling van eene niet onbelangrijke hoeveelheid gesmokkelde opium en lijnwaden in een pakhuis te Batavia noopte de Regering tot het nemen van het navolgende besluit:

Om voor 't vervolg, zoo veel mogelyk, de morsseryen in amfioen, lywaten en alle andere contrabande whaaren allerdifficielt te maaken, niet tegenstaande de reeds gestelde ordres by een getrouwe en plicht schuldige executie sufficerende zyn, dog die egter nog aan de goede oogmerken niet schynen te kunnen voldoen, mits de gerugt wordende en nu en dan voorkomende waarschynlyke blyken, dat allerhande snoode praktyken, tans meer dan ooyt, moeten worden in 't werk gesteld door ontrouwe ingezetenen of onwaardige, hoewel als zoodanig nog niet bekende onderdanen van de Comp^e, die inzonderhyd met de vreemde natien konkelen; zoo is, op den voorstel van den heer Gouverneur Generaal, met standhouding van de vigerende ordres en beraamde middelen tot weering van dit den handel der Nederlandsche maatschappy en ook der gepreviligeerde amfioen societyt zoo zeer bedervend kwaad, goedgevonden en verstaan om, of met ampliatioe of ook by renovatie, nog te statueeren:

1° dat, gelyk volgens de conditien van de pagt der inkomende en uytgaande regten, artikel 3 en 16, mag en moet plaats hebben, dat den pagter van den boom visitere de ingevoerd wordende pakken, baalen, enz., of ze ook waarlyk inhouden het gene opgegeven word en gepermiteerd zy, dog dat tot nog toe niet g'executeerd is aan de vreemde Europeesen, als van welke de sabandaars de inkomende regten heffen en dus zy tot de boom of de pagt van dien geen betrekking hebben, dit nu in den aanstaande ook speciaal door gedagten pagter zal mogen en moeten geschieden, visiterende alle kasten, kisten, vaten, balen en, met een woord, alle volumes, die, aan vreemdelingen toebehoorende, den boom, het zy in- of uytgaande, passeren, en zulks ten overstaan van een der beyde sabandaars of iemand hunnent wegen: onder dien verstande, dat alleen de spousgaten van de vaten geopend worden, en met bedreyging, dat hy, pagter, in deezen conniventie gebruykende, daar over gestraft zal worden naar rigeur der wetten, als medepligtig aan verboden handel; dog ter contrarie, by ontdekking en aanbreng van

eenige contrabande of verboden goederen, welke vreemdelingen mogten zoeken in- of uyt te brengen, genieten zal een vierde der waarde van het aangehaalde, waar over deeze regeering verder disponeren zal naar exigentie en bevinding van zaaken;

- 2° dat de officieren van justitie en voor al den waterfiscaal, nevens den commandeur en vice-commandeur, als mede de beyde sabandhaars, altoos en inzonderhyd by het aanwezig van vreemde Europeeërs volgens eed en plicht zullen hebben te waaken en toe te zien, dat door dezelve geen contrabande goederen of iets anders dan 't gene gepermitteerd is, in- of uytgevoerd, dan wel eenigen smokkelhandel gedreven worde of veel min tot composeren, conniveren of eenige overeenkomst komen, onder bedreyging van de straffen, op zulke misdryven gesteld;
- 5° dat het hoofd over 's Comp^s zeemagt, zoo min als den commandeur en opper-equipagiemeester, zonder speciale permissie deezer regering geen 's Comp^s los-boots, tanjongpoers, schouwen, boots, dan wel eenig ander losvaartuyg, onder wat pretext ook, aan vreemdelingen zullen mogen ter leen geven en zorgen moeten, dat niemand hunner onderhoorige met zodanige vaartuygen aan of van vreemde scheepen buyten qualificatie kome, mitsgaders dat, by aldien van wegens deeze regeering permissie is geobtineerd om de een of andere vreemde kielen met kleyn vaartuyg t'assisteren, dezelve dan nergens mogen aanleggen of inloopen als binnen de groote revier, ten eynde de daar in zynde goederen der vreemde de visitatie aan den boom niet ontduyken;
- 4° dat het hoofd en commissarissen van de prauwen, item de respectieve voerders of eygenaars van die vaartuygen, welke af en aan de schepen mogen komen, niet alleen stipt moeten doen observeren en zich reguleren naar de instructie, deswegens geformeerd onder den ^{27 September}/_{25 October} 1754, speciaal met betrekking tegen de sluykeryen, maar dat ook nog bepaaldelyk geene dier vaartuygen en dus ook niet

die tot het heere logement behooren, het zy in huur by een Comp^s dienaar, onderdaan, ingezeten of vreemdeling zynde, van de rheede of van buyten komende, 't zy goederen ingeladen hebbende of ledig, te rug komende, eenige andere plaats dan de groote revier mogen inloopen, sub poene, dat, by het tegendeel, de prauw geconfisqueerd en de voerders in de ketting geklonken zullen worden, om zodanig aan de gemeene werken den tyd van tien jaren te dienen, buyten de correctie van den eygenaar, zoo het met zyn voorkennis of weeten, naar luyd van 't 21ste artikel der gedagte instructie, geschied zy;

- 5° dat by aankomst van vreemde Europesche schepen of mindere vaartuygen, die van Macao en Manilha 'er onder begrepen, en 't zy ten oorlog uytgerust of koopvaardy lieden, de sabandaars aan de respective hoofden dier kielen op hun woord van eer moeten afvragen, of zy amfloen, lywaten, dan wel eenige andere (nopens den invoer) contrabande goederen aangebragt hebben; en, ingevalle van ja, requireren moeten om niet alleen de quantityt schriftelyk en by haar ondertekend op te geven, maar zich daar by ook op haar parool verbinden om van dat aangebragte hier niets te verhandelen of te laten verhandelen; en, betuyging doende van geene verbode goederen te hebben aangebragt, daarvan al mede een declaratoir in scriptis passeren, wyl dat middelen tot eygen zekerhyd zyn, die niemand met eenige reden zal kunnen wraken, welke om d'een of andere noodzaak dese rhede komt zoeken, en
- 6° dat alle boots, schuyten, prauwen of andere vaartuygen, die van vreemde kielen afkomen, onmiddelyk naar de brandwagt zig begeven moeten en dat in gelyker voegen geen vaartuyg naar eenigen vreemden bodem vertrekken mag zonder onmiddelyk bevorens by de brandwagt aangeweest te zyn, ten eynde in 't een en ander geval door den commanderenden officier, die ter rhede tegen sluykeryen en andere ongepermitteerde handelingen waaken moet, exact gevisiteerd te worden, gevende aan ieder vaartuyg, dat van

hoord komt een bewys met aantekening, wat 'er in gevonden word, om aan den boom bezorgt en aldaar tegens den aanbrenge geconfronteerd te worden, terwyl aan ieder vaartuyg, dat naar een vreemd schip vertrekt, een gelyk bewys aan den boom moet gegeven worden, om by de brandwagt de confrontatie te ondergaan en, daar iets in een of ander geval aan haperende, aangehouden te worden.

25 November
3 December. *Maatregelen nopens suiker-fabricatie.*

De Regering vond goed:

- 1° om zulke van de 80 gepreviligeerde suykermolens in 't Jaccatrase, die twee jaaren stil gestaan of niet gemaalen hebben, voor vervallen te verklaren en dus het privilegie, aan zodanige onnutte of liever tot misbruyk strekkende effecten verleend, in te trekken naar de bepaling, by resolutie van den 18^{en} May 1756 gemaakt, met de eygenaars derzelve schadeloos te doen stellen door de eygenaars van de molens, die in stand blyven;
- 2° om dienaangaande een geloofwaardig berigt te krygen, aan het collegie van Heemraden der Bataviasche ommelanden te gelasten van twee haarer leden en secretaris, geassisteerd met twee officieren der Chineesen, te committeren tot het doen van een exact onderzoek, welke molens twee jaaren of langer niet gemalen hebben, mitsgaders diendwegen deeze regeering, zoo spoedig doenlyk, te dienen van een schriftelyk rapport, onder presentatie van eede;
- 3° om voor 't aanstaande jaar 1767 by provisie niet meer te accepteren als vyf miljoenen ponden poeder suyker, eerste en tweede soort, uyt de Jaccatrase en Bantamse gewasschen en daar van een speciaale verdeeling te maaken na 't inkomen van evengedagte berigt, en
- 4° om inmiddels by een t'affigieren biljet den invoer der Javase en Cheribonse suyker alhier ter hoofdplaatse, item het overscheepen op de rheede van d'eenen in den anderen bodem, sub poene van confiscatie, met de vier dubbele

waarde daar en boven, ten profyte van den aanhaler, te verbieden; de Samarangse ministers en Cheribons resident daar van tot narigt van alle en een iegelyk ginter kennisse te geven; de officieren van justitie in loco, nevens de sabandaars, item het hoofd over 's Comp^s zeemagt, den commandeur en vice-commandeur te demandeeren tegens den invoer van alle particuliere suyker, zonder onderscheyd van soorten of van wat plaatsen, die ook komen mogte. (de onder het koningryk Jaccatra en Bantam resorterende uytgezonderd) te vigileren en door hare onderhoorige te doen vigileren, mitsgaders gedagten commandeur of opper-equipagiemeester en den vice-commandeur of onder-equipagiemeester te gelasten, by aankomst van 's Comp^s schoepen of dito minder vaartuygen van Java en Cheribon, exact ondersoek te doen, of daar particuliere suyker ingeladen is; en laatstelyk, van dezelve bevinding telkens schriftelyk rapport, onder presentatie van eede, aan den heer Gouverneur Generaal te laten doen.

25 November
15 December. *Last op alle ingezetenen van het gebied der Compagnie den Prins van Oranje als Opper-Gouverneur-Generaal te gehoorzamen.*

De »ordre der voorbiddinge» werd in verband hiermede gewijzigd, in zoo verre, dat de Prins van Oranje daarin wordt genoemd, niet alleen als »Erf-stadhouder, Capitein en Admiraal »Generaal der Vereenigde Nederlanden», maar ook als »onzen »Opper-Gouverneur-Generaal».

Eenzoo werd gewijzigd het formulier van den eed, door alle onderdanen van de Compagnie af te leggen, waarin de Prins voorkomt als »Opper-Gouverneur-Generaal en algemeenen »Oppergebieder».

Hoeveel de »voorstelling» van den Prins van Oranje als Opper-Gouverneur-Generaal aan de Compagnie moet gekost hebben, kan men eenigzins afleiden uit navolgende

REECQUENING *wegens zodanige onkosten, als 'er op den eersten May 1767 by de voorstelling alhier [Makasar] van zyn Doorlugtige Hoogheyd den heere Prince van Oranje en Nassauw, etc., etc., etc., als Opper-Gouverneur-Generaal van de geheele Oost Indische Compagnie onvermydelyk gevallen en door den gouverneur constant verschooten zyn, namentlyk:*

120 bottels roode wyn à 30 stuyvers de bottel	rd ^s	75 : —
120 » witte » 20 » » » »		50 : —
30 » secq.....	»	24 : 24
pypen en tabak.....	»	10 : —
banquetten, confituuren, piramides tot het dessert, gebroken glasen en porcelynen.....	»	200 : —
soopjes.....	»	10 : —
voor huur van koks en andere domestiquen, die hebben opgepast en gediend.....	»	40 : —
een vette os.....	»	50 : —
» harte beest.....	»	5 : —
twee nieuwe vaandels.....	»	150 : —
musikanten.....	»	15 : —
plym vee, als kapoenen, hoenders en endvogels	»	50 : —
groente, etc.....	»	15 : —
booter.....	»	25 : —
hammen, gerookt vlees, kaas, verse boter en brood, etc.....	»	80 : —
tafel laakens, servetten, etc.....	»	30 : —
mog uyt de dispens genooten 2 vaten bier en aan den oppertolk verstrekt voor het tracteeren der inlandse hoofden en de gesamentlyke regenten, twee dagen na malkanderen.....	»	200 : —
Somma.....	rd ^s	1005 : 24

Op een zoo weinig beteekenend kantoor als Bonthain kostte die voorstelling 150¹/₄ rijksdaalders.

1 December. *Bepaling, dat aan soldaten en korporaaals, bij bevordering tot korporaal en sergeant, de volle gage moest worden toegekend.*

1 December. *Voorschrift nopens den vorm van geregelijke declaratiën van onkosten.*

De Raad van Justitie te Batavia vond goed: haaren gesworen en adjunct gesworen clercq, dien het opmaken en nasien der declaratiën van onkosten is incumberende, te ordonneeren, dat van nu aff voortaan alle d'declaratiën van onkosten zullen moeten ingerigt werden onder sodanige afdeelingen en hoofden, als by de salaris lyst syn te vinden, namentlyk de salarissen, soo van den secretaris, als van den gesworen en adjunct gesworen clercq, mitsgaders de salarissen en verschotten, soo der practisyns, als der deurwaarders, dog ieder afsonderlyk agter off onder den anderen, ter commodier nasieninge, taxatie, deminutie en moderatie van de respectieve heeren commissarissen, sulx in der tyd incumbeerende.

1 December. *Voorschrift nopens "dagementen" en de "exploiteering" daarvan.*

De Raad van justitie te Batavia vond goed: den gesamentlyke practisyns te recommandeeren en so veel, des noods, te injungeeren omme van heden aff aan nopens alle de voor deesen Raede te doene dagementen, by het inregten van hunne venue en cour en d'te doen exploitteering derselve, het volgende te observeeren en in agt te neemen, te weeten:

dat alle die geene, die iemand voor deesen Raede voortaan sal willen doen dagvaarden, door een practizyn sal moeten laten opstellen en aan deesen Raede doen praesenteeren een gearticuleerd, door gemelde practizyns behoorlyk getekend request, daar by opgevende synen naam, qualiteyd en woonplaatse, mitsgaders die van dengeenen, waar tegens hy ageeren ofte ietwes vorderen wil, met een kort en beknopt verhaal

van de sustenue, actie of het regt, die hy heeft op zyne parthye, waar op dezelve gefundeert en uyt resulteerende zyn, als meede versoek van appointment (by aldien de gerequireerde op Batavia of daar omtrent woonagtig is) dan wel van mandament (by zoo verre deselve sig buyten Batavia en dies district onthoud); uyt kragte van 't welke syne parthye werde geordonneerd hem, requirant, genoeg te geeven ofte te voldoen en te betalen de kosten, daar omme gedaan, of, in cas van weygeringe of dilay, den opposant sy dag beteekend voor deezen Raede, omme te seggen de redenen van dien en te aanhooren sodanigen eysch, conclusie of verzoek, als de suppliant, ten daege dienende, sal willen doen en peemen, daar jegens te antwoorden en voorts te procedeeeren als na regten, met byvoeginge (wanneer sulx noodig weesen sal) van deese clause, als meede omme teffens te antwoorden op al sulken versoek van provisie van kennen of ontkennen, namptissement, decretatie, auctorisatie, continuatie ofte diergelyke, als den regter sal vermeinen hem te competeeren; verbiedende derhalven d'practisyns wel expresselyk om sig voortaan te bedienen van eenige hier tegenstrydige andere middelen off weegen van citatie en exploicten; en 't welke te doen mits deesen al teffens den deurwaarders van deesen Raede geinterdiceert en deselve geordonneerd worden omme, de boven gemelte appointmenten uyt handen der respective practisyns ontfangen hebbende, ten minsten agt dagen voor de door deesen Raede daar by gepraefigeerden praecisen regt dag te exploicteeren, insinueeren en inthimeeren in de manier en form, daar inne, na gelegentheyd van zaeken, door deesen Raede gesteld; alles op poene van nulliteyt en van condemnatie in de kosten der deesen contrarie ondernomene andere middelen en weegen van citeeren en exploiteeren.

16 December. *Last tot het uitroeijen van peper-tuinen in Soekapoera en Limbangan.*

Als een staaltje, hoe omstreeks de helft der vorige eeuw

met den inlander werd omgesprongen, is bovenbedoelde last hier vermeld.

Van schade-vergoeding was geene sprake, maar wel van het op nieuw beplanten der uitgeroeide tuinen met koffij, waarvoor de Resident te Cheribon zorg moest dragen, evenals voor het aankweken van 10 à 15 peper-ranken door ieder huisgezin »der respective campongs in haare nabyheid”.

19 December. Verpachting van de domeinen van het koninkrijk Jakatra over het jaar 1767.

Wordt een iegelyk bekend gemaakt, dat den 31^{en} deezer maand December, volgens jaarlyksche gewoonte, by afslag aan de eerstmynenden voor den tyd van een jaar zullen worden verpagt de volgende domeinen van het koningryk Jacatra, te weeten :

de inkomende- en uitgaande regten of de pagt van den boom,
de uitgevoerd wordende poeder- en kandy-suiker,
de in- en uitgevoerd wordende ryst,
het hoofdgeld van de Chineezen,
den scheephandel,
de groente kraamen en winkels,
het slagten van vee,
de vischmarkt,
de rystmarkt,
de haanevegteryen,
het merken van waschkaarssen,
het kerven van Chineesche tabak,
de herbergen binnen en buiten de stad,
de koornmolen of 't gemaal, en
de wajangs.

En zulks op de in gebruik zynde voorwaarden, by de gedrukte pagt-conditien en de advertentien van 21 December 1764 en 24 December anno passato vermeld, gelyk die te leezen zyn by den ontvanger generaal, de sabandaars, den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander, den capitein van de

Chineezen, Lim Tsjipko, en den Balischen capitein, Djenal Babandam; met deezen verstande egter, in zoo verre die bepalingen en conditien niet stryden met het na te meldene, nadien in Raade van Indie goedgevonden is om de volgende veranderingen te maaken en daar van mits deezen tot narigt speciale kennisse te geeven:

dat met primo January eerstkomende onder de boomspagt weder, als in vroeger dagen, zal komen te resorteeren het heffen der tol van goederen, die door vreemde Europeezen, volgens permissie, mogen ingevoerd worden; en dat dus niet alleen d'Macao's en Manilha's vaarders onder deeze pagt begrepen blyven, volgens het 27ste artikel en dit ook ten aanzien van de te betaalen tol van zes procento, maar dat teffens voortaan alle andere vreemde Europeezen, zonder onderscheid, aan dien pagter voor inkomende regten zullen moeten voldoen het gene in eenige jaaren agter den anderen door de sabandaars gecollecteerd is, te weeten: voor alle dranken en eetbaare waaren ter quantiteit van een biervat of aam, 't zy in bier, mom, ale, cider, gerookte of gezoute visch, ingelegde of gedroogde vrugten bestaande, stuk voor stuk 15 ryksdaalders en een gelyke somme voor ieder kas ter groote van 150 tot 200 bouteljes, item 20 ten honderd voor spiegels, kabinetten, horologien of diergelyke meubelen en rariteiten, terwyl haar invoer van Europische manufactuuren, hoe genaamd, verboden blyft;

dat deeze pagter van den boom, niet alleen volgens de 5de, 7de en 16de artikelen van de conditien voor de pagt der inkomende en uitgaande regten zal mogen openen en visiteren alle kisten, pakken, kassen, vaten of andere stuk goederen, die door alle en een iegelyk en dus door dienaaren, burgers, vreemdelingen, 't zy Europeezen of inlanderen, in- of uitgevoerd worden, ter ontdekking of het een en ander waarlyk inhoudt, waarvoor het aangegeeven wordt, maar ook zulks zelfs zal moeten doen, om daar door te beter tegen sluikeryen van ongepermitteerde goederen te helpen waaken; wel verstaande, dat van 't vaatwerk niet dan de spons opengeslagen worde,

de vaten of fusten met dranken egter uitgeslooten, alzoo die zonder te openen genoeg kunnen worden erkend; zullende by ontwaaring van eenige contrabande waaren, als daar syn de speceryen in 't gemeen, amfioen, lywaaten en van de vreemde Europeën boven dien alle soorten van manufactuuren, yzer van allerhande soort, spykers en bensuin, waartoe geene speciaale permissie door d'hooge regeering tot den invoer zal weezen verleend, den pagter genieten een quart van dien, 't zy in goed zelfs of dies waarde, ter taxatie van hunne Hoog Edelheeden, en 't overige drie quart blyven ter dispositie van gedagte regeeringe; gelyk ook verders niets, hoe genaamd, door eenig Europees vreemdeling zal mogen in- of uitgevoerd worden dan met consent van de hooge regeeringe, waar van telkens aan den pagter een bewys zal worden afgegeven door de bediendens ter generale secretarye;

dat, wanneer met betrekking tot het 1ste artikel der meer-melde conditien, iemand tragten mogte om den tol, 't zy in 't geheel of ten deele, te fraudeeren en zulks door den pagter ontdekt wordt, al dat geen, 't welk men heeft tragten te sluiken, schoon in geen verboden waaren bestaande, ten voordeele van den pagter zal strekken; en dat tot ampliatie van 't 19de artikel genoteerd wordt, dat de amfioen, die van Java, Cheribon en Bantam eens uitgevoerd is ter verkoop naar de overwal, niet weder op evengemelde plaatsen mag worden te rug gebragt, maar dat, naar 't jongst geaffigeerd biljet, de invoer van eens uitgevoerde amfioen, die van de societeit gekogt is, nergens elders dan naar deeze hoofdplaats mag geschieden, alwaar dan van dezelve geen pagt of tol zal mogen worden gevorderd, mits ten genoegen aangetoond worde, dat dezelve alhier van de amfioen societeit is ingekogt en alvorens door de hooge regeering dies invoer is geaccordeerd;

dat, het sjappen van lywaten hier ter plaatze weder ingetrokken zynde en ook op alle buyten comptoiren, waar zulks in gebruik is, de uitvoer derzelve, zonder gesjapt te weezen, voor 't vervolg onverhinderd mag geschieden;

dat, den invoer alhier van alle suiker, uitgezonderd vande

onder Jaccatra en Bantam resorteerende molens, verboden zynde, derhalven het heffen van tol op den invoer van suiker varvalt en dus het 4de artikel op de inkomende suiker in 't geheel geen plaats meer heeft; zullende den pagter van de boom, even als den pagter van d'uitgaande suiker, wel moeten toesien, dat geene suiker van daar alhier ter sluik worde ingevoerd, en, by agterhaaling, niet alleen gedagte zoetigheid voor zig mogen behouden, maar ook den aanbrenger noodzaken tot de betaling van dies vierdubbelde waarde;

gelyk ook gedagte pagter van den boom niet alleen zal mogen letten, dat de boom, 's avonds ten zes uren behoorlyk gesloten zynde, niet voor 's morgens ten vyf of zes uren geopend worde door de bediendens van de sabandaars, buiten haare presentie of van een derzelve, maar zulks ook mogen beletten en, by de minste oppositie, daar van kennisse geeven aan den heer Gouverneur Generaal, sub pene van, by verzwygung, te zullen vervallen in een boete van een duizend rd^e ten behoeve der stads werken; zullende, in cas dat de boom vroeger zoude moeten geopend worden, daarvan door een bediende van welgemelde zyn Edelheid den pagter worden verwittigd;

dat de liefhebbers tot de pagt op de aankomende en uitgaande ryst verdagt moeten weezen de uitvoer voor altoos g'interdiceert zy, ten waare, by een ruimen voorraad alhier, door affixie van biljetten de uytvoer speciaal toegelaaten worde;

dat de pagter van den handel aan de schepen, buyten de bekende bepalingen, ook wel zal moeten toezien, dat geene vaartuigen, die aan- of afvaaren, aan eenig schip komen, dat van Ambon, Banda, Bengale, Cormandel, Ceilon of Souratta of een der andere comptoiren om de West van Indie gearriveerd is, dan na dat zoo een kiel door gecommiteerde leden uit den agtbaaren Raad van justitie gevisiteerd zy; item, dat geene vaartuigen, die voor Compagnies, particuliere of ook inzonderheid van vreemde schepen komen, ergens elders binnen of aankomen dan in de grote revier, waarop de pagter van den boom ook volkomen vryheid zal hebben om te mogen toezien

en de overtreders van deeze ordre te agterhaalen en over te geeven aan den officier, onder wiens jurisdictie zoodanige overtreders mogten resorteeen, om na de gestelde bevelen gestraft te worden met de ketting voor den tyd van tien jaaren; daar voor, zoo wel als alle andere, die de zoodanige mogten attrappeeren, de helfte van de waarde van het agterhaalde vaartuig genietende en de wederhelft komende ten behoeve der stads werken; de laading, in dien gepermitteerde goederen zyn, blyvende voor den eigenaar, by het contrarie naar de wetten van den lande daarmede handelende en de overtreders strafbaar blyvende na dezelfde wetten;

en dat de pagter der herbergen in het waaken tegen het tappen en verkoopen van verboden dranken ook insonderheid zorgen moet, dat geene bedorven Europische dranken geschonken of uitgevent worden.

Voor 't overige wordt, naar gewoonte, gewaarschouwd, dat de genen, welke participeeren in de

boompagt,

de groente kraamen en winkels,

het hoofdgeld van de Chineezen,

de vischmarkt,

de inkomende en uitgaande ryst,

het slagten van vee, en

den scheephandel,

geen pagters of medestanders mogen weezen van eenige andere pagten.

En dat eindelyk de pagt van 't hoofdgeld der Chineezen en van de wajangs alleen door die van de Chineesche natie mogen worden gemynd.

Die in de bovenstaande pagten gading heeft, kome ten daage voorschreeven, 's morgens ten zeven uuren, biunen het generale gouvernement.

23 December. *Verbod tegen het stempelen van lijnwaden.*

Dit verbod gold de hoofden van lijnwaden slijtende kantoren

(Sumatra's Westkust uitgezonderd) en was gegrond op het »behendig namaaken der stempels», waardoor het stempelen een ijdel werk was geworden.

23 December. *Vernieuwing der plakaten tegen het maken en verkoopen van vuurwerk, enz.*

23 December. *Bepaling, dat te Batavia op nieuwjaarsdag alleen in de kasteels-kapel eene godsdienstoefening zoude worden gehouden.*

Zulks werd vastgesteld »in navolging van veele plaatsen in »Nederland, wegens de menigvuldige onregeltheden, hinder »en ergernissen, die 'er [in de stad Batavia] op den dag van »'t nieuw-jaar voorvallen door het groot gewoel en geraas».

29 December. *Bepaling, dat de Secretaris van den Raad van justitie te Batavia kon hebben den rang van opper-koopman, »zonder egter meerder gagie, kost- »geld en emolumenten als van een koopman».*

Zie voor deze en de volgende bepalingen bij 22 Junij 1770.

29 December. *Bepaling, dat de adjunct gezworen klerk bij den Raad van justitie te Batavia geen hooger rang dan dien van boekhouder »met onder-koopmans emolu- »menten» mogt hebben.*

29 December. *Afschaffing van het mantel- en wedde- geld voor Schepenen, alsmede de toelage ad f 240.— 'sjaars aan ieder lid van het Collegie van commissarissen van huwelijksche en kleine gerechts-zaken.*

Eene som van f 3504.— 'sjaars werd hierdoor bespaard.

29 December. *Bepaling, dat de Secretaris en gezworen klerk van het Collegie van Schepenen tractement, kostgeld, noch emolumenten uit Compagnie's kas zouden genieten. — Toekenning aan den eersten van den rang naast den jongsten koopman en aan den tweeden dien naast den jongsten onder-koopman.*

Hunne betrekkingen waren „burgerlyk” en gaven, volgens de Regering, „een genoegzaam middel van bestaan”.

29 December. *Voorschriften nopens de Secretarissen, enz. van Weesmeesteren, Heemraden, enz.*

In overweging gekomen zynde, dat, gelyk de collegien van Weesmeesteren, Heemraden, kleyne gerigts- en huwelykse zaaken, item van Boedelmeesteren, ondergeschikt zyu aan Schepenen, dien conform mede een evenredighyd nopens de bediendens van die collegien vereyscht wierd; zoo is verstaan, dat de respective secretarissen en zoo ook de landmeeters, onder Heemraden ressorterende, voortaan niet meer als de qualityd van onderkoopman zal toegevoegd worden en de gezwore klerken of overdragers van Weesmeesteren en Boedelmeesteren niet meer als van boekhouders, alle onder de betaling op den presenten voet of door de respective collegien; en nopens den rang in deser voegen, dat den secretaris van Weesmeesteren onmiddelyk volgen zal op den administrateur in 't zuyker pakhuis, om direct door die van Heemraden, na de in gebruyk zynde schikking, opgevolgd te worden, en de secretarissen van kleyne saaken en Boedelmeesteren onmiddelyk na de respective leden in die collegien.

29 December. *Bepaling nopens de tractementen van eenige „burgerlyke officianten”.*

Ten belange der volgende burgerlyke officianten, als van waagmeester, rooymeesters, opzienders van de rystpasser en

vismarkt, keurmeesters van het beestiaal, opziender van de vleeshal, bode van huwelykse en kleyne zaken en cipier van de burger hoeyen, is goedgevonden en verstaan het aan dezelve afgegeven tractement ten laste van de Comp^e te doen cesseren en daar mede al een begin te maaken met primo January aanstaande, als waar door zeer gevoeglyk een montant van f 2274:12: — 'sjaars kan gespaard worden; dog het aan den ykmeester volgens resolutie van den 21^{en} February 1764 toegelegde douceur van rd^e 10 's maands, om de by dat besluit vermelde redenen, te laten stand houden.

29 December. *Vaststelling van het aantal slaven in het ambachts-kwartier te Batavia en op het eiland Onrust.*

Ten aanzien van 't benodigde getal van slaaven voor het ambagtskwartier en het eiland Onrust is goedgevonden en verstaan het voor 't ordinaire werk op een duyzend ter eerster en drie honderd ter laatster plaatse te laten berusten, buyten de drie honderd huurlingen voor 't ambagts-quartier, zonder egter te naauw te zien, wanneer in zekere tyden van 't jaar of wanneer den aanbrenghet grootste is, het getal der lyfeygenen (tot het werk nog onbekwaame kinderen in allen gevalle ongereekend) boven de bepaling gaat, om dat 'er tot de verzendingen naar de respective buyten comptoiren in voorraad moeten wesen en ook om door sterftens en 't wegloopen derzelve niet te ver beneden de calculative benodigthyd te daalen.

29 December. *Bepalingen ten aanzien van het ambachts-kwartier te Batavia.*

Is g'arresteerd den over dit ambagtskwartier het gezag hebbende fabrycq dien titul te laten behouden, zonder meer, met rang naast den jongsten opperkoopman, dog geen meer gagie of emolumenten aan denzelve te geven als aan een

koopman, om daar door, al wint hy anders maar / 80 's maands, uyt te winnen een groote / 700 's jaars.

Vervolgens de noodzakelykhyd van het ambagtsquartier gestelt zynde, is in dat aspect met eenparighyd van stemmen goedgevonden en verstaan de baasen der kruytmakers, timmerlieden en metzelaars te laten behouden het gene dezelve tans genieten, dog voor 't vervolg over de smits- en koperslagers winkels maar opzienders te stellen met de bloote titul van baasen, gelyk nopens de beeldhouwers en loodgieters plaats heeft, om daar door jaarlyks / 524 ruym uyt te winnen; de respective meesterknegts op den presenten voet te laten continueeren en het, by ontzet uyt Nederland, te brengen op het bepaald benodigd getal van 260 ambagtslieden.

Gelyk ook, ter mogelykste besnoeying van de zwaare lasten, die het ambagtsquartier contribueerd, al verder besloten is om de door den gewesen fabrycq, Johannes Hartkop, in anno 1762 geformeerde bepalingen, waarmede de reparatien aan alle 's Comp^s gebouwen en fortificatie-werken (excepto het waterkasteel) met alles, wat in de huyshouding dezer hoofdplaats wordt vereyscht, naar den ordinairen loop kunnen gaande gehouden worden, ter narigt en observantie aan den fabrycq in 't gemeen en in 't byzonder den baazen der timmerlieden, metzelaars, smits, koperslagers, loodgieters, steen- en beeldhouwers, item den oppermandador ter hand te stellen, met last om, niet alleen naar gehoudenis de stipste zuynighyd te betragten en dus attent te wesen, dat 'er niet boven de benodigghyd verbruykt, verspild, verwaarloost, nog ook opgegeven word, maar dat zy inzonderhyd niet zullen mogen gaan boven de by die bepalingen als toerykelyk aangewezene benodiggheden; en zich dus dezelve al ten rigtsnoer te doen strekken met het begin van 't aanstaande jaar, of, door toevallige omstandigheden genoodsaakt wordende meer materialen tot voorsz. eyndens te gebruyken, daar dan voldoende redenen van te geven by zekere (buyten de ordinaire maandelykse specificatien) om 't half jaar in te rigtene memorien, mitsgaders deswegens den visitateur en boekhouder generaal te ordonneren, gelyk

hen mits dezen bevolen word, om deeze memorien successive te examineren, tegen voorsz. bepalingen te confronteren en, by bevinding van eenige excessen, daar van het vereyschte berigt in scriptis aan dese regeering te suppediteren.

Inzelvevoegen is ook, na den voorstel van den heere Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan den kontanten verkoop van kalk, steen en houtwerken, van wat soort ook, uyt het ambagtsquartier t'interdiceren, de verstrekkingen op rekening van betaling aan de heeren leeden deser regeering, het hoofd over 's Comp^e zeemagt, president in den Raad van justitie, met de secretarissen der hooge regeering, volgens het presente gebruyk, daar van uytgezonderd.

29 December. *Bepalingen ten aanzien van de equipagiewerf te Batavia.*

Nopens de equipagiewerf met klem van redenen door zyn Edelhyd betoogd zynde, dat 'er, mits de schraale tyden voor de Comp^e, ook minder van hare dienaaren behoord genoten te worden ten aanzien der aan de bediendens van d'equipagiewerf, zoo hier, als ten eylande Onrust, toegelegde 3 percent op het verwerkte en verstrekt wordende; en zulks ook, wyl die percentos in 1762/63 weder geklommen zyn tot f 30556 : 19 : —, in 1763/64 tot f 31675 : — : —, in 1764/65 tot f 31559 : 14 : — en in 1765/66 wel tot f 55114 : 16 : —; zoo is, conform zyn Edelhyds voorstel, goedgevonden en verstaan het tot op 3 perc^{to} te verminderen, verdeeld naar de presente proportie.

Ook is met meerderhyd van stemmen gearresteerd om de gagie van den opper-equipagiemeester te verminderen tot f 80, het presente kostgeld van f 24 : 19¹/₅ denzelven te laten behouden, dog d'emolumenten van f 28 's maands in 't geheel t'excuseeren, gelyk mede de gagie van den onder-equipagiemeester te reduceeren tot op f 60, het volle kostgeld van f 24 : 19¹/₅ te laten, zoo als 't is, dog ook in 't geheel in te trekken het emolument van f 17 : 17 : — 's maands, behoudens haaren presenten rang.

Daar en tegen is met eenparigheyt van stemmen gearresteerd om aan den opper-equipagie-meester niet meer te laten verstrekken en zulks al aanstonds te executeren, het jaarlyks aan denzelven toegevoegd vat Vriesche boter en de vier honderd en zestig bottels France wyn.

Wyders is, naar 't unanim gevoelen, best geoordeeld en verstaan om de timmermansbaas op d'equipagiewerf, zoo ook den baas van 't eyland Onrust, item die der kaartmakers en zeylmakers, te laten behouden 't gene dezelve tans aan bezoldiging genieten, dog by vacatures over de kuypers, smits en blokkemakers, in stede van baazen, maar opzigtters aan te stellen met de gagie van f 25 : — : —, kostgeld van f 7 : 15 $\frac{1}{2}$, en emolumenten van f 1 : 7 : — 's maands.

29 December. *Bepalingen ten aanzien van de dienaren, -gehorende tot de chirurgie'' te Batavia.*

Met betrekking tot de dienaren, gehorende tot de chirurgie, reeds volgens het geresolveerde op den 20^{en} Juny 1763 afgeschafft zynde den informator der aankomelingen in 't hospitaal, zoo is goedgevonden en verstaan daar van niet alleen deeze notitie te houden, maar ook zoodanig een te missen wezend subject voor 't vervolg niet meer aan te stellen; met last aan de respective practisyns om die jongelingen by alle gelegenheden, zoo by het verband of ook het bezoeken der zieken in 't algemeen, als andersints, aanhoudend de nodige instructien tot derzelve bekwaammaking te geven.

Voorts den eersten in de medicinale winkel wel de qualiteyd van koopman te laten behouden, dog niet meer dan onderkoopmans gagie, kostgeld en emolumenten, mitsgaders den tweeden in die administratie de qualityt van onderkoopman te laten, maar niet meer dan de boekhouders gagie met het onderkoopmans emolument, wyl den een en anderen uyt de percento's voor spillagie, by de vereyschte toezigt en vigilantie, bekwaamelyk haar bestaan vinden kunnen.

Dan, onder de deliberatien geoordeeld wezende, dat een

stadsdokter, even als in vroeger dagen, wel kan gemist worden, nadien een stads chirurgyn toerykelyk zy; zoo is goedgevonden en verstaan 'er ook geen meer aan te stellen, 't zy formeel of titulair, en gevolgelyk met denzelven niet alleen t'excuseren de nu en dan by dien stads bediende gevonden wordende overbodigen chirurgyn, buyten een onder-chirurgyn, maar ook de bezoldiging van den laatsten, zo lange den presenten stads dokter in functie blyft, uyt 'de stads gelden in 's Comp^r kasse te doen rembourseren met een bedragen van $f\ 428 : 3 : 3\frac{1}{8}$ en even zo te doen handelen nopeus het tractement van den onder-chirurgyn, die by den stads-chirurgyn dienst doot, bedragende $f\ 380 : 3 : 3\frac{1}{5}$, en zulx indien den staat der cassa zulks toelaat.

Zynde eyndelyk ten aanzien van deese classe met pluralityt van stemmen besloten om, buyten den binnen-regent van 't eyland Purmerent, die uyt de collecte gelden gesalarieerd word, aldaar in stede van een opper-chirurgyn maar een onder-chirurgyn te plaatsen, om dat met het daar mede uytgewonnen wordende den laatsten zig ook gevoeglyker onder den binnen-regent laat schikken.

29 December. *Bepalingen ten aanzien van »dienaren, »die onder de politie en commercie begrepen worden».*

Rakende de dienaren, die onder de politie en commercie begrepen worden, is, geadviseerd wezende, dat den dienst van ontvanger generaal gevoeglyk kan worden opgedragen aan een lid deser tafel, met meerderhyt van stemmen goedgevonden en verstaan daar toe dit besluyt te neemen, onder de approbatie van de heeren Meesters, als waar mede ook aan 't oogmerk van de propositie, voor zoo verre de besparing van 't aan zoo een amptenaar jaarlyks afgegeven wordende tractement van $f\ 2673 : 14 : 6$ bedraagd, uytgewonnen word.

Vervolgens is met eenpariglyd van stemmen wel g'arresteerd om in den aanstaande maar een sabandaar alhier ter hoofd-plaatse te laten fungeren met het tractement van koopman,

dog eenlyk, volgens het gevoelen van de meerderhyd, hem opperkoopmans qualityt en rang, gelyk tans, te laten behouden.

Inzelvevoegen is hy de meerderhyd goedgevonden en verstaan den gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander wel te laten behouden de qualityt van opperkoopman met de aan dien dienst toegevoegden rang, dog in den aanstaande geen bezoldiging, hoe ook genaamt, aan zoo een bediende te laten genieten.

By deeze gelegenhyd is teffens goedgevonden en verstaan den schryver van evengemeld den gecommiteerde niet meer tot onderkoopman op dezen dienst te promoveren, maar eenlyk tot boekhouder te doen avanceren.

Nopens de kassier der kostpenningen, die teffens gecommiteerde by de moustering is en zult, by indispositie van den waterfiskaal, alleen moet uytvoeren, is met meerderhyd van stemmen goedgevonden en verstaan denzelven voor 't vervolg niet meer dan de qualityt en bezoldiging van onderkoopman toe te voegen.

Voorts is goedgevonden en verstaan de diensten van hospitaals en inlands militair soldy boekhouder voortaan door geen andere dan onderkooplieden te laten bekleden en den groot kassier, volgens de meerderhyd, in den aanstaande geen hooger qualityt als koopman met de gagie, kostgeld en emolumenten, daar toe staande, toe te voegen.

Dan, belangende zyn Edelhyds propositien nopens de administratien van Onrust, het provisie-magazyn, de suyker pakhuysen, het graan-magazyn, de specerypakhuysen en meer diergelyke diensten, door hoogstdenzelve betuygd zynde, dat wel voorslagen deswegens zoude gedaan hebben om de eerste administrateurs, enz., van geen hooger qualityt en gagie te neemen als onderkoopman en de tweedens van boekhouder, mitsgaders daar toe nog wel inclineren zoude, dog dan geen mogelykhyd zag om de maatschappy met vrugt t'ontlasten van de direct uyt Nederland komende onderkooplieden en das het aantal van dezelve, zonder werkelyk dienst te doen, con-

siderabel zoude vergrooten, zonder dat die menschen egter haare gagie kan ontnomen worden, terwyl daar en tegen zoo veel boekhouders overbodig employ zouden hebben, mitsgaders op dien voet voor aan in aanmerking gekomen zynde de administrateurs in de vier eerstgenoemde administratien, zoo is met meerderhyd van stemmen goedgevonden en verstaan de eerste administrateurs in de pakhuysen op Onrust, in 't provisie-magazyn, in de suyker pakhuysen en 't graan-magazyn voortaan de qualityt van koopman te laten behouden en de tweede administrateurs die van onderkoopman, deg d'een en ander niet meer dan / 40 gagie 's maands te geven, zonder kostgeld en emolumenten; en dus ook insonderhyd t'excuseren het aan de dispenciers 's jaarlyks verstrekt zynde vleesch, spek, wyn, boter en kaarsen, 's jaars circa / 1200 bedragen hebbende, mitsgaders dit douceur al met primo January aanstaande te doen cesseren.

Ook is met de stemmen voor en tegen als even goedgevonden en verstaan den groot winkelier op den presenten voet te laten behouden de qualityt, gagie en 't emolument van koopman, zonder meer.

Ondertusschen in consideratie gekomen wezende, dat de administrateurs in de westzydse of specery-pakhuysen weynige voordeelen en een groote verantwoording hebben, zoo is al verder goedgevonden en verstaan niet alleen de eerste in die administratie, zoo wel als die van 't yser-magazyn, de negocie pakhuysen aan en bezyden de Waterpoort en van 't kleden pakhuys, kooplieden te laten en de tweede administrateurs onderkooplieden, maar ook d'een en ander van de gagie, tot die qualityten van ouds staande, met het kostgeld en emolument, op den duur te laten jouissieren.

Dan, voor 't overige den coely boekhouder in 't ambagts quartier, 't zy hy, bereeds de qualityt van onderkoopman hebbende, door den heer Directeur Generaal tot dien dienst verkoren word, 't zy zyn Edele dezelve aan een minder pennist opdraagd, denzelven van geen hoger gagie als / 24 te laten profiteren en dat ook nog zonder kostgeld.

29 December. *Bepalingen ten aanzien van inlandsche dienaren.*

Belangende de inlandse dienaaren, is goedgevonden en verstaan de negen inlandse militairen, die aan de zogenaamde galge wagt dienst doen, al aanstonds af te danken, om daarmede f 806 : 8 : — 's jaars te kunnen bespaaren; de vyftig gehuurde kalfaters, alhier op de werff dienst doende, t'excuseren, zo dra een gelyk getal van slaven tot dat werk bekwaam zyn; terwyl, om de door zyn Edelhyd gegeve reden, ook g'arresteerd is de 30 in huur genoomene calfaaters, om op de rhee de dien dienst te doen, te blyven aanhouden.

Wyders met zyn Edelhyd niet minder geavoueed zynde de schadelykhyd van diverse inlandse ambagtslieden, als dat het gebrek aan Europeërs deselve noodzakelyk maakt, mitsgaders de vergadering al mede berustende in de door den kerkenraad geposeerde benodigthyd van 62 inlandse (zogenaamde) krankbesoekers, school- en leermeesters, hoe seer somwyl gevallen exteren, waar in d'onkunde van sommige zelfs in d'eerste beginselen der Christelyke religie, dermateen doorstraald, dat het zigh schaamt om niet te noteren, hoe overgegeven niet weynige zyn aan geen weergâa kennende luyhyd.

29 December. *Bepalingen nopens »ordinaire en extra-ordinaire onkosten».*

Is goedgevonden en verstaan de verstrekkings van vleesch en spek aan 't hoofd van de militie, boven zyn ordinaire randsoen, in te trekken en zulks al gevolg te laten neemen met primo January aanstaande.

Inzelvevoegen t'excuseren de aan de sabandaars afgegevene f 57 : 12 : — tot het over en weder varen van de groote revier en het vat bier tot het tracteren van inlandse gezanten.

Gelyk mede de aan den waterfiscaal afgegeve f 72 : — : — in kontant tot den inkoop van verversingen by het monstere van

de retourvloot en zoo ook, niet alleen het uyt het provisie-magazyn afgelangde tot f 53:12:—, maar het geene nog teffens uyt de kleyne winkel verstrekt is tot f 89:2:—.

Wyders, als even, geen gevolg meer te laten neemen de jaarlyks aan den gecommiteerde tot en en over de zaaken van den inlander afgegevene 3 vaten boter, 75 bottels secqwyn en 6 vaten bier.

Uyt de kleyne winkel geen school- of andere boeken zonder betaling meer te laten uytreyken; ook aan den kapiteyn der Chineesen geen vlaggedoek meer voor rekening van de Comp^e te laten verstrekken.

30 December. *Intrekking van de verpligte peper-kultuur op Java.*

Is goedgevonden en verstaan om, als iets, dat byzonder genoeg geeft, by desen te noteren, dat in dit jaar 28207 picols coffy-boonen zyn geleverd of niet alleen ruym 7000 picols meer, als de hoogste leverantie in de jongste twintig jaaren gelooopen heeft, maar ook zelfs 6757 picols boven de verpligting; en zulks ter zaake, dat, buyten het gelukkig gewas deser vrugt over 't algemeen, de sedert 3 à 4 jaaren in groote menigte aangeplante boomen ook voor de eerste reyze den oogst merkelyk vermeerderd hebben.

Dan, in tegendeel al weder blykende, dat van de bepaalde 2720 picols peper niet meer zyn ingezameld als 115 picols en gevolgelyk d'ondervinding maar al te zeer leerd, dat deeze bovenlanden, zoo min als die van Gheribon en Java's Oostkust, niet geschikt zyn tot de culture van dien korl, invoegen het niet alleen genoegzaam nutteloos werk voor den armen inlander verschaft, maar hen ook, mits het volks gebrek, meer en min van nuttiger bezigheden in den landbouw en 't vergaderen der producten afhoud; zoo is al verder gearresteerd den respective regenten te doen aankundigen, dat het artikel van de peper-culture voortaan geen verpligting zal wezen, schoon egter de Comp^e alles van dien korl zal blyven

accepteeren, wat 'er van kan geleverd worden, tegen den prys, die zy daar voor tot hier toe betaald heeft of zeven rixdaalders voor 't picol, in verwagting, dat deeze haar naar billikhyd te gemoet komende dispositie haar te meer animeeren en werkzaam maaken zal om voor 't minste aan de verpligte leverantie der overige artikelen en wel in 't bysonder de indigo en het cattoene garen, menschmogelyk of door een beoorlyk toezigt en moestigen arbeyd prompt te voldoen.

31 December. *Bepalingen nopens Compagnie's dienaren te Samarang, Soerabaija, enz.*

Als middelen van ménage vond de Regering goed:

- 1° den Samarangs hoofdadministrateur voor 't vervolg wel de qualityd van opperkoopman te laten, maar niet meer dan koopmans gagie, kostgeld en emolumenten;
- 2° den fiscaal mede wel te laten behouden de qualityt van koopman, dog met geen hooger besolding als van onderkoopman;
- 3° den secretaris van politie voor 't vervolg geen hooger qualityt als van onderkoopman, met de daar toe staande gagie, te laten bekleden:
- 4° den eersten pakhuysmeester, die teffens negocië-boekhouder is, de qualityt van koopman te laten behouden, maar in den aanstaande met geen hooger tractement als van onderkoopman;
- 5° den tweeden pakhuysmeester en kassier, den soldy-boekhouder en den ontfanger der domeynen onderkoopman in qualityt te laten, dog met geen hooger gagie als f 30: — en 't kostgeld, daar toe staande;
- 6° de diensten van eerste klerk van politie en dispencier in den aanstaande maar door boekhouders te laten bekleden, met toevoeging van onderkoopmans emolumenten;
- 7° den gezaghebber over den Oosthoek van geen hooger qualityt als die van opperkoopman te laten jouisseren, met de daar toe gewoone gagie, kostgeld en emolumenten;

8° den Sourabays administrateur en soldy-boekhouder, die nu ook al de dienst van scriba aldaar te gelyk bekleed, conform de propositie, de onderkoopmans qualityt te laten behouden met boekhouders gagie en kostgeld.

Wyders is met eenpaarigheid van stemmen geresolveerd om op evengedagte, onder 't Java's gouvernement subalterne opperhoofdy geen chirurgyn majoor meer te laten fungeeren, maar by vacature 'er blootelyk een opperchirurgyn te plaatsen.

Zynde overigens nopens de residentien goedgevonden en verstaan die van Sumanap te laten bekleden door een onderkoopman, met de daar toe staande volle gagie, kostgeld en emolumenten, nadien het een afgelegene, niet zeer profytelyke en gewigtige post is.

En volgens de meerderhyd, die van Tagal, Rembang, Japara en Grisse door kooplieden, met onderkoopmans gagie, zonder eenig emolument, voer zoo lange Japara aangehouden wordt, mitsgaders inzelvervoegen die van Joana en Paccalongang door onderkooplieden, dog eenlyk met de gagie van / 30: —, zonder meer.

Vervolgens met zyn Edelhyd begrepen zynde, dat nopens de verdere dienaaren ter dier kuste geen nadere inkrimpingen kunnen plaats hebben en de andere lasten ook naar de gemaakte bepalingen, zoo veel mogelyk, besnoeyt zyn, is ten besluyte van de deliberatien over dit gouvernement goedgevonden daar van dese aantekening te houden.

Voorts is ten reguarde van Bantam goedgevonden en verstaan aldaar het gezag aan een commandeur te laten en, volgens de meerderhyd, den administrateur te laten behouden koopmans qualityt, gagie, kostgeld en emolumenten, den fiscaal inzelvervoegen onderkoopman en den scriba boekhouder.

Zynde overigens ten aanzien van Cheribon, al mede onder de hier voren eerst voor al vast gestelde af te wagtene nader goedgevonden der heeren Meesteren, g'arresteerd om den resident in 't vervolg geen gagie, kostgeld en emolumenten meer te laten winnen en geen bepaling nopens de qualityt dienaangaande te maaken; en voorts, naar zyn Edelhyds aanmerkingen,

van daar herwaards te laten komen zodanige dienaaren, als 'er zigh nog boven de by de memorie van menagie van 9 May 1755 mogten bevinden, buyten de twee derwaards gezonde hoog benodigde indogo makers.

1767.

27 Januarij. *Bepaling, dat het vastgestelde op 29 December 1766 nopens de vermindering der »percentos van »5 tot 3 weegens het genot der bediendens van de »equipagie-werf» aanvang zoude nemen met 1 September 1767 »of met het begin van het naast volgende »boekjaar».*

De Regering twijfelde namelijk niet »aan de aggregatie der »Heeren Majores over 't genoomen besluit».

28 Januarij. *Voorschrift nopens het archief van den Raad van justitie te Batavia.*

Door den secretaris aen den Raad bedeed weesende, hoe dat de ordre van den 23^{en} May 1736 onttrent het bergen ter secretarye, yder in aparte zakken, van alle de notulen en dingtalen, item geëxhibeerde stukken en munimenten der litispendente proceduures, al sedert eenige jaaren ten eenemaal agter weegen gelaeten en buyten usantie was en, in steele van dien, gepractiseerd wierd omme dezelve thans alle in locquetten, niet geschikt en van yder proces apart, maar onder en door den anderen te bergen, soodanig en indiervoegen onder een gemengelt en verwart, dat men by het minste requisit van een enkele notul off ander muniment uyt de litispendente procedures, een hoope tyd nutteloos moet verspillen, eer en alvorens men in staat is aan het selve te voldoen, met versoeck daar nevens, dewyl deese schikking willekeurig door syne predecesseurs gemaakt en deselve niet tot verbetering, maar tot eene meerdere disordre en confusie, mitsgaders verswaring van 't werk strekkende was, het deesen

Raede gunstig mogte behaagen de gemelde ordre te renoveeren, met eene recommendatie van derselve prompts observantie, op soodanige poene, als deesen Raede zoude behooren te oordeelen.

Over de merites van welke aanmerkingen en daer nevens gedaene versoek den Raad besoigneerende, de resumptie der geciteerde, in de blaffert geinsereerde ordre genomen hebbende, is vervolgens goedgevonden en verstaan deselve na 't afloopen van de roll te renoveeren en daer nevens, soo tot elucidatie, als ampliatio deser ordre, te arresteeren en vervolgens publiceeren :

- 1° dat het bezorgen van zakken verstaan word omtrent al sulke procedures, waar in dag word genomen om te consenteeren, 't zy by exceptie, verzoek, antwoord, enz., maar geensints omtrent zaeken, die door consentieering off accoord in den eysch op een roll dagh afloopen ;
- 2° dat, twee practisyns parthyen in een proces ageerende, yder een aparte sak ter secretarye sullen moeten besorgen, ten eynden een yder daer in zyne gehoudene dingtalen en geproduceerde stukken en munimenten te kunnen bergen ;
- 3° dat de gesamentlyke practizyns niet alleen worden gede-mandeert omme aan dese ordre ten opsigten van de presente litis pendente procedures binnen 14 dagen behoorlyk te voldoen, maar deselve en de geswore clerck ter deser secretarye al teffens wel ernstig gerecommandeert, eerstgemelde d'prompte observantie der voorsz., nuttige schikking en de laestgemelde om by de minste versuym derzelve desen Raden daer van kennisse te geven ; en sulx alles op poene van ryksd^s 5 ten behoeve van dese kamer, te verbeuren by den practisyn, die omtrent voorsz. ordre nalatig word bevonden, soo mede gelyke ryksd^s 5 by de geswore clercken, wanneer in gebreke blyven daer van kennisse te geven ; en
- 4° off laatstelyk : dat, dewyl dese ordre ten opsigte van crimineele processen almeede niet minder nuttig en necessair bevonden word, de respective officieren derhalven de naerkominge derselve versogt en (des noods) insgelyks geinjungeert word, ten eynde hier door alle confusien en

disordre, in dese residerende, uit den weg te ruymen en alzoo de maneance van zaken, by desen Raede voervallende, te brengen in eene behoorlyke en geschikte ordre, waer toe den secretaris werd gerecommandeert alverder zyne attentie en yver te appliceeren.

3 Februarij. *Bepaling, dat in de Jakatrasche bovenlanden »voor eerst” 78 suiker-molens mochten blijven bestaan.*

De Regering hoopte, dat »door gebrek aan hout, dan wel »andere inconvenienten, ’er haast sommige van zelfs zouden »moeten uitscheiden”.

In het Bantamsche bestonden 7 molens.

Alleen in het Jakatrasche gebied hadden gedurende den jongsten maaltijd de fabrieken \pm 13,500,000 ponden suiker gemaakt.

3 Februarij. *Verhooging van den prijs van het Japansche staafkoper te Batavia met f 5.—.*

Zie bij 25 April 1766. — De winst werd nu voor de Compagnie 185½ pct.

Voor de buiten-kantoren, waar dat koper eene winst van 139½, tot 178½ pct. opleverde, bleef de vroegere prijs behouden.

13 Februarij. *Vermindering van de belasting op rijtuigen voor luitenants der Chinezen te Batavia van 150 tot 100 rijksdaalders ’s jaars.*

De kapitein-Chinees was reeds »in ’t geheel” van de betaling dier belasting »g’excuseert”.

Voor de luitenants was het onderhouden van een rijtuig »eene noodzakelykheid”.

13 Februarij. *Voorschift nopens de correspondentie voor de buiten-kantoren met Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan om, onder nadere overzending

van d'extracten uit de generale resolution van den 20^{en} Juny 1757 en 12^{en} Augustus 1765, de ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren, die hunne papieren niet direkt naar Nederland verzenden, de novo by brieven op het serieuze te gelasten om in de rigtige bezorging van dezelve over deese hoofdplaats accuraat te weezen en te doen weezen, byzonder ook de papieren van eenig aanbelang of waar by de zelve zich in hunne brieven aan deeze regering beroepen, zoo wel dubbelvoudig, op groot formaat papier beschreven, voor Nederland ten vroegsten doenlyk herwaarts te zenden, als zoodanige afschriften van hunne brieven en resolutionen zelfs, sub poene van de daar op gestelde boete en zoodanige verdere correctie, als naar den toedragt van zaaken zal bevonden worden te behooren.

Er was namelijk aangetoond, »hoe dat, ongeacht de nadrukelyk gegeeve ordres naar de buiten komptoiren, die hunne papieren voor Nederland over deeze hoofdplaats zenden, om daar in met de vereischte spoed en accuratesse te werk te gaan, gelyk dat onder anderen nog jongst aangedrongen is ter zitting van den 12^{en} Augustus 1765, echter niet weinig gevallen voorkoomen van een verre gaand gebrek in dezen en dit gevolgelyk hier geen weinig moeite veroorzaakt om de nodige afschriften in gereedheid te brengen, gelyk dat derhalven veelyds maar ontydig geschied of door de haast niet in de beste ordre geschieden kan».

13 Februarij. *Vermeerdering van het aantal pennisten ter generale secretarie te Batavia met 3 ordinaire en 3 extra-ordinaire klerken.*

Wegens gebrek aan voldoende personeel had men meermalen 12, 14 en meer »inlandse scribenten» te hulp moeten roepen.

Het personeel bestond alsnu uit:

19 gezworene en ordinaire klerken,

11 extra-ordinaire,
10 jong assistenten,

of 40 te samen, buyten die by de secretarissen nog afzonderlyk dienst doen, mits dat de inlandse scribenten of huurlingen, welke ordinair maar al te lui vallen, nu zo veel te meer moeten worden g'excuseert en successive afgedankt, wanneer ze somwyl dienen g'employeert te worden, als maar eenigsints geschieden kan.

13 Februarij. *Beperking van de kapitalen, uit te zetten bij de bank-courant en bank van leening.*

Op de van wegens den directeur generaal van de bank courant en bank van leening aan den heere Gouverneur Generaal opengelegde bezwaarnissen nopens de slegte apparentie om het daar meede gaande te houden, wanneer 'er geen middel uitgevonden wordt om de uitgegeven wordende renten van het geld, dat men in de bank brengt, te verminderen, mits het considerabel leegleggend kapitaal in deeze secuure en profytelyke bewaarplaats en 't gevaar, dat met de verergering der tyden toeneemt, om het te laten roulleeren, door welmelde zyn Edelheid voorgesteld zynde, dat meer en meer kwam door te stralen niets efficacieuser scheen dan om van de groote kapitalen, welke sommige lieden in de bank hebben, geen intrest als van een zeker dragelyk montant te laten betaalen, wyl dit en voor de bank en ook voor de colonie in 't gemeen het convenabelste voorkomt; zoo is, dit unanimiter aldus meede begrepen weezende, dien overeenkomstig goedgevonden en verstaan te statueeren, dat, hoe groot het kapitaal van iemand in de bank mag weezen, 't welke naar 't believen der participanten op den presenten voet blyft, echter van niet meer als rd^s 25000 intrest zal kunnen genieten, in te gaan medio deezer maand of by 't openen van de bank, onder standhouding van de by resolutie van 23 October 1759 gemaakte bepaling, dat ook voor geen andere penningen, als die behooren aan personen, binnen de jurisdictie van de Nederlandsche geotroyeerde

Oostindische Comp^e haar domicilium houdende, rente zal worden goedgedaan op de daar toe al verder in vigeur zynde ordres en schikkingen, mitsgaders dat, ten einde aan 't nuttig oogmerk in deesen worde beantwoord, alle en een iegelyk, die in den aanstaande eenig geld in de bank brengt, des nodig, gehouden zal weezen om onder eede te verklaaren, dat het aan hem of haar, dan wel voor wien het ingebracht word, waarlyk in eigendom toekomt. En hier van door den heer directeur en commissarissen van de bank courant en bank van leening de gemeente te laten advertteeren door het affigeeeren van biljetten.

Dog is teffens goedgevonden en verstaan om van voormelde bepaaing uit te sluiten de guarnizoens- of krygs-kas, dan wel aan deselve vryheyd te laten om tot een montant van vyftig duisend rixdaalders, ter winning van rente, in de bank te brengen en zulks om dat nuttig fonds voor de montering van de militairen in staat te kunnen houden.

13 Februarij. *Bepaling, dat verboden goederen, door vreemdelingen aangebragt, verbeurd verklaard moesten worden.*

De heer Gouverneur Generaal in consideratie gebragt hebbende, dat naar de buyten-comptoiren wel het noodig aanschryvens geschied was, hoedanig of wanneer, volgens secretee resolutie van den 9ⁿ Juny anno passato, de ambioen van vreemde Europeezen en ook van inlandsche natien, onder 's Comp^e gehoorzaamheid niet resorteerende, buyten eenige bedenking saisabel was en tot dies confiscatie moeste geprocedeert worden, dog dat, daar van geen kennis aan de collegien van justitie in loco gegeven zynde of aan niemand als alleen, op zyn Edelheys order, aan den advocaat fiscaal van Indie, ter zaake van het hier gepleegde morswerk in 't laatst van het voorgaande jaar, het nu noodzakelyk wierd om ter deezer hoofdplaats daar van de nodige ouvertuure te suppeditereen; en dat, even als nopens het voorsz. heulsap, ook wel een nadere

of vaste bepaling behoorde gemaakt te worden, waar en wanneer vreemde Europeezen en inlandse natien, niet onder 's Comp^e gehoorzaamheid resorteerende, geacht kunnen worden als slaikers in lywaaten of andere contrabande wharen; zoo is goedgevonden en verstaan om g'autentiseerde extracten uit voormelde secreete resolutien van den 9^{en} Juny 1766 tot nariicht en observantie te laten expedieeren aan den Raad van justitie deezer kasteels, Schepenen dezer steede, den waterfiscaal, den Baillieuw, Landdrost en de beide sabandhaars, mits voor zich secreterende het geene daar by voorkomt ten belange der anterieure ordres, om de by dat besluit vermelde redenen; en voorts, even als nopens de amfioen, ook met betrekking tot de lywaaten en goederen, waar in de Comp^e den handel van vreemde op haar territoir niet toe en laat, mits dezen, in zoo verre het vereischt word, circulair t'ordonneren, dat, met standhouding van de vigerende wetten nopens den partikulieren vaart en handel, 's Comp^e onderdaanen concernerende, ten aanzien van vreemde Europeezen, zal mogen en moeten gesaiseerd, mitsgaders tot verbeurd verklaring geprocedeerd worden al, wat door dezelve, ten aanzien der verbodene goederen, ter verkoop of ruiling aan land gebragt word of getragt mogte worden te brengen ter plaatsen, die actueel of immediatelyk onder de magt en 't gebied van haar Hoog Mogende de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden of haare geoctroyeerde Oostindische Comp^e zyn en dus dezulke, die men in der daad possideert of alwaar men met of zonder sterkkens gezeten en ten bewyze van ons regt de vlagge van den Nederlandschen staat geplant heeft; onder remarque, dat, zoo lange de lywaaten, amfioen of andere contrabande goederen in zoodanigen bodem worden gelaaten of geen blyken voorkomen, dat men 'er op 's Comp^e territoir mede tragt te morssen, dezelve buiten bemoeienis van 's Comp^e ministers en bediendens blyven: mitsgaders van deze nadere bepalingen aan de hier komende vreemdelingen door de sabandaars by haar arrivement kennis te laten geeven en principaal, dat, by ontdekking van smokkelwerk, zulke verbode goederen uit haare onderhebbende

bodems zullen worden geligt, gesaisceert en tot de geregtelyke confiscatie werden geprocedeerd, behoudens het volgens resolutie van 24 November passato door de Europesche vreemdelingen te laten geeven declaratoir; en eindelyk dit laatste besluit, ook t'extendeeren tot de comptoiren langs Java's Oostkust, Cheribon en Bantam, onverminderd het verbod, dat geen vreemde Europezen daar ten handel mogen g'admitteerd worden en dus in gevallen, waar in ze niet aanstonts konden worden afgeweezen.

Heeren XVII^{nen} keurden dezen maatregel goed bij hunne missive van 28 September 1768.

24 Februarij. *Overschrijving van vaste goederen.*

De Regering bepaalde, dat van alle vaste of onroerende goederen, die aan natuurlyke of buiten den egt gebooren wordende persoonen, 't zy door de geen, die zig voor de vader verklaard of die er ook zelfs de moeder van is, mogte worden vermaakt, 't zy by testament, codicil of eenige andere gifte, zoo ter zaake des doods, als onder den levenden, niet bevryd zullen weesen van de betaling van 's heeren gerechtigheyd by de verpligte overschryving van zulke goederen, ten waare zoodanige, in onecht gebooren, of door den souverain of door het huwelyk van de gene, die voor zynen of haaren vader en moeder zich bekend stellen, naderhand gewettigd was".

25 Februarij. *Verbod tegen blanco plaatsen in schrifturen, gericht aan den Raad van justitie te Batavia.*

Gereflecteert weesende, hoe dat in de meeste, by deesen Raede gediend wordende schrifturen, soo meede de gepresenteert wordende requesten, telkens niet een, maar verscheydene opene plaatsen gevonden worden, niet tegen staande de successive prohibitiën, mondeling daar tegen gedaan; zoo is, omme

dien aengaende de practisyns wat meer attenter en oplettender te doen zyn, als nu goedgevonden deselve op de publicque audientie te gelasten om in den aanstaande zich zorgvuldig te wagen van in de papieren, hoe ook genaamt, die zy aan deesen Raede praesenteeren off doen praesenteeren, geene opene plaatse te laeten, op poene, dat, by het contrarie, immediat sullen incurreeren eene boete van 5 rd^s ten behoeven van de kamer voor yder opene plaats, die in eenige, door haar overgegeven schriftuuren, het zy requesten, praesentation off citation, item eysschen, antwoorden, enz., dan wel hoedanig ook genaamd, gevonden zullen worden.

3 Maart. *Maatregelen tegen het te vol laden van Compagnie's schepen.*

Een geval g'exteerd zynde, waar uit consteerd, dat sommige scheeps-overheden uit een onmatige winzugt d'aan hen toebetrouwde bodems gantsch onverantwoordelyk in de waagschaal stellen door dezelve t'overladen met partikuliere goederen, ondanks de op ordre van den heere Gouverneur Generaal bereets zedert April anno passato in train gebragte visitatie der schepen, wanneer dezelve van deeze rhee de staan te vertrekken naar de West en Noord van Indie, in 't algemeen ten opzigte van haar diepgaan, zoo voor als agter, gelyk hooggemelde zyn Edelheid daar van de schriftelyke rapporten, door gecommitteerde schippers successive, onder presentatie van eede, gegeven, produceerde en zulks, wyl men zich niet ontziet om door indirecte wegen (waarschynlyk buiten zigt van deeze hoofdplaats) de schepen genoegzaam tot zinkens toe vol te stoppen; zoo is, om zulke ondernemingen allermoeilykst te maken, op de propositien van zyn Edelheid goedgevonden en verstaan de ministers van Cormandel en Malakka te qualificeren om de scheepen, die over deeze gouvernementen naar Bengale stevenen en dieper mogte bevonden worden te treden, als de bepaaling toelaat, dan van 't ongetwyffeld te veel ingeladen partikulier goed t'ontlossen, in zoo verre het de meerdere zwaarte ver-

oorzaakt heeft, en dat te confisqueren ten behoeve van de Compagnie, mitsgaders hier niet alleen te vervolgen met het aan den heer Gouverneur Generaal te doen geven schriftelyk rapport van gecommiteerde schippers, na dat de respective bodems, betrekkelijk haar charter en de te doene togt, behoorlyk geladen zyn, maar ook deeze berigten onder een enkel couvert naar zoo een plaats te sturen, werwaarts het schip gedestineert is, met ordre aan de ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren, gelyk hen g'ordonneert word mits dezen, dat immediaat na d'aankomst van zoo een bodem dezelve door expresse gecommiteerdens gevisiteerd worde en deeze, onder presentatie van eede, berigten, hoe diep de legging achter en vooren is, om na bevinding, dat het schip dieper treed, als het van hier kon en mogte vertrekken, door confrontatie van 't daar inkomende tegen het van hier ontvangen bericht, de zelve dan, onder 't nodig verslag by haare brieven, aan deeze regeering te zenden, om dien aangaande zoodanig te disponeeren, als bevonden zal worden te behooren; dog, nadien verscheide scheepen, die naar d'Oosterse gouvernementen stevenen, eerst op Java's Oostkust haar lading krygen, de Samarangse ministers dientwegen aan te schryven om attent te weesen en te doen weesen, dat de scheepen niet boven haar last of merken diepgaande vertrekken; en ten einde de scheeps-overheden dit mede niet tragten te verydelen, zy de van daar of d'onderhoorige Javase comptoiren naar de groote Oost vertrekkende kielen door expresse gecommiteerdens moeten doen visiteeren, hoe diep dezelve even voor haar depart leggen en 't daar van inkomende bericht, even als hier geschied, naar zoodanigen plaats, werwaarts het geschikt is, ook zenden moeten, op dat vervolgens daar mede als bovenvermeld gehandeld worde.

4 Maart. *Voorschrift nopens »letteren requisitoir».*

Gerefleeteert weesende, hoe dat de practizyns, wanneer letteren requisitoir benodigt zyn om getuygen buyten's lands te hooren in procedures, waer in parthyen bevonden zyn in

feiten contrarie en g'admitteerd tot preuve van haar lieden, vermeeten deese letteren sedert eenigen tyd maar simpel by request, na het afloopen der rollen, hebben komen te besolliciteeren, sonder haar parthyen daar van eerder kundschap te geeven dan drie daagen bevoorens de gemelde letteren staan afgevaardigt te worden, en sulx als dan nog maar by weegen van inthimatie, mitsgaders hoe dat sulx niet alleen is strydig teegens de ordinaire manier van procedeeeren, by de hooven van justitie in Holland gerecipieert, maer het selve aan de eene kant aan parthy advers d'middelen afsnyd om sig daar tegens, des begeerende en sig gefondeert vindende, behoorlyk te kunnen opnoseeren en aan de andere kant een weg baand tot verlenging der proceduures; soo is om die reedenen en om alles aan te wenden, wat tot acceleratie der proceduures nodig is, heeden in Raade goedgevonden en verstaan voor den aanstaende te statueeren, dat, wanneer d'getuigen buyten de jurisdictie van Batavia woenen en daar toe benoodigt waren letteren requisitoir, de practisyns in zoo een geval de voorsz. letteren requisitoir sullen moeten impetreeren by request in judicio, ter presentie van parthyen off haar lieder practisyns, daar toe behoorlyk drie dagen bevoorens gedagvaart, omme deselve daar jegens gehoord en op het versoek voormeld gedisponeert te worden als na behooren, op poene, ter contrarie ageerende, van gemulcteert te worden in eene amende van 10 ryksd^o ten behoeven van doese kamer.

12 Maart. *Nadere regeling van den modus procedendi voor den Raad van justitie te Batavia.*

Deze Raad vond goed de „Hof-practyk” in te voeren, — een maatregel, welken de Regering nog in 1789 bij hare resolutie van 24 April een „ongequalificeerd besluit” noemde, — en bepaalde daarom het volgende:

t'Sedert eenigen tyd herwaerts verscheyden reysen gesproken weesende over de successive ontdekte en thans meer en meer accresseerende groove abuysen der practisyns in het onorden-

telyk en geheel verward op deselve wyse aanleggen en voldingen van alle de voor deesen Raede gebragt werdende pleytsaaken, sonder eenige onderscheydinge en somtyds met bedeckinge selver voor een tyd van den waaren en veel verschillende aard der materien en gevallen, waar inne moet, kan off mag worden geliticonsteert, het sy terstond ten principalen, dan wel vooraff by praeparatoire, possessoire en andere provisioneele off tusschen byden by incidenteele instantien off op de ordinaris termynen en dies gewoone prolongatien, dan wel op extra-ordinaire en peremptoire korte tydperken de plano off by verdubbelde proceduuren in conventie en reconventie, dan wel in cas van exceptie, presentatie, interventie, guarand, indemniteit en executie off by weege van communicatoire proceduuren door schriftelyken eysch, antwoord, re- en duplicq, memorien, aditien, etc., dan wel, na eenen anterieuren eysch, door debat, contra debath, solutie en supersolutie off, na eenen voorhereydenden eysch, door een eenig schriftuur van diminutie, dan wel van secreet debat, acte van voldoening off vervolgens by weegen van acte maaken, dienen, procedeeren, schouwen, oculaire inspectien en demonstratie neemen, — dan wel by weegen van alleen dienen van acten en munimenten en eyndelyk off by speciale reprochen en salvation van regten, dan wel by imploreeringen van dito generale reproche en salvatie, — mitsgaders dienen van inventaris, concludeeren in regten en subministreeren van secreete regts deductien, advertentien off suggestien; door confunderinge en verwarring van welk een en ander van tyd tot tyd de Raad, in plaats van de reets voldonge saaken finaal te kunnen afdoen, daagelyks genoodsaakt werd de proceduuren telkens te vernietigen en annulleeren en deselve (op specieuse aanwysinge by appointement dispositief, hoe daar omtrend het abusive by vervolg te menageeren en, naa den aard der litigieuse differenten, daar inne volgens eene behoorlyke practycq te procedeeren) ab ovo (om soo te spreken) weeder te doen aanvangen en geheel op nieuws voldingen; soo is op heeden by deesen (na ryte en ernstige overweginge der veelvuldige, uyt het voorsz.

reeds successive geïffluëerde en meer en meer te dugtene slordigheeden en inconvenienten, mitsgaders ter bereykinge van de hier na te volgene goede en nuttige eyndens goedgevonden en verstaan daar inne, soo veel doenelyk, voor den aanstaande te voorsien en met dat oogmerk derhalven (alhier voor deese Raede) generaliter omtrend alle proceduuren in tryn te voeren de alomme bekende modus procedendi, welke, met aanschouw op het boven aangerorde, voor alle hooge Hooven van justitie (volgens J. Voet, comm. ad ss., lib. 2, titul 4, N°. 13 in med. en de respective instructien, speciaal voor die van Holland, Zeeland, Westvriesland, Utrecht, Brabant, Vlaanderen, enz., adde P. Merula, G. Wassenaar, W. van der Meulen, groot placaat boek van Cau et alios) stand grypt, nu en dan in verscheyde gevallen voor selver de Eerweerde regthank van heeren Scheepenen en ook voor desen Raede iterative werkstellig gemaakt is en by seekere project instructie en manier van procedereen voor deesen Raede de anno 1740 aangepreesen werd bevonden, »dat (namelyk) alle die geene, die iemand voor »deesen Raede voortaan sal willen 'doen dagvaarden, door een »practisyn sal laeten opstellen en aan desen Raede doen praesenteeren een gearticuleerd, door gemelde practisyn behoorlyk »geteekend request, daar by opgeevende synen naam, qualiteyt »en woonplaatse, mitsgaders die van den geene, waar teegens hy »ageeren ofte ietwes vorderen wil, met een kort en beknopt »verhaal van de sustenuc, actie of het regt, die hy heeft op syne »parthye en waar op deselve gefundeert en uyt resultereende »syn, als meede versoek van appointement, by aldien de »gerequisiteerde op Batavia of daar omtrent woonagtig is, dan »wel van mandament, by soo verre deselve sig buyten Batavia »en dies districten onthoud, uyt kragte van 't welke syne partye »worde geordonneert hem, requirant, genoeg te geeven ofte »te voldoen en te betaelen de kosten, daar omme gedaan, off. »in cas van weygeringe of dilay, den opposant sy dag beteekend »voor desen Raede omme te segge de redenen van dien en »te aanhooren sodanigen eysch, conclusie of versoek, als de »suppliant, ten daage dienende, sal willen doen en neemen.

•daar jegens te antwoorden en voorts te procedeeën als na regten, met byvoeginge (wanneer sulks noodig weesen sal) van dese clause: als meede omme teffens te antwoorden op al sulken versoek van provisie, van kennen of ontkennen, namptissement, decretatie, auctorisatie ofte diergelyke, als den requirant sal vermeenen hem te competeeren”.

Tot eene secure en onvermydelyke observantie waar van in den aanstaanden by deesen Raede ook al verder goedgevonden en verstaan is den gesamentlyke practisyns te recommandeeren en soo veel, des noods, te injungeeren van heeden af aan de even voorgestelde manier van procedeeën noopens alle de voor deesen Raede te doene dagementen te observeeren en hunne venue en cour naa evengemeld voorschrift stiptelyk in te rigten en doen exploicteeren, sonder sig voortaan te mogen bedienen van eenige hier tegen strydige andere middelen off weegen van citatien en exploitien; welke te doen mits desen al teffens aan de deurwaarders van deesen Raede werden geinterdiceert, met ordre omme, de bovengemelde appointementen uyt handen der respective practisyns ontfangen hebbende, ten minsten agt daagen voor den door deesen Raede daar by gepraefigeerden praecisen regtdag te exploicteeren, insinueeren en inthimeeren in de manier en form, daar inne, na gelegentheyd van saaken, door deesen Raede voorgeschreven, alles op poene van nulliteyt en van condemnatie in de kosten der deese contrarie ondernomene andere middelen en weegen van citeeren en exploicteeren; sullende tot promptere observantie van het voorsz. en naarigt der voorsz. practisyns en deurwaarders, mitsgaders van de verdere suppoosten van deesen Raede, eene hier uyt te formeerene bekendmaakinge op de audientie van de rolle gepubliceert en in den blaffert geinsereert werden ⁽¹⁾, als waar door den Raad ten vollen in staat sal worden gestelt:

- a. den regten aard der contentien off waaren staat der geschillen al aanstonts by den eersten aanvang der proceduuren te ontdekken;
- b. de gepaste materie van regten, waar toe het questieuse

(1) In den blaffert komt niets ter zake voor.

point behoort en gebragt moet werden, distinctelyk te onderscheyden;

- c. door renvoy, veelvuldige andere voorsieningen en pligtelyke weegen van judicieele of commissoriale assopiatien, transactien, accommodementen, verbale gedingen, liquidatien, taxatien, van de hand wysingen en diergelyke spoedige redressen, veele verkeerdelyk, oneygentlyk en teegens den aart der materien aangelegde, als meede ongefundeert, vexatoir en noodeloos onderwondene proceduures, deels à limine judicii, deels onder den loop der pleyt gedingen hors de cour te stellen en deels naa decisie der principale quaestie, vervolgens nog mede in ipsa executione te modereeren;
- d. dan wel den tryn en wyse om daar inne naa vereysch der gevallen en omstandigheeden ordentelyk te voldingen, gepaste termynen te houden en tot het sluyten der proceduuren formeel te litis contesteeren.

En oversulks den al te langen, taedieusen, jaa, walgelyken tryn van pleytvoeren te verkorten, veele kostbaare, nodeloose instantien en teffens hoogloopende, schandaleuse, ruineuse proces kosten, als meede de al te seer druckende opmakingen van noodeloose declaratien en taxatien derselver af te snyden en voor te komen, mitsgaders waar door al meede aan veele welwillige, dog onvermogenende schuldpligtige, soo ingeseetene, als zeevarende lieden, eene bequaame gelegentheid sal werden gesuppeditteert om, tot ontwykinge van als eeven, op bekominge van eene volleedige openinge der aanspraake hunner parthye, by de exploicteringe of insinuatie der voorsz. appointementen of mandamenten, onder eene behoorlyke renversaal of ander acquit aan hunne respective partye, dan wel aan eenig ander vertrouwd persoon ofte ook, des begeerende, aan den deurwaarder het geëyschte cum expensis ter hand te stellen, te praesteeren ofte op eene andere gevoegelyke wyse te voldoen, dan wel (op eene formeele en solemneele schuld- en pligt bekentnisse) tegelyk oene genoegdoende obedientie, nevens willige aan- en overwysinge op eenige hunner goederen, effecten, gagien,

enz., om die, naa enkele condemnatie en decretatie van den Raad, op alleen rapport des deurwaarders, immmediaat en paratelyk voor 't verschuldige te aanvaarden, doen arresteeren en executeeren, ieder na syne geaartheyd en den ordinairen aller kortsten form en styl, in materie van executie maar eenigsins practicabel synde.

Bij missive van 11 April 1774 verzochten Heeren XVII^{den} den Raad van justitie te Batavia hen »te informeeren van de »praesente manier van procedeeren by den Raad», aan welk verzoek dat college bij missive van 26 December 1774 op de navolgende wijze voldeed.

Ten aspecte, dat UwelEdele Hoog Agtbaare soude te voore gekomen syn, dat de praesente manier van procedeeren, by den Raad in practyk, niet alleen veel defereerde van de regts vorm, die haar is voorgeschreven, maar dat ook deselve, na de constitutie der zaeken in Indien, gants oneygen en voor de litiganten ruineus soude syn.

Den Raad kan niet ontveinsen, dat haar deese UwelEdele Hoog Agtbaare reflexien (het sy met eerbied gesegt) grootelyk hebben gesurprimeert, te meer om dat sy niet heeft kunnen penetreeren, waar uyt deselve eygendlyk syn voortgevloeyd; en dewyl sy diendhalven sig derweegens schuldpligtig aan een diep stilswygen moet bepaelen, soo sal sy haar maar alleen borneeren met, in voldoening van UwelEdele Hoog Agtbaare dien aangaande gedaane g'eerd requisit, hoogst deselve te informeeren:

dat den Raad, soo verre sy sulx kan nagaan en haar bewust is, nimmer is afgeweken van de regtsform, door den legislatureur haar voorgeschreven; en om dit wat nader, hoewel soo kort doenelyk, aan te toonen, soo advanceert deselve met alle reverentie:

dat de modus procedendi in cas civil word voorgeschreeven gevonden:

1° in het, met advis van deesen Raede, gestatueert placcaat

van haar Hoog Edelheedens, den Gouverneur Generaal en de Raeden van Indien van dato den 23^{en} Augustus anno 1625, en

2° in de soo genaemde statuten van Batavia off eygendlyk het Indiase ordonnantie boek de anno 1642;

dog, om dat deese twee voorschriften geheel beknopt en in geen en deelen voldoende waaren om daar na in alle voorvalende gevallen te werk te gaan, heeft den legistateur, na syne wyse voorsieninge, de gemelde twee voorschriften g'amplieert met de volgende restrictien en elucidatien, namentlyk by het eerste in praemissis van dien;

ende in zaaken, daar de ordonnantie van anno 1580, mitsgaders de geschreeve instructien, ordonnantien en placcaeten niets bysonders statueeren, nog disponeeren, in sulken gevallen sullen de regters daar in moeten observeeren en volgen de gemeene civiele regten, soo als die in de Vereenigde Nederlanden worden geobserveert.

en by het tweede, in sine van het gemelde Indiasche ordonnantie boek:

dat, van wat zaaken in dit boek niets bysonders is geordonneert, sal moeten gevolgt worden de regten, statuten en costumen in de Vereenigde Nederlanden in gebruik; en daar deselve meede koomen te verschillen off te differeeren, sal g'useert en agtervolgt moeten worden de beschreeven keyserlyke regten, voor soo veel die met de geleegentheid van deese landen overeenkomende en practicabel sullen bevonden worden.

Den Raad heeft, WelEdele Hoog Agtbaare Heeren! haar praesente modus procedendi hier aan en aan de successive, door UwelEdele Hoog Agtbaare en de hooge regeering deeser landen deesen aangaande gedaene ampliatien met attentie getoetst en sy kan UwelEdele Hoog Agtbare op haar regterlyken eed betuygen, dat, offschoon de tegenswoordige manier van procedereen min off meer g'extendeerder te voore komt dan de voorschreeve voorschriften, sy nogtans niet bevonden heeft, dāt deselve daar meede differeerden of datse afwykt van

de *modus procedendi*, by de hooven van justitie in Nederland in gebruyk.

Maar, by aldien het haar gepermitteert is eenige gissingen te mogen maaken, soude sy haar kunnen verbeelden, dat UwelEdele Hoog Agtbaare reflexien syn gevallen op het in cas sujet geobserveerde by den Raad t'sedert anno 1767.

Edog deese observatie, die met ryp overleg van Raede in haare byeenkomste van den 12^{en} Maart van dat jaar, op den voordragt van den heer president te dien tyd, gearresteert en in de bekende blaffert van den Raad, ter narigt van de practisyns, g'inseereert geworden syn, heeft sy almeede niet kunnen vinden te differeeren met het aan haar voorgeschrevene.

Den Raad heeft de eere UwelEdele Hoog Achtbaare de gemelde resolutie hier nevens, onder meer andere bylagen, al meede aan te bieden, ten einden UwelEdele Hoog Agtbaare uyt de lecture selver (des behagende) kunnen oordeelen over de nuttigheid en noodzakelykheid van 't daar by gearresteerde, terwyl den Raed UwelEdele Hoog Agtbaare al verder verzeekert, dat sy deselve soo heilsaam voor het algemeen geoordeeld heeft, dat sy heeden ten daege nog ondervind de compleete beantwoording aan het daar meede bedoelde oogmerk.

Sy bekend gaarne, dat de gemelde, daar by g'elucideerde manier in het aanleggen eener zaak differeert met die, dewelke een geruymen tyd in gebruyk en strekkende was tot trainee-ring van de processen en merkelyke verswaaring van kosten, als bestaande hier in, dat den deurwaarder, sonder eenige voorkennisse, veel min qualificatie van den regter, voor wien de zaak gebragt stond te worden, maar yder een, sonder onderscheid, die hem werdt opgegeven, insinueerde om in judicio te compareeren teegens sodanigen dag, als hy goed vond, en dat maar alleen op een simpele daag-eeel van deeze off diergelyke innehoude:

Woensdag den 7^{en} October anno 1760.

Barend Jansz, burger, eysscher.

Contra:

Jan Davids, assistent, gedaegde om te hooren concludereen

tot betaling van rd^s 500, die hy aan den eysscher schuldig is volgens reeckening, ten daege dienende te exhibeeren.

Parthyen ten gestelden daege compareerende, wierd 'er door de practisyn van den aanlegger al immediaan gediend van een ampel, overbodig en in de meeste opsigten niets ter zaeken doende schriftuur van eisch, verseld van een register met stukken; dit wierd dan door parthy practisyn overgenomen en dag van beraad versogt, enz.

Ondertusschen was den gedaegde nog onkundig, waar op de middelen steunden, waarom hy gedagvaart was, en in die onkunde bleeff hy langen tyd, insonderheid wanneer daar meede een provisie was gemelleert; de practisyns, die hun voordeel daar van afhong, beyverden niets meer dan de voortsetting der processen, sonder sig eens de billykheid te bekreunen, en den regter was en bleeff, tot de resumptie van het proces, ignorant van het geschil off van de wesentlyke status quaestionis en wierd gevolgelyk belet in tyds billyke voorzieningen te doen teegens alle onbetamelyke en vexatoire procedures.

Maar verre van daar is het, WelEdele Hoog Agtbaare Heeren! dat deese geordonneerde observantien, die niet anders als een herstelling teegens de ingesloope, groove abuysen en quaede practycken kan aangemerkt worden, aan den Raad geprohibeert soude syn off als iet nieuws en contrarie aan het voorschrift van de legislature soude kunnen worden aangemerkt;

en nog vry minder vermeind den Raad, dat deese resolutie off de praesente manier van procedeeren, na de constitutie der zaeken in deese landen, oneygen en voor de ligitanten ruineus soude syn, om dat deselve eensdeels, soo veel mogelyk, is ingerigt, niet alleen in overeenkoming van den aard en omstandigheden van den ingezeeten, die meest alle onkundig in regten, van goede en opregte raadslieden ontbloomt en, insonderheid den inlander, met eene onbeschryvelyke pleytsugt behebt zyn, maar ook om, soo veel mogelyk, te staede te komen de onbegrypelyke yverloosheid, inattentie en onbekwaamheid in de practyk van de advocaten en procureurs, die, onder

den titul van practisyns, voor deesen Raede postu eeren en aan wien parthyen haare defensie moeten overlaten; ja! den Raad kan UwelEdele Hoog Agtbaare betuygen, dat de inattentie soo verre gaat, dat er gevallen exteeren, dat sommige, selfs na het gehoude geding en voldingen en na het termineeren door een sententie van haar zaak, nog nauwelyx den staat des geschils bekend syn; en anderendeels, om dat het ruineuse, dat er bevorens in was, door deese resolutie, als dit heilzaam oogmerk ten doel hebbende, soo veel mogelyk is gefnuykt, in soo verre, dat den Raad jegenwoordig volstaan kan met om de 14 daegen maar eens roll te houden, daar sulks voor anno 1767 om de agt daegen plagt te geschieden, en dat veele differenten 't sedert dien door accord uyt den weg geruimt worden en de meeste processen agterweegen blyven, mitsgaders dat die geenens, die geprosequert worden, niet alleen gering syn, maar ook ordinair binnen 6 à agt maanden, door de beletting van alle ongepermitteerde termynen, voldongen en getermineert zyn, soo meede dat de declaratien van kosten ruym een derde minder rendeeren dan 6 à 7 jaaren voor de gemelde resolutien.

Enfin, WelEdele Hoog Agtbaare Heeren! den Raad neemt de vrymoedigheid UwelEdele Hoog Agtbaare deesen aangaande al meede op het alder dierbaarste te verseecken, dat sy dit aangeleegen point althoos met die selve attentie sal behartigen, die men van gemoedelyke en oerlievende regters verwagten kan; met deese verseekering sal sy haare onderdanige aanmerkingen beslyuten en nog maar alleen deese allesints oodmoedige beede daar by voegen, dat UwelEdele Hoog Agtbaare daar op een gepaste reflexie gelieven te staan en de goedheid hebben van deselve in eene gunstige overweging te neemen, terwyl den Raed inniddels niet sal manqueeren hoogst derselver g'eerde beveelens schuldpligtig aan haar te laeten strekken tot een reegel en rigtsnoer in de aan haar toevertrouwde administratie van de justitie.

Naar aanleiding van dit schrijven namen Heeren XVII^{den}

geene beslissing, maar verzochten bij brief van 8 December 1777 het gevoelen der Indische Regering ter zake te vernemen.

In hare vergadering van 31 December 1778 overwoog deze :

dat de hooge regering reets in het begin van het stabileren dezer stad heeft zorge gedragen om een ider te doen weeten, wat manier van procederen, in cas van regten, moest worden gevolgt en die manier, geschikt naar de toenmalige constitutie deezer landen en de ervarentheid van dien tyd, allen en een iegelyk is voorgeschreven by placcaat van den 23^{en} Augustus 1625;

dat het onvolkomene en gebrekkige daar aan in de jaaren 1640 en 1641 en door het invoeren by placcaat van den 1^{en} July 1642 van een apart wetboek geremedieert en verbeterd, mitsgaders het laatste door de Hoog Edele Heeren XVII^{en}, uytwyzens de instructie voor Gouverneur Generaal en Raaden van Indie van den 26^{en} April 1650, geaprobeert is geworden;

dat het voorschreven wetboek, het welk in zig bevat alles, wat men omtrend het justitiele en judiciele in de praktyk nodig heeft te weeten en waar by de manier van procederen in het kort, verstaanbaar voor een ieder, gemakkelyk en volkomen geschikt naar de constitutie van het land en den aard der ingezetenen beschreven staat, altoos, en by deeze regering, en by de collegien van justitie, als zodanig is aangemerkt en gehouden;

dat de heeren Majores, by gerespecteerde missive van den 15^{en} September 1730, eenige leeden uit den Raad van justitie benoemt hebbende tot het by een brengen. ten overstaan van den heer president van justitie, eener instructie voor welmelde Raade, als mede voor de fiscaals, of het formeren by provisie van eenige concepten ter verbetering van het gebrekkelyke, dat in de manier van procederen was voorgekomen, om, geformeert zynde, eerst ter revisie of correctie by deeze regering overgebracht en vervolgens, ter nadere revisie, aan hunne Edele Hoog Agtbare gezonden te worden, de civiele instructie eindelyk, na verloop van ruim twaalf jaaren, klaar geraakt en

in het begin van anno 1743, zonder alvorens aan deze regeering ter revisie of correctie gepresenteert te weezen, nevens twee brieven van den Raad van justitie, naar Nederland gezonden is, met een bygevoegt verzoek van wegen deeze regering aan de heeren Majores, om geen dispositie daar op te neemen, voor dat dezelve behoorlyk met het tot heden manquerende nopens het procederen in cas crimineel geamplieert en by deeze regeering gerevideert of gecorrigeert zoude weezen;

dat, dewyl nimmer eenige dispositie, veel min de approbatie der heeren Majores op de voorzegde instructie is gevolgt, den Raad van justitie verplicht was geweest zig te reguleren naar de oude costumen en gebruiken, by de statuten voorgeschreven, en van dezelve, naar haar eigen begrip, zonder voorkennis en goedkeuring deezer regeering niet had mogen afaan:

dat de nieuwe modus procedendi, by des Raads resolutie van den 12^{en} Maart 1767 gearresteert, niet alleen onbevoegt ingevoerd, ook daar door de vorige, die by na een en een halve eeuw met heilzame gevolgen was geobserveert en by het collegie van Schepenen deezer stede nog stand grypt, geheel verandert is geworden, daar nogtans den Raad van justitie nimmer gepermitteert of gequalificeert is geweest die verandering propria autoritate te introduceren, maar ter contrarie de manier van procederen, by de statuten van Batavia voorgeschreeven, had moeten opvolgen en de by bovengemelde resolutie geordonneerde alteratien, die daar van afwyken, geprohibeerd zyn; maar dat daar en boven de nieuwe modus procedendi heeft mede gewerkt ter bevordering van bedekte, voor de litiganten ten uitersten nadelige oogmerken en dus in zig verborgen gehouden reël het tegendeel van de door den Raad van justitie aan de heeren Majores, onder veele dierbare betuygingen, plegtelyk gedane verzekeringen, dat dezelve niet anders als een herstelling tegen de ingeslopen grove abuysen en quade praktyken konde worden aangemerkt en om het ruineuse, dat 'er bevorens in was, te snuyken,

dat wyders met het nemen van voorschreven des Raads resolutie niet is bedoelt een ider spoedig regt te kunnen doer

erlangen en de ongelden der procedures dragelyker te maaken, zo als den Raad van justitie tragt te beweeran, maar wel, gansch ter contrarie, om de inkomsten van haaren secretaris, die by de gedrukte en den 3^{en} May 1763 aan deeze tafel ge-approbeerde salaris lyst voor de secretarissen, gezworen klerken, procureurs en deurwaarders, op de te meermaalen ingekomen klagten over de successive en van lange tyden verhoogde proces kosten, naar billykheid waaren besnoeyt, merkelyk te vermeerderen en het voor 's lands ingezetenen zo nuttig, als noodzakelyk oogmerk, dat deeze regeering tot het beramen en ter observantie uytgeven der gedagte salaris lyst heeft doen overgaan, illusio te maaken;

dat de nieuwe modus procedendi geensints toereikende is om alle abuisen en quade praktyken af te snyden of uit te roeyen en de iverloosheyd, inattentie en onkunde der practisyns, die den Raad heeft opgegeven met haare resolutie van den 12^{en} Maart 1767 te hebben willen prevenieren en tegengaan, beter door een eenvoudige en gemakkelyke praktyk kan worden voorgelaten als door een verheven, g'extendeerder, moejelyke manier, welke zy noit hebben geleert en ongewoon zyn;

dat de vorige praktyk, contrarie het genoteerde by des Raads brief aan de heeren Majores, niet ruineus is geweest en de ingesloopen excessen in de proces ongelden genoeg waaren gefnuykt door de by deeze regering geredresseerde salaris lyst; en dat, buiten des, de declaratien van geregtelyke kosten, in stede van ruim een derde minder te bedragen, zo als door den Raad van justitie by haaren meermelden brief aan de heeren Majores is betoogt, na het in train brengen van de nieuwe modus procedendi in zommige opzigten zeer exorbitant of wel twee capitalen en meer en, over het generaal genomen of de processen door den ander geslagen, agt en dertig procento gerezen zyn boven het beloop van het geen pro dato van des Raads resolutie van den 12^{en} Maart 1767 daar voor was gerekent, zo als men met verscheide stukken van een menigte g'exteerde gevallen en onwraakbare originele bewyzen kan deduceren;

dat de nieuwe praktyk diend om de zaaken te traineren, principaal wanneer 'er request in judicio moet worden gepresenteert, en den Raad van justitie ook wynig haast heeft gemaakt om de processen af te doen, gelyk blykt by een overgelegde fourneer rol, op dewelke 'er bekend staan, die reeds van medio July 1777 in staat van wyzen hebben gelegen ;

dat de gevolg trekking door den Raad van justitie uit de nieuwe modus procedendi, als of daar aan moest worden toegeschreven, dat thans maar om de veertien dagen roldag word gehouden, is abusief, want dat zulks eenelyk en alleen is te attribueren aan de slegte tyden met het verval der colonie en commercie, en ten klaarsten consteert, als men reflecteert, dat het collegie van Schepenen, by het welke vry meer te doen valt als by den Raad van justitie, niettegenstaande de oude en gewettigde manier van procederen by het selve in vigeur is gebleven, thans ook kan volstaan met om de veertien dagen roldag te houden en 'er dan nog wel ruim de helft minder parthyen worden opgebracht, als toen het om de agt daagen roldag was ;

dat het speciaal geposeerde by des Raads brief naar Nederland van den 26^{en} December 1774, als of voor het jaar 1767 den deurwaarder ider een insinueerde om te compareren tegen den dag, die hy goed vond, eenlyk op een simpele daagceel, is abusief en absurd en integendeel de dagvaardingen nimmer willekeurig, maar de citatien steeds door de practisyens van de eisschers zyn gedaan duidelyk, klaar en verstaanbaar en geschreven op een zegel, ter behoorelyke tyd ter secretary bezorgt om geënrolleert te worden, mitsgaders van daar door den gezworen klerk van den Raad aan den deurwaarder ter bestelling afgegeven, overeenkomstig het oud gebruik hier ter plaatse en in navolging van de ordonnancie op het stuk van justitie binnen de steden en ten platte lande van Holland, door de Edele Groot Mogende Heeren Staaten van Holland en Westfriesland in dato primo April 1580 g'emaneeert, invoege men ten overvloede nader kan demonstreren door

authentique exempelen uit de civiele rollen van den Raad van justitie;

dat het verder geavanceerde by des Raads brief naar Nederland van den 26^{en} December 1774, als of imand, die volgens de oude praktyk wierd gedagvaart, lange tyd onkundig bleef nopens de questie, byzonder als daar mede een provisie was gemelleert, mede abusief en bezyden de waarheid is bygebragt :

dat eindelyk de oude manier van procederen is verstaanbaar en geschikt naar den aard der ingezetenen hier te lande en de constitutie deezer gewesten, maar geensints zodanig, als den Raad van justitie by haaren brief aan de heeren Majores den 26^{en} December 1774 ten onregten heeft afgeschildert :

en dat die manier van procederen, in vergelyk van de nieuwe modus procedendi, is korter, van minder omslag en min kostbaar.

Over alle welke en meer andere poincten met zo veel aandacht en omzigtigheid, als het gewigt der zaake vereischt. rypelyk gedelibereert zynde, zo is goetgevonden en verstaan sig met de onderscheiden remarques en bedenkingen volkomen te conformeren en met de ten vertrek naar Nederland gereet leggende schepen van de tweede retour bezending, dubbeldvoudig de heeren Majores aan te presenteren.

Zie verder bij 31 December 1778.

15 Maart. *Vermindering der salarissen van het personeel der amphioen-societeit.*

Gelezen weezende een extract uit de resolutien der vergadering van hoofdparticipanten in de gepreviligeerde amfioen societeit, gehouden op den 11^{en} dezer loopende maand Maart, vervattende, dat den directeur van opgemelde societeit, zynde den heer Raad-ordinair van Nederlands Indie, Reinier de Klerk, uit hoofde van de aanhoudende verminderde winsten, die by dezelve, in vergelyking van vroeger jaaren, behaald wierden, zeer edelmoedig geoffereerd hadde om een goed deel van 't aan den directeur deezer gemeenschap toegelegde salaris

te willen missen; en dat hier op, onder approbatie deezer regering, besloten was om, niet alleen zyn Edele in die qualiteit voortaan 'sjaars toe te leggen rd^e 2400 of rd^e 600 minder dan bevorens, maar ook d'overige bewindslieden en bediendens deezer societeit, als zulx zich mede hebbende laten welgevalen, ieder rd^e 500 in den aanstaande minder te geeven of aan ieder der administreerende hoofdparticipanten niet meer te betaalen als rd^e 2000, den kassier rd^e 1500 en den boekhouder rd^e 1000; zoo is, wyl d'aanbieding van den heer de Klerk ten vollen rust op de preferentie van 't gemeen boven 't byzonder belang en dat het niet meer als billyk zy, dat het salaris van de administreerende hoofdparticipanten, kassier en boekhouder na dat van den directeur geproportioneerd blyve, goedgevonden en verstaan zich de gemaakte schikking volkomen te laten welgevalen en dus hier mede t'altereren het 19de en 20de artikel van 't onder den 30^{en} November 1745 gegeeven en vervolgens geprolongeert octroy, waar na zelfs den boekhouder maar rd^e 1000 mogte genieten, alzoo hem de vermeerdering tot rd^e 1500 blotelyk is toegestaan by een vergadering van de societeit de dato 1 April 1747, onder aanmerking, dat voorsz. bewindslieden en bediendens in der tyd weder meerder zouden kunnen toegelegd worden, wanneer de societeit een beter gedaante als tans mogte krygen.

Zie ook 12 Maart 1776.

16 Maart. *Instructie voor de officieren, wachthoudende in het kasteel Batavia.*

Art. 1. By het overneemen van de wagten moeten de optredende officieren door de onderofficieren wel doen toezien, of de posten en wagten schoon en zuiver en of het gereedschap en de meubelen, die tot de wagt en officers kamer behooren, bequaam en in een goeden staat zyn, ten einde, aan het een of ander iets manqueeerende, voor en alear de wagt overneemen, daarvan aan de hoofdwagt kennis te geeven door een onderofficier.

Art. 2. De majoor du jour zal, na het afmarcheeren der wagtparade en aflossing der wagten, den gantschen dag over tot 's avonds ten zes uren de wagten en posten mogen visiteeren, zoo veel maalen hy het noodzaakelyk oordeelen zal (excepto de wagt van den heer Gouverneur Generaal), by welke gelegenheid telkens de officieren haar wags volk in het geweer moeten laten trekken en aan denzelven rapport doen, in maniere, als by het reglement op het doen van het piquet geordonneerd is; in zeldervoegen moeten de wagten het volk in het geweer doen treden, wanneer het hoofd der militie dezelve passeert, en de officier aan hem rapport doen.

Art. 3. De officier of sergeant van de wagt aan de Waterpoort van het kasteel moet op de gewoonlyke tyden, by het wagtreglement vermeld, mitsgaders by alle andere voorvallen, rapport doen aan den officier van de wagt van den heer Gouverneur Generaal en hy wederom aan de hoofdwagt.

Art. 4. Deze officier, afgelost zynde, moet ook rapport doen aan het hoofd der militie, den groot majoor en den in het kasteel woonenden capitein en door een onderofficier aan de hoofdwagt, mitsgaders het parool van den voorledenen nagt, benevens den datum van hetzelfde en zyne handteekening daaronder, door een onderofficier op de guarnisoenkamer laten bezorgen.

Art. 5. Als de heer Gouverneur Generaal zyn verblyf in het kasteel houdt, moet de officier van de generaals wagt het parool in persoon van zyn Edelheid gaan vraagen; dog daar buyten zynde, is die officier verplicht het parool op de gebedzaal te ontfangen en drie rapporten te formeeren en verzegelen: het eerste moet hy in persoon, onder aanbieding van het parool, aan den heer Gouverneur Generaal, wanneer zyn Edelheid binnen is, overgeeven, dog, buyten zynde, excuseeren, het tweede aan het hoofd der militie en het derde aan den in het kasteel woonenden capitein door een onderofficier afzenden. De valbrug voor het kasteel mag niet vroeger dan tien uren gesloten worden en na dat altoorens, na het oud gebruik, rond gevraagd zal zyn, of iemand, in het kasteel zynde,

buiten moet weezen? die zig dan ook immediaat na buiten zal moeten begeeven.

Art. 6. De sergeant, dewelke als opziender gesteld is over de militaire wagen en logementen in het kasteel, moet zorge draagen, dat dezelve wel geveegd en altoos schoon en zuiver gehouden worden, op pene, dat zulks anders by verzuim ten zynen koste zal worden verrigt.

Art. 7. Als de heer Gouverneur Generaal in het kasteel komt, zal het ten eersten aan de hoofdwagt moeten worden gerapporteerd.

Art. 8. Wanneer gecommiteerde leden uit den Raad van justitie binnen het kasteel komen om eene publicatie van de puie van het generale gouvernement te laten doen, moet de officier hetzelfde ten eersten aan de hoofdwagt laten rapporteeren om de klok te doen kleppen, terwyl hy inmiddels en geduurende de aflezing het wags volk met geschouderd geweer laat optreeden.

Art. 9. De kasteels Waterpoort, ook de groote en kleine poort onder de Robyn, moeten 's morgens ten half zes uren geopend, de valbrug agter het kasteel en de valbrug aan de landkant te gelyk nedergelaaten, mitsgaders 's avonds ten half zeven uren weder gesloten en opgehaald worden, uitgezonderd de valbrug aan de landkant, die (als gezegd) om tien uren opgehaald wordt. Maar, wanneer de heer Gouverneur Generaal binnen het kasteel is, moet tot het ophaalen der laatgemelde brug van hoogstdenzelven alvorens expresse ordre gevraagd, vervolgens de sleutels in het generale gouvernement gebragt, aldaar geborgen en 's morgens wederom afgehaald worden door een sergeant van de Waterpoort, mitsgaders over dag blyven aan de voormelde generaals wagt, alwaar dezelve ook des nagts moeten berusten, ingevalle de heer Gouverneur Generaal niet in het kasteel is, terwyl die van de stads poorten ter ordre van gemelde zyn Edelheid aan de hoofdwagt moeten bewaard worden.

Art. 10. De sleutels van de kleine poortjes der kasteels courtinen moeten aan de wagt van den heer Gouverneur

Generaal berusten en door de rondes en patrouilles aldaar gehaald en weder te rug gebracht worden.

Art. 11. Aan dezelfde wagt bewaart men ook, in het daartoe geapproprieerde kasje, de sleutels van het kledenkloost, de wapenkamer, de kleine winkel, het comptoir en de pakhuizen van de Waterpoort, het comptoir van de generale directie en het negociecomptoir, om 's morgens en 's namiddags die der gemelde administratien door een der administrateurs of ten minsten door een haarer pennisten en die van de comptoiren door de principalen, dan wel een van haare suppoosten, mitsgaders die van de wapenkamer door den baas of meesterknecht afgehaald en weder te rug gebracht te worden.

Art. 12. De schildwagten moeten wel toezien, dat 's morgens by het opengaan van de Waterpoort en het nederlaaten van de valbrug geen goed uit het kasteel worde gedragen door slaaven of onbekende personen, waarop maar eenige suspicie van diefstal vallen kan.

Art. 13. 's Avonds om half zeven uren zal op de voorzaal van het generale gouvernement het guarnisoen's avondgebed gehouden en zullen daartoe van de wagt voor het gouvernement, van de hoofdwagt en kasteels Waterpoort eenige manschappen met een onderofficier moeten afgezonden worden.

Art. 14. In het kasteel zullen de rondes en patrouilles op de gewoonlyke tyden worden geobserveerd; de hoofdronde zal door den officier, de visiteerronde door een onderofficier van de generaals wagt en de dagronde door den officier of sergeant van de kasteels Waterpoort, mitsgaders de patrouilles van deeze beide wagten tour à tour gedaan worden.

16 Maart. *Instructie voor de officieren, wachthoudende aan de hoofd-wacht te Batavia.*

Art. 1. By het overnemen der wagten moeten de op de wagt komende officieren of wel de capitein of capitein luitenant door de optrekkende onderofficieren en tamboers doen toezien, of de posten zuiver en schoon en of het gereedschap en de

meubelen, die tot de wagt en officiers kamer behooren, bequaam en in eenen goeden staat zyn? en zoo daaraan iets mogte manqueeren, zullen die onderofficieren, voor en alear de aankomende capitein de wagt overneemt, daarvan aan hem kennisse moeten geeven en door denzelven de noodige ordre daar omtrent ten eersten gesteld worden.

Art. 2. Van alle de ingekomen' rapporten moet de capitein van de hoofd-wagt een generaal rapport formeeren en, hetzelfde geteekend hebbende, aan het hoofd van de militie afzenden.

Art. 3. Van alle extra-ordinaire voorvallen, die van andere posten worden gerapporteerd, moet ten eersten aan het hoofd van de militie, den majoor du jour en den stads majoor kennisse gegeeven worden; en zoo mede, in cas van brand, door een dragonder aan den heer Gouverneur Generaal, aan den heer Directeur Generaal, aan den heer president van Schepenen, de twee opperkooplieden van het kasteel, den land- en water-fiscaal, benevens den Bailluw, terwyl voor het overige de officieren der wagt en zig moeten reguleeren na het gene by het reglement in cas van brand dienaangaande geordonneerd is.

Art. 4. De schildwagten den majoor du jour ziende aankomen, moet de officier het wags volk met geschouderd geweer doen optreden en als die hoofdofficier de wagt tot op omtrent zestien passen genaderd is, neemt de officier van de wagt het esponent hoog in de regter arm en treedt vier passen na hem toe; hierop zet hy het esponent by de voet en rapporteert, hoe sterk de wagt bezet is, wat voor schildwagten by dag en nacht uitstaan en of 'er eenige manschappen met verlof van de wagt zyn gegaan? wat voor extra-ordinaire ordres op zyn post te observeeren zyn en welke hy geduurende zyn wagt ontvangen heeft? Begeert gemelde majoor het wags volk te visiteeren, zoo commandeert hy den officier om het volk het geweer by de voet te laten neemen en de patroontassen open te maaken; en wil hy de schildwagten en derzelve posten ook bezien, zoo moet een sergeant van de wagt medegaan om hem denzelven aan te wyzen.

Art. 5. Van alle ordres, dewelke aan de hoofdwagt gebragt worden betreffende den dienst der wagten, ook van alle rapporten, die van de subalterne posten gedaan worden, en het gene verder voorvalt, van wat natuur ook, moet de capitein ten eersten aan den majoor du jour laten rapport doen door een onderofficier.

Art. 6. Aan den capitein van de hoofdwagt is gepermitteerd 's middags van half een tot twee uren van de wagt te mogen gaan; en, na rato van de bezetting der wagten, mag ook aan drie of vier man te gelyk 's morgens ten agt en 's middags ten drie uren permissie gegeven worden om te gaan eeten, zonder langer dan een half uur te mogen uitblyven; dog voor het overige vermag zig geen officier, onderofficier of gemeen van zyn wagt te absenteeren.

Art. 7. De majoor du jour zal, na het afmarcheeren der wagtparade en aflossing der wagten, den gantschen dag over tot 's avonds ten zes uren de wagten en posten mogen visiteeren, zoo veel maalen hy het noodzaakelyk oordeelen zal (exempto de wagt van den heer Gouverneur Generaal), by welke gelegenheid telkens de officieren haar wags volk in het geweer moeten laten trekken en aan denzelven rapport doen, in maniere als by het reglement op het doen van het piquet geordonneerd is; in zeldervoegen moeten de wagten het volk in het geweer doen treden, wanneer het hoofd der militie dezelve passeert, en de officier aan hem rapport doen.

Art. 8. Geen schildwagt, en nog veel minder eene wagt, vermag, wanneer iemand eenig honneur moet worden aangedaan, eenige wending of ander front te maaken, maar moet staan blyven, gelyk dezelve geposteerd en het front haar aangewezen is.

Art. 9. De wagt de reserve zal bestaan uit de genen, die 's daags bevoorens de wagt gehad hebben en wel van den majoor du jour af tot den soldaat toe.

Art. 10. Wanneer de reserve onder de wapenen moet komen, zoo zullen de tamboers, dewelke de wagt hebben, de vergadering slaan voor haare wagten en langs den weg, die

by het wagtreglement tot het slaan van de reserve en taptoe is aangewezen.

Art. 11. De schildwagten op het rampaard moeten wel toezien, of zy eenige brand, 't zy waar het ook mogte wezen, gewaar worden en, dezelve ontdekkende, ten eersten aan den corporaal van de wagt daarvan kennisse geeven; deeze, zig hierop by de schildwagten vervoegende, moet wel toezien, waar de brand eigenlyk is of ontstaat? om aan den wagt hebbenden officier rapport te kunnen doen van het gene hy gezien heeft; en die officier moet het dan door een sergeant ten eersten laten rapporteeren aan de hoofd-wagt.

Art. 12. Ingevalle brand binnen het kasteel of in de stad zy, moet de officier van de naaste wagt het wags volk ten eersten in de wapenen doen komen, de barrieres op de grendels zetten, de valbruggen ophaalen en intusschen een onderofficier met eenige manschappen na de plaats, waar de brand gezien is, afzenden, die zig posteeren moeten op de wegen en toegangen, om alle tumult en het onmoedige volk, dat geene hulpe kan toebrengen, te weeren, mitsgaders te beletten, dat, in stede van de brand te blussen, het volk zig niet met plunderen bezig houde.

Art. 13. De manschappen, gehoorende tot- het corps te reserve, zullen by de caserne van de wagt op het eerste gerugt van brand of tumult, zonder het minste tydverzuim, optreden moeten, opdat de officier van de wagt zig by noodzaakelykheid ter eerster instantie daarvan bedienen kan om eenige manschappen onder een officier na de plaats, daar de brand of het tumult is, te depecheeren en aan den majoor de jour, die de reserve commandeert, rapport te doen.

Art. 14. De gedetacheerde manschap by de brand of eigenlyk de dat corps commandeerende officier zal moeten toezien, dat alle confusie geweerd, de noodige hulpe tot het blussen van de brand toegabragt en zorge gedragen worde, dat zig het volk (gelyk gezegd) niet bezig houde met plunderen, nog eenig goed door suspecte personen eenige wagt of post worde voorby gedragen.

Art. 15. De officieren mogen, buiten expresse ordre van den heer Gouverneur Generaal, geene trom laten roeren of de klokken luiden.

Art. 16. Alle het gene hiervooren aangaande de brand binnen het kasteel of in de stad geordonneerd is, heeft ook plaats, wanneer dezelve in de voorsteden ontdekt wordt, te weeten by dag; want 's nagts, wanneer de poorten gesloten zyn, zal de officier speciale ordre tot het afzenden van manschappen moeten afwagten.

Art. 17. Om half zeven uren zal op de voorzaal van het generale gouvernement het guarnisoen's avondgebed gehouden en, om hetwelke by te wonen, van de wagt voor het gouvernement, van de hoofdwagt en de kasteels Waterpoort eenige manschappen met een onderofficier moeten afgezonden worden, terwyl zig daarin ook moet laten vinden de stads majoor en de adjudanten.

Art. 18. De hoofdronde zal moeten gedaan worden om tien uren door den capitein van de hoofdwagt, de visiteerronde om twaalf en de dagronde om drie uren; deeze beide laatste rondes alternatief door de officieren van de poorten; voorts zullen de stads majours of gouverneurs rondes, beuevens de patrouilles, des nagts gaan op de tyden, by een apart reglement daartoe gesteld.

Art. 19. Wanneer des nagts de poort zoude moeten worden geopend, zoo zal de stads majoor de sleutels zelf in persoon moeten haalen, medeneemende de noodige manschappen van de hoofdwagt, die bestaan zullen in een sergeant, een corporaal, een tamboer met een lantaarn en zes gemeenen, met geweer geassisteerd, en de ontfangen' ordres uitvoeren.

Art. 20. Voor de hoofdwagt en aan de wagt van de kasteels Waterpoort zal drie keeren op en neder de reveille 'smorgens ten half vyf uren en de taptoe 'savonds ten agt uren moeten worden geslagen door de tamboers, welke de wagt hebben; dat in zelfdervoegen zal moeten geschieden voor de wagten aan de Rotterdammer-, Nieuw-, Diest-, Utrechtse en Vierkants poort, zonder verder te gaan, terwyl de officieren

by het slaan der taptoe haare uitstaande posten moeten visiteeren.

Art. 21. De officieren van de stads poorten moeten 'smorgens ten half vyf uuren tot het afhaalen van de sleutels een sergeant en vyf gemeenen, daaronder een zonder geweer om de sleutels te draagen, na de hoofdwagt afzenden en, deeze daarmede te rug komende, het wags volk in de wapenen stellen, de marsch laten slaan, de poort openen en de sleutels vervolgens weder te rug aan de hoofdwagt zenden, om daar te verblyven ter ordre van den heer Gouverneur Generaal.

Art. 22. De officieren moeten door voormelden sergeant teffens rapport laten doen van het gene op haare posten zal zyn voorgevallen; en daaronder iets van aangelegenheid zynde, moet de officier, wanneer van de wagt afgelost is, zulks in persoon aan het hoofd der militie rapporteeren.

Art. 23. Wanneer gewspende manschappen de poorten naderen, moeten dezelve buiten blyven en een onderofficier na binnen zenden om te rapporteeren, hoe sterk zy zyn en waar van daan komen? dat door een sergeant aan de hoofdwagt en van daar aan het hoofd der militie en den stads majoor moet worden bekend gemaakt, om ordres te ontvangen, alvorens die manschappen binnen gelaaten worden.

Art. 24. Wanneer eenig corps met wapenen de wagten komt te passeeren, moet het wags volk mede in de wapenen getrokken en, zoo 'er een trom geroerd wordt, insgelyks de marsch geslagen worden.

Art. 25. De wagten zullen de noodige assistentie moeten verleenen aan alle de genen, welke daarom zullen komen vraagen, of ten minsten byspringen, waar ter plaatse hulpe en bystand vereischt mogte worden.

Art. 26. Wanneer het den heer Gouverneur Generaal, den commandant of het hoofd der militie en den majoor du jour behaagt de hoofdronde te doen, zal de capitein van de hoofdwagt vooraf daarvan verwittigd worden; maar, ingevalle een extra ronde begeeren te doen, na dat de hoofdronde zal zyn gedaan, kan die geschieden op wat tyd en uur het denzelven

zal behaagen, geevende ten dien einde overal het parool af, waartoe een officier van de hoofdwagt kunnen medeneemen, die antwoord geeft. De gouverneurs en commandeurs rondes moeten de gewoonlyke route langs het rampaard houden.

Art. 27. De stads majoor kan zyne ronde doen, wanneer de poorten gesloten zyn. Hy behoeft geen vasten weg te houden, vermits hy de poorten visiteert, of die wel gesloten, en opneemt, of de nagtposten op de geordonneerde plaatsen uitgezet, mitsgaders de nagtordres wel nagekomen zyn? en heeft daarom ook de vryheid de eerste ronde te doen. Hy geeft overal het parool af, ontvangt rapport van den officier van de wagt, laat zig de nagtposten aanwyzen en teffens onderrigten van de ordres, dewelke akdaar te observeeren zyn, om, ingevalle hy daaromtrent eenig misverstand ontdekt, ten eersten hetzelfde te remedieeren, telt het volk van de wagt en ziet, of die alle present zyn? Hy geeft zig uit voor *stads majoors ronde*.

Art. 28. 's Avonds, by het afgeeven van de sleutels, zullen de loodjes voor de rondes en patrouilles van ieder wagt te gelyk afgegeeven worden. De visiteer-ronde gaat links en de dagronde regts langs de rampaard om de stad. Wanneer de ronde te rug komt, zendt de officier de loodjes na de hoofdwagt en laat rapporteeren het gene hem by het doen der ronde mogte ontmoet zyn.

Art. 29. De dagronde gaat 's morgens ten drie uren, geeft, zo wel als de visiteerronde, het parool af en worden beide alternatief door de officieren van de stads poorten gedaan.

Art. 30. Wanneer de rondes naderen en op het geroep des schildwagts van: *wer daar?* geantwoord is: *ronde*, roept de schildwagt weder: *sta ronde corporaal en presenteert het geweer!* Inmiddens moet de ronde stil staan en vermag niet te avanceeren, tot dat de onderofficier het volk in de wapenen zal hebben getrokken en de officier een sergeant met twee of meer man na de ronde laten treden, die dan roepen moeten: *wer daar?* De sergeant van het eerste escorte moet antwoorden: *ronde*, de sergeant van de wagt vraagen: *wat voor ronde?* en daarop weder geantwoord worden: *stads majoors ronde*,

hoofdronde, gouverneurs ronde of wat naam dezelve ook mogte hebben. De sergeant van de wagt laat het wags volk het geweer presenteerē en zegt: *avanceer sergeant van de stads majoors ronde* of zoo als anders genaauw zal weezen, die als dan het parool afgeeft en, dat wel bevonden zynde, laat de officier de ronde avanceeren en het geweer presenteerē, blyvende het escorte buiten de postering van den sergeant van de wagt, die zyn manschappen agterwaarts openen en den officier van de ronde daar door laat gaan.

Art. 31. De patrouille, eene *ronde* op de wal ontmoetende, zal staan blyven, het geweer laten presenteerē en aan de officier van de ronde het parool moeten afgeeven. Maar, ingevalle de rondes malkanderen ontmoeten, zal de gene, die het eerst aangeropen wordt, het parool afgeeven en zulks in gelykvoegen door de patrouilles mede geobserveerd moeten worden; dog beide te gelyk roepende, zal hetzelfde door den rang der poorten, waar zy de wagt hebben, gedecideerd worden, alzo die het laagst in rang is het parool aan die, welke boven haar in rang staat, zal moeten afgeeven. En opdat men kan weeten, hoe dat de *respective wagtē* van de stad malkanderen volgen, zoo zal men dezelve stellen in deezen rang; de Rotterdammerspoort, de Nieuwpoort, de Diestpoort, de Utrechtsche poort en de Vierkants poort.

Art. 32. Opdat voorts alles in een goede en welgeschikte ordre toega en het volk te eeniger tyd ook geene reden van klaagen hebbe wegens minwigt op hun gewoon randsoen, zal de kok dagelyks, wanneer hy gereed is om zyn vleesch op schaal te leggen, den wagthebbenden officier waarschouwen en deeze dan met een corporaal en twee gemeenen naar de weeging zien moeten; zullende den bakmeester zyn vleesch of spek niet mogen afweegen, voor dat zy 'er by present zyn en dus gezorgd wordt, dat den soldaat niet wordt te kort gedaan.

Art. 55. Gelyk een officier, corporaal en twee gemeenen by de weeging van het vleesch moeten present zyn, zullen dezelve ook wederom weezen by de uitdeeling, na dat hetzelfde gekookt

is en 'er teffens wel op letten, dat het gaar en de soupe toereikende zy voor twee maaltyden, zullende by het contrarie den wagthebbende officier daarvan rapport moeten doen. Geen gemeenen mogen zig verstouten tegen den kok of den bakmeester over het een of het ander te brutalieseeren, maar kunnen, benadeeld zynde, dieswegen by den officier, die zoo wel by de weeging als by de uitdeeling present is en voor eens 's daags altyd dezelve moet weezen, haare klagten inbrengen en wel by een of twee, dog niet by een ganschen troep, alzo het laatste verboden blyft en naar exigentie van zaaken gestraft zal worden, terwyl de wagthebbende officieren, wanneer 'er iets van die natuur by de een of andere compagnie voorvalt, daarvan ten spoedigsten aan het hoofd van de militie schriftelyk en aan den stads majoor mondelyk hebben rapport te doen.

Art. 34. Des morgens, wanneer de capitein van de hoofdwagt zal zyn afgelost, zal dezelve een morgenrapport in persoon aan den heer Gouverneur Generaal moeten overgeeven, daarby melding doende van het gene op zyn wagt voorgevallen is: dog hoogstdenzelven buiten het kasteel of de stad zynde, zulks doen aan den heer Directeur Generaal, mitsgaders een mondelyk rapport aan het hoofd van de militie, gelyk door den vendrig aan den stads majoor moet worden gedaan.

Art. 35. Al het voorvallende in het guarnisoen zal de capitein van de hoofdwagt door een soldaat moeten laten weeten aan den ondermajoor en adjudant van de week.

16 Maart. *Instructie voor de officieren, wachthoudende aan de stads-poorten te Batavia.*

Art. 1. By het overneemen der wagt moet de op de wagt trekkende officier door de onderofficieren en tamboer doen toezien, of de posten en wagtten schoon en zuiver en of het gereedschap en de meubelen, die tot de wagt en officiers kamer behooren, bequaam en in een goeden staat zyn, ten einde, daaraan het een of ander manqueeerende, voor en alear de wagt

overneemen daarvan aan de hoofdwagt kennisse te geeven door een onderofficier.

Art. 2. De majoor du jour zal, na het afmarcheeren der wagtparade en aflossing der wagten, den gantschen dag over tot 's avonds ten zes uren de wagten en posten mogen visiteeren, zoo veel maalen hy het noodzaakelyk oordeelen zal.

Art. 3. De schildwagt, den majoor du jour ziende aankomen, waarschouwt zulks, wanneer de officier het wags volk met geschouderd geweer moet doen optreeden en, als die hoofdofficier de wagt tot op omtrent zestien passen genaderd is, neemt de officier van de wagt het espton hoog in de regter arm en treedt vier passen na hem toe, hierop zet hy het espton by de voet en rapporteert hoe sterk de wagt bezet is, wat voor schildwagten by dag en nacht uitstaan en of 'er eenige manschappen met verlof van de wagt zyn gegaan, wat voor extra-ordinaire ordres op zyn post te observeeren zyn en welke hy geduurende zyn wagt ontvangen heeft. Begeert gemelde majoor het wags volk te visiteeren, zoo commandeert hy den officier om het volk het geweer by de voet te laten neemen en de patroontassen open te maaken, en wil hy de schildwagten en derzelve posten ook bezien, zoo moet een sergeant van de wagt medegaan om hem dezelve aan te wyzen.

Art. 4. Geen schildwagt, en nog veel minder eene wagt, vermag, wanneer dezelve aan iemand eenig honneur moet aandoen, eenige wending of ander front te maaken, maar moet staan blyven, gelyk geposteerd en het front haar aangewezen is.

Art. 5. De schildwagten op het rampaard moeten wel toezien, of zy brand, 't zy waar het ook mogte weezen, gewaar worden en, dezelve ontdekkende, ten eersten aan den corporaal van de wagt daarvan kennisse geeven; deeze, zig hierop by de schildwagten vervoegende, moet wel toezien, waar de brand eigenlyk is of ontstaat, om aan den wagthebbenden officier rapport te kunnen doen van het gene hy gezien heeft; en die officier moet het dan door een sergeant ten eersten laten rapporteeren aan de hoofdwagt.

Art. 6. Iugevalle brand binnen het kasteel of in de stad zy, moet de officier van de naaste wagt het wagt's volk ten eersten in de wapenen doen komen, de barrieres op de grendels zetten, de valbruggen ophaalen en intusschen een onderofficier met eenige manschappen na de plaats, waar de brand gezien is, afzenden, die zig posteeren moeten op de wegen en toegangen, om alle tumult en het onnoodige volk, dat geene hulpe kan toebrengen, te weeren, mitsgaders te beletten, dat, in stede van de brand te blussen, het volk zig niet met plunderen bezig houde.

Art. 7. De manschappen, gehoorende tot het corps de reserve, zullen by de caserne van de wagt op het eerste gerugt van brand of tumult, zonder het minste tydverzuym, optreden moeten, opdat de officier van de wagt zig, by noodzaakelykheid, ter eerster instantie daarvan bedienen kan om eenige manschappen onder een onderofficier na de plaats, daar de brand of het tumult is, te depecheeren en aan den majoor du jour, die de reserve commandeert, rapport te doen.

Art. 8. De gedetacheerde manschappen by de brand zullen moeten toezien, dat alle confusie geweerd, de noodige hulpe tot het blussen van de brand toegebracht en zorge gedragen worde, dat zig het volk (gelyk gezegd) niet bezig houde met plunderen, nog eenig goed door suspecte personen eenige wagt of post worde voorby gedragen.

Art. 9. De officieren mogen, buyten expresse ordre van den heer Gouverneur Generaal, geene trom laten roeren of de klokken luiden.

Art. 10. Al het gene hiervooren aangaande de brand binnen het kasteel of in de stad geordonneerd is, heeft ook plaats, wanneer dezelve in de voorsteden ontdekt word, te weeten by dag, want 's nagts, wanneer de poorten gesloten zyn, zal de officier speciale ordre tot het afzenden van manschappen moeten afwagten.

Art. 11. De wagt de reserve zal bestaan uit degenen, die 's daags bevoorens de wagt gehad hebben, te weeten: van den majoor du jour af tot den soldaat toe.

Art. 12. Wanneer de reserve onder de wapenen zal komen, zoo zullen de tamboers, welke de wagt hebben, de vergadering slaan voor haare wagt en langs den weg, die by het wagtreglement tot het slaan van de reveille en taptoe is aangewezen.

Art. 13. Voor de hoofdwagt en aan de wagt van de kasteels Waterpoort zal drie keeren op en neder de reveille 's morgens ten half vyf uren en de taptoe 's avonds ten agt uren moeten worden geslagen door de tamboers, welke de wagt hebben, dat in zeldervoegen zal moeten geschieden voor de wagt en aan de Rotterdammer-, Nieuw-, Diest-, Utrechtsche en Vierkants poort, zonder verder te gaan, terwyl de officieren by het slaan der taptoe haare uitstaande posten moeten visiteeren.

Art. 14. De officieren van de stads poorten moeten 's morgens om half vyf uren, tot het afhalen van de sleutels, ieder een sergeant en vyf gemeenen, daaronder een zonder geweer om de sleutels te draagen, na de hoofdwagt zenden.

Art. 15. En wanneer die aangebragt worden, moet het wags volk in het geweer getrokken, het klinket der poort geopend en een onderofficier met twee man afgezonden worden om te recognosceeren, of daar buyten en omtrent iets aanmerkelyke mogte te zien weezen en of 'er veel volks omtrent de barriere na het openen van de poort staat te wagt en. Het klinket intusschen op de grondel gezet, den onderofficier wederom binnen gekomen en door hun rapport gedaan zynde, moet de marsch geslagen en de poort geopend worden. Maar, ingevalle 'er een groot gedrang van volk mogte weezen, mogen eenlyk de klinkets van de poort en barriere open gezet en moet het volk zoo lang in de wapenen gehouden worden, tot dat de grootste meenigte zal zyn gepasseerd en verminderd, waarna de sleutels aan de hoofdwagt te rug moeten bezorgd en teffens rapport gedaan worden van het gene op haare posten zal zyn voorgevallen. Is 'er iets van aangelegenheid gebeurd, zoo moet de officier in persoon, wanneer van de wagt is afgelost, zulks aan het hoofd der militie rapporteeren.

Art. 16. Ten half tien uren 's morgens moet een sergeant

van de wagt een geteekend rapport na de hoofdwagt brengen; en personen, die op de wagten in arrest mogten raaken, moeten ten eersten met een schriftelyk rapport van het gene ten haaren laste is, derwaarts gezonden worden.

Art. 17. 's Avonds ten half zes uren moet aan alle poorten appel worden geslagen tot waarschouwing voor de onderofficieren en gemeenen, dewelke buyten mogten zyn, om zig aan haare casernen en bescheiden posten te vervoegen.

Art. 18. Ook moet ter zelfder tyd weder een sergeant met drie man na de hoofdwagt tot het afhaalen der sleutels gezonden en op den hieronder bepaalden tyd de poorten, in maniere als dezelve geopend zyn, gesloten, mitsgaders daarby geobserveerd worden de ordres, welke men dienaangaande zal overgenomen of ontvangen hebben, zendende te gelyk by het te rug brengen der sleutels na de hoofdwagt het avondrapport in geschrifte.

Art. 19. Ten zes uren moeten gesloten worden het poortje in het ambagtsquartier, de Diest- en Utrechtsche poort, als mede die van het Vierkant, welker klinket egter tot negen uren open staat, blyvende de Rotterdammer- en Nieuw-poort open tot tien uren. Maar, wanneer de heer Gouverneur Generaal ordre aan de Nieuwpoort zendt om ze open te houden, zal zulks geschieden moeten tot den tyd, die zyn Edelheid zal gelieven te bepaalen, en een iegelyk dan gepermitteerd zyn om dezelve, zoo wel uit- als ingaande en rydende, te mogen passeeren; en wanneer de heer Directeur Generaal den daar wagthebenden officier laat weeten de poort tot twaalf uren open te houden, zal hy daaraan moeten obedieeren; ook tot elf uren, wanneer een der heeren Raaden van Indie het mogte begeeren; dog na twaalf uren mag de poort niet worden open gehouden buyten speciale ordre van hooggemelde zyn Edelheid.

Art. 20. De officieren van de Rotterdammer-, Nieuw- en Vierkants poort houden de sleutels by haar, tot dat de voormelde poorten zullen gesloten zyn, wanneer zy dezelve, gelyk de anderen, na het sluyten der poorten aan de hoofdwagt te rug zenden, moettende dien van de Nieuw-poort 's morgens,

na het openen van dezelve, by zyn schriftelyk rapport aan de hoofdwagt bekend stellen, op wiens ordre en tot hoe laat de poort den gepasseerden nacht is open gebleven? welk rapport de capitein van de hoofdwagt 's morgens ten eersten aan het hoofd der militie zal moeten bezorgen en een aan den heer Gouverneur Generaal.

Art. 21. De hoofdronde zal worden gedaan om tien uren door den capitein van de hoofdwagt, de visiteerronde om twaalf en de dagronde om drie uren, deeze beide laatste door de officieren van de poorten alternatief; voorts zullen de gouverneurs of stads majoors rondes, benevens de patrouilles, des nagts gedaan worden op de tyden, by een apart reglement daartoe gesteld.

Art. 22. Wanneer des nagts een der poorten moet geopend worden, zal de stads majoor de sleutels zelf in persoon moeten haalen, met de noodige manschappen van de hoofdwagt geassisteerd, en de ontvangen' ordres uitvoeren.

Art. 23. Wanneer gewapende manschappen de poorten naderen, moeten dezelve buyten blyven en een onderofficier na binnen zenden om te rapporteeren, hoe sterk dezelve zyn en van waar komen? dat door een sergeant aan de hoofdwagt en van daar aan het hoofd der militie en den stads majoor moet worden bekend gemaakt, om ordres te ontfangen, alvorens die manschappen binnen gelaaten worden.

Art. 24. Wanneer eenig corps niet wapenen de wagten komt te passeeren, moet het wags volk mede in de wapenen getrokken en, zo 'er een trom geroerd wordt, insgelyks de marsch geslagen worden.

Art. 25. De wagten zullen de noodige assistentie moeten verleenen aan alle de genen, welke daarom zullen komen vragen of ten minsten byspringen, waar ter plaatze hulpe en bystand vereischt mogte worden.

Art. 26. Wanneer het den heer Gouverneur Generaal, den commandant of het hoofd der militie, dan wel den majoor du jour behaagt de hoofdronde te doen, zal de capitein van de hoofdwagt vooraf daarvan verwittigt worden, maar inge-

valle een extraronde begeeren te doen, na dat de hoofdronde zal zyn gedaan, zal die kunnen geschieden, op wat tyd en uure het haar zal behaagen, geevende ten dien einde overal het parool af, waartoe een officier van de hoofdwagt kunnen medeneemen, die antwoord geeft. De gouverneurs en commandeurs rondes moeten de gewoonlyke route langs het rampaard houden.

Art. 27. De stads majoor kan zyne ronde doen, wanneer de poorten gesloten zyn. Hy behoefl geenen vasten weg te houden, vermits hy de poorten visiteert, of die wel gesloten, en opneemt, of de nagtposten op de geordonneerde plaatzen uitgezet, mitsgaders de nagtordres wel nagekomen zyn? en heeft daarom ook de vryheid de eerste ronde te doen. Hy geeft overal het parool af, ontvangt rapport van den officier van de wagt, laat zig de nagtposten aanwyzen en telfens onderrigten van de ordres, dewelke aldaar te observeeren zyn, om, ingevalle hy daaromtrent eenig misverstand ontdekt, ten eersten hetzelfde te remedieeren, telt het volk van de wagt en ziet, of die alle present zyn. Hy geeft zig uit voor *stads majoors ronde*.

Art. 28. 's Avonds, by het afgeeven van de sleutels, zullen de lootjes voor de rondes en patrouilles van ieder wagt afgeeven worden. De visiteerronde gaat links en de dagronde regts langs het rampaard om de stad. Wanneer de ronde te rug komt, zendt de officier de lootjes na de hoofdwagt en laat rapporteeren het gene hem by het doen der ronde zal zyn ontmoet.

Art. 29. Wanneer de rondes naderen en op het geroep des schildwagts van: *wer daar?* geantwoord is: *ronde*, roept de schildwagt weder: *sta ronde, corporaal en presenteert het geweer!* Inmiddens moet de ronde stil staan en vermag niet te avanceeren, tot dat de onderofficier het volk in de wapenen getrokken zal hebben, en de officier een sergeant met twee of meer man na de ronde laten treden, die dan moet roepen: *wer daar?* De sergeant van het escorte moet antwoorden: *ronde*, de sergeant van de wagt vraagen: *wat voor ronde?* en daarop weder geant-

woord worden: *stads majoors ronde, hoofdronde, gouverneurs ronde* of wat naam dezelve ook mogte hebben. De sergeant van de wagt laat het wags volk het geweer presentereen en zegt: *avanceer, sergeant van de stads majoors ronde* of zoo als anders genaamd zal weezen, die alsdan het parool afgeeft en, dat wel bevonden zynde, laat de officier de ronde avanceeren en het geweer presentereen, blyvende het escorte buyten de posteering van den sergeant van de wagt, die zyne manschappen agterwaarts laat openen en den officier van de ronde daar door gaan.

Art. 30. De patrouilles in de stad zullen gaan als vooren.

Art. 31. De patrouille, een ronde op de wal ontmoetende, zal staan blyven, het geweer laten presentereen en aan den officier van de ronde het parool moeten afgeeven. Maar, ingevalle de rondes malkanderen ontmoeten, zal de gene, die het eerste aangeroepen wordt, het parool afgeeven en zulks in gelykervoegen door de patrouilles mede geobserveerd moeten worden; dog beide te gelyk roepende, zal hetzelfde door den rang der poorten, waar zy de wagt hebben, gedicideerd worden, alzoo die het laagst in rang is het parool aan die, welke boven haar in rang staat, zal moeten afgeeven. En opdat men moge weeten, hoe dat de respectieve wagen van de stad malkander volgen, zoo zal men dezelve stellen in deezen rang: als de Rotterdammerpoort, de Nieuwpoort, de Diestpoort, de Utrechtsche poort en de Vierkants poort.

Art. 32. Opdat voorts alles in een goede en welgeschikte ordre toegaa en het volk ook te eeniger tyd geene reden van klaagen hebbe wegens minwigt op hun gewoon randsoen, zal de kok dagelyks, wanneer hy gereed is om zyn vleesch op de schaal te leggen, den wagthebbenden officier moeten waarschouwen en die dan zelf met zyn sergeant of corporaal en twee gemeenen naar de weeging moeten zien; zullende den bakmeester zyn vleesch of spek niet mogen afweegen, voor dat deeze 'er by present zyn en dus gezorgd wordt, dat den soldaat niet worde te kort gedaen.

Art. 33. Gelyk de officier, een sergeant of corporaal en twee gemeenen by de weeging van het vleesch moeten present zyn, zullen dezelve ook wederom weezen by de uitdeeling, na dat hetzelfde gekookt is, en 'er teffens wel op letten, dat het gaar en de soupe toereikende zy voor twee maaltyden, zullende by het contrarie den wagthebbenden officier daarvan rapport moeten doen. Geen gemeenen zullen zig mogen verstouten tegen den kok of den bakmeester over het een of ander te brutaliseeren, maar kunnen, benadeeld zynde, dieswegen by den officier, die by de weeging, zoo wel als by de uitdeeling present is, haare klagten inbrengen en wel by een of twee, dog niet by een ganschen troep, alzoo het contrarie gedrag rigourens zal worden gestraft; en zullen de wagthebbende officieren, wanneer 'er iets van die natuure voorvalt of dat het volk met geheele hoopen komt klaagen, daarvan ten spoedigsten aan het hoofd van de militie schriftelyk en aan den stads majoor mondelyk hebben rapport te doen.

Art. 34. Laatstelyk moeten op hooge feest- en Zondagen gedurende den predikdienst, dat is 's voormiddags van half negen tot half elf uren en 's namiddags van vier tot zes uren, voor de Diest-, Utrechtsche en Vierkants poort de barriere gesloten en de valbrug opgehaald, maar voor de Rotterdammer- en Nieuw-poort eenlyk de barriere op de grendel gezet worden, met het klinket open voor de passanten; gelyk ook voor de passeerende rytuigen de barrieres aan die beide poorten onder den godsdienst zullen mogen en moeten geopend worden; dog op dagen, dat 'er justitie gehouden word, 't zy in het kasteel of in de stad, zullen voor alle de stadspoorten, geene uitgezonderd, de barrieres gesloten en de valbruggen opgehaald moeten worden, zonder dezelve, buiten speciale ordre, weder te openen of neder te laten dan na dat de justitie volbragt zal weezen; zullende ook geene detachementen, hoe genaamd, schoon uit het guarnisoen bestaande, de poorten in- of uitgelaaten mogen worden, voor en alcer daartoe speciale ordre van het hoofd der militie zal zyn ontvangen.

? *Reglement op de militaire cerbewijzen.*

Art. 1. Voor den regeerenden heer Gouverneur Generaal wordt overal de marsch geslagen en gesalueerd met pick en vaandel.

Art. 2. Voor een oud-Gouverneur Generaal wordt de marsch geslagen en gesalueerd; aan de hoofdwagt heeft dezelve drie roffels met het salut, dog niet met het vaandel, en op de afgelegene' buitenposten boven dit alles nog dertien kanonschooten.

Art. 5. De heer Directeur Generaal heeft drie en de heeren ordinaire Raaden hebben twee roffels aan de hoofdwagt, met de officieren voor het front, dog zonder salut, en aan de poorten drie roffels met het salut; buiten Batavia wordt voor dezelve op de nabylgelegen' posten de marsch geslagen en op de verafgelegene worden daarenboven gesalueerd de heer Directeur Generaal met elf en de heeren ordinaire Raaden met negen kanonschooten.

Art. 4. Voor de heeren extra-ordinaire Raaden zal men, zoo wel aan de hoofdwagt, als aan de poorten, twee roffels slaan, met de officieren voor het front, zonder salut, dog op de nabylgelegen' buytenposten zullen dezelve drie roffels hebben met het salut en daarnevens zeven kanonschooten op de afgelegene.

Art. 5. Voor vlaggeofficieren en voor den president van den Raad van justitie, geen Raaden van Indie zynde, voor het hoofd van de militie, als hy brigadier is, voor de oud-gouverneurs en secretarissen van de hooge regeeringe zal geen trom, binnen nog buyten de stad, geroerd worden, uytgezonderd op de afgelegene' buytenposten, alwaar zy twee roffels, zonder meer, zullen hebben; en op de andere buytenposten zal het volk met gepresenteerd geweer voor haar uitkomen; aan de stads poorten zullen zy het scherp geschouderd en aan de hoofdwagt by de voet hebben, met de officieren voor het front.

Art. 6. Voor de Raaden van justitie, de directeurs, de fiscaals en verdere officieren van de justitie, de commandeurs ter zee, de luitenant colonels, den ontvanger generaal, de

opperkooplieden van het kasteel en de genen, die effectieve commandeurs op de buytencomptoiren geweest zyn, mitsgaders voor de majoors en de drie gelykstandige alterneerende bedienden, den commandeur en equipagiemeester, nevens den boekhouder en visitateur generaal, zal aan de hoofdwagt geen andere eerbewyzing gedaan worden dan dat de schildwagten het geweer zullen presenteeren; maar aan de poorten zal het volk voor de luitenant colonels en majoors het geweer by de voet zetten en voor alle de overigen alleen by het geweer loopen, mitsgaders op alle posten buyten de stad, zonder onderscheid, hetzelfde voor de eerstgemelden scherp geschouderd en voor de anderen by de voet houden; dog voor de colonels zal men aan de hoofdwagt by het geweer treden met de officieren voor het front, en aan de stads wagten zal men het geweer scherp schouderen, mitsgaders op alle buitenposten presenteeren, zonder onderscheid van posten.

Art. 7. Voor alle andere gequalificeerde dienaaren zal aan de wagten binnen of buiten de stad geen beweging gemaakt worden, excepto voor den gecommiteerde tot de zaaken der inlanders, voor dewelke op de buitenposten het volk by het geweer loopen en aan de poorten de schildwagten het geweer presenteeren zullen, dog aan de hoofdwagt alleen front maaken: en zal dat ceremonieel ook gegeven worden aan de capitains, zoo ter zee, als te land, mitsgaders aan den sabandaar of introducteur der vreemdelingen, de eerste en laatste om de wille der inlanders, waaronder zy in aanzien moeten gehouden worden, gelyk ook hetzelfde aan de regeerende Schepenen zal gegeven worden om de wille van de functie, die zy bekleeden, en daarom ook zo lange zy in dezelve zyn en niet verder. En zullen voortaan geene schildwagten in de stad of aan de poorten het geweer presenteeren voor luitenants en vaandrigs, dan alleen op de post, daar zy de wagt hebben, en voor alle anderen, zoo ook voor alle andere gequalificeerden, alleen front maaken; dog buiten de stad zullen de schildwagten alomme het geweer presenteeren voor gemelde officieren, zoo van de zeevaart als uit de militie, zonder onderscheid van posten.

Art. 8. Onder de afgelegen' posten, waarvan voorwaarts met relatie tot het onderscheiden salut derzelve gesproken is, begrypt men tans Tanjongpoera, Tangerang en alle andere veldschanssen, die verder als Meester Cornelis landwaart in gelegd mogen worden in der tyd.

Art. 9. De generaals wagt in het kasteel heeft haar onderscheiden ceremonieel, volgens de aparte ordre daarop gesteld.

Art. 10. De wagt van den heer oud-Gouverneur Generaal, 't zy dat dezelve binnen of buiten de stad woont, zal voor niemand dan de genen, die in de vyf eerste artikelen gemeld zyn, en voor de colonels, uitkomen en aan dezelve geeven het gene aldaar van de hoofdwagt is gezegd, dog voor de anderen zullen de schildwagten het geweer presenteeren.

Art. 11. Wanneer de Raad van justitie of het collegie van Schepenen en corps en in haare volle ceremonie na of van de justitieplaatzen gaat of komt, zal de hoofdwagt in het geweer komen, hetzelfde presenteeren en de marsch slaan, zonder salut of het vaandel te roeren, maar als zy uyt het generale gouvernement te rug keeren, rapport gedaan hebbende, is het ceremonieel van het collegie ook gedaan, zoo wel aan de hoofdwagt, als elders.

Art. 12. De hoofdwagt zal niet meêr dan eenmaal 's daags het ceremonieel doen, excepto voor de leden van de regeeringe, zoo zy het begeeren.

? *Reglement op de militaire eerbewijzen in het kasteel Batavia.*

Art. 1. Voor den regeerenden heer Gouverneur Generaal zal het volle ceremonieel met het salut gedaan worden.

Art. 2. Voor den heer Directeur Generaal zal de officier met het wags volk in het geweer komen en laten het geweer presenteeren.

Art. 3. Voor een ordinair Raad van Indie zal de officier met zyn wags volk in het geweer komen en laten het geweer scherp schouderen.

Art. 4. Voor een extra-ordinair Raad van Indie zal de officier met zyn wagts volk met het geweer by de voet staan.

Art. 5. Voor het hoofd over Compagnies zeemagt in Indie en den president van den Raad van justitie, geen Raaden van Indie zynde, mitsgaders voor het hoofd van de militie, zal de officier met zyn wagts volk by het geweer treden.

Art. 6. Als de Raad van justitie of het collegie van Schepenen in ceremonie binnen komt om by zyn Edelheid rapport te doen, zal de officier met zyn wagts volk in het geweer komen en hetzelfde presentereen, maar uitgaande geen ceremonieel doen als voor de presidenten.

Art. 7. Voor oud-gouverneurs, secretarissen van de hooge regeering, raaden van justitie, oud-directeurs, ontvanger generaal, opperkooplieden van het kasteel, visitateur en boekhouder generaal, commandeurs, hoofdofficieren van de militie en arthillery en alle diergelyke andere hooge gequalificeerden, tot den gecommitteerde over de zaaken van den inlander en sabandaars inclusive, zullen de schildwagten het geweer presentereen.

17 Maart. *Voorschrift nopens »te-goed behouden'' randsoenen.*

De administrateurs werden aangeschreven »te zorgen, dat jaarlyks de te goed behouden wordende randsoenen van de respective genieters onder ultimo Augustus of met het sluiten der boeken verevend worden, zonder het gene te goed behouden word by de nieuwe boeken over te dragen, nadien de daar in belang hebbende, op de noodige waarschouwing, kunnen laten haalen, het gene dezelve aan randsoenen hebben moeten of, by gebreke van 't een of ander artikel in natura, gelyk inzonderheid niet selden nopens het hier plaats heeft, daar voor dan kontanten uit 's Comp^s kasse ontvangen kunnen, naar de deswegens bepaalde pryzen, op een schriftelyke ordonnantie, die daar voor door den heer Directeur Generaal verleend word''.

^{30 Maart}
^{29 September} Vernieuwing van het reglement op het zegeld papier, vastgesteld den 26sten Mei 1750.

De wijzigingen bestonden :

- 1° in 't byvoegen van 't woordje: *origineele* by 't 46ste artikel van d'oude ordonnantie, spreekende van *alle rekeningen* van Weeskameren, voogden of curatooren, enz.;
- 2° met achter het evengemelde artikel, tot een duidelyker begrip van 't zelve, te laten volgen: „wyders zullen de grossen van zulke rekeningen moeten geschrceven worden op een zegul ten bedrage van een quart, waar op de origineele uitgetrokken is, dog, deeze maar van twaalf stuivers zynde, als dan het gros op een zegel van 6 stuivers”;
- 3° met in te trekken het op den 24^{en} December 1756 g'arresteerde verstepelen van verkladde zegels en zulks ter zaake het vermoedelyk misbruik, dat van die vryheid gemaakt word, behalven dat het allenthalve onwedersprekelyk zy, dat een iegelyk, 't zy beamptschryvers of partikulieren, die gebruik van 't gestempeld papier maaken moeten, zich in deezen voor hun eigen schade behooren te wagten, en
- 4° met het 60ste artikel van de voormelde oude ordonnantie, als in sommige gevallen niet hebbende kunnen weeren, dat eens gebruikte zeguls door strafwaardige ondernemingen niet andermaal gebezigd zyn, aldus t'altereren en amplieeren: „En om te beter verzekerd te zyn, dat een zegul, tot onslag of andersints gediend hebbende, niet ten tweeden maale zal worden gebruikt, zullen voortaan alle zeguls, aan de geëxhibeerd wordende schriftuuren gehecht, op de zyde, waar 't zegul staat, moeten beschreven worden met den dag, maand en 't jaar, wanneer, en met de naam, door of voor wien het inleggend request, placet of ander schriftuur gepresenteerd word of dienen moet, en zulks op een boete van 25 rd^s, telken reize te verbeuren by den geenen, die daar omtrent nalatig blyft, onverminderd d'oude ordre, dat alle zeguls, tot onslagen dienende en welke niet in maniere als boven beschreven zyn, imme-

diaat na d'overlegging door de secretarissen der respective collegien moeten worden gelacereerd.

27 Maart. *Spillage op smee-koolen.*

In aanmerking gekomen weezende, dat, ofschoon de bepaling wel wat moeylyk te maaken zy nopens het te permutteeren onderwigt by vervoer van smee-kolen met 's Comp^s schepen en mindere vaartuygen van deeze hoofdplaats naar eenig buyten comptoir en vice versa, echter geen bedugting, dat er te veel voorgesteld word overblyft, wanneer het tot tien ten honderd wierde gebragt; zoo is goedgevonden en verstaan om, tot ampliatië van 't generale reglement nopens de afschryvingen van onderwigten en minderheeden, onder den 15^{en} Augustus 1764 herdrukt, mits deezen te statueeren, dat, met betrekking tot het 1ste artikel, op de smee-kolen zal gevalideert worden 10 en ten aanzien van 't 2de artikel 5 perc^{to}.

27 Maart. *Instructie voor den ter reede Batavia op brandwacht liggenden officier.*

Art. 1. Uw Edele wordt by deezen op het allerscherpste geordonneerd met alle zorgvuldigheid een waakend oog te houden op alles, wat op een schip of schepen der vreemde natien komt voor te vallen, als met lossen en laaden, af- en toetuigen, ligten van ankers, summa summarum op al wat Uw Edele met zyne oogen door een goeden kyker maar bereiken kan, dat op het dek geschied, en van zyne bevinding by het dagelyks rapport aan den heer Gouverneur Generaal in het kort gewag te maaken, zullende Uw Edele ten dien einde zoo dicht by zulk een schip of schepen gelegd worden, dat maar gevoegelyk van dezelve kan vry zwaayen.

Art. 2. Alle aankomende, particuliere vaartuigen, van de wal gedestineerd na vreemde schepen, 't zy met laading of niet, zullen van Uw Edele ten nauwkeurigsten onderzocht en gevisiteert worden, of de ingelaaden goederen overeenkomstig

zyn met het geleide-briefje van den boomwachter? Zoo niet, zullen zulke vaartuigen door Uw Edele in beslag genomen worden, waarvan Uw Edele dan ten eersten een schriftelyk rapport zal laten afgaan aan zyn Hoog-Edelheid den heere Gouverneur Generaal.

Art. 3. Uw Edele zal, na dat alles volgens den inhoud van het voormelde gelei-briefje gevonden heeft, een zoodanig briefje (geadresseert aan den pagter der boom) aan den eigensten vertoonder wedergeeven en daarin specifiek bekendstellen de goederen, welke door Uw Edele overeenkomstig zyn bevonden met de opgaavé, of maar alleen melden, dat alles wel uitgekomen is.

Art. 4. Insgelyks zal Uw Edele alle zoodanige vaartuigen, die weder van de schepen na land vertrekken, by Uw Edele aan boord doen komen, dezelve weder op het nauwkeurigste visiteren met twee à drie der eerste officieren, die naast Uw Edele volgen, waaronder de bootsman of schieman mede begreepen zal zyn.

Art. 5. Uw Edele zal by het visiteren alle kisten, kassen, pakken, baalen, ook het vaatwerk; moeten doen ontsluiten en openen, dog, waarin natte waaren mogten bevonden worden, daarvan excuseeren; by weigering, zal Uw Edele dezelve op eigen autoriteit, in presentie van de gemelde officieren, moeten openen en, ingevalle 'er amfioen en lywaaten in gevonden mogten worden, dezelve aanhouden, daarvan ten eersten kennis geevende.

Art. 6. Van de bevinding van alle andere goederen zal Uw Edele alle morgen, nevens het schriftelyk rapport aan den heer Gouverneur Generaal, mede een notitie laten afgaan aan den pagter der boom en daarby bekendstellen, zo wel de nommers der vaartuigen, als wat voor goederen dezelve in gehad hebben.

Art. 7. Uw Edele zal met het aanvaarden zyner commissie een schriftelyk bewys ter hand gesteld worden van goederen, die vreemdelingen door hunne Hoog-Edelheden gepermitteerd zyn na land te mogen brengen.

Art. 8. By bevinding van eenige andere goederen, buiten amfioen en lywaat of waartoe geen consent by hunne Hoog-Edelheden is verleend, zal, even als by ontwaaring van amfioen en lywaaten, naamelyk van de laatste geheele of halve stukken, maar geen genaaid goed daaronder begrepen, het vaartuig, waarin het een of ander daarvan ontmoet wordt, in beslag genomen en op datzelfde moment goede Europeesche oppassers daarop gezet, voorts op het spoedigste een schriftelyk rapport, geadresseerd aan den heer Gouverneur Generaal, afgezonden en het in beslag genomen vaartuig in verzekering gehouden worden tot nadere ordre.

Art. 9. En wanneer het somwylen komt te gebeuren, dat met consent van de hooge Indiasche Regeering eenige Compagnies vaartuigen met goederen, van de Compagnie ingekogt, na die vreemde kielen afgezonden worden, zullen dezelve, zoo wel als de particuliere (gelyk gemeld), by Uw Edele aan boord moeten komen en de visitatie ondergaan, mitsgaders de laading geconfronteerd of vergeleken worden tegen het geleide briefje, dat door de administrateurs, uit welkers administratie die goederen afgescheept mogten zyn, aan den gezaghebber van dat vaartuig zal worden afgegeven, en van de bevinding derzelve by het dagelyksch rapport moeten worden gewag gemaakt.

Art. 10. Insgelyks zullen die Compagnies vaartuigen na haare ontlossing by Uw Edele aan boord moeten komen; en zoo bevonden worden met eenige goederen beladen te zyn buiten consent, zal Uw Edele dezelve in beslag houden en ten eersten daarvan rapport doen, zoo als in het voorige artikel gezegd is.

Art. 11. Ingevalle zig een of meerder van de voorscheve vaartuigen, Compagnies of particuliere, die na en van de vreemde kielen vaaren, zig onderstonden Uw Edele moedwillig voorby te zeilen of te roeyen, zal Uw Edele opstonds met de scheeps chialoup, wel bemand en van een kloek officier voorzien, dezelve doen nazetten en by Uw Edele aan boord brengen, mitsgaders de daarop vaarende wederspanningen, zoo 't vreemde Europeërs zyn, in arrest neemen en de inlanders in de yzers sluyten tot nadere ordre.

Art. 12. Boots, schuits of jollen van vreemde schepen, by géen oorlogs-, maar Compagnies of particuliere schepen gehoorrende, zullen, over en weder vaarende, mede by Uw Edele moeten aanleggen en gevisiteerd, mitsgaders, als vooren gezegd, gehandeld moeten worden met contrabande goederen of die niet gepermitteerd zyn.

Art. 13. Opdat Uw Edele deeze ordres des te beter zoude kunnen doen uitvoeren, zal Uw Edele een tweede schuit worden toegevoegd met behoorlyke manschappen, om een waakend oog te houden, voornaamelyk om des nagts te zorgen, dat 'er geene morssery gepleegd en geen volk van de Nederlandsche Compagnie aan boord van de vreemde schepen gebragt worde; moettende Uw Edele, by ontwaaring van hetzelfde, 't zy in vreemde of andere particuliere vaartuigen, haar ten eersten in de boeien sluiten en daarvan rapport doen.

31 Maart. Bekendmaking, dat op 1 Mei 1767 publieke „vreugde-bedryven” zouden plaats hebben wegens het optreden van den Prins van Oranje als Opper-Gouverneur-Generaal.

31 Maart. *Wijziging van de maatregelen, genomen op*
16 September
10 October *1766 in het belang van zeevarenden.*

Wegens de hoogstnodige zorg voor 't gemeene volk door den heere Gouverneur Generaal in overweging gebragt zynde, dat, hoe nuttig ook het by resolutie deezer regeering van den 16ten September anno passato gearresteerde middel zoude weezen om de aan land blyvende zeevarende van de hier ter rheeде leggende schepen en mindere vaartuigen van voedzel en lyf-berging te voorzien, wanneer alles naar 't project konde uitgevoerd worden, zulks egter door d'ondervinding al diverse reizen is gebleken niet voldoende te reusseren met betrekking tot de aan de quartiermeesters van de scheeps-schuiten en boots opgelegde last om te zorgen, dat de rantsoenen van 't geene het op die kieltes varende volk aan boord genieten,

wanneer zy aan de wal moeten overblyven, mede genomen word, dewyl niet alleen het afsteken van boord somwyl zeer onverwagt en in aller haast opkomt en d'onzekerheid niet zelden resideert, wanneer dezelve staan te rug te komen, maar dat ook, voornamelyk in de kwade mousson, de vaartuigen, tegen het vooruitzigt aan, door invallend onweer opgehouden worden en dus, met het geene volgens het voormelde besluit extra verstrekt word, maar in het geheel voor die menschen niet rond te schieten is, waardoor gevolgelyk het oogmerk niet ten eenemaal bereikt wierd.

Invoegen zyn Edelheid, wyl daar egter zeer veel aan gelegen legt, proponeerde om alhier het even toereikelyke te laten afgeeven met nog te doen verstrekken $\frac{1}{6}$ R ryst, $\frac{1}{4}$ R carwaat of drooge vis en $\frac{1}{2}$ mutsje azyn daags voor ieder kop; zoo is, wyl deeze hier door meerder te dragen ongelden zeker in geen aanmerking komen by het nut, dat in de conservatie van het volk gelegen is, nadien, de eene tyd door den anderen, op zyn best 70 koppen gemeene zeevaarende van de schepen hier aan de wal zullen zyn, goedgevonden en verstaan om, met eenige alteratie en ampliatio van 't g'arresteerde op den 16^{en} September voormeld, als nu te statueeren, dat, met den dag van morgen af of of met primo April, geen eeten meer van boord moet worden mede genomen voor 't schuit- of boots volk, dan wel voor die, op los-vaartuigen bescheiden, op eetens-tyd zich hier aan wal staan te bevinden, maar aan den by dat besluit tot opzigter over het voedsel en 't logement dier lieden aangestelden perzoon onder den naam van bottelier op de werf, buiten de bepaalde 30 kannen lampoly voor 't benodigde licht en $1\frac{1}{2}$ vadem brandhout voor den kok 's maands, te laten verstrekken voor ieder van gedagte zeevarende $\frac{1}{2}$ R katjang, $\frac{1}{2}$ R ryst, $\frac{1}{4}$ R karwaat, $\frac{1}{8}$ R suiker, $\frac{1}{8}$ R tamarinde, $\frac{1}{2}$ mutsje azyn en $\frac{1}{2}$ mutsje arak 's daags, met last dat hy, bottelier, daar van houden moet een behoorlyk consumtie boekje, vervattende zynen ontfangst uit 's Comp^s pakhuizen betrekkelyk de geciteerde artikelen, daar en tegen den dagelyksen afgaaf voor de successive aan

de wal overblyvende gemeene zeevarende van de hier ter reede leggende 's Comp^s scheepen en mindere vaartuygen, met aantooning van zyne restanten onder ultimo van ieder maand, om vervolgens door den visitateur generaal geëxamineerd te worden en, des noodig, van zyne bevinding te dienen van bericht.

3 April. Voorschrift nopens het visiteren van goederen aan den boom te Batavia.

Gezien weezende, dat eenen geweldiger van den waterfyskaal, in name Carel Magnus de Lange, de vergaande stouthed heeft gehadt om 't door den pagter van de in- en uitkoomende regten op de plunje kisten gestelde zegel 'er af te scheuren, zonder gevolgelyk eenige reflectie te slaan of eerbied te vertoonen voor de qualificatie, die den pagter tot het stellen van zyn sjap van weegens deeze regeering heeft, 't geene een stap zy, niet alleen van een zeer strafbaare arrogantie, maar waar uit ook niet anders dan zeer schadelyke gevolgen zouden kunnen resulteren, by aldien 'er niet efficacius in voorzien wierde; zoo is goedgevonden en verstaan om voormelden de Lange, ter zaake van dit zyn assurant misdryf en ook anderen ten exempel, uit den dienst van de Comp^e te dimoveeren om, als een onwaardig subject, met het eerlang naar Nederland te vertrekken staande na-schip verzonden te worden en gedurende de reize voor de kost als een gemeen zeevarende dienst te doen, mitsgaders den waterfyskaal, zoo wel als de verdere officieren van justitie en alle andere, die uit hoofde van hunne bedieningen en speciaale qualificatie deezer regeering geregtigd zyn tot het visiteren der kasten, pakken, balen of andere volumes, serieuus te recommandeeren om hunne substituten en bediendens te houden in de bornes van hun pligt of met ook vooral niet te gedoogen, gelyk in 't voorgaande geval maar al te ergelyk geschied is, dat, het zy aan den boom of elders, zulke of soortgelyke misdryven meer plaats hebben, waar by het ontzag voor de hooge overheid gelaedeert

en den pagter in zyn regt verkort word; maar dat, wanneer aan den boom de opening van eenige goederen niet illico geschied of gevoeglyk geschieden kan en dat den pagter er derhalven het sjap opzet ten einde in den tol niet gefraudeert te worden en te waaken tegen sluykeryen, het hun, die tegen morsseryen volgens eed en trouwe oplettend moeten zyn, vry staat en hun pligt is zich, wanneer den pagter of iemand zyuent wege zyn zegel er afneemt, by d'opening der goederen present te laten vinden, sub poene van, contrarie doende, voor hunne substituten en bedienden te zullen moeten caveeren.

3 April. *Nummering van Compagnie's vaartuigen.*

In consideratie gekomen weezende, dat de schouwen, die hier, zoo op de equipagie werf, als in 't ambagts quartier gebruikt worden, geen vast teeken van haar ouderdom draagen; zoo is, om in deezen voor 't vervolg zeker te gaan, goedgevonden en verstaan de schouwen of soortgelyke vaartuigen, die hier in den aanstaande ten dienste der werkplaatsen van Java aangebragt worden, te laten merken met het jaar-getal van dies bouwning en wyders de schouwen, die 'er nu reets zyn of staan te koomen, te laten merken, te weteen: die van de werf met cyffer getallen, van 1 af beginnende en zoo vervolgens, en die van 't ambagts-quartier met letters, naar d'ordre van 't alphabeth, mitsgaders dezelve zoodanig by de boeken te laten bekend stellen.

3 April. *Wijziging van het bepaalde op 29 December 1766 nopens het ambachts-kwartier te Batavia.*

Op het versoek van de kasteels opperkooplieden om, even als pro dato het gearresteerde aan deeze tafel op den 29^{en} December anno passato, te mogen genieten de verstrekking van bouwmaterialen uit het ambagts quartier tot hun partikulier gebruik, op rekening van betaaling; zoo is, met ampliatie

van dat besluit, goedgevonden en verstaan de kasteels opperkooplieden van dat prerogatief te laten blijven juisseeren.

7 April. *Intrekking van het bepaalde op 14 Junij 1766 nopens de vaart op Malaka.*

By de vaststelling van het bepaalde op 14 Junij 1766 had de Regering wel gelet op voorschriften van 1743 en 1758, maar niet op dat van 7 October 1760; ook verminderden de inkomsten aan „tollen” te Malaka belangrijk door de bepaling van 1766, weshalve werd goedgevonden en verstaan om, naar luid van 't arrest van 7 October 1760, de novo te permitteren, dat de vaartuigen van Java's Oostkust, Madura en Cheribon naar straat Malakka (mits niet bewesten die stad) stevenen mogen zonder de hoofdplaatsen by haar depart aan te doen tot het haalen van passen en dat zy ook by retour de rheede van Batavia niet behoeven te zoeken, maar direkt naar Java kunnen weder keeren, mits echter geen andere plaatsen ter eerster aankomst als Soerabaya, Grisse, Samarang en Cheribon aanleggende, ten einde daar gevisiteerd te worden.

Dan, dewyl het schynt, dat verscheide ordres niet beter in 't geheugen geroepen worden, ten minsten by sommige, dan wanneer de overtreding, 't zy by mangel van oplettenheid, als andersints, uit haar beurs moet geboet worden, en 'er met betrekking van de partikuliere vaart naar straat Malakka inzonderheid veel gelegen legt, dat het verbod tegen het vaaren bewesten die plaats van Java's Oostkust, Cheribon, Palembang en Jamby stiptelyk geëxecuteerd worde, is goedgevonden en verstaan de Samarangsche ministers en de residenten op de laatstgenoemde drie comptoiren by renovatie t'interdiceren en door eerstgemelde aan haare subalterne te doen verbieden het verleenen van passen aan vaartuigen om bewesten de haven van Malacca te stevenen, sub peene van, het contrarie doende, daar voor te verbeuren vyf honderd rixd^e ten behoeve van de diakony armen deezer hoofdplaats, buiten zoodanigen verderen correctie, als naar 't belang van d'omstandigheden zal bevonden worden te behooren.

7 April. *Voorschrift nopens vreemde schepen, welke, ter eeniger reede eens geweest zynde, na ontfangene gerieflykheden, ondankbaar genoeg waren de rhede zonder eenig salut aan de Nederlandsche vlagge te doen te verlaten*”.

Is goedgevonden en verstaan, dat aan de zulke (te weteen die de insolentie gepleegt hebben, 't zy by weeder komst het zelfde of ook een ander schip commandeeren) alle gerieflykheeden moet werden ontzegt, zelfs tot water en brandhout inclusive. indien de nood aangaande die twee articulen het tegendeel niet veryscht; dat ook aan geene der officieren off mindere schepelingen van zodanige bodem zal mogen toegelaten worden om aan land te vernagten, maar gelast om binnen twee maal vier en twintig uren de rhede te verlaten, ten ware, dat dezulke hunne verkeerde en aanstotelyke handelingen wilden erkennen en het geweigerde of agtergelatene salut wilden repareren, wanneer de zaak consequentelyk van gedaante verandert en in welken gevalle de versogte benodigtheeden, indien 't buyten eygen ongerieff geschieden kan, matig zullen kunnen en mogen afgelagnd werden, mits nogtans in allen gevalle onderscheyd gemaakt werde tusschen dezulke, die een gedwongen beleefdheid afleggen, en de zodanigen, die de pligten van vrienden bondgenootschap na de regelen van billykheid betragten.

7 April. *Voorschrift nopens vreemde schepen, suspect van mors-handel.*

Is goedgevonden en verstaan de zulke, die in der daad suspect zyn, dat z'alleen de rheede zoeken om daar te vertoeven, tot dat ze gelegendheid krygen om daar of omstreeks te morsen, blotelyk met water en brandhout te voorzien en in drie dagen te doen vertrekken.

27 April
12 Mei

Bepalingen nopens den handel in benzoë.

Ingevolge het geresolveerde in Raade van Indië op den

27ten der evenverweeken' maand April wordt by desen tot narigt en observantie van allen en een iegelyk bekend gemaakt, dat de Compagnie den inzaam van de eerste of kabessa soort bensuin op Sumatra's Westkust wel privative voor haar behoudt, dog daarentegen permitteert en openstelt den inkoop van de tweede en derde of de bariga en peeuw soort van die gom aldaar ter kuste aan particulieren, onder Compagnies jurisdictie resorteerende; en dat deeze twee laatste soorten met Compagnies bodems naar deeze hoofdplaats mogen worden gezonden, mits de quantiteit op de factuur der laading behoorlyk bekend gesteld en daarvoor alhier by de uitlevering zes percent fragt aan de Compagnie betaald worde, buiten gelyke zes percent aan den pagter van de inkomende regten; onder bedreiging, dat, zoo wanneer iemand onderstaan mogte om minder by de factuur te laten bekend stellen, als de party bedraagt, of ook de Compagnie mogte zoeken te onderkruipen in haaren handel van de kabessa of eerste soort, by ontdekking van zulken morswerk, niet alleen zonder forme van proces daadelyk zal geconfisqueerd worden, waarin of omtrent men frauduleus gehandeld heeft, maar ook al het overige, tot zoo een party gehorende, de helft ten voordeele van de Compagnie en de wederhelft ten profyte van den aanhaaler, dan wel den officier, die de calange doen zal.

Terwyl overigens voor alle bensuin, die met vreemde Europeesche of particuliere vaartuigen alhier mogte worden ingevoerd, vyftien ten honderd aan tol zal moeten betaald worden.

4 Mei. *Maatregel tegen verboden handel op China.*

Op het gevenereerd requisit van de heeren, den representant en gecommitteerde bewindhebberen tot den directen vaart en handel op China nopens het misbruyk, dat van de gepermitteerde lasten door de scheeps overheden, naar dat ryk stevenende, by mangel van een goed toezigt alhier zoude kunnen gepleegt worden, is goedgevonden en verstaan om, onder afgave van authentique extracten uyt hoogst derzelve schryvens

dien aangaande, aan 't hoofd over 's Comp^s zeemagt, den heer Nicolaas Houting, aan den commandeur en opper-equipagie-meester en den water-fisikaal te demanderen om te vigeleeren en te doen vigeleeren, dat met het vervoeren der gepermitteerde lasten van hier naar China geen verboden handel gedreven of derwaards vervoert worde zodanige hoofd-artikelen van 's Comp^s eigen handel, waar door aan de maatschappy eenige prejuditie zoude kunnen worden toegebracht, nog onder voorsz. naam geen meer goederen worden vervoert, alzoo, naar haar Edele Groot Achtbaare gedagten, daar in al vry volumineus word te werk gegaan en zelfs voor heele of halve reekening met vreemde natien.

8 Mei. *Maatregel ter voorkoming van verwarring in de soldij-boeken van inlandsche militairen.*

Is gearresteerd den eersten gezwooren klerk ter generale secretary te demanderen om by te rug komst van eenige inlandse militairen van de buiten comptoiren, niet alleen aan 't opperhoofd van 't generaale soldy-komptoir te bezorgen een extract uit de brief, van dezelve sprekende, dan wel copia der naamlyst, indien deselve voldoende geëxtendeerd is, maar ook 't een of 't ander aan den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander; wanneer tellens door dezelve zonder veel omslag t'informeeren zy, of 'er geduurende de reize zyn overleden of iets anders g'exteerd, dat in dezen aanmerking vereischt.

8 Mei. *Last op den Curator ad lites gelden, afkomstig van door hem geadministreerde boedels, »ten eersten »of zonder nodeloos uitstel» in Compagnie's kas te storten.*

4 Junij. *Maatregelen ter voorkoming van verwarring in de soldij-boeken van inlandsche militairen.*

Is goedgevonden en verstaan circulair te gelasten om by

eerste aankomst van inlandsche militairen, 't zy van deeze hoofdplaats of van elders, dezelve in ryen en gelederen te doen plaatsen om, naar of volgens de teffens overgekome naamrol van dezelve, door den soldy-boekhouder of door een ander daar toe te benoemen perzoon nauwkeurig gemonstert te worden; latende vervolgens uittreeden alle, die haare naamen, conform de monster rol, behoorlyk verantwoordten, en informeerende naar de geene, die staan blyven, zoo aan haar, als aan haare officieren en commandanten, naar hunne eigen naam en voor welke dezulke op de naamrol bekend staan; om als dan de by die naamrol bekende naamen wel te laten blyven, dog 'er teffens by te voegen: ten regten genaamt zodanig, als by de monsterring ontdekt wörd; en dat copien van deeze rollen, wanneer differenten in de naamen worden ontdekt en dus invoegen als vooren gehandeld zy, door de respective ministers en bediendens by eerste gelegenheid dubbeld herwaarts moeten gezonden worden; dat wyders deeze perzoonen zoodanig by de soldy-papieren onder den tweederlei naam bekend moeten blyven; dat ook op de buiten comptoiren moet worden zorge gedragen, dat geene onderofficieren of gemeene inlanders van d'eene compagnie tot d'andere overgaan, op dat zoo ieder compagnie zyn eigen volk houde, die 'er by d'eerste oprigting onder geweest of, by werving van recruten, successive onder gekomen zyn; of dat, zoo de noodzakelykheid ook mogte exteren, dat een compagnie door de weinige manschap niet gevoeglyk op zich zelfs meer konde bestaan en dus onder een andere diende g'incorporeert te worden, daar van al meede behooryke notitie by de soldy-papieren moet worden gehouden.

4 Junij. *Bepaling, dat de pasar op het land Weltevre: den zonder vergunning van de Regering verkocht kon worden.*

Zie bij 30 Augustus 1735 en 17 Junij 1763.

Dat landgoed behoorde toenmaals aan den Gouverneur-Generaal, van der Parra.

9 Junij. *Bepaling nopens het inleveren van kaarten, projecten, enz. van versterkings-werken.*

Met genoegen gezien zynde, dat de Colombose ministers de vereischte precautien hebben gebruikt tegens het publicq worden, dan wel zwerven van kaarten of plans, door een uyt 's Comp^e dienst. ontslagen ingenieur, gedurende hy als zoodanig gefungeert heeft, geformeert; en geconsidereert, dat 'er ten deezen opzigte ook in 't algemeen een behoorlyke voorzigtigheyd diend te worden gebruykt, omdat, schoon sommige tekeningen en ontwerpen van geen het minste belang zyn, echter andere gevonden worden, 't zy verbeeldingen en beschryvingen van reets in weezen zynde vesting werken of ontwerpen en voorstellingen van 't gene tot zekere eindens in 't oog werd gehouden, waar inzonderheid vreemde niet mede te doen hebben of ook niet behooren te wetten en dus ook door eerlievende dienaaren, volgens eed en plicht, voor zich gehouden worden; zoo is goedgevonden en verstaan unts dezen te ordonneren, dat, wanneer een ingenieur hier ter hoofdplaatze of op een der respective comptoïren van de Nederlandsche Compagnie zynen dienst quiteert, by vertrek naar Nederland of blotelyk by ontslag, dan wel andersints, de onder hem berustende plans, kaarten en verdere, tot de fortificatien van de maatschappy specterende tekeningen, berigten, beschryvingen of wat dies meer zy, niet alleen zal moeten overhandigen aan daar toe expres te benoemen gecommiteerdens, maar ook voor twee leeden uit den Raad van justitie onder eede verzeekeren, dat hy in dezen ter goeder trouw gehandeld en niets ingehouden heeft, tot de kladden inclusive; en dat dit voorts inzelvervoegen zal plaats hebben nopens de executeuren, hoedelredderaars en erfgenaamen van overledene ingenieurs.

11 Junij. *Extracten uit de reglementen nopens de vrije vaart om de Oost, Noord en West.*

Hoewel deze extracten in vele opzigten gelijkkluidend zija

aan die, medegeedeeld in deel VII, bladz. 367—361 en 755—756, zijn toch de wijzigingen zoo talrijk, dat eene opname in extenso wenschelijk is voorgekomen. Zij luiden, als volgt:

Vaart om de Oost en Noord.

Art. 1. In de vier fyne speceryen, tenzy van de Compagnie gekogt, mag niemand handelen, op levens straf.

Art. 2. Alle handel in amfoen is op gelyke penaliteit verboden, behalven die van de societeit te Batavia is ingekogt.

Art. 3. Voorts is nog geinterdicieerd:

- a. alle uitvoer van peper, tin en Japansch staafkoper, indien niet blykt van de Compagnie gekogt te zyn; maar niet dies invoer op Batavia, mits aan de Compagnie te leveren voor den gestatueerden prys en dat ook, met betrekking tot de twee eerste artikelen, in geenen deele clandestin gehandeld worde op Bantam, Palembang, Banka, Borneo en Bliton;
- b. de handel in wilde kaneel, geschild als de Ceilonsche;
- c. de in- en uitvoer van koffi;
- d. de invoer en verkoop van staartpeper;
- e. de invoer en verkoop van Japansche kamfer;
- f. de invoer hier ter hoofdplaatze en overscheeping ter reede van Javasche en Cheribonsche suiker;
- g. de vervoer van lywaten van Malacca naar herwaarts, Java, Cheribon, Bantam, Palembang en Jamby, op pene van confiscatie, verbeurte van de vier dubbelde waarde en zoodanige verdere of zwaardere straffe daarenboven, als de toedragt der zaake zal komen te vereischen; wyders
- h. de handel in kattoen garen, 't zy wit of gekleurd;
- i. de uitvoer van Samarangsche arak naar elders;
- k. alle uitvoer van ongemunt goud, op pene van confiscatie.

Art. 4. Alle handel in Surattesche zyden kleeden en Westersche lywaten, hoe ook genaamd, die niet van de Compagnie zyn ingekogt, is mede, op pene van confiscatie en verbeurte van het viervoudig bedraagen, verboden.

Art. 5. Slaaven, die aangebragt worden ('t welk van Oostersche slaaven, meer dan 14 jaaren oud, niet geschieden mag), moeten in getal en met naamen op de pas bekend staan. Maar onderdanen van Zyne Catholyke Majesteit of den Koning van Spanjen, die door de Mooren of anderen tot slaaven gemaakt zyn, mogen nog gekogt, nog aangebragt worden, op pene van 500 rd^s, boven de vernietiging van zoodanigen koop.

Art. 6. Geen meerder kruid en scherp mag men vervoeren, dan gepermitteerd en op de passen gemeld is, op pene van confiscatie van vaartuig en laading beide, behalven dat de schuldigen daarenboven nog gestraft zullen worden als heelers van kruid-dievery. Al wat van die brandstoffs door burgervvaartuigen in de Oostersche gouvernementen en op Timor gebragt wordt, zal 'er in bewaaring worden genomen tot hun vertrek.

Art. 7. Van plaatzen, gelegen in de straat van Malacca, dog bewesten die plaats, zal men beoosten Malacca niet mogen vaaren als met een Malaccasche pas.

Art. 8. Op Malacca mogen van de West van Indie alle vaartuigen geadmitteerd worden en alle onderdanen van de Compagnie hebben vryheid om van daar verder Zuidwaarts af te zakken, dog eenlyk naar Batavia en dus geene andere plaatzen, met verbod, op pene van confiscatie en verbeurte van de vierdubbelde waarde, van den vervoer of overbreng van lywaaten, mitsgaders zyden pathoolen naar herwaarts: terwyl voorts van de West van Indie niet naar Siac mag gestevend worden als met vaartuigen, aan bekende burgers van Malacca toebehoorende, die daar eerst tol betaald hebben.

Art. 9. Die van Pera mogen naar Malacca en daar benoorden vaaren op de pas van den resident.

Art. 10. Van Malacca mag men vaaren op Siac, Camper, Andragiri, Jamby en andere daaromtrent gelegen plaatzen.

Art. 11. Maar die van Malacca, Andragiry en Jamby mogen niet aan deeze zyde van Riouw vaaren, of moeten direct naar Batavia komen.

Art. 12. Van Malacca, Palembang of daaromtrent vermag men niet te vaaren naar China.

Art. 13. Van en naar deeze hoofdplaats, Java's Oostkust, Madura en Cheribon staat de vaart open voor alle plaatzen onder deezen Archipel, inzonderheid van en naar Sumbawa, Bima, Tambora, Boeton, Celebes, Borneo, Palembang en verder tot Malacca, dog aan deeze zyde niet bewesten Batavia, mits de gene, die naar eenige plaats op Celebes of Boeton vertrekken, hunne passen ten kasteele Rotterdam vertoonen en die van plaatzen komen, waar de Compagnie geene residentien heeft, passen van de vorsten des lands hebben.

Art. 14. Van Java mag niemand afvaaren als van plaatzen, daar de Compagnie residentien heeft.

Art. 15. Alle vaartuigen, die van Malacca of eenige in de straat van dien naam leggende plaatzen naar Java retourneeren, mogen geene andere havens aandoen als die van Samarang, Sourabaya, Grissé of Cheribon, om 'er gevisiteerd te worden; en die verder langs de kust wil, zoo verre zig Compagnies sabandaryen strekken, moeten zig van een nieuwe pas voorzien; dienende tot narigt, dat dubbelde tol geëischt wordt van de handelaars, die uit plaatzen van de straat Malacca, buiten Malacca zelf, komen, zoo op Java, Cheribon als te deezer hoofdplaatze.

Art. 16. De vaartuigen van Banka en Bliton mogen, als van ouds her, alleen op Palembang vaaren.

Art. 17. Alle vaart van Celebes en Sumbawa naar Malacca wordt verboden, op pene van confiscatie van vaartuig en laading.

Art. 18. Geene vaartuigen, 't zy van Java of elders in het Oosten, ook Palembang, mogen Malacca passeeren. Siac mag door niet meêr dan drie vaartuigen van Batavia, twee van Java en een van Cheribon met Compagnies pas bevaaren worden.

Art. 19. Naar Amboina, Banda, Ternaten, Macasser en Timor houdt de pas alleen op het hoofdcomptoir en die verder wil, moet daar een nieuwe pas neemen.

Art. 20. De jonken van China mogen nergens, buiten Batavia en Banjer, in deeze zee vaaren.

Art. 21. Van Amboina, Banda, Ternaten en Timor naar Batavia vermog niemand eenige plaats onderwegen aan te doen. Burgers van Amboina en Banda blyft gepermitteerd de afhaal van ryst van Macasser by de uiterste noodzakelykheid en in zoo een geval ook die van Macasser de vervoer van dezelve derwaarts, dog alle verdere vaart van Amboina, Banda en Ternaten op de kust van Celebes verboden.

Art. 22. Van Timor mogen de Bendasche Zuidwester eilanden niet bevaaren en de Zuidooster eilanden van die provincie door geene andere als Bendasche burgers bezogt worden.

Art 23. Geen vaart voorby of bewesten de hoek van Bantam wordt gepermitteerd als met een Bataviasche pas.

Art. 24. Van Bantam mag men vaaren op Cheribon en Samarang en zoo vice versa.

Vaart om de West.

Art. 1. In de vier fyne speceryen, ten zy van de Compagnie gekogt, mag niemand handelen op levens straf.

Art. 2. Alle handel in amfioen is op gelyke penaliteit verboden, behalven die van de societeit te Batavia is ingekogt.

Art. 3. Nog is geinterdiceerd:

- a. alle uitvoer van peper, tin en Japansch staafkoper, indien niet blykt van de Compagnie gekogt te zyn, maar niet dies invoer op Batavia, mits aan de Compagnie te leveren voor den gestatueerden prys; en dat, met betrekking tot de twee eerste artikelen, ook in geenem deele clandestin gehandeld worde op Mallabaar, Bantam, Palembang, Banka, Borneo en Bliton;
- b. de handel in wilde kaneel, geschild als de Ceilonsche;
- c. alle handel in koffi en staartpeper;
- d. de invoer alhier en overscheeping ter reede uit den eenen in den anderen bodem van Javasche en Cheribonsche suiker, alles op pene van confiscatie, verbeurte van de vierdubbele waarde en zoodanige verdere of zwaardere straffe daaren-

boven, als de toedragt der zaake zal komen te vereïsschen;
voorts

- e. de handel in kattoen garen, 't zy wit of gekleurd;
- f. de uitvoer van Samarangsche arak naar elders;
- g. alle uitvoer van ongemunt goud, op pene van confiscatie.

Art. 4. Burger-scheepjes, op bekomen speciale permissie deezer Regeeringe met een laading suiker, arak, vaderlandsche dranken en andere gepermitteerde goederen naar Chormandel of naar Bengale vertrekkende, mogen by retour geene lywaaten, hoe ook genaamd, medevoeren, op pene van confiscatie derzelve en verbeurte van het viervoudig bedraagen, nog ook geene vreemde Europeërs of inlandsche passagiers, op pene van een duizend rd^a boete.

Art. 5. Alle handel in en dus de aanvoer van Surattesche zyden kleeden en alle Westersche lywaaten, hoe ook genaamd, is mede, op pene van confiscatie en verbeurte van het viervoudig bedraagen, verboden, buiten het deportement nog en de verzending van zulke dienaaren van de Compagnie, die 'er zig aan schuldig maaken.

Art. 6. De partikuliere vaart en handel van de West van Indie op Batavia wordt aan alle onderdaanen van de Compagnie geaccordeerd, dog dezelve geïnterdiceerd verder Oost- of Noordwaarts op door de straat Sunda, Bali, enz.

Art. 7. Op Malacca mogen van de West van Indie alle vaartuigen geadmitteerd worden en alle onderdaanen van de Compagnie hebben vryheid om van daar verder Zuidwaarts af te zakken, dog eenlyk naar Batavia en dus geene andere plaatzen, met verbod, op pene van confiscatie en verbeurte van de vierdubbelde waarde, van den vervoer of overbreng van lywaaten, mitsgaders zyden pathoolen naar herwaarts; terwyl voorts van de West van Indie niet naar Siac mag gestevend worden als met vaartuigen, aan bekende burgers van Malacca toebehoorende, die daar eerst tol betaald hebben.

11 Junij. *Keuring van opium te Batavia.*

De Regering vond goel »van elke honderd eerst aangebragt

wordende kisten opium vier, willekeurig uitgenoomen, dermaaten exact te laten visiteren, dat den eed voor de verrigting en zuiverheyd der opgave kan gedaan worden, mitsgaders dezelve daar voor dan ook ten minsten steeds te doen aanbieden door al zulke gecommiteerdens, als deeze regeering daar toe successive zal oordeelen de bekwaamste te weezen”.

14 Junij. *Afschaffing der berekening van muntspecien in Indisch geld bij de negotie-boeken.*

By 't leezen van de missive der heeren Meesteren de dato 21 October 1766 gezien weezende, dat Hoogstdezelve gearresteert hebben om de berekening der muntspecien in Indisch-geld by de *boeken* van de Comp^e, exopt die van de soldyen, eenmaal voor altoos af te laten schaffen en dat vervolgens alle de Indische muntspecien by de boeken worden ingenomen naar derzelve intrinsique waarde, gecalculeert naar de waarde van den Nederlandschen gekartelden dukaton, gerekent op zes en zestig stuivers, als mede het staafgoud tot de prys van *f* 375 en het staaf- of haarzilver tot *f* 26, beide Hollands courant geld, het mark fyn, daar het nodig zal bevonden worden, het zy dat de aanrekeningen uit Nederland iets hooger of laager mogen uitkomen; dog dat haar Edele Hoog Achtbaare de bepaaling van den tyd om dit zoodanig t'introduceeren buiten andere schikkingen, daar toe relatief, byzonder ook met betrekking tot het accepteren van geld op assignatie naar Nederland, aan de dispositie van deeze regeering overgelaaten hebben, in vertrouwen, dat men niet verzuimen zoude hier mede zoo dra mogelyk een begin te maaken; en deswegens door den heer Gouverneur Generaal g'avanceert zynde, dat het wel zeer noodig voorkomt, alvorens men tot verscheide schikkingen nopens deeze gewigtige verandering in de boeken, met het geene daartoe relatie heeft, besluiten neemt en speciaal over de juiste berekening der differente geldspecien op onderscheide plaatsen, voornamelyk ten belange van den ontvang en uitgaaf deezer gelden 's Comp^e wege, daar over

met alle noodige aandacht zyne gedagten laat gaan, met instantie, dat de heeren leden zich daar toe, even als zyn Edelheid, geliefden te verledigen, om per naaste daar over te kunnen delibereeren; dog dat echter nu al aanstonds den vroegsten tyd konde bepaald worden om, ingevolge de positive order der heeren Meesteren, met de berekening der muntspecien in Indisch geld by voormelde boeken een einde te maaken; zoo is, in aanmerking gekoomen, dat hier inne over gansch Indie een eguaaen voet diende te worden gehouden om geen oneindige confusien in de negocie papieren, ja, den handel zelfs te veroorzaaken en dat, gelyk ook niet wel eerder als met den aanvang van een boekjaar kan begonnen worden, wil men niet bloot staan voor verwarringen in de generaale en byzondere boeken, dus niet vroeger als met primo September 1768 aan het groot oogmerk van haar Edele Hoog Agtbaare kan worden voldaan, om dat, zoo 'er ook al moogelykheid was naar de West en Noord van Indie de ordres deezen aangaande voor primo September naastkomende te doen ontvangen, zulks volstrekt onmogelyk ten aanzien van de groote Oost zy, en dus overzulks goedgevonden en verstaan om de respective ministeren en bedienden op de buiten comptoiren by eerste gelegenheden prealabel kennisse te geven, dat, in overeenkomst van 't door de heeren Meesteren aangeschrevene by gevenereerde letteren van den 21^{en} dito, met ultimo Augustus 1768 over gansch Indie zal en moet worden afgeschafft de berekening der muntspecien in Indisch geld by de boeken van de Compagnie, uitgezonderd van de soldyen; en dat gevolgelyk met primo September daar aan alle Indische muntspecien by de boeken zullen en moeten worden ingenomen naar derzelve intrinsique waarde, gecalculeert naar de waarde van de Nederlandsche gekartelde dukaton, gerekend op 66 stuivers, als mede het uit Nederland komende staafgoud tot de prys van f 375 en het baar-zilver tot f 26, beide Hollands courant geld, het mark fyn, daar het noodig zal bevonden worden; onder toezegging, dat zy, ministeren en bedienden, nader zullen worden geelucideert en geordonneert, hoedanig

zich dienaangaande in verscheide omstandigheeden zullen en moeten gedraagen.

26 Junij. *Wijziging van het bepaalde op 22 November 1763 nopens hêt visiteren van ter reele Batavia aankomende schepen.*

Gesproken zynde over de meenigvuldige commissien, die de leeden uit den Raad van justitie des kasteels Batavia altans hebben met het tweemaal visiteren der schepen, waar mede Westerse lywaaten en Souratse zyden kleden door particulieren zouden kunnen worden aangebragt, en deswegens in aanmerking gekomen wezende, dat het by resolutie van den 22ⁿ November 1763 gearresteerde visiteren der bodems na deselve ontladen zyn gevoeglyk kon worden nagelaaten, als maar de andere, toen ook beraamde middelen behoorlyk worden te werk gesteld of wel, dat, als aan dezelve iets faalt, dan ook dese tweede visitatie, gelyk d'ervarenheid geleert heeft, van geen nut kan zyn; zoo is goedgevonden en verstaan om, met eenige alteratie van dat besluit, tot verligting der commissien, welke welmelden Rade uit haar te verrigten heeft, dese tweede visitatie te excuseeren en dus 's Comp^s schepen of kleinder vaartuigen, welke Westersche lywaaten aan kunnen brengen, door gecommitteerde leden uit den Raad met den waterfiscaal alleen te doen visiteeren by aankomst hier ter rhee de of alvorens 'er iets afgescheept word.

2 Julij. *Voorschrift nopens bijlagen van brieven, aan de Hooge Regering te Batavia gerigt.*

Te meermaalen voorgekomen zynde, dat op sommige comptoiren om de West van Indie zeer inattent en yverloos gehandelt word nopens het tydig in gereedheid brengen van de afschriften der resolutien, in Raade van politie genomen, die, neevens de brieven der respective ministeren, aan deese regering moeten gezonden worden, invoegen het somwyl gebeurd, dat de besluiten, gerekend na den datum van de brief, zes

en meer maanden achterstaan en zulks niet tegenstaande men zich in die missives gedraagd of wel om diverse oorzaaken refereren moet aan zodanige, niet te gelyker tyd afgaande resolutien, 't gene gevolgelyk onvoldoende berichten zyn, welke veel moeite veroorzaaken en nadeel kunnen voortbrengen; zoo is, wyl ook ten aanzien van d'expeditie der papieren de ordres by sommige van geen genoegzaame klem schynen, als dezelve met geen pecunieele amendens aangedrongen worden en dan nog al eens dienen gerenoveert naar het dientwegen aangeteekende by resolutie van den 15^{en} February deses jaars, goedgevonden en verstaan den Malakse, Bengaalse, Cormandelse, Ceilonse, Malla-haarse en Souratse ministeren in 't gemeen en de respective hoofdgebiederen aldaar in 't byzonder te recommanderen om zorge te dragen of toezigt te houden, dat de by haar in Rade van politie genomen wordende besluiten ter behoorlyker tyd ten papiere gebragt en in vergadering geapprobeert worden, op dat, ten minsten de afschriften van dien, nimmer langer dan een maand ten agteren staan, om steeds zoodanig, nevens haare brieven, aan dese regeering afgevaardigd te worden, sub poene van vyf honderd zilveren ropyen of / 750, telken reise door den secretaris van politie te verbeuren, welke door zyn nalaatigheid mogte veroorzaken, dat de resolutien laater dan een maand, van 't tekenen der brief af gerekend, in gereedheid ter expedieering zyn, en zulks ten behoeve van de diakony armen deser stede; dat daarom ook het bedragen dier boete ten eersten moet worden in kas geteld en deeze hoofdplaats by factuur ten goede gebragt.

2 Julij. *Herrinnering aan »de aloude en bekende ordre», dat op buiten-kantoren geene vonnissen van Raden van justitie, »importeerende lyfstraffe», ten uitvoer mogten worden gelegd, »voor en al eer dezelve by den Gouverneur of het Opperhoofd zullen wezen geapprobeerd».*

Bij missive van 1 September 1759 hadden Heeren XVII^{nen} nog op de handhaving van dit voorschrift aangedrongen.

3 Julij. *Toekenning van twee gepermitteerde lasten aan 'in het land vaarende' krankbezoekers.*

Door de alhier aanwezende krankbesoekers by requeste vertoond zynde, in welke sobere omstandigheden zy zich bevinden by het doen van togten in 't land, met verzoek om, even als de opperchirurgyns, met twee gepermitteerde lasten begunstigd te worden; zoo is, ofschoon het te wenschen waare, dat nopens de gepermitteerde lasten, in steede van vermeerdering, vermindering konde gemaakt worden, echter de supplianten ten aanzien van 't reglement, op de bagagie, wanneer deselve repatrieeren, gelyk gesteld zyn met de opperchirurgyns en dus in deesen ook evenredige gunst vereisschen, overzulkz goedgevonden en verstaan den in 't land vaarende krankbesoekers, even als d'opperchirurgyns, het mede voeren van twee lasten toe te voegen, onder de dienaangaande plaats hebbende bepalingen, en daar mede te amplieeren het reglement op de bagagie voor de zeevaart van Indie.

3 Julij. *Vermindering der contingenten aan katoenen garen en indigo voor de Jakatrasche en Preanger bovenlanden.*

Door den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, de opperkoopman, m^r Arnoldus Adrianus van Tets, by een schriftelyk adres niet alleen vertoond zynde, hoe hy, na 't aanwenden van alle moeite om de regenten der Jaccatrase en Preanger bovenlanden te permovereeren tot voldoening van de hen opgelegde leverantie van kattoene garens en indigo in de bepaalde quantiteit, het zy door beloften van meerder betaaling of bedreyging van 't dragen der boete, zoo wel hun onvermogen daar door bespeurd hadde, als dat zy alle eenparig betuigen daar toe altoos buiten staat te zyn geweest, maar dat hy ook, vervolgens nagegaan hebbende, wat dezelve in de jongste 14 jaaren van die beide producten hebben geleverd, bevonden hadde, dat het kattoene garen by na de helft minder was, dan de bepaling mede brengt (schoon Crauang op zig zelfs boven

het contingent opgebracht hadde) en dat de indigo nog van de halve voldoening differeerde, leggende ten betooge van 't zelve een specificatie over van 't geene elk regentschap na de gemaakte verdeeling moest leveren; wat het in 't voorsz. tydperk of van 't jaar 1753 af geleverd heeft (Praccamoentjang en Sumadang voor zoo lange het zedert direkt onder deeze hoofdplaats geresorteert heeft of een tyd van zes jaaren) en wat het eene jaar door 't andere is opgebracht, bedragende ten aanzien: van Tjanjoer..... 30 pik. kat. gaaren met 15 pik. indigo,

» Bandong.....	30	»	»	»	10	»	»
» Crauang.....	12 ¹ / ₂	»	»	»	1	»	»
» Tjiblagong.....	1	»	»	»	¹ / ₂	»	»
» Tjasseem.....	1	»	»	»	¹ / ₄	»	»
» Pamanoekan....	1	»	»	»	¹ / ₄	»	»
» Pagadeen.....	1 ¹ / ₄	»	»	»	¹ / ₄	»	»
» Praccamoentjang	46	»	»	»	16	»	»
» Sumadang.....	27	»	»	»	7	»	»

met versoek, dat daarom, gelyk by het besluyt deezer regering van 4 February 1763 een nuttige verandering was gemaakt in de overige produkten, die de regenten moeten opbrengen, altans ook eene uitvoerlyke schikking ten deezen belange mogte worden gemaakt, dan wel dat de bepaling, meest overeenkomstig voorsz. gedaane leverantie, dus mogte weezen:

Tjanjoer.....	30	pik. katoene gaaren met 15	pik. indigo,
Bandong.....	30	»	»
Crauang.....	12	»	»
Praccamoentjang	30	»	»
Sumadang.....	20	»	»
Tjiblagong.....	1	»	¹ / ₂
Tjasseem.....	1	»	¹ / ₄
Pamanoekan....	1	»	¹ / ₄
Pagadeen.....	1	»	¹ / ₄
of zaamen.....	126	»	50 ¹ / ₄

sluitende Tangerang uit, wyl daar geen gaaren, nog indigo valt; onder aanmerking, dat, schoon de aanmaking van beide deeze artikelen by den inlander voor een merkelyke bezwaaring

gehouden word, zy egter voorsz. quantiteiten (onverhoopte misgewassen uitgezonderd) kunnen contribueeren en dus by verzuim schuldig zyn aan de boetens, daar op gesteld; zoo is, — geconsidereert, dat in der daad de respective regenten nimmer aan de by resolutien van 4 February 1752, primo October 1754 en 20 September 1757 dientwegen gemaakte bepalingen hebben voldaan, nog kunnen voldoen, schoon de gevallen niet zeldzaam zyn, dat de eene van den anderen tegen vry hogere pryzen inkoop gedaan heeft, als de Comp^e ervoor betaald; dat dus de penaliteiten, tegen de mindere leverantie gesteld, niet wel geëxecuteert kunnen worden, gelyk ze nimmer tot de dadelyke uytvoering zyn gebragt, ook van geen voldoende gewigt zyn; dat inzonderheid het opbrengen van d'indigo den regenten ten uitersten bezwaarlyk valt en dus niet wel mogelyk is meer van hen te vergen, dan ze het eene jaar door 't andere opgebragt hebben, dog dat dit egter ten aanzien der katoene gaarens, concernerende de vyf groote regentschappen, eenigsints anders gelegen zy, nadien een augmentatie in deezen gantsch niet onuitvoerlyk voorkomt, dan wel te minsten een bekwaam middel weezen kan om het uitterste daar van te krygen, — overzulks goedgevonden en verstaan om, met alteratie van voorsz. besluiten, de jaarlykse leverantie uit de Jaccatrase en Preanger bovenlanden te bepaalen op 149 pikols kattoene garens en $50\frac{1}{4}$ pikols indigo, in steede van de by geciteerde resolutien bepaalde 222 pikols van 't eerste en 110 pikols van 't laatstgemelde produkt, en daar van te laten voldoen:

door Tjanjoer.....	35 pik. kat. gaaren met	15	pik. indigo,
» Bandong..	35	» » » » 10	» » »
» Crauang.....	15	» » » » 2	» » »
» Praccamoentjang	35	» » » » 15	» » »
» Sumadang.....	25	» » » » 7	» » »
» Tjiblagong.....	1	» » » » $\frac{1}{2}$	» » »
» Tjassem.....	1	» » » » $\frac{1}{4}$	» » »
» Pamanoekan....	1	» » » » $\frac{1}{4}$	» » »
» Pagadeen.....	1	» » » » $\frac{1}{4}$	» » »
en dus als boven....	149	» » » » $50\frac{1}{4}$	» » »

met recommandatie aan de respective regenten om aan deeze, door de ondervinding geleerde uitvoerlyke leverantie te voldoen of te zorgen, dat een ieder in den haaren daar aan compleet beantwoorde in quantiteit en de vereischte qualiteit, sub poene van de boetens, daar op van ouds gesteld, als nu zonder afwyking ter executie zullen gelegd worden, ten waare op het overtuigenste blyken mogte, dat door misgewassen, als andersints, haare mogelykste attentie en vigilantie te leur waare gesteld.

3 Julij. *Bepaling, dat voor assignatien op Nederland voorreest niet zoude gelden de berekening der munt-speciën in Indisch geld.*

Ter gelegenheid van de aangeboden wordende gelden op assignatie in nadere aanmerking gekomen zynde het door de heeren Majores by haare gevenereerde missive van den 21^{en} October anno passato op dat sujet aangeschrevene met betrekking tot de te makene verandering in de berekening der muntspecien by 's Comp^s boeken, exept die der soldyen, als zich dus uitlatende: »dat Hoogst dezelve van den iever deezer »regeering voor het waare belang van de maatschappy ver»wagten, dat men by tyds bedagt zal zyn op de gevolgen, die »uit de afschaffing van het Indisch geld behooren te profluereen, »byzonder met betrekking tot het »accepteeren van gelden op »assignatie naar Nederland", een passagie, die dus niet minder van consideratie, als wegens de manier van voorstellen eenig-sints bedenkyk is nopens de eigentlyke meening van Hoogst. dezelve, omdat, schoon ook ten deele mogte gezien worden om, wanneer de gekartelde Nederlandse dukaton met 66 stuivers by de boeken moet worden ingenomen en alle andere specien daar na geproportioneert, dat als dan ter deezer hoofdplaatse niet meer op assignatie mag worden geaccepteert, als 't gene dan, niet alleen in Nederland, maar ook hier, even gelyk twintig tonnen schats zal bedragen, dit echter niet volledig aan 't oogmerk schynt te beantwoorden; en dat, wyl het ook

eene van zelfs sprekende zaak is, dat de penningen, welke op assignatie ontvangen worden, by de boeken even zoodanig moeten worden berekend en ingenomen als al het ander geld, dat in 's Comp^s tresooren komt, de recommandatie dus almede niet ten eenemaal daar op van applicatie voorkomt, maar het eer te denken is, dat speciaal gedoeld word op het verlies van $8\frac{1}{3}$ perc^{to}, dat by die berekening op de in 's Comp^s kasse geteld wordende ducatonen op assignatie vallen zal tegen de tans voorkomende winst van $7\frac{9}{13}$ perc^{to}; dan in deezen onzekerheden blyvende, byzonder wyl volgens de placcaaten van haar Hoog Mogende de dukaton, welke de Comp^s uitgeeft tot een zekere waarde, ook voor dezelve prys behoort te ontvangen; en dat, wyl behalven het hoofdookmerk der heeren Meesteren maar is op een berekening by de boeken, het ook in allen gevalle van hoogst derzelve equiteit niet kan verwacht worden om 's Comp^s dienaaren en onderdanen met dukatonen van 78 stuivers te betaalen en dezelve dukatonen (wyl 'er geen door partikulieren uit Nederland mogen, nog in eenige quantiteit kunnen gebragt worden) maar voor 66 stuivers op assignatie te ontvangen, nadien zulks een middel zoude weezen om hen, die geen andere weg tot het overmaken van penningen naar Nederland hebben en reets gedrukt zyn door het verlies van $7\frac{9}{13}$ perc^{to}, als tot raadeloosheyd te brengen; zoo is, ofschoon de acceptatie op den ouden voet zonder eenige bedenking nog in 't loopende en 't volgende boekjaar 1767/68 moet rondstaan, wyl naar 't gearresteerde op den 14^{en} Juny jongstleden de veranderde berekening by de boeken eerst met primo September 1768 kan aanvang neemen, goedgevonden en verstaan haar Edele Hoog Achtbaare by d'eerst af te gaane brief voorsz. bedenkingen van deeze regeering eerbiedig ter aandagt te brengen, met verzoek om de noodige elucidatie en bepaalde order nopens het stuk der assignatien, in vertrouwen, dat Hoogst dezelve ook nog haare reflectie zullen laten gaan op het bekende, meermaal vertoonde nut, dat de Comp^s heeft met de dukaton tot 72 stuivers te accepteeren, schoon nu in 't vervolg maar berekend wordende tegen 66 stuivers, en zulks ter

zaake van de risico, welke uitgewonnen, het gebruik eenigen tyd van een kapitaal, waar voor geen interest betaald word en niet zelden het eenigst middel is om in ongelegenheden geld te kunnen bemagtigen; terwyl aan d'andere kant de tellers, welke de weg afgesneden is om anders remises te kunnen doen, rekenen kunnen, dat ze met het presente verlies van $7\frac{2}{13}$ perc^o secuur voor een prompte betaling zyn; en inmiddels den heer Directeur Generaal te qualificeeren om, volgens de jongste bepaaling, 20 tonnen schats op assignatie te acceptceeren, de dukaton gerekend tegen 72 stuivers, met het rabat van $7\frac{2}{13}$ perc^o daar en boven ten voordeele van de winst rekening deezer hoofdplaats, item daar van $\frac{2}{3}$ te laten overmaaken om in Nederland betaalt te worden na de najaarse verkoopning van 1768 en het overige $\frac{1}{3}$ na de voorjaarse verkoopning van 1769.

10 Julij. *Verbod tegen het koopen en verkoopen van Bantammers en Lampongers als slaven.*

Door den heere Gouverneur Generaal aan de vergadering te kennen gegeven zynde, dat gezanten des Konings van Bantam, uit naam van haaren vorst, klagtig gevallen waaren over dat van zyne onderdaanen in de Lampongs deeze en geene tot slaven verkogt en daar van transporten gepasseert worden, met verzoek om daar tegen te doen voorzien; zoo is, wyl zulke bedryven, buiten d'onbetamelykheid, ook alsints schadelyk zyn, nadien voornamelyk ten uittersten vereischt word om de Lampongers geen billike redenen tot wrevelmoedigheid te geeven, goedgevonden en verstaan de Bantamse bediendens met nadruk te interdiceeren om geen gebooren Bantammers en Lampongers te laten koopen en verkoopen, met last om van dit verbod de gemeente aldaar en in de Lampongs by publicatie en affictie van biljetten in de Nederduitse, Javaanse, Maleidse en Chineseese taalen kennisse te geven; en dat inzonderheid den scriba te Bantam en de residenten in de Lampongs zich wagten moeten voor het passeeren of verleenen van

transporten van diergelyke menschen, mitsgaders den Koning van deeze dispositie almede by brieven kennisse te geeven.

20 Julij. *Bepaling, dat door een Compagnie's dienaar borgtogt kon worden gesteld door middel van inhoudingen op zijn tractement.*

Met relatie tot het door de heeren Majores aangedrongen stipt executeren der gemaakte bepalingen nopens het stellen van borgtogt door dienaaren, die eenige administratie van 's Comp^e goederen of gelden aanvertrouwd worden, dan wel, zoo al in 't een of ander byzonder geval het reglement dien-aangaande niet naar de letter zoude kunnen worden achtervolgd, dat dan ten minsten die precautien zullen moeten worden genomen, welke de ministeren in Amboina en Bauda hebben gebruikt; en hier mede gezien wordende op het namptiseren onder de Comp^e van koopbrieven eeniger vaste goederen, die iemand hebben mogte en echter geen borg kon stellen, van obligatien ten laste van andere, transporten van slaven, enz., dan wel om, in stede van cautie te stellen, de winnende gagie, 't zy geheel of ten deele, te laten staan, tot het bepaalde montant der borgtogt daar door geëvenaard word; zoo is, wyl het laatste boven het eerste te verkiesen zy, om dat, indien het eerste met gerustheid voor voldoende zoude kunnen aangemerkt worden, het dan zelden of nooit zal manqueeren om borgen te krygen, en dat, by het tegendeel, het laatste zoeckerder gaat, overzulks goedgevonden en verstaan by extract deezes circulair naar de buiten komptoiren te gelasten en alhier ook te observeren, dat, wanneer het komt te gebeuren iemand aan de vigerende bepalingen op het stuk der borgtogten, geïnterpreteerd en geamplieert by resolutie deezer tafel van 10 December 1765, niet zoude kunnen voldoen om een sufficerende borgtogt te kunnen stellen by het bekomen eeniger administratie en verantwoording over 's Comp^e goederen of gelden en gevolgelyk zich nog minder in staat bevind om het respective bedragen, waar voor cautie moet gesteld worden,

in kontanten by de Comp^e te naupliseeren, als dan de winnende gagie van zulk eenen, des mogelyk geheel of ten minsten voor de helft, moet worden afbetaald, tot zoo veel by de soldyten ten goede komt en blyft, als het bedragen der borgtogt respective is, ten einde 's Comp^s guarand daar op even en dus lange te kunnen vinden, als op de anders, volgens geciteerd besluit, te stellen cautionarissen.

Zie ook 4 September 1788.

21 Julij. *Voorschrift nopens restanten van koopmanschappen.*

Ten belange van het nadeel, 't welke gelegen legt in d'al te groote restanten van koopmanschappen op de buiten komptoiren, inzonderheid door de heeren Majores bepaaldelyk noodig geoordeeld wordende, dat ten deezen opzigte, met' betrekking tot de lywaaten, moet worden genoteert de tyd, wanneer, en het schip of minder vaartuig, waar mede die doeken zyn aangebragt, ten einde met meerder klaarheid te kunnen tegengaan het misbruik, dat, voornamelyk deezen aangaande, maar te dikwerf zoude komen t'externen; is, ter zaake de circulaire order van 3 Augustus 1752 wel mede brengt, dat by de jaarlykse overzending der lyst van de restanten der handelwaaren de tyd van den ontvangst moet worden gespecificeert, dog inzonderheyd ook al ten deezen opsigte op sommige plaatzen in onbruik is geraakt, goedgevonden en verstaan om, met renovatie en ampliatio deezer ordre, conform het goedvinden van haar Edele Hoog Achtbaare, aan de ministeren en bedienden op de respective lywaat slytende komptoiren by extract deezer, g'accompagneert met een uittreksel uit hoogst derzelver gevenereerd schryvens deezen aangaande, te gelasten om, ingevolge de oude order, by de jaarlyks herwaarts gezonden wordende lyst der restanten niet alleen in 't algemeen specifiqu te noteren, wanneer de leggen blyvende koopmanschappen daar zyn aangebragt, maar dit ook inzonderheid stipt te observeeren ten aanzien van de lywaaten, met byvoeging van 't schip of

minder vaartuijs naam, waar mede d'een en ander party is overgevoerd.

21 Julij. *Maatregelen ter voorkoming, enz. van brand in de Chinesche kamp te Batavia.*

Na deliberatie is goedgevonden en verstaan:

- 1° niet alleen de eigenaars van de jongst afgebrande wooningen in de Chinesche campong te doen aankundigen, dat zy, dezelve opbouwende, moeten voorzien van een steene voorfront en dito scheymuuren tusschen twee differente huizen, item van steene gevels en voor 't minste van achter en, tot het formeeren van appartementen in een woning, planken zullen hebben te gebruiken, zonder bamboesen ten dien einde te mogen employeeren, de daaken naar gewoonté en ook de uitstekers van pannen maakende, met verbod om daar toe adap of cayang matten te employeeren, maar dat ook dit alles moet worden geobserveert nopens de wooningen in voorsz. campong, welke successive reparatie vereïsschen zullen; en het toezigt hier van mits deezen op te draagen aan 't Eerwaarde collegie van Schepenen en haare officieren, als ook aan de respective officieren der Chineezen en aan de rooymeesters, mitsgaders, volgens de reeds gegeven last van den heer Gouverneur Generaal, door den Bailluw en Landdrost te laten zorge draagen, dat geen kraamtjes in de Chinesche kampong of elders in de voorstad deezer hoofdplaats met atap of cayang matten gedekt of voor deeze en geene opstallen gebruikt, maar daar toe ook pannen geemployeert worden;
- 2° de brand-spuiten, zoo binnen als buiten de stad, in zoo verre van manurings of aanbengers, die op den anderen geschroeft kunnen worden, ontbloot zyn; in conformité van de ordonantie op het gebruik en behandelen der zelve van 7 December des jaars 1739, daar aan te laten maaken;
- 3° van de buiten gehoornde brandspuiten de geene, welke onder berusting van de inlandse commandanten op de weg

- naar Anke en op de weg van de Mangadoa of die naar Sonthar loopt, als zynde te zeer verwyderd van de Chineesche campong, daar dezelve voornamelyk vereischt worden, en wel onder een beter toezigt, als dezelve voorkomen te weezen, te laten verplaatsen, te weeten: de eene op een bekwaame plaats in 't midden der evengemelde campong, d'andere naast dezelve aan dies Oostkant of by de inlandse burger-wagt over de punt Hollandia, buyten de Nieuwpoort;
- 4° deze brand-spuiten, zoo wel als de geene, die in de Zuider-voorstad onder bewaaring van den substituut van den Drossaart berusten, door deezen officier en den Balliu, als onder de een en ander haar respective jurisdictie zullende komen, niet alleen alle maanden eens te doen visiteeren, maar ook ter exercitie van de Chineezen dan teffens, met voorkennisse van den heere Gouverneur Generaal, op een bekwaame plaats te laten probeeren, met last aan den kapitein en lieutenants van die natie om daar toe succes-sive het noodige getal uit de campong te bezorgen, ten einde daar door een ieder van hen, een behoorlyke behandeling krygende om met de spuiten om te gaan, in onverhoopte omstandigheeden met vaardigheid en zonder confusie van dienst te kunnen weezen;
- 5° door den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander aan de respective commandanten der onder hem ressorteerende campongs te laten aanbeveelen en op d'uitvoering te doen zorgen, dat by het ontstaan van brand in de Chineesche campong of elders buiten de stad, op de eerste aankundiging van Balliu of Landdrost, dan wel die boven dezelve, het gezag by de brand hebbende, present mogte zyn, immediaat zal moeten volgen het volk, dat uit d'een of andere naby gelegen inlandse campong word gebischt, zonder dat alvorens naar ordres van voorz. gecommiteerde mogen of moeten gevraagd of afgewagt worden; en dat teffens de respective inlandse hoofden, welke, nevens haare mindere, by den brand in zoo een geval present moeten zyn, zullen hebben zorg te dragen, dat tot het

blussen van dien alle mogelyke assistentie geschiede en zy voor al waaken, dat haare onderhoorige de by den brand staande huizen niet spolieeren of berooven;

- 6° te permitteren, dat eenige Chinezen des nagts door haar campong patrouilleren, voorzien van stokken, halve pieken of ander hand-geweer (schiet-geweer uitgezonderd), ter bewaaking van deeze hunne woonplaatzen tegen rust verstoorende brandstigters of andere, het gemeene best lagen leggende lieden, mits die nacht patrouilles voorzien zyn van het cachet des fungeerenden Landdrost, in lak afgedrukt, om aan de militaire wagtten in de campong en aan de ontmoet wordende bediendens van de justitie, tot een onverhinderd passeren en repasseren, vertoond te worden;
- 7° voorts de nodige quantiteit brand-emmers onder betaling aan de Chineesche officieren te laten afgeeven om met twee stuks over tien huysgezinnen in de campong van die natie verdeeld te worden, met last, dat een ieder, welke de twee brand-emmers ter bewaaring heeft, zal moeten zorgen tot dies conservatie en by tyd van nood, niet alleen 'er mede paraat zal moeten weezen, maar ook nog negen perzoonen buiten hen, in de andere wooningen, welke 'er geen hebben en die in zoo verre onder zyn opzigt staan zullen, om vervolgens gezamentlyk by de braud-sputten met die emmers van dienst te zyn, en eindelyk
- 8° de voorsz. ordonnantie van 't jaar 1739 met de nadere gestelde ordres in cas van brand, het voorsz. 'er onder begrepen, by den anderen te laten colligeeren, om ter naricht en observantie van een ieder, die het aangaat, afgegeven te werden.

23 Julij. *Bepaling nopens eischen van ijzer, enz.*

Op het gevenereerde aanschryven der heeren Meesteren by missive van den 6^{en} October anno passato en onder afvaardiging van een extract uyt de selve, vervattende, dat by de jaarlykse petitien afzonderlyk moet worden opgegeven, hoeveel yzer voor

's Comp^s *eigen gebruik* en hoe veel tot *den handel* benodigd is (ongetwyffeld om tot het eerste einde de gewoone soort en tot het laatste object het minder in prys komende te zenden); dat deeze distincte opgave ook by de eysschen van de buiten comptoiren moet plaats hebben en by alle worden in agt genomen; dat van die en andere soorten van goederen, welke alleen tot den handel dienen, geen grooter quantiteit worde gevraagd, als met goed voordeel van de hand kan worden gezet, is goedgevonden en verstaan de ondercooplieden van 't casteel te gelasten om by 't formeeren der eysschen onderschydentlyk te bepaalen, hoe veel yzer tot het *eigen gebruik* van de Comp^e, zo hier ter hoofdplaats, als op de buiten comptoiren, welke haare behoeften alleen van hier vorderen, gedurende een jaar nodig is, mitsgaders hoe veel 'er naar den ordinairen loop, zo *hier* als *daar*, tot den *handel* vereyscht word; en gevolgelyk ook circulair den ministeren en bedienden op de buiten comptoiren te ordonneren om dit distinctelyk by haare eysschen te noteren, niet alleen met betrekking tot de gene, welke haar benodigheyd van deeze hoofdplaats vragen, maar ook tot de gene, welke direct uit Nederland petitiën doen; en dat zy voorts alle, naar de bekende, te meermaal aangedrongen ordre, geen groter quantiteiten soort van goederen tot den handel eysschen, dan met goed voordeel en zonder het vergaderen van schadelyke restanten of te grooten voorraad van de hand kan worden gezet.

23 Julij
18 September

*Vernieuwd verbod tegen verkoop van suiker
en rijst door particulieren aan vreemdelingen.*

Heeren XVII^{den} hadden opgemerkt, dat te meermalen bevonden zy de Engelsche traffiquanten, op pretext van benodigheyd, groote partyen arak, zuyker en andere goederen inkoopten, die by vervolg meer tot negocië als tot consumtie worden gebruikt, en dat dus de verkoops prysen daar van dermaten dienen te worden gereguleert, dat door den vervoer van dezelve geen prejuditie aan 's Comp^s handel werde toegebracht,

gelyk de berigten van Souratte en andere plaatsen aantoonen, dat zoude geschieden; zoo is, zonder in overweging te neemen, hoe gebrekkig de berigten zyn wegens 't geene de Engelsen hier van daan, tot prejuditie voor den handel om de West van Indie, zouden vervoeren en zonder nader te gewagen van 't nut en de billykheid, dat men inzonderheid den leverancier van arak en zuiker in deeze colonie eenigsints een bepaalde weg openlaat om niet geruineert te worden, maar alleen ter zaake men de particulieren niet dwingen kan om 't geene zy aan de Comp^e niet leveren kunnen, *tegen hoge prijzen* aan vreemde af te staan, wanneer men hen den verkoop toelaat, nadien dan, of uit noodzaak, of om den anderen te verkloeken, het goed, waar mede zy overkropt zyn, tegen de mogelykst laagste waarde omzetten en dit voornamelyk nopens de arak moet en kan worden toegelaten, zoo is goedgevonden en verstaan om, dewyl wel op den 14^{en} February 1764 beslooten is om de vreemde Europise natien niet dan 's Comp^e wege met zuiker, arak en ryst te assisteeren, met verbod aan de ingezetenen om geene dier producten aan hen in 't particulier te verkoopen, op de poenaliteyten, daar by vermeld, maar dit egter nu en dan toegelaten en van die vryheyd mogelyk ook wel eens misbruyk gemaakt is, altans nader te statueeren, dat, wanneer, 't zy door Engelsen, Fransen, Zweeden en Deenen, verzoek word gedaan om arak by particulieren te koopen, zulks, naar bevinding van zaaken, nog wel zal worden geaccordeert, maar dat integendeel na het einde van dit jaar (te weten niet vroeger, om de wille van den boomwagter) niet alleen nimmer meer zal worden gepermitteert om zuiker en ryst by particulieren op te doen, maar dit ook by een te affigeren biljet, in de alhier gebruykelyke talen de gemeente by renovatie te verbieden, met bedryging, dat, hier tegen gehandeld wordende, de koop vernietigd, de ryst of zuiker zonder forme van proces verbeurd verklaard zal worden, de helft ten profyte voor den aanhaler of wie de calange doen zal (wie zulks ook weezen mogte), item de wederhelft voor de Comp^e, en ook nog daar en boven door den verkoper van de

zuyker, 't zy eygenaar of makelaar, zal moeten worden betaald de waarde van dien, ten behoeve van de diacony armen deezor steele.

Voorts by het assisteren van opgemelde vreemde natien met poeder zuyker uyt 's Comp^s pakhuisen tegen de by resolutien van 13 April 1762 bereets gestipuleerde prys van 5 rixd^s voor 't picol en waar op dus in genen deele tegen de Comp^e gemarkt kan worden, door 't gene niet alleen op de bloote inkoops prys meer word betaald, maar aan pagtpenningen, enz. ten bezwaare komt, door een der casteels oppercoopliden, al mede met het begin van 't aanstaande jaar te introduceeren, steeds een ondertekend open briefje aan de gezaghebber van elk vaartuig, waar mede wat afgescheept word, te doen verleenen, vermeldende de quantiteit en 't getal der kanassers en der ponden; met last aan den water fiscaal en sabandaars om nauwkeurig te letten en zorg te dragen, dat, gelyk in 't algemeen geen verboden handel storeloos gepleegt worde, in 't byzonder geen zuyker, dan met permissie deezor regeering, uitgevoerd worde naar eenig vreemd schip of minder vaartuig en vooral in 't aanstaande jaar en vervolgens geen andere dan by de Comp^e ingekogte, waar van zodanig bewys, als voorschreve, zal moeten worden vertoond, zonder dienaangaande eenige conniventie te laten plaats hebben.

Mitsgaders ook aan 't hoofd over 's Comp^s zeemagt, den Edelen Houtingh, ten deze opzigte te recommandeeren om op de rheede door de wagthebbende officieren op de brandwagt te doen observeeren, dat, buiten de vigeerende bepaaling tot wering van verboden aan- of vervoer met vreemde scheepen, ook geen zuyker met het begin van 't aanstaande jaar naar die bodems mag worden gebragt, als waar van, in voegen als even, een speciaal bewys, door een der oppercoopliden van 't casteel ondertekent, onder den gezaghebber van 't transport vaartuig zal moeten berusten, als mede dat zy, respective officieren van de brandwagt, op dat 'er ten tweede maal geen gebruik van mogte worden gemaakt, dat certifikaat zullen moeten naar zig neemen en by het doen van rapport het successive overleggen".

24 Julij. *Verbod tegen uitvoer van rijst van Java naar den »overwal».*

Ten gevolge van buitengewone droogte heerschte misgewas in Midden-Java.

27 Julij. *Last op de buiten-kantoren voor elken geëmancipeerden slaaf door den vrijgever »of die het in qualiteit [van executeur, enz.] doet», behalve het zegel-, op- en expeditie-geld voor den vrijbrief, te doen betalen 25 rijksdaalders ten behoeve van de diaconie armen, 't zij die ter plaatse van de vrijgeving, 't zij die te Batavia.*

Zulks moest strekken »tot tegengang van d'excessen in »t vrygeven van slaaven».

De Regering herinnerde tevens aan »d'oude ordre» nopens het onderhoud van zieke geëmancipeerden. Zie bij 10 December 1765 en 20 Mei 1766.

De betaling geschiedde aan commissarissen, »die 'er toe »vaceren».

1 September. *Verstrekking van Rhijn-wijn, in plaats van zek-wijn, aan zieken in Compagnie's hospitalen.*

Buiten regenten van 's Comp^a hospitaalen in loco by een extract uit haare resolutien van den 26^{en} Augustus jongstleeden voordragende, dat de respective praktisyns van 't binnen ziekenhuys verzoek gedaan hadden, dat voortaan Rynse wyn in plaats van zecq wyn aan de impotenten mogte worden verstrekt, als oordeelende d'eerste van vry meer nut en dienst dan de laatste; zoo is, in hope, dat de beste keus in deesen mag weesen gedaan, als waar aan een zeer groote menigte elendelingen en met deeze de maatschappye veel belang heeft, goedgevonden en verstaan om, naar den voorstel, in plaats van zecq, in den aanstaande Rynse wyn voor de zieken in het binnen hospitaal te laten verstrekken.

8 September. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was thee, diamanten en andere, edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

^{8 September}
_{8 October}. *Uitschrijving van een dank-, boete- en bededag wegens het aanstaande vertrek eener retour-vloot.*

10 September. *Aanstelling van een tweeden predikant te Samarang.*

Zulks geschiedde, »mits de toenemende uitgebreidheid der gemeente op Java's Oost-kust, waar door inzonderheid de kerk op Samarang enige maanden in 't jaar van haren leeraar beroofd word, door de visites, welke naar de onderhorige comptoiren van dat gouvernement successive moeten geschieden».

¹⁵
₁₈ September. *Verbod tegen het inbrengen van geld in de Bank van leening en Bank courant onder een valschen naam.*

Tot het mogelykste instandhouden van de bank en maintien van de goede en heilzame orders, daar voor leggende, is geöndgevonden en verstaan een iegelyk by affictie van biljetten in de alhier gebrukelyke landstalen te laten aankundigen, dat, wanneer geld in meermelde bank gebragt word op de naam van iemand, aan wien het niet toekomt, of 'er ook bereets zodanig in mogte berusten, het zelve by de eerste ontdekking van 't slinks bedryf, zonder de minste form van proces, zal wezen verbeurd ten behoeve van de diacony-armen alhier; dog egter, om zulke, welke in deezen niet na behoren gehandeld hebben, tyd tot redres te geven, de executie van dit nadrukelyk middel niet voor primo October aanstaande te laten plaats hebben.

18 September. *Bepaling, dat men, naar Nederland terugkeerende, geene grootere premie aldaar zoude erlangen, al was men ook gedurende de reis in rang bevorderd.*

18 September. *Magtiging op den Directeur-Generaal wissels op de Kaap de Goede Hoop af te geven.*

Ofschoon het voor 's Comp^t belang niet nodig zy om alhier geld per wissel te accepteren en het trekken op het gouvernement van Cabo de Goede Hoop misschien niet zeer te stade zal komen, is egter, wyl het aangeboden maar in een geringheid bestaat, aan de gemeente ook in dezen een weg tot doen van remises open gelaten en de ministers aldaar altoos hare benodigdheid vinden kunnen met het ligten van eenige contanten uit het voor Indie gedestineerde geld, gelyk te meermalen geschied zy, is goedgevonden en verstaan den heer Directeur Generaal te qualificeren om de door diverse gerepresenteerde zes en dertig duizend guldens per wissel, ter uitkering aan de Caab, met de gewone agio te accepteren,

22 September. *Voorschriften nopens gepermitteerde bagage.*

Nademaal sedert het doen emanereen van het advertisement van den 1^{en} February 1760, bepaalende de lasten van Compagnies zeevaart en anderen in Indie, verscheiden' besluiten by de hooge regeering deezer landen genomen zyn, welke tot alteratie of ampliatio van hetzelfde strekken en overzulks ter kennis dienen te komen van dien het aangaan mogte; zoo is op heden in Raade van Indie goedgevonden en verstaan voor het vervolg by deezen te statuereen, dat op de schepen, in Indie vaarende, buiten de gepermitteerde bagage by de daaromtrent gemaakte en nog in weezen blyvende reglementen en ordonnantien, zullen toegestaan worden:

Op een schip van 150 voeten:

aan het hoofd van Compagnies zeemagt in Indie.	8	lasten.
» den opper-equipagemeester te Batavia.....	4	»
» » onder-equipagemeester te Batavia.....	2	»
» » capitein, capitein luitenant of schipper..	8	»
» de opperstuurlieden ieder.....	3	»

aan de onderstuurlieden ieder.....	2	lasten.
» den opperchirurgyn.....	2	»
» » krankbezoeker.....	2	»
» » gouverneur of directeur ter plaatze, van waar het schip naar Batavia retourneert	1	»
» » equipagemeester aldaar.....	1	»
Op een schip van 140 tot 130 voeten:		
aan het hoofd van Compagnies zeemagt in Indie.	6	»
» den opper-equipagemeester te Batavia.....	3	»
» » onder-equipagemeester te Batavia.....	1 $\frac{1}{2}$	»
» » capitein, capitein luitenant of schipper..	7	»
» de opperstuurlieden ieder.....	3	»
» » onderstuurlieden ieder.....	2	»
» den opperchirurgyn.....	2	»
» » krankbezoeker.....	2	»
» » gouverneur of directeur ter plaatze, van waar het schip retourneert.....	1	»
» » equipagemeester aldaar.....	1	»
Op een schip van 125 tot 100 voeten:		
aan het hoofd van Compagnies zeemagt in Indie.	4	»
» den opper equipagemeester te Batavia.....	2	»
» » onder-equipagemeester te Batavia.....	1	»
» » capitein, capitein luitenant of schipper..	6	»
» de opperstuurlieden ieder.....	5	»
» » onderstuurlieden ieder.....	2	»
» den opperchirurgyn.....	2	»
» » krankbezoeker... ..	2	»
» » gouverneur of directeur ter plaatze, van waar het schip retourneert.....	1	»
» » equipagemeester aldaar.....	1	»
Op scheepjes en vaartuigen daar beneden:		
aan het hoofd van Compagnies zeemagt in Indie.	2	»
» den opper-equipagemeester te Batavia.....	1	»
» » gezaghebber.....	3	»
» » onderstuurman.....	2	»

Zullende voor ieder last niet meer dan tien kanassers of

drie leggers gerekend en aan de capiteins, capitein luitenants, schippers en gezaghebbers van Compagnies schepen en mindere vaartuigen alsnog, ingevolge de resolutie der hooge regeeringe van den 17^{en} Juli 1752, zoo op de heen- als terug-reize, toegelaten worden de verdubbeling der hiervooren gespecificeerde lasten, in diervoegen, dat dezelve zullen mogen laaden:

in een schip van 150 voeten.....	16 lasten.
» » » » 140 tot 150 voeten.....	14 »
» » » » 125 » 100 » ..	12 »
» » » » daar beneden	6 »

mits dat die alle bestaan in suiker, ryst, arak en houtwerken of, op plaatzen, daar dezelve niet te bekomen zyn, in andere gepermitteerde, onkostbaare, volumineuse, dog niet precieuse goederen, onder welke laatste speciaal begreepen worden alle Sourattesche zyden kleeden, Westersche lywaaten of diergelyke contrabande waaren.

Van de invoegen voorschreven gepermitteerde lasten zullen de scheeps-officieren, sub pene van eene gevoelige correctie naar bevinding van zaaken, indien zig aan de overtredinge deezes mogten schuldig maaken, direct of indirect, niets onderwegen vermogen te verkoopen aan eenig vreemd Europeër, inlander of iemand anders, maar zulks uitstellen moeten tot hunne komst ter plaatze, werwaarts zy gedestineerd zyn, wanneer het hun vry zal staan om 'er mede te handelen naar hun welgevallen, zonder bemoeyenisse der ministers en bediendens op de buiten-comptoiren.

Waarenboven zy gehouden zullen weezen om, wanneer zy de lasten van het hoofd van Compagnies zeemagt in Indie of van den opper- en onder-equipagemeester alhier, 't zy in commissie, dan wel door koop overgenomen of in geschenk ontvangen hebbende, dus voor hunne eigen' rekening vervoeren, zig te voorzien van een behoorlyk certificaat, dat zy 'er, als gezegd, de beheering van of eigendom aan gekregen hebben, en hetzelfde ter plaatze, daar zy aankomen en de Compagnie tol heft, te vertoonen, mitsgaders daarvan den halven tol te betaalen, zoo wel als van de lasten, die hun zelfs zyn toegelegd

Blyvende voor het overige de bepalingen, restrictien en ordres omtrent de limieten van den particulieren handel onder de penaliteiten, tegens de overtreeders vastgesteld, in haar weezen en vigore.

En opdat niemand van deeze bevelen voortaan onkundig zoude behoeven te weezen en ieder zig voor schaade kunne wagten, wordt een iegelyk, dien zulks aangaan mogt, by affixie alhier van dit biljet niet alleen de noodige advertentie gedaan, maar zal hetzelfde ook alomme naar de buiten-comptoiren, daar het te passe komt, gezonden en by de instructieve papieren voor de scheeps-overheden gevoegd worden, met ordre aan de respective officieren van justitie alhier, voornaamelyk den water-fisikaal en de justitieele bediendens op de buiten-comptoiren, om een nauwkeurig toezigt te houden en te doen houden, dat daartegen: geene overtreding of conniventie plaats vinde.

28 September. *Verbod tegen het medenemen van slaven ter verkoop naar de Kaap de Goede Hoop.*

Op de klagten der ministeren in het boven genoemde gouvernement over den aanbrengh van Oosterse slaven aldaar, mits de moord-zugt van dezelve, gepaart met verzoek, dat daar tegen door deze regering de noodige voorzieninge geschiede, is, dewyl gedagte colonie inzonderheid de funeste ondervinding van de wraakgierige geaartheid der Oosterlingen (over 't algemeen genomen) heeft en dat wel byzonder wegens het uitschot, dat 'er gewoonlyk naar toe gezonden of mede genomen word, overzulks goedgevonden en verstaan om door affixie van biljetten, zo hier aan land op de gewone pláatzen, als inzonderheid successive aan scheeps-boord op de repatrierende en naar het gedagte gouvernement vertrekkende provisie schepen, een ieder te waarschouwen om geen Oostersche mans-slaven (waar het maar eigentlyk op ziet) naar Cabo de Goede Hoop in bestelling of ter verkoop te zenden, nog ter bestelling of ter verkoop mede nemen; sub pene, dat, men onderstaande

hier tegen te handelen, zodanigen slaaf, 't zy hy by 't vertrek van 't schip of eerst ginter by aankomst ontdekt word, dadelyk voor de Comp^e zal worden geconfisqueert; en dus ook speciaal den water fiscaal te demanderen om by de monstering oplettende te wezen, dat dit verbod niet straffeloos overtreden worde.

Zie ook $\frac{27 \text{ Julij}}{2 \text{ September}}$ 1784 en 3 December 1793.

29 September. *Vernieuwing van het reglement op het benoemen en ontslaan van Compagnie's dienaren, vastgesteld op $\frac{31 \text{ Julij}}{6 \text{ Augustus}}$ 1753.*

Dit uitvoerige reglement is grootendeels gelijkloidend aan dat van 1753, waarom hier alleen de wijzigingen worden aangegeven.

1753, Titel I, § 1, aan het slot is toegevoegd: »dog de gouverneur van Java, geen Raad van Indien zynde, krygt alleen de commandeurs gagie van 120 guldens”;

§ 12, als voren: »excepto den secunde en hoofdadministrateur van Ternaten, welke geene hooger qualiteit mag bekleeden als die van koopman”;

§ 13, is vervangen door: »de resident te Cheribon, opperhoofden te Tutucoryn en Trinconomale en eerste residenten te Souracarta en Djodjocarta worden by hunne aanstelling gemeenlyk kooplieden met 60 guldens, voor vyf jaaren, en vervolgens ook wel opperkooplieden met 80 guldens, voor vyf jaaren”;

§ 16 is vervallen, zoodat § 17 wordt 16, enz., enz.;

§ 17 »Eerste clerccquen” is veranderd in: »eerste gesworen »clerken”;

§ 19, aan het slot is toegevoegd: »ook wordt aan de eerstgemelden wel eens direct by hunne aanstelling de qualiteit van koopman toegevoegd, indien die van onderkoopman reeds eenige jaaren bekleed hebben”;

§ 20 »De administrateur in 't kleeden-pakhuys”, vervallen;

§ 21, luidt, als volgt: »van de politieke bediendens op de

buiten-comptoiren worden de volgende alle kooplieden met 60 guldens ter maand, voor vyf jaaren, by hunne aanstelling of bevestiging in Raade van Indien, te weten:

In Amboina:

de opperhoofden van Sapparoua en Hila.

In Banda:

het opperhoofd van Poulo Ay en Rhun.

Op Chormandel:

het opperhoofd te Paliacatta,

de eerste pakhuismeester en negotie-boekhouder te Nagapatnam.

Op Ceilon:

de eerste pakhuismeester	} te Colombo,
• negotie-boekhouder	
• soldy-boekhouder	
• secretaris van politie	
• eerste visitateur	
• lieutenant dessave	
• administrateurs te Jaffenapatnam en Gale.	

Op Java's Oostkust:

de eerste pakhuismeester en negotie-boekhouder te Samarang	} als zy hun onderkoopmans verband hebben uitgediend,
• resident te Tagal	
• " " Grissé	
• tweede resident te Souracarta.	

In Bengale:

de eerste pakhuismeester en negotie-boekhouder	} te Hougli,
• " in de kleeden-zaal	
het opperhoofd te Pattena,	
de secunde van Cassimbazaar.	

Op Sumatra's Westkust:

de eerste administrateur te Padang.

Te Bantam:

de administrateur.

Op Japan:

de pakhuismeester.

Op Palembang:

de eerste resident”;

§ 22, de lijst van bedienden luidt nu:

1 adjunct van den eersten gezworen clerk,

1 marginalist,

1 korte notulist, verbalist en realist.

2 archivarii, waarvan de een teffens bibliothecaris en de ander dagregisterhouder is,

5 onderkooplieden;

§ 25, achter: »overdragers van de respective soldy »comptoiren” is gevoegd: »behalven dat van het hospitaal”;

§ 26, achter: »comptoir van de generale visite” is gevoegd: »en het comptoir generaal”;

§ 27 is vervangen door: »de overdrager in het ambagtsquartier, boekhouder van de paardenstal, garnizoenschryver en eerste suppoost op het comptoir van den opper-equipagiemeeester kunnen ook op die diensten de qualiteit van onderkoopman obtineeren, als zy hun verband van boekhouder of assistent hebben uitgediend”;

§ 28, de lijst van bedienden is gewijzigd, als volgt:

In Amboina:

het hoofd te Haroeko,

» » » Laricque,

de secretaris van politie

» soldy-boekhouder

» kassier en winkelier

} ten hoofdcomptoire.

In Banda:

het hoofd te Wayer,

de secretaris van politie

» soldy-boekhouder

} ten hoofdcomptoire.

In Ternaten:

de resident te Gorontale,

» » » Manado,

» secretaris van politie

» soldy-boekhouder en dispencier

} ten hoofdcomptoire.

Op Macasser:

de resident van Boelocomba en Bonthain,

» » » Bima,

» » » Maros,

» secretaris van politie, cassier en winkelier } ten hoofd-

» ontvanger en licentmeester } comptoire.

Te Malacca:

de ontvanger en licentmeester,

» secretaris van politie,

» soldy-boekhouder en winkelier.

Op Chormandel:

het opperhoofd te Sadraspatnam, dog kan ook koopman weezen,

» » » Palicol,

» » » Jaggarnaikpoeram,

» » » Bimilipatnam,

de adigaar en muntmeester

» tweede pakhuismeester

» secretaris van politie en kassier } te Nagapatnam,

» factuurhouder

» essayeur

» secunde te Paliacatta.

Op Ceilon:

het opperhoofd te Manaar,

» » » Calpetty,

de president van de tuinbeschryving en

ontvanger der domeinen

het hoofd der Mahabadde

de eerste clerk van politie en secretaris

van den civielen raad

» tweede pakhuismeester

» dispencier

» negotie-overdrager

» soldy-overdrager

» kassier

» winkelier

» tweede visitateur

te Colombo,

- de klein winkelier te Colombo,
- » secretaris van politie en kassier
 - » soldy-boekhouder
 - » tombohouder en winkelier
- } te Jaffenapatnam,
- » secretaris van politie en justitie
 - » eerste pakhuismeester
 - » soldy-boekhouder
- } te Gale,
- » opziender van de Gale Corle,
 - » administrateur
 - » fiscaal en secretaris van politie
 - » pakhuismeester te Trinconomale,
- } te Tutucoryn,
- het opperhoofd te Baticaloa.

Op Java's Oostkust:

- de resident te Japara,
- » » » Rembang,
 - » » » Joana,
 - » » » Sumanap,
 - » secretaris van politie
 - » tweede pakhuismeester en kassier
 - » soldy-boekhouder
 - » ontvanger der domeinen
 - » administrateur
 - » soldy-boekhouder, teffens scriba zynde
- } te Samarang,
- } te Sourabaya.

In Bengale:

- de secretaris van politie en kassier
- » factuurhouder en dispencier
 - » ordinaire gecommiteerden
 - » tweede pakhuismeester
 - » » in de kleeden-zaal
 - » soldy-boekhouder
- } te Hougli,
- » kassier en ordinaire gecommiteerde
 - » pakhuismeester
 - » tweede ordinaire gecommiteerde
 - » secunde in Pattena.
- } te Cassimbazaar,

In Souratta:

- het opperhoofd van Brootchia,

de pakhuismeester }
 » secretaris van politie } ten hoofdcomptoire.

Op Sumatra's Westkust:
 het opperhoofd van Poulo Chinco,
 de tweede administrateur }
 » secretaris van politie en kassier } te Padang.

Op Mallabaar:
 het opperhoofd te Coilan,
 » » » Cananoor,
 de pakhuismeester }
 » secretaris van politie }
 » soldy-boekhouder en dispencier } te Cochim.
 » kassier en winkelier }

Op Japan:
 de negotie-boekhouder,
 » dispencier.

Te Palembang:
 de tweede.

Op Timor:
 het opperhoofd.

Te Banjermassing:
 de eerste resident;

§ 29, het aantal klerken is teruggebracht tot 19 en dat, der extra-ordinaire klerken tot 11. Bovendien is vóór de woorden: »zy hebben alle geen verband», ingevoegd: »dog de klerken, by de secretarissen der hooge regeeringe dienst doende, worden onder het voorsz. getal niet gerekend»;

§ 30, achter de overdragers in het logie-garnisoen-kantoor is gevoegd: »en de scheeps-soldy-boekhouders». — Deze laatsten zijn vervallen, waar zij verder in deze paragraaph voorkomen; tusschen § 31 en 32 zijn ingeschoven de navolgende nieuwe paragraphen:

§ 31. Javaansche en Maleitsche schryvers, in dienst genomen wordende, krygen 10 guldens voor vyf jaaren en worden vervolgens verbeterd als andere, hier te lande geboren scribenten.

§ 32. Boekhouders met f 30 mogen op de buiten-comptoiren weezen de volgende bediendens, als:

In Amboina:

de resident van Manipa,

» » » Boero,

» eerste clerk van politie

» secretaris van justitie en den landraad

» pakhuis-opziender

» negotie-overdrager

» soldy-overdrager

} ten hoofdcomptoire.

In Banda:

het hoofd van Ouriën,

de eerste clerk van politie en

secretaris van justitie

» kassier en winkelier

» dispencier

» negotie-overdrager

» soldy-overdrager

} ten hoofdcomptoire.

In Ternaten:

de resident te Xullabessie,

» eerste clerk van politie en

secretaris van justitie

» kassier

» negotie-overdrager

» soldy-overdrager

} ten hoofdcomptoire.

Te Macasser:

de resident van Saleyer,

» eerste clerk van politie en secre-
taris van justitie

» dispencier

» negotie-overdrager

» soldy-overdrager

» oppertolk

} ten hoofdcomptoire.

Te Malacca:

de eerste clerk van politie en secretaris van justitie,

» dispencier,

de negotie-overdrager,
 » soldy-overdrager,
 zoo mede de resident van Pera.

Op Chormandel:

de resident te Portonovo,
 » » » Masulipatnam,
 » » » Coedeloer,
 » eerste clerk van politie en secretaris
 van justitie
 » soldy-boekhouder
 » adigaar der dorpen
 » ontvanger van Compagnies revenuen
 » negotie-overdrager
 » gecommiteerden in de munt
 » pakhuismeester }
 » gezworen scriba } te Paliacatta,
 » secunde te Bimilipatnam,
 » » » Palicol,
 » » » Jaggernaikpoeram,
 » » » Sadraspatnam, dog, kan ook onderkoopman

te Nagapatnam.

te Paliacatta,

weezen.

Op Ceilon:

de secretaris van den Raad van justitie
 » opziender van het yzer-magazyn
 » ontvanger van den arreek
 » tombouder
 » adjunct van den fiscaal
 » secretaris van den landraad
 » garnizoenschryver
 » consumptie-boekhouder op Hulftsdorp,
 » pakhuismeester
 » eerste clerk
 » secretaris van justitie
 » negotie-overdrager
 » soldy-overdrager
 » secretaris van den civielen en landraad

te Colombo,

te Jaffenapatnam,

- de consumptie-boekhouder en geauthoriseerde te Manaar,
- » eerste klerk
 - » tweede pakhuismeester
 - » winkelier
 - » dispencier
 - » ontvanger van den arreek
 - » negotie-overdrager
 - » soldy-overdrager
 - » scriba van den landraad
- } te Gale,
- » consumptie-boekhouder
 - » geauthoriseerde
 - » lywatier
 - » pakhuismeester
 - » kassier en soldy-boekhouder
 - » eerste clerk
 - » negotie-overdrager
 - » munímeester
 - » essayeur
- } te Mature,
- » eerste en tweede residenten van Mannapaar, Ponnecail,
 - » Caap Commoryn en Kilkaré,
 - » fiscaal, soldy-boekhouder en kassier
 - » secretaris van politie en justitie, mits-
 - » gaders winkelier
- } te Trinconomale,
- » consumptie-boekhouder en geauthoriseerde op Baticala,
 - » „ „ „ „ „ „ te Calpetty.

Op Java's Oostkust:

- de resident op Paccalongang,
- » eerste clerk
 - » secretaris van justitie
 - » gezworen translateur
 - » negotie-overdrager
 - » soldy-overdrager
 - » dispencier
 - » gezworen translateur op Sourabaya.
 - » soldy-boekhouder en scriba te Souracarta,
- } te Samarang,

In Bengale:

- de eerste clerk van politie en secretaris van justitie } te Hougly,
 » derde, vierde en vyfde in de kleeden-zaal }
 » derde te Pattena,
 » eerste en tweede in de munt te Cassimbazaar,
 » resident te Dhekka.

In Souratta:

- de eerste clerk van politie en secre- }
 » taris van justitie } ten hoofdcomptoire,
 » tweede pakhuismeester en negotie- }
 » overdrager }
 » soldy-boekhouder, kassier en dis- }
 » pencier }
 » secunde te Brootchia.

Op Sumatra's Westkust:

- de resident van Adjerhadja,
 » » » Ayerbangies,
 » » » Baros,
 » eerste clerk van politie en secretaris van }
 » justitie } te Padang,
 » soldy-boekhouder }
 » secunde te Poulo Chinco.

Op Mallabaar;

- de resident op Cranganoor,
 » » » Paponetty,
 » eerste clerk van politie en secretaris }
 » van justitie. } te Cochim.
 » hoofdtolk, }
 » negotie-overdrager }
 » soldy-overdrager }

Op Bantam:

- de gezworen scriba,
 » resident op Lampong Toulong Bauwang,
 » » » » Samanca.

Op Japan:

- de scriba.

Op Cheribon:
de pakhuismeester,
» scriba.

Op Timor:
de secunde,
» scriba.

Op Banjer:
de secunde.

Op Jamby:
de resident;

§ 32 (nieuw § 33), aan het slot is toegevoegd: »excepto op Java's Oostkust, Sumatra's Westkust en Bantam, van waar de pennisten, die mits tyds expiratie om verbetering verzoeken, aan de hooge regeering moeten worden voorgedragen»:

§ 33 (nieuw § 34) luidt, als volgt: »geen onderkoopmans kostgeld en emolumenten te geeven aan boekhouders, dien zulks niet door hunne Hoog-Edelheden is toegelegd»:

§ 34 (nieuw § 35), alinea 2, luidt: »by de verbetering moet blyken en by de actens aangewezen worden, of de pennisten van Batavia gezonden, dan of ze op de buiten-comptoiren aan de pen gechangeerd zyn en aan de laatsten door de hooge regeering het assistenten kostgeld toegelegd is»:

§ 36 en 37 zijn vervangen door de volgende § 37: »gequalificeerden op de buiten-comptoiren, tot onderkooplieden inclusive en die 'er mede gelykstandig zyn, mogen naar Batavia, zoo min als naar Nederland verlost worden buiten consent van de hooge regeeringe; en naar herwaarts zelfs geene boekhouders, ten zy ze genegen zyn te repatrieeren, wanneer hunne gagie moet worden afgeschreeven; dog van mindere dienaaren mogen geene naar deeze hoofdplaats, nog ook van Ceilon, Bengale en elders naar Nederland vertrekken, die hun verband niet hebben uitgediend, als met afgeschreeven' gagie, op pene, dat anders de gene, die hun daartoe permissie verleend hebben, de by hen tegen de ordre verdiende maandgelden zullen moeten vergoeden; terwyl van de assistenten in het gemeen, die na de expiratie van hun verband naar Batavia opkomen, de

reden daarvan en hunne hoedanigheden moeten worden aangehaald in de brieven aan de hooge regeeringe”;

Titel II, § 6, »de eerste geswore clerquien” veranderd in: »de eerste clerken”; de secretaris van zee- en commercie-zaken vervalt;

§ 10, »commissarissen van zee- en commercie-zaaken” vervalt; »kleyne gerigts zaken” wordt: »commissarissen van »huwelyksche en kleine gerigts zaken”; zoo ook in § 6;

§ 13 »8 guldens of meer”, lees: »18 guldens of meer”;

Titel III, § 1, luidt: »de fiscaals in Amboina en Banda, te Macasser, daar teffens soldy-boekhouder weezen moet, te Mallacca, daar teffens kassier is, te Nagapatnam, te Colombo, te Houghi, daar teffens dorpmeeester is, in Souratta en te Cochim worden, enz”. Aan het slot is toegevoegd: »het gene »ook by de actens moet worden bekend gesteld”;

§ 5 en 4 zijn vervangen door § 5: »te Ternaten, daar teffens winkelier weezen moet, in de respectie commandementen, van Sumatra's Westkust, Bantam, Gale en Jaffenapatnam, te Paliacatta, daar teffens tweede is, te Tutucoryn, daar teffens secretaris van politie is, mogen de fiscaals niet hooger weezen als onderkoopman met 40 guldens ter maand”;

§ 6 (nieuw § 5) aan het slot toegevoegd: »op een verband »van vyf jaaren”;

§ 7 (nieuw § 6) aan het slot toegevoegd: »voor vyf jaaren”;

Titel IV, § 3 t/m 6 vervallen;

§ 9 (nieuw § 5) »zonder verband of kostgeld” vervallen;

§ 12 (nieuw § 8), luidt: »de krankbesoekers, voor de gouverneurs en directeurs het gebed doende, mogen, na expiratie van hun eerste verband, f 30 en vervolgens f 36 winnen, beide voor drie jaaren, ten zy van byzondere merites bevonden worden, wanneer zy binnen het eerste verband wel eens f 30 krygen kunnen; maar de andere, enz”;

§ 15 (nieuw § 9) »voor gage en kostgeld, zonder verband” vervallen;

§ 14 t/m 16 (nieuw § 10 t/m 13), zijn vervangen door:

§ 10. Desgelyks mogen van de inlandsche leer- en school-

meesters, alhier aangenomen wordende, de eerste *f* 10 en de laatste *f* 15 ter maand winnen.

§ 11. De inlandsche leermeesters op de buiten-comptoiren worden aangenomen met *f* 7, krygen na drie jaaren telkens *f* 2 opslag en worden by vacature schoolmeesters met *f* 15, mitsgaders vervolgens voorleezers met *f* 20.

§ 12. De inlandsche voorleezers, krankbezoekers, school- en leermeesters worden niet onder de permanente loontrekkende dienaaren gerekend, hebben daarom ook geen verband, nog kostgeld en moet hun de gagie betaald worden zonder korting of de ryksdaalder tegens 48 stuivers.

§ 13. Op de kerkelyke bediendens is mede applicabel wat titul I, § 37 en 39 gezegd is ten opzigte van de genen, die verlost of in dienst aangenomen worden;

Titel V, § 1, „Commandeurs begrepen”, vervangen door: „commandeur en opper-equipagiemeester te „Batavia”;

overigens luidt deze titel, als volgt :

§ 2. De onder-equipagiemeester krygt by zyne aanstelling de gagie van 72 guldens of de hoogste, die een schipper winnen mag, zoo hy dezelve niet reeds wint, met de rang boven de capiteins ter zee.

§ 3. Schippers, van opperstuurlieden gemaakt wordende, die hun verband niet hebben uitgediend, krygen *f* 60, om daar voor hunnen tyd uit te dienen, na dies expiratie, even als de genen, welke hun verband als opperstuurman uitgediend hebben, *f* 66 voor drie jaaren; dezelve verlopen zynde, zonder dat zy intusschen zyn gerepatrieerd, kunnen zy *f* 72 krygen, voor drie jaaren, dat de hoogste gagie is, welke zy in die qualiteit winnen mogen.

§ 4. Van mindere zeevaardenden (except de koks en koksmaats, waarvan in het vervolg nader), die op de uitreizen bezuiden de linie en aan de Caap de Goede Hoop tot een hoogere qualiteit aangesteld worden, geschiedt zulks met halveering van gagie, op hun loopend verband, van den dag hunner aanstellinge.

§ 5. Maar benoorden de linie aangesteld zynde, krygen zy alle de volle gagie op een nieuw verband.

§ 6. Onderstuurlieden met 32 guldens, die hun driejaarig verband uitgediend hebben, krygen by aanstelling tot opperstuurman aanstonds de volle gagie van 48 guldens, voor drie jaaren, maar binnen hun verbonden tyd tot die qualiteit bevorderd wordende, by halveering 40 guldens, op hun loopend verband.

§ 7. De equipagie-opzigtters in Amboina, Banda, Ternaten, op Macasser, Mallacca, Sumatra's Westkust en Java's Oostkust krygen by hunne aanstelling de gagie van *f* 24 ter maand met de qualiteit van derdewaak, byaldien die gagie niet reeds winnen, en kunnen, na verloop van drie jaaren, tot onderstuurman met 32 guldens verbeterd worden, zonder naderhand, uit hoofde van tyds expiratie, na verder advancement in qualiteit en gagie op die functie te mogen aspireeren.

§ 8. Op Chormandel zal de equipagie-opziender by aanstelling mogen weezen onderstuurman met *f* 32, mede voor drie jaaren, en, na de expiratie van zyn verband, opperstuurman met 48 guldens, onder een verband als even.

§ 9. Maar op Ceilon, te weeten Colombo en Gale, ook in Bengale, zullen zy de qualiteit van schipper mogen hebben, met zoodanige verbeteringen in gagie, als omtrent de zulken § 5 is vastgesteld; en daarentegen op Mallabaar weder tot geen hooger trap geadvanceerd worden dan opperstuurman met 48 guldens en in Souratta tot die van onderstuurman met *f* 32.

§ 10. Zeevaardenden op passeerende of in het land vaarende en blyvende schepen mogen op de buiten-comptoiren niet verbeterd worden, schoon ook by vacature in qualiteit opklimmen; onverminderd het régt; dat de scheepsoverheden tot hiertoe gehad hebben om, by afsterving op de reize en indien het volslagen vereischt, by resolutie van den scheeps of breederraad de noodige voorziening te mogen doen en by retour ter deezer hoofdplaatze daarop alhier de approbatie, met de daartoe staande gagie, te verzoeken.

§ 11. Maar op Ceilon en in Bengale mogen de openvallende officiers plaatzen op de retourschepen, tot schippers inclusive, vervuld worden met de ordinaire gagie, op approbatie van de heeren Majores.

§ 12. Geen onderstuurlieden, nog derdewaaken, mogen aangesteld worden als ter vervulling van vaccerende plaatzen en mits zy by examen in de theorie van de navigatie bequaam bevonden worden, waarvan by de actens speciale aanwyzing moet worden gedaan.

§ 13. Onderstuurlieden, met *f* 32 uitkomende, mogen niet in gagie verhoogd worden; maar, van derdewaaken binnen 's tyds of op de uitreise bezuiden de linie aangesteld wordende, krygen zy by halveering van gagie *f* 29 op het loopend verband; mogende de laatsten, die met *f* 26 uitkomen, zoo min als die hier daartoe aangesteld worden en doorgaans eerst *f* 20 of *f* 24 winnen, als het hoogste, dat hun, van quartiermeester of matroos daartoe bevorderd wordende, mag toegelegd worden, voor onderstuurlieden bekend staan, schoon zy, wanneer, by ontstentenis van een onderstuurman, direct op den opperstuurman volgen, omtrent den zee-dienst dezelfde verantwoordiging behouden, die tans de onderstuurlieden hebben.

§ 14. Loozen in Bengale krygen by aanstelling *f* 24 en worden verbeterd met 8 guldens, teffens voor drie jaaren, dog hun verband voor *f* 40 uitgediend hebbende, moeten zy hun examen in de theorie van de navigatie doen, voor dat zy *f* 48 krygen, om in het vervolg als opperstuurlieden ge-emploieerd te kunnen worden: maar op Ceilon en elders mogen de loozen op zyn hoogst 24 guldens winnen.

§ 15. Hoogbootslieden, schiemans, botteliers en constapels hebben, uitkomende, een driejaarig verband, waarna *f* 24 mogen genieten; voor drie jaaren aangesteld wordende, mogen zy op hun verband halveering van gagie hebben en daarna *f* 20, 22, en 24.

§ 16. Koks en koksmaats, zoo wel die hier te lande, als die op de uitreizen, benoorden of bezuiden de linie, aangesteld worden, krygen aanstonds de volle gagie van *f* 20 en *f* 14.

op een nieuw driejaarig verband van den dag hunner aanstelling en kunnen, na tyds expiratie, tot *f* 24 en *f* 16 verbeterd worden.

§ 17. Quartiermeesters op de losvaartuigen en landschuiten te Batavia krygen, om de verantwoording, die de eerste hebben, en den zwaaren dienst van de anderen, *f* 20 voor drie jaaren; zoo mede de quartiermeesters, op de Bengaalsche lootsvaartuigen bescheiden, die zig tot lootzen laten aanqueeken en 'er werkelyk toe in staat raaken, zonder dat zulks elders anders zal mogen plaats hebben; dog zy mogen die gagie niet behouden, wanneer weder als gemeen quartiermeester dienst doen, ten zy ze, na expiratie van hun verband, repatrieeren, waarvan altoos speciale mentie moet worden gemaakt by de actens.

§ 18. Opperzeilmakers en } Zie titel IX, § 22 en 23.
opperkuipers, etc.

§ 19. Bootsmans-, schiemans-, constapels- en botteliers-maats, quartiermeesters (uitgezonderd die § 17 gemeld worden) en scheepscorporaals, na driejaarig verband, van *f* 14 tot 16 te verhoogen.

§ 20. Provoosten, uit Nederland komende, mogen in Indie niet verbeterd worden, nog ook de zulke, die, in dienst van de Compagnie verminkt geraakt zynde, voor en in stede van het by artikel 42 van den generalen artikel-brief gestatueerde verzet verkiezen provoosten te weezen en daartoe aangesteld worden met hunne winnende gagie.

§ 21. Trompetters met *f* 18 op de schepen niet te verbeteren en, zoo te deezer hoofdplaatze, als op de buiten-comptoiren, tot *f* 24 uiterlyk.

§ 22. Busschieters van *f* 10, 11 en 12 voor drie jaaren mogen met *f* 2, die van *f* 11 laatstelyk met *f* 1 tot *f* 14 verbeterd worden, by nader verband; dog die onbequaam zyn om scheepswerk te doen en dus tot de militie overgaan, moeten, als zy boven de 9 guldens winnen, daartoe gereduceerd worden.

§ 23. Matroozen winnen *f* 7, 8, 9 en 10 voor vyf jaaren; daarna worden zy verbeterd als boven, voor drie jaaren.

§ 24. Jongens van *f* 5, voor tien jaaren, mogen na vyf jaaren *f* 9 winnen op hetzelfde verband en dan als de matroozen verbeterd worden,

§ 25. Mixtisen en Castisen mogen door geheel Indie in dienst aangenomen worden om op schepen of vaartuigen te vaaren als matroos met *f* 9 voor vyf jaaren, indien zy boven de vyftien jaaren oud zyn; boven de twaalf als hooplooper met *f* 7 voor vyf jaaren en nog jonger, tot tien jaaren inclusive, als jonge met *f* 5 voor tien jaaren, om na vyf jaaren *f* 9 te krygen; en moet niet by de actens van hunne aanneeming generalyk gezegd worden, dat van bequaame jaaren zyn, maar het getal daarby worden uitgedrukt.

§ 26. Voorts is op de zeevaarenden mede applicabel het gene titel I § 39, gezegd is, ten aanzien van die in dienst worden aangenomen.

Titul VI, § 2 t/m 6 zijn vervangen door:

§ 2. Maar zal de majoor, schoon hy zyn tien jaaren hadde uitgediend, tot luitenant colonel optreedende, niet vermogen te repatrieeren, voor of aleer hy nog drie volle jaaren in die qualiteit gediend hebbe.

§ 3. Niemand van dezelve zal tot eenige politieke bediening mogen worden geëmployeerd, maar zy alle in tegendeel gehouden zyn by de militie te continueeren.

§ 4. Het hoofd van Compagnies krygsmagt in Indien krygt, by zyne promotie tot luitenant colonel (zynde het presente hoofd colonel), een besoldiging van 200 guldens ter maand, om daarvoor, als gezegd, te dienen drie volle jaaren of zoo veel meer, als nog aan het verband van tien jaaren, § 1 vermeld, komt te ontbreeken.

§ 10 (nieuw § 8), vervallen is het slot: «militaire officieren hoge regering»;

§ 12 (nieuw § 10), achter het woord: «dienen» is gevoegd: «op de buiten comptoiren»;

tusschen § 12 en 15 zijn ingeschoven de navolgende paragraphen:

§ 11. Sergeanten en corporaals, op de uitreizen, beoordeelen

of bezuiden de linie, dan wel te deezer hoofdplaatze binnen hun verbonden tyd daartoe aangesteld wordende, krygen van den dag hunner aanstelling de daartoe staande gagie van 20 en 14 guldens respectie, op een nieuw verband van vyf jaaren.

§ 12. De capiteins des armes, ook de tamboer- en pyper-majoor's krygen by aanstelling 14 guldens voor vyf jaaren en worden wyders even als de corporaals verbeterd.

§ 13. Provoosten van het garnisoen mogen by aanstelling 18 guldens winnen voor vyf jaaren en daarna tot f 20 verbeterd worden, zonder meer.

§ 14. Aan de onder-provoosten worden van den dag hunner aanstelling toegelegd 14 guldens voor vyf jaaren en vervolgens f 16 voor drie jaaren, dat het hoogste is, 't welk zy winnen mogen;

§ 15 (nieuw 15), aan het slot is toegevoegd: »voor drie jaaren, dog reeds corporaal zynde, krygt hy de laatste gagie”;

§ 17 (nieuw § 19), is vervangen door: »ook is ten aanzien van de militairen in het gemeen applicabel, wat titel I, § 39, van de in dienst neemng en, ten opzigte van de officieren in het byzonder, wat te vooren, § 37, van de verlossing, mitsgaders met betrekking tot de inlandsche militairen, wat titel IV, § 12, omtrent de inlandsche kerk- en school-bediendens geordonneerd is”;

Titel VII, § 1, vervalt;

aan dezen titel is als § 8 toegevoegd: »omtrent de ingenieurs en officieren van de arthillery is mede applicabel, wat titel I, § 37, van de verlossing, mitsgaders omtrent allen in het gemeen, wat § 39 van de in dienst neemng gezegd is”;

Titel VIII, § 5, achter de woorden: »het Moorsche hospitaal”, is ingevoegd: »mitsgaders de opperchirurgyn van het wees- en armhuis”;

§ 7 is vervallen;

achter § 12 (nieuw § 11) is gevoegd: »krygende die van de schepen, by een extra geval of door merites, ook wel eens 40 guldens, op een nieuw driejaarig verband”;

§ 13 (nieuw § 12) »Derde chirurgyns” lees: »derde en

»vierde chirurgyns”. — Achter »aangenomen à *f* 14” is gevoegd: »en de andere [scil. de 4° chir.] tot *f* 12”; — Aan het slot is toegevoegd: »ten zy van eene byzondere merite en »bequaamheid zyn”;

§ 14 (nieuw § 13), vervalt: »sonder kostgeld”. — De woorden: »werdende de inl. chirurgyns betaald”, zyn vervangen door: »zynde op dezulken mede applicabel wat »titel IV, § 12 is gezegd”;

§ 15 en 16 zyn vervangen door:

§ 14. Voorts moet omtrent de verlossing, zoo wel als omtrent de in dienst neeming van de genees- en heilkundige bediendens geobserveerd worden de hiervooren gestelde ordres titel I, § 37 en 39;

Titel IX, § 5, aan het slot toegevoegd: »voor drie jaaren”;

§ 10 vervalt;

§ 11 (nieuw § 10) »na tyds expiratie” vervalt. — »By »halveering eerst *f* 55, *f* 60 of *f* 65 voor drie jaren”, lees: »by halveering, op hun loopend verband, *f* 55” enz.;

§ 12 (nieuw § 11) luidt: »de tweede meesterknegts derzelve krygen by aanstelling 60 guldens, voor drie jaaren, indien hun tyd geëxpireerd is, dog anders, by halveering, *f* 50 of 55 op hun loopend verband”;

§ 16 (nieuw § 15) luidt: »opperscheepstimmerlieden, daartoe van onderscheepstimmerlieden, welke reeds de hoogste gagie winnen, aangesteld wordende, krygen, als hun verband uitgediend hebben, by aanstelling 48 guldens, voor drie jaaren en anders halveering van gagie op hun loopend verband; dog de hoogste gagie nog niet hebbende, moeten zy pro rato hunner verdienende maandgelden verbeterd worden”;

§ 17 (nieuw § 16) »tot 40 guldens”, bijgevoegd: »voor »drie jaaren, dat” enz.;

§ 18 (nieuw § 17) »scheepstimmerlieden”, bijgevoegd: »op de buiten-comptoiren”;

tusschen § 18 en 19 is ingevoegd eene nieuwe paragraaf 18, luidende: »zwavelraffineerders, zulks van kruidmakers wordende, mogen, als hun eerste verband uit is by hunne

aanstelling of als reeds *f* 25 winnen, 30 guldens krygen voor vyf jaaren, dog het eerste verband nog niet geëxpireerd zynde, eerst by halveering van gagie *f* 25 en daarna *f* 30, als boven”;

§ 20 is vervangen door:

§ 20. De letterzetters en drukkers in de kasteels boekdrukkery alhier, uit de militie of zeevaart genomen wordende, krygen 16 guldens op hun loopend verband en worden vervolgens verbeterd als de pennisten tot *f* 24, dat de hoogste gagie is, die zy winnen kunnen, exepto den oudsten of zoogenaamden meesterknecht, die, na langjarige diensten zulks meriteerende, wel eens 30 guldens krygt, onder een vyfjaarig verband.

§ 21. De letterzetters en drukkers op Ceilon en de boekbinders, zoo hier als op de buiten-comptoiren, mogen, na tyds uiteinde, *f* 14 en, het tweede verband geëxpireerd zynde, *f* 16 winnen, dog de boekbinders te deezer hoofdplaatze ook wel *f* 20, voor vijf jaaren en die uit zynde *f* 24 op een nieuw verband, zonder meer;

§ 21 (nieuw § 22), aan het slot toegevoegd: „voor drie jaaren”;

§ 25—26 zijn vervangen door:

§ 24. Allen verdere ambagtslieden, uit de militie of zeevaart overkomende, wordt, na zes maanden en preuves van bequaamheid gegeven te hebben, toegelegd de gagie van 14 guldens op hun loopend verband, daarna *f* 18 en by het derde verband *f* 22 voor drie jaaren, dog krygen, zoo dra zy op de winkel komen, het daartoe staande kostgeld; terwyl de zulke, die in Indie in dienst zyn genomen, den ouderdom van twintig jaaren moeten bereikt hebben en drie jaaren by het ambagt geweest zyn, eer zy *f* 14 mogen winnen en ook niet hooger verbeterd worden dan tot *f* 20, beide voor vyf jaaren.

§ 25. Maar kruidmakers, te deezer hoofdplaatze uit de militie of zeevaart genomen wordende, krygen aanstonds 20 guldens op een vyfjaarig verband en by verbetering *f* 25 voor drie jaaren.

§ 26. Mixtisen en Castisen mogen voor ambagtslieden in

dienst aangenomen worden met *f* 9, als zy vyftien, en met *f* 7, als zy twaalf jaaren oud zyn.

§ 27. Omtrent de inlandsche ambagtslieden moet voorts hetzelfde worden in agt genomen, dat titel IV, § 12, van de inlandsche kerk- en schoolbediendens, mitsgaders omtrent de anderen in het generaal, nevens derzelve hoofden, wat van de verlossing en in dienst neemning titel I, § 37 en 39, gezegd is;

Titel X, § 1, aan het slot toegevoegd: »dog op Ceilon »mag de eerste landmeeter niet meer als vaandrig in qualiteit »weezen”;

§ 2 »de tweede landmeeter”, lees: »de t. l. alhier”;

§ 3 »namentlyk drie jaren”, lees: »volgens titel I, »§ 29, dog op Ceilon is de hoogste gagie van een adjunct »landmeeter *f* 24”;

tusschen § 3 en 4 is ingeschoven eene nieuwe paragraaph 4, luidende: »de fabryk op Colombo zal niet meer mogen »winnen dan luitenants gagie”;

§ 4 (nieuw § 5) »en werd verder lieutenant ter zee”, lees: »en dezelve geëxpireerd zynde, die van schipper met *f* 66, »dat het hoogste is, waartoe hy bevorderd kan worden”;

§ 5 (nieuw § 6) »lieutenant ter zee”, lees: »opperstuurman”;

§ 6 en 7 vervallen;

tusschen § 8 en 9 is ingeschoven eene nieuwe paragraaph 8, luidende: »de havenknecht krygt by zyne aanstelling *f* 20 »of 24, voor vyf jaaren, zonder meer”;

tusschen § 9 en 10 is gevoegd:

§ 10. Een bottelier in het provisie-magazyn alhier wordt by aanstelling, mits zyn tyd geëxpireerd zy, de gagie toegelegd van 24 guldens, onder een vyfjaarig verband en dat is het hoogste, 't welk hy winnen mag.

§ 11. De piqueurs en stalknegts in Compagnies paardenstal te deezer hoofdplaatze krygen, mits hun laatste verband uitgediend hebben, 20 guldens voor vyf jaaren, zonder dat ze meerder winnen mogen.

§ 12. De koetziers in Compagnies paardenstal alhier, uit de militie of zeevaart genomen wordende, krygen 14 guldens

op hun loopend verband en vervolgens *f* 18 voor drie jaaren, zonder meer;

§ 10 (nieuw § 13), aan het slot toegevoegd: »voor vyf »jaaren”;

§ 11 (nieuw § 14) »hun lopend verband uyt zynde *f* 18”, lees: »hun l. v., indien ’er ongeveer zoo veel aan manqueert, »en na tyds expiratie *f* 18”;

§ 12 en 13 zijn vervangen door:

§ 15. Indigo-maakers en indigo-sorteerders krygen, by verbetering, de eerste 14 of 16 en de andere 18 of 20 guldens, onder een verband van vyf en drie jaaren.

§ 16. Ziekenvaders, portiers, etc. in de hospitaalen alhier mogen niet anders verbeterd worden dan met 2 guldens teffens, tot *f* 16, voor drie jaaren.

§ 17. De stads vroedvrouwen krygen by haare aanstelling de gagie van 25 guldens ter maand, zonder meer, en wordt haar by de actens een verband van vyf jaaren gegeven;

Titel XI, § 6 »van de dienaren van de penne”, lees: »van »de bediendens van de commercie”;

§ 9 »capitain en capitain-lieutenant *f* 40”, vervalt. — Een schipper krijgt *f* 40 in plaats van *f* 30. — »Lieutenant of »opperstuurman”, lees: »opperstuurman”; — Aan het slot is toegevoegd: »behoudende de lootzen, op Ceilon en in Bengale emeriti gesteld wordende, hunne volle gagie en de laatsten ook hun kostgeld, indien hun gedrag of iets anders niet het contrarie vereischt”.

29 September. *Lijst van Compagnie’s dienaren, die op de buiten-kantoren in Rade van politie als permanente leden zitting en stem hadden.*

In Amboina, ten hoofdcomptoire:
de opperkoopman en hoofdadministrateur,
• capitein en hoofd der militie,
• koopman en fiscaal,
• onderkoopman en soldy-boekhouder,

de onderkoopman en kassier en winkelier,
 » » » secretaris van politie,
 » hoofden van de onderhoorige residentien, kooplieden en
 onderkooplieden weezende, wanneer op het hoofdcomptoir
 present zyn.

In Banda, ten hoofdcomptoire:

de opperkoopman en hoofdadministrateur,
 » capitein en hoofd van de militie,
 » koopman en fiscaal,
 » onderkoopman en soldy-boekhouder,
 » » » secretaris van politie,
 » hoofden van de onderhoorige residentien, onderkooplieden
 en daarboven weezende, wanneer op het hoofdcomptoir present zyn.

In Ternaten, ten hoofdcomptoire:

de koopman en hoofdadministrateur,
 » luitenant en hoofd van de militie,
 » onderkoopman, fiscaal en winkelier,
 » » soldy-boekhouder en dispencier,
 » » en secretaris van politie,
 » hoofden van de onderhoorige residentien, onderkooplieden
 weezende, wanneer op het hoofdcomptoir present zyn.

Op Macasser, ten hoofdcomptoire:

de opperkoopman en hoofdadministrateur,
 » capitain en hoofd der militie,
 » koopman, fiscaal en soldy-boekhouder,
 » onderkoopman en licentmeester,
 » » secretaris van politie, kassier en winkelier,
 » hoofden van de onderhoorige residentien, onderkooplieden
 weezende, wanneer op het hoofdcomptoir present zyn.

Te Malacca:

de opperkoopman en hoofdadministrateur,
 » capitein en hoofd van de militie,
 » koopman, fiscaal en kassier,
 » onderkoopman en licentmeester,
 » » soldy-boekhouder en winkelier,
 » » en secretaris van politie.

Op Chormandel, te Nagapatnam:

de opperkoopman en hoofdadministrateur,

het hoofd van de militie,

de koopman en fiscaal,

• • eerste pakhuismeester en negotie-boekhouder,

• onderkoopman en tweede pakhuismeester,

• • adigaar en muntmeester,

• • en factuurhouder,

• • secretaris van politie en kassier,

• kooplieden en onderkooplieden, opperhoofden van de subalterne comptoiren weezende, wanneer zy op het hoofdcomptoir present zyn; de laatste, indien zy weleer sessie in Raade gehad hebben, dog anders niet.

Op Ceilon, te Colombo:

de opperkoopman en hoofdadministrateur,

het hoofd van de militie, luitenant colonel zynde, dog, als

hy maar majoor is, beneden den dessave,

de opperkoopman en dessave,

• koopman en fiscaal,

• • • eerste pakhuismeester,

• • • negotie-boekhouder,

• • • soldy-boekhouder,

• • • secretaris van politie, dog die is het niet

permanent,

Voorts, wanneer op Colombo zyn:

de commandeurs van Jaffenapatnam en Gale,

• dessaves van Jaffenapatnam en Mature,

• opperhoofden van Tutucoryn en Trinconomale.

Aan de Caap de Goede Hoop:

de opperkoopman en secunde,

• • • independent fiscaal,

het hoofd van de militie,

de kooplieden, in wat functie deselve ook zyn,

• equipagiemeester, dog niet permanent.

Op Java's Oostkust, te Samarang:

de opperkoopman en hoofdadministrateur,

- de capitein en hoofd van de militie,
 » koopman en fiscaal,
 » » eerste pakhuismeester en negotie-boekhouder,
 » onderkoopman, tweede pakhuismeester en kassier,
 » » en ontvanger der domeinen,
 » » » soldy-boekhouder,
 » » » secretaris van politie,

het opperhoofd van Sourabaya, de eerste residenten van Souracarta en in de Mattarm, de residenten van Tagal, Japa en Grissé, wanneer op Samarang tegenwoordig en de drie laatstgemelde kooplieden zyn.

In Bengale, te Hougli:

- de opperkoopman en hoofdadministrateur,
 » equipagiemeester

het hoofd van de militie,

de koopman, fiscaal en dorpmeester,

- » » eerste pakhuismeester en negotie-boekhouder,
 » » en eerste in de kleeden-zaal,
 » onderkoopman en soldy-boekhouder,
 » » secretaris van politie en kassier,
 » opperhoofden van Cassimbazaar en Pattena, als op Hougli

zyn.

In Souratta, ten hoofdcomptoire:

- de opperkoopman en hoofdadministrateur,
 » koopman en fiscaal,
 » onderkooplieden,

het opperhoofd te Brootchia, als hy op het hoofdcomptoir is.

Op Mallabaar, te Cochim:

- de opperkoopman en hoofdadministrateur,
 het hoofd van de militie,
 de koopman en fiscaal,

- » onderkooplieden,
 » opperhoofden van Cananoor en Coilan, wanneer op Cochim

zyn.

Op Sumatra's Westkust, te Padang:

- de koopman en eerste administrateur,

de onderkoopman en fiscaal,

- » » » tweede administrateur,
- » » » secretaris van politie en kassier,
- » vaandrig en hoofd der militie,
- » hoofden van de onderhoorige residentien, onderkooplieden

weezende, wanneer op Padang present zyn

Te Bantam:

de koopman en administrateur,

- » capitein commandant,
- » onderkoopman en fiscaal.

In Japan, te Jeddo:

de koopman en pakhuismeester,

- » onderkoopman en dispencier,
- » » » negotie-boekhouder.

Op Timor:

de boekhouder en secunde,

- » vaandrig en hoofd van de militie,
- » opperchirurgyn.

De kooplieden en onderkooplieden hebben den rang naar de ancienniteit hunner introductie in Raade of zoo als de ordres het speciaal anders mogten dicteeren.

29 September. *Vernieuwing van de zegel-ordonnantie.*

Zie bij 20 Maart 1767 en 16 October 1777.

27 October. *Bepalingen nopens den rang, enz. van predikanten.*

Evenals vroeger werd hun toegekend de rang naast het Opperhoofd van het generale soldij-kantoor en hoven den Commsisaris van den inlander en den Sjahbandar, maar tevens werd hun, »als een sequeele van dien», toegestaan »het prerogatieff omtrent de wagens, aan de in rang gelykstandige »vergunst».

20 November. *Wijziging van het plakaat tegen pracht en praal, wat betreft het gebruik van draagstoelen bij huwelijken van Chinezen.*

Door den capitain en lieutenants der Chinese natie in loco, Lim Tsipko c. s., by een smeekschrift vertoond wordende, dat zedert het emaneren van het placaat tegens de pragt en praal van den 30^{en} December 1754, waar by de boetè van rd^s 300 gesteld is op het gebruiken van een draag-zetel by het trouwen, gene van hare natie daar toe zyn overgegaan en zulks, zo zy sustineren, om dat die bepaalde somma het vermogen van de meeste is te boven gegaan;

dat zy daar en tegen vermenen, wanneer het deze regering mogte behagen om de boete op rd^s 50 te verminderen, vele zig dan zouden laten bekeuren, ter zake van het gebruik, dat in China van zulke draag-zetels by geciteerde gelegenheid wordt gemaakt en hier ook gaarne gemaakt is, toen het onbezwaart ten dezen opzichte mogte geschieden;

en dat zy derhalven verzogten, dat niet alleen daar omtrent zodanigen verandering mogte gemaakt worden, als deze regering dienstig mogte oordeelen, maar zy ook, nevens hare kinderen en in deezer voegen ook hare successieuren in der tyd, van de voorsz. boete in 't geheel mogten worden gelibereerd, zo tot enige distinctie van hare mindere, als om dat zy buiten des by het trouwen, volgens oud gebruik, na vermogen een milde gift aan het Chinees hospitaal geven, waar toe anderen zo zeer niet gehouden zyn;

weswegens in consideratie kwam, dat, ofschoon met betrekking tot het eerste lid van der supplianten verzoek het op zig zelfs weinig aanmerking verdiend, of de statie der draag-zetels uitgevoerd word, en zelfs het daar omtrend bepaalde by 't geciteerde reglement tegen de pragt en praal nu nog van gelyke nuttigheid als by het emaneren van dien geagt word, het egter andersints niet verwerpelyk voorkomt om hier uit een matig fonds te vinden en wel tot verbetering van den staat van 't Chinese hospitaal, zonder dat het teffens

hen, die een huwlyk aangaan, met relatie tot de boete, wanneer ze invoegen voorsz. verminderd wierd, te kostbaar wezen zal, als vooral ook in den deteriorerenden staat der Chinezen met betrekking tot het finantie wezen niet quadrerende om de eerstgemelde somma te betalen; en dat, ten aanzien van 't tweede lid harer sollicitatie, zy wegens haar behoorlyk gedrag en tot een alsints nuttige distinctie hier in ook boven hare mindere kunnen gefavoriseerd worden; zo is goedgevonden en verstaan om, met alteratie van 't gestatueerde by 't meer-melde plaacaat tegen de praal en pragt onder den 1sten titul, articul 9, de Chinese officieren en derzelver kinderen by het trouwen te eximeren van de amende op het gebruiken van een draag-zetel en hare onderhorige, van Chinees boedel-meester af tot de minste toe, dezelve by die gelegenheid gebruikende, daar voor tot een boete te doen betalen vyftig rd^s ten behoeve van het Chinese hospitaal, in stede dat van de vorige boete tot rd^s 500 een derde geschikt was voor den officier, die de calange zoude doen, en het overige twee derde voor de diacony-armen, conform de dientwegen nader gemaakte bepaling by resolutie van den 5^{en} Maart 1756.

27 November. *Verbod tegen »het laten voortloopen der »randsoenen van het eene boekjaar in het andere».*

Zie ook bij 17 Maart 1767.

30 November. *Voorschrift nopens gereedschappen van Compagnie's ambachtslieden.*

Belangende de door de Macassaarsche ministers versogte qualificatie om, na het voorbeeld der overige Oostersche gouvernementen, de gereedschappen der ambagtslieden inkoops op derzelver reekening te mogen stellen, mitsgaders dat, na het vertrek of overleyden der ontvangers, de gene, die by hen nog employabel bevonden werden, weder ten faveure hunner soldyen mogen gebragt werden, is goedgevonden en verstaan in dien voorstel te bewilligen.

7 December. *Verbod voor Opperhoofden en bedienden op buiten-kantoren »eenige voorlagen aan de Heeren »Majores te doen».*

Hun werd aanbevolen »zig voor zulke buyten stappen »zorgvuldig te wagten».

22 December. *Verpachting van de domeinen van het koninkrijk Jakatra voor het jaar 1768.*

De verpachting zoude geschieden »op de in gebruik zynde voorwaarden, by de gedrukte pagtconditien van 1763 en de advertentien van 21 December 1764, 24 December 1765 en 19 December anno passato vermeld, gelyk die te leezen zyn by den ontvanger generaal, de sabandaars, den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander, den capitein van de Chineesen, Lim Tshipko, en den Balischen capitein, Djenal Bahandam; met deezen verstande egter, in zoo verre die bepalingen en conditien niet stryden met het natemeldene, nadien in Raade van Indië gedurende den loop van dit jaar goedgevonden en verstaan is om de volgende schikkingen te maaken en met die bevoorens reeds gemaakt, dog niet uitdrukkelyk by de voorschreven pagt-conditien bekend gesteld zyn, altans tot narigt van een ieder, die het aangaat, ter kennisse te brengen; bestaande de evengedagte schikkingen en veranderingen hier in;

dat de slaven, die door den schipper of gezaghebber van een schip of kleiner vaartuig ten getalle van agt stuks en door den opperstuurman of tweeden persoon van hetzelfde ten getalle van vier stuks, by retour van Makasser, ten verkoop mogen aangebragt worden, niet vry zyn van het gewoone redemptie-geld en dat, wanneer zy, scheepsoverheden, zig verstouteden om 'er meerder van aan te brengen, buiten twee slaaven, die een schipper tot zyn dienst allerwege tol vry mag medevoeren, zoodanige meerdere zyn verbeurd verklaard;

dat voor de goederen, welke van plaatzen, in straat Mallaka leggende, worden aangebragt, ten zy van Malakka zelfs, dubbelde moet worden geheven;

dat, de eerste of kabesse soort bensuin alleen voor de Compagnie gereserveerd blyvende, daarentegen de tweede en derde soort, naamelyk bariga en peeuw, door particulieren mag worden aangebragt, onder dit bezwaar, dat van de partyen, overgevoerd wordende met Compagnies schepen of kleiner vaartuigen, zes procento en met particuliere vaartuigen, als andersins, vyftien ten honderd aan tol zullen moeten worden betaald;

en dat, schoon particulieren aan geene vreemde Europeërs meër suiker mogen verkoopen, te rekenen van primo January eerstkomende af, volgens het deswegens geaffigeerd biljet, en dus dit alleen by voorvallende gelegenheden Compagnies wege staat te geschieden, deeze suiker egter, waar mede de Compagnie gedagte vreemdelingen assisteert, den gewoonen tol zal subject weezen; zynde den pagter gehouden om zorgvuldig te waaken, dat niet tegen de ordres gehandeld worde, onder belofte, dat hy de helft der suiker genieten zal, welke men in deezen ter sluik mogte willen vervoeren, wanneer hy 'er de ontdekker van is.

28 December. *Vernieuwing van de plakaten tegen het maken en verkoopen van vuurwerk, enz.*

29 December
16 Januarij *Wijziging van het reglement van 9 Januarij
1753 nopens het onderhoud van wegen, bruggen enz.*

Tot wering van twyfelingen voor 't vervolg, item tot het niet minder behoorlyk onderhouden der wegen en vaarten ten gemenen nutte, waartoe nog geen volledige bepalingen zyn, en tot de gevoeglykste proportie in de deswegens te dragene lasten is, na deliberatie, goedgevonden en verstaan om, met enige alteratie en ampliatio van het biljet van 9 January 1753, gegrond op het geresolveerde den 11^{en} December bevorens, te statuieren en ter narigt en observantie van een ieder, die het aangaat, te adverteren:

dat het collegie van Heemraden der Bataviase ommelanden, gelyk aan het zelve mits dezen gedemandeerd word, met het begin van 't aanstaande jaar 1768 en vervolgens in een bruyk-

baren staat onderhouden zal, niet alleen, gelyk voorheen, den dyk aan 't Molenvliet met de twee bruggen, ten gemeenen nutte over het Molenvliet leggende, maar ook de Ooster-boord van dezelve, item de Bageragts graft met de ene weg, welke dezelve aan dies Zuid-zyde heeft, de rivier de Sontaar met de weg aan dies Noord-zyde tot aan de post, Willigenburg, de weg van Heemraden-tuin Zuidwaarts of langs de stads-buiten-graft tot aan Jassenburg en van daar tot de enigste brug, welke over de weg van Jaccatra legt, of ter plaatse, waar de Sontaar door een gegrave sloot of slokkan zig in de groote rivier ontlast, mitsgaders ook de Amanus-graft met de wegen aan dies beide kanten, het een en ander met of zonder beschoeyings. na dat de noodzakelykheid het komt te vereisschen; en wyders de bruggen van alle deze wegen en vaarten, die ten gemeenen nutte dienen, om dat, schoon ook ten aanzien van de laatste graft met de weg aan weerszyden geen twyffel ontstaan is of kon resulteren, wie volgens de vorige ordres tot een behoorlyk onderhoud verplicht was, de uitvoering tans egter beter zal kunnen geschieden;

dan dat, wyl inzonderheid voor eerst vry veel aan de even-genoemde Amanus, als mede aan de Bageragts-graft met de wegen langs dezelve te doen is, alvorens die in een bekwaamer gesteldheid komen, dan waar in dezelve tans zyn, door de bewoners of eigenaars der huizen, tuinen en erven, staande en gelegen langs dezelve aan wederzyden, ten behoeve van Heemradens kasse voor elke roede brete, welke het erf of 't land in de strekking van de graft beslaat, zullen moeten betaald worden een riksdalder voor het aanstaande jaar 1768, drie quart rd^r voor anno 1769, mitsgaders voor 1770 en vervolgens ieder jaar een halve rd^r;

dat, nadien den Molenvlietsendyk meer aan onderhoud komt te kosten, dan de gene, welke vaste goederen langs dies West-zyde bezitten, gequotiseert zyn, betalende altans drie quart riksdalder voor ieder roede brete langs de strekking van den dyk, door deselve voortaan van jaar tot jaar, met anno 1768 af te rekenen, zal moeten worden betaald een rd^r voor gelyke

brete van een roede en door de bewoners en eigenaars van tuinen en landeryen aan de Oostzyde van 't Molenvliet, welke niets tot styving van Heemradens kasse opgebracht hebben, wyl deze Ooster-boord door een ieder van hen in 't particulier moeste worden voorzien, invoegen als even te doen opbrengen een halve rd^r of de helft pro rato minder en zulks niet zo zeer, om dat de Westkant meer aan onderhoud komt te kosten, byzonder door de weg of den dyk, als wel om dat de landen aan de Oostzyde meestendeels van minder waarde zyn ;

dat, meest evengelyk, door de bewoners en eigenaars van huizen, tuinen en landeryen langs de rivier de Sontaar, aangang nemende even boven of beoosten de buyten Portugese kerk tot aan de post, Willigenburg, door die aan de Zuid- en Noord-zyde van de rivier tot aan voornoemde post gelegen zyn, voor ieder roede brete van het erf land, insgelyks in anno 1768 en voortaan van jaar tot jaar zal moeten worden betaald een riksd^r, uitgezondert de erven, waar op eenlyk pedakken, door inlanders bewoond, zyn, die maar de helft of een halve riksd^r zullen moeten opbrengen, alles ter nadere of speciaalder beschikking van Heemraden nopens enige geringe bezittingen, dan wel andersints naamwaardige stukken lands ;

en dat eindelyk de eigenaars en bewoners van de huizen en tuinen langs de Ooster singel van de stad tot aan de brug van Jaccatra na het voormelde bevryd zyn van 't maken der gemene weg, dog ter contrarie van de brug opwaarts langs de weg van dien naam als van ouds verplicht blyven om, een ieder voor zyn huis, tuin of land-goed, tot zyn eigen kosten de weg in een bruikbaren stand te houden en voorts, gelyk een iegelyk, ieder voor zyn aandeel, de beschoeings der noksloten, door en langs zyn erf lopende, met de particuliere bruggen en dies hoofden.

²⁹/₁₁ December. *Nadere voorschriften omtrent praal en pracht.*

In aanmerking genomen zynde, dat, niet alleen door het

nu aan 't collegie van Heemraden opgedragen onderhoud van verscheide wegen en vaarten de daar toe geprojecteerde schattingen apparent niet sufficeren zullen, ten minsten voor eerst niet, maar dat, inzonderheid volgens het door den heer Raad extra-ordinair, Romp, als praesident van dat collegie aan den here Gouverneur Generaal gedaan verslag, de inkomsten, welke uit de wagenpagt en 't oorgeld aan 't zelve toegelegd zyn, door diverse practyken voor een groot gedeelte niet gefourneert worden, buiten de ongemene moeite, welke den secretaris van hunne Eerwaardens moet adhiberen om het van andere, onwillige betaalders in te krygen; en onder deze slinkse handelwyzen inzonderheid zeer gemeen zynde, dat men rytuigen op een anders naam houd, 't zy om daar mede in 't geheel of ten dele het opbrengen der wagenpagt te onduiken, hoewel het teffens al mede geschied om de successive gestelde ordres tegen de pragt en praal te eluderen; ja, weswegens zig ook enige weder verstouten om 'er direct tegen aan te gaan; zoo is, tot maintainue van de gemaakte bepalingen ten dien reguarde en tot meerdere inbinding van hen, die niets onbeoogt laten om zig de gehoorzaamheid der ten gemeene nutte gestelde bevelen te onttrekken, conform een door hoog-gemelde zyn Edelheid g'exhibeerd schriftuur goedgevonden en verstaan om in 't algemeen by een te affigieren en te publicieren biljet d'ordres tot refrenering van de pragt en praal, by 't reglement van 30 December 1754 en vervolgens gesteld, met de daar by voorkomende belastingen op 't houden van rytuigen en paarden te vernieuwen, onder herhaalde bedreiging van de penaliteiten, op de overtreders gesteld, met zodanige verontwaardiging, als zy verdienen, welke, of haar openlyk komen te opposeren, of de goede maatregelen van ter zyde te eluderen: en zulks alles in zo verre, als by dezen niet anders of meerder besloten wierd, en wel:

dat ten dezen belange niemand, buiten de heren, den Gouverneur Generaal en Directeur Generaal, nevens de Raden van Indie en de gene, welke tot het lighaam van deze regering gehoren, mitsgaders derzelve vrouwen en weduwen, zal mogen

gebruiken meer dan een rytuig te gelyk, 't zy door de gene, die wagenpagt betalen of 'er van g'eximeert zyn; dat dit voor al geen plaats mag hebben ten dienste van een ander (gelyk ook niemand een wagen op een anders naam mag houden), met uitzondering egter, wanneer zodanig rytuig maar heen en weer of voor den tyd van een enkelen-, halven- of ook helen-dag geleend word, sub poene, dat de gene, welke hier tegen komt te handelen, voor de eerste maal verbeuren zal de boete van een honderd zilvere, gecartelde ducats en voor de tweede maal ondergaan, dat wagen en paarden op 's heren weg aangehouden en by parate executie verkogt zullen worden, in 't een en ander geval ten behoeve van Heemradens kasse; met ordre aan de officieren van justitie, den secretaris en bodens van 't meergemelde collegie om nauwkeurig te letten op de al of niet uitvoering dezer ordre en dat gedagte secretaris of bodens, de officieren in d'ontdekking, dat overtreding plaats heeft, voorkomende, ten eersten daar van moeten kennis geven aan den Drossaart der Bataviase ommelanden, ten einde de boete, dan wel het provenue van 't rytuig, enz. in te doen palmen om dat vervolgens, gelyk ook alle de andere officieren, wanneer dezelve gefungeerd hebben, aan evengemelde secretaris onder quitantie af te geven;

dat ook niemand zyn rytuig zal mogen vergulden, verzilveren of (gelyk tot elusie van de ordres gepractiseert word) verkoperen, nog het met beeld-, rank-, bloem- en ander-werk schilderen, al was het ook maar in een gering gedeelte, als de gene, welke daar toe speciale permissie van deze regering bekomen hebben, sub poene, dat den genen, welke onder medio January nog zodanig rytuig gebruikt, dat niet door hem gebruikt mag worden, 't zy wagen, faiton, charet, chais of wat naam men 'er ook aan geven mag, het zelve niet alleen verbeuren zal ten faveure van Heemradens kasse, maar ook nog daar en boven de boete van een duizend ryksdaalders ten behoeve van de diacony-armen dezer stede; en dus daar op te doen letten, niet alleen door de officieren van justitie, den secretaris en bodens van Heemraden,

maar ook door de diaconen der Gereformeerde en Lutherse gemeente;

dat, mede onder dezelve penaliteiten, de wagenverhuurders geen andere rytuigen dan effen geschilderde of verniste, gelyk tans het goede gebruik mede brengt, mogen verhuren als met voorkennis en toestemming van den heer praesident van Heemraden, op dat voorgekomen word, dat ook in dezen geen gebruik van een verguld, verzilverd en zogenaamd geschilderd rytuig gemaakt word als door de daar toe gewettigde, behoudens egter het presente merk op de huurwagens;

dat, met enige alteratie van 't voorgeciteerde reglement van 30 December 1756, articul 26, de officieren van de burger cavallery, zonder onderscheid of 't een ritmeester of een adjudant zy, wel 2 rypaarden mogen houden en d'onderofficieren met de gemene burger-ruiters ieder, gelyk de bepaaling mede brengt, een rypaard, zonder daar voor oorgeld te betalen, dog dat, ten einde zulks na behoren geschiede of onder deze naam geen meerder paarden onbelast aangehouden worden, gedagten ritmeester jaarlyks een naam-rolle van de gene, die onder zyn compagnie resorteren, aan welmelden heer praesident van Heemraden moet overgeven met medio January van ieder jaar en zulks om tot narigt van den secretaris van dat collegie te dienen;

dat andersints niemand, nog van 't oorgeld, nog van de wagenpagt of van de belasting op enig, boven de bepaling aangehouden wordend ry- of trek-paard zal bevryd wezen, als die volgens de besluiten dezer regering of ook door den regerenden heere Gouverneur Generaal van de wagenpagt g'excuseert of niet onder de belasting begrepen zyn, en gevolgelyk door alle andere en een iegelyk, welke buiten of boven de bepaling van 't getal der paarden gaat, zal moeten worden betaald de gestelde pagt voor allerhande soorten van rytuigen, 't zy met vier of met twee wielen en verdere contributien op het houden van paarden boven de bepaling; dat deze betaling ieder jaar voor ultimo Januarij p'omptelyk zal moeten geschieden aan den secretaris van Heemraden, of dat, by ge-

breke van dien, door denzelven daar van moet worden kennis gegeven aan den Drossaart, met last, dat dezen officier in dit en de vorige gevallen de onwillige en trainerende tot betaling of de disobediante ten eersten regtdage voor hunnen competenten regter dagvaarde, met verzoek tot parate executie, en dat d'overige officieren van de justitie, wanneer een derzelve in 't bekeuren der overtreders den Drossaart voor geweest is, in gelyker voegen moet handelen, onder recommandatie, dat den regter immmediaat tot de parate executie verlof gewe; en dit derhalven by extract dezes tot marigt en observantie van de collegien van justitie in loco te laten dienen;

dat wykmeesteren, zo in als buiten de stad, het getal der paarden van een ieder, die zig in dezen te buiten kan gaan, by 't doen der gewone jaarlykse beschryving behoorlyk opnemen en daar van speciale opgaaf doen moeten aan meermelden heer praesident van Heemraden en dat den capitain der Chinezen door den bode dier natie mede jaarlyks onder medio January moet doen onderzoeken, welke Chinezen rypaarden en ook rytuigen houden (de gehuurde rftgesloten), ten fine daar van insgelyks een specificque lyst aan den secretaris van 't gedagte collegie te suppediteren, onder bedreiging, dat de minder opgegeven wordende paarden confiscabel zyn ten behoeve van Heemradens kasse en deswegens al mede dermaten moet worden opgepast en gehandeld, als hier voren tegen het gebruik van meer dan een rytuig te gelyk gestatueerd is;

en dat ten laatsten van gene wagenverhuurderyen wegens verkoop by Schepenen dezer stede opdragten mogen geschieden dan op de vertoning van een bewys van den secretaris van Heemraden, ten blyke, dat dit collegie 'er kennis van heeft.

31 December. *Verbod tegen den aanvoer te Batavia van tarwe.*

Om het gemaakte misbruik met den particulieren aanbreng van tarwe te deezer hoofdplaats in verscheiden' opzigten is in Raade van Indie goedgevonden en verstaan den invoer te

interdiceeren, gelyk zulks ter schuldige gehoorzaamheid mis deezzen geadverteerd wordt, onder bedreiging, dat de gene, welke van dit verbod kennis heeft kunnen hebben en zig verstouten mogte van het gedagte koorn iets aan te brengen, 't zy van de Caap de Goede Hoop, Souratte, Chormandel, Bengale, Japan of van welken anderen oird en 't zy onder de gepermitteerde lasten of ook onder wat anderen naam, niet alleen verbeuren zal dat gene, hetwelke men tegen deezze prohibitive ordre heeft aangebragt of tragten mogte in te brengen, maar ook nog daarenboven de vierdubbelde waarde van dien, ten voordeele van den aanbrenger en den officier, die de aanhaaling doet, ieder in een geregte helft, ten zy de officier het sluikwerk direct opspeurt, wanneer alles alleen genieten zal; met last aan de respective officieren van justitie, den commandeur en vice-commandeur, de sabandaars en den boomsapgter om de uiterste waakzaamheid en vigilantie in deezzen te adhibeeren.

1768.

8 Januarij. *Nadere voorschriften nopens de afschaffing der berekening van Indisch geld in de negotie-boeken.*

By extract uit onze resolutien van den 14^{en} Juny 1767 bereeds ter kennisse van UwEdele gebragt zynde, dat, ingevolge de ordre der hoog-Edele Heeren Zeventienen, met ultimo Augustus aanstaande in de negotie-boeken van de Compagnie over gansch Indien moet worden afgeschafft de berekening van Indisch geld, ten einde met het boekjaar 1768/69 en vervolgens zig in de berekening te rigten naar de waarde van de Nederlandsche gekartelde dukaton tot 66 stuivers, enz., onder toezegging, dat men UwEdele nader elucideeren en beveelen zoude hoedanig zig dienaangaande in verscheiden' omstandigheden te moeten gedraagen; en ten deezzen belange aan onze eerste ministeren tot het departement der negotie in loco, de opperkooplieden des kasteels Batavia c. s., gedemandeerd

hebbende om een wel overwogen, klaar en omstandig berigt deswegens te formeeren, waar aan voldoende beantwoord is, zoo hebben wy dat schriftuur, getituleerd: »berigt wegens de »verhandeling der intrinsicque waarde der munt-specien en »daar uit voortkomende verandering der voor- en na-restanten, »zoo van koopmanschappen, provisien, enz., als debet en credit »loopende rekeningen by de negotie-boeken, die gehouden »worden op alle de comptoiren van de Nederlandsche Com- »pagnie in Indie, beginnende met ultimo Augustus en primo »September 1768", niet alleen in alle zyne deelen geapprobeerd, maar begeeren ook wel expresselyk, dat UwEdele het, een ieder voor zoo verre het hem aangaat, ten fine voorschreven tot derzelve narigt en observantie neemen en doen neemen, ten welken einde het deezen in copia verzelt met de daar by geciteerde modellen, welke hunne eigenlyke betrekking wel tot deeze hoofdplaats hebben, dog ook meest in het algemeen tot opening van veele zaaken kunnen dienen en voorts ten principale van die modellen, welke bepaaldelyk tot een cynosure van UwEdele in het byzonder moeten dienen.

Wy verwagten en gelasten derhalven, dat men zig daar naar onderscheidenlyk en punctueel gedragen zal, generaal in het sluiten, formeeren en houden der negotie-boeken, opdat in het vervolg een nette en accurater aantooning van den waaren staat van elk comptoir daar uit geboren worde en speciaal in het verkiezen van den penning der negotie, in het reduceeren en berekenen der effecten en contanten, in het behandelen der restanten en debiteuren, in het boeken der factuuren, in de waarde van het goud en zilver, met de winsten of verliezen 'er op vallende, en, buiten andere byzonderheden, daar in voorkomende, vooral in het behoorlyk zorgen, dat met de kasse-rekeningen of ook wel in het opmaaken der ordonnancien, die tot de kas betrekking hebben, geen abuisen exteeren, in het algemeen by ontvang en uitgaaf; en dat in het byzonder niet gehandeld worde tegen de permanente ordres wegens het acceptereen van gelden op assignatie, het trekken van wissels, zekere bepaalde verkoops en inkoopspryzen of

wat dies meer zy; en dat, schoon alle gemunte specien naar haare intrinsique waarde by de boeken moeten gereduceerd worden in proportie tot de waarde van de Nederlandsche gekartelde dukaton, bepaald tot 66 stuivers ten aanzien van het zilver-geld, en van de Nederlandsche gouden dukaat tot $f\ 5:5$:— met betrekking tot de gouden munt, dan wel op elk comptoir naar de waarde der verkoren penning van negotie; egter, conform de oude ordres, geene vreemde geld-specien of welke geenen vasten cours hebben, dan ook wel min gewild zyn, mogen worden geaccepteerd, als zulke, welke voor de ontvangen waarde weder zyn uit te geeven, sub pene, dat, eenig nadeel uit het tegengestelde voortkomende, zulks gelaten zal worden voor rekening van den ontvanger of die 'er tegen hadde moeten zorgen.

Ook herinneren wy UwEdele nog nader, dat, de soldy-boeken geene verandering onderworpen wordende, de voormelde schik kingen dus ook geen de minste alteratie maaken, nog in de betaaling van gagi, nog in de verstrekking op rekening van maandgelden, nog ock niet in de kostgelden en emolumenta, maar met dat alles en het gene daar meer betrekking toe heeft, op den presenten voet moet worden gecontinueerd.

De waarde der geldspecien bleef voor het publiek dezelfde als vroeger (resolutie 11 Januarij 1768).

Ten vervolge op hare circulaire van 8 Januarij 1768 gelastte nog de Regering den 7^{den} Maart:

By onze circulaire missive van den 8^{en} January dezes jaars, gelastende het afschaffen der berekening van Indisch geld by de negotie-boeken, te beginnen met het boekjaar 1768/69, onder anderen aan UwEdele bevolen zynde om behoorlyk te zorgen, dat hier door niet geband 'd worde tegen de permanente ordres wegens zekere bepaalde verkoops en inkoops pryzen, zoo dient deswegens ten vervolge, dat wy daar mede byzonder UwEdele willen gewaarschouwd hebben om ten aanzien der gestelde vaste percentos winst op sommige artikelen van

negotie by verkoop, ingevalle niet meer te behaalen is, of ook wel bepaalde uitkoops pryzen, gerekend by guldens, stuivers en penningen, daar van niet mag worden afgeweken als naar evenredigheid van de vastgestelde penningen van negotie en dat dus even zoo veel stukken gelds voor dezelve quantiteit en soort van goed bezorgd moeten worden als pro dato, wanneer men al niet meerder bedingen kan, mitsgaders dat in gelykervoegen ten aanzien van de verstrekkingen daar op het oog gehouden worde, dat ook by inkoop niet meer uit kasse worde afgelengd, als plaats gehad heeft voor de reductie, gelyk dat by de modellen der kasse-rekeningen, by voorschreven onze letteren afgezonden, ten klaarsten wordt aangewezen, invoegen dienaangaande niet moet gereflecteerd worden op de gestelde pryzen by guldens, stuivers en penningen; en dat nopens diverse uitgaaven, onder meer by het reglement op de provisien der dienaren bepaald, ook niet meer aan stukken gelds moet worden afgelengd, als tot beden plaats gehad heeft, niet tegenstaande het by de reductie in de negotie-boeken, naar de jongste bepaaling, minder schynen zal.

8 Januarij. *Bepaling, dat aan het binnen-hospitaal te Batavia maandelijks 16, in plaats van 8, kannen wijn-tint zouden worden verstrekt.*

Volgens de Regering moest „al het mogelyke uitgedagt worden van 't gene tot verbetering van die elendelingen [zieken] haar staat kon strekken”.

15 Januarij. *Intrekking van de gouden, Javasche ropjen. — Staking van het aanmaken van zilveren ropjen.*

Ter jongster zitting door den heere Gouverneur Generaal binnen gebragt wezende twee vervalste goude Javase ropjen, dog zoodanig in 't uiterlyk aanzien en zelfs het gewigt overeenkomstig met de volgens het g'arresteerde op den 29^{en} October 1763 in de alhier opgeregte ropjen-munt geslagen wordende

goude ropyen, dat men genoegzaam geen onderscheid bespeuren kan, niet tegenstaande dezelve van binnen zeer in 't gehalte ten kwade, ja, wel agt caraten met de goede komen te differeren, buiten dat 'er ook al gevonden worden (alle meest geconterfait na de twee dubbelde soort), die genoegzaam in 't geheel van een ander metaal zyn; en dus door hooggemelde zyn Edelheid geproponceert zynde om, na ryp beraad, dienaangaande zodanig te besluiten, als tot wering van dit ten uitersten bedriaglyk en de goede gemeente merkelyk tot nadeel dreigend kwaad het gevoeglykste mogte geoordeeld worden.

Waar op geconsidereert, dat, ofschoon alle munten het nabootzen onderworpen zyn en men maar al te dikwerf preuven heeft, hoe de zwaagste straffen den valschen munter niet kunnen afschrikken, egter ten belange van gedagte, byna niet te onderkennen valse ropyen het verlies te drukkende is voor de gene, welke de ongelukkige laatste eigenaars 'er van zyn en, na alle verwagting, haast nopens vele van deze misleidende specie zouden worden, indien het niet ten uystersten gekeerd wierd;

dat, schoon men derhalven al aanstonds met het gepermitteerd munten van de goude ropyen liet uitscheiden en onverhinderd roulleren de gene, welke geslagen zyn, dit nogtans niet ten vollen aan 't oogmerk zoude kunnen voldoen, wylden valschen munter bereets gelegenheid heeft om onder de goede, die 'er zyn, zyn slinks bedryf te excerceren en daar in op gelyken bedekten voet dan zoude kunnen volharden;

dat gevolglyk het biljoen verklaren van de by 't placaat van den 8^{en} October 1765 gangbaar gemaakte enkelde, dubbelde en twee dubbelde goude Javase ropyen het efficacieuste middel zy om het kwaad te weren, waar tegen nu ook buiten des niet militeerd de schaarsheid van courant. geld; dan dat, wyl tans verscheide lieden van deze, tot nuttig gerief der gemeente geslagen specie eigenaars zullen wezen, welke dezelve niet hebben laten munten en dus, voornamelyk als het goud gerekend word op 19 rd^e het reaal fyn, 'er verlies op zouden lyden, strydig met de by 't geciteerd edict gestelde waarde, deze er van na billykheid schadeloos moeten worden gehouden;

dat 'er derhalven geen ander middel op is dan de goede goude ropyen voor rekening van de Comp^e in te wisselen tegen de bepaalde pryzen, niet tegenstaande 'er, wanneer dezelve alle ter inwisseling gebragt worden (dog dat niet te denken is, door dat deze en gene dezelve tot gedenkpenningen zullen aanhouden), de Comp^e meerder nadeel by zal ondergaan, dan 't voordeel der twee perc^{to} genote munts-geregtigheid opweegd, nadien uit een door den heer Directeur Generaal g'exhibeerde notitie consteerde, dat 'er in 't geheel gemunt waren 1772 twee dubbelde, 924 dubbelde en 2181 enkelde, te zamen, tegen de waardig gemaakte pryzen van 10, 8 en $2\frac{1}{2}$ rd^s, rd^s 27842 : 24 : — bedragende; dat de Comp^e daar van aan de 2 perc^{to} muntsgeregtigheid geprofitteerd hadde rd^s 856 : 40 : —, dog dat, wanneer het goud van evengemelde geslage ropyen maar gerekend wordt tot rd^s 19 het reaal fyn, dan instrinsicq niet meer waardig zyn als rd^s 25716 : 30 $\frac{5}{8}$;

en dat wyders, op dat de vervalste ropyen ook uit de wereld mogte komen, de inwisseling al mede het beste middel was, hoewel tegen geen hoger prys, als dezelve uitgegeven of gangbaar verklaard zyn, namenlyk de goede of die 20 caraat essayeren en 28 stuivers wegen, en de overige of minder in alloy en gewigt bevonden mogte worden, aan goud waardig zyn tot rd^s 19 : — het reaal fyn, om dat die met valse munt misleid is, zig zelfs het nadeel, wegens mangel van toezigt, te weiten heeft; zo is dien overeenkomstig goedgevonden en verstaan, niet alleen het munten van de volgens het geresolveerde op den 29^{en} October 1765 geslagen goude Javase ropyen te doen ophouden, met intrekking van den stempel, maar ook alle dezelve in hare diverse soorten op het stadhuis te laten inwisselen door gecommiteerde Schepenen dezer stede, ten overstaan van den Balliuw en den essayeur, Leendert Jan Elliot, daar mede beginnende op Woensdag den 27^{en} dezer maand en eindigende op Zaterdag den 13^{en} February aanstaande, 'smorgens van 8gt tot elf uren, de tusschen vallende Zon- en Maandagen uitgesloten; onder dezen verstande, dat alle dezelve moeten worden doorgekapt en getoetst, ten einde voor de goede

of die ingevolge het placaat van den 8ten November des opgemelden jaars in haare drie soorten, ter zwaarte van 28, 16 en 7 stuivers en van het gehalte van 20 caraat, gangbaar verklaard zyn tot 10, 5 en 2 $\frac{1}{2}$ rd^s, dat bedragen voor rekening van de Comp^e te geven; dog alle de andere, die minder in gewigt of ook lager in alloy gevonden worden en dus door valse munten nageboots zyn, allen te rekenen tegen de waarde van 't goud, dat 'er aan bevonden word, tot rd^s 19 het reaal fyn; voorts de gedagte Javase goude ropyen, om de wille van de valselyk nagemaakte, by een te publiceren en te affigeren bijjet na den 13^{en} February voormeld biljoen te verklaren, met verbod aan alle en een iegelyk om dezelve naderhand uit te geven of te ontvangen, onder last aan de officieren van justitie om voor de nakoming dezer prohibitive ordre te zorgen en overigens alle de ingewisselde goude ropyen te doen smelten en tot staven brengen om, g'essayeert zynde, naar Cormandel gezonden te worden.

By deze gelegenheid teffens in aanmerking gekomen wezande, dat men altans genoegzaam van gerede munt in deze colonie voorzien is, waar toe, tot byzonder gerief der gemeente, niet weinig het hare gedaan heeft de volgens resolutie van den 6^{en} November 1764 geslagen en by 't placaat van den 9^{en} dito gangbaar verklaarde zogenaamde Javase zilvere ropyen; en dat dus, overeenkomstig het goedvinden van de heren Majores by hare gevenereerde missive van 6 October 1766, ook gevoeglyk de licentie zoude kunnen ingetrokken worden om 'er nog te laten slaan; zo is al verder g'arresteerd met het munten alhier met het uiteinde van deze maand in 't geheel te doen ceaseren en gevolgelyk, buiten de voorsz. stempels van de goude ropyen, ook alle de andere te doen vernietigen en de persen met de verdere muntgereedschappen in de grote geldkamer te laten overbrengen, om daar onder toezigt van de kasteels opperkooplieden bewaard te worden.

Op 8 Februarij 1768 is hiervan kennis gegeven aan Bantam, Cheribon en Samarang. — Zie ook bij 7 October 1769.

15 Januarij. *Vermindering van de wagen-pacht voor rijtuig-verhuurders.*

Gelezen zynde een request van de gezamentlyke wagen-verhuurders binnen en buiten deze stad, vervattende een niet minder ware, als omstandige vertoning van hunne als zodanig deteriorerende staat, met verzoek, dat, tot voorkoming van verder verval, de wagenpacht verminderd en zy voor ieder rytuyg vier paarden onbelast mogten houden; zo is na deliberatie goedgevonden en verstaan om, met eenige alteratie van 't placaat tegens de pragt en praal van den 30^{en} December 1754 en 't ~~diens~~ wagen tot ampliatie g'emaneeerd biljet van den 3/29 April 1755, volgens welke de wagenverhuurders binnen de stad voor ieder rytuyg aan pacht moeten opbrengen 80 rd^s en die van buiten de stad 50 rd^s, mitsgaders alle niet meer dan drie paarden voor ieder wagen zonder betaling zyn g'accordeerd, voortaan, dan wel met dit jaar beginnende, voor elk rytuyg, dat dezelve mogen houden, 20 rd^s minder te laten opbrengen, of door de wagenverhuurders binnen 60 rd^s en buiten 50 rd^s, als mede de supplianten het vierde paard voor ieder rytuyg vry en onbelast te vergunnen, om dat, schoon dit een en ander te weeg brengd, dat Heemradens inkomsten 'er ruim twee duizend ryksdaalders door verminderen, daar tegen des noods op een andere wyze zal dienen voorzien te worden.

5 Februarij. *Magtiging op den pachter van de in- en uitgaande regten te Batavia iemand zynentwege te plaatsen op Compagnie's losvaartuigen. — Verbod tegen het vervoeren van particuliere goederen met die vaartuigen.*

Op het door den pagter van de in- en uitgaande regten by requeste g'insteerde om gequalificeerd te worden tot het doen van onderzoek in alle 's Comp^s ebiampangs, komende met lading uit de schepen, van Cormandel, Bengale, Ceilon, Zouratta, Malacca en de Westkust van Sumatra arriverende,

en dat de administrateurs van 's Comp^e negotie- en provisie-pakhuizen, mitsgaders den commandeur en opper-equipagie-meester, mogten worden gelast om diergelyke vaartuigen te laten lossen in de tegenwoordigheid van den suppliant, dan wel van zyne bediendens, in aanmerking gekomen zynde, dat gedagten pagter dit middel uitgedagt heeft om het frauderen van den tol, dat ongetwyffeld door gedagte vaartuigen in 't oog lopende geschied zy door, onder de naam van 's Comp^e goederen, ook particuliere, 't zy gepermitteerde of zelfs wel contrabande wharen, in te voeren, voor te komen; dog dat dit met opgemeld middel niet efficacieus kan worden tegengegaan, zo om de moeilykheid en genoegzame ondoenlykheid der visitatie van de opgemelde losvaartuigen, wanneer dezelve geladen zyn, buiten diverse inconvenienten, die uit het ophouden zouden kunnen resulteren, als dat het zeer waarschylyk is, dat by aldien men 's Comp^e losvaartuigen gebruikt om den tol by invoer te frauderen wegens schepen, die van voorsz. plaatsen komen (men zwyge van contrabande wharen) zulks dan mede wel nopens andere oorden plaats hebben en ook by den uitvoer van zommige articulen, die den tol subject zyn, gepractiseert worden zal; zo is, tot bekwamer of betere bereiking van 't in dezen bedoelde oogmerk en alsints nodige voorstand van dit voorname articul van 's Comp^e inkomsten, na deliberatie goedgevonden en verstaan den pagter van de in- en uitgaande regten of van den boom nu en voor 't vervolg te qualificeren om op de tanjongpours, chiampaugs en andere 's Comp^e losvaartuigen, die van de rhede komen, zo dra in de rivier zyn of wanneer hy of zyne medestanders, dan wel bedienden, dezelve 'er in ontdekken, iemand zynent wegen op te plaatzen om de ontlading by te wonen, mitsgaders inzelvervoegen te handelen by 't afschepen naar boord uit de respective negotie- en provisie-pakhuizen met iemand zynent wegen gedurende het laden dier kieltjes te kunnen doen tegenwoordig wezen en zulks in 't een en ander opzigt onder het nodig onderzoek tegen smokkelwerk, zonder onderscheid van of naar wat schepen en mindere vaartuigen goederen aangebragt of verzonden

worden; met verdere permissie om, zo wel van het gene uit de los-vaartuigen aan de wal gebragt en van land naar boord in dezelve afgestoken word, pertinente notitie te houden, ten einde zyne aantekeningen te confronteren by de kasteels opperkooplieden tegen de los- en geley-briefjes, om dus te kunnen ontdekken, of men onder 's Comp^e goederen ook dat van particulieren, tot fraudatie van den tol of ook wel nog daar en boven tot vilipendie der ordres tegen den in- en uitvoer van contrabande wharen, mogte zoeken te sluiken; met last aan de equipagie-bedienden, de administrateurs en pakhuisbedienden om den gedagte pagter of zyne bedienden ongemoeid in het voorsz. toezigt en verrigtingen by het lossen en laden der Comp^e transport vaartuigen van en naar boord te laten te werk gaan, ter ontdekking, of daar in, buiten die van de Comp^e. ook enige goederen van particulieren, 't zy gepermitteerd of contrabande, zyn geladen of mogten afgestoken worden, sub poene van 500 rd^e boete ten behoeve van de diaconyarmen dezer stede voor den genen, die daar tegen enige verandering mogte toebrengen.

En is, ter betere bereiking van 't vorenstaande, als mede om, zo min maar immers uitvoerlyk, 's Comp^e los- of landsvaartuigen tot transport van particuliere goederen te laten dienen, al verder goedgevonden en verstaan te statueeren, dat, buiten de gepermitteerde lasten van 't hoofd over 's Comp^e zeemagt, den commandeur en vice-commandeur en de eerste scheeps-overheden, mitsgaders, buiten de van Java's Oostkust en Cheribon aangebragt wordende ryst, als ook de van andere plaatzen komende provisien voor deze regering en die tot het lighaam derzelve gehoren, geen particuliere goederen van of naar scheeps-boord der alhier ter rhede leggende kielen met meermelde 's Comp^e vaartuigen zullen mogen worden getransporteerd, als eenlyk de bestel goederen, met schepen van de West van Indie komende, aangebragt, ter overbreng in 's Comp^e pakhuyzen; onder bedreiging, dat die zig verstouten mogte om ongequalificeert gebruik van gedagte vaartuigen te maken, ondergaan zal een pecuniele amende van een duizend zilvere

ducatoons, al mede ten behoeve van de diacony-armen dezer stede; met last, dat gedagte pagter daar ook speciaal op letten moet en dat inzonderheid de bediendens van de equipagie-werf deswegens de vereischte toezigt houden en doen houden, mitsgaders zorge dragen, dat de gezaghebbers der los-vaartuigen en de scheeps-overheden by arrivement alhier ter rhede van dit verbod behoorlyk verwittigd worden.

By deze gelegenheid ook geremarqueert zynde, dat tegen het g'arresteerde op den 13^{en} April 1764 weder in onbruik begind te raken om de voormelde bestelgoederen, die met schepen, van de West van Indie komende, aangebragt worden, in 's Comp^e kleden-pakhuis te bezorgen; zo is, tot een gevolgelyk al weder nodige renovatie van die ordre, goedgevonden en verstaan aan den Raad van justitie dezès kasteels en den water fiscaal te demanderen, dat gecommitteerde uit welmelde Rade, by 't arrivement van schepen van de West van Indie, na dezelve gevisiteert te hebben, de bestelgoederen (levendig vee uitgesloten) niet direct aan de houders laten afgeven, maar, schoon 'er ook geen bedenken zy, dat daar mede enig morswerk gepleegd zal of kan worden, ordre stellen, dat dezelve naar 's Comp^e nieuw kledenpakhuis gebragt worden en dat evengemelde officier tot dies executie moet zorge dragen: ook meermelde gecommitteerdens, dat daar van een behoorlyke notitie, aanwyzende de stukken en dies volumen, aan deze regering worde gesuppeditteert, ten einde, indien door de grote als andersints enige bedenking deze regering mogte voorkomen, de goederen op nadere ordre geopend en gevisiteert worden.

5 Februarij. *Verstrekking van kleederen aan herstellde zieken bij het verlaten van het hospitaal.*

Dewyl, volgens het geresolveerde ter zitting van den 13^{en} December 1765, aan de herstellde, welke, uit de gasthuizen gaande, op schuldrekening lopen, de voor heen gedane verstrekking van twee hembden, twee broeken en twee neus-

doeken niet meer mag plaats hebben, nog, ten strengsten genomen, ook niet de helft, als alleen aan die gene, welke minder als f 9: — winnen en niet te kwaad hebben, vergund zynde, schoon nopens de eerste genoteerd zy om, *des mogelyk*, in 't geheel niets aan hen te verstrekken, als waar op, om voor geen verantwoordingen bloot te staan, gewoonlyk niets afgegeven word, de ondervinding geleerd heeft, dat zommige van 't arme scheeps-volk nu zomwyl genoegzaam naakt de hospitalen verlaten en daar door waarschylyk hare maar even bekomen gezondheid niet zelden weder verliezen; zo is, om de aangelegenheid der conservatie van 't gemeene volk, ondanks het misbruik, dat zommige van die goederen maken, goedgevonden en verstaan om, met alteratie van opgamelde resolutie, qualificatie te vergunnen om aan de gene, welke op schuldrekening lopen, 't zy zeevarende of ambagtslieden (wyl de militairen onmiddelyk van haar montering worden voorzien), te laten verstrekken even zo veel als de gene, welke minder dan f 9: — 's maands aan gagie winnen, te weten: een hembd, een broek en een neusdoek, om daar voor op rekening belast te worden na de min of meer reizende en dalende waarde dier goederen, mits zy, zo wel als de gene, welke niet op schuldrekening lopen, daarom verzoek doen of niet tegen haar zin verstrekking op rekening krygen.

$\frac{5}{11}$ Februarij. *Nadere voorschriften nopens de wagenpacht, enz.*

•By affictie van billetten in de gebruikelyke landstalen" liet de Regering bekend maken:

dat de gestelde ordres op het houden van rytuigen en paarden by 't reglement van 30 December 1754 en later, in zo verre niet meer of anders altans bepaald is, in haar volle kragt en waarde blyven;

dat alle, die van de wagen-pagt en het oirgeld der paarden by besluiten dezer regering of speciale permissie van den heer Gouverneur Generaal vry gelaten zyn, geen meer paarden

onbelast mogen aanhouden, dan de gene, welke een ieder na de distinctien by 't opgemeld reglement, artikel 23 tot 28 inclusive, vergeleken met het biljet van den $\frac{2}{29}$ April 1755 en latere besluiten, zyn toegestaan of door hooggemelde zyn Edelheid uit diverse consideratien kunnen toegestaan worden; en dat dus dezulke, welke meer paarden houden, dan voor hun bepaald zy, voor ieder extra-paard aan het collegie van Heemraden zullen moeten betalen 50 rd^s tot recognitie;

dat de oud-gouverneurs, welke onder anderen vier span trek-paarden mogen aanhouden, mits betalende de gestelde pagt van rd^s 40 voor de wagen en oirgeld voor drie span, voortaan die vier span zonder betaling van oirgeld mogen hebben;

dat de secretaris van het collegie van Heemraden dezer stads-ommelanden, als absolut een wagen in dien dienst nodig hebbende, even als de leden van het gedagte collegie, vry word verklaard van de betaling van wagenpagt, gelyk ook de beide gezwore landmeters, en elk gevolgelyk ook drie span paarden mogen houden vry van het oirgeld;

dat, schoon de stads doctoren in functie, volgens de ordonantie voor dezelve van den 23^{en} October 1746, gelibereert zyn van de wagen-pagt, daar en tegen de zulke, welke uit dien dienst tot een ander overgaan of als zodanig ontslagen worden, in overeenkomst van 't geresolveerde op den 7^{en} December 1751, de wagen-pagt moeten betalen, welke bepaald is tot den staat, waar in zy komen, niet tegenstaande zelfs titul en rang van stads-doctor behielden;

dat de deurwaarders en bodens van de respective collegien van justitie, item van Weesmeesteren, Heemraden en Boedelmeesteren, elk twee rypaarden, vry van oirgeld, mogen houden;

en dat, gelyk by het biljet van den 31^{en} December anno passato aan de wagenverhuurders verboden is om andere wagens dan effen geschilderde of verniste te houden, ten zy mot voorkennisse en toestemming van den heere praesident van Heemraden, de overtreding dienaangaande ook door die

wagen-verhuurders geboet moet worden met de poenaliteiten, tegen het ongepermitteerd gebruik van vergulde, verzilverde, verkoperde, item met beeld-, rank-, bloem- en ander werk beschilderde rytuigen over het algemeen gesteld, of de verbeuring van zodanig rytuig ten faveure van Heemradens kasse en daar en boven 1000 rd^s ten behoeve van de diacony-arnen dezer stede, mitsgaders dat daar op dus niet alleen moeten letten de respective officieren van justitie, de secretaris en bodens van 't meermelde collegie van Heemraden, maar ook de diaconen der Gereformeerde en Lutherse gemeente.

$\frac{5}{12}$ Februarij. *Uitlooving eener premie op het aangeven van valsche munters.*

In overweging gekomen zynde, dat het zeer waarschylyk is, dat den valschen munter zyne gereedschappen, tot het nabootzen van de goude ropyen gemaakt, niet zal laten stil leggen om min of meer door die snode practyk, tot elks nadeel, zyn gewin te zoeken met de volgens plaacaat van 9 November 1764 gangbaar gemaakte zilvere ropyen na te maken, wyl de ordinaire middelen van onderzoek hem niet schynen te kunnen opspuren; zo is, ter opwekking van een algemeen' reflectie ter immers mogelyke ondekking van de conterfeiters of nabootzers van Europise en Indise, te dezer hoofdplaats gangbaar zynde munt-specien, goedgevonden en verstaan by een te publiceren en in de alhier gebruikelyke lands-talen, niet alleen op de gewone plaatzen binnen de stad, maar ook buiten dezelve aan de huizen der wykmeesteren en de hekken of deuren van de woningen der hoofden van de campongs te affigeren biljet te stellen ene praemie van een duizend rixd^s, onder verzwygung van den naam, indien het begeert word, aan alle de genen, 't zy Europees, inlander, Chinees, vrye of lyfeigen, die een of meer van de genen, die aan het vals-munten schuldig zyn, weet aan te brengen zodanig, dat in handen van de justitie geraken en van deze euveldaad overtuigd worden kunnen; voorts vryheid van straffe of impunitieit aan den genen, die

daar aan schuldig mogte wezen, wanneer complices of mede schuldigen invoegen voormeld komt aan te geven, onder byvoeging, dat, wanneer het een lyfeigen is, denzelfen in 't eene geval zo wel als in 't ander zal worden vry gegeven en den lyfheer genieten de helft der praemie tot dedomagement of zo veel als dusdanige aanbrenger, ter arbitrage van den regter, zal geoordeeld worden waardig te zyn geweest aan zynen meester, zonder prejuditie egter van de wederhelft der praemie, den lyfeigenen in 't eerste geval competerende.

¹²/₁₉ Februarij. *Verbod tegen het houden van private vendutiën.*

Door zyn Edelheid gecommuniceert wezende, dat enige blyken waren voorgekomen, men zig niet ontzag om clandestine vendutiën te houden, tot prejuditie en daar over gedane klagten van de stads vendu-meesters of wel tot verkering van de goede order, direct aanlopende tegen de statutaire wetten en de nog dienaangaande by vernieuwing genomen resolutie op den 23^{en} September 1746; zo is, tot tegengang van zulke ongeprivilegeerde handelingen, goedgevonden en verstaan om, met renovatie en ampliatio van de gemaakte bepalingen dienaangaande, de gemeente by affictie van biljetten tot narigt en observantie te adverteren, dat alle en een iegelyk, in deze colonie remorerende of zig onthoudende, zorgvuldig zullen hebben te myden om gene particuliere of private vendutiën te houden; en dat de secretarissen der respective collegiën, de curator ad lites of andere, die amptshalven geauthoriseert zyn om, uit kragte van g'impetreeerde executie, dan wel wegens enige boedels, in hunne g'authoriseerde qualiteiten onder derzelver administratie gevallen, ten gelde te maken, buiten des ook niet anders opveilen of doen opveilen, maar zulks overlaten voor de vendu-meesteren dezer stede, met bedreiging, dat de gene, welke tegen deze prohibitive ordre komt te handelen, vyf en twintig ten honderd verbeuren zal van het rendement der op voorsz. ongepermitteerde wyze,

't zy by den op- of afslag, verkogte goederen en zulks ten behoeve van de diacony-armen dezer stede voor de ene en de opgemelde vendu-meesteren voor de wederhelft.

19 Februarij. *Visitatie van vreemde schepen ter reede Batavia.*

De Regering besloot voortaan, zonder altoorens by deze regering speciale besluiten te nemen (mits de tyd, welke 'er mede verlopen kan), alle Comp^s en particuliere schepen van vreemde Europeërs, illico na hare aankomst, door te stellen ordres van den here Gouverneur Generaal, door gecommiteerde leden van justitie, ten overstaan van den water fiscaal, te doen visiteeren en daar van schriftelyk verslag te laten geven, ten einde op het mogelykste g'informeert te worden, of ook zodanige goederen onder den aanbreng resorteren, waar van den invoer verboden zy".

Zie ook bij 24 September 1773.

19 Februarij. *Verstrekking van koffij aan de militairen te Batavia.*

Onder de gedurige zorg, welke den heer Gouverneur Generaal zig geeft tot conservatie van 't gemeene volk en inzonderheid ook ten aanzien van de militairen ter dezer ongezone hoofdplaats, met opzigt tot hunne logementen, kleding en voedsel, volgens diverse, dienaangaande genomen besluiten en andere gemaakte schikkingen, door zyn Edelheid vertoond wezende, dat bereets in train was om de dragonders op een gereguleerde tyd dagelyks koffij- en thee-water te laten nuttigen, ten laste van de guarnisoen- of krygs-kasse, en ook uit dat fonds nog mogelykheid zag om het gehele guarnisoen en de hier aanwezende recruten met opgemelde, in stede van schadelyke en rauwe dranken te doen voorzien, mits de koffij-boonen daar voor 's Comp^s wege inkoops verstrekt wierden; zo is tot dat zeer heilzaam oogmerk goedgevonden en verstaan om 's jaarlyks

ten dienste van 't Batavisch guarnisoen of voor de dragonders, infantry en arthilleristen, item de hier successief aanwezende recruten, voor rekening van de guarnisoen- of krygs-kasse uit 's Comp^s pakhuisen te laten verstrekken een honderd en dertig picols koffy-boonen, zynde zo veel, als 'er na calculatie nodig zal wezen, en zulks voor de bepaalde inkoopsprys van 6 rds^s het picol.

24 Februarij. Last op de practizijns in de rekesten, waarbij »letteren requisitoir» werden verzocht, te noemen de personen, bevoegd tot het doen executeren der verkregen sententiën.

By den Raad in aanmerking gekomen weesende, hoe niet alleen de geenen, door wien letteren requisitoir worden besollisiteert, telkens versuymen de aanstelling van een gemagtigde ter plaatze, werwaards sodanige letteren werden g'adresseert, ten eynden door deselve aldaar te doen versoecken de nodige authorisatie op een boode off ander, daar toe bevoegd persoon tot het executeeren van sodanig een sententie, mandament, als ten welken eynden haar versoeck is ingerigt; maar dat ook, niet tegenstaande dit gerequireert wordende requisit, den regter, aan wien de letteren requisitoir syn gerigt, het selve ongeremarqueert en somwylen de by haar ontfangene sententien, mandamenten, etc., uyt derzelve naam executeeren off wel in 't geheel ongeëxecuteert laat; mitsgaders, dat hier uyt niet anders gebooren word dan groote absurditeyten, vermeerdering van kosten en merkelyke veragtering van der impetranten zaak; soo is, om die en meer andere redenen, op heeden goedgevonden de gesamentlyke practizijns by deese te ordonneeren omme in den aanstaande by de requesten, waar by de letteren requisitoir worden versogt, steeds te doen aanhaalen de personen, tot het doen executeeren der geobtineerde sententien, mandamenten, etc., op sodanige plaatze, als werwaards deselve syn gerigt, door haare meesters genomineert en gequalificeert;

en sulx op poene van de requesten, waar in sulx is g'omitteert, met een nihil ten haeren kosten te rug te erlangen.

24 Februarij. *Voorschrift nopens »provisien van reauditie», enz.*

By den Agtbaren Raad van justitie des casteels Batavia op heeden goedgevonden weesende omme voortaan in alle provisien van reauditie, reformatie en appel, versogt wordende teegens persoonen, onder de jurisdictie van Batavia zorteerende, geen mandamenten, maar simpel en alleen appointementen te verleen; soo is al met eene verstaan d'gesamentlyke practisyns by deese te gelasten om in den aanstaande by het coucheeren der door haer ten dien eynden te praesenterene requesten daar op attent te weesen met het woord van mandament te menageeren en, soo als in materie van R. A., maar simpel te besolliciteeren appointement van reauditie, reformatie of appel, op poene van telken reyse te verbeuren een boete van 10 rd^s ten behoeven van de kamer dezès raads.

26 Februarij. *Vermindering van de renten, uit te keeren door de Bank-courant te Batavia.*

Vermits »de inkomsten der uitgezette gelden op hypothequen en losse panden op verre na niet toereikten tot goedmaking der onkosten en ter voldoening van de 2 perc^{to} interest aan de participanten, ondanks de aan deze tafel genomen besluiten op den 13^{en} February en 13^{en} September anno passato, invoegen 'er, in stede van een voordeelig saldo ten behoeve der officianten tot een equivalent voor hunne moeite, op den presenten voet ruim 1000 rd^s te kort komen», bepaalde de Regering »van alle, in meermelde bank courant berustende of nog in te komen gelden, in zo verre 'er intrest van betaald word, dat is van capitalen tot en beneden de 25000 en boven de 500 rd^s, item van participanten, onder de jurisdictie van de Nederlandse g'octroyeerde Oostindische Comp^e haar domi-

cilium houdende, voortaan of van primo Maart eerstkomende af, in stede der by resolutie van 11 December 1764 gestelde 2 perc^{to} 's jaars of $\frac{1}{6}$ perc^{to} 's maands, geen meer intrest te laten goed doen als 1 ten hondert 's jaars of $\frac{1}{12}$ ten hondert 's maands; en hier van door den heer directeur en commissarissen van de bank courant en van lening de gemeente by affictie van biljetten te doen adverteren”.

26 Februarij. *Voorschrift nopens extracten uit besluiten van de Hooge Regering.*

Gesproken zynde over de afgave van extracten, zo uit de notulen, als resolutien dezer regering, aan de respective collegien van justitie in loco, is goedgevonden en verstaan gedagte collegien te gelasten om, by het ontvangen van extracten uit de generale resolutien, de voorheen bekomen extracten uit de notulen te houden voor vervallen.

$\frac{7}{18}$ Maart. *Nadere voorschriften in zake preferentie en concurrentie bij insolvente boedels.*

In opmerking en overweging gekomen zynde, dat nopens de manier van procederen by de collegien van justitie te dezer hoofdplaats in cas van preferentie en concurrentie op geen egualen voet wordt gehandeld, invoegen zomwylen schepenkennissen en andere diergelyke actens van verhypothecering met betrekking tot het generaal verband geprefereert worden boven notariale obligatien van ouder datum en dan weder notariale obligatien voor jonger generale verbanden by bezegeldheden; dat hiertoe enige aanleiding kan geven de niet onderscheidentlyk gemaakte bepaling by de statutaire wetten dezer hoofdplaats tusschen het speciaal en generaal verband, nadien, buiten het aanbevolene by de politicque ordonnantie van de heeren Staten van Holland, dat altyd de jongere, speciale hypothequen gaan voor ouder generale, by de

resolutie dezer tafel van den 26^{en} Augustus 1672, ten principalen over dit point sprekende, eenlyk gezegd word :

»dat, volgens oud gebruik, schepenkennissen de preferentie hebben boven alle notariale obligatien, de oude voor de jongere, »en voorts voor alle andere obligatien onder de hand, enz.”;

dat ten anderen al mede, mits ontstentenis van een beslissende wet, hoedanig bodemarybrieven onderling in aanmerking moeten komen by het vellen van sententien, geen vaste schikking plaats heeft, invoegen dezelve, of zonder enige differentie gelyk geagt worden, die voor den aanvang der reize gepasseert zyn, dat ook de natuurlykste schikking zy, of ook den een den anderen na hare datums word voorgetrokken, schoon menigmaal weinig dagen differerende;

en dat ten derden ook wel enige klaarheid behoorde te worden gegeven aan de reets vastgestelde wetten, in hoe verre het legaal of stilzwygend hypotheecq van hen gaat, die tot het doen van publicque vendutien geauthoriseert zyn, wegens verkogte goederen; zo is tot de mogelykste standhouding van 't crediet, in zo verre de goede trouw door billykheid en een juiste ordre kan worden ondersteund, goedgevonden en verstaan mits dezen te statueren en te bevelen:

dat, met renovatie en interpretatie van 't geresolveerde op den 26^{en} Augustus 1672, in substantie by 't nieuw ontwerp der Bataviase statuten, onder den titul van desolate of insolvente boedels, § 44 en 48, overgebracht, schepen-kennissen en andere diergelyke actens van verhypothecering, voor de daar toe gepreviligeerde collegien gepasseert, ten belange van het speciaal verband op de immobilia, zo wel onder den anderen na den ouderdom, als boven alle notariale obligatien, schoon die ouder zyn, de preferentie hebben en behouden; dat inzelvervoegen het speciaal verband by een notariale obligatie van eenig roerend goed, daar onder lyfeigenen, actien en crediten, niet op vaste goederen hare betrekking hebbende, mede begrepen, almede onderling na den ouderdom en voor alle generaal verband, van wat tyd of hoedanig, zyn en blyven geprefereert;

dat wyders het generaal verband by bezegeldheden en notariale obligatiën onderling na derzelve ouderdom worden geprefereert, zodanig, dat een ouder schepenken of andere soortgelyke acte voor een jonger notariale obligatiën en een ouder notariale obligatiën voor een jonger generaal verband by bezegeldheid gaat, en overigens de een en ander voor alle andere obligatiën onder de hand, wat daar by speciaal verbonden mogte wezen, wanneer die surpas een somma van 50 rd^s, alles, niet alleen met opzigt tot originele schuld-eischers, maar ook tot de borggen, w^o 't regt om te ageren, 't zy op den principalen schulde of mede borg, mogten gekregen hebben ;

dat ondertusschen ten aanzien van het tweede point of bodemary brieven, 't zy het geld op de kiel door een of meer personen in compagnie genomen of ook door een of meer compagnie gegeven word, by insolventie van hen, die 't genomen geld met den bedongen intrest niet kan of kunnen opbrengen of uit welker nalatenschap het niet kan gevonden worden, de schuldeischers ten dezen belange of uit hoofde van bodemary-brieven in gelyke delen of ponds ponds moeten worden g'admitteert, die de penningen geschoten hebben by de aanvang der reize, 't zy d'ene bodemary-brief enigen tyd vóór de andere gepasseert is, en geprefereert boven zulke, welke by het aandoen van een of meer plaatzen op de heen of weder reize nader verleden mogten zyn, die egter ook alle met opzigt tot de plaatzen, waar ze zyn gepasseert, gelyk voorrecht moet worden gegeven, nadien de bodemary-brieven niet in ouderdom moeten geconsidereert worden naar den datum, of welke dezelve gepasseert zyn, maar na den dag, dat het schip hier en elders uit de rhede of haven vertrekt, en by welke bodemary brieven ook zal moeten wezen g'observeert het by paalde by d'ordonnantie op het zegel van den 29^{en} Septembe 1767, verbo tenus aldus luidende :

» dog zullen geen bodemary-brieven op 's Comp^s schepen moge worden verleden, ten zy daar by verklaard ware, dat de penningen of goederen niet zullen worden aangelegd tot enigen, b

de Comp^e verboden handel, op poene van zodanige boete, als by artikel 12 van deze ordonnantie tegen de contraventeurs van dezelve, zo publicque personen, als particuliere, gesteld is; en dat daar en boven op bodemary-brieven, op Comp^e schepen gepasseert, waar in gemelde clause niet is komen te influeren, geen regt zal gedaan worden, ten zy dat de voorsz. verklaring alvorens in pleno judicio geschiede”;

en ten reguarde van het 3de of laatste voorstel, met renovatie en ampliatio van het g'arresteerde op den 27^{en} July 1677 en 14^{en} July 1761, overgebracht in 't voorsz. nieuw ontwerp der statuten, § 42, onder desolate of insolvente boeels, item § 30, onder secretarissen en gezwore klerken van justitie, en § 13, onder vendu-meesteren, nog te statueren en te gelasten, dat alle, die g'authoriseert zyn tot het houden van venditien, legaal of stilzwygende hypoteecq in d'eerste plaats hebben op de gemeente goederen, wanneer die by den debiteur binnen de eerste zes maanden, na den verkoop 'er van geschied is, nog gevonden worden, mitsgaders in het zelve tyd-bestek preferentie voor alle generale verbanden, 't zy by bezegeldheden, 't zy by notariale actens, en ook voor alle onderhandse speciale verpandingen, item generale schuld-kennissen onder de hand, terwyl daar en tegen de speciale verbanden by bezegeldheden en ook by notariale obligatien, ouder zynde, als ten tyde de venditie gehouden zy, geprefereert blyven boven 't legaal verband der eerste of de pretensie der gene, die tot het houden van verkopeningen gewettigd zyn, aan welke teffens, met betrekking tot de kopers der goederen, zo losse, als vaste, het voorregt van parate executie blyft, mede tot zes maanden toe, volgens de in vigeur zynde bepalingen; alles of wat 'er in dezen vermelde drie poincten aangaat, egter onverminderd de successive gegeve ordres der heren Majores in het houden van 't *judicium preferentiae et concurrentiae* van insolvente boeels van 's Comp^e dienaren, voor zo veel de mobilia aangaat, vervat in het nieuw ontwerp der statuten onder desolate of insolvente boedels, § 8, en overeenkomstig met het schryven van haar Edele Hoog Agtbare by brieven van 9 July 1715,

17 September 1737, 4 September 1739, 13 December 1741, 9 Maart 1743 en byzonder 20 November 1745, waar by gepersisteert is onder den 15^{en} September 1747, 18^{en} September 1750 en 15^{en} October 1757.

8 Maart. *Voorschriften nopens het aan wal brengen van zieken, aanwezig aan boord van ter reede Batavia aankomende schepen.*

De opper- en ondermeesters van de ter Bataviasche reede aankomende schepen en mindere vaartuigen worden by deezee gelast behoorlyke zorge te draagen, dat zy, by den afscheep der zieken van haare schepen en vaartuigen, met dezelve teffens niet alleen aan de wal komen en tot lavenis dier impotente iets medeneemen, buiten het gene, dat zy aan medicamenten mogten noodig oordeelen, maar ook die zieken behoorlyk te bestellen aan 's Compagnies hospitaal om vervolgens door den binnen-regent van dat huis na het buiten-hospitaal bezorgd te worden; zullende met den oppermeester telkens een ondermeester met gedagte zieken naar de wal moeten komen en van de mindere vaartuigen den ondermeester alleen; en, na dat het een en ander volbragt zal zyn, daar van rapport moeten gedaan worden aan het hoofd van de chirurgie, op pene, dat, die hier inne in het minste nalaatig bevonden wordt, ten behoeve van de armen zal verbeuren twee maanden gagie.

18 Maart. *Opheffing van zekere beperkingen voor het Collegie van Weesmeesteren te Batavia in het beleggen van kapitalen.*

Weesmeesteren dezer stede te kennen gevende, hoe dat door de verschillende omstandigheden, waar in de Bataviase colonie zig altans met betrekking tot enige jaren agterwaards bevind, de kamer gevaar loopt niet zo veel aan capitaal te zullen kunnen uitzetten, als 'er nodig is om de jaarlykse renten à $\frac{2}{10}$ perc^m 's maands op alle de kapitalen hunner pupillen, die 20000 r^d

en minder bedragen, te fourneren, by aldien de weleer gemaakte bepalingen daar omtrend by de oude statuten en later, zonder afwyking, voortaan in observantie moeten blyven, als medebrengende, dat op de acceptabel bevonden wordende hypothequen in de stad niet meer dan twee derde en op vaste goederen buiten de stad maar de helft der getaxeerde waarde mag uitgezet worden, 't een en ander nog gesterkt door twee suffisante borgen, dewyl particulieren veelyds de volle waarde op enig onroerend goed en zommige zelfs tegen minder dan $\frac{2}{3}$ perc^{to} intrest 's maands belenen, mitsgaders zig, by gebrek van suffisante borgen, alleen met de hypothequen te vreden houden, invoegen elk, die geld nodig heeft, het eerst by particulieren dan ook tragt te negotieren; zo is op geciteerde, gegronde bezwaarnissen en dat, gelyk hunne Eerwaardens zeer wel considereren, eene generale vermindering der renten ten opzigte van de wezen, die onder de tutele van de kamer staan, niet dan zeer nadelige gevolgen naar zig zoude kunnen slepen, goedgevonden en verstaan Weesmeesteren te libereren van de by de oude Batavise statuten en de resolutien dezer tafel van den 24^{en} September 1734, 15^{en} Juny 1745 en 17^{en} February 1752 gemaakte restrictien, welke altans niet meer nuttig zyn, alzo de vaste goederen *buiten* gewoonlyk van beter valeur blyven als die van *binnen* de stad, of ook in 't algemeen, na de veranderde tydsgesteldheid, niet gevoeglyk meer kunnen bepalen ten aanzien van het gedeelte, dat door haar Eerwaardens maar mogte beleend worden op hypothequen en zulks dan nog onder borgtocht van twee suffisante lieden; maar, met alteratie van opgemelde ordres, aan dat, tot het bestier van der wezen welvaart g'accrediteerd collegie gedefereert te laten om derzelver capitalen met het vereischte toezigt en overleg zodanig aan te leggen, als het na omstandigheid van tyd en zaken ten meesten nutte en profyte van de pupillen oordeeld te behooren.

Bij missive van 25 September 1770 hebben Heeren XVII^{den} dezen maatregel »gepasseerd, vertrouwende, dat UE. zullen

zorgen, dat de meerdere vryheid niet strekke ten nadeele der pupillen”.

21 Maart. *Voorschriften voor de kwartiermeesters van los-vaartuigen.*

Alle kwartiermeesters, vaarende op champangs, tanjongpours en andere losvaartuigen, worden hier mede by vernieuwing wel expresselyk gelast om zig voortaan geene natte, bedurven of aangestoken goederen, van wat naam of qualiteit dezelve ook zouden mogen zyn, van de scheeps-overheden te laten opdringen om in te neemen, ten ware door specialen last van het hoofd over Compagnies zeemagt, den commandeur en vice-commandeur.

Ook worden dezelve wel nadrukkelyk gewaarschouwd en geordonneerd zorge te draagen om geene bedurven', natte, nog aangestoken' goederen, by die goed droog en wel geconditioneerd zyn, in hunne vaartuigen te laaden, ten einde het een met het andere niet kome te bedurven.

Zoo mede worden dezelve op het allerscherpste gelast geene particuliere goederen, gepermitteerd of ongepermitteerd, van wie dezelve ook zyn mogen, in te neemen, zoo wel in den afscheep van land naar de schepen, als van de schepen en mindere vaartuigen naar land, except de tafelryst, item andere provisies en goederen van de hooge regeering deezer landen en derzelver secretarissen, mitsgaders de gepermitteerde lasten van het hoofd over Compagnies zeemagt, den commandeur, vice-commandeur en die der scheeps-overheden, gelyk ook de bestelpakjes, die met de schepen, van de West van Indie komende, aangebragt worden, als moetende in Compagnies kleeden-pakhuis worden overgebragt; zullende dezelve zig ten dien einde van gemelde gepermitteerde goederen, van wie dezelve zyn mogen, ter hand stellen laten een getekend geleide-briefje, waar in de goederen in hun soort moeten bekend gesteld worden, als mede het lastbriefje van den water-fiscaal om, conform hetzelfde, aan den pagter van de boot te vertoonen.

Zullende den gene, dewelke tegens deeze ordres mogte te werk gaan, alle de daar uit te volgen onheilen en schaaden ten laste gelegd worden.

En daarenboven na gedaan onderzoek nog ondergaan een gevoelige correctie.

25 Maart. *Bepalingen nopens den verkoop van vee.*

Alle ingezetenen, zoo ten platten lande, binnen de buitenposten, als die boven dezelve in de Bataviasche, Preanger- en bovenlanden woonagtig zyn, en voorts alle de genen, dewelke voortaan genegen mogten weezen met eenige runderen en buffelbeesten op Meester Cornelis ter markt te komen, worden by deezen geadverteerd, dat zy gehouden zullen zyn daadelyk, by het eerste aankomen op de voorschrevene bazaar, hunne passen, zoo wel aan den commandant der aldaar gelegene veldschans, als aan den keurmeester en opziender van het beestiaal te vertoonen om, by bevinding van een meerderen of minderen aanbreg als naar luid van gedagte hunne passen, behoorlyke aanwyzing te doen, waar door dit verschil veroorzaakt zy, op pene, dat de zoodanige, die geatrapeerd wordt onderwege eenige dier animaalen van de benedenwaarts gelegene campongsvolkeren onder hunne beesten frauduleuselyk vermengd ofte eenige uit hun van boven gebragt getal ter sluik in de omleggende campongs verkogt en afgezet te hebben, zonder die aan den gedagten commandant of opziender, nevens de overigen, ter voldoening van 's heeren geregtigheid te hebben opgegeven, boven de voldoening van gedagte geregtigheid naar den inhoud der daar tegen reeds gestatueerde placaten zonder eenige conniventie zullen worden gestraft; moetende dus alle buffels, in het byzonder die ten dienste der omleggende landen, beneden Buitenzorg gelegen, zullen moeten strekken, 't zy die onderwege in koop besproken zyn ofte niet, tot op Meester Cornelis afgebragt en aldaar behoorlyk gebrand en ingeboekt worden, terwyl de verkoopers dan ook in den vervolge, by de aanbrenghing hunner animaalen ter markt,

daadelyk na de branding, voor ieder Javaansche os of koeaan den meermelden opziender van het beestiaal zullen moeten betaalen de gewoone ongelden van veertien stuivers en die der buffels tot vyf en twintig stuivers ieder;

dat daarentegen aan allen en een iegelyk de vryheid gelaten wordt om zoodanige beesten van beide soort, die zy, schoon gebrand en bereeds vertold, ten dage der eerste aanbrengring ter markt niet hebben kunnen verkoopen en dus genoodzaakt zyn geweest weder met zig op of af te voeren, andermaal en zoo dikwyls zy het goed vinden (mits die dieren niet intusschen van meester veranderd zyn), wederom ter zelve markt ten verkoop te rug te mogen brengen, zonder dat zy, na de eerstgemelde betaaling, verder aan iemand iets, hoe genaamd, zullen behoeven op te brengen; dog van een verkogte Javaansche os, koei of gebranden buffel, die door eenen tweeden of anderen eigenaar weder ter markt gebragt wordt, ofschoon daar van geene andere branding gedaan en dus ook geene andere gerechtigheid behoeft betaald te worden, zullen de verkoopers in cas van verkoop (en anders niet) aлегter zes stuivers moeten betaalen, waar van een derde voor den commandant en de andere twee derde voor den opziender en keurmeester zal zyn;

dat vervolgens, ter vermyding van alle fraude, een iegelyk, die zulke gebrande, dog onverkogt geblevene buffels of vertolde runderen met zig by het eindigen der markt-tyd te rug wil neemen, van den keurmeester een bewys zal moeten vorderen en door denzelven aan hun afgegeven worden van de quantiteit der overgeblevene en te rug gaande beesten, met bekendstelling van den naam des aanbrengrers en den dag der gedaane branding, welk certificaat zy, in cas van nadere, tusshenkomende, onderhandsche verkoop, verplicht zullen zyn ten eerstvolgenden marktdag op Meester Cornelis voorschreven te rug te brengen by den meermelden keurmeester om hetzelfde aldaar, na gedaane opgave, aan wien zy een of meerder buffels verkogt hebben, te laten roieeren en vernietigen, sub pene, dat, indien bevonden zal worden zoodanige gebrande buffel zonder aange-

ving en roieering van dies eerste bewys, invoegen voorschreven, verkogt te zyn, de eerste eigenaar zal gemulctoord worden met een boete van twintig ryksdaalders, ten favore de helft van den ontdekker of die de calange zal doen en de wederhelft ten behoeve van de diacony-armen alhier; zullende den gene, die zyne animaalen niet op den eersten aanbreg ter voorschrevene markt-plaats verkogt en daar van erlangd heeft een behoorlyk bewys van den meermelden keurmeester, dat bewys, zyne beesten weder ter markt brengende, ook moeten medeneemen om aan den meermelden keurmeester te vertoonen, op pene, die zalks niet agtervolgt of binnen drie maal vier en twintig uren, in cas hy dat bewys mogte verzuimd hebben mede te brengen, niet overlegt, zyne beesten verbeuren zal ten behoeve van de Compagnie, den commandant en den keurmeester voormeld;

onder generale standhouding voor het overige in allen opzigte van alle de ordres, dienaangaande voorheen en geëmanceerd en byzonder het gestatueerde by placaat van den 13^{en} December 1754.

25 Maart. *Instructie voor den kommandant van de veldsohans Meester-Cornelis, den opziener en den keurmeester van het „beestiaal“.*

Art. 1. De commandant en keurmeester voornoemd zullen moeten visie neemen van alle de passen, die de bovenlanders, dewelke hunne beesten ter markt afbrengen, van de hoofden of regenten der plaatzen, van waar zy komen, medebrengen, om te zien, of het getal der daar op bekendgestelde beesten behoorlyk ter markt aankomen of niet.

Art. 2. De commandant en keurmeester zullen, by outwaa- ring van een meerderen of minderen aanbreg als naar luid der passen, zig naauwkeurig moeten informeeren, waar de bygekome of te kort bevonden wordende animaalen van daan gekomen of gebleven zyn, en zorge moeten draagen, dat van het ontbreekende aan het beschreven getal, ten ware genoegdoende

bewezen wierde, dat op den weg gestorven en niet geslagt zyn, de gerechtigheid egter betaald worde, zo wel als van de meerdere, die boven de pas mogten aankomen, gelyk ook van alle de overige aangebragt wordende koe- en buffel-beesten.

Art. 3. De commandant en keurmeester zullen voorts behoorlyk hebben te vigileeren, dat al het evengemeld vee, dat ter markt komt, 't zy hetzelfde op dien dag verkogt wordt ofte onverkogt te rug moet keeren, by de eerste te markt brenging gebrand worde, zoodanig, dat men het jaar en de maand, in dewelke hetzelfde ter branding aangebragt is, kan onderscheiden: en voor welk branden aan den keurmeester veertien stuivers voor ieder Javaansche os of koei en vyf en twintig stuivers voor ieder buffel zal moeten worden betaald door dien genen, die dezelve ter markt brengt.

Art. 4. De keurmeester zal van voormelde veertien en vyf en twintig stuivers voor ieder beest, 't zy os, koei of buffel, a uso, aan den ontvanger generaal behoorlyk een quart ryksdaalder of twaalf stuivers voor voormelde 's heeren gerechtigheid moeten overbrengen en verantwoorden, ten welke einde de commandant mede een bewys zal ondertekenen van het waare getal der gebrande beesten, opdat den Heer van den lande in zyne geregtigheden niet te kort gedaan, nog gefraudeerd worde: zullende dus door den keurmeester dienaangaande niets mogen verrigt worden dan na voorafgegaane medeopneeming der aangekomene en op de passen genoteerd gevonden wordende beesten door den commandant meermeld.

Art. 5. De keurmeester zal van alle gebrand wordende buffels aan den commandant tot een douceur verpligt zyn van de voormelde resteerende dertien stuivers uit te keeren een nieuwe dubbelde stuiver, terwyl de twee stuivers van ieder Javaansche os of koei, zo wel als de overige tien en een halve stuivers van de buffels (dewelke boven de meermelde 's heeren gerechtigheid betaald worden), in haar geheel ten profyte van den keurmeester alleen zullen blyven, zonder verpligt te zyn daar van verder aan iemand iets af te geeven; onder deze bepaaing teffens, dat hy, keurmeester (zoo wel als zyne bedien-

dens), zig buiten dien met niets, de bazaar zelve betreffende, zal mogen bemoeien of van eenige andere artikelen, buiten dat van het voormelde hoorn-vee, het geringste mogen pretendeeren, alzoo zulks, als van ouds, eeniglyk en alleenig ten faveure van den commandant, als bazaarmeester, overgelaten en vergund blyft.

Art. 6. De keurmeester zal gehouden zyn om, na het eindigen der markt-tyd, aan een ieder buffel-aanbrenger, die eenige van die dieren onverkogt overhoudt en dus met zig te rug moet neemen, voor niet een bewys ter hand stellen van de quantiteit der op dien dag gebrande, dog onverkogt te rug gaande buffels, met bekendstelling van den naam des eigenaars, van den dag der branding en van de couleur der te rug gebragt wordende dieren.

Art. 7. Van een buffel, die voor de eerste maal ter markt gebragt en dus gebrand is, dog niet verkogt heeft kunnen worden, zal nog keurmeester, nog commandant voor een tweede of meerdere reize, dat zoodanige buffel door dien zelfden eigenaar ter markt gebragt wordt, eenige nadere betaaling, hoe ook genaamd, mogen afvorderen; zullende zy met vertoouing van het by het voorrige artikel gedagte certificaat kunnen volstaan en uit hoofde van dien vry en kosteloos met dezelve, tot zoo lange zy hunne dieren hebben verkogt, iterativelyk mogen op de markt komen.

Art. 8. Dog een gebrande buffel, Javaansche koei of os, verkogt zynde en door eenen tweeden of anderen eigenaar weder ter markt gebragt wordende, zullen alsdan, in cas van weder verkoop (dog anders niet), daar voor moeten betaald worden zes stuivers, waar van een derde voor den commandant en de andere twee derde voor den keurmeester zal zyn, behoevende geene nadere branding en dus ook voor de tweede maal geene 's heeren geregtigheid zoo min van den eenen, als van den anderen betaald te worden.

Art. 9. Een gebrande buffel, buiten de bazaar-tyd in de campongs of elders voor de eerste reis verkogt wordende, zal de eerste eigenaar, aan wien het meermeld certificaat ter branding afgegeven is, gehouden zyn hetzelfde den eerstvolgende

markt-dag op Meester Cornelis by den keurmeester te rug te brengen om aldaar, na gedaane opgaave, aan wien zy een of meerder buffels verkogt hebben (waar van in margine van het ordinaire brandboek pertinente aantekening door dien bediende zal moeten gehouden worden), te laten roieeren en vernietigen.

Art. 10. De commandant zal den genen, die met een of meerder, reeds behoorlyk gebrande buffels ter markt komt, zonder van het by artikel 6 gemelde certificaat voorzien te zyn, daadelyk, na dat met den opziender van het afkomend beestiaal daar omtrent communicatief te hebben gegaan, in arrest moeten neemen en met zyn te koop gebragte buffel of buffels aan den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander afzenden om nader geëxamineerd en, by bevinding van fraude, tegen hem naar vereisch geprocedeerd te worden, ten ware dezelve eenlyk het medebrengen van het meermelde certificaat mogte hebben verzuimd, alzoo in zulken gevalle, met aanhouding van de buffel of buffels, hem den tyd tot dies afbaaling zal moeten verleend en, hy in het geheel agterblyvende of in twee à drie maal vier en twintig uren niet weder opdaagende, de gedagte animaalen door den opziender en commandant verkogt en het provenue van dezelve verdeeld worden. een derde voor de Compagnie, een derde voor den commandant en een derde voor den opziender meermeld.

Art. 11. Ten profyte der Javaasche candangs-mandadoors zal op de bazaar eeniglyk toegelaten worden het invorderen van twee stuivers voor ieder Javaasche bok of geit, die door de berg-volkeren ter markt gebragt wordt, blyvende een gelyke dubbelde stuyver voor de zulken, die door de omleggende ingelanden ter markt gebragt en alsdan verkogt worden, ten profyte van den commandant; zullende gedagte mandadoors voorts voor ieder beest, dat in Compagnies candang by haer ter bewaaring gebragt wordt, twee en een halve stuyvers mogen genieten, dog waar voor zy alsdan voor het ontsteden en wegraaken aanspreekelyk blyven, om in zulken gevalle ieder beest, 't zy groot of klein, met tien ryksdaalders aan den eigenaar te vergoeden.

Art. 12. En eindelyk zullen de commandant en opziender zig voor het overige in het generaal moeten houden en gedraagen, na den inhoud der voorige ordres, op het stuk van buffel-koop, en dievery geëmaneed, speciaal naar den teneur van het placaat van den 13^{en} December 1764.

25 Maart. *Reglement op de brandspuiten binnen en buiten de stad Batavia.*

Art. 1. In ieder der vyf blokken, waar in deeze stad volgens de kaart, daar van zynde, verdeeld is, zyn geplaatst en moeten voortaan gereed gehouden worden twee slang-brandspuiten, met goede en bequaame waterslangen voorzien, in plaatze van waterzakken, als van zo veel nuttigheid niet zynde; en wel moeten by ieder spuit weezen ten minsten twaalf dier waterslangen met en benevens een gelyk getal mamierings, ieder van vyftig voet lang, dewelke op den anderen kunnen geschroefd en gemaakt moeten worden de slangen van vier- en de mamierings van tweedubbeld zeildoek, dat van binnen met wasch bestreken is; waarenboven ieder spuit niet alleen voorzien zal moeten blyven van een andere spuit, die men den aanvoerder noemt, nevens de behooryke zuigers, daar toe behoorende, maar ook, buiten den even genoemden aanvoerder, van twee perspompen; invoegen ieder spuit op zig zelf moet bestaan uit drie pompen om, wanneer 'er brand komt in een huis of ander opstal, dat verre van het water afgelegen is, met des te meerder aandrang het water van de eene pomp in de andere te kunnen overpompen.

Art. 2. Zynde speciaal ten deezen einde aan de oostzyde van de groote rivier, in het blok, gemerkt A, B, C, D, E, F, Q, N° 1 en Q, N° 2, S, N° 1 en S, N° 2, een brandspuit-huisje geëxtruceerd onder de wal, aan het Oosteinde van de Jan Verlanders-sstraat, waar in twee brandspuiten met derzelve toebehooren en het verder hier na op te noemen brandgereedschap bequaame bergplaats hebben; behoorende tot het evengewaagde blok de Oostzyde langs de groote rivier,

van de Amsterdamsche-gragt af tot de Middelpunts-brugge, de Heere-sstraat, de Prince-sstraat, de Tygers-gragt, te rekenen van de Amsterdamsche- tot de Leeuwinne-gragt toe, de Kaaimans-gragt, insgelyks van de Amsterdamsche- tot de Leeuwinne-gragt, de Groene-gragt, de opgemelde Jan Vermanders-sstraat, de wal tegens over de punten Middelburg en Delft, de Zuidzyde van de Amsterdamsche-gragt en de Noordzyde van de Leeuwinne-gragt.

Art. 3. Voor het andere blok van de Oostzyde der groote rivier, gemerkt G, H, I, K, L, Q, N° 3 en Q, N° 4 is de plaats tot berging van gelyke twee brandspuiten met haar toebehooren in het ambagtsquartier; en de wyken van dat blok zyn begrepen in de Oostzyde langs de groote rivier, van de Middelpunts-brugge af tot aan de Diest-poort, de Nieuwpoort-sstraat, het Hospitaal-sstraatje, het Zuider en Noorder Kerk-sstraatje, het Stadhuis-plein, de Tygers-gragt, van de Leeuwinne-gragt af tot het Zuideinde toe, de Mallabaarsche-gragt, het ambagtsquartier zelf, het Quartier-sstraatje, de wal over de punten Gelderland, Catzenelleboge en Orange, mitsgaders de Zuidzyde van de Leeuwinne-gragt.

Art. 4. Wyders zyn aan de Westzyde van de groote rivier, in het blok, gemerkt A, B en C, twee spuiten, met de verdere gereedschappen in een huisje naast het logement der ratelwagts by de Middelpunts-brug; en onder dat blok resorteeren de wal tegens over de punten Zeelandia, Nassau en Diest, de Renocheros-gragt en de Jonkers-gragt, beide van de Utrechtsche-sstraat tot aan het Zuider einde toe, de Westzyde langs de groote rivier, van de Middelpunts-brugge mede tot aan het Zuider einde en de Zuidzyde van de Utrechtsche-sstraat.

Art. 5. In zelfdervoegen zyn twee brandspuiten met haar toebehooren geplaatst onder de wal tegen over de punt Vriesland, in het tweede deel van de Westzyde der groote rivier, in het blok, getekend D, E en F, waar in begrepen zyn de wal tusschen en over de punten Vriesland en Utrecht, de Renocheros-gragt en de Jonkers-gragt, beide van de Maleitsche-gragt tot de Utrechtsche-sstraat, de Westzyde langs de groote rivier, van de Middelpunts-brug af tot aan het Noorder

einde toe, de zuidzyde van de Maleitsche-gragt, en de noordzyde van de Utrechtsche-straat.

Art. 6. Terwyl de laatste twee brandspuiten en verdere brandgereedschappen, behoorende tot het blok aan de westzyde van de groote rivier, gemerkt G, H, I, K, L, M, N, O, P en Q (waar in leggen de wal tegens over de punten Groningen, Overysse, Zeenburg en Kuilenburg, de Javaansche-gragt, de Chineesche-gragt, de Renocheros-gragt, van de Chineesche-gragt af tot de Maleitsche-gragt toe, de Jonkers-straat, het vierkant, de equipagiewerf en de Noordzyde van de Maleitsche-gragt), bewaard en geborgen worden op de equipagiewerf, zoo even gemeld.

Art. 7. Voorts zullen de brandspuiten buiten de stad, dewelke bevoorens onder berusting waaren van de inlandsche, commandanten op den weg naar Ankée en op den weg van Mangadoa of die naar de Southar loopt, voortaan geborgen moeten worden, de eene in het midden van de Chineesche campong agter de Europische wagt en de andere naast de campong aan dies Oostkant of by de inlandsche burger-wagt over de punt Hollandia, buiten de Nieuwpoort, ten einde voornaamelyk of in de eerste plaats te dienen voor gedagte campong en alle plaatzen, bewesten de Buiten-Nieuwpoort-straat en den Molenvlietschen dyk leggende, dies Westzyde ingesloten.

Art. 8. Laatstelyk moeten de twee andere brandspuiten met haar toebehooren, welke in de Zuider voorstad aan de hoek, welke de Koe-straat met de Buiten-Nieuwpoort-straat maakt, onder bewaaring van een der substituten van den Drossaart der Bataviasche ommelanden geplaatst zyn, daar blyven; en behooren dezelve principaal tot alles, wat beoosten de Buiten-Nieuwpoort-straat en den Molenvlietschen dyk (dies Oostzyde 'er by begrepen) legt.

Art. 9. In alle de opgemelde bergplaatzen der brandspuiten moeten, by ieder twee spuiten, op een behoorlyke wyze, voor het verderf, zoo veel mogelyk, bewaard, gehouden worden 300 leeren' brandemmers, 12 stuks brandzeilen, 4 pees trossen of ander diergelyk touwwerk, 8 opgeslagen' lynen, 6 kerfbylen,

8 bossen marlyn en 50 Javaansche dammers, buiten en behalven 3 brandhaaken, 5 houten ladders, voorzien met behoorlyke weerkeeren, en 6 bamboezen ladders, als twee van 55, twee van 30 en twee van 25 voeten lang, de haaken en ladders onder de afdaken van voorschreven' spuithuisjes, item in het quartier en op de werf, waar zulks het best geschieden kan; terwyl, by eenig gebrek, de brandzeilen op de equipagiewerf en de waterslangen en manserings met haare koperen' schroeven en bussen in het quartier gemaakt en gerepareerd moeten worden

Art. 10. Tot voorkoming van confusie en om te beletten, dat, wanneer meer dan twee brandspuiten met derzelver verdere brandgereedschappen tot het blussen van brand gebruikt zyn, dezelve niet op een verkeerde plaatze gebragt worden, maar alles wederom geborgen, daar het weezen moet, zyn de respective spuithuisjes, spuiten, emmers, haaken en ladders, tot genoemde spuithuisjes behoorende, alsmede de plaatzen in het quartier en op de equipagiewerf, nevens de brandgereedschappen, aldaar te vinden, met nummers onderscheiden (het gene nopens het nieuw aantemaakene ook steeds moet worden geobserveerd) en wel het spuithuisje beoosten de groote rivier, in het blok A, B, C, D, E, F, Q, N° 1 en Q, N° 2, S, N° 1 en S, N° 2, met alle de brandgereedschappen, die aldaar geplaatst zyn (exceptis de voorschreven touwen), stuk voor stuk met N° 1; die in het quartier geborgen worden met N° 2; het spuithuisje en de brandgereedschappen, daar toe behoorende, te vinden bewesten de groote rivier, in het blok A, B en C, met N° 3; het spuithuisje bewesten de groote rivier, in het blok D, E en F, nevens de brandgereedschappen, daar toe behoorende, met N° 4; die op de equipagiewerf geborgen zyn met N° 5; het spuithuisje en de brandgereedschappen in de Chineesche campong met N° 6a; aan de Oostkant naast de campong met N° 6b en die in de Buiten-Nieuwpoort-straat berusten met N° 7.

Art. 11. Dan, opdat ten principaalen alles wel en ordentelyk behandeld worde, is binnen de stad over ieder der twee brandspuiten en de gereedschappen, die daar by gevoegd zyn,

gelyk ook over de twee in en naast de Chineesche campong en de twee in de Zuider voorstad, een brandmeester gesteld, dewelke tot deszelfs hulpe heeft twee personen, die ieder, nevens den heer president van Scheepenen, den Bailluw of den Drossaart en den brandmeester, voorzien zyn met een sleutel van de plaatze, daar de voormelde brandgereedschappen bewaard worden.

Art. 12. En wel is als brandmeester over de spuiten en verdere brandgereedschappen, gemerkt N° 1, henoemd de baas metselaar in het quartier, die tot zyne assistentie heeft den baas der steen- en beeldhouwers en den baas loodgieter, gelyk dat steeds aan gedagte baazen in functie geaccrocheerd blyft.

Art. 13. In zeldervoegen over de spuiten en brandgereedschappen, getekend N° 2, als brandmeester de baas timmerman in het quartier, mitsgaders tot zyne hulpe de baas smit en de baas koperslager, aldaar mede bescheiden.

Art. 14. Voorts als brandmeester over de spuiten en verdere gereedschappen, daar by gehoorfende, gemerkt N° 3, de baas smit op de equipagiewerf met assistentie van den baas der blokkemaakers en den meesterknecht der smits, beide op de voorschreven' equipagiewerf dienst doende.

Art. 15. Item over de spuiten en brandgereedschappen, onderscheiden met N° 4, als brandmeester de baas zeilmaaker van de equipagiewerf met assistentie van den baas kaartmaaker en den meesterknecht der zeilmaakers aldaar.

Art. 16. En als brandmeester over de spuiten en verdere brandgereedschappen, gemerkt N° 5, de baas timmerman van de equipagiewerf met assistentie van den baas kuiper en den eersten meesterknecht der timmerlieden, alle daar bescheiden.

Art. 17. Voorts buiten de stad over de spuiten en brandgereedschappen, gemerkt N° 6a, N° 6b, als brandmeester de capitein der Chineezen met assistentie van de twee oudste luitemants dier natie.

Art. 18. Mitsgaders over de andere twee brandspuiten, gemerkt N° 7, de baas buskruidmaaker als brandmeester en

de zwavelraffineerder met een der bequaamste gezellen op die werkplaats tot zyne adjuncten.

Art. 19. En opdat de voorschreven' brandmeesters geen gebrek komen te hebben aan het noodige volk om door hun, in tyden van brand, zoo tot het blussen van dien, als anderzins, aan de brandspuiten en verdere gereedschappen gebruikt te worden, zullen, gelyk ten deele reeds van voor lange in gebruik is, aan de brandmeesters der spuiten en brandgereedschappen, getekend N° 1 en 2, worden toegevoegd de manschappen, die onder hun en onder derzelve assistenten als werkbaazen van Compagnies wegen bescheiden zyn, mitsgaders aan den brandmeester der spuiten, etc., gemerkt N° 3, de smits en blokkemaakers van de werf, nevens het schuitsvolk van den onder-equipagiemeester; item aan den brandmeester van N° 4 de zeilmaakers en kaartmaakers met het schuitsvolk van den baas timmerman; aan den brandmeester van N° 5 de timmerlieden en kuipers van de werf, benevens het schuitsvolk van den commandeur en opper-equipagiemeester; aan den brandmeester van N° 6a en N° 6b twee honderd Chineezen, daartoe maandelyks door hem, als capitein dier natie, te benoemen, gelyk de hoofden der campons aan de Crocot, Jaccatra, Piesang-batoe en die der Amboneezen het noodig volk zal moeten bezorgen op de eerste waarschouwing aan den brandmeester van N° 7, buiten en behalven dat ieder brandmeester nog altoos zal moeten worden geriefd met een brandspuitbezorger of brandspuitmaaker.

Art. 20. Waarenboven de gemelde brandmeesters binnen de stad, zoo tot het aanvoeren der spuiten en verdere gereedschappen naar den brand, mitsgaders het weder terug brengen derzelve ter plaatze, daar het behoort, als anderzins, ieder zullen moeten voorzien en hygesprongen worden met een genoegzaam getal inlanders, dewelke aan de brandmeesters der spuiten N° 1 en 2 uit Compagnies lyfeygenen, in het quartier bescheiden, en aan de brandmeesters der spuiten N° 3, 4 en 5 uit de Mooren, op de equipagiewerf dienst doende, door de genen, dien zulks incumbeert, zullen moeten worden afgegeven.

Art. 21. Als hoofden over de voorschreven' Compagnies lyfeigenen zullen, naar usantie, het opzigt hebben de opper-mandadoor en twee der habielste onder-mandadoors uit het quartier, mitsgaders over de voornoemde Mooren de meesterknegt der kuipers van de equipagiewerf en twee der bequaamste sarangs.

Art. 22. Zoo ras 'er brand in de stad of het kasteel ontstaat, zullen zig ook naar Compagnies wapenkamer hebben te begeeven het vrye wagtswolk, welk op het kasteel en aan dies baraquen bescheiden legt, zonder wapens, om met de wapenkamersgezellen de brandspuiten te bezorgen ter plaatze, alwaar een dier baazen zulks zal noodig agten; en wanneer de ambagtsgezellen, zoo uit het quartier als elders, zullen gekomen zyn ter verdere reddinge der brandspuiten, moeten voorschreven militairen direct naar hunne bescheiden' post wederkeeren ter afhaalinge van hunne wapenen om zig voorts te vervoegen naar de plaats d'armes, welke volgens guarnisoens ordre hun bekend is.

Art. 23. Over alle de opgemelde bediendens der brandspuiten, etc., binnen de stad als opper-brandmeesters aangesteld zynde den fabriek ten belange van N° 1 en 2 en den commandeur en opper-equipagiemeester over die van N° 3, 4 en 5, mitsgaders over die van buiten een der Scheepenen deezer stede, daar toe successive expres te benoemen, zoo zullen deeze drie opper-brandmeesters, onder het hooger gezag van den heer president van Scheepenen en, by zyn Edelens absentie, van den Bailluw of Drossaart, niet alleen het generaal bestier over de brandspuiten, etc., hebben, maar ook voornaamelyk zorge moeten draagen, dat alles in een goede orde kome te blyven, mitsgaders de gemelde spuiten en verdere brandgereedschappen in een compleet getal gehouden en de gebreken, dewelke daar aan door den tyd en het gebruik komen te ontstaan, ten spoedigsten gerepareerd worden, met deezen verstande nogtans, dat deeze reparatie omtrent de zes spuiten en brandgereedschappen, die in de drie spuihuisjes binnen de stad zyn geplaatst, nevens de vier spuiten en haar toebehooren, welke buiten zyn, ten laste van de stad, mitsgaders der vier overige spuiten en brandgereedschappen, die in het quartier en op de equipagiewerf geborgen

worden, ten kosten van de E. Compagnie zal moeten geschieden.

Art. 24. En, opdat de respectieve brandmeesters, nevens de genen, welke ter hunner assistentie zyn toegevoegd, en die, welke verder tot het blussen van brand geheoren, behoorlyk met de spuiten zullen weeten om te gaan, zullen de opper-brandmeesters van de spuiten binnen de stad zorge moeten draagen, dat alle dezelve, met voorkennisse van den heer president van Scheepenen, om de drie maanden, op plaatzen, daar toe bequaam, in het gebruik en hanteeren der spuiten, nevens haar toebehooren, worden onderregt, in een wel geschikte orde verdeeld en ieder zyn werk aangewezen, om aldus in tyden van brand met de meeste vaardigheid en bequaamheid of zonder confusie in staat te weezen den outstaanen brand te kunnen blussen; gelyk ook ten zelfden einde de Bailluw en Drossaart nevens de geplaatste spuiten buiten de stad, als onder beider jurisdictie gehorende, deeze zelfs alle maanden eens, met voorkennisse van den voormelden heer president, mede op een bequaame plaats moeten probeeren, om de Chineezen, als de behandeling 'er van nog geheel ongewoon, daar in naar vereisch te oefenen, waar omtrent de capitain en luitenants van die natie successive het noodig getal moeten bezorgen.

Art. 25. By deeze gelegenheden teffens het bequaamste te ontdekken zynde, welke gebreken 'er aan de spuiten en verdere brandgereedschappen mogten weezen ontstaan, zoo moet daar op dan ook nauwkeurig worden gelet en zullen Scheepenen, voor zoo verre de brandgereedschappen en de spuithuisjes aangaan, mitsgaders de opper-brandmeesters binnen de stad, voor zoo veel dezelve in het quartier en op de equipagiewerf geborgen zyn, verplicht weezen om te bezorgen, dat zoodanige gebreken op het allerspoedigste verholpen en behoorlyk gerepareerd worden.

Art. 26. En, dewyl by tyden van brand, de heer president van Scheepenen, gevolgd door de geregtshodens, item de Bailluw of de Drossaart met huane geweldigers en kaffers, zig moeten laten vinden ter plaatze, daar de brand is, zoo is het ook de pligt der brandmeesters en der genen, die verder by dat werk

gehooren, om promptelyk uit te voeren de ordres, die zy alsdan van welgemelden heer president, dan wel, by zyn Edelens absentie, van den Bailluw, voor zoo veel de stad binnen en het gene buiten onder zyne jurisdictie behoort betreft, of van den Landdros, voor zoo verre het deezen laatsten officier aangaat, zullen komen te erlangen.

Art. 27. Gelyk ook alle de ondergeschikte aan de brandmeesters in het doen der voorschreven' exercitie en omtrent het werk van brandblussen moeten gehoorzaamen en volbrengen, het gene hun door dezelve zal worden aanbevolen.

Art. 28. Wanneer in het een of ander blok binnen deeze stad brand komt te ontstaan, zullen de brandmeesters van de spuihuisjes N° 1, 3 en 4, zoo ras hun zulks ter kennisse gekomen is, met de hun ter assistentie toegevoegde personen zig aanstonds met derzelver brandspuiten, verdere gereedschappen en onderhoorig volk derwaarts moeten begeeven, gelyk zulks, by absentie, ziekte of tardance van een of meer der genoemde brandmeesters, door ieder hunner medehulpers, zonder een moment te wagten, mede zal moeten gedaan en mitsdien door ieder van hun, zonder na malkanderen te vertoeven, alle spoed aangewend worden om met de spuiten, mitsgaders verdere gereedschappen en het volk, daar by gehoorende, het eerste by den brand te weezen, ten einde dien zoo ras mogelyk te blussen; en zal de gene, die het eerste met zyne spuiten en brandgereedschappen zig by den brand laat vinden, een somme van vyf en twintig ryksdaalders, mitsgaders de tweede, die invoegen voormeld aldaar ter plaatze komt, vyftien ryksdaalders tot een premie genieten, dewelke aan hun door Scheepenen zullen worden betaald.

Art. 29. Zullende alsdan de brandmeesters der spuiten en brandgereedschappen, die op de equipagiewerf en in het ambagtsquartier geplaatst en geborgen zyn, met hunne medehulpers en onderhoorig volk zig moeten vervoegen by hunne brandgereedschappen, mitsgaders zig klaar maaken en gereed houden, zonder zig ogter van daar naar den brand te begeeven dan alleen op de speciale ordre van den heer president van Schee-

penen, ten ware de brand dicht by voorschreven' equipagiewerf of quartier ontstoken was, als wanneer de gemelde brandmeesters dezelve mede ten eersten zullen moeten helpen blussen: en zullen zylieden met deeze gereedhoudinge zoo lange moeten continueeren, tot dat zy ordre krygen om hunne spuiten en verdere gereedschappen weder te gaan bergen.

Art. 30. By het ontstaan van brand in een der voorsteden van deeze stad zullen de brandspuiten van binnen niet naar buiten mogen worden gebragt als op speciaal bevel van den heer Gouverneur Generaal of het aanweezend eerste lid der Edele hooge regeeringe in de stad, nog ook het volk uit het ambagtskwartier of de werf by avond of ontyden naar buiten gelaten worden, maar zal van de buiten geplaatste brandspuiten met haar toebehooren door de genen, welke dezelve invoegen voorschreven hebben te behandelen, het vereischte gebruik moeten worden gemaakt; en opdat dit mede ten spoedigsten geschiede, zal de gene, welke het eerste met zyne spuiten by den brand komt, genieten vyf en twintig ryksdaalders, ten laste van de stads kasse.

Art. 31. Om vervolgens tot het spoedig blussen van brand te beter in staat te zyn worde stads wegen door Scheepenen bezörgd, dat op het stadhuis niet alleen 300, maar ook in de kerken deezer steede, in het arm- en weeshuis, Chineesche hospitaal en vrouwen-tugthuis op bequaame plaatzen bewaard en geborgen worden zoo veel brandemmers, brandhaaken en ladders, als van nut en dienst kunnen zyn om in tyden van brand daar van het noodig gebruik te hebben; gelyk ten zelfden einde ook in de Chineesche campong, van distantie tot distantie of over de tien huisgezinnen, twee stuks brandemmers berusten, tot welkers conservatie niet alleen moet worden gezörgd door de genen, welke dezelve bewaaren, maar dat ze ook in tyd van nood of by brand in de campong 'er mede paraat zyn, met nog negen persoonen uit de andere wooningen, welke 'er geene hebben, die in zoo verre onder het opzigt en gezag staan van den genen, die de twee brandemmers heeft, ten einde gezaamenlyk by de brandspuiten met die emmers van dienst te zyn.

Art. 32. En opdat niemand, in welks wooning brand komt te ontstaan, dien zoude tragte te heelen om middelerwyle zyne goederen te bergen en daar door zyne buuren in meerder gevaar te stellen, zal de bewoonder van het huis, waar in de brand is ontstaan, gehouden en verplicht zyn, eer en voor alle anderen, den brand op straat overluid uit te roepen en zulks op een boete van een honderd vyftig ryksdaalders ten behoeven van den officier, die de calange doet, voor de helft en van de stads kasse voor de wederhelft.

Art. 33. De ratelwagts, by nagt brand binnen deeze stad ontdekkende, zullen, nevens het gestadig ratelen en uitroepen van brand, mede moeten uitroepen de plaats, daar dezelve ontstaan is, hetwelk door de verdere ratelwagts, zoo ras zy zulks hooren en weeten, mede zal moeten gedaan en gecontinueerd worden, tot dat de voorschreven brand alomme zal weezen bekend geraakt; en zullen bovendien de ratelwagts, in welkers quartier de brand is ontstaan, op het allerspoedigste, op pene van arbitrale correctie, daar van, zoo aan den heer president van Scheepenen en den Bailluw, als aan de brandmeesters en hunne medehulpers kennisse moeten geeven, ten welken einde aan hun een notitie van derzelve naamen en woonplaatzen moet worden geeven, om in hun wagthuisje opgehangen te worden.

Art. 34. Bovendien zal by onstaanen brand in de stad, wanneer het dag is, de hoofdman, die den aanstaanden nagt de wagt zal hebben, gehouden zyn om, in opvolging van het gestatueerde by de ordonnancie voor de schuttery, zig aanstonds met zyn volk in volle geweer voor het stadhuis te laten vinden, ten einde aldaar af te wagten zoodanige ordres, als hem door de overheid of den geregte zullen geeven worden; maar de hoofdman, die des nagts te vooren de wagt gehad heeft, moet zig met zyn wagtvolk vervoegen ter plaatze van den brand om voor te komen, dat aldaar geen oproer of commotie gemaakt worde.

Art. 35. Dog by nagt ergens brand onstaande, zoo zullen, in nakominge van het bevolene in de evengewaagde ordonnancie,

alle de genen, welker wagt het is, zig in het geweer moeten begeeven en op het stadhuis blyven, alwaar alsdan, op het kleppen van de klok, aanstonds gehouden zullen weezen mede byeen te verschynen de gene, die des nagts te vooren de wagt gehad hebben; en zullen de verdere burgers met derzelve zydgeweeren zig moeten begeeven ter plaatze, daar de brand is, ten einde alle oproer, tumult en vyandelyke attentaten voor te komen, terwyl tot het zelfde einde, zoo wel by nagt als by dag en 't zy binnen of buiten de stad, steeds by den brand zullen moeten assisteeren zes burger-ruiters te paard, die, even als alle anderen, zullen moeten obedieeren de ordres van den heer president van Scheepenen of den genen, welke by zyn Edelheids absentie het bewind heeft.

Art. 36. De Chineezzen en Mahometanen, van wat natie dezelve ook zouden mogen weezen, zullen by nagt, ten tyde van brand, in en omtrent hunne wooningen moeten verblyven. zonder zig naar den brand te mogen begeeven, buiten de genen, die buiten de stad by de brandspuiten zullen moeten zyn, en zulks op verbeurte van vyf en twintig ryksdaalders. ten ware de brand in hunne eigen' of in de huizen van hunne maagen, vrienden of bloedverwanten of in hunne wyk, daar zy woonagtig zyn, ontstoken en overgeslagen was, in welken gevalle zy van de bezwaarnisse van dit artikel worden geëximeerd.

Art. 37. Gelyk ook by het ontstaan van brand in de Chineesche campong of elders buiten de stad, op de eerste aankondiging van die het gezag daar by hebben, immediaat zal moeten volgen het volk, dat uit de een of andere nabygelegen' inlandsche campong wordt geeischt, zonder dat dientwegen alvorens nadere ordres van den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander mogen worden gevraagd of afgewagt. en waar by dan ook de respective inlandsche hoofden, nevens hunne minderen, present zullen moeten zyn om zorge te draagen, dat tot het blussen van den brand alle mogelyke assistentie geschiede en vooral gewaakt worde, dat hunne onderhoorige de by den brand staande huizen niet spolieeren of berooven.

Art. 38. En wordt ook gepermitteerd, dat eenige Chineezen des nagts door hunne campong patrouilleeren, voorzien van stokken, halve pieken of ander handgeweer (schietsgeweer uitgezonderd), ter bewaaking en beveiliging van deeze hunne woonplaatzen tegen rustverstoorende brandstigters of andere het gemeenebest laagen leggende lieden, mits die nagtpatrouilles voorzien zyn van het cachet des fungeerenden Landdrosts, in lak afgedrukt, om aan de militaire wagtten in de campong en aan de ontmoet wordende bediendens van de justitie tot een onverhinderd passeeren en repasseeren vertoond te worden

Art. 39. De wykmeesters der respectieve wyken zullen, ingevolge het voorgeschrevene in derzelve ordonnancie, by tyde van brand, om des te beter het oog te hebben op de ingezetenen van hunne wyk, daar in moeten verblyven en geduurig door dezelve de ronde doen, op dat alles, zoo veel mogelyk, in ruste gehouden worde.

Art. 40. Wanneer het gebeurt, dat door verzuim ofte negligentie van iemand in deszelfs huis brand komt te onstaan, zoo zal, boven een boete van twee honderd ryksdaalders ten behoeven der stads kasse, de schaade, dewelke hy daar door aan zyne buuren, mitsgaders aan de brandgereedschappen, die tot het blussen van den brand gebruikt zyn, heeft komen te veroorzaaken, door hem moeten goedgegaan worden en zulks naar gelegenheid van zaaken, mitsgaders goeddunken van den regter.

Art. 41. De geweldiger van den Bailluw, nevens deszelfs kaffers, en de geweldigers, nevens hunne kaffers, van den Landdrost moeten, ieder een in het zyne, geduurende den tyd, dat men bezig is den brand te blussen, nauwkeurig oppassen, dat niemand op de slangen der brandspuiten kome te treden of dezelve aan stukken te snyden, maar zullen gehouden zyn de genen, die zy bevinden, dat zulks komen te doen, dan wel iets anders werkstellig te maaken, waar door het gebruik der spuiten belet wordt, de facto te apprehendeeren om, naar bevinding van zaaken, arbitraelyk aan den lyve en zelfs met de dood gestraft te worden.

Art. 42. En opdat een iegelyk, dien het aangaat, geen ignorantie zoude kunnen pretendeeren, maar van deeze voorenstaande artikelen behoorlyk kennisse mogen hebben, is in Raade van Indie goedgevonden dezelve ter gewoone plaatze te doen publiceeren en affgeieren, mitsgaders door den druk gemeen te maaken, om te dienen tot narigt voor de brandmeesters en alle de genen, dien het verder incumbeert.

^{25 Maart}
_{10 October}. *Instructie voor de zeelieden in dienst van de O. I. Compagnie* (1).

TEN EERSTEN.

Van de hoofd-officieren ter zee.

Art. 1. De eerste trap en rang van de hoofd-officieren ter zee zal zyn die van de commandeurs der Indische zeën of chefs d'esquadre, dewelke boven alle schippers zullen gaan en tot distinctie, nevens de ordinaire wimpel van de groote top, nog voeren een stander van de kruissteng; de tweede trap in den opklimmenden graad is die van de schouwts by nagt en boven die zyn de vice-admiraals, voerende, nevens de voorschreven' wimpel van de groote steng, hunne ordinaire vlaggen aan de voor- en kruissteng; in den vierden of hoogsten graad zyn de luitenant-admiraals of de als zoodanig geconsidereerd wordende leden van de hooge Indische regeering en het hoofd van Compagnies zeemagt in Indie, voerende de vlag van de groote steng.

Art. 2. Voorts zal in de voorschreven' classen van hoofd-officieren de oudste commissie den rang geeven onder den anderen, dog zoodanig, dat de oudste commandeur aan den jongsten schouwt by nagt, de oudste schouwt by nagt aan den jongsten vice-admiraal en de oudste vice-admiraal aan het hoofd der zeemagt als jongste luitenant-admiraal zal volgen.

(1) Deze instructie is in menig opzicht eene herhaling van die, welke in 1743 is vastgesteld (deel V, bladz. 19—63), maar de alteratiën en ampliatiën zyn zoodanig talryk, dat de opname van dit stuk in extenso noodig is voorgekomen.

Art. 3. Niet alleen den luitenant-admiraal, maar ook den vice-admiraal en schouwt by nagt zal gepermitteerd worden, als zy het begeeren, een schipper onder hun te mogen hebben, dog niet den commandeurs van de Indische zeën, ten ware de hooge regeering om goede redenen noodig oordeelde zulks in diervoegen te schikken; egter zal in zulken gevalle die plaatsing by een commandeur ter zee geen rang geeven dan naar den datum zyner acte.

Art. 4. Maar een schipper, by een luitenant-admiraal, vice-admiraal of schouwt by nagt, en chef commandeerende, invoe-gen voorschreven geplaatst, zal rang hebben als commandeur van de Indische zeën voor dien tyd en aan den jongsten van die hoofd-officieren volgen.

Art. 5. In den krygsraad zullen alle schippers sessie hebben naar hunnen ouderdom en zonder reflexie op de grootte of caliber der schepen, welke zy commandeeren.

Art. 6. Dus zal de krygsraad van de vloot bestaan uit vlagge-officieren, commandeurs en schippers; dog, byaldien dezelve geen zeven-tal kunnen uitmaaken, zal de commandee-rende officier daar by adjungeeren de opperstuurlieden van zyn schip en, voor zoo verre noodig, van de andere schepen, opdat de gemelde krygsraad altoos uit zeven personen bestaa.

Art. 7. Een luitenant-admiraal, vice-admiraal en schouwt by nagt, een esquader commandeerende, zal, des doenlyk, altoos, except op de reize naar Nederland, een predikant op zyn schip hebben, nevens een onderkoopman tot secretaris en een onderkoopman tot fiscaal, welke laatste by hem of op een ander schip zal geplaatst worden, naar dat hy zulks 't liefste heeft; dog aan een commandeur ter zee, een esquader commandeerende, zal van het een en andere door de hooge regeering van Indie worden toegelegd het gene men, naar proportie van het esquad-er, dat onder zyne ordres is, zal noodig oordeelen.

Art. 8. Alle schippers en gezaghebbers, in zee een hoofd-officier, 't zy vlaggevoerende of commandeur, rencontreerende, zullen gehouden weezen aan denzelfen hunne ordres te commu-niceeren en, zoo de gemelde superieur officier goedvinden

mogte en op zig nam hun andere ordres te geeven, zullen zy gehouden zyn die te obedieeren, mits dezelve hun in geschrifte worden afgelangd, ter hunner decharge.

Art. 9. Dog wordt aan voorschreven' hoofd-officieren by deeze expresselyk gerecommandeerd de schepen, die zy in zee komen te ontmoeten, niet op te houden, veel min van hunne reize te versteeken, ten ware eene absolute noodzaakelykheid en de onvermydelyke dienst van 't gemeen zulks quam te vereisschen, waar over de voorschreven' vlagge- en andere officieren gehouden zullen zyn by de hooge regeering van Indie telkens verantwoording te doen.

Art. 10. Wanneer een commandeur der Indische zeën, een esquader commandeerende, sterven of sneuvelen mogte, zal het commando op de voorschreven' schepen overgaan op den oudsten of eersten officier in de vloot, aan hem volgende; dog, by aldien een vlaggeman, en chef commandeerende, komt te sterven, zonder dat 'er andere vlaggen of commandeurs by hem zyn, zal het commando op dat schip blyven en waargenomen worden by den schipper, die daar op is geplaatst, zonder aanzien van den datum zyner acte, als hebbende, uit hoofde van zyne evengemelde plaatsinge in de vloot, rang als commandeur, zoo als voorwaarts reeds gezegd is; maar, by aldien de gemelde schipper ook quam te ontvallen, zal dan op dien bodem in commando overgaan de oudste schipper van de vloot en op de verdere verplaatsing, daar uit resulterende, by den krygsraad ordre worden gesteld naar tyds gelegenheid.

Art. 11. De vlagge- en andere hoofd-officiers zyn verpligt van hetgene op hunne reize voorvalt exacte aantekeningen te houden en in scriptis met hun retour rapport te doen aande hooge Indische regeeringe, buiten hetwelke zy ook verbonden zyn, by alle voorkomende gelegenheden, van tyd tot tyd advies te geeven aan de voorschreven' regeeringe van het gene voorvalt, zonder daar van in gebreke te blyven.

Art. 12. Geene schepen, onder een esquader gehoorende, zullen vermogen iets van provisie ofte behoeften te vraagen op de comptoiren, daar zy aankomen, ten zy de noodzaakelykheid

van dien in den krygsraad overwogen en aan den commandeerenden officier gebleken zy, dewelke ook daar toe eene schriftelyke permissie zal moeten geeven aan den genen, die het requireert, waar na het opperhoofd dier plaatze den eisch zal mogen voldoen, ten pericule van den gemelden hoofd-officier, die deswegen almede speciaale verantwoording zal schuldig weezen aan de hooge Indische regeeringe en overzulks ook, by overstemming in den krygsraad, de faculteit hebben om des niet te min het gepetitioneerde te weigeren, zoo hy daar toe genoegzaame reden heeft.

Art. 13. Geen vlaggeluiden zullen geëmploieerd worden, ten zy een bequaam getal van schepen wordt toegerust om onder hun te resorteren; dog de commandeurs ter zee zullen gehouden zyn ook zelfs met enkele schepen te vaaren, zoo de dienst van de Compagnie zulks mogte noodig maaken.

Art. 14. Geen vlagge- of andere hoofd-officiers zullen vermogen te pretendeeren sessie in den politieken raad ter plaatzen van de Compagnie, alwaar zy by toeval of volgens hunne instructie aankomen mogten, nog zig in het minste niet mogen meeleeren met de zaaken der gouvernementen of comptoiren, op welkers reede zy leggen, gelyk zy ook daarentegen van dezelve geene ordres ten aanzien van den zeedienst te ontvangen en enkel en alleen te volgen hebben hunne instructie en ordres, ten ware in cas van oorlog of dat de noodzakelykheid zulks absolut vereischte; des zullen, zoo wel de gouverneurs en opperhoofden, als de commandeerende officiers van de vlooten of esquaders, met den anderen communicatief moeten gaan in het gene de benoedigheden van de vloot of haare destinatiën aan dien oord concerneeren mogte en malkanderen daar in met raad en daad moeten assisteeren, onder deeze mits, dat hier van niet alleen uitgezonderd zyn de leden van de hooge regeeringe, als luitenant-admiraals of commissarissen, maar ook het hoofd over Compagnies zeemagt, die, in navolging zyner instructie van de Hooge-Edele Heeren Zeventienen, artikel 5, op alle buiten-comptoiren sessie in raade van politie heeft en in rang volgt op den eersten persoon, die op zoodanig een comptoir

het gezag voert, hebbende een concludeerende stem in alle zaaken, tot zyn commissie betrekkelijk of concerneerende de schepen en zeevaart.

Art. 15. Het spreekt van zelfs, dat een vlaggeman of ander hoofd-officier, met zyn vloot of esquader op eene reede van de Compagnie of in een van haare havens komende, het commando te water gedurende zyn aanweezen voeren moet: dog, buiten het hoofd over Compagnies zeemagt, die, volgens zyne voorschreven' instructie, artikel 15, gehouden is alle vertimmeringen en verstrekingen ten naauwkeurigsten na te gaan, zal dit commando geen hinder moeten toebrengen aan het gene buiten de voorschreven' schepen aan andere, ter gezegde reede of in die haven te doen valt, waar mede de commandant van de vloot de ordinaire bediendens op de comptoiren zal moeten laten begaan of, zoo hy zig daar mede meeleeren wilde, in zoo verre moeten obediceren de ordres van de plaats, daar hy legt, opdat 'er geen confusie of impediment aan den dienst worde toegebracht tot schaade van het gemeen belang.

Art. 16. Wanneer een esquader ter reede van eenig gouvernement komt en een vice-admiraal of schouwt by nagt daar op commandeert, zal dezelve van land verwelkomd worden door den secretaris van het gouvernement by hem aan boord te zenden, waar na de voornoemde commandeerende officier gehouden blyft de eerste visite te doen aan den gouverneur van de plaatze, die hem dan weder zal gaan zien aan zyn logement, met deeze distinctie, dat de voorschreven vlagge-officier, te kennen geevende zyne intentie om aan land te komen, nader zal worden gecomplimenteerd, een vice-admiraal door de twee oudste leden van den raad des governments en een schouwt by nagt door de twee jongste, nevens den secretaris, die hem ook van boord zullen geleiden naar land en tot in zyn logement: dog in een commandement zal zoodanig vlagge-officier, zonder onderscheid, aanstonds gecomplimenteerd worden aan boord door twee leden van den raad en den secretaris en, zoo hy genegen is aan land te komen, door

den commandeur of het opperhoofd, nevens het overige van den raad ontvangen worden op zyne landing; welk laatste ook in de directien, na voorafgaande bekendmaking, zal plaats hebben en de gemelde vlagge-officier voorts in des directeurs woning of in het commandement gelogeerd worden, volgens het gebruik; zullende aan het hoofd over Compagnies zeemagt in de gouvernementen het zelfde honneur moeten worden bewezen, dat voor de mindere hoofd-officieren in de commandementen is bepaald, excepto ter plaatze, daar een Raad van Indie het gezag voert, alwaar de eerste, zyn Edele volgende minister met de overige leden van den raad gemeld hoofd van Compagnies zeemagt zal moeten recipieeren; terwyl een lid der hooge Indiasche regeeringe door den gouverneur of commandeur (geen Raad van Indië zynde), nevens de leden van den raad, aan boord zal moeten verwelkomd en naar de wal begeleid worden, behalven te Padang, alwaar het een en ander in de rivier, dicht aan de wal, zal moeten geschieden, desgelyks in de directien van Bengale en Souratta, mits de verafgelegenheid der schepen.

Art. 17. Maar een commandeur van de Indische zeën zal gehouden zyn op zyne komste, het salut egter daar niet na wagtende, een officier naar land te zenden aan den gouverneur om denzelven zyne aankomst te notificeeren en zyne intentie om aan land te komen daar by moete n doen weten, wanneer dezelve, by zyne landing, zal worden gecomplimenteerd door de twee jongste leden van den raad met den secretaris, die hem naar het gouvernement zullen conduiseeren en van daar naar zyn huis, waarna hy gehouden zal zyn den gouverneur een particuliere visite te geeven, indien hy eene van denzelven weder verwagtede is; dog in commandementen zal hy door den secretaris van de plaats gecomplimenteerd en naar land begeleid, mitsgaders door twee leden van den raad op zyne landing ontvangen en naar het commandement verzeld worden, alwaar men hem ook logeeren en tracteeren zal, zoo als het gebruik medebrengt.

Art. 18. Onder de voorschreven' commandementen worden

verstaan Cochim, Jaffenapatnam, Gale, Padang en Bantam; alle mindere opperhoofdyen en comptoiren worden gerekend buiten het ceremonieel te zyn.

Art. 19. Maar, wanneer het hoofd van de vloot of het esquader gedagten maakt om de reede van zoodanige plaats te verlaten, zal hy ten minsten drie dagen bevoorens daar van kennisse moeten geeven aan den gouverneur ofte het opperhoofd dier plaatze, opdat dezelve het noodige daar toe zoude kunnen bezorgen; en, wanneer zig aan die plaatze eenige goederen van de Compagnie bevinden, die gedestineerd zyn naar Batavia of naar eenige andere plaatze, werwaarts zig ook de reize der voorschreven' schepen strekt, en dezelve, zonder prejudicie van hunne destinatie, dié goederen inneemen kunnen, zal de commandeerende officier niet vermogen zulks te weigeren, maar, met gemeen overleg, die goederen laten inscheepen tot bevordering van het algemeen belang, hetwelk hun wederzyds wordt aanbevolen.

Art. 20. Wanneer een vlagge-officier of chef d'esquade tot eenige expeditien wordt genomineerd en het getal der schepen, mitsgaders de grootte van de equipage, gereguleerd is, zal hy van dien tyd af, zoo veel mogelyk, zyn verblyf moeten neemen op het schip. waar van hy de vlagge of het commando voeren zal, tot meerder voortgang van de toerusting: en de schepen, die tot zyn esquader behooren, zullen daadelyk nevens het zyne gaan leggen, buiten de ordinaire scheepsbinnen-reede by den anderen, ten einde hy, gelyk hem gerecommandeerd wordt by deezzen, dagelyks na dezelve gezaamenlyk zoude kunnen zien, terwyl hy ook niet ligt permissie zal moeten geeven aan officieren en gemeenen, tot de equipage behorende, om naar land te gaan of aldaar te vernagten, tot dat alles op de schepen in orde en gereedheid is gebragt.

TEN TWEEDEN.

Van de schippers of subalterne officieren.

Art. 1. Alle driemaste schepen worden gevoerd by schippers

met een opper-, een onderstuurman en twee derdewaaks, dog kleiner vaartuigen by een opper- of onderstuurman als gezaghebber met nog zoo veel mindere stuurlieden, als de grootheid van het vaartuig of de langheid der te doen' reize vereischen zal.

Art. 2. De schippers zullen hunnen rang onder den anderen hebben naar den ouderdom hunner aanstellinge, gelyk mede de opper- en onderstuurlieden, egter zoo, dat de gene, die voor de tweede maal voor opperstuurman uit Nederland komt, den rang heeft boven alle de genen, welke maar eens in die qualiteit zyn uitgevaren, schoon ook jaaren lang in Indie in dat character geweest waren, hetwelke ook in diervoegen tuschen de onderstuurlieden plaats zal hebben.

Art. 3. Wanneer de actens, in Indie aan schippers en mindere officieren verleend, van eenerlei datum zyn met de gene, die in Nederland zyn geëxpedieerd, zullen de laatste altoos de preferentie hebben boven de eerste.

Art. 4. By aflyvigheid van den schipper treedt de eerst daar na in rang volgende officier op, het gene tot den schieman toe voortgang zal hebben, wanneer een schip alleen of ook onder meer in actie is, dan wel geene gelegenheid zig opdoet om in het laatste geval den breeden raad te beleggen of dat een hooger officier van een anderen bodem kan overkomen, en zulks, opdat een schip altoos een hoofd hebbe, die het commando voert; dog meer schepen by den anderen zynde en gelegenheid om van het eene op het andere schip te komen, is zelfs geen onderstuurman admissibel, zoo lang 'er nog een opperstuurman op een der andere schepen is, die in zulk een geval moet overgaan.

Art. 5. De schippers, dewelke met enkele gedetacheerde schepen naar de buiten-comptoiren gezonden worden of die aldaar toevallig of door noodzaakelykheid aankomen, zullen gehouden zyn te obedieeren de ordres, die daar van de respectieve opperhoofden, agtervolgens het aanschryven van hunne superieuren, worden gegeven; en zelfs zal de komste van een vlaggeman of hoofd-officier ter plaatzen voornoemd hun daar van

niet kunnen libereeren, als hebbende het gene by ontmoeting van schepen in zee onder dat artikel is gezegd, geen plaats op de reeden of in de havens, dan met consent der opperhoofden van de plaatzen, daar men de schepen vindt leggen; dog de voorschreven opperhoofden, minder in rang zynde dan de schippers, zullen zy zig in het minste niet hebben te bemoeyen met het gene tot het schip behoort, maar alleen hebben te bezorgen, dat het lossen en laaden, voor zoo verre het hun betreft, ten spoedigsten voortgaan, zoo daar omtrent zig eenige zwaarigheden mogten opdoen, waar over men zig met den anderen niet konde verstaan, zal het sentiment van den schipper, als het een different is, het schip meest betreffende, en dat van het opperhoofd, als het de wal nader raakt, voor dien tyd moeten prevaleeren en opgevolgd worden om eenen onverhinderden voortgang van zaaken te houden; egter zal, de een zoo wel de ander, wiens sentiment wordt opgevolgd, zulks hebben ten zynen pericule en daar voor moeten verantwoordten.

Art. 6. De schepen zullen niet mogen vertrekken van de plaatzen, daar zy leggen, ten zy de opperhoofden, die aldaar het gezag voeren, den commandeerenden hoofden van zoodanige bodems eene behoorlyke depeche geeven; en welke depeches dezelve gehouden zullen zyn in persoon te komen ontvangen, waar na het voor hunne rekening en verantwoording zal loopen, zoo zy 'er langer blyven; dog, by aldien zy daarentegen opgehouden worden door het opperhoofd der plaatze, meer dan zy denken, dat noodig is, zullen zy de vryheid hebben. 't zy in persoon of door een officier, by hem om hunne depeche aan te houden, dewelke, hun die niet geevende, eo ipso gehouden zal zyn zulks voldoende te verantwoorden aan de genen, dien hy rekenschap schuldig is; en wie eenig schip van de Compagnie buiten noodzaakelykheid heeft opgehouden, zal een maand gagie van alle de daar op vaarende officieren en gemeenen verbeuren, de helft ten behoeven van de Compagnie en de wederhelft voor de diakony-armen alhier, waar over de hooge regeering van Indie politiekelyk zal jugeeren.

Art. 7. Alle schepen zullen, na erlangde depeche, onder zeil

gaan zonder verder vertoeven en de schipper of iemand uit de manschappen, op pene van suspens voor zes maanden en eene hoete van even zoo veel maanden gagie voor de armen, niet vermogen intusschen of na ontvangen depeche wederom aan de wal te komen, ten zy hier ter hoofdplaatze met permissie of op speciaale ordre van den heer Gouverneur Generaal, dan wel wegens denzelven van het hoofd over Compagnies zeemagt of den commandeur en opper-equipagie-meester en op de sulbalterne comptoiren met consent van de respectie gebieders of by de uitterste noodzaakelykheid.

Art. 8. Compagnies papieren, die ter bestellinge worden medegegeven, moeten op een drooge plaats wel bezorgd en geborgen, mitsgaders naar luid van het opschrift behandigd worden.

Art 9. De courssen, die men de beste oordeelt, worden uit ordre der hooge regeeringe voorgeschreven by een aparte zeilaas-ordre van het hoofd over de zeevaart alhier, welke moet gevolgd worden, ten ware de uitterste noodzaak het contrarie vereischte, het gene dan ook alvorens in den scheepsraad zal moeten beoordeeld worden.

Art. 10. Zyn twee of meer schepen by den anderen, die geordouneerd zyn gecombineerd te zeilen, zoo moet by de overheden worden gereguleerd een seinbrief, zoo tot hunne verkenning en waarschuwing, als in alle andere gevallen; dog, als deeze combinatie niet speciaal gelast is, mag ieder zyn best doen om voorspoedigst reis te vorderen.

Art. 11. De secreete ordres, die den commandeerenden officier worden medegegeven, is hy niet verplicht iemand van zyne officieren open te leggen, dan wanneer hy denkt, dat het een of ander point van speculatie is, en hy daar over met dezelve wil raadplegen; waar omtrent hy egter en voorts in alle civiele zaaken, die hy met advies van anderen zoude willen tracteeren, niemand anders zal behoeven te consuleeren als zyne stuurlieden; en, wat dan by hun wordt overeengestemd, daar van zullen zy by hunne journaalen eene exacte, met den anderen accordeerende aantekening moeten houden, het sentiment van de meerderheid de zaak beslissende.

Art. 12. In het gemeen moeten de overheden der schepen en mindere vaartuigen derzelve reizen behoorlyk vervorderen van de plaatzen hunner depeche tot die van hunne destinatie. zonder tusschen beide eenige andere te mogen aanloopen, dan by noodzaakelykheid, sub pene van vergoeding der kosten. aan zoodanige plaatzen gedaan, en verbeurte van de maandgelden, op de reizen verdiend; in het byzonder mogen de schepen en mindere vaartuigen, die naar Timor stevenen, geene plaatzen onder weg aandoen, ten zy uit zeenood of op speciake ordre der hooge regeeringe, zoo als ook de overheden der naar de West van Indie vertrekkende schepen geene reede buiten hunne destinatie en vooral geene reede of haven van eenig vreemd Europeër, ten zy by de uitterste zeenood en dat, in zoo een geval, dan nog niet eenig nabygelegen Compagnies comptoir zoude kunnen gezogt worden, zullen mogen aanloopen, sub pene, dat schipper, opper-, onderstuurlieden en alle, die den gewoonen scheepsraad uitmaaken, over het aandoen van zoodanig eene vreemde plaats, buiten de volstrekste noodzaak, van ampt en qualiteit gedeporteerd, mitsgaders inhabel verklaard zullen worden om ooit de Nederlandsche Oost-Indische maatschappy meer te kunnen dienen, met confiscatie niet alleen van hunne te goed hebbende maandgelden, maar ook van hunne goederen, die in deeze landen, 't zy binnen scheepsboord of elders, te vinden zullen weezen; terwyl de opper- en onderstuurlieden, mitsgaders de verdere, den scheepsraad uitmaakende deks-officieren van zoodanige schepen by deeze gequalificeerd worden om, ingevalle het den schipper of gezaghebber, tegen dit speciaal interdict aan, gelusten mogte, als eersten gebiedier van den bodem, op eigen gezag den steven naar zoo eene verboden haven te wenden, in zoo een geval hem niet te gehoorzaamen (behoudens anders of in alle andere gevallen de eerbied en het ontzag, die een minder aan eenen meerderen ten aanzien van alle billyke bevelen schuldig is). dog, ingevalle dezelve zig nog al onverzettelyk mogte gedraagen of tot zyn eigen willekeur wilde overgaan, alsdan den opperstuurman van zoo een bodem of den eersten officier

naast den schipper of gezaghebber nog de magt verleend om hem in arrest te neemen en daar in te houden tot het eerste Compagnies comptoir, daar het schip of vaartuig aankomt, mitsgaders intusschen het eerste gezag aan boord waar te neemen.

Art. 13. Het hoofd van Compagnies zeemagt zal derhalven met de vereischte exactitude hebben te letten op de redenen, welke de scheeps-overheden, die zig inzonderheid der voorschreven ordres weinig bekreunen mogten, komen te allegueeren, ingevalle zy pretendeeren dezelve niet te hebben kunnen nakomen, opdat dus het maar eenigzints bedenkelijke onder het oog en de dispositie deezer regeering kome en de schuldige hunne wel verdiende straffen niet ontwyken.

Art. 14. Aan alle de scheeps-overheden wordt striktelyk geinterdicieerd de vervoer van nagel-, nooten- en kanneel-boompjes of plantjes van Amboina, Banda, de Moluccos, Ceilon of elders naar andere plaatzen in Indie, op verbeurte van een duizend guldens voor ieder boompje of plantje en alle de te goed hebbende gagien, mitsgaders op deportement daarenboven by vervoer van zoodanige plantjes naar Nederland.

Art. 15. De schippers of gezaghebbers op de van Macasser retourneerende schepen en mindere kielien zullen, op pene van confiscatie, niet meer als agt en de opperstuurman of tweede persoon niet meer als vier lyfeigenen van daar mogen overvoeren en daar van tien ryksdaalders redentie-geld, nevens twee dukatons aan den sabandaar, voor ieder slaaf, boven de vyf jaaren oud, moeten betaald worden.

Art. 16. Den overheden der naar Banjermassing vertrekkende schepen en vaartuigen worlt speciaal bevolen in observantie te neemen, dat zy met den inlander, zoo min als met de aldaar woonende of aankomende Chineezzen eenigen omgang houden en nog minder de zulken aan boord admitteeren mogen, op pene van naar merite van zaaken gecorrigeerd te worden, mitsgaders dat zy geene slaaven van den inlander aldaar mogen koopen zonder voorkennis van den resident, op verbeurte van dezelve en een boete van twee honderd ryksdaalders daarenboven ten behoeven van den aanhaler.

Art. 17. Behalven dat het medeneemen van slaaven in het gemeen tot negotie met Compagnies schepen, op pene van confiscatie ten behoeven van den officier, die de calange doet, en arbitraale correctie daarenboven, verboden is, uitgezonderd van Macasser en Banjermassing, volgens de even voorgaande twee artikelen, zoo wordt ook nog by deeze in het byzonder geïnterdiceerd de vervoer van mansslaven met de schepen naar Banda buiten speciaale permissie van den heer Gouverneur Generaal, op pene van een honderd ryksdaalders boete ten behoeven der armen alhier en, op pene van confiscatie voor de Compagnie, de vervoer naar de Caap de Goede Hoop van Oostersche slaaven met de retour- of provisie-schepen, 't zy in bestelling of ten verkoop.

Art. 18. Alle zee-officiers, op reis naar eenig comptoir gaande, dan wel van daar herwaarts keerende, vermogen ook inzonderheid niet mede te neemen of te transporteeren eenige vrouwlieden, 't zy vrye of slaavinnen, op pene van vyf honderd ryksdaalders ten behoeven der stads-werken alhier, ten zy die in gezelschap van familien overgaan of ook anderzins, met speciaale toelaating van de hooge regeeringe, dan wel van de hoofden der plaatzen, van waar zy vertrekken.

Art. 19. Zy vermogen verder in het generaal niemand, zonder prealabele toestemming van de gebieders der plaatzen, van waar zy afvaaren, mede te voeren, 't zy dienaar, burger of ander ingezeten, zoo hy niet tot de bemanning van het schip behoort, op pene eener arbitraale correctie en van een jaar gagie, als het een Europesche of inlandsche vreemdeling zy.

Art. 20. De scheeps-overheden, van hier of elders vertrekkeude, zullen derhalven voor hun depart naarstiglyk onderzoeken, of ook personen, op de monsterrollen niet bekend staande, zig aan boord tragten te versteeken? en, by ontdekking, dezelve in verzekering neemen en overgeeven aan den officier of de overheid der plaatze; dog, zig op zee ontdekkende, zal zulks moeten geschieden op de plaats, daar zy eerst aankomea, of wel tusschen de Caap en Nederland aan heeren Bewindhebberien; zullende de scheeps-overheden niet vermogen diergelyke

subjecten eene rekening in de scheepsboeken te geeven of eenige de minste verstreking van gagie te doen, op pene van cassatie, deportement en inhabiliteit, naar bevinding van zaaken, mitsgaders verbeurte van alle hunne te goed hebbende maandgelden.

Art. 21. Geene schippers of andere navigeerende personen, in of buiten dienst der Compagnie, zullen vermogen eenige constanten aan den eenen of anderen van hunne reisgenooten, 't zy hier of elders, nog aan land zynde of onder wege op de reize, te verstrekken, te leenen of op interest uit te zetten, hoedanig het ook mogte zyn, op pene van confiscatie der geleende gelden ten profyte van de Compagnie, 't zy dat nog oader hun worden bevonden of anders onder het volk gedistribueerd of uitgezet zyn; wordende daarenboven alle beloften en obligatien, op de reize gedaan en gemaakt, verklaard te zyn kragteloos, nul en van geene waarde, invoegen daar op geen regt moag worden gesproken, ten zy dezelve klaarlyk bleek te spruiten uit eenige nooddriftigheden en gemaakt te zyn met voorkennis van den scheepsraad.

Art. 22. Geduurende de reize, zoo wel als op de reede, wordt den schippers en verderen officieren wel ernstig gelast, ieder op zyn schip of vaartuig, onder het volk behoorlyke discipline, subordinatie en goede ordre te houden, alle brutaliteiten van de mindere officieren tegen dezelve, inzonderheid ook het vloeken, zweeren en misbruiken van Gods heiligen naam op eenige andere wyze, te beletten en te weeren, mitsgaders zig zelfs te gedraagen als stigtelyke voorgangers der genen, waar over hun het commando is toevertrouwd.

Art. 23. Alle maanden eens zal de artikel-brief of de extracten uit denzelven, van de subordinatie en het commando omtrent den dienst in het gemeen en byzonder van het vaarende volk spreekende, moeten voorgelezen worden, opdat een ieder zig des te beter bevytigit de ordres, daar by door den souverain gegeven, behoorlyk te observeeren.

Art. 24. By voorvallende delicten, die geen uitstel lyden kunnen, vooral, wanneer zy van die natuur zyn, als onder titel XII van den artikel-brief vermeld staan, moet justitie

geoeffend, dog by forme van justitie, volgens het geresolveerde by de Hoog-Edele Heeren Zeventienen op den 8^{en} Augustus 1708, mag aan niemand eenige capitaale straffe geapplicieerd worden zonder convocatie of kennis van den breedten scheepsraad, op pene tegen de contraventeurs om, voor de eerste maal zulks doende, te verbeuren zes maanden gagie en, voor de tweede maal, daarenboven onbequaam verklaard te worden om de Compagnie meer te dienen; maar is het op een enkelde bodem, zoo zal de commandeerende officier diergelyke zaken moeten beregten met de by zig hebbende drie opper- en drie onder-officieren, om alzo het getal van zeven persooenen en eenen ordentelyken krygsraad uit te maaken: en zoo de zaken eenigzins uitstel lyden kunnen, zal hy dezelve overgeeven aan de plaats, daar hy op komt of van waar hy afgezonden is.

Art. 25. Particuliere inlandsche schepen en vaartuigen, zoo wel onder Nederlandsche als vroeemde vlaggen, onder Compagnies jurisdictie vaarende op de kusten van Java, Madura, Sumbawa en de verdere eilanden om de Oost, Boston, Saleyer, Celebes, Borneo, Banca en de geheele binnen-kust van Sumatra, moeten wel, zonder onderscheid, zoo het noodig zy, visitatie van hunne passen en, des noods, zelfs ook van hunne laading gedoogen, dog de sloopsoverheden, die niet expresselyk tot het kruissen uitgezonden worden, zullen zig daar mede niet hebben op te houden of te bemoeyen, ten ware zy goede en gegronde redenen hadden om die vaartuigen, welke zy ontmoeten, te suspecteeren van sluikery of zee-roovery, in welken gevalle en mits het de tyd en gelegenheid toelaate en daar mede hunne geprojecteerde reize niet te zeer of merkelyk vertraagd worde, hun gelast wordt om de zoodanigen voorschreven' visitatie niet alleen te doen ondergaan, maar ook, van geen behoorlyke pas voorzien zynde, als zy van plaatsen komen, daar zy een pas hadden kunnen krygen, en verders of anders niet, dan wel andere goede redenen vindende om hen verdagt te houden, dezelve op te brengen ter plaatze huaer destinatie tot nader onderzoek, wooraf nogtans zorgende, dat de voorschreven' visitatie geschiede zonder eenige disorders of

mishandelingen, op de daar tegen gestatueerde zwaare penaliteiten.

Art. 26. De overheden der naar Japan vertrekkende schepen mogen in het opzeilen of boegseeren naar de binnen baai, voor de stad Nangasakki, onder het by maaken der vlaggen aan de nokken der raas, het welk aldaar in gebruik is, geene doen waayen van vreemde natien, hoe ook genaamd, en vooral geene met kruissen, op pene van naar merite gecorrigeerd te worden.

Art. 27. De schippers der naar China vertrekkende schepen zullen, ter reede Wampho gekomen zynde, beurtelings de wagt moeten houden en van het voorgevallene rapport doen of zulks schriftelyk zenden aan den eersten supercarga, teffens zorg draagende, dat geene querellen ontstaan tusschen het volk der schepen en van land of van de vreemde natien.

Art. 28. De overheden der schepen en verdere officieren zullen de lootzen in Bengale, de rivier de Ganges in of uitlootzende, moeten respecteeren, als of hun het commando, zoo wel als de verantwoording voor schip en zielen, alleen was overgelaten; en zal zig de commandeerende, nog eenig ander officier, niet mogen onttrekken te bezorgen, dat de waarschuwing en ordres van de gemelde lootzen in alles prompt worden verrigt en nagekomen, ook zorgvuldig toezien, dat hun geene onbehoorlykheden aangedaan, maar zy in tegendeel bescheiden worden behandeld en geconsidereerd, niet naar hunne qualiteit, maar als luiden, die door deze regeering tot behoudnisse van Compagnies kostelyke bodems in hunne functien zyn gesteld en die zoodanig ook by regtmaatige klagten gemaintineerd, terwyl de gene, welke daar toe mogten oorzaak geeven, als overtreeders deezer ordre naar verdiensten gestraft zullen worden.

Art. 29. Nopens de schepen, die wat laat in den tyd ter Cochimsche reede mogten vertoeven om te ontloopen de stormen, die als dan gemeenlyk uit het Westen opkomen en waar mede de groote Zuider Modderbaai niet ligt of zonder gevaar kan worden bezeild, kunnen de overheden zig in zulken ge-

valle bedienen van de Modderbaai, gelegen om de Noord van het eiland Baaipin; ten welken einde de kaart daar van, met de copy van het daar toe relatief rapport, allen schepen, naar Mallabaar en Souratte vertrekkende, door den baas der kaartmakers geintrageerd wordt.

Art. 50. By ontmoeting van Bazynsche of Maretthische roovers zullen de overheden der naar Souratte vertrekkende schepen denzelfden, zoo lang de tegenwoordige goede verstandhouding subsisteert, ongeïmolesteerd laten passeren, maar zig egter steeds in een behoorlyken staat van defensie houden om by onverhoopte rencontres, met nadruk te kunnen ageeren. .

Art. 31. De opperhoofden der retourschepen van de tweede bezending of die na primo December van de Bataviasche reede, Ceilon, Bengale en Canton naar Europa vertrekken en bezuiden Afrika komen, als het daar quaade mousson is, zullen, buiten onvermydelyke nood, de Caap niet mogen aandoen, maar dezelve, volgens de aparte instructie en zeilaas-ordre, die zy medekrygen, moeten voorbyzeilen om St. Helena te bestevenen, op pene van, by het contrarie, gecorrigeerd te worden naar bevinding van zaaken; waarentegen zy, in de goede mousson op de hoogte van dien uithoek komende, de vryheid behouden om de Tafelbaai in te loopen, mits in agt genomen worde de bepaaling by de gemelde instructie.

Art. 32. De schippers of gezagvoerders op de uitkomende schepen vermogen ook, buiten blykbaare nood, geene andere plaatsen aan te doen dan de Caap de Goede Hoop en St. Jago, onder verbeurte van twaalf honderd guldens ten behoeven van de armen alhier.

Art. 33. Voor spoedige voigie zal aan de overheden der schepen worden toegelegd een premie van 1500 guldens, als de uitreise in vyf en een halve maand, en van 1200 guldens, als dezelve in minder dan zes maanden zeilens is volbragt, dog niets aan die langer onder weg zyn.

Art. 34. De baas kaartemaker moet de journaalen van de uitreizen, die door de eerste gezagvoerders op de schepen zyn

gebonden, gelyk ook de journaalen van de togten bewesten of buiten de straat Sunda, by hunne aankomst alhier opeisschen en jaarlyks in eene kas ter generaale secretarye bezorgen om aan de kamer Amsterdam te worden overgezonden, op pene, dat hy, by nalatigheid, voor ieder journaal, dat hy verzuimd zal hebben op te eisschen of, in maniere als boven, voor Nederland te bezorgen, zal verbeuren een maand gagie ten behoeven van de diacony-armen.

TEN DERDEN.

Van de bemanning, het getal der deks-officieren en gemeenen op de schepen en de verplaatsingen.

Art. 1. Alle de zeevaardenden, die formeel van hunne schepen geligt worden, als zy naar de hospitaalen moeten, zullen, na hunne herstelling en uitmonstering, zoo wel overgaan op het commandeur's schip hier ter reede (waar toe altoos een oud en afgevaren schip genomen wordt), als het overtallig volk van de uitkomende schepen; en van hetzelfde vervolgens op de vertrekkende schepen of vaartuigen geplaatst, dan wel tot remplage der marines op de buiten-comptoiren of zoodanig anders geëmploieerd worden, als de dienst der Compagnie het zal komen te vereisschen.

Art. 2. De plaatsing van het volk op de schepen en aan land blyft, onder het hooger gezag van den heer Gouverneur Generaal, aan het hoofd over Compagnies zeemagt of den opper-equipagiemeester gedefereerd; en de gene, die bevordering of verbetering meriteeren, moeten daar toe door het gedagte hoofd der zeemagt aan de hooge regeering in het gemeen, dan wel aan den heer Gouverneur Generaal in het byzonder voorgedragen worden.

Art. 3. Alle schepen van 136, 140 en 150 voeten zullen in het land vaaren met dubbelde onderofficieren, dat is: met een bootsman, een schieman, een constapel, ieder met zyn maat, een bottelier, een kuiper, een scheepscorporaal, een timmerman (en op de reize naar Nederland twee scheepstim-

merlieden, de schepen, die over China repatrieeren, op den presenten voet gelaten wordende), een kok en zyn maat, een zeilmaaker, drie quartiermeesters en een provoost, wel verstaande, dat deeze alle te zaamen, met de opper-officieren, chirurgyn, trompetter of andere bediendans en de gemeene zeevaardenden, in het geheel niet meer zullen moeten uitmaken dan tot 100 koppen voor een schip van 150, 90 koppen voor een schip van 140 en 80 koppen voor een schip van 136 voeten in het land en op de t'huisreise 10 koppen meer voor ieder charter, zoo 'er geen meer verlossers uit de militie en van de ambagtslieden zyn als dat getal, hetwelk dan in het geheel op eene t'huisreise 120, 110 en 100 koppen uitmaakt; dog meer repatrieerende militairen en ambagtslieden opkrygende, zoo veel minder zeevaardenden van het bovengemelde surplus, terwyl de overheden der schepen dat surplus en de overige repatrieerders ook zullen moeten neemen, zoo als het hun gegeven wordt.

Art. 4. Maar de schepen van 125 en 120 of ook die van 115, 110 en mindere voeten zullen voortaan maar vaaren met enkele onder-officieren, dat is een bootsman en een schieman of wel een bootsman met zyn maat, zonder schieman, een constapel zonder maat, een botteliers-maat, die teffens ook kuiper zal moeten weezen, een kok en koks-maat, twee quartiermeesters, een timmerman, een zeilmaaker, een chirurgyn, een krankbezoeker en drie of vier opper-officieren, eenige weinigen min of meer, invoegen dezelve circa twintig koppen uitmaaken, waar by zoo veel matroozen, met de jongens daar onder, dat die schepen daar door in proportie even zoo wel bemand zyn als de anderen of dat een schip van 125 en 120 voeten voortaan vaare in het geheel met 60, van 110 met 50 en van 100 voeten met 40 koppen, zynde alzo 40, 30 en 20 gemeene zeevaardenden voor ieder, dat toereikende is, ook zelfs op de t'huisreise, wanneer zy dubbelde onder-officieren opkrygen, nevens nog 10 of 8 verlossers ieder en, deeze niet aan de hand zynde, zal hun tot dat getal toe surplus van volk gegeven worden uit de zeevaardenden.

Art. 5. De krygsraad der vloot, en zelfs die van een enkel schip, zal de faculteit hebben, by vacature van het commande of eenig subaltern officie, hetzelfde te supplereen met den genen, die daar toe de naaste en bequaamste geoordeeld wordt; dog alle die aanstellingen zullen nader moeten geconfirmeerd en geapprobeerd worden, 't zy door de hooge regeering in het gemeen, dan wel door den heer Gouverneur Generaal in het byzonder; en, naar dat de personen bevonden worden zulks meer of minder te meriteeren, zullen zy dan, teffens met hunne bevestiginge, de daar toe staande besoldiging krygen van den dag af, dat hunne acte getekend wordt, dan wel van den dag hunner aanstellinge.

Art. 6. Niemand zal, invoegen als gezegd is, provisioneel op de reize mogen aangesteld worden tot eenige subalterne functie, hooger dan de zyne, ten zy hy alvorens geëxamineerd en daar toe volkomen in staat bevonden is; en, om te beter daar van verzekerd te weezen, zal zelfs niemand, die provisioneel aangesteld is, geapprobeerd worden, ten zy hy, nader geëxamineerd zynde in presentie van zoodanige gecommiteerden, als door het hoofd der zeemagt benoemd zullen werden, bequaam wordt bevonden.

Art. 7. Alle scheeps-overhoden, 't zy zy zig in zee of op de reede van eenig comptoir mogen bevinden, hebben in agt te neemen, dat op den laatsten dag van de maand Juny, gelyk door gantsch Nederlandsch Indie, ook op hunne onderhebbende schepen en vaartuigen een generaale monsterring van alle de dienaaren, die 'er zig op bevinden, gehouden en by een apart papier, welk de naam van monsterrol krygt, genoteerd worden de naamen en geboorte-plaatsen van alle, die op zoodanige bodems bescheiden zyn, mitagaders hunne qualiteit en winnende gagie.

Art. 8. Door den commandeur en opper-equipagemeester moet jaarlyks onder ultimo Juny aan de hooge regeering worden gesuppeditoerd een met behulp der scheeps-soldy-boekhouders opgemaakte naamlyst van alle zoodanige in Souratte in Compagnies dienst aangenomen' Meersche zeevaardenden, als op dien

tyd hier ter plaatze of elders te vinden zullen zyn, met specifieke aanwyzing van den tyd, hoe lang zy gediend hebben? op dat 'er over gedisponeerd kan worden tot terugzending by eerste gelegenheid naar hun vaderland van die langst in dienst zyn geweest.

Art. 9. De overheden der in Indie vaarende schepen moeten, by het overlyden van een Moorsch officier of matroos van Souratte, deszelfs nalaatenschap, zoo die maar iets waardig is, daadelyk inventariseeren, by een doen pakken en met den naam van den overledenen beschryven, mitsgaders vervolgens aan het hoofd der plaatze, daar het schip eerst aanlanden mogte, ter hand stellen, nevens een behoorlyk getekende notitie.

Art. 10. De scheeps-overheden zullen voorts moeten zorge draagen, dat de uitterste willen der overledenen behoorlyk in een boek worden gecopieerd, kunnende het origineel by des testateurs aangestelde executeuren worden gelaten; dat op de notitien der overledenen gedurende de reize beide, naam en dag van het overlyden, behoorlyk worden genoteerd, mitsgaders wie en uit kragte van welk instrument executeurs van den boedel zyn? van zoodanig een instrument een extract vorderende om by hunne aankomst op Batavia, Ceilon of andere plaatzen, waaraan zy rekenschap schuldig zyn, illico over te geeven, even als zy den curator ad lites anderzins moeten inhandigen de testamenten en inventarissen der goederen, voor zoo verre die onder zyne administratie komen te vervallen; dat op de doodrekeningen der overledenen worden genoteerd de naamen van alle zulke geïnstitueerde executeuren met hunne bedieningen en de plaatzen, waar ze zig ophonden? dat distincte aantekening worde gehouden van de naamen der inlandsche militairen, welke gedurende de reize mogten komen te overlyden of vermist worden, ten einde daar van niet alleen kennisse te geeven aan de respective opperhoofden der plaatzen hunner destinatie, maar ook, en wel inzonderheid by hun retour, schriftelyk verslag te doen aan den visitateur der soldyën alhier; dat ook nog genoteerd worden de naamen van de

genen, die men by de monstering absent heeft bevonden, en den datum, dat zig iemand mogte hebben schuldig gemaakt, dat zyne gagie, 't zy ten deele of geheel, naar luid eener sententie moet worden afgeschreven, observeerende wyders nopens de inlandsche militairen en matroozen. 't zy dezelve, uit den dienst ontslagen zynde, naar deeze hoofdplaats te rug gezonden, dan wel van het eene comptoir naar het ander vervoerd. of ook ten dienste en ter defensie van het schip geëmploieerd worden, dat zy niet zonder hunne schuldrekening aan hoord komen of ten minsten van den soldy-boekhouder een blyk hebben, dat gemelde hunne rekeningen onder Compagnies papieren verzonden zyn of worden; terwyl den scheeps-overheden by deeze nog speciaal gelast wordt, by manquement van het een en ander, tegen de schaaden te protesteeren, zoo als zy ook voor het verdere zorgvuldiglyk in agt te neemen hebben het gene nopens de goederen der overledenen vermeld wordt gevonden by den generaalen artikel-brief, titel XI, alles ten einde de soldy-boekhouders, zoo op de respective buiten-comptoiren, als hier, daar door in staat gesteld worden de scheeps-soldy-boeken voor hun vertrek en by hunne komste naar behooren te kunnen verevenen. Wyders wordt tot der voorschreven' overheden narigt by deeze genoteerd, dat by het passeeren van testamenten of andere actens van uitterste wille accuraat gelet moet worden, dat Christen' testateurs geene andere collegien dan dat van de weeskamer tot executeuren benoemen.

Art. 11. De overheden der repatrieerende schepen vermogen geene militairen, ambagtslieden of matroozen, minder dan *f* 10 ter maand winnende, tot den roergang noodzaaken, veel min daar voor op rekening belasten met *f* 40, dewyl het zeer oneigen is, dat de zulke, minder dan 10 guldens winnende, dat werk doen, maar zal de roergang in tegendeel voortaan alleen moeten worden waargenomen door matroozen, winnende *f* 10 ter maand en daar boven, ten zy uit nood of andere dringende redenen, wanneer daar van een resolutie in scheepsraad moet genomen en aan de Hoog-Edele Heeren Zeventienien gesuppediteerd worden.

Art. 12. Het hoofd van de zeevaart alhier en de equipagiemeesters te Colombo en Hougly moeten van de overheden der uit Nederland arriveerende schepen vorderen en aan den Heer Gouverneur Generaal, dan wel aan de hoofdgebieders van de voorschreven' plaatzen respectie, overhandigen de volgens resolutie der hooggemelde Heeren Zeventieners van den 13^{en} October 1766 geformeerde en by hun vertrek medegekegen' lysten of rollen van de ambagtslieden, ter ervaringe en nader onderzoek van derzelver bequaam- of onbequaamheid, welke rollen den overheden by deeze gelast wordt behoortlyk te bezorgen.

TEN VIERDEN.

Van de equipagie, vertimmering en verstrekking.

Art. 1. Wanneer een schip uit Nederland ter Bataviasche reede komt aan te landen, zullen met den eersten twee schippers by eene schriftelyke ordonnancie van het hoofd der zeevaart derwaarts gecommiteerd worden, welke ten hunnen overstaan zullen doen opgeeven, wat equipagie-goederen zoodanige bodem uitgebragt, op de reize (volgens de verklaring daar van aan hun te vertoonen) verbruikt en nog in voorraad heeft? waar van geene zullen mogen geligt worden aan land, dan die absoluut overtollig mogten zyn, ter decisie van het meergedagte hoofd der zeevaart of den opper-equipagiemeester; zoo als ook geen de minste verstrekkingen van equipagie-goederen aan zoodanig schip gedaan mogen worden, dan na dat in zeldervoegen de onvermydelyke noodzaakelykheid daar van zal weezen gebleken,

Art. 2. En wanneer een schip begeven wordt, zal het transport van deszelfs equipagie-goederen, ammunitie van oorlog, etc., volgens den inventaris moeten gedaan worden door gecommiteerdens, even als straks nopens den opneem der uitkomende schepen is geordonneerd, welk transport de overneemer zal hebben te tekenen, ten bewyze van de verantwoording, die hy daar van op zig heeft genomen, na dat bootsman en

constapel, ieder voor het zyne, en de opperstuurman voor het generaal getekend heeft, dat dezelve in diervoegen in weezen bevonden zyn.

Art. 3. In de verantwoording van de equipagie-goederen, provision, ammunitie van oorlog, gereedschappen en behoefkens zal de schipper of gezaghebber responsabel zyn voor twee derde en de opperstuurman of de officier, naast den eersten gezagvoerder in rang volgende, voor een derde; dog zullen alle dezelve op de schepen staan onder het opzigt van den evengedagten tweeden persoon, die de administratie van dezelve volgens de boeken, daar van geforumeerd, zal moeten gade slaan omtrent den bootsman, bottelier, constapel, timmerman, smit, zeilmaker, etc., naar dat een ieder van deze officianten iets daar van onder zyne directie heeft en dewelke daar voor by hem aanspreekelyk blyven, voor zoo verre zy buiten zyne ordre en voorkennisse iets daar van mogten te zoek brengen of verwaarloozen.

Art. 4. Alle de schepen van de Compagnie in Indien zullen voortaan vaaren met twee klaargemaakte stengen ter waarloo, een voor en een agter, mitsgaders twee stellen zeilen, het een nieuw en het ander halfsleten, naar dat de reizen zyn, hetwelk altoos wel uit de zeilen van hunne uitreise te vinden is, zonder dat men hun egter zal mogen afneemen, wat zy meer hebben, nog ook daarentegen voor denzelfen iets mogen geëischt worden, ten zy minder als dat hebben; en is zulks te verstaan, zoo wel van de vaste, als byzeilen; by welke twee stellen zeilen, 't zy die beide halfsleten zyn of het een nog nieuw is, de schepen nog een derde stel vaste zeilen zullen krygen, als zy t'huisvaaren, alles om in Nederland weder te verantwoorden.

Art. 5. De scheeps-overhoden zullen hunne onbequaam geraakte goederen, die aan boord niet hersteld kunnen worden, met voorkennisse van den opper-equipagie-meester naar land zenden om op Compagnies winkels gerepareerd, dan wel voor de irrepairable nieuwe verstrekt te worden.

Art. 6. Schepen, die in zes maanden niets anders gevoren hebben dan op Java, Palembang, Bantam en straat Sunda, waar

aan geene verstrekkingen als voor die reizen worden gedaan, zullen na verloop van dien tyd mogen formeeren een eischje van behoefkens, dat ieder officier in het zyne en de opperstuurman in het generaal zal moeten tekenen voor de benooidghed, na dat de schipper of gezaghebber hetzelve zal hebben gezien en naar mogelykheid gemodereerd in tegenwoordigheit van den opper-equipagiemeester, by wiens ondertekening zalks zal moeten blyken ten zynen byweezen geschied te zyn, gelyk ook de schipper of gezaghebber voor het modereeren zal tekenen om alsdan, op ordre van den heer Directeur Generaal, het geëischte verstrekt te krygen.

Art. 7. Maar, wanneer de schepen op eenige andere reizen gaan, zal de opgaave hunner behoefkens, invoegen voorschreven ingerigt, niet naar zekere regelen, maar naar de waare benooidghed moeten onderzocht worden door twee schippers, ten byweezen van den opper-equipagiemeester; en op derzelver schriftelyk rapport, dat de eerste gezagvoerder van elk sodanigen bodem voor de benooidghed zal moeten tekenen, onder de voorschreven' opgaave gesteld, zal het hoofd van Compagnies zeemagt, geen reden ter contrarie vindende, fiat verleenen, ten einde de verstrekking aan den heer Directeur Generaal verzogt te worden.

Art. 8. Om te prevenieeren de klagten der overheden van Compagnies schepen en vaartuigen, dat zy by derzelver vertrek van deeze hoofdplaatze niet behoorlyk zyn voorzien van de noodige equipagie-goederen, zullen de ordonnancien van verstrekking, als 'er goederen in opgebragt staan, die niet in voorraad en overzulks ook niet te verstrekken zyn, door de voorschreven' overheden aan die ze verleend hebben moeten te rug gebragt en daar by de artikelen, die niet kunnen worden voldaan, geroeiert of doorgehaald, mitagaders daarentegen, op hun verzoek, andere ordonnancien afgegeven worden, ter erlanging van het gene aan handen zy en tot het zelfde gebruik zoude kunnen dienen, waar voor het manqueerende op de eerste ordonnancien is gerequireerd.

Art. 9. Wanneer een schip of kleiner vaartuig op zyn

vertrek staat, zal de commandeur en opper-equipagiemeester ter generale secretarye moeten bezorgen een dubbeld stel van den inventaris van zoodanigen kiel, het een om by de instructieve papieren voor dies overheden gevoegd en het ander om, nevens Compagnies papieren, gezonden te worden naar het comptóir, werwaarts de destinatie legt van dien bodem, opdat men daar in staat mogte weezen, wanneer door de gemelde overheden, niet tegenstaande de noodige voorziening alhier, geklaagd wordt over gebrek aan het een of ander, de gegrondheid of ongegrondheid van huune klagten te kunnen beoordeelen; en zy zullen in zoo een geval gehouden zyn voldoende bewyzen over te leveren van het behoorlyk gebruik of onschuldig quytraaken der van hier medegekregen' equipagie-goederen, enz., verdagt weezende, dat het gene daar van onbehoorlyk gebruikt, dan wel door onagtzaamheid of quaade trouwe is weggeraakt, vergoed zal moeten worden met twee capitaalen avans.

Art. 10. Het buskruid, dat op de reize mogte komen nat te worden, vermogen de schippers of gezaghebbers der schepen en vaartuigen niet over boord te werpen, maar moeten het op de eerste plaats, daar zy aankomen, afgeeven: en voor ieder reis kruidkeeren mogen zy niet meer dan vyf pond spillasie by de kruid-rekening opbrengen; zullende het buskruid, dat reeds op het canon gestaa heeft, niet weder weggelegd of bewaard en dus by terugkomst alhier geleverd, maar wel tot salut- en andere schooten gebruikt mogen worden.

Art. 11. Het buskruid mag niet van de wal naar scheepsboord of van scheepsboord naar de wal gezonden of afgescheept worden, als onder toezigt ten minsten van een derdewaak en gevolgelyk geen deks-officier, veel min een gemeen schepeling; dog by de arthillery- en wapengoederen, van boord afgescheept wordende, moet ten minsten altyd een deks-officier op het losvaartuig zyn geplaatst, op pene van by moetwillige overtreding deezer ordre aanspreekelyk te zullen weezen voor het gene op zoodanig een losvaartuig, onder opzigt van een matroos afgezonden, te zoek mogte raaken.

Art. 12. Het hoofd der zeevaart zal, zoo veel doenlyk, moeten

zorgen, dat de schepen met de zelfde montuuren, waar mede zy in Indien komen, worden te rug gezonden en speciaal, dat geen canon van dezelve verruild worde als by de uiterste noodzaakelykheid; zoo als ook de majoor der arthillery, nevens den baas der wapenkamer, de retourschepen zal moeten visiteren, of dezelve van het benoedige canon, hand- en schietgeweer zyn voorzien? en der hooge regeeringe dieswegen diensen van schriftelyk berigt.

Art. 13. Om de onheilen voor te komen, die uit het doorbranden en de lekkasie van de kombuizen tusschen deks komen te ontstaan, zal de commandeur en opper-equipagie-meester moeten zorg draagen, dat op de retourschepen, waar in de kombuizen zyn geplaatst tusschen deks, het groote en het zoogenaamde koksluik niet toegekalfaat, maar eenige zakken met peper gelegd worden van een der genoemde luiken tot onder de kombuis, aan weerskanten voorzien met een gering schotje, als een canal, hetwelk spoedig daar uit en in kan worden gezet; en de overheden van zoodanige schepen zullen gehouden zyn om niet alleen die zakken met peper gedurende de reize van tyd tot tyd nauwkeurig te bezigtigen, ter ervaringe, of aan dezelve eenige blyken van doorbrandinge of lekkasie worden bespeurd? maar ook, by toelaating van weer en wind en op heete dagen, de gemelde luiken, benevens die van de provisie-kameren open te zetten om te beter te ontdekken, of 'er eenige broeying in zy?

Art. 14. Retourschepen van de tweede bezending of die na primo December naar Nederland vertrekken, 't zy van hier of van Ceilon, Bengale en Canton, worden alle voor negen maanden met de noodige rantzoenen geproviandeerd om niet door gebrek aan dezelve in de noodzaakelykheid te geraaken van den Africaschen uithoek aan te doen, zoo zy dien met gerustheid kunnen voorby loopen.

Art. 15. Voor gelyken tyd van negen maanden zullen zoodanige schepen ook van water voorzien worden, te weten: een schip van 150 voeten, bemand met 120 koppren, met 160 leggers of 70 meer en een schip van 140 voeten, be-

mand met 100 koppen, met 150 leggers of 60 meer dan bevoorens; en tot berging van dat meerder getal leggers moet het waterhok in het ruim vyf voeten of de lengte van een legger worden vergroot, van boven tot beneden; zullende, wanneer de schepen van deeze hoofdplaats kleiner dan van 140 voeten en met minder volk dan 100 koppen bemand zyn, omtrent het getal der leggers daar naar in proportie een vermindering moeten plaats hebben.

Art. 16. De overbeden der schepen en mindere vaartuigen, hier ter reede leggende, zullen, by ontvangst van drinkwater, gehouden zyn het zelve te proeven, of het goed is? en, iets daar aan manqueerende, het niet binnen hoord neemen, maar de brengers van dien op eene gevoelige wyze moeten corrigeeren, dan wel, wanneer het met lands-vaartuigen aangebragt wordt, dieswegen hun beklag doen aan den opper-equipagiemeester.

Art. 17. En, om niet te kunnen voorwenden slegte voor goede dranken te hebben ontvangen, zullen de scheeps-overheden nog verplicht zyn die by ontvangst zelfs te proeven met de gecommitteerden; desgelyks de boter, de vaten, daar ze in is, doorboorende, dewyl zy, in cas van bederf, daar voor responsabel zullen zyn.

Art. 18. Alle schippers, zoo wel op de uitkomende schepen, als die in het land vaaren (behalven die af en aan naar Bantam en Java's Oostkust, om de wille van hunnen ouderdom, vast gebruikt worden en tweemaal 's jaars hunne consumtien verantwoord), zullen binnen agt dagen na het arrivement ter reede hunne consumtie-, equipagie- en buskruid-rekening, ordentelyk gesloten en ondertekend, moeten brengen op het comptoir der generaale visite, ten einde aldaar behoorlyk getaxamineerd en nagezien te kunnen worden, om verzekerd te weezen van de weezenlyke restanten, zoo van het een, als van het ander, by dezelve rekeningen of boekjes loopende, die zy nog binnen scheepsboord, conform een dierwegens geformeerden en agter gemelde boekjes ingeschreven' inventaris, in voorraad zullen moeten hebben, op penè van twee maanden gagie, door de nalaatigen te verbeuren ten behoeven van den

visitateur generaal; waarentegen de overheden van schepen, die, 't zy van hier of van Ceilon, Bengale en China, voor de kamer Zeeland repatrieeren, zoodanig gebruik moeten maaken van het consuntie-boek, dat zy mede krygen, als zy zig voorgeschreven zullen vinden in het tot hunne observantie daar by te voegen extract missive van de opgemelde kamer, sub dato 14 December 1762.

Art. 19. De overheden van Compagnies schepen en vaartuigen mogen van het eene aan het andere schip of vaartuig niets overgeeven van provisien, equipagie- en ammunitie-goederen, dan na dat de scheeps-officieren van zoo.eenen bodem, die het requireeren, by eene schriftelyke verklaring, onder presentatie van eede, zullen geattesteerd hebben, wat ten uitterste noodig en waar door het gebrek veroorzaakt is? mitsgaders door de twee eerste officieren een recipisse voor den ontvangst van het verzogte zal verleend zyn, zullende, waanneer bevonden wordt, dat deeze vereischten niet in agt genomen zyn, den verstrekker of assisteerder het verstrekte moeten vergoeden of andere, verdere correcties ondergaan, naar exigentie van zaaken; zoo als ook in het afgeeven van touwen, ankers, rondhouten, enz. byzonder moet gelet worden, of zy die assistentie noodig, het hunne verlooren hebben of laten slippen, dan wel of het blootelyk onbequaam is geraakt? en, indien zoodanige onbequaame goederen niet reeds tot scheeps-diensten mogten getransformeerd weezen, zullen dezelve dan, des mogelyk, tegen de bequaame, die aan Compagnies schepen of vaartuigen worden afgegeven, moeten uitgewisseld worden, waar voor ook gevolgelyk de overheden, die de onbequaame goederen ontvangen, een quitantie aan de afgeevers moeten verleenen, mitsgaders vervolgens het een en ander aan het eerste Compagnies comptoir, daar der schepen of vaartuigen destinatie legt, verantwoorden.

Art. 20. Wanneer een schip of minder vaartuig van de reize komt, zal de daar op commandeerende officier een schriftelyk berigt nopens de gesteldheid van zynen onderhebbenden bodem, dies rondhouten, staande en loopende wand, mitsgaders de

gebreken, die daar aan geduurende de reize ontwaard zyn, aan het hoofd der zeevaart, ten minsten binnen vier en twintig uren na zyne arrive aan land, hebben over te geeven, op verbeurte anders van zes maanden gagie ten behoeve der diakony-armen; welk berigt door het gedagte hoofd der zeevaart aan den heer Gouverneur Generaal zal worden overhandigd, na altoorens aan den baas der timmerlieden op de equipagiewerf het beweerd gebrek te hebben te kennen geeven, waar op dan de gemelde baas zig ten spoedigsten naar boord zal moeten vervoegen, ten einde exactelyk na te gaan, of het met dien bodem dusdanig gesteld is, dan wel wat daar aan manqueert? om, naar bevinding, weder aan het meermelde hoofd der zeevaart rapport te doen.

Art. 21. Na de volbragte vertimmering of kalfaating van eenig schip of vaartuig, waar by dies schipper of gezaghebber altoos zal moeten present zyn, zal hetzelfde, eer het van de Bataviasche reede naar Nederland of eenig comptoir in Indie vertrekt, door zes schippers of gezaghebbers, nevens den baas timmerman en de meesterknegts, onder welkers toezigt en directie het is gerepareerd, by het hoofd der zeevaart te committeeren, ten zynen overstaan gevisiteerd en aan de hooge regeering gerapporteerd moeten worden, of de voorschreven' reparatie zoodanig is geschied, als tot het doen der reize vereischt wierdt.

Art. 22. En, wanneer by deeze visitatie ontdekt wordt, dat het gerepareerde schip of vaartuig niet naar behooren is voorzien, zal het onderzoek daar van, indien het op Onrust ter vertimmeringe heeft gelegen, den baas en meesterknegts der scheepstimmerlieden van de werf en, indien het op de reede gerepareerd is, den baas en meesterknegts van Onrust, beide geassisteerd met eenige, door het hoofd der zeevaart daar toe nader te commiteeren schippers, moeten gedemandeerd en door dezelve dieswegen een onpartydig berigt geeven worden.

Art. 23. Ondertusschen zal ook het gedagte hoofd der zeevaart steeds toezigt moeten houden op de voorschreven'

vertimmering, voor al agt geevende, dat de schepen worden gesteld in behoorlyken staat om de gedestineerde voiage met gerustheid te kunnen onderneemen.

Art. 24. Dog zullen geene gedaane reparatien aan de schepen, ter afschryvinge van de daartoe gebruikte materiaalen, geloofd, dan wel aan de baazen op Onrust of op de werf gevalideerd worden, ten zy voor ieder schip dientwegen eene speciaale memorie worde geformeerd, met aanwyzing van de quantiteit der verbruikte materiaalen en waartoe dezelve zyn besteed? welke memorie de schipper of gezagvoerder zal moeten bekragtigen met eene verklaring, onder presentatie van eede, dat de voorschreven' reparatien aan zynen onderhebbenden bodem weezenlyk zyn gedaan; en de officiers, die geduurende de vertimmering aan boord de wagt hebben gehad, zullen daar nevens moeten getuigen, dat de materiaalen, daar voor opgebracht, effective aan boord zyn gekomen en tot dat einde, voor zoo veel hun bekend is, gebruikt; zullende den baas gehouden zyn des noods die rekening met eede te sterken.

Art. 25. Wanneer eenige naamwaardige gebreken ondeckt worden aan de uitkomende schepen of derzelve rondhouten, moet het hoofd van Compagnies zeemagt zorgen, dat alles, zoo speciaal het maar immers doenlyk zy, by de daar van te presentieren schriftelyke rapporten met de ten vollen blykbare of immers waarschyelyke oorzaak bekend gesteld en, als het rondhouten betreft, dat daar van een stuk ter lengte van twee of drie voeten afgezaagd worde, ter overzending naar Nederland.

Art. 26. De hoofden van de schepen zyn gehouden te bezorgen, dat dezelve niet alleen met teeren behoorlyk onderhouden worden, zoo menigmaalen liet mogelyk zal weezen, om daar door de schepen in de groote hitte te kunnen preserveeren, maar ook, dat dezelve alle morgen van binnen gespoeld en des morgens en des avonds van binnen en van buiten gewaterd worden; en als een officier, die aan boord het commando heeft, daar in nalaatig is, zal hy telken reize, dat daar op bevonden wordt, een maand gagie verbeuren ten behoeven van de armen.

Art. 27. Desgelyks zyn zy verpligt, hier te lande vaarende,

de hun toevertrouwde bodems, by arrivement ter plaatze hunner destinatie, na de ontlossing zwaar over zyde te haalen, de dubbelhuid met kranssen van oud touwwerk te branden en dezelve met pik en harpuijs, door een gesmolten, te smeeren, mitsgaders de boots en schuiten, naar gelegentheid van tyd en plaatze, op het land of in het schip te haalen om op die zelfde wyze gebrand en gesmeerd te worden; op pene anders van drie maanden gagie ten behoeven als even.

Art. 28. Op het lugten der zeilen, den schepen ter waarloo medegegeven wordende, zullen de overheden alle attentie hebben te slaan, dezelve bergende in de spyskamers, wanneer of zoo dra de ruimte zulks toelaat, en ook de ventilator of lugtpomp dagelyks te gebruyken om de quade lugt tusschen deks en uit de spyskamers weg te neemen, mitsgaders ook ten dien einde van tyd tot tyd de kisten op te doen haalen, kruid te branden en azyn te sprengen, houdende van het een en ander telkens by de journaalen behoorlyke aantekening, die zy, by arrivement op comptoiren, direct onder deeze hoofdplaats resorteerende, en zoo ook in zoo verre de terugreize betreft, zullen hebben te verifieeren met een behoorlyke verklaring van de mindere officieren, welke verklaring de ministers op alle de gemelde comptoiren en het hoofd van Compagnies zeemagt alhier moeten vorderen, schoon zy, zonder afvordering, gehouden zyn zoodanige attestatie te presentereen, ten blyke, dat zy zig van hunnen pligt hebben gequeten, alles op pene van twee maanden gagie voor de nalaatigen, ten behoeven van de armen voormeld.

Art. 29. By het arrivement van schepen hier ter reede zal het gedagte hoofd der zeevaart buiten des nauwkeurig onderzoek moeten doen, of de overheden van dezelve, tot voorkoming van ziekten, hunnen pligt wel betracht hebben in het behoorlyk zuiveren der schepen? en telkens daar van een berigt overgeeven aan den heer Gouverneur Generaal.

Art. 30 Van de schippers der uit Nederland arriveerende schepen, behalven van die naar China gedistineerd zyn, moeten, onder de directie van het hoofd over Compagnies zeemagt,

afgevorderd en aan de van hier direct of over Ceilon en Bengale repatrieerende kielen medegegeven worden de twee kaarten- of zee-boeken van de Europese, Africasche en Brasilische havens en kusten, nevens de kaart van de Zweeuwsche havens, met derzelver beschryving.

Art. 31. De baas kaartemaker zal zig voor het vertrek der retourfchepen op ieder van dezelve moeten begeeven ten einde aldaar de stuurmans-gereedschappen en zee-kaarten te examineeren om naar bevinding de benooidige te verstrekken. terwyl hy, by gebrek, den heer Gouverneur Generaal daar van kennisse zal moeten geeven en vervolgens de scheeps-overheden van een declaratoir voorzien om zig in Nederland te kunnen verantwoordden, alles op verbeurte by het contrarie van drie maanden gagie, ten behoeven als vooren.

Art. 33. Ondertusschen wordt den scheeps-overheden op pene van lyfstraffe verboden het verkoopen en weggeeven van Compagnies zee-kaarten aan vreemde natien; ook het leenen van dezelve om gecopieerd te worden.

TEN VYFDEN.

Van de laading en derzelver verantwoording.

Art. 1. In de verantwoording der goederen, in het schip of minder vaartuig geladen, zal, even als titel 4, artikel 3 gezegd is van de goederen, tot het schip of minder vaartuig behoorende, de schipper of gezaghebber responsabel zyn voor twee derde en de opperstuurman of de officier, naast den eersten gezagvoerder in rang volgende, voor een derde.

Art. 2. De opperstuurman of officier, naast den schipper volgende, onder welks opzigt de belading van eenig schip of vaartuig is begonnen, moet dezelve tot het einde toe bywoonen en vervolgens met dien onder zyn opzigt beladen' bodem vertrekken, zonder daar van geligt of tegen een anderen verwisseld te mogen worden, voor dat de gansche laading is uitgeleverd en verantwoord, ten zy onvermydelyke noodzaakelykheid het anders vereisschen mogte.

Art. 3. Op alle onderhoorige comptoiren van de Compagnie zullen de overheden der schepen hunne laadingen, zoo wel als op Batavia, aan land moeten ontvangen en ook weder uitleveren, behoudens het geaccordeerde by het generaal reglement nopens de afschryvingen van onderwigten en minderheden, artikel 3, en hun regres op de gezaghebbers der losvaartuigen by ontlekking van dieverye.

Art. 4. By den afscheep van specery-kisten op de voorschreven' comptoiren zullen dezelve aldaar bruto gewogen en, geen meerder minwigt dan een percent ontdekt wordende, zonder ten eersten te openen, door justitieele gecommiteerdens, ten overstaan van den fiskaal, met een kruisband daar om geslagen, verzegeld en vervolgens opgeslagen worden; dog, wanneer het bruto-minwigt by den ontfangst meer dan een percent bedraagt, zullen zoodanige kisten, ten byweezen van de scheeps-overheden, ten eersten geopend, de speceryen gestort, netto gewogen en het gene 'er meer dan een percent onderwigt op ontdekt wordt, hun op rekening moeten gesteld worden.

Art. 5. Wanneer vaten met duiten van de wal naar scheepsboord of van scheeps-boord naar de wal gezonden worden, moet het zelve worden inagt genomen, dat omtrent den afscheep van buskruid hier vooren, titel 4, artikel 11, is geordonneerd en, by de uitlevering van andere goederen, ook zoo veel mogelyk opgevolgd worden, wat in het evengemelde artikel verder voorkomt ten aanzien van de arthillery- en wapen-goederen, beyde op zoodanige pene voor de overtreeders, als daar in teffens bedreigd is.

Art. 6. Van de schepen, die binnen 's lands vaaren, zal, als zy te weinig onderlast hebben om 'er behoorlyk op te kunnen zeilen, hun canon van het dek in het ruim gestreken worden, na dat hetzelfde behoorlyk voor bederf zal weezen geprecautioneerd.

Art. 7. By het inlaaden van suiker vermogen de scheeps-overheden geene kanassers, die defectueus of niet heel, ook die nat bevonden worden, over te neemen, op pene, dat het verlies, hetwelk de Compagnie daar by mogte komen te lyden, door hen met een capitaal avans zal moeten worden vergoed.

Art. 8. Wanneer zy met hunne bodems ter reede Wampoa in China leggen, zullen zy moeten zorge draagen, dat in de kajuit zekere ruimte blyve voor de zyden stoffen, gelyk ook tusschen deks, agter de mast, voor de fyne tee, alwaar een apart hok daar toe zal worden opgeslagen. Zy zullen zig ook te vreedn moeten houden, dat alle de peper op die reede in Chineesche zakken gelost en afgescheept worde, onder het noodig toezigt; en zoo wel cargas als scheeps-overheden hebben te bezorgen, dat ook goederen van grove en zwaare fustasie in Chineesche zakken overgedaan, in diervoegen gelost en aan de wal gebragt worden, tot besparing der inkomende regten, die daar te landen van het bruto gewigt moeten worden betaald.

Art. 9. De ruimen van de repatrieerende scheepen zullen van agteren tot vooren moeten dienen tot het bergen der laadingen, de kruidkamer, een broodkamer en het watergat alleen uitgezonderd, dewelke in het scherpe van het schip voor en agter zullen afgesneden worden. Alle zwaare touwen, behoefkens, provisie en het meerder water, dat aan de schepen, welke de Caap niet aandoen, wordt medegegeven en in het vergroote watergat niet kan geborgen worden, zoo mede het brandhout en wat dies meer zy, zal tusschen deks moeten vaaren; en, om de plaats aldaar des te minder te belemmeren, zal aan het volk, nog aan de officieren, niet meer dan het bepaalde getal kisten by de dientwegen geëmaneerde reglementen gepermitteerd worden.

Art. 10. Kisten van particulieren, welke volgens het reglement op de bagagie der repatrieerenden met gepermitteerde handel-waaren mogen gevuld zyn, moeten in de kajuit, voorkajuit en constapels-kamer geborgen, dog mogen, als daar voor bergplaats in het ruim overblyft, na dat het met Compagnies goederen naar benooidigheid beladen is, daar dan ook in gestreken worden, met voorafgaande speciaale toestemming nogtans van de hooge regeeringe en het ministerie op Ceilon en in Bengale, op deswegen te geeven schriftelyke berigten van den opper-equipagiemeester alhier en de equipagiemeester ginder.

Art. 11. De opper-equipagiemeester zal voorts hebben zorg te draagen, dat de retourscheepen voor hun vertrek van hier

voorzien raaken van eene zoogenaamde generaale ruitkaart hanner laadngen en dat daarenboven telkens ter generaale secretarye bezorgd worde een copia van dezelve, met een recipis op den dorso, door den opperstuurman verleend, wegens den ontvangst der principaale, om onder Compagnies papieren naar Nederland verzonden te worden.

Art. 12. De hoofden der in het land vaarende schepen zullen, even als die der repatrieerende, gehouden zyn hunne ruimen vol te laaden met goederen van de Compagnie, van agteren tot vooren en van onderen tot boven, de gepermitteerde lasten daar onder begrepen, in zoo verre die in het hok niet kunnen geborgen worden, naar de bepaling, daar op gemaakt, en op de penaliteiten, tegen de contraveuteurs gesteld. Wanneer zy dan nog plaats hebben tusschen deks om eenige fyne of pretieuse goederen te kunnen bergen, zullen zy dat aan de respective opperhoofden der comptoiren moeten bekend maaken, dewelke gehouden zullen zyn de schepen zoo veel in te geeven, als de hoofden derzelven verklaaren in te kunnen neemen, indien zy de goederen daar toe aan de hand hebben. Maar, wanneer daarentegen de respective opperhoofden goederen ingeeven willen en het hoofd van het schip verklaart die niet te kunnen bergen, zal, naar het gene hier vooren, titel 2, artikel 5, gezegt is, wel het sentiment van het hoofd van den bodem worden opgevolgd, dog hy zal gehouden zyn met zyne komste op Batavia daar van aanstonds kennis te geeven aan den heer Gouverneur Generaal, ten wiens ordre door gecommiteerden, zig des verstaande, zal worden onderzocht, of de schipper, dan wel gezaghebber gelyk of ongelyk heeft gehad.

Art. 15. De evengemelde gepermitteerde lasten zullen bestaan mogen in suiker, ryst, arak, houtwerken en andere onkostbaare, volumineuse waaren, geen contrabande zynde, gevolgelyk niet in lywaaten, 't zy van wat plaatzen uit de West van Indie of ook in wat volumes aangebragt, sub pene van confiscatie, verbeurte van de vierdubbelde waarde en deportement daarenboven; ook niet in peper, tin, Satsumasche kamfer, zout, tarwe en Japansch staafkoper, op pene van confiscatie en verbeurte van de vier-

dubbele waarde; wyders niet in eenig soort van geweer, ammunitie en wilde kaneel, geschild als de Ceilonsche, op pene van confiscatie; en vooral niet in amfioen, ten zy van de geprivilegeerde societeit ingekogt, nog in speceryen, op straffe des doods; zoo als ze ook niet zullen mogen bestaan in goederen, die stank verwekken of eenig naamwaardig ongemak aan het volk, dan wel schip of laading veroorzaaken, op pene van vyf honderd ryksdaalders boete ten behoeven van de diakony-armen in het eerste en van vergoeding der schaade in het laatste aspect, alles voor rekening en ter verantwoording des schippers of gezaghebbers van den bodem, waar in zoodanige goederen zyn afgestoken. En zullen voor het overige, ten aanzien van de gepermitteerde lasten, stiptelyk moeten worden opgevolgd en nagekomen alle de reeds gestatueerde en by het advertissement van den 22^{en} September 1767 herhaalde ordres op dat stuk.

Art. 14. Het hoofd over Compagnies zeemagt en den opperequipagiemeester blyft intusschen gedemandeerd om te vigeleeren en te doen vigeleeren, dat onder den naam van gepermitteerde lasten geene meerdere goederen vervoerd, dan wel met die lasten van hier naar China geen verboden' negotie gedreven of zoodanige hoofd-artikelen van Compagnies eigen handel, waar door haar eenige prejudicie zoude kunnen worden toegebracht, derwaarts getransporteerd worden.

Art. 15. Schepen, die naar Bengale zyn gedistineerd, zullen na de belaading, van agteren niet dieper mogen treden dan negentien voeten, 't zy dat ze van hier direct of over Malacca en Chormandel naar derwaarts vertrekken, dan wel, uit Nederland komende, Nagapatnam aandoen en aan die gouvernementen ook eenig goed inkrygen.

Art. 16. Schippers en stuurlieden, tot derdewaaks inclusive, op schepen, die in Indië vaaren, zyn gehouden om op hun retour hier ter hoofdplaatze van het een of ander comptoir, by een schriftelyk declaratoir, door hun allen ondertekend, dat aan den heer Gouverneur Generaal zal moeten overgegeven worden, te verklaaren, dat zy, na dat hun onderhebbende

bodem voor dies vertrek van hier naar elders of van Java's Oostkust naar de groote Oost gevisiteerd of door gecommiteerdens opgenomen is, hoe diep dezelve treedt, dan wel, na dat het anker is geligt en het schip afgedreven, nog voor zig zelve, nog voor iemand anders eenige particuliere koopmanschappen of volumes van de minste naamwaardigheid ingenomen hebben; en wordt derhalven hun niet alleen, maar ook den officieren van mindere vaartuigen, by deeze wel ernstiglyk gelast om 'er niet tegen te handelen, onder dreiging, dat zy, 't zy schipper, opper- en onderstuurman, mitsgaders derdewaak, die zig verstouten mogten, 't zy voor hun prive, dan wel voor anderen, onder wat pretext het ook zoude mogen weezen, eenige koopmanschappen of goederen van de minste volume en voornaamelyk contrabande waaren over te neemen na de voorschreven' visitatie of na dat het anker geligt en de bodem afgedreven is, 't zy van de Bataviasche reede of van elders, zoo ook die zig vermeeten mogten zulks te doen onder de eilanden of elders onder wege, aan den lyve gestraft of, van ampt, qualiteit en gagie gedeporteerd zynde, voor inhabel naar Nederland gezonden of ook wel zoodanig gemulcteed zullen worden, als men, naar gelegenheid van personen en zaaken, oordeelen zal te behooren. Al hetwelke mede van applicatie zal weezen op en uitgevoerd worden aan de zulken, die, ter reede leggende, eenige goederen overneemen of bergen voor schepelingen van andere schepen, welke op hun vertrek staan of afgedreven, dan wel aangekomen zyn.

Art. 17. Desgelyks wordt den overheden van Compagnies schepen en vaartuigen, zoo wel die van Amboina en Banda, als die van de West van Indië aankomen, geinterdicteerd eenige volumineuse goederen of die van eenig aanbelang zyn of schynen, in straat Sunda af te scheepen, maar in tegendeel gelast om dezelve aan boord te laten tot huune komst hier ter reede, sub pene van anders naar bevinding van personen en zaaken gecorrigeerd te worden; zoo als ook van de laatstgemelde schepen, zelfs op de reede, geene bestelgoederen zullen

mogen worden afgegeven aan derzelver houders, voor dat, ze door justitieele gecommiteerdens en den water-fiscaal gevisiteerd zynde, aan de overheden qualificatie is verleend tot de afgaave; waarentegen aan de overheden van de uit Nederland komende schepen permissie wordt verleend om by hun arrivement in de voorschreven' straat Sunda, 't zy onder Bantam of elders, te mogen afgeeven kleine bestelpakjes van geen belang, nevens de particuliere brieven.

Art. 18. De overheden der schepen, welke eenige plantjes of gewassen voor de Compagnie naar of van deeze of geene plaats vervoeren, zullen, wanneer zy geene behoorlyke zorg draagen tegen derselver verwaarloozing en zoodanige plantjes daar door komen uit te gaan, ter plaatze van den aanbreng verwezen worden in de boete van een maand gagie ten behoeven van de armen.

TEN ZESDEN.

Van de Bataviasche reede.

Art. 1. Voor de reede van Batavia zal men eigenlyk neemen de diepte van zes tot vyf vaâm waters, terwyl de distantie van zes vaâm tot Rynlands droogte voor de buiten-reede en daarentegen die van vyf vaâm tot aan de bank voor de rivier, daar doorgaans de oude schepen en kleine vaartuigen leggen, gehouden zal worden voor de binnen-reede, dewelke met het ceremonieel niets te doen zal hebben, wordende die bodems gerekend, even of zy in de laag gehaald waren.

Art. 2. Alle komende schepen zyn gehouden op de buiten-reede het anker te laten vallen en zullen niet naar binnen mogen werpen of haalen, voor dat zy 'er ordre toe bekomen hebben.

Art. 3. Schepen, die naar elders gedestineerd zyn, zullen ook, na dat zy ten naasten by reisvaardig zyn geworden, op de voorschreven' buiten-reede moeten korten om daar hunne depeches te ontvangen.

Art. 4. Alle particuliere koopvaarders, met Nederlandsche vlaggen vaarende, zullen op de binnen-reede mogen loopen om hun des te meer gemak in het lossen en laaden te geeven.

Art. 5. Op de ordinaire reede of waar men de diepte van vyf tot zes vaâm waters heeft, zal altoos een schip het commando hebben, wiens ordres de andere schepen zullen moeten obedieeren.

Art. 6. Alle sloepen en vaartuigen van de schepen, die op de reede leggen, moeten des avonds met het sluiten van den boom, dat is voor zeven uren, van land en naar boord vertrekken, zoo het immers mogelyk zy; dog, niet naar buiten kunnendè, zig begeven onder de kraan op de equipagiewerf, in stede van hier en daar in de stads gragten over te blyven leggen.

Art. 7. De overheden der schepen, die volk aan land hebben, zullen precies des avonds om zes uren daar van schriftelyk rapport aan den opper-equipagie-meester doen, in hetzelfde bekend stellende, welke onderhoorige van hun dien dag aan land zyn gekomen, zoo met boot, schuit, als losvaartuigen, en welke naar boord zyn terug gekeerd en gebleven van die 'sdaags bevoorens aan de wal zyn geweest; ook welke des nagts in hunne huizen verblyven? terwyl eenen der aan land zynde stuurlieden van elk zoodanigen bodem de zorg blyft aanbevolen, dat het volk van dien, hetwelk den oppas op de vaartuigen heeft, als het op de werf eetens tyd is, beoorlyk vervangen of het eeten aan hun gebragt worde; en dat gemeene volk (buiten die op de losvaartuigen zyn of in de huizen hunner overheden den oppas hebben) moet 's avonds tegeens agt uren op de gemelde werf weezen om hunne naamen en van wat schip zy zyn, aan den hottelier op te geeven, dewyl zy, by manquement van dien, daar over strengelyk zullen worden gecorrigeerd.

Art. 8. Geen volk van de schepen zal anders van hun scheeps-boord mogen verblyven dan met speciaale permissie van den commando-voerenden officier van het schip, waar op zy bescheiden zyn; dog die zulks egter bestaan mogten te doen,

dan wel hunne schepen ontvaaren laten, zullen, als van ouds, door de bediendens van de justitie opgevat wordende, gestraft worden naar bevinding van zaaken.

Art. 9. Alle avonden, precies te agt uren, zal op het commandeurs schip ter reede vyf minuten lang de taptoe geslagen, zulks door de overige schepen, die van trommels voorzien zyn, moeten gevolgd en dan van het commandeurs schip de wagt afgeschoten worden, waar na de trommels zullen ophouden en de wagt worden opgezet; desgelyk zal met het aanbreeken van den dageraad of wel des morgens precies te half vyf uren, van het commandeurs schip de wagt-schoot gedaan en, nevens andere schepen, vyf minuten lang de reveille geslagen worden.

Art. 10. Zoo dra de wagt opgezet wordt, zullen op alle de schepen de rollen van hun volk gelezen worden om te ervaaren, of zy alle wel present zyn? en de naamen der absenten worden aangetekend, waar van de subaltern officier, die aan boord het commando voert, aan zynen schipper moet kennisse geeven om te ontdekken, of zy ook buiten noodzaak en qualificatie aan land zyn overgebleven?

Art. 11. Alle avonden zal zig, met het sluiten van den boom, op het commandeurs schip ter reede moeten begeeven een van de schippers, die de beurt heeft, en daar op blyven, tot dat des morgens de wagt afgeschoten is, mitsgaders voor dien tyd ook het commando op dat schip voeren.

Art. 12. Voor zons ondergang zal de sloep van de reede in gereedheid moeten zyn om den schipper, die de wagt heeft, aan boord van het commandeurs schip te transporteeren en vervolgens naar alle de op de reede leggende schepen en vaartuigen te roeyen om hunne dagelyksche rapporten op te haalen en aan het commandeurs schip te brengen, wiens schryver gebouwen zal zyn om uit die rapporten een generaal rapport te formee- ren, dat niet alleen daar behoorlyk moet ingenaaid of ingeboekt, maar ook, driemaal afgeschreven, door den voorschreven schipper van de wagt, na dat des ogtends de wagt is afgeschooten, aan de wal gebragt en een daar van aan het hoofd der zeevaart bezorgd worden, terwyl hy de twee overige afschriften voor

zes uren overgeeft aan den opper-equipagiemeester, het een om op de audientie te half zeven uren aan den heer Gouverneur Generaal te worden gepresenteerd en het ander voor zig zelveu.

Art. 13. En opdat het gemelde rapport van de reede in goede ordre geschiede, is ieder officier, die de wagt of het commando op een schip of minder vaartuig heeft, verplicht dagelyks aan te tekenen, wat daarop voorvalt, hetwelk, zoo het niet anders dan de ordinaire opreddingen en bezorgingen van hetzelfde betreft, slegts met een woord van *niets* zal bekend gesteld, dog, indien het daarentegen het lossen en laaden, inneemen van het water en provisien concerneert, op het aller-kortste in diervoegen aangetekend worden, dat men zien kan, wat 'er dien dag gedaan is; waar van de schepen en vaartuigen een schriftelyke opgaafe hebben te doen aan de voorschreven' sloep van de reede, wanneer die by hun aan boord komt,

Art. 14. Al het gene de reede in het gemeen betreft, als het komen en gaan van de schepen en vaartuigen, het waayen van de vlaggen op Onrust of Edam, de streek van de land- en zee-wind, die gewaaid heeft, en wat al verder daar toe betrekkellyk is, zal alleen gehooren onder het rapport van het commandeurs schip; en dat van de schepen zal niets anders mogen behelzen, als het gene hun zelfs aangaat.

Art. 15. Maar, wanneer op eenig schip of vaartuyg ter reede iets mogte gebeuren, waar van het rapport presseert en 'er geen vaartuig aan de hand mogte zyn om het te kunnen overbrengen, zal, als het by dag is, van zoodanigen bodem een sein gegeven worden met de roode vlag van de bezaans-roede te laten waayen, dog, als het by nacht is, met een schoot te doen en drie vuuren aan de vlaggestok by te maaken, dezelveu niet wegneemende, voor dat de sloep of een schuit van het commandeurs schip by hem aan boord komt, die op dat sein ten eersten derwaarts zal moeten afgezonden worden om te verneemen, wat 'er te doen zy? waar na men zoodanige ordres heeft te stollen of af te wagtten, als de aangelegenheid der zaak zal komen te vereisschen.

Art. 16. Alle veertien dagen zal de commandeur van de

reede sein doen om het anker te ligten en een ander te laten toegaan; en zullen dan alle de schepen dat anker ligten en hun touw visiteeren, schoon maaken en vervolgens altoos twee touwen in de ankers moeten houden, het een, waar voor zy leggen, en het ander om daadelyk te kunnen laten vallen; dog de overige touwen, die zy in het schip hebben mogten, zullen niet behoeven ingestoken te worden dan, wanneer zulks door eenig verwagt quaad weér noodig wordt, om dus de touwen te menageeren op een legplaats zoo gemakkelyk als deeze, daar men zelden het tweede anker behoeft te laten toegaan.

Art. 17. De beurt van de wagt zal rouleeren onder de schippers, die aanwezig zyn, zelfs ook onder die, welkers schepen op Onrust of Edam leggen, dan wel die zonder schepen zyn: welke afwisseling zalp laats hebben, zoo lange er nog twee aan de hand zyn; maar, wanneer 'er huiten den genen, welke het commando op het commandeurs schip voert en die ook in de beurt zal vallen, geen ander aan de hand is, zal deeze gehouden zyn alle avonden naar boord te gaan en des nagts op de reede te blyven, exerceerende de functien, welke voorwaarts zyn opgetekend. Zy in tegendeel, welkers schepen op Onrust vertimmerd worden, blyven zoo lange van de wagt geëxcuseerd, nadien zy by de vertimmering hunner bodems moeten present zyn.

Art. 18. Maar, als 'er in het geheel geen schipper aan de hand mogt weezen, zal de onder-equipagiemester gehouden zyn dagelyks des avonds naar boord van het commandeurs schip te gaan en in de voormelde functien te treden, terwyl hy voor het overige en zoo lange 'er nog een aan de hand is, van de tour zal vry weezen om het dagelyksch werk van zynen dienst.

Art. 19. Wanneer de schepen in Sunda's engte komen te ontmoeten het vaartuig, dat aldaar kruist om de papieren af te haalen, zyn zy gehouden, wanneer een boekhouder ophebben, denzelven en anders een stuurman of geschikt onder-officier met hunne papieren in dat vaartuig te laten overgaan, op de vertooning der schriftelyke ordonnancie, welke aan hetzelfde tan dien einde wordt medegegeven.

Art. 20. Zoo dra de schepen op de Bataviasche reede het anker hebben laten vallen, zyn de hoofden derzelve verplicht naar land te vaaren en, zonder alvorens by iemand anders aan te gaan, aan den heer Gouverneur Generaal hunne komste bekend te maaken, doende teffens mondeling rapport van het voornaamste, dat op de reize is voorgevallen; waar na zy by den heer Directeur Generaal en voorts, na dat tyd en gelegenheid zulks toelaaten, ook by de verdere heeren leden van de hooge regeeringe in persoon hun arrivement zullen gaan bekendmaken, gelyk tot hier toe in gebruik is geweest.

Art. 21. De overheden der uyt Nederland arriveerende schepen vermogen een ieder aan boord te admitteeren, zonder te wagten na de voorheen bepaalde drie etmaalen; dog de schepen, die van de specery- of lywaat-geevende comptoiren komen, zullen dat niet vermogen te doen, voor en alear hunne bodems door gecommiteerdens uit den raad van justitie en den water-fiscaal zullen weezen gevisiteerd.

Art. 22. Buiten de gepermitteerde lasten van het hoofd over Compagnies zeemagt, den opper- en onder-equipagiemeester en de eerste scheeps-overheden, zoo mede buiten de van Java's Oostkust en Cheribon aangebragt wordende ryst, mitsgaders de van andere plaatzen komende provisien voor de hooge regeeringe en die tot het lighaam derzelve behooren, zullen geene particuliere goederen naar scheepsboord der alhier ter reede leggende kielen met Compagnies los- of lands-vaartuigen mogen worden getransporteerd, nog ook eenige goederen van boord, dan eenlyk zoodanige bestelpakjes, met schepen van de West van Indie komende, aangevoerd, als in Compagnies kleeden-pakhuis gebragt moeten worden, sub pene, dat het ongequalificeerd gebruik van de gedagte vaartuigen zal worden gemulcteed met eene amende van een duizend zilveren dukatons ten behoeven van de diacony-armen dezer stede.

Art. 23. Om alle smokkelaryen te kunnen ontdekken en tegengaan, den pagter van de in- en uitgaande regten of van den boom gequalificeerd zynde om op de tanjongpoers, sjampangs en andere Compagnies losvaartuigen, die van de reede

komen, zoo dra in de rivier zyn of wanneer hy of zyne medestanders, dan wel bediendens dezelve 'er in ontdekken, iemand zynentwegen op te plaatzen ten einde de ontlading by te woonen, mitsgaders in zeldervoegen te handelen by het afscheepen naar boord uit de respective negotie- en provisie-pakhuizen met iemand zynentwegen geduurende het laaden dier kieltes te doen tegenwoordig weezen, zonder onderscheid van of naar wat schepen en mindere vaartuigen goederen aangebragt of verzonden worden, zoo zal hem of zynen bediendens geene de minste verhandering daar omtrent door iemand mogen worden toegebragt, sub pene van vyf honderd ryksdaalders boete ten behoeven van de armen voormeld.

Art. 24. Wanneer men zig in de noodzaakelykheid bevindt om, tot bevordering van het werk der beladinge of ontladinge van de schepen, recours te neemen tot Chineesche huurlingen, zullen de opper- en onder-officiers van de schepen, daar zy op geëmployeerd worden, hun met bescheidenheid moeten tracteeren, sub pene, dat die zig aan brutaliteiten en mishandelingen van denzelven schuldig maaken, van qualiteit en gagie gedeporteerd of anders gecorrigeerd zullen worden naar bevinding van zaaken.

TEN ZEVENDEN.

Van het ceremonieel ter Bataviasche reede.

Art. 1. Niemand zal ter reede van Batavia met eene vlagge voorop mogen vaaren, die niet ten minsten den rang van commandeur heeft. Alle andere, dewelke tot hier toe vlaggen gevoerd hebben van de sloepen of schuiten, zullen dezelve van agteren moeten laten waayen. Maar die beneden den rang van opperkoopman zyn, mogen in het geheel geen vlagge voeren.

Art. 2. Voor niemand zal ter Bataviasche reede eenige ceremonie gemaakt worden op de schepen, dan voor een lid van de hooge regeering, voor wien de schepen; indien hun zulks bevoorens wordt aangekundigd, hunne vlaggen en wim-

pels zullen bymaaken en in het passeeren het volk in het wand moeten laten loopen, mitsgaders driemaal wederom joelen, welk laatste ook tot distinctie zal geschieden voor alle de hoofd-officiëren ter zee, dog voor niemand anders van politiquen, militairen of andere amptenaaren; en, zoo men voor dezelve het volk in het wand laat loopen, zal maar eens wederom geroepen worden.

Art. 5. Wanneer een lid van de hooge regeeringe aan boord van een schip komt en men daar te vooren van geïnformeerd is, zullen van de schepen ter reede zes onderstuurlieden en derdewaaks op de valreep geordonneerd worden; maar, als de heer Gouverneur Generaal op de reede komt, zullen 'er agt schippers of opperstuurlieden op de valreep staan; beiden naar het tegenwoordig gebruik.

Art. 4. Schepen, niet ten oorlog uitgerust, door schippers en stuurlieden gevoerd wordende, zullen als andere koopvaarders geconsidereerd worden, aan dewelke het niet gepermitteerd zal zyn zig met uitvliegende wimpels te vertoonen, op verbeurte van zes maanden gagie voor de eerste maal en arbitraale correctie voor de tweede maal, naar bevinding van zaaken; en zal in dit cas tusschen de reede van Batavia en de onderhoorige comptoiren geen distinctie gemaakt worden.

Art. 5. Alle uitterlyke tekenen van distinctie, die ten respecte van zekere byzondere personen van de schepen waayen, zullen moeten gestreken worden, zoo dra de schepen binnen schoots van de reede komen, en ook niet mogen worden opgehyst dan na dat buiten schoots gekomen zyn; dog de gene, die ten respecte van de schepen of ook uit hoofde van officie waayen, zullen niet behoeven gestreken te worden, te weeten de laatste, wanneer de officianten, die dezelve voeren, zig in persoon op het schip bevinden en anders niet.

Art. 6. De standerd van de groote top zal ter Bataviasche reede eene distinctie zyn voor het schip, dat het commando op de reede heeft; en niemand buiten hetzelfde zal die mogen voeren. De commandeurs van de Indische zeën zyn gehouden hunne standerd van de top der kruissteng te laten waayen en alle

hoofd-officiers, welkers schepen het commando ter reede voeren, zullen, wanneer zy in persoon aan boord zyn, nevens hunne officie-vlagge of standerd, de voorschreven standerd van de groote top moeten laten waayen, waar aan men onderscheiden kan, wie van dezelve het commando ter reede heeft.

TEN AGTSTEN.

Van de vreemde schepen.

Art. 1. Wanneer een vreemd schip in het gezigt komt van de Bataviasche reede, zal het commandeurs schip, zoo dra hy hetzelfde bekennen kan, een blaauwe geus van de kruissteng laten waayen en zoo veel schooten doen, als 'er schepen gezien worden, tot advertentie aan land; dog, wanneer hy bekennen kan, van wat natie hetzelfde is, zal hy de geus van die natie, in stede van de blaauwe, laten waayen.

Art. 2. Het vreemd schip nader komende, zoo zal het commandeurs schip een sloep aan deszelfs boord zenden, ten minsten met een onderstuurman of derdewaak, en door denzelven hem laten afvraagen, wie en van waar hy is, werwaarts gedestineerd en uit wat oorzaake de reede zoekt? hetwelk schriftelyk moet opgenomen en vervolgens nog dien zelfden dag naar land berigt worden aan den heer Gouverneur Generaal.

Art. 3. Alle schepen van vreemde natien zullen gehouden zyn op de buiten-reede te ankeren, in de Oost-mousson beoosten en in de West-mousson bewesten Compagnies schepen, maar, door schraalen wind niet op hunne regte plaats kunnende komen, zullen zy het 's daags daar aan moeten verhaalen en hun het een en ander door den voorscheven' officier, die naar boort vaart, aangezegd worden.

Art. 4. Behalven dat het commandeurs schip zelf hun zal moeten gade slaan, zynde ten dien einde het voorste van Compagnies schepen op de ordinaire reede, die alle, naar dat de mousson is, even beoosten of bewesten hem komen te leggen, zoo zal hy ook by de voorschreven' vreemde schepen ('s Konings

schepen uitgezonderd), om hun te beter te bewaaken, een of twee brandwagten moeten zetten en wel zoo na by dezelve, dat zy hun even miszwaayen kunnen, mitsgaders die brandwagten ter zyner verantwoording hebben.

Art. 5. De voorschreven' brandwagt zal niets aan boord of van boord van de gemelde schepen laten komen dan op de vertooning van een permissie-briefje, door een der sabandaars getekend, mitsgaders, als 'er eenige goederen ontdekt worden, die niet op dat briefje staan, dezelve met de overbrengers moeten aanhouden en 'er ten eersten rapport van doen aan het commandeurs schip ter reede, wiens officier 'er ook illico kennis van moet laten geeven aan den sabandaar, welke dan die goederen nader zal onderzoeken, voorts rapport 'er van doen en ordre vraagen, daar en zoo als het behoort; waarenboven by het visiteeren der vaartuigen, die van land naar vreemde koopvaardy-schepen vaaren, inzonderheid geregulardeerd moet worden, of het gene 'er in geladen is, met het geleide-briefje van den booms pagter accordeert en, het zoo bevonden zynde, door de brandwagt aan den vertoonder worden ter hand gesteld een diergelyk briefje, geadresseerd aan den pagter voormeld, daar in noteerende, dat de ingeladen' goederen met de opgaave overeenkomstig zyn bevonden; zoo als de brandwagt voorts nog zal moeten laten visiteeren de vaartuigen, welke van de vreemde kielen komen (het gene steeds door des gezaghebbers drie of vier eerste onderhoorige officiers, den bootsman of schieman daar onder begrepen, geschieden moet), doende openen of by weigering zelfs openende alle kisten, kassen, pakken, baalen, ook de sponzen van het vaatwerk, en, wanneer 'er geene andere goederen in ontdekt dan zulke, welke ingevoerd mogen worden, hun daar van almede een specifick geleide-briefje medegeeven, houdende aan den meergedagten booms pagter; dog, ingevalle 'er amfioen en lywaaten in gevonden mogten worden, dan wel iets anders, tot welks in- of uitvoer geen speciaal consent by de hooge regeering is verleend, het vaartuig en de goederen in beslag neemen tot nader ordre. die stellende onder toezigt en bewaaring van Europeërs, en 'er

immediaat een schriftelyk rapport van zenden aan den heer Gouverneur Generaal, buiten en behalven het schriftelyk rapport, dat alle morgen aan hoogstdenzelven moet worden gesuppediteerd van het gene den voorigen dag is voorgevallen, en insgelyks een notitie aan den pagter van de boom, waar by specifick bekend moeten staan de vaartuigen, by de brandwagt aangeweest, en welke goederen dezelve ingehad hebben. Zelfs Compagnies vaartuigen zullen van de voorschreven' visitatie niet geexcuseerd zyn, al waren ze bevragt met goederen, van de Compagnie ingekogt, die naauwkeurig geconfronteerd moeten worden tegen de geleide-briefjes der administrateurs, uit welkers administratie die goederen zyn afgescheept, ter ontdekking, of 'er ook iets meerder of anders in mogte weezen geladen? gelyk inzonderheid door vreemde Europeërs geen suiker mag worden uitgevoerd, als by de Compagnie ingekogt, dat blykerf moet uit een geleide-briefje, door een der opperkooplieden deezes kasteels verleend.

Art. 6. Geene sloepen van vreemde scheepen zullen by nagt op de reede aan een ander schip mogen vaaren, nog aan land verblyven, maar moeten met zons ondergang zig naar hunne schepen begeeven; waar op de officier op het commandeurs schip, zoo wel als de brandwagt, agt zal moeten geeven.

Art. 7. Om nog meer alle smokkelaryen voor te komen zullen niet alleen geene vaartuigen, 't zy Europesche of inlandsche, vooral niet, na dat de donker gevallen is, by de voormelde vreemde schepen aan boord mogen roeyen of leggen, zonder alvorens door de brandwagt onderzigt te zyn (eigen' vaartuigen van 's Konings schepen, ook schuits en jollen van vreemde Compagnies schepen uitgezonderd, als zynde de visitatie niet subject), maar zal de voorschreven' brandwagt ook, wanneer zy weigeren aan te leggen en het donker of nagt is, vryelyk vuur daar op mogen geeven, na dat driemaal geroepen is om aan te leggen; en al wat 'er dan van komt, zal zynen blyven voor rekening van den tegenstreever; dog, indien by dag een der voorschreven' vaartuigen onderstaan mogte de brandwagt moetwillig voorby te roeyen of te zeilen, zal aan-

stonds een welbemande sloep, met een ervaren officier voorzien, worden uitgezonden ter nazetting en aan boord brenging van hetzelfde, wanneer de daar in zynde wederspanningen, zoo het vreemde Europeërs zyn, in arrest genomen en, zoo het inlanders zyn, in de yzers moeten gesloten worden tot nader ordre.

Art. 8. Tot meerder aanmoediging van de brandwagten, zoo wel als van de officieren op het commandeurs schip, om met alle vigilantie op de uitvoering van de voorgemelde ordres te letten zullen alle de aanhaalingen, die op de reede door hun gedaan worden, voor de helfte ten hunnen profyte zyn en de andere helfte komen, half ten profyte van den water-fiscaal, die de calange daar van zal doen voor den regter, en half voor de Compagnie, zullende van de eerstgemelde helfte een geregte derde worden gegeven aan de officieren van het commandeurs schip en het overige twee derde aan de brandwagters, alles na aftrek van de kosten

Art. 9. De brandwagt gelegd wordende om alle morsseryen voor te komen, zoo moet die zig ook maar voornaamelyk met goederen en niet zoo zeer met personen bemoeyen. Maar, byaldien men egter suspicie mogte hebben op eenige personen, dat zy zig met vreemde schepen t'zoek maaken wilden, zullen de zoodanige, by ontwaaring in vreemde of particuliere transport-vaartuigen, daar uit geligt, in de boeyen gesloten en daar van rapport moeten gelaan worden. Zyn zy reeds clandestien op een vreemden bodem gekomen, zoo zal een officier van het commandeurs schip zig aan boord van hetzelfde begeeven en hun, 't zy dienaar van de Compagnie, burger of ander ingezeten, reclameeren, gebruikende, zoo lange geen onwilligheid of tegenspraak ontmoet, zoo wel in deeze als in alle andere gevallen, alle mogelyke heusheid en bescheidenheid; dog by contradictie heeft het commandeurs schip te bezorgen, dat zulks geschiede, en de gevolgen zullen zyn en blyven voor rekening van den opposant, na dat hy daar van gewaarschuid zal weezen. Desgelyks zal een officier van het commandeurs schip, wanneer onder het eigen medegebragte volk van de vreemden zig bevinden wegloopers van de Compagnie of zulke,

die, bevoorens de Nederlandsche Compagnie in Indie gediend hebbende, volgens de wetten, in dienst van andere Europeesche natien niet vermogen in Indie te komen, na erlangde genoegzaame informatie dienaangaande, hun moeten reclameeren en des noods ligten uit voorschreven' schepen, ten zy dezelve aan land worden ontdekt.

Art. 10. Onder de voorschreven' vreemde schepen, die op de buiten-reede ten anker moeten komen, worden verstaan alle de gene, die zonder Nederlandsche vlaggen en passen vaaren en dus Engelsche, Fransche, Portugeesche, Deensche en Zweedsche; maar de schepen, jaarlyks van Macao met tee en andere Chinasche goederen en van Manilba overkomende, zullen als de Chineesche jonken en andere inlandsche vaartuigen gerekend en dus ook op de binnen-reede gepermitteerd worden: met dewelken geene brandwagten zig te bemoeien hebben, ten zy daar toe speciaale ordre wordt gegeven.

Art. 11. Vreemde schepen, die men in zee ontmoet, zullen met geene provisien, equipagie- of ammunitie-goederen geriefd mogen worden, dan wanneer de uiterste noodzaakelykheid klaar blykt en dan nog niet als na de voldoening der tweedubbelde waarde op het gene afgegeven wordt, mitsgaders in zoo eene geringe quântiteit, als doenlyk zal zyn.

Art. 12. De schippers en gezaghebbers der schepen en vaartuigen, en nog minder hunne onderhoorige, mogen vreemde Europeesche schepen praayen en vooral geen andere actien, als van visitatie, etc. pleegen, maar moeten dezelve ongemolesteerd hunne reizen laten vervolgen.

Art. 13. Aan de overheden der om de West van Indie, mitsgaders naar Sumatra's Westkust en Malacca navigeerende schepen, zoo min als anderen toegelaten zynde onder wege iets van hunne gepermitteerde lasten of bagagien direct of indirect te verkoopen, zoo vermogen zy het vooral niet te doen aan eenige vreemde Europeërs of inlanders, sub pene van eene gevoelige correctie voor de overheden, 't zy dat zy zulks zelfs onderstaan of daar toe aan hunne onderhoorigen permissie geeven.

Art. 14. Zy hebben ook op hunne hoede te zyn tegen het

ronselen van volk en de vreemdelingen, nog op den weg, nog op eenige reede, aan of binnen boord te admitteeren, maar moeten zig daar van op eene vriendelyke wyze excuseeren.

Art. 15. Schoon men zig in geen openbaaren oorlog met de eene of andere mogendheid mogte bevinden, zoo zal men egter, volgens een der voornaamste regelen van den zee-dienst, nooit eenige vlaggen mogen vertrouwen; hetwelk allen scheeps-overheden als een zeer aangelegen point gecommandeerd wordt en dat zy altoos voorzigtigheid, mitsgaders goede soldaaten zeemanschap gebruiken, wel op hoede zynde om niet door roover, vyand, geveinsden vriend of avanturier misleid, bedrogen, dan wel onvoorziens overvallen te worden: om welke redenen ook niet verzuimd mag worden de militairen, die met de schepen overvaaren, by goed weër tweemaal weks door de over hun gestelde officiers te doen exercceeren in de behandeling van het geweer en daar van telkens by het journaal aantekening te houden.

TEN NEGENDEN.

Van het overvoeren der gequalificeerde passagiers.

Art. 1. Geene vlaggen of wimpels zullen voortaan van de schepen mogen waayen om de wille van de persoonen, die daar mede overvaaren, maar dezelve in tegendeel, van wat qualiteit zy ook wezen mogen, zoo lange op de schepen zyn, niet anders geconsidereerd worden dan voor passagiers, behalven in de speciaale gevallen, hier bepaald.

Art. 2. De actueele leden van de hooge rogeeringe van Indie, geconsidereerd wordende ter zee als luitenant-admiraals, zoo zal ten hunnen respecte op de schepen, waar mede zy overvaaren, mogen waayen de vlag van de groote steng met een wimpel daar onder voor den Directeur Generaal en de verdere ordinaire Raaden en zonder wimpel voor de overige of extra-ordinaire raaden, mitsgaders voor het hoofd der zeevaart; en, gelyk alle andere persoonen, van welke qualiteit die ook in den dienst

van de Compagnie mogten weezen, aan de leden der hooge regeeringe gesubordineerd zyn en zy gevolgelyk, zulks begeerende, altoos het commando hebben op de schepen, die hun overvoeren, zoo zal ook zelfs een vice-admiraal of schouwt by nagt, wanneer een ordinaris of extra-ordinaris Raad met hem overvaart, voor dien tyd zyne vlag niet mogen laten waayen. maar de gene, die aan het evengemelde lid der hooge regeeringe toekomt, moeten voeren en voorts ook de ordres van denzelven observeeren, tot dat hy van boord vertrokken is, waar na de voornoemde vlagge-officier wederom in alles komt te treden. wat hem onder den titel daar van is toegevoegd.

Art. 5. Wanneer 'er eenige gezanten van inlandsche Koningen met de schepen van de Compagnie overvaaren, zal ten hunnen respecte waayen een vlag van de groote steng; desgelyks ook, als 'er gezanten van de Compagnie aan eenig Koning gezonden worden, te weeten, wanneer de eene, zoo wel als de andere met character zyn; maar voor bloote zendelingen, zoo als die ook onder de inlanders onderscheiden worden, zal geen ceremonie worden gemaakt.

Art. 4. Gouverneurs, die naar hunne gouvernementen vertrekken, of ook oud secretarissen van de hooge regeeringe, ofschoon dezelve maar geëligeerde directeurs zyn, hebben wel het commando op het schip, dat hun overvoert, wanneer 'er geen hoofd-officier of vlaggeman op is, maar voor het overige blyven zy egter in de qualiteit van passagiers; en daar zal niets ten hunnen gevalle waayen, nog op de Bataviasche reede, nog in zee (ten zy by speciaale toelaating), tot dat zy op de gronden of in het gezigt van hun gouvernement of directoraat komen, wanneer ten hunnen respecte op dat schip, 't zy dat het een wimpel voert of niet, zal worden opgehyst en gevoerd een vlag aan de groote top en zy met dat eerteken alzo in hun gouvernement of directoraat mogen komen, tot het bereik van het canon der reede van de hoofdplaatze, alwaar alsdan de voorschreven' vlag weder zal worden neergehaald, dan wel mogen blyven waayen, naar dat de qualiteit der personen is, die komen of present zyn.

Art. 5. Alle andere gequalificeerdens, naar de Indische comptoiren vertrekkende, 't zy directeurs, commandeurs en mindere opperhoofden of subalterne bediendens, zullen moeten te vreedden zyn als bloote passagiers of, zoo zy het gezag op het schip by speciaale ordre van de hooge regeeringe mogten hebben, egter zonder eenige tekens van distinctie over te vaaren, ten ware zy meer schepen by en onder hun commando hadden, wanneer van de Bataviasche reede af een wimpel van de groote steng zullen mogen voeren; dog anders zal die wimpel maar mogen opgehyst worden, als zy in het gezigt van de plaatze hunner residentie komen, en met het vertrek van den persoon ook weder moeten neergehaald worden.

Art. 6. Wanneer eenige troupes met de schepen van de Compagnie worden overgevoerd, zullen de officiers, die dezelve commandeeren, gehouden zyn na te doen komen, het gene de commandant van het schip gelasten zal; de onder-officiers zyn gehouden zig op de wagten te verdeelen geduurende de reize en de soldaaten, alleen van het klimmen en den roergang vry zynde, zyn voor het overige verplicht aan alle het werk, dat binnen scheeps-boord te doen valt, mede te helpen, terwyl de voorschreven' onder-officiers op de wagten staan zullen onder de ordres van den officier van het schip, die de wagt heeft.

Art. 7. Een schipper, eenige troupes overvoerende, zal gehouden zyn den rang, zonder gezag nogtans, te cedeeren aan alle hoofd-officieren, dog niet aan een capitein. Egter zullen de capiteins ook de eerste na hem zyn in den krygsraad en zelfs de luitenants en vaandrighs op zulke schepen daar in beroepen worden, hebbende de luitenants den rang na den opperstuurman van het schip en de vaandrighs na hun, zonder tusschenkomen van anderen, waar na de overige leden, by den artikel-brief bepaald, zullen volgen; maar aan de hoofd-officieren, die hy overvoert, zal de voorschreven' schipper ook by beroeping van den scheepsraad het presidie moeten cedeeren, behoudens de faculteit om den gemelden raad, zoo wel als den evengemelden president, te mogen beroepen en daar in de noodige propositien doen.

TEN TIENDEN.

Van het salut.

Art. 1. Geene schepen onder het ceremonieel van het salut begrepen zynde, dan de gene, die ten oorlog zyn toegerust en uit dien hoofde wimpels voeren, zoo wordt allen anderen verboden in zee eenige salut-schooten te doen, op pene van zoo veel maanden gagie te verbeuren, als 'er schooten gedaan zyn, de helfte ten behoeven van den officier, die de calange zal doen, en de wederhelfte ten behoeven van de armen der plaatze, werwaarts zy gedestineerd zyn, vooral in esquader zeilende, ten zy met voorkennisse en permissie van het hoofd des esquaders, wiens pligt het dierhalven niet alleen weezen zal, wanneer dit uitdrukkelyk verbod overtreden wordt, daadelyk den krygsraad te beleggen en daar in den overtreeder te condemneeren in de voorschreven' boete, dewelke hy anders of indien conniventie gebruikt, zelf zal moeten betaalen aan de Compagnie door afkorting op zyne maandgelden, maar ook, zoo wel by aankomst of vertrek van of op eenige reede, als in zee, het salut te geeven of op te neemen.

Art. 2. Wanneer twee esquaders malkanderen ontmoeten, zal de minste van de commandanten den meesten eerst salueren en bedankt worden, een schipper door een commandeur van de Indische zeën met gelyke schooten, van den schouwt by nagt en vice-admiraal met twee minder en van een lid van de hooge regeeringe en het hoofd der zeemagt, als luitenant-admiraals, met vier minder, te weten indien de schipper een esquader commandeert; dog alleen zynde, van den commandeur der Indische zeën met twee, van den schouwt by nagt en vice-admiraal met vier en van een luitenant-admiraal met zes schooten minder; een commandeur van den schouwt by nagt en vice-admiraal, 't zy hy alleen is of een esquader commandeert, met twee en van een luitenant-admiraal met vier schooten minder; een schouwt by nagt van een vice-admiraal en luitenant-admiraal met twee schooten minder en een vice-admiraal van een luitenant-admiraal ook met twee schooten minder.

Art. 3. Wanneer twee schippers van ten oorlog geëquiperde schepen malkanderen in zee ontmoeten, zullen zy de begroeting doen met zeven schooten over en weder; dog, als een schipper, alleen zynde, een esquader rencontreert, dat door een schipper gecommandeert wordt, zal hy, schoon ook van ouder aanstellinge mogte zyn, met negen schooten salueeren en met even zoo veel bedankt worden.

Art. 4. Maar, wanneer een esquader, door een minder officier gecommandeerd wordende, een superieur officier zonder esquader ontmoet, zal de mindere den meerderen moeten salueeren, nademaal de gemelde hoofd-officier daar door van zelfs ook commandant van dat esquader wordt, zoo hy wil, naar het gene onder den titel der hoofd-officieren is gezegd.

Art. 5. Twee esquaders malkander ontmoetende, welkers hoofden eguaal zyn, zal het salut gedaan worden met negen schooten over en weder; maar oneguaal zynde, zal de mindere voor den meerderen, zoo zy maar een trap verscheelen, elf en, twee trappen verscheelende, dertien schooten moeten doen en voorts naar proportie.

Art. 6. Zoo zal een schipper, een esquader commandeerende, een commandeur, ook commandeerende, met elf, een schouwt by nagt met dertien, een vice-admiraal met vyftien en een luitenant-admiraal met zeventien schooten salueeren.

Art. 7. Een commandeur, het esquader van den schouwt by nagt rencontreerende, zal elf, voor dat van den vice-admiraal dertien en voor een luitenant-admiraal vyftien schooten doen.

Art. 8. Een schouwt by nagt zal het esquader van een vice-admiraal met elf en van een luitenant-admiraal met dertien schooten salueeren.

Art. 9. Dit salut der hoofd-officieren is het zelfde, 't zy dat zy een esquader commandeeren of alleen ontmoet worden.

Art. 10. Wanneer de schipper van een schip in zee komt te sterven, zullen, by het overboord zetten van het lyk, met voorkennisse en permissie van den commandant van het esquader of, als een schip alleen is, ter ordre van den officier, die in zyne plaatze optreedt, met het stryken van de vlag ter halver

stok, negen minut-schooten mogen gedaan worden, dog niet anders dan van het schip, dat hy gecommandeert heeft. Maar, als hy hoofd van het esquader is geweest, zal zyn schip elf en de overige schepen ieder zeven schooten mogen doen; en, indien het hoofd van het esquader een commandeur is, zal zyn schip vyftien en de andere ieder elf schooten doen; zoo het een schouwt by nagt is, zyn schip zeventien en de andere ieder dertien; indien het een vice-admiraal is, zyn schip negentien en de andere ieder vyftien: en voor een luitenant-admiraal, die in zee begraven wordt, zal het schip, dat hy gecommandeerd heeft, een en twintig schooten doen en de andere schepen zullen met zeventien vervolgen; dog, zoo 'er vlaggeluiden by zyn, zullen deeze negentien schooten doen en daar na de andere schepen in rang met zeventien schooten vervolgen.

Art. 11. Dit salut zal by de begravingen in zeldervoegen mogen gegeven worden op de reede van de buiten-comptoiren, waar by de kasteelen, voor dewelke de schepen leggen, voor een commandeur ter zee zullen voegen zeven schooten uit hun kanon, voor een schouwt by nagt elf, voor een vice-admiraal dertien en voor een luitenant-admiraal zeventien schooten.

Art. 12. Daarentegen zullen de schepen voor de begravinge van een gouverneur, geen Raad van Indië zynde, ook geeven dertien schooten, de vlagge-officiers elf en voor een directeur of commandeur de laatste negen en de eerste elf, strykende ten dage der begravinge ook hunne vlaggen ter halver stok.

Art. 13. Geene wimpels zullen voor lyken en lykstaaten gestreken worden, maar wel de tekens van officie, die de hoofd-officiers voeren, als vlaggen en standers; dog, de vlak van boven, die niet uit hoofde van het officie, maar ten aanzien van den rang der persoonen waait, zal ten respecte van de lyken mogen waayen ter halver stok op den dag van hun afsterven en op die van hunne begravinge, zonder meer. Schepen, die met zulke lyken op een reede komen, zullen niet anders mogen laten waayen dan de wimpel, zoo het

schepen zyn, die dezelve voeren, en, by aldien het andere zyn, zal de ledige vlaggestok op de groote top blyven staan, zonder een vleugel daar op te zetten, opdat alle confusie nopens het salut worde geprevenueerd, alzoo hetzelfde omtrent zoodanige schepen met de dood der persoonen, die zy opgehad hebben, komt te cesseeren.

Art. 14. Het salut van fort en kasteelen der Nederlandsche natiën in Indië genoegzaam onvermydelyk zynde ten respecte van den inlander, zoo zullen de luitenant-admiraals van alle plaatzen, daar geen Raden van Indie leggen, gesalueerd worden, de ordinaire Raaden met negentien schooten en de extra-ordinaire Raaden, nevens het hoofd der zeevaart, met zeventien schooten en zy die bedanken met gelyke schooten.

Art. 15. Maar gouvernementen of kasteelen, daar ook een Raad van Indie commandeert, moeten eerst gesalueerd worden met elf schooten en bedanken met gelyke schooten.

Art. 16. Een vice-admiraal en een schouwt by nagt zyn verpligt alle gouvernementen, te weeten de kasteelen, die de hoofdplaatzen van dezelve uitmaaken, eerst te salueeren met elf schooten en zullen met gelyke schooten bedankt worden; dog alle onderhoorige kasteelen en hoofdplaatzen, die van minder rang zyn, moeten de vlagge-officieren eerst salueeren met dertien schooten en met gelyke schooten bedankt worden.

Art. 17. De commandeurs van de Indische zeën zyn gehouden alle gouvernementen, directien en commandementen eerst te salueeren, de gouvernementen met elf, de overige met negen schooten, en zy zullen van alle met eguaale schooten bedankt worden, uitgezonderd op plaatzen, daar leden van de hooge regeeringe als gouverneurs of directeurs leggen, alwaar men hoo twee schooten minder zal geeven; dog de comptoiren en fort en, die minder als commandementen zyn, moeten een commandeur van de Indische zeën eerst salueeren en van allen met gelyke schooten bedankt worden, mits het salut niet oordeere het getal van vyf schooten.

Art. 18. Alle mindere hoofden, schepen ten oorlog toevoegd commandeerende, zyn, even als de hoofden van ande

schepen der Compagnie, gehouden alle comptoiren, daar kasteelen zyn, te salueeren, de hoofdplaatzen der gouvernementen met elf, der directien en der commandementen met negen en de mindere comptoiren met vyf schooten, dewelke van de gouvernementen met vier en van de directien en commandementen met twee schooten minder, dog van de overigen met equaliteit bedankt zullen worden, 't zy een Raad van Iudie op de eerstgemelden het gebied voert of niet, ten ware dezelve in een commandement of ander kasteel, dat gesalueerd wordt, present mogte zyn, wanneer ook vier schooten minder zullen gegeven worden. Maar langs Java (buiten Samarang), nog Bantam, Cheribon, Palembang, Timor, Banjermassing en aan de onderhoorige plaatzen van de Oostersche gouvernementen mag geen salut gegeven worden.

Art. 19. De commandeur der reede zal by de komste van een chef d'esquadre, ook zelfs by die van een vlag-officier, zoo lange het teken van het commando der reede laten waayen, tot dat het salut gegeven en beantwoord is.

Art. 20. Konings schepen van vreemde Europesche natien, die als zoodanig, op bekendmaking van derzelve overheden, bekend zyn, zullen altoos het resalut hebben van de kasteelen en fortressen respectie met gelyke schooten en niet van den commandeur ter reede, die daarentegen alle andere vreemde schepen zal mogen en moeten resalueeren, op de buitencomptoiren met gelyke schooten, dog op de Batavische reede met twee schooten minder, uitgezonderd zoodanige schepen van de Engelsche en Fransche Oostindische Compagnie, die door commandeurs gevoerd worden en een gedistingueerd teken of een breedden wimpel van de groote steng waayen laten. nadien deeze ook hier altoos met gelyke schooten moeten worden geresalueerd. Maar particuliere schepen in Indie, alleen onder de vlagge en passe van eene vreemde Europesche natie vaarende, zullen met vier schooten minder bedankt worden.

Art. 21. Ondertusschen zal de commandeerende officier hier ter reede niet alleen zorg hebben te draagen, dat het voorschreven salut gegeven worde, zonder daar iemand van uit te son-

deren dan op speciaalen last van den heer Gouverneur Generaal, aan hoogstdenzelven by ontmoeting van eenige difficulteiten op dat subject daadelyk rapport doende om 'er de noodige ordre op te ontvangen, maar ook daarenboven, op pene van deportement van ampt, qualiteit en gagie, gehouden zyn om by aankomst of vertrek van eenigen vreemden Compagnies of particulieren bodem, zoo dra van denzelven de laaste salut-schoot is gedaan, het resalut te geeven zonder het minste getalm of tyds verloop, voornaamelyk wanneer eenig Konings schip ter reede gevonden mogte worden, om dus voor te komen, dat hetzelve, zig dat salut toerekenende, niet voor het commandeurs schip resalueere; dog hy zal, onder de zelfde penaliteit, aan geen Konings schip het resalut mogen geeven, gelyk zoo even al gezegd is, schoon het ook van het waterkasteel nagelaten wierde.

Art. 22 Inlandsche gezanten, die met een brief van hunnen vorst aan de hooge regeeringe komen of ook een brief te rug brengen, zullen, indien zy salueeren, met gelyke schooten van den commandeur der reede geresalueerd worden.

Art. 23. De schepen onzer natie, ter reede deezer hoofdplaatze komende, zullen moeten salueeren naar den rang, die de personen hebben, welke daar op vaaren, en zullen daar naar ook bedankt worden.

Art. 24. De leden van de hooge regeeringe, nevens het hoofd der zeevaart, gaande en komende, zullen salueeren met dertien schooten en van het kasteel met gelyke dertien schooten bedankt worden.

Art. 25. De vlagge-officiers zullen salueeren met dertien schoten en van den commandeur der reede met elf schoten bedankt worden.

Art. 26. De commandeurs van de Indische zeën zullen salueeren met dertien schooten en met negen bedankt worden.

Art. 27. Alle andere schepen, met Nederlandsche vlaggen vaarende, zullen bedankt worden met drie schooten, 't zy dat zy veel of weinig schooten doen. dog minder als negen schietende, zal men hÿn maar een wederom geeven.

Art. 28. Maar tweemaste Compagnies vaartuigen zullen, zoo min op deeze reede, als op die van de buiten-comptoiren, mogen salueeren of geresalueerd worden.

Art. 29. Alle schepen van de Compagnie, die uit Europa komen, mogen salueeren, zelfs ook de gene, die met schippers en stuurlieden vaaren, en moeten dan altoos vyftien schooten voor salut doen; waar voor de commandeur van de reede wederom zal geeven aan een vlag-officier dertien, aan een commandeur ter zee elf, aan de schepen, ten oorlog geëquipeerd, negen en aan de anderen zeven; welke exceptie in de ordinaire regel van het salut en resalut der komende schepen, al of niet ten oorlog toegerust, ook zal geadmitteerd worden omtrent schepen, die naar Europa te rug keeren, behoudens dat by vertrek van een esquad, zoo wel als by dies komst, het salut gegeven worde door den commandant van hetzelfde, zoo als het artikel 1 is gestatueerd.

Art. 30. Geen andere schepen zullen dat salut geeven, ten zy zy op reizen gaan van zes maanden en meer, en dus niet de gene, die naar Banjerinassing, Timor, Palembang, Sumatra's Westkust, Mallacca, de Oostersche gouvernementen, Java, Cheribon en Bantam, maar alleen de gene, die naar de Westersche comptoiren en om de Noord naar China en Japan vertrekken of van daar te rug keeren.

Art. 31. Schoon by het salut eenige schooten boven de ordre worden gedaan, zal egter in het resalut deeze instructie stip-telyk moeten agtervolgd en ten aanzien van vreemdelingen het eens gedaan resalut niet mogen herhaald worden, schoon zy daar in voorgaan mogten.

Art. 32. Belangende verders de eer- en compliment-schooten, die noodeloos niet mogen gedaan worden, op de pene, artikel 1 gesteld, kan tot narigt-strekken, dat voor particulieren, wanneer zy van land op de reede komen, geen schoot zal worden gedaan, ook zelfs niet voor de vlagge-officieren, ten ware deeze laatste aan boord quamen om hunne vlaggen te laten waaren en het commando over eenig esquad over te neemen.

Art. 35. Maar voor een lid van de hooge regeeringe en het

hoofd over Compagnies zeemagt, als hy in het vaaren naar Onrust of by andere gelegenheden de reede passeert, zullen, zoo hy het begeert, van het commandeurs schip, en van geene anderen, gedaan worden elf schooten en, zoo het een ordinaris Raad is, dertien schooten; waar voor egter, schoon zy op een jagt of vaartuig zyn, dat geschut voert, niet zal mogen bedankt worden, dewyl het een eerbewyzing is, die aan hun character gegeven wordt, en geen salut voor hunne personen, hetwelk zy alsdan zekerlyk daar ter plaatze eerst zouden moeten geeven; zoo als ook geen salut van jagten of andere speelvaartuigen zal aangenomen worden, wanneer of in wat gevallen het ook mogte worden geeven, maar wel alleen van schepen.

Art. 34. Ten respecte van gecommitteerdens uit den Raad van justitie en van Schepenen zullen, wanneer zy, in deeze of gene commissie gaande, de reede passeeren en daar van door hun advertentie geeven is, voor de eersten negen en voor de andere zeven schooten mogen gedaan worden door het commandeurs schip, dan wel door het schip, op hetwelke zy in commissie aan boord zyn geweest, dog verder of anders niet.

Art. 35. Insgelyks zullen de schepen, die gemonsterd zyn, voor gecommitteerdens tot de monstering, als zy van boord gaan, zeven schooten mogen doen, dog op de hoofdplaatzen van gouvernementen, directien en commandementen maar vyf schooten, zullende op andere plaatzen niet mogen worden gesalueerd, maar driemaal *hoexee* geroepen.

Art. 36. Wanneer een vlag- of hoofd-officier zonder schip is en op de reede komt om het commando over een esquadreer over te neemen en zyn vlag op te hyssen, zal hy teffens het commando op de reede overneemen en het teken van dien teffens met zyne vlagge laten waayen, terwyl de commandeur voor dien tyd hetzelfde zal nederhaalen, na dat hy altoorens zal hebben gesalueerd, een vice-admiraal met elf, een schouwt by nagt met negen en een commandeur van de Indische zeën met zeven schooten, hetwelk gerekend zal worden als een compliment, dat hun, ten respecte hunner commissie, van wegen dea representatieven souverein wordt gemaakt en waar voor

zy dan ook alle bedanken zullen met dertien schooten, dat is; de vice-admiraal met twee, de schouwt by nagt met vier en de commandeur ter zee met zes schooten meer; zullende, behalven het commandeurs schip, geene andere schepen by die gelegenheid mogen schieten, als die onder het esquader gehooren, dewelke, na de bovenstaande complimenten, zullen mogen doen ieder vyftien schooten voor een vice-admiraal, dertien voor een schouwt by nagt en elf voor een commandeur ter zee, waar voor zy, als ze alle geschoten hebben, met vyftien, dertien en elf zullen bedankt worden.

Art. 37. Deze ordre zal ook geobserveerd worden ten aanzien van de leden der hooge regeeringe van Indie, die in commissie naar eenige comptoiren buiten Batavia vertrekken, zonder onderscheid van de plaatsen werwaarts, dewelke, wanneer zy aan boord van de schepen, tot hun transport dienende, gekomen zyn, door het commandeurs schip ter reede zullen gecomplimenteerd worden, de ordinaire Raaden met vyftien en de extra-ordinaire Raaden, gelyk ook het hoofd der zeevaart, met dertien schooten; waar voor zy, almede ten respecte van den gene, uit wiens naam zy gecomplimenteerd worden, met twee schooten meer, dan gegeven zyn, zullen bedanken; en, dat gedaan zynde, zullen de schepen, die onder hunne vlagge gedestineerd zyn, naar hunne rang en met vermindering van twee schooten, schieten, beginnende het eerste voor een ordinaris Raad met negentien en voor een extra-ordinaris Raad, mitsgaders het hoofd der zeevaart, met zeventien; waar voor, na dat zy alle geschooten hebben, op eenmaal met het meeste getal zal bedankt worden.

Art. 38. De gecommiteerde leden uit de hooge regeeringe, nevens den secretaris van staat, die doorgaans een ordinaris Raad van wegens de hooge regeeringe naar boord uitgeleide doen, zullen by hun vertrek van boord gesalueerd worden door het schip van den vertrekkenden ordinaris Raad met zeventien schooten, dog zal verders ofte anders niet op de reede geschoten worden; maar de gecommiteerdens, die een extra-ordinaris Raad aan boord brengen, zynde doorgaans den

secretaris van staat en een van de eerste gequalificeerdens, na de hooge regeering volgende, zullen gesalueerd worden invoegen voormeld met dertien schooten.

Art. 39. Wanneer een Gouverneur Generaal, die buiten de regeering is, de reede passeert of op dezelve buiten commissie komt, zal het commandeurs schip alleen, even als van de leden van de hooge regeeringe is gezegd, ten respecte van zynen rang, vyftien schooten doen, waar voor niet bedankt zal worden; maar, wanneer een oud-Gouverneur Generaal naar Nederland of in commissie naar eenige andere plaatzen mogte vertrekken, zullen by deszelfs afvaaren van land (buiten de schooten onder de charges) nog negentien kanonschooten van de wallen gedaan worden en, zoo dra hy met zyne sloep buiten de revier komt, de schepen ter reede beginnen te schieten, doende den commandeur van de reede negentien en de andere twee minder, naar rang; dog het schip, dat tot zyn transport dient, zal niet schieten, dan nadat zyn' Edelheid aan boord gekomen is, wanneer het met een en twintig schooten alle die eerbewyzingen van het land en de reede zal beantwoorden; waar na de gemelde Gouverneur Generaal door de schepen, onder zyne vlagge gedestineerd, andermaal zal gesalueerd worden met een en twintig, negentien, zeventien, vyftien en zoo veel minder schooten, als 'er schepen zyn, zonder dat egter de andere schepen, onder die vlagge niet behoorende, alsdan zullen mogen schieten; en dat salut zal voor allen beantwoord worden op eenmaal met negentien schooten.

Art. 40. Maar ten dage van zyn vertrek van de reede zal een oud-Gouverneur Generaal verplicht zyn eerst het ordinair salut van de vertrekkende schepen te geeven, als hoofd van de vloot of het esquader, dat hy commandeert, welk salut van het kasteel met eguaale schooten zal worden beantwoord; voorts zal den vertrekkenden oud-Gouverneur Generaal gevalediceerd worden door even zoo veel schooten van de schepen, uitgezonderd van de schepen, die onder zyn esquader gehooren, dewelke dan niet zullen mogen schieten als op zyn vertrek naar boord; en hy zal daar voor ook in zelfdervoegen bedanken;

waar na het aan hem staat zig door de schepen, onder zyne vlagge gehoorende, in diervoegen te laten salueeren en daar voor te bedanken, als hy goedvindt, zynde dan reeds buiten de reede.

Art. 41. Wanneer zoodanige gezanten, als waar van titel IX, artikel 3, gesproken wordt, op een Compagnies schip komen, dat tot hun transport of convooi zal dienen, moeten ze met dertien schooten gesalueerd worden en desgelyks by hun vertrek van boord, ten zy daar omtrent andere ordres mogten gegeven weezen.

Art. 42. Geene wagt-schooten mogen worden gedaan, als daar het niet nagelaten kan worden en dan alleen met kruid van de wal; ook zal geen salut in rekening geaccepteerd worden, dat elders op de buiten-comptoiren, zelfs op ordre van land, geschied is, of de schriftelyke ordonnancien zullen daar by moeten worden overgelegd.

Art. 43. Wegens de sein-schooten zal voortaan by de kruidrekening moeten bekendgesteld worden, waar toe en waar voor zy gedaan zyn?

Alle overtredingen der ordres, omtrent den zeedienst gegeven, voor zoo verre op dezelve hier vooren geene andere penaliteiten gesteld zyn, zullen in de schippers en mindere officieren gestraft worden, de eerste maal met een reproche of geld-boete of met beide, naar gelegenheid van zaaken, de tweede maal met suspens van hunnen dienst voor drie, zes of meerder maanden, geduurende welken tyd zy buiten dienst en gagie, maar egter in hunnen rang en fatsoen zullen blyven, en voor de derde maal met cassatie en deportement met of zonder infamie, volgens de constitutie van zaaken, waar naar zig de regters in het wyzen hunner vonnissen zullen moeten reguleeren, blyvende alle ordinaire overtredingen der gemeene wetten de gemeene straffen onderworpen, die by de wetten daar toe zyn gesteld, en zelfs ook aan den regter de vryheid om, by ontmoetinge van eenige enormiteiten in de overtredinge der regels en ordres van den zeedienst, aanstonds met de eerste maal tot de zwaare of wel zelfs tot de zwaarste straffe te procederen, naar bevinding van zaaken.

En opdat een ieder, dien het aangaat, hier van geene ignorantie zoude kunnen pretendeeren, wordt den commandeerenden officieren op Compagnies schepen en mindere vaartuigen by deeze wel expresselyk gerecommandeerd, niet alleen zelfs vlytig en met oplettendheid te leezen, inaar ook hunne mindere officieren te laten leezen deeze instructie met de daar by behoorende en by een gebonden' reglementen, ordonnancien, etc., als in zig vervattende alles, wat een ieder te observeeren heeft; welke ten dien einde aan de eerste gezagvoerders van alle de hier ter reede leggende schepen en vaartuigen, mitsgaders van die nog uit Nederland of van de onderhoorige comptoiren aankomen, onder afvordering eener recipisse, door den eersten gezworen klerk ter generaale secretarje zullen ter hand gesteld en door de respectieve hoofden van de repatrieerende schepen, by hun arrivement in Nederland, aan een der heeren advocaaten van de Compagnie of, by derzelve afwezendheid, aan een der heeren van de secreete commissie moeten overgeven; dog, wanneer in tegendeel eenig schip of vaartuig wordt afgelegd, te rug bezorgd worden ter secretarje voorschreven.

^{28 Maart}
_{3 Mei}. *Wijziging der instructie voor den ter reede Batavia op brandwacht liggenden officier. — Voorschrift nopens vreemde schepen.*

Onder de door den heere Gouverneur Generaal geproduceerde ordonnantie van den op brandwagt leggenden officier hier ter rhede by schepen en mindere vaartuigen van Europese natien, geen Konings schepen zynde, gedateert 27 Maart anno passato, ten einde daar by, zo wel in 't byzonder te royeren de voor heen gemaakte uitzondering om de fusten, waar in dranken zyn, niet te openen, vermeld onder artikel 5, als zulks in 't gemeen by de instructie voor den zeedienst, deze periode aangaande, geschied zy, in reflectie gekomen wezende, dat de hoofden van vreemde Comp^s schepen maar zeer ongaarne zig verbonden en, na hunne opinie, geprostitueerd zien tot het laten visiteren van haar eigen schuits en jollen, conform 't 12^{de}

artikel; zo is, wyl men onderstellen mag, dat vreemde Comp^s schepen hier niet zullen komen om verboden handel te dryven, behalven dat dezen aangaande weinig zoude uit te voeren wezen, indien, buiten het toezigt, dat in alle gevalle aan den boom moet gehouden worden, de lands-vaartuigen niet te baat komen, overzulks goedgevonden en verstaan om, ter betoning van de mogelykste bescheidenheid jegens vreemdelingen, het evengedagte 12de artikel in dezer voegen te altereren en amplieren:

»boots, schuits en jollen van vreemde particuliere schepen
 »en mindere vaartuigen zullen, in 't, over en weder varen van
 »boord naar de wal, by UEdele (den brandwagt) moeten aan-
 »leggen en gevisiteerd; ook de boots van alle vreemde Comp^s
 »schepen; mitsgaders, als voren gezegd, gehandeld worden,
 »wanneer 'er zig contrabande of ongepermitteerde goederen
 »in opdoen; terwyl daar en tegen de schuits en jollen van
 »Europese vreemde Konings en Comp^s schepen ongemoeit
 »mogen passeren en repasseren; en zal UEdele telkens door
 »een der sabandhaars schriftelyk worden bekend gemaakt, of de
 »alhier arriverende vreemde kielen Konings, Comp^s of particu-
 »lieren zyn, ten einde na vereisch te kunnen handelen”.

Welken aangaande teffens g'arrestoord wierd om, wanneer, by aankomst van vreemde kielen, door die ze commanderen gepretendeerd mogte worden, dat ze Comp^s bodems voeren, daar van by een pas of zee-brief door een der opgamelde sabandhaars het bewys te laten vorderen, ter vertoning aan den heere Gouverneur Generaal; en, zulks geweigerd wordende, zodanige vreemde kielen binnen driemaal vier en twintig uren deze rhede te doen verlaten, zonder, buiten het hoogstnodige water en brandhout, enige gerieflykheid aan dezelve te bewyzen, mitsgaders dit aan zulke, welke onwillig mochten wezen om haar positie dusdanig te verifiëren, door de sabandhaars te laten aankondigen en ook aan de gene, welke vreemde particuliere kielen voeren, dat hare boots, schuits en jollen de visitatie, invoegen voorsz., subject zyn en dat zy, zig daar tegen aankantende, mede binnen driemaal vier en tvintig uren zullen

moeten vertrekken en niets anders dan water en brandhout zullen krygen, met protestatie tegen de gevolgen, wanneer het ondernomen word om de brandwagt zonder visitatie voor by te willen.

$\frac{18}{22}$ April. *Maatregelen in het belang der arak-stokerijen.*

• Een minder aantal van vreemde Europeërs om de West van Indië als in eenige jaren agterwaarts" was, volgens de Regering, voornamelijk de oorzaak van het verval der arak-stokerijen; en hierin willende voorzien, overwoog zij:

dat, hoe veel voor- en tegen-spraak de bepaling van het stoken in een zekere tyd van 't jaar subject is geweest, het egter in allen dele klaar blykt, dat, by een gewonen vertier, de onbepaaldh | van tyd maar al te zeer doet zien, hoe den eenen inwoonder den anderen door kwade beradenheid in den grond boordt;

dat dus voor al niet kan worden geduld, dat, teffens tot vilipendie van de ordres, een brandery door indirecte wegen meer stookt, dan dezelve op een geschikten voet stoken kan, als waar door ook het contingent of de recognitie voor de Comp^e ten dele gefraudeert word;

dat zo mede het welwezen dezer colonie vorderd de branderyen na behoren gemaintineert worden ten belange van het stoken elders, hoe zeker het ook anderzints zy, dat de verkopers van de syroop ten voordele der zuiker-molens den mogelyksten uitweg diend te worden gelaten en de arak-brandery op Java's Oostkust niet alleen geborneert is, door dat van ginter geen uitvoer van arak of tjewu in vaatwerk mag plaats hebben, maar ook bezwaard met een maandelijke recognitie van vier leggers;

dat een meerder leverantie van arak aan de Comp^e door de gezamentlyke branderyen te dezer hoofdplaats op een egualen voet voor als nog met geen ander oog kan beschoud worden als by 't maken der laatste bepaling dienaangaande, dewyl, altans in vergelyking van vroeger tyden, weinig naar de

buiten-comptoiren en inzonderheid de West van Indie verzonden word, invoegen een ruimer acceptatie zeer spoedig een schadelyken voorraad voor de maatschappy zoude veroorzaken;

dog dat daar en tegen de billikheid vereischt, dat ieder araks-brander een beurt krygt in de leverantie aan vreemde Europeërs, wyl, dit tog onder 't oog en toezigt der sabandaars moetende geschieden, deze zeer gevoeglyk een deswegens te maken schikking uitvoeren kunnen, mits dat een ieder van hen zig rigte naar een redelyke evenredige prys en den drank na behoren maken;

zo is dien overeenkomstig goedgevonden en verstaan te statuieren:

dat de araks-branderyen in loco niet meer dan 9 maanden in 't jaar (met primo Juny naastkomende te beginnen) zullen mogen stoken en van nu af aan in een enkele brandery niet meer mogen gebruikt worden als zes balies, elk ter grote van 80 tampayangs (potten) met een gotang (.) en een ketel; dat, ter beryking van 't eerste einde, met primo Juny voormeld en vervolgens met het begin van 't jaar of wanneer d'araks-brander aan het stoken verkiest te gaan, een bewys of certificaat deswegens halen en aan hem gegeven worden moet van den Bailliuw of den Drossaart der Bataviasc ommelanden, na mate de plaats, in welker jurisdictie de brandery legt, mitsgaders aan zodanigen officier ter kennisse brengen ingevalle door 't gebrek van 't een of ander moet uitscheiden, om, na dato weder beginnende, zulks de novo, ter erlanging van een nader bewys, aan te geven en, negen maanden gestookt hebbende, daar van almede rapport te doen: onder bedreiging, dat die langer als dezen bepaalden tyd stookt of meerder machines gebruikt, als hier voren gespecificeert zyn, verbeuren zal de in soortgelyke omstandigheden by resolutie van 17 December 1762 gestelde boete van vyf hondert rd^s, te appliceren de helft voor den officier, die de calange zal doen, en de wederhelft voor de diacony armen deezer stede. zullende des aanbringers naam, des begerende, worden gesecreteert; met qualificatie aan den heer praesident van Schepenen om, zo dikwerf als zyn Edele het komt goed te

vinden, een commissie te decernereren ten fine in de branderyen onderzoek te doen, of tegen de gestelde bepalingen gehandeld word, na dat de eigenaars van dezelve (die in dezen voor de buurders, behoudens haar regres op dezelve, moeten instaan) altans en ook in 't vervolg by verkoop dezer panden, wanneer de overdragt geschied door den geregte, van hun pligt zullen wezen onderrigt;

voorts by een te publiceren en te affigeren biljet in de alhier gebruikelyke lands talen, niet alleen te verbieden het stoken van arak en tjieuw in de Jaccatrasede landen, op de zuiker-molens en elders, onder verbeurte van al de gereedschappen en ingredienten daar toe aan handen en een boete van hondert gekartelde ducats daar en boven ten behoeve van den officier, dan wel den gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander, die de calange doet, maar ook daar by teffens te interdiceren den uitvoer van syroop van hier naar buiten en inzonderheid naar Java's Oostkust, onder wat naam of pretext het zoude mogen wezen, sub poene van confiscatie en een pecuniele boete van vyf hondert rd^s boven dien, ten voordele van den aanhaarder voor d'ene helft en van de diacony-armen voor de wederhelft; met last aan de Samarangse ministeren om ginter ook te letten en te doen letten op gedagten verboden overvoer van syroop, onder vernieuwd aanschryvens, dat uit de brandery aldaar ter plaatse geen arak of tjieuw in leggers of ander vaatwerk mag worden verkogt en nog minder verzonden naar buiten, alles op de bedreigde straffen, by resolutien van den 14^{en} Juny 1763 en 7 May 1765 vermeld;

en wyders wel te persisteren by de ter laatst gementioneerde resolutie gelimiteerde leverantie aan de Comp^e, te weten van ieder der 20 araks-branderyen maandeliks vier leggers voor betaling, buyten twee leggers voor recognitie, dog teffens aan den heer Directeur Generaal te defereren om, wanneer meerder van dien drank by voorvallende gelegenheden mogte benodigd wezen, deswegens zodanigen repartitie over de gezamentlyke araks-branders te maken, als zyn Edele zal vinden te behoren,

mitsgaders nopens het gene vreemde Europeërs van hier gepermitteert word te vervoeren, elk van hen een geproportioneert deel te geven, in dezer voegen, dat van 't eerste schip de leverantie zullen hebben de twee oudste araks-branderyen, van een tweede vreemden kiel de twee daar aan volgende branderyen en zo vervolgens tot ieder een beurt gehad heeft, wanneer weder van de eerste moet begonnen worden, steeds op een bewys, daartoe van den heere Gouverneur Generaal door den sabandaar te verzoeken, onder deeze voorwaarde egter, dat den enen stoker geen meerder prys moet vorderen als den anderen en geen slegte of gemengde arak levere, also by 't tegendeel niet alleen vervallen zal van 't voordeel om in dezen met een ander gelyk gesteld te wezen, maar ook van de leverantie aan de Comp^e. Van al het welk teffens g'arresteerd is by extract dezes kennisse te geven aan de respective collegien van justitie, aan dat van Heemraden dezer stads ommelanden, den ontvanger generaal, de fiscaals, Baillieuw en Drossaart, den gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander, den sabandaars, pagter van de in- en uit-gaande regten, mitsgaders aan wien het verder tot uarigt en observantie nodig zy.

Heeren XVII^{den} herhaalden in hunne missive van 15 October 1773 naar aanleiding van deze maatregelen, wat zij in hunne missive van 10 October 1764 hadden geschreven (zie bij 13 September 1763), en keurden de maatregelen af.

26 April. *Voorschrift nopens het visiteren van bestelgoederen.*

Uit rapporten van gecommiteerde leden uit den Raad van justitie dezes kasteels geremarqueert wezende, dat dezelve, om te voldoen aan den letterlyken zin van 't besluit van den 5ten February dezes jaars, niets uitgesloten, hoe gering ook, ja, eetbare wharen zelfs opgetekend en dus een zeer omstandig

berigt geformeert hebben, te boven gaande de ware intentie dezer regering; zo is, op dat gedagte preciesheid, welke opgenomen veel tyd moet wegnemen, niet eer hinderlyk, als voordeelig aan 't bedoelde einde worde en 's Comp^s kleden pakhuis ook niet min of meer belemmert rake met provisien, meubelen enz., goedgevonden en verstaan, tot explicatie van het geresolveerde op den 5^{en} February passato, aan welmelden Rade mits dezen te vertonen, dat onder de bestel-goederen, die met schepen, van de West van Indie komende, aangebragt worden, weswegens bedenkingen ontstaan, dat dezelve tot verboden handel kunnen dienen, niet begrepen zyn, nog provisien of eet- en drinkbare waren, nog meubilaire goederen, maar blotelyk of inzonderheid lywatan en Souratse zyde stoffen, dan wel het gene na d'utterlyke gesteldheid 'er na gelykt; dat derhalven niet alleen buiten nameting en speciale notitie mogen blyven alle mondbehoefstens, huisraad en andere hout-, mitsgaders gouden en zilver-werken, slaven en slavinnen, item levendig vee, maar ook niet naar 's Comp^s kleden-pakhuis moeten worden gebragt, als direct door den gewonen weg aan de regt 'er toe hebbende adresse kunnende erlangen; en dat dus eenlyk, ingevolge meermeld, een specifieke opgave voortaan verwacht word van zulke bestel-goederen, nopens welker uiterlyke gesteldheid enige blyken zyn, dat ze lywatan of Souratse zyde stoffen, dan wel andere contrabande waren bevatten, onder de vereischte zorge, dat alle zodanige naar 't voorsz. kleden pakhuis gebragt worden, ofschoon ook door de kleinte, als andersints, geen-vermoeden mogte wezen, dat daar mede zoude kunnen gemorst worden, om vervolgens, op speciale ordres dezer regering, afgegeven of ook, na den toedragt van omstandigheden het vorderen zal, g'opend en gevisiteerd te worden.

26 April. *Voorschrift nopens eischen van houtwerken.*

De eischen van houtwerken genoegzaam algemeen op de buiten-comptoiren dermaten excessief wordende, dat het haast schynt, of de inrigters van dien in 't denkbeeld raken, dat

's Comp^s schepen, van hier vertrekkende, tot niets anders moeten worden gebruikt, dan wel ten minsten by deze regering vry wat onzekerheid geven om het eerst en meest benodigde gevoeglyk te verzenden; zo is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden in de Oosterse provincien, Malacca. Ceilon, Bengale, Sumatra's Westkust by extract dezès te gelasten om, in observantie houdende van by de petitien van houtwerken specificq bekend te stellen, waar toe dezelve benodigd zyn, nevens de verdere ordres, nopens het formeren der eisschen bepaald, teffens gene andere of niets meer te vragen als de aller eerst en meest benodigde balken, planken, enz., dan wel die dusdanig in een rond jaar kunnen en dienen verwerkt te worden, met excusering van al, het gene daar boven gaat, tot de 'sjaars daar aan op te maken petitie, wanneer weder in gelyker voegen moet worden gehandeld.

3 Mei. *Reglement op de brandspuiten in het kasteel Batavia.*

Art. 1. Binnen dit kasteel zullen moeten berusten vier brandspuiten, behoorlyk voorzien van aanbengers of perspompen met haar toebehooren en al het verder noodige, als leeren brand-emmers, brandzeilen, brandhaaken, enz.

Art. 2. Deeze brandspuiten met haar toebehooren zullen blyven, de twee, gemerkt WK, onder berusting van den baas der wapenkamer in een naast de wapenkamer daar toe gesteld huisje en de andere, gemerkt A en B, binnen in de arthillery, onder bewaaring of toezigt van den daar in woonenden capitein van dit corps, terwyl de brandemmers, die tot de brandspuit van de wapenkamer gehooren, geborgen of opgehangen zullen worden beide in de Water- en in de zoogenaamde Pinang-poort en die tot die van de arthillery gehooren, binnen in de poort van de arthillery zelfs.

Art. 3. Als brandmeester over deeze brandspuiten en haar toebehooren zullen onderling met den anderen ageeren de capitein van de arthillery en de baas der wapenkamer, die tot

hunne assistenten zullen hebben den permanent in het kasteel woonenden oudsten bombardier van de arthillery en den meesterknecht der wapenkamers-gezellen.

Art. 4. Zoo ras 'er brand in het kasteel ontstaat, zal zig, gelyk reeds by de algemeene ordonnancie in cas van brand binnen en buiten de stad, artikel 22 gezegd is, naar Compagnies wapenkamer hebben te begeeven het vrye wagts-volk, welk op het kasteel en aan dies baraquen bescheiden legt, zonder wapens, om met het arthillery's volk en de wapenkamers-gezellen de brandspuiten te bezorgen ter plaatze, alwaar een van twee of beide de voorschreven' brandmeesters zulks noodig zullen agten, waar na ze zig voorts weder vervoegen kunnen naar de plaats d'armes, hun volgens de guarnizoens-ordre bekend, terwyl de verdere redding der brandspuiten voorschreven' twee brandmeesters met hun volk bevolen blyft.

Art. 5. Voorts zullen, opdat de gene, welke tot het blussen van den brand binnen dit kasteel gehooren, behoorlyk met de spuiten zullen weeten om te gaan, de voorschreven' twee brandmeesters zorge moeten dragen, dat dezelve om de maand op een daar toe bequaame plaats in het gebruik en hanteeren der spuiten, nevens haar toebehooren, worden onderregt, in een welgeschikte ordre verdeeld en ieder zyn werk aangewezen, om aldus in tyden van brand met de vereischte vaardigheid en bequaamheid, zonder confusie, in staat te weezen den ontstaanen brand te kunnen blussen.

Art. 6. En dewyl deeze gelegenheid ook de bequaamste is ter ontdekking, welke gebreken 'er aan de brandspuiten en verdere brandgereedschappen mogen weezen ontstaan, zoo moet daar op dan ook nauwkeurig worden gelet en zal, by ontdekking van dezelve, de capitein van de arthillery en de baas der wapenkamer, ieder in den zynen, verpligt zyn om te bezorgen, dat zoodanige gebreken op het allerspoedigste en zoo dra doenlyk worden verholpen en alles behoorlyk gerepareerd.

Art. 7. Niet dan op speciaal bevel van den heer Gouverneur Generaal zal een of meerder der voormelde brandspuiten buiten het kasteel mogen worden vervoerd, nog eenig daar

toe gehoord volk ter assistentie van andere worden afgezand, om dus het kasteel, in cas van eigen' noodzaakelykheid, niet aan het gevaar bloot te stellen.

Art. 8. Daarentegen zullen by den minsten brand in het kasteel de brandmeesters over de spuiten aan Compagnies equipagiewerf en het ambagtsquartier zig ten eersten daar mede en met het noodige volk moeten vervoegen naar het kasteel en door de hoofdwagt, item de Waterpoort, door de aldaar de wagt hebbende officiers moeten ingelaten worden en zy ten dien einde niet alleen de poorten openen, maar ook de valbrug voor het kasteel doen vallen, teffens zorg draagende, dat, na dat de spuiten binnen zyn, geen meerder volk of eigenlyk inlanders en slaaven 'er binnen komen, dan noodig mogten worden geoordeeld door voormelde brandmeesters.

Art. 9. Eindelyk mag, ter bekoming van water tot het blussen van brand, zoo wel by nacht als by dag, gebruik gemaakt worden van het klinket aan de kasteels-waterpoort, van het sortiepoortje aan de Oostkant naast de wapenkamer en van de barrieres of deuren, welk in de steenen borstweering aan de Zuidzyde zyn, almede onder behoorlyk toezigt, dat 'er geen onbenoedigd volk of zulke, welke tot de spuiten niet behooren, daar binnen komen; terwyl ook nog tot narigt dient, dat de sleutels van het een en ander berusten onder den officier van de generaals-wagt.

6 Mei. *Bepaling nopens trouw-briefjes.*

Commissarissen van huwelykse en kleene gerechts zaken vertonende, dat deze en gene, zo voor zig zelfs, als voor andere, bewys by 't collegie verzoekende, dat alhier publicq in den huwelyken staat bevestigd zyn, zulks zomwyl geen gevolg kan hebben, nadien by verscheide harer ondertrouw resolutie-boeken de tyd der voltrekking van 't huwelyk niet is aangetekend en zulks, inzonderheid in de laatste jaren, niet heeft kunnen geschieden door gemis van behoorlyke informatie door de kerken-dienaren; zo is, conform de instantie van welmelt collegie om

hier tegen in den aanstaande te voorzien, hoewel enigzints met verandering van 't voorgestelde middel, goedgevonden en verstaan den kerkeraad te demanderen, dat op of onder aan de zogenaamde trouwbriefjes, welke door den secretaris van commissarissen van huwelykse zaken worden afgegeven ten blyke, dat de drie huwelyksche proclamatiën onverhinderd zyn gepasseerd, en welke door de kosters aan de predicanten worden bezorgd, die de verbondene in den egten staat bevestigen, na het aflopen van deze plegtigheid door die predicanten moet worden gesteld *getrouwd*, met byvoeging van den datum of dag, maand en jaar, bekrachtigd met hunne respectieve ondertekening, ten einde dus vervolgens door de kosters aan gedagten secretaris te rug gebragt, niet alleen door hem, behoorlyk by den anderen gebonden, bewaard, maar ook teffens in het ondertrouw resolutie-boek van commissarissen aangetekend te worden, wanneer en waar of in welke kerk de voltrekking van 't huwelyk heeft plaats gehad, om daar van vervolgens aan die het aangaat authenticque extracten te kunnen verlenen.

10 Mei. Reglement voor de nachtwacht-houdende peranakan Chinezen in de Chinesche kamp te Batavia.

Art. 1. Alle avonden, om half 9 uren, sullen op deese wagt moeten verschynen een sergeant, een corporaal en 8 gemeenen.

Art. 2. Het hek tusschen de campjong en de weg van Anke moet ten 10 uren behoorlyk gesloten en voor niemand, als op speciaal versoek van ordentelyke lieden, by nagt geopent worden.

Art. 3. In cas van rusie op de publike weg sal van deese wagt, op gedaan wordend versoek, so veel doenlyk adsistentie moeten verleend worden.

Art. 4. Geen Chineesen sal men zonder ligt na 9 uren mogen laten passeeren, maar die in arrest moeten aanhouden tot 's anderdaags, om als dan, na voor afgegane kennisgeving aan den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, aan den Landdrost ter strafferlanging overgebragte worden.

Art. 5. De Chinesese patrouilles moet men ongestoort laten passeeren, na dat sy alvorens aan den wagthebbende onder-officier hun van den Landdrost verkreege tjap behoorlyk sullen hebben vertoond.

Art. 6. Ook sal dese wagt, in cas van nood ende sulks gevordert wordende, voorsz. patrouilles der Chineesen behoorlyk moeten adsisteeren.

Art. 7. In cas van brand in de campong sal de corporaal van dese wagt aanstonds na den Edelen heer president van Scheepenen en Landdrost ter kennisgeving moeten afgesonden worden.

Art. 8. En eyndelyk sullen van alle voorvallen door den sergeant by het afgaan van de wagt behoorlyk rapport aan zynen commandant en door dien, in cas van de geringste aangelegenheid, aan den voornoemden gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander en vervolgens door dien weeder aan den Gouverneur Generaal moeten gedaan worden.

20 Mei. *Voorschrift voor arak-stokerijen.*

Schepenen dezer stede by een ingediend adres vertonende, dat nopens de op den 12^{en} April jongstleden gemaakte bepaling ten aanzien van de zes balys, welke maar in ieder enkele araks-brandery alhier, ter groote van tagtig tampayangs ingredienten, mogen gebruikt worden, zonder teffens met meer dan een gotang en een ketel te stoken, de gezamentlyke arakbranders verzogt hadden tot ampliatioe dienaangaande mogte worden gestatueert:

dat eigentlyk in ieder enkele brandery niet meer dan vier balies in de grond, ieder van tagtig à honderd tampayangs met ingredienten (buiten twee balies, die op of boven den grond staan en maar dienen tot berging van touak, daar men de compositie niede mengd), mogten gebruikt worden en gestookt met een gotang en een ketel of anders met twee ketels, en sulks, wyl anders misbruik uit het bepaald getal der balies

te maken was en verscheide branderyen, uit menagement van kosten, met geen gotang, maar eenlyk met twee ketels stoken, mitsgaders dat zy, arak-branders, met een extract uit het voorsz. besluit tot hunner narigt mogten worden gemunieert; zo is, met enige alteratie en ampliatio van 't g'arresteerde op meermelden 12^{en} April passato, hoewel ten vollen overeenkomstig aan het toen bedoelde oogmerk, goed-gevonden en verstaan te statuieren:

dat ieder enkele brandery niet meer dan zes balies of eigentlyk maar vier in de grond mag hebben, ieder van tagtig à hondert tampayangs met ingredienten, en twee balies op of buiten den grond ter berging van de touak, mitsgaders stoken mag met een gotang en een ketel of anders twee ketels; en hier van, zo wel een extract, ter narigt en observantie van gedagte arak-branders, aan hen te laten afgeven, als van het ter voorsz. zitting ten dezen belange verder of meer g'ordonneerde en gelimiteerde, dat, zonder eenige verandering, in zyn volle kragt en waarde gelaten word.

Heeren XVII^{den} keurden dit besluit en dat van 12 April 1768 af bij hunne missive van 25 September 1770. »Wy hadden verwagt», schreven zij »dat de reedenen, die in 1763 UE. hebben bewogen de vorige bepalingen in te trekken, UE. voor altoos zouden hebben terug gehouden om aan een yverig en »min inhalig arak brander te beneemen de vryheid, die hem »naar regt en billykheid competeert».

Zie ook ^{29 Mei}_{5 Junij} 1804.

^{20 Mei}_{15 Junij} Vernieuwd verbod tegen den in- en uitvoer te Batavia van katoenen garen.

Door den heere Gouverneur Generaal vertoond zynde een strengetje kattoene garen, omtrend van deugd, dan wel iets beter als het Java's vierde of dispens soort, dat men ongetwyfeld tot een monster getragt hadde alhier te willen invoeren, onder

de naam, dat Palembang altans mede kattoene garen uitleverd en zulks op geen onaannemelyke gronden; zo is, op dat door zulke pretexten of ook reële waarheden geen middel gevonden worde om den verboden in- en uitvoer van dat gespin als kragteloos te maken, goedgevonden en verstaan om, met renovatie en ampliatio van de dienaangaande gestelde bepalingen, door affictie van biljetten allerwege, waar het nodig is, niet alleen by herhaling te verbieden den particulieren uitvoer alhier van kattoene garen, maar ook dusdanigen invoer, het zy van Java's Oostkust, Cheribon, Palembang of van waar ook elders, daar de maatschappij possessie heeft, 't zy teffens van wat soort en 't zy wit of gecouleurd, sub poene van confiscatie, item daar en boven deportement voor 's Comp^{te} dienaren, welke daar in mogten komen te tramperen, de verbeurte der viervoudige waarde voor burgers en ketting-slag voor den inlander, onder belofte, dat het aangehaalde met de vierdubbelde waarde in 't 2de geval, voor de helft genoten zal worden door den genen, die de calange doen zal, 't zy hier, by ontdekking van uit- en invoer, 't zy op Java's Oostkust en Cheribon, wanneer den uitvoer ginter tydig bespeurd en dus verhinderd word, blyvende de wederhelft voor de Comp^{te}; met last aan de officieren van justitie, den sabandhaars en den pagter van den boom om behoorlyk tegen de overtreders te waken en te doen waken, mitsgaders by agterhaling zonder conniventie te procederen of te laten procederen na de gementioneerde graden der straffe.

31 Mei. „*Ordre-boek voor het guarnisoen van Batavia en dies resorte*”.

Deze verzameling van militaire reglementen, enz., in 1768 te Batavia bij Egbert Heemen, Compagnies drukker, in 4te uitgegeven, is in vele opzigten te merkwaardig, dan dat zij hier geene plaats zoude vinden, hoewel haar betrekkelijk groote onvang daarvan aanvankelyk had doen afzien. Verg. deel VI, bladz. 559—607.

Artikelen, raakende de subordinatie der officieren in dienst der Edele Compagnie.

Tot conservatie van een goede harmonie onder de officieren van de bataillons en compagnien en opdat onder dezelve niets ontstaan mogte, dat tegens de subordinatie zoude kunnen stryden, waar door den dienst der Edele Compagnie, zoo wel als de bataillons en compagnien, veel nadeel zoude kunnen worden toegebracht, mitsgaders de hoofd-officieren en capiteins van hunne subalterne officieren de schuldige obedientie ontmoeten, heeft de heer Gouverneur Generaal noodig en dienstig geagt alle officieren, zonder onderscheid, by deezen te vermaanen om steeds te onderhouden alle het gene, wat met het waare character van een honnet officier overeenkomt, en de minderen te gelasten om omtrent hunne meerderen in het oog te houden eene zoo noodzaakelyke als verpligte agtervolging der ordres, die van zyn' hoog-Edelheid mogten afvloeyen, terwyl de meerdere hunne minderen ook altoos moeten behandelen met die distinctie, die tusschen beiden plaats hebben moet en hun aanzien conserveeren kan onder de genen, die zy weder gebieden moeten.

Art. 1. Wanneer het hoofd der militie iets belast, dat den dienst aangaat, en de commandant van het bataillon begrypen mogte, dat zulks tegen de intentie of ordre van den heer Gouverneur Generaal strydende was, zal de commandant hetzelfde in beleefde termen mogen vertoonen aan het hoofd der militie; maar, wanneer het hoofd der militie 'er by blyft, zal zulks zonder tegenspreken geschieden; egter zal het den commandant van het bataillon vry staan den heer Gouverneur Generaal van het gepasseerde te onderrigten en, wanneer de commandant in zyne zaaken gelyk heeft, zal het hoofd der militie daar over aan welmelde zyn' hoog-Edelheid zig moeten verantwoorden.

Dog als iets belast wordt, wanneer het bataillon onder de wapenen is, moet zulks op staande voet geëxecuteerd en de representatien niet voor, maar na dat de ordres volbragt

zyn, gedaan worden, om dat het tegen de subordinatie en het schuldig respect aan den commandant zoude aanloopen en quaade gevolgen na zig sleepen, indien in presentie van de officieren en gemeenen van het bataillon de geveene ordres wierden tegengesproken.

Art. 2. Gelyk de commandant van het bataillon de ordres moet ontvangen van het hoofd der militie en, naar de voorgaande bepalingen, dezelve aanstonds executeeren, zoo moeten de andere hoofd-officieren doen, wat de commandant van het bataillon hun ordonneert, en de capiteins het gene de hoofd-officieren hun ordonneeren, mitsgaders de subalterne op gelyke wyze executeeren, het gene hun door de capiteins wordt gecommandeerd.

Art. 3. En vermits eenige der subalterne officieren de subordinatie niet behoorlyk observeeren tegens hunne capiteins. tot zoo verre, dat zig geoffenseerd houden, wanneer de capiteins hun vermaanen tot hunnen pligt, zoo ordonneert zyn' hoog-Edelheid aan de capiteins hunne subalterne officieren in respect te houden; en, wanneer een subalterne zig niet ontziet den capitein in den dienst tegen te spreken, als hy hem iets belast, zal zulk een capitein den officier aanstonds in arrest laten zetten en daar van kennis geeven aan den commandeerende officier van het bataillon, die dan verder daar van zal kennis geeven aan het hoofd van de militie; zullende gemelden subalterne ondertusschen zoo lange in arrest blyven, tot dat het hoofd van de militie of commandant van het bataillon daar op ordre zal hebben gesteld.

Art. 4. Wanneer de zaak van eenig belang is, waar in de officier zig tegens zynen capitein heeft geopponeerd, moet het hoofd der militie informatie daar van neemen, van het gepasseerde aan zyn' hoog-Edelheid rapport doen en daar op ordres afwagten, tot hoe lange ook een officier, in arrest zynde, daar in zal moeten verblyven.

Art. 5. Wanneer de capitein zyne subalterne officieren niet in subordinatie houdt, nog tot het gene den dienst in het generaal en het opzigt over de compagnie in het byzonder aar

belangt, en zoo hy de officieren, die negligent zyn of tegens de subordinatie aangaan, niet in arrest op de hoofdwagt zet, zal de commandant van het bataillon, daar van verwittigd zynde, den capitein daar over scherpelyk mogen reprocheeren en het hoofd van de militie daar van kennis geeven.

Art. 6. De subalterne officieren zullen aan hunne capiteins, in al het gene den dienst aangaat, de zelfde gehoorzaamheid en respect bewyzen, als zy aan den commandant van het bataillon schuldig zyn.

Art. 7. Indien de hoofd-officieren tegen den anderen en de capiteins tegens de hoofd-officieren zig zoo verre mogten vergeeten van tegens de subordinatie aan te gaan, zoo kan de commandant van het bataillon, al ware het ook een majoor, het huis-arrest doen aanzeggen en de majoor, wanneer de overste luitenant niet present is, den capitein; waar van kennis zal moeten gegeven worden aan het hoofd van de militie, die dan verder ordre zal stellen, hoe men handelen zal met het arrest van zulk een hoofd-officier of capitein.

Art. 8. Als een capitein tegens zynen hoofd-officier de subordinatie niet heeft geobserveerd, zoo kan de hoofd-officier den capitein in arrest zetten, mits dat hy, na dat het geschied is, van het gedaane arrest aan het hoofd van de militie kennis geeve.

Art. 9. Wanneer een hoofd-officier onbehoorlyke expressien tegen zynen officier mogt gebruiken, het gene wel scherpelyk verboden wordt, en zulks onder de wapenen en uit yver voor den dienst, zal de officier zig daar over niet offeesceren, maar, zig in zyne eer gelederd vindende, kan hy zig adresseeren aan den commandeerenden officier en zig daar over bezwaaren.

Art. 10. Wanneer de capitein een officier in arrest heeft gezet, om dat hy tegen de subordinatie gepeccerd heeft, en de officier, ontslagen zynde, daar over explicatie aan den capitein vraagt, zal de capitein hem, in plaatze van de gevraagde explicatie te geeven, staande voet weder in arrest zenden.

Art. 11. Gebeurt het, dat de onder-officieren en soldaaten tegen de officieren raisonneeren en zig met woorden vergeeten, zoo is het ernstig bevel van zyn' hoog-Edelheid, dat zulks met de uiterste rigeur en zonder de minste toegevendheid gestraft en ook niet geleden worde, dat de soldaaten t'zaamen rotten en troepswyze zig bewaaren; als zulks geschiedt, zal de belhamel scherpelyk daar over gestraft worden.

Art. 12. Wanneer een soldaat zig door den drank heeft onbequaam gemaakt, zal geen officier of onder-officier zig in woordenwisseling met hem inlaaten, veel min hem slaan of mishandelen, alzoo men veel exempelen heeft, dat een soldaat by zulk eene gelegenheid, dronken zynde, zyn leven verspild heeft, maar zoodanigen dronken soldaat zal men in arrest aan de hoofdwagt of in de cazerne moeten brengen om des anderen daags, nugteren geworden zynde, voor de begane excessen gestraft te worden.

Art. 13. De hoofd-officieren moeten een byzondere attentie hebben op de conduites en discipline van de nieuw aangesteld wordende officieren en onder-officieren en dezelve op het allerscherpste tot hunnen pligt en applicatie tot den dienst houden.

*Van de twee bataillons, uitmaakende het
Bataviasche guarnisoen.*

Art. 1. Twee bataillons, waar uit het Bataviasch guarnisoen tans bestaat, zullen verdeeld zyn, ieder bataillon in vier compagnien van gelyke sterkte, waar onder een granadier en drie fusilier-compagnien zyn.

Art. 2. Elke compagnie zal, naar maate van de recruten, dewelke successive uit patria aankomen, tot twee hondert koppen, primo plan, geaugmenteerd worden en zullen de officieren over ieder compagnie bestaan in:

- 1 capitein,
- 1 luitenant,
- 3 vaandrighs,
- 7 sergeants,

1 capitein d'armes, dewelke de kleine wapenkamer onder zig heeft en eigenlyk maar corporaal met de hoogste gagie van / 18 zal weezen, dog sergeants dienst doen,

1 schryver,

1 onderchirurgyn,

8 corporaals,

1 pyper,

4 tamboers en

172 gemeenen.

200 koppen.

Art. 3. De staf-officieren by het bataillon zullen zyn :

1 luitenant colonel en commandant van beide de bataillons,

1 majoor by het tweede bataillon,

2 chirurgyn-majoor,

2 adjudanten,

2 tamboer-majoor.

Art. 4. De capiteins van de respective compagnien zullen by tourbeurten de wagt houden aan de hoofdwagt.

Art. 5. De pypers van alle de compagnien fusiliers zullen by de granadier-compagnien dienst doen.

Art. 6. De beide compagnien zullen geïnquartierd worden, als volgt :

1 compagnie granadiers aan de hoofdwagt,

1 " " " " wagt onder de punt Zeelandia,

4 " fusiliers " " Utrechtsche-, Diest-, Nieuw- en Rotterdammer-poort,

1 " " op Ryswyk,

1 " " aan de bovengemelde wagt by Zeelandia.

Art. 7. Om de drie maanden moeten de compagnien van quartieren verwisselen, om elk een beurt van de gezondste wooning te doen genieten.

Van de bezettinge der wagten.

Art. 8. Dagelyks zullen de wagten bezet worden door de volgende manschappen :

	Capitein.	Officiers.	Sergeants.	Trompetters en corporaals.	Pypers en tamboers.	Gemeenen.	Inlanders.	Totaal.
Granadiers aan de hoofdwagt.	1	2	2	4	3	36	—	48
De dragonders-wagt in het kasteel.....	—	1	1	2	—	16	—	20
Aan de Rotterdammerspoort...	—	1	1	2	1	22	—	27
" " Nieuwpoort.....	—	1	1	2	1	22	—	27
" " Diestpoort.....	—	1	1	2	1	16	—	21
" " Utrechtsche poort.....	—	1	1	2	1	16	—	21
" " Vierkants-poort.....	—	1	1	2	1	12	8	25
" " Kasteels-waterpoort...	—	1	1	3	1	20	—	26
" " Speelmans-poort.....	—	—	1	1	—	4	8	14
" " punt Groningen.....	—	—	1	1	—	8	4	14
" " " Zeeburg.....	—	—	—	1	—	—	10	11
" " " Zeelandia.....	—	—	—	1	—	6	—	7
" " " Amsterdam.....	—	—	—	1	—	6	3	10
" " Middelpunt.....	—	—	—	1	—	4	—	5
Te zaamen.....	1	9	11	25	9	188	33	276

Art. 9. Aan de hoofdwagt zullen daarenboven dagelyks de wagt moeten hebben:

- 1 canonnier,
- 1 schryver en
- 1 onderchirurgyn.

Art. 10. De adjudant zal hebben te letten op de verdeling van de manschappen op de wagt, welke posten zouden kunnen vermeerderd of verminderd worden volgens de sterkte van de compagnien en in diervoegen schicken, dat, maar immers doenlyk, ieder soldaat twee nagten vry heeft; egter zal geen vermeerdering of vermindering der posten plaats hebben, dan met speciale qualificatie van den heer Gouverneur Generaal.

Art. 11. De commandos na de reede, de boeyen of elders

zullen, gelyk tot nu, van de recruten-wagt moeten worden gedetacheerd.

Art. 12. De manschappen, dewelke dagelyks op de wagt trekken, de granadiers aan de hoofdwagt, de vyf poorten, benevens de twee wagtten in het kasteel en de arthillery zullen alle morgen precies tegens half zeven uren, als de eerste vergadering slaat, op de parade-plaats verschynen met hunne volle wapens, wel gemonteerd, om daar uit de parade te formeeren.

Art. 13. De wagt-parade zal moeten gerangeerd worden, als volgt: de dragonder-wagt op de regter vleugel, daar naast de granadiers van de hoofdwagt, de Rotterdammerpoort, de Nieuwpoort, de Diestpoort, de Utrechtsche poort, de Vierkantspoort en de kasteels-waterpoort, zoo 'er maar een sergeant optrekt; maar trekt 'er een officier op, zoo zal hy gerangeerd worden naast de granadiers van de hoofdwagt, daar naast de arthillery; en indiervoegen zullen ze ook afmarcheeren, eerst de dragonder-lyfwagt, de hoofdwagt, de Rotterdammerpoort, de Nieuwpoort, de Diestpoort, de Utrechtsche poort, de Vierkantspoort, de kasteels-waterpoort, de arthillery en zoo ieder naar zyn wagt, met de officiers voor het front en slaande trom. De manschappen van de overige kleine posten, welke door de daar by logeerende compagnien dagelyks afgelost worden, zullen niet dagelyks op de parade komen.

Van de recruten-wagt en buitenposten.

Art. 14. De rapportganger van de generale secretary kan uit de inlanders genomen worden.

De hofmeester by den bakmeester van het kasteel, de hofmeester by den bakmeester van de poorten, de lampen-wagter van het Vierkant zyn nodeloze diensten, die afgeschafte worden.

Onder de recruten-wagt zullen alleen bescheiden blyven 3 corporaals en 36 gemeenen, die als lykdragers zullen dienst doen en teffens de wagt waarneemen aan de ophaalbrug van het kasteel, by de houtkap;

1 sergeant, 3 corporaals en 36 gemeene granadiers als lyfwagt by den heer Gouverneur Generaal;

1 officier, 2 sergeants, 2 corporaals en 12 gemeenen aan de twee wagen in de Chineesche campong;

1 sergeant en 8 gemeenen voor de boom-wagt;

6 schryvers voor de guarnisoen-kamer;

de ordonnancie-sergeants voor den heer Gouverneur Generaal en die als koetziers en oppassers, enz. by de heeren van de hooge regeering dienst doen;

de provoost met zyn stokke-knegt;

de opzienders van de producten in de bovenlanden;

1 rapportganger voor den ontvanger generaal en 1 voor het hoofd van de militie; en buiten die zullen 'er geen meer diverse dienstdoende mogen weezen.

Art. 15. De buitenposten zullen bezet worden met de volgende manschappen:

	Capiteins.	Officiers.	Sergeants.	Corporaals.	Onderchirurg- Gyns.	Tamboers.	Kok.	Gemeenen.	Inlanders.	Totaal.
Op Tanjongpoura ..	1	—	2	3	1	1	—	30	6	44
• Tangerang.....	1	—	2	3	1	1	—	30	12	50
• de Qual.....	—	1	2	3	1	1	—	14	8	30
• Ankee.....	—	1	2	3	1	1	—	15	—	23
• de Vyfhoek....	—	—	—	1	—	—	—	4	—	5
• Keten.....	—	—	—	1	—	—	—	4	—	5
• Meester Cornelis	—	1	2	3	1	1	—	24	2	34
• Jaccatra.....	—	1	2	2	1	1	—	12	—	19
• Noordwyk.....	—	—	—	1	—	—	—	4	—	5
• Wilgenburg ...	—	—	—	1	—	—	—	2	—	3
• Ansjol.....	—	—	1	1	—	—	—	8	—	10
• Ryswyk.....	—	1	1	1	—	1	1	8	—	13
• Buitenzorg.....	—	—	1	2	—	—	—	18	—	20
Te zaamen.....	2	5	15	25	6	7	1	173	28	202

Het waterkasteel moet bezet worden met 1 bombardier, 4

cannoniers en 4 handlangers, die alle weeken afgelost moeten worden uit de twee compagnien arthilleristen, hier in guarnisoen leggende.

Art. 16. Het getal van de onder-officieren, voor de opgemelde buitenposten en voor de buitenwagt bepaald, zal niet mogen overtreden worden, op pene, dat het hoofd der militia en de commandant van de buitenwagt beide aanspreekelyk zullen weezen voor het gene de overtollige onder-officieren boven de gemelde genieten; en, die 'er tans boven het getal zyn, zullen onder de bataillons moeten gestoken worden en invallen.

Art. 17. Alleen zullen de sergeants van de uitkomende schepen veertien dagen vry van dienst weezen, tot redding van hunne particuliere zaaken, maar na verloop van dit termyn by de bataillons worden geplaatst.

Art. 18. De recruten, die uit Nederland aankomen, zullen, na dat hunne wapenen aan de wapenkamer afgegeven zyn, naar de post Ryswyk gebragt worden en aldaar veertien dagen moeten verblyven; waar na uit dezelve de compagnien, die een minder dan het getal van 200 koppen hebben of die het meeste verzwakt zyn, in zoo verre zullen worden gerenforceerd, dat de compagnien respectie alle eguaal sterk blyven, terwyl de overschietende weder naar Ryswyk moeten terug keeren om daar voor de buitencomptoiren aan de hand te blyven.

Zullende de manschappen, die als verlossers van de buitencomptoiren komen en absolut genegen zyn te repatrieeren, op de post Ankee geplaatst worden tot den tyd van hun vertrek naar Nederland; de overige, die voorneemens zyn een nieuw verband aan te gaan, zullen onder de bataillons geplaatst en naar de posten, waar op zy hun verband gemaakt hebben, gezonden worden.

Even zoodanig zal almede met de genen, die uit de hospitaalen uitgemonsterd zyn en door het hoofd van de militia, dan wel door den groot-majoor, in staat geordeeld worden dienst te kunnen doen, gehandeld moeten worden; alles onder deezen verstande, dat de compagnie in niet boven 172 gemeenen zal

mogen bestaan en dat de meerdere op Ryswyk of aan de waterplaats moeten verblyven.

Van de chirurgyn-majours en onderchirurgyns.

Art. 19. Een der chirurgyn-majours zal het eerste bataillon en de andere het tweede bataillon moeten bedienen, blyvende het toezigt over de uit Nederland aankomende recruten den opper-chirurgyn der buitenposten aanbevelen.

Art. 20. De chirurgyn-majours met de compagnies-chirurgyns zullen onmiddelyk onder de ordres van het hoofd der militie staan en de laatste in de tweede plaatze onder het gezag van den capitain hunner compagnie.

Van de dienstvryen, dienstbetaalders of vrywerkers.

Art. 21. De sergeants zullen voortaan vyf ryksdaalders boven het gemis van hun kostgeld, moeten betalen; de corporaals en schryvers blyven by de voorige bepaaling.

Art. 22. De contributie van deeze dienstvrye onder-officieren komt, zoo lange zy zoodanig blyven, ten voordeele van de krygs-kasse.

Art. 23. Alle vrywerkers of dienstvryen blyven onder de recruten-wagt bescheiden en moeten aldaar, als vooren, hun dienstgeld afleggen aan den commandant, dewelke het verder maandelyks moet verantwoorden aan de regiments- of garnisoens-kasse, benevens het kostgeld, randsoengeld, rys en arrak. hetwelk te zaamen bedraagt vyf ryksdaalders en agt en twintig stuivers voor ieder gemeene, een corporaal zes ryksdaalders en agt stuivers en een sergeant negen ryksdaalders.

Uit deeze penningen moet alle twee jaaren voor de twee bataillons aangemaakt en gratis uitgegeven worden een monteer- ring, als hoed, rok, twee broeken, kamizool van blaauw en wit Chineesch linnen, item roode lywaats-kleppen en opslagen.

De groote monteering zal gemaakt worden van laakenras, te weeten de rokken en broeken, dog de kamizools van Chi-

neesch linnen, waar toe het benoodigde door het hoofd van de militie moet opgegeven, om gevorderd te worden uit Nederland en China, zoo ook wat dezelve aan hemden, koussen, etc. van Chormandel, Bengalen en Ceilon mogte benoodigen.

Art. 24. Vermits het oogmerk is om het volk van alle agt compagnien in een en de zelfde smaak te monteeren, zal elk capitein telkens, wanneer de nieuwe monteering wordt uitgedeeld, aan de expres daar toe gestelde gecommiteerdens de geheele monteering moeten vertonen, die alle regulier moeten weezen en waar op ook de hoofden der compagnien in het byzonder zullen moeten letten en daar voor zorgen.

Art. 25. In het byzonder zal het hoofd der militie en de opgedagte gecommiteerdens hier op hebben te letten, dat de monteering van goede stoffe bezorgd en gemaakt worde, volgens een daar van vervaardigd model, hetwelk by het hoofd der militie zal blyven berusten en, naar luid van de hier agter gevoegde calculative reekening, ook de rekening van elken soldaat belast worden voor het geene hy in betaaling geniet.

Art. 26. De kleine monteering, dewelke de capitein jaarlyks voor zyne soldaaten moet bezorgen, bestaat in vier hemden, vier paar koussen, twee paar schoenen, twee zwarte stropdasjes, twee zwarte hairbanden, een coquarde aan de hoed, een das-gesp, een stel schoen- en knie-gespen, twee paar hemds-knoopjes en een broek.

Art. 27. Wanneer de soldaaten door ziekte naar het hospitaal moeten gebragt worden, zullen zy aan den capitein hebben af te geeven de groote monteering, dewelke zy verstrekt krygen, bestaande in een hoed met zyn boordzel, een rok, een kamizool en twee broeken.

Als de soldaat in het hospitaal mogt komen te sterven en een ander van de recruten-wagt by de compagnie weder in zyn plaats komt, zal deeze monteering wederom worden verstrekt aan den aankomenden; en, byaldien de soldaat, dewelke naar het hospitaal gaat, den capitein nog schuldig is, zal by zyn kleine monteering ook aan den capitein moeten afgeeven, dewelke daar toe een kamer moet houden om die monterings

ter degen te laten lugten en nazien, dat ze niet bederven, tot tyd en wyle, dat de soldaat uit het hospitaal komt, om dezelve wederom aan hem af te geeven; dog, by het overlyden van dien en als de compagnie wederom gecompleteerd wordt, zal de capitein de kleine monteering-stukken aan een ander soldaat kunnen verstrekken, met deeze mits, dat door den officier van de week, den sergeant van de ordre-week en den schryver van de compagnie behoorlyk worden nagezien en getaxeerd in presentie van den soldaat, dewelke daar mede moet te vrede weezen; maar, byaldien de soldaat, die naar het hospitaal gaat, aan zyn capitein niet schuldig is, kan hy zyne kleine monteering medeneemen.

Art. 28. Die naar buitencomptoiren of op commando gaan, behouden insgelyks hunne monteering, wanneer ze reeds betaald is, en ontvangen het gene zy by den capitein te goed mogten hebben; dog, by den capitein nog op schuld loopende, zal dit uit Compagnies kasse worden voldaan en den vertrekkenden soldaat op reekening gesteld.

Art. 29. Ter voorkoming van alle abuisen zullen de vrywerker-passen, met bekendstelling van den naam, geboorteplaats en handwerk, worden genummerd en ondertekend door het hoofd van de militie, waar na de guarnisoen-schryver dezelve op het alphabet registreert, in een boek bekendstelt en daar voor teekent by de passen; tegen welk boek het hoofd van de militie de maandelykeche rapporten van den guarnizoenschryver moet confronteeren; gelyk de commandant van de recruten-wagt moet zorge draagen, dat de passen van die overlyden, vertrekken of afgaan, vernietigd en het boek van den guarnizoen-schryver van dezelve gezuiverd worden.

Art. 30. Ieder capitein zal verpligt zyn een schuldboek te houden van onder-officiers tot gemeenen toe en, die onder zyn compagnie bescheiden zyn, ieder een afzonderlyke rekening geeven van wegens de verstrekking der kleine monteering-stukken, op welker credit moet ingenomen worden:

eerstelyk de twee baarsche maanden, na aftrek van de zes

en dertig stuivers, die de soldaat zelf geniet by aankomst uit Nederland;

ten tweeden de successive ingekomene goede maanden, dewelke ter gewoone tyd, op een door den capitein geformeerde en door het hoofd van de militie geaprobeerde rol, door den groot-winkelier zullen worden afbetaald aan den capitein, na voorafgaande onderteekening van den heer commissaris wegens de verstreking der soldyen.

Wyders zal de debet-zyde van het schuldboek bebelzen de stukken van de kleine monteering, met het kostende, en welke verstreking van tyd tot tyd aan een ieder geschiedt; die te quaad staan, genieten twee maal 's jaars telkens twee goede maanden, bedraagende elf ryksdaalders en vier stuivers, en die niet te quaad hebben, genieten drie maal 's jaars, als zy het verzoeken, zoo veel zy by de Compagnie te goed maaken, bedraagende vier en twintig ryksdaalders en vier en dertig stuivers.

Art. 31. Alle half jaar, den eersten Februari en eersten September, zal de capitein met de manschappen, onder hem bescheiden, afrekening moeten houden, aan ieder voldoen het gene hy per saldo te goed behouden heeft, en belasten voor het gene hy te quaad blyft, in presentie van twee gecommiteerde officieren van zyn compagnie; wordende de manschappen, die ten dage van de afrekening in het hospitaal leggen, hier niet onder begrepen, alzoo met deeze eerst na hunne herstelling zal worden afgerekend; en by het overlyden behoudt de capitein het weinige, hetwelk zy te goed mogten hebben, tot goedmaaking van het agterstal der genen, dewelke met schuld overleden zyn; maar een sergeant houdt by kasse te goed twintig ryksdaalders en een corporaal tien ryksdaalders, om daar uit, by avancement, een officiers- of sergeants-monteering te kunnen laten maaken.

Van de monteering der zulken, die niet tot de bataillons behooren.

Art. 32. Het volk van de buitenposten en buitenwagt,

voor zoo verre die monteering hebben moeten, zullen van hun randsoengeld maandelyks staan laten zes en dertig stuivers, te weeten: twaalf voor de krygs-kasse en vier en twintig stuivers voor hunne monteering; welke door de commandanten van Tanjongpoura, Tangerang, Meester Cornelis, de Qual, Anker en Jaccatra, voor zoo verre de buitenposten betreft, en door den groot-majoor, voor zoo verre de buitenwagt aangaat, bezwaard zullen worden en waar voor elks rekening credit zal staan, om hem daar uit met de noodige kleeding te kunnen voorzien; en, zoo dezelve afgaan naar de buitencomptoiren of onder het bataillon geplaatst worden, zal hun het te goed hebbende uitgekeerd worden.

Art. 35. De commandanten voormeld en de groot-majoor zullen de benoodigde klederen moeten neemen uit de garnizoens-kleede-kamer, zoodanig die daar te vinden zyn.

Art. 34. Alle zes maanden, wanneer de goede maanden verstrekt worden, zal het hoofd van de militie, nevens den groot-majoor en den guarnisoen-schryver, uit de schuldboeken van elke compagnie eene speciale rol van zoodanige overledenen, die voor monteering en verdere kleeding te quaad gebleven zyn, moeten formeeren en dezelve, met voorkennisse van den heer Gouverneur Generaal, aan den heer commissaris wegens de verstrekking van soldyen overgeeven, die bezorgen zal, dat de capiteins, in zoo verre de overledenen by hunne doodrekening te vooren staan, schaadeloos gesteld worden.

*Artikelen voor de guarnisoens krygs-kasse, raakende
derzelver bestiering en verstrekkingen en
het verdere annexe van dien.*

Opdat alles aangaande deeze krygs-kasse op een gelyken voet eens vooral geschikt blyve, zal het volgende, zoo als hetzelfde uit diverse reglementen tans by een gebragt is, daar omtrent worden geobserveerd en nagekomen.

Art. 1. De guarnisoen-schryver zal de boeken der garnizoens kasse in behoorlyke orde moeten houden en daar voor

ontvangen uit de gemelde kasse 's maands tien ryksdaalders, buiten de helft van het zoogenaamde arraks-geld der diverse dienstdoende.

Art. 2. En zullen de boeken deezer krygs-kasse alle half jaar nauwkeurig worden gevisiteerd door een hoofd-officier en twee capiteins en welke den heer Gouverneur Generaal verder daar toe zal gelieven te nomineeren.

Art. 3. De administrateurs der krygs-kasse, te weeten: het hoofd van de militie, de groot-majoor en de guarnisoen-schryver, zullen alle maanden eene accurate kasse-rekening hebben op te maaken, welke, by hun behoorlyk getekend, door den groot-majoor telkens zal gepresenteerd worden aan den heer Gouverneur Generaal, terwyl de guarnisoen-schryver een afschrift afgeeft aan het hoofd van de militie, een ander aan den groot-majoor en een vierde by de kasse laat berusten.

Art. 4. Uit de gemelde krygs-kasse zullen maëndelyks worden uitgekeerd de douceur-gelden, zoo als die lang bevoorrens in trein gebragt en genoten zyn by het hoofd van de militie en den groot-majoor, te weeten: van de vrywerker-gelden een derde voor den eerstgemelden en een zesde voor den tweeden, mitsgaders van de begravenis-gelden een zesde voor den eersten en een twaalfde voor den tweeden.

Art. 5. De groot-majoor zal bovendien, voor de aan hem gedemandeerde administratie en voor risico der penningen, die buiten de kasse berusten, zoo mede voor alle verdere mociten, genieten twee per cent van de reële revenuen deezer kasse, die maëndelyks zullen inkomen, benevens de helft van het arraks-geld, waar van de wederhelft (artikel 1) aan den guarnisoen-schryver toegelegd is, zonder dat 'er iets meerder mag worden opgebragt.

Art. 6. De gelden buiten de kasse moeten alle twee maanden door den guarnisoen-schryver worden geinkasseerd, in presentie van de twee mede-administrateurs, dewelke ten dien einde elk een byzondere sleutel hebben; zullende den groot-majoor hierop moeten letten, dat 'er geene overtollige contanten onder

den guarnisoen-schryver berusten en instaan voor alle schade, die daar uit mogt ontstaan.

Art. 7. Het hoofd van de militie zal ook voor de goederen, op de guarnisoens kleeden-kamer te vinden; behoorlyk zorge moeten draagen en, byaldien de sergeant kleeden-bewaarder in de vergoeding van het gene door des laatsten onagtzaamheid beschadigd of verloren is, te kort schiet, zal zulks almede komen ten laste van het voornoemde hoofd.

Art. 8. Den guarnisoens kleeden-bewaarder (hetwelk steeds een sergeant, die het kleederen-maaken verstaat, zal moeten zyn) wordt voor de administratie, mitsgaders goed en trouw opzigt en het houden van zyn contra-boek, uit de krygs-kasse toegelegd een maandelyks tractement van drie ryksdaalders; en hy zal dit contra-boek alle zes maanden moeten effenstellen en confronteeren met de boeken, dewelke de guarnisoen-schryver wegens de inkoop en verstrekkingen houdt; zullende alle zes maanden door twee gecommiteerde officieren een opneem gedaan, daar van een exact rapport geformeerd en hetzelfde aan het hoofd van de militie overgegeven worden, waar by alle stukken gespecificeerd moeten zyn, dewelke in die zes maanden ingekogt en uitgegeven zyn, mitsgaders wat 'er nog per restant is.

Art. 9. De officier van de buiten- of recruten-wagt zal voor het opmaaken der maandelyksche papieren, de dienst-vryen en diverse dienstdoende specteerende, voor het ophaalen van het geld, het opzigt houden over de rouwpakken, het bezorgen der lykdraagers, enz., 's maands genieten twee ryksdaalders en twee en veertig stuivers.

Art. 10. De voorschrevene rouwpakken dienen voor de lykdraagers uit de militie, die ten getalle van dertien, daar onder een corporaal, gebruikt worden by elk lyk, dat hier met een lykwagen ter aarde besteld wordt, genietende ieder gemeene twaalf en den corporaal agttien stuivers van elke begravenis; het gene 'er meer van komt, dient voor de krygs-kasse, na afstrek van het douceur, daar uit aan het hoofd van de militie en groot-majoor toegelegd by artikel 4.

Art. 11. Aan voormelde lykdraagers zal voor het draagen der lyken van de militaire officieren, die niets nalaten, niets betaald en hun om de twee jaaren nieuwe zwarte monteering gegeven worden; alles onder behoorlyke rekeningen en quitantien, gelyk die generallyk van alle aanmaakingen en verstrekkingen moeten vertoond worden.

Art. 12. Niemand is vry van betaaling voor de lykdraagers, witen de voormelde officieren, ten zy by speciale dispensatie van den heer Gouverneur Generaal.

Art. 13. Een gemeene dienstvrye betaalt 's maands aan de krygs-kasse, te weten in contant... . . . rd^s 3 : — : —
 zyn kostgeld » 1 : — : —
 zyn randsoen-geld » 1 : 12 : —
 zyn ryst » — : 9 : —
 rd^s 5 : 21 : —

Hier van gaat af een stuiver aan den guarnisoen-schryver en een stuiver aan den schryver van de recruten-wagt, byvondende dus te zaamen over vyf ryksdaalders en negentien stuivers.

Art. 14. De opgemaakte ryst wordt door den opzigter van de ryst-passer verkogt, het geld daar van maandelyks bevestigd aan den guarnisoen-schryver en door deezen weder verantwoord aan de krygs-kasse.

Art. 15. De guarnisoen-schryver moet alle papieren en gelden, die hem maandelyks door den officier van de buitenwagt worden overhandigd, na dat ze door den groot-majoor behoorlyk nagezien zyn, elke maand aan de krygs-kasse verantwoorden.

Art. 16. Aan de capiteins der compagnien al voor lange repermiteerd zynde het aanhouden van zes dienstvryen, wordt hun, in stede van dezelve, toegelegd een maandelyks douceur van vyf en twintig ryksdaalders, aan ieder te voldoen uit de inkomsten van de krygs-kasse.

Art. 17. Commandanten der buitenposten zyn gehouden om alle maanden een by hun getekend briefje aan den groot-majoor en een aan den guarnisoen-schryver te zenden, ter

aanwyzing van het getal der gemeene militairen en tambours, op hunne posten bescheiden, met de uitgedrukte somme van het gene zy aan de krygs-kasse laten staan, bestaande in zes en dertig stuivers van ieder uit de honderd en zes stuivers, die zy van de Edele Compagnie genieten.

Art. 18. Het volk van de buitenposten behoudt dus dertig ponden ryst en zeventig stuivers in contant, voor zoo verre zy eigen menage houden; maar die zulks niet doen, laten de ryst en vyftig stuivers aan den posthouder, die de bak bezorgt, en behouden twintig stuivers 's maands voor tabak en andere versnapering.

Art. 19. De uit Nederland aankomende manschappen genieten by arrivement zes en dertig stuivers in geld ieder, hetwelk van hunne twee baarsche maanden wordt gekort: en van de voorschrevene zes en dertig stuivers worden voldaan de drie stuivers 's daags, welke zy voor een of twee dagen, dat zy op de buitenwagt tot redding hunner goederen blyven, by den bakmeester aldaar verteeren.

Art. 20. Op de buitenposten vast bescheiden zynde, bekomen zy hunne baarsche maanden, worden daar uit gekloot, voor zo verre zy zulks benoodigd hebben, tegens inkoops-prys, zoo als het goed van de guarnisoens kleeden-kamer wordt verstrekt, en genieten vervolgens hunne goede maanden zonder korting; die den eersten Maart aldaar over de zes maanden gelegen hebben, genieten alsdan een kleine montceering, bestaande in een broek, twee paaren koussen, twee hemden en een paar schoenen, zonder daar voor te betaalen en, in zoo verre iemand geen kleeding noodig heeft, krygt hy zyn afrekening.

Die den eersten Maart maar een, twee, drie, vier of vyf maanden op een buiteupost gelegen heeft, zal dertig stuivers voor elke volle maand genieten, de oneffene dagen daar niet onder begrepen.

Art. 21. Die den eersten September daar zes maanden gelegen hebben, zullen genieten een rok, een broek, een ge-

boorde hoed, een paar koussen, een hemd en een paar schoenen of geld, voor het gene zy niet benoodigd zyn.

Art. 22. Die na Ryswyk of een andere buitenpost verzonden worden om daar te blyven tot den tyd, dat ze in de bataillons worden geincorporeerd, zullen in de bataillons overgaan met hunne baarsche maanden om des benoodigd zynde, gekleed te worden en de hoofden der compagnien, na hun door den guarnisoen-schryver op een behoorlyke quitantie te zyn afgegeven, dezelve bekend stellen op de credit-zyde van een expres daar toe geschikt boek, op welks credit-zyde ook verrekend wordt het gene zy op een briefje (waar voor de groot-majoor moet teekenen voor gezien) ontvangen voor de dertig stuivers per maand, die de manschappen, by hunne compagnie aankomende, op de buitenposten gelegen, te goed gemaakt hebben; gelyk ook vervolgens de goede maanden by dit boek moeten worden ingenomen; de debet-zyde van dit boek moet voorzien weezen van zeven colommen, waar onder twee voor het contant en de overige voor de artikelen van de monteering.

Art. 23. Buiten dit boek van wegens de verstrekkinge houdt ieder compagnie een enrolleerboek, hetwelk bestaat in zeventien colommen, ter bekendstelling van het nummer, de gagie, naam en toenaam, geboorte-plaats, qualiteit, ouderdom, religie, ambagt, wat jaar gearriveerd, voor wat qualiteit en kamer, met wat schip, getrouwd, kinderen, meer gediend, wien en voor wat qualiteit.

Art. 24. Indien de uit het vaderland aankomende manschappen binnen een maand, na dat ze zes maanden of langer op een buitenpost hebben gelegen, in de bataillons worden gestoken, zullen hunne goede maanden, byaldien ze daar voor zyn opgebragt, opgehouden worden om daarmede in de bataillons over te gaan.

Art. 25. Alle tamboers- en pypers-monteeringen met haar toebehooren worden mede uit de guarnisoens kleeden-kamer verstrekt en moet zorge gedragen worden, dat die monteering niet gebruikt worde, dan wanneer zy in de wapenen komen

of de hoofdwagt betrekken, gebruikende voor het overige huus linnen' kielen, die almede van de guarnisoens kleeden-kamer tegen een ryksdaalder en, zo wel als de tamboers- en pyperr-monteerings, slagbanden, quasten, enz., om de twee jaaren verstrekt worden, alles ter verantwoording der hoofden van de compagnien, die, by onagtzaamheid of verlies, geenzien den gestelden prys, maar het volle kostende met vyf en zeventig percent avans vergoeden moeten.

Art. 26. De staats-monteerings, welke ten getalle van twee honderd op de guarnisoens kleeden-kamer bewaard en alle twee jaaren vernieuwd worden, zullen aan de wagthebbende manschappen van de hoofd-wagt worden verstrekt op Zon- en heilige dagen, by de ceremonieele inhaaling en begravenisse van de leden der hooge Indiasche rageding en by gelegenheid van een groot of klein ceremonieel in het kasteel; na twee jaaren geëmploieerd en nog bruikbaar zynde, mag men die zonder betaaling verstrekken aan manschappen, die op expeditien worden gezonden, of andere, die na de buitencomptoiren vertrekken, naar dat zulks best convenieert,

Art. 27. De overige kleine monteeing (waar onder begrepen de hemden) zal 's jaarlyks van de kust, Bengale of Tutueryn ontboden worden; de koussen moeten van de Chineezzen ingekogt, de schoenen te Batavia aangemaakt worden tegen twee en veertig stuivers het paar, met dubbelde zoolen en halve karré; de hoede-boordzels insgelyks tot de minste prys; de hoeden verstrekt de Compagnie tegens inkoops-prys en zoo ook alle goederen, die aan het gemeen verstrekt worden, in zoo verre die tot de monteeing behooren.

Art. 28. De kapok- of waakrokken zullen voor de schild-wagten, patrouilles, enz. uitgegeven worden met primo December of het invallen van de regen-mousson en weder te rug bezorgd met medio April, waar toe expresse kapstokken in de officiers-wagten zyn gemaakt om, indien ze in het gebruik zyn, daar op te hangen; wanneer ze niet in gebruik zyn, behooren ze onder bewaaring van den kleeden-bewaarder.

Art. 29. Uitgegeven zynde, worden ze in bewaaring van

den aan ieder wagt commandeerenden officier en onder-officier gesteld, die dezelve zuiver en schoon moet houden en, zoo dikwerf als het regent, afgeeven aan den corporaal, die de schildwagten op hunne posten brengt, dewelke ze door die naar de schildwagten gaan, zal doen aantrekken; na dat zy de posten hebben afgelost, wederom doen afgeeven aan den afgelosten en aldus terug brengen aan den officier voormeld, in presentie van den wagthebbenden sergeant.

Art. 50. Ook zullen van de waakrokken mogen profiteeren, die 's morgens en 's avonds gecommandeerd worden tot het afhaalen van de sleutels by regen-weer, alle rondes en patrouilles, gelyk ook de ordonnancie-sergeanten en dragonders, waar onder die van de hoofdwagt en het kasteel, welke de rapporten moeten bezorgen.

Art. 31. De officieren, welke de wagten aflossen en deeze rokken gescheurd of anderzins beschaadigd overneemen, zullen dezelve, zonder eenig tegenzeggen, moeten vergoeden met vyf en zeventig per cent of in het geheel met tien ryksdaalders, veertien en een quart stuivers.

Art. 32. De officier, dewelke de wagt staat te betrekken, zal, om in deezen de goede orde te observeeren, de waakrokken by het overneemen van de wagt door zynen sergeant doen tellen en nazien, of ze wel en zuiver zyn; en, een rok absent of anderzins niet wel gesteld vindende, direct rapport laten doen aan den capitein van de hoofdwagt en deeze schriftelyk aan het hoofd van de militie en mondeling door zynen sergeant aan den groot-majoor.

Art. 55. Uit de guarnisoens kryskasse zullen ook betaald worden de broodjes, die alle morgen aan de gemeenen van het guarnisoen worden uitgegeven, waar toe twee expresse bakkers gesteld zyn, die maandelyks by den guarnisoen-schryver betaaling erlangen op een door hun geformeerde rol, waar op het getal der manschap en brooden, die ze geduurende de maand hebben gebakken, is bekend gesteld; welke rollen door den groot-majoor alvorens tegens de rollen van de adjudanten moeten nagezien en getekend worden.

Reglement, waar na de verstrekking aan de weduwen van militairen gedaan zal worden uit de guarnisoens krygs-kasse.

Art. 1. Een Europese getrouwde vrouw, weduwe wordende van een tamboer, pyper, soldaat enz., zal 's maands genieten uit de krygs-kasse een ryksdaalder en vier en twintig stuivers en een ieder egt kind van dien militair, dat zy zoude mogen hebben, twaalf stuivers; dog een Mixtise of inlandsche vrouw, als voorschreven', zal genieten een ryksdaalder en mede voor ieder egt kind van den overleden' militair zes stuivers, tot dat ze twaalf jaaren bereiken; en dit soulaas voor de kinderen zal blyven, schoon de moeder sterft, ten ware in het armbuis overgingen.

Art. 2. Een Europese weduwe van een corporaal zal genieten twee ryksdaalders 's maands en ieder kind twaalf stuivers; een Mixtise of inlandsche weduwe zal genieten een en een halve ryksdaalder en ieder egt kind negen stuivers.

Art. 3. Een Europese weduwe van een sergeant, militair schryver, tamboer- en pyper-majoor zal 's maands genieten drie ryksdaalders en ieder kind, als voorschreven, agtien stuivers; een Mixtise of inlandsche weduwe zal genieten twee ryksdaalders en ieder kind, als voorschreven, twaalf stuivers.

Art. 4. Een Europese weduwe van een guarnisoen-schryver, adjudant, vaandrig, of luitenant zal genieten zes ryksdaalders en ieder kind, als voorschreven, zes en dertig stuivers; een Mixtise of inlandsche weduwe zal genieten vier ryksdaalders en ieder kind, als voorschreven, vier en twintig stuivers.

Art. 5. Een Europese weduwe van een capitein of capitein luitenant zal genieten vyftien ryksdaalders en ieder kind, als voorschreven, een ryksdaalder en vier en twintig stuivers; een Mixtise of inlandsche weduwe zal genieten tien ryksdaalders en ieder kind, als voorschreven, een ryksdaalder.

Art. 6. Een Europese weduwe van een majoor of luitenant colonel zal genieten twintig ryksdaalders en ieder kind, als voorschreven, drie ryksdaalders; een Mixtise of

inlandsche weduwe zal genieten vyftien ryksdaalders en ieder kind, als voorschreven, twee ryksdaalders.

Art. 7. De weduwe van een ritmeester van de lyfwagt, als mede die van den capitein luitenant, eguaal met een capiteins weduwe, als voorschreven; die der luitenants met de luitenants, der cornets met de vaandrigs, der wagtmeesters met de sergeants weduwen en zoo vervolgens.

Art. 8. Alles onder deezen verstande, dat de mans by hun overlyden moeten geweest zyn in militaire function of derzelve gagement genoten hebben.

Art. 9. Die het voorschreven' douceur-geld verzoeken, zullen een request moeten laten opmaaken, luidende aan zyn' hoog-Edelheid, den heer Gouverneur Generaal etc., etc. en dat niet overgeeven, voor dat de groot-majoor heeft getekend voor gezien, de wykmeesters daar by getuigenis hebben gegeven van haar goed gedrag, met bekendstelling van de wyk, waar dezelve woont, en de predikant van die wyk verklaard heeft, dat zy een lidmaat is van de Gereformeerde gemeente; wanneer ze, na de goedkeuring van den heer Gouverneur Generaal, fiat bekomt en geniet naar den inhoud van dit reglement.

Reglement wegens het houden van een kleine wapenkamer voor de compagnien, in dit guarnisoen bescheiden.

Tot het primo plan van een compagnie in dit guarnisoen behoort mede een kleine wapenkamer, staande onder een capitein d'armes, die gesubordineerd is onder den capitein, den officier van de week en den sergeant van de ordre-week en welke zig naar het beraamde by de volgende artikelen zal hebben te reguleeren.

Art. 1. Geen geweer of andere wapenen zullen aan Compagnies wapenkamer in ruiling gebragt worden, dan die, waar aan iets, 't zy van schroef, pan, haan, tuimelaar of iets diergelyks, gebroken is; en moeten de wapenen buitendien schoon en zuiver worden gehouden.

Art. 2. De zydgeweeren mogen anders niet worden overgeeven, dan wanneer het gevest of kling gebroken is of

de scheidde geheel en al versleten; en ten dien einde zullen alle maanden, als de eisch en ruiling geschiedt, van ieder compagnie een officier en een onder-officier present moeten zyn om toe te zien, dat het onbequaame overgegeven en bequaame weder in de plaats ontvangen wordt.

Art. 3. De pligt van den hovengemelden capitein d'armes is dan, wanneer de wapens ontramponneerd zyn, die, zoo veel mogelijk, te verhelpen, de patroontassen te hegten en aan te binden en eindelijk wat tot de wapenen van een militair behoort en onder hem berust, in eene welgeschikte orde te onderhouden.

Art. 4. De officieren, welke 's Maandags de compagnie visiteeren, zullen ook telfens de wapenkamer gaan bezien, of alle wapenen daar in goede orde zyn gesteld en behoorlyk gerangeerd, soort by soort aan expres daar toe gemaakte haaken, en of alles zig zuiver en schoon vertoont; van de bevinding rapporteeren zy aan het hoofd van de compagnie en aan het hoofd van de militia 's Dingsdags op het gewoone uur, benevens andere huisselyke zaaken.

Art. 5. Iets defect bevindende, zal de sergeant ten eersten zyn capitein daar van berigten, die daadelyk zorgen moet, dat het gerepareerd worde door den daar toe gestelden capitein d'armes.

Art. 6. En, om daar in beter te voorzien, zullen die daar omtrent in gebreke blyven, het defecte komende te verliezen, gehouden zyn tot vergoeding van dien in gelde en zal hy daarenboven, met moetwil iets verliezende of breekende, min of meer gestraft worden, naar de zaak zig heeft toegedragen.

Art. 7. De versletene port d'epées met de bajonets- en degens-scheeden zullen door den sergeant van de ordre-week aan de kleine wapenkamer moeten worden afgegeven om daar te worden gerepareerd, moettende het gene goed bevonden wordt aan het eene, tot de reparatie van het andere onbequaame gebruikt worden, opdat dus niets verloren gaa.

Art. 8. Dog zal het overschietende koper, als gespen, huislingen, haaken, enz., zorgvuldig worden bewaard en eens in het jaar per ordonnancie aan Compagnies wapenkamer terug gegeven.

Art. 9. Ten behoeven van ieder wapenkamer zullen eens vooral per ordonnancie verstrekt worden;

- 1 tafel van drie voet in het vierkant,
- 1 stoel,
- 1 schroefstok,
- 1 handschroef,
- 1 hamer,
- 2 vylen in soorten,
- 4 elzen in soorten,
- 2 nyptangen, waar onder een ronde,
- 1 broesyl,
- 1 houwhout,
- 2 borstels.

Zullende het gene onbruikbaar wordt, maandelyks op ordonnancie in ruiling afgegeven en daar voor nieuwe instrumenten in de plaats ontvangen worden, ter presentie van den officier van de week en den sergeant van de ordre-week.

Art. 10. Alle drie maanden zullen voor ieder compagnie mogen opgebracht worden:

- 1 bottel olyven olie,
- $\frac{1}{4}$ pond kleine spykers,
- 12 driekante naalden in soort,
- 1 pond bindgaren,
- 3 ponden harpuis,
- $\frac{1}{4}$ pond pik,
- $\frac{1}{4}$ " wasch,
- $\frac{1}{4}$ " lym.

Art. 11. Voor de bovengemelde gereedschappen zullen de hoofden der compagnien moeten instaan en het verloren raakende vergoeden, mogende, buiten het gene hier vermeld staat, niets eischen.

De groot-majoor, die de voornoemde ordonnancie moet teekenen voor gezien, zoo wel als voor alle andere verstrekkingsen, eisch en ruilingen, moet in deezen voor al toezien, dat van de gereedschappen niets in ruiling geëischt wordt, dan

het gene waarlyk versleten is, en dat 'er geen ongeoorloofde verwisseling geschiedde.

Art. 12. En opdat het voorengestelde in een goede ordre geconserveerd worde, zal ieder hoofd eener compaguie, welke de voor de guarnisoen-kamer dienende ordonnancie teekent (waar uit dan een andere geformeerd en door den groot-majoor voor gezien getekend wordt), wel toezien moeten, voor wat beooodigheden hy zyne handteekening stelt, mitsgaders zyne officieren en onder-officieren in behooryken pligt houden door zig goed rapport te laten doen, alzoo hy voor al het gene in deezen vermeld is, aansprekelyk blyft en by pligtverzuim naar bevinding van zaaken zal gecorrigeerd worden.

*Reglement voor de bakmeesters, zoo van het kasteel
en de hoofdwagt, als de stads-poorten.*

Art. 1. De Compagnie geeft aan ieder gemeene tot kostgeld agt en veertig en tot randsoen zestig stuivers, benevens dertig ponden ryst en drie kannen arrak.

Art. 2. Of, ter keure van den bakmeester, in stede van zestig stuivers tot randsoen, twee en vyftig stuivers in geld, twintig ponden kadjang en vyf ponden zout.

Art. 3. Het kost- en randsoen-geld bedraagt dan te zaamen honderd stuivers, waar van afgaan voor den schryver twee en voor tabak- en visch-geld twee en dertig stuivers ter maand; het overschietende restant van zes en zestig stuivers zal dienen voor den bakmeester, ter bekostiging van de spyze en alle andere ongelden.

Art. 4. Dus gesteld, zal de bakmeester, nevens het randsoen van ryst, moeten opdisschen: des Zondags, Dingsdags en Donderdags groente, als pompoenen, tallas, postelyn, patatters, geele wortelen, radys of soupe met ryst, seldery, pietercely en groene uyen, doende daar in voor ieder man drie quart pond goed eetbaar versch vleesch, dat wel gekookt is; aan ieder man des Maandags en Vrydags, een half pond goed gezouten spek, wel uitgeweekt en gekookt met kadjang.

gebroken als snert; des Woensdags en Saturdays welgekookte kadjang en daar in het vet van het op de voorige dagen gekookte spek, met een half pond gezouten of versch vleesch, dan wel spek, naar dat het te bekomen is; en dagelyks zoo veel ryst, als het volk eeten kan, zonder daar in bepaald te worden, met de noodige mostert, zout, asyn en peper.

Art. 5. De bakmeester zal by de schaal, waar op het versch of gezouten vleesch en spek gewogen wordt, steeds hebben te hangen een korte sterkte van de compagnien, die by hem schaffien, getekend by den capitein of het hoofd van ieder compagnie.

Art. 6. Opdat alles in een goede en welgeschikte ordre toegaa en het volk geen reden van klaagen wegens minwigt gegeven worde, zal de kok dagelyks, wanneer hy gereed is om zyn vleesch op de schaal te leggen, den wagthebbenden officier waarschouwen, als wanneer die zynen sergeant of corporaal en twee gemeenen zal commandeeren om naar de weeging te zien; en zal de bakmeester zyn vleesch of spek niet mogen afweegen, voor dat deeze 'er by zyn.

Art. 7. Die niet by den bakmeester eet, zal in het geheel niet meer hebben te vorderen dan drie stuivers 's daags, zonder meer.

Art. 8. Gelyk een officier, een sergeant of corporaal met twee gemeenen by de weeging van het vleesch moeten present zyn, zullen dezelve wederom weezen by de uitdeeling, na dat het gekookt is, en 'er teffens wel op letten, dat het gaar en de soupe toereikende zy voor twee maaltyden, zullende by het contrarie den wagthebbenden officier daar van rapport doen aan het hoofd van de militie; waarom ook geen der gemeenen zig zal verstouten den kok of den bakmeester over het een of het ander te brutaliseeren, maar hunne klagten inbrengen laaten door den onder-officier en de twee gemeenen, die zoo wel by de weeging, als by de uitdeeling zyn present geweest (dat voor eens daags altyd de zelfde moeten zyn), en niet by een gantsche troep, alzoo dit ten uiterste strafbaar wordt gesteld en gestraft zal worden naar exigentie van zaaken; en zullen de wagthebbende officiers, wanneer 'er iets van die natuur by de eene of andere compagnie voorvalt, daar van ten

spoedigsten aan het hoofd van de militie schriftelyk en aan den groot-majoor mondeling hebben rapport te doen.

Art. 9. De kok zal bovenal wel te letten hebben, dat de ryst en verdere spyzen behoorlyk gezuiverd, gereinigd en gekookt zy, dat het gezouten vleesch en spek lang genoeg worde uitgeweekt en het versch vleesch goed en eetbaar zy, op pene van zes stuivers, voor ieder man te betaalen, in cas contrarie bevonden mogte worden.

Art. 10. Het volk zal genieten drie soopjes 's daags, ieder soopje van een quart mutsje; dog wordt den kok strictelyk en op zwaare correctie verboden het volk by hem in huis te laten spelen, dobbelen of drinken.

Art. 11. De bakmeesters genieten, buiten het voorschreven, ook brandhout, naamelyk die van het kasteel agttien en die van ieder poort vier en een half vadem ter maand, waarenboven die van het kasteel nog zal genieten voor vier vadems brandhout zestien ryksdaalders en die van de poorten ieder voor een vadem brandhout vier ryksdaalders, mitsgaders voor ieder der gopermitteerd wordende vier koelies tot het branden, stampen en koken van de koffy, ook van de tee, drie en drie quart ryksdaalders, om daar voor te doen koken en bezorgen zoo veel warm en wel doorgekookt water, als tot het verstrekken 's daags van vyf pond koffy en tien lood tee voor ieder compagnie zal noodig weezen, als ze niet boven de 100 man sterk zy; welke tee en koffy door den guarnisoen-schryver, ten laste van de regiments kasse, zoo wel als het bedraagen van het voorschreven brandhout, aan hun zal worden verstrekt alle maanden eens.

Art. 12. De schryvers zullen, een dag voor den eersten en een dag voor den vyftienden van ieder maand, aan de bakmeesters hebben over te geeven rigtige en door den capitein van ieder compagnie getekende lysten van zoodanige gemeenen uit hunne compagnien, die geduurende dien tyd by de bakmeesters zullen eeten.

Art. 13. En, opdat alles geschikt toe gaa, zal niemand zig van de bak mogen uitzonderen, maar alle, van de corporaals

af, hunne ryst aan den bakmeester doen toekomen, waar voor de corporaals, voor hunne personen en voor zoo veel zy consumeeren kunnen, vry ryst genieten, zonder meer.

Art. 14. De hoofden der compagnien wordt wel expresselyk bevolen goed toezigt te houden, dat, zoo wel soldaaten als onder-officieren, in goede orde blyven, bovenal in opzigte van de schaforde; gelyk de bakmeesters verpligt zyn een ieder het zyne, volgens den inhoud deezes, toe te voegen; en niemand, als die daartoe geregtigd is, zal zig mogen verstouten ip de kombuis te gaan en kost of ryst te haalen naar zyn welgevallen.

Art. 15. De commandanten der bataillons zullen eens ter weeke in persoon gaan zien, of hun volk getraceerd wordt naar behooren, en, iets contrarie de ordre bevindende, daar van aan het hoofd der militie direct rapport moeten doen.

*Instructie voor de adjudanten van de bataillons
in het guarnisoen van Batavia.*

Art. 1. De adjudanten zullen alle morgen, voor het slaan van de eerste vergadering, op de guarnisoens parade-plaats present moeten zyn om de aanmarcheerende manschappen in orde op de parade-plaats te doen marcheeren en zonder tydverzuim tangeeten.

Art. 2. De manschappen aangekomen zynde, zoo vraagt de adjudant van den majoor du jour ordre om de parade te visiteren, hetwelk in diervoegen geschiedt, als by het reglement van exercitie is geordonneerd.

Art. 3. De adjudanten moeten met alle attentie letten, dat de wapenen der manschappen in de uiterste prefectie schoon en rein gehouden worden, als mede dat de monteering van het volk proper en net zy; en, wanneer hy ondervindt, dat het volk op de parade komt met monteering, die te klein of te groot mogte zyn en hun niet past, of dat dezelve te veel gesleten en vuil is, zoo wel van het een als van het ander ten eersten aan den majoor du jour rapport doen, mitsgaders de naamen der manschappen en van wat compagnie die zyn, aanteekenen

om onderzocht te kunnen worden; insgelyks zal al het volk de hairen wel uitgekamd en in een staart gebonden hebben van eguale grootte, naar de maat, die daar van gegeven zal worden; ook moeten zy de hoeden wel en gelyk draagen, tot op de regter wenkbraaw drukken, de punt naar de linker hand gedraaid, dat de hoed met de linker zyde van het hoofd gelyk komt, om by behandeling van het geweer niet hinderlyk te zyn.

Art. 4. De visitatie gedaan zynde, zoo zal hy op de dagen, by het parade-reglement vastgesteld, van den majoor du jour ordres moeten vraagen om de wagt-parade te doen exerceeren, in maniere als by het voormelde reglement is geordonneerd.

Art. 5. Op de klokke-slag van half zeven, zeven of half agt, volgens de dagen, by het reglement op het doen der wagen vastgesteld, geeft de adjudant de parade aan den groot-majoor over, benevens een rapport van derzelver sterkte en bevinding van wapenen en monteering.

Art. 6. Wanneer de parade zal zyn gedefileerd, zal de adjudant de repartitie maaken over alle compagnien, dewelke den aanstaanden dag op de wagt of andere diensten gecommandeerd zullen worden, opdat ieder compagnie haar behoorlyk aandel kome te leveren; ten welken einde de adjudanten een accurate rooster van de wagen, commandos, commissies, schans- of andere werken, zoo van officieren als gemeenen, moeten formeeren, waar by bekend zal staan de dag en datum, wanneer zy den gemelden dienst hebben gepresteerd, om zig daar mede altoos te kunnen verantwoorden en alle disordres te vermyden.

Art. 7. De adjudant en de ordre-sergeants wagen op de parade-plaats, tot dat de groot-majoor van den heer Gouverneur Generaal te rug zal gekomen zyn en de ordres voor het garnisoen zal hebben afgegeven; dan gaat hy met de onder-officieren by het hoofd der militie en doet rapport van het gene onder de bataillons zal zyn voorgevallen; en wanneer hy de ordres van het hoofd der militie zal hebben ontvangen, depecheert hy de onder-officieren van de ordre-week naar hunne compagnien.

Art. 8. Alle Saterdagden zullen de sergeants van de ordre-week aan den adjudant een korte sterkte bezorgen van de

compagnie, door den capitein ondertekend, om daar uit te kunnen formeeren een weekelyksche lyst van het bataillon.

Art. 9. De adjudanten zullen ook moeten houden een generaal ordre-boek, waar in de successive uitgegevene belastingen gesteld zyn, zoo mede de ordrezergeants van de respectie compagnien, om dezelve alle Saturdagen tegen den anderen te confronteeren tot voorkoming van abuisen; ook zullen de adjudanten van ieder bataillon een boek houden van de manschappen, dewelke daar onder resorteeren.

Art. 10. Met het begin van ieder maand zal hy een maandelyksche lyste formeeren van de sterkte van het bataillon en daar by specificceeren de manschappen, dewelke aangekomen en afgegaan zyn, en wat voor verandering voorts in de gepasceerde maand by het bataillon zal zyn voorgevallen.

Art. 11. Wanneer onbequaame wapenen maandelyks in de wapenkamer door de onder-officieren van de ordre-week zullen worden verruild, zal hy zig daar by laten vinden en toezien, dat alles in goede orde geschiede, mitsgaders hier van een lyst formeeren en aan het hoofd der militie overgeeven.

Art. 12. 's Avonds te half zeven uren zal zig de adjudant op de gebedzaal in het generale gouvernement laten vinden om aldaar van den stads-majoor het parool met de avond-ordres te ontvangen, aan de sergeants van de ordre-week uit te geeven en hetzelfde alsdan te brengen aan alle de heeren Raaden van Indie, benevens den heer president van justitie en het hoofd der militie, indien die in de stad zyn, en anders niet.

Art. 13 De adjudanten moeten wel toezien en by de casernen rondgaan op die dagen, wanneer de compagnien exerceeren, te weten 's Woensdags en Saturdags 's morgens, opdat de exercitie overal eguaal en stipt naar den inhoud van het reglement, op de exercitie gestatueerd, geleerd en gedaan worde, als zynde dit een der voornaamste punten van den dienst van een braaf en habiel adjudant, om het volk wel te doen dresseeren en in de exercitie grondig te doen onderwyzen.

Art. 14. Wanneer iemand van de wagt moet afgelost worden, zal de groot-majoor hetzelfde aan den adjudant laten

weeten, om andere manschappen, volgens tourbeurten, in derzelver plaatse te kunnen commandeeren.

Art. 15. By voorvallen van brand of dat het corps de reserve zal uittrekken, zullen zig de adjudanten by het hoofd der militie moeten vervoegen en deszelfs ordres afwagten.

Art. 16. Laatstelyk zullen de adjudanten letten, dat de monteering van de manschappen van die deugdzaamheid van stoffe en naar de maat van ieder man gemaakt zy, ingeolge het model, dat tot navolginge in het guarnizoen is afgegeven, en, in geval hy mogte ontwaaren, dat daar aan niet is voldaan, daar van aan het hoofd der militie ten eersten rapport doen.

Instructie voor de chirurgyn-majours en chirurgyns van de compagnien der beide bataillons in het guarnizoen van Batavia.

Art. 1. De chirurgyn-majours zullen zorge draagen, dat zy goede chirurgyns aanqueeken voor de compagnien, opdat men verzekerd zyn kan by voorvallende gelegenheid capabele chirurgyns in de bataillons te hebben, welke in hun metier wel geverseerd zyn.

Art. 1. De compagnies-chirurgyns zullen met oplettendheid het oog laten gaan op de spyze, dewelke aan het volk opgedischt wordt, of dezelve naar behooren toebereid, deugdzaam en eetbaar zy? wat manier het volk in eeten en drinken observeert? of die somtyds van gevolgen zoude kunnen zyn, waar door het volk ziek en naar de hospitaalen geraakt.

Art. 3: Zoo wel als hy zyne oplettendheid over de spyze en manier van leven der soldaaten moet laten gaan, zoo moet hy ook zyne aanmerking teffens maaken over de reinigheid van de logementen, of derzelver lugtigheid of bedompthheid eenig nadeel aan de gezondheid zoude kunnen toebrengen? Hier van moet hy aan de onder-officiers der ordre-week kennis geeven, om daar in naar mogelykheid te kunnen voorzien; en, als hy bevindt, dat daar aan niet wordt voldaan, dan aan den capitain van de compagnie en den chirurgyn majoor van het bataillon daar van rapport doen.

Art. 4. Wanneer eenige manschappen by de compagnie mogten wezen, dewelke ziekelijk uitzien, dezelve moet de chirurgyn niet ongevoelig voorby laten gaan, maar dezelve examineeren, wat hun manqueert? zoo het plaats kan vinden, dezelve met de vereischte medicamenten te gemoet komen en hen niet laten loopen, tot de quaal grootelyk verergerd, dewyl zig hier door veelen verwaarlozen, uit vreeze voor de hospitaalèn, en het daarom beter is dezelve tegens zin en wil daar na toe te zenden, wanneer hulpe nog plaats kan hebben, als hun de vryheid te laten van zig te verwaarlozen en ten laatsten daar naar toe gezonden te worden om zig te laten begraven.

Art. 5. 's Morgens en 's middags moet de chirurgyn de casernen visiteeren om te zien, of de een of ander eenig overval mogte hebben gekregen en zig in de een of de andere hoek schuïl mogte houden.

Art. 6. Een compagnies-chirurgyn zal dagelyks aan de hoofdwagt de wagt moeten houden en daar niet van daan gaan, als na dat hy de ronde in zyne bescheiden casernen zal hebben gedaan.

Art. 7. De chirurgyns moeten alle Maandagen aan het hoofd van de compagnie rapport doen van de gesteldheid der zieken en van het gene hy zal denken, dat tot conservatie van de gezondheid voor het volk dienstig mogte wezen.

Art. 8. De chirurgyn-majours zullen ingelyk alle morgen of des namiddags vrytig en met alle zorgvuldigheid de ronde moeten doen aan alle casernen en logementen van het garnisoen om van de omstandigheden der zieken onderrigt te zyn en alle het mogelyke ter hunner herstelling te bewerkstelligen; voorts eens ter week een waar rapport aan het hoofd der militie doen, dog by extra gevallen ten eersten.

Art. 9. Wanneer recruten uit Nederland of van elders aankomen en naar Ryswyk, Anke en de Waterplaats gezonden worden om aldaar ververscht te worden, ten einde dit uleuw aangekomen volk zoo veel te beter aan het klimaat te gewennen, zal de opperchirurgyn op Compagnies kruidmolen, ook de hem

toegevoegde onderchirurgyns, dewelken het op- en toezigt over deeze manschappen zal zyn toevertrouwd, zorgvuldig moeten letten, dat het volk droog en lugtig gelogeerd zy.

Art. 10. De commandanten van deeze buitenposten moeten zorge draagen, dat dat volk 's morgens om zeven uuren een soopje gegeven worde (NB. voor dien het dienlyk zy, dog anders niet), dat zy te agt uren by den bakmeester eeten, by twaalf of vier en twintig man telkens aan tafel gaan zitten en niemand het minste van eenige spyze met zig in het logement neeme, maar eenlyk naar hun genoegen eeten; en in diervoegen zullen zy ook 's agtermiddags te drie uren getracteerd worden, daar hy genietende voor het eeten telkens een soopje en dus den geheelen dag drie soopjes te zamen: de spyze moet altyd warm en wel gekookt zyn en eenlyk bestaan in versch ossen-vleesch, hoender-soupen, kadjang, als snert toebereid, en in de soupen rykelyk buikzuiverende en ververschende groentens gekookt; zoo als, mede by beurtwisseling, versche, gekookte visch, gebraden visch, karwaat, etc. met oli en azyn moet opgeschaft worden en wat dies meer is, om te kunnen dienen tot verversching voor menschen, dewelke lang op reis zyn geweest; ook zal het volk den gantschen dag warme ryst en gember-water moeten hebben, zoo veel zy lusten; voorts zal het volk vlytig moeten gehouden worden om zig te baaden, wasschen en reinigen, purgatiën of laxativen, vomitiven en aderlaatingen geapliceerd wordende aan welken het noodig geoordeeld wordt: de lighaams-beweeving, dewelke men aan het volk moet bezorgen, zal maatig en verlustigende moeten zyn en bestaan in kegelen, het spelen met de bal, wandelen of diergelyke iets om de geesten op te wekken. De voormelde opper- en ondermeesters moeten toezien, dat hier aan voldaan worde, en, by het contrarie, daar van rapport doen aan het hoofd van Compagnies militie.

Art. 11. Omtrent al hetzelfde, by deezen ter nedergesteld, zullen de chirurgyn-majoors, benevens de daar toe expres gestelde Compagnies chirurgyns, serieuselyk moeten letten, dat 'er prompt aan voldaan worde, en alles werkstellig maaken, wat de

menschenlievendheid hun zal inboezemen ter herstelling en conservatie der gezondheid van hunnen evenmensch noodzaakelyk en dienstig te zyn.

Reglement voor de guarnisoens wagt-parade en het gene geobserveerd moet worden, wanneer eenige manschappen onder de wapenen komen.

Art. 1. 's Morgens te half zeven uren, met het slaan van de eerste vergadering, moeten de onder-officiers de manschappen, dewelke op de wagt staan te trekken, op de guarnisoens parade-plaats doen opmarcheeren; aldaar gekomen zynde, commandeert de onder-officier, die dezelve heeft opgevoerd: *Halt*. Hier op stelt zig de onder-officier op de regter vleugel van zyne manschappen, neemt de hellebaard of geweer by de voet en commandeert: *Presenteert het geweer, Het geweer by de voet, Legt neder het geweer, Regtsom keert u*, en laat het volk afstreden, waar na die onder-officier insgelyks zyn hellebaard met de gewoonlyke tempos nederlegt en regtsom-keer maakt.

Art. 2. De adjudant, voor het front komende, commandeert: *By het geweer*, waar op het volk by het geweer loopt, stil staat en naar de regter hand op den vleugelman ziet. *Neemt op het geweer, Het geweer op schouder*. Na dit commando treden de sergeants alle te gelyk uit en marcheeren naar den adjudant, slaan om denzelven een kring en staan stil; waar op de adjudant commandeert: *De hellebaard by de voet*. Dit gedaan zynde, begint de sergeant, aan des adjudants linker hand staande, rapport te doen, van wat compagnie en hoe veel onder-officiers en gemeenen hy op de parade-plaats gebragt heeft; en dus loopt het rapport voort tot den laatsten sergeant van deszelfs regter hand. De adjudant, van de sterkte der parade onderrigt, commandeert de sergeants: *De hellebaarden op schouder, Regtsom keert u, Marsch*. Dezelve, op hunne plaats komende, zellen de regter voet voor, na de regter hand ziende, wanneer de sergeant van de linker vleugel een sein oefft, waar op zig alle de-sergeants te gelyk liuks herstellen

en regts na den vleugelmen zien; dan commandeert de adjudant: *Parade regtsom, Marsch.* Op dit commando treden de sergeants agt stappen voor het front, de corporaals vier en de tamboers twee stappen; die van de regter vleugel maaken links en die van de linker vleugel regtsom en marcheeren voor het midden der parade aan malkanderen, tot dat gecommandeerd wordt: *Halt, Front.* Na het maaken van dat mouvement neemen de corporaals het geweer van de schouder hoog in de regter arm; hier op overziet de adjudant de parade en rigt de ruten; dan commandeert hy:

Art. 5. *Het geweer by de voet*, en visitoert de parade, gelyk by het exercitio-reglement vermeld; de parade gevisitoert zynde, commandeert hy: *Legt weder het geweer.* By dit commando moeten de sergeants de hellebaarden nederleggen en de tamboers de trommels; wanneer die mede gerangeerd zyn, commandeert hy: *Regtsom keert u*, en laat intusschen het volk aftreeden.

Art. 4. Wanneer het weêr wil toelaaten, zal men Maandag, Dinsdag, Donderdag en Vrydag de parade de gewinde laading en eenige handgreepen laaten maaken; weshalven de adjudant, in plaats van: *Legt weder het geweer*, commandeert: *Het geweer op schouder, Parade sal marcheeren, Onder-officiers naar de exercitie-post.* Op dit commando maaken de onder-officiers en tamboers regts en linksom en marcheeren uit malkanderen: op zyde van de opening der plotons gekomen zynde, maaken zy regts en linksom, marcheeren door en agt passen agter de parade; de tamboers marcheeren naar de regter vleugel en stellen zig in twee ryen en de corporaals blyven in de opening der plotons staan; dezelve herstellen zig alle te gelyk links; de corporaals neemen het geweer op schouder en de sergeants de hellebaarden by de voet. Hier op begint de adjudant de exercitie en continueert tot de klokke-slag van zeven uren. Na het eindigen derselve commandeert de adjudant: *Onder-officiers voor het front, Het geweer by de voet.*

Art. 5. De adjudant geeft daar op de parade aan den

groot-majoor over, daar by rapporteerende, hoe sterk dezelve is en van de bevinding van derzelver wapenen en monteering.

NB. De adjudant zal, wanneer de parade by het geweer moet treden, zoo wel als wanneer dezelve zal exerceeren, den majoor du jour deswegens ordre vraagen en teffens aan denzelven wegens de sterkte der parade en de bevinding der wapenen en monteering moeten rapport doen, als hy de parade aan den onder-majoor zal hebben overgegeven; en, wanneer het hoofd der militie present is, zal de majoor du jour aan denzelven ordres vraagen, wanneer de adjudant aan den majoor du jour komt rapport te doen.

Art. 6. Den groot-majoor met den majoor du jour in qualiteit gelykstandig zynde, zoo zal dezelve niet behoeven te vraagen om de parade af te deelen, maar wel, zoo de hoofd-officier du jour hooger in qualiteit is; gelykstandig zynde van character, vraagt de groot-majoor de ordres van het hoofd der militie, als hy present is, het gene anders de majoor du jour zal moeten doen. De ordres tot het afdeelen der parade ontvangende, commandeert de groot-majoor: *Parade geeft agt, Het geweer op schouder.* De parade afgedeeld zynde, commandeert hy: *Het geweer by de voet.* Hier na doet de groot-majoor rapport aan het hoofd der militie, daar nevens vraagende de tweede vergadering te mogen laten slaan, en zendt ter zelfder tyd een sergeant met vyf man naar de hoofdswagt tot het afhaalen van het vaandel, wel te verstaan, wanneer de hoofdswagt het naaste by de parade-plaats is, nadien anderzins, by groote ceremonieelen, het vaandel of de vaandels door een officier en vier en twintig man moeten worden afgehaald en gedragen door sergeants, onder het slaan van den aftrop, en de parade moet dezelve met gepresenteerd geweer, onder het slaan van de marsch, ontvangen, geevende voorts kennis aan den majoor du jour, dat de parade in staat is te marcheeren, dewelke alsdan van het hoofd der militie ordres vraagt tot den afmarsch.

NB. In den tusschentyd, dat de tweede vergadering slaat, laat de groot-majoor de officieren om de posten looten en noteert derzelve naamen op.

Art. 7. De vergadering geëindigd zynde en de officiers voor het front, vier passen voor de sergeants, in een eguaale linie staande, commandeert de majoor du jour: *Parade geeft agt, Het geweer op schouder, Opper- en Onder-officiers vat uw post.* Op dit commando neemen de officieren het esponenton eguaal hoog in de regter arm; vervolgens maaken de officieren, onder-officiere en tamboers te gelyk regts en linksom en marcheeren uit het midden naar hunne posten; de officieren blyven agt passen van hunne plotons en herstellen zig te zaamen links, neemen ook te gelyk het esponenton by de voet, de tamboers twee schreedden agter de officiers en de onder-officiere in de opening van hunne plotons. Alles stil staaude, wordt gecommandeerd.

Art. 8. *Parade zal marcheeren.* Op dit commando neemen de officieren het esponenton hoog in de regter arm.

Art. 9. *Geeft agt.* Op dit commando maaken de officieren en tamboers regtsom-keer.

Art. 10. *De twee agterste gelederen, voorwaarts sluit u.* Hier op treeden de officiers en tamboers met de linker voet eguaal aan, marcheeren vier passen nader aan de parade en zetten de regter voet voor.

Art. 11. *Marsch.* Op dit commando herstellen zig de officieren links en neemen het esponenton eguaal by de voet.

Tusschen alle commandos moet zoo veel halt gehouden worden, dat de mouvementen naar den eisch kunnen worden gemaakt.

Art. 12. *Met plotons regts zwenkt, Marsch.*

Art 15. Waar op de capitein van de hoofdwagt regtuit marcheert en alle de andere officieren zwenken met de plotons en marcheeren zoo naar hunne bescheiden wagt.

NB. Wanneer de heer Gouverneur Generaal op de parade-plaats mogte zyn, zullen de noodige ordres tot het een en ander van hoogstdenzelven door het hoofd der militia

moeten gevraagd worden, gelyk de majoor du jour hetzelfde aan het hoofd van de militie moet doen.

Wanneer de parade zal exereeren, wordt dezelve door den majoor du jour gecommandeerd en alle de officieren, die op de wagt komen, treden met het esponent voor het front; en als gecommandeerd wordt: *Parade zal exerceeren*, neemen de officieren het esponent om hoog, marcheeren agter het front, herstellen zig en neemen het esponent by de voet, gelyk by het exercitie-reglement geordonneerd; terwyl de majoor du jour de seinen daar toe met de trom laat doen.

De exercitie geëindigd, den officier voor het front en het geweer by de voet gecommandeerd zynde, begint de grootmajoor te observeeren, het gene by artikel 6 is gezegd.

Art. 14. Wanneer de nieuwe wagt de oude op veertig passen is komen te naderen, laat dezelve het geweer presenteren en de marsch slaan; de nieuwe wagt posteert zig op derzelve linker zyde, byaldien, het terrein zulks wil toelaaten, dog anderszins marcheert dezelve voor de oude en laat alsdan de gelederen regts zwenken tot een rye; en daar dan de officiers en onder-officiers de wagt overgegeven hebbende, mitsgaders de schildwagten, met de tempos by het exercitie-reglement bekend gesteld, afgelost en alles naar behooren volbragt zynde, zoo commandeert de officier van de oude wagt: *Het geweer hoog in de regter arm*, laat met gelederen regts zwenken, marcheerende onder het slaan van den aftrop omtrent veertig passen van de wagt, commandeert: *Halt, Het geweer op schouder, Het geweer verkeerd op schouder, Regtsom keert u*, dankt het volk af en laat hen naar hunne casernen gaan.

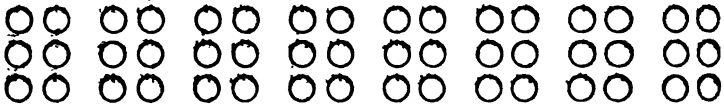
De oude wagt van haare plaats gedefileerd zynde, commandeert de officier van de nieuwe wagt: *Het geweer hoog, Marsch*.

De post, alwaar de oude wagt gestaan heeft, gevat hebbende, commandeert by: *Halt, Links herstelt u*, en laat het geweer presenteren.

Wanneer de hoofdwagt het naaste by de parade-plaats is, marcheert de oude wagt op de parade-plaats en, het vaandel naar deszelfs plaats te rug gezonden hebbende, in maniere

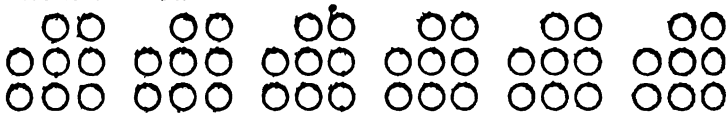
gelyk by den afhaal, artikel 6, gezegd is, dankt de capitain het volk aldaar af.

Art. 15. Wanneer executie van spitsroeden door de parade zal worden gehouden en de parade door den adjudant schieflyk is afgedeeld, dat altyd tusschen twee rotten plaats blyve voor een man, blykens de onderstaande figuur:

rapporteert de adjudant het aan den majoor du jour, rangeeren de officieren zig alsdan voor het front, gelyk by de wagt-parade gezegd is, en commandeert de majoor du jour: *Het derde gelid geeft agt, Regt voorwaarts verdubbelt de gelederen, Marsch.*

Art. 16. Op dit commando treedt het derde gelid met den regter voet eguaal aan; de eerste man van het derde gelid, dat verdubbelen moet, marcheert in het eerste en de tweede man in het tweede gelid, gelyk hier met deeze figuur vertoon wordt.

Art. 17. *Het eerste gelid geeft agt, Regtsom keert u, Het geweer by de voet, Bajonetten af, Het geweer by de linker voet, Opper- en onder-officieren val uw post.*

Art. 18. De officieren neemen na dit commando het espton hoog in de regter arm, twee officieren en twee onder-officieren marcheeren naar de regter vleugel; in zelfdervoegen posteeren zig twee officieren en twee onder-officieren op de linker vleugel; de overige officieren marcheeren tot op vier passen aan de parade en de sergeants tot op twee passen, wanneer zy na de regter hand zien en espton en hellebaarden met eguale tempos by de voet neemen; de helfte van de tamboers marcheeren naar de regter en de andere naar de linker vleugel; hier na wordt op de regter vleugel een preparatif geslagen en de stokken-knegt brent de roeden in het ranquet; wanneer dezelve op de linker vleugel komt, wordt aldaar het

tweede preparatif of roffel geslagen, ten teken dat de parade gereed is. De executie gedaan zynde, gaat de majoor in het midden voor de parade staan en commandeert:

Art. 19. *Roeden weg.* Hier op worden de roeden in twee tempos weggeworpen, als slaande een slag sterk op het geweer en werpende de roeden over het hoofd.

Art. 20. *Opper- en onder-officieren rechts en linksom, marcheert naar het midden.*

Art. 21. De officiers, onder-officiers en tambours, op hunne eerste plaats in het midden der parade gekomen zynde, maaken front en neemen het esponent by de voet.

Art. 22. *Het geweer by de voet, Bajonetten op de loop, Het geweer op schouder, Het eerste gelid links herstelt u, Die verdubbeld hebben, rechtsom keert u, Marsch, Halt, Links herstelt u, Het geweer by de voet.*

Art. 23. Hier op treden de officieren af en de adjudant vraagt aan den groot-majoor om de parade tot afdeeling der wagten over te geeven.

Art. 24. De adjudanten moeten wel toezien, wanneer het volk van de parade-plaats defileert, dat het wel marcheere, de gelederen zig na de regter hand eguaal zwenken, niet meer dan twee passen van malkanderen distantie houden en het geweer wel draagen; ook observeeren, dat de soldaat het postuur houde, gelyk hetzelfde by het exercitie-reglement is beschreven; en overal daar de adjudant ontwaart, dat hetzelfde niet nauwkeurig wordt geobserveerd, moet hy zulks niet ongemerkt laaten voorby gaan, maar altoos met vlyt en yver een ieder zoeken te onderwyzen en tot zyn pligt aan te zotten.

NB. Wanneer de sergeants de sleutels gaan haalen of by andere gelegenheid met eenige manschappen marcheeren, moeten zy vooral niet loopen en wel toezien, dat het volk het geweer vast aan het lyf houde en wel draage.

Art. 25. Wanneer de sergeants rapport doen, zetten zy de halsbearden by de voet en, na hetzelfde afgelegd te hebben, weer op schouder, maaken rechtsom-keer en marcheeren af; welke tempos met de vereischte promptitude moeten worden

gedaan, gelyk by de handgreepen van de hellebaarden geordonneerd wordt.

Art. 26. Geen schildwagt, veel minder eene wagt, zal, wanneer dezelve aan iemand eenig honneur moet bewyzen, vermogen eenige wending of ander front te maaken, maar moeten staan blyven, gelyk zy geposteerd zyn en het front hun aangewezen geworden is; insgelyks moeten de onder-officiers wel letten, dat zy, wanneer niet in het geweer staan of over straat gaan, iemand willende groeten, de hoed met de linker hand afneemen en agter het gevest van de sabel laten vallen, houdende de rotting met de regter hand uitgestrekt aan het lyf; ook moeten zy zig vooral niet bukken, nog buigen, maar in een welgeschikt postuur staan, gelyk by het exercitiereglement omstandig verhandeld is; hetzelfde moeten zy ook den soldaat leeren en onderrigten, dat hy, op straat een officier ontmoetende, in diervoegen front maake en den hoed afneeme.

Art. 27. De manschappen, dewelke in de wapenen komen, moeten naar haar grootte gerangeerd worden, naamelyk, wanneer zy in drie gelederen^o staan, moeten de grootste in het eerste gelid, die daar aan volgen, iets kleinder zynde, in het derde of laatste gelid en de kleinste in het tweede of middelste gelid; maar het volk in een rye staande, zoo worden dezelve van de regter vleugel gerangeerd, dat is de grootste op de regter vleugel en afdaalende komen de kleinste op de linker vleugel, hetwelk de onder-officieren op de wagen stipt zullen moeten observeeren en hun volk zoodanig rangeeren en numereeren, op dat, wanneer zy optreden, altoos wel geschikt staan.

Reglement voor de wagen in het kasteel.

Art. 1. De officier of sergeant van de kasteels-waterpoort zal op de gewoonlyke tyden, by het wagt-reglement vermeld, mitsgaders by alle andere voorvallen, rapport moeten doen aan den officier van de generaals-wagt en deeze zal wederom rapport doen aan de hoofd-wagt.

Art. 2. Als de heer Gouverneur Generaal zyn verblyf is

het kasteel houdt, zoo zal de officier van deszelfs wagt het parool van zyn Hoog-Edelheid moeten vraagen, schoon hy verplicht is op andere dagen het parool op de gebedzaal te ontvangen, en alsdan drie rapporten formeeren en verzegelen; het eerste moet hy, onder aanbieding van het parool, aan den heer Gouverneur Generaal overgeeven, het tweede aan het hoofd der militie en het derde aan den capitain van het kasteel door een onder-officier afzenden; dog, zoo de laatste buiten is, zal, als hy binnen komt, het parool door den officier, benevens het rapport, in persoon overgegeven en het kasteel niet eerder worden gesloten, als na dat de officier heeft laten rondvraagen, of ook iemand in de stad zal moeten weezen?

Art. 3. Den officier van de wagt van den heer Gouverneur Generaal afgelost, zynde, legt hy rapport af aan het hoofd der militie en den capitain van het kasteel, mitsgaders door den sergeant aan de hoofdwagt.

Art. 4. Het parool van de verleden' nagt zal de officier, benevens de datum en zyne handteekening, door een onder-officier op de guarnisoen-kamer laten bezorgen.

Art. 5. Zie bladz. 228, art. 12.

Art. 6. Zie bladz. 227, art. 6.

Art. 7. Zie bladz. 227, art. 7.

Art. 8. Zie bladz. 227, art. 8.

*Reglement op het doen der wagen in de stad en
het kasteel van Batavia.*

Art. 1. 's Morgens te half vyf uren zal de reveilje worden geslagen van de tamboers, dewelke de wagt hebben, als: van de hoofdwagt driemaal op en neer, van de Nieuwpoort langs de Nieuwpoort-straat tot aan het stadhuis-plein en zoo naar de wagt, aan de wagt van de Kasteels-waterpoort op en neer voor de wagt, aan de Vierkants-poort langs de Zandzee en zoo naar de wagt, aan de Utrechtsche-poort tot aan de brug van het Portugeesche kerfhof en zoo naar de wagt, van de Diestpoort tot aan de reduit en weer naar de wagt, van de Rotterdammer-

poert tot op de brug van de Tygers-gragt en zoo naar de wagt; de tambours van de stads-poorten stellen by de reveille geschooteerd worden door een corporaal en twee gesneenen.

Art. 3. Zie bladz. 233; art. 21.

Art. 5. Zie bladz. 235; art. 22.

Art. 4. Te half zeven uur zal de vergadering op de gewoone parade-plaats voor de eerste en te zeven uren voor de tweede maal gestagen worden; de manschappen, dewelke op de wagt gecommandeerd zyn, marcheeren op het slaan van de eerste vergadering van hunne casernen naar de parade-plaats; aldaar opgemarcheerd zynde, visiteert de adjudant dertzelver wapenen, in maniere als by het reglement van exercitie beschreven staat; wanneer het weer wil toelaaten, zal de adjudant de parade de gezwinde laading of handgreepen laten doen, daar by observeerende, het gene in het reglement van de wagt-parade geordonneerd is, waar na de adjudant de wagt-parade aan den groot-majoor overgeeft, daar by rapport doende van de bewinding der wapenen en monteerag.

Art. 5. De groot-majoor laat de officieren om de posten looten en deelt de wagtten af, zoodanig, dat, zoo veel mogelyk, het gemeen en de onder-officieren by of omtrent hunne casernen de wagtten betrekken.

Art. 6. De parade afgedekt zynde, in maniere gelyk by het reglement van de wagt-parade vermeld, laat de groot-majoor de tweede vergadering slaan; maar, zoo het hoofd van de militie present is, moet by derwegens permissie vraagen; dezelve geëindigd zynde, doet de groot-majoor rapport aan het hoofd van de militie, dat de parade in orde is om te marcheeren, geevende daar van teffens kennis aan den presenten majoor du jour, dewelke hier na aan het hoofd voormeld vraagt, of de parade mag afmarcheeren; waar op de majoor du jour dezelve commandeert en doet defleeren in maniere, als de ordonnancie van de wagt-parade dicteert.

Art. 7. De dragonders en arthilleristen komen alsmede op de parade-plaats en betrekken de dragonders de wagt voor het generale gouvernement; wanneer hier omtrent enige

verandering zoude moeten gemaakt worden. zal men zig naar de expresse ordre van den heer Gouverneur Generaal moeten reguleeren, 't wy dat dezelve door de granadiers of musquetiers zal worden bezet.

Art. 8. De parade afgemarcheerd zynde, zal de groot-majoor zig hebben te vervoegen by den heer Gouverneur Generaal, indien zyn Hoog-Edelheid in het kasteel of in de stad mogte zyn; en, by het aanwezen van hoogdenzelven in de bovenlanden of buiten Batavia, by den heer Directeur Generaal, als in deszelfs absentie het commando voerende, om te vragen, of 'er eenige ordres voor het garnizoen moeten worden uitgegavan; deg den heer Gouverneur Generaal buiten de stad zynde, zal de groot-majoor van het hoofd der militia, die daan van door den heer Gouverneur Generaal zal weezen genunieerd, dezelve moeten ontvangen en, bekomen hebbende, aan de adjudanten op de parade-plaats uitgeeven; zullende de adjudanten en onder-officieren van de ordre-week zig van de parade-plaats niet eerder mogen absentceeren, maar, wanneer de onder-officieren de ordres in hun ordre-boek zullen hebben opgetekend, dezelve alsdan ten eersten aan de hoofden en verdere officieren van de compagnieën brengen.

Art. 9. De adjudanten zullen de officieren, onder-officieren en het getal der manschappen, dewelke den volgenden dag op de wacht zullen trekken, 's morgens commandceeren om, zoo veel mogelijk, te verniyden, dat buiten noodzaakelykheid eenige ordres 's avonds uitgegavan worden, tes voorkoming van erreuren en misverstand.

Art. 10. De groot-majoor bezengt hier na zyn schriftelyk rapport aan den heer Gouverneur Generaal, insgelyks de adjudanten aan den commandant of hoofd van de militia, dewelke alsdan zyn rapport by den heer Gouverneur Generaal gaat afleggen, op de daar toe bestemde dagen en uren.

Art. 11. Woensdags en Saterdag zal de parade om half agt uren afmarcheeren, om reden, dat de compagnieën op die dagen 's morgens van vyf tot half zeven uren aan hunne casernen zullen exerceeren, maar des Zondags

en andere kerkdagen zal de parade te half zeven uren afmarcheeren.

Art. 12. By het overneemen der wagten zullen de onder-officieren en tamboers wel toezien, dat hun de posten en wagten schoon en zuiver worden overgegeven, waar toe twee soldaaten alle dagen van de rolle af tour à tour zullen gecommandeerd worden, terwyl de tamboers de officiers-kamers zullen moeten schoon houden; voorts behoorlyk letten, dat het gereedschap en de meubelen, die tot de wagt en officiers-kamer behooren, bequaam en in een goeden staat zyn en, zoo daar iets aan manqueert, voor en al eer de wagt zal zyn overgenomen, daar van aan de hoofdwagt kennis moeten geeven door den aankomenden officier.

Art. 13. Te half tien uren zenden de officieren den sergeant van de wagt met een getekend rapport naar de hoofdwagt, van het gene op hunne wagt mogte zyn voorgevallen.

Art. 14. Van al de ingekomene rapporten formeert de capitain van de hoofdwagt een generaal rapport en, getekend hebbende, zendt hy het zelve aan het hoofd van de militie.

Art. 15. Van al het gene van de andere posten zal worden gerapporteerd, zal ten eersten aan het hoofd der militie, den majoor du jour en den groot-majoor kennis worden gegeven. In cas van brand zal door een dragonder aan den heer Gouverneur Generaal kennis worden gegeven, als mede aan den heer Directeur Generaal, den heer president van Schepenen, de twee opperkooplieden van het kasteel, den land- en waterfiscaal, benevens den Bailluw; ook zal in zulken geval geen trom geroerd of de klokken worden geluid buiten expresse ordre van den heer Gouverneur Generaal of, by zyn' Hoog-Edelheids aanweezen buiten het kasteel of de stad, op bevel van den heer Directeur Generaal of een der heeren Raaden van Indie, die in de stad mogte zyn; voor het overige zullen de officieren van de wagten zig hebben te reguleeren naar het gene by het reglement in cas van brand geordonneerd is.

Art. 16. Het militair honneur zal aan de wagten en posten worden gedaan in maniere, als het reglement dicteert;

eenlyk zullen de schildwagten op de wallen, wanneer zy voor iemand het geweer moeten presentereen, hetzelfde doen met het front naar binnen, maar den persoon, wien dat honneur bewezen wordt, den schildwagt omtrent genaderd zynde, brengt hy het geweer om hoog, maakt regtsom-keer, het front naar buiten en blyft dus met gepresenteerd geweer staan, tot dat zoodanige persoon tien passen zal zyn gepasseerd, wanneer zig weder links herstelt en het geweer schoudert.

Art. 17. Wanneer de Raad van justitie en corps, met de deurwaarder **Boruit**, naar den heer Gouverneur Generaal gaat om rapport van de executie te doen, zullen de wagten, welke dezelve mogte passeeren, in de wapenen komen, het geweer presentereen en de marsch slaan, maar in het te rug keeren zal aan dezelve geen ander honneur bewezen worden, dan dat voor den present zynde hoogste in rang geordonneerd is by het reglement der honneurs; in zelfdervoegen zal aan de leden van den Raad van justitie, dewelke in commissie mogten gaan of komen, geen ander honneur bewezen worden, als het geen den eersten van dezelve volgens het reglement toekomt.

Art. 18. Aan den capitein van de hoofdwagt zal gepermitteerd zyn 's middags van half een tot twee uren van de wagt te mogen gaan, dog, de hooge regeering vergaderd zynde, niet, voor dat dezelve gescheiden zy; voorts zal men aan drie of vier man te gelyk, naar rato van de bezetting der wagten, 's morgens te tien en 's namiddags te vyf uren permissie geeven om te gaan eeten, zonder langer dan een half uur te mogen uithlyven; voor het overige zal zig geen officier of onder-officier van zyn wagt mogen absenteeren.

Art. 19. Zie bladz. 230, art. 7.

Art. 20. 's Avonds te half zes uren zal aan alle de poorten appel worden geslagen tot waarschouwing voor de onder-officieren en gemeenen, dewelke buiten mogten zyn, om zig naar hunne casernen en bescheidene posten te vervoegen.

Art. 21. 's Avonds te half zes uren zenden de officieren weder een sergeant en drie man naar de hoofdwagt tot het afhaalen der sleutels en sluiten de poorten, in maniere als dezelve

zyn geopend geworden, daar by observeerende de ordres, die zy dienaangaande zullen hebben overgenomen of alsnog moegen ontvangen, zendende te gelyk, by het te rug brengen der sleutels naar de hoofdwagt, het avond-rapport in geschrifte.

Art. 22. Om half zeven zal op de voorzaal van het generale gouvernement het guarnisemens avond-gebed gehouden worden; van de wagt voor het gouvernement, van de hoofdwagt en kasteels-waterpoort zal men eenige manschappen met een onder-officier daar naar toe afzenden en zullen zig in hetzelfde ook laten vinden de groot-majoor en adjudanten; na het eindigen van het zelve en als de heer Gouverneur Generaal in het kasteel woont, zal de groot-majoor het parool gaan vraagen en hetzelfde aan den adjudant overgeeven, die het alsdan aan de sergeanten van de ordre-week op voormelde gebedzaal uitgeeft; de groot-majoor gaat intusschen naar de hoofdwagt en geeft het parool aan den capitein en de wagthebbende onder-officieren, de belasting daar by voegende, dewelke hy van den heer Gouverneur Generaal ten dienste en observantie van het guarnisoen zal hebben ontvangen; waar op de capitein drie avond-rapporten formeert, met invoeginge van het parool; en, dezelve verzegeld hebbende, gaat hy het eens den heer Gouverneur Generaal, benevens het parool, presenteren; het tweede rapport, in zeldervoegen gecachetteerd, zendt hy met den vaandrig van de wagt aan het hoofd der militie en het derde aan den groot-majoor door een sergeant; maar, ingevalle de heer Gouverneur Generaal niet in het kasteel zyn verblyf houdt, zal het eerste rapport aan den heer Directeur Generaal en, by zyn Edelheids afwezen, aan den oudsten in de stad zynde heer Raad van Indie door den vaandrig van de hoofdwagt worden overhandigd en de twee andere in maniere, gelyk even gezegd; voorts zal door een der adjudanten aan alle de heeren Raaden van Indie, benevens den heer president van de justitie, in de stad zynde, het parool worden gebragt en door een der sergeanten aan den advocaat-fiscaal, water-fiscaal, hoofd-officieren en capiteins, dewelke zonder compagnie zyn, mits almede binnen de stad zynde.

Art. 23. De taptoe zal geslagen worden te agt uren, op de zelfde manier en orde, gelyk hier vooren by de revêlle is geordonneerd, dog eenlyk voor de respectivé wagten; zonder zig verder te begeeven; ter zelfder tyd zullen de officieren hante uitstaande posten visiteeren.

Art. 24. Zie bladz. 232, art. 18.

Art. 25. Zie bladz. 232, art. 19.

Art. 26. Des morgens, wanneer de capitein van de hoofdwagt zal zyn afghost, zal dezelve een morgen-rapport in persoon aan den heer Gouverneur Generaal overgegeven, daar by rapporteerende het gene op zyn wagt zal zyn voorgevallen; en, in absentie van hoogstdenzelven, aan den heer Directeur Generaal, dog zyn Edele in de buiten de stad zynde, aan den oudsten in de stad zynde heer Raad van Indie, mitsgaders een mondeling rapport afleggen aan het hoofd der militie en de vaandrig aan den groot-majoor.

Art. 27. Wanneer gewapende manschappen voor de poorten komen, moeten dezelve buiten blyven en een onder-officier naar het hoofd van de militie zenden om te rapporteeren, hoe sterk dezelve zyn en van waar dezelve komen, en daar op orders blyven afgatten.

Art. 28. Zie bladz. 233, art. 24.

Art. 29. Zie bladz. 233, art. 25.

Reglement van de rondes en patrouilles.

Art. 1. De hoofdronde zal 's avonds te tien uren gedaan worden door den capitein van de hoofdwagt met een sergeant, een corporaal, een tamboer met de lantaarn en zes gemeenen, kunnende den weg neemen naar verkiezing.

Art. 2. Zie bladz. 233, art. 26.

Art. 3. Zie bladz. 234, art. 27.

Art. 4. De visiteerronde gaat te twaalf uren, na dat de hoofdronde zal zyn gegaan.

Art. 5. Zie bladz. 234, art. 28.

Art. 6. Zie bladz. 234, art. 29.

Art. 7. Zie bladz. 234, art. 30.

Art. 8. Daar zullen 's nachts vier patrouilles om de wal gaan, als naamelyk: om agt, elf, een en twee uren; men zal 's avonds aan alle posten vier expresse patrouilles-loodjes. kleinder als die der rondes, afgeeven, op welke de naamen der wagtten zullen gegraveerd weezen; en wanneer het parool uitgegeven wordt, zal de groot-majoor ordonneeren, van waar de patrouilles telkens zullen beginnen en of dezelve regts of links zullen gaan. Verondersteld, dat geordonneerd wierdt, dat de patrouilles deezen nacht van de Nieuwpoort regts zouden gaan, zoo gaat een corporaal met twee man van die wagt, telkens precies op de hier vastgestelde uren, het eerst van de Nieuwpoort tot de Rotterdammor-poort, alwaar dezelve een loodje afgeeft; die van Rotterdam gaat naar Amsterdam, geeft insgelyks een loodje af, met en benevens het ontvangene van de Nieuwpoort; die van Amsterdam gaat naar de Vierkantspoort en geeft te zamen drie loodjes af; die van de Vierkantspoort gaat naar de punt Zeeburg en die van deze naar Groningen, de Speelmanspoort, Utrechtsche-poort, Zeelandia en de Diestpoort; de eene post depecheert de patrouilles naar de andere, telkens een loodje met de ontvangene afgeevende, en dusdanig brengt de patrouille van de Diestpoort tien loodjes van alle de posten naar de Nieuwpoort, dewelke, door den officier geëxamineerd, alsdan met een corporaal en twee man naar de hoofdwagt worden gezonden en gerapporteert, wat by het doen der patrouilles zal zyn voorgevallen, geevende de eene patrouille aan de anderen, nevens de loodjes, het rapport over van haare ontmoetingen. Verondersteld, dat geordonneerd wierdt, dat deezen nacht de patrouilles van de Nieuwpoort links zouden gaan, zoo gaat de patrouille het eerst naar de Diestpoort en ontvangt de loodjes van de Rotterdammor-poort te rug; en in zelfdervoegen gaan de patrouilles van alle anderen wagtten, wanneer hetzelfde geordonneerd wordt. Altoos moet de groot-majoor letten, dat de patrouilles niet beginnen van die wagt, van dewelke deezen nacht de visiteer- of dag-ronde zal worden gedaan, dat van de stads-wagtten alternatief geschiedt;

aan zoodanige posten zendt de groot-majoor 's avonds, nevens de ronde- en patrouille-loodjes, een penning, waar op gegraveerd staat: *visiteerronde* of *dagronde*, voor het bewys en qualificatie tot het doen dier rondes; en, na dat de officier die gedaan heeft, zendt hy de loodjes naar de hoofdwagt en laat rapport doen van zyne ontmoeting; maar, naar de omstandigheden, iets van aangelegenheid voorvallende, doet hetzelve in geschrifte.

De hoofdwagt laat patrouilleeren langs de Luthersche kerk te agt uren, als de taptoe geslagen is, om de aldaar zynde herbergen leedig te maaken, en te negen uren nog eens; zullende de militairen of zeevarende, welke men daar vindt, moeten in arrest genomen worden.

Art. 9. De patrouille, eene ronde op de wal ontmoetende, zal moeten staan blyven; het geweer laten presentereen en aan den officier van de ronde het parool afgeeven; maar, ingevalle de rondes malkander ontmoeten, zal de gene, die het eerst aangeropen wordt, het parool afgeeven moeten; in diervoegen zal hetzelve ook door de patrouilles geobserveerd worden, maar, beide te gelyk roepende, zal hetzelve door den rang, van daar zy de wagt hebben, gedeceideerd worden, zullende die het naast in rang is, aan die boven dezelve in rang staat het parool moeten afgeeven; en opdat men mag weeten, hoe dat de respectieve wagt van de stad malkander volgen, zoo zal men die stellen in den volgenden rang, als: de Rotterdammer-poort, de Nieuw-poort, de Diestpoort, de Utrechtse-poort en de Vierkants-poort.

Art. 10. In het kasteel zal de ronde en patrouille op de gewoonlyke tyden, by deezen hier toe vastgesteld, worden geobserveerd; de hoofdronde zal door den officier van de generaals-wagt, de visiteerronde door den sergeant en de dagronde door den officier of sergeant van de kasteels-waterpoort worden gedaan; de patrouilles zullen van deeze beide wagt tour à tour gedaan worden.

Art. 11. De ronde of patrouille, dewelke by of omtrent de hoofdwagt passeeren, moet door den schildwagt aangeropen en als dan door dezelfde ronde of patrouille *voorby* worden

geroepen; maar alle rondes, dewelke van de hoofdwagt afgaan, moeten door de gantsche wagt ingehaald en door den capitain het parool gepresenteerd worden.

*Reglement op het sluiten en openen der poorten
van het kasteel en de stad.*

Art. 1. De poorten worden 's morgens om vyf uren geopend en 's avonds gesloten, naar het bepaalde by het volgende artikel 8.

Art. 2. De sleutels van de stads-poorten berusten tot nadere ordre van den heer Gouverneur Generaal aan de hoofdwagt en die van het kasteel aan de wagt van zyn' Hoog-Edelheid.

Art. 3. Een sergeant met vyf man wordt 's morgens te half vyf uren en 's avonds te half zes uren van de stads-poorten, tot het afhaalen van de sleutels, naar de hoofdwagt gezonden.

Art. 4. Zie bladz. 239, art. 18.

Art. 5. Zie bladz. 240, art 19.

Art. 6. Zie bladz. 240, art 20.

Art. 7. De kasteels-waterpoort wordt gesloten te half zeven uren, zoo als mede ten zelfden tyd de buiten-brug opgehaald, het groote en kleine poortje onder de Robyn gesloten en de sleutels aan de wagt van den heer Gouverneur Generaal te rug gebragt worden; de valbrug aan de landkant wordt om tien uren gesloten, maar, wanneer de heer Gouverneur Generaal binnen in het kasteel is, moet tot het sluiten van dezelve expresse ordre gevraagd worden en de sleutels worden by zulke gelegenheid in het generale gouvernement gebragt, aldaar geborgen en 's morgens wederom afgehaald door een sergeant van de Waterpoort, blyvende over dag aan de voormelde generaals-wagt.

Art. 8. De sleutels van de kleine poortjes van de courtine zullen aan de wagt van den heer Gouverneur Generaal berusten en door de rondes en patrouilles aldaar gehaald en weder te rug gebragt worden.

Art. 9. Zie bladz. 241, art. 22.

Art. 10. Zie bladz. 244, art. 34.

Reglement voor den majoor of hoofd-officier du jour.

Art. 1. 's Morgens, voor half zeven, zal de majoor du jour op de guarnisoens parade-plaats present zyn en wanneer de manschappen, dewelke de wagten staan te betrekken, op de parade-plaats zullen zyn opgemarcheerd, voorts daar by alles geobserveerd, wat by het reglement van parade is geordonneerd, en de parade afgemarcheerd, zal hy daar van aan het hoofd der militie rapport doen.

Art. 2. De majoor du jour zal na het affossen der wagten tot 's avonds te zes uren, op alle uren van den dag, de wagten mogen visiteeren, excepto de lyfwagt van den heer Gouverneur Generaal.

Art. 3. Zie bladz. 237, art. 3.

Art. 4. Den majoor du jour ontwaarende, dat officier, onder-officier of gemeen op de parade of wagt aan zynen plicht gemanqueerd hadde, zal hy denzelven op staande voet naar de hoofdwagt in arrest zenden en het hoofd der militie daar van kennis geeven om deswegens, naar bevinding van zaaken, gecorrigeerd te worden.

Art. 5. Van alle ordres, dewelke aan de hoofdwagt gebragt worden, betreffende den dienst der wagten, item van alle rapporten, die van de subalterne posten gedaan worden, en het gene mogt voorvallen, van wat natuur het ook zy, va de capitein ten eersten aan den majoor du jour door een onder-officier laten rapport doen.

Art. 6. Wanneer de majoor du jour het goedvindt, kan hy de hoofdronde in persoon doen, waar van hy bevoorens aan den capitein van de hoofdwagt kennisse geeft; en anders kan hy een extra ronde doen, op wat uur van den nagt hy het noodig mogte oordeelen, zullende in dien gevalle het parool overal moeten afgeeven en de rapporten ontvangen, gelyk van den groot-majoor by het doen zyner ronde is gezegd geworden.

Art. 7. De groot-majoor moet aan den majoor du jour een accurate specifieke lyst van alle wagten en uitgezette posten ter hand stellen; dog, wanneer hier omtrent eenige verandering mogte komen voor te vallen, 't zy door vermeerdering of vermindering der posten, zal aan den majoor du jour ten eersten een andere lyst moeten bezorgd worden, met aantooning, waar in de verandering bestaat.

Art. 8. De majoor du jour zal nauwkeurig letten, dat de dienst der wagten en al het gene dienaangaande volgens ordonnancie beraamd is, stipt geobserveert wordt.

Art. 9. De hoofd-officieren, het du jour waarneemende, zullen malkanderen het commando, na het afmarcheeren der parade, in behoorlyke orde overgeeven, met aanwyzing van de nieuwe ordre of veranderinge, dewelke omtrent de wagten en posten zal zyn voorgevallen.

Art. 10. Het hoofd van de militie en de groot-majoor, uit de stad gaande, laten hetzelfde aan den majoor du jour weeten, die in deszelfs absentie het generale commando van het garnisoen zal hebben.

*Reglement, waar naar de wagten en het corps de
reserve zig zullen hebben te gedraagen
in cas van brand of tumult.*

Art. 1 en 2. Zie bladz. 231, art. 11.

Art. 3. Zie bladz. 231, art. 12.

Art. 4. Zie bladz. 231, art. 13.

Art. 5. Zie bladz. 231, art. 14.

Art. 6. Zie bladz. 232, art. 15.

Art. 7. Zie bladz. 232, art. 16.

Art. 8. Zie bladz. 230, art. 10.

Art. 9. Byaldien het geval en de omstandigheid vereischt, dat de reserve in de wapenen komt, zoo laat het hoofd van de militie aan de naaste wagt weeten om de vergadering te slaan voor de reserve, hetwelk de officier momentelyk laat doen; en op het hooren slaan van de vergadering moeten ook

alle posten insgelyks beginnen te slaan; en opdat hier omtrent geen erreur voorvalle, onder pretext van de vergadering niet te hebben gehoord, zal de officier, die eerst de ordres van het hoofd der militie heeft ontvangen, een corporaal van die wagt naar de naaste wagt zenden om die ordres over te brengen, waar op de officier insgelyks een corporaal naar de naaste post en deeze wederom naar een andere zendt; op deeze manier zal in korten tyd de gantsche stad en de ronde de ordres ontvangen hebben.

Art. 10. Zoo dra men de vergadering zal hooren slaan, zal het volk van de reserve voor hunne casernen onder de wapenen komen en aldaar blyven staan, tot dat zy ordre zullen ontvangen om te marcheeren ter plaatze, daar de noodzaakelykheid het zal vereïsschen.

Art. 11. Het corps de reserve zal bestaan uit de genen, die 's daags bevoorens de wagt gehad hebben, te weeten: van den majoor du jour af tot den soldaat toe; de reserve, op alle posten gereed staande, zal gemelde majoor dezelve doen marcheeren en daar mede ageeren ingevolge de ordres, dewelke hy by die gelegenheid zal ontvangen.

Art. 12. Wanneer het signaal tot het uitrukken der reserve zal zyn gedaan, zullen momentelyk vier dragonders te paard zig aan de hoofd-wagt hebben te vervoegen om te dienen voor ordonnancen, als twee voor den majoor du jour en twee voor den capitein van de hoofd-wagt, ten einde de noodige rapporten daar mede te kunnen doen.

Art. 13. Zoo dra men maar het geringste teken van eenigen brand zal gewaar worden, moeten ten eersten de manschappen van het corps de reserve voor hunne casernen, gelyk hier voor gezegd, optreden om de wagt aldaar hier door te renforceeren, zonder te wagten naar het slaan van de vergadering en geen den minsten tyd te doen verliezen.

Art. 14. Wanneer de brand buiten de stad geblust en het nog geen vier uren in den morgenstond mogte zyn, zal de geopende poort weder gesloten moeten worden en gesloten blyven tot den gewoonen tyd van derzelve opening.

*Instructie voor den groot-majoor en de onder-majours in
het guarnisoen te Batavia.*

Art. 1. De principaalste dienst en verrigting van den gemelden hoofd-officier bestaat in de directie van zaaken, dewelke de oeconomie van een guarnisoen betreft; hy zorgt voor de noodwendigheden en consumptie der troupes, heeft het opzigt over de casernen en logementen van de stad, reguleert den dienst van het bezetten der wagt en posten naar evenredigheid van de sterkte der bezetting en vertoont die telkens aan den heer Gouvernuer Generaal; hy ontvangt alle ordres van hoogstdenzelven, geeft die uit aan het guarnisoen, na voorgaande kennisgeving aan het hoofd der militie, en doet van alles een getrouw rapport, is nauwkeurig en oplettende, dat de militaire dienst in dit guarnisoen ingevolge de reglementen en instructien gedaan wordt.

Art. 2. Alle morgen, te half zeven uren, zal zig de groot-majoor of, by indispositie, een zyner onder-majours op de guarnisoens parade-plaats moeten laten vinden.

Art. 3. Wanneer de klok half zeven uren heeft gestagen, zal de adjudant de wagt-parade aan den groot-majoor overgeeven, daar by rapport doende van derzelve sterkte en bevinding van wapenen en monteering.

Art. 4. Den groot-majoor in character met den majoor du jour gelykstandig zynde, zal hy niet behoeven ordre te vraagen tot het afdeelen der wagt-parade, maar, dezelve afgedoeld hebbende, geeft hy daar van kennis aan den majoor du jour; dog, minder in rang zynde, zal hy ordre moeten vraagen tot de afdeeling der parade en alsdan rapport doen.

Art. 5. Den commandant of hoofd der militie present zynde en den groot-majoor met den majoor du jour in rang gelykstandig, zoo vraagt de eerstgemelde alle ordres immediaat van den commandant en, na dezelve geexecuteerd te hebben, geeft hy aan den majoor du jour daar van kennis.

Art. 6. Den heer Gouvernuer Generaal op de parade-plaats almede present weezende, zal het hoofd der militie

de noodige ordres tot het een en ander van hoogstdenzelven moeten vraagen.

Art. 7. Geduurende het slaan van de tweede vergadering laat de groot-majoor het vaandel haalen en doet de officieren om de posten looten en derzelver naamen optekenen, om ten allen tyde te kunnen weeten, wat voor officieren hier of daar de wagt gehad hebben; ook vermag geen officier, onder-officier of gemeen zyn wagt verrullen of zig van de wagt laten aflossen buiten kennis van den groot-majoor, dewelke, naar tyds omstandigheid, aan den heer Gouverneur Generaal kennis zal moeten geeven.

Art. 8. Na het afmarcheeren der wagt-parade gaat de groot-majoor naar den heer Gouverneur Generaal, indien zyn' Hoog-Edalheid in het kasteel of de stad mogte zyn, of by den genen, die, in absentie van hoogstdenzelven, het commando zal voeren, en vraagt, wat voor ordres aan het guarnisoen zullen uitgegeven worden; dog, den heer Gouverneur Generaal buiten zynde, zal de groot-majoor van het hoofd van de militie, die daar van zal weezen gemunieerd, dezelve moeten ontvangen en teffens overleggen een rapport in geschrifte, daar by aantoonende de sterkte van het guarnisoen, benevens het getal der manschappen, dewelke dien dag op de wagt zyn getrokken, de genen, dewelke op commando gegaan, op schans- of andere werken gecommandeerd zyn, wat voor manschappen van buiten aangekomen of van het guarnisoen, zyn afgegaan en de ordres, geduurende 24 uren uitgegeven, repeteeren; voorts het parool en signaal, dat den gepasseerden nagt in de stad, kasteel en buitenwerken zal zyn uitgegeven, wie de arrestanten zyn en waar dezelve zitten, met alle het gene op de wagten en posten zal zyn voorgevallen.

Art. 9. Wanneer hy van den heer Gouverneur Generaal te rug komt, ordres ontvangen hebbende, zal hy zig moeten vervoegen by den commandant der bezetting of hoofd der militie en aan hem de uitgegevene ordres communicereen, alsdan dezelve zonder tyd-verzuim op de parade-plaats aan de adjudanten en de onder-officiers van de ordree-week uitgegeven,

gelyk hy het zelfde zal moeten doen, indien hem de ordres door het hoofd van de militie, uit naam van den heer Gouverneur Generaal, mogten zyn gegeven.

Art. 10. Van alle het gene aan de hoofdwagt zal voorgevallen zyn en daar gerapporteerd worden, zal de capitein van de hoofdwagt den groot-majoor door een onder-officier laten rapport doen.

Art. 11. Niets moet zyne oplettendheid ontsnappen; nog minder moet hy oogluikende of door een verkeerde en quaalyk geplaatste toegeevendheid passeeren laten, het gene teges de ordres van den heer Gouverneur Generaal en tot nadeel van den dienst zoude kunnen strekken, want hier in legt het wezendlyke en principaalste poinct van zynen pligt opgesloten om ten eersten het hoofd van de militie daar van te verwittigen, ten einde op het spoedigste daar in te kunnen voorzien en het redresseeren, mitsgaders, naar omstandigheid van zaaken, aan den heer Gouverneur Generaal rapport doen, nademaal zaaken van dien aart kunnen voorkomen, welke een schielyk redres vereisschen en geen uitstel kunnen lyden.

Art. 12. Recruten of troupes van andere guarnisoenen alhier aankomende, zal hy dezelve moeten ontvangen, derzelver wapenen in de wapenkamer doen brengen, een exacte lyst doen formeeren van der manschappen naamen, geboorte-plaats, religie en professie, dezelve aan den heer Gouverneur Generaal presenteeren en ordres vraagen, of voormelde manschappen onder het guarnisoen zullen worden geincorporeerd of naar elders verzonden.

Art. 13. De manschappen of detachementen, dewelke buiten het guarnisoen zullen marcheeren, als dezelve op de paradeplaats door den adjudant zullen zyn overgeleverd, zal hy exact visiteeren; want hy zal aanspreekelyk blyven, ingevale bevonden worde, dat door onoplettendheid aan derzelver wapenen iets quam te manqueeren.

Art. 14. Alle troupen onder de wapenen komende, 't zy by groote of kleine ceremonieelen of by wat gelegenheid het ook weezen mogte, zal de adjudant aan den groot-majoor de

parade ter visitatie overgeeven om na te gaan, of aan de uitgegevene ordres van den heer Gouverneur Generaal voldaan geworden en de gecommandeerde manschappen present zyn.

Art. 15. De ordre-sergeants moeten aan den groot-majoor alle weeken een korte sterkte van de compagnie, door den capitein getekend, bezorgen, daar by specificceerende de manschappen, dewelke de gepasseerde week by de compagnie aangekomen en afgegaan zyn.

Art. 16. Te zes uren 's avonds zal zig de groot-majoor moeten vervoegen by het hoofd der militie om te vraagen, of 'er ook iets aan den heer Gouverneur Generaal moet worden gerapporteerd en voor den aanstaande dag ordres te worden verzogt; te half zeven uren zal zig de groot-majoor op de guarisoens gebedzaal laten vinden en, als het gebed gedaan en de heer Gouverneur Generaal in het kasteel present zal zyn, het parool, nevens de ordres, van hoogstdenzelfen moeten vraagen; dog anders zal hy het parool gecachetteerd aan de hoofdwagt ontvangen en aan de adjudanten en sergeants van de ordre-week uitgeeven, benevens de ordres, die hy zal hebben ontvangen; voorts gaat de groot-majoor naar de hoofdwagt en geeft het parool aan den capitein en de officieren, benevens de onder-officieren van de wagt, met de ontvangene ordres, uit.

Art. 17. De groot-majoor behoort eigenlyk, en als met den dienst meest quadreerende, de eerste ronde te doen, zoo dra de poorten zullen gesloten zyn, in maniere, gelyk by het reglement op de rondes en patrouilles in het breede is gedemonstreerd.

Art. 18. Als een poort 's nagts moet worden geopend, zal hy de sleutels in persoon gaan haalen en tot escorte van de hoofdwagt een sergeant, een corporaal, een tamboer met de lantaarn en zes gemeenen ontvangen, dog by indispositie een onder-majoor daar toe mogen commandeeren.

Art. 19. By opkomenden brand of tumult zal zig de groot-majoor ten eersten vervoegen aan de hoofdwagt om te verneemen, wat voor ordres van den heer Gouverneur Generaal of rapporten aldaar mogten weezen; die vernomen hebbende, zal hy zig ten allerspoedigste naar de plaatze van den brand begeeven

en, een nauwkeurig toezigt daar van genomen hebbende, mitgaders gezien, of de naaste wagt en posten, ook het corps de reserve, ten dien opzichte haaren pligt betrakt hebben, ingevolge het geordonneerde by het reglement voor het corps de reserve en in cas van brand en tumult, een omstandig rapport gaan afleggen om hoogstdezelfs ordres en dispositie af te wagtten, dan wel die van den in de stad zynde oudsten of eersten in rang zynde heer van de hooge regeering; dezelve ontvangen, hebbende, ter plaatse brengen en aan de genen afgeeven, daar en dewelke het zal behooren, om ter executie gebragt te worden; naar welke verrigting hy, by continuatie van de gesteldheid van zaaken, rapport moet doen of laten doen en als dezelve geceeserd zal zyn en hy ordres ontvangen, dat het corps de reserve moet afmarcheeren, dan van aan den majoor du jour kennis geeven, zorge draagende, dat de poort, geen vier uren in den morgenstond zynde, weder tot den gewoonen tyd gesloten wordt.

Art. 20. Eenige gewapende manschappen of detachementen (al ware die zelfs uit het guarnisoen) voor de poort verschynende, zoe zal, na ontvangene ordre om binnen te marcheeren, de groot-majoor dezelve in of door de plaatze doen geleiden en, wanneer die tot het guarnissen behooren, haare wapenen visiteeren en van dierzelfer bevinding rapport doen.

Art. 21. De groot-majoor zal dagelyks visiteeren of later visiteeren de casernen en logementen van het guarnisoen, de wagt-huizen, kombuizen, poorten, bruggen, de rampart van boven, binnen en buiten; en, zoe hy bevindt, dat niet alles in de uiterste accuratesse zuiver en schoon gehouden wordt, daar van ten eersten waar schouwen aan de genen, dewelke het incumbent; dog, ingeval hetselve niet ten eersten wordt verbeterd, dan van aan den heer Gouverneur Generaal rapport doen.

Art. 22. Principaalst zal ook de groot-majoor moeten toezien en zorgvuldig agt slaan, dat de bakmeesters van de compagnien aan het volk de spyze opdisschen in diervoegen, als dezelve by het reglement der bakmeesters is vastgesteld, opdat het volk daar omtrent in het minste niet werde benadeeld.

Art. 23. Wanneer de groot-majoor een wagt passeert, zal hem het militair honneur, ingevolge van zyn character en volgens guarnisoens-ordre, worden aangedaan; wanneer hy van iets onderrigt wil wezen en den officier daarom vraagt, zal dezelve gehouden zyn den groot-majoor behoorlyke reden en antwoord te geeven; en als hy omtrent de wagt of rampart iets wil bezigtigen, zal hem een onder-officier worden medegegeven om de noodige aanwyzing te doen.

Art. 24. Van de krygs-kasse zullen het hoofd van de militie en de groot-majoor inspecteurs wezen en toezien, dat daar van een exact boek en aantekening worde gehouden.

Art. 25. De hospitaalen moet hy ook vlytig visiteeren en toezien, of het volk ook wel gecureerd en getracteerd wordt.

Art. 26. De groot-majoor zal ook het op- en toezigt hebben over de veld-equipage, die voor een aanzienlyke corps Europeesche troupes gereed legt om op de eerste ordres in het veld te kunnen marcheeren, dewelke ten principaalste zal bestaan uit tenten, koperen' veldketeltjes en casserollen, geleivaatjes, goede, deugdzame bylen, kiewangs, klyspaaden, inschades, pikhaanen, met nog een en ander pionnier-gereedschappen, welke al te zaamen op een aparte plaats in het tuighuis bewaard en altoos in een goeden en bequaamen staat moeten onderhouden worden.

Art. 27. Ook zal de groot-majoor moeten houden een journaal en daar in nauwkeurig aanteekenen al, het gene van dag tot dag in het guarnisoen zal zyn voorgefallen, wat voor manschappen aangekomen en welke vertrokken zyn, wat voor manschappen telkens op de wagt, commandos, schanswerk of andere dienst zullen geëmploieerd zyn, daar by voegende het parool, dat in het guarnisoen zal zyn uitgegeven; van welk voorneld journaal hy, groot-majoor, met den eersten van ieder maand een cotype aan den heer Gouverneur Generaal zal moeten bezorgen, des gerequireerd wordende.

Art. 28. De bezetting der buitenposten om en by Batavia zal aangemerkt worden als een apart gedetacheerd corps, onder het guarnisoen niet behoorende; derzelver commandanten moeten maandelyks een korte sterkte aan den groot-majoor bezorgen,

met specificatie van derzelver af- en toegang in de gepasseerde maand, waar van hy twee generale lystten zal formeeren, de een om aan den heer Gouverneur Generaal en de tweede om aan het hoofd van de militie te presentereen.

Militaire honneurs.

Zie bladz. 245—248.

Reglement, zoo op het in- en uitgeleide van de heeren der hooge Indiasche regeeringe, als derzelver laatste eerbewyzing.

Zie deel VI, bladz. 600—603.

Reglement op de receptie der ambassadeurs van groote mogendheden, wanneer daar omtrent geen speciaal besluit by hunne Hoog-Edelheden is genomen, hebbende het groot ceremonieel die van Candia, van den Soesoehoengang of Keizer van Java, van Bantam, als de ryksbestierder aan het hoofd is van de laatstgemelden of die van Bantam, etc.

Zie deel VI, bladz. 603—607.

Gemeener ambassadeurs en brieven, als van Palembang, Timor, Siam, Jamby, Banjermassing, etc.

Zie deel VI, bladz. 607.

Het ordinair avond-gebed.

O barmhartige God, eeuwig ligt, schynende in de duisternisse, Gy, die verdryft den nacht der zonden en alle blindheid des harten! nadien Gy den nacht verordineerd hebt om te rusten, gelyk den dag om te arbeiden, zoo bidden wy U, *geef*, dat onze lighaamen in vrede en stilheid rusten, opdat ze daar

na bequaam mogen zyn te lyden den arbeid, dien ze draagen moeten. Maatig onzen slaap, dat die niet onordentelyk zy, opdat wy aan lyf en ziele onbevlekt mogen blyven, ja, dat onze slaap zelfs geschiede tot Uwer eere. Verligt de oogen onzes verstands, dat wy in den dood niet ontslaapen, maar altyd verwagten op onze verlossinge uit deeze elendigheid. Bescherm ons ook voor alle aanvegingen des duivels, ons in Uw heilig geleide neemende. En, hoewel wy deezen dag niet toegebracht hebben zonder tegen U grootelyks gezondigd te hebben, zoo bidden wy U, wil onze zonden bedekken door Uwe barmhartigheid, gelyk Gy alle dingen op aarde met de duisternisse des nagts bedekt, opdat wy daarom van uw aanschyn niet verstooten worden.

Genadige God en Vader! kom uwe gemeente overal te hulpe. Sterk alle kerken-dienaars en overheden Uwes volks, zoo die Gy over ons vaderland gesteld hebt, als den heer Gouverneur Generaal en de heeren Raaden van Indien, nevens alle respective overheden, over ons geordonneerd, opdat wy al te zaamen onder hunne regeering een gerust en godzaalig leven leiden mogen. Neem deeze stad en het kasteel, met haare inwoonders, in uwe Godlyke bewaaringe. Waak voor ons, Gy Herder Israëls. Bewaar ons voor onheil en verderf, gelyk uwe Godlyke hand ons duslange beschut heeft. Laat die meer en meer blyken in de bescherminge der Christelyke gemeente, die Gy hier geplant hebt. Uwe hulpe is sterk en wonderlyk over dezelve geweest; onze ziele bekent het en looft daar in uwe vaderlyke goedheid, die de zonde en misdaad overziet en om uwes Heiligen naams wille uwen volke weldoet. Geef, dat wy daar door in uwe Heilige vreeze en tot verheerlykinge uwes Heiligen naams onze woonstede bezitten mogen. Bewaar, Heere, mede de gaande en komende schepen onzes lieven vaderlands. Vriendelyke God en Vader! wil dezelve altyd bywoonen met uwen Heiligen Geest en eindelyk geleiden door het convoi van uwe Heilige engelen tot hunne gedestineerde plaatze, als mede die hier te lande op heen- en weder-reizen zyn zwervende; sterk dezelve tegens hunne vyanden, verzorg

hun van hunne nooddrift, behoed hun voor alle schaade en verderf en brengze ter gewenschte plaatze, opdat ze U met blydschap voor uwe weldaaden pryzen.

Wil ook alle kranke, bedroefde en aangevogtene harten, die in gevanknisse of in doods-nood zyn, troosten in hunne zwaarigheden, sterken in den gelove, heiligen door het lyden Uwes lieven zoons, Jesu Christi, en een zaalige uitkomst verleenen, opdat ze met een dankbaar harte U pryzen voor uwem bystand en zegeningen. Laat ons mede met de genen, die Gy verlost hebt, uwe regtvaardigheid en goedheid met vreezen en beeven erkennen en met een godvrugtig leven U verheerlyken. Dit alles door onzen Heere en Zaaligmaaker, Jesum Christum, die ons in zynen Heiligen name aldus heeft leeren bidden.

Onze Vader, etc.

*Specificque aanwyzing, op hoeveel een volle monteering van
Chineesch linnen voor een soldaat komt te staan.*

Een rok van blaauw Chineesch linnen met voering, kraagen en opslagen	rd ^s	1 : 29
» kamisool van geel linnen met voering	»	— : 45
Twee broeken van blaauw linnen met voering	»	1 : 12
Maakloon van de volle monteering	»	— : 56
Naaigaaren-geld van de volle monteering	»	— : 18
Een hoed, met een wit lind geboord	»	— : 36
Som	rd ^s	5 : 30

7 Junij. *Aanstelling van een tweeden adjudant bij elke
kompagnie pennisten te Batavia.*

Vermits elke kompagnie »primo plan circa 180 koppen» telde, was één adjudant voor de exercitiën onvoldoende.

7 Junij
27 Julij *Krijgs-orders.*

Dit stuk is gelijkkluidend aan den artikel-brief, medegedeeld deel VI, blad. 622 vlgd., behoudens de navolgende wijzigingen :

art. 5 in fine: »en kettingslag arbeiden”, lees: om zes of meer jaaren aan de gemeene werken te arbeiden; de inlanders daarenboven in de ketting, dog daarom naar proportie met een minder langdurig hannisement;

art. 14 »Gouverneur Generaal, of andersints”, lees: Gouv. Gen., dan wel het opperhoofd der plaats, of andersints;

art. 20 »250 man en voor de derde maal”, lees: 250 man, dan wel, naar maate het garnisoen kleinder is, meermaal op en neder en voor de derde maal;

aan het slot is toegevoegd: dan wel naar proportie meermaal door minder volk;

art. 21 »250 militairen en voor de tweede reize”, lees: 250 militairen of ook meermaal door minder volk en v. d. t. r.;

art. 29 »onder dak blyven, op poene”, lees: onder dak blyven, ten zy op plaatsen, daar de koelte van den nagt met den daauw nuttig is en de gelegenheid het toelaat om boven of voor de casernen te slaapen, sub poene;

art. 34, aan het slot is toegevoegd: dan wel door het garnisoen, indien het niet boven de 72 man sterk is;

art. 35 »ten behoeve van d'academie de marine”, lees: ten behoeve van de krygskas;

art. 36, aan het slot is toegevoegd: mitsgaders op de buiten-comptoiren in zelfdervoegen aan de gemeene werken gesteld worden;

art. 37 »gemorioneert 1752”, lees: gelaarst en vervolgens tot matroos gedeporteerd worden om zoodanig dienst te doen;

art. 43 »g'executeerd mitsgaders”, lees: geëxecuteerd, dan wel, naar de omstandigheden van persoonen en zaaken, aan lyf of leven gestraft worden, mitsgaders;

art. 44, aan het slot is toegevoegd: of anderzins naar de strengheid der wetten gepunieerd worden;

art. 45, aan het slot is toegevoegd: of ook anders gecorri-geerd worden, naar maate minder verzwaarende omstandigheden daar toe mogten voorkomen;

art. 51, de woorden: »door 250 man” zijn vervallen;

art. 53 is met art. 52 vereenigd, zoodat art. 54 (1765) wordt art. 53 (1768);

art. 54 (nieuw 53) luidt: een ieder, dien te kort gedaan wordt, zal hetzelfde zynen officier te kennen geven;

art. 56 (nieuw 55) »aan 't leven" lees: aan lyf of leven:

art. 65 (nieuw 64) »door 144 man" vervalt;

art. 70 (nieuw 69), aan het slot is toegevoegd: op die by ontyden hunne handen slaan aan eenige balken of andere houtwerken, agter het ambagts-quartier leggende; en op alle de genen, die in Compagnies magazynen tragten in te breeken of eenige van haare vertrouwde goederen te rooven;

art. 71 (nieuw 70) »den Edelen brigadier" vervalt:

»verdrag, also", lees: verdrag, dog ten belange der weg-en overloopers, en inzonderheid wegens de verschillende graaden van hunne schuld, zig egter ook rigtende naar de consideratien en het advies van den Raad van justitie deezes kasteels. gedateerd 16 Juny 1762, nademaal wy, enz.

8 Junij. *Voorschrift nopens het enrolleren van citatiën.*

De Raad van justitie te Batavia bepaalde ter zake, »dat voortaan alle nieuwe praesentatiën des Vrydags 's morgens en de oude ditos des Saturdags 's morgens, voor 10 uren, door de practizyns ter secretarye ter enrolleering sullen moeten worden besorgt, met interdictie en ordre aan de secretary bediendens omme op gemelde daagen, na geciteerde uren, geene presentatiën te accepteeeren en des 's Maandags 's morgens voor 9 uren eerst aan den secretaris en vervolgens ten selven daege, voor 11 uren, aan den heer praesident en de heeren raeden te besorgen de respectieve rollen en dies behoortlyk afschriften der praesentatiën, soo van des fiscaals parthyen, als die door de practisyns gedaen rolleeren, op poene voor de gemelde secretary bediendens van 10 rd^s ten behoeve van de raedkamer voor ieder praesentatie, die na voorsz. gestelde uren door haar sullen syn gerolleert, als meede voor yder roll, die er bevonden sal werden op gemelde tyden aan, als boven, afgezonden te zyn".

14 Junij. *Afschaffing van het bewaken der ontlading van schepen door pennisten.*

In aanmerking gekomen zynde dat het committeeren van pennisten op schepen, van de West van Indie arriverende, zedert het g'arresteerde op den 22^{en} December 1763 ⁽¹⁾ niet alleen tot heden niets ten gevolge gehad heeft, maar dat ook, wanneer de visitatie door gecommiteerde leden van justitie na behoren, gelyk men vertrouwen moet, geschied en den pagter van den boom voor zyn *eigen* intrest, ondergeschikt aan 's Comp^s belangen, zorgd, het dan genoegzaam overbodig mag gerekend worden om langer de pennisten by de ontlading dier bodems te stellen en hunne raporten door den gedugten eed te doen staven; zoo is om allen dezen en wel inzonderheid ter zake van de volgens het gearresteerde op den 5^{en} February en 26^{en} April laatsleden nader gestelde maatregelen tot het moeielyker maken van sluiken, goedgevonden en verstaan om, met alteratie van het op den 22^{en} December 1763 genomen besluit, voortaan het plaatzen van pennisten by de ontlossing der schepen, welke van de West van Indie komen, te excuseeren, ten einde hun dienst met meerder nut op de schryf-comptoiren onverhinderd te presteeren en, mits de geciteerde, in 't begin dezes jaars nader gemaakte bepalingen, het doen van onnodige eden daar mede te excuseeren.

¹⁴/₂₁ Junij. *Maatregel tegen het te vol laden van Compagnie's schepen.*

Nadere argwaan ontstaan zynde, dat, ondanks de volgens resolutie van den 3^{en} Maart 1767 gestelde maatregelen tegen het overladen der schepen, in Indie varende, door een onmatige quantiteit particuliere goederen, het egter nog al wordt gepractiseerd, na dat de schepen wegens haar diepleggen gevisiteerd of bereeds van de rhede afgedreven zyn, wyl niet alleen op

(1) Zie deel VII, bladz. 683 en 685.

lange reizen, door 't gebruik der eet- en drink-waren, de schepen merkelyk komen te ligten, voor dat ze ter plaatze harer destinatione aanlanden, maar het ook niet buiten vermoeden zy, dat men onderwege wel eens wat afzet en dus de vrees voor de visitatie ter gedestineerde plaatze, waar men aankomt, of men alsdan niet dieper legt, dan wanneer het schip by vertrek gevisiteerd wierd, nog niet voldoende aan 't oogmerk beantwoord; zoo is, tot het meer en meer bezwaarlyk maken van 't overladen der schepen met particuliere goederen, na de propositie van den heere Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan om, behoudens het bepaalde by 't opgemeld besleit van den 5ten Maart anno passato, de overheden der in Indie varende 's Comp^s kielen, tot derdewaaks inclusive, te gelasten om, by haar retour van het een of ander comptoir, in een aan hooggedagte zyn Edelheid over te geven schriftelyk declaratoir te verklaren, dat zy, na dat het schip gevisiteerd of door gecommitteerdens opgenomen was, hoe diep het zelve kwam te treden, dan wel, na dat het hier of, nopens kielen, welke naar de groote Oost stevenen en op een der comptoiren van Java's Oostkust volladen moeten worden, *aldaar* het anker geligt hebben en van de rhede afgedreven zyn, nog voor zig zelfs, nog voor iemand anders enige koopmanschappen of volumes van de minste naamwaardigheid ingenomen hebben; onder bedreiging, dat, het zy schipper, opper- en onder-stuurman, item derdewaak, welke zig verstouten mogte, het zy voor zyn privé, dan wel voor een ander, onder wat naam of pretext het ook zoude mogen wezen, enige koopwaren, hoe groot of klein de volume ook wezen mogte, nadat het schip, gelyk voorzegt, gevisiteerd, het anker geligt en afgedreven is, over te nemen, zonder de minste conniventie zal worden gedeporteerd van ampt, qualiteit en gagie, mitsgaders inhabiel verklaard en dusdanig per eerste gelegenheid naar Nederland verzonden.

21 Junij. *Wijziging van de ordonnantie van voorbiddinge*".

De alhier uit Nederland ontvangen publicque nieuws-papieren

de heugelyke blymaâr buiten enigen twyfel aangekondigt hebbende, dat zyn doorlugtigste Hoogheid, den heere Prince van Orange en Nassau, enz., enz., 's lands geliefden Erfstadhouder en opper-Gouverneur Generaal dezer wingewesten, op den 4^{en} October anno passato in het huwlyk getreden was met hare Koninglyke Hoogheid, mevrouw de Princesse, Frederica Sophia Wilhelmina van Pruissen; zo is, conform de propositie van den here Gouverneur Generaal, op fundament van 't g'arresteerde ter-zitting van den 27^{en} Maart 1780, goedgevonden en verstaan by de ordonnantie of 't formulier van voorbiddinge in de kerken ter gedenking van de hoge magten en de regering dezer landen, de laatste maal g'amplieert volgens resolutie van 25 November 1766, onmiddelyk na de benoeming van de hoge persoon zyner doorlugtigste Hoogheid te laten influeren hare Koninglyke Hoogheid, mevrouwe de Princesse van Orange en Nassau, deszelfs gemahame, en dus gedagte ordonnantie met deze verandering te doen herdrukken om, zo hier ter hoofdplaatze, als op de respectieve buiten-comptoiren, tot narigt en observantie te dienen.

21 Junij. *Heropening van de vrije vaart op Borneo en Kajeli (Boeroe). — Vergunning voor ééne Chinesche jonk jaarlyks op Makasar te varen.*

By brief van Macasser met veel aandrang g'insteert wordende tot de weder openstelling van de particuliere vaart naar Borneo en Cajeli, item dat, gelyk voor heen, daar een Chineze jonk 's jaarlyks ten handel mogte komen, brengende niet alleen de nadrukkelyke sollicitatie van Bonys Koning te berde, maar ook, dat met 's Comp^s onderhorige en die zig submitteeren om met haar Edelheids passen te vaaren langer ten aanzien der opgemelde vaart dusdanig gerestringueert te houden, terwyl ter contrarie Wadjorezen en Mandarezen ongelimiteerd, tot merkelyke prejudicie van 's Comp^s domainen en haar behoefte inwoners, allomme, waar die vermogende en stoute volkeren het lust, handel dryven, de eerste meer en meer zig van onder 's Comp^s gebied zullen begeven; ja, dat ook inzonderheid door

d'admissie van een jonk de pagten merkelyk staan te augmenteren; en deswegens geconsidereerd zynde, dat, schoon volgens resolutoire besoigne van 25 November 1746 de vaart onder meer op Borneo verboden is tot wering van den sluikhandel, wordende het toen, tot Cajelle inclusive, nog toegelaten, dog egter ook nader g'interdicteert, hêt in allen gevalle zeker zy, dat, na de veranderde gesteldheid van zaken, 's Comp^e onderhorige altans zelfs in dezen als tot een tegenwigt dienen te strekken ter bepaling van de alzints schadelijke ondernemingen van vreemden en dat ook ondervonden zy de jonk van China op Macasser geen naamwaardig hinder aan de Batavise colonie toebrengt, maar zelfs vele van de inwoners dezer hoofdplaats in 't voordeel by toelating participeren en het merkelyk ter vermeerdering van d'inkomsten by verpagting of de restste voordeelen van de Comp^e contribueert, behalven dat men ook al wat deferentie plaats mag geven aan de verzoeken van Bomys vorst; zo is goedgevonden en verstaan om, met enige alteratie van 't geresolveerde op den 25^{en} November 1746, 3^{en} November 1761 en 7^{en} Augustus 1764, de ministeren te Macassar te qualificeren om weder, als in vroeger dagen, passen te verlenen aan particulieren tot den vaart en handel op Borneo en Cajelle, mits de nodige precautie en toezigt nemende tot de mogelykste verhoeding van misbruik uit deze licentie en dezelve ook niet verder geëxtendeerdt worde dan in deze speciale toelating, mitsgaders hiervan aan de residenten te Banjermassing ook kennis te geven; voorts, onder de nodige communicatie, aan de ministeren in 't genoemde gouvernement te permitteren, dat, even als ter zitting van den 8^{en} May 1753 geresolveerd wierdt, weder 's jaarlyks een Chinase jonk op Macasser, ten kasteele Rotterdam, ten handel kome, met vergunning van de distributie der van deze hoofdplaats te geven pas dientwegen aan den capitain der Chinezen alhier, mits insttaande voor morsseryen in dezen, als waardoor denzelven ook enige nodige verbetering in zyn bestaan krygt, wyl aan de lieutenants, voor het gemis van dien, onder meer andere redenen de pagt der topbanen ten dele tot een equivalent vergunt is, schoon

daar voor door hen nog vry meer gegeven wordt, dan 'er immer in vroeger tyd, de jaren door den anderen gerekend, by verpagting van is gekomen; en wyders het redemptie-geld van die jonk voor inkomend- en uitgaand regt te Macasser te bepalen op rd^e 4000, aan den pagter ginter op te brengen, of rd^e 400 meer, dan hier voor de grootste of voornaamste jonk geheft wordt, onverminderd teffens het gestatueerde by het 4de artikel van de conditien op het kerven der Chineze tabak, volgens welke dies pagter alhier niet alleen moet blyven genieten een geregte tiende van de gekurve Chineze tabak, die aldaar van elders als deze hoofdplaats, maar ook inzonderheid met voorsz. jonk wordt aangebragt, of met behoud van de vryheid om ginter gemagtigdens aan te stellen ten einde zyn regt daar omtrent waar te neemen.

• 24 Junij. *Instructie voor den commandant van de veldschans te Tangerang met betrekking tot voorbij varende sampang's.*

Art. 1. Geene Bataviasche chianpangs of andere, stedewaarts afkomende, handeldryvende of goederen vervoerende vaartuigen zullen vermogen, invoegen als voorheen, de veldschans te passeeren zonder van een pas van den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander voorzien te zyn; en zullen dus moeten continueeren om, ter vertooning van de pas, by de post aan te leggen.

Art. 2. Alle de chianpangs, op de suiker-molens t'huishoorende, zullen vryheid hebben om de benoedigheden voor de molens, zoo van provisien, arak, als andere goederen, vryelyk naar boven te mogen voeren, zonder telkens de veldschans te moeten aandoen, ten ware de commandant haar om redenen oordeelde te moeten visiteeren, als wanneer zy, by aanroeping, almede gehouden zullen zyn voor de post aan te leggen en zig zynere ordres te onderwerpen.

Art. 3. De afvoer van pady, door de Chineezeezen in de boven-

landen aangeplant en door hún aan Bataviasche, met ver-
eischte passen opwaarts gekomen' Chineezen of andere in-
landers, van wát soort ook, verkogt, zal aan een ieder, daar
toe invoegen voorschreven door den meermelden gecommit-
teerde over den inlander gequalificeerd, vrystaan, mits men
hen niet kome te attrappeeren, dat zy in de Javaasche
campongs omzwerfen of omgezworven hebben om dien kort,
tot prejudicie van Compagnies leverancie, in te koopen en
af te ronselen; in welke gevallen de opgekogte pady, de
eene helft ten profyte van den voorschreven gecommitteerde
over den inlander en de wederhelft voor den commandant en
de bezettingen zal aangehouden en geconfisqueerd verklaard
worden.

Art. 4. Dog, opdat een iegelyk, 't zy in een groote of
geringe quantiteit, zoude kunnen geriefd worden en de gemeene,
arme man even veel gelegenheid mogen behouden zyne mond-
behoeftens op het voordeeligste te kunnen bekomen, als den
gegoeden, zoo zal de verkoop van gemalen' of afgebolsterde
ryst in het Tangerangische en Grindingsche district alleen op de
aldaar zynde bazaar moeten en mogen geschieden, werwaarts
de bovengelyken' Chineezen en inlanders dezelve, 't zy te water,
dan wel met karren, naar hun eigen believen en zoo hun dat
doenlykst is, kunnen afbrengen, waar na gedagte ryst almede
vryelyk zal mogen stedewaarts afgebragt worden; zullende
daarentegen alle vaartuigen, met ryst geladen, die bevonden of
overtuigd kunnen werden clandestin bovenwaarts, 't zy op
Lingkon of elders, ter markte te zyn geweest, gearresteerd,
hunne laading ten profyte, als boven by het artikel der pady
genoteerd, geconfisqueerd en voorts de voertiers der vaartuigen
als contraventeurs van het placaat van den 6^{en} April 1764
gestraft worden.

Art. 5. En opdat niemand dienaangaande eenige ignorantie
zoude komen te pretendeeren, zal deeze in de Nederduitsche,
Chineesche, Maleitsche en Javaasche taalen ter gewoone plaat-
zen, op de bazaar in het Tangerangische en daar het verder
noodig is, publiek geaffigeerd worden.

14 Julij. *Voorschrift nopens het terugbrengen van niet of niet geheel voldane ordonnantiën voor equipage- of andere goederen.*

Overwogen zynde, dat, buiten de by resolutien van den 9^{en} December 1765 gemaakte bepaalingen tegen het ongepermitteerd vorderen en afgeven van equipage-goederen op de buiten-comptoiren aan schepen of mindere vaartuigen en ondanks het certificaat, dat de overheden by vertrek van hier moeten verleenen, dat behoorlyk gesteld en tot de gestedineerde reize van alles, volgens inventaris, wel voorzien zyn, deeze en gene egter nog een uitweg schynen te kunnen vinden met te beweerden; dat zy alles niet en krygen, waar toe de ordonnancien gegeven worden, 't zy door gebrek aan voorraad, tyd als andersints; zoo is, om de uitvlugten in deezen te snuiken, mitsgaders ook te zorgen, dat de verstrekkingen na vereisch geschieden, goedgevonden en verstaan den overheden van schepen en mindere vaartuigen te gelasten om, wanneer zy eenige ordonnancien tot den ontvangst van equipage- of andere goederen krygen en een gedeelte of eenige posten van 't daar by vermelde niet in voorraad zyn om het te kunnen genieten, de ordonnancien dan terug te brengen aan de gene, welke dezelve verleend hebben, om geroyeerd of de niet te krygen zynde artikelen in 't geheel of ten deele te kunnen worden doorgehaald, om vervolgens andere ordonnancien te obtineeren, waar by gevoegd zyn zoodanige goederen, welke het beste of bekwaamste tot supplement van 't ontbrekende of benooidigde kunnen dienen.

15 Julij. *Magtiging op het Collegie van Schepenen als belasting te heffen eene halve maand huishuur van de woningen in de stad Batavia, in de Zuider voorstad en in de Chineesche kamp aldaar, tot support van stadslasten voor dit loopende en 't aanstaande jaar 1769".*

Deze magtiging werd verleend naar het voorbeeld van de drie jongste jaaren".

Uitgezonderd bleven zulke wooningen, waar van de eigenaars bewyzen kunnen, dat ze, wanneer deese gelicentieerde invoering geschieden zal, leeg en twee maanden of meer, onmiddelyk bevorens, niet bewoond geweest zyn".

18 Julij. *Voorschrift nopens restanten van koopmanschappen op buiten-kantoren.*

Nopens de eenige jaaren op Chormandel gelegen hebbende koopmanschappen door de heeren Meesteren geavoueed zynde, dat het veelyds haperd aan een goede directie in den handel, want dat dit niet geëxteerd, nog geen nieuwe verzendingen geschied zouden weezen, indien jaarlyks was nagegaan, welke restanten aan handen waren; zoo is, wyl maar eenlyk by de eisschen bekend wordt gesteld, welke restanten 'er zyn, zonder melding van wat tyd, 't zy in 't geheel of by gedeeltens, en zommige exempelen meer en meer leeren, dat niet altoos het oudste in het vendiceeren en verstrekken de voorrang wordt gegeven, hoe zeer ook anders de strengheid der bevelen nopens het aanhouden der schaadelyke restanten van geene vrugteloos uitwerking zyn kan, om niet te zeggen, dat ieder braaf minister en bediende in zyn speciaal departement daar tegen geen zorg en attentie moest verzuimen, goedgevonden en verstaan, om ook dit directer onder het oog dezer regeeringe te krygen en daar immediaat in te voorzien, circulair aan de ministeren en bedienden op de respective buiten-comptoirs by extract deezes te gelasten om by herwaarts zending hunner provisioneele en formeele eisschen van benooidgheden, niet alleen in conformité der ordre, vermeld by resolutie van den 3^{en} Augustus 1752, gerenoveerd en geamplieerd den 21^{en} July anno passato, daar telkens by te voegen een notitie of lyst, eenlyk van de koopmanschappen, welke op het afgaan van den eisch per restant zyn, met specificatie van den tyd, op welchen dezelve zyn ontvangen, maar ook deese agter den provisioneele of formeelen eisch by de brieven, aan deese regeering gerigt, te insereeren.

18 Julij. *Last op de buiten-kantoren over te zenden afschriften in de oorspronkelijke taal van contracten, gesloten met Europeesche natiën.*

Op het door de Nagapatnamsche ministers met de Franschen gesloten cartel, buiten eenige door de heeren Majores gemaakte remarques over den inhoud, hoogstderzelver begeerte te vooren gekomen weezende om, buiten den ontvangst der copie translaaten van al zulke papieren als met vreemde Europeesche natiën gewisseld worden, ook juist te weten, hoedanig het een of ander in de oorspronkelyke vreemde taal gecoucheerd staat; zoo is dien overeenkomstig goedgevonden en verstaan den ministeren en bedienden op de buiten-comptoiren te gelasten om, nevens de afschriften van de conventien, contracten of brieven, die met de ministeren van andere Europeesche natiën worden gemaakt of gewisseld en waar van de translaaten in de Nederduitsche taal, ingevolge de permanente ordre, in de resolutien geinsereerd of afzonderlyk aan hunne Edelg. Hoog-Agtbare, 't zy direct of over deeze hoofdplaats, moeten gezonden worden, ook voortaan altoos te voegen een afschrift in die taal, waar in zoodanig document of brief is geschreven.

18 Julij. *Vernieuwd verbod voor de buiten-kantoren tegen het verstrekken van equipage-goederen, enz.*

Tot tegengang der excessen, die maar te dikwerf plaats hebben in de verstrekkingen van equipage-goederen, rantzoenen, enz., aan schepen, op zommige comptoiren aankomende, de heeren Meesteren remarqueerende, dat, dewyl zelfs de nadrukelykste recommandatien heel ligt uit het geheugen raaken, het zeer dienstig zoude weezen, dat de ordre, naar Ceilon gegeven, g'extendeerd wierde tot alle comptoiren, waar dezelve van applicatie kan zyn; zoo is, overeenkomstig hoogstderzelver begeerte en met renovatie en ampliatio van het gearresteerde op den 23^{en} September 1745 en den 9^{en} December 1765,

goedgevonden en verstaan circulair, tot narigt en observantie, by extract deezes te bedeele en aan te beveelen :

dat geene schepen of mindere vaartuigen van deeze rbeede vertrekken naar eenig buiten-comptoir, 't zy om te rug te keeren of naar Nederland voort te stevenen, of dezelve zyn dermaaten van equipagie-goederen voorzien, dat het, buiten onvoorziene toevallen, niet noodig, ja, overbodig zoude weezen om 'er icts van die natuur aan te verstrekken, gelyk dat steeds ten klaarsten blyken kan uit den inventaris, onder de instructive papieren berustende, door confrontatie met het reglement op de verstrekkingen ;

en dat dus voortaan geene verstrekkingen van equipagie-goederen, nog ook van zulke rantzoenen, waar van hier ter hoofdplaatze de volle benooidghed is afgegeven, mogen geschieden, dan na dat door de overheden der respective kielen ten klaarsten en wel, na het belang der zaake, onder eede is bewezen, dat het gene zy voordraagen absolut benooidgen en dusdanig ook na ryp overleg van raade bevonden wordt, by hun vertrek niet gekregen, dan wel door het een of ander toeval buiten gewoon verloren hebben ; met last, dat dat toffens wel moet worden opgelet, of ook pligt-verzuim zulke overheden over het gemis van het een of ander corrigibel maakt, ten sine dienaangaande na vereisch te handelen, onder bedreiging, dat, wanneer men bevindt, dat hier na niet exact gehandeld wordt, al het gene overbodig en buiten noodzaak verstrekt of wel als verstrekt opgegeven is, zal moeten worden vergoed door hen, welke in deezen mogten onderstaan verder willekeurig te handelen.

18 Julij. *Wijziging van het bepaalde op 8 Augustus 1765 nopens het sloopen van afgevaren, Compagnie's vaartuigen.*

Aan de heeren Meesteren voorgekomen zynde, dat 'er gevallen exteeren kunnen, dat een tot Comp' dienst onbekwaam vaartuig, met zeil en tryl verkogt wordende, meerder rendeeren

kan dan onder de absolute conditie ter slooping; en dat dus, hoe zeer hoogstdezelve van begrip blyven, dat tot voorkoming van misbruiken of kwaade practycquen het in 't generaal best zy, dat geene Comp^s schepen of vaartuigen worden verkogt als ter sloop, hier omtrent egter uitzondering kan worden gemaakt nopens vaartuigen, die niet op een van Comp^s werven zyn getimmerd en waar van de verkoop wordt gedaan op plaatsen, alwaar een ieder gelegenheid heeft om zoodanig vaartuig te doen timmeren, wyl alsdan meereendeels de reden cesseert, waarom de verkoop met zeil en tryl af te keuren zy; zoo is, tot renovatie, interpretatie en ampliatio der circulaire ordre wegens het verkoopen van Comp^s vaartuigen van den 8^{en} Augustus 1765, goedgevonden en verstaan naar alle comptoiren van Indie te gelasten om alle Comp^s vaartuigen, die waarlyk afgevaaren of niet gevoaglyk in haar dienst meer te emploieeren zyn, te sloopen of derzelve bloote hollen ter slooping te verkoopen, ten zy zoodanige kieltes, die niet op een van Comp^s werven mogten getimmerd wæzen, en het voorvalt op plaatsen, alwaar een ieder gelegenheid heeft soortgelyk vaartuig te doen timmeren, wanneer het met zeil en tryl zal mogen verkogt worden, indien zulks profitabeler mogte voorkopen.

18 Julij. *Wijziging van het bepaalde op 12 April 1765 nopens aan ingenieurs toe te kenneen procenten.*

Belangende het geresolveerde op den 12^{en} April 1765 om aan de ingenieurs of andere toezieners over fortificatie-werken geen procenten van het bekostigde voor de moeite en attentie, door hen genomen, toe te leggen, dan na dat dezelve gezworen hebben, dat de opgebragte materiaalen, dagloonen en verdene ongeden onder hun toezigt waarlyk besteed zyn tot het werk, waar van hun de procenten zyn toegelegd, door de heeren Meesters niet alleen bedenkingen gedraagen wordende, dat dit gevaarlyk hulpmiddel by alle van geen eguaale kragt is, maar dat ook het toeleggen van procenten het bedoelde oogmerk om Compagnies gebouwen op een menageuze wyze in staat te

houden niet zoude bereiken wegens het daar in voorkomende particulier belang om het verarbeiden hoog te doen loopen; en het dus haar Edele Hoog-Agtbare aangenaam zoude zyn, dat aan de gene, die het opzigt moeten hebben over de fortificatiewerken, worde toegelegd een middel van bestaan, niet afhankende van de meer of mindere kosten, die tot het maaken of reparceeren van die werken besteed worden; zoo is, daar mede overeenkomstig, goedgevonden en verstaan om, met intrekking van de wel genomen besluiten om de ingenieurs of andere opzigtters van fortificatiewerken eenige percenten toe te leggen van het kostende der onder hun opzigt geëxtruceerde of gerepareerde werken, waar en in zoo verre die besluiten van applicatie voor het vervolg konden gemaakt worden, in den aanstaande aan zoodanige lieden een douceur of premie, ter discretie deezer regeering, toe te voegen, geschikt na de uitgebreidheid van het werk met de goede en menageuze uitvoering van het project; en hier van by extract deezes aan de ministers en bediendens op de respectieve buiten-comptoiren tot kan narigt kennisse te geeven.

19 Julij. *Voorschriften nopens boedels.*

De Indische Regering vond goed, »op de gevenereerde ordre van de Hoog Edele Heeren 17^{den} voor 't vervolg te statueeren, dat nopens boedelpenningen, welke niet verder onder de administratie of directie van den curator ad litis in officio komen dan om eenlyk by de boeken te worden verhandeld, zonder de penningen in handen te krygen, geen salaris meer mag berekend worden, mitsgaders dat, om inzonderheid insolvente boedels van de mogelykste ongelden te bevryden, het provenue van dien door den sequester niet meer aan den curator ad lites ter overmaking naar Nederland, maar direct in Comp' kasse moet worden overgebracht, onder ter handstelling aan den curator ad lites van een behoorlyke memorie om het op de doordreningen te kunnen bekend stellen; en dus door den laatsten daer op volgens circulaire ordre van 20 Maart 1766 uitdruk-

kelyk gepermitteerde $2\frac{1}{2}$ perc^{io} niet meer mag ten laste brengen, met standhouding egter van het by dat besluit meer of verder geordonneerde”.

Zie ook bij 22 December 1780.

19 Julij. *Bekendmaking, dat de Regering geen indigo, »Javase derde soort”, meer zoude aannemen.*

19 Julij. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was thee en edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

21 Julij. *Nadere regeling van het onderzoek te Batavia naar de zeevaardigheid van Compagnie's schepen.*

Tot interpretatie en ampliatio van 't gearresteerde op den 12^{en} September 1760 en op den 10^{en} December 1765 (¹) is goedgevonden en verstaan, dat geen schip of minder vaartuig, van hier naar elders by een besluit deezer tafel aangelegd, zal mogen vertrekken. 't zy het heeft moeten vertimmerd of gekalfaat worden of 't zy het geen schynbaar gebrek gehad heeft, dan na dat het, ten minsten mogelyk beladen of nog leeg zynde, door zes schippers of gezaghebbers en den baas timmerman van de equipagie-werf met zyne meesterknegts, wanneer den bodem hier ter rheede of in de rivier legt, dan wel door den baas ten eilande Onrust en zyne meesterknegts, wanneer het aldaar of daar omstreeks legt, steeds door 't hoofd over Comp^s zee-magt te committeeren, ten overstaan van zyn Edele zal weezen exact gevisiteerd en tot het doen der geprojecteerde reis bekwaam bevonden, met excuseering van den baas ten eilande Onrust en zyne meesterknegts, wanneer de visitatie hier ter rheede of in de rivier geschiedt, en in gelykervoegen die van de equipagie-werf, als de examinatie ten eilande Onrust of daar omstreeks plaats heeft; onder deeze uitzondering, dat, ingevalle by die visitatie ontdekt wordt dusdanig schip of minder vaar-

(¹) Deze resolutie heeft betrekking op eenige kruis-vaartuigen.

tuig niet na behooren is voorzien, het onderzoek daar van nader moet worden gedaan door den baas en meesterknegts van Onrust, indien de reparatie of eerste informatie over de gesteldheid van den bodem ter Bataviasche rhee de of in de rivier is geschied, en door den baas en meesterknegts der scheepstimmerlieden van de werf, ingevalle de vertimmering, kalfaatng of 't eerste onderzoek te Onrust heeft plaats gehadt; in 'teen en ander geval ten byweezen van zes andere zee-officieren, nader door 't hoofd der zeevaart te comitteeren; en om, dit weder ten overstaan van zyn Edele verrigt hebbende, van een onpartydig exact rapport te dienen.

13 Julij. *Vernieuwing van voorschriften nopens getuigenverhoor, gegeven door den Raad van justitie te Batavia op 1 Julij 1762 en 20 Augustus 1766.*

Tevens liet de Raad van justitie te Batavia, »ten betoge van de welgepastheyd en na regten noodzakelykheid van gen. »twee ordres», in zynen blaffert opnemen het navolgende besluit, genomen door gecommitteerde raden van Holland in het Zuider kwartier op 3 Maart 1727:

In agtinge genomen zynde, dat de respective procureurs, voor dezen collegie occupeerende ende voor haare meesters hebbende bekomen haer Edeles mogende appointementen om iemand op articulen te hooren, de gewoonte hebben die personen te doen hooren in de secretary en als dan die articulen en responsives te doen opbrengen in het collegie om dezelve den respondent voor te werden gehouden en daer na den eed daer op af te leggen, en dat zulx is strydende tegens alle ordre en practyke, by de respective hoven van justitie en regtbanken dezer provincie gerecipieerd, is goedgevonden en verstaan, dat de respective procureurs, hebbende geobtineerd appointementen voor haer meesters om iemand op articulen te hooren om getuygenissen der waarheid te geven, gehouden zullen zyn haer voor af by requeste te adresseeren aen haer Edele mogende en te verzoeken heeren commissarissen tot het hooren van de getuygen en

daer by te voegen de interrogatien, waer op dezelve door gemelde heeren commissarissen zullen werden gehoord.

22 Julij. *Bepaling, dat buitengewone inkomsten bij de Bataviasche negotie-boeken ingenomen moesten worden onder de rekening: 'accidenteele of toevallige voordeelen'.*

't Geene in der tyd eenige ongewoone uitgaaf mogte 'onderworpen wezen', moest daarentegen ten laste dier rekeuing gebracht worden.

22 Julij. *Intrekking van het verbod tegen uitvoer van ryst, uitgevaardigd op 24 Julij 1767.*

Na lecture van een Samarangsche gemeene brief, hoofdzakelyk het verzoek behelzende, dat de volgens resolutoire besoiigne van den 24^{en} July anno passato verboden uitvoer van ryst van Java's Oostkust naar de overwal mogte worden ingetrokken en zulks, wyl de verwagting op een ruimen oogst van dat graan zeer gegrond was; zoo is, nadien, de zwaarigheid daar omtrent weggenomen wordende, de bewilliging tot verbetering der tolln alsints noodig zy, goedgevonden en verstaan de ministers ten genoemde gouvernemente te qualificeeren om den vervoer van ryst naar de overwal weder te permitteeren, mits het zonder prejudicie geschiede aan de compleete voldoening der eisschen voor deeze hoofdplaats, Ceilon en de Oostersche gouvernementen of ook inzonderheid niets manqueere aan de verpligte contingenten der regenten; met last, dat, ingevalle zy tegen hoop en verwagting bespeuren mogten, dienaangaande eenige difficulteiten zouden ontstaan, deeze permissie weder by tyds in te trekken en daar van de noodige kennis te geeven.

22 Julij. *Nadere voorschriften nopens het archief van den Raad van justitie te Batavia.*

Den Raad gereflecteert hebbende de nonchalance omtrent

de gestelde ordres nopens het bergen der processen in aparte zakken, zoo is goedgevonden, ter stipte observantie van dien, nevens de veel gewaagde ordres van dato 25 May 1736 met dies. ampliatio en alteratio van den 28^{en} January 1767, by deese nog te statueeren :

- 1° dat het besorgen der zakken niet door den gesworen clerq. maer direct door den practizyn van den aanlegger en verweerder zal moeten geschieden ;
- 2° dat ten dien eynden een practizyn, dewelke een presentatie heeft opgebracht, immediaet ten dage dienende, syn sak met de te exhiberene stukken, behoorlyk beschreven, sal moeten in gereedheyd hebben, op poene als by gemelde ordre van den is gestatueert ;
- 3° dat van gelyke, op poene als voren, sulx sal moeten worden geobserveert by den practizyn van den gedaegde, zoo dra hy komt te litis contesteeren en een off meer stukken te exhibeeren ;
- 4° dat, na dat een proces in staat van gewysde sal weesen gebracht, de voorsz. twee zakken, yder met zyn eygen stukken en munimenten, mitsgaders de gehoudene notulen en dingtalen en de overgelegde mutueele inventaris, in de zak van den aanlegger te samen soodanig door den gesworen clerq. sullen gefourneert en in diervoegen deese twee zakken, te samen in een derde zak, behoorlyk van buyten beschreven, wat deselve inhoud, ter fourneeren tafel overgebracht moeten worden, op poene als voren.
- 5° dat, na het afdoen der processen en het opmaken der declaratien van kosten, sodanig een proces met zyn drie zakken sal moeten worden geborgen ter plaatze, daer toe verordineert, sub poene als voormeld ;
- 6° dat, ten opsigten het declareeren voor de zakken, sulx voortaan in deeser voegen sal moeten geschieden en by de declaratien van kosten bekend gesteld worden, als :

de twee of meer benodigde zakken van den aanlegger en verweerder, yder op de reeckening en ten behoeven van dien practizyn, door wien dezelve geleverd zyn, en sulx tot een halve rd^r voor yder derzelve ;

en de zak, waar in de processen gefourneert en na het termineeren derzelve geborgen moeten worden, op de declaratie van den eysscher off aanlegger, ten voordeelen van den gesworen clercq, ter somma van rd^r 1, ingevolge bepaling, by de salaris lyst desweegens gemaakt, en sulx almeede op poene als vooren.

27 Julij. *Verbod voor practizijns tegen het vorderen van salaris op declaratiën, niet door den Raad van justitie getaxeed.*

Gezien zynde, hoe dat den advocaat, Mr Johannes Christoffel Schultz, den heer Sanders voor den boedel van von Pluskow als practizyn bediend hebbende, daer van hadde geformeert eene declaratie van kosten, groot rd^s 30, en 't zelve, niet alleen zonder voorkennis van de bediendens van de secretarye, die het opmaken en nazien alleen gedemandeert is geworden, maer ook zonder geregtelyke taxatie, van gemelde heer Sanders ingevordert en ontfangen hadde; zo is, tot weering van alle diergelyke, nu al te meermalen te vooren gekomen willekeurige handelingen, als niet alleen strydig met het deswegens gestatueerde door de hooge regeering dezer landen en dezen Raede, maar ook teffens in praejudicie der aen den Raed geaccordeerde leges en het salaris van de gesworen clercq te dezer secretary, goedgevonden den advocaat Schultz voormeld derwegens ditmael eenelyk te condemneeren in een boete van 25 rd^s, ten behoeve van den raedkamer, met serieuze recommandatie, zo aen hem, Schultz, als aen de verdere practizyns, zig in den aenstaende voor diergelyke ongepermitteerde gedoentens zorgvuldig te wagen en zulks op zodanige swaere correctien, als den Raed, na merite der misdaed, zal oordeelen te behooren.

28 Julij. *Vrijstelling van vreemde, Compagnie's schepen van de visitatie, voorgeschreven op 19 Februarij 1768.*

Dergelyke schepen kwamen »in geen comparatie met particuliere koopvaarders»; ook konden eventueele »sluikeryen

»by een trouw en attent toezigt van Comp^s onderhoorige, welke »er amptshalven tegen waaken” moesten, vertijld worden.

De Regering stelde zich dientengevolge tevreden met »een »schriftelyk declaratoir van het ingeladene”, door den commandant van eenig vreemd Compagnie’s schip af te geven, »om »daar van niets ter sluik te verhandelen, na het gearresteerde »op den 24^{en} November 1766”.

De commandant van een Engelsch Compagnie’s schip had pertinent geweigerd zijn schip te laten visiteren.

2 Augustus. *Nadere regeling der inkomsten van inlandsche krankbezoekers en leermeesters.*

Na resumptie van een extract uit de resolutien van den Gereformeerden kerkenraad, vervattende, dat de vier inlandsche krankbezoekers en houders der inlandsche doop-boeken ter deezer hoofdplaats, even als de inlandsche krankbezoekers op Purmerent, Weltevreden en Depok, met maandyks kostgeld mogten begunstigd worden en dat de gezaamentlyke inlandsche leermeesters alhier ten getalle van twintig en winnende ieder *f* 10:— ter maand, haare voorige gagie van rd^s 6 of *f* 14:8:— genieten mogen; zoo is, wyl in ’t eerste verzoek een voldoende evenredigheid resideerd, dog in ’t laaste niets voorkomt, dat moveeren kan om favorabeler te disponeeren, als ’t besluit deezer tafel van den 25^{en} July 1766 legt, goedgevonden en verstaan de inlandsche krankbezoekers en houders der inlandsche doopboeken te deezer hoofdplaats toe te voegen rd^s 4:37:— kostgeld ter maand of even veel als soortgelyke, ten eilande Purmerent en in de parochien Weltevreden en Depok dienst doende, genieten, mitsgaders aan al de tans in functie zynde inlandsche leermeesters alhier verhooging in gagie tot rd^s 5:— of *f* 12:— te geeven, onder verwagting, dat den kerkenraad het vereischte reguard op de recommandatie deezer regeering, vervat by opgemelde resolutie, zal geslagen hebben met zig voor geen luyaarts of die hen niet na behooren beieveren, te intercedeeren.

3 Augustus. *Bepaling, dat de rekeningen van voorschotten en salaris, door den secretaris, den gezworen klerk en andere suppoosten van het Collegie van Schepenen ten laste van practizijns uitgeschreven, na gedane insinuatie, sommatie en renovatie, »sonder verdere ofte »andere forme van procedures'', executabel zouden zijn, — mits vooraf behoorlijk goedgekeurd door gecommiteerde Schepenen.*

Bij den Raad van justitie bestond reeds eene dergelijke regeling »ter voorkoming van verkeerde practyken».

Zie deel VII, bladz. 408.

5 Augustus. *Bepaling, dat niet meer dan eene som van 5,000 rijksdaalders in handen van den secretaris van Boedelmeesteren mogt berusten.*

Een secretaris van genogemd Collegie had aan onverantwoorde vendugelden van hoedels, enz. eene schuld achtergelaten, groot 24,811 : 41 : — rijksdaalders, waarvan in vier jaren niet meer dan 10,252 : 25 : — rijksdaalders was teregt gekomen en dat nog wel onder cautie de restituendo.

De Regering vond daarom goed »voor den aanstaande te statuereen, dat zy [Boedelmeesters] moeten zorg dragen, niet boven de rd^s 5000 : — aan contanten onder haaren secretaris blyven, 't zy van ontvangen vendupenningen of andere boedelgelden, onder haare beheering gehoorde, en dus nog iets meer, als de bepaalde borgtogt voor dien bediende monteert; onder waarschouwing, dat al, het geue door hen meer dan rd^s 5000 : — aan haaren secretaris, 't zy voorweetend of uit gebrek van toezigt, gelaten wordt, zal blyven voor haare rekening en dus, wanneer daar uit in der tyd eenig ongeval meer mogte ontstaan, het verder agterstal door hen in officio uit privé beurs zal moeten vergoed worden, niet alleen door president en vice-president, maar ook door alle en een ieder der leden van 't collegie, onverminderd, dat de twee eerstgenoemde, na

het gearresteerde op den 10^{en} Maart 1780, ieder een differente sleutel van de geld-kist, onder haare verantwoording blyvende, moeten behouden”.

Zie ook bij 5 Junij 1780.

9 Augustus. *Wijziging van het bepaalde op 29 December 1767 nopens het onderhoud van wegen en vaarten.*

Heemraden der Bataviasche ommelanden vertoonende de genoegzaame onmogelykheid om van de bewooners aan beide zyden der Bacherachts- en Amanus-graften, item der rivier de Sonthaar en van de Oostkant aan 't Molenvliet de by resolutien deezer tafel van den 29^{en} December anno passato bepaalde recognitie-penningen in te krygen wegens het merkelyk onvermogen van verre de meeste, welke zonder ophouden den president van 't collegie geabordeerd hadden om van de betaaling bevryd te weezen, terwyl andere, welke voorheen eenige kosten hadden gedaan voor beschoeyingen, als andersins, niet onbillik doleerden van gelyk gesteld te weezen met zulke, welke dien-aangaande buiten lasten waren gebleven; invoegen tot heden niets meer ingekomen was als een sommetje van rd^s 84 : 10 : — van zes persoonen, behalven dat, wanneer alles op een eguaalen voet moest voorzien worden, de quotisatie (gesteld, dat ze ten eenemaal uit te voeren was) volgens een specifieke berekening niet genoeg zoude opbrengen tot goedmaking van de kosten, en dus verzogten om met nadere ordres gemunieerd te worden; zoo is, ter zaake de ondervinding doet zien, dat het nuttig voorgekomen project niet aan 't oogmerk beantwoorden kan, gelyk de heere Gouverneur Generaal ook, in overeenkomst van 't opgemelde, avanceerde van telkens door verzoekers en klaagers wegens de gemagte belasting opgehouden te zyn, goedgevonden en verstaan om, met alteratie van 't geciteerde besluit, genomen op den 29^{en} December anno passato, de ingelanden, welke huis, tuin of erf langs de Bacherachts- en Amanus-graften, item de rivier de Sonthaar en de Oostzyde van 't Molenvliet hebben, van de bepaalde quotisatie te ontheffen; maar hen,

gelyk ook de bewooners langs de Ooster cingel van deeze stad of van Heemraden tuin tot aan Jassebrug en vervolgens tot aan de brug, welke over de weg van Jacatra legt, even als pro dato, onder 't opzigt en gebied van Heemraden, elk voor zyn huis, tuin of erf, de weg en vaart in een behoorlyke staat van gebruik, 't zy met of zonder beschoeying, te doen onderhouden, het zy direct door de ingelanden zelfs of voor haare rekening door, des vereischt wordende, aanbestedingen van wegens het collegie; en, als een sequeele van dien, door Heemraden te laten terug geeven opgemelde rd^s 84 : 10 : —, door zes personen in voldoening van de opgelegde schatting voor dit jaar opgebracht; dog overigens, tot de mogelykste styving van haar kas, door de bewoners of eigenaars van de huizen, tuinen of erven, langs de Westkant van 't Molenvliet of aan de weg van Ryswyk paalende, ingevolge het meermelde jongste besluit een ryksdaalder voor de roede te laten opbrengen.

12 Augustus. Vergrooting van verstrekkingen aan de binnen- en buiten-hospitalen te Batavia.

Geresumeerd weezende een extract uit de resolutien van buiten-regenten van Comp^s hospitaalen, behelzende, dat de gezaamentlyke practizyns van het gasthuis binnen deeze stad verzoek gedaan hadden, dat, boven het maandelyks rantzoen van zestien kannen wyn tint en vyftig kannen wyn azyn, tot meerder nut van de impotenten nog mogten verstrekt worden agt kannen van eerstgemelden en vyf en twintig van laastgedagten drank; en dat hier toe niet alleen besloten was de gunstige dispositie deezer regeering te imploreeren, maar ook om, boven de gemaakte bepalingen by resolutien van den 25^{en} May en 1^{en} July 1756, een meerdere verstrekking, tot betere verschooning en zuivering van de zieken, aan de binnen-regenten van 't genoemde en ook van 't buiten-hospitaal op hunne daar toe gedane instantien te doen en zulks, mits het meerder getal van lyders in die gasthuizen, dan waar op de gedagte schikkingen gemaakt waren; zoo is daarom en dat, schoon het een en

ander tot meerder bezwaar van de Comp^e uitloopt, egter in geen aanmerking komt, als 'er het groot einde of het bedoelde nut van de zieken en gevolgelyk, onder 's Hemels zegen, minder sterfteus mede mag veroorzaakt worden, goedgevonden en verstaan voortaan 's maandelyks voor de impotenten in 't binnen-hospitaal te laten verstrekken 24 kannen wyn-tint met 75 kannen wyn-azyn en 's jaars 1000 matrassen, 4000 hemdden en 2000 broeken, item voor de zieken in 't buiten-hospitaal 300 matrassen.

7 September. *Voorschrift nopens het pro Deo procederen.*

Is in Raede van justitie goedgevonden en verstaan by deze tot narigt van de gezamentlyke secretary bediendens, practizyns en deurwaarders van dezen Raede te verklaren, dat, by aldien aen een der litigeerende parthyen zal wesen verleend acte pro Deo, de bekomen hebbende, het zy aanlegger, het zy verweerder, komende te succunbeeren, over de kosten van de processe, zo die van zyne zyde, als aen de kant van parthy adwers gevallen zyn, niet zal mogen aangesproken of geëxecuteerd worden.

^{3 September}
^{4 October} *Uitschrijving van een boete-, dank- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek eener retour-vloot.*

8 September. *Reorganisatie van de wapen-kamer te Batavia.*

Terwijl in 1757 niet meer dan 21,879 stuks „schietsgeweeren” bij die inrigting berustten, was het aantal daarvan in September 1768 tot 43,968 gestegen. Daarentegen was het werkvolk van 75 „koppen” en 55 slaven door sterfte en verzending naar buiten-kantoren op ult. Augustus 1768 gedaald tot 34 man.

De Regering besloot daarom:

1° met alteratie van 't gearresteerde op den 17^{en} Augustus 1757, aan den baas der wapen-kamer 's maandelyks te

- laaten verstrekken zes stukken guinees, gemeen gebleekt, of ander diergelyk lywaat en twee honderd vyftig kannen klapperolie of 72 stukken zulk lywaat en 3000 kannen, dan wel $33\frac{1}{2}$, aamen olie in het jaar, en zulks in proportie tot de altans in 't arsenaal te vindene circa 44000 schiet- en 26000 zydgeweeren in soort, buiten 3462 enkele sloten, enz.;
- 2° het benoodigde getal van Europische werklieden op de wapenkamer te bepaalen op 60, als 35 roerslotenmaakers, 7 laademaakers, 7 zwaartveegers, 3 patroontasse-maakers, 1 vyle kapper, 1 kruithoornmaaker, 3 geelgieters, 2 mes-semaakers en 1 chirurgyns instrument-maaker; en ten dien einde by de eerst af te gane petitie naar Nederland niet alleen te verzoeken, dat al het mogelyke door de directie der Hoog-Edele Heeren Zeventienen worde uitgevoerd tot een zeer noodig ontzet van ambagtslieden, maar dat, indien ook inzonderheid ginter gebrek mogte weezen om de noodige roerslotemaakers aan handen te krygen (waar van 'er hier tans niet meer dan 15 zyn), het hoogst-dezelve behaage in dies stede te meerder huisslotemaakers herwaarts te schikken;
- 3° intusschen de werkjongens, bestaande in 34, te augmenteeren met de wel eer ook geaccordeerde 33 koelies en den baas van de wapenkamer voor deeze laasten, als bereeds ook kundig om tot het schoon houden der geweeren, als anderzins, gebruikt te worden (en dus zommige bezigheden, alleen voor Europeërs geschikt, eenigzins draagelyk te maaken) te laten ontvangen 10 in stede van 7 stuivers 's daags, behoudende voor de eerste 34 werkjongens 15 stuivers 's daags; met qualificatie om, by overlyden en wegloopen, het op deeze bepaaing te houden, zoo lang de noodzaakelykheid het vordert;
- 4° of ten deezen einde, mitsgaders om het verdere ruuwe werk te verrigten, te accordeeren om andere 33 koelies in 't werk te neemen en successive te houden, daar voor naa gewoonte opbrengende 7 stuivers 's daags, en
- 5° te permitteeren om van de bekwaamsten uit de Europische

ambagtslieden twee te verkiezen tot opzigters over de slaaven of de werkjongens en koelies, item over de pakhuizen, waar in de wapengoederen geborgen zyn, onder hooger opzigt en verantwoording van den baas voornoemd.

20 September. *Last op de Samarangsche ministers volk van vreemde, Europesche schepen, aan land komende, niet aan te houden, maar »ten eersten» af te wijzen.*

23 September. *Interpretatie van het bepaalde op 15 Januarij 1765 nopens appellen.*

Wyl het niet minder nuttig, als gegrond voorkwam, voornamlyk ook ten belange niet altoos ooirbaar zoude weezen om provocatie te laten plaats hebben op vonnissen, zonder confessie geslagen, is overzulks goedgevonden en verstaan, met interpretatie van 't geresolveerde op den 15^{en} January 1765, tot narigt en observantie der collegien van justitie alhier te statueeren, dat het aan de beslissing en uitspraak dezer regering zal staan om iemand in appel of reformatie te laten ontvangen, die voor Schepensbank, na gevoerde extra-ordinair proceduures, zonder confessie crimineel gevonnist zy tot een mindere dan de doodstraf; terwyl het nopens crimineelee vonnissen en extra-ordinaire proceduures, op eigen confessie gewezen, in 't gemeen en de doodstraf includeerende in 't byzonder, op den ouden voet of de constante practyk gelaten wordt.

Hierop schreven Heeren XVII^{oen} in hunne missive van 25 September 1770: »Wy hebben met alle naauwkeurigheid geresumeerd de memorie, door de heeren Raden extra-ordinair, Havelaer en Fockens, ter uwer sessie van den 25^{en} September ingediend, rakende de appellabiliteit van crimineelee vonnissen, by Scheepenen te Batavia in extra-ordinaris proceduures buiten confessie van den gecondemneerde geweesen. nevens alle de papieren, daar toe behoorende. En by lecture

van uw besluit, ten voorsz. dage genomen, bevonden hebbende, dat daar by, tot dat onse decisieve ordre dienaangaande zal zyn ingekomen, gestatueerd is:

•dat het aan de beslissing van uwe vergadering zal staan
•om iemant in appel of reformatie te laten ontfangen, die
•voor Scheepensbank, na gevoerde extra-ordinaire procedures,
•zonder confessie, crimineel gevonnist is tot een mindere dan
•de doodstraf;

•en dat het nopens crimineele vonnissen, in extra-ordinaire
•procedures op eyge confessie geweest, in het gemeen en
•de doodstraf includeerende in het bisonder, op den ouden
•voet of dies constante practycq gelaten zal worden”;

zo hebben wy, na rype overweging van deeze hoog aangeleegen zaak, goedgevonden ons met dat besluit provisioneel te conformeeren, nothans onder deeze expresse bepaling, dat, alvorens finaal te disponeeren over het verzogte appel, UEdele, in conformiteyt van het geen hier te lande werd gedaen, zullen gehouden zyn op dat verzoek te requireeren het schriftelyk advies van den Raad van justitie des casteels Batavia, welk advies vervolgens in Uwe notulen zal moeten worden geinsereerd;

en, nadien vonnissen van Scheepenen, de doodstraf includeerende, niet kunnen worden uitgevoerd, voor dat die door UEdele zyn geapprobeert, zo verwagten wy, dat, wanneer van dusdanig crimineel vonnis appel werd vezogt of dat, by examen van de zaak, aan UEdele slegts bedenkelyk voorkomt, of niet van dat vonnis appel zoude behoren te werden verleend, UEdele voor al ook in die gevallen het advies van den Raad van justitie zullen inneemen; want, is het buiten alle tegenspraak, dat van crimineele vonnissen, waar by iemand tot eene mindere als de doodstraffe is gecondemneerd, appel in sommige gevallen kan en behoort te worden verleend, hoe veel te meer moet zulks niet plaats hebben met opzigte van doodvonnissen, waar van, na de executie, met geen mogelykheid eenig redres kan vallen en omtrend welke derhalven ook des te meerder omzigtigheid gebruikt moet worden.

Zie ook bij 19 Julij 1771.

27 September. *Geldelijke tegemoetkoming aan de predikanten te Batavia.*

Geconsidereerd, dat het in der daad met den staat der Indische gemeenten in 't generaal zeer zorgelyk wordt, zoo dat zommige geene genoegzaame ondersteuning kunnen krygen tegen afleidingen naar het Pausdom of tot verhoeding eener onweetenheid, waar van God zegt: myn volk gaat verloren, om dat het geen kennisse en heelt; men zwyge, om het evangelium te zien voortgeplant by blinde heidenen en verleide Muhametaanen; maar dat ook, in 't byzonder ter deezer hoofdplaats, van waar het gebrek naar elders diende vervuld, een schaarsheid zy, die, wanneer het de Hemel niet verhoedt, de wegen Sions maar al te zeer zal doen treuren; invoegen alhier in de Nederduitsche gemeente drie van de vyf leeraaren door continuele ziekten afgemarteld worden, de vierde mede geen van de sterksten en de vyfde hoog bejaard is; van de drie Portugeesche predikanten een almede bereeds één en dertig jaaren in deeze stad het evangelium heeft verkondigd en van de twee Maleidsche één, buiten menschelyke verwagting van herstel, aan een langduurige kwaal sukkeld, zonder dat in langen tyd het geroep der kerke uit deeze landen naar Europa: *komt over en helpt ons!* naar noodzaakelykheid schynt gehoord, gelyk daar toe, onder de middel oorzaaken, speciaal kan hinderlyk weezen de lasten van zulke, welke, zig hier niet gedragen hebbende, als een dienaar Christi betaamde, om hunne boosheden te dekken een kwaad gerugte verspreiden, hoe zeer andere braave mannen, gelyk men hoopt, een tegengesteld getuigenis geeven; of dat ook meer en meer tot afleiding strekt de geringheid der besolding naar evenredigheid van het duurkoop leven alhier, boven de verlaating van vaderland en maagschap en zulks onder een moreele zekerheid voor altoos, wyl het predikamt op zig zelfs geen gelegenheid overlaat om iniddelen te vergaderen, welke tot de terugreize kunnen doen denken: zoo is goedgevonden en verstaan by den eerst afgaanden brief aan de Hoog-Edele Heeren Zeventienien herhaalend en op het

nadrukkelykste haar Eerwaardens instantie te appuieeren tot de mogelyk spoedigste herwaarts schikking van een genoegzaam getal bekwaame en godvrugtige leeraaren, al ware het ook, dat de noodzaak vorderen mogte om recours te neemen tot proponenten of zulke, welke, naar de Nederlandsche kerken ordre, weegens zekere tydsbepalingen, plegtigheden, als anderszins, ginter nog niet tot leeraar kunnen worden heroepen, indien maar van dezelve verwacht kan worden, dat zy in deeze landen tot bevestiging en uitbreiding van Christus koningryk door *leer* en *wandel* zullen kunnen dienen; hoe zeer men anders ook gesteld zy op zulke, die (een wandel, gelyk het een dienaar van 't nieuwe testament betaamt, altoos vooruitgesteld), niet alleen verrykt met natuur-gaaven, geoeffende zinnen in 't woord der gerechtigheid hebben of magtig zyn in de gewyde schriften, na tot dezelve het zeer noodig fundament van de kennisse der taalen gelegd te hebben, maar die ook, kundig in diverse weetenschappen, alles haaren regten eisch (met, gelyk men zegt, uit eigen' oogen te zien) weeten te geeven of het overheerlyke van de natuurkunde met het aanbiddelyke van Gods wegen, door alle tyden heen in 't ondermaansche, voor al met zyn kerk gehouden, reedenmagtig weeten t'huis te brengen op het groote einde, waar toe de sterveling behoort te leeven; en dat het haar Edele Hoog-Agtbare tot dat groot oogmerk of om de lust op te wekken, dat zig arbeiders mogen opdoen om het heilig dienstwerk in deze vergelegent' wingewesten van Nederland te betragten, mitsgaders om de evangelie-dienaaren, welke 'er bereeds zyn, verder aan te spooren van met verdubbelde poogingen, ontlast van de zorgvuldigheden deezes leevens, haar kragten alleen of te beter tot nut van Gods kerk te besteden, als voorstanders van de waare godsdienst en inzonderheid als voedsterheeren van de om zielen voedsel roepende Indische gemeenten, behaagen mag de gagie van alle de predikanten, die uit Nederland komen, niet alleen te verhoogen van *f* 90: — en *f* 100: — tot *f* 120: — ter maand, maar ook te permitteeren, dat de geenen, welke alhier ter hoofdplaatze beroepen worden, onmiddelyk 'er op

f 150: — mogen winnen en, na dus drie jaaren dienst gedaan te hebben, f 200: —; met qualificatie aan deeze regeering tot het geeven van eenige meerdere emolumenten aan dezelve: mitsgaders dat de predikanten, welke drie jaaren in beroep op eenig buiten-comptoir zyn, verhooging in besoldiging tot f 150: — mogen verwerven.

En is, om al aanstonds eenige ondersteuning aan de Gereformeerde predikanten, te deezer hoofdplaats in de Nederduitsche, Portugeesche en Maleidsche gemeente werkelijk beroepen, buiten directe last van de Comp^e te bezorgen, nog op de propositie van den heere Gouverneur Generaal goedgevonden en verstaan van het groote capitaal, dat aan de diacony onlangs by erffenis is toegevallen tot wel ruim drie en een halve tonnen schats en door diaconen niet met securiteit kan worden uitgezet, ingevalle zy 'er al toe gequalificeerd wierden, 50000 rd^e of 30000 gekartelde Nederlandsche dukatons met primo October aanstaande tegen den gewoonen interest van $\frac{3}{8}$ perc^{to} 's maands voor de Comp^e aan te neemen tot een noodig emplooi by voorkomende gelegenheid, boven het gene, dat van de arme middelen, bereeds by de Comp^e van oudsher staande, renten wint; en 't bedraagen der interest van die 30000 dukatons, zynde 1350 gelyke ducatons 's jaars, tweemaal in 't jaar of onder ultimo February en ultimo Augustus, voor zoo verre dezelve verschenen is, aan den Gereformeerden kerkenraad af te geeven om door dezelve daar van onder den anderen dermaaten verdeeld en uitgereikt te worden, als haar Eerwaardens zullen oordeelen te behooren, wyl inzonderheid zommige het zeer noodig hebben en 't zelden aan dezulken zal ontbreeken, terwyl het teffens dienen kan om den yver, byzonder onder den presenten zwaaren last der bedieninge, op te wekken.

Bij missive van den 25^{en} September 1770 gaven Heeren XVII^{nen} aan de Indische Regeering te kennen, dat zij deze regeling niet konden goedkeuren, niet geïnformeert

zynde, op wat wyze en tot wat einde dat capitaal aan de »Diaconie is besproken».

Zie ook 28 Maart 1795.

10 October. *Instructie voor zeevarenden in dienst van de O. I. Compagnie.*

Zie bij ^{25 Maart}_{10 October} 1768.

14 October. *Oprigting van eene »beurs» of fonds voor de wagenverhuurders te Batavia.*

Gelezen zynde een request van de gezaamelyke wagenverhuurders binnen deeze stad, den burger capitein, Carel Jacob Dietz c. s., houdende verzoek, dat zy, volgens een onderling gemaakte overeenkomst, waar van zy, supplianten, het concept-opstel teffens overleidden, een beurs of kasse tot standhouding van den sedert eenigen tyd merkelyk deterioreerenden staat der wagenverhuurderyen mochten formeeren, waar by onder diverse, hen in 't particulier raakende, onverschillige schikkingen, ook de toeleg is, dat het getal derzelve in der tyd met een à twee vermindere, op voorkennis en toestemming van Heemraaden deezer stads-ommelanden; zoo is na deliberatie goedgevonden en verstaan het indiervoegen effect te laten sorteeren, onder communicatie aan 'tevengenoemde collegie by extract-notul, nevens copia van 't contract, wyl het eenlyk van consideratie voorkomende begrip tot vermindering der wagenverhuurderyen, niet alleen bepaald zy aan hooger goedvinden, maar dat ook de in zoo een geval daar door verminderende wagenpagt, over het getal der rytuigen te rekenen, te redresseeren zoude weezen met een evenredige schikking by verhooging op de in stand blyvende wagenverhuurderyen te maaken.

28 October. *Bepaling, dat Compagnie's wissels, afgegeven te Samarang, Cheribon en Bantam op Batavia, zonder korting zouden worden uitbetaald.*

By de Samarangsche ministers verzogt zynde, dat nopens

de volgens qualificatie ginder zonder korting of agio in 's Comp' kasse betaald wordende gelden op wissel naar deeze hoofdplaats ook het $\frac{1}{2}$ perc^o voor den kassier begrepen mogte weezen, wyl de geduurige en secuere gelegenheid, welke men daar heeft om gelden herwaarts over te maaken, de ministers van het noodige gerief zoude destitueeren; zoo is, wyl 'er in der daad geen genoegzaame reden overblyft om hen, die van 't gedagte $\frac{1}{2}$ perc^o voordeel genieten, te prefereeren boven de Comp' met relatie tot de gemist wordende 4 perc^o, voornaamelyk ingevalle het, gelyk men voorziet, obsteerde om by benoedigheid met contanten geassisteerd te worden en dit ook zyne betrekking tot Cheribon en Bantam heeft, overzulk's goedgevonden en verstaan om by het betaalen der wissels van Samarang, Cheribon en Bantam, niet alleen volgens het permanente gebruik, op de by resolutien van 6 December 1762 gemaakte bepaling rustende, geen agio ten laste der tellers te laten koemen, maar ook, met eenige alteratie van 't reglement voor de provisien der dienaaren te Batavia, ten aanzien van genoemde comptoiren niet af te doen trekken het half percent voor den kassier c. s., of aan de houders der wissels zonder eenige korting alhier te laten restitueeren, 't gene op voormelde plaatzen in Comp' kasse ontvangen wordt.

1 November. *Mantregelen in het belang van zieken aan boord van Compagnie's schepen.*

De overheden van schepen en mindere vaartuigen werden, in overeenkomst van de oude ordres, mits deezen op het nadrukelykste gelast om, buiten de altoos vereischte zorge voor den welvaart uwer onderhoosigen en principaal nopens het gene, dat tot nut van de zieken strekken kan, ook inzonderheid aan de chirurgyns niet alleen vryheid te geeven om de zulken, welke beginnen te herstellen, dermaaten lang impotent te houden tot hunne voorige kragten wedergekegen hebben (ten zy de uiterste noodzaakelykheid het anders vordert), maar om ook de zulken, welke te zwak zyn om de gewoone spys

voor de gezonden te gebruiken, ligt'er voedsel door de chirurgyns te laten bezorgen, in allen gevalle behoorlyk doende verstrekken het gene voor de zieken medegegeven en door de chirurgyns gevraagd wordt; steeds ten uitersten attent zynde, dat de koperen' ketels, pannen, kastrollen, enz., waar in voor de equipagie in het gemeen het eeten wordt klaar gemaakt, wel vertind zyn, zuiver gehouden en het eeten, gedurende het nog warm is, 'er uit genomen of geschept worde.

Nog gelastte de Regering den »eersten geneeskundige" van elken bodem »niet alleen om, gelyk het zyn pligt alzins medebrengt, de uiterste zorg en oplettendheid te betragten wegens al het gene, dat tot herstel der onder zyn verantwoording komende zieken strekken kan, en zulks ook inzonderheid om een behoorlyk gebruik te maaken van de spyze en drank, voor de equipagie in het gemeen en de zieken in het byzonder medegegeven wordende, zig deswegens naar vereisch adresseerende aan den eersten gezaghebber of ook wel, des noods, aan den scheepsraad, maar om ook ten eersten na zyne aankomst alhier ter hoofdplaatze, 't zy uit Nederland, 't zy van eenig buiten-comptoir arriveerende, aan den heer Gouverneur Generaal schriftelyk te berigten, of hy eenige klagten tegen de scheeps-overheden heeft over het onthouden van het noodige aan de zieken? en zoo ja, waar in zyn bezwaar bestaat?"

1 November. *Bepaling, dat kassiers en boekhouders van vendumeesteren door de Regering zouden worden benoemd.*

Door zyn Edelheid in overweging gegeven zynde het nuttige om bepaaldelyk aan deeze tafel te disponeeren over het kassier- en boekhouderschap onder de respective vendumeesteren, in plaats van het aan haare willekeurige schikkingen of ook wel aan den ouderdom van dienst, als anderziats, te laten; zoo is goedgevonden en verstaan tot kassier en boekhouder van de vendupenningen te benoemen den tweeden vendumeester, Henrik

Kelman, mits dat de anderen ook ten allen tyde toegang tot de kas behouden of naar dies staat onderzoek kunnen doen: met last, dat deeze daar en tegen ('t zy 'er 2 of 3 vendumeesteren zyn) vacceeren by het verkoopen van losse goederen, zoo aan als buiten haare wooningen, en de kashouder eenlyk by het opveilen van vaste effecten, alles onverminderd onderlinge hulp by ziekten of wettige afwezigheid en gelyke verantwoording voor wanbetaaling der vendupenningen; terwyl daar en tegen de gene, die goederen aan zyn huis opslaat, voor dezelve responsabel zy.

18 November. *Voorschrift nopens handel in Westersche lijnwaden.*

Door den heere Gouverneur Generaal in aanmerking gebragt zynde, dat het vierde artikel van het onder den 11^{en} Juny 1767 herdrukte korte uittrekzel van de ordres op de vrye vaart om de Oost en Noord van Indie, steunende op het geresolveerde ter zitting van den 12^{en} July 1789, door de niet ten eenmaal geweerd kunnende worden ongepermitteerden handel in Westersche kleeden nu en dan eenige bedenking geeft, of al de lywaaten, welke van hier naar de Oostersche quartieren gebragt worden, wel van de Comp^e ingekogt zyn; en dat, wyl dit byzonder van de grove lywaaten prejudiciabel is te agten, het aan zyn' Edelheid best voorkwam, dat, gelyk wel eer, de particuliere vervoer derzelve van deeze hoofdplaats naar de groote Oost en Noord van Indie verboden wierdt; zoo is, dien conform. goedgevonden en verstaan om, met standhouding van de ordre, dat geen handel in Surattesche zyden kleeden en Westersche lywaaten, hoe ook genaamd, als van de Comp^e ingekogt, mag gedreven worden, nog buiten eenige voorwaarden of volstrekt te verbieden, dat het volgende geweeft van deeze hoofdplaats niet naar de groote Oost en Noord van Indie door particulieren mag worden vervoerd, te weeten:

gemeen of grof Bengaalsch guinees,
 " " " " gerras,

gemeen of grof Bengaalsch salempoeris,	
» » » »	zaanen,
» » » »	baftas,
» » » »	dongrys,
» » » Cormandels	guinees,
» » » »	salempoeris,
» » » »	parcallen, en
» » » »	dongrys,

sub pene van confiscatie en verbeurte van het viervoudig bedragen daar en boven; en derhalven hier na het opgemelde 4de artikel te altereeren en te amplieeren.

18 November. *Voorschrift nopens eischen van houtwerken.*

Mits de veelvoudige onderscheiden bepalingen, welke by het eïsschen der houtwerken en voor al der balken van de buiten-comptoiren gedaan worden, die, ongerekend de excessief gevraagd wordende quantiteiten, niet weinig hinderlyk zyn om te voldoen, het gene zoude te zenden en by een goed overleg te gebruiken zyn, door den heere Gouverneur Generaal overgelegd weezende een berigt van den opperkoopman en fabricq, Gerrit Hendrik Pruimers, nopens de gewoone lengten en dikten der balken, zwalpen, enz., die, op Java's Oostkust en Cheribon gekapt, ter deezer hoofdplaats Comp^s wege aangebragt en ook alhier ingekogt worden; zoo is, conform de propositie van hooggedagte zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan het gedagte berigt van den fabricq, Pruimers, aan de ministers en bedienden van zulke comptoiren te zenden, welke houtwerken van eenige consideratie van deeze hoofdplaats komen te requireeren; met last, dat zy by haare eïsschen, onder meer geordonneerde pligten in dit stuk, geen balken, zwalpen, enz. van een andere lengte en dikte vorderen, dan de daar by opgegevene, dan wel ook tot reparatien en voornaamelyk in het formeeren van een bestek tot het extruereen van eenig werk zig rigten naar de maat der houtwerken, die te krygen zyn.

18 November. *Bepaling, dat op Timor geene slaven meer voor Compagnie's rekening ten behoeve van Banda zouden aangekocht worden.*

Ten gevolge van de meestal slechte constitutie dier slaven leed de Compagnie met dien handel groote verliezen.

22 November. *Verbod tegen den uitvoer van Westersche lijnwaden uit eenige Oostersche provincie naar eene andere.*

Gezien zynde, dat op Banda nu en dan permissie verleend wierd om Westerse lynwaten, speciaal blauw guinees en salempeëris, naar Amboina en Ternaten te vervoeren, ten aanzien van 't eerste gouvernement strydig tegen het besluit deser tafel van den 17^{en} Augustus 1753, om, ingevolge het goedvinden der heeren Meesters, de pryzen der doeken in de grootè Oost op een eguaale voet te houden, maar ook, naar het gevoelen der meerderheid, in 't algemeen niet inschikkelyk, dat van 't eene comptoir naar 't andere van dien oort Westers geweeft gebragt word, wyl het ten aanzien van d'eisssen en voldoeningen onzekerheid geeft en het oogmerk, byzonder in deeze tyden, waarin men schraal van gewilde, grove lywaaten word voorzien, ruim zoo sterk legt om elke provintie naar mogelykheid te gerieven, als op d'uitterste winst te cyfferen; zoo is, zonder dat de reflectie op de vryheid in den koophandel ten deezen helange konde overwegen, ten vervolge van het gearresteerde op den 17^{en} Augustus 1753 goedgevonden en versiaan den ministers in de vier Oostersche gouvernementen en de bediëndens te Timor aan te schryven, dat gene Westersche lywaaten, schoon daar ook direct van de Comp^e ingekogt, van onder 't eene gebied naar 't andere door particulieren mogen vervoerd worden en dat derhalven de kopers by s'Comp^e vendutiert, als andersints, daarvan moeten worden gepre-advverteerd of aangezegt, dat het gekogte niet verder sleet mag

vinden als onder 't ressort van elk der respectieve gouvernements en opperhoofdy voornoemd.

22 November. *Toekening van $\frac{1}{5}$ van het opvat-loon van gedroste slaven aan de kommandanten van buitenposten.*

Mits de verschillen, welke dikwerf ontstaan over het afbrengen van weggelopen slaaven tusschen den opspeurder of ontdekker van dezelve en de commandanten der respectieve posten, waar assistentie tot het afbrengen word verzogt, is, conform de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan te statueeren, dat die in de omme- en bovenlanden deezer hoofdplaats, 't zy op het platte land, 't zy op de zuikermoolens, campongs of waar het ook boven de buiten posten weezen mag, een weggelopen slaaf komt te ontdekken en by den commandant van de naast by gelegen post brengt om desselfs assistentie tot transport stedewaarts te verwerven, daar voor aan dien commandant zal moeten afgeeven een vyfde gedeelte van de gestelde premie, welke den eigenaar van zoodanigen gedrosten lyseigen verplicht is te betaalen, of wel drie en een kwart rixdaalders van de vyftien, twee van de tien en een van de vyf rixd^s; gelyk daarentegen de commandant, zonder iets verder te pretendeeren, iemand van de post moet mede geven tot faciliteering van den afvoerder opgevatte slaaf, tot hy in syns meesters hand overgeleverd en de premie van dien eigenaar ontvangen, dan wel, by onwillige betaaling of 't niet ontdekken van den eigenaar, in 's Comp^s ambagts-quartier overgebracht en daar betaaling erlangd zy.

29 November. *Last op de buiten-kantoren, waar de Compagnie's slaven onderrigt in ambachten kregen, aan dezes geene andere ambachten dan het metselen en timmeren te leeren.*

Het aanleeren van andere ambachten, vooral van het smeden,

achte men minder wenschelijk.

Wegens gebrek aan Europesche werklieden waren die slaven op menige plaats »d'eenigste uitweg om het gaande »te helpen houden».

Voor Batavia gold het vorenstaande niet, »wyl de incon- »venienten hier zoo zeer niet ondervonden worden».

Zie ook bij 12 Augustus 1765.

Aangezien het vinden in Nederland van bekwame ambachts- lieden, genegen om naar Indië te gaan, hoe langer hoe moeilij- ker werd, is in Julij 1771 bovenstaande last, op verzoek van Heeren XVII^{ten}, vernieuwd.

30 November. *Voorschrift nopens de visitatie van pro-
tocolen van Notarissen.*

Is in Rade van justitie deses casteels goedgevonden en verstaan de respective notarissen te deezer steede op de audientie van de roll aen te seggen, dat zy lieden in den aanstaande niet meer door heeren commissarissen, tot het houden der kleyne roll maandelyx gecommiteert, sullen worden gedaen insinueeren de tyd, wanneer haar Edele Agtbare sullen gelieven goed te vinden haare prothocollen te examineeren, maar dat welmelde heeren commissarissen sulx sullen doen op onverwagte tyden en na hun Agtbares goedvinden; ten welken einde dan ook al verder verstaan is de gemelde notarissen te demandeeren omme, ingevolge hunne pligt, te zorgen, dat met primo van de maand haare prothocollen en registers van de jongst gepasseerde maand, conform de ordres, door haar Hoog Edelheeden in deesen Raede successive verleend, behoorlyk om gevisiteert te kunnen worden, niet alleen in gereedheyd syn gebragt, maar dat deselve ook altoos klaer leggen en de nodige ordre aan hunnen gesworen clercq, wiens post het is, by de absentie van de notarissen, praesent op het comptoir te weesen, verleent word, op dat heeren commissarissen by hunne komste (schoon ook in absentie van de notarissen) ordentelyk gerecipieert en immediaat in staat gesteld worden tot de examinatie van haer

prothocolen en register van de jongst verstreeke maand; alles op sodanige poene, als deesen aangaende reeds gesteld off by den Raed, na gedaene rapport door heeren commissarissen, goedgevonden zal worden teegens de overtreeders van deeze ordre te statueeren.

6 December. *Vrijstelling der betaling van hoofdgeld voor de Chineesche »hoofden van tien«*

Op een request van den capitein en lieutenant der Chinese natie alhier, behelsende een beschryving van de moeite en zorg, welke de Chineesen hebben, die als hoofden van tien, ingevolge het geresolveerde ter zitting van den 21^{en} July 1767, de campong bewaaken en als voorgangers by het probeeren en 't gebruiken der brandspuiten dienen moeten, met verzoek, dat deeze, zoo tot een belooning, als meerder aanmoediging, mogten worden bevryd van de betaaling van 't hoofdgeld, te beginnen met het nieuwe jaar of d'aanstaande verpagting; is, om de door de supplianten geopperde wigtige motieven, welke het zeker onafscheidbaar minder rendement van de pagt naar billikheid overhaalen, goedgevonden en verstaan te statueeren, dat de Chineesen, welke nu en in 't vervolg als hoofden by tien andere van die natie dienen ter bewaaking van haar campong en 't behandelen der brandspuiten, voortaan, zoo lang zy als zoodanig fungeeren, geen hoofdgeld behoeven te betalen, te beginnen met primo January eerstkomende af; en dus de liefhebbers tegen d'aanstaande verpagting onder ultimo deeser maand t'advertieren, dat die het hoofdgeld der Chineezen pagt, verdagt moet weezen, dat aan meermelde opzigters over tien maandelyks hoofdbriefjes voor niet moeten worden afgegeven.

Zie ook bij 9 Februarij 1745.

6 December. *Voorschrift nopens de titulatuur van den Raad van justitie te Batavia.*

Ingekomen zynde een extract uit het memoriaal van het

by den Raad van justitie deeses kasteels op den 16ten November laatstleden geresolveerde, houdende klagten over de willekeurige handelingen van sommige collegien van justitie op de buiten comptoiren in haare aan welmelde Raade geaddresseerde missives ten aanzien van de titulatuure door de leden van dien dan eens onder meer te noemen Edele Achtbaare Heeren, daar en teegen ook Edele Heeren en zelfs Eerwaarde Heeren, leggende ten dien einde een collectie van die differente schikkingen over, met versoek om gemaintineert te worden by het prerogatief, hen deezen aangaande al van deeze regeering in 't jaar 1626 en nader in anno 1743 geaccordeert; zoo is, dien overeenkomstig, goedgevonden en verstaan by extract deeses circulair te gelasten, dat de respective collegien van justitie op de buiten comptoiren, by 't schryven haarer brieven aan den Raad van justitie deezes kasteels *of die zich aan deselve adresseert*, zich voortaan zullen hebben te bedienen van de volgende titulature, als in 't hoofd der brieven: Batavia, den WelEdelen Heer Mr N. N., president, en d'Achtbaare Heeren raaden van justitie des kasteels aldaar; (lager) WelEdele Heer en Achtbaare Heeren; (in 't midden) UwelEdele en Achtbaare; (en onder) UwelEdele en Achtbaarens dienstwillige dienaaren; wel verstaande, als de president geen Raad van Indie is, wyl by 't contrarie de titul van WelEdel Gestrengen Heer aan denzelven moet worden gegeven.

6 December. *Vernieuwing van het bepaalde op 20 Augustus 1743 nopens eischen.*

Door den heer Gouverneur Generaal in aanmerking gebragt zynde, dat de permanente ordre om by de eisschen, buiten meer, in een colom bekend te stellen, hoe veel van het getischt wordende in de vyf naastvoorgaande jaren, door den anderen geslagen, vertierd of verbruikt zy, al weder op verscheiden plaatsen in non-observantie kwam en wel voornaamelyk ten belange van d'equipagie-goederen, tot geen geringe hinder om niet de mogelykste nauwkeurigheid schikkingen tot voldoe-

ning te maaken; zoo is, met renovatie van de dientwegen gemaakte bepaling by resolutie van 20 Augustus 1743, goedgevonden en verstaan den ministers en bediendens op de buiten comptoiren te gelasten om, tot wegneeming of verhoeding van het ongenoegen deezer regeering, attent te weezen, dat by het formeeeren harer eisschen, onder anderen, volgens de gereiteerde ordres moet worden bekend gesteld het vertierde of verbruikte in de vijf naastvoorgaande boekjaaren, door den anderen geslagen, van 't gene tot den handel en in de huishouding gevorderd word, speciaal ook ten aanzien der equipagie-goederen.

6 December. *Verbod voor de Jakatrasche en Preanger Regenten tegen het leveren van indigo, derde soort.*

De Regering vond goed deze Regenten »door den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander te doen aankondigen, dat voortaan geen indigo, derde soort, meer door hen moet worden geleverd en dat men, dezelve by sortering vindende, aan hen zal te rug geven, *met ordre*, dat overzulk de partyen afzonderlyk moeten worden gehouden om de leveranciers daaraan te kennen”.

Zie ook bij 19 Julij 1768.

8 December. *Vrijstelling der leden in den Raad van justitie te Batavia van het betalen van wagenpacht en »oorgeld”.*

Geconsidereert zynde, dat het geen tegenspraak lydt, hoe de ordinaire en extra-ordinaire leden in wélmelden Rade, buiten tusschenkomst van niet minder toevallige, als ongewoone voordelinge eveneménten, in een zeer bekrompen staat, niet wel compatibel met haar gedistingueert character, haar dagen in deeze gewesten moeten eindigen, en dat dus niet alleen geen reden overblyft om d'instantien van Haar Achtbaarheden niet te appuyeren, hoe zeer het ook anders te onstade komt, dat in 's Comp's beurs verder moet worden getast; maar dat, schoon wel eer

vast gesteld wierd om niemand van de wapenpagt meer te eximeeren, het door den Raad bygebragte echter ook van zoo veel klem zy, dat zeker aan de permanente leden geen minder douceur kan worden toegevoegd, als door een noodzaakelykheid aan de predikanten gegund wierd, behalven dat meer dringende omstandigheden sedert dien tyd nog alteratien deswegens hebben doen maaken; zoo is goedgevonden en verstaan den Hoog Edele Heeren Zeventienen by eerst af te gaan schryven met alle empressement te verzoeken, dat het hoogstdezelve behaage den ordinaire en extra ordinaire leden van meermele Raade dusdanige vermeerdering van inkomsten toe te voegen, als haar Edele Hoog Achtbaare zullen oordeelen te behooren en noodig te weezen, om daar uit voor haar te vinden een ordentelyk bestaan, overeenkomstig en betamende aan het character, dat zy bekleeden.

En dezelve al aanstonds of met het begin van 't aanstaande jaar 1769 en voortaan te bevryden van de betaaling van wagenpagt en oorgeld, onder de restrictien, vermeld by resolutien van den 5^{en} February deeses jaars, mitsgaders daarvan aan Heemraaden der Batavise ommelanden tot naricht kennisse te geeven.

Bij missive van 25 September 1770 hebben Heeren XVII^{en} deze vrijstelling goedgekeurd.

8 December. *Wijziging van art. 14 der orders nopens de vrije vaart om de Oost en West, vastgesteld op 11 Junij 1767.*

Door den gouverneur van Java's Oostkust verzogt zynde, dat, om te beter recherche te kunnen doen wegens de af- en aanvaart van de overwal nopens de daarby inzonderheid vermelde zwervers en ook by tyds een oog in 't zeil te kunnen houden tegen overbodigen uitvoer van ryst, niet alleen tot een permanente wet mogte werden gesteld, dat, gelyk pro

dato het herdrukt kort uittreksel van de ordres op de vrye vaart om de Oost en Noord van 11 Juny 1767 plaats moest hebben, ook voortaan alle vaartuigen, naar Mallakka willende, op Samarang een pas haalen, maar dat teffens alle andere kielen, die naar de overwal zoeken te stevenen, zich daarvan ten genoemden hoofd-comptoire of te Sourabaya en Grissé moeten voorzien, te meer, wyl na die schikking de pagten gemeind zyn; want dat, ofschoon het oude gebruik nog wel in train is gebleeven, de kragt van de wet ter zaake voorsz. 'er wel toe noodig' zy; zoo is, uit hoofde van dat geallegueerde, als verre te prefereren boven het behoud van eenige, misschien meerdere tollen op Mallakka en Makasser, uit nadenkelyke oorzaken goedgevonden en verstaan om, met eenige alteratie van 't gearresteerde op den 7^{en} April 1767, het 14de artikel van gedagt kort uittreksel van de ordres op de vrye vaart om de Oost en Noord, gedateerd 11 Juny daaraan, dusdanig te amplieeren met by dies inhoud, te weten: »van Java »mag niemand afvaaren als van plaatsen, daar de Comp^e residentien heeft”, te voegen: »inzonderheid niet naar Mallakka, als »met een pas van Samarang, en ook niet naar de overwal, »als al mede met een pas van daar of, in dit laatste geval, »van Sourabaya of van Grissé”.

23 December. *Verpachting van de gemeene middelen van het koningrijk Jakatra voor het jaar 1769.*

De wijzigingen in de pachtvoorwaarden waren ditmaal de volgende:

dat de pagter van den boom vryheid heeft om, op de van de reede binnen de rivier komende Compagnies losvaartuigen en ook aan de respective Compagnies pakhuizen van zyne bedienden te plaatzen by het afscheepen van goederen naar boord, zonder onderscheid van schepen en mindere vaartuigen, van waar iets met Compagnies losvaartuigen komt of naar welke het gebragt wordt, ten einde in het een en ander geval toe te zien, of 'er ook, tot fraudeering van den tol en tegen

de ordres, particuliere, dan ook wel contrahande goederen onder die van de Compagnie mogten worden in- of uitgevoerd; waar omtrent hy niet alleen mag en kan opschryven, wat ontlost of ook ingeladen wordt, om het te confronteeren by de kasteels opperkooplieden tegen de los- en gelei-briefjes, maar weswegens ook tot zyn narigt diendt, dat met gedagte Compagnies vaartuigen geene goederen van particulieren van of naar boord mogen worden vervoerd, als van de heeren der hooge regeering en die tot het lighaam derzelve behooren, item de gepermitteerde lasten van het hoofd over Compagnies zeemagt, den commandeur en vice-commandeur en den schipper of gezaghebber van schip of minder vaartuig, mitsgaders de bestelgoederen, welke met schepen, van de West van Indië komende, aangebragt worden; welken aangaande hy, pagter, ook toe moet zien en aan den heer Gouverneur Generaal waarschouwen, ingevalle verder of ander gebruik van meer-melde Compagnies losvaartuigen mogte worden gemaakt;

dat hy, pagter van den boom, om tegen slukeryen te helpen waaken, by het nazien der passeerende particuliere goederen mag en moet doen openslaan de sponzen der vaatwerken, zonder onderscheid, en dus niet alleen waar in drooge, maar ook natte waaren voorgegeven worden te zyn, en zulks te meer, wyl ook onder den verboden uitvoer de syroop begrepen is geworden, ten voordeele van den aanhaaler voor de helft;

dat wyders, tot des pagters narigt, de volgende *groe* lywaaten niet meer door particulieren van hier, nog naar de groote Oost, nog naar Timor mogen worden uitgevoerd, naamelyk Bengaalsch guinees, gerras, salempoeris, zaanen, bastas en dongrys, item Chormandelsch guinees, salempoeris, parkaellen en dongrys, sub pene van confiscatie en verbeurte der viervoudige waarde; gelyk ook, buiten meer, onder de zelfde bedreiging verboden is de invoer van katoenen' gaarens, 't zy wit of gecouleurd, door particulieren van plaatzen, alwaar de Compagnie gezeten is; en de particuliere aanbrengh van tarwe, 't zy waar van daan ook;

dat, met opzigt tot het hoofdgeld der Chineezen, de zulke

van betaaling vry gesteld zyn, welke in de Chineesche campang als hoofden van tien en de wagt waarneemen, aan welken derhalven de hoofdbriefjes voor niet moeten worden afgegeven:

en dat, op Macasser weder jaarlyks een Chineesche jonk mogende komen, van de tabak, welke daar maele aangebragt wordt, ook door den pagter van het kerven der Chineesche tabak mag of moet worden gehest een geregte tiende,

23 December. Verbod tegen den uitvoer van Batavia ter verkoop van grove lijnwaden.

Een ieder wordt verboden om de volgende grove lywaaten van deeze hoofdplaats naar Amboina, Banda, Ternaten, Macasser en Timor ter verkoop te verwoeren, te wecten: Chormandelsch guinees, salampoeris, parcallen en dongrys, item Bengaalsch guinees, gerras, salampoeris, zaanen, bastas en dongrys, alles, als gezegd, voor zoo verre het grove of gemeene soort zy; en zulks sub pene van confiscatie en verbeurte van het viervoudig bedraagen, voor die onderstaan magte hier tegen te handelen.

27 December. Vernieuwing der plakaten tegen het maken en verkoopen van vuurwerk, enz.

1769.

$\frac{2}{w}$ Januarij. Verbod tegen den import op Java van kèpang's of piti's.

Gelezen zynde een aparte brief van den gouverneur van Java's Oostkust, principaal behelzende voordragt tot d'introductie van duiten en penningen in den Oosthoek, onder de volgende aanmerkinge:

dat altans in den Oosthoek roulleren groote 1200000 Spaanse

reaalen aan kippings, waar van de kleinste helft in Palembangse en d'andere in Chinase, Tonkingse en Japanse soorten zouden bestaan; dat d'eerste, als van gecomponeerde slegte specien, zich in een getal van twintig jaaren by den coers geheel verliezen;

dat den principaalen handelaar van die kippings geacht word te zyn het hoofd der Chineesen op Palembang, zonder dat 'er de Sultan direct van jouisseert:

dat men al lang in den Oosthoek een aversie tegen die kippings heeft laten blyken, waar door z'ook al een geruimen tyd 100 p^s op een Spaanse mat lager staan als d'andere soorten;

dat in het algemeen verlangt word dezelve uit den coers mogten raaken, en

dat, om het biljoen verklaaren, met het in dies plaats in coers doen brengen der duiten, niet te hard te doen vallen, zyn Edelheid, op ingenoomen advies van zulke, welke door een locale kennis, als andersints, daar over op de zekerste gronden konden oordeelen, item tot het spoedigste succes, bepaelder proponeerde d'interdictie van den invoer der Palembangse kippings; de biljoen verklaring van die 'er altans van die soort in den Oosthoek zyn; en d'inwisseling der goede onder dezelve, in een te stellen tyd van vier maanden, van de geene, die 'er genegen toe mogten weezen, te weeten 2000 zulke kippings tegen 240 duyten;

met byvoeging, dat, op een genoome proef, 2000 zulke kippings gegeven hadden 4 katjes zuiver geel-koper en dat die quantiteit, ginter op een Spaanse reaal of 240 duiten gewardeerd wordende, gevolgelyk geen verlies by versmelting zoude veroorzaaken, maar wel de advance op de uitgave der duyten bezorgt werden;

dog dat het koper aldaar ten gouvernemente in geen een a twee jaaren zoude kunnen worden van de hand gezet en dus daarvoor een uitweg elders ter assistentie noodig was;

mitsgaders dat ten spoedigsten vereischt wierden voor 150000 Spaansche reaalen of f 225000 Nederlandsch, dan

wel f 450000 aan Indis geld aan duiten, het zy ter inwisseling van de kippings zelfs of suppleering van de schat, die biljoen verklaard word en van buiten geen toevoer meer te wagten heeft; yoorts ten minsten binnen het half jaar voor 50000 Spaanse reaaalen of f 75000 of f 150000 aan duiten en over een jaar met nog 100000 dito reaaalen of f 150000, dan wel f 300000 aan meermelde kopere munt, wanneer vervolgens gelegenheid zoude weezen om op te geeven, wat jaarlyks tot fournissement van die specie noodig was;

terwyl zyn Edelheid al verder avanceerde, dat d'aangeroerde zwaarigheid over den mogelyk geen te spoedigen uitweg met het geel koper te minder word, door dat (voor zoo verre men veronderstellen kon) de gegoede lieden de versmelting der kippings voor zich zelfs prefereren zouden en dus de al aanstonts benoodigde voorsz. somme van 150000 Spaanse reaaalen aan duiten niet geheel ter inwisseling emplooi zoude vinden;

onder byvoeging ten besluite, dat, by 't succes der afschaffing van de Palembangse kippings, naar verwagting weinig zwaarigheid in der tyd zal overblyven om d'andere kippings ook uit de wandeling te krygen, dog dat dit nog in geen consideratie heeft kunnen komen, wyl men wist hier geen duiten genoeg aan handen waaren, als mede dat het in allen gevalle zeer te stade zoude komen, wanneer men even veel penningen, als heele duiten meester was, wyl d'eerste niet alleen in een meer gelykstandig getal met de kippings staan, maar zelfs meer daar van op een Spaanse reaal gaan, 't gene dus zeer faciel voor den gemeenen man zoude weezen;

en dat zyn Edelheid niet zoude durven onderstaan het geproponeerde in train te brengen, indien niet in den tyd van een half jaar met 150000 Spaanse matten en dan nog in die van anderhalf jaar successive met een gelyk getal of te zaamen f 900000 Indisch, dan wel f 450000 Nederlandsch geld aan duiten voorzien wierd.

Waar over gesproken en niet minder by het heilzaam oogmerk van 't project, als de requisiten om het ten besten

in train te brengen in overweging genomen zynde, dat, hoe advantageus dese affaires by succes wezen zoude, egter in aanmerking, zoo niet in oppositie komt :

Eerstelyk : dat men, geene penningen aan handen hebbende, dit al aanstonds als een der hinderpalen zig opdoet.

Ten tweeden : dat het uitterste termyn, waar inne men de voorschreeven opgetelde somma van *f* 900000 Indisch geld aan duiten en penningen op Java soude moeten bezorgen, komt te staan op primo September 1770.

Ten derden : dat men niet meerder aan handen hebbende dan *f* 698115:18 na evengemelde waarde, buyten *f* 14027 Hollands of *f* 28054 Indisch geld, die men op den eysch, in October 1766 afgegaan, eerstdaags kan verwagten, op die somma te kort komt een bedragen van *f* 173790 : 2.

Ten vierden : dat voor den jaare 1769 in 't geheel geen duyten, nog penningen gevordert zyn ; en dat, alshoon de heeren Meesters behagen mogten de jongste gepetitioneerde een thou aan penningen te voldoen, men deselve niet in 't geheele montant kan te gemoet sien voor ten vroegsten in het laatst van het jaar 1770 en het voorjaar 1771.

Ten vyfden : dat by de voorgestelde inwisselingh van 2000 Palembangse kippings voor 240 duyten den presenten besitter van gemelde kippings al aanstonds zoude moeten ondergaan een verlies van drie quart van zyn capitaal of wel 75 perc^o.

Ten sesden : dat men niet wel verwagten kan, dat den Javaan so ongevoelig zoude zyn so een important nadeel t'aanschouwen en niet wel innerlyk inclinieren dese schade op de eea of andere wyse, die de Comp^e somtyds tot ondiens en tot het dragen van eenige onaangenaame lasten ter stilling van bewegingen soude kunnen strekken, te ontduyken.

Ten sevenden : dat de quantiteit geel koper, die, na de gedane beschryving van de veelheyd der Palembangse pitjes, conform de geproponceerde inwisselingh, soude worden by een gebragt, wel belopen zoude ses duysent picols en dat het picol te staan zoude komen op een en dertig en een quart rd^t.

Ten agtsten : dat, den heer Vos geene gelegentheyd om

deselve op Java in een à twee jaaren weder van meester te doen veranderen kunnende vinden en dus daar toe hulpe nodig hebbende men nogh hier, nog elders anders, 't zy om de West, om de groote Oost of om de Noord, daar toe occasie uydenken kan en dus daar mede mogelyk jaren na den anderen soude blyven sitten, sonder vooruytzigt van dies verkoop.

Ten negende: dat, ongerekend dit alles, voornamentlyk behoord gereflecteerd te werden op de voorwaards geciteerde betuygingh van den heer Vos, by zyn Edelheids voorschreven missive, in deezer voegen:

egter zoude ik niet durven onderstaan het geproponeerde in train te brengen, zo ik niet met 150000 Spaanse matten in den tyd van een half jaar en dan nog in die van anderhalf jaar met een gelyk getal successive kan voorzien werden, en wel op zyn minst direct in een tyds gewrigt met 100000, dat te samen negen thon aan dnyten en penningen, als voorzegt, komt uyt te maken;

zoo is, niet tegenstaande alle de opgetelde motiven dese vergadering zoude kunnen bewegen tot een decisoir besluyt en om dus af te wagten, dat men door de nodige middelen in staat zoude wesen gestelt om dese affaires op eenmaal door te setten, eenlyk goedgevonden en verstaan de finaale dispositie over de biljoen verklarung en inwisseling der Palembangse pitjes in surcheance te houden; dog echter, om dies loop, gelyk ook van d'andere soorten, de pas à pas te stuiten en den coers der duiten en penningen op Java's Oostkust te bevorderen, conform het voorstel van den heere Gouverneur Generaal, by affectie van biljetten in de gebrukelyke lands taalen, den invoer van allerlei soort van kippings, zoo hier ter hoofdplaatse, als op Java's Oostkust, Cheribon en Bantam te verbieden, sub poene van confiscatie, half ten profyte van de Comp^e en de wederhelft voor den officier of de gene, die de aanhaaling zal doen, en zulks ter dispositie deezer regeering of zonder forme van proces; onder desen verstaende, dat de aanhaaling ten aanzien van de Palembangse aanstonds en ten belange van de overige soorten, als: de Tonkingse, Chinase en

Japanse, eerst met primo January van 't naast volgende jaar 1770, wyl vroeger ten aanzien der laatste soorten niet met opzet tegen de interdictie kan gehandeld worden en 't dus ook aan de pagters, zoo hier als elders, geen reeden van bezwaar kan geeven, mitsgaders dit overzulks den Decimas bediendens nog nader by brieven ter haarer naricht te communiceren; en eindelyk by d'eerste scheeps-gelegenheid / 100000 aan kopere duiten naar d'Europische evaluatie of / 200000 naar de voorige berekening naar Samarang te zenden, ten fine daar van zoodanig gebruik te maken, als voor eerst het discrediet van de roullerende Palembangse kippings en den toeneemenden trek der duiten het beste mogelyk zal maken.

Zie ook 4 Julij 1769.

7 Februarij. *Aanstelling van een 1ste gezworen klerk bij de bank-courant en bank van leening.*

Deze klerk, die een eed van „secretesse” moest afleggen, zoude den secretaris bij ontstentenis vervangen. Zijn tractement kwam ten laste van de bank.

14 Februarij. *Voorschriften nopens zout-vleesch en spek.*

Is goedgevonden en verstaan om, met eenige alteratie van 't 10de artikel in 't reglement wegens de provisien voor de dienaaren te deezer hoofdplaats, het laatste den 30^{en} April 1763 herdrukt, item van het 17de articul in 't reglement op de in- en uitweging, herdrukt den 15^{en} Augustus 1764:

Eerstelyk: den administrateurs in 't provisie maguazyn te gelasten uit elke party gezouten vleesch en spek, die aangebragt word, niet meer dan een vat t'openen, dat netto en bruto te wegen en van dies bevinding den heer Directeur Generaal te berigten, ten einde, na bekomen qualificatie van zyn Edele. de geheele outvange party naar het bevonden netto gewigt van 't geopende vat by de boekjes haarer administratie met netto ponden in te neemen en vervolgens te verstrekken; of ook de

vaten ongeopend, gelyk ze ontvangen zyn, te verzenden, na men dezelve by verzending, in presentie van schipper of stuurman, die ze mede krygt, alle bruto gewogen en een, naar de keuse van duslaanigen officier, geopend heeft om met netto ponden naar dat laatste bevonden gewigt van 't geopende vat afgescheept en by evengemelde boekjes daar mede afgeschreven te worden, onder toevoeging aan gedagte administrateurs van 8 perc^{to} spillagie op het vlees en 5 perc^{to} op het spek, gerekend op de quantiteit, in elk half boekjaar verstrekt en afgescheept; met deze bepaling, dat op het hier door, by een behoorlyk gade slaan der fusten, overgehouden wordende zullen betaald worden 11½ rixd^e voor de 100 £ vlees en 12½ rixd^e voor de 100 £ spek op een successive onder ultimo February en ultimo Augustus door welmelden heer Directeur Generaal getekende ordonnantie op 's Comp^e kasse of even gelyk zulks plaats heeft met de gevalideerd wordende percentos aan de administrateurs van Onrust en de Westzyde nopens de afgescheept wordende parthy.

Ten anderen: by verzending van zout vlees en spek d'aanrekening wel eenlyk te laten doen naar het invoegen voormeld bevonden netto gewigt, dog ook teffens by 't cognossement te doen stellen het bruto gewigt van ieder vat, mitsgaders de tarra van 't vat, 't welk uit de party geopend is geworden: en, met ampliatie van 't eerste artikel in 't reglement nopens de afschryvingen van onderwigten, den scheeps-overheden op het zout vlees of spek te laten valideeren 5 perc^{to} voor spillagie, indien zy voldoen aan het gewaagde, door haar getekend cognossement, dan wel hen te favoriseren met het gene de spillagie minder bedraagt, dog daar en tegen te doen belasten voor meerder lekkagie, enz., en

Ten derden: mits deeze verandering, item de redenen, welke daar toe gemiliteerd hebben, extract dezes circulair naar de buiten-comptoiren te zenden ter noodige ouvertuure en om 'er zich aldaar naar te schikken, met nadere ordre en qualificatie aan de respective ministers en bediendens, dat aan de pakhuismeesters of die de verantwoording

van het zout vlees en spek aangaat, zoo ten aanzien van 't gene van deeze hoofdplaats, als met betrekking tot Ceilon en Bengale ook direct uit Nederland ontvangen word, al mede 5 perc^{to} op het netto gewigt by verstrekking voor spillage mogen gevalideerd worden op de om 't half boekjaar te verantwoorden verstrekte partyen, na dat het vlees en spek van deeze hoofdplaats zal ingenomen weezen conform de bevinding by d'uitgeleverde lading, invoegen voormeld; en ten aanzien van 't direct uit Europa ontvangen wordende, na dat het netto gewigt by den aanbreng zal weezen bekend gesteld uit hoofde van een in vergadering van politie genomen besluit, op een aan dezelve al mede te presenteeren berigt van 't netto en bruto gewigt van een der vaten uit de geheele party.

14 Februarij. *Bepalingen ten aanzien van het onderhoud van bruggen.*

Op het aan Heemraaden deezer stads ommelanden gedemande om door een commissie uit den haaren te laten onderzoeken en berigten, welke bruggen, schoon vermoedelyk op particulieren haar verzoek voortyds gelegd (volgens een ingekomen lyst in 91 bestaande), tot algemeen gebruik dienstig of noodzakelyk waren; welke zoude kunnen gemist worden en welke maar tot byzonder nut van weinige perzoonen strekken, onder speciaale aanwyzing, hoedanig zulke erven of landeryen naar derzelve grootheid of waarde, dan wel naar 't meer of minder nut van die bruggen proportioneel in de lasten van reparatie en vernieuwing dienen te draagen, zoo 'er ook al geen onder waaren, ten dienste van een enkel landgoed gelegd, waar van de last dus ook als van zelfs op dies eigenaar redundeerde; en zulks, wyl deezen aangaande nu en dan verschillen reezen, mitsgaders interpretatie vereischt wierd van het besluit deezer tafel van den 31^{en} January 1755, statueerende, dat alle bruggen buiten de stad en in de voorsteeden, item aan en by de buiten forten, onder Heemraaden voormeld ter bezorging en betaaling behoorden, — door dat collegie gediend zynde van antwoord, zoo is goedgevonden en verstaan:

ten aanzien van de Zuiderwyk, de partikuliere bruggen, L^a A en B, enz.

Voorts nopens de groote en kosthaare brug L^a L, die, als genoegzaam boven de post Meester Cornelis over de revier de Southaar gelegen, ingevolge het van wegens deeze regeering geaffigeert biljet de datis 9 January 1753 door de eigenaars der daar aan paalende landen moet onderhouden worden, dog welke 'er weinig nut van genieten, maar wel d'afkomende karren, draag-beesten en voetgangers van de Preanger landen af tot benedenwaarts toe, deeze verandering te maaken met Heemraaden te qualificeeren van daar, even als op sommige partikuliere landen, item by de brug over de Angiolse vaart geschied, een slag-boom te plaatsen ten fine door dat middel van de passanten en 't passerende den volgenden matigen tol te heffen tot goedmaking van de kosten aan die brug, nu al aanstonds naar den voorstel en vervolgens successive te doen, te weten:

een perzoon te voet.....	1 duit,
» buffels kar met dies dryvér.....	12 duiten,
» buffel.....	8 »
» paard met dies lyder of bereider.....	6 »
» bok of schaaap met dies dryver.....	2 »
» koebeest met dies dryver.....	8 »
» wagen met vier wielen, of 'er veel of weinig menschen in zyn.....	16 »
» chais met twee wielen, als even.....	10 »

onder bedreiging, dat, wanneer den tollenaar (welke resorteeren zal onder het toezigt van den commandant van gedagte fortres en zorgen moet voor de conservatie van brug en weg, gelyk ook voor de brug over de slokkan, in die weg leggende) overtuigd kan worden meerder gevorderd te hebben dan 't even bepaalde, voor d'eerste reis zal verbeuren 25 rd^a ten voordeele van Heemradens kas en voor de tweede reis in de ketting worden geklonken om aan de gemeene werken t'arbeiden ter nadere dispositie deezer regeering, indien het een inlander, ofte verbannen, indien het een Europees zy.

Vervolgens, enz.

Eindelyk, met opzigt tot de lasten, welke particulieren van de bruggen dragen moeten op fundament der voorsz. schikkingen, voor zoo verre verscheide lieden in 't onderhoud van een of meer bruggen participeren, te statueeren, dat in de door een der geswore landmeeters naar 't gebruik te formeeren notitie van de zulke, welke fourneeren moeten, de quotisatie niet moet bepaald worden naar de lengte of breedte, welke eenig erf, tuin of landgoed in het blok beslaat, daar eenige reparatie of vernieuwing behoort te geschieden, maar naar proportie van de onderlinge inkoops-waarde der vaste goederen, te rekenen by percento's van dien, naar maate de ongelden hoog of laag loopen.

Dan, ofschoon het van zelve spreekt, dat, wanneer op iemands speciaal verzoek een brug gelegd word, deezen den last daar van blyft dragen, al worden of zyn z'ook van een algemeen, hoewel ontbeerlyk gebruik, 't welke door den tyd in vergetelheid kan raaken; zoo is nog g'arresteert, aan het collegie van Schepenen deezer stad te gelasten om in diergelyke gevallen, by verkoop van zulke erven, tuinen of landeryen, in de koopbrieven het speciaal onderhoud van zoodanigen brug als een servituit bekend te stellen; en dat dus ook Heemraaden by het permitteren tot het maken van zulken brug of bruggen, waar over in den aanstaanden bedenkingen zoude kunnen ontstaan, of ze niet tot een algemeen gebruik gelegd waaren, daar van de nodige kennis aan 't eerst gedagt collegie geeven.

28 Februarij. *Voorschriften nopens minderjarigen.*

De Regering gelastte aan Weesmeesteren steeds de vereischte zorg te draagen om geen haarer pupillen ofte andere, onder voogdy met haare goederen in 't weesboek bekend staande een vryheid te laten, welke hen doet schynen de beheering haarer goederen dadelyk te bezitten, 't zy met hen op zich zelfs domicilie te laten houden of eenige andere actien te laten pleegen, welke het gemeen in 't denkbeeld kunnen

brengen, dat zulke onder geen voogdy staan; en dus ook inzonderheid haare pupillen ter woon, item ter genieting van een goed op- en toezigt, onder haar Eerwaardens hooger gezag, besteden moeten by braave lieden, ingevolge de permanente ordres”.

Doordien een pupil van de Bataviasche Weeskamer had geleefd en gehandeld, alsof hij meerderjarig was, had de Raad van justitie, zonder behoorlijk onderzoek te doen, hem veroordeeld tot betaling van zekere schuld, waartegen de Weeskamer opkwam. Het vonnis bleef desniettegenstaande van kracht.

28 Februarij. *Magtiging op het Collegie van Heemraden tol te heffen aan twee sluizen nabij Tangerang en Angké.*

De voorwaarden, waarop die tollën verpacht mogten worden, waren de volgende:

1° dat den tol zal bestaan:

	by Anké.	by Tangerang.
voor een persoon te voet.....	1 duyts	1 duyts
» » geladen sjampang met het daar toe behoorende volk	6 »	36 »
» ieder passagier daar en boven	1 »	1 »
» een ledige sjampang met het daar toe gehoorende volk...	4 »	20 »
» ieder passagier op dezelve..	1 »	1 »
» een prauw met negocie, be- staande in een kleendere soort van sjampangs, dan wel groote prauw joekungs.....	4 »	20 »
» ieder passagier op dezelve..	1 »	1 »
» een ledig dito vaartuig.....	2 »	10 »
» ieder passagiers 'er op.....	1 »	1 »

by Anké. by Tangerang.

voor een kleene geladen prauw joekum of cano, door een per- zoon getrokken wordende..	2	duyten	10	duytea
» ieder passagier 'er op.....	1	»	1	»
» een ledig dito vaartuig....	1	»	8	»
» » gras of melk prauw..	1	»	1	»
» ieder perzoon 'er in.....	1	»	1	»
» een bamboese vlot.....	3	»	18	»
» de daar op zynde jongen of perzoon, die ze beheert, niets, maar wel voor ieder passa- gier 'er op, als vooren....	1	»	1	»
» een groote orembaay.....	4	»	32	»
» item, ieder passagier apart	1	»	1	»
» een kleene orembaay van een joekum	2	»	16	»
» ieder passagier, als te meer- malen gezegt	1	»	1	»
» een buffel kar met dies dryver	9	»	9	»
» » buffel met dies dryver .	6	»	6	»
» » paard met dies lyder of bereider.....	6	»	6	»
» een bok of schaap met dies dryver.....	2	»	2	»
» een koebeest met dies dryver	8	»	8	»
» » wagen met vier wielen, of 'er veel of weinig menschen in zyn.....	16	»	16	»
» een chais met twee wielen, als even.....	10	»	10	»

onder dezen verstaende, dat, om de buffels, welke te koop
gebragt worden, by een en andermaalige vrugtelooze te rug
brenging niet te zeer te bezwaaren, den pagter zal gehou-
den weezen om, niet alleen den dryver van een lossen
buffel, maar ook van een buffels kar, by het opgaaen en

afkomen te geeven een sjap voor den dan te betaalen tol voor de buffel of buffels, welke gedreeven worden, ten fine, wanneer zoodaanigen dryver te rug keerd, door de te rug gaave van dat sjap bevryd te weezen om voor die zelve buffel of buffels andermaal iets te contribueeren;

- 2° zal den pagter van het te maaken tolhek aan het nieuwe werk of by Tangerang verplicht zyn om het noodig volk daar geduurig te houden tot het naar vereisch openen en sluiten van de twee zy-openingen van de sluis en ter behulp van de op- en afvaarende lieden;
- 3° zal hy, pagter, en zyne dienaars zich zorgvuldig moeten wagten om niet meer van de passanten en voor 't passerende t'eisschen, als by artikel 1 speciaal beschreven staat, onder bedreiging, dat hy, kunnende overtuygd worden van meerder dan 't bepaalde gevorderd te hebben, voor d'eerste maal verbeuren zal 25 rixd^s ten voordeele van Heemradens kasse en voor de tweede reis in de ketting worden geklonken om aan de gemeene werken te arbeiden, indien het een inlander, of op nadere dispositie deezer regeering verbannen, ingevalle het een Europees is;
- 4° zal hy, pagter, en zyne dienaars zich moeten submitteren aan het oyzigt en gezag van de commandanten of posthouders van Tangerang en Anké respective, zoo in derzelve waakzaamheid, dat niets meer dan 't geoorloofde van de passanten en 't passerende gevorderd of afgenomen, als dat de noodige hulp aan de vaartuigen by de te maaken sluis beweezen en daar ook, onder de hooger ordres of te geeven instructie van Heemraaden, naar vereisch gezorgd word voor het tydig openen en sluiten van de geprojecteerde zy-openingen; met last aan de evengementioneerde commandanten of posthouders om attent te weezen en zorg te draagen, dat, zoodra de tolhekken zyn geplaatst en verpagt, den pagter of tolbediendens niets meer komen te vorderen, als 't hier vooren gespecificeerde, dan wel zich voor al steeds verledigen om, by voorkoming van eenige klagten, daar na een ieder van hen in 't zyne het nodige onderzoek te doen, ten fine by

ontdekking van extorsien, niet alleen het mogelyk redres daar tegen aanstonts te bewerken, maar 'er ook ten eersten aan den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander kennis van te geeven, om door denzelven zodaanige pagters aan den Drossaart der Bataviasche ommelanden, om voor den regter te worden geactioneerd, overgegeven te worden; en dat wyders den commandant van Tangerang zoo wel zorge, dat den pagter het nodige volk by de sluis houde om de passerende vaartuigen het vereischte gerief te bewyzen, als dat de twee zy-verlaaten of openingen, naar te stellen ordres van Heemraaden, ter juister tyd geopend en gesloten worden; onder vergunning, dat dit collegie daar voor aan die commandanten of posthouders voor hunne te neemen moeite en zorg afgeeeve 5 perc^{to} van het rendement der te verpagten tolhekken, te weeten aan die van Tangerang wegens het gene, dat van het tolhek by de te maaken sluis proflueeren zal, en aan die van Anké, van het gene, 't welk het tolhek aldaar zal opbrengen;

5° of eindelyk: Heemraaden te gelasten om een aparte reekening by haare boeken te formeeren van 't geene meermede steene sluis met alles, wat naar het voormelde betrekking heeft tot het in ordre brengen van de Mokervaart, zal komen te kosten, als mede van 't geene 'er in der tyd ten goede voorkomt, ten fine niet alleen te beoogen, in hoe verre het gecalculeerde met d'uitkomst zal of kan overeenstemmen, maar om ook, ingevalle by verloop van jaaren de lasten eens door de successive voordeelen gebalanceert wierden en 't onderhouden dan niet langer vereischte zodaanigen hoogen tol, als nu bepaald is, daar omtrent een vermindering te maaken; of, ingevalle by het contrarie de lasten steeds meer bleeven dan d'inkomsten ('t gene echter by een goed reussit van het werk niet verwacht word), des aangaande zodaanig nader te besluiten, als bevonden zal worden te behooren; om al verder te doen zorg draagen, dat, als de verpagting der tolhekken geschied is, onmiddelyk 'er op aldaar ter plaatse in de alhier gebruikelijke landstaa-

len g'affigeert en steeds in een leesbaaren staat gehouden worde een door haar Eerwaardens secretaris geauthentiseerde ordonnantie van 't gene, naar 't voormelde, van de passanten en 't passerende mag geheft worden; en om, na dat de sluis gelegd, mitsgaders in een bruikbaaren staat gebragt zal weezen, een instructie voor den commandant van Tangerang te formeeren nopens het openen of sluiten van d'eene, dan wel beide de zy-openingen, naar dat zulks de gesteldheid van 't afkomend water met de benoedigheid van dien vorderen zal.

10 Maart. *Verbod tegen uitvoer naar Japan van kareet en kamfer.*

Zie ook 23 Mei 1800.

21 Maart. *Bepaling, dat de pachter van de in- en uitgaande regten te Batavia geen tol mogt heffen van goederen, welke niet ter verkoop mogten aangevoerd worden of waartoe alleen op een zeer toevallige wys permissie verleend werd.*

10 April. *Bepaling met betrekking tot den diepgang van Compagnie's schepen.*

Gezien zynde, dat de ordre, concerneerende het diep gaan der schepen by vertrek van deeze rheede naar eenig buiten comptoir, nog al eenigsints buiten het bedoelde effect kan blyven, als den een of anderen bodem altoorens een andere plaats moet aandoen, als werwaarts dezelve ten principaalen geschikt zy; zoo is goedgevonden en verstaan, ter weering van soortgelyke misbruiken in 't vervolg, het inkomend rapport van 't diep treden der scheepen niet te zenden naar het comptoir, waar voor de lading ten principaalen zy, ingevalle het altoorens een andere plaats om gedeeltelyk te lossen, dan wel ook verder te laden moet aandoen, maar naar zulken plaats, waar het

schip 't eerste komen moet, op dat daar, in conformité der circulaire ordre van den 5^{en} Maart 1767, het nodig onderzoek geschiede en by vertrek andermaal gecommiteerdens naar boord gezonden worden om inspectie te neemen, hoe diep dusdanigen kiel dan treedt, ten fine daar van communicatie te geeven. werwaards de destinatie legt; met last om van alle comptoiren teffens het vereischte verslag dientwegen aan deeze regeering te suppeditoeren.

11 April. *Wijziging der instructie voor de zeevarenden*
 • in dienst van de O. I. Compagnie.

Geresumeert weezende een adres van den commandeur en opper-equipagiemeester, behelzende bezwaarnissen over de by vernieuwing gestelde ordres wegens de verstrekking van equipage goederen in de instructie voor den zeedienst, by renovatie, alteratie en ampliatio op den 10^{en} October 1768 g'arresteerd. bepaaldelyk in de 6de en 7de artikelen van den vierden titul, en zulks, om dat, op welke nuttige gronden en met wat een goed oogmerk de ordres, daar in vervat, tot het maaken van de beste bepaaing gesteld zyn, het niet zelden aan bekwaame en braave lieden ontbreekt om tot uitvoering te kunnen dienen; onder voordragt, dat daarom, naar het gebruik in Nederland en elders, tot een gereguleerde verstrekking de schikkingen ten eenemaal overgelaaten worden aan de zorg en kundigheid van den equipagiemeester, behoudens vryheid aan de scheepsoverheden om, wanneer hen hunne vermeende noodzaakelykheid mogte geweigerd worden, zich daar over direct aan deeze regeering t'adresseeren; zoo is, wyl men in der daad maar te zeer moet roeyen met de riemen, welke men te boord heeft, goedgevonden en verstaan om, ter voorkoming van confusie en noodeloose moeilykheden, met alteratie van voorsz. 6de en 7de artikelen, het bepalen van henoodigde equipage goederen voor alle 's Comp^t schepen en vaartuigen, 't zy op wat reizen dezelve gaan of het andersints vereischen, alleen te defereeren aan de attentie en zorg van den commandeur en opper-equi-

pagiemeester, na een daar in, buiten ongewoone voorvallen, te houden proportioneelen regel, naar rato de schepen korte of lange, dan wel ook min of meer zwaare reizen moeten doen, mitsgaders door kort of lang vertoeven hier of elders het benoodigen; met permissie, dat de sloopsoverheden of ook wel het hoofd van elken bodem, welke vermeenen mogte zoo wel aan het tuig, als tot den voorraad niet genoegzaam voorzien te worden en zulks naar hun sustenue blootelyk door een willekeurig begrip van den opper-equipagiemeester of niet ter zaake het een of ander niet aan handen waare, zich over dusdaanigen weigering schriftelyk aan deeze regeering t'adresseeren, ten fine daar dan op den meermelden opper-equipagiemeester te hooren en, na bevinding van zaaken, het noodige te beraamen.

2 Mei. *Nadere regeling van den civiel-geneeskundigen dienst te Batavia.*

Mits de zwaare lasten, welke de stad te dragen heeft, en wel toeneemende, zullen de gragten in een behoorlyke staat komen, gelyk daar door, voornamelyk in de jongste twaalf maanden, rd^e 456 : 22 : — meerder uitgegeven dan ontvangen zyn, op de propositie van den heere Gouverneur Generaal in nadere aanmerking gekomen weezende, dat ter zittinge van den 29^{en} December 1766, toen gedelibereerd wierd over de consideratien van den heere Gouverneur Generaal tot vermindering van den omslag en d'ougelten te Batavia, Java's Oostkust en Cheribon, wel buiten meer g'arresteerd was om, even als in vroeger tyd, hier geen stads-docter meer aan te stellen, dog egter, wyl de meeste besluiten genoomen waaren om eerst van kragt te zyn na d'erlangde dispositie der heeren Meesters, hier in nu nog wel wat bepaalder tot vermindering der stads lasten konde worden geprocedeerd, als niets anders dan een huisselyke schikking buiten direct belang van de Comp^e includerende, dat daar en tegen dan aan den stads chirurgyn, buiten het gene dien bediende nu te verrigten heeft, zoude kunnen

opgedragen worden, het gene tot het departement van den stads-dokter altans behoord, met betrekking tot de boeyen van den raad van Schepenen, en zulks voor het vierde deel van het tractement, 't welk den laatsten uit de stads-penningen geniet of eenlyk rd^e 200 boven zyn present winnende rd^e 300 's jaars, ten einde daar door teffens eenigsints een beter middel van bestaan te erlangen; en dat het overigens den opperchirurgyn van de wees- en armhuizen best zou convenieren om teffens het Chinesche hospitaal waar te nemen voor het genot van rd^e 50 's jaars, welke den stads-dokter uit de middelen van dat godshuis krygt; zoo is, dien conform, goedgevonden en verstaan om, by vacatuure van de dienst, welke door een stads-docter altans bekleed word, dezelve niet door een afzonderlyke bediende meer te vervullen en daar door ten dien belange rd^e 800 's jaars van de stads-penningen te spaaren, mitsgaders het gene ten aanzien der lyderen in de boeyen van den Raad van justitie en van Schepenen te verrigten valt, als dan, zoo wel omtrent de interna als externa, te laten waarneemen door den stads-chirurgyn en in het Chinesche hospitaal door den opperchirurgyn van de wees- en armhuysen, mits den eersten, boven zyn presente jaarwedde van rd^e 300, dan nog uit stads-kasse kome te ontvangt rd^e 200 en aan den laatsten de rd^e 50 's jaars door Boedelmeesteren der Chinesche en andere onchristen sterfhuisen uitgekeerd worden, welke den stads-docter in deezen tyd geniet.

9 Mei. *Voorschriften nopens adoptie onder onchristen ingezelenen.*

Geremarqueert weezende, dat meest al by het adopteren onder den inlander niet verder gezien word als de bezorging van een goede opvoeding aan 't kind, 't welk men adopteerd, waar door niet zelden bedenkingen of ook verschillen in 't stuk van erffenissen worden gebooren; zoo is, om d'inconvenienten deswegens weg te neemen, goedgevonden en verstaan mits deezen te statueeren, dat, wanneer Chineezen, Muhamethaanen of andere onchristenen hunne kinderen aan een ander by wege

van adoptie overgeeven, by d'overgaave zullen moeten verklaaren, of zy van het regt van erven van zodaanig over te geeven kind of kinderen afzien, dan wel in 't stuk van erffnisse geconsidereert willen blyven als eigen vader en moeder, ingevalle zodaanig kind of kinderen door voor overlyden, 't zy met of zonder testament stervende, iets mogte komen na te laaten; onder deezen verstande, dat, wanneer d'eigen ouders van zulken kind of kinderen gerenuncieert hebben van 't regt van erven op dezelve en zulke geadopteerde geen wettige descendentes nalaaten, de adoptant of d'adoptanten by 't sterfen van zulken aangenoomen kind of kinderen zullen geconsidereert worden als vleeschelyke ouders, 't zy zodaanig kind by uittersten wille gedisponeert heeft of niet, en zelfs de nabestaande van dien adoptant of d'adoptanten by deezer laatsten voor overlyden, even als nabestaande van 't geadopteerde kind of kinderen, wanneer de geadopteerde zonder testament komen te sterven, onverminderd het regt van erven, dat in allen gevalle zulken geadopteerd kind of kinderen, dan wel derzelve wettige descendentes, behouden op de ouders, welke d'overgaaf van kind of kinderen gedaan hebben, en teffens verkrygen op de gene, welke hen adopteert, ten zy het speciaal anders mogte begrepen of by d'adoptieering niet verder mogte geoogt worden dan de bezorging van een goede opvoeding door den adoptant of d'adoptanten; met last aan de notarissen en ook aan de beamptschryvers op de buiten-comptoiren, tot het opstellen van alle wettige instrumenten en actens gequalificeert, om, zoo wel in 't een als ander geval, by de actens, dan wel contracten van adoptie duidelyk mentie te maaken van 't geene d'overeenkomende perzoonen begeeren, na dat zy door hen behoorlyk ondervraagd en geïnformeert zyn op al het boven aangehaalde.

19 Mei. *Voorschrift nopens handel in kampher.*

Geconsidereert, dat, ofschoon den handel in kamfer aan partikulieren gepermitteerd zy by resolutien van den 10^{en} Juny 1757, egter onder dezelve contributie kan gebragt worden als

nopens de benzuin plaats heeft naar luid van 't gearresteerde op den 27^{en} April 1767 en 't daar na geaffigeerde biljet van den 12^{en} May daar aan; zoo is goedgevonden en verstaan om voor de kamfer Baros, welke met 's Comp^s schepen of mindere vaartuigen alhier word aangebragt, nu en in 't vervolg voor vragt te doen betaalen 6 perc^o, buiten gelyke 6 perc^o voor inkomend regt aan den pagter; en voor 't gene door vreemde kielen, dan wel by een andere gelegenheid als per Comp^s bodems (onverminderd den verboden particulieren vaart op Sumatra's Westcust van hier derwaarts en vice versa) van laatst genoemde gom hier mogte worden ingevoerd, voor inkomend regt te doen betaalen vyftien procento of even als nopens de benzuin plaats moet hebben.

26 Mei. Vermeerdering der inkomsten van het Chinesche hospitaal te Batavia.

Door den kapitein en lieutenants der Chinesche natie in loco, Lim Tjipko c. s., by een smeekschrift prealabel ter kennisse gebragt zynde, dat zy, vernoomen hebbende, dat de zieken in hun hospitaal niet naar behooren konden verzorgd worden door de niet toereikende onderhouds middelen, verzogten:

- 1° dat, dewyl na de verpagting van de wayang spellen maar een vierde deel van den pagt-schat ten voordeele van 't gedagte ziekenhuis is gekomen, daar ter contrarie in vroeger jaaren alles, wat 'er voor gecontribueert werd of 6 ryxd^e wegens elk spel, ten behoeve van 't zelve gestigt kwam, deswegens nu ook een gunstiger schikking mogte plaats krygen of wel een verhooging tot de helft van de pagt, en zulks, wyl tog dft alles alleen van de Chineezen herkomstig zy, bedragende in 't geheel voor 't loopende jaar rd^e 625 's maands;
- 2° dat nopens de by 't reglement van de pagt en praal gestelde boete van 25 rixd^e ten behoeve van Heemraadens kasse voor ieder Chinees, die by het trouwen een wags gebruikt, enz., een diminutie tot 2 dukatons mogte ge-

maakt worden ten voordeele van 't gewaagde gasthuis, wyl dan het daar door te verbeurene, over het algemeen gerekend, meer als tans zoude opbrengen, en

- 5° dat, dewyl een Chinees by zyn trouwen, buiten des, voor dat hospitaal moet opbrengen rixd^s 9 : 13 1/2, een Mahometaan deswegens ook onder een contributie, naar evenredigheid, dat 'er Mahometaanen in tegenstelling van Chineezen in zyn, mogte gebragt worden of opbrengen rd^s 2.

Welken aangaande door den heere Gouverneur Generaal een notitie geproduceert wierd van de zich altans in 't opgemelde ziekenhuis bevindende, als waar uit specifiqu bloek, dat het getal der Chineeze zinneloose en impotente bestond in 59 en dat der Muhametaanen in 9 koppen, ten einde hier door, niet alleen een gevoeglyker overslag te kunnen maaken, maar ook ter zaake de supplianten mondeling te kennen hadden gegeven, dat, sedert de Chineezen op de rheede alhier gebruikt waaren tot het lossen en laden der schepen, 'er ongelyk meerder impotenten als in voorige tyden waaren gekomen; en aangemerkt, dat, behalven de in 't algemeen vereischte zorg voor noodlydende, ook in 't byzonder wegens evengerepte, niet onwaarschynlyke oorzaak de noodzaakelykheid teffens pleit om hen, welke in 's Comp^s dienst ongemakken krygen, te hulp te komen, gelyk dit dus zeer eigentlyk zyn betrekking vondt tot het eerste lid van 't verzoek;

dat ten aanzien van 't tweede lid wel mede aannemelyk voorkwam, een vermindering van de boete meer zou doen verbeuren als tans, dan wel, dat tegenwoordig, mits de groote som, selden of nooit iemand bekeurd word en dus Heemraaden 'er geen voordeel by hebben; dog dat egter, zoo ter bewaaring van 't oogmerk, waarom de boete bepaald zy, als tot bedoeld voorz. einde preferabeler was dezelve te stellen op drie gekartelde zilvere dukatons of vyf ryxd^s;

en dat, wat het derde point betreft, zulks niet alleen een ongevallige nieuwigheid voor den inlander zoude weezen, waar toe, gelyk te meermalen in consideratie gekomen, niet dan by absolute noodzaakelykheeden behoord te worden getreden, maar dat ook,

gelyk uit het opgemelde consteert, meer dan zes Chineezen tegen een Muhametaan zich in 't hospitaal bevinden, dog dat men daar en tegen op een ongevoelige wys de gansche gemeente hier in eenigen last zoude kunnen doen dragen door de vendu extracten, waar by meer als vyftig rixdaalders aan verkogte goederen in gespecificeert zyn, op een zegel van 6 stuyvers te stellen en verders, na rato, tot een zegel van 2 rixd^s toe, en 't hier van komende aan 't dikwerf genoemde gasthuis toe te voegen:

zoo is dien overeenkomstig en ten vervolge van het gearresteerde op den 20^{en} November 1767 goedgevonden en verstaan, ter vermeerdering van de middelen tot onderhoud der zieken en krankzinnigen in 't Chineeze hospitaal, aan 't zelve toe te voegen de helft van de pagt op het speelen der wayangs, in stede van het vierde gedeelte, te rekenen van primo Juny aanstaande; voorts, met alteratie van het 9de artikel onder den 1^{en} titul van het placcaat tegens de pragt en praal, de Chineezen en andere inlanders, welke by het trouwen en ook begraven, tot vergrooting van de statie, een of meer wagens gebruiken, voor elk derzelve, in plaats van 25 ryxd^s, die aan Heemraadens secretaris moest betaald worden ten behoeve haarer kasse, voor 't vervolg aan den sekretaris van Boedelmeesteren ten fine voorsz. te doen opbrengen 5 ryxdaalders voor één, 10 ryxd^s voor twee wagens en zo na advenant; mitsgaders, met declineering van 't voorstel om de Muhametaanen, even als de Chineezen, buiten des by 't trouwen iets te laten fourneren ten behoeve van 't Chinesche hospitaal, nog tot een middel van onderhoud voor 't zelve, tot ampliatio van d'ordonnantie op het klein zegel, te statueeren:

dat alle extracten uit de vendurollen, welke, na afstek van 't vendusalaris en het een per mille voor den armen, een zuiver rendement van vyftigh ryxdaalders of daar boven tot een honderd ryxd^s vertoonen, moeten geschreeven worden op een zegel van 6 stuyvers, van honderd tot vyf honderd ryxdaalders op een zegel van 12 stuivers, van vyf honderd tot duizend ryxdaalders op een zegel van 24 stuyvers, mitsgaders van duizend ryxdaalders en meer op een zegel van 2 ryxdaalders,

blyvende, ingevalle het zuiver provenue van 't gene verkogt of op een extract vendurool beschreven is, geen vyftig ryxdaalders haalen kan, van 't zegel geëxcuseert;

en dat dus den vendumeester, welke boekhouder en kassier zy, niet alleen op d'executie deezes behoorlyk zal moeten acht geeven, maar daar toe ook de geparafeerde zegels, alleen onder betaaling van 't opgeld, van den collecteur by parthyen van duizend te gelyk zal ontvangen, mitsgaders daar van twee maal 'sjaars of onder ultimo Augustus en onder ultimo February moeten rekening doen en 't ontvangen bedragen van 't zegel, onder quitantie, afgeeven aan den secretaris van Boedelmeesteren, ten overstaan van een der parafeerders van 't klein zegel, na dat deezen door den collecteur alvorens zal weezen geïnformeert, hoe veel zegels door den gedagte vendumeester behooren verantwoord te worden, ten fine daar van een rapport geformeert, het zelve niet alleen diene tot gerustheid, dat van d'aan den vendumeester afgegeeven zegels geen ander dan het bepaalde gebruik is gemaakt, maar telkens ook zodaanigen quantiteit hier door buiten geldsom aan de Comp^e verandwoord worde.

26 Mei. *Last tot het opkooopen op Java van alle aldaar vallende cardamon en sapan-hout.*

De gouverneur van Java's Oostkust overgezonden hebbende een monster kardemon van deeze te Balemboangan nog al in een tamelyke quantiteit vallende vrugt, item van sappanhout, 't welk te Panaroekan gekapt word, waar van reets 300 pikels by een verzameld zyn en, naar 't zich liet aanzien, niet alleen te brengen zoude weezen op 500 pikels, maar waar van ook deugdzaame soort te Balemboangan valt; en na gedaane proefnemingen bevonden zynde, dat de cardamon genoegzaam van dezelve qualiteit zy als d'andere, welke nu weder sedert korten tyd van Java's Oostkust gezonden word en involgens het gementioneerde by den eisch van retouren uit Indien voor den jaare 1761 in Nederland zeer getrokken is, mitsgaders dat

het sappanhout, schoon nog iets minder in deugd als het Bimase, echter een goede markt beloofd, als men considereerd, dat soortgelyke 17000 ƒ , alhier in 1749 tot wel rd^e $1\frac{1}{2}$, of f 3:12 Indisch geld de honderd ponden ingekogt, in Nederland nog een naamwaardig avans van $512\frac{7}{8}$ perc^o gegeven hebben: soo is, om naar mogelykheid het nut uit de nieuw geconquesteerde landen in 't gouvernement van Java's Oostkust te trekken, goedgevonden en verstaan de ministeren aldaar te qualificeeren om, door de bekwaamste middelen de leverantie van kardemon en 't sappanhout opwekkende, waar het daar maar volgens de ontvangenen monsters te krygen zy, te accepteren alles, wat 'er in voorraad ter leverantie is of mogte komen, het eerste artikel tegen de prys, welke 'er gewoonlyk voor betaald zy, in andere districten ingezameld wezende, of stuivers het pond en het gedagte verwhout tot f 1:18 het piket van 125 ƒ of ruim een quart gedeelte minder dan ordinair voor 't Bimasche gegeven word.

6 Junij. *Toevoeging van een kapitein-luitenant en van drie vaandrigs aan elk der beide kompagnien pennisten te Batavia.*

De ervaring had geleerd, dat by d'onderwonen exercitien nu twee jaaren na den anderen bevonden was, dat de beide kompagnien te weinig officieren hadden of elk maar 1 kapitein, 1 luitenant en 2 vaandrigs by 170 à 180 gemeenen; dat dit by de vastgestelde jaarlykse oefening in den wapenhandel niet weinig hinderde om dus verre een behoorlyk plan af te schetsen. men zwyge om by onverhoopte gevallen het voornaame hat te bereiken, onder het houden van de vereischte order of toezigt".

6 Junij. *Aanstelling van een opzigter der gebouwen in het gouvernement van Java's Oostkust.*

In consideratie gekomen zynde de nuttigheid, welke 'er resideert, dat op een uitgestrekte plaats gelyk het gouvernement

van Java's Oostkust, even als op verscheide andere comptoiren reets in gebruik zy, een baas der timmerlieden fungere om het opzigt te hebben over de gebouwen en andere werken; zoo is, conform de propositie van den heere Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan den meesterknecht der huistimmerlieden in 't ambagtsquartier in loco, Claas Deksel, als opzigtter over de gebouwen en andere werken ten gouvernemente voormeld naar Samarang te zenden en denzelven op die qualiteit toe te leggen de gagie van f 50: — ter maand of zoo veel de baasen op de buiten comptoiren in het tweede verband volgens het reglement winnen mogen.

*6 Junij
11 Julij.* *Maatregelen in het belang van Batavia's gezondheid.*

Onder de geduurige zorg om door alle maar immers uitvoerlyke middelen de bedenkelyke oorzaken, waar uit de meenigvuldige ziektems en sterftens alhier ter hoofdplaatse ontstaan, te weeren, in aanmerking gekomen zynde, hoe dat, niettegenstaande verscheide zeer nuttige ordres, welke inzonderheid haar betrekking hebben om stankverwekkende onzuiverheden langs straaften en gragten voor te komen, als in 't onbruik zyn geraakt, hoe zeer egter een ieder in 't particulier, zoo tot zyn eigen nut, als 't algemeen belang, daar omtrent behoorde te vigeleeren, nadien het buiten disput zy, van wat uitwerkzelen het een of ander nopens de gezondheid, voornamelyk alhier, weezen moet; zoo is, conform een door den heere Gouverneur Generaal geproduceert schriftuurtje, meest overeenkomstig de ordonnantie voor wykmeesteren in de stad en Zuider voorstad van den 19^{en} December anno 1747, goedgevonden en verstaan alle en een iegelyk by een te publicceeren en in de alhier gebruikelyke landstaalen te affigeren ordonnantie te gelasten:

dat de kaayen en burgwallen met derzelve rollagen en zinkputten door de eigenaars der huizen en erven binnen deeze stad in een bekwaame staat, hegt en sterk, moeten gehouden, dog, daarentrent in gebreeke blyvende, door den Baillu en wykmeesters

zullen gewaarschouwt worden, en 't dan binnen veertien dagen nog niet doende, zulks geschieden zal voor haare rekening, mitsgaders daar en boven vervallen in een boete van vyf en twintig rixdaalders ten behoeve der stadswerken;

dat de gooten of rioolen door en voor de huizen en de straaten binnen en buiten de stad, dienende, zoo tot loosing van 't regenwater, als andersints, niet alleen daar toe in een goede gesteldheid steeds moeten gehouden worden, gelyk mede de zinkputten aan de gragten, en zulks door de bewoonders der huizen en pedakken of, by het ledig staan, door de eigenaars, maar ook in 't byzonder door hen eens des weeks of op elken Zaterdag moeten worden schoon gemaakt en gezuiverd, mitsgaders de modder en andere vuiligheid in de daar toe geschikte vuilnis praauwen gebragt, op dat daar door de stank en andere ongemakken, item twist tusschen de respective buuren, geweert worde; onder bedreiging, dat de gene, welke na voorafgaande waarschouwinge van den Baillu of de wykmeesteren hier omtrent nalaatig blyft, al meede verbeuren zal een boete van vyf en twintig rixdaalders ten behoeven als boven;

dat niemand eenige groove vuilnis of ook stankverwekkende materien, hoe genaamd, zal mogen werpen in de gooten of rioolen op 's Heeren wegen of in de stads gragten, maar dezelve binnen zyn wooning of op zyn erf moet behouden, tot de vuilnis vaartuigen komen, welke dagelyks van 's morgens zes tot agt uren omvaaren en waar van de voerders zich door een ratel laten hooren, ten einde de vuilnis daar in gebragt en 'er mede vervoerd worde, op een boete van zes rixdaalders ten behoeve van den bekeurder, 't zy Baillu of wykmeester, weswegens de hoofden der huisgezinnen voor haare onderhoorige en lyfeigenen moeten instaan;

dat daar en boven de lyfeigenen, welke bevonden worden asch, aarde, steenen, glas of eenige vuiligheid en inzonderheid doode krengeu of andere, de verrotting onderworpen stoffen in de gragten te werpen, in de ketting zullen worden geklonken om daar inne hunne lyfheeren of vrouwen den tyd van zes maanden te dienen;

dat den aannemer van den vervoer der groove vuilnis steeds zorgen moet, dat de zinkputten, welke voor geen particuliere huizen, maar 's Comp^e of stads-wege te vinden zyn voor opene vakken of pleinen en aan de vleugels der bruggen, behoorlyk gezuivert en schoon gehouden, mitsgaders dat op elken Saturday door de vaartuigen de modder, enz., die men uit de gooten of rioolen haald, weggevoerd en, buiten de stad gebragt zynde, verspreyt en verbrand worde, insgelyks op een boete van vyf en twintig rixdaalders, telken reize by het tegendeel ten voordeele der stads werken te verbeuren; en

dat den Bailluw, gelyk ook de respectieve wykmeesteren, op d'uitvoering van al het voorgaande ten stipsten of met d'uitterste attentie en buiten eenige oogluiking vigileren moeten of zonder ook onderscheid tusschen 's Comp^e dienaaren en anderen te maaken, nadien men verstaat, dat alle bewoonders van de stad en Zuider voorstad, voor zoo verre het opgemelde betreft, zullen subject zyn de judicatuure van den geregte deezer stad; en dat dus ook niemand, ten dien einde door den Baillu ontboden, zonder merkelyk verlet zal mogen weigeren te komen, op een boete van vyf en twintig rixd^e ten voordeele als boven; met last aan de collegien van justitie om zich dit gevolgelyk ook ter naricht en observantie te laten dienen.

8 Junij. *Vermeerdering van het aantal ordinaire klerken bij de generale secretarie te Batavia.*

Geresumeert zynde een adres van de secretarissen deezer vergadering, vervattende hunnen voordragt van diverse, ter generaale secretary en by haar direct bescheiden klerken om, naar jaarlyks gebruik, voor zulke, welke het meriteerden, verbetering in qualiteit en gagie te verwerven, onder aantooning, dat die egter, naar het bepaald getal van ordinaire en extra-ordinaire klerken, altans maar zeer gering zoude kunnen weezen, hoe zeer meerdere subjecten, door hen voorgedraagen, in byzondere aanmerking kwaamen, zoo door onvermoeiden iver en vlyt, als ten deele genoegzaame expiratie van hun

verband, behalven dat, buiten de opwekkende en aanspoorende middelen door de mogelykste gunsten, ook de meer en meer toeneemende armoede onder de pennisten door het gemis van gelegenheid om buiten 's Comp^s dienst, by den burger, als anderziats, iets te winnen, niet weinig den lust en moed stond uit te blussen, wanneer daartegen ook niet voorzien wierd: zoo is, ten vervolge van het gearresteerde op den 15^{en} February 1767, goedgevonden en verstaan het getal der ordinaire klerken van vyftien tot twintig te vermeerderen, ten fine daar door niet alleen voor dit maal de voorgedrage te favoriseeren, maar ook voor het vervolg gelegenheid te hebben een eenigzints ruimere verbetering te doen plaats krygen, wyl, na maate dat het getal grooter zy, de gelegenheid tot vacatures, naar den gewoonen loop, vermeerderen, onder aanmerking, dat hier door wel eenige vaste scribenten meer op de secretary komen, dog dat daar tegen ook weder inlandse huurlingen by onbedorftheid kunnen afgedankt worden

13 Junij. *Bepaling, dat aan wagen-verhuurders te Batavia niet zoude worden toegestaan het aanhouden van meer rijtuigen, dan zij reeds bezaten.*

Geleezen zynde een request van den burger, Johan van Groenenberg, tenderende om, boven de negen, voor zyn geprivilegeerde wagenverhuurdery toegestaane rytuigen, nog drie à vier wagens meer te mogen houden ter voorkoming van zyn andersints on-te-bovenkomelyken achter-nitteerenden staat; en geconsidereerd, dat de suppliant den eenigsten van die hantteering binnen de stad is, welke dermaaten gering voorzien zy, wyl d'overige 18, 15 en 12 wagens hebben, waar onder zelfs één rytuig pagtvry, mitsgaders dat, met in deesen een proportionele schikking te maaken, Heemraadens kasse nog eenig voordeel zal genieten; zoo is goedgevonden en verstaan aan den suppliant nog drie rytuigen of in 't geheel twaalf voor zyn wagenverhuurdery t'accorderen; dog, wyl hier door nu honderd en elf wagens aan de tien wagenverhuurderyen binnē

en buiten de stad gepermitteerd zyn of een meenigte, ruim genoeg, 'er voor 't vervolg ook geen meer toe te staan, om dat, ofschoon ook de wagenverhuurderyen buiten de stad niet meer dan 8 en 9 rytuigen hebben, deese ook veel minder voor pagt betaalen, ingevolge de deswegens nader gemaakte bepaling ter zitting van den 15^{en} January anno passato; en hier van aan Heemraden deeser stads ommelanden kennis te geeven.

13 Junij. *Inkomend regt op visch-lym.*

De pagter der inkomende en uitgaande regten by requeste vertoond hebbende, dat by de pagtconditien geen speciale mentie gemaakt word wegens de tolheffing van 't vislym, met verzoek, dat, tot wegneeming van bedenkingen in deesen, het zelve, even als de haaye-vinnen, bepaaldelyk onder contributie van den boom mag gebragt worden, als, naar zyn sustenue, daar toe nog directer betrekking hebbende dan de tripangs, agar-agar en troeboe, vermeld by het 25ste artikel van de conditien voor de pagt der inkomende en uitgaande regten en het 2de artikel van de conditien der pagt van de vischmarkt; zoo is, niet tegenstaande het van zelfs spreekt, dat voor het gedagte vislym, als zelfs niet onder eetbaare waaren behoorende, geen tol aan den vispagter moet betaald worden, echter, ter voorkoming van anders mogelyk te zoeken geschillen tusschen de opgemelde tollenaars, goedgevonden en verstaan om, ingevolge des suppliants verzoek, tot amendement van het 25ste artikel der conditien van de booms-pagt en het 2de artikel van de pagt der vismarkt, mits deesen bepaaldelyk te noteren en te statuereen, dat aan den pagter der inkomende en uitgaande regten voor den invoer van vislym, even als van haaye-vinnen, tol moet betaald worden en dat gevolgelyk den vispagter daar voor niets mag vorderen.

20 Junij. *Verbod tegen den uitvoer van suiker.*

Ter mogelykste besorging, dat de Compagnie de nodige suiker

tydig aan handen krygt, is, conform de propositie van den heere Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan den uitvoer van meermelde zoetigheid aan alle en een iegelyk te verbieden, sub poene van confiskatie en verbeurte van de vier dubbelde waarde, de helft ten voordeele van den aanhaaler en de wederhelft ten profyte van de Comp^e, met uitzondering nogtans van dusdaanige partyen suiker, waar toe reets permissie aan eenige Engelsche scheeps overheden by voorige besluiten gegeven zy en 't geene de officieren van de Comp^e onder haare gepermitteerde lasten mogen begrypen, wyl 't eerste tegen de gevoeglykheid zoude stryden en 't laatste van geen voornaam belang in deesen zy.

30 Junij. *Bepaling, dat aan inlandsche erfgenamen es testamento hun erfleel zonder eenige cautie door Boedelmeesteren moest worden uitgekeerd.*

Alleen mogt cautie gevorderd worden, wanneer Boedelmeesteren aan de identiteit der personen twijfelden.

Voor erfgenamen ab intestato bleef de borgtogt verpligt.

4 Julij. *Magtiging op het Collegie van Schepenen, tot »support der stads-lasten», te heffen eene halve maand huishuur.*

Zie verder bij 15 Julij 1768.

4 Junij. *Vergunning tot invoer van Chineesche kèpeng's voor den handel op Bali.*

Door de gezaamenlyke nachodas van de Aymuische jonken by requeste verzoek gedaan zynde, dat hun gepermitteerd mogte worden de aanbreng van Chinasche koperen kippings of pitjes. eenlyk om 'er op Bali mede te handelen, onder betuiging, dat zoo zy die niet konden aanbrenghen, hun zulks zeer prejudiciabel zoude weezen; en geconsidereerd, dat door den invoer van

die geldspecie op Bali toe te laten, daar dezelve zeer gewild en schier onontbeerlyk is, den cours der duiten op Java's Oostkust geene verhinderling toegebracht, maar daarentegen de vaart der Chinasche jonken naar herwaards en ook de vaart van Bali om dies bekende nuttigheid niet te veel gefavoriseerd kan worden; zoo is goedgevonden en verstaan, op de zelfde conditien, als ter sessie van den 13^{en} Juny laastleden bepaald zyn, in der supplianten verzoek te condescendeeren en dus, zoo wel den sabandaar alhier, als den ministeren op Samarang, Cheribon en Bantam, daar van kennis te geeven om te zorgen, dat niet tegen het oogmerk van deeze vergunninge gehandeld worde.

Op den 13^{den} Junij 1769 was eene dergelyke vergunning aan een anderen Chinees verleend, onder voorwaarde, dat hij zich schriftelyk zoude verbinden »om dezelve by ontvangst onder den sabandhaar alhier te secureren, tot hy gelegenheid zal krygen om ze tot de Balyse vaart en handel t'employeren, zonder daar van eenige, direct of indirect, naar Java's Oostkust, Cheribon of Bantam te verzenden, sub poene van confiscatie ingevolge het gerolveerde op den 3^{en} January deezes jaars en 't daar uit gefolveerde biljet, gedateert dito”.

7 Julij. *Sloping van kleine vaartuigen.*

Is goedgevonden en verstaan, met eenige alteratie van 't beslooten op den 18^{en} July anno passato, voor den aanstaande te statueeren, dat alle kleine vaartuigen, als; patjallangs, losboots, champangs en diergelyke mindere dan chialoupen, voortaan niet meer mogen verkogt, maar gesloopt moeten worden, nadien de Comp^e by het. laaste, namentlyk de sloping van alzulke vaartuigen, beter haar reekening zal vinden dan by den verkoop derzelve, als een groote onvryheid op de equipagie werf veroorzaakende.

10 Julij. *Vervoer van lijnwaden.*

Den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering voorgesteld hebbende, by nadere overweging van het geresolveerde aan deeze tafel op den 18^{en} November 1768 om den vervoer van hier na de groote Oost en Noord van Indie van grof guinees, gerras, salempoeris, zaanen, bastas en dongrys Bengaalsch, mitsgaders guinees, salempoeris, parcallen en dongrys Chormandelsch volstrekt of zonder eenige voorwaarde te verbieden, van oordeel te zyn, dat door den vervoer van dezelve naar de Noord te weeren in den vertier ter deezer hoofdplaatze aan de particuliere handelaars eenige belemmering zoude worden veroorzaakt en daar uit voor de Compagnie meer nadeel te wagten staat, dan wanneer de Noord van het voorschreven interdict wierde geëximeerd, als tog van elders rykelyk voorzien kunnende worden, zonder dat het te beletten zal zyn; zoo is goedgevonden en verstaan, tot alteratie en interpretatie van het gezegde besluit en het daar naar ingestelde vierde artikel der korte uittreksels van de ordres op de vrye vaart om de Oost en Noord, sub 15 February 1765 herdrukt, by deesen te verklaaren, dat het daar by gedaan verbod tegens den vervoer van Bengaalsche en Chormandelse grove lywaaten, naamelyk: guinees, gerras, salempoeris, zaanen, bastas, dongrys, parcallen, voortaan eenlyk van applicatie moettende weezen op de vier Oostersche gouvernementen en Timor, gevolgelyk de Noord of Malacca, Palembang en alle andere om dien oord gelegen plaatzen daar niet onder begrepen zullen zyn, maar in tegendeel alle de voorschreven' en andere sortementen naar derwaarts mogen vervoerd worden.

17 Julij. *Voorschrift nopens assignatiën op Nederland.*

De heeren Superioren by generale missive van den 14^{en} October 1768 gelievende te avanceeren, dat te meermaalen was voorgekomen, dat verscheide persoonen, niet zynde in dienst van de maatschappy, dewelke eenige gelden op assignatie na

Nederland in 's Comp^s cassa hadden geteld, die assignatien blootelyk hadden g'endosseert aan hunne correspondenten in Europa, sonder dezelve by procuratie te qualificeeren tot den ontfangst van die gelden, en dat de houders dier assignatien vervolgens op die bloote endossementen daar van de betaling hadden gevordert, waar uit veelyds moeyelykheeden waren ontstaan, door dien de houders dier assignatien hadden gesustineerd, dat het woord *order* in assignatien hun regt gaf om, uit kragte van het endossement, de voldoening van dezelve te vorderen; met ordre, dat, ter voorkoming van die moeyelykheeden, voortaan in de assignatien, die op hun Edele Hoog Agtbare zullen verleend worden, in plaats van de woorden *order* of *erven*, zal moeten worden gesteld agter den naam van *den geene* of *de geene*, ten wiens behoefte de assignatien werden verleend, de woorden *desselvs* (of *derzelver*) gemagtigdens of erven: zo is, in conformité en ter voldoening van hoog derselver begeerte, goedgevonden en verstaan de voorsz. assignatien, zo te deezer hoofdplaats, als op Cormandel, Ceilon, Bengale, Souratta, de Mallabaar, Cabo de Goede Hoop, item te Canton in China, op Nederland verleend wordende, invoegen voorsz. te laten veranderen en de ministers en bediendens van gemelde comptoiren daar van de vereischte kennisse te geeven, onder toesending van een extract uit bovengemelde missive.

28 Julij. *Bepaling, dat boeten, opgelegd tot een politiqua correctie*, zouden komen ten voordeele van de stadswerken te Batavia.

Ook dit middel werd aangewend ter tegemoetkoming aan de »sware» lasten, welke de inwoners van Batavia te dragen hadden.

1 Augustus. *Bepalingen nopens betalingen uit boedels van solvente Compagnie's dienaren.*

De heeren Principaalen zig gelievende te conformeeren met

het begrip nopens de betalingen, die in Indien mogen worden gedaan uit de nalatenschappen van 's Comp^t dienaren, die op hun overlyden niet insolvent zyn geweest, dewyl het oogmerk geensints was om de op dit respect gestelde ordres betreckelyk te maken op boedels, waar van geene insolventie is gebleeken: zo is, uit aanmerking de betaling in deze landen uit boedels van dienaaren, die op hun overlyden niet insolvent zyn geweest, voor heen niet alleen door de heeren Majores niet is geprohibeert, maar dat by het 82ste artikel van den generalen articul brief zelfs gelast word de exacte nakoming van het octroy, door Haar Hoog Mogende den 26^{en} November 1661 aan de Comp^t verleend, om curatoren over boedels te stellen, dicteerende artikel 2: »dat wyders de voorsz. curatoren gehouden zullen »weezen, 't geen van de voorsz. sterfhuisen, onder hare »administratie gesteld, *zal komen over te schieten*, ten spoedigsten »in Indien aan de Comp^t goed te doen, ten einde het zelve »herwaards [na Nederland] overgemaakt en desvolgens mede »aan de regte erfgenamen of de geene, die daar toe gerechtigd »zoude mogen zyn, uitgereikt te werden”, sonder dat by dat octroy gevonden werd, dat in Indien geene betaling uit boedels van 's Comp^t dienaren, by hun overlyden niet insolvent geweest zynde, *zou mogen geschieden*, maar alleen, *dat het geen zal komen over te schieten, moet worden overgemaakt*; goedgevonden en verstaan, met ampliatio en interpretatio van 't geen by de nieuwe statuten deezer landen, onder den titul van curator ad lites, § 13, word gezegt: »dat namentlyk den curator ad »lites aen niemand eenige afbetaling weegens schuld van »overleedene dienaren in *voldoening van eenige vonnissen van den »regter* verder of ruimer zal vermogen te doen of eenige »ordonnantien daar toe verleenen, dan voor zo verre 't procedido »hunner nalatenschap, na aftrek van alle gevalle ongelden. »nog zal komen te bedragen”, te statueeren, dat den curator ad lites te deezer hoofdplaats en op alle de respective buiten comptoiren, niet alleen op, maar selvs buiten vonnisse van den regter betalinge zal mogen doen uit boedels van 's Comp^t dienaren, die op hun overlyden niet insolvent geweest zyn.

in zo verre zulx door hem niet bereeds gedaan word of niet practicabel is, onder deeze restrictie, dat die betaling niet zal mogen geschieden uit de te goed behoudene gagien van zodanige dienaren, die uit Nederland zyn uitgevaren, dan na alvorens daar toe permissie te hebben erlangd van de kameren, alwaar die personen zyn aangenomen.

1 Augustus. *Uitbetaling van achterstallig tractement aan weduwen van Compagnie's dienaren.*

Door de heeren Meesters niet kunnende goedgekeurd worden het besluit om de te goed staande gagien der gesneuvelde dienaaren aan hunne weduwen *maar af te betalen*, onder remarque, dat de betaling van personen, die uit Nederland zyn uitgevaren, niet had mogen geschieden zonder consent van de kameren, daarse voor waren aangenomen, behalven nog, dat de voormelde weduwen in die qualiteit niet verder gerechtigd waren dan tot de helfte der te goed staande gagien hunner overleedene mans, terwyl de wederhelfte aan de kinderen of erfgenamen van laastgemelde was competeerende, met recommendatie om zig het een en ander ter narigt te laten strecken en by dusdanige voorvallen zig dien conform te gedragen, zo is verstaan zulx serieuselyk aan te beveelen.

1 Augustus. *Voorschriften voor de buiten-kantoren nopens notariële acten.*

De heeren Superioren hebbende gelieven te approbeeren de ordre, door de Ceilonse ministers gesteld, zoo op het b'eedigen der secretarissen, eerste en geswore clerquen, die als notarissen fungeeren, als op het houden van behoorlyke prothocollen door dezelve; met byvoeging, dat, dewyl hun Edele Hoog Agtbare klagten waren voorgekomen, dat actens, voor g'authriseerde scribas op subalterne comptoiren of voor andere, daar toe gequalificeerde persoonen gepasseert, weg geraakt en niet te vinden waren geweest, hoog dezelve dienstig oordeelden, dat by circulaire ordre wierde gelast, dat op alle comptoiren,

daar zulk niet in gebruik zoude mogen zyn, de actens, die voor secretarissen, geswore clerquen, g'authoriseerde scribas of voor andere, daar toe gequalificeerde personen mogten worden gepasseert, in een behoorlyk prothocol gebragt en zorgvuldig bewaard wierden, ter voorkoming van de verleegendheid, die het gemis van zulke actens veroorzaakt, en van het ongerief, dat daer door aen die geene werd toegebragt, welke by die actens g'interesseert zyn; zoo is, uit aenmerking deeze regering met de heeren Majores de introductie deezer ordre niet min nuttig dan noodzakelyk oordeeld, alzo het blyven der actens of instrumenten zonder nommer en 't inbinden derzelve onder den anderen in een band noodzakelyk verwarring moet veroorzaken en teffens aanleiding kan geeven tot het pleegen van allerley falsiteiten en bedrog, goedgevonden en verstaan de ministers en bediendens op de respective comptoiren by extract deezes circulair te gelasten om door de secretarissen, eerste en geswore clerquen, mitsgaders alle andere, die uit hoofde van hun functie tot het passeeren van notarieele actens of instrumenten g'authoriseerd zyn, behalven den eed van secretesse, door hun afgelegd, ook nog te doen presteeren den eed voor de notarissen, by de statuten van Batavia beraamd, mitsgaders door hun te doen houden ieder een aparte prothocol en daar in de instrumenten en actens, die zy maken, naar de ordre des tyds nummeren en naar de nummers registreeren, mitsgaders dat prothocol op den eersten Maandag van ieder maand door gecommiteerde leeden van justitie op plaatsen, daar justitieele collegien zyn, of anders door den eersten en tweede persoon aldaar te doen examineeren, of de instrumenten behoorlyk aen het hoofd genomert en aan den voet door den comparant of de comparanten, getuigen en den beaupt schryver geteekend en van de vereischte zegels, volgens de ordonnancie, voorzien zyn, sonder dat voorinmelde gecommiteerdens, dan wel de geene, die de examinatie doen, eenige verdere kennis zullen mogen neemen van den inhoud der actens, veel min eenig gebruik of misbruik maken van het geen hen by deeze geleegenheid onder het oog mogte komen.

1 Augustus. *Wijziging van het bepaalde op 8 Mei 1764 nopens den „generalen opneem” van Compagnie’s goederen.*

Is goedgevonden en verstaan de periode, voorkomende in het circulaire besluit van den 8^{en} May 1764, waar by het doen van den generalen opneem tweemaal ’s jaars bevolen word, namentlyk, dat „ten aanzien van zulke goederen, welke om derzelver groote quantiteiten niet kunnen nageteld, nagemee-ten of gewogen worden, als daer is de coffi, peper, ryst, buskruit, kogels, vuursteen, mitsgaders omtrend zulke wharen, die, in kisten, kasten en balen afgepakt, qualyk te openen zyn, by de rapporten van den opneem zullen moeten bekend gesteld worden na de opgaave van de administrateurs of die ’er de verantwoording van hebben”, in deezer voegen te amplieeren en te altereeren, dat de gecommiteerdens tot den opneem, zo te deezer hoofdplaats, als op de buiten comptoiren, zig voortaan niet meer zullen mogen te vreden houden met de opgave van de administrateurs of die ’er de verantwoording van hebben en de groot of hoeveelheid der restanten daar na by hunne rapporten bekend stellen, maar dat zy daar by zullen moeten noteeren, hoe veel hun op ’t oog of na gissing voorgekomen is, dat van al zulke goederen, welke om derzelver grote quantiteiten niet kunnen nageteld, nagemee-ten of gewoogen worden, per restant is, mitsgaders oversulx ook by de ordonantien te doen bekend stellen, dat den opneem door de gecommiteerdens, zo hier als elders, invoegen voormeld zal moeten worden gedaan.

2 Augustus. *Voorschriften nopens inventarissen van processtukken.*

Is in Raede van justitie des casteels Batavia goedgevonden en verstaan voor den aanstaende te statueeren, dat de practizyns altoos, by haare over te leggene inventarissen, in fine van dezelve sullen hebben te stellen deductie off advertissement van regten (des noods) te maken, over te geeven en te quoteeren sub

littera sodanig, als die op het laatste product van haaren inventaris sal volgen; en dat voorts, by de overgave van sodanig een schriftuur, daar toe geen versoek meer sal moogen gedaen, maar 't selve, gequoteert met de letters, by inventaris vermeld, en verzeegeld, in Raede overgegeven sal moeten worden omme door den geswore clercq in de sak, neevens het proces, te worden gevoegd; terwyl al verder verstaan is den secretaris deezes Raeds te recommandeeren de noodige zorge te dragen, dat immediaet na de pronunciatie eender sententie het schriftuur van deductie off advertissement van regten, dat daar in sal weesen overgelegd, weeder verzeegeld en neevens sodanig een proces gevoegt en geseponeert worde, ten waare den succumbant van de geslagene sententie in revisie gekomen en geadmitteert mogte weesen, als wanneer daar van parthy hinc inde visie, dan wel copia, des begeerende, ten haaren redelyken kosten sal moeten worden verleend.

3 Augustus. *Maatregelen tegen ongeoorloofde vaart van Spanjaarden.*

Hun Edele Hoog Agtbare gelievende goed te keuren de maatregelen door deeze regeering beraamd om de ongeoorloofde vaart der Spanjaarden teegen te gaan, onder remarque, dat, of wel de maatschappy uit kragte der tractaten het regt zoude hebben om daar toe efficacieuser middelen in 't werk te stellen, het egter voor als nog niet raadsaam zoude zyn daar van gebruik te maken, met last om geene Spaanse scheepen onder 's Comp^s gebied te admitteeren, veel min eenige gerieflykheeden toe te staan, maar die af te wysen en te doen vertrecken, ten ware schip of equipagie in zo een desolaten staat mogte zyn, dat men, zonder die manschappen aen een oogenschynelyk gevaar bloot te stellen, niet zoude kunnen weigeren hun eenige hulpe toe te brengen, in welk geval hoog dezelve begeeren, dat in het oog gehouden zal worden, het geen de Caabse ministers op dat respect hebben aanbevolen by brief van den 14^{en}

October 1768, welke, na genomene resumtie, bevonden wierd te bestaan in eene ordre om in het oog te houden:

dat 't de Spanjaarden, volgens de tractaten, niet is g'oorloofd langs die route na Oost Indien te vaaren;

dat by deeze vaart particuliere negotianten het meest zyn g'interesseerd en dat, als die hun interest by de continuatie niet vinden, de vaart zelve welhaast vervallen zal;

dat die particuliere handel schadelyk is voor de Comp^e;

dat, schoon niet raadsaam vinden die vaart door geweld tegen te gaan, het egter der heeren Majores intentie niet is iets toe te staan, dat tot ondersteuning of bevordering deezer vaart zoude kunnen dienen;

waar na de ministers in het verleenen van de allerbenodigste en absolut onvermydelyke assistentie zig zouden moeten gedragen en betragten om door alle mercantile middelen het groote oogmerk teegen het bevorderen deezer vaart, zo veel mogelyk, te verydelen;

zo is goedgevonden en verstaan der heeren Majores voorsz. ordre, niet alleen te deezer hoofdplaatse ter schuldige narigt en observantie te neemen, maar dezelve ook de ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren ter nakoming aan te bevelen om, ingevalle de Spanjaarden, hare illiciten vaart voortsettende, gelyk wel te vermoeden is, als zy daar haar intrest eenigsints by kunnen vinden, en deeze of geene plaats quamen aan te doen, zig daarna slipt te reguleeren, wyl het aanloopen deezer scheepen van andere plaatsen buiten deeze hoofdplaats en de Caab niet vreemd zoude weezen.

3 Augustus. *Voorschrift nopens de verzending van particuliere thee naar Nederland.*

Met relatie tot de remarques der Hoog Edele Heeren Seventienen nopens de thee op vragt, om daar van zo min te zenden, als inogelyk is, zo om de verzending van slegte thee, als 't schadelyk gebruik, dat van die slegte soort gemaakt werd, waar tegens begeeren, dat zal worden voorsien; is, om

de versending van slegte te prevenieeren, goedgevonden en verstaan de thee, die voortaan op vragt zal aangeboden werden. door kundige lieden te doen examineeren, ofze in de opgegevene soorten bestaan en dezelve de daar voor gesteld werdende pryzen wel reëel waardig zyn, ten einde dus voor te komen, dat dezelve niet gebruikt worden om daar mede 's Comp^s goede en zuivere soorten te vermengen; en wyders met de afsending der kassen zonder bind rottings te continueeren en so min op vragt te senden, als maar mogelyk zal zyn.

25 Augustus. *Vermeerdering der emolumenten van den meester-knecht der kaartenmakers.*

Geleesen zynde een schriftelyk adres van het hoofd over 's Comp^s zeemagt, de heer Nicolaas Houtingh, waar by zyn Edele, onder vertoning, dat het sober inkomen, 't geen den meesterknecht der kaartenmakers heeft, als maer alleen in de gewoonlyke gagie en 't kostgeld bestaande, voor denzelven niet toerykt om 'er van te kunnen subsisteeren, verzoek komt te doen, dat dien bedienden, even als andere, op de equipagie werf dienst doende personen van die qualiteit, ook met eenige werkjongens, dan wel eenig ander equivalent mogt worden begunstigd; zoo is, hier op aangemerkt zynde, dat diergelyke dienaaren voor al een matig bestaan dient te worden toegevoegd om hun daer door van het inslaan van alle slinkse practyquen te diverteeren, goedgevonden en verstaan aan den presenten meesterknecht der kaartenmakers, Emanuel Aske, en die hem in 't vervolg in dien dienst zullen succedeeren, tot een beeter middel van subsistentie te permitteeren het aanhouden van drie coelys of werkjongens, om op de equipagie werf in 's Comp^s dienst ten arbeid gesteld te worden, en hem daar voor te doen genieten het gewone loon van zes stuivers daags.

29 Augustus. *Bepaling, dat wissels op Nederland jaarlijks vóór ultimo Augustus moesten aangevraagd worden.*

Dij vorige geleegenheeden al eens gesproken zynde over de

willekeurige handelwyze van sommige lieden, die, ofschoon zy tyds genoeg gehad hebben om ter behoorlyker tyd versook te doen en op te geeven, hoe veel geld zy gaarn zouden geremitteerd hebben, door geduurige veranderingen van concepten en dat zy met sig zelve selden eens zyn, daar meede tot het laatste oogenblik wagten, mitsgaders door die wispeltuurigheid de attentie tot gewigtiger deliberatien al dikwyls afleiden; zo is, om dien aangaande niet langer g'abordeert te werden, goedgevonden en verstaan te statueeren, dat voortaan door alle en een iegelyk voor ultimo Augustus aan den heer Directeur Generaal zal moeten opgegeven worden de somma, die hy gaarne op assignatie na Neederland zou overgemaakt hebben; en dat van niemand, wie hy ook zy, na het uiteinde dier maand eenige opgaven dierweegens meer zullen g'admitteerd of aangenomen worden; waar van teffens beslooten wierd jaarlyx de gemeente by billet te adverteeren.

Hoedanig de Regering gewoon was te handelen met betrekking tot het toekennen van wissels, blijkt uit het volgende:

„Door den heer Directeur Generaal werd geproduceerd een notitie van de gelden, die door de daarby nominatim vermelde personen successive ter telling op assignatie naar Neederland zyn aangeboden, en van de verdeeling, door zyn Edele daar op gemaakt na het meer of minder belang der g'interesseerdens, met preferentie, zo veel immers gevoeglyk heeft kunnen geschieden, van de repatrieerende lieden”.

In Augustus 1769 waren door allerlei personen wissels aangevraagd tot een bedrag van 1,725,874 : 41 rijksdaalders, waarvan de Regering, om beneden de voorgeschreven twintig ton te blijven, niet meer toestond dan voor eene waarde van ryxds^e 902,777 of f 2,166,666 : 13 met het rabat van $7\frac{1}{12}$ pct”.

5 September. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was thee en edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

$\frac{5}{22}$ September. *Uitschrijving van een algemeenen dank- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek eener retourvloot.*

14 September. *Wijziging der instructie voor de retour-schepen, vastgesteld op 19 Februarij 1760.*

Evenals hare voorgangster bevat deze instructie schier niet anders dan nautische voorschriften.

15 September. *Verbod tegen den invoer te Batavia van tarwe, »t zy onder de gepermitteerde lasten of onder »wat naam ook».*

De poenaliteit was confiscatie en boete, ten bedrage van de vierdubbele waarde der ingevoerde tarwe.

De Regering liet zelve tarwe van Kaap de Goede Hoop komen, zoowel voor de bakkers te Batavia, als voor de behoefte op de buiten-kantoren. Batavia had voor een jaar 578 lasten noodig; de buiten-kantoren »na calculatie» slechts 50 lasten.

$\frac{22 \text{ September}}{3 \text{ October}}$. *Vernieuwing van plakaten tegen brandstichting, inbraak, enz.*

In ervaringe gekomen zynde, dat zeedert eenigen tyd op sommige naby geleegene landeryen en in de omstreeks deeze stad en dies environs te vindene tuynen, niet alkeen weeder by nagt en ontyden roveryen en dieveryen worden gepleegd, maar ook getragt in deeze en geene campongs, ook bysondere huysen, brand te stigten door middel van zeekere machines, van bladeren van boomen en andere drooge stoffe te samen gesteld en van binnen opgevuld met swavel en salpeter of ook wel met buskruit, welke aan het eene einde aangestoken

en zodanig op de daken der woningen, die meest alle met atap gedekt zyn, geworpen, in den beginne langzaam branden, tot dat het vuur, de swavel en salpeter of het kruyt vattende, na een voorafgaende slag het geheele dak en vervolgens het huis onmiddelyk in ligter laye vlammen zet, hoedanigen machine nog gisteren door den vendrig en commandant van de post op Ryswyk, van Soest, aan zyne Edelheid vertoond en ontdekt was in de daaromstreeks leggende campong aan de rivier Crocot; zo is, om in 't een en ander, zoo veel doenlyk, te voorsien en de goede op- en ingeseetenen daar tegen door efficacieuse middelen na mogelykheid te beveiligen, op de propositie van welmelde zyne Edelheid goedgevonden en verstaan het, ingevolge de resolutie dezer tafel van den 29^{en} Juny 1739, laast vernieuwde plaacaat, den 17^{en} Augustus 1713 g'emaneeert, waar by onder anderen alle en een iegelyk buiten deeze stad g'authoriseerd werd alle onbekende inlanders buiten hare paggers en van hare huisen, 's avonds van half seeven tot 's morgens ten half ses uren te mogen afweeren, ja, selvs dooden, sonder eenig ongemak daar over subject te weezen, met eenige alteratien en ampliatiën andermaal te renoveeren, mitsgaders na den gebruike te laten publiceeren en vervolgens affigeeren, niet alleen in de Nederduitsche, maar ook in de Javaanse, Maleydse en Chinese talen, zo wel binnen als buiten de stad, op alle plaatsen, daar men gewoon is de affixie te doen, zo meede aan de hecken der campongs en op alle de buiten posten.

De bovenbedoelde „alteratien en ampliatiën” zyn van geen belang. — Zie ook 5 Januarij 1798.

3 October. *Vernieuwd verbod tegen den uitvoer van suiker.*

In aanmerking gekomen zynde, dat, niet teegenstaande den uitvoer van suiker aan alle en een iegelyk, volgens resolutie van den 20^{en} Juny laastleden en het dien conform g'affigeerd bijet, is g'interdiceerd, aan de Comp^e zeedert geen zuiker

van naam is geleverd geworden en dat men oversulx niet behoefd te twyffelen, dat van het weinige, dat de molens van die zoetigheid zeedert hebben afgeleverd, het meerengedeelte in handen van particulieren is geraakt en ter slyk van hier uitgevoerd, mitsgaders de maatschappy dus daar van op eene strafbare wyze is gepriveerd geworden; en teffens geconsidereert weezende, dat 'er, buiten de benodigde zuiker voor Nederland en de Mallabaar, nog circa 800 canassers aan de geprojecteerde 2500 per 't schip, de Jonge Lieve, voor Souratta komen te ontbreeken, invoegen het oversulx noodsakelyk is den uitvoer van zuiker, niet alleen op nieuw te verbieden, maar selfs voor de contraventeurs, by ontdecking, een boete te stellen: zo is, op de propositie van den heere Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan den uitvoer van zuiker de novo aan alle en een iegelyk, met uitsondering van de gepermitteerde lasten voor de scheeps overheeden, 't hoofd over 's Comp^{te} zeemagt, den commandeur en vice-commandeur, te verbieden op een boete van een duyse:nd ryxdaalders ten behoeve van de stadswerken voor ieder canasser, die, in contraventie van dit verbod, getragt mogt worden uit te voeren, zo wel te verbeuren by den eigenaar of koper van de zuiker, die dezelve wil uitvoeren, als die daar toe direct of indirect licentie mogt verleend hebben, boven de confiscatie van de agterhaalde canasser of canassers; mitsgaders de officieren van justitie en den sabandhaar hier van, niet alleen by extract notul kennisse te geeven, ten einde strict te letten en toe te zien, mitsgaders door hunne substituten en bediendens te doen letten en toezien op de transgressien in deezen, maar ook by een te affigeeren billet alle en een iegelyk hier van te advertteeren, op dat niemand eenige ignorantie zoude kunnen pretendeeren.

7 October. Verbod tegen het aanmaken op Java van gouden, zilveren en koperen munten.

Naar aanleiding van het bepaalde op 15 Januarij 1768 schreven Heeren XVII^{een} in hunne missive van 7 October 1769:

Het slaan van kopere duiten en het munten van goude en zilvere ropien reeds gestaakt en de stempels der laatstgemelde specie verbroken zynde, zullen wy ons niet nitlaten over het voordeel, dat op die geslage duiten behaald is, nog over het nut, dat UEdele zig van het munten dier goude en zilvere specien hadden voorgesteld; dan wy kunnen geensints ongeremarqueerd laten, dat UEdele de goude ropien zo korten tyd, nadat die waren geslagen, voor billioen hebben verklaard en die voor reekening van de Comp^e hebben doen inwisselen, uit hoofde dat die muntspecie was nagemaakt; want zo de ropyen, welke voor reekening van particulieren zyn geslagen, hebben gehad haar behoorlyk gewigt en gehalte, had het verspreiden van eenige valsche ropyen geen reeden behoren uit te leveren om ook de goede voor billioen te verklaren, veel min om de eene en andere voor reekening en tot schade van de maatschappy in te wisselen; wy moeten egter dit al weeder als een gedane zaak passeeren; maar, de uitkomst nu laast weder hebbende doen zien, van hoe wynig nut en teffens hoe gevaarlyk veelyds is eenige muntspecie van 's Comp^e wegen in de Indien te doen slaan, agten wy ons verpligt daar teegens in het vervolg te voorsien en verbieden UEdele derhalven eenige goude, silvere of kopere muntspecie te doen slaan en op de geslage eenige merken of teekens te stellen, waar door in de cours van zulke specie eenige verandering zoude worden gemaakt.

13 November. *Bepaling, dat Boedelmeesteren niet meer dan 5,000 rijksdaalders aan contant geld in hunne kas mogten bewaren.*

Door den heer Gouverneur Generaal aen de vergadering gecommuniceerd zynde, dat zyn Edelheid te voren gekomen was, hoe sommige uit de leeden in 't collegie van Boedelmeesteren scrupul maken om bank brieven voor en in stee van contante penningen in hare cassa te acceptereen, apparent uit eene al te stipheid op hare dienst of ook wel uit eene onkunde en stupiditeit, dat de eerste zo goed of van die validiteit niet zyn

als de laaste, zonder zelfs te reguardeeren, dat het aanhouden in het Chinees hospitaal, alwaar haar vergaderkamer is en alwaar thans wel veertig duysent rd^s aan contanten gelde gevonden werden, dewyl aldaar geen wagt is, met veel gevaar verselt is en dat het voor hun, immers by het uitgeeven van penningen, vry gemackelyker is de betaling in bankbrieven, als in contanten te doen; zo is, om alle cavillatien in den aanstaande voor te komen, conform de propositie van zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan Boedelmeesteren te gelasten om niet meer dan een somma van vyf duysend rixdaalders of zo veel den secretaris van dat collegie volgens de resolutie deezer tafel van den 5^{en} Augustus 1768 onder zig hebben mag, in hare cassa, dan wel in 't Chineese hospitaal of elders aan te houden, maar al, 't geen die somma surmonteert en onder de administratie van den president en vice-president berust, in de bank courant over te brengen om daer, sine interesse, te blyven voortloopen, behoudens de faculteit van Boedelmeesteren om, volgens de qualificatie deezer regeering, de penningen harer kamer onder de vereischte precautien op vaste hypoteecquen uit te zetten, met permissie om, de occagie daar toe voorkomende, de nodige gelden uit voorsz. bank te doen ligten door den secretaris by schriftelyke ordonnantie van den praesident, op hem te verleen.

22 November. *Voorschriften in cas van voldoening in rau-actie.*

Is in Raede van justitie gearresteert te statueeren, dat, soo wanneer een geinsinueerde off gedaagde in c. a. na het ligten off exploicteeren van het appointement komt te voldoen, sodanig een saak niet sal mogen worden g'enrolleert; en dat, by aldien de voldoeninge mogte geschieden, na dat de zaak bereets des Vrydags 's morgens ter secretary was op de roll gesteld, sodanig een practizyn gehouden sal syn van zyn meester te vorderen een briefje, g'adresseert aan den secretaris van deesen Raede en innehoudende communicatie, dat voldaan is, soo mede

versoek tot rooyeering van de roll en het opmaaken der kosten, op poene van, ter contrarie ageerende, dat de parthy ten kosten van haar sal worden geroyeert en sy daar en loven verbeuren sullen een somma van 10 rd^e, ten voordeele van de raadkamer.

En word den adjunct geswore clercq ter secretary van welmede Raade al met eene by deeze gequalificeert en gelast, by vertoning van voorsz. bewys, de kosten immediaan off uytterlyk binnen driemaal vier en twintig uren op te maaken en het zelve briefje of bewys daar aan te annexeren, ten blyken voor heeren commissarissen, die dezelve sullen resumeren, meede op poene van 5 rd^e, ten behoeve als voren.

23 November. *Voorschrift nopens het provianderen van Compagnie's schepen.*

Is goedgevonden en verstaan den commandeur en opperequipagiemeester te gelasten, om geene scheepen of mindere vaartuigen, werwaarts ook gedestineert, van de rheede te laten vertrekken, voor dat dezelve van de nodige provisien voorzien zyn en hunne randsoenen aan boord hebben, mitsgaders om de scheepen naar de Oostersche gouvernementen in het vervolg voor de gene, welke, buiten de zeevarende, daar mede overgaan, als: militairen, ambagtslieden, enz., in volgender voegen te proviandeeren, als:

die naar Amboina	voor	4	maanden,
» » Banda	»	4	»
» » Ternaten	»	4	»
» » Macassar	»	3	»

24 November. *Bepaling, dat de renten van kapitalen, gedeponoord bij de bank-courant en bank van leening, door belanghebbenden jaarlijks vóór ultimo Maart moesten afgehaald worden.*

Op de te kennen gave van den heer van Ossenberch als

directeur van de bank courant en bank van leening, dat voel geïnteresseerden verzuimden hare te goed hebbende intrest jaarlyks te ontfangen en dat daar door, of eigentlyk met dezelve van jaar tot jaar uit het eene boek in het ander over te transporteeren, veel moeiten veroorzaakt wierd, is, conform het teffens door zyn Edele gedaan verzoek, goedgevonden en verstaan te statuereen, dat de g'ïnteresseerdens in de bank courant gehouden zullen weezen voortaan de te goed hebbende renten op hunne capitalen binnen den tyd van drie maanden na het sluiten der boeken (dat jaarlyks onder ultimo December geschied) of voor ultimo Maart te ontfangen, dan wel te laten ontfangen, op verbeurte van die renten, ten profyte van de bank, na de expiratie van gemelde termyn, mitsgaders directeur en commissarissen te qualificeeren om hier van de gemeente by biljetten te doen adverteeren.

15 December. *Vernieuwing der plakaten tegen het maken en verkoopen van vuurwerk, enz.*

22 December. *Intrekking van het verbod tegen den uitvoer van suiker.*

By gelegenheid, dat men ter sessie van den 14ten November jongstleden arresteerde om, mits verlegenheid aan suiker, alle soorten, zonder onderscheid, in 's Comp^e pakhuizen te doen leveren, ten einde uit de partyen dat geene aan te houden, 't welk de Comp^e nodig zoude hebben en om van het overige den uitvoer te permitteeren, door den heer Gouverneur Generaal, by wege van discours, aan de heeren leden te kennen gegeven zynde, dat de voornaamste suikermolenaars wel scheenen te inclineeren om een contract ter levering van de nodige suiker aan de Comp^e aan te gaan, indien den uitvoer open gesteld en zy dus ook gelegenheid bekwamen zich te kunnen ontdoen van zulke soorten, die de Comp^e niet aanneemt, wierd, ook op de

door zyn Edelheid daar toe opzigtelyk gedane vrage, raadsaam geoordeelt de leverantiers door dien weg, des mogelyk, te verplichten tot de leverantie in 1770 van 6000000 R 1ste en 2de soort poeder suiker. En op dat fundament de gezamentlyke suiker molenaars daar toe gezondeert zynde, mitsgaders de eigenaars van veertien en de huurders van ses en vyftig molens onder het ressort van Batavia zich by een heden ingekomen acte obligatoir, voor den notaris, Egbert Blombert, en getuigen op den 14^{en}, 15^{en} en 16^{en} dezer maand gepasseert, zoo wel gezamentlyk, als ider in het bizonder, verbonden hebbende om in den aanstaande jaare 1770, tegens den bepaalden prys, aan de Compagnie te leveren sestien duyzend kanassers poeder suiker eerste en tweede zoort en wel in drie termynen, namelyk voor ultimo May drie duyzend, voor ultimo July zes duyzend en voor den laatsten Augustus de overige seven duyzend kanassers, uitgezondert by onverhoopt misgewasch van het suikerriet, wanneer zy het aan het onpartydig oordeel van deeze regeering overlaten om hun, naar de billykheid, eenigen afslag te geven, mits dat ook, tot voorkoming van hun nadeel in de voortzetting van de suiker culture, de uitvoer, gelyk zy by een nevens de acte van verband ook ingediend request speciaal verzogten, van die zoetigheid gedurende het jaar 1770 opengesteld wierde; zoo is, deswegens in consideratie gekomen zynde, dat de 16000 canassers poeder suiker, welke de supplianten aanbieden te leveren, door malkander ruim zullen inhouden ses millioen ponden en dus met de 2154 kanassers of 891472 R zoo genaamde Indische zoort, die tans per restant zyn, ruim toeryken, zoo ter voldoening van den Nederlandschen eisch, als voor den sleet in Indie, alschoon ook de molenaars van de overige seven Batavische molens niets kwamen te leveren, waar toe zy egter volkomen genegen bleven, zonder zig te hebben willen voegen by de voren genoemde andere molenaars of huurders en eygenaars; dat men met dese acte obligatoir te accepteeren altans meer zekerheid heeft, dan wanneer 'er geen verband was, en zich daar en tegen aan niets anders verbind dan om de uitvoer

open te zetten, zonder verplichting zelfs om van de bepaalde quantiteit meer te accepteren, dan men ondertusschen zal bevinden nodig te hebben, terwyl doch ook het belang der colonie zoo wel eischt de suiker molenaars staande te houden. als de billykheid vordert die menschen door het permitteeren van den uitvoer een middel aan de hand te geven om zich te kunnen ontdoen van de derde of eigentlyk die soort, welke de Comp^e niet aanneemt; en eindelyk, dat men in allen gevalle de macht in handen houd om, by nonvoldoening aan de aangeboden verbintnisse, buiten andere middelen, die dan tot correctie zullen worden nodig geacht, de uitvoer direct weder te interdiceren, na deliberatie goedgevonden en verstaan de aanbieding, ingevolge van het voorschreeven verband, te ampteeren en oversulks van de voorsz. eygenaars en huurders in de gefixeerde drie termynen te ontfangen sestien duizend kanassers poeder suiker eerste en tweede soort, tegens den gewonen of presenten prys van rd^s 4 $\frac{1}{2}$, en 4 $\frac{1}{4}$ de picol, mitsgaders met primo January aanstaande in te trekken het verbod tegens en aan de ingezetenen deezer colonie weder als bevoorens permissie te verleen tot den uitvoer van poeder en candy suiker gedurende het jaar 1770, onder dezen verstande nogtans, dat niet alleen aan vreemdelingen, zoo die nu hier aanwezig zyn, als die nog aankomen mogten, geen suiker zal mogen worden verkogt, nog door hun uitgevoerd, buiten speciale voorkennisse en toestemming van deze regeering, waar van den sabandhaar en licentmeester tot zyn naricht en observantie by extract notul zal worden gewaarschouwd, maar ook, dat, wanneer de meermelde supplianten door eigen verzuim en schuld mogte komen in gebreeke te blyven om hunne voorschreeven, zich zelve vry willig opgelegde verplichting, naar behoren te presteeren, deze regeering het recht aan zich behoud van, zelfs na de expiratie van den eersten termyn, den uitvoer van suiker op nieuw aan een iegelyk te verbieden, onvermindert zodanige verdere dispositien tegens deselve, als men bevinden zal te behoren en waar aan zy zich dan zullen hebben te onderwerpen.

22 December. *Wijziging van de pacht-conditien van den boom te Batavia.*

Ter vóorkominge van zulke disputeren, als nu en dan zyn ontstaan tusschen den pachter van de inkomende en uitgaande regten en kopers van goederen, die ter rheeде worden overgescheept zonder de boom te passeeren, is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan, tot interpretatie en ampliatie van het 5de en 6de articul van de conditien voor gemelde pachter of die van den boom, by dezen voor het vervolg te statueeren, dat van alle goederen, dewelke op de rheeде worden overgescheept na verkoop aan een burger of imand anders, 't zy hier ter plaatze, dan wel elders gezeten, die geen eigenaar voor den aanbrengh alhier van zulke goederen is geweest, *niet de halve thol*, maar *wel de volle gerechtigheid*, even of ingevoerd wierden, zal moeten worden betaald.

1770.

30 Januarij. *Toekening aan den rooimeester te Batavia van een tractement ad 144 rijksdaalders 's jaars uit de stads-kas.*

Vroeger had hij hetzelfde tractement ten laste van de Compagnie genoten, maar op 29 December 1766 was hem zulks afgenomen.

Zijne inkomsten waren dientengevolge „over het algemeen „zeer sober” geworden.

Verscheidene diensten presteerde hij gratis voor de Compagnie, „doch principaal voor de stad”.

30 Januarij. *Toekening van de opbrengst van zekere boeten aan de Gereformeerde kerken te Batavia.*

Om de vermindering van het capitaal der Gereformeerde kerken dezer hoofdplaats, dat in het gepasseerde jaar 1769 door veele extra-ordinaire ongelden van noodzakelyke repara-

ten, als anderzins, weder rd^s 3368 : 17³/₄ ten agteren geleert is, eenigzins te prevenieeren, is goedgevonden en verstaan voor het vervolg aan deze godshuizen toe te wyzen de by resolutien dezer regeeringe van den 17^{en} Maart en 26^{en} April 1695, mitsgaders by het placcaat tegen de pragt en praal van den 30^{en} December 1754 gestatueerde boete voor de diacony van rd^s 25 voor ider rytuig, dat by het doen van onder-trouwen ook by het trouwen gebruykt word, mitsgaders van rd^s 10 op het komen ten laastgemelden einde na het derde klokken geluy in de Hollandsche en van rd^s 5 in de Portugeesche of Maleidsche kerk, wyl deze boetens, die met elkander doorgaans jaarlyks opbrengen omtrend rd^s 400: —, door de diacony, mits hare ruime middelen, tans wel kunnen worden gemist en eenigermaate zullen strekken tot styving van het kerken capitaal, wanneer de extra-ordinaire lasten niet zo hoog op stok als nu twee jaren achter een komen te lopen.

6 Februarij. *Bepaling, dat de Regering voor een pikol sapan-hout, afkomstig van Oost-Java, zoude betalen een rijksdaalder.*

Zie ook 26 Mei 1769 en 10 April 1770.

¹⁶/₃₀ Februarij. *Verbod tegen de vaart naar Siam, Komodja en andere plaatsen in de gulf van Siam, behalve van Batavia, vice versa.*

Door den heer Gouverneur Generaal gecommuniceert zynde, hoe van ter zyde was geïnformeert geworden, dat verscheide smalle handelaars van intentie waren om met hunne vaartuigen van hier naar Java's Oostkust en Cheribon te vertrekken ten eynde ryst in te kopen en die van daar direct naar Siam te vervoeren, met byvoeging, dat zulks, naar zyn Edelheys gevoelen, diende te worden belet; zoo is, wyl die vaart, niet alleen zoude strekken tot prejudicie van den pachter van de boom en dus der ingevoerd wordende ryst, maar zelfs een willekeurige vervoer langs dien weg, by schraale gewassen op

Java, alhier verlegentheyd zoude kunnen baaren, goedgevonden en verstaan den particulieren vaart naar Siam, Cambodja en andere plaatzen, in de bogt van Siam gelegen, maar alleen van deze hoofdplaats vice versa te permitteeren; en daar en tegen lezelve van geheel Java, Madura, Cheribon en Palembang te interdicteeren, op poene van confiscatie van vaartuyg en lading, mitsgaders verbeurte van dies vier dubbelde waarde (de helfte voor de Comp^e en de wederhelfte voor den aangeever of aanhaler), boven zodanige andere straffe, als deze regeering nog zal goedvinden den voerder van dusdanig vaartuyg op te leggen; en hier van, niet alleen de Javase ministers, den Cheribonsen resident, ook de residenten van Palembang kennisse te geven en in 't byzonder aan de laatste, dat, schoon Cambodja 'er minder begrepen is, egter zulks zo zeer geen applicatie vind op Palembang en dus die vaart wel mag werden toegelaten, maar ook alhier de gemeente by billetten te waarschouwen en haar mede te amplieren de korte uyttreksels van de ordres op de vrye vaart om de Oost en Noord, mitsgaders den officieren van de justitie, nevens den sabandhaar, zo hier, als op Java, den resident van Cheribon en die verder amptshalven op de nakoming van dit verbod moeten letten, de uytterste vigilantie daar omtrent te recommandeeren.

16 Februarij. *Korte extracten uit de orders op de vrye vaart om de Oost en Noord.*

- Art. 1. Zie deel VII, bladz. 357, art. 1.
 Art. 2. Als voren, art. 2.
 Art. 3. Voorts is nog geinterdicteerd:
- a. alle uitvoer van peper, tin en Japansch staafkoper, indien niet blykt van de Compagnie gekogt te zyn, maar niet dies invoer op Batavia, mits aan de Compagnie te leveren voor den gestatueerden prys; en dat ook, met betrekking tot de twee eerste artikelen, in geen deele clandestin gehandeld worde op Bantam, Palembang, Banda, Borneo en Bliton;
 - b. de handel in wilde kaneel, geschild als de Ceilonsche;

- c. de in- en uitvoer van koffi;
- d. de invoer en verkoop van staartpeper;
- e. de invoer en verkoop van Japansche kamfer;
- f. de invoer hier ter hoofdplaatze en overscheeping ter reede van Javasche en Cheribonsche suiker;
- g. de vervoer van lywaaten van Malacca naar herwaarts, Java, Cheribon, Bantam, Palembang en Jamby, op pene van confiscatie, verbeurte van de vierdubbele waarde en zoodanige verdere of zwaardere straffe daarenboven, als de toedragt der zaake zal komen te vereisschen; wyders
- h. de handel in kattoengaren, 't zy wit of gekleurd;
- i. de uitvoer van Samarangsche arak naar elders;
- k. alle uitvoer van ongemunt goud;
- l. den aanbreng van tarwe; en
- m. den invoer van Tonkingsche, Chinasche, Japansche, Palembangische en alle andere soorten van kippings of pitjes, op pene van confiscatie.

Art. 4. Alle handel in Surattesche zyden kleeden en Westersche lywaaten, hoe ook genaamd, *die niet van de Compagnie zyn ingekogt*, is finaal verboden en ook, buiten eenige voorwaarden of volstrekt, het vervoer van de volgende geweeft door particulieren van deeze hoofdplaats naar de vier Oostersche gouvernementen en Timor, naamelyk:

gemeen of grof Bengaalsch guinees,	
» » » »	gerras,
» » » »	salempoeris,
» » » »	zaanen,
» » » »	baftas,
» » » »	dongrys,
» » » Chormandelsch guinees,	
» » » »	salempoeris,
» » » »	parcallen, en
» » » »	dongrys;

bet een en ander op pene van confiscatie en verbeurte van het viervoudig bedraagen daarenboven; dog naar de Noord van Indie of Malacca, Palembang en andere, om dien oort gelegen

plaatsen, mogen deeze sortementen en andere lywaaten daarentegen van hier worden vervoerd.

Art. 5. Zie deel VII, bladz. 756, art. 6 (nieuw art. 5).

Art. 6. Geen meerder kruid en scherp mag men vervoeren dan gepermitteerd en op de passen gemeld is, op pene van confiscatie van vaarttuig en laading beide, behalven dat de schuldigen daarenboven nog gestraft zullen worden als heelers van kruid-dievery. Al wat van die brandstoffe door de burgervaartuigen in de Oostersche gouvernementen en op Timor gebragt word, zal 'er in bewaaring worden genomen tot hun vertrek.

Art. 7. Zie deel VII, bladz. 358, art. 7.

Art. 8. Op Malacca mogen van de West van Indie alle vaartuigen geadmitteerd worden en alle onderdaanen van de Compagnie hebben vryheid om van daar verder Zuidwaarts af te zakken, dog eenlyk naar Batavia en dus geen andere plaatsen; met verbod, op pene van confiscatie en verbeurte van de vierdubbelde waarde, van den vervoer of overbreng van lywaaten, mitsgaders zyden pathoolen naar herwaarts, terwyl voorts van de West van Indie niet naar Siac mag gestevend worden als met vaartuigen, aan bekende burgers van Malacca toebehoorende, die daar eerst tol betaald hebben.

Art. 9. Zie deel VII, bladz. 359, art. 11.

Art. 10. Als voren, art. 12.

Art. 11. Als voren, art. 13.

Art. 12. Van Malacca, Palembang of daaromtrent vernag men niet te vaaren naar China.

Art. 13. Van en naar deeze hoofdplaats, Java's Oostkust, Madura en Cheribon staat de vaart open voor alle plaatsen onder deezen archipel, inzonderheid van en naar Sumbawa, Bima, Tambora, Boeton, Celebes, Borneo, Palembang en ook direct naar Malacca, dog niet naar plaatsen daar heosten of bewesten en aan deeze zyde almede niet bewesten Batavia; moerende de gene, die naar eenige plaats op Celebes of Boeton vertrekken, hunne passen ten kasteele Rotterdam vertoonen en, die van plaatsen komen, waar de Compagnie geene residentien heeft, passen van de vorsten des lands hebben.

Art. 14. Van Java mag niemand afvaaren als van plaatzen, daar de Compagnie residentien heeft, inzonderheid niet naar Malacca, als met een pas van Samarang en ook niet naar de overwal, als mede met een pas van daar of in dit laatste geval van Sourabaya of van Grissé.

Art. 15. Alle vaartuigen, die van Malacca of eenige in de straat van dien naam leggende plaatzen, schoon ook niet een Malaccasche pas, naar Java retourneeren, mogen geene andere havens aandoen, als die van Samarang en Cheribon, om 'er gevisiteerd te worden; en die verder langs de kust wil, zoo verre zig Compagnies sabandaryen strekken, moeten zig van een nieuwe pas voorzien; dienende tot narigt, dat dubbelde tot geëischt wordt van de handelaars, die uit plaatzen van de straat Malacca, buiten Malacca zelf, komen, zoo op Java, Cheribon als te deezer hoofdplaatze.

Art. 16. Zie deel VII, bladz. 559, art. 16.

Art. 17. Zie deel VII, bladz. 756, art. 19.

Art. 18. Geene vaartuigen, 't zy van Java of elders in het Oosten, ook Palembang, mogen Malacca passeeren. Siac mag door niet meêr dan drie vaartuigen van Batavia, twee van Java en een van Cheribon met Compagnies pas bevaaren worden: en Siam, Cambodja en andere plaatzen, daar omstreeks of in de bogt van Siam gelegen, maar alleen door vaartuigen van deeze hoofdplaats, dog niet van Java, Madura, Cheribon en Palembang, van welke laatste plaats egter de vaart op Cambodja blyft toegelaaten, sub pene van confiscatie van vaartuig en laading met de vier dubbelde waarde daarenboven en zoodanige andere straffe, als de hooge regeering deezer landen zal komen goed te vinden

Art. 19. Zie deel VII, bladz. 360, art. 21.

Art. 20. De jonken van China mogen nergens, buiten Batavia, Macasser en Banjer, in deeze zee vaaren.

Art. 21. Van Amboina, Banda, Ternaten en Timor naar Batavia vermag niemand eenige plaats onderwegen aan te doen. Burgers van Amboina en Banda blyft gepermitteerd de afhaal van ryst van Macasser by de uiterste noodzaakelykheid en, in

zoo een geval, ook dien van Macasser de vervoer van dezelve derwaarts; dog alle verdere vaart van Amboina, Banda en Ternaten op de kust van Celebes blijft verboden.

Art. 22. Van Timor mogen de Bandasche Zuidwester eilanden niet bevaaren en de Zuidooster eilanden van die provincie door geene andere als Bandasche burgers bezogt worden.

Art. 23 en 24. Zie deel VII, bladz. 360, art. 26 en 27.

23 Februarij. *Verbod tegen het verleenēn op Java van passen naar plaatsen, gelēgen beoosten of bewesten Malaka.*

Wyl 't verleenēn van passen van Java's Oostkust naar plaatzen bewesten Malacca, niet alleen stryd tegen de bekende ordre op de vrye vaart om de Oost en Noord, maar zelfs direct naar Malacca, van geen ander dan 't hoofd comptoir, Samarang, geschieden mag, is goedgevonden en verstaan den Javaschen ministeren aan te schryven, dat zy naar Sourabaya, Grisee en de verdere hun subalterne comptoiren ten ernstigsten moeten gelasten om voortaan geene passen, zoo min naar Malacca, als naar plaatzen, daar beoosten of bewesten gelegen, meer te verleenēn, maar de zulke, die ze direct naar Malacca begeeren, naar Samarang over te wyzen; onder bedreyging, dat de transgresseurs van deze ordre zonder de minste verschooning zullen worden verweezen in de gestelde boete van vyf honderd ryxd^s voor de Bataviasche diacony armen en met byvoeging, dat van Samarang ook maar alleen passen direct naar Malacca en voor de twee vaartuigen, die jaarlyks van Java naar Siac mogen steevenen, doch naar geene andere plaatzen daar omstreeks mogen worden verleend.

14 Maart. *Voorschrift nopens het verzoeken van dag tot recollement.*

Is by den Agtbaren Raad van justitie des casteels Batavia verstaan tot een permanente ordre voor den aanstaende te statueeren en in de blaffert van deesen Raede te registreeren,

dat, by aldien de practisyns in deese of geene procedures komen te versoecken dag tot recollement, zulx sal worden bepaald op twee off uyerlyk vier weeken, na maete van haere productie, en sulx op poene van absoluut verstek, ten waere, die tyd verstreeken synde, deselve met bondige bewysen sullen konnen aentoonen meerder tyd te benodigen, als wanneer het selve by request in judicio sullen moeten versoecken, ter praesentie van parthy advers, ten einden sulx, des te raede wordende, te konnen debatteeren en by welmelten Raede daar op gedisponceert te worden als na behooren.

21 Maart. Verbod tegen het ten tweeden male aanbieden aan den Raad van justitie te Batavia van hetzelfde rekest.

Wierd verstaan voor een permanente ordre te doen publiceeren en na sulx in de blaffert te registreeren, dat geene advocaten, procureurs, practisyns off solliciteurs eenige requesten, waar op het versoeck eens afgeslaegen off gelimiteert geworden is, andermael sullen moogen presenteeeren, op poene, de eerste maal van rd^s 50 ten behoeve van de kamer en voor de tweede reyse van gemulcteert off gecorrigeert te worden na exigentie van zaeken; dat, almeede op gelyke poene, word geinterdiceert het andermael presenteeeren van requesten, waar van het versoeck niet sodanig, als het legt, geaccordeerd is geworden, anders dan met de nodige en gerequireerde verandering van het versuym als anders, by het eerste gecommiteerd, en voor al met exhibitie van het appointment, op de eerste off voorgaende requeste gegeven.

23 Maart. Wijziging der voorschriften voor het gepreviligeerde stads-logement te Batavia.

Aangemerkt zynde, dat, zedert dat deze regeering by besluit van den 17^{en} May 1765 aan dit logement het privilegie tot het logeeren van alle vreemdelingen, excepto officieren van

Konings scheepen, item Manilhase en Macaosche scheepelingen en kooplieden, toewees, voornamentlyk met oogmerk om den vreemden beeter gade te kunnen slaan en de gelegenheid tot sluikhandel, mitsgaders het gemene volk de occagie tot desertie zoo al niet geheel te beletten, ten minsten moeielyker en ligter om te ontdekken te maaken, de desertie, schoon niet geheel opgehouden, echter merkelyk minder dan bevorens eenige jaaren achter een was geweest; en dat, om dit logement in stant te houden, het zelve, zoo veel als buiten direct nadeel van de ingezetenen dezer colonie geschieden kan, diend te worden gefavoriseert; zoo is goedgevonden en verstaan het privilegie voor het heeren- of stads-logement, dat ultimo Augustus 1775 staat te expireeren, voor nog tien jaaren of van primo September des evengenoemden jaars tot ultimo Augustus 1785 te prolongeren, op de prerogativen, daar aan geaccrocheert by de conditien en het placcaat van den 28^{en} May 1765, onder deze interpretatien en ampliatiën :

- 1° dat de eigenaars van goederen, die uit eenige scheepen van vreemde Europische natien, de Manilhaze en Macaosche trafiquanten uitgesondert, op de reede in andere kielen worden overgescheept, daar voor aan den kastelein van de by het 12de articul der opgamelde conditien bepaalde pakhuis-huur de helft en voor zulke, die, door burgers of anderen hier ter plaatse gekogt zynde, aan de wal gebragt en in hunne eigen pakhuizen opgeslagen worden, de geheele pakhuisuur zullen moeten voldoen, even of die goederen werkelyk in de pakhuizen van het gemelde logement geborgen waren, terwyl volgens het 25de articul, by invoer van gepermitteerde koopmanschappen off andere goederen door vreemdelingen, die hun in eigendom toebehoren of waar van geen verkoop, invoegen voorschreeven, mogte weezen geschied, dezelve nergens anders als in de pakhuizen van het stads-logement zullen mogen worden opgeslagen, sub poene als by placcaat van den 28^{en} May 1765;
- 2° dat den castelein hem zal moeten te vreden houden met het by articul 26 bepaalde douceur uit het vendu-salaris

der verkopeningen van vaste goederen; en voorts, tot menagement van de kosten der kaarssen, die hy tot de avond venditien leveren moet, voor het vervolg by dezen te statueeren, dat de verkoopingingen van vaste goederen in 't stads logement niet meer 's avonds, maar Saturdags ogtends op een bekwaam uur of ten negen uuren zullen moeten worden gedaan en daar van alle de gene, die amptshalven gerechtigd zyn tot het houden van venditien, te preadvertceeren;

- 5° dat van alle biljetten van verkopeningen, zonder onderscheid, zoo wel als van placcaaten en andere publicque papieren, door die zulks aangaat, een exemplaar aan den gemelden castelein zal moeten worden bezorgd om door hem op een houten-bord voor off aan het stads logement aangeplakt te worden;
- 4° dat, tot gerief van dit huis of de daar in logeerende vreemdelingen, boven de drie pachtvrye wagens, die daar aan volgens resolutie deezer tafel van den 29^m January 1762 en 21^m Maart 1766 zyn toegestaan, zal mogen worden aangehouden nog een en dus voortaan in het geheel vier wagens, die geen pacht subject zullen zyn, onder de restrictie, by het 13de articul van de voorschreeven conditien gesteld;
- 5° dat de bepaling omtrent de kosten der vertceeringe van die in het stads logement in gyzeling gezet worden, even als bevorens zal blyven aan de discretie van den regter, terwyl eenlyk ten dien opzichte noodig geoordeelt wordt by dezen te statueeren, dat, wanneer iemand den by den regter bepaalden tyd in gyseling mogte wezen, na verloop daar van hem de vryheid nader gegeven wordt om, wanneer de impetrant van gyseling de zaak ten principaalen niet verder mogte komen te prosequceeren, zich met zyne bezwaarnisse te mogen adresseeren aan zynen competenten regter en die te recommandeeren om daar op het nodig regard te slaan, ter voorkoming, dat niemand met zolanige gyzeling gequeld en op onnodige kosten gebragt worde.

*27 Maart.
3 April.* *Verbod tegen het los loopen van paarden, koeijen en buffels langs de publieke wegen.*

Nademaal ondervonden wordt, dat, tegens onze te meermaalen en jongst by placaat van den 17^{den} April 1730 gerenoveerde ordre, dagelyks een meenigte paarden en koebeesten langs de gemeene wegen los en zonder toezigt loopen graazen en weiden; zoo is 't, dat, om ongelukken te prevenieeren en het bederven der wegen teffens voor te komen, in Raade van Indië op den 27^{en} der gepasseerde maand Maart noodzakelyk goor-deeld en dienvolgende verstaan is een iegelyk, wie hy ook zy, door affixie deezes zoo wel als hy bekkenslag, nader te interdiceeren en te verbieden eenige paarden, koebeesten en buffels, met of zonder wagers, te laaten weiden of graazen langs 's heeren publicque wegen of straaten, zoo min binnen als buiten de stad en beneden de posten Jaccatra, Ryswyk, Ankee en Ansjol, op pene, dat dezelve zullen opgevat, geconfisqueerd en verkogt worden ten voordeele der staats-kasse, als de aanhaaling door de bedienden van den Baljuw, en ten profyete van die van Heemraaden der Bataviasche ommelanden, wanneer de opvatting door de bedienden van den Landdrost geschiedt.

Dog, op dat een iegelyk tyd hebbe zig voor schaade te hoeden, zal de executie deezes ordre niet voor primo May aanstaande een aanvang neemen; wordende den Baljuw en Landdrost voormeld ernstig gelast om alle de paarden, koebeesten en buffels, die op de gemelde wegen na primo May gevonden worden, te laaten opvatten en daar mede verder te handelen invoegen voorschreven.

10 April. *Bepaling, dat lijfeigenen, die de Christelijke godsdienst hadden aangenomen, niet mogten worden verkocht of op eenige andere wijze vervreemd.*

De Regering achtte dat verkoopen of vervreemden „eene kleinachting van het Christendom”, welke de slaven niet zoude aansporen tot dat geloof over te gaan.

Zij wilde daarom dat verkoopen beletten »door middelen, »welke ieder lyfheer of lyfvrouw niet komen te ontsetten van »haare eygendom en regt op zulke lyfeigenen”.

Hiertoe bedacht zij de fictie, dat de lijfheeren, die bunne slaven in de Christelijke kerk lieten opneemen, »door deze zo »prysselyke, ja, na de wetten van den lande verpligte wyze zig »moeten laten welgevallen en dus haar brengen in die gehou- »denisse om by haar overlyden of vertrek uit deze gewesten :

- »1° al sulke slaven of slavinnen te stellen buyten slaverny;
- »2° of by donatie inter vivos of testamentaire, dan wel andere, »codicillaire dispositien weg te schenken of te vermaken »aan hare kinderen, andere nabestaanden, dan wel vreemde »erfgenamen, mits egter, dat de eigendom van dezelve »niet zal mogen overgaan dan onder de voorwaarts gestelde »verpligting; en
- »3° dan wel om deselve, by vertrek uyt India, by redelyke »taxatie door de boden van Schepenen of Weesmeesteren, »dan wel den afslager van Vendumeesteren, aan den geenen »over te laten, die uit Christen- en menschlievendheid »genegen mogte zyn haar over te nemen en dan vry »geeven;
- »4° of haar te vergunnen, dat zy zich zelve voor den inkoops »prys, dan wel mede tegens taxatie, indien het huis-inboor- »lingen of aan haar geschonkene slaven zyn, vry kopen.”

De »boete” [sic] van 25 rijksdaalders, op het emanciperen van slaven vastgesteld den 20sten Mei 1766, zoude in die gevallen niet gelden; en alle notarissen, secretarissen en scriba's werden gelast »de comparanten of testateuren en testatrices »hiervan behoorlyk te elucidieren”.

10 April. *Vernieuwing van het bepaalde op 7 Junij 1743 nopens het afdoen van zaken in Rade van Indië.*

Mits de presente zwakheid der vergadering, zoo door het overlyden dezer dagen van den heer Raad ordinair, Huybert van Bazel, als de indispositie van verscheide leeden, is, op de

dierwegens gedaane vraage van den heer Gouverneur Generaal en op fundament van 't by een diergelyke gelegenheid ter sessie van den 7^{en} Juny 1745 genomen besluit, goedgevonden en verstaan, by onpasselykheid van een of meerder heeren leeden dezer tafel, over de voorvallende zaaken (uitgezonderd zulke, die volgens de resolutie van de Hoog Edele Heeren Seventienen van den 5^{en} April 1742 en de door hunne WelEdele Hoog Achtbare dierwegen gegeven interpretatie by missive van den 22^{en} October 1755 ⁽¹⁾ met dertien concludeerende stemmen moeten worden beslist) zonder rondvraage of uitstel te blyven disponeeren en dezelve af te doen met vyf stemmen, zoo lange het getal der aanwezende heeren leeden niet minder wordt of de overige ziek blyven.

10 April. *Verbod tegen den uitvoer van sappanhout van Java.*

Wyl het Javasche sappanhout by examinatie fraay van couleur gevonden is en al bespeurd wordt, dat ook particulieren het weeten magtig te worden en daar in tragten te handelen; zoo is, om daar teegen te waaken en alles, wat er van gekapt wordt, voor de Comp^e te behouden, goedgevonden en verstaan den particulieren uitvoer van sappanhout langs geheel Java's Noord Oostkust by biljetten te doen interdiceren, sub poene van confiscatie, mitsgaders deportement van Comp^e dienaren, verbeurte van de viervoudige waarde door burgers en kettingslag voor inlanders, Chineesen en andere onchristenen, die op de overtreading van dit verbod geattrapeerd worden; doch daar en teegen aan een ieder de vryheid te geven om het gemelde verwhout aldaar aan de Comp^e te leveren tegens den vast gestelden prys van een ryxd^r voor 't picol.

¹⁰/₁₇ April. *Verlenging van den termijn tot het overschrijven van vaste goederen tot ultimo December 1770.*

Gereflecteerd zynde, dat, niet tegenstaande by biljet van den

(¹) Noch in de aangebaalde resolutie, noch in de missive is iets, ter zake dienende, gevonden.

27^{en} December 1765 den gepraefigeerden termyn, waar in de overschryving van vaste goederen op de naamen der eigenaaren moet geschieden, by wege van alteratie en ampliatio van het vroeger biljet van den 7^{en} April 1761, van drie tot op zes maanden wierd geprolongeed, op de boete van thien ten honderd van de intrinsicque waarde van zulke vaste effecten, die beneden de twee duizend ryxd^s, mitsgaders van twee honderd ryxd^s, doch ook niet meer, van die, dewelke twee duyzend ryxd^s en daar boven waardig zyn; al echter veele, en voornamentlyk inlanders, nog al nalatig blyven de vaste goederen, die zy door erffnisse of donatie in eigendom bekomen hebben of krygen, op haare namen te laten overschryven; en dat, wanneer zy, by verkoop dezelve willende transporteeren, outwaaren, dat hen de boete afgevordert wordt, zich meest al by deeze regeering adresseeren en, onder pretext van onkunde van de wet, verzoeken van dies betaling te mogen worden bevryd; zoo is, om die en zoortgelyke uitvlugten voor 't vervolg te prevenieeren en een ieder nader te informeeren, waar na zich in deezen kan en moet reguleeren, goedgevonden en verstaan by deezen te statueeren, mitsgaders een iegelyk by biljetten te doen advertteeren en te ordonneeren, dat de geenen, die in de possessie van eenige vaste goedenen, 't zy fidei commissaire of andere, waar van nog geene overschryving op hunne namen is gedaan, zodanige overschryving in forma als nog zullen moeten laten doen voor ultimo December deezes jaars en dat zy dus lang ook bevryd zullen blyven van 't opbrengen der boete, die verbeurd mogt weezen; doch dat na de expiratie van dien termyn of met primo January 1770, alle de geenen, die nalatig gebleven zyn in de nakoming deezer ordre of in 't vervolg nalatig blyven om de vaste goederen, waar van zy in de possessie mogten geraken, binnen den tyd van zes maanden, te rekenen van den dag, dat zy er eigendom aan gekreegen hebben, op hunne namen te laten overschryven, zonder conniventie incurreeren zullen de voorwaarts gemelde boete, die op zulke omissien is gestatueerd by biljet van den 27^{en} December 1765; voorts, om het bedoelde oogmerk te beeter te bereiken, niet alleen

den secretaris van 't collegie van Scheepenen dezzer stad, Lodicio, nevens de beide landmeeters, Marci en Wimmercrants, te demandeeren om, zo veel mogelyk, na te gaan en aan deze regeering te berichten, welke vaste goederen nog niet zyn overgeschreeven op de naamen hunner tegenwoordige bezitters, maar ook den secretaris van het collegie van Boedelmeesteren te gelasten om zulke onchristenen, die na de statutaire wetten op dat stuk de testamenten, codicillen of andere actens van uitterste wille binnen den bepaalden tyd van ses weeken na overlyden van den testateur of de testatrice by dat collegie moeten vertoonen, van deze ordre te informeeren, en dat zy gehouden en verpligt zyn de overschryving van op hun of andere by wyze van erffenisse of legaat gedevolverde vaste goederen invoegen voormeld te laten geschieden.

Zie ook 28 Augustus 1758, 1 Mei 1778, 20 Februarij 1784 en ^{22 September}/_{4 October} 1789.

17 April. Reglement voor het Lasarus-huis op het eiland Purmerend.

Dewyl de ordonnancie voor dit huis, by ons in Raade van Indien op den 12^{en} April 1708 gearresteerd, by de successive genomen' resolutieu, niet alleen merkelyk is geamplieerd, maar ook sommige pointen, in dezelve vervat, door langheid van tyd zyn veranderd, verschikt of ook wel geheel in onbruik geraakt en het overzulks noodig is, dat de voorschreven' ordonnancie, naar gelegenheid van tyd en zaaken, met de gemaakte veranderingen en ampliatien worde vernieuwd; zoo hebben wy goedgevonden en verstaan dezelve weder op nieuw te arresteeren, in maniere als volgt.

Art. 1. De haas van het eiland Onrust zal permanent eerste buiten-regent van dit huis weezen om, mits de nabijheid, des vereischt wordende, de noodige ordres te kunnen stellen en den binnen-regent te assisteeren.

Art. 2. Nevens denzelven zullen tot mede buiten-regenten jaarlyks by deeze regeering verkoren worden twee bequaame

lieden uit de voorafgaande nominatie van een dubbeld getal, by Schepenen te doen, dan wel de verkorenen worden gecontinueerd; en bestaan uit een Compagnies dienaar en een burger, die met en benevens den baas van Onrust, gelyk gezegd is, het toezigt en de administratie der middelen, enz., van het opgamelde huis zullen hebben.

Art. 3. Een van de gedagte buiten-regenten zal ten minsten tweemaal in ieder maand en bovendien zoo menigmaal, als zulks zal vereischt worden, naar het eiland moeten gaan om te zien, of aldaar alles ordentelyk toegaat; en, by ontdekking van het tegendeel, daar omtrent zoodanige ordres stellen, als hy naar bevinding van zaaken zal oordeelen te behooren.

Art. 4. In het byzonder zal dezelve zig exactelyk moeten informeeren op het gedrag en de manier van leeven der leproozen en bediendens van het huis, mitsgaders de zoodanigen, waar tegens eenige gegronde klagten worden voortgebracht, na een voorafgaand onderzoek en bevinding van zaaken moeten corrigeeren.

Art. 5. De voorschreven' buiten-regenten moeten zig insgelyks ook by de melaatzen informeeren, of dezelve in alles conform de ordres gehandeld en getracteerd worden; en, ingevalle hun dieswegen klagten voorkomen, dezelve onderzoeken, mitsgaders naar vereisch daar omtrent de noodige voorzieninge doen en wel in het byzonder zorgen, dat die ongelukkige op geenerhande wyze worden verkort, gevexceerd ofte eenig ongelyk aangedaan, veel min door iemand geintimideerd om, regtmaatige reden van klagten hebbende, dezelve aan hun, als buiten-regenten, voor te stellen.

Art. 6. Over den binnen-regent regtmaatige reden van klagten voortgebracht wordende, zal dezelve zig mede moeten onderwerpen aan de correctie van de buiten-regenten voornoemd, waar toe hun by deezen volkomen' magt en autoriteit wordt gegeven, zonder dat zy dezelve nogtans te verre zullen mogen extendeeren of daar in de paalen van redelykheid en bescheidenheid te buiten gaan.

Art. 7. Den baas ten eilande Onrust als permanent buiten-

regent of een der op Batavia woonende buiten-regenten, door den binnen-regent kennisse gegeven wordende, dat eenige fouten of misdryven, die noodwendig gecorrigeerd of gestraft dienen te worden, door de melaatzen begaan zyn, zoo zal de gene, die daar van het eerst kennisse krygt, zig terstond naar het eiland moeten begeeven om de zaak te examineeren en de schuldigen naar bevinding zoodanig laten afstraffen, als hy vermeenen zal met de groote of geringheid der misdaad, anderen ten exempel, te behooren.

Art. 8. Ook zullen geenzins ongestraft gelaten worden, die vloeken, zweeren of Gods heiligen naam ydelyk misbruiken, zoo mede die twisten, krakeelen en vegterien aanregten, maar in tegendeel de gene, die zig daar aan schuldig maaken, daar over gecorrigeerd worden naar exigentie van zaaken.

Art. 9. Met deeze restrictie nogtans, dat de straffe, die de buiten-regenten oordeelen noodig te zyn, niet zal mogen excedeeren het zetten te ryst en water in eene donkere kamer of uiterlyk een rotting-slag of laarsinge, blyvende het oeffenen van corporeele of lyf-straffen over crimens, die zwaarer dan domestiquelyk dienen gecorrigeerd te worden, aan het onderzoek en de bescheidenheid van den regter alhier gedefereerd.

Art. 10. Zullende het den binnen-regent geenzins vry slaan over misdryven op prive autoriteit eenige straffen aan de melaatzen te oeffenen, behoudens de vryheid om geschillen van weinige of geene importantie, des mogelyk, in der minne af te doen of anders de schuldigen, ter voorkoming van onheilen, by provisie in eene donkere kamer op te sluiten, tot dat daar in door een der buiten-regenten worde voorzien.

Art. 11. De mannen en vrouwen, die, met de *lepra* besmet zynde, in dit huis gealimenteerd worden, moeten van den anderen gesepareerd en alle toegang en conversatie van de eene sexe tot en met de andere belet worden.

Art. 12. Ook worden de buiten-regenten op het ernstigste gelast en aanbevolen de vereischte voorzieninge te doen en de noodige ordre te stellen, mitsgaders zorge te draagen, dat de gezonde kinderen geene gemeenschap en omgang hebben.

of houden met de zulken, die van de lazernye besmet zyn, ten einde daar door, zoo veel mogelyk, voor te komen, dat zy van die droevige ziekte mede niet aangetast worden of dezelve onderhevig raaken.

Art. 13. Kinderen, in een wettig huwelyk geboren uit ouders, die, 't zy vader of moeder, dan wel beide, met de lazernye besmet zyn, zullen, boven de agt jaaren oud zynde, wanneer na eene nauwkeurige visitatie bevonden worden van die ziekte niet aangestoken te weezen of dezelve onder de leden te hebben, naar het eiland Edam ofte elders gezonden worden om aldaar eenen zekeren, by deeze regeering telkens te bepaalen tyd in Compagnies dienst gebruikt te worden en, na verloop van dien, by eene tweede visitatie desgelyks zonder de minste beginzels of kentekenen dier krankheid bevonden wordende, zoodanige besluiten ten haaren opzigte genomen worden, als naar haare kunne en ouderdom of andere omstandigheden zal geoordeeld worden te behooren en waar van de buiten-regenten zullen moeten kennisse geeven aan den heer Gouverneur Generaal.

Art. 14. Wyders zullen de buiten-regenten gehouden zyn alle jaaren precies publique rekening te doen van hunne administratie, ten overstaan van gecommiteerden, zoo wel van deeze regeering, als van de beide collegien van justitie.

Art. 15. De binnen-regent zal daarentegen mede verplicht zyn maandeliks op te maaken en in eene behoorlyke ordre aan de buiten-regenten over te geeven de kasse- en consumptie-rekeningen van het huis.

Art. 16. De gemelde binnen-regent zal altyd zyn vast verblyf en donnicilium moeten houden op het eiland, zonder zig van daar te mogen begeeven of naar Batavia op te komen, als na dat daar toe alvorens licentie verzogt en verkregen zal hebben van een der buiten-regenten, op eene boete van vyf en twintig ryksdaalders, te verbeuren ten profyte van het huis, telken reize, wanneer hy zonder verlof het eiland verlaat.

Art. 17. Dezelve zal mede gehouden en verplicht weezen precies tweemaal in ieder week by het verband der patienten

te assisteeren, mitsgaders de ronde te doen by alle zieken en impotenten, om alzoó zelfs te kunnen ontwaaren, wat haar mogte ontbreeken, en behoorlyk ordre te stellen, dat haar het benooidigde toegereikt en aan de arme lyders zoo veel soulaas toegebragt worde, als mogelyk is.

Art. 18. Vooral is de meergemelde binnen-regent gehouden te zorgen en agt te geeven, dat aan de melaatzen de haar toegelegde maandelyksche randsoenen en kostpenningen conform de ordres uitgereikt worden, zonder dat dezelve op eenigerhande wyze daar in worden verkort.

Art. 19. Ook zal hy met alle vlyt en naarstigheid moeten waaken en toezien, dat geene sterke dranken, mitsgaders sury en toek, ook geen madat of geprepareerde en toegemaakte amfoen, dan wel diergelyke, voor de gezondheid schaadyke en de leproozen in het geheel niet dienstige, maar veel eer ten uitersten nadeelige dingen op het eiland worden gebragt, gekogt of aangenomen, onder wat pretext zulks ook zoude mogen weezen; en de melaatzen geinterdiceerd daar van iets, hoe gering, te koopen, sub pene van arbitrale correctie, indien zy zig onderstaan mogten dezelve direct of indirect te koopen, mitsgaders deportement voor den binnen-regent, item den opper- en onder-chirurgyn, ingevalle zy zig aan het opkoopen en verhandelen aan de melaatzen van de voorschreven' sterke dranken, sury of toek en madat mogten schuldigh maaken.

Art. 20. Wordende den veerman, zoo wel als de biermaats, die andere gepermitteerde, onschadyke snuisteryen op het eiland te koop mogen brengen, mede ten allerernstigsten geinterdiceerd en verboden geene der meermelde sterke dranken, sury of toek en madat of geprepareerde amfoen op het eiland aan te brengen, niet alleen op verbeurte van het aangebragte, in hoe groote of geringe quantiteit het ook zoude mogen weezen, maar nog eene boete van tien ryksdaalders daarenboven, de eene helfte ten profyte van het huis en de andere helfte ten behoeven van den binnen-regent en den aangeever in gelyke portien, behalven privatie van zyn dienst voor den veerman, die ook voor zyn volk zal moeten instaan.

Art. 21. De binnen-regent zal de melaatzen in alle opzigt moeten houden tot eene ordentelyke en geregelde levens-wyze, mitsgaders vooral zorge draagen, dat zy het morgen- en avond-gebed, dat door den krankbezoeker zonder verzuim moet gedaan worden, zoo wel als het leezen van drie of meer capittelen uit Gods heilig woord, des Zondags voormiddag bywoonen, in zoo verre dezelve daar toe in staat zyn en zwaare ziekte of zwakheid haar zulks niet volstrekt onmogelyk maakt; en, by bevinding van moedwillig verzuim of nalaatigheid daar omtrent, daar over zyn beklag doen aan den baas ten eilande Onrust, dan wel een der andere buiten-regenten te Batavia, ten einde de schuldige naar merite worden gecorrigeerd.

Art. 22. Hy zal ook verpligt zyn tegen te gaan en te weeren alle konkelaryen der melaatzen met de slaaven; ook dat de lyfeigenen omtrent de arme lyders geene knevelaryen of extorsien pleegen of wel, onder pretext, zoo van extraordinaire diensten, als anderzins, de leproozen eenig geld afpersen, dewyl de gemelde slaaven, ten dienste van het huis en der melaatzen geschikt zynde, uit de middelen van hetzelfde haar behoorlyk onderhoud genieten, mitsgaders by ontdekking van eenige exactien de schuldigen ten rigoureusten moeten straffen; dog, zig zelven daar aan vergrypende of maar slechts participeerende, dan wel iets, hoe gering ook, genoten hebbende, van hetgene die arme menschen op de eene of andere wyze is afgeperst, zal hy, zonder conniventie, niet alleen van zyn ampt gedeporteerd, maar nog daarenboven arbitraelyk gecorrigeerd worden.

Art. 23. In tegendeel zal hy, gelyk in het voorgaande artical reeds is aangeroord, goede ordre moeten stellen, dat de slaaven, buiten het ordinaire werk van het huis, de melaatzen naar behooren ten dienste staan en wel voornaamelyk de zoodanigen de noodige handreikinge doen, die door de lazernye dermaaten zyn besmet, dat niet in staat zyn zig zelven te kunnen helpen, mitsgaders overzulks zorge draagen, dat de vertrekken van zulke miserabelen door de slaaven zuiver en rein gehouden en de gemak-balies, zoo wel van die, als de andere impo-

tenten, door haar allen avond weggedragen en schoon gemaakt worden.

Art. 24. En dewyl de meermelde lyfeigenen alleen ten dienste van het huis en der leproozen zyn, zal de binnen-regent dezelve geenzins tot zyn particulier gebruik mogen neemen, veel min in zyn dienst van het eiland elders heen zenden of tot eenig werk, hoe genaamt, buiten het schoon en zuiver houden van het huis, mogen emploieeren.

Art. 25. De voorschreven slaaven moeten door hem onder anderen daar toe gehouden worden om, met behulp van de melantzen, 't zy vrye of lyfeigenen, in zoo verre door de *lepra* niet zoodanig zyn besmet, dat daar toe ten eenemaal buiten staat zyn, het huis en de plaats rondsom hetzelfde 's daags tweemaal te veegen en het eerste eens 's weeks te schrobben, mits de vrouwen voor en de mans agter verdeeld blyven, op dat zy met den anderen geene gemeenschap krygen, gelyk zulks uitdrukkelyk by articul 11 verboden is.

Art. 26. Niemand zal in dit huis geadmitteerd of aangenomen worden, dan alleen de zulken, die, na voorafgaande visitatie der daar toe expres gestelde inspecteuren, verklaard worden met de *lepra* besmet te zyn; welke inspecteurs van zoodanige besmette personen rapport zullen moeten doen aan den heer Gouverneur Generaal, ten einde die vervolgens, by ordonnantie van zyn Edelhejd op de buiten-regenten, in het lazarus-huis ter alimentatie worden aangenomen.

Art. 27. Alle met de lazernye besmette en ter alimentatie in dit huis aangenomen wordende personen zullen in hetzelfde moeten brengen alles, wat zy reeds bezitten en van anderen in der tyd, 't zy by erffenisse of anderzins, op haar mogte komen te devolveeren om, by overlyden, aan het huis te vervallen en gevolgelyk daar over op geenerhande wyze vermogen te disponeeren.

Art. 28. Wanneer personen van vermogen of middelen met de lazernye besmet raaken en uit dien hoofde naar dat huis getransporteerd zouden moeten worden, zal het de zoodanigen vry staan zig aan deeze regeering te mogen adresseeren, met verzoek om buiten hetzelfde te mogen blyven; en, zulks

haar toegestaan zynde, zullen zy zig niet alleen met 'er woon buiten deeze stad moeten begeeven, maar ook van den omgang en conversatie met menschen onthouden, op dat anderen daar door ook niet besmet raaken.

Art. 29. Hetgene de melaatzen, in het huis woonende of gealimenteerd wordende, door neerstigheid en vlyt op de een of andere wyze komen te winnen, zullen zy voor zig behouden en tot haare nooddrift besteeden mogen, maar niet aan anderen weggeeven of oneerlyk verquisten.

Art. 30. Ten dien einde zal haar het houden van een of twee warongs of kraampjes op het eiland gepermitteerd zyn, waar in allerlei soort van inlandsche koekjes of gebak en ook fruitasien, maar geene sterke dranken en andere, op articul 19 verboden' dingen zullen mogen worden verkogt en daar toe door de biermaats aangebragt; blyvende den binnen-regent wel expresselyk aanbevolen om tegens den aabring van sterke dranken en andere verboden' waaren te waaken en, by ontdekking, daar van kennis te geeven, daar het behoort.

Art. 31. Die van de in dit huis gealimenteerd wordende leproozen den binnen-regent met woorden of daaden injuricert of smaadelyk bejegt, zal, op de aanklagte van denzelven dieswegen aan de buiten-regenten, naar exigentie van zaaken gecorrigeerd en gestraft worden.

Art. 32. Niemand, 't zy opper- en onder-chirurgyn, krankzoeker of anderen, zal zig zonder verlof van den binnen-regent van het eiland vermogen te begeeven ofte elders heenen te gaan en, permissie bekomen hebbende, langer weg te blyven dan den tyd, die hun vergund zal zyn, zonder dat zulks aan de leproozen zal weezen gepermitteerd of toegelaten.

Art. 33. De gene, die ter uitdeeling van liefde-gaaven, dan wel om haare vrienden, maagen of nabestaanden te bezoeken op het eiland aankomen, zullen met alle bescheidenheid en discretie moeten gehandeld worden, zonder dat het haar egter, zoo min als alle andere personen, op dat eiland niet gehoorende, gepermitteerd zal weezen aldaar te mogen vernagten, ten ware

daar toe door onvaarbaar weér of andere onvoorziene gevallen genoodzaakt mogten worden.

Art. 34. Een ieder zal volgens het reglement, daar op gemaakt, te vreden moeten zyn met hetgene hem of haar aan spyze, kostgeld en randsoenen is toegelegd, zonder daar tegen op eenigerhande wyze te murmureeren.

Art. 35. Ook zal niemand de op het eiland staande vrugtboomen verinogen te schenden of dezelve van haare vrugten te berooven, dan wel de aardvrugten te steelen, sub pene van daar over naar exigentie van zaaken gestraft te worden.

Art. 36. Persoonen, niet op Purmerend bescheiden zynde, van wat qualiteit dezelve ook mogen weezen, zal de veerman niet vragtvry behoeven over te voeren, maar van ieder voor het heen en wedervaaren mogen eisschen twaalf stuivers, zonder van de regenten daar in bekniibeld of verkort te mogen worden, onder wat pretext het ook zoude mogen weezen.

Art. 37. Tot subsistentie en goedmaaking van de kosten tot onderhoud van dit huis en hetgene daar aan dependeert, zullen in de respectieve Gereformeerde kerken deezer stede ten behoeve van hetzelfde by den ordinairen publiquen godsdienst telkens worden gecollecteerd, te weeten: in de groote Nederduitsche des Zondags voormiddag en in de binnen-Portugeesche kerken des Zondags namiddag met twee zakjes en by andere gelegenheden in ieder met een zakje door de voorleezers en kosteren van dezelve; dog in de casteels-capelle, zoo mede in de buiten-Portugeesche kerk, alleen met een zakje door de kosteren van dezelve; en zullen diaconen de verzamelde penningen vervolgens alle maanden behoorlyk moeten overleveren aan een der buiten-regenten van het lazarus-huis onder quitantie.

Art. 38. Laatstelyk heeft dit huis nog tot een vast fonds de huurpenningen van zekere oesterbank op Ansjol, waar over de buiten-regenten het noodig toezigt aanbevolen is en blyft.

signatuuren zal de boekhouder stellen *geboekt* en zulks met zyne handtekening bekragtigen.

Art. 5. By absentie of indispositie van den boekhouder zal zulks door den eersten clercq kunnen verrigt worden.

Art. 6. Ook zullen dezelve genommerd worden, als:

van rd^s 10000 L^{re} O. N° 1, 2, 3, etc.

»	»	9000	»	N.	»
»	»	8000	»	M.	»
»	»	7000	»	L.	»
»	»	6000	»	K.	»
»	»	5000	»	I.	»
»	»	4000	»	H.	»
»	»	3000	»	G.	»
»	»	2000	»	F.	»
»	»	1000	»	A.	»
»	»	500	»	B.	»
»	»	100	»	C.	»
»	»	50	»	D.	»
»	»	10	»	E.	»

Art. 7. Die van rd^s 10000 tot rd^s 1000 zullen gedrukt zyn op een half vel groot-formaat papier en een zegel van 12 stuivers; die van rd^s 500 op een half vel klein-formaat papier en die van rd^s 100, 50 en 10 op een quart vel dito; dog alle, behalven die van rd^s 10, die ongezegeld zullen moeten zyn, op een zegel van 6 stuivers ieder.

Art. 8. Voor de expeditie der bank-brieven zal niets behoeven betaald te worden, maar eenlyk aan den boekhouder by de afgaave het verschoten zegel geld gerestitueerd worden.

Art. 9. Die voor de eerste maal een rekening by de bank krygt, zal daar voor moeten betalen twee ducats aan den boekhouder en een dito aan den cassier, gelyk ook diegene, die, ultimo December by het sluiten met de bank geliquideerd zynde, niet in de nieuwe boeken overgedragen worden, wanneer wederom geld in de bank willen tellen en dus eene nieuwe rekening by de loopende boeken krygen.

Art. 10. Degene, die voor zyn bank-brief geld begeert,

zal kunnen volstaan met dien naar de bank te zenden aan den cassier, die daar op aanstonds betaaling zal moeten doen, zonder eenige korting of uitstel, mits door den houder behoorlyk gedateerd en voor dies ontvangst gequiteerd zynde; zullende hetzelve den cassier tot quitantie verstrekken, mits by deszelfs cassa-boek behoorlyk noteerende, gelyk mede den boekhouder by het contra-cassa-boek.

Art. 11. Dog zal dies betaaling niet juist behoeven gedaan te worden in dezelve specien, waar in de telling geschied is, als altoos niet wel doenlyk zynde, maar alleen in gangbaar, grof geld.

Art. 12. Op gelden, in de bank berustende, zal geen arrest of hand-oplegging mogen geschieden.

Art. 13. Jaarlyks, in de maand January, zullen de commissarissen met den cassier en boekhouder vacceeren tot het vernietigen der ingetrokkene bank-brieven en daar van aan den president overgeeven een schriftelyk rapport, aanwyzende derzelve nummer en letter, nevens den dag der afbetaaling en de folio, na hetzelve eerst tegens het cassa-boek geconfronteerd en daar mede accoord bevonden is, waar van ook speciaak aanhaaling by het rapport zal moeten worden gedaan.

Art. 14. De boeken van de bank zullen jaarlyks gesloten worden onder ultimo October.

Art. 15. De bank zal van primo January tot den 10^{en} of 12^{en} February gesloten blyven; in welken tyd de balans en nieuwe boeken gemaakt zullen worden.

Art. 16. Voor ultimo February zal ieder participant een rekening courant kunnen krygen van al, hetgeen voor zyne rekening gedurende dat jaar uit en in de bank gegaan en per reste aldaar nog berustende is, met aanwyzing van de folio, waar op zyne rekening by de nieuwe boeken is ingenomen, door den boekhouder ondertekend en geschreven op een zegel van 6 stuivers, mits een week bevoorens waarschouwende, dat hy hetzelve begeert en aan den boekhouder betaakende een ryksdaalder voor ieder zyde klein-formaat papier.

Art. 17. Zullende ieder zyde niet minder dan vyf en twintig

sten mogen contineeren en hy zelfs het zegel moeten bekopen; maar, als de rekening minder posten bestaat, zal hy voor ieder post genieten twee stuivers

Art. 18. Deeze rekeningen zullen aan de belanghebbende personen, mits de voorschreve betaaling, niet alleen jaarlyks, maar ten allen tyde en zoo dikmaals zy het begeeren, behoort getekend, moeten afgegeven worden.

Art. 19. In het nieuwe jaar bank-brieven vercleend worden, zal men altoos wederom met N° 1 beginnen en zoo vervolgen.

Art. 20. Wanneer een persoon, rekening in de bank hebende, komt te overlyden, moeten de erfgenaamen, naaste vrienden of executeurs met authentique stukken haar regt bewyzen tot den ontvangst of overschryving van des overledenen bank-brieven, alzoo by het tegendeel en verzuim van overschryving na verloop van zes weeken, 't zy op de naamen van de erfgenaamen, dan wel den boedel van zoodanigen overledenen personen, geen interest op zyne gelden zal worden goedgegaan tot den dag van zyn overlyden.

Art. 21. De houders der bank-brieven zullen, onverminderd de voorschreve vrye dispositie over hunne, in dezelve berustende capitanten, genieten $\frac{1}{12}$ per cent, zegge een twaalfde per cent van alle 's maands van alle de capitaalen van 25000 rd^s en daarenboven, voor den tyd, dat in de bank zyn geweest, by volle maanden en niet minder te rekenen, invoegen dat voor 29 dagen niets, voor 59 maar eene maand en voor 89 dagen voor twee maanden zullen gerekend worden.

Art. 22. Van capitaalen boven de 25000 rd^s zullen geene renten betaald worden, als eenlyk aan de garnisoens-krygs-cassa van 50000, zonder meer

Art. 23. Ook zal op bank-brieven beneden de 500 rd^s geen rente berekend worden, zoo min als op gelden, aan eigenaars, in Europa of buiten de jurisdictie van de Compagnie woonachtig, toebehoorende.

Art. 24. Niemand zal eenig geld op een anders of valschen naam in de bank mogen brengen, maar hetzelfde moeten doen

stellen op den naam van den waaren eigenaar, ten welken einde de inbrenger des noods gehouden zal weezen om onder eede te verklaaren, dat het waarlyk diengenen in eigendom toekomt, waar voor het ingebracht wordt, sub pene, dat, die ontdekt wordt daar tegen te handelen, zonder forme van proces verbeuren zal al, hetgene dat op een anders naam zal worden of weezen geteld, en zulks ten behoeve van de diacony-armen deezer stede

Art. 25. De participanten zullen gehouden weezen hume te goed hebbende renten drie maanden na het sluiten der boeken ofte voor ultimo Maart in de bank te komen ontvangen, op pene van na verloop van dien tyd daar van versteken te zyn en blyven, ten profyte van de bank.

Art. 26. Op dat de bank in staat zy de renten te fourneeren en haare bediendens behooryk te salarieeren, zal haar vrystaan de overtollige gelden uit te zetten op landeryen, huizen en andere suffisante hypotheecquen tegens drie quart, vyf agtste, een half en drie agtste per cent renten 's maands, naar dat president en commissarissen naar den staat der cassa, ten beste van dezelve, zullen oordeelen te behooren, maar teges geen hooger of laager interest.

Art. 27. Op hypotheecquen binnen deeze stad zal niet meer mogen worden beleend als twee derde en op die buitens de stad niet meer als de helft van hetgene by den laatsten verkoop hebben gerendeord, dan wel der getaxeerde waarde, naar de situatie en gesteldheid van het hypotheecq, maar wel minder, als het, ter voorkoming van banquerotten of schaade, noodzaakelyk mogte worden geoordeeld; en zal geene beleening boven de tien jaaren mogen continueeren.

Art. 28. Het zal aan president en commissarissen vrystaan de beleeners daarenboven cautie te doen stellen ten hunnen genoegen, zonder gehouden te weezen daar van reden te geeven.

Art. 29. Ook zal omtrent de beleeningen op huizen en erven naast aan de stads buiten-barm, zoo in de Zuider als Ooster voorstad of in het 6de, 10de, 18de en 19de deel van het blok L, moeten geobserveerd worden het geresolveerde dienaangaande

op den 17de February 1752, met opzigte tot Weesmeesteren, naamelyk tot de helft der getaxeerde waarde, mits de beleeners daarenboven cautie stellen ten genoegen van den directeur en commissarissen.

Art. 30. De actens van verhypothequering of bank-kennissen zullen voor twee commissarissen gepasseerd worden en van even veel kragt en waarde zyn als een Schepen-kennis en andere legaaie verbanden.

Art. 31. Van zoodanige bank- of commissaris-kennissen zal niet alleen notitie gehouden worden in dorso van de koopbrieven of actens van eigendom, maar ook maandelyks eene accurate ondertekende opgaave of notitie door den boekhouder van de bank moeten bezorgd worden aan den secretaris van Schepenen, om daar van by het prothocol van hunne Eerwaardens behoorlyk aantekening te houden, ter voorkoming van fraudes.

Art. 32. In de bank zullen ook mogen gebragt worden ter beleening contanten, goud, zilver, juweelen, koopmanschappen, lywaaten, huisraad van weinig omslag en andere diergelyke goederen meer, die het leggen van een jaar en zes weeken kunnen verduuren.

Art. 33. Waar toe 's morgens, van agt tot elf uren, een der commissarissen, den praeses uitgezonderd, zal moeten vacceeren om alle panden te boek te stellen, het goud of fyne steenen by gewigt of gecalculeerd naar het gewigt in reaalen en caraaten te noteeren en, na dat zy alles ten hunnen risico wel gewaardeerd en beleend hebben, den pand-bewaarder ter berging en opsluiting ter hand te stellen; dog mogen tot het taxceeren een waardyn neemen, die van de bank een vast salaris per annum, dan wel een quart per cent van het beleende capitaal hebben zal en daar voor de taxatie doen ten zynen risico, mits borg stellende voor rdⁿ 3000 en, zoo wel als het collegie, onder den eed van secretesse begrepen zynde.

Art. 34. Van al het beleende zullen recipissen op den inbrenger verleend worden en, om alle vervalschingen voor te komen, zullen alle dezelve gedrukt worden met het zegel

van de bank van leening in rood lak, mitsgaders by den praeses en cassier getekend, daarenboven met een expres Batavia's wapen-zegel gedrukt en daar in doorgesneden worden als de Turksche passen.

Art. 35. Deze beleening-ecipissen zullen gedrukt worden: van 1000 rd^s en daar boven op een zegel van 12 stuivers en beneden de 1000 tot 50 rd^s op een zegel van 6 stuivers.

Art. 36. De houder of inbrenger, het beleening-briefje komende te verliezen, zal dezelve ten eersten zulks hebben bekend te maaken aan den vacceerenden commissaris, die daar op, naar bevinding, een biljet zal laten aanslaan, dat degene, die op het verloren briefje eenig regt ofte pretentie vermeent te hebben, zig binnen veertien dagen zal hebben aan te geeven en zyn regt te verifieeren, naar welken tyd aan den zig aangeevenden eigenaar een nieuw recipis, in stede van het verlorene, zal worden verleend.

Art. 37. Voormelde beleeningen zullen gedaan worden van 10 rd^s tot 1000 en daar boven en zulks voor den tyd van 1, 2, 3, 6, 9 tot 12 maanden inclusive.

Art. 38. Van de panden, beneden de 500 rd^s bedraagende, zal drie quart per cent, boven de 500 tot 1000 vyf agtste en boven de 1000 rd^s een half per cent 's maands betaald worden en, zoo iemand het goed binnen den gestipuleerden tyd afhaalt, zal hy desniettemin voor den by inbreng gestipuleerden tyd vollen interest moeten betaalen.

Art. 39. Indien het verpand goed binnen den gestipuleerden tyd niet gelost, nog op nieuws daar over geaccordeerd wordt, zal hetzelfde na een en een halve maand over dien tyd publicq verkogt worden.

Art. 40. Dog by het betaalen der rente wederom op nieuws geaccordeerd wordende, zal de risico van het beleende pand evenwel blyven voor den commissaris, die hetzelfde het eerste beleend heeft, en geenzins voor rekening van dengenen, in wiens maand hetzelfde is vernieuwd, aan wien daarom de vryheid gelaten wordt het verpande op nieuws te doen taxceeren en, het minder waard geoordeeld wordende, te laten voor

rekening van den eersten aanneemer, dewelke de faculteit hebben zal om den beleener tot dedommagement aan te spreken, 't zy in der minne of in regten.

Art. 41. De verkoopung zal geschieden door den boekhouder als vendumeester, ten overstaan der beide commissarissen, zonder bemoeienis van de stads-vendumeesters, onder het gewoone salaris van meubilaire goederen, onder den president, commissarissen, cassier, boekhouder en afslager in gelyke portien te verdeelen en zulks voor rekening en profyte of nadeele van de verpanders, waarom dezelve ook zullen gehouden zyn te respondeeren en zulks voor alle te vallene schaaden of eigenlyk minder rendementen, dan de beleende penningen bedraagen.

Art. 42. Het goed minder rendeende, als de geligte somme met derzelve rente is bedraagende, zal daar van het verhaal gezogt worden op den inbrenger, zonder dat gevraagd zal worden, wie de waare eigenaar is, ten ware by insolventie van den inbrenger en, den eigenaar bekend zynde, hy of deszelfs boedel konde worden aangesproken, in welk geval, zoo wel als omtrent den inbrenger, de bank ook preferentie zal hebben, zoo ook haar boekhouder als vendumeester, eguaal met den secretaris van Weesmeesteren etc., nevens parate executie, tot zes maanden toe.

Art. 43. By publicquen verkoop zal de eigenaar binnen het jaar daar na het overgeschotene, na aftrek van het beleende capitaal, cum interessis et expensis moeten vorderen, op pene van verval, een derde aan de armen en twee derde ten profyte van de bank.

Art. 44. Op goud, zilver en juweelen zal van twee derde tot drie quart der getaxeerde waarde, op koopmanschappen van 50 tot 60 ten honderd en op de overige goederen niet boven de 50 ten honderd, naar het oordeel en goedvinden van den vacceerenden commissaris, beleend worden.

Art. 45. Van alle beleeningen van rd^s 1000 en daar boven zal een per mille, beneden de 1000 tot 500 inclusive twee per mille en van al, hetgene minder als 500 monteert, een half per cent, by het ontvangen en afgeeven, worden betaald,

zoo menigmaal partyen worden beleend; en zal zulks het salaris van den cassier en boekhouder zyn, den eersten voor een en den laatsten voor twee derde.

Art. 46. De boekhouder zal in de lombard woonen en ook pand-bewaarder zyn, mitsgaders gehouden hetzelve te verantwoorden en het vermist wordende te vergoeden, ook by goed weder dagelyks te lugten met het openzetten der vensters.

Art. 47. De bank zal borge blyven voor alle de panden, die haar ter bewaaring gegeven zyn, en de restitutie geschieden aan den houder der recipisse, ten ware blyke van valsheid; maar by brand of diergelyke ongelukken zal de schaade by den eigenaar moeten gedragen worden en dezelve egter gehouden zyn de opgenomene penningen te betaalen.

Art. 48. Goederen ingebragt wordende, die gestolen zyn en waar van den boekhouder kennis gegeven is, moeten aangehouden en den eigenaar te rug gegeven worden; maar, zoo na den inbreng ontdekt worden, moet de waare eigenaar het beleende daar op restitueeren.

Art. 49. De bediendens deezer banken zullen bestaan in een lid van de hooge regeering als president, twee commissarissen, als een uit de burgers en een Compagnies dienaar, een cassier, een boekhouder, een eersten of gezworen clerq, een boode of afslager, twee adistenten, Compagnies dienaaren, een waardyn en een geld-teller, zonder meer.

Art. 50. Onder den cassier zal niet boven de 10000 rd^e gelaten mogen worden, zullende den vaccerenden commissaris gehouden zyn om dagelyks het meerdere in eene aparte of zoogenaamde commissaris-cas te brengen, waar van hy en de president ieder een sleutel zal hebben, en hetwelk almede niet boven de 40000 rd^e mag belooopen.

Art. 51. Alle de overige gelden zullen overgebragt worden in de groote cas, die, buiten het groote slot, waar van de president de sleutel alleen zal hebben, nog voorzien zal weezen van drie suffisante hangsloten, waar van de president een sleutel en de twee commissarissen ieder mede een sleutel zullen hebben; dus dezelve alle drie zullen zyn groot-cassiers, met

eguaale verantwoording en geen acces hebben tot de groote cas, als wanneer gezaamenlyk present zyn.

Art. 52. Dog by ziekte van den president of een der commissarissen zal hy zyn sleutel en gevolgelyk de mede-administratie van de groote cas mogen overgeeven en laten waarneemen door den boekhouder of iemand anders, ten zynen pericule.

Art. 53. Van de groote cas zal de president een apart boekje houden, dat alle maanden door hem en de twee commissarissen zal ondertekend worden.

Art. 54. President en commissarissen zullen, zoo wel als den cassier en den boekhouder, die de beleende goederen onder zyne bewaaring heeft, by de intrede van hunne functie suffisante cautie moeten stellen ter somme van rd^s 10000 en zulks ten genoeg van de vergadering van commissarissen.

Art. 55. Als deeze de gestelde borgen goedkeurt, zal de president een extract uit de resolutie dienaangaande, nevens een gros van ieder borgtogt, aan den heer Gouverneur Generaal presentieren, om by deeze regeering geaprobeerd of afgekeurd en in het eerste geval in Compagnies groote geld-cas geseponeerd te worden.

Art. 56. De boode of afslager zal, almede ten genoeg van het collegie, borgen moeten stellen voor 5000 ryksdaalders.

Art. 57. De president en commissarissen zullen eens ter maand of zoo dikwils het noodig is, vergaderen om het cassa-boek van den cassier tegens het contra-cassa-boek van den boekhouder te confronteeren en teflens het noodige omtrent de zaaken van de bank te besluiten.

Art. 58. En zullen in deeze vergadering, buiten president en commissarissen, ook sessie en stem hebben de cassier en boekhouder.

Art. 59. De gagie van den cassier, boekhouder en eersten of gezworen clerq zal jaarlyks onder ultimo Augustus in Compagnies cassa geteld worden, dog die van de andere pennisten, daar dienst doende, zal hun, als by de Compagnie cesseerende, door de bank betaald worden.

Art. 60. Het gene van de renten der uitgezette capitaalen overschiet, nadat de uitdeeling aan de participanten zal gedaan en de gagies, salaris en verdere ongelden zullen betaald zyn, zal verdeeld worden in volgender wyze:

den president en twee commissarissen ieder een zevende;
den cassier en boekhouder ieder twee zevende.

Art. 61. Voor dit salaris zullen zy gehouden zyn voor alle banquerouten, die de bank op de uitgezette gelden mogte komen te lyden, in te staan, ieder pro rato van zyn voorschreve aandeel in de overschietende renten.

Art. 62. Jaarlyks, na het sluiten der boeken, zal daar van aan deeze regeering kennis gegeven worden, ten einde door daar toe aantestellen' gecommitteerden gevisiteerd te worden, dewelke daar voor tot een douceur zullen genieten een honderd ducatus ieder, die uit de inkomsten van de bank zullen betaald worden, behalven nog een zesde van alle erreuren, 't zy dezelve ten nadeele van de bank of van particulieren begaan zyn, aan hun te betaalen door dengenen, die de abuisen begaan heeft.

Art. 63. Deeze gecommitteerden zullen niet alleen hebben na te gaan, of de boeken behoorlyk gehouden zyn, maar ook, of de inhoud deezes behoorlyk in agt genomen is.

Art. 64. Commissarissen deezer bank kunnen en vermogen ook volmagtschappen te aanvaarden, die liquide zyn, en zy vermeenem te kunnen en ook genegen zyn te administreeeren en beheeren; en zullen voor hunne moeite genieten vyf per cent, te verdeslen als volgt: .

den president en secretaris ieder een quart;

de twee commissarissen en den cassier de wederhelfte, ieder voor een derde.

Art. 65. By introductie van een nieuwen president, commissaris, cassier en boekhouder zal hem van de uitgezette gelden in de vergadering aanwyzing moeten gedaan en afgevraagd worden, of alle dezelve voor zyn aandeel overneemt; en, byaldien zig daar in bezwaard mogte vinden, zullen zyne redenen van bezwaarnis, nevens het gevoelen van het collegie,

aan deeze regeering voorgedragen moeten worden, om den afgaanden suffisant cautie te doen stellen of daar omtrent anders te disponeeren naar bevinding van zaaken; dog by het tegendeel, zal daar van aantekening gehouden worden en de afgaande president of andere bediendens daar mede gedechargeerd zyn en blyven.

Zie ook 10 Maart 1786 en 12 Februarij 1788.

20 April. *Ampliatie van art. 20 van vorenstaand reglement.*

Is goedgevonden »ter prevenieering, dat capitaalen van overledenen niet jaaren lang by de bank blyven staan, te statueeren, dat by overlyden van iemand, die eene reekening in de bank heeft, indien zyne erfgenaamen, naaste vrienden of executeurs verzuimen mogten daar van na verloop van 6 weeken behoorlyke overschryving te laten doen, 't zy op naam van de erfgenaamen, dan wel den boedel van zodanigen overleedenen zelve, geen interest op zyne gelden gedaan zal werden als tot den dag van zyn overlyden, terwyl met ultimo May naast komende zal cesseeren de berekening van interest op zoodanige in de bank berustende capitaalen van reeds overleedene perzoonen, als binnen dien tyd nog niet zullen wezen overgeschreeven, waar van directeur en commissarissen van de bank de geinteresseerden door affixie van biljetten zullen moeten adverteeren, op dat een ieder zig voor schade wagten kan”.

23 April. *Last op de practizijns, wanneer zij verlangden hunne kosten »van lopende processe, waar in swaare »verschotten hebben gehad, opgemaakt te hebben”, daar toe bij dictamen ter rolle dan wel mondeling aan het Collegie van Schepenen het verzoek te doen.*

Alwie zulks bij rekest deed, zoude de »ongelden” daarvan zelf moeten betalen.

De bedoelling van dezen last was besparing van kosten.
Verg. 18 Februarij 1765.

24 April. *Verbod tegen den invoer van benzoë en kampher door vreemde Europeanen.*

Om den Engelschen te diverteeren van den aanbreng van benzuin en kamfer en alle verzoeken van die natie tot den verkoop, tot alteratie van het 26ste artikel der conditiën voor den pagter van de boom, item dies ampliatie by advertentie van den 22^{en} December 1769, is goedgevonden en verstaan voor het vervolg te interdiceeren allen invoer van benzuin en kamfer door vreemde Europeërs alhier, op poene van confiscatie.

27 April. *Wijziging van het reglement op de rantsoenen en kostgelden van schepelingen ter reede Batavia.*

De verstrekking van versch vleesch ten behoeve van de schepelingen ter Bataviasche reede, by besluit van den 24^{en} Augustus 1762, mits de schaarsheid van 't rundvee, van twee maal op eens ter week vermindert zynde, zoo is, wyl door het wenschelyk vermeenigvuldigen der runderen, nu eenige jaaren agter een, in deze colonie die schaarsheid verdweenen is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal goedgevonden en verstaan de verstrekking van versch vleesch in 't vervolg weder als te vooren te laten doen tweemaal ter week, namelyk des Sondags en Donderdags, mitsgaders tot ampliatie van 't reglement, gearresteerd den 3^{en} Augustus 1764, het maandelyks randsoen van vleesch en spek te hepalen, gelyk 't zelve by deezen bepaald word, als volgd:

	Zout vleesch en spek.	Versch vleesch
voor een opper-officier	ƒ —	ƒ 15
» » deks-officier	» 4	» 9
» » gemeen Europees	» 4	» 9

30 April. *Verhooging voor de practizyns van de boete voor ieder versuymd termyn of onwettig dilay" van 24 stuivers tot 2 gecartelde" ducats of 3½ rijksdaalders.*

Zie bij 28 December 1729. — De boete kwam ten voordeele van het Collegie van Schepenen.

»Nalstig- en sloffigheyd van veele practizyns" was oorzaak van deze verhooging, waartoe Schepenen zich ook beriepen op de resolutie der Hooge Regering van 20 Maart 1766.

1 Mei. *Vrijstelling van arme inlandsche Christenen van de boeten en ongelden" op het trouwen.*

Den heer Gouverneur Generaal communiceerde aan de vergadering, dat de predikant in de Portugeesche gemeente, d^e Bastiaan Jansz, onlangs, by geleentheid van de bediening van 't H, Avondmaal in de negory Depok, ontwaard hebbende, dat veele van de zich daar armoedelyk met den landbouw ernceerende inlandsche Christenen in ontucht leefden, hun 't kwaade daar van voor oogen gesteld en tot antwoord bekomen hadt, dat zy wel genegen tot het huwelyk, maar, mits hunnen behoefstigen toestandt, niet vermogens waren om de gewoonlyke ongelden van ondertrouw op te brengen; dat zyn Edelheid, daar van informatie bekomen hebbende, deze arme lieden de behulpzame handt geboden en hun van die kosten gelibereert hadde; doch dat, vermits er zeedert ook veel andere opgekoomen waaren, die betuigden, dat zy door onvermogen van 't huwelyk geweerd en als genoodzaakt wierden in onkuisheid te leven, zyn Edelheid, om diergelyke, niet alleen teegens de Christelyke leere strydende, maar ook teegens de wetten van den lande aanlopende levenswyze, zoo veel mogelyk zy, te prevenieeren, noodzakelyk voorkwam en uit dien hoofde den heeren leeden proponeerde om de zulke, wier onvermogen blykt, voortaan vry te laten van de bepaalde ongelden by het doen van ondertrouw, bedragende voor geringe lieden:

voor de boete ten voordeele van de Hollandsche kerk rd^s 5: —

• een extract uit 't ondertrouwboek met het zegel en 't inboeken.....	• 1:25½
• salaris voor den secretaris.....	• —:59
• „ „ „ portier.....	• —:24
• een weeskamers certificaat.....	• —:32
off te zaamen.....	rd ^s 6:24½

Waar over gedelibereert zynde, zoo is, gemerkt het geringe nadeel, dat hier uit voor de Hollandsche kerk door 't missen dezer boete resulteeren zal en de vermindering, die eenige bedienden in haare inkomsten lyden zullen, in geen comparatie komt met 't in dezen bedoelde, heilzame oogmerk om, ten minsten onder de zulke, die belydenisse van den Christelyken godsdienst doen, alle ontucht en onkuisheid te weeren, goedgevonden en verstaan zulke inlandsche Christenen, dewelke, zich in huwelyk willende begeven, hare armoede bewyzen kunnen door productie eener onderhandsche verklaaringe van haare wykmeesters en naaste buuren, voortaan te excuseeren van de betaling, zoo der voorsz. boete voor de Hollandsche kerk, als van de verdere, voorwaarts opgenoemde ongelden; en overzulks ook de nodige certificaten van gedaane ondertrouw of niets met de weeskamer uitstaande te hebben gratis aan haar op ongezegeld papier te laten expedieeren; waar van teffens verstaan is aan de Weesmeesteren dezer steede en commissarissen van huwelyksche zaaken, item de kerkmeester, by extract notul kennisse te geven tot derzelver naricht en observantie.

1 Mei. *De resident, pakhuismeester en scriba te Cheribon verantwoordelijk gesteld voor het beheer van de wees-middelen aldaar.*

Gereflecteerd zynde, dat te Cheribon al zeedert eenige jaaren herwaarts zeer oneigen in gebruik schynt te zyn geweest om de administratie over der weezen middelen aan een enkel persoon, onder de naam van cassier, toe te betrouwen; zoo is,

om alle nadelige gevolgen, die daar uit ligtelyk kunnen voortkomen, te prevenieeren, goedgevonden en verstaan in het vervolg den resident, pakhuismeester en scriba gelykelyk responsabel te houden voor der weezen middelen aldaar en hun teffens te recommandeeren om geene beleeningen anders te doen als op sufficante hypoteecquen, nog ook dezelve te laten standgrypen, wanneer zy ontwaaren, dat de verbonden goederen door verloop des tyds of andersins in waarde komen te verminderen, dewyl zy, by gebrek van de nodige voorzorge daar omtrent, gehouden zullen zyn de schaade te ontgelden, die daar door aan de weezen zoude worden toegebracht.

8 Mei. *Toekening aan het Chinesche hospitaal te Batavia van het volle bedrag der boete op het emanciperen van slaven door Chinezen, Mahomedanen en andere onchristenen.*

Door Boedelmeesteren der Chineesen en andere onchristenen by een schriftelyk adres vertoond wezende, hoe het deeze regeeringe by besluit van den 25^{en} Augustus 1755 behaagt hadt aan 't Chinesche hospitaal tot een fonds toe te leggen de boete van rd^s 10 voor ieder lyfeigene, die door onchristenen word vry gegeven:

dat zedert of by laater besluit van den 20^{en} May 1766 de boete op het emanciperen van slaaven en slavinnen was verhoogd tot rd^s 25, onder deeze bepaling, dat, behalven de volle boete voor lyfeigenen van Christenen, ook van die, welke door Chineesen of Mahumetanen worden buiten slaverny gesteld, rd^s 15 zoude moeten komen ten saveure van de diacony armen en de overige rds 10 blyven ten voordeele van 't Chinesche hospitaal;

dat het daar van geproffueerde vervolgens wel twee derde was verminderd en dus aan de lasten van dat godshuis, dewelke door een menigte impotenten grootelyks waaren geaccresseert, weinig soulaas toegebracht; waarom zy, en wyl niet alleen lyfeigenen, die door onchristenen, maar ook zulke, welke door Christenen zyn vrygegeven en der Mahumetanen religie blyven

toegedaan, tot lasten van het Chinesche hospitaal kwaamen, verzoek deden om de volle boete van rd^e 25 voor ieder slaaf of slavinne, die door Chineesen off Mahumetanen werden geëmancipeerd, te mogen genieten;

zoo is, hier over gedelibereert en in aanmerking genomen zynde, dat, wyl 't collegie van Boedelmeesteren alleen de last van onchristen vry gegeven draagen moet, hun verzoek billyk is en, behalven dat, altans te eerder kan ingewilligd worden, nu de diacony, mits haare ruime middelen, dat gedeelte dier boete wel missen kan, goedgevonden en verstaan daar in te condescendeeren en overzulks tot support der toenemende lasten van 't Chinesche hospitaal, met alteratie van het gearresteerde aan deze tafel op den 20^{en} May 1766 voormeld, by deezen aan dat huis toe te wyzen de volle boete van rd^e 25 voor ieder lyseigen, die door Chineesen, Mahumetaanen en andere onchristenen in 't vervolg zal worden geëmancipeerd.

8 Mei. *Vernieuwing van de voorschriften, gegeven op 20 Augustus 1751, nopens de verantwoording van administratieve bescheiden bij overdragt van administratiën.*

Den heer Directeur Generaal g'exhibeerd hebbende een bericht van de casteels opperkooplieden wegens de examinatie en bevinding van de boeken en papieren, tot de respective administratiën alhier behoorende; zoo is goedgevonden en verstaan de defecten en irreparabele, ten overstaan van expresse gecommiteerden, door het vuur te doen vernietigen, doch daar en tegen die goed bevonden of welkers gebreken gecompliceerd zyn, te laten ter verantwoordinge van de administrateurs of boekhouders, die daar voor zorgte moeten draagen, mitsgaders tot tegengang van alle nonchalanges en quade practycquen omtrend het verwaarloozen en verduisteren of te zoek brengen der boeken en bylaagen, en om teffens den pas af te snyden tot de excusen en exeptien, waar van de gene, die het aangaat, gewoon zyn zich te bedienen om van alle aanspraak en verantwoording bevryd, mitsgaders straffeloos te blyven, by renovatie van 't gearres-

teerde door deeze regeeringe by resolutie van den 20^{en} Augustus 1751, nader te statueeren, dat in 't vervolg, by overgaave van een administratie of aanstelling van eenen nieuwen boekhouder in de administratien, die, gelyk de equipagie werf, de medicinale winkel, 't ambagts quartier, de arthillerie, de wapenkamer en de paarde stal, aparte boekhouders hebben, van haare boeken een afzonderlyk transport zal moeten geformeerd en, door afgaande en aankomende administrateurs of boekhouders ondertekend, overgegeven, mitsgaders by ontdekking, dat een of meer boeken verwaarloosd of verduisterd, doch niet door eenig onvoorzien of inprevinabel toeval defect geworden, dan wel weg geraakt zyn, en indien van 't laatste niet tydig kennis is gegeven, voor ieder zodanig boek, door dien 't opzicht daar over incumbeert, betaald worden een boete van zes maanden gagie, ten behoeve van de diacony armen hier ter plaatze; en voorts, ten opzigte van 't versloffen of niet wel bewaaren van de ordonnancien en andere bescheiden, tot de confrontatie der administratie boeken volstrekt nodig zynde, te persisteren by de daar tegens aan deeze tafel ter sessie van den 14^{en} November 1747 gestelde penaliteit van twee maanden gagie, dewelke mede komen zal ten voordeele van de gemelde armen.

11 Mei. *Voorschrift nopens de behandeling van zieken in het Chinesche hospitaal te Batavia.*

Mits het zedert eenigen tyd vermenigvuldigde getal impotenten in het Chinesche hospitaal is, conform het voorstel van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan de heeling der patienten in dat huis of de practycq externa, nevens de interna tot heden geweest zynde van 't departement van den stads-doctor, zoo lange alternatief te laten waarnemen door desselvs ondermeester of dien van den stads-chirurgyn, tot dat het stads doctoraat komt te vaceren en dat ampt zal wezen geabrogeerd, om als dan opgedragen en vervolgens, zoo wel uit- als inwendig, te worden geëxerceerd door den oppermeester

van de wees- en armen huizen, naar de schikking, reeds gemaakt by resolutie dezer tafel van den 2^{en} May 1769, mitsgaders van nu voortaan de tot het externa benodigde medicamenten uit de medicinale winkel te laten verstrekken tegens den inkoops-prys, om door Boedelmeesteren der Chineesen en andere onchristenen betaald te worden, zullende jaarlyk, gerekend naar de opgegeven benodigdheid voor ses maanden, maar bedragen plus minus f 80: —.

15 Mei. *Bepaling, dat van vreemde, Europesche schepen alleen Konings- en Compagnie's schepen te Batavia zouden mogen gerepareerd worden.*

Gereflecteerd zynde, dat men in 't bewyzen van allerley gerieflykheeden aan de Engelschen en inzonderheid met de reparatie en vertimmering hunner scheepen en vaartuigen alhier toe te laten hunnen particulieren vaart en handel te zeer favoriseerd en van tyd tot tyd frequenter maakt, mitsgaders dat men, in plaats van daar voor dank te behalen, niet alleen genoegzaam by alle gelegentheden onze dienstvaardigheid jegens hen met onheusheid beloond ziet, maar daar by ook ondervindt, dat zy hunne onbillyke handelwyze omtrent de Comp^e op Sumatra's Westkust den vryen teugel vieren en in Bengale, Souratta en op andere plaatzen om de West van Indie, waar zy eenig vermogen hebben, voortvaaren de maatschappy, zoo in 't voorzetten van haaren handel, als in alle andere opzichten te traverseeren; zoo is, gemerkt de heeren Meesteren te meermalen hun ongenoegeen tegen de aan vreemdelingen bewezen overtollige beleefdheeden betuigd hebben en zelfs by missive van den 4^{en} October 1765 zeggen, dat, dewyl den handel, die zy te Batavia dryven, strekt tot prejudicie van de maatschappy, hunne komst, zo veel mogelyk, moet tegengegaan en helet worden, goedgevonden en verstaan in 't vervolg aan geene andere scheepen van vreemde Europeers de vertimmering hier ter rhee, dan wel aan de eilanden Onrust en de Kuyper te permitteeren als aan Konings scheepen of die bewyzen kunnen

hunne respective Compagnien toe te behoren; en overzulks alle verzoeken, die daarom by deeze regeering mogten worden gedaan door voerders van particuliere scheepen en mindere vaartuigen, zonder onderscheid, te refuseren en te wyzen van de hand.

18 Mei. *Magtiging op het Collegie van Schepenen tot het heffen van eene halve maand huishuur ter goedmaking van de stads-lasten*".

^{18 Mei}
_{5 Junij}. *Vrijstelling van het betalen van tol bij bruggen en hekken voor eenige Compagnie's dienaren.*

Is goedgevonden te statueeren, dat voortaan niemand anders geëximeerd zal zyn van de betaling aan de tol bruggen en hekken als de actueele leeden en secretarissen deezer regeering, het hoofd over 's Comp^e zeemagt en den president van den Raad van justitie deezes casteels, nevens derzelve vrouwen, weduwen en kinderen, item by zich hebbend gevolg, mitsgaders de Heemraden in functie, met hunnen secretaris en de landmeesters, zoo voor zich, als voor hunne rytuigen en paarden; doch dat, huiten dezelve, door allen en een iegelyk, zonder onderscheid of niemand uitgezondert, 't gestelde passagie geld zal moeten voldaan worden, waar van nog verstaan is aan de gemeente kennis te geeven door affixie van biljetten.

26 Mei. *Last op het opperhoofd van het generale soldijkantoor. op de soldij-rekeningen van Compagnie's dienaaren, die speciaal benoemd waren met het doel om zeker aantal jaren in Indië te dienen, den duur van hun verblijf aldaar aan te teekenen.*

Zulks beoogde, opdat zy niet tegens de ordre binnen den bepaalden tyd komen te huis te vaaren".

26 Mei. *Voorschrift voor de sequesters van insolvente boedels.*

In observantie van de ordre der heeren Meesteren is goedgevonden en verstaan de sequesters van insolvente boedels van Comp^e dienaaren, zo hier als op de buiten comptoiren, te gelasten, dat, by het overmaken naar Nederland van boedels, die, als insolvent bevonden, door hun zyn overgenomen, teffens ook zullen moeten worden overgezonden de documenten en bescheiden, tot zodanige boedels behorende, tot voorkoming van de moeielykheden, die uit derzelve ontstentenis te wagten zyn.

26 Mei. *Voorschrift nopens den handel van Franschen op Indië.*

Om te beantwoorden aan het vertrouwen der heeren Meesteren, dat men op den particulieren vaart en handel der Franschen naar en uit Oostindien een wakend oog houden en zorgvuldig vermyden zal al, het gene tot dies bevordering ten prejudice van de Nederlandsche Comp^e zoude kunnen strecken, is goedgevonden en verstaan van het arrest, dat zyn Majesteit de Koning van Vrankryk den 13^{en} Augustus 1769 heeft doen emaneeen, waar by, het exclusif privilegie, aan de Fransche Oostindische Compagnie voor heen verleent, word opgeschor tot nadere ordre van zyn Majesteit en aan een iegelyk van hoogdeszelfs onderdanen, zoo in Europa, als elders, onder zekere conditien gepermitteerd de vrye vaart en handel naar en uit Oostindien, de noodige exemplaaren alhier te laten drukken en die, met byvoeging van een extract uit hoogderzelver missive van den 25^{en} October deszelven jaars, behelzende hunner Edele Hoog Agtbarens aanmerkingen en ordres met betrecking tot den gezegden vaart en handel der Franschen, mitsgaders de hulp en gerieflykheeden, dewelke aan onderdanen van Europeesche mogendheeden, waarmede de Nederlandsche staat in vrede en vriendschap is, in het gemeen en dus ook aan die van zyn allerchristelykste Majesteit, wanneer hunne schepen,

met behoorlyke zee-brieven en verdere bescheiden voorzien, in gepermitteerde havens komen, zullen mogen bewezen worden, te zenden naar de onderhoorige buiten comptoiren, onder ernstige recommandatie aan de ministers en bediendens om het een en ander zig te laten strecken tot hun naricht en stricte observantie, met ordre om, by alle gelegendheeden, leeze regeering te informeeren van het gene hun wegens dien particulieren vaart en handel der Franschen voorkomen mogte.

Het bewuste extract luidt, als volgt:

Wy moeten middelerwyl tot UEdele en der ministers narigt hier by voegen, dat onze meening niet is, dat aan de onderdaanen van hoogstgedagte Majesteit, die met hunne schepen, van behoorlyke zee-brieven en verdere bescheiden voorzien, zouden mogen komen op de Bataviasche reede of op andere comptoiren van de Nederlandsche Compagnie, alwaar de schepen van vreemde natien toegelaten mogen worden, niet zoude mogen worden verleend de hulp en gerieflykheid, die dezelve uit woefde van bekomen' zee-rampen of andere omstandigheden zouden noodig hebben en verzoeken; terwyl in tegendeel aan de onderdaanen van hoogstgemelde zyne Majesteit zal moeten worden bewezen dezelve hulp en gerieflykheid, welke die van andere mogendheden, met welke de Nederlandsche staat in vreedde en vriendschap is, in gelyke gevallen zouden genieten.

Blyvende mitsdien ook ten aanzien van de onderdaanen van zyne allerchristelykste Majesteit mede volkomen applicabel de recommandatien, die wy te meermalen en nog laast by onze generale rescriptie van den 7^{en} deezer hebben gedaan om, zoo als het verstrecken van equipagie-goederen en andere behoefstns, als in het bewyzen van de verzogte gerieflykheden, de verischte attentie te geeven op de oorzaake, waar uyt de benoeligdheid der gevorderde adsistentie spruit, en in het doen dier verstrekkings, etc. met het aanbevolen menagement te werk te gaan, tot voorkoming van de nadeelige gevolgen, die uit het bewyzen van overbodige gerieflykheden veelmalen zyn ontstaan

en in het vervolg meer en meer te wagten zouden zyn, naar maate de overheden der schepen van vreemde natien de Bataviasche reede en andere havenen onder het resort van de Nederlandsche Compagnie meer en meer opzoeken.

7 Junij. Regeling van het bestuur over de Kalangers in Japara.

Conform de op goede gronden rustende propositie van den heer gouverneur van Java's Oostkust, die by nadere recherche was bevestigd geworden in die gedagte, dat de meeste compliceen in de overrompeling van het fortres op Joana uit Calangers bestonden en dat gevolgelyk hun hoofd, indien hy al onkundig van hun attentaat geweest waare, zig ten minsten aan een slordige directie had schuldig gemaakt, is verstaan dat volk onder de beide braave regenten van Patty te stellen, dog hun op dezelfde wyze, als voor deezen, vry van alle servituten, behalven van de jaarlyksche contributie aan de Comp van 328 rd^s, en met behouding hunner privilegien te laten bestieren door een hoofd, uit hun zelve te verkiezen, onder het hooger gezag van de gemelde Pattysche regenten.

22 Junij. Toepassing van de middelen van ménage, vastgesteld op 29 en 31 December 1766.

Den heer Gouverneur Generaal stelde de heeren leeden voor, of men, dewyl de heeren Meesters by hoogderzelver missive van den 28^{en} September 1768 hebben gelieven aan te merken, dat door het uitstel der examinatie van de besluiten deezzer regeeringe van den 29^{en} en 31^{en} December 1766 op de consideratie van zyn Edelheid tot vermindering van den omslag en de ongelden, zo hier ter hoofdplaatze, als op Java's Oostkust, Cheribon en Bantam, niet moeste worden verhinderd de executie der middelen, die men geoordeelt hadt zonder vertoef te mogen in het werk stellen, dog deswegen niets by hunne Edele Hoog Agtbares jongst ontvangen missives van den 7^{en} en 25^{en} October

1769 voorkwam, de by de voorsz. besluiten gearresteerde reductien van gagie en emolumenten zoude introduceeren, dan wel, of men daar op de nadere dispositie der heeren Meesters zoude afwagten? Waar over gedelibereert zynde, zoo is, in suppositie, dat hunne WelEdele Hoog Agtbare die reductie ook begrypen onder de middelen, die zonder vertoef konden worden in het werk gesteld, en 'er, behalven dit, geene reedenen zyn, waarom de introductie daar van zoude blyven uitgesteld, wyl het geen daar door bezuinigt of uitgewonnen kan worden, tot wezendlyk voordeel van de maatschappy strecken zal; naar de propositie van welmelde zyn Edelheid goedgevonden en verstaan de dienaaren, welker gagien en emolumenten by de voorsz. besluiten van den 29^{en} en 31^{en} December 1766 voorgesteld zyn te reduceeren, het zy by hunne aanstelling tot of bevestiging in de ampten, die betrekking tot deeze reductie hebben, voortaan geen hooger qualiteit, meerder gagie, kostgeld en emolumenten te laten genieten, als hun daar by is toegelegd, te weeten:

Te Batavia:

- den commandeur en opper-equipagiemeester *f* 80: —;
- den onder-equipagiemeester *f* 60: — aan gagie en *f* 24: 19¹/₅ aan kostgeld respective, zonder andere emolumenten;
- den sabandaar en licentmeester oppercoopmans qualiteit en koopmans tractement;
- den gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander de qualiteit van opperkoopman, zonder bezoldiging, hoe genaamt;
- den schryver van gemelde bediende de qualiteit van boekhouder, met de gagie en emolumenten, tot die qualiteit staande;
- den secretaris van den Raad van justitie dezes casteels na tyds expiratie wel de qualiteit van opperkoopman, dog met niet meer dan koopmans gagie, kostgeld en emolumenten;
- den eersten gezwore klerk de qualiteit, gagie, enz. van onderkoopman, en
- den adjanct gezwore klerk van gemelde Rade de qualiteit van boekhouder, met onderkoopmans emolumenten;
- den secretaris van Scheepenen de qualiteit van koopman, en

den eersten klerk van dat kollegie die van ondercoopman, beide zonder genot van gagie, kostgeld of emolumenten;

de secretarissen van Weesmeesteren, van Heemraaden, van commissarissen van huwelyksche en kleene gerigts zaken en van Boedelmeesteren, met de landmeeters, de qualiteit van ondercoopman, mitsgaders

de gezwore klerken of overdraagers van Weesmeesteren en Boedelmeesteren die van boekhouders, alle onder betaling op den presenten voet of door de respective collegien van hare gagie, kostgeld en emolumenten;

de eerste administrateurs op Onrust en de Kuiper, in het provisie magazyn, in het suiker pakhuis en in het graan magazyn de qualiteit van koopman met f 40: — gagie, zonder meer, en

de tweede administrateurs in de voormelde 4 administraties de qualiteit en gagie van ondercoopman, insgelyx zonder kostgeld of emolumenten;

de eerste en tweede administrateur in de medicinale winkel de qualiteit van koopman en ondercoopman, met de gagie van ondercoopman en boekhouder respective, mitsgaders beide met onderkoopmans kostgeld en emolumenten;

den groot cassier de qualiteit, bezoldiging, enz. van koopman: dog ten aanzien van deezen bediende altans nader in aanmerking gekomen zynde, dat, dewyl de opperkoopmans qualiteit altoos voor dezelve het voornaamste prerogatief is geweest, die aan het groot cassierschap ook wel mogte blyven gehegt; zoo is om die reeden, met alteratie van het voorgedragene by de resolutie deezer tafel van den 29^{en} December 1766 voormeld, verstaan de heeren Meesters te verzoeken, dat de bepaaling by het reglement op de verbetering der dienaaren, titul 1, § 15, dat namelyk den groot cassier naar expiratie van zyn koopmans verband opperkoopman worden kan, moge blyven standhouden, het zy met de volle gagie en emolumenten, tot die qualiteit staande, dan wel met de gagie, kostgeld en emolumenten van een koopman, na het voorgedragene door den heer Gouverneur Generaal by zyn Edelheids consideratien van den 3^{en} May

1763, zo als hunne Edele Hoog Agtbare dat zullen gelieven goed te vinden; voorts

den kassier der kostpenningen, den boekhouder in het hospitaals comptoir en den inlands soldy boekhouder de qualiteit, gagie, kostgeld en emolumenten van ondercoopman;

den fabricq koopmans gagie en emolumenten, en over de smits en koperslagers-winkel in het ambagts quartier, item de kuipers, smits en blokmakers op de equipagie werf, in stede van baazen, te stellen opzienders met *f* 25: — gagie en *f* 7: 13³/₅ kostgeld, mitgaders aan de drie laatstgenoemde nog daar en boven *f* 1: 7 aan emolumenten 's maands;

de coely boekhouder in het ambagts quartier de gagie van *f* 24: —, zonder kostgeld.

Op Java's Oostcust:

den gezaghebber van den Oosthoek de qualiteit, gagie, enz. van oppercoopman, mitgaders naar tyds gelegenheid den titul van commandeur;

den hoofdadministrateur te Samarang de qualiteit van oppercoopman, met koopmans gagie, kostgeld en emolumenten;

den fiscaal en eersten pakhuismeester te Samarang, benevens de residenten te Tagal, te Japara, te Rembang en Grissee, alle de qualiteit van koopman en ondercoopmans gagie en de vier laatste zonder kostgeld of emolumenten;

den secretaris van politie te Samarang en den resident te Sumanap de qualiteit van ondercoopman, met de daar toe staande gagie, kostgeld en emolumenten;

den resident te Joana en te Paccalongangh de qualiteit van ondercoopman met *f* 30: —, zonder meer;

den tweeden pakhuismeester en kassier, soldy boekhouder en den ontfanger der domeinen te Samarang, den administrateur en soldy boekhouder en gezworen scriba te Sourabaya ondercoopmans qualiteit, met boekhouders gagie en kostgeld;

den eersten klerk van politie en den dispencier te Samarang de qualiteit van boekhouder, met ondercoopmans emolumenten;

Te Cheribon:

den resident de qualiteit onbepaald, sonder genot van gagie, kostgeld of emolumenten, en eindelyk:

Te Bantam:

den scriba boekhouders qualiteit met de daar toe staande gagie en kostgeld, zonder meer.

Wel verstaande, dat de geene, die een van de voormelde bedieningen voor dato van de voorsz. besluiten bekleed hebben of nog bekleeden, zullen blyven behouden, het gene zy tot dus verre genoten hebben, wyl die reductie omtrent de zulken geen plaats, maar wel die hun in der tyd komen te succedeeren, vinden en daar en tegen van heden af ingaan zal omtrent die, welke sedert in de overige ampten zyn gesteld.

Zie ook bij 19 April 1794.

29 Junij. *Bepaling, dat gecommiteerden tot den »generalen opneem», door den Raad van justitie opgeroepen tot het afleggen van den eed van »accuratesse en trouwe »behandeling», maar »buiten indispositie of andere wet- »tige verhinderingen» niet verschijnende, eene boete moesten betalen van 10 rijksdaalders.*

De boete kwam ten voordeele van de diaconie-armen te Batavia.

3 Julij. *Verstrekking van meer bedienden, matrassen en broeken aan de hospitalen te Batavia.*

»Rotkoortsen» heerschten, zoowel op de reede, als aan wal, waardoor o. a. in de hospitalen een buitengewoon groot aantal patienten overleed. In drie dagen waren ruim 60 lijken uit die hospitalen verwijderd.

De medici schreven zulks toe aan »boven gemeene hitte» en aan onvoorzigtigheid, vooral van »baaren».

Noch zij, noch de Regering wisten aanvankelijk daartoe anderen raad dan vermeerdering van het Europeesch bedienden-

personeel in de hospitalen en het verstrekken van 200 matrassen en 400 broeken.

Zie ook bij 12 Augustus 1768.

24 Julij. Maatregelen tot tegengang van de te Batavia heerschende ziekte.

De medici verklaarden, dat, »dewyl ruimte, lugtigheid en »verschooning der zieken in het binnen-hospitaal tans volmaakt »en genoegzaam onverbeeterlyk is, het dus moeyelyk, zoo »niet onmogelyk is te beantwoorden de vraag, van waar »dan die groote sterfte”.

Zij gaven echter de Regering eenige middelen aan de hand, naar aanleiding waarvan deze bepaalde:

- 1° dat, met alteratie van de volgens resolutie deezer regeering van den 26^{en} Augustus 1760 gegeven ordre om op de scheepen en posten impotenten, welke met geene ligte accidenten bezogt of gaande en staande zyn, niet langer dan drie etmaalen aan te houden, aan de chirurgyns respectieve zal worden gelast om zulke impotenten voortaan ten eersten of uitterlyk 's daags na hunne bedlegering naar het hospitaal te laten transporteeren met de gewoonlyke opgaave hunner ziekte, zonder hun eenige de minste innerlyke medicynen, hoe genaamd, te geeven, maar wel bandagies, pleysters in beenbreuken en quetzuuren, matige laatingen in overvallen van zwaare volbloedigheid en verweekende en verzagtende lavamenten in gevaarlyke verstoppingen, ten einde de practisyns van het hospitaal daar door meer tyds en gelegenheid zouden kunnen hebben om de oorzaken der ziekten van de zoodanigen na te vorsch en hun dan de beste hulpmiddelen voor te schryven tot hunne geneezing, op verbeurte van eene maand gagie, ten behoeven der diacony armen alhier, voor ieder patient, die op eenig schip of post boven den gezetten tyd aangehouden of dien eenige medicynen tegens deeze ordre ingegeven word;
- 2° dat den binnen-regent van het binnen-hospitaal, neevens

de practicyns, zullen worden gelast om de bedienden in de poort en de oppassers der zieken van dat gasthuis steeds daar toe te houden, dat zy het verboden inbrengen van dranken, rype of onrype vrugten en allerhande snoeperyen, buiten weten van den gemelden binnen-regent en de practicyns, tegen gaan en beletten, hun, by ontdekking, dat zy zulks geconniveerd of zelfs de hand in dat werk gehad hebben, strengelyk domesticque doende afstraffen, teffens aan de buiten-regenten gedefereerd latende daar omtrent zoodanige middelen te bedenken en voor te stellen, als tot eene betere bereiking van het oogmerk deezer regering zullen kunnen strekken;

- 3° dat aan den praesident der hospitaalen zal worden verzogt en gecommiteerd om met de overige buiten-regenten en met de practisyns te raadpleegen en te overweegen, mitsgaders ter nadere beoordeeling aan deeze regeeringe berichten, niet alleen, of tot preventie van de mislaagen, die door het tegenwoordig gebruik by ieder practisyn in het binnen-hospitaal van een apart boek met formulieren van medicynen kunnen worden begaan, zoo in het voorschryven, als in het toebereiden derzelve, de practizyns gezaamentlyk niet maar een goed formulier zouden kunnen gebruiken, gelyk de Bataviasche apotheek, in het jaar 1746 ten dien einde gedrukt en uitgegeven, dan wel een ander, met onderlinge overeenstemming ingericht opstel van medicynen, die minst kostbaar, doch krachtig genoeg zyn tegens de ziekten, in het binnen-hospitaal meest voorkomende, om daar uit hunne ordonnancien te geven en de toebereiding in de apotheecq te laten doen, maar ook, of in steede van de syroopen, die uit het vaderland aangebragt, dan wel hier van oude, verleegen en veelyds maffe vaderlandsche kruiden gemaakt worden, niet in tegendeel van vrugten, bloemen, speceryen en kruiden, die hier te lande groeyen en altyd versch te bekomen zyn, de benoodigde syroopen tot de zaamenstelling der medicynen zouden kunnen worden bereid en met meer effect geemployeerd.

Doch, te meermaalen en nu weder over de toebereiding der medicynen in de stads apotheek en of dezelve wel oprecht en deuchdelyk geprepareerd en verstrekt worden, bedenkingen ontstaan zynde, die, al was het maar om alle vooroordeel te prevenieeren, wel te wenschen waare, dat weg genomen konden werden, zoo is by deeze geleegenheid teffens verstaan de buiten-regenten der hospitaalen al verder op te draagen om in zelf-dervoegen te inquireeren en deeze regeering te informeeren, of de practizyns, die nu de artzenyen voor de impotenten in het binnen-hospitaal in de stads-apotheek prepaareeren laten, zulks niet zelfs of onder hun toezigt zouden kunnen laten doen, daar toe ook zelfs alles contribueerende, voor eene behoorlyke betaaling, en of daar en boven niet wat meerder zorg zoude kunnen worden gedragen, dat de toereiking dier hulpmiddelen aan de lyders naar behooren geschiede? om dus ook te beeter verzekerd te weezen, dat, zoo min in de toediening, als in de zaamenstelling der medicynen, die de practisyns voor de zieken noodig oordeelen, eenige erreuren begaan worden; by hunne bedenkingen over het een en ander nog voegende al, het geene zy verders tot behoud of soulaas van de impotenten in het gemelde hospitaal vermeenen mogten met het beste succes te zullen kunnen worden aangewend.

Zie ook 28 Augustus 1770, 28 October 1796, 21 Junij 1799, 27 Januarij 1801.

27 Julij. *Verbod tegen, zoowel het aanmaken, als het verhoogen in waarde van geldspeciën in Indië.*

By geleegenheid van de remarques, die de heeren Zeventien gelieven te maaken omtrend het reeds gestaakte slaan van kopere duiten, het munten van zilvere en goude ropyen en het biljoen verklaaren der laatsten, mitsgaders hoe gevaarlyk het veelyds is eenige muntspecien van 's Comp' wegen in Indien te doen slaan, door hunne Edele Hoog Achtbare verboden wordende eenigē kopere, goudē of zilvere muntspecien te doen slaan of op de geslaagene eenige merken of teekens te stellen,

waar door in den cours van zulke specie eenige verandering zoude worden gemaakt; zoo is goedgevonden en verstaan te antwoorden, dat men dit finaal verbod niet overtreden, maar in observantie houden zal.

31 Julij. Voorschrift nopens de verzending van edelgesteente naar Nederland.

Met opzicht tot het overzenden van diamanten en andere edel gesteentens op fragt naar Nederland by de heeren Meesters bedenkingen ontstaan zynde, of, ingevalle de overgezondene diamanten, enz. wel in Nederland wierden aangebragt, maar echter door ontrouw, verzuym of overlyden van den schipper niet kwaamen in handen van de kamers, aan de welke dezelve waaren geadresseerd, de Comp^e deswegens door de houders der cognossementen zoude kunnen worden aangesprooken; en tot wegneeming van de dubbelsinnigheid, die in de woorden: *by aanbreng in Nederland*, schynt te zyn opgeslooten, dienstig geoordeeld wezende, dat voortaan in de advertentien, die jaarlyks dienaangaande alhier worden geaffigeerd, zal worden gesteld de volgende periode:

daar en boven word by deezen aan een ieder gepermitteerd om, onder betaaling van een perc^{to}, op fragt uit Indien naar Nederland te mogen overbrengen allerhande diamanten en andere edele gesteentens, onder adresse aan de Comp^e, zullende de diamanten en edele gesteentens in presentie van de verzenders aan de eene en van de opperkooplieden deezes casteels aan de andere zyde gepriseerd en vervolgens met het zegel der verzenderen en van de Compagnie gecachetteerd en overgezonden moeten worden om, wanneer die diamanten of andere edele gesteentens zullen zyn ontvangen by de kamer, aan welke dezelve zullen zyn geadresseerd, als dan aan de houders der cognossementen te worden overhandigd;

zoo is goedgevonden en verstaan zulks, na de intentie hunner Edele Hoog Agtbare, niet alleen te laten geschieden, maar ook, ten einde de cognossementen behoorlyk te doen overeen

komen met die bekendmaking, dezelve zodanig te laten inrichten, dat de schipper of de geene, aan wien de diamanten en edelgesteentens verzegeld zullen worden ter hand gesteld, daar by bekend van de verzenders en de opperkooplieden des kasteels te hebben ontvangen zodanig verzegeld paquet, als daar by breeder zal zyn omschreeven, en aanneemd en beloofd dat paquet behoorlyk te zullen overgeeven aan de heeren Bewindhebberen ter kamer, aan welke het zelve is geadresseerd, mitsgaders de observantie daar van de opperkooplieden voormeld, onder afgave van een extract uit der heeren Meesteren missive van den 25^{en} October 1769, aan te beveelen.

28 Augustus. Nadere maatregelen tot tegengang van de te Batavia heerschende ziekte.

Naar aanleiding van het bepaalde op 24 Jultj 1770 berigtten de buiten-regenten der hospitalen:

- 1° dat de practisyens, wel verre van te inclineeren tot de geproponeerde gebruikmaaking van een algemeen formulierboek van recepten, in tegendeel sustineeren hunne tegenwoordige methode omtrend de voorschryving der medicamenten van meerder nuttigheid te weezen, dewyl ieder hunner nu de vryheid heeft van zyne voorschreeven recepten naar vereisch te kunnen veranderen; onder betuiging teffens, dat zy de toebereyding derzelve op zulk eenen gemakkelyken voet gebragt hebben, dat er geene misslagen in kunnen worden begaan;
- 2° dat de syroopen, die zy gebruiken, zelden van andere als van hier te lande vallende ingredienten gemaakt worden en deeze daarom ook zedert langen tyd in de apotheek zyn aangehouden;
- 3° dat het gebrek aan bekwaame werkplaatzen, instrumenten, apothekers, enz. hun buiten staat stelt om zelfs de benodigde medicamenten te kunnen prepareeren en bezorgen tegens den prys, waar voor zy in de apotheek geleverd worden.

Zulks gaf aanleiding aan de Regering om te overwegen, ofschoon de redenen, die de practicyns tegen de geproponeerde voorschryving en bezorging der medicamenten by brengen, op zich zelve beschouwd, weinig zakelyks behelzen, mitsgaders de zwaarigheden, die zy tegen het laatste moveeren, naar de gedagten deezer regeeringe, by een goed overleg wel zouden over te komen, ten minsten niet van die natuur zyn om dat point zoo finaal te declineeren en hunne verklaring daar omtrent ook aanloopt. zoo niet teegen hun eigen, dan teegens de door hunne predecesseuren te meermalen betoonde inclinatie om aan ieder practisyn de preparatie en bezorging der medicamenten voor zyne zieken teegens behoorlyke betaaling over te laten; zoo is nogtans, wyl het niet raadzaam voorkomt den practisyns iets voor te schryven off op te draegen, waar toe zy uit haare zelve niet inclineeren, goedgevonden en verstaan, met opzicht tot het eerste point, hun te permitteeren om by de tegenwoordige handelwyze te mogen blyven continueeren, het tweede voor geadviseert te houden en, om dat het derde point, nammelyk de toebereyding en bezorging der medicamenten, door de practizyns (zoo als zy voorgeven) zelfs niet geschieden kan, dat werk den stads apothekar zoodanig aanbevoelen te laten, als het door hem tot hier toe is verrigt geworden.

En dewyl almede bespeurd word, dat de chirurgyns, respective op de scheepen en posten, de ordre om de impotenten, welke met geene ligte accidenten bezogt of gaande en staande zyn, ten eersten of 's daags na hunne bedleegering naar het hospitaal te zenden, zonder hun eenige innerlyke medicamenten te geeven, verder dan de intentie deezer regeering of de noodzakelykheid vorderd extendeeren, met al de geene, die maar aan eenig ongemak laboreeren, het zy ligt of zwaar, zonder hun eenige hulp middelen toe te dienen, direct weg te zenden en daar door veele lyders, die aan ligte kwaalen laboreeren, verswygende, wat hun manqueerd, aangemoedigd worden, liever dan naar het hospitaal te gaan, by inlanders in warongs of kraamtjes en elders te loopen om hulpe te zoeken en medicamenten te koopen, die veeltyds schadelyk zyn en hunne ziekten

verergeren; zoo is, naar het voorstel van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan opgemaakte ordre van den 24^{en} July jongstleeden by deezen in te trekken en de respective chirurgyns te gelasten om zoodanige impotenten in het vervolg twee daagen na hunne bedlegering op de scheepen en posten aan te houden en de nodige hulpmiddelen aan dezelve te appliceeren, het zy in- of uitwendig, doch precies met den derden dag naar het hospitaal te laten transporteeren met een briefje, inhoudende duidelyk verslag van de ziekte, waar aan zy laboreeren, en wat tot hunner geneezing gelaan is, op verbeurte van twee maanden gagie ten behoeve der diacony-armen voor elk patient, die langer dan den bepaalden tyd aangehouden off dien het voorschreven briefje by zyn transport niet meede gegeven word.

By deeze gelegenheid door den heer Gouverneur Generaal gesproken zynde over de zwaare ziekzens en sterftens, die geduurende het tegenwoordige Ooster saisoen geheerst hebben en nog grasseeren, bizonder onder de Europesche ingezetenen dezer colonie, de militairen hier in guarnisoen en de zeevarende op de scheepen, tot dien graad van grootheid, dat men met aandoeninge nu al een geruimen tyd agter een dagelyks 8, 10, 12 en meer lyken, alleen uit de hospitaalen, moet zien ten grave daalen; zoo is, uit overtuiging van de regtvaardigheid der Goddelyke oordeelen, die een in zonden en misdaden overvloedig volk verdiend hebben, en dat niets betamelyker, ja, niets noodzakelyker is dan in deezen zorglyken toestant toevlugt te nemen tot de ontfermende goedheid Gods, of het hem, die oneindig in barmhertigheid is, behagen mogte zyne bezoeken te doen ophouden, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal goedgevonden en verstaan den predikanten van de Gereformeerde en Luthersche gemeenten alhier by een extract notul te recommandeeren om in hunne openbaare gebeden op Zon- en andere kerkdagen den Allerhoogsten op het vierigste af te smeeken eene genadige intrekking van de roede Zyner kastydinge en vergeevinge van 's lands hoog-gaande zonden en ongerechtigheeden, die Zynen toorn en grimmigheid verdiend hebben, op dat Zyne regtvaardige oordeelen een einde mogen

neemen en door zeegeningen afgewisseld worden, tot roem en eer van Zynen allerheiligsten naame”.

Zie ook 23 Januarij 1781 en 28 October 1796.

$\frac{28}{30}$ Augustus. *Verbod tegen den in- en uitvoer van lange peper op Java.*

Wyl men in het geheel geen lange peper by de Compagnie in voorraad heeft en bespeurd wordt, dat particulieren daar van langs Java inkoop gedaan en zelfs eenige partyen herwaards gevoerd hebben; zoo is, ten einde de door de heeren Majores by den jongsten eisch van retouren voor den jaare 1771 gevorderde 6000 ponden van dat product magtig te worden, goedgevonden en verstaan den uitvoer van lange peper, zoo van hier, als langs geheel Java; te interdiceren tot nadere ordre, op poene van confiscatie voor de maatschappy; en de gemeente daar van door affixie van biljetten te doen adverteeren.

$\frac{4}{11}$ September. *Uitschrijving van een algemeenen dank- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek eener retour-vloot.*

11 September. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was thee en edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

11 September. *Bepaling nopens suiker-molens.*

De Regering vond goed, met alteratie van de besluiten dezer tafel van den 18^{en} May 1756, 25^{en} November 1766 en 3^{en} February 1767, voor het vervolg te statuereen en te verklaaren, dat eigenaars van suiker molens, die tot de uitroeying van dezelve overgaan, wanneer zy er geen nut meer van trekken kunnen, zoo min als de bezitters van zulke molens, welke, twee jaaren stil gestaan of niet gemaalen hebbende, na

de in vigueur zynde ordre, vervallen verklaard en van haar privilegien ontstookten zyn, iets of wel de bepaalde een duizend ryxd^r van die der andere of in weezen blyvende molens zullen hebben te pretendeeren, maar wel, wanneer, hunne molens nog in eenen volkomen staat van gebruik zynde, zy echter verkiesen mogten van de verkroegen privilegien te desisteeeren; en welke penningen door Heemradens boode ook als dan zullen moeten werden ingevordert van de contribuanten en waar voor hy, gelyk hem by deezen toegelegd wordt, tot een douceur zal genieten 2 percent van het bedraagen dier contributie”.

21 September. *Transporten van aftredende Gouverneurs, enz.*

De Visiteur-generaal werd gelast »telkens, by verwisseling van hoofdgebieders op de respective buiten comptoiren, alle de transporten, die van den afgaanden aan den aankomenden gedaan en, naar de ordre, behoorlyk ondertekend herwaarts gezonden, mitsgaders door den eersten geswooren klerk ter generale secretary by ontvangst aan het generale visite comptoir afgegeven en daar bewaard zullen moeten worden, behoorlyk te confronteeren tegens de boeken, in welkers loop die transporten zyn gedaan, om te ontwaaren, of alles conform dezelve is geschied en daar by niets, nog als te kort, nog als over, mogte gevonden worden; en van zyne bevinding in zelfdervoegen te dienen van bericht, als dat tans van de visitatie der negotie-boeken geschied of in gebruik is”.

^{21 September}
_{9 October}. *Voorschrift nopens het indienen van pretensiën op insolvente boedels van Compagnie's dienaren.*

Met relatie tot de ordre om by het overmaaken naar Nederland van boedels, die, als insolvent bevonden, door den sequester zyn overgenomen, teffens over te zenden de documenten en bescheiden, tot zodanige boedels behoorende, door den

curator der insolvente boedels van 's Comp^e overleden dienaren geadvanceerd weezende, dat de gewoonte mede brengt om van boedels, die verlaten of direct als insolvent gerepudieerd worden, de nodige documenten, bestaande ordinair in den inventaris, vendu-roll en boedel reekening en, van boedels, die door executeurs of gemachtigden aan den curator worden overgegeven, dezelfde papieren, nevens een boedel-staat in duplo, af te geeven aan het opperhoofd van het generaale soldy comptoir om achter de soldy-boeken voor Nederland geregistreert te worden; dat die gewoonte ingevoerd schynt te zyn, om dat den sequester gene corresponpentie met de desolate boedel kamers in Nederland is houdende, en altoos by de sequesters zoo wel agtervolgd, als door hem is geobserveerd geworden; dat de reedenen, waarom van verlaten of direct als insolvent gerepudieerde boedels geen boedel staat wordt overgegeven, deeze zyn: dat de crediteuren selden bekend zyn of zich alhier aangeven, maar, wetende, dat het concursum creditorum moet gehouden worden in Nederland, ter plaats, van waar den overledenen de laatste maal is uitgevaaren, hunne pretensien direct derwaarts verzenden of dezelve, wanneer gering zyn, dan wel eenlyk uit personeele schulden bestaan, of ook wel uit hoofde van het geringe rendement des boedels en om kosten en moeiten te eviteeren, geheel verzwylgen; en dat het daar door te meermalen gebeurd, dat een boedel, alhier insolvent zynde, in Nederland solvent wordt; met byvoeging, dat de ondoenlykheid, die hier uit ontstaat tm van alle insolvente boedels, die onder de administratie van den sequester komen, een boedel staat, nevens de andere documenten, over te geeven, zoude kunnen worden weggenomen, het zy door dag-vaarding van alle onbekende crediteuren by edictie tegens zekere peremtoiren tyd, op poene van een eeuwig silentium, dan wel door allen ende een iegelyk, die iets te pretendeeren hebben op boedels, dewelke direct aan den curator der insolvente nalatenschappen van 's Comp^e afgestorven dienaren vervallen, by placcaat te gelasten hunne pretensien binnen 3 à 4 maanden aan den curator op te geeven en bekend te maaken,

sub poene van verstek; maar dat ook daar door en, indien den curator aan de genen, die haar hebben aangegeven, een bewys verleende en daar en van de grootheid hunner pretensie notitie onder aan zyne administratie rekening hield, altoos met een opslag des oogs zoude kunnen worden gezien de insolventie des boedels en wie de crediteuren zyn; zoo is, uit aanmerking, dat zulks, om aan de ordre der heeren Majores by missive van den 25^{en} October 1769 op dit sujet te voldoen, noodzakelyk en dat daar toe van opgemelden twee ledigen voorstel de laatste als het minst kostbaarste, ook de preferabelste, doch, om een iegelyk gelegenheid te geven zyne pretentien te institueeren, den gestelden tyd van 3 à 4 maanden wat te kort genomen voorkomt, overzulks goedgevonden en verstaan voor het vervolg by deezen te statueeren en by een advertissement aan de gemeente, zoo hier, als op de buiten-comptoiren, te laten denuncieeren, dat de genen, die iets te pretendeeren hebben uit de boedels, direct vervallende aan den curator der insolvente nalaatenschappen van 's Comp^e overleden dienaaren, gehouden zullen wezen, hier ter hoofdplaatze om het aan denzelven en op de buiten-comptoiren om het aan de aldaar mede fungeerende sequesters op te geeven binnen zes maanden tyds; doch dat aan de genen, die buiten Batavia gezeten zyn en eenige pretensien vermeenen te mogen en te kunnen moveeren op zulke boedels, dewelke onder de administratie van den gemelden curator geraaken, daar toe gelaten wordt den tyd van een jaar, in beide gevallen gerekend van den dag na de aanvaarding van diergelyke boedels, op pene anders van verstek; mitsgaders dienvolgende alle de gemelde sequesters te gelasten om, niet alleen aan de zoodanigen, welke zig binnen dien peremtoiren termyn by hun komen aan te melden, daar van een bewys te verleenen, maar ook hunne naamen en de hoegrootheid hunner pretensien te noteeren by de door hen overgesonden wordende sequestratie reekening, ten einde, zoo hier, als in Nederland, altoos met een opslag van het oog kan worden gezien de insolventie des boedels en wie de genen zyu, die er iets op te pretendeeren hebben.

25 September. *Verbod voor vreemdelingen tegen het verkoopen te Batavia van lijnwaden of andere goederen, waarvan »den aanbrengh» aan Comp^e dienaren was verboden.*

Dit voorschrift is van Heeren XVII^{den} afkomstig.

27 September. *Verbod voor de overheden van Compagnie's schepen, zonder speciale vergunning van den Gouverneur-Generaal, slaven en slavinnen naar Ceilon over te voeren.*

De poenaliteit was eene boete van 100 rijksdaalders ten behoeve van de »stadswerken» te Batavia.

Nu de weg naar Banda hun was afgesloten (zie bij 18 November 1762), trachtten vele particulieren hunne lijfeigenen »over domesticque delicten» met Compagnie's schepen ter verkoop naar Ceilon te zenden.

Zie ook $\frac{27 \text{ November}}{3 \text{ December}}$ 1770.

5 October. *Last op den Sjahbandar te Batavia, »by »aankomst van vreemde scheepen en mindere vaartuygen, »derzelver commandanten aan te zeggen, dat zy hier »niet mogen invoeren Europische manufacturen, dranken »in vaatwerk, yzer, spykers en andere verboden articulen »van negotie».*

$\frac{16 \text{ October}}{1 \text{ November}}$. *Intrekking van het verbod tegen den in- en uitvoer van lange peper, uitgevaardigd den 30^{den} Augustus 1770.*

De Compagnie was weder genoegzaam van dit product voorzien.

23 October. *Bepaling, dat na den 15^{den} October van eenig jaar aan niemand vergunning zoude worden verleend met eene retour-vloot naar Nederland terug te keeren.*

Zulks werd vastgesteld, omdat van elke »verlossing» melding

moest worden gemaakt in den brief aan Heeren XVII^{nen}, welke jaarlijks met den »voor-zeyler» werd verzonden.

19 November. *Last op de buiten-kantoren bedorven buskruit in zee te laten werpen.*

In aanmerking genoomen zynde, dat op veele comptoiren plaats vind een oneigen gebruik om het aldaar bedorven buskruit by herwaards zending aan te rekenen tegen dezelve prys, als waar voor het, goed en wel geconditioneerd, van hier versonden is, en daar door deeze hoofdplaats eene last op den hals te schuyven, die elders behoord te worden gedragen; zoo is, om die verkeerde manier van behandeling te doen ophouden, goedgevonden en verstaan by extract deezer circulair naar alle de onderhorige buiten comptoiren te gelasten om geen bedorven buskruit, 't zy van de comptoiren zelfs of van de scheepen en vaartuigen, die er aankomen, voortaan meer herwaards te zenden, maar het zelve integendeel, na dat het rapport van dies bevinding zal weezen ingekoomen en, als de quantiteit van eenig belang is, beëdigd, in zee te laten werpen ten overstaan van expresse gecommitteerden, die daar van weder rapport zullen moeten doen, onder presentatie van eede, en het dan vervolgens ook ginder zelfs by de boeken af te schryven, met deeze uitzondering nogtans omtrend zulk buskruit, dat hermaakt kan worden, dat het zelve, na het tegenwoordig gebruik, wel herwaards gezonden, dog niet aangerekend zal mogen worden, maar het kostende daar van by overzending ten eersten almeede afgeschreeven, ingeolge de circulaire ordre van den 10^{en} January 1749.

20 November. *Vernieuwing van het bepaalde op 20 Augustus 1743 nopens eischen.*

Bespeurd wordende, dat de, ongeacht de door deeze regeering by besluit van den 6^{en} December 1768 gereitereerde ordre der heeren Majores by brieven van den 10^{en} October 1758

en 25^{en} October 1762, om by de eisschen van koopmanschappen, equipagie- en andere goederen tot de huishouding, zoo wel in eene sepeeraate kolom op te geeven den vertier in de vyf voorgaande jaaren, door elkanderen geslagen, als in eene andere colom de restanten van dezelve goederen, zulks echter al weder op sommige comptoiren verzuimt wordt; zoo is goedgevonden en verstaan den ministeren en bedienden van alle de buiten comptoiren de nodige observantie van die ordre, zoo wel by de insertie der eisschen in hunne brieven, als by de eisschen zelfs, nader by extract deezer circulaire met het meeste empressement aan te beveelen.

²⁰/₂₇ November, Verbod tegen het vervoeren van tripangs met Compagnie's schepen van Amboina en Banda.

Dewyl de Bandasche ministers van opinie zyn, dat den vervoer van tripangs, wegens derzelve penetrante vuyle reuk, met scheepen, die speceryen in hebben, niet kan worden toegelaten zonder deeze aan het gevaar van infectie en bederf bloot te stellen; zoo is, wyl die sustenue deeze regeering niet ongegrond voorkomt, goedgevonden en verstaan den vervoer van tripangs met zodanige scheepen van Banda of Amboina te interdiceeren, op poene van confiscatie, ten behoeve van de maatschappye; en daar van, niet alleen aan de ministers in de gemelde gouvernementen, maar ook aan de overheden van de naar derwaarts vertrekkende scheepen, by eene gedrukte ordonnantie kennis te geeven tot derselver naricht en observantie.

²⁰/₂₇ November. Verbod tegen den vervoer van opium van Batavia of eenige andere plaats naar Banda.

Den aanvoer van amfloen in een land, even als Banda, daar de slaaven wel seven achtste van de inwoonders uitmaaken, als gevaarlijk aangemerkt wordende; zoo is, ter voorkoming van de kwaade gevolgen, die uit den verkoop van dat heilsap in die provincie zouden kunnen resulteren, goedgevonden en

verstaan by affixie van biljetten aan allen en een iegelyk, die, 't zy met 's Comp^s scheepen of mindere kielen, dan wel particuliere vaartuigen, van deeze hoofdplaats, van Java's Oostkust of van andere plaatzen naar Banda vertrekken, te interdiceren, nog voor hun zelve, nog voor iemand anders amfioen naar die provincie te vervoeren, al waare ook van de gepriviligeerde societeyt alhier ingekogt, op poene van confiscatie en de vier dubbelde waarde daar en boven, te verbeuren by den overtreeder van dit verbod, 't een en ander ten behoeven van den aanbrengrer en de geene, die de aanhaaling doen.

27 November
3 December *Verbod tegen den uitvoer naar Ceilon van Oostersche slaven en slavinnen.*

Bespeurd wordende, dat, niettegenstaande het medeneemen van slaaven in het gemeen tot negotie met 's Comp^s scheepen by het 17de artikel van de instructie voor de hoofd-officieren ter zee op poene van confiscatie verboden is, al echter veele particuliere hunne lyfeigene over domesticque delicten met Comp^s scheepen ten verkoop naar Ceilon zenden; zoo is, om dat misbruik te beletten en de ongelukken, die er van op Comp^s scheepen te wagten zyn, voor te komen, nodig geoordeelt en overzulk, met volle standhouding van het verbod tegens het medenemen van vrye vrouwen of slavinnen, uitgezondert van de geene, die met een familie overgaan, of zulks door deeze vergadering wordt gepermitteerd, goedgevonden en verstaan van de overheden van de naar Ceilon vertrekkende scheepen by een schriftelyke ordonnancie speciaal te verbieden het medeneemen van eenige Oostersche slaaven of slavinnen, buiten speciaale permissie van den heer Gouverneur Generaal, op verbeurte van een honderd rd^s tot een boete voor de stadswerken alhier; en, tot een beetere executie deezer ordre, den commandeur en opper-equipagiemeester, zoo wel als den advocaat- en water-fiscaal, by extract te gelasten om tegens de overtreding van dit verbod nauwkeurig te vigitieren.

4, December. *Iytrekking van het verbod, afgekondigd den 22^{den} November 1768, tegen den uitvoer van Westersche lijnwaden uit eenige Oostersche provincie naar eene andere.*

Op de remarque onder de jongst gehouden besoiigne over Banda, dat de interdictie by besluit deezer tafel van den 22^{den} November 1768 tegen den vervoer van alle Westersche lywaten, in wat soort ook, van de eene Oostersche provincie naar de andere den handel strênde en nadeelig voor de Comp^e was, deswegen in aanmerking genomen zynde, dat een der motieven tot dat besluit en wel het voornaamste is geweest schaarsheid aan gewilde, grove doeken om ieder provincie daar mede naar benooidigheid te voorzien; doch dat, nu die schaarsheid voor 't grootste gedeelte gessesceerd en men in staat is de eisschen op weinig na te voldoen, het altans, ook tot vermeerdering van den sleet in lywaten, tot uitbreiding van den gepermitteerden en tot tegengang van den sluikhandel met vreemde, 't beste en raadsaamste schynt te weezen dat verbod in te trekken en den onderlingen vervoer, voor zoo verre de particuliere vaart uit de eene naar de andere provincie gepermitteerd is, open te zetten, te meer, wyl het grove geweeft of de soorten, waar op in deezen de meeste speculatie valt, als: Bengaals gemeen of grof guinees, gerras, salempoeris, zaanen, hafas en dongrys, mitsgaders Chormandelsche guinees, salempoeris, parcallen en dongrys, door niemand, buiten de Compagnie, van deze hoofdplaats naar de grote Oost mag worden aangevoerd en dus al, wat daar van die soorten nodig is, moet besorgd worden door de maatschappy, die het, op zich zelfs beschouwd, om het even is, werwaarts haare lywaaten gebragt worden, als zy op de comptoiren, waar dezelve worden gedebiteerd, maar de bepaalde avancan geniet; zoo is overzulks goedgevonden en verstaan het verbod op den uitvoer van Westersche lywaaten uit de eene Oostersche provincie naar de andere by deezen in te trekken en dienvolgende den vervoer voor allen en een iegelyk over en weder open te stellen van het eene hoofdcomptoir naar

het andere, zonder eenige der onderhoorige plaatsen, buitenblyk en hevysbaare noodzakelykheid, te mogen aandoen alverens aan de hoofdplaatze zyn geweest en daar toe permissie verkreegen hebben; mitsgaders den ministers van Amboina, Banda, Ternaten, Macasser, mitsgaders den bedienden van Timor aan te schryven om daar van de gemeente door afkondiging van biljetten te adverteeren; doch de interdictie van den vervoer van de voorwaarts opgenoemde grove Bengaalsche en Chormandelsche lywaaten van hier naar de Oostersche gouvernementen en Timor door particulieren van deeze hoofdplaatze, nevens alle verdere ordres omtrent den lywaat handel en particulieren vaart om de groote Oost te laten standgrypen, zoo als zy leggen, en den water fiscaal, zoo wel als de sabandaars, aan te beveelen om te letten, dat dat verbod niet overtreden worde.

4. December. *Aanstelling van een tweeden Sjahbandar te Batavia*

Het ambt van sabandhaar vaccerende, gaf den heer Gouverneur Generaal de heeren leeden te verstaan:

dat zyn Edelheid, ingevolge van den voorstel by desselvs consideratien over eene nadere menage van den 5^{en} May 1763 en het daar op by deeze regeering genomen, doch door de heeren Majores nog niet volkomen geaprobeert besluit van den 29^{en} December 1766, na het overlyden in de maand December 1768 van den opperkoopman, Mr Dirk van der Sluis, getragt hadt het met één sabandhaar over de vreemde Europeers en inlanders, beide, gaande te houden en voor de Compagnie daar door uit te winnen de gagie, kostgeld en emolumenten, die bevoorens aan zoodanigen bedienden, opperkoopman zynde, zyn verstrekt en in 't jaar bedraagen hebben / 1713 : 14 : 6³/₅;

dat zyn Edelheid, sedert dat den Edele Paulus Godofredus van der Voort alleen als sabandhaar hadt gefungeerd, onderhouden hadt, dat zulks niet wel mogelyk was zonder ongelegheden te veroorzaken, vermits, en wel inzonderheid door de

gedurige, nu pas voor 2 à 3 maanden gecesseerde indispositie van meergenoemden van der Voort dikwyls destituit gebleeven was van de noodige informatie nopens het gedrag van aanwezende vreemdelingen, met relatie tot het geene zy aanbrengen en vervoeren, om te kunnen beletten het pleegen van sluikeryen, het debaucheeren van volk en andere ongepermitteerde gedoentens meer, en gevolglyk ook het fraudeeren van de boompacht, die daar by het meest is geïnteresseerd;

dat niet konde worden tegen gesproken, dat de aankomst in de laatste tien jaaren van vry meerder vreemde scheepen, dan immer in een gelyk termyn bevoorens, ook meerder toezicht requireerden en noodzakelyker maakte dan voor heen, terwyl zyn Edelheid ondervonden hadt, dat, wanneer, by ziekte van den sabandhaar, de waarneming van desselfs dienst aan een ander voor dien tyd opgedraagen was, zulks echter niet voldeed, door dien deeze dat aanzien onder de vreemden en zelfs die influentie op de mindere bedienden van de sabandhary niet hadt kunnen verkrygen, die by een geduurige waakzaamheid vereischt wordt:

dat, ofschoon zyn Edelheid (waarschynelyk uit hoofde van dat manke toezicht) niet waaren te vooren gekomen eenige ongepermitteerde handelingen, nogtans de lust der vreemden niet onbekend was tot morsseryen, wanneer de geleegentheid hun daar toe gunstig voorkomt of zulks niet verhindert wordt:

dat dit een en ander en gemerkt, dat, als er weder twee sabandhaars aangesteld en aan ieder wel de qualiteit van opperkoopman, maar niet meer dan koopmans gagie en kostgeld en emolumenten toegelegd wierden, de maatschappye maar f 1004 : 8 : — meerder aan lasten zoude te draagen hebben dan in tegenstelling van het geene aan een, alleen koopmans genot erlangende wordt gesupporteert, zyn Edelheid, tegen desselfs eersten voorstel aan, hadt doen besluiten den heeren leeden te proponeeren om, even als eenigen tyd bevoorens, weder twee sabandhaars te deezer hoofdplaatze te laten fungeeren;

waar over gedelibereerd, zoo is, na dat zyn Edelheid nog hadt verklaard in die sekere verwagting te zyn, dat de heeren Majores deeze lastpost van f 1004 : 8 : — wel zouden gelieven

te passeeren uit hoofde van de noodzakelykheid daar toe en het nut, dat er mede wordt bedoeld; en dat, by het contrarie, zich zelve liever deeze meerder last, tot dat, na den ordinair loop, de dispositie der heeren Meesters daar op zal wezen outvangen, soude opleggen ter vergoeding, dan het goede oogmerk, dat den zelve ter bevordering van 's Meesters belang daar by hadde, te sien verlooren gaan, goedgevonden en verstaan het ampt van sabandhaar weder, gelyk voor heen, door twee perzoonen te laten bedienen, beide met den titul van opperkoopman en koopmans gagie, kostgeld en emolumenten, mitsgaders den rang naast den gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander, item het militair honneur en de verdere prerogatieven, aan het ampt van sabandhaar annex.

11 December. *Verpachting van de generale en gemeene inkomsten van het koningrijk Jakatra voor het jaar 1771.*

De wijzigingen van de voorwaarden waren ditmaal:

dat de pagter van de boom, zoo min als die van de waag, voortaan eenige tol of gerechtigheid zal mogen heffen of pretendieren van sappanhout, dat by aanvoer door particuliere aan de maatschappy wordt verkogt, en ook niet van sappanhout, dat met particuliere vaartuigen uit Siam voor 's Compagnies eigen reekening wordt aangebragt;

dat den invoer van benzuin en kamfer alhier door vreemde Europeërs geinterdiceerd is, op poene van confiscatie.

18 December. *Vernieuwing van de plakaten tegen het maken en verkoopen van vuurwerk, enz.*

1771.

5 Februarij. *Verbod voor de buiten-kantoren, alwaar geene „formeele” rekeningen van inlandsche militairen werden aangehouden, tegen het afbetalen van te goed behouden maandgelden aan »zoodanige krygers, die daar »komen te overlyden, deserteeren of anders absent raaken”.*

19 Februarij. *Intrekking van de op 29 Maart 1757 verleende vergunning tot het oprigten van een schouwburg in het heeren-logement te Batavia.*

Deze intrekking geschiedde op verzoek van den eigenaar van den schouwburg, die daarvan één of meer woonhuizen wilde maken.

11 Maart. *Voorschrift nopens confiscatie van goederen van veroordeelden.*

In overweging genomen zynde, dat by alle de collegien van justitie onder het ressort van de maatschappy op geen eenparigen voet gehândelt wordt in het stuk van de confiscatie der goederen van delinquanten, door dien zommige zich houden aan den regel: die zyn lyf verliest, verbeurd zyn goed, en eenige, haar regulerende na de resolutien van haar Hoog Mogenden de heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden van den 15^{en} November 1617, de confiscatie voor de helft decerneeren, terwyl andere daar en tegen vermeenen, dat de verbeurte van goederen, in 't geheel, nog ten deele, geen plaats behoort te vinden, wyl alle confiscatien by de resolutie van haar Edele Groot Mogende de heeren Staaten van Holland en Westfriesland van den 1^{en} May 1732 zyn afgeschafft; zoo is, om eenmaal te doen cesseeren alle twyfeling en onzekerheid omtrent dit aangelegen point en teffens te prevenieeren de inconvenienten, waar aan hetzelve subject is en die uit eene willekeurige handelwyze in zaaken van die natuur resulteeren kunnen, na rype deliberatie en wyl deze regeering zich steeds na de opgemaekte resolutie hunner Hoog Mogende van den 15^{en} November 1617 gereguleerd en meer dan eens de observantie daarvan aanbevoolen heeft, mitsgaders nog van begrip is, dat mitsdien conform in deze landen diend gehandeld te worden, zoo lange dezelve niet gecontra-mandeerd of de observantie der resolutie van haar Edele Groot Mogende van den 1^{en} May 1732, dan wel eenige andere wet speciaal door de heeren Majores aanbevoolen wordt, noodzakelyk geoordeeld en overzüks goedgevonden en verstaan te

statueeren, gelyk gestatueerd word by deezen, dat de goederen en gagie van de geene, die ter dood gecondemneerd of tot minder lyfstraffe (by welke ook confiscatie, volgens de statutaire wetten deezer landen, plaats vind) verweezen worden, maar voor de eene helfte zullen mogen geconfisqueerd en voor de andere helfte aan des delinquants vrouw, wettige kinderen of erigenamen moeten gelaaten worden, excepto in enorme en schreeuwende delicten, gelyk het crimen perduellionis of laesae majestatis en andere feiten van die natuur, wanneer de confiscatie voor het geheel moet plaats hebben; en dat omtrent de verbeurte der goederen en gagie van weg- en overloopers of die haaren dienst verlaaten, zal moeten geobserveert worden de bepaling hunner Hoog Mogende by den generaalen articul-brief van den 4^{en} September 1742, titel 5, artikel 29, 30, 31 en 33; mitsgaders daarvan, zoo wel aan den Raad van justitie deezes casteels en Scheepenen hier ter hoofdplaatze, als aan de regts collégien op de subalterne buiten-comptoioren by extract deezes kennis te geven, tot derzelve naricht en observantie.

14 Maart. *Wijziging van het octrooi der amphioen-societeit.*

De regeering vond goed, met alteratie van artikel 14, en 15 van het octrooy, aan de amphioen-societeit in 1755 by prolongatie verleend, te statueeren, dat, wanneer in het vervolg, by gebrek van burger luiden in deeze colonie, die het bepaalde getal van 10 actien hebben en die teffens genegen en bekwaam zyn om als administreerend hoofdpaticipant te vaceeren, recours tot andere moet genomen worden, dezulke gehouden en verplicht zullen weezen tot genoeg van den directeur en hoofd-participanten te stellen cautie voor eene somma van rd^s 50000, dan wel, als zy een of meerder actien hebben, voor zoo veel, als van de volle waarde van tien actien tot dat montant zal komen te manqueeren".

Er was te Batavia nog één burger overig, die tien aandeelen in de amphioen-societeit bezat, maar deze verlangde niet tot administreerend hoofd-participant benoemd te worden.

14 Maart. *Voorschrift nopens inlandsche militairen.*

Om voor te komen, niet alleen de differenten, die in de naamen der inlandsche militairen tusschen de rollen hunner aanneemings hier ter hoofdplaatze en de schuldboeken op de buiten comptoiren veelyds ontstaan, door dien de meeste, meer dan eene naam hebbende, zich dan van deeze en dan weder van een andere bedienen, maar ook de excessen, dewelke daar door in het doen van verstrekkingen der maandgelden kunnen worden begaan, is goedgevonden en verstaan den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander te demandeeren om in het vervolg altoos, by de aanneeming alhier of overkomst van Java van zoodanige krygers ter verzending naar elders, aan ieder hunner een bewys op pergament, by wyze van een acte, pro Deo af te geeven, met bekendstelling by hunne naam van de compagnien, tot dewelke zy behooren, en de qualiteit met de gagie, waar voor zy aangenomen zyn, mitsgaders de ministers en bediendens op de buiten comptoiren, werwaarts inlandsche militairen gezonden worden, hier van kennisse te geeven; met ordre om, by aankomst van die krygers, huune evengemelde acte te confronteeren tegen de aannemings- of monster rolle en, by bevinding van differenten, de laatste na de eerste te veranderen, mitsgaders in het vervolg aan zulke militairen ook geen verstrekking van maandgelden te doen dan op de vertooning van dat bewys en dat de naam, die zy dan opgeeven, daar mede, zoo wel als met de schuldboeken, accordeert.

19 Maart. *Bepaling der tarra van aan de Regering te leveren suiker.*

Om tegen het te hoog tarren der kanassers, zoo wel als tegen het willekeurig vullen derzelve, te voorzien, is goedgevonden en verstaan te statueeren, dat ieder kanasser suiker, die aan de Compagnie geleverd wordt, niet meer zal mogen inhouden dan drie picols of 375 G , nog ook de tarra meer weegen dan de by notulair besluit deezer tafel van den 4^{en}

July 1768 bepaalde 30 G ; en overzulks door den capitain der Chineeschen alhier de suiker leveranciers te laten waarschouwen, dat alle de kanassers, waarvan de inhoud of tarra zwaarder weegd, by de Comp^e niet zullen geaccepteerd, maar van de hand geweest worden.

25 Maart. *Weigering van passage naar Siam aan een Roomsche geestelijke.*

Als een staaltje van de toenmalige zienswijze der Indische Regering wordt het onderstaande hier ingelascht:

Is door den heer Gouverneur Generaal aan de heeren leden gecommuniceert, dat met een particulier vaartuig van Malacca eergisteren hier aangekomen is en gisteren zich by zyn Edelheid vervoegt hadt den perzoon van Olivier Simon le Bon, die voorgeeft te weezen bisschop van Metilopolis en coadjuteur in Siam, met verzoek om van hier transport met een der naar dat ryk navigeerende vaartuigen te mogen erlangen; waarop gedelibereerd en met welmelde zyn Edelheid in aanmerking genomen zynde, dat deezen du Bon zich opentlyk een Fransch Roomsche-geestelyke noemt en men die hier, zoo min tollereeren, als het pausdom favoriseeren of gelegenheid tot dies bloei en voortplanting geeven mag, en dat, wyl de Roomsche-gezinden voor de omkeering van het Siam's ryk van daar geretireerd en, voor zoo verre men weet, niet terug gekomen of weder gezeeten zyn, het waarschynelyk is, dat hy derwaarts gaat om op nieuw daar voet te krygen en zekerlyk ook om de vaart der Franschen, die, nu hunne particulieren naar Indie navigeeren, reeds merkelyk geaccresseerd is, op dat ryk te begunstigen, 't geene niet anders dan tot praejuditie van 's Comp^e onderhoorige en inzonderheid die in deeze colonie strekken zoude; zoo is goedgevonden en verstaan in zyn verzoek niet te condescendeeren, maar hem te laten aanzeggen, dat hy zich weder naar boord van het vaartuig, waarmede gekomen is, zal hebben te begeven, om met hetzelfde over Java (werwaarts het staat te vertrekken om eene laading ryst in te kopen) naar Malacca

terug te keeren; voorts, zoo wel den heer gouverneur, Vos, aan te schryven om zorg te draagen, dat aan de intentie deezer regeeringe voldaan worde, als den ministers van Malacca voor het vervolg te interdicceeren het verleenen van permissie aan diergelyke vreemdelingen tot de overkomste herwaarts, zoo min met particuliere, als Compagnies schepen en vaartuigen.

Hem werd den volgenden dag vergund met een ter reede Batavia aanwezig Portugeesch schip naar Macao te vertrekken, uit aanmerking, dat het al zoo goed is, dat hy zich buiten 's maatschappy's resort en naar Macao, dan naar Malacca begeeft, mitsgaders men hem zonder hardigheid ook niet wel noodzaaken kan naar een plaats te gaan, van waar hy, met voorkennisse der ministers, herwaarts gekomen is".

Hij moest zich dadelijk aan boord van dat vaartuig inschepen en mogt niet meer aan wal komen.

2 April. *Maatregel tegen verstooring van openbare godsdienst-oefeningen.*

Den Gereformeerde kerkenraad aan deeze regeering verzoek gedaan hebbende, dat de burger, Carel Braat, mogte worden gecorrigeert over openbare stooringe dóór woorden, gebaarden en andere insolentien ónder den openbaaren godsdienst in de buiten-Portugeesche kerk en wel inzonderheid by de bediening van den H. doop; zoo is, wyl diergelyke aanstootelyke en tot declin van het heilig dienstwerk strekkende gedoentens niet ongemerkt mogen worden gepasseert, maar den daader behoord te worden gepuniseerd op eene wyze, die hem ten afschrik en andere tot een exempel strekken kan, goedgevonden en verstaan gemelde Braat voor deeze reis, niet alleen te verwyzen in eene amende van twee honderd zilveren gekartelde ducatonis ten behoeven van de stads-kasse alhier, maar hem ook by extract uit de notulen deezer vergaderinge te waarschouwen, dat hy naar elders gebannen zal worden, indien hy

ooit weder onderstaan mogte de publieke godsdiens-oeffeningén op eénigerhande wyze te stoören.

26 April. *Vermindering van de contingënten, te leveren door de Regenten van Imbanagara en Tjamis.*

Op het verzoek der regenten van Imbanagara en Tjamies om vermindering van twee pikols indigo ieder en 10 en 9 pikols catoen garen respectie in hunne jaarlyksche leverantie van die twee artikelen en zulks, omdat, hunne onderhoorige in armoede vervallen en gedeeltelyk verlopen zynde, zy al zeedert eénige jaaren het te kort komende uit privé beurse hebben moeten fourneeren en daar door reeds zoo verre in schulden geraakt waaren, dat zy in het vervolg, zónder zich te ruineeren, aan haare contingenten niet zullen kunnen voldoen; is, — uit aanmerking, dat het genoegzaam bekend is, dat deeze vry hoog in de leverantie gestelde regenten, zullen zy de hun opgelegde verplichting opbrengen, genoodzaakt zyn van hanne onderhoorige meer te vergen, dan die opbrengen kunnen, of zelfs het manqweerende elders ten duursten in te koopén, en dat het dus beeter is intyds eene billyke afslag te geeven, dan gevaar te loopen, dat ingezeetenen en hoofden te gelyk worden geruineerd en, als een gevolg daarvan, de maatschappij op het laast uit die districten niets kryge, — goedgevonden en verstaan het contingent van den regent van Imbanagara van 8 pikols indigo en 39 pikols catoen garen voort het vervolg te diminueeren op 6 pikols indigo en 29 pikols catoen garen en dat des regents van Tjamies van 4 pikols indigo en 29 pikols catoen garen op 2 pikols van de eerste en 20 pikols van het laaste.

17 Mei. *Toevoeging van een adjunct aan den krankbezoeker van het binnen-hospitaal te Batavia.*

Uit aanmerking van het groot getal impotenten, dat somtyds in het gemelde gasthuis legt, en de volstreckte onmogelykheid

voor een enkele man om alle de zoodanigen van dezelve, die op hun uitterste zyne aanspraak of vertroosting noodig hebben, naar behooren te kunnen assisteeren, is goedgevonden en verstaan den krankbezoeker van het binnen-hospitaal altoos een adjunct toe te voegen en de benoeming daar van aan den kerkenraad te defereeren.

20 Mei. *Uittreksel uit het reglement op de brandspuiten.*

Art. 1. In de stad zyn vyf brandspuit-huisjes, ider met twee spuiten en de verdere nodige braudgereedschappen, op de volgende wyze verdeeld:

Art. 2. De spuiten N° 1, staande aan het Jan Vermandersstraatje, hebben tot brandmeester den baas metselaar uit het quartier, die tot adsistentie heeft den baas steen- en beeldhouwer en lootgieter met alle het volk, dat onder hun hoort, en zoo veele slaaven, als zy noodig hebben.

Art. 3. De spuiten N° 2, staande in het quartier, hebben tot brandmeester den baas timmerman, die tot adsistentie heeft den baas smid en koperslager met het volk, dat onder hun hoort, en de noodige slaaven.

Art. 4. De spuiten N° 3, staande aan de Middelpunts-brug, hebben tot brandmeester den baas smit van de werf, met adsistentie van zynen eersten meesterknegt en den baas der blokmaakers met hun onderhebbend volk, het schuits-volk van den vice-commandeur en zoo veel Mooren, als 'er noodig zyn.

Art. 5. De spuiten N° 4, staande onder de wal van de punt Vriesland, hebben tot brandmeester den baas zeilmaaker, met adsistentie van deszelfs eersten meesterknegt en baas kaartenmaaker met hun onderhoorend volk, het schuits-volk van den baas timmerman en de noodige Mooren.

Art. 6. De spuiten N° 5, staande op de werf, hebben tot brandmeester den baas timmerman en tot adsistentie deszelfs meesterknegt en baas kuyper met hun onderhoorig volk, het schuits-volk van den commandeur en de noodige Mooren.

Art. 7. Buiten de stad zyn 'er twee spuiten in de Chineesche campong, die de capitein Chineesch met zyn volk laat bedienen, gemerkt N° 6 A en 6 B.

En twee by den geweldiger van den Landdrost, gemerkt N° 7, die door zyn volk en de campongs volkeren van Crocot, Jacatra en Pisang Batoe moeten bediend worden.

Art. 8. Over de spuiten N° 1 en 2 zyn als opper-brandmeesters gesteld de fabrycq, over N° 3, 4 en 5 de opper-equipagiemeester en over N° 6 en 7 de schepen, Abraham de Roy, onder het hooger gezag van den heer president van Schepenen en, by zyn Edelheids absentie, den Bailluw of Landdrost.

Art. 9. Zoo ras 'er eenige brand ontstaat, zal het volk zig terstond naar hunne spuiten begeeven en de spuiten N° 1, 3 en 4 zullen zig met alle spoed by de brand voegen, dog de spuiten N° 2 en 5, in het quartier en op de werf, zullen niet van hunne plaats gaan zonder speciaale order (ten zy de brand ligt by hunne plaats ontstond); en geene van de spuiten van binnen zal zig buiten de stad mogen begeeven zonder speciaale order van den heere Gouverneur Generaal of het oudste presente lid der hooge Indiase regeering.

Art. 10. De spuit, die het eerste by den brand is, zal tot praemie genieten 50 rd^s en de tweede 30 rd^s uit de stads kasse, om op ordonnancie van den heer president van Schepenen verstrekt en onder het volk van de respectie spuiten verdeeld te worden door den brandmeester.

Art. 11. *Zullende den baas timmerman twee maal 's maands naar ieder der 7 brandspuit huizen een brandspuitmaaker moeten zenden om de spuiten na te zien en het manqueerende laar aan te repareren, waar voor die brandspuitmaaker, daar van rapport gedaan hebbende aan den heer president van Schepenen, uit stads kasse 's maands zal genieten 10 rd^s.*

Art. 12. En zal hier van een exemplaar, niet alleen aan de respectie brandmeesters afgegeven, maar ook een, zo wel in het quartier en op de werf onder de loots, als aan ieder brandspuit-huis binnen en buiten de stad worden aangeplakt.

21 Mei. *Voorschriften voor den Curator ad lites.*

Op straffe van eene maand tractement, ten voordeele van de stads-kas, moest hij onderteekenen de inventarissen van boedel, welke ten overstaan van hem en getuigen worden opgemaakt.

Niet alleen in die inventarissen, maar ook in zijn boedel-rekening-boek moest hij aanteekenen de contanten, welke in eenigen, onder zijne administratie komenden boedel gevonden werden.

24 Mei. *Spillage van lamp-olij.*

Uit aanmerking, dat de overheden van Comp^s scheepen en mindere vaartuigen, die lamp-olij van Java's Oostkust overbrengen, nimmer toekomen kunnen met de vier kannen ten hondert, die haar daarop gevalideerd worden volgens het 2de articul van het den 15^{en} Augustus 1764 herdrukte reglement nopens de afschryvingen van onderwigten en minderheden, na dien de oly in fusten altoos meer spillage geeft, is goedgevonden voor het vervolg te statueeren, dat haar op de lamp-olij, by overbreng van het eene comptoir naar het ander in het zelfde gouvernement, directie of commandement of ook wel naar een nabij gelegen comptoir, onder een ander gouvernement, directie of commandement behoorende, zullen worden gevalideerd de geheele agt percent, by het eerste articul bepaald; en van deeze alteratie in het 2de articoul des gemelden reglements den ministers en bediendens op de onderhoorige comptoiren kennis te geven tot hunne narigt en observantie.

24 Mei. *Verkoop van equipagie-goederen aan particuliere schippers.*

Is goedgevonden en verstaan met een capitaal avans zig is het vervolg te vergenoegen op alle Indische equipagie goederen, die aan de smalle handelaars, tot gebruik op hunne vaartuigen, afgestaan worden, ten einde door deeze en diergelyke behulp

zaamheden, zoo veel mogelyk, te bevorderen, de opwakkering van hunne te zeer verslāpte vaart van en op deeze hoofdplaatze.

²⁹/₃₀ Mei. *Bepalingen nopens den invoer te Batavia van Westersche lijnwaden door zekere Compagnie's dienaren.*

Het hoe langer hoe meerder toeneemende verval van Comp^e lywaathandel hier ter hoofdplaatze sedert eenigen tyd herwaarts een zaak van opmerking by deeze regeering geweest (¹) en door den heer Gouverneur Generaal tans geproduceerd zynde, hoogstdesselfs schriftelyke consideratien dientwegen, waarby zyn' Edelheid, onder eene distincte aantooning van het beginzel en den voortgang van dat verval, nevens dies wezentlyke oorzaken (²), de middelen proponeerd, die zyn' Edelheid waren voorgekomen de raadzaamste te zyn om het interest van de Comp^e beter en gewisser te bevorderen dan met het volgens resolutie van den 18^{en} December 1761, 22^{en} November 1763 en 15^{en} April 1764 gedaan verbod, tegen en het mogelykste toezigt op den particulieren invoer alhier van al het Westersche geweeft, zonder onderscheid; zoo is, na den voorstel van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan, alvorens eenig positief besluit daarop te neemen, dat schriftuur met dies bylaagen onder de heeren leden deezer vergaderinge ter resumptie te laten rond gaan; dog intusschen of by provisie, met uitsluyting van alle anderen, eenlyk aan de officieren van de scheepen, die, naar de West van Indiën en Malakka vertrekkende, in dit jaar van daar kunnen wederkeeren, permissie te verleenen om allerhande soorten van Bengaalsche, Chormandelsche en Tutucorynsche lywaaten, ook zyden stoffen, behalven: guinees, gemeen gebleekt,

- ruw,
- bruin, blaauw,

(¹) In plaats van 39%, à 43 pct. winst voor de Compagnie in 1761/62 had die handel in 1771 verlies opgeleverd.

(²) Smokkelhandel en toenemende fabricatie van lijnwaden in China, op Bali, Java, te Makassar en te Bantam.

salempoeris, gemeen gebleekt,

• bruin, blauw,

parcallen, gemeen gebleekt,

• bruin, blauw, en

tapiés,

door dien dezelve, nevens de Sourattesche lywaaten en zyden, pathoolen, voor de Compagnie gereserveerd en overzulks by invoer confiscatie subject blyven, naar de ordre, herwaarts te mogen aanbrengeu in zoodanige kisten als teffens verstaan is hun toe te leggen, naameiyk :

een schipper of gezagvoerder	3	} kisten, lang 5, hoog en wyd 2 voeten,
• opper-stuurman en opper-chirurgyn, ieder	2	
• onderstuurman, derdewaak en krankbezoeker, ieder	1	

elk deksofficier 1 kist, lang $4\frac{1}{2}$, hoog en wyd 2 voeten, mits dat zy daar voor aan de Compagnie tot recognitie betaalen twintig percent van het waare inkoops kostende der goederen, maar niets aan den pagter van de in- en uitgaande regten, nog ook aan iemand anders, om hun zoo gelegenheid te geven van in eene geoorlofde handelwyze hun voordeel te zoeken ; en is wyders, tot voorkoming, dat de Compagnie door geene onvergenoegde, baatzuchtige scheeps officieren misleid worde omtrend de wezenlyke inkoops pryzen der goederen, welke zy invoegen voorschreven aanbrengeu, nog onder den naam van gepermitteerde kisten meer ingevoerd, dan men hun tans toestaat, nog ook anders eenige smokkelary getenteerd, nodig geoordeeld zynde daartegen te nemen de door den heer Gouverneur Generaal by zyne Edelheids meergemelde consideratien voorgestelde precautions, overzulks goedgevonden en verstaan te statuereu :

1° dat de gemelde scheeps officieren by de factuuren hunner goederen, die (door een ieder van het geene hy herwaarts vervoert) aan den gouverneur, directeur, commandeur of het opperhoofd der plaatze, van waar zy vertrekken, zullen moeten overgegeven en onder Comp^s papieren in originali herwaarts gezonden worden, geene andere als de waare

inkoopsprijzen zullen moeten bekend stellen en dezelve, des noods, met eede bekragtigen;

- 2° dat de gemelde gepermitteerde kisten met lywaaten of zyden stoffen, door hun aangebragt, by hunne aankomst alhier van boord der schepen moeten worden afgehaald met Comp^s vaartuigen en besteld in de Westzydsche pakhuizen om daar door een ieder de zyne, na dat de bepaalde recognitie zal wezen betaald en daarvan het bewys vertoond aan de administrateurs in de gemelde pakhuizen, onder afgave van een behoorlyke recipisse aan dezelve, ongeopend te kunnen ontvangen worden, zonder dat hy gehouden zal zyn om voor den overbreng, het opslaan en de aflevering van zyn goed, of hoedanig en aan wien het zy. iets te contribueeren boven of buiten de voormelde twintig percent aan de Compagnie, hoe gering het ook weezen moge, maar wel in tegendeel de vryheid hebben om zulks, indien het hem gevergd wordt, finaal van de hand te wyzen en, by aanhouding van zyn goed, daarvan kennis te geven aan den heer Gouverneur Generaal;
- 3° dat de ontlading der gemelde scheepen zal geschieden in presentie van twee gecommiteerden, door den heer Directeur Generaal te benoemen, geassisteerd met een sergeant, een corporaal en twaalf soldaten, die behoorlyk wagt zullen moeten houden, dat buiten de tegenwoordigheid van de gemelde gecommiteerden niets ontscheept worde;
- 4° dat by ontdekking van den minsten toeleg tot elusie van het goede oogmerk deezer regeeringe, met de voorschreeven vergunninge bedoeld, de schuldigen, niet alleen de agterhaald wordende lywaaten of zyden' stoffen zullen verbeuren, maar ook van ampt, qualiteit en gagie gedepoorteed, voor infaam verklaard en zoo naar Nederland verzonden worden;
- 5° dat alle particulieren, zoo wel als de officieren van de justitie, geen uitgezonderd, de sabandaars en de pagter van de in- en uitgaande regten de faculteit zullen hebben om alle de lywaaten (kleine bestelpakjes ongereekend), die, uit

de voorschreven scheepen komende, niet direct naar de Westzydsche pakhuizen overgebracht worden, te mogen aanhaalen en zonder forme van proces voor zig houden, mits daarvan, ook van de sortementen, kennis geovende aan den heer Gouverneur Generaal, ten einde zoo een ieder even zeer aan te moedigen om alle frauduleuse handelingen in zyn eigen voordeel tegen te gaan; en

- 6° dat daarentegen de zoodanige van de gemelde officianten, die men overtuigen kan van in de contraventie getrempoord of omtrend dezelve geconniveerd te hebben, ingelyker voegen, als straks van de scheeps officieren gezegd is, gehandeld en de pagter van de boom, zoo hy met zyn voorweeten eenige van de gemelde goederen laat doorslippen, het zy, dat hy 'er iets voor genooten hebbe of niet, voor vyf en twintig jaaren naar elders gebannen zal worden.

Van al het welke verstaan is, dat door publicatie en affixie van een biljet, niet alleen hier ter stede en op de voorschrevene schepen, maar ook op Ceilon, Chormandel en Malacca de noodige advertentie gedaan en ten dien einde een genoegzaam getal exemplaaren daarvan naar de evengemelde comptoiren gezonden zal worden.

11 Junij. *Verbod voor Macaosche vaartuigen tegen het aandoen op Java van eenige haven, behalven Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan voor het vervolg te statuereen, dat, terwyl de Macaoschen traffiquanten de vaart op deeze hoofdplaats gepermitteerd blyft, geene hunner scheepen of mindere vaartuigen, buiten bewysbaaren, onvermydelyken zee-nood, eenige plaats langs Java's Oostkust of Cheribon meer zullen vermogen aan te loopen, op poene, dat dezelve by het contrarie voor goeden prys zullen worden verklaard; en daarvan overzulks, zoo wel aan de Javasche ministers en den resident van Cheribon tot hunne narigt en observantie kennis te geeven, als door den sabandaar aan den capitein van het hier ter rheedde leggende Macaosch schip, Sancto Anthony de Almes, en

de voerders der in het vervolg van ginder aankomende kielen advertentie te laten doen, mitsgaders de super cargass van Comp^a handel in China te gelasten om van het gemelde verbod de regeering te Macao ook te verwittigen, op dat niemand hunner ignorantie praetendeeren en een iegelyk zig voor schaade zoude kunnen wagten.

Vrees voor smokkelhandel in opium gaf aanleiding tot dit verbod.

12 Junij. *Voorschrift nopens het judicium praesferentiae et concurrentiae.*

De heeren Majores tot informatie en narigt deezer regeeringe herwaarts gezonden hebbende een extract uit de resolutien van de heeren Staaten van Holland en West-Friesland in dato 18 May 1770 en het zelve bevonden zynde te behelzen eene statutaire verklaring van hunne Edele Groot-mogenden, dat, wanneer het judicium preferentiae et concurrentiae daar te lande zoude mogen worden gehouden over den boedel van iemand, die van daar in den dienst der Oost Indische Compagnie naar de Oost Indien is gevaaren en hier in dienst van dezelve Compagnie insolvent is komen te overlyden, notariaale obligatien, waar ter plaatze dezelve ook door zoodanig een perzoon, na dat hy in den dienst der Oost Indische Compagnie is getreden, verleden zouden mogen zyn, geprefereerd zullen weezen voor alle andere obligatien, onder de hand gepasseerd; zoo is goedgevonden en verstaan gedrukte exemplaaeren van het gemelde extract uit de resolutien van hunne Edele Groot-mogenden, nevens een extract deeses, niet alleen aan de collegien van justitie hier ter plaatze af te geeven, maar ook den ministers en bedienden op de onderhoorige buiten comptoiren toe te zenden, ten einde hun allen mede te strekken tot informatie en narigt.

12 Junij. *Voorschrift voor Commissarissen tot de verlossing van militairen*”, enz.

In voldoening aan de begeerte van heeren Principaalen is goedgevonden en verstaan den heeren leeden deezer vergaderinge, die jaarlyks verzogt en gecommitteerd worden tot de verlossing van militairen, onderofficieren en gemeenen, mitsgaders ambagtslieden, en van welkers departement het ook is om van de repatrieerende gequalificeerden te vorderen een declaratoir, dat zy geene actie of pretensie hebben ten laste van de Oost Indische Compagnie, nog in mandatis te geeven om, wanneer dat declaratoir door hun niet kan worden verleend, hun dan by een behoorlyk verbandschrift zig te laten verpligten om hunne pretensien, indien zy vermeenen mogten eenige op de Compagnie te hebben, voor den regter in Indien te zullen institueeren, ten einde de Compagnie te bevryden van de proceduures, die haar, buiten dusdanige voorzorge, in het vaderland kunnen worden aangedaan.

21 Junij. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was thee en edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

21 Junij. *Vernieuwing van het bepaalde op 30 Junij 1766 nopens het bevorderen van boekhouders en assistenten.*

De Regering vond goed alle buiten-kantoren, daar nog onderkooplieden buiten employ gevonden of werwaarts die van hier geschikt worden, met reiteratie der circulaire ordre van den 30^{en} Juny 1766, te gelasten om geene der openvallende functien, welke naar het reglement op de bevordering der dienaren van den 29^{en} September 1767, door luiden van gemelde qualiteit mochten worden bekleed, voortaan anders te vervullen als met onderkooplieden, die 'er ledig loopen; en gevolgelyk, tot

dat deeze geëmployeerd zyn, geene boekhouders of assistenten in zulke posten te stellen”.

²¹/₂₃ Junij. Verbod tegen den invoer op Java van gekorven Chinesche tabak, niet aangebragt te Batavia door Chinesche jonken.

Door Que Quantjey c. s., annachodas van vyf hier aanwezende Eymuysche jonken, by requeste geklaagd zynde over het verval van hunnen handel ter deezer hoofdplaatze, voornamelyk met betrekking tot de Chinasche tabak, nademaal dezelve van Eymuy naar Johor vervoerd en van daar op Java's Oostkust en elders aangebragt en verkogt, mitsgaders daar door veroorzaakt wordt, dat de tabak, die direct uit China hier komt, nu zoo veel afstreks niet heeft als te vooren, met verzoek derhalven, dat tegen den gemelden indirecten handel in dat articul mogte worden voorzien; zoo is, om de Chinasche traffiquanten tot den vaart met hunne jonken op deeze hoofdplaatze, die altoos gestrekt heeft tot voordeel van de Compagnie, zoo wel als van de ingezetenen, dog sedert eenigen tyd merkelyk is afgenomen, door alle mogelyke begunstiging aan te moedigen, goedgevonden en verstaan aan alle en een iegelyk te verbieden om in het vervolg of met het begin van het jaar 1772, zoo hier ter plaatze, als langs geheel Java, ook Bantam en Cheribon, in te voeren eenige andere gekurven Chineesche tabak, dan die met de jonken direct uit China op Batavia zal worden aangebragt en van hier weder naar Java, Bantam en Cheribon zal worden vervoerd, nadat vertold en by de Bataviasche passen behoortlyk zal zyn bekend gesteld; en dienvolgende te verklaaren, dat de aanbreng derzelve, nog van Macasser (daar egter met de gepermitteerde jonk de gemelde tabak zal mogen aangevoerd en ook verkogt worden), nog van Johor, Malacca, Banjermassing of van waar het ook zoude mogen zyn, hier, nog elders op een der voorgenoemde plaatzen zal weezen toegelaaten, maar dat in tegendeel alle de Chineese tabak, die tegen deeze interdictie

word ingevoerd, ten eersten zal worden aangeslagen en voor verbeurd verklaard worden, ten behoeven van den aanhaaler.

En is voorts verstaan hier van niet alleen een biljet te laten affigeeren, zoo ter deezer hoofdplaatze, als op de gemelde comptoiren, met last aan de officieren van justitie en de sabandaars om tegen de contraventie naar behooren te vigeleeren en te doen vigeleeren, maar ook door den sabandaar, Isaac Reynst, aan de hier aanwezende supercargas van het Maccaosche scheepje, Sancto Anthoni de Almes, en door de officieren van de Chineesche natie aan de annachodas der op de rheede leggende jonken te laten kennis geven, mitsgaders den supercargas van Comp^s handel in China aan te schryven om het insgelyks aan de jonklieden ginder te doen denuncieeren.

28 Junij. Bepaling, dat de op 25 Augustus 1755 vastgestelde belasting op den overvoer van lijken naar China niet van toepassing was op lijken van Chinezen, die tusschen Batavia en China hadden heen en weder gevaren.

28 Junij. Magtiging op het Collegie van Schepenen op de gebruikelijke wijze eene halve maand huishuur als belasting te heffen.

Het geld, aanwezig in de stads-kas, was »op verre na» niet toereikende tot het bestrijden der »stads-ongelden».

15 Julij. Vernieuwing van het bepaalde op 29 November 1768 nopens het aanleeren van ambachten door Compagnie's slaven.

Op de betuiging der heeren Meesters, dat het hunner Edele Hoog Agtbare byzonder aangenaam zoude zyn, wanneer slaven tot het metzelen en timmeren konden worden opgeleid, dewyl het hunner Edele Hoog Agtbare hoe langer hoe meer moeyelyk

wierd bequaame ambagtslieden te vinden, die genegen zyn zig in den dienst van de Compagnie naar Indien te begeeven, is goedgevonden en verstaan de ministers en bediendens op alle de onderhoorige buiten comptoiren, daar Comp^s slaaven zyn, by extract deezes te gelasten om denzelven, zoo veel mogelyk, de voorschreeven' twee, in haaren dienst meest noodige ambagten, dog geene andere, waarvan zy zomtyds misbruik zouden kunnen maken, te lanten aanleeren; en teffens zorg te dragen, dat de zoodanige, die daarin op kosten van de Compagnie eene genoegzaame kundigheid verkregen hebben, niet ten dienste van particulieren geëmployeerd of tegen anderen verwisselt worden, in nakoming der voorige ordres van den 12^{en} Augustus 1766 en 29^{en} November 1768.

16 Julij. *Verbod voor de buiten-kantoren het doen van eenige formeel en ook van eenige andere afbetaalingen aan inlandsche militairen in mindering van hunne te goed behoudene gagiën, dan alleen van de ordinaire agt goede maanden in het jaar*".

Voor Ceilon, waar men sedert 1761 gewoon was de inlandsche militairen maandelijks te betalen, gold dit verbod niet. Zie resolutie Indische Regering van 22 Mei 1772.

18 Julij. *Last op de buiten-kantoren jaarlijks te examineren de handelingen van de respectie Curatores ad lites.*

Is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op de onderhoorige buiten-comptoiren by extract deezes circulair te gelasten om, door daar toe by hun te benoemen gecommiteerden, sedert het boekjaar 1761/62 tot 1770/71 en vervolgens jaarlyks exact te laten nagaan en berigten, of alle de nalaatenschappen van Comp^s overleedene dienaaren, door de respectie curatoren ad lites geadministreerd en verkogt, behoorlyk geïnventariseerd zyn? of de vendu-boeken met de

origineele memorien der gehouden' vendutien en deeze met de inventarissen accordeeren? en of het provenue dier nalatenschappen rigtig in Comp^s kasse geteld is? ten einde, by bevinding, dat daar omtrend eenige omissien zyn begaan, tot redres van dezelve. zoodanig te worden gedisponeerd, als de gemelde ministers en bedienden, ingevolge van de permanente ordres op dat stuk, vermeenen zullen te behooren.

18 Julij. *Maatregelen ter verzekering aan den Secretaris en het verdere personeel van den Raad van justitie te Batavia van hun salaris.*

Ten versoeke van den secretaris om de leges van deesen Raede en het salaris van gemelde secretaris, item van den deurwaarder en de beide geswoore clerquen, soo veel doenelyk, te secureeren, is goedgevonden en verstaan den secretaris te qualificeeren, niet alleen, tot de aanhouding der declaratien van kosten van de respective practisyns, tot soo lange denselve sal weezen voldaan van het geenen hun daar uyt, soo aan leges, als aan syn verschot en salaris, is competeerende, maar ook teffens omme, ingevalle sommige der gemelde practisyns sig sulx niet mogten bekreunen, als somwylen andere middelen hebbende om gelden van hunne clienten op sodanige declaratien, het zy in mindering, dan wel op eenige andere, gants niet honnette off betamelyke wyse, te ontfangen, als dan selven door een der deurwaarders van deesen Raede het rendement van sodanig een declaratie, voor soo verre de voorsz. leges en syn verschot en salaris concerneert, van derselver meester off meesters te laeten invorderen; terwyl, om hier in met zekerheid te ageeren, de beide geswoore clerquen ter secretarye van deesen Raede wel expresselyk worden geïnterdiceert eenige afgave van declaratien van kosten aan de practizyns te doen buyten speciaale qualificatie van den secretaris, en sulx op poene van rd^s 50 ten behoeven van de raadkamer, voor yder declaratie, die door haar, buyten consent van den secretaris, bevonden sal worden afgegeven te syn; synde ook al met

eenen nog verstaan gemelde geswoore clerquen, insgelykx ter verseekering hunner salaris en verscot, te qualificeeren omne, alschoon ook den secretaris van de leges en syn verscot en salaris voldaan, dan wel in de afgave geconsenteert, mogte hebben, deselve nogtans niet alleen almeede te mogen inhouden, tot tyd en wylen sy almeede van het hun daar uyt compeeteerende salaris en verscot sullen weesen gecontenteert, maar ook omme, na verloop van eenige weeken deselve niet afgehaald wordende, na bekome permissie van den secretaris, hunne verschotten en salarissen, invoegen als voore, door den deurwaarder te mogen laeten invorderen.

Deze beschikking is door den Raad van justitie zelven genomen.

19 Julij. *Vergunning voor de Regenten van Soemedang en Prakamoentjang, naar verkiezing, hunne koffij te Batavia of te Cheribon te leveren.*

Zij kregen $4\frac{1}{2}$ rijksdaalders per pikol.

In 1758 was hetzelfde aan de Regenten van Tji-æsem en Pamanoekan vergund.

De karbouwen, enz., welke de koffij naar Batavia vervoerden, werden aldaar gewoonlijk als slacht-vee verkocht.

Op 27 Augustus 1771 is ter zake nog het volgende bepaald:

De heer Gouverneur generaal heeft wyders geproduceerd de translaaten der brieven, door de regenten van Sumadang en Pracamoentjang, ieder afzonderlyk, mitsgaders door de respective oemboels of dorpshoofden van het laastgemelde landschap gezamenlyk, aan den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander alhier, David Joan Smith, geschreven in antwoord op de bekendmaaking, die hy aan hun hadt gedaan van het ter sessie van den 19^{en} July laastleden genomen besluit by deeze regeering om hun vryheid te geeven tot de leverancie hunner koffi, 't zy hier of op Cheribon, tegen den prys van $4\frac{1}{2}$ rd^s voor het picol; en is by lecture van de gemelde

translaaten gebleken, dat, en de regenten, en de dorpschoudeu, als uit eenen monde verklaaren, dat zy in dat besluit wel moesten berusten, dog dat de prysvermindering der koffi van 6 tot $4\frac{1}{2}$ rd^e eene groote verflaauwing onder het volk in het aanqueeken van die vrugt zoude te weeg brengen en de leverancie daar door verminderen, met verzoek derhalven van medelyden met hunne onderhoorigen te hebben en te bewerken, dat de prys op 6 rd^e mogte blyven, ten minsten, dat de vermindering geringer (dan namelyk met $1\frac{1}{2}$ rd^e op het picol) mogte weezen en hun gepermitteerd worden de leverancie op Batavia te blyven doen.

Waar over gedelibereerd en in consideratie genomen zynde, dat, zo men de koffi-cultuur aan den gang wil houden om jaarlyks 5 of 6000000 ƒ naar Nederland te kunnen afzenden, men dan tot geene zoodanige prys-vermindering van dat articul behoorde te treden, welke in staat zoude zyn om, niet alleen den volkeren van de gemelde regentschappen de lust tot die culture te beneemen, maar ook den yver van die der andere regentschappen, onder Batavia resorteerende, merkelyk te doen verslappen, nademaal zy veelligt zouden kunnen denken, dat hun het zelfde lot eertlang te beurt kon vallen; dog dat men egter, terwyl de voorschreeven' regenten en dorpschoudeu tegen eene geringe prys vermindering zoo zeer niet schynen op te komen, de prys van de koffi, die hunne landen voortbrengen, wel met $\frac{1}{2}$ rd^e op het picol zoude mogen diminueeren en hun permissie geeven om dezelve, gelyk zy verzoeken, hier te blyven leveren, wanneer dezelve de Compagnie nog beter koop zoude komen te staan dan de Cheribonsche, aangezien men den prys van de koffi, die uit de gemelde twee regentschappen direct herwaarts word afgebragt en tot nog toe, even als de koffi uit de andere Jaccatrasche bovenlanden, gekost heeft $f 11 : 17\frac{3}{8}$, het picol, vergelykende tegen $f 9 : 8$ —, waarvoor het picol koffi van Cheribon wordt aangereekend, de eerste dan wel duurder is. $f 2 : 9\frac{3}{8}$
of, na aftrek van $\frac{1}{2}$ rd^e, met. $\text{ » } — : 19\frac{4}{8}$
duurder zoude weezen. $f 1 : 9\frac{4}{8}$

dog, wanneer men daarentegen aanmerkt, niet alleen de ongelden, die de Compagnie op de Cheribonsche dragen moet by den afscheep aldaar en den opslag alhier, nevens het kostende der zakken, die Comp^s weegen derwaarts gezonden worden ten importe, t'zaamen voor het pikol van..... f 1: 4:—

maar ook nog de slytasie van een schip van 150 voeten met dies equipagie en de rantzonen der daarop vaarende manschappen op de heen- en weeder-reize van zes weeken, die het zelve tot den afhaal van eene lading nodig heeft, in het geheel, volgens eene door den gewezen commandeur en opper-equipagiemeester, Cornelis Rooseboom, by een berigt van den 29^{en} April 1755 gemaakte berekening, f 4467:—:— Indisch of f 3685:9:— Nederlandsch geld en over 7000 pikols, die de gemelde regentschappen door elkan- deren in de jongste vyf jaaren hebben uitgeleeverd, geslagen f 2149:17:— beloopende, waarmede zoodanige koffi naar koopmans reekening moet worden bezwaard of voor het pikol.....

» —: 6: 2

t'zaamen tot..... f 1:10: 2

de Cheribonsche koffi, tegen den presenten prys van 4¹/₂ rd^s geleeverd of in Nederlandsch geld..... f 9: 8:—

bezwaard zynde met de opgamelde..... » 1:10: 2

dan eigenlyk komt te kosten..... f 10:18: 2

en gevolgelyk voor de koffi van Sumadang en

Pracamoentjang, tegen den prys van rd^s 5¹/₂ of

Nederlandsch geld..... » 10: 17: 8

ontvangen, inderdaad minder betaald zoude worden f —:—: 10

zoo is, om deeze en de by resolutie van den 19^{en} July laastleden aangehaalde redenen voor het stellen van Sumadang en Pracamoentjang onder het ressort van Batavia, dog voornamelyk om door het houden van de koffi-culture in die aller aangenaamste omstandigheden, waarin dezelve tans, door de neerstigheid der regenten respective, onder 's Hemels zegen gebragt is, aan de Compagnie te blyven procreeren de importante

voordeelen, die zy op dat product geniet en die men op de verzending van 6000000 ƒ reekenen kan ruim twee en twintig tonnen gouds te bedraagen, naar de propositie van den heer Gouverneur Generaal, by meerderheid van stemmen, terwyl eenige van de heeren leden van oordeel waren, dat men de regenten van de meergemelde landschappen op dezelfde wyze behoorde te behandelen als die van de andere Jaccatrasche bovenlanden en tot bevordering van de koffi-culture den prys van dat product onvermindert te laten, goedgevonden en verstaan den prys van de koffi, die van Sumadang en Pramoentjang wordt afgebragt, voor het vervolg te bepaalen op $5\frac{1}{2}$ rd^s het pikol en den regenten permissie te verleen om dezelve hier te blyven leveren, mitsgaders in zoo verre te resilieeren van het voormelde besluit van den 19^{en} July deezes jaars.

Heeren XVII^{en} keurden bij hunne missive van 15 October 1775 de resolutie van 27 Augustus 1771 af, maar daarentegen die van 19 Julij te voren goed.

19 Julij. *Voorschriften nopens vreemde, Europesche schepen.*

By meerderheid van stemmen is goedgevonden en verstaan te statueeren:

- 1° dat aan geene supercargas of gezaghebbers op vreemde particuliere schepen en mindere vaartuigen, die hier mogen worden geadmitteerd (uitgezonderd de Manilbasche en Macaosche, als van ouds her onder de inlandsche vaart geconsidereerd), zal worden toegestaan de invoer of verkoop van eenige goederen, hoe genaamd, snuisteryen zelfs ongeëximeerd, nog ook de overscheeping van eenige goederen uit den eenen in den anderen bodem op de reede alhier, dog dat hun daarentegen zal worden gepermitteerd de inkoop, niet anders egter als voor contante betaaling, van suiker, arrak en andere articulen van negotie, mitsgaders provisies,

waarin de Compagnie niet handelt en welkers uitvoer haar niet nadeelig, maar integendeel door dies contributie tot verbetering der pagt van de in- en uitgaande regten alhier zoo wel voordeelig zyn zal, als de ingezeetenen en colonisten van Batavia en dies ressort door een meerder vertier van die goederen eene toereikelyke subsistentie zullen hebben, mits dat tot den inkoop en vervoer van zoodanige goederen door de gemelde vreemdelingen telkens speciaal verzoek zal moeten worden gedaan, onder exhibitie van een lyste der goederen, die zy begeeren in te kopen en te vervoeren, zonder dat nogtans van heide deeze vergunningen zullen jouisseeren de Engelsche scheepen en mindere vaartuigen, die van Bancahoeloe komen of de wil naar derwaarts hebben, alzoo daar aan voor als nog geene andere gerieflykheden zullen worden beweezen als met water en brandhout, volgens resolutie deezer tafel van den 24^{en} April 1770.

- 2° dat voorts aan geen der gemelde particuliere handelaars (de Manilhasche en Macaosche weder uitgezonderd) het doen van eenige reparatien aan hunne onderhebbende bodems, hoe gering ook, toegestaan, maar alle instantien, die zy daar om doen mogten, zullen worden van de hand gewezen, ten zy na gedaan onderzoek blyke, dat dezelve, by vertrek zonder vertimmering, aan een oogenschynlyk gevaar van op de reize te vergaan zouden weezen bloot gesteld, en dat hun insgelyks geene de geringste equipagie- of ammunitie goederen zullen worden geaccordeerd, indien volstreckte en beweezen nood het contrarie niet mogten vereisschen;
- 3° dat aan capiteins van de Engelsche en andere vreemde Comp^s scheepen, even als zoo aanstonds ten aanzien van de particulieren gezegd is, mede geen invoer, verkoop of overscheep van eenige goederen op de reede zal worden gepermitteerd en geen inkoop dan van de voorschreeven' articulen, wanneer zy daar verzoek om doen, mitsgaders geene verstrekking van equipagie- of ammunitie goederen, dan na dat, by genomene informatie, zal weezen gebleeken, zoo wel de noodzaakelykheid daarvan, als dat het gebrek

niet door een slegte uitrusting, maar door geleden rampen op de reize of door andere toevallen veroorzaakt is, en dat zelfs in zoo een geval omtrend de afgaave van die behoeften zal worden gebruikt zoo veel menagements, als maar eenigzints zal kunnen geschieden zonder aanstoot te geeven, terwyl aan de gemelde Comp^s scheepen zal weezen toegelaten de reparatie van hunne gebreken met eigen of gehuurd volk, buiten laste van de Nederlandsche Compagnie.

Van al het welke nog verstaan is door den sabandaar te laten kennis geeven aan de hier aanwezende en vervolgens aanlandende vreemdelingen, om 'er zig naar te reguleeren.

Heeren XVII^{noo} lieten zich, blijkens hunne missive van 15 October 1773, deze voorschriften „wel gevallen”.

19 Julij. *Vergunning voor ingezetenen van Batavia tot handel drijven met zekere soorten van lijnwaden.*

Door den heer Gouverneur Generaal in omvraage gebragt weezende, op wat wyze de schepen of mindere vaartuigen van Comp^s onderhoorigen zouden worden behandeld? onder aanmerking teffens, dat men, om het verder verval van den particulieren vaart en handel voor te komen, dien wel, zoo veel mogelyk, door eenige gratificatien behoorde te verleevendigen; zoo is, na deliberatie, by meerderheid van stemmen goedgevonden en verstaan de Bataviasche ingezetenen niet alleen te blyven toelaten, dat zy met hunne scheepen en mindere vaartuigen navigeeren naar de West van Indie en derwaarts vervoeren suiker, arrak en andere waaren, daar de Compagnie niet in handeld of die zy van dezelve in koop erlangen kunnen, maar hun ook te permitteeren om hier te mogen aanbrengen en verkoopen allerhande soorten van Bengaalsche, Chormandelsche en Mallabaarsche linnen' en zyden' kleeden, uitgezondert Sourattesche en de nog by resolutie van den 28^{en} May deezes jaars voor de Compagnie gereserveerde sortementen, mits daar

voor tot recognitie aan de Compagnie betaalende 20 per cent van de Chormandelsche en 15 per cent van de overige kleeden, onder zoedamige verdere limitatien, als op den aan de overheeden van de in dit jaar naar de West van Indie en Malacca vertrekkende scheepen geaccordeerde aanvoer herwaarts van diergelyke lywaaten, by resolutie van den 28^{en} May deeses jaars of ook bevoorens, met betrekking tot den particulieren vaart en handel gemaakt zyn, in zoo verre die door deeze vergunning niet worden gederogeerd, dog daarentegen aan alle onderdaanen van de Compagnie om de West van Indie den vaart en handel van daar op deeze hoofdplaats en gansch Java te interdiceren en in zoo verre dan ook te altereeren de resolutie van den 11^{en} Juny 1767, waar by het vorig verbod tegen deezen vaart en handel was opgeheeven, behoudens de vryheid egter om van het eene Westersche comptoir naar het ander, naar Malacca en zelfs naar de etablissementen van vreemde natien tot voortzetting van hunnen handel te mogen navigeeren.

Voorts aan de gemelde ingezeetenen deezer hoofdplaatze allen mogelyken bystand te verleenen en, naar maate van noodzaakelykheid, zoo wel toe te staan de reparatie hunner scheepen en vaartuigen, 't zy hier op de reede of aan de eilanden Onrust en de Kuyper, als hun voor betaaling te gerieven met equipagie- en ammunitie goederen.

19 Julij. *Voorschrift nopens de titels van gezagvoerenden op buiten-kantoren.*

De heeren Superieuren begeerende, dat onder de zaaken, waarin buiten derzelve voor-kennis en expresse goedkeuring geene verandering behoorde plaats te hebben, ook speciaal zoude moeten worden begreepen het toestaan van hogere tituls en vermeerdering van emolumenten aan de hoofdgebieders der buiten-comptoiren; zoo is goedgevonden en verstaan zulks tot narigt deezer regeeringe voor het vervolg te laten strekken.

Bij missive van 25 September 1770 hadden Heeren XVII^{den} o. a. voorgeschreven: »onder de zaaken, waar in buyten onze »voorkennis en expresse goedkeuring geen verandering behoort »te werden gemaakt, wy speciaal meede begrypen het toestaan »van hoger titels en vermeerdering van emolumenten aan de »hoofdgebieders der buyten comptoiren”.

19 Julij. *Toelichting tot het bepaalde op 25 September 1768 nopens appellen.*

Ten aanzien van crimineele vonnissen, by Scheepenen dezer stede in extra-ordinaire procedures buiten confessie van den gecondemneerden geweest, de heeren Meesters zig provisioneel hebbende geconformeerd met het besluit dezer regeering van den 25^{en} September 1768, onder expresse bepaling, dat niet alleen, wanneer appel of reformatie verzogt wordt van een vonnis, waarby iemand zonder confessie crimineel gevonnist is tot eene mindere dan de doodstraf, alvorens daar over te disponeeren, op dat verzoek zoude worden gerequireerd het schriftelyk advis van den Raad van justitie dezes casteels en het zelve vervolgens geinsereerd in de notulen dezer regeeringe; maar ook, dat, wanneer van crimineele vonnissen, die de doodstraf includeeren, appel wordt verzogt of dat, by examen van de zaak, aan deeze regeering slegts bedenkyk mogte voorkomen, of niet van die vonnissen appel zoude behooren te worden verleend, in zulken gevalle vooral mede het advis van den gemelden Raade zoude worden ingenomen; zoo is goedgevonden en verstaan zig naar dat aanschryven te gedraagen en intusschen een extract daarvan aan Scheepenen af te geeven tot derzelver narigt.

19 Julij. *Toekenning van rente voor bij de Regering als borgtogt door Compagnie's dienaren gedeponeerde gelden.*

Den ministeren en bedienden in de vier Oostersche gouver-

nementen en Timor is goedgevonden en verstaan kennis te geeven van der heeren Superieuren permissie om den interest van $4\frac{1}{2}$ per cent in het jaar te mogen genieten van de penningen, die zy, by gebrek van borgen, voor hunne diensten moeten namptliseeren,* tot zoo lang zy de genamptiseerde penningen kunnen terug krygen; en zulks inmiddels tot narigt deezer regeeringe te laten strekken.

22 Julij. *Last op het Opperhoofd van het generale soldij-kantoor jaarlijks op 15 October op te geven, met hoeveel manschappen elk Compagnie's schip uit Nederland vertrokken en te Batavia aangekomen was.*

Deze last was een gevolg van de buitengewoon groote sterfte aan boord dier schepen.

29 Julij. *Wijziging van de bepalingen, vastgesteld op 28/30 Mei 1771 nopens den invoer te Batavia van Westersche lijnwaden.*

Om de officieren van de naar Bengale vertrekkende schepen, die in het aanstaande jaar 1772 terug zullen komen, het zelfde voorregt te laten genieten, dat aan die van andere, in dit jaar naar de West van Indie en Malacca gedepecheerd en ook terug verwacht wordende scheepen by resolutie van den 28^{en} May laastleden toegevoegd is, en om daar door teffens, zoo veel mogelyk, te praevenieeren allen clandestinen invoer van lywaaten hier ter hoofdplaatze, is, naar het voorstel van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan, onder de toen gearresteerde en by het advertissement van den 30^{en} dier maand gepubliceerde conditien en bepaalingen, aan de officieren van de in dit jaar 1772 uit Bengale wederkeerende schepen verlof te geeven tot den overbreng herwaarts, in hunne gepermitteerde kisten, van alle zoodanige Bengaalsche lywaaten, als niet privative voor de Compagnie gereserveerd zyn: dog, uit aanmerking van het langer traject van die bodems

dan van de anderen, de recognitie, welke voor deze vergoedinge aan de Compagnie betaald moet worden, te fixeren op 15 percent van den waaren inkoops prys der gemelde doeken; en zulks den gemelden Bengaalschen ministers aan te schryven, onder toezending eeniger exemplaren van het voorschreven advertissement, ten einde ginder te worden gepubliceerd en geaffigeerd.

Den particulieren invoer alhier van het Westersch en dus ook van het Sourattesche geweeft door de daartegen leggende scherpe interdictien, ook nog door het nauwste toezigt, gelyk reeds ter resolutie van den 28^{en} May laastleden is aangemerkt, niet geheel te beletten en egter ook niet zonder prejudice van Comp^s handel te gedogen zynde, zoo is, om de scheepoverheeden, die de bedreigde poenaliteiten op den gemelden invoer niet schynen te ontzien, door een kragtiger middel van het smokkelen af te schrikken, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, met betrekking tot de naar Souratte vertrekende schepen goedgevonden en verstaan den schippers en opperstuurlieden op denzelfen by een aparte ordonnantie niet alleen ten ernstigsten te verbieden het medebrengen herwaarts van eenige Sourattesche zyden' kleeden of katoenen' lywaaten, maar ook te gelasten om, by hunne terugkomste alhier, aan den heer Gouverneur Generaal over te geven eene waare en nauwkeurige lyste van alle de goederen, die zy in bestelling mogten hebben medegebragt, en door hun vervolgens, zoo wel de egtheid van deeze hunne opgave, als dat zy geene zyden' kleeden of katoenen' lywaaten, 't zy voor zig of voor anderen, buiten de evengemelde bestel goederen, hebben overgevoerd, voor den Raad van justitie deezes casteels te laten bevestigen met solenneelen eede.

En is uit dien hoofde teffens goedgevonden en verstaan de van Souratte retourneerende Comp^s schepen voor het vervolg te exuseeren van de by resolutie van den 26^{en} Juny 1767 geordonneerde visitatie der schepen, die van de West van Indie komen, door gecommitteerden uit den gemelden Raad met den water-fiscaal.

2 Augustus. *Boete op het niet verschijnen bij de jaarlijksche, algemeene monstering.*

Op het beklag van het opperhoofd van het generale soldy comptoir, dat de onderkooplieden, boekhouders en assistenten, die als gecommiteerden in de administratien en elders fungeeren, tegen den tyd der generaale monstering zig by hem niet komen aangeven, oordeelende daartoe ongehouden te zyn, is goedgevonden en verstaan voor het vervolg te statueeren en by een biljet te doen denuncieeren, dat zy, by nalatigheid daar omtrent, verbeuren zullen twee maanden gagie tot een boete en dat deeze boete zal moeten ingevorderd, mitsgaders daarvan een aparte kas geformeerd worden door het opperhoofd van het generaale soldy comptoir, tot onderstand van hehoef-tige pennisten op de schryfcomptoiren respective.

^{10 September}
^{22 November} *Voorschriften nopens het onderhoud van kaai-
muren, zink-putten, enz.*

In aanmerking genomen weezende, dat, gelyk de stads kasse tans in een veel te soberen staat is om dezelve te beswaaren met de kosten der opmetzeling van de ingestorte kade van het quartiers-gragtje en haare ordinaire jaarlyksche inkomsten mede op verre na niet zyn van die importantie, dat daaruit, nevens andere onvermydelyke ongelden, welke zy te dragen heeft, nog gevonden zouden kunnen worden die van de reparatie of vernieuwing der hier en daar vervallen muuren van de stads gragten; dus ook de presente omstandigheden van het grootste deel der ingezeetenen deezer plaatze niets minder gedoogen dan hun eenige buitengewoone lasten op te leggen; dog dat egter, de gemelde muuren van de stads gragten niet lange zonder verhelping of vernieuwing kunnende gelaten worden, indien menze niet geheel wil geruineerd en dus verydeld zien het heilzaam oogmerk van derzelve extractie, de eigenaars der huysen en erven langs de gragten zeekerlyk de naaste zyn, die zig de kosten daarvan getroosten moeten,

hoe ongaarne men zulks ook anders van hun zoude willen vergen; en dat men daarentegen de opmetzeling der voorge-
melde, ingestorte kade van het quartiers-gragtje voor deze-
reyze wel in het geheel voor Comp^e reekening zoude kunnen
neemen, vermits zy daarby ruym zoo veel belang heeft als
anderen; zoo is om alle deeze reedenen goedgevonden en ver-
staan de evengemelde kade ten laste van de Compagnie te
laaten opmetzelen en voorzien door het volk van het ambagts
quartier, onder het oog en toezigt van den fabryk; en voor het
overige te statueeren, mitsgaders door affixie van biljetten aan
de gemeente alhier bekend te maken, dat de eigenaars van de
huysen en erven langs de beide zyden der gragten binnen
de stad, ieder voor zyn huys of erf, naar de breedte van hetzelfde,
niet alleen de muuren dier gragten, voor zoo veel het noodig
zy, hegt en sterk zullen moeten laten reparereen van de
defecten, die aan dezelve bevonden worden, of geheel vernieu-
wen, indien het niet anders weezen kan, en telfens verhelpen
de gebreeken aan het muurtje of den waterkeer, van een wat
hoog hoven de boorden of rollaagen van de burgwallen, zorg
draagende voor de equaliteit van dies hoogte, op dat hetzelfde
voor het eene huys niet hooger zy dan voor het andere; maar
dat zy ook, aangezien zulks niet minder noodzaakelyk is, de
zinkputten voor hunne huysen of erven, die op veele plaatsen
ingestort, gedevaliseerd of defect geraakt zyn, zullen moeten
vernieuwen en reparereen, mitsgaders telfens voorsien van een
sullisant houten deksel met gaatjes, op plaatsen, daar zulks
door het leggen van steenen* stoepen aan de rivierkant vol-
doende zal zyn, dan wel van een sterken houten rooster
op andere plaatsen, om aan het regenwater eene behoorlyke
loozing in de rivier te bezorgen, mits in beide gevallen het
gat of riool in de muur, waardoor het water zig in de rivier
ontlast, beschut zy van een yzeren traliwerk, zoo wel om voor
te komen, dat die zinkputten niet hier en daar dienen tot
bakken voor modder en andere grove vuiligheden, als om te
beletten, dat deeze, door het affloepende water, inzonderheit
wanneer het sterk regent, meelegeslept wordende, in de grag-

ten storten en zoo derzelver verlanding vermeederen; terwyl daarentegen alle de reparatien, vernieuwingen en voorzieningen, welke op de plaatzen voor Comp^s gebouwen, erven en pleinen nodig zyn, voor haare reekening zullen moeten worden gedaan door het volk van het ambagts-quartier, onder het toezigt van den fabryk, dien de noodige attentie daarop gedemandeert wordt by deezen.

En op dat men zig van de executie deezer ordres, met opzigt tot de plaatzen voor de huysen en erven der ingezetenen langs de gragten, zoude mogen verzeekeren, is telfens niet alleen verstaan te verklaaren, dat de voorschreeven' reparatien of vernieuwingen van de muuren der stads gragten, mitsgaders nodige voorzieningen van de zinkputten, met ultimo Juny des aanstaanden jaars 1772 zullen moeten weezen geabsolveerd en dat, by versuim, Schepenen zulks na dien tyd zullen laten verrigten voor reekening der eigenaars van de gemelde huysen en erven, naar mate het een ieder aangaat, maar ook hunne Eerwaardens daartoe by deezen zoo wel expresselyk te qualificeeren, als om van de onwilligen ter betahuge van het geene voor hunne rekening is aangemaakt, de invordering by executie te mogen doen, zonder onderscheid tusschen Comp^s dienaaren of anderen, nadien alle de eigenaars der huysen en erven langs de gragten binnen de stad, voor zoo verre het opgamelde betreft, by deezen subject gehouden worden aan de judicature van den gemelden geregte.

20 September. *Bepaling, dat de gepermitteerde kisten van repatriërende leden van de Hooge Regering, des verlangd, in de ruimen der retourschepen moesten geborgen worden.*

Deze concessie was eene wijziging van het 5de hoofdstuk, l. 9 en 10 van de instructie voor zeevarenden, vastgesteld op 10 October 1768.

^{20 September}
_{4 October}. *Uitschrijving van een algemeenen dank- en bededag.*

24 September. *Verhooging van tractement voor militairen, die zich lieten reëngageren.*

Op de representatie van de tot commissarissen by de verlossing van militairen en ambagtslieden genomineerde heeren raaden extra-ordinair, Fockens en Boele, dat veele van de gemeene militairen, die reeds de by het reglement op de bevordering der dienaaren bepaalde hoogste gagie winnen en hunne verlossing begeeren, nog wel te beweegen zouden zyn tot een nieuw engagement, indien deeze regeering kon goedvinden hun meerder gagie toe te voegen; is, in consideratie genomen zynde, hoe het tans, meer dan ooit, noodzaakelyk was om van de gemeene militairen, zoo veel mogelyk, in het land te houden en dat de Comp^e ook van de zulken, die hier reeds zo lang geweest en aan het klimaat gewoon waren, meer dienst te wagen had dan van nieuwelingen, die dikwyls in hunnen proeftyd omkomen, goedgevonden en verstaan de opgemelde heeren commissarissen by deezen te qualificeeren om de gemeene militairen, die reeds de by titul VI, § 17 van het voorschreeven reglement bepaalde hoogste gagie winnen en hun verband hebben uitgediend, tot een nieuw engagement voor drie jaaren te animeeren door verhooging hunner gagie tot f 16: — 's maands.

24 September. *Nadere voorschriften nopens den handel in Westersche lijnwaden.*

Bij nota betoogde de Gouverneur-Generaal, »op eene evidente »wyse, de verydelling van het heilzame oogmerk, dat deeze »Regeering gehad heeft met den handel in Westersche lywaden, »zonder eenige uitzonderinge, voor de Comp^e te reserveeren »en den aanbregk daarvan herwaarts aan particulieren te »interdicceeren”, welke nota de overige leden der Hooge Regering zoo zeer overtuigde, dat zij besloten:

- 1° ten handel, zo hier ter hoofdplaatse, als om de groote Oost, op Sumatra's Westkust en aan de Caab de Goede Hoop, mitsgaders tot de huishouding hier en elders, voor de

Compagnie eenlyk te reserveeren de volgende soorten van lywaten, naamelyk :

Chormandelsche :

guinees, gemeen gebleekt,
 » » ruw,
 » bruin, blaauw,
 salempoeris, bruin, blaauw,
 » gemeen gebleekt,
 parcallen, bruin, blaauw,
 » gebleekt,
 moeris, bruin, blaauw,
 » gebleekt,
 baftas, bruin, blaauw,
 » gebleekt,
 dongrys, gebleekt, en
 » ruw.

Bengaalsche :

guinees, gemeen gebleekt,
 gerrassen, gebleekt,
 salempoeris, gebleekt, en
 baftas en

alle soorten van Sourattesche linnen' en zyden' kleeden, zonder onderscheid.

Dog daarentegen de versending of overbreng herwaarts en invoer alhier van allerhande andere soorten van Chormandelsche, Bengaalsche, Madureesche en Mallabaarsche lywaten, mitsgaders Bengaalsche zyden' stoffen, aan alle dienaaren van de Compagnie (de zeevaardenden daar onder begreepen) en de Bataviasche burgers, maar geene anderen, voortaan te permitteeren en toe te laten, intrekkende voor zoo verre het daartegen gedaan verbod by advertissement van den $\frac{18}{24}$ December 1761 en $\frac{22}{25}$ November 1765, mits dat, tot recognitie voor deeze vergunninge, aan de Compagnie zullen moeten betaald worden door Comp^s dienaaren, daaronder ook haare zeevaardenden, twintig per cent van het waare inkoops kostende der Chormandelsche

en vyftien per cent van dat der andere lywaten en zyden^s stoffen; dog door de Bataviache burgers, wanneer deze dezelve met hunne eygene scheepen en vaartuigen aanvoeren of aanbrenge laten, tien per cent voor de Chormandelsche en agt per cent voor andere kleeden, aangezien de burgers, die scheepen of vaartuigen naar elders willen uitrusten, zoo veel bekostigen moeten, dat zy, wanneer hunne goederen met twintig en vyftien per cent bezwaard wierden, geen voordeel van de permissie tot den invoer derzelve hebben zouden en dus ook niet aangevoerd werden tot een project, dat, gelyk alle andere, in zyn beginsel kostbaar en veele inconvenienten onderhevig is; terwyl de pagter van de in- en uitgaande regten geen tol zal competeeren, nog mogen vorderen, by invoer van de lywaten, die, invoegen voorschreeven, van de West van Indien en van Malacca worden aangebragt;

- 2° de ministers op Ceilon, Chormandel, Bengalé, Mallabaar en Malacca te qualificeeren om alle de lywaten, die ter verzending herwaarts aangeboden of ten vervoer aangegeven worden, te accepteeren en met Comp^s scheepen en vaartuigen te laten transporteeren, indien zulks buiten praedjudicie der inlaading van Comp^s goederen geschieden kan, zonder dat de Comp^o in het minst zal instaan voor de risico van de zee, alzoo die voor hunne reekening zal blyven, een iegelyk in zoo verre het hem aangaat; voorts te gelasten om daarvan cognoscementen te laten opmaaken en door de schippers onderteekenen, mitsgaders dezelve onder andere 's Comp^s papieren herwaarts te zenden, nevens de factuuren van de goederen, die door de verzenders of overbrengers op de plaatsen, van waar de scheepen of vaartuigen vertrekken, aan de gouverneurs, directeurs, commandeurs of opperhoofden ter hand gesteld moeten worden, indiervoegen, dat zy, wanneer het gerequireerd wordt, den eed zullen kunnen doen, dat by dezelve de waare inkoops- en geene andere pryzen bekend staan;
- 3° de hoofdgebieders en opperhoofden op de comptoiren, daar

- de afscheep van zoodanige particuliere lywaaten geschiedt, niet alleen nog te gelasten om toe te zien, dat de patriasche en Indische eischen, is het niet in het geheel, ten minsten zoo na maar immers mogelyk, jaarlyks worden voldaan; en te vigileeren, dat uit deeze permissie tot eene vrye versending niet resulteere dat inconvenient, dat de wevers zig zoo verre in den dienst van particulieren inlaaten, dat de Compagnie daarby nadeel zoude komen te lyden, maar hun ook, by het contrarie, daarvoor responsabel te stellen;
- 4° omtrent het getal en de grootte der kisten, die de scheeps officieren, met lywaten of zyden' stoffen gevuld, voor zig zullen mogen medebrengen, de temporeele bepaling by de resolutie van den 28^{en} May 1771 permanent te maken voor het vervolg, met deze ampliatie alleen, dat die kisten zoo min met de toen, als met de nu nader voor de Comp^e gereserveerde sortementen van kleeden zullen mogen worden gevuld;
- 5° alle de kisten, kassen en pakken met lywaaten, op de gezegde wyze hier aangebragt, van boord der scheepen of mindere kieltjes te laten afhaken met Comp^s vaartuigen en bestellen in de Westzydsche pakhuysen, om 'er verder zoodanig mede gehandelt te worden, als omtrent de kisten van de gemelde scheeps officieren by de voorschreven' resolutie van den 28^{en} May gereguleerd is;
- 6° ten einde te beletten, dat de Compagnie door de haatzugt van eenige scheeps officieren en andere met een meerderen aanbrenge van lywaten, dan de cognoscementen en passen dicteeren, om langs den eenen of anderen clandestinen weg in te voeren, ontvreemd worde, wat haar regtmatig voor het gebruik van het schip en inkomend regt compeeteerd, de van de voorschreeven' plaatsen hier aankomende schepen en mindere vaartuigen van de Compagnie in presentie van twee expresse gecommitteerden, door den heer Directeur Generaal te benoemen, en die der burgers in tegenwoordigheid van twee boomwagters te doen ontladen; en dus lang ook op de eerstgemelde kisten te

plaatsen een sergeant, een corporaal en twaalf zoldaten en op die der burgers de voorschreve twee boomwagters, om behoorlyk de wagt te houden, dat buiten de presentie van de gemelde gecommiteerden en boomwagters niets ontscheept worde; mitsgaders telfens te verklaaren, dat, wanneer iemand der overheden van eenig schip of die 'er toe behoort, zoo ook anderen, zig daar aan mogten schuldig maken, zy niet alleen de agterhaald wordende lywaaten zullen verbeuren ten behoeven van den aanhaker, maar ook, Comp^e dienaaren zynde, gedeporteerd worden van ampt, qualiteit en gagie, voorts infaam verklaardes naar Nederland versonden, ook alle Europeesche burgers derwaarts en inlanders elders anders voor vyf en twintig jaaren verbannen;

- 7° allen particulieren, zoo wel als den officieren van de justitie, geen uitgezonderd, den sabandhaars en den pagter van de in- en uit-gaande regten de faculteit te geeven om alle de lywaten (kleine bestelpakjes ongereekend), die uit de van de West van Indie en Malacca komende Comp^e en particuliere scheepen en vaartuigen naar de wal gezonden en niet in de Westzydsche pakhuisen overgebragt worden, te mogen aanhaalen en, zonder forme van proces, voor zig houden, mits daarvan, ook van de sortementen derzelven, kennis geevende aan den heer Gouverneur Generaal; voorts te persisteeren by de bedreygingen, aan de gemelde officianten en den pagter gedaan by de dikwerf aangehaalde resolutie van den 28^{en} May;
- 8° uit hoofde van den opengestelden invoer alhier van Westersche linnen' en zyden' kleeden, ook aan een ieder permissie te verleenen om de sortementen, die hier tam mogen ingebragt worden, te vervoeren of versenden naar alle plaatsen, binnen of buyten Comp^e jurisdictie gelegen, onder betaaling van 4 per cent aan den pagter van de in- en uit-gaande regten;
- 9° deezen vryen in- en uitvoer van lywaaten te laten ingaan

met het begin van den jaare 1772 en daarvan, zoo wel als van de voorschreeven' bepaalingen, door publicatie en affixie van een biljet hier ter plaatze en affixie alleen van het zelve op de van hier vertrekkende scheepen en mindere vaartuigen naar Ceilon, Chormandel, Malacca, Bengale, Souratta en Mallabaar, ook op die plaatsen zelve in de Nederduitsche en 's lands taale, aan een iegelyk kennis te geeven, ter wegneming van alle ignorantien, die gepretendeerd zouden kunnen worden en om een ieder zig te doen wagten voor schaade;

- 10° ter meerder bevoordeling, en van de maatschappye, en van haare onderhoorigen, aan geene vreemde Europeers, gelyk ter sessie van den 19° July laastleden al gearresteerd is, nog ook aan iemand, buyten Comp^e jurisdictie gehoorende, te permitteeren den invoer alhier van eenige lywaten, in wat soorten dezelve ook bestaan mogen, nog ook van zyden' stoffen uit de West van Indien, maar te statuceren, dat zoodanige lywaten en stoffen, die, even als van Comp^e scheepen en vaartuigen, ter sluik hier mogten werden ingevoerd, door een iegelyk zullen mogen worden aangehaald en na zig genomen, mits aan den heer Gouverneur Generaal behoorlyk kennis daarvan geevende en zulks directelyk wegens deeze regering; ook dat men alles, wat uit zoodanige Comp^e of particuliere schepen, 't zy hier ter rheede, in de straat Sunda, Bantam, Cheribon en langs geheel Java mogte worden gebragt, buiten hunnen onderhebbenden bodem ten eersten zal doen confisqueeren, bekend te maken aan de heeren Engelsche en Fransche directeurs op Chormandel, in Bengale, Souratte, te Bombay, Mallabaar en Bancahoeloe.

Heeren XVII° lieten zich, blykens hunne missive van 18 October 1775, deze voorschriften, «hoe zeer daar over verscheide bedenkingen by ons zyn ontstaan, provisioneel »welgevallen».

29 October. *Voorschrift wapens eischen.*

Omtrend de voldoening der eischen, die van hier gedaan worden, noodig geoordeeld zynde eene permanente ordre te stellen op alle de buiten comptoiren in het gemeen, ter preventie van de ontydige en menigmaal tot schaafe van de maatschappye strekkende inzaameling en afsending van goederen op eisschen, die door de expiratie van het jaar, waar voor zulke goederen zyn gevorderd, voor vervallen moeten worden gehouden; zoo is, naar de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op alle de subalterne comptoiren by deeze te gelasten om, tot voldoening der eisschen, in het vervolg geene andere goederen, hoe ook genaamd, in te zamelen of aan te besteeden, als die by de eisschen voor het daarby gemelde jaar gevorderd worden, zonder op de voorgaande eenige de minste reflexie te slaan; en oversulks de goederen, die op de voorgaande eisschen ontbreeken of by den outlaugst van de jongste eisschen nog niet zyn ingekomen, geheel te excuseeren.

8 November. *Nadere voorschriften wapens de vrije vaart.*

Aangemerkt zynde, dat by de resolutie van den 16ten September 1745 en zelfs later of by die van den 25ten November 1748 (*) de vaart van de groote Oost over Java naar herwaarts wt verhoden, dog by de zedert ontworpen en met goedkeuring deezer regeeringe uitgegeeven' korte uittreksels van de ordres op de vrye vaart om de Oost en Noord, die den smalles handelaaren met hunne passen worden ter hand gesteld, eenlyk met opzicht tot de naviganten van Ambon, Banda, Ternaten en Timor genoteerd is, dat zy op hunne reize naar Batavia geene plaatsen onderwegen vermogten aan te doen, zonder zulk ook op die van Maccasser applicabel te maaken, zekerlyk omdat, de meeste hunner vaartuigen dermaaten uitgerust zynde, dat zy niet lange op zee kunnen blyven, indien men hun het aangieren van Java geheel wilde beletten, die vaart voor een groot gedeelte te niet zoude loopen, tot veel ongerief.

(*) In deze resolutie komt niets, ter zake dienende, voor.

van de Bataviasche ingezetenen; en dat dierhalven, zoo min de resident van Japara gehouden kan worden gepeceerd te hebben door de admissie van den burger, Simon Burggraaf, en vergunning aan denzelfen van den verkoop zyner slaaven, als den gouverneur van Maccasser, die hem een pas naar derwaarts verleend heeft; zoo is goedgevonden en verstaan voor het vervolg te statueeren, dat de particuliere vaartuigen, zoo van Amboina, Banda, Ternaten en Timor naar herwaarts, als van hier naar derwaarts vertrekkende, direct zullen moeten stevenen naar de plaatsen, waarheen hunne passen luiden, en zoo ook terug keeren naar de plaatsen, daar de passen genomen zyn, zonder onderwegen elders aan te leggen, uitgezondert de Ambonsche en Bandasche vaartuigen, die op hunne terugreize Java zullen mogen blyven aandoen om ryst van daar te vervoeren; dog dat integendeel de vaartuigen van de Maccasaarsche ingezetenen, met behoorlyke passen voorsien, op hunne reize, zoo wel naar, als terug van deeze hoofdplaatze, Java zullen mogen aanloopen en ook daar hunne geheele laading of een gedeelte van dezelve, naar hun goedvinden, van de hand zetten, onder deeze voorwaarde nochtans, dat zy niet alleen voor de slaaven, die zy hier aanvoeren, zullen moeten blyven betalen het gewoonlyk redemptie geld, nevens de twee ducats voor de sabandaars, volgens het 18de articul der conditien van de pagt der in- en uit-gaande regten, maar dat daar en boven nog van ieder van de vaartuigen, die Java hebben aangedaan, even als voor die direct hier aankomen, ten behoeve van de Compagnie of anderen zal moeten worden gecontribueerd, wat voor ankerasie, last- en los-geld is bepaald by de daarvan zynde reglementen.

En is voorts verstaan, dat extract van deese resolutie zoo wel naar de Oostersche gouvernementen, Timor en Java's Oostkust zal afgesonden, als aan de sabandaars alhier afgegeven worden, om te dienen tot hunne narigt en observantie.

² November. *Viering van den eersten verjaardag van de Erf-prinses van Oranje.*

Door den heer Gouverneur Generaal in omvraage gehragt

zynde, of men de ingezetenen deezer hoofdplaatze zoude toelaaten op den aannaderenden eersten verjaardag van de jong geboren Erfprincesse van Oranje en Nassau, dat weezen zal den 28^{en} deezer, hunne wooningen te illumineeren? zoo is, nadien het zyne Doorlugtigste Hoogheid, den heere Erfstadhouder van de republyk uit eene landsvaderlyke zorgte behaagt heeft, de ongelukkigtydsomstandigheden in aanmerking neemende, te verklaaren, dat de nalaating van alle kostbare vertooningen van vreugde in Nederland over den zegen, door den Allerhoogsten aan zyne Hoogheid en Hoogdesselfs huis beweezen, zoo wel op, als voor en na den dag des doops van de hoog gemelde Princesse, zyner Hoogheid aangenaam zoude weesen en het tegenwoordig saizoen hier ook geene illuminatiën permitteerd, goedgevonden en verstaan by een biljet aan de ingezetenen deezer plaats wel de vryheid te laten om den voorschreeven heugchelyken verjaardag van de jonge Erfprincesse te mogen viëren met publicque gastnalen en andere vreugde bedryven, naar een ieders staat en geleegenheid, tot betooning van hunne liefde en hoogagting voor het hoog Vorstelyke huis van Oranje en Nassau, maar ook telfens te advertteeren, dat op dien dag geene illuminatiën zullen mogen gedaan, nog eenigerhande vuurwerken op 's Heeren straaften en wegen afgestookten worden, tot vermyding van ongelukken.

22 November
10 December

Maatregelen tot verbetering van zee-kaarten.

Ten einde Comp^s kostbaare scheepen, in zoo verre het van de menschelyke voorsigtigheid dependeert, te behoeden voor diergelyke ongelukken, als het schip, Scholtenburg, op de Madreesche kust ondergaan heeft door op eene klippige droogte vast te zeilen, die gezegt wordt by Comp^s zeekaarten niet te weezen bekend gesteld, is, naar de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan de overheden van Comp^s scheepen en mindere vaartuigen, waarvan verre de meesten vry wat nalaatig zyn in het noteeren by haare journaalen van de haar voorkomende merkwaardige zaken

en daartoe derhalven wel behooren te worden opgewekt, by eene ordonnantie te gelasten om voortaan niet alleen by haare journaalen aan te teekenen alle de buiten gewoone voorvallen op haare reizen, inzonderheid de ontdekking van klippen, banken, droogten, enz., die by Comp^s zeekaarten in het geheel niet bekend gesteld zyn of met de aanwyzing by die kaarten niet overeenkomende bevonden worden, onder de nauwkeurigste en duidelykste beschryving teffens van derzelve gelegenheid en strekking volgens haare waarneeming of bevinding en al het geene zy wyders zullen oordeelen ten nutte van de scheepvaart te kunnen dienen, maar ook daarenboven van alle diergelyke ontdekkingen, wanneer die gedaan worden op haare reyse herwaarts, aan den heer Gouverneur Generaal, dog wanneer dezelve gedaan worden op de reize naar elders, aan den gouverneur, directeur, commandeur of opperhoofd van zoodanige plaatze, werwaarts zy gesonden zyn, ten eersten na haare komste over te geeven een schriftelyk berigt: en overzulks de respective ministers en bedienden op de onderhoorige buiten-comptoiren aan te schryven om die berigten van de scheeps-overheeden te vorderen en by d'allereerste occasie, zonder versuim, herwaarts te zenden.

Voorts nog den baas der kaartemaakers alhier in mandatis te geeven om, na eene behoorlyke examinatie der journaalen van de in het vervolg hier aankomende Comp^s scheepen en vaartuigen, wegens de daarin aangetekende ontdekkingen, zoo van differenten tusschen Comp^s zeekaarten en de bevindingen der overheden van die kiel, als van klippen, droogten, enz., welke by de gemelde kaarten niet bekend staan of andere speculative zaaken, van schriftelyk berigt te dienen aan deeze regeering, onder eene beknopte aanbaaling teffens van de omstandigheden, waarmede zoodanige ontdekkingen zyn verseld geweest, en zulks precis om de drie maanden eens, beginnende met primo December naastkomende.

Heeren XVII^{den} vonden, blykens hunne missive van 15 October 1775, deze maatregelen «allezints nuttig en heylsaem».

Op 14 November 1777 is uader bepaald, dat niet alleen de baas-kaartenmaker, maar ook »twee kundige schippers, door »den commandeur en opper-equipagiemeester te verkiezen¹²⁾, de journalen moesten nazien.

22 November. *Voorschrift nopens artillerie.*

Den heer Directeur Generaal vertoond hebbende, dat op verscheidene buiten comptoiren, inzonderheid om de West van Indie, ook gevonden wierden canons, mitsgaders rond en lang scherp, van geen het minste gebruik, dog dat zyn Edelheid de quantiteit daarvan niet bepaaldelyk kon opgeeven door gebrek van de nodige extensie by de jaarlykse memorien van de daar in voorraad zynde artillery goederen, met versoek, dat tegen de nuttelooze aanhouding van dezelve mogte worden ordre gesteld; zoo is, na deliberatie, goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op alle de onderhoorige buiten comptoiren niet alleen te gelasten om voortaan by de jaarlyksche memorien der restanten van metaalen¹⁾ en yzeren²⁾ canons, mitsgaders van het lang en rond scherp, distinct te noteeren, van wat calibre en utiliteit zy zyn, ten einde dan daar over zoodanig te worden gedisponeerd, als men ten meesten dienste van de Compagnie zal nodig oordeelen, maar ook om de wap-calibres van het een en ander herwaarts over te zenden.

22 November. *Voorschrift nopens in hospitaal overledes Compagnie's dienaren.*

Tot voorkoming van nadeelige abuysen is goedgevonden den hospitaals boekhouder te gelasten om in het vervolg jaarlyks, voor het sluiten zyner boeken, by een schriftelyk berigt aan den heer Directeur Generaal op te geeven de naamen van zoodanige personen, welke gedurende den loop dier boeken in het hospitaal overleeden of er dood ingebracht, dog, by ontstentenis der formeele reekeningen, onafgesloten gebleeven zyn, ten einde daarop zyn Edelheids ordres af te wagten.

Insgelyks is goedgevonden de soldybedienden te Samarang en Sourabaya, die sedert eenigen tyd het grootste getal der aldaar van diverse scheepen aan land en in het hospitaal verbleevene personen by de soldy boeken niet hebben ingenomen, maar eenlyk derzelve gemaakte schulden, tegen den styl van het soldy-boekhouden, per memorie of factuur herwaarts aangereekend, waardoor het vervaaren dier menschen by de soldy boeken niet kan nagegaan en, zoo wel hier, als in Nederland, groote abuysen gecommiteerd worden, te beveelen om voortaan de naamen van zoodanige manschappen by de soldy boeken in te neemen, haar te belasten en af te sluiten.

3 December. *Vernieuwing van het verbod tegen het opkomen van gequalificeerde dienaaren der Compagnie naar Batavia zonder vergunning.*

De Regering vond goed »den ministers en bedienden op de onderhoorige buiten comptoiren te recommandeeren de stipte observantie in het vervolg van de by het reglement op de bevordering der dienaaren van den 29^{en} September 1767 gestelde ordre om geene gequalificeerden van de commercie, tot onderkooplieden inclusive, nog officieren van de militie en arthillery, mitsgaders ingenieurs, herwaarts te laten overkomen buiten speciaal consent deezer regeeringe, ten zy er wettige redeenen voor weezen mogten, en dan nog met stilstand van gage”.

5 December. *Nadere voorschriften nopens den vrijen vaart en handel.*

Nader gesproken zynde over de by resolutie deezer tafel van den 19^{en} July en 24^{en} September laastleden beraamde schikkingen om met de openstelling van den lywaathandel voor Comp^s onderhoorigen het weezenlyk belang van de Compagnie zelve te bevorderen, is, zoo tot de mogelykste weering

ten dien einde van de listige practiquen, die het vrugbaar breyn der smokkelzughtigen zouden kunnen uitdenken en in het werk stellen om de goede intentie deezzer regeeringe te wederstreeven, als tot beletting teffens, dat Bancaboeloe door Comp^s onderhoorigen voorsien worde met die benodigtheeden, welke men aan de van daar komende of naar derwaarts vertrekkende Engelschen weigert, goedgevonden en verstaan de voorgemelde schikkingen in deezzer voegen te altereeren of te amplieeren:

dat de Bataviasche ingezetenen Souratte niet zullen mogen bevaaren;

dat scheepen en vaartuigen van de ingezetenen om de West van Indie, zoo min op Sumatra's Westkust, als op Batavia of elders anders op het eiland groot Java, ten zy voor Comp^s reekening bevragt en herwaarts gezonden, zullen mogen komen, op verbeurte der lading van zoodanige kielen, ten behoeven van de Compagnie;

dat geen Comp^s dienaar of ander ingezeten op of omstreeks Malacca, nog iemand, die daar handel drijft, 't zy met Comp^s of met particuliere scheepen en vaartuigen, naar deeze hoofdplaats, dan wel naar Java, Cheribon en Bantam zal mogen zenden of vervoeren eenige Westersche lywaten en zyden' stoffen, hoe ook genaamd, op poene van confiscatie der geheele lading van het particulier vaartuig, waarmede dezelve overkomen, en van de goederen alleen, die met Comp^s schepen en vaartuigen worden aangebragt, buiten de gepermitteerde kisten der overheeden van zoodanige bodems; maar dat het in tegendeel den Bataviaschen Christen' burgers alleen zal weezen toegelaten met hunne vaartuigen van Malacca af te haalen, hier in te voeren en te verkoopen alle gepermitteerde soorten van Westersche linnen' en zyden' kleeden, onder betaaling van zoodanige recognitie als by de gemelde resolutie van den 24^{en} September is vastgest. l. en observantie van de verdere daarby gemaakte limitatien

dat de by die resolutie aan een ieder gegevene permi e om de lywaten en zyden' stoffen, welke uit de van de V t van Indie en van Malacca komende Comp^s en particulie e

scheepen en vaartuigen niet naar de Westzydsche pakhuisen overgebracht worden, te mogen aanhalen en, zonder forme van proces, voor zig houden, maar alleen van applicatie zal weezen op zoodanige kleeden, waarvan de invoer is toegelaten; dog dat omtrend de overige of de aan de Compagnie gereserveerde soorten stand zullen grypen de bevoorens tegen derzelve aanbrenge gestatueerde poenaliteiten;

en dat eindelyk Bancahoeloe uitgezonderd zal weezen van de plaatsen, werwaarts vervoerd zullen mogen worden de linnen' en zyden' kleeden, die op eene geoorloofde wyze hier zyn ingevoerd.

By deeze geleegenheid is ook, uit aanmerking van alle de by de meergemelde resolutie van den 24^{en} September en tans nader gearresteerde precautien tegen den sluikhandel in het Westersche geweeft, naar de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan Comp^s en particuliere scheepen en vaartuigen, die van Ceilon, Chormandel, Bengale, Mallabaar en Malacca komen, even als by resolutie van den 29^{en} July deezes jaars met opzigt tot de Sourattesche scheepen besloten is, met het begin des jaars 1772 te excuseeren van de by resolutie van den 26^{en} Juny 1767 geordonneerde visitatie door gecommiteerden uit den Raad van justitie deezes casteels met den water fiscaal.

20 December. *Toekenning aan de waagmeesters van een halven stuiver per pikol van alle te Batavia ingevoerde pond-goederen.*

Buiten gage, kostgeld en het ordinair rantzoen, de translateurs in de Javaansche en Maleitsche taale alhier geen ander inkomen hebbende, dan het geene de waag hun als waagmeesters geeft, en het zelve zoo gering zynde, dat zy daarvan nauwlyks bekostigen kunnen de meer dan gemeene kleederen, waarmede zy voor den dag moeten komen by de komst en receptie van inlandsche grooten en gezanten; zoo is, op hunne instantie, tot verbetering van hunnen soberen staat buiten laste van

de Compagnie en tot verwekking teffens van lust in Europeesche jongelingen om zig tot den voorschreven dienst, waarvan anders in het gemeen eene groote afkeerigheid by dezelve bespeurdt wordt, bequaam te maken, op de dierwegens van wegen den heer Gouverneur Generaal gedaane propositie, by meerderheid van stemmen goedgevonden en verstaan by deezen te statueeren, dat voortaan van alle pond goederen, die van buiten worden ingevoerd, schoon niet ter waage komen, en alle andere, die ter waage gebragt worden, door den verkooper of kooper, zoo als zy dat met elkanderen verdragen zullen, dog van de pond goederen, die door de Compagnie worden ingekogt of aan dezelve geleeverd, indien niet vry verklaard van de betaaling van het waaggeld, door den verkooper of leverancier aan de waagmeesters zal moeten voldaan worden een halve stuiver voor het picol van 125 R .

20 December. *Voorschrift voor herbergiers te Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan, tot ampliatio der ordres op het houden van herbergen en kroegen in en buiten deese stad te statueeren, dat de herbergiers respectie allen en een iegelyk in hunne herbergen zullen moeten admitteeren, die geneegen zyn zig daarin te begeeven, dog dat aan de herbergiers in de herbergen:

- op Ankee,
- agter Heemraaden-tuin,
- in de Vergulde Star,
- » » Zeeven Provincien, en
- op de Oesterbank,

zal vry staan die geen en af te wysen, welkers admittie zy vermeenen mogten te zullen strekken tot praejudicie van huer neeringe.

20 December. *Vernieuwing van de plakaten tegen de
maken en verkoopen van vuurwerk, enz.*

24 December. *Afschaffing van uitgaande regten op linnen en zijden manufacturen, alsmede van het verbod tegen den uitvoer van ongemunt goud.*

Op de communicatie van den heer Gouverneur Generaal, dat eenige, dogh wel de voornaamste lywaat-handelaars zig by zyn' Edelheid hebben geadresseerd met een verzoek, dat de volgens resolutie deezer tafel van den 24^{en} September laastleden by het placcaat van den 5^{en} hujus bepaalde tol van 4 perc^{to} op den uitvoer van lywaten mogte worden gederogeed, dewyl ze vermeenden, dat de betaaling van dien den uitvoer en, by consequence, ook het debit van lywaaten zeer zoude hinderen, is, naar zyn' Edelheids voorstel, goedgevonden en verstaan de voorschreevene bepaling by deezen weder in te trekken en aan de gemeente daarvan by een biljet kennis te geeven.

By deeze geleegenheid is ook, tot begunstiging van den gepermitteerden handel in lywaten en vermits de Compagnie tans niet om ongemunt goud verlegen is, naar de propositie van welgemelde zyn' Edelheid, goedgevonden en verstaan, met opheffing van het volgens resolutie van den 24^{en} May 1763 en 12^{en} Maart 1764 gedaan verbod daartegen, weder aan een ieder toe te laten den uitvoer van dat mineraal op den voorigen voet of onder de vastgestelde betaaling aan het post-comptoir van een quart per cent, wanneer het naar Java's Oostkust, en van een half per cent, wanneer het naar andere plaatsen vervoerd word met Comp^s scheepen, mits dat het post-comptoir dan ook voor dies behoorlyke bestelling caveere naar de ordonnantie voor het zelve sub dato 26 Augustus 1746.

24 December. *Verpachting van de generale en gemeene inkomsten van het koningrijk Jakatra voor het jaar 1772.*

De veranderingen in de pacht-voorwaarden waren ditmaal de volgende:

1. Ten aanzien van de pagt der in- en uitgaande regten: dat aan geene andere van de vreemde Europeërs, als de

Manilhasche en Macaosche handelaren, in het vervolg zal worden toegestaan de invoer of verkoop alhier van eenige goederen, hoe ook genaamt, snuisteryen zelfs niet uitgesloten, nog ook de overschepping daar van op de reede uit den eenen in den anderen bodem, maar wel (behalven aan die van Bancahoeleë komen of de wil derwaarts hebben) de inkoop voor contant en vervoer van suiker, arak en andere articulen van negotie, waar in de Compagnie niet handelt;

dat inzonderheid ook aan geene vreemde Europeërs, nog iemand, buiten Comp^s jurisdictie woonagtig, en zelfs aan niemand, die op Malacca of daar omstreeks gezeten of handel dryvende is, zal worden toegelaten de invoer of afscheep alhier, in de straat Sunda, op Bantam, Cheribon en Java's Oostkust van eenige soorten van lywaaten en zyden stoffen, om de West van Indie gefabriceerd;

dat daarentegen den handel in het Westersche geweeff, met uitzondering van eenigen derzelven voór de Compagnie, namelyk:

Chormandelsche lywaaten :

guinees, gemeen gebleekt,
 » » ruw,
 » bruin, blaauw,
 salempoeris, bruin, blaauw,
 » gemeen gebleekt,
 parcallen, bruin, blaauw,
 » gebleekt,
 moeris, bruin, blaauw,
 » gebleekt
 baftas, bruin, blaauw,
 » gebleekt,
 dongrys, gebleekt, en
 » ruw.

Bengaalsche lywaaten :

guinees, gemeen gebleekt,
 gerrassen, gebleekt,
 salempoeris, gebleekt, en
 baftas,

en ook alle soorten van Souratsche linnen en zyden kleeden, zonder onderscheid, met het begin des aanstaanden jaars 1772 weder opengezet zynde voor alle Comp^s dienaren, buiten die van Souratte en Malacca, en voor de Bataviasche ingezetenen, dienvolgende door of voor dezelve met schepen en mindere vaartuigen van de Compagnie of van de evengemelde ingezetenen van Ceilon, Chormandel, Bengale en Mallabaar hier zullen mogen ingevoerd, dog van boord der gemelde kielen met Comp^s losvaartuigen moeten afgehaald en naar de Westzydsche pakhuizen overgebracht worden alle lywaaten en zyden stoffen, die niet zyn van de voorschreven, aan de Compagnie gereserveerde sortementen om, na betaling van zekere bepaalde recognitie aan de Compagnie, door de eigenaars naar zig genomen, verkogt, verzonden of uitgevoerd te worden buiten bemoeienisse van den pagter der inkomende- en uitgaande regten, die daar voor ook geen tol zal mogen heffen; gelyk mede het aanbrengen van alle zulke lywaten en zyden stoffen van Malacca herwaarts op den evenbepaalden voet gepermitteerd is eenlyk aan de officieren der van daar komende Comp^s schepen en vaartuigen in de hun toegelegde kisten en aan de Bataviasche Christen' burgers met hunne vaartuigen, zonder dat zulks aan iemand anders zal weezen toegelaten;

dat de pagter, zo wel als anderen, de magt zal hebben om alle kisten, kassen en pakken met lywaten en zyden stoffen (buiten de voorschreven, aan de Compagnie gereserveerde sortementen, waar omtrent de voorige ordres en poenaliteiten zullen blyven stand grypen), die uit de van Ceilon, Chormandel, Bengale en Malacca komende schepen en mindere vaartuigen van de Compagnie of van de Bataviasche ingezetenen anders als op de gezegde wyze ontlost worden, zoo ook de Westersche lywaaten en zyden stoffen, die uit schepen en vaartuigen van vreemde natien of van de Malaccasche ingezetenen dan van anderen naar de wal worden gezonden, aan te slaan en voor zig te houden, mits van de quantiteit en soorten daarvan kennis gevende aan den heer Gouverneur Generaal; dat de pagter integendeel, den doortogt van die goederen

gedoogende, 't zy dat hy er iets voor genoten hebbe a niet, voor vyf en twintig jaaren naar elders gebannen zal worden:

en eindelyk, dat voortaan de vaartuigen van de ingezetenen te Macasser, die met behoorlyke passen voorzien zyn, zo wel op hunne reize naar deeze hoofdplaats, als by retour, Java's Oostkust zullen mogen aanlopen en ook daar hunne lading van de hand zetten, 't zy in het geheel of ten deele, zonder aan den pagter alhier eenigen tol daar voor of voor de aldaar verkogte slaven te betalen, maar dat hy daarentegen dien eenlyk zal blyven heffen van de goederen en slaven, die zy hier aanvoeren.

2. Ten aanzien van de pagt van het kerven der Chineesche tabak:

dat van het begin des aanstaanden jaars 1772 af geene andere gekurven Chineesche tabak hier zal mogen worden ingevoerd, nog ook langs Java, te Bantam en Cheribon, als die met de jonken direct uit China herwaarts aangebragt en van hier, na dat vertold zal weezen, weder naar Java, Bantam en Cheribon vervoerd wordt, overzulk alle de gekurven Chineesche tabak, 't zy van Macassar (daar dezelve met de gepermitteerde jonk uit China wel zal mogen aangebragt en verkogt worden), 't zy van Johor, Malacca, Banjermassing of elders anders tegen dit interdict hier of langs Java, te Bantam en Cheribon aangevoerd, confiscabel zal weezen ten behoeve van den aanhaaler.

3. Ten aanzien van de pagt der herbergen binnen en buiten de stad:

dat de herbergiers respectie allen en een iegelyk in hunne herbergen zullen moeten admitteren, die genegen mogten zyn zig daar in te begeven, dog dat aan de herbergiers op Anke en in de herbergen agter Heemraden-tuin, de Vergulde Star, de Zeven Provinciën en de Oesterbank zal vry staan die genen af te wyzen, welkers admissee dezelve vermeer mogten te zullen strekken tot prejudicie van hunne nerit

4. Ten aanzien van de pagt van de waag:

dat van alle pondgoederen, die van buiten worden ingevoer schoon niet ter waage komen, en alle andere, die ter waag

gebragt worden, door den verkoper of koper, volgens hun onderling accoord, dog van de pondgoederen, die door de Compagnie worden ingekogt of aan dezelve geleverd, indien niet vry verklaard van de betaling van het waag-geld, door den verkoper of leverancier aan de waagmeester zal moeten voldaan worden een halve stuiver van het picol van 125 ponden

31 December. *Korte uittreksels uit de orders op de vrije vaart om de Oost, Noord en West.*

De wijzigingen in de extracten, medegedeeld op bladz. 611—615, zijn de volgende:

Vaart om de Oost en Noord.

Art. 3, *f*. Hierachter is gevoegd de penale sanctie, vroeger vermeld achter *g*.

Art. 3, *g*. In plaats van de bovenbedoelde strafbedreiging is gekomen: »mitsgaders naar Batavia (behalven alleen door de Bataviasche Christen' burgers), op verbeurte van het vaartuig, waar mede die goederen overkomen».

Art. 3, *k* is vervallen.

Art. 4 luidt: »alle handel in Surattische linnen' en zyden' kleeden, mitsgaders in de volgende soorten van Westersche lywaaten, naamelyk:

Bengaalsch guinees, gemeen, gebleekt,

» gerrassen, gebleekt,

» salempoeris, gebleekt, en

» baftas.

Chormandelsch guinees, gemeen, gebleekt,

» » » ruw,

» » bruin, blaauw,

» salempoeris bruin, blaauw,

» » gemeen, gebleekt,

» parcallen, bruin, blaauw,

» » gebleekt,

Chormandelsch	moeris, bruin, blaauw,
»	» gebleekt,
»	baftas, bruin, blaauw,
»	» gebleekt,
»	dongrys, gebleekt, en
»	» ruw,

ten zy van de Compagnie ingekogt, is geheel verboden en ook, buiten eenige voorwaarden of volstrekt, de vervoer van het volgende geweeft door particulieren van deeze hoofdplaats naar de vier Oostersche gouvernementen en Timor, naamelyk:

Bengaalsch	gemeen of grof guinees,
»	» » » gerras,
»	» » » salempoeris, en
»	» » » baftas,

Chormandelsch	gemeen of grof guinees,
»	» » » salempoeris,
»	» » » parcallen, en
»	» » » dongrys,

het een en ander op poene van confiscatie en verbeurte van het viervoudig bedraagen daarenboven”.

Art. 8 luidt: »op Malacca mogen van de West van Indie alle vaartuigen geadmitteerd worden, dog zy mogen, onderhoorigen van de Compagnie of anderen particulieren om de West van Indie toebehoorende, niet van Malacca naar Batavia komen, nog elders op het eiland groot Java, of de laading van zoodanige vaartuigen zal voor de Compagnie geconfisqueerd worden; terwyl voorts van de West van Indie niet naar Siac mag gestevend worden als met vaartuigen, aan bekende burgers van Malacca toebehoorende, die daar eerst tol betaald hebben”.

Art. 21 luidt: »van Amboina, Banda, Ternaten en Timor naar Batavia vertrekkende of van hier naar derwaarts retourneerende, vermag niemand eenige plaats onderwegen aan te doen, nitgezonderd de Ambonsche en Bendasche vaartuigen, die op hunne terugreize Java zullen mogen aanloopen; waar-

entegen Macassersche vaartuigen, zoo wel op hunne reize naar herwaarts, als by retour, Java zullen mogen aanloopen. Burgers van Amboina, enz”.

Vaart om de West (1).

Art. 3, *g* vervalt, even als de art. 4—7, welke vervangen zijn door de volgende:

Art. 4. De vaart en handel naar en van de West van Indie, Souratte uitgezonderd, is alleen aan de burgers van Batavia gepermitteerd, ook de invoer alhier, door hun of met hunne vaartuigen, van alle soorten van Chormandelsche, Bengaalsche, Maduresche en Mallabaarsche lywaaten, mitsgaders Bengaalsche zyden' stoffen, dog niet van eenige Sourattische linnen of zyden' kleeden, nog de volgende sortementen van Westersche lywaaten, naamelyk:

Bengaalsch guinees, gemeen, gebleekt,

- » gerrassen, gebleekt,
- » salempoeris, gebleekt, en
- » baftas,

Chormandelsch guinees, gemeen, gebleekt,

- » » » ruw,
- » » bruin, blaauw,
- » salempoeris, bruin, blaauw,
- » » gemeen, gebleekt,
- » parcallen, bruin, blaauw,
- » » gebleekt,
- » moeris, bruin, blaauw,
- » » gebleekt,
- » baftas, bruin, blaauw,
- » » gebleekt,
- » dongrys, gebleekt, en
- » » ruw,

die aan de Compagnie gereserveerd blyven en overzulks by

(1) Zie bladz. 266 en 267.

aanbreng door particulieren, wie zy ook zyn, confiscabel zullen weezen, met verbeurte teffens van derzelve viervoudige waarde; zullende de kisten, kassen en pakken met lywaaten en zyden' stoffen, die in gevolge van de voorgemelde vergunninge met de vaartuigen van de Bataviasche ingezetenen hier worden aangevoerd, niet alleen by de passen distinct bekend moeten staan, maar ook door Compagnies losvaartuigen naar de Westzydsche pakhuizen getransporteerd worden, om van daar door de eigenaars te worden afgehaald, na betaling aan de Compagnie van de bepaalde recognitie van tien per cent voor de Chormandelsche en agt per cent voor de andere lywaaten en zyden' stoffen, op poene van, by het contrarie of by aanbrenge van meerder linnen' en zyden' kleeden, dan de passen dicteeren, en ontscheeping op eenige andere als de voorschreven' wyze, dezelve te zullen verbeuren ten behoeven van den aanhaaler; en dat de schuldigen, indien het Europeesche burgers zyn, naar Nederland verzonden, dog, inlanders zynde, elders anders verbannen zullen worden voor den tyd van vyf en twintig jaaren.

Art. 5. Ook blyft, op poene van één duyzend ryksdaalders boete, verboden de overvoer met de gemelde vaartuigen van eenige vreemde Europeërs of inlandsche passagiers naar Batavia.

Art. 6. Niemand van de ingezetenen om de West van Indie mag met zyn schip of vaartuig, ten zy voor Compagnies rekening bevragt en herwaarts gezonden, ooit op Batavia of elders anders op het eiland groot Java, nog op Sumatra's Westkust komen, op verbeurte der lading van zoodanigen kiel, ten behoeven van de Compagnie; maar is hun daarentegen de vryheid gegeven om, gelyk op de etablissementen van vreemde natien om de West van Indie, ook van het eerste Compagnies comptoir ginder op het ander, mitsgaders op Malacca ten handel te vaaren. Terwyl van de West van Indie niet naar Siac mag gestevend worden als met vaartuige aan bekende burgers van Malacca toebehoorende, die daar een tol betaald hebben.

1772.

14 Januarij. *Toelichting tot het reglement voor het gepri-
vilegeerde stads-logement te Batavia.*

Aangemerkt zynde, dat, ofschoon in het 12de articul der conditien voor het stads-logement gesproken word van koopmanschappen, waar mede vreemdelingen in dat logement intrekken, de opnoeming egter van suiker en arak onder die koopmanschappen genoeg te kennen geeft de intentie van dat articul geweest te zyn den castelyn pakhuis-huur te doen betaalen, zoo wel van de goederen, die door vreemdelingen uitgevoerd, als van die door hun hier aangebragt wierden, nademaal suiker en arak immers koopmanschappen zyn, die door de vreemdelingen wel uit-, maar nimmer hier ingevoerd worden; en dat men dierhalven ook den castelyn van het gemelde stads-logement behoort te laten genieten een voordeel, hetwelk hem onder anderen by de eerste opregting zelfs van dat huis is toegelegd tot vergoeding van zyne moeite en kosten, te meer nog, dewyl het tegenwoordig verbod op den invoer alhier of overscheeping ter reede van goederen, die de vreemdelingen anders plagten aan te brengen, hem een groot deel zyner inkomsten zal doen missen; zoo is goedgevonden en verstaan, tot interpretatie van het meergemelde 12de articul der conditien voor het stads-logement sub dato 28 May 1765, by deezen te verklaaren, dat voor suiker en arrak, welke met andere goederen van die natuur onder de groote fusten begreepen zyn, by uitvoer van hier door de vreemdelingen (uitgezondert de Manilhasche en Macaosche traffiquanten) aan den castelein van het stads-logement moet worden betaald de by dat articul bepaalde pakhuisuur van *een per cent*; en overzulks den sabandhaar der hristenen te gelasten om den gemelden castelein daar omtrent 'eeds behulpzaam te weezen.

Eene officiële, Engelsche vertaling dezer toelichting, alsmede

van de wijziging, vastgesteld op 23 Maart 1770, voorafgegaan door een »extract of the conditions for the priviledged townshinn at Batavia, appointed at the Council of India, May 28th 1765”, heeft den 31ste Augustus 1772 het licht gezien.

17 Januarij. *Verbod tegen den verkoop van slavinnen na het overlijden harer Christen lijfheeren, bij welke slavinnen die lijfheeren kinderen hadden verwekt.*

By gelegenheid van de dispositie op het nieuw zamenstel der Bataviasche statuten onder anderen geconfirméerd zynde een oude wet, die inhield, dat geene slavinnen van vrye onchristenen, waar by zy kinderen hadden verwekt, mogten worden verkogt, wanneer hunne boedels niet ten agteren waren, blykens resolutie van den 20^{en} Maart 1766, zonder teffens iets diergelijks vast te stellen met opzigt tot slavinnen, die by haare Christen lyfheeren kinderen hebben gekregen; zoo is thans by meerderheyd van stemmen goedgevonden en verstaan, tot ampliatie van de by de gemelde resolutie gearresteerde en by biljet van den 20^{en} July 1766 geëmancipeerde interdictie tegen den verkoop van kinderen, door Christenen bij hunne slavinnen geprocreeerd, voor het vervolg te statueeren, dat ook de moeders van zoodanige kinderen of de slavinnen, waar by dezelve zyn geteeld, na het overlyden harer lyfheeren, 't zy hunne boedels solvent zyn of niet, niet zullen mogen verkogt, maar door hunne testamentaire executeuren of de curateuren hunner boedels zullen moeten worden geëmancipeerd; mitsgaders dienvolgende den respectieve collegien van justitie, Weesmeesteren, curateuren en sequesters, zoo hier, als op de onderhoorige buiten-comptoiren, daar van by extract deezes kennis te geeven en de observantie aan te beveelen.

7 Februarij. *Instructie voor den Binnen-regent het Chinesche hospitaal te Batavia.*

Art. 1. De binnen-regent zal gehouden zyn aan ieder zie

in het hospitaal komende, een behoorlyke slaap plaats aan te wyzen.

Art. 2. Hy zal aan ieder zieken Chinees vyf maal ter weeke dagelyks een quart pond versch spek en twee maal versche visch, met genoegsaame groente, zoo mede aan ieder Machometaan dagelyks versche visch met groente tot spyze verstrekken, de krankzinnigen niet uytgezonderd, met zoo veel ryst, als zy nuttigen kunnen.

Art. 3. Tegens de maanden February en Augustus zal de binnen-regent een lyste van de zieken, die gekleed behooren te worden, hebben op te maaken en dezelve ter vergaderinge van Boedelmeesteren over te geven, welke lyst door gecommiteerde leden g'examineerd en de kleding der daar in benoemde zieken noodig bevonden, mitsgaders daar van aan gemelde Boedelmeesteren rapport gedaan zynde, zal de verstrekking ten overstaan van de gemelde gecommiteerden worden gedaan, te weten: aan ieder zieken man een kleedje, een broek, een kussen en een matje en aan ieder zieke vrouw een kleedje, een baadje, een kussen en een matje, zoo meede aan de krankzinnige mans ten minsten een broek en aan de vrouwen een kleedje, om hunne schaamte te kunnen bedekken.

Art. 4. Dewyl de zieken by het inkomen in het hospitaal gewoonlyk hunne klederen, kussens en matjes medebrengen, zal daar van gene verstrekking worden gedaan dan aan de zulken, die daar van ten eenemaal ontbloot zyn, en waar van aan de gecommiteerde leden ter maand aanwyzing zal moeten worden gedaan door den binnen-regent.

Art. 5. De binnen-regent zal by het uitgeven der spyze, 's morgens en 's avonds, tegenwoordig moeten zyn, om toezigt te hebben, dat dezelve wel toebereid zy en ieder zieke zyne portie behoorlyk ontvange, voor al de ongelukkige zinnenlozen.

Art. 6. Ook zal de binnen-regent verpligt syn al, het geene de zieken by dit reglement van spyze en kleding is gelegd, aan dezelve uit te reiken, zonder hun op eenigernde wyze daar in te verkorten; dog zig daar aan vergrypende,

zal hy ondergaan zodanige correctie, als deeze regeering dierwegens zal goedvinden hem op te leggen.

Art. 7. Regtmaatige redenen van klagten over den binnen-regent voortgebracht wordende, zullen dezelve door Boedelmeesteren voorgedragen worden aan deeze regeering, ter obtienue daar omtrent van derzelve goedvinden.

Art. 8. De zieken, in het hospitaal leggende, zullen zig te vreden moeten houden met het gene hun aan spyze en kleeding is toegelegd naar de bepaaling by dit reglement.

Art. 9. Ook zullen dezelve niet vermogen 's nagts uit het hospitaal absent te blyven, op poene van daar niet weder ingelaten te worden.

Art. 10. De binnen-regent zal behoorlyk moeten zorgen, dat de besmettelijke zieken in een apart vertrek worden geplaatst, op dat de anderen daar door niet besmet raaken.

Art. 11. Vermits ook Chineesche en Mahometaansche vrouwen zig ter alimentatie in dat godshuis bevinden, zal de toegang van Chineesche en Mahometaansche mannen tot dezelve belet worden.

Art. 12. Het uitloopen en zwerven der zieken uit het hospitaal langs straat, inzonderheid van die der Chineesche natie, zal de binnen-regent naar mogelykheid beletten, op dat de Chineesche inwooners alhier door het bedelen deezer zieken niet lastig gevallen worden.

Art. 13. Ten dien einde zal hy een der zes slaven, tot gebruik van het hospitaal geschikt, aan de voordeure, zoo ras die 's morgens geopend, tot des avonds na zes uren, wanneer deselve gesloten word, hebben te plaatzen, om aldaar wagt te houden, dat geen der zieken zonder deszelfs permissie uitgaat.

Art. 14. Het speelen en dobbelen in een godshuis geenzins passende, word de binnen-regent wel expresselyk gelast daar tegens te waaken.

Art. 15. Ter voorkoming van onheilen, die ordinair uit speelen en dobbelen ontstaan, als: twisten, krakeelen en vegt zal de binnen-regent dagelyks diverse reizen, dog op gegezette uren, de ronde in het hospitaal doen, om de geen

die op het spelen en dobbelen betrapt worden, van malkanderen te verjaagen.

Art. 16. By het verband der patienten moet de binnen-regent precies twee maal ieder week tegenswoordig zyn, mitsgaders de ronde doen by alle zieken en zinneloozen, om zelfs te kunnen zien, dat hun het benoodigde toegereikt en zoo veel soulaas, als mogelyk is, toegebracht worde.

Art. 17. En, dewyl door den capitein der Chineesche natie alhier, als ook door de officieren der justitie, somwylen onchristenen in het hospitaal gezonden worden, die inderdaad niet besmettelyk of anderzins ziekelyk zyn, maar door luiheid ziekte voorwenden, zal de binnen-regent, door het assisteeren by het verband en de ronde by de zieken te doen, daar op attent moeten weezen en, zulks zoo bevindende, daar van ten eersten aan de vergadering kennis geeven.

Art. 18. Alle voor de gezondheid schaadelyke dingen, als: toegemaakte amfoen, surydranken en diergelyke, moet de binnen-regent beletten, dat in het hospitaal gebragt of verkogt worden.

Art. 19. De binnen-regent zal ordre stellen, dat de voorschreven slaven het hospitaal en de plaatsen, daar de zieken leggen, 's daags twee maal veegen en eens ter weeke schrobben, vooral de hokken van de krankzinnigen.

Art. 20. Deeze slaven moeten onder anderen door hem daar toe gehouden worden, dat zy zodanige zieken de nodige handreikinge doen, die niet in staat syn zig zelfs te kunnen helpen; ook zal hy zorge draagen moeten, dat derzelve vertrekken zuiver en rein gehouden en de gemakbalies van alle de zieken des avonds weggedragen en schoon gemaakt worden.

Art. 21. Dewyl de meergemelde lyfeigenen alleen ten dienste van het hospitaal en de zieken geschikt zyn, zal de binnen-regent dezelve geenzints tot zyn particulier gebruik mogen neemen of tot eenig werk, hoe genaamd, buiten het schoon houden van het hospitaal, emplooeieren.

Art. 22. By aldien de een of ander zieke den binnen-regent smaadelyk bejgent, zal hy daar over zyne klagten doen by den

president van Boedelmeesteren, wanneer, naar omstandigheid van zaaken, zoodanige zieke te water en ryst voor eenige dagen in het blok van het hospitaal opgesloten of uit het hospitaal gedimoveerd zal worden.

Art. 23. Den binnen-regent zal het geenzints vry staan op privé autoriteit eenige straffen over misdryven aan de zieken te oeffenen; maar, deselve voorvallende, zal hy daar van moeten kennis geeven aan den president, om daar op vergadering geconvoceerd en het nodige beraamd te worden.

Art. 24. De binnen-regent zal niet vermogen 's nagts, veel min geheele dagen, uit het hospitaal absent te blyven, zonder speciale permissie van den president van Boedelmeesteren, op een boete van vyf en twintig ryksdaalders, te verbeuren ten profyete van het gemelde godshuis elke reize, om in gevalle van brand (dat God verhoede) of anderzins by de hand te zyn tot redding van de zieken en het gene hem verder toevertrouwd is.

Art. 25. By het einde van ieder maand zal hy verplicht zyn eene notitie op te stellen van de herstelde zieken, zoo mede van de zulken, die door luiheid, onder voorwending van ziekte, zig in het hospitaal onthouden en waar van het zelve kan ontlast worden, welke notitie door hem en den chirurgyn, die in die maand het verband by de zieken waarneemt, getekend, aan Boedelmeesteren gepresenteerd en derzelve dispositie daar over afgewagt zal moeten worden.

Art. 26. Den binnen-regent, wien ter assistentie wel een Chineesch mandadoor toegevoegd is om in de Chineesche taale naukeurige aantekening te houden van alle inkomende en uitgaande zieken, mitsgaders van die in het hospitaal overlyden, dog niet met intentie, dat de binnen-regent zig weinig der zieken bekreune en het maar op den gemelden mandadoor alleen laate aankomen, word wel ernstelyk gelast al, het ge hem hier in met betrekking tot de zieken voorgeschr is, zelf waar te neemen.

Art. 27. De binnen-regent zal in dat godshuis niet inneemen zieke Chineesen zonder een briefje, door d

president van Boedelmeesteren en den capitein van hunne natie getekend, of zieke Mahometanen zonder een briefje, door den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander en den inlandschen capitein van de campong, waar deeze Mahometaan zyn domicilium heeft gehouden, getekend.

Art. 28. Wanneer Boedelmeesteren vergaderen, zal de binnen-regent ter vergadering rapport moeten doen van den toestand van het hospitaal en wat er verders omtrend de zieken voorgevallen mogte zyn.

Art. 29. En op dat het geene hier in vervat is, door den binnen-regent nauwkeurig worde geobserveerd, zullen gecommiteerde Boedelmeesteren (waar onder altyd een der Chineesche leden zyn sal) ten minsten eenmaal, den laasten dag van ieder maand, by de zieken in het hospitaal zig moeten informeeren, of dezelve naar dit reglement behoorlyk behandeld worden; en, by voorkomende klagten dieswegen, nauwkeurig onderzoek doen, om te zorgen, dat de zieken niet verkort, hun eenig ongelijk aangedaan of zy afgeschrikt worden hunne regtmattige klagten voort te brengen, mitsgaders naar bevinding daar van ter vergaderinge van Boedelmeesteren rapport doen, op dat daar in ten spoedigsten kan worden voorzien.

Art. 30. Welke gecommiteerden ook, zoo dikwerf als dezelve inspectie van het hospitaal neemen, verpligt zullen zyn de gebeterde en herstelde zieken, ook de geenen, die door luiheid, onder voorwending van ziekte, zig in het zelve onthouden, daar uit te dimoveeren, om daar door dat godshuis van onnoodige lasten te bevryden, mits daar van schriftelyk aan de vergadering rapport doende.

Art. 31. De binnen-regent zal maandelyks de consumtie reekening van dat godshuis moeten opmaaken en aan den president van Boedelmeesteren overgeeven, waar in hy zal mogen opbrengen:

Ordinair:

voor ieder zieke, die een geheele maand is

gealimenterd..... rd^s 2 : 24 : —

voor de zieken, die den 8 ^{en} , 9 ^{en} en 10 ^{en} van ieder maand in het hospitaal komen en kort daar na weder uitgaan of overlyden, een halve maand alimentatie geld of.....	rd ^s 1:12:—
zoo mede voor de geenēn, die den 20 ^{en} , 21 ^{en} of 22 ^{en} inkomen en voor of met het uiteinde van de maand komen te sterven of uit te gaan..	• 1:12:—
voor ieder zieke, aan welken, als voormeld, een kleedje, een broek, een kussen en een matje zyn verstrekt.....	• 3:—:—
voor ieder zinnelooze, wegens het gene aan hem of haar volgens dit reglement, articul 5, tot dekzel is verstrekt, als:	
voor een broek	} • 2:24:—
» » kleedje	

Voorts zullen hem nog voor ieder zieke maandeliks in rekening worden gepasseerd vier en voor de genen, die een halve maand mondkost trekken, twee gantings ryst, zoo mede voor de bedienden van het hospitaal, als: den mandadoor, kok en zes slaven, ieder drie gantings ryst, welk graan door hem uit Comp^s pakhuizen tegen rd^s 20 het last ingekogt en vervolgens in reekening mag gebragt worden; dog zal voor den kok en mandadoor, enz., geen kostgeld gevalideerd, maar daar en tegen maandeliks in reekening gebragt worden:

voor een kok.....	rd ^s 5:—:—
» » mandadoor en zes slaven, à 3 rd ^s ider	• 21:—:—
» oli en brandhout.....	• 10:—:—
» water.....	• 1:—:—
» gage van den binnen-regent.....	• 8:—:—
» begravenis ongelden van ider Chinees...	• 1:24:—

En van een Mahometaan, als:

voor wit linnen.....	rd ^s 2:—:—
» dinging-arie of een plank	• 1:12:—
» de afleggers.....	• —:24:—
» » koelies.....	• 1:—:—
Transporteere....	rd ^s 4:36:—

Per transport....	rd ^s	4 : 36 : —
voor den priester.....	»	— : 24 : —
» de begraafplaats.....	»	1 : 12 : —
		rd ^s 6 : 24 : —

Extra-ordinair :

In de maand Augustus, voor het witten van het hospitaal in een rond jaar..... rd^s 40 : — : —

Dog worden gene koelies tot het witten in reekening gepasseerd, kunnende daar toe de slaven uit het hospitaal gebruikt worden.

Verder :

In de maand Augustus, eenmaal in een rond jaar :

voor 4 balies om water te draagen	} met yzeren hoepels	rd ^s	8 : — : —
tot het schrobben.....		»	2 : — : —
» 2 putzen.....		»	3 : 24 : —
» 4 emmers.....		»	6 : — : —
» 4 secreet-balies.....		»	6 : — : —

Water-leggers en yzeren pannen tot het kooken voor de zieken zullen verstrekt worden, wanneer bevonden word zulks noodzaakelyk te zyn.

Reparatien aan het hospitaal moettende worden gedaan, zal de binnen-regent daar van ter vergaderinge van Boedelmeesteren kennis geeven en, dezelve by examinatie door gecommiteerde leden noodzaakelyk bevonden wordende, zullen zy die, by wege van aanbesteding, moeten laten geschieden, na voorgaande verzogte en geobtineerde qualificatie van deeze regeering.

De Regering stelde deze instructie vast, zoowel »tot eene »behoorlyke behandeling der impotenten in dat huis», als »ter voorkoming van de irreguliere verstrekkingen, welke er »tot geen klein bezwaar der kasse van 't collegie van Boe- »delmeesteren plaats» hadden.

Zie ook 24 November 1785.

^{25 Februarij}
^{10 April}. *Magtiging op het Collegie van Schepenen, ten aanzien van verzuimde overschrijvingen van vaste goederen, te handelen naar welgevallen.*

Onaangezien by biljet van den $\frac{10}{17}$ April 1770, volgens resolutie deezzer tafel van den 10^{en} bevoorens, aan de gemeente alhier is bekend gemaakt, dat de genen, die in de possessie waren van vaste goederen, 't zy fidei-commissaire of andere, waar van geene overschryving op hunne naamen was gedaan, deeze overschryving voor ultimo December deszelfden jaars en, van die zy naderhand in eigendom kreegen, binnen den tyd van zes maanden moesten laten doen, of dat zy anders vast incurreeren zouden de by biljet van den $\frac{13}{27}$ December 1765 gestelde boete op het verzuim daaromtrent, zulks nogtans by veelen, 't zy uit onkunde van die ordre of ook wel met voordagt, niet in agt genomen en dierhalven door den heer Gouverneur Generaal tans in omvraage gelegd zynde, of het niet best ware de instantien, welke door de zoodanigen by deeze regeering gedaan wierden om vrylating van de verbeurde boete, aan het collegie van Schepenen deezzer stede te renvoiereen, ten einde na ondersoek van den staat der persoonen en de redenen, die zy tot hunne verontschuldiging wegens de begaane omissien inbrengen, hun al of niet te bekeuren; zoo is, naar zyn Edelheids voorstel, goedgevonden en verstaan by deezzen te statueeren en door affixie van biljetten aan een iegelyk te advertteeren, dat de bezitters van vaste goederen alhier, die verzuimd mogten hebben dezelve binnen den bepaalden tyd op hunne naamen te laten overschryven. van de daar op gestelde boete begeerende te worden gereleveerd. zig voortaan zullen hebben te adresseeren by het collegie van Schepenen deezzer stede, mitsgaders dienvolgende ook op hunne Eerwaardens te defereeren om op zoodanige instantien naar bevinding van zaaken en omstandigheden, mits anders naar den staat der persoonen, te disponeeren met behoorlyke discretie.

7 April. *Wijziging van het bepaalde op 29 October 1771 nopens eischen.*

Is goedgevonden in de circulaire ordre van den 29^{en} October 1771, dicteerende om op voorjarige eisschen, wanneer het jaar, waar voor die zyn gedaan, afgelopen is, geen reflexie meer te slaan, met relatie tot Java deze uitzondering te maken, namelijk, dat die niet applicabel is op zulke artikelen, die, naar de ordre, boven de contingenten ingekogt en aangemaakt moeten werden, indien het eigentlijk blykt, dat dezelve door gebrek aan scheeps gelegenheid of andere inconvenienten niet hebben kunnen werden afgezonden en, soortgelyke goederen by den nieuwen eisch niet gevorderd wordende, dus ook in voldoening daarvan niet kunnen geëmployeert werden, mits zulks niet verder dan van het eene tot het daar aan volgende jaar practicabel gemaakt werde.

$\frac{1 \text{ Mei}}{11 \text{ Junij}}$. *Vergunning tot de vaart en handel op Negapatnam.*

Allen en een iegelyk wordt by deezen bekend gemaakt, dat op den 1ste May laastleden in Raade van Indie goedgevonden en verstaan is aan de particuliere handelaaren, zonder onderscheid, en ook aan de vreemde natien voor het vervolg te permitteeren, gelyk hun gepermitteerd wordt by deezen, den invoer met hunne schepen en vaartuigen te Nagapatnam van alle soorten van koopmanschappen, met opheffing van het verbod daar tegen en uitzondering alleen van de nagelen, nooten, foeli en kaneel, welke (ten zy van de Compagnie zelve ingekogt), gelyk te vooren, confiscabel zullen weezen, nevens alle andere contra-hande-waaren, die met Comp^s schepen en mindere vaartuigen van Batavia of elders worden aangebragt.

12 Mei. *Vermeerdering van de verstrekkingen aan het buiten-hospitaal te Batavia.*

Den heer Gouverneur Generaal geremarqueerd hebbende :

dat sedert den 26^{en} May 1761, toen beslooten was alle de zieken, die met de uit Nederland en van de buiten-comptoiren komende schepen wierden aangebragt, maar eenen nacht na hun arrivement in het binnen-hospitaal te laten verblyven en dan naar het buiten-hospitaal te transporteeren, behalven die door groote zwakheid intransportabel of slegts met ulceratien gequeld waren, mitsgaders ook naar dat godshuis te laten gaan zoodanigen van de als gecureerd uit het binnen-hospitaal uitgemonterde personen, die de practizyns van hetzelfde oordeelden nog eenige rust noodig te hebben tot hun volkomen herstel, het eene jaar door het andere geslagen, 's daags wel 654 koppen in het buiten-hospitaal gelegen hadden of wel 20 koppen meerder dan in het binnen-hospitaal gedurende het zelfde tydperk, en dat zelfs in de jongste vier jaaren het getal der eersten dat der laatsten ongelyk meer gesurpasseerd was;

dat, wanneer tegen dit groot getal zieken in het buiten-hospitaal gecompareerd wierd de maandelyksche geringe verstreking van provisien voor dezelve, bestaande volgens de by resolutie van den 1^{en} July 1756 gearresteerde en by resolutie van den 26^{en} May 1761 geamplieerde bepaling in:

- 2 Ⓔ speceryen
- 5 » zwarte peper
- 2 leggers arrak
- 6 kannen azyu, Hollandsch
- 1/2 kanasser poeder-zuiker
- 2 kannen olyven-oli
- 50 Ⓔ boter, Hollandsch
- 16 » waxkaarsen
- 2 maaten zout, inlands
- 200 Ⓔ spek en vleesch
- 1/2 vat bier
- 50 kannen Caabse wyn
- 1/4 last cadjang
- 1/4 » Caabsche gort
- 1/4 » witte boonen
- 1/4 » geele erweten

voor alle de zieken,

$\frac{1}{2}$ last ryst	} voor alle de zieken,
80 kannen lamp-oli, en	
6 vadems brandhout	
en in:	
4 ƒ boter	} voor ieder hondert man,
25 kannen Caabsche wyn	
$\frac{1}{3}$ vat bier	
3500 ƒ ryst	
2 maaten zout, en	
100 ƒ spek en vleesch	

men daar uit zeer facil kon afleiden, hoe onmogelyk het den tegenwoordigen binnen-regent van dat godshuis, Pieter Jozeph de Vienne, geweest was om met die verstrekking te kunnen toekomen en gevolgelyk, dat hy telkens uit zyne privé-beurs had moeten bekostigen, wat hy voor zyne zieken meerder noodig had, dan hy verstrekt kreeg, om hun alle behoorlyke verquikking en laavenis toe te brengen, die hun daarom ook in zynen tyd nimmer hadden ontbroken; dog dat zulk eene behandeling der zieken, ten laste van zig zelve, met geene billykheyd van iemand gevergd en nog minder verwagt kan worden van den genen, die gemelden de Vienne, wanneer hy eens afgang, succedeeren mogte, ten ware deeze, met even dezelfde liefde en zorg voor zynen medemensch, ook toereikende middelen had om dat voetspoor te volgen;

dat zyn Edelheid, eene vergelyking hebbende laaten opmaaken van de verstrekkingen, die aan de beide hospitaalen gedaan worden, daar by ontwaard had, dat het buiten-hospitaal, wanneer de weinige provisien, die het zelve meer verstrekt krygt, afgetrokken wierden van die het minder krygt dan het binnen-hospitaal, op de maandelyksche verstrekking voor alle de zieken / 299 : 4 : 10 minder en voor ieder hondert man / 57 : 2 : 8 in erder genoot dan het laatste, het welk geene evenredigheit had met het grooter getal zieken in het eerstgemelde godshuis; en dat zyn Edelheid dierhalven vermeende, dat aan het zelve de behoorde te worden toegevoegd, wat het binnen-hospitaal als meerder trekt, dog daar en tegen geëxcuseerd de voor-

geciteerde verstrekking van 100 ƒ spek en vleesch voor ieder honderd koppen in het buiten-hospitaal, wilde men den binnen-regent van het zelve in staat stellen om zyne zieken op den tegenwoordigen voet te blyven behandelen ;

betuigende zyn Edelheid voorts, dat, hoe ongaarne hy ook de lasten zag vermeederen, de ondervinding egter van het nut, het welk voor de zieken lag opgesloten in het voorschreven transport naar het buiten-hospitaal en de noodzaakelykheid om, ten hunnen beste, verder alles by te brengen, wat van menschelyke voorzorgen dependeerde, ten einde, zoo veel immers mogelyk, het smertelyk verlies van volk door sterfte voor te komen, zyn Edelheid drongen om aan de heeren leden de vermeedering der verstrekkingen aan het buiten-hospitaal op de gezegde wyze te proponeeren.

En daar over gedelibereerd zynde, is, uyt aanmerking, zoo van de soliditeit van zyn Edelheids bedenkingen, als van het groot aanbelang der zorgen voor de zieken in beide de hospitaalen, eenpaarig goedgevonden en verstaan zig de onvermydelyke vermeedering der lasten van het buiten-hospitaal te getroosten en dienvolgende, naar zyn Edelheids propositie, aan het zelve, even als aan het binnen-hospitaal, voortaan maandelyks uit de respective administratie te laten verstrekken :

·Voor alle de zieken :

8	ƒ speceryen, in zoort,
4	boeken klein-formaat papier,
75	kannen azyn, Hollandsch,
2	kanassers poeder-zuiker,
24	kannen wyn-tint,
8	» olyven-oli,
320	ƒ boter, Hollandsch,
48	» waxkaarssen,
10	maaten zout, inlandsch,
960	ƒ spek en vleesch,
50	kannen Rynsche wyn,
	$\frac{1}{2}$ last kadjang,
120	kannen lamp-oli, en

20 vadems brandhout,
nevens de by resolutie van den 1^{en} July 1756 en 26^{en} May
1761 aan het buiten-hospitaal toegelegde:

5 ƒ zwarte peper,
2 leggers arrak,
 $\frac{1}{2}$ vat bier,
50 kannen Caabsche wyn,
 $\frac{1}{4}$ last Caabsche gort,
 $\frac{1}{4}$ » witte boonen,
 $\frac{1}{4}$ » geele erweten, en
 $\frac{1}{2}$ » ryst;
en voor ieder hondert koppen:

4 ƒ boter,
25 kannen Caabsche wyn, en
 $\frac{1}{2}$ vat bier,

met de by eerstgemelde resolutie van den 1^{en} July 1756 nog
bepaalde:

3500 ƒ ryst, en
2 maaten zout,

dog in tegendeel te excuseeren de verstrekking van 100 ƒ
spek en vleesch voor elk hondert man, bedragende f 28:17:8,
waar door dus in ieder jaar f 6884:2: — meerder aan het
buiten-hospitaal staan te worden ten koste gelegd, dan tot nog
geschied is.

Zie ook 19 April 1795.

14 Mei. *Verstrekking van equipage-goederen aan schepen,
voerende de Nederlandsche vlag.*

Omtrend de verstrekking van equipage goederen voor betaling
considerereerd zynde, dat, nademaal dezelve volgens resolutie
ezer tafel van den 8^{en} May 1764 aan vreemde Konings-
schepen mogen worden overgedaan met een en een half capitaal
avans op de Nederlandsche en een capitaal op de Indische,
zou men eigen ingezetenen daar en tegen, die ze by enkele
avallen van de Compagnie neemen, twee capitaalen avans liet

betalen, zy dan minder voorregt zouden genieten en zulks niet overeenkomen met het oogmerk deezer regeeringe om de vaart van de Nederlandsche onderdanen door alle mogelyke begunstiging te doen accresseeren; zoo is goedgevonden en verstaan voor het vervolg by deezen te statueeren, dat, by verstreking van equipagie goederen aan schepen en mindere vaartuigen, die onder den Nederlandschen staat resorteeren en met desselfs vlagge vaaren, zoo wel hier, als op de buiten-comptoiren, de Nederlandsche met een en de Indische met een half capitaal avans aan de Compagnie moeten worden betaald.

22 Mei. *Vernieuwing van het bepaalde op 14 Junij 1694
nopens boeten voor soldaten, matrozen, enz.*

Is goedgevonden en verstaan tot renovatie en ampliatio van de by resolutie deezer regeeringe van den 14ten Juny 1694 gestelde, dog op verscheiden plaatzen in vergeetenheid geraakte ordre omtrent het belasten van soldaaten, matroosen en andere dienaaren van de Compagnie voor eenige boeten of kosten van de justitie, waar in zy mogten weezen gecondemneerden ministers en bedienden op de onderhoorige buiten-comptoiren by extract deezes aan te schryven om steeds in observantie te houden, dat diergelyke belastingen op soldy-rekeningen, zoo van inlandsche, als van Europeesche dienaaren, niet zullen mogen surpasseeren de besoldingen, welke zy (en wel de Europeërs boven de aan hunne ouders, vrouwen, kinderen, enz. in Nederland besproken maandgelden) te goed hebben ten tyde hunner condemnatie, tot voorkoming van de schade, die de Compagnie anders, by hun versterf of desertie, zoude kunnen lyden; en dat oversulks de soldy-bedienden, alvorens een belasting van die natuur te doen, daar toe ordre zullen moeten vraagen van hunnen gouverneur, directeur of ander opperhoofd, onder vertooning, by eene schriftelyke memorie, hoe veel gecondemneerde persoonen by hunne soldy-rekeningen te voorstaan.

26 Mei. *Voorschrift nopens passen voor particuliere vaartuigen.*

Reflexie gevallen weezende op de gewoonte in de sabandharye om aan de rheders of voerders van naar elders gedestineerde particuliere vaartuigen de passen af te geven, voor dat zy gedagtekend en hunne laadingen daar by genoteerd zyn, is, tot tegengang van het quaad gebruik, dat daar van ligtelyk zoude kunnen worden gemaakt, goedgevonden en verstaan voor het vervolg te statueeren, dat niet alleen geene passen aan eenige rheders of voerders van particuliere scheepjes of andere vaartuigen, 't zy Europesche of inlandsche, zullen mogen worden afgelangi, voor dat de manschap en laading derzelven specifiquelyk, mitsgaders de datum van den dag der afgave, daar by zullen weezen bekend gesteld, maar dat ook zoodanige passen, insien de scheepjes of mindere vaartuigen, waar voor dezelve verleend syn, binnen den tyd van ses weeken na den ontvangst dier vrygelei-brieven niet van de Bataviasche rhee de komen te vertrekken, op de expiratie van deesen termyn voor vervallen gehouden en dus ten hunnen kosten vernieuwd zullen moeten worden, voor dat zy de reize onderneemen.

En zal van deeze resolutie den sabandhaars extract worden ter hand gesteld, om te dienen tot hunne narigt en observantie.

Heeren XVII^{mo} vonden, blykens hunne missive van 8 October 1774, dit voorschrift »allezints nodig en dienstig”.

26 Mei. *Voorschrift nopens het in dienst nemen van inlanders bij de justitie.*

Op de door den heer Gouverneur Generaal voorgedragen instantie van de hoofden der onderscheiden kampongs of quartieren, buiten deese stad gelegen, dat de vryheid, die hunne onderhoorigen tot hier toe gehad hebben om, buiten voorkennis van hun of den gecommitteerde tot en over de de zaken

van den inlander, zig te begeeven in dienst van den eenen of anderen officier van de justitie, mogte worden gerestringeerd en dus geweerd het misbruik, dat sommige ongehoorsaame subjecten daar van maakten, om door dat middel te ontwyken de gewoone verpligting van wagt en togt of ook hun emploi naar elders, daar zulks mogte worden vereischt, is goedgevonden en verstaan de respective officieren van de justitie by extract dezes te gelasten, wanneer zy voortaan eenige inlanders uit de voorschreven kampongs noodig hebben tot emploi als geregts-dienaars by hun of hunnen substituten, de naamen van die zy verkiezen op te geeven aan den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander, die hun dezelve dan zal moeten laten volgen, zoo er geene wettige redenen tegen weezen mogten; en insgelyks, wanneer zy eenigen van de by hun in dienst zynde inlanders afdanken of wegjaagen, hunne naamen mede aan den gemelden gecommiteerde op te geeven, om van beiden door de hoofden der kampongs, waar onder zy resortieren, behoorlyke aantekening te worden gehouden.

11 Junij. Verbod tegen den uitvoer van rijst van Java naar eenige andere plaats dan Batavia.

Nevens de bedugting, dat het aanhoudend regenen, zoo in de Jaccatrasche hovenlanden, als langs Java's Oostkust, den oogst van het op het veld staande ryst-gewas niet te favorabel zoude kunnen doen slagen, door den heer Gouverneur Generaal te kennen gegeven zynde, dat de geringe aanbrengh van dat graan alhier in deeze Oost-mousson eenige bedenking by zyn Edelheid verwekte, of sommigen van de vaartuigen, die van Java en Cheribon met ryst vertrokken, niet eenen anderen weg namen dan naar herwaarts; zoo is, op hoog-deszelfs propositie, goedgevonden en verstaan niet alleen het voor eenigen tyd uitgegeven en nog standgrypend verbod van den particulieren uytvoer van ryst en padi van Java's Oostkust naar eenige andere, als de plaatsen, ook in zelfdervoegen op Cheribon en Indramajoe, te betrekkelijk te maaken en dus te interdiceeren den uytvoer

van dat graan van daar naar elders, buiten Batavia, op poene van confiscatie, mitsgaders den Javaschen ministers en den resident van Cheribon te recommandeeren de ernstigste vigilantie tegen de overtreading van dat interdict, ten einde dus het gebrek aan kooren onder de ingezetenen alhier, zoo veel mogelijk, te verhoeden, maar daar en boven ook den gemelden ministers en resident aan te schryven om maandelyks een accurate lyste van de vaartuigen, die, na daar toe bekomen permissie, ryst en padi hebben ingeladen ten vervoer naar herwaarts, met bekendstelling van de quantiteit van dien kool, de naamen der jurragans van zoodanige vaartuigen en den tyd hunnes vertreks, aan deeze regeering te bezorgen.

En is tegelyk verstaan die lysten telkens aan de sabandaars te laten afgeeven om, na confrontatie tegen de notitien van de hier aangekomen vaartuigen, schriftelyk te berigten, of de van Java, Cheribon en Indramajoe met ryst en padi herwaarts vertrokken vaartuigen hier werkelyk gearriveerd zyn en de ingeladen quantiteiten van dezelve aangebragt hebben of niet.

16 Junij. *Voorschriften nopens »recognitie-goederen»*
(*regalia*).

Op de vertooning van zyn Edelheid, dat de recognitie-kassen en fusten, die van de uit Nederland komende schepen aan de wal gebragt worden, door gebrek aan bergplaats in de open lugt moettende blyven staan, tot dat de gene, die er eigendom aan hebben, dezelve laten afhaalen, het dus niet zelden gebeurde, dat dezelve bestolen wierden; en dat daarom, tot voorkoming van de regtmaatige klagten dientwegen, noodzaakelyk was een pakhuis elders te laten opregten, waar in die recognitie-goederen konden worden opgeslagen, zulks by de vergadering volkomen geavoueed zynde, is, naar de propositie van zyn Edelheid, niet alleen goedgevonden en verstaan een pakhuis, met dies bygebouwen, door Comp^s werklieden uit het ambagtsquartier, onder het toezigt van den fabryk, te laten extrueeren op het zoo genaamd Jaagpad, bezuiden de logies van de Moorsche zeeva-

renden, enz., voor de somme van rd^s 2540 : 29 : —, ten laste der rekening van accidentele of toevallige voordeelen, die onder ultimo February deezes jaars nog te vooren is geweest f 6241 : — : —, maar ook den opziener van dat pakhuis voor het zorgvuldig opslaan en bewaaren van de recognitie-goederen, mitsgaders tot betaaling van de tot verwerking derzelven noodige en door hem steeds in dienst te houden koelies of huurlingen, toe te leggen twaalf stuivers voor ieder kas of fust, welke, by aanbrengh, van de reede niet zynde afgehaald, in het gemelde pakhuis geborgen wordt; en die twaalf stuivers hem te laten fourneeren door de eigenaars van zoodanige, in dat pakhuis opgeslagen kassen of fusten; terwyl een ieder de vryheid zal hebben om zyne recognitie-goederen uit de losvaartuigen, die dezelve van de reede aanbrenghen, direct naar zyn huis of elders te doen transporteeren, met voorkennis van den ontvanger generaal, en in zulken gevalle ongehouden weezen het voorschreven douceur aan den gemelden opziener te geeven, alzoo deeze dan geen moeite heeft niet, nog verantwoording van die goederen.

24 Junij. *Voorschriften voor Notarissen omtrent het verleenen van eigendoms-bewijzen.*

Alsoo den Raad te meermalen heeft ondervonden, dat er met de soo genaamde nietige certificaten, die de notarissen te deeser steede t'seedert een geruymen tyd, hoewel onbevoegd en ongequalificeerd, gewoon zyn aan deesen en geenen te verleenen om te strekken tot een quasi transport off bewys van eygendom, een merkelyk nadeel niet alleen aan deeze en geenen toegebracht, maar ook finaal bedrog gepleegt word, soo in het weeder verkoopen van een slaaff op dusdanig een nietig bewys, voor ealeer dezelve nog eens den wettigen eygendom door betaali van de koopschat become hebbe, als op het twee maal verbiden van al zulke lyfeigenen, namentlyk eens op de origine en eens op voorsz. preetense certificaaten; soo is het, & welmelten Raade, daar inne willende voorzien en ordre ste^{ll}

op heeden geordonneert en gestatueert, ordonneert ende statueert by deeze:

- 1° dat van nu voortaan geene der notarissen te deezer steede zullen vermogen te verleenen alle zulke en diergelyke certificaten, als door haar tot nog toe gedaan is, omme daar mede quasie te doen demonstreeren den eygendom eener lyfeygene;
- 2° dat zy na deeze op alle dusdanige bereeds verleende nietige certificaaten geen transport off overschryving van lyfeigenen meer zullen mogen doen passeeren en afgeeven;
- 3° dat, ingevalle deze of geenen zyn bewys van eygendom van slaaff off slaaven verlooren hebbende en genegen zynde een off meer derzelve te verkoopen, sig altoorens zal moeten voorzien van een copia authenticq (des doenelyk) van het vermiste bewys, beneevens eene attestatie, verleend by twee lieden, staande ter goeder naam en faam en hem, notaris, of zyne getuigen bekend, dewelke met klaare en deugdzaame, aanneemelyke reedenen van weetenschap, onder praesentatie van eede, verklaard hebben, dat haarliede volkome bewust is, dat de questieuse slaaff off slaven den requirant, het zy door geschenk off by erffnisse, dan wel door koop en betaaling van dezelve, in eygendom behoorende zyn;
- 4° dat, by aldien een sodanig te verkoopene slaaff een huysinboorling mogte weezen, waar van den eygenaar gevolgelyk geen transport sal kunnen vertoonen, denzelve by verkoop nogtans gehouden zal weezen door een deugdzaame attestatie, invoege als voore verleend, aan den notaris te vertoonen, dat de te verkoopene slaaff off slaven syn kinderen van een off meer slavinnen, die hem, requirant, in eygendom behooren en volgens het al mede te vertoone, mitsgaders in cas van g'exteert overlyde van soodanig een moeder over te geevene bewys van eygendom van gemelde moeder off moeders, door hem deugszaam gekogt en betaald off anderzints in geschenk off by erffnisse verkreegen syn;
- 5° dat de voorsz., ter betooging van des verkoopers wettigen eygendom over te geevene bewyzen insgelyks agter de

minuut van de op fundament van dezelve gepasseerde overdragt ten protocollen zullen worden geregistreert, ten blycken in den aanstaande, en

- 6° dat die geenens der notarissen, die bevonden zullen worden contrarie deeze ordonnancie gehandeld te hebben, voor yder zoodanige nietige acte off ongepermitteerde overschryving zal verbeuren een amende van rd^s een honderd voor de raad kamer, boven en behalve eene arbitraire correctie.

En werden de heeren raaden, maandelyks tot de examinatie der protocollen gecommitteert, verzogt en (des noods) gedemandeert derweegens hunne attentie al mede te vestigen en, by ontdekking, dat contrarie deeze ordonnancie gehandeld is, daar van aantekening te doen houden by het ordinaire rapport, dat hun Edele weegens deze commissie staan over te geeven, om daar over als dan in Raade nader te worden gedisponeert.

26 Junij. Toekenning van vijf percent spillage aan den opziener van de ryst-markt over door hem verkochte Compagnie's ryst.

Op een request van den opziener van de rystmarkt, Ewaldus Reynvaan, behelzende, dat hy, tot zyne merkelyke schade, onderhouden hadt niet te kunnen uitkomen met de hem by resolutie deezer tafel van den 29^{en} January 1762 toegelegde drie per cent voor spillasie op de ryst, die hy verkoopt, alzo door de herhaalde verwerking van dezelve veel meer verspild wierdt, met verzoek derhalven, dat het deeze regeering behaagen mogte hem, in plaatze van drie, voortaan vyf per cent te accordeeren, is, in aanmerking genomen zynde, dat de afschryving van maar drie per cent op een verkoop, die by de kleine maat geschiedt, zekerlyk te weinig en het dus billyk is den opziener van de rystmarkt iets meer te valideeren, niet alleen tot voorkoming van zyne verdere schade, maar ook om hem voor zyne moeite en verantwoording eene maatige belooning te doen genieten, goedgevonden en verstaan den suppliant en zyne successieuren in den gemelden dienst voortaan vyf per cent te valideeren

op alle de op de rystmarkt aan de gemeente verkogt wordende Comp^s ryst.

^{26 Junij}
^{30 Julij}. *Bepalingen nopens de preferentie van de O. I. Compagnie op insolvente boedels.*

Op het verzoek der Bengaalsche ministers om te mogen weten, in welken graad de Compagnie in cas van geïnstitueerde actie op insolvente boedels de preferentie competeert of welke crediteuren, zonder haar te prejudiceeren, mogen of moeten voorgaan? is, na deliberatie, by meerderheid van stemmen goedgevonden en verstaan tot eene permanente wet by deezen te stellen en te verklaaren, dat, betreffende de administrateurs van Comp^s gelden en goederen, de Compagnie, by hunne te kortkoming of insolventie, op legaal hypotheek voor alle anderen moet worden geprefereerd, in zoo verre de vaste goederen, waar op het legaal hypotheek gelegd is, den origineelen administrateurs toebehooren; en dat dus de Comp^s daar op alvorens haar garand heeft, voor dat de borggen mogen worden aangesproken tot de somme, by de borgtogt bepaald; dog, zoo de administrateur dan nog te kort komt, dat de Compagnie in zulken gevalle ook zelfs preferentie heeft op de vaste, boven de losse goederen van de borggen, 't zy die verbonden zyn of niet, en by hypothequeering, indien dezelve verbonden zyn na den datum van de borgtogt, beiden voor zoo veel bedraagt de somme, by de borgtogt bepaald; terwyl de verdere preferentie, in zoo verre den origineelen debiteur betreft, zal plaats vinden na doodschulden, huis- en landhuur, mitsgaders weezen-middelen en voor het overige moeten worden in agt genomen wat dientwegen gestatueerd is by resolutie dezer regeeringe van den 9^{en} July en advertisement van den 15^{en} Augustus 1762.

En op dat zulks niet alleen naar behooren worde geëxecuteerd, maar ook niemand eenige ignorantie ten dien opzichte moge pretendeeren, is telfens verstaan van de voorschreven' statutaire ordre den Raad van justitie dezes casteels, mitsgaders den ministers en bedienden op de respective buiten-comptoiren by

extract deezes tot narigt en aan de gemeente, zoo hier, als elders, door affixie van biljetten kennis te geeven.

Zie ook 15 Augustus 1784.

11 Julij. *Voorloopige verlenging van het octrooi der amphioen-societeit tot ultimo Augustus 1774.*

Heeren XVII^{den} deelden zulks aan de Indische Regering mede bij brief van 18 October 1772, geopend en gelezen te Batavia den 11^{den} Julij 1772.

Zie ook 24 Junij 1766 en 19 Julij 1774.

24 Julij. *Verstrekking van eenige materialen aan het Moorsche hospitaal te Batavia.*

Op de instantie van den binnen-regent van het Moorsche hospitaal is verstaan aan denzelfen jaarlyks tot onderhoud van dat gebouw voor Comp^s rekening uit het ambagtsquartier te laaten verstrekken :

- 10 maaten kalk,
- 10 p^s witquasten,
- 8 bossen hindrottingen,
- 20 p^s bezems, en
- 100 bamboezen,

bedragende in gelde een gering sommetje van / 16:10:—.

28 Julij. *Voorschrift voor den kommandant van het wachtschip ter reede Batavia nopens het geven van contra-salut.*

Door den sabandaar van de Christenen berigt zynde, dat de Engelsche particuliere brigantyn, Spidwell, gevoerd door Da Ramsay, van hier vertrokken was zonder de vlag van den s te salueeren; zoo is goedgevonden en verstaan daar van t alleen by deezzen notitie te houden, maar ook den sabandaar e gelasten om den naam van gemelden Ramsay, zoo wel als van e

andere, diergelyke onbescheiden capiteins van vreemde schepen of mindere vaartuigen, die, 't zy van hier of van Malacca, zonder salut vertrokken zyn of in het vervolg zoodanig vertrekken mogten, op te geeven aan den gezaghebbenden officier op het admiraal-schip en deezen wel ernstig te recommandeeren om, by arrivement van eenig vreemd schip of vaartuig hier ter reede, alvorens deszelfs salut te beantwoorden, aan boord van dien bodem te laten verneemen na den naam van den daar op zynde gezagvoerder en, by bevinding, dat hy een van die genen is, welke de Nederlandsche vlagge de voorschreven' hoon hebben aangedaan, denzelven geen resalut te geeven, ook niet by zyn vertrek, voor dat daar toe expresse ordre zal weezen gesteld.

31 Julij. *Ongangbaar verklaring van Patnasche zilveren ropijen.*

Op de bekomen informatie, dat door de Engelschen ingevoerd en ook by sommigen der ingezetenen, in betaling van verkogte producten, ontvangen zyn zekere soorten van Patnasche zilveren' ropyen, van onderscheiden gewigt en essai, is, tot weering van derzelve roulement, naar het voorstel van den heer Gouverneur Generaal goedgevonden en verstaan by affixie van biljetten te verklaaren, dat de gemelde ropyen zyn eene ongangbaare munt-specie in deeze colonie en dat dezelve overzulks by de Compagnie niet zullen worden geaccepteerd, nog ook iemand van de ingezetenen alhier dezelve zal behoeven te ontvangen.

4 Augustus. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was geen thee, maar alleen edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

4 Augustus. *Bepaling, dat geheime brieven van de Indische Regering, bestemd voor buiten-kantoren, aan de hoofdgebieders dier kantoren geadresseerd moesten worden.*

Tegen het sedert eenigen tyd ingevoerd gebruik om de secreta

brieven meestal aan de twee eerste ministers in de onderhoorige gouvernementen, directien en commandementen, mitsgaders nu en dan ook wel eens aan de ministers in het gemeen te rigten door den heer Gouverneur Generaal aangemerkt zynde, dat hetzelfde somtyds, door de onvoorzigtigheid van den eenen of anderen, wel zeer nadeelig voor Comp^s belangen zoude kunnen weezen, wanneer in zoodanige brieven zaaken wierden verhandeld, die, zoo niet altoos, ten minsten voor eenigen tyd behoorden te worden gesecreteerd, en dat het dierhalven, tot eene genoegzaame gerustheid in deezen, beter was, dat zulke zaaken bepaald bleeven tot de kennisse eenlyk van een hoofdgebieder, als tog in de eerste plaatze voor alles responsabel zynde, mits dat daar van door denzelfen aan zyne raadsleden de noodige opening gegeven wierde, wanneer die zaaken haar beslag gekregen hadden of geene secretesse meer vereischten, of ook zonder voorgaande raadpleegingen en besluiten niet konden worden uitgevoerd: zoo is, na deliberatie en om de door zyn Edelheid voortgebragte gegronde bedenkingen, goedgevonden en verstaan de secreete brieven naar de onderhoorige gouvernementen, directien en commandementen in het vervolg, gelyk bevoorens, aan de hoofdgebieders alleen te rigten, ten zy eenige omstandigheden het anders mogten requireeren; en hun, onder de voorschreven limitatie, te qualificeeren om zaaken, waar van de geheimhouding voor den dienst van de Compagnie noodzakelyk is, altoos alleen te behandelen.

En zal van deeze resolutie extract worden geëxpedieerd aan de respective hoofd-gebieders van de gemelde departementen, om te dienen tot informatie en narigt.

24 Augustus. *Afschaffing van het contra-salut voor particuliere, vreemde schepen.*

Ten einde niet langer geëxponeerd te weezen aan de indischer zoogenaamde capiteins of schippers van particuliere vreemde schepen en vaartuigen, die tog wel het grootste gelyk uitmaken van de genen, die van hier en elders zonder s

vertrokken zyn, maar hun in tegendeel te doen ondervinden, dat de Nederlandsche maatschappy zig niet ongevoelig hoonen laat, is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal en uit aanmerking, dat de gemelde gezaghebbers zelden commissien hebben, waar voor men eenige deference zoude behooren te toonen, goedgevonden en verstaan voortaan geen salut meer van diergelyke bodems, hier of elders op Comp^s comptoiren, te verwagten, nog ook, wanneer het gegeven wordt, te beantwoorden, 't zy by aankomst of by vertrek, behoudens egter, dat de genen, die tot hier toe van eenige plaats, staande onder de gehoorzaamheid van de gemelde maatschappye, vertrokken zyn zonder aan de vlag van den staat de gewoonlyke eerbewyzing te doen, verplicht zullen weezen by hunne wederkomste dezen hoon te repareeren; dog daar en tegen de ordres op het resalueeren van vreemde Konings- of Compagnies schepen te laten blyven stand grypen, voor zoo verre de capiteins derzelve niet bevoorens van hier of elders vertrokken zyn zonder salut, dewyl ook zy anders, volgens resolutie deezer tafel van den 28^{en} July laatsleden, niet zullen worden geresalueerd, voor dat zy behoorlyke satisfactie hebben gegeven.

En zal de stricte observantie hier van, zoo wel den ministers op de Westersche comptoiren, mitsgaders op Malacca en Sumatra's Westkust, als het hoofd van Comp^s zeemagt in Indien by extract deezes aanbevolen, mitsgaders den sabandaars alhier en den ministers op de gemelde buiten comptoiren teffens gelast worden om zulks den gezaghebbers van de ter reede leggende en aankomende vreemde, particuliere schepen en vaartuigen aan te kondigen tot hun narigt.

25 Augustus. *Bepaling, dat gangbaar bleven Soeratsche, Perzische en Bengaalsche ropijen.*

Den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering te kennen egeven hebbende, dat het biljet van den 31^{en} July laatsleden, vaar by de Patnasche ropyen verklaard wierden te weezen ene ongangbaare muntspecie in deeze colonie, vry wat commotie

onder de gemeente maakte, dewyl men, door eene eigenzinnige interpretatie van dat biljet, nu niet alleen de Patnasche en de in gelykervoegen door de Engelschen hier onlangs ingevoerde Arcadsche of Madrassche ropyen, maar ook de tot dus lange zonder eenige tegenspraak gerouleerd hebbende Sourattesche, Persiaansche en Bengaalsche ropyen weigerde te ontvangen, onder voorwending, dat de eerste van de laaste niet wel te onderscheiden waren; en dierhalven noodig geoordeeld wезende, door het ongangbaar verklaren van de Arcadsche en Madrassche ropyen, nevens de Patnasche, te doen ophouden alle bedenkelijkheid en hesitatie omtrent de andere, die hier genoeg bekend en, zoo wel by de Compagnie, als by de ingezeetenen, dus lang geaccepteerd zyn; zoo is, op het voorstel van zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan by een nader biljet aan de gemeente te advertteeren, dat de intentie deezer regeeringe by het voorschreven biljet van den 31^{en} July niet geweest is, nog ook niet is om, door het ongangbaar verklaaren van de Patnasche ropyen, weg te neemen de gangbaarheid daar en tegen van de Sourattesche, Persiaansche en Bengaalsche ropyen, dewelke onder de acceptabele munten by biljet van den 8^{en} January 1760 begrepen en daarom ook, naar de by die afkondiging gemaakte bepaling, gangbaar zullen zyn en blyven tegen zeven en twintig stuivers ieder, dog dat in tegendeel ongangbaar zyn de Patnasche en Arcadsche of Madrassche ropyen.

28 Augustus. *Bepaling, dat de Indische Regering »aan niemand, wie hy ook zy, eenigen titul of rang» zoude verleenen.*

De Indische Regering zelve schreef zich dit verbod vo om alles te vermyden, wat Huuner Edele Hoog-Achb. een ongenoegen zoude kunnen toebrengen”.

Zij had namelijk aan een geheimschrijver van den Gouverneur Generaal, die gedurende ruim twee jaaren die post te byzonder veel genoegen van Zyn Edelheid bekleed had, m

»den der Maatschappye tot geen last strekkenden titul en »rang van Opperkoopman» begunstigd, — iets, waarover de Heeren XVII^{den} ontsticht waren.

28 Augustus. *Bepaling, dat militairen geene presidenten van justitiële raden konden zijn.*

Is goedgevonden en verstaan de ministers in de onderhorige gouvernementen en directien eens voor al te gelasten om voortaan, in cas van overlyden, dan wel by afwezendheid van den secunde of hoofdadministrateur, die daar altoos president is van den Raad van justitie, dat praesidie pro interim te laten bekleeden door het oudste lid naast denzelven, 't zy koopman of onderkoopman, dog daar van in tegendeel te excuseeren het hoofd of eenig ander officier van de militie.

31 Augustus. *Bepaling op 2½ pct. van het vendu-salaris, verschuldigd voor bij publieke vendutie verkochte aandee- len in de Amfioen-societeit.*

De hoofdparticipanten van de geprivilegeerde amfioen-societeit te kennen gegeven hebbende, dat de gebruikelijke betaaling van vyf per cent aan vendumeesteren deezer stede by verkoop van actien in de gemelde societeit een zwaardrukkende last was voor den kooper, met verzoek derhalven, dat het deeze regeering behaagen mogte die actien by verkoop eguaal te stellen met vaste goederen en het salaris van dien te bepaalen op twee en een half per cent; zoo is, uit consideratie, dat over de voorschreven betaaling al van over lange gedoleerd en het zekerlyk zeer oneigen is, dat vendumeesters by verkoop v n zulke actien meer salaris genieten dan van vaste goederen, d r nogthans de eerste, even als de laasten, niet kunnende v rden getransporteerd op des koopers naam, voor dat door h n de verkoop-prys betaald is, by manquements daar van a n den verkooper, en de vendumeesters dus buiten de minste r co blyven, goedgevonden en verstaan voor het vervolg by

deezzen te statueeren en by extract daar van, zoo wel de amfioen-societiet, als de vendumeesters deezer stede, nevens de genen, die verder geregtigt zyn tot het houden van publike vendutien, tot hun narigt te informeeren, dat by openlyken verkoop door hun van actien in de gemelde societeit niet meer voor salaris zal mogen opgebracht en genoten worden dan twee en een half per cent.

15 September. *Opheffing der betrekking van bode bij Commissarissen voor huwelijksche- en kleine geregtzaken.*

Een bode van het Collegie van Schepenen zoude voortaan die betrekking vervullen.

15 September. *Verbod tegen het aannemen van gesnoeid "payement" bij 's lands kas.*

Ongeagt het interdict by advertentie van den 13^{en} Maart 1765 tegen den invoer alhier van besnoeid en versleten payement, deeze hoofdplaats egter daar mede weder rykelyk vervuld en overzulks noodig geoordeeld zynde ordre te stellen, dat hetzelfde by den groot-kassier, dien het onmogelyk is al het payement, hetwelk hy ontvangt, na te zien, niet gebragt of geaccepteerd worde, tot voorkoming van de quaaade gevolgen, welke dies weder-uitgaave zoude kunnen hebben, door dien de gemeene man niet kan supporteeren het verlies, daar op vallende; zoo is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan den tweeden in de groote geld kasse en den kassier van den generalen ontvang by deezen te gelasten om zorg te draagen, den eersten: dat hy van 's bakkers en anderen, en den tweeden: dat hy van de pagt s geen payement, hetwelk kennelyk besnoeid of welks munts g reeds versleten en dus niet meer zigthaar is, voortaan aanneer ; onder bedreyging, dat by het contrarie of by bevinding, i zoodanig payement door hun ontvangen en aan den gre -

kassier overgegeven is, zulks ten hunnen pericule zal gelaten worden.

18 September. *Verbod tegen het verzenden naar buitenkantoren van officiële stukken onder »cachet volant».*

Omtrent het gebruik van aan de geëligeerde gouverneurs, directeurs of andere opperhoofden van de buiten-comptoiren, by vertrek van hier, onder cachet volant mede te geeven de paquetten met Comp^s brieven en papieren, die naar de plaatzen hunner destinatie worden afgezonden, door den heer Gouverneur Generaal aangemerkt zynde, dat aan het daar mede bedoelde oogmerk tans voldaan wierdt door de toelaating aan zoodanige hoofdgebieders om de brieven en papieren, die zy zullen mede krygen, voor hun vertrek ter generale secretarye of ook wel ten hunnen huize te mogen doorlezen; en dat overzulks de voorschreven usantie, naar zyn Edelheids gedagten, niet alleen kon, maar ook moest worden afgeschafft, tot preventie, dat de secrete zaaken, welke somtyds in zoodanige onverzegelde brieven mogten weezen verhandeld, quamen uit te lekken, wanneer dezelve by het overlyden op de reize van den genen, die ze in bestelling heeft, in andere handen geraakten; zoo is, na deliberatie, goedgevonden en verstaan geen brief-paquetten voortaan meer onder cachet volant, maar behoorlyk toegezegeld af te zenden, schoon zy ook door de hoofdgebieders van de plaatzen, werwaarts zy afgaan, mede genomen worden.

22 September. *Bepaling, dat gangbaar bleven Arkatsche Madrassche, Pondicherische en Bombay-ropijen.*

By meerderheid van stemmen is goedgevonden en verstaan, met alteratie in zoo verre van het gestatueerde by het biljet van den 25^{en} Augustus laastleden ten aanzien der ongangbaarheid van de Pattenasche en Arcadsche of Madrassche ropyen, by een nader biljet (hetwelk ook staande de vergadering opgemaakt en geapprobeerd wierdt) aan de gemeente bekend

te maaken, dat, onder alle de by het biljet van den 8^{en} January 1760 acceptabel verklaarde munten, ook in deeze colonie gangbaar zullen zyn en blyven de Arcadsche, Madrassche, Pondicherysche en Bombaysche ropyen, tegen de courante waarde van zeven en twintig stuivers ieder, dog daar en tegen de onlangs alhier ingevoerde Pattenasche ropyen, waar van de stempels by het biljet zullen worden uitgetekend, daadelyk na de affixie van hetzelfde te verklaaren billioen.

Voorts, tot tegengang van den invoer alhier in het vervolg door Engelschen en anderen van de evengemelde soort van Pattenasche of ook ropyen van mindere waarde, dan de tans in deeze colonie zynde Arcadsche, Madrassche, Pondicherysche en Bombaysche, by deezzen te statueeren, dat de hoofden der aankomende particuliere schepen gehouden zullen weezen om hunnen ganschen aanbrengh van ropyen, straks na hunne aankomst, aan de sabandarye te brengen, ten einde aldaar door den gezworen essayeur, Leendert Jan Elliot, gelyk hem expres zal worden gedemandeerd, ten overstaan van de gemelde hoofden en de sabandaars, uit ieder party eenige weinige genomen, geëssayeed en van schriftelyk berigt gediend te worden aan deeze regeering, voor dat zy die muntspecie by de gemeente zullen mogen uitgeeven of besteeden; en wanneer by dat berigt blyken mogte, dat de aangebragte ropyen minder in gewigt en allooi zyn dan de voorwaards gementioneerde Arcadsche, Madrassche, Pondicherysche of Bombaysche ropyen, dezelve, ten byweezen van de sabandaars door de eigenaars verzegeld zynde, te laten overbrengen in Comp^t groote geldkamer, om daar tot hun vertrek geseponeerd en dan weder door hun uitgevoerd te worden, mitsgaders dat de aanbrenghers van diergelyke minwigtige en minwaardige ropyen gepriveerd zullen zyn en blyven van allen gepermitteerden inkoop hier ter plaat-

En is wyders verstaan de sabandaars hier van tot h narigt en observantie te informeeren by extract deezes, n last om hetzelfde ook aan de hoofden van de hier aanwezige en aankomende Engelsche en andere particuliere schepen en vaartuigen behoorlyk bekend te maaken.

22 September. *Voorschrift nopens facturen van Westersche lijnwaden.*

Opgemerkt zynde, dat by eenige van de factuuren, die de aanbrengrers of verzenders van particuliere lywaaten met Comp^s schepen aan de hoofdgebieders op de Westersche comptoiren (buiten Souratte) overgeeven en die zy in originali herwaarts zenden, volgens de ordre wel de quantiteit en inkoopspryzen dier lywaaten, maar niet de soorten genoteerd gevonden worden, daar zulks nogtans een noodzaakelyk requisit is, dewyl men anders niet kan nagaan, of onder die lywaaten geene van die sortementen zyn, welkers invoer alhier de maatschappy voor zig in het byzonder gereserveerd heeft; zoo is goedgevonden en verstaan de hoofdgebieders op de gemelde comptoiren te gelasten om voortaan geene andere factuuren van lywaaten, die tot verzending of overvoer herwaarts, 't zy met Compagnies, dan wel met particuliere schepen en vaartuigen van de Bataviasche ingezetenen, worden aangeboden of aangegeven, te accepteeren en aan deeze regeering te bezorgen, dan die, waar by, met de quantiteit en de inkoopspryzen, ook de sortementen van zoodanige lywaaten distinctelyk uitgedrukt staan.

25 September. *Bepaling, dat de godsdienst-oefeningen des Zondags in den namiddag zouden kunnen beginnen te 5 in plaats van te 4 ure.*

Zulks geschiedde »wegens de hitte der op het tans daar toe »bestemde uur nog niet regt gedaalde zonne, als het grootste »inconvenient in deeze gewesten, zoo voor den spreekker, als »voor den hoorder, en de gepresumeerde reden dierhalven »van eene mindere frequentie van 's Heeren huis”.

De Regering deelde tevens aan den kerkeraad mede, dat zij verwachtte, »dat de predikdienst, schoon een uur later begonnen, »egter altoos te zes uren volbragt zal weezen, om de toehoorders in hunnen aandagt niet te stooren door het opsteken van kaarsen, nog de lasten van de kerk te vermeederen”.

2 October. *Intrekking van het bepaalde op 8 Junij 1762 nopens de inkomsten, enz. van het hoofd van Compagnie's zeemagt in Indië. — Overgang van diens werkzaamheden op den commandeur en opper-equipage-meester.*

Ter zaake van het overlyden van het hoofd over Comp' zeemagt in Indien, den heer Nicolaas Houtingh, is, naar de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan niet alleen voor vervallen te houden de aan hetzelfde by resolutie deezer tafel van den 8^{en} Juny 1762 toegelegde lasten op Comp's, in Indien navigeerende schepen en mindere vaartuigen, maar ook door den commandeur en opper-equipagiemeester in het vervolg weder, gelyk bevoorens, alleen te laten genieten de gewoone inkomsten en voordeelen van denzelfen, waar van hy anders, volgens de voorschreven' resolutie, een derde heeft moeten uitkeeren aan den gemelden heer Houtingh, en hem nu ook het commandement over de zeevaart, als haar tegenwoordig hoofd, mitsgaders het toezigt op de scheeps-timmerasien, de equipage en daar toe behorende administratie, nevens al hetgene hem verder in die betrekking aangaat, zoodanig op te draagen, als voor de aankomst van den meergemelden heer Houtingh door de voorige commandeurs en opper-equipagiemeesters is waargenomen geworden, onder aanbeveling teffens om de permanente en temporele ordres, successivelyk door deeze regeering aan den heer Houtingh gegeven, de laatste in zoo verre daar niet bereeds aan voldaan zy, zig te laten strekken tot narigt en observantie.

$\frac{1}{8}$ October. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag.*

23 October. *Toelichting van art. 4 en 5 van het reglement op de slaven, vastgesteld den 17^{en} October 1752.*

Nader bepaalde de Regering, dat, »met standhouding van die twee articulen ten aanzien van vrye luiden, lyfeigen

»daarentegen, die zig schuldig maken aan het ophouden of
 »verbergen van eens anders slaaf of slaaven, indien zulks maar
 »twee etmaalen of minder geduurd heeft, in plaatse van de, by
 »het 4de articul gestelde boete te verbeuren, door de dienaren
 »van de justitie agter het stadhuis gelaarst; en, indien zooda-
 »nige ophouding of verberging langer geduurd heeft, in de ket-
 »ting geklonken zynde, voor den tyd van drie achtereenvolgende
 »jaren naar elders verbannen, mitsgaders, na de executie van
 »gemelde straffe of na de expiratie van gemelde bannissement,
 »aan hunne lyfheeren of lyfvrouwen terug gegeven zullen
 »worden;

»dog dat, wanneer de ophouding of verberging door lyfei-
 »genen van eens anders slaaf of slaaven geschied is met oogmerk
 »om hunne aufuge te faciliteeren, dan wel dezelve hunnen
 »lyfheeren of hunner lyfvrouwen te onthouden, zy dan, even
 »als vrye luyden, naar exigentie van zaaken in diervoegen
 »gestraft zullen worden, als het voorschreven 5de articul
 »dicteert of de regter zal oordeelen te behooren".

27 October. *Wijziging van art. 33 der instructie voor zeevarenden in dienst van de O. I. Compagnie (10 October 1768).*

Noodig geoordeeld weezende voor het vervolg ook ordre te stellen tegen de willekeurige en veelyds naar geen anderen regel als dien van sommige schippers eigenbaat gedaan wordende verdeeling van de premie, welke aan de overheden van de uit Nederland komende schepen toegelegd wordt, wanneer zy de reise in vyf en een half en in minder dan zes maanden zeilens hebben volbragt; zoo is goedgevonden en verstaan, tot ampliatie van het 33ste articul des tweeden tituls van de instructie omtrent den dienst ter zee sub dato 10 October 1768, by deezen te statueeren, dat van de premie voor spoedige voiage, die aan de overheden van eenig uit Nederland komend schip, 't zy hier of op Ceilon en in Bengale, wordt toegewezen, twee-derde by den schipper en van het

overige een derde weder twee-derde by den opper- en een derde by den onder-stuurman van zoodanigen bodem zal moeten genoten worden, terwyl aan den schipper gedefereerd blyft om van zyne gemelde portie zoo veel aan den eersten derdewaak toe te deelen, als hy zal vermeenen met de billykheid te kunnen bestaan; dog dat, by overlyden van den schipper, opper- of onder-stuurman gedurende de reise, 't zy aan gene of aan deeze zyde van de Caab de Goede Hoop, de helfte van hun evengemeld aandeel in de voorschreven' premie aan hunne erfgenaamen of gemagtigden, dan wel aan den curator ad lites zal moeten uitgekeerd en de wederhelfte genoten worden by zulke officieren, die in plaatze van de overledenen als schipper, opper- of onder-stuurman provisioneel gefungeerd hebben.

En om te zorgen, dat hier aan altoos voldaan worde, is nog verstaan extract van deeze resolutie af te geeven aan den commandeur en opper-equipagiemeester, neevens den curator ad lites en ook af te zenden aan de ministers van Ceilon en Bengale.

27 October. *Bepalingen nopens de stads-apotheek te Batavia.*

De Regering vond goed vast te stellen, dat dezelve voortaan altoos van deugdsame medicamenten, gereedschappen en slaaven, naar maate van de benodigdheid, zal moeten voorzien gehouden en, by het overlyden of afgaan van den eenen stads-apotheker aan den anderen, die hem succedeert, overgegeven, mitsgaders door hem overgenomen worden voor een bedragen van twintig duizend ryksdaalders uiterlyk".

3 November. *Toekening aan twee weduwen van het privilegie tot het bedienen van begrafenissen.*

Tot het bedienen van sterfhuizen en begravenissen in en buyten deeze stad is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan voor het vervolg twee

weduwen te privileeeren, met exclusie van alle anderen; en, op dat zy beide even veel te doen mogen krygen, haar te bepaalen aan dezelfde verdeeling der wyken beoosten en bewesten de groote rivier, welke tans door de verhuursters van rouwmantels geobserveerd wordt volgens resolutie deezer tafel van den 21^{en} November 1766.

17 November. *Nadere regeling van het onderhoud van gevangenen in de Compagnie's boeijen te Batavia.*

Door den Raad van justitie deezes casteels voorgedragen zynde de klagten van den cipier van Comp^s boeijen over de geringheid der boei-guastos, dewelke hem, inzonderheid voor de Europesche gevangenen, waren toegelegd en die, buiten het nodige zout, water en brandhout, mitsgaders een maat ryst ter maand voor elk man, bestonden in drie stuivers 's daags voor ieder Europees of Christen inlander, zes stuivers 's daags voor ieder Chinees en niets voor een Mahometaan, heiden of andere onchristen; dat de redenen, waar op hy zyne klagten had gefundeerd, voornamelyk bestonden:

- 1° in de sedert eenigen tyd herwaards, in vergelyking van vroeger tyden, meer en meer toegenomen duurte van de visch, groenten en andere toespzyen, dewelke hy genoodzaakt was voor deeze contanten te moeten verstrekken, en
- 2° in de geringe quantiteit gevangenen, die tans en al sedert een geruimen tyd in de boeijen gecureerd wierden, maakende, wanneer men dertig en meer jaaren te rugwaarts zag, nauwlyks een tiende gedeelte uit van die tyden, het welk hem merkelyk bezwaarde, alzoo het zeker was, dat het vry menageuser uitquam twintig en meer menschen voor drie en zes stuivers door den anderen van de noodige toespzyen te voorzien, dan zulx voor dat bedraagen te moeten doen aan twee of drie persoonen en wien veelmalen, om dat zy ter zaake van hunne delicten van den anderen afgezonderd waren, ieder apart moest opgedischt worden; dat by den Raad in consideratie gekomen was de billykheid

der voorschreven klagten, ook die van de gevangenen zelven, nu en dan aan commissarissen by de visitatie der boejen gedaan, zoo over de geringheid der spyze, als over andere behoeften, inzonderheid van kleederen en bedde-goed; dat, by resumptie der retroacta van den Raad van de jaaren 1736, 1741 en 1748, waar in deeze regeering de boei-guastos gereguleerd had, geene redenen te vooren gekomen waaren, waar uyt de voorschreven inegualiteit omtrent de verstrekking kon worden geëliceerd, en dat de gevangenis op zig zelf was een quaad verblyf en een staat van pyniging volgens de leer der D. D. en die, om de morsigheid en schaarsheid van spyze, drank, kleeding en andere behoeften, met de dood vergeleken wierdt, mitsgaders ter zaake van dien, ingevalle van derzelve langwyligheid, by alle gemaedelyke regters eenige gratie of verzagting van straffe meriteerde, het géne in deze landen voornamelyk mede een groot point van 's regters attentie diende te weezen, te meer, daar zulx een irreparabele grief uitleverde voor den genen, die, na eenigen tyd gedetineerd te zyn geweest, weder kost- en schadeloos gerelaxeerd moeste worden, dewyl het sober en slegt voedsel, in den tyd van zyne detentie aan hem verstrekt en dat maar even voldoende om niet van honger te vergaan, voor hem een bittere straff was, die daar na nergens mede geredresseerd kon worden; zoo is, op het verzoek van den gemelden Raade, dat het deeze regeering behagen mogte voor den aanstaande aan de gevangenen toe te leggen, naamelyk:

aan een Europees.....	8 stuivers
» » Christen inlander.....	6 »
» » Chinees.....	6 »
» » Mahometaan of ander onchristen.....	4 »

's daags, dan wel zoodanig anders, als deeze regeering zoude oordeelen nut en nodig te weezen, goedgevonden en verstaan, behalven de gewoonlyke verstrekking van zout, water, brandhout en een maat ryst ter maand voor ieder van de gevangenen, den cipier van Comp^s boejen voortaan te laten genieten:

voor een Europees zes stuivers,
» » Christen inlander vier stuivers,

voor een Chinees, gelyk tans, zes stuivers, en

• andere onchristenen drie stuivers 's daags, dewyl hy daar mede zeer wel zal kunnen toekomen om zoodanige gedetineerden naar behooren te onderhouden.

Zie ook 7 Mei 1790.

17 November. *Verbod voor de officieren van justitie te Batavia tegen het geven van inzage aan den Raad van justitie aldaar van stukken, door hen aan de Indische Regering ingediend.*

Is verstaan alle de respective officieren van justitie alhier te recommandeeren om, wanneer hun door den Raad van justitie deezes casteels ten eenigen tyde mogte worden opgelegd of gelast de productie der minuten of copyen van zoodanige schriftuuren, als zy ampts- en pligtshalven noodig en dienstig geoordeeld hebben in Raade van Indie te leveren, 't zy om elucidatie of ordres omtrend de daar by voorgedraagen zaaken te verzoeken, dan wel verslag te doen wegens de volbrenging van eenige, hun by deeze regeering geinjungeerde enquesten en andere verrigtingen, aan dat of diergelyk requisit van de gemelde regtbank geenzins te voldoen, maar ter contrarie daar van kennis te geeven aan deeze regeering, om derzelve dispositie daar op af te wagten.

17 November
22 Januarij. *Vaststelling van zekeren termijn voor het invorderen van pretensiën door Chineezen.*

De officieren van de Chineesche natie alhier by requeste te kennen gegeeven hebbende, hoe hun menigmaalen was te vooren gekomen, dat tot voldoening van obligatiën, welke in boedels van overleden persoonen wierden gevonden ten laste van Chineesen, niet de eygenlyke debiteuren, maar anderen aangesproken wierden, dewyl verscheidenen van hun een en denzelfde naam of ook wel naamen droegen, die veel overeenkomste met elkanderen hadden, waar door het ligt gebeuren kon, dat de

een voor den anderen wierdt aangezien, wanneer by de obligatie niet uitgedrukt stondt de straat, gang of gragt, waar in of waar op de debiteur, ten tyde, dat de obligatie wierdt gepasseerd, woonagtig was, met verzoek derhalven, dat daar omtrent de nodige ordre voor het vervolg mogte worden gesteld; en by deeze gelegenheid in aanmerking gekomen weezende, dat het niet minder nodig ware een tyd te bepalen, binnen welken de pretensien van Chineesen op Chineesen, uit obligatoire acten voortspruitende, moeten worden ingemaand of derzelve actie geïnstitueerd, tot voorkoming van de anderszins inevitabele, epineuse en ruineuse processen, welke het een onbepaald getal van twintig en meer jaaren agter een laten voortloopen dier pretensien, zonder intusschen eenige aanmaaning te doen, notoir ten sequele moet hebben, nademaal de aangemaande dan veelyds komt te ontkennen den persoon te weezen, die de ten zynen laste voortgebragte acte obligatoir heeft gepasseerd, of beweert, dat dezelve reeds betaald is, en de schuldeisscher daarentegen de deugdelykheid zyner pretensie op den aangemaanden niet voldoende genoeg kan bewyzen; zoo is, na rype deliberatie, goedgevonden en verstaan niet alleen de notarissen hier ter steede en die dat ampt waarnemen op de buiten-comptoiren, daar Chineesen zyn, by extract deezes te gelasten om by de obligatien off andere acten obligatoir, die voor hun door persoonen van de gemelde natie gepasseerd worden, met alle nauwkeurigheid bekend te stellen de naamen, woonplaatzen en handteeringen of bedieningen, zoo wel van de crediteuren, indien het mede Chineesen zyn, als van de debiteuren en hunne borgen, ten einde alle twyffeling en disputeren daar omtrent weg te neemen, maar ook te statueeren en by placcaat af te kundigen, dat een ieder van de in deeze colonie geadmitteerde of elders anders onder de jurisdictie van de Nederlandsche Oostindische maatschappij woonende Chineesen, die eenige pretensie op ymand zyner natie heeft of na de publicatie van het gemelde placcaat krachten uit kragte eener obligatie of van eenige andere publicque acten gehouden en verpligt zal weezen om binnen den tyd van t

jaaren, gerekend van den dag, dat zodanige acte obligatoir is gepasseerd, voldoening daar van te vorderen, 't zy van den originelen debiteur of zyne borgen, zoo die nog leven, dan wel, na hun overlyden, van Boedelmeesteren der Chineesen of andere onchristenen of van de testamentaire executeuren, curateuren, enz., onder welkers administratie en beheering hunne boedels en nalaatenschappen zyn komen te vervallen, zonder daar mede langer te wagten, onder wat pretext het ook weezen moge, op poene in beyde de gevallen, dat de gene, die in deezen zal komen in gebreke te blyven of geen voldoende bewys kan produceeren, dat de aanmaning wel geschied, dog de betaaling egter nog niet gevolgd is, van zyn regt, actie en pretensie zal zyn en blyven versteeken.

En op dat dit bevel steeds agtervolgd worde, is voorts verstaan de beide collegien van justitie alhier, mitsgaders den Raad van justitie op de voorschreven' buiten-comptoiren te interdiceren om op zodanige pretensien, die na verloop van den voorschreven tyd op leevenden of boedels en nalaatenschappen van overleden' Chineesen te voorschyn worden gebragt, anders regt te doen als met zoo een eisch te ontzeggen of de exceptie van prescriptie te admitteeren, ten zy te gelyk gedoceed en, den regter ten genoegten aangetoond wordt, dat de origineele debiteuren of hunne borgen, dan wel de administrateurs hunner boedels of nalaatenschappen, binnen den bepaalden tyd wel zyn aangesproken, dog dezelve egter geene betaaling gedaan hebben; terwyl in het laaste geval of wanneer blykt de aanmaning tot betaalinge zonder vrugt geschied te weezen, het regt, de actie en pretensie van de schuldeisschers in volle kragt zullen blyven standgrypen.

19 November. *Contrôle op de acte-boeken der buitenkantoren.*

Aangetoond zynde verscheiden' excessen, die er tegen het reglement op de bevordering der dienaaren van den 29^{en} September 1767 waren gecommitteert zoo is goedgevonden

en verstaan dezelve wel voor dit maal te passeeren, onder eene ernstige remarque, maar teffens, tot weering van diergelyke uitstappen en bevryding der maatschappye van de meerdere lasten, die zy daar door te draagen heeft, den adjunct eersten gezworen klerk ter generaale secretarje te demandeeren om alle de in deezen jaare ontvangen' en in het vervolg jaarlyx ontvangen wordende acte-boeken van de onderhoorige gouvernementen, directien en commandementen exact na te zien en, by bevinding, dat omtrent de verbetering der dienaaren ginder, 't zy in qualiteit en gage te gelyk of in gage alleen, niet is gehandeld naar het voorschreeven reglement en de nadere ordres op dat stuk, daar van telkens aan deeze regeering te berigten, met aanwyzing, in welke gevallen die ordres overtreden zyn; zullende denzelven van het bedraagen der soldyen, die aan zodanige, verbeterde dienaaren zyn toegelegd, genieten een zesde gedeelte tot eene premie voor zyne moeiten, in zoo verre deeze regeering het zal goedvinden, om betaald te worden door de genen, die zig aan de transgressie der ordres ten deezen opzichte hebben schuldig gemaakt.

Ten vervolge hierop werd den 25sten November 1772 „nog goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden in de onderhoorige gouvernementen, directien en commandementen ernstig te gelasten om, niet alleen in het toeleggen van gage aan dienaaren, die bevorderd off verbeterd worden, zig stiptelyk te houden aan het reglement van den 29^{en} September 1767 en de nadere ordres op dat respect, maar ook by de acten te noteeren de datums van de jongst voorgaande bevorderingen of verbeteringen en by die van de genen, welke in Comp^s dienst worden aangenomen, van wat ouderdom zy zyn, tot faciliteering van het den gemelden adjunct opgedragen onderzoek na de daar omtrent gepleegd wordende excessen”.

30 November. *Voorschrift nopens het begraven van lijken.*

Op dezelfde wyze als de weduwe van den burger, Petrus

van Groll, met name Willemina Christina Divean, en de huisvrouw van den gerepatriceerden krankbezoeker, Philippus Gerardus Jurriaan Ondaatje, met name Adriana Cordenoiert, by resolutien van den 5^{en} en 20^{en} deezer geprivilegeerd zyn tot het bedienen der sterfhuizen en begraavenissen, is goedgevonden en verstaan haar beide ook, met uitsluiting van alle anderen, behalven van den curator ad lites, die, gelyk te vooren, de lyken van Comp^s dienaaren, welkers boedels door hem ter redding en verantwoording aanvaard worden, uit zyn of eenig ander, daar toe geschikt huis zal mogen laten begraven, by deezen te privilegeeren om de lyken van alle overlydende persoonen binnen en buiten de stad, de eene aan de Oost- en de andere aan de West-zyde van de groote rivier, uit hare woonhuyzen ter aarde te laten bestellen voor eene redelyke betaaling, wanneer zy daar toe verzogt of de gemelde lyken niet uit de sterfhuyzen zelfs begraven worden.

5 December. *Intrekking van het bepaalde op 18 November 1768 nopens den aankoop van slaven op Timor.*

Makasser kon niet genoeg slaven leveren om te voorzien in »de runieuse sterfte onder de slaven op Banda” en in de behoefte aan slaven te Batavia en op Ceilon.

5 December. *Wijziging van het bepaalde op 28/30 Mei 1771 nopens het opslaan van Westersche lijnwaden in Compagnie's pakhuizen.*

De administrateurs in de Westzydsche negotie-pakhuizen verzoek doende, dat het deeze regeering behaagen mogte hun eenig douceur toe te leggen voor de moeite, die zy hadden met in Comp^s pakhuizen op te slaan en, na betaaling der recognitie, weder af te leveren de kisten en pakken met lywaaten, door de scheepsofficieren en anderen tans hier aangebragt wordende, onder vertooning ten dien einde, dat de administrateurs van het kleeden-pakhuis, waar in bevoorens diergelyke lywaaten

geborgen wierden, voor ieder kist off pak, zonder onderscheid, een dukaton hadden genoten van de eigenaars derzelven en de voornaamste lywaat-kooplieden niet ongenegen waren zulks als nog te fourneeren; zoo is, uit aanmerking, dat de betaaling van een ducaton voor iedere kist, kas of pak niemand tot eenig merkelyk bezwaar zal strekken, goedgevonden en verstaan in der supplianten verzoek te condescendeeren en dienvolgende, met alteratie van de volgens resolutie van den 28^{en} May, by het placaat van den 30^{en} May 1771 uitgedrukte verklaring, dat niemand gehouden zal zyn om voor het opslaan en afleveren van zyn goed iets te moeten contribueeren, den supplianten, mitsgaders hunne successeuren in der tyd, by deezen tot een douceur toe te leggen een dukaton voor ieder kist, kas of pak met lywaaten of zyden stoffen, die van de West van Indie met schepen en mindere vaartuigen van de Compagnie of van de Bataviasche ingezetenen mogen aangebragt en in de West-zydsche pakhuizen moeten opgeslagen worden om, voor derzelve aflevering, aan de administrateurs van die pakhuizen te worden betaald door den eigenaar van zulk goed of den geenen, aan wien het zal weezen geadresseerd, buiten en boven de recognitie, die, ten behoeve van de Compagnie, in haare kasse voldaan wordt volgens de bepaling by het voorschreven placaat.

10 December
22 Januarij. *Toelichting tot het placaat van 3 December
1771 nopens den vrijen vaart en handel.*

In ervaring gekomen zynde, dat sommigen, door eene misvatting van de intentie deezer regeeringe met opzigt tot de betaaling van recognitie voor de Westersche lywaaten, die tot den particulieren handel, volgens het jongste placaat van den 3^{en} December 1771, hier mogen worden ingevoerd in het denkbeeld geraakt zyn, dat zy eenelyk recognitie betalen moeten voor heele stukken lywaaten, maar niet voor de gene daar van gemaakt is, als: hemden, mutzen, enz., ook voor koussen, ofschoon dezelve mede tot negotie warden aangebragt; zoo is goedgevonden en verstaan, tot inte

pretatie van het daar van spreekende articul in het voorschreven plaacaat, by deezen nader te verklaaren, dat, niet alleen voor de heele stukken Chormandelsche, Bengaalsche, Madureesche en Mallabaarsche lywaaten, mitsgaders Bengaalsche zyden' stoffen, maar ook voor al het gene daar van gemaakt is tot kleeding of eenig ander gebruik en voor alle soorten van koussen (met uitzondering nochtans van het gedragene goed) de by het voorschreven plaacaat vastgestelde recognitie van 20 per cent voor de Chormandelsche en 15 per cent voor andere lywaaten en stoffen, by aanbreng met Comp^s schepen en mindere vaartuigen, dan wel van 10 en 8 per cent respectieve, by aanbreng met schepen en mindere vaartuigen van de Bataviasche ingezetenen, aan de Compagnie moet worden voldaan; en hier van overzulks den ministers van Ceilon, Chormandel, Malacca, Bengalen en Mallabaar by extract deezes te informeeren, met last om de laat gemelde goederen, zoo wel als de heele stukken lywaaten of zyden' stoffen, met derzelve opgegeeven inkoops-waarde, by de herwaarts overgezonden wordende factuuren bekend te stellen; terwyl nog verstaan is van de voorschreven interpretatie de gemeente alhier by een biljet kennis te geeven.

24 December. *Ampliatie van het bepaalde op 12/22 April en 20 Mei 1768 nopens arak-stokerijen*

Is goedgevonden en verstaan, tot ampliatie van de voorschreven ordres, by deezen nader te statueeren:

1° dat een ieder van de eigenaars of huurders van de arraks branderyen verpligt zal weezen om, zoo dra hy van den Baljuw of Drossaard der Bataviasche ommelanden, onder wiens jurisdictie zyne branderye behoort, een certificaat of permissie-briefje verkregen heeft tot het stookken, het zelve te vertoonen aan de twee luitenants der Chineesen, Ting Ingko en Gouw Poean Soey, die by dezen gecommiteerd en gelast worden om van het geobtineerde permissie-briefje in de Chineesche taal gratis aantekening te doen,

niet alleen in dorso van dat bewys, maar ook by een door ieder van hun daar toe te houden memorie-boek; en dat voorts dezelfde vertoning en aantekening zullen moeten geschieden, zoo wel by het staaken, als by het weder beginnen van het stookken, mitsgaders wanneer men met het stookken geheel wil uitscheiden, sub poene van, by verzuim des eigenaars of huurders van eenige arraks-branderyen om dat bewys, invoegen voorschreven, te vertoonen of, by trouwloosheid van een der gemelde luitenants in het doen van de begeerde aantekening, daar voor telkens te verbeuren eene amende van vyf honderd ryksdaalders, de helfte voor den officier of den genen, die de calange zal hebben gedaan, en de andere helfte voor de diacony-armen deezer stede;

- 2° dat ieder eigenaar of huurder van de arraks-branderyen altoos een vryen toegang zal hebben, niet alleen tot alle de branderyen, maar ook tot het memorie-boek van de gemelde luitenants, met de faculteit teffens om het voorschreven permissie-briefje en memorie-boek ter visie te mogen vorderen, ten einde by ontdekking van eenige overtreding, 't zy van de tegenwoordige, dan wel van de by de meer gementioneerde resolutien van den 12^{en} April en 20^{en} May 1768 gestelde ordres, daar van kennis te geeven aan den heer praesident van Scheepenen, die des aanbrenghers naam zal verswygen, indien hy het begeert, en
- 3° dat, by overlyden of afgaan van de gemelde twee luitenants, twee andere luitenants der Chineesen zoo ook altoos in het vervolg met voorschreven endorsement en de inboeking der gemelde permissie-briefjes belast zullen worden.

24 December. *Vernieuwing van de plakaten tegen het maken en verkoopen van vuurwerk, enz.*

24 December. *Verpachting van de generale en geme inkomsten van het koningrijk Jakatra voor het jaar 17.*

Geene wijzigingen in de pacht-voorwaarden komen ditmaal v^{or}

31 December. *Voorschrift nopens borgen van pachters, die surceance aanvroegen.*

Is verstaan den ontvanger generaal te recommandeeren om in het vervolg. waanneer by deeze regeering aan eenigen pagter surceance of respyt word verleend tot betaaling van zyne agterstallige pagt-penningen, de Chineesen, die zig als borgen daar voor interponeeren, alvoreens hunne borgtogt aan te nemen, door twee luitenants dier naffe te laten examineeren, of zy daar toe wel admissibel zyn.

? ? *Javasche verpachtingen voor de jaren 1775, 1774 en 1775.*

Voorschriften nopens deze verpachtingen voor de jaren 1764 t/m 1772 zijn niet aangetroffen.

De wijzigingen in de voorwaarden, vermeld in deel VII, blad. 449—454, zijn de volgende:

Generale bepalingen.

Art. 2 luidt: »de pagters van de sabandaryen zullen geenzins pagt mogen pretendeeren van de goederen, hoe ook genaamd, die voor de Compagnie worden in- of uytgevoerd, en ook geene tholpoorten», enz.

Art. 5, 1° »voor de amfioen eens en vooral vyf en dertig ryksdaalders de kist Patenasche, by de geprivilegeerde societeit verkogt, voor invoer van Batavia en van geen andere plaatsen, hoe genaamd, zelfs niet te rug; dog de uytvoer, buiten naar Banda, werwaarts dezelve niet mag worden overgevoerd, naar elders vry».

Art. 5, 2°. Aan het slot is toegevoegd: »en ook geen Oosterse slaaven, boven veertien jaren oud, aangebragt worden».

Art. 5, 3° luidt: »voor lynwaaten, zoo wel Sourattesche, Mallabaarsche en Ceylonsche, als Chormandelsche en Bengaalsche, het zy ruw, wit, gecouleurd of geschilderd, ook voor zyde

stoffen, by invoer van Batavia (en van geen andere plaats, wyl dat verboden is) tien ten honderd", enz.

Art. 5, 5° "by invoer", lees: "by invoer van Batavia en van geen andere plaats, dat verboden is".

Art. 5, 6°—8° is vervangen door: "de uytvoer van het katoen-garen, zoo wel wit, als anders gecouleurd, zal aan niemand weezen gepermitteerd, maar de handel in dezelve alleen voor de Comp^e blyven gereserveerd".

Art. 5, 9° en 10° zijn geworden 7° en 8°.

Art. 5, 11° (nieuw 9°). Aan het slot is toegevoegd: "dog daar en tegen zal dubbelde tol mogen gevorderd worden van handelaars, die van plaatzen in straat Malacca, buyten Malacca zelfs, komen".

Domeinen.

1° en 2° is vervangen door: "de sabandhary van Lassum, waar by nog somas, nog ljatjas gehooren, maar wel de tol permissie briefjes tot den aanbouw van vaartuigen".

3°, 4° en 5° zijn geworden 2°, 3° en 4°.

6° en 7° zijn vervallen.

8°, 9°, 10° zijn geworden 5°, 6° en 7°.

11°, 12° en 13 zijn vervallen.

14° is geworden 8°.

15°—17° luiden, als volgt: "9° in- en uitvoer van suiker over de geheele kust, bevorens onder de zee-tollen begreepen, dog tans of sedert dat dies vervoer naar de hoofdplaats verboden is, een afzonderlyke pagt zynde, zal by uytvoer naar andere plaatzen van kandy suiker sestig stuyvers en van poeder suiker dertig stuyvers de pikol en ook zoo veel by invoer moeten betaald worden; dog, in gevalle van d'eene plaats naar de and wordt getransporteerd, alleen om daar te embarqueeren, zal laast gemelde plaats niets behoeven betaald te worden".

18° is geworden 10°.

19° (nieuw 11° en 12°) luidt: "de verkoop van arak Samarang; dog mag, die daar gestookt word, niet wor

uytgevoerd. 12°. Het slagten van varkens, welke drie laat gemelde pagten, bevoorens in een gesmolten opgeveild, tans ieder afzonderlyk zullen worden verpagt, blyvende het heffen van zes stuyvers voor ieder warong", enz.

20° vervalt.

21° wordt 13° en 14°.

Het overige, op bladz. 463 en 464 vermeld, vervalt.

1773.

2 Februarij. *Bepaling, dat vreemde, particuliere schepen te Batavia niet meer zouden mogen gerepareerd worden.*

Geremarqueerd weezende, dat de Engelsche, particuliere trafiquanten, ongeagt de annuntiatie aan de opperhoofden van de etablissementen dier natie in Indie by missive deezer regeeringe van den 8^{en} November 1771, dat aan de gemelde handelaars niet meer zoude worden toegelaten de reparatie hunner scheepjes, hier egter nog al aankomen met zoodanig gedela-breerde en afgevaren kielen, dat hun oogmerk niet anders schynt als om dezelve geheel te laten vertimmeren, en zy dus een misbruik maaken van de inschikkelykheid deezer regeeringe ten hunnen opzigte, is, om daar in nader te voorzien, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan de voorschreven' aankundiging, zonder eenige uitzondering, mede te laten doen door de sabandaars aan de gezagvoerders van de tans hier zynde en in het vervolg aankomende Engelsche, particuliere scheepjes, tot hun narigt.

16 Februarij. *Bepaling, dat de binnen-regent van het buiten-hospitaal te Batavia zeker weiland ex officio moest bezitten.*

Om eene bequaame weide te hebben voor het rundvee, dat

ten dienste van het buiten-hospitaal vereischt en onderhouden wordt, is goedgevonden en verstaan van den heer Raad ordinair, de Klerk, over te neemen zekere veertien stukken by een getrokken lands, gelegen omtrent drie quart uur gaans Zuidwaarts buiten de stad, even boven de post Ryswyk, in het derde deel van het blok M, voor eene somme van twee duizend vier honderd ryksdaalders, en hetzelfde voor dien prys, ten voorschreven einde, over te doen aan den presenten binnen-regent van het gemelde gasthuis, Pieter Joseph de Vienne, mitsgaders teffens vast te stellen, dat dat weiland van hem op zynen successeur in der tyd en zoo vervolgens van den eenen binnen-regent op den anderen moet overgaan voor de gemelde inkoops-waarde, zonder dat iemand hunner by deeze overneeming subject zal weezen de betaaling van 's heeren gerechtigheid, op het transporteeren van vaste goederen gefixeerd.

23 Februarij. *Last op de Samarangsche ministers alle »de wees- en arm-jongens», 12 of meer jaren oud, als »jong matrosen» op f 7.— 's maands in dienst te nemen en met de naar Batavia vertrekkende schepen derwaarts te zenden.*

»Ten ware iemand geinclineerd mogte zyn hen, buiten laste »van de Diakony of van het weeshuis, na zig te neemen en »voor hunne opvoeding en onderhoud zorge te dragen».

16 Maart. *Nadere regeling der jaartijksche verstrekkingen aan de burger-boeijen te Batavia.*

Voorgedragen zynde de door den cipier van de burger-boeijen by herhaaling ingebragte bezwaarnissen om met de bepaalde stuivers 's daags voor een crimineelen gevangen en een gyzelaar welke laatste doorgaans na zes maanden, op verzoek van den impetrant van gyzeling, op 4 stuivers vermindert wort mitsgaders 4 stuivers voor ieder slaaf 's daags, zonder geen van eenige verstrekking van ryst, zout en water, behalve

eenlyk 6 vadems brandhout in het jaar, thans te kunnen rondschietsen, veel min bestaan, zoo door de, in vergelyking van vroeger jaaren, toegenomen duurte der leveens-middelen, als het successive verminderd getal van gegyzelden en gevangenen, dat quaalyk een tiende deel bedraagt van het gene 'er bevoorens geseecureerd wierdt, en zyn verzoek derhalven:

1° om, in plaatze van vier koelies, agt, tegen $\frac{1}{8}$ rd^s 's daags ieder, te mogen opbrengen, even als den cipier van Comp^s boeyen, wordende dezelve noodzaakelyk vereischt tot het reinigen en schoonhouden der boeyen;

2° om jaarlyks te mogen hebben de verstreking van agt lasten ryst tot den inkoops-prys, nevens het benooidg drinkwater, en

3° om, in plaatze van de verstreking van:

150 p^s Javasche danmers,

500 » bamboesen,

4 » raagbollen,

4 » handstoffers,

1 » yzeren vuurschop,

1 » » vuurtang,

1 » groote en

2 » gemeene bamboesen ladders, en

250 R yzerwerk,

die hy jaarlyks, onder meer, volgens het reglement quam te genieten en welken hy in dien gevalle zonder ongerief voor zoo verre zoude kunnen missen, te mogen erlangen de verstreking van:

12 vadems brandhout of 6 vadems meer dan thans en 's daags 1 kan lamp oli;

zoo is goedgevonden en verstaan hem te permitteeren om voortaan zes koelies in plaatze van vier te mogen opbrengen, tegen zes stuivers ieder 's daags, en daar benevens toe te leggen twaalf vadems brandhout in het jaar, mitsgaders uit Comp^s graan-magazyn aan hem jaarlyks te laten verstrekken agt lasten ryst voor betaaling tegen den inkoops-prys, dog daaren-

tegen te doen cesseeren de voorschreven' verstrekking van dammers, bamboesen, enz., bedragende in gelden f 75:13:—.

19 Maart. *Voorschriften voor Compagnie's hospitalen te Batavia.*

Door den heer Gouverneur Generaal is aan de vergadering te kennen gegeven, dat zyn Edelheid, op het daar toe gedaan verzoek door de buiten-regenten van Comp^s hospitaalen, het hoofd van de chirurgie, den binnen-regent en de vier eerste practizyns van het binnen-hospitaal, de chirurgyns majoor van zyn Edelheids lyfwagt en van de twee bataillons infanterye, de opperchirurgyns van het ambagts-quartier, het vierkant en de kruidmolen, mitsgaders den stads chirurgyn alhier, voor eenigen tyd gelast hebbende om, naar hunne beste kennis en ondervinding, ieder in het bysonder, ter dispositie van deeze regeering schriftelyk te ontwerpen zoodanig een formulier van hulpmiddelen tegen de voornaamste of meest heerschende ziekten en quaalen hier ter plaatze, als tot een generaal rigt-snoer, zoo voor de practizyns in het binnen-hospitaal, als voor den apothekar zoude kunnen gereciperd en met vrugt gebruikt worden, ten einde daar door voor te komen de abuisen en misslagen, die men, onaan gezien de daartegen aangevoerde en by resolutie van den 28^{en} Augustus 1770 genoteerde sustenue, vermeende ligtelyk te zullen kunnen plaats hebben door gebrek van genoegzaame kundigheid by den eenen of anderen; sedert, ter voldoening aan het gemelde requisitoir, door den binnen-regent en de practizyns van het binnen-hospitaal gezamenlyk en door de andren afzonderlyk van berigt was gediend, dog dat hunne verschillende begrippen en voorstellen, die met geene mogelykheid scheenen te kunnen worden combineerd om daar uit een goed formulier, naar het oogmerk op te maaken, zyn Edelheid bewogen hadden om de examinatie en beoordeeling van dezelve den medicinae en stads doct. Samuel Christiaan Kriel, op te draagen, als een man zynde die niet alleen lang op Batavia geweest en in de oefening

van de geneeskunde grys geworden, maar ook zoo omzigtig in zyne handelingen en met zoo veel liefde voor de welvaart van zynen evenmensch beziel was, dat men op zyn oordeel in dit geval zig wel mogte verlaaten; en dat hy daar op zyne consideratien gesuppeditieerd hadt by een berigt, het welk zyn Edelheid tans, nevens alle de berigten van de voorgemelde bedienden van de chirurgie, produceerde.

En by lecture van dit berigt van doctor, Kriel, is hetzelfde bevonden hoofdzaakelyk te behelzen, dat, de formulen of zoo genaamde recepten, door de practizyns van de vaste posten tot gebruik van het binnen-hospitaal opgesteld, al te generaal en (een of twee uitgezonderd) met vomitieven en purgatiën begonnen zynde, zonder te reppen van een betaamyke en noodige toebereiding der zondigende stoffen, hy daarom het opstel van de practizyns in het binnen-hospitaal, die best dienden te weten, welke en hoe veelerhande ziekten zy dagelyks en jaarlyks in dat hospitaal ontwaarden en behandelden, en welkers recepten hy ook redelyk wel naar de kunst opgemaakt vindt, boven anderen tot een regel gekozen, dog eenige weinige dingen tot verbetering aan te merken hadt, als :

- 1° dat die formulen alle zonder signatuur waren of niet met ondergeschreven naam, aan wien zy moesten gegeven worden, de wyze hoe te gebruiken, de tyd wanneer, met welk vogt, koud of warm, onder welk dieet, enz., alle welke dingen egter hoogstnoodzaakelyk waren en welkers verzuim zeer nadeelig tot herstelling, zeer schadelyk en zelfs, naar omstandigheden van zaaken, doodelyk zyn kon;
- 2° dat 'er veele enkele medicynen van het planten- en dieren-ryk (vegetabilia et animalia) waren voorgeschreven, die van Europa moesten komen, dog waar van veelen, zoo niet allen, bedurven, van de wurmen aangestoken of verteerd ontvangen wierden en welkers gebruik dan, 't zy alleen of met anderen verzeld, cene geheele andere uitwerking deedt, dan zy moesten en ook behoorden te doen, wanneer zy versch en onbedurven waren;
- 3° dat de syroopen, uit Europa aangebragt of ook wel hier

van Europesche kruiden, bloemen, zaaden, enz. bereid, wel af te keuren waren, nadien de eerste niet wel de linie passeeren konden zonder gisting te ondergaan en de anderen (volgens § 2) niet konden goed blyven, onder herhaaling en aanpryging dierhalven van zynen te meermaalen gedaanen voorslag, of men niet beter deest van de hier in overvloed groeyende kruiden, bloemen, zaaden en vrugten syroopen te bereiden dan van de Europesche, dewyl eene bedurven of quaalyk bereide syroop eene geheele compositie van medicynen nadeelig of schadelijk maaken kon;

- 4° dat hy in alle de formulen van de practizyns geene voorschriften van uiterlyke medicynen vondt, behalven eenigen clysmata, laxantia en emollientia, daar tog de topica of plaatsmiddelen in alle scherpe of langduurige ziekten onvermydelyk, ja, ten hoogsten noodzakelyk waren, gelyk verdeelende, versterkende, verwekkende of prikkelende, rypmaakende, pynstillende pappen, pleisters, omslagen, enz., en
- 5° dat de ziekten, die hier meest heerschten, niet alle ratkoortzen, galkoortzen en afgang waren, gelyk door de practizyns gedebiteerd wierdt, maar dat veelyds ontsteekingen der ingewanden daar zeer bedektelyk mede verzeld of ook alleen waren en eene gansch andere behandeling als de andere ziekten verdienden, zonden zy, zonder groot gevaar des leevens, behoorlyk genezen worden: want (vraagt hy), waar van daan anders de veelvuldige buikloopen, die eene witte stoffe leveren, welke voor slym gedebiteerd wordt en niet anders als eene waare pus of etter, met slymen vermengd, ten gronde heeft, ontstaande van eene verzuimde ontsteekings-koorts der ingewanden, die tot suppuratie of verettering overgegaan is en menig Europees, na lang gesukkeld te hebben, ten grave brengt? Waarop door den heer Gouverneur Generaal aangemerkt en in het algemeen toegestemd zynde, dat men niets behoorde onbeproefd te laten, wat zig met eenigen grond als dienstig

en heilzaam tot hulpe van de elendige lyderen in het binnen-hospitaal aanprees, ter ervaring, of het den Almagtigen behaagen mogte hetzelfde met Zynen zegen, waar van alle menschelyke onderneemingen haar succes ontleenen moeten, te bekroonen en daar door eens te doen cesseeren de sterfte, die sedert eenigen tyd de hartbreekendste verwoesting onder het gemeene volk hier ter hoofdplaatze heeft aangeregt; zoo is, na overweging der voorgemelde bedenkingen en propositien van doctor, Kriel, goedgevonden en verstaan een extract uit zyn berigt en een afschrift van het door hem geaprobeerde opstel van den binnen-regent en de practizyns van het binnen-hospitaal, behelzende formules of recepten van innerlyke medicynen, aan de buiten-regenten van Compagnies hospitalen te expedieeren, ten einde aan de gemelde practizyns te worden afgegeven, met last:

- 1° om zig het een en ander tot een vasten regel en rigtsnoer te laten strekken in het voorschryven van hulpmiddelen voor de zieken;
- 2° om het gementioneerd opstel van innerlyke, met bequaame formules van zoodanige uiterlyke geneesmiddelen, als doctor, Kriel, opgeeft, mede tot gebruik in het binnen-hospitaal te amplieeren, en
- 3° om, na raadpleeging met elkanderen, ter nadere dispositie van deeze regeering, te berigten, welke van de kruiden, wortels, bloemen, zaaden, vrugten en syroopen, die zelden goed, maar meest bedurven uit Nederland overkomen, voor het vervolg zouden kunnen geëxcuseerd en welke daarentegen van de hier te lande vallende of bereid wordende in derzelve plaatze met meer effect tot de zamenstelling der medizynen zouden kunnen geëmploieerd worden.

Volgens de resolutie der Hooge Regering van 18 Mei 1775 was de »radix Juan Lopes, die meest te Goa ingezameld »wierdt, een overheerlyk medicament tegen alle soorten van »verouderde afgangen en gevaarlyke buikloopen», waarom

dan ook de Regering eene groote hoeveelheid van dien wortel naar Batavia liet komen.

25 Maart. *Toekening aan den krankbezoeker op het eiland Ourust van 4: 37:— rijksdaalders maandelijks voor kostgeld.*

Zijn tractement bedroeg f 24:— 's maands.

De krankbezoekers op het eiland Purmerend en op de landen Weltevreden en Depok genoten dezelfde inkomsten.

23 Maart. *Verkoop van rijst van Regeringswege.*

Tot gerief van de gemeente gedurende de West-moesson is goedgevonden en verstaan dagelyks vyf lasten ryst by de kleine maat op de rystmarkt te laten verkoopen tegen agt stuivers de ganting, nadien de by resolutie van den 15ten December laatleden bepaalde verkoop van drie lasten 's daags niet schynt toe te reiken om een ieders benooidigheid te vervullen.

2 April. *Vergunning voor ingezetenen van Malaka rijst van Java te halen.*

Om te verhoeden het gebrek aan ryst onder de Malaccasche ingezetenen, wanneer zy van Queda, door misgewas of anderszins, geenen genoegzamen toevoer erlangen, is goedgevonden en verstaan aan de ten gemelde gouvernemente t'huisbehoorende burgers en Chineesen eens voor al te permitteeren den vervoer van dat graan met hunne vaartuigen van Java naar derwaarts; en hier van den ministers op beide die plaatzen kennis te geeven.

13 April. *Voorschrift nopens de uitbetaling van soldijen van vermiste Compagnie's dienaren.*

Op het verzoek van het opperhoofd van het generel veld-

comptoir om voor het vervolg met de ordre deezer regeeringe te mogen worden gemunieerd omtrent de afgaave der soldyden van vermiste dienaaren aan hunne wettige erfgenaamen, dewyl het een aloude usantie was by de soldy-bedienden hier ter plaatze, om de gagien van zoodanige persoonen eerst af te geeven na verloop van zeven jaaren sedert hunne vermissing, is goedgevonden en verstaan by deezen te verklaaren, dat die gewoonte voortaan eenlyk ten opzigte van Europeschen, die uit Nederland in Indien gekomen en in Comp^s dienst geadmitteerd, maar niet ten aanzien van de genen, welke hier te lande zelfs gebooren en in den gemelden dienst aangenomen zyn, zal moeten blyven standgrypen.

15 April. *Bepaling nopens de jaarlijksche rekening en verantwoording van het College van Heemraden.*

Is goedgevonden en verstaan Heemraaden te qualificeeren om de lasten van dat collegie, zoo wel als de inkomsten, jaarlyksch van primo January tot ultimo December by de staatrekening op te brengen en dienvolgende voor het presente jaar 1773 den geheelen ontvangst van primo January tot ultimo December; dog de uitgaaven, die by de voorgemelde staatrekening tot ultimo Augustus 1772 opgebracht zyn, van primo September 1772 tot ultimo December 1773 te rekenen, ten einde dus voortaan altoos met een opslag van het oog het weezenlyk ac- of decressement van het capitaal in ieder jaar te kunnen nagaan.

$\frac{23}{4}$ April. *Verlenging tot ultimo December 1773 van den termijn, gesteld op $\frac{10}{22}$ September/November 1771 voor het repareren van kaai-muren, enz.*

4 Mei. *Verbod voor Europeanen, geene dienaren van de Compagnie zijnde en te Batavia gevestigd, tegen het trouwen zonder vergunning van den Gouverneur-Generaal.*

Den heer Gouverneur Generaal ter vergaderinge vertoond

hebbende, dat van de vryheid, die de burgers hier ter stede boven Comp^e dienaaren hadden om huwelyken aan te gaan buiten consent van zyn' Edelheid, nu en dan een ergelyk misbruik wierdt gemaakt, dewyl burgers van fatsoenlyke afkomst zig zelfs somtyds zoo verre vergaten, dat zy, om een weinigje gelds te behuwlyken of uit andere, ten deezen opzigte meer wraakbaare inzigten, zig door den egt vereenigden met vile en veragtelyke vrouwlieden, tot oneer en chagryn van hun maagschap en disfortuin van zig zelve, zonder dat zyn' Edelheid, die zulks anders zoude kunnen beletten, daar eerder eenige kennis van kreeg dan doorgaans na de voltrekking van zoodanige wanschikkelyke verbintenissen; en dierhalven met zyn' Edelheid noodig geoordeeld zynde daar in te moeten voorzien, zoo is goedgevonden en verstaan by deezen te statueeren, dat alle Europesche burgers en die van Europeschen bloede zyn, wanneer zy zig in den egt begeeven willen, gehouden zullen weezen om daar toe het consent van den heer Gouverneur Generaal te verzoeken, even als zulks door Comp^e dienaaren gedaan wordt; en dienvolgende commissarissen van huwelyksche en kleine gerigts-zaaken alhier te gelasten om voortaan niemand van de burgers, die onder de voorschreven' bepaaing behooren, de inschryving der geboden te accordeeren, dan na dat hy vertoond zal hebben zulk een schriftelyk bewys van het verkregen consent by welgemelde zyn' Edelheid, als tot hier toe alleen aan Compagnies dienaaren verleend is.

En zal van dit besluit zoo wel aan Schepenen deezer stede, als aan commissarissen voormeld extract worden geëxpédieerd uit de notulen.

14 Mei. *Vaststelling van het aantal notarissen te Batavia op vier.*

De notarissen hier ter stede, door het verval van den handel en de neering der ingezetenen, sedert eenige jaaren herwaarts zoo weinig te doen hebbende, dat vier van hun hetzelfde, zonder den minsten ondiens van het gemeen, gemaklyk zouden kunnen

verrigten en dus onder zig deelen de inkomsten van een vyfden, die doorgaans te schraal zyn om hem daar van op eene redelyke wyze te doen subsisteeren; zoo is, naar de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan het getal van de notarissen alhier, by resolutie van den 15^{en} May 1718 op vyf gefixeerd, voor het vervolg op vier te bepaalen, om drie daar van binnen en een buiten de stad te laten fungeeren; mitsgaders van deeze schikking aan de collegien van justitie kennis te geeven by extract uit de notulen.

25 Mei. *Vergunning tot het houden van pasar, enz. op de landen Labak-poeloes en Tandjoeng.*

Op de mondelinge instantien van de heeren Raaden extra-ordinair, Fockens en Craan, als tegenwoordige bezitters van de landen Labak Poeloes en Tanjong of Groeneveld, is goedgevonden en verstaan niet alleen voor altoos aan die landen geaccrocheerd te laten het privilegie tot het houden van een weekelyksche markt, mitsgaders aan het laatgemelde land nog dat van het gebruikmaaken van het daar, volgens resolutie deezer tafel van den 1^{en} February 1746 opgerigte en laat by resolutie van den 18^{en} December 1759 gecontinueerde blok-huis, maar ook by deezen concessie te verleen tot het blyven houden op hetzelfde land van een buffels-kraal, die 'er van onbeughelyke tyden af geweest is, zonder dat ten aanzien van het een en ander in het vervolg, by verkoop of overdragt van de gemelde landeryen, weder permissie zal behoeven gevraagd te worden tot de continuatie dier voorregten; en hier van aan het collegie van Heemraaden der Bataviasche ommelanden kennis te geeven by extract deezes.

25 Mei. *Versterking der geldmiddelen van het Collegie van Schepenen.*

Over twee extract-resolutien van Schepenen met de daars overgelegde drie specifieke lysten of rollen, die in eene

colom aantoonen de jongst betaalde huur voor de huizen en erven in de stad en Zuider voorstad en in eene andere colom wat dezelve naar den tegenwoordigen tyd kunnen geeven, rypelyk gedelibereerd en geoordeeld zynde de bepaaling der huur van die huizen en erven, om daar naar de invordering van de voorschreven' jaarlyksche belasting te doen, zoo billyk en redelyk te weezen, dat dezelve, zonder merkelyk bezwaar van de ingezetenen, geintroduceerd; en ook in de verdere propositionen van Schepenen, strekkende tot toegang van alle willekeurige en onverschillige behandelingen omtrent de betaaling en heffing van de gemelde impositie, gecondescendeerd konnende worden, ten einde daar door hunne Eerwaardens in staat te stellen om, niet alleen de gewoone, maar ook buitengewoone ongelden, die somtyds ten nutte van de stad moeten worden gedaan, beter te kunnen draagen dan dezelve sedert eenigen tyd hebben kunnen doen door de bekrompen' situatie van de stads-kasse; zoo is dienvolgende goedgevonden en verstaan:

- 1° de voorgestelde bepaaling der huur van de huizen en erven by de tweede colom van de gemelde lysten of rollen by deezen wel te approbeeren en Schepenen te qualificeeren om volgens dezelve, nu en in het vervolg, jaarlyks de huur eener halve maand te laten heffen van de bewooners of eigenaars der huizen en erven in de stad en Zuider voorstad, met uitzondering nogtans van zulke huizen, die by het doen deezer heffinge ledig staan en welkers eigenaars bewyzen kunnen, dat dezelve twee maanden of meer bevoorens niet zyn bewoond geweest, dog teffens te kennen te geeven de verwagting deezer regeeringe, dat hunne Eerwaardens, volgens derzelve verzekering, by merkelyke verandering der tyden of billyke verhoogingen der ingezetenen, gebruiken zullen eene behoorlyke moderatie;
- 2° mede goed te keuren de geproponceerde schikking, waar in het vervolg de betaaling der huur eener halve maand van de wagenverhuurderyen, broodbakkeryen en arraksbranderyen zoude kunnen ingevorderd worden, en Schepenen te qualificeeren om, in plaatze van de gemelde halve huur

voortaan van de eerste te heffen drie ryksdaalders voor ieder wagen, waar van de verhuurders jaarlyks den impost aan het collegie van Heemraaden moeten opbrengen; van de broodbakkerijen, die rd^s 10000 en minder inkoops of in waarde bedraagen, vyftien ryksdaalders, dog, daar boven loopende, twintig ryksdaalders ieder; en van elke arraks-brandery veertig ryksdaalders 's jaars;

- 3° de Chineesche kampong, gelyk Schepenen verder voordraagen, in zes wyken of buurten te laten verdeelen en den capitein der Chineesen by deezen te demandeeren om de jaarlyksche invordering van een halve maand huur der huizen in de gemelde kampong naar billykheid en evenredigheid te laten doen door een der booden van die natie, volgens de rollen, welke daar van zullen opgemaakt worden, en dezelve 's jaars aan den secretaris van Schepenen te verantwoorden.

8 Junij. *Maatregelen in het belang van de wees- en armverzorging te Batavia.*

Nadien opgemerkt is, dat er een groot getal van de buitenarmen of vrygegeven' slaaven of derzelve descendentes waren, die, nauwlyks na dat zy de Christelyke religie hadden omhelsd, zig by Diaconen om onderhoud adresseerden, en men derhalven schier zoude moeten denken, dat de genieting van dat onderhoud wel het voornaamste doelwit was van hunnen gereeden overgang tot het Christendom, is goedgevonden en verstaan:

- 1° voor het vervolg by deezen niet alleen te statueeren, dat aan geene gëemancipeerde slaaven off slaavinnen, belydenis doende van den Christelyken godsdienst, eerder eenige onderstand van de diaconye zal mogen toegelegd worden, dan na dat zy drie jaaren in vrydom en ten minste twee daar van der Christelyke kerke ingelyfd gewceest zyn, mitsgaders dan nog, indien zy zoodanigen onderstand absolut niet ontbeeren kunnen, waar van het onderzoek aan Diaconen gedemandeerd blyft, zonder dat deeze ordre nogtans

van applicatie zal weezen op vrygegeven' Christen slaaven of slaavinnen, die door eenige ziekten of andere ongemakken binnen de bepaalde drie jaaren onbequaam geworden zyn om zig zelf te kunnen geneeren, dewyl aan de zulken wel eenig onderhoud zal mogen gegeven worden, naar dat zy het noodig hebben; maar ook, dat een iegelyk, die een slaaf of slaavin emancipeert, hoven de betaaling van de by resolutie van den 20^{en} May 1766 daar voor gestipuleerde vyf en twintig ryksdaalders ten behoeven van de diaconye, nog gehouden zal wezen zorge te draagen, dat die vrygelaten wordende slaaf of slaavin drie jaaren blyve buiten laste van de diaconye, op poene, dat dezelve anders weder in slaaverny getrokken en verkogt zal worden ten voordeele van den Heer van den lande, met uitzondering egter van de zoodanigen, die belydenis van de Gereformeerde leere hebben gedaan; en overzulks de notarissen hier ter plaatze by deezen te gelasten om van de bovengemelde ampliatie der voorige ordres op dat stuk, by het passeeren van testamenten, codicillen of andere acten van uiterste wille, den testateur of de testatrice behoorlyk te informeeren;

- 2° tot tegengang van de by Diaconen gebruikelyke, dog zeer oneigen' jaarlyksche verhooging van het genot der geslimenteerden, die wel omtrent eenigen tot 10 en 12 rd^s geklommen zyn, de gemelde armbezorgers by deezen te verbieden om de aan iemand toegelegde alimentatie-penningen voortaan meer te verhoogen dan tot twee en een half of drie ryksdaalders uiterlyk, en zulks nog maar alleen ten aanzien van de zoodanigen, die door zeer hoogen ouderdom, verlamming of verminking geheel buiten staat geraakt zyn om zelfs tot hun bestaan te kunnen zoeken of contribueeren;
- 3° hun te gelasten om de alimentatie-penningen van zulke huisgezinnen, waar onder zig een of meer kinderen bevinden, die aan geene verminking of andere ongeneeslyke toevallen laboreeren, maar in tegendeel gezond van leden zyn, te besnoeyen, naar geraade, dat die kinderen in jaaren loom-

men, en die van de jongens zelfs geheel in te trekken, wanneer zy den ouderdom van vyftien jaaren zullen hebben bereikt, ten einde door dit middel de ouders of naaststaanden te verpligten om hunne kinderen of maagen in geen lediggang en werkeloosheid toe te geeven, maar in tegendeel, naar hun vermogen, tot eenig convenabel ambagt of handwerk op te leiden en bequaam te maaken; 4° diaconen wyders te demandeeren, dat zy eens 's jaars, by het doen van rekening hunner administratie, aan de gecommitteerden, die van wegen deeze regeering daar by adsisteeren, met naame zullen hebben op te geven alle de jongens, die, onder de gealimenteerd wordende buitenarmen den ouderdom van vyftien jaaren bereikt hebben, om hun, naar hunne bequaamheid, in Comp^s dienst aan te neemen, indien zy 'er toe inclineeren; en dan, of ook, wanneer zy liever verkiezen buiten Comp^s dienst te blyven, hunne alimentatie te laten cesseeren.

En zal van deeze resolutie, zoo wel aan de notarissen, voor zoo verre hun die aangaat, als aan Diaconen van de Gereformeerde gemeente extract geëxpedieerd worden.

By deze gelegenheid nog ingekomen en geresumeerd zynde het van Diaconen gerequireerde berigt, welke van de ordinaire ongelden der diaconye zouden kunnen ingetrokken en bespaard worden, waar by dezelve, na tot hunne decharge te hebben aangehaald de redenen, die hun bewogen hadden om aan sommigen van de buitenarmen de verhooging hunner alimentatie-penningen te accordeeren, dog dat daar omtrent egter teeds eene behoorlyke evenredigheid was in agt genomen, wyders, met opzigt tot de veragtering van het capitaal der diaconye in het jaar 1772, vertoonen, dat de collecten in de kerken en andere inkomsten zeer verminderd waren; dat de noodzaakelykheid, daar zy zig in bevonden hadden om tot googe pryzen by particuliere in te koopen verschyden' goeieren, zoo tot kleeding van de weeskinderen, als voor het weeshuis zelf benoodigd, die zy anders voor het inkoops-kostende uit Comp^s pakhuizen verstrekt kreeg, de ongelden van

dat huis meer dan in het voorige jaar 1771 hadt doen montereen; dat de vermeerdering der ongelden van de buiten-armen een gevolg was, zoo van het grooter getal der genen, die gelymenteerd wierden, als van de voorschreven' verhooging der onderhouds-penningen van eenige derzelven; dat een aantal van vyf honderd persoonen, die het jaar 1772 meer dan in het voorige het armenhuis in- en weder uitgegaan waren, de ongelden van dat huis in het eerst die van het laastgemelde jaar notoir hadt moeten doen surpasseeren; en dat het een en ander dus de oorzaaken uitmaakten van de voorschreven' veragtering van het capitaal; dog dat zy, behalven de gemaakte diminutie by de door hun in February laastleden en de beraamde schikkingen vervolgens by de door heeren commissarissen van deeze regeering gehouden' revue van de buiten-armen, niet wisten, op welke wyze eenige uitgaaven nog zouden kunnen besnoeid of gemenageerd worden; zoo is, ongeagt deeze, hunne verklaring, door den heer Gouverneur Generaal hunne jongste bocken opgeëischt, dezelve nagezien en, daar uit eenige lastposten voorgedragen zynde, welke zyn' Edelheid vermeende zeer gevoeglyk te kunnen geëxcuseerd of merkelyk gediminueerd worden, overzulks, naar de propositien van zyn' Edelheid, goedgevonden en verstaan:

- 1° ofschoon de reparatien van het wees- en armen-huis ten laste van de diaconye blyven moet, de daar toe benoedigde materiaalen egter voortaan uit Comp^s voorraad aan dezelve te laten verstrekken voor het inkoops-kostende;
- 2° op vyf en twintig bepaald te laten het getal van de slaaven in het weeshuis en tot twaalf te verminderen dat van de slaaven in het armenhuis, zonder dat ooit, op eenig pretext van noodzakelykhied, meer zal mogen ingekogt of ingehuurd worden, nademaal de genen, die uit het fonds der armen hun onderhoud genieten, zig de gemakkelykheid ontwennen en tot een werkzaam leeven schikken moeten, om dus de bediening door slaaven in veelte opzigten te kunnen missen;
- 3° alle soorten van Chormandelsche en Bengaalsche lywaaten,

tot kleeding en verder gebruik van de weeskinderen in een jaar benoodigd, dewyl by de openstelling van den lywaat-handel voor particulieren maar eenige weinige soorten aan de Compagnie gereserveerd zyn en de andere gevolg-lyk niet, gelyk bevoorens, in haare pakhuizen komen, nu en voortaan jaarlyks door Diaconen by eene distincte notitie te laten opgeeven aan den heer Directeur Generaal, om van de gemelde kusten gevorderd en voor den inkoopsprys afgelengd te worden;

10^e voor het vervolg af te schaffen, zoo wel de onder de jaarlyksche benoodigheden voor de weeskinderen opgebracht wordende kosten voor keurslyven, die in het jaar 1772 rd^e 108 : — : — belooopen hebben, als het maakloon van japonnen, waar voor in dat jaar rd^e 22 : 12 : — in rekening gebragt zyn, dog daarentegen te laten blyven standgrypen den inkoop van naaigaaren tot het aanmaaken of verstellen van kleederen en wat dies meer, onder deeze bepaaling en recommandatie, dat al hetzelfde, onder het toezigt van de binnen-moeder van het weeshuis, voortaan zal moeten geschieden door de jonge dogters, in dat huis onderhouden wordende, die, zoo zy tot zulk werk niet bequaam zyn, daar toe zullen moeten bequaam gemaakt worden door de gemelde binnen-moeder;

11^e Diaconen te verbieden het opbrengen in het vervolg, gelyk tot nu toe jaarlyks geschied is, van 8 rd^e voor wagenhuur tot het ryden naar het land Toegoe, om by de beoiening der Heilige bondzegelen te assisteeren, dewyl het zeer oneigen is, dat de diaconye daar mede belast wordt, en

12^e den boekhouder van de diacony wel te laten behouden de vyf en twintig ryksdaalders, die hy jaarlyks geniet tot den inkoop van schryfgereedschappen, dog daarentegen de hem by resolutie deezer tafel van den 19^{en} Augustus 1755 toegelegde vyf honderd guldens tot eene jaarlyksche belooning, alzoo deeze geene proportie heeft met het werk, door hem verrigt wordende, voor het vervolg te vermin-

deren en te stellen op een honderd zilveren' gekarteeld dukatons van 80 stuivers ieder.

Van welke besluiten mede verstaan is een extract aan Diaconen af te geeven tot informatie en narigt.

$\frac{1}{14}$ Junij. *Vergunning tot illumineren, enz. bij gelegenheid van den eersten verjaardag van den Erfstadhouder.*

De byeenkomst geopend zynde met de hartelykste gelukwensching van den heer Gouverneur Generaal aan de heeren leden en van dezelve reciproque aan zyn' Edelheid wegens de met het arrivement van het schip, Beemsters Welvaaren, in de straat Sunda, uit Nederland ontvangen' aangenaame tyding, dat het de Godlyke voorzienigheid goedgunstiglyk behaagd heeft op den 24^{en} Augustus des voorledenen jaars aan zyne hoogheid, den Doorlugtigen, Hooggeboren Vorst en Heere, Willem den Vyften, Prinse van Orange en Nassau, enz., Erfstadhouder, capitein en admiraal generaal van de Unie, mitsgaders opperbewindhebber van de Nederlandsche Oostindische maatschappye, onzen Oppergouverneur Generaal, mit de Koninglyke Prinsesse, Friderika Sophia Wilhelmina van Pruisen, deszelfs hooge gemaalin, te schenken eenen lang gewenschten manlyken erfgenaam, den doorlugtigen Erfstadhouder, Willem Frederik; zoo is vervolgens, op de propositie van zyn' Edelheid, niet alleen goedgevonden en verstaan aan de gemeente daar van kennis te geeven door het losbranden van het geschut van de casteels- en stads-wallen, desgelyks van het admiraal-schip op de reede en op Zondag den 6^{en} hujus in alle de kerken deezer hoofdplaatze te laten doen openbaare dankzeggingen voor dat gewigtig en zeer gedesideraerd evenement, onder afsmeeking, dat de Allerhoogste deezen jongen Prins wil laten opwassen in zyne Heilige vreeze en onder zyne Godlyke begunstiging, tot welweezen van land en kerke en tot glorie en luister van het gemelde Erfstadhouderlyk Huis, mitsgaders by de ordre der voorbiddinge in de kerken voor de overheden, onmiddelyk naast haare Koninglyke Hoogheid,

mevrouw de Prinsesse van Orange en Nassau, te laten invloeyen den Doorlugtigen Erfprins; en, dat formulier in diervoegen berdruckt zynde, aan de kerkenraaden van de Gereformeerde en Luthersche gemeenten alhier te doen expedieeren, tot narigt en observantie; maar ook wyders den eersten verjaardag van den hooggemelden jongen Prins op den 24^{en} Augustus naastkomende te celebereeren door het illumineeren der huizen en tuinen hier ter plaatze, mitsgaders door andere festiviteiten; en zulks der gemeente by een biljet aan te kundigen, op dat daar toe, zoo veel de korthed des tyds toelaat, de noodige preparatien kunnen worden gemaakt; dog telfens, tot voorkoming van ongelukken, een iegelyk te verbieden het afschieten by die gelegenheid van eenig geweer, ook het afsteeken van eenige soorten van vuurwerken, met of zonder slag, zoo binnen, als buiten de tuinen, mitsgaders op 's Heeren wegen en straaten, sub poene van hy contraventie te verbeuren een duizend ryksdaalders ten behoeven van de Bataviasche diacony-armen.

En is nog verstaan van de voorschreven' merkwaardige vermeerdering van het der Nederlandsche republiek en haaren wingewesten zoo dierbaare Huis van Orange-Nassau den ministers en bedienden op de subalterne comptoiren mede kennis te geeven, onder aanbeveeling om insgelyks over die heughelyke gebeurtenisse en des jongen Prinsen eerste verjaaring op den gemelden 24^{en} Augustus, ieder ten zynen comptoire, daar het dientwegen af te gaan circulair schryvens voor dien dag besteld wordt, en op de andere plaatzen zoo kort daar aan, als gevoegelyk geschieden kan, publique vreugde te bedryven.

14 Junij. *Wijziging van het reglement op de provisiën en verdere douceurs van Compagnie's dienaaren te Batavia.*

Onaangezien by het 2de en 3de articul van de ordonnancie wegens de provisiën en verdere douceurs voor de dienaaren te

Batavia, laast geëmanceerd den 30^{en} April 1766, duidelyk genoeg gestatueerd is, dat de groot-kassier van alle penningen, welke by hem in Comp^s kasse zullen ontvangen en uitgegeven worden, indien niet begrepen onder de by het 2de articul van de gemelde ordonnancie gemaakte uitzonderingen, genieten zal een half per cent; egter nu en dan in twyfel getrokken zynde, of dat half per cent ook door hem zoude mogen genoten worden van het bedraagen der by de Compagnie ingekogte goederen van vreemdelingen of andere trafiquanten, wanneer zulks by het besluit tot derzelve inkoop niet nitdrukkelek gestipuleerd was; zoo is goedgevonden en verstaan, tot interpretatie van het 2de en 3de articul der meergemelde ordonnancie, by deezen te verklaaren, dat van het bedraagen der goederen, die de Compagnie in het vervolg van de vreemdelingen of andere trafiquanten inkoop, de groot-kassier zal mogen en moeten aftrekken een half per cent, om in diervoegen verdeeld te worden, als het 3de articul van de voorschreven' ordonnancie dicteert.

En is teffens verstaan den sabandaar te gelasten om van deeze resolutie de vreemdelingen en andere, die eenig goed aan de Compagnie te koop presenteeren, altoos kennis te geeven tot hun narigt.

14 Junij. *Wijziging van het reglement op het benoemen en ontslaan van Compagnie's dienaren.*

De Ceilonsche ministers verzoek doende om met de ordres deezer regeeringe gemunieerd te worden, of zy in het aanstellen van corporaals mogen voortvaaren zig te rigten naar de resolutie deezer tafel van den 1^{en} December 1766, die aan de sergeants en corporaals op de buiten-comptoiren by hunne aanstelling toestaat de daadelyke genieting van *f* 20: — en *f* 14: — respective, dewyl, volgens het herdrukt reglement op de bevordering der dienaaren van den 29^{en} September 1767, de aangestelde corporaals op de buiten-comptoiren hun verband moeten uitdienen met corporaals-kostgeld en daar na eerst *f* 14: — mogen winnen; en teffens in overweeging geevende, of de

canonniërs, die, volgens het voorschreven reglement, een verband slegts van drie jaaren hebben, niet behooren verbonden te worden voor vyf jaaren, even als de militairen, vermits de noodzaakelykheid om geoeffende onder-officiëren te hebben omtrent de artillery immer zoo veel (zoo niet meer) plaats vindt als omtrent de overige militie; zoo is, daar over gedelibereerd zynde, goedgevonden en verstaan de gemelde ministers niet alleen te qualificeeren om, in het toeleggen van gage aan de aangestelde sergeants en corporaals, zig te rigten naar de geallegeerde resolutie van den 1^{en} December 1766, waar op by de herdrukking van het gemelde reglement niet schynt gedacht te weezen, en, met opzigt tot het verband der canonniërs, corporaals en handlangers, naar hun voorstel te handelen; maar ook van deese qualificatie, strekkende tot alteratie van het meer-gemelde reglement, titul 6, § 10 en titul 7, § 6, den ministers en bedienden op de overige gouvernementen, directien en commandementen kennis te geeven by extract deezes, tot narigt en opvolging, mitsgaders ook hier de canonniërs, corporaals en handlangers voortaan een verband van vyf jaaren op te leggen.

18 Junij. *Maatregelen tegen zeeroof langs de Noord-kust van Java.*

Den heer Gouverneur Generaal ter vergaderinge geproduceerd hebbende eenige interrogatorien, waar op zyn' Edelheid hadt laten examineeren zekeren, van een roofvaartuig met een kanoetje in het district van Crauwang aangelanden en van daar opgebragten Alam van Johor, die voorgeeft, uit oorzaake van onmin met zyne makkers, hun te hebben verlaaten; heeft men by de responsiven van gemelden Alam gereflecteerd, dat het voorschreven vaartuig, bemand met vyf en dertig koppen, zoo Boegineesen, als Johoreesen, en gemonteerd met twee zesponders, vier draaibassen, vier donderbussen en zes snapbanen, onder het gezag van eenen zoon des Konings van Riou van Johor vertrokken en gedestineerd was naar Moara Boengin,

een der houtbosschen van Crauwang; dat jaarlyks, tegen de doorbraake van de goede mousson, zes of zeven diergelyke vaartuigen van Johor en Pahan uitgerust en dezelve door de Koningen van die ryken met kruid en lood voor niet geadsisteerd wierden; dat zy geduurende den rooflyd zig gemeenlyk onthielden omtrent Pamanoekean en Tjassem; dat zy op het einde van de gemelde mousson naar huis keerden en de vaartuigen, die zy overmeesterden, aan den Koning van Johor of Pahan overgaven, dog de geroofde menschen op Palembang of elders anders verkogten.

En dewyl men dus uit de onzekerheid geraakt is, waar in men geverseerd heeft ten aanzien van de plaats der uitrusting van die zeeschuimers, welke eenige jaaren herwaarts de kleine vaart tusschen sommige der Oostersche gouvernementen en inzonderheid tusschen Java, Cheribon en deeze hoofdplaats, al vry veel benadeeld en verscheiden' menschen, of wreedlyk omgebracht, of van hunne vryheid beroofd hebben, noodig geoordeeld zynde, buiten de reeds daar tegen dikwils in het werk gestelde, dog geenzins aan de verwagting beantwoord hebbende maatregelen, nader eenige schikkingen te maaken tot refrenatie van dat verregaande quaad, is dienvolgende, op de propositie van zyn' Edelheid, goedgevonden en verstaan de Malaccasche ministers, onder toezending van copie der gemelde interrogatoires, niet alleen te gelasten om de Koningen van Johor en Pahan, zoo dra immers mogelyk, uit naam deezer regeering te doen aankundigen, dat, nu men onderrigt is, dat zy het zyn, die aan de gemelde zeeroovers allen onderstand bieden om aan hunne moord- en rooflust te voldoen en zelfs in den roof participeeren, zy door vernietiging van alle vaartuigen en het stellen uit hunnen dienst van alle die dieven en moordenaars, welken zy dus lang daar toe geëmployeerd hebben, ten eersten alle rooveryen, die langs de kust van Java en elders doordat gespuis zyn ondernomen, zullen moeten doen cessereren, zoodat dezelve ooit weder te tenteeren, nadien men anders vast geresolveerd is met eene genoegzaame magt de ryken van Johor en Pahan in te dringen en door vuur en zwaard alles te vernielen,

wat men oordeelen zal tegen de bereiking van het oogmerk in deezen te zullen kunnen strekken; maar den gemelden ministers ook nog aan te schryven om intusschen by de eerste occasie op te geeven de hoegrootheid van de land- en zee-magt, die men zal noodig hebben om de gemelde vorstjes dermaaten te beteugelen, dat hun de lust benomen worde om ooit weder tot zulke verfoeyelyke bedryven over te gaan; en wyders de Javasche ministers te beveelen om van langs die geheele kust te doen vertrekken alle de vaartuigen, die den Koningen van Johor en Pahan of hunnen onderdaanen toebehooren en daar te vinden mogten zyn of in het vervolg aankomen, zonder aan dezelve eenigen handel en speciaal geen inkoop van de minste quantiteit ryst te permitteeren of hun met iets, hoe genaamd, te gerieven.

Terwyl met opzigt tot den voorgenoemden Alam van Johor, die, onaangezien zyne ontkenenis van in den tyd van omtrent vyftien of zestien jaaren, dat hy ten roef gevaaren heeft, immer iets geroofd of iemand vermoord te hebben, egter moraliter daar aan schuldig geoordeeld moet worden, verstaan is hem ad vitam te relegereen naar Ceilon, om in het materiaalhuis te werken.

22 Junij. *Vernieuwing van de bepalingen, vastgesteld op*
 $\frac{27 \text{ April}}{12 \text{ Mei}}$ 1767 *nopens den handel in benzoë.*

Deze bepalingen zijn vervallen door het bepaalde op 13 Mei 1774, art. 19.

25 Junij. *Wijziging van het reglement op de rantsoenen en kostgelden van schepelingen ter reede Batavia.*

De heer Gouverneur Generaal heeft ter vergaderinge geproduceerd een aan zyn' Edelheid gepresenteerd berigt door den commandeur en opper-equipagemeester, Assuerus van den Bergh, behelzende een voorstel om, door verstrekking aan de deks-officieren en gemeene Europesche zeevaardenden hier ter reede, zoo van hoenders, als van eenige meerder quantiteit

gezouten vleesch en spek, dog minder quantiteit karwaat of gezouten visch, dan tans geschiedt, te excuseeren de verstrekking van het versche rundvleesch, dewyl hetzelfde, of in het geheel niet, of bedurven op de schepen gebragt wierdt door gebrek aan volk om het altoos tydig met hunne roeivaartuigen van het admiraal-schip te laten afhaalen; waar op gedelibereerd en in aanmerking genomen zynde, dat, zoo de verstrekking van hoenders met goed succes kon ingevoerd worden, dezelve buiten tegenspraak te prefereeren zoude weezen voor die van rundvleesch, niet alleen, om dat dan steeds op elk schip of ander vaartuig het noodig getal van dat pluimvee in voorraad zoude kunnen gehouden en dus geremedieerd worden het gebrek aan gelegenheid om het versch rundvleesch aan board te krygen, maar ook, om dat het veelvuldig gebruik van dit vleesch, vooral wanneer 'er reeds een beginzel van bederf aan gekomen is, niet dan schadelyk voor de meeste lighaamen zyn kan, gelyk zulks door de ervaarenheid genoegzaam bevestigd wordt, zoo is goedgevonden en verstaan van de door den gemelden commandeur en opper-equipagemeester geproponeerde verandering in de gewoonlyke verstrekkingen aan de deks-officieren en gemeene Europesche zeevaardenden hier ter reede ten eersten een proef te neemen en hem dienvolgende by deezen te qualificeeren om, van primo July naastkomende af, aan ieder van de gemelde schepelingen, onder een exact toezigt, dat zy het weezenlyk genieten, eens ter weeke te laten verstrekken;

drie quart van een volwassen hoen, en wel des Zondags,

een half pond karwaat of gedroogde visch,

„ „ „ gezoute vleesch, en

„ „ „ „ spek.

mitsgaders de bezorging op de hier ter reede leggende of aankomende schepen en mindere vaartuigen van het noodig getal leevendige hoenders, naar maate van de daar op zynde manschap, hem, commandeur, zelve te demandeeren, om vervolgens het kostende van die hoenders, tegen tien stuivers het stuk, maandelyks uit Comp^s kasse te ontvangen, na ver-

tooning aan den heer Directeur Generaal van de quitantien, die de gezaghebbende officiers van zoodanige kielen zullen moeten verleenē, zoo dikwils hun een party hoenders tot het voorschreven gebruik aan boord gebragt wordt.

Terwyl de verstrekking van versch rundvleesch aan de meergemelde schepelingen hier ter reede tot nadere ordre deezer regeeringe zal moeten cesseeren, dog met opzigt tot de ten eilande Onrust leggende schepen en mindere vaartuigen gecontinueerd worden op den tegenwoordigen voet of volgens het reglement van den 27^{en} April 1770.

29 Junij. *Voorschrift nopens het beheer van gelden door den Secretaris van Boedelmeesteren.*

Is verstaan voor het vervolg te statueeren, dat de secretaris van Boedelmeesteren der Chineesen en andere onchristencn geene penningen meer zal mogen ontvangen (buiten die van de by hem gehouden publique venditien worden ingevorderd), nog ook uitgeeven, dan op hunne speciale qualificatie, welke altoos by hunne resolutien zal moeten blyken.

30 Junij. *Voorschriften nopens het executeren van vonnissen.*

Wierd door den WelEdelen heer praesident aan den Raed bekend gemaakt, dat syn WelEdele nu al te meermaelen hadde ontwaard, hoe dat, in materie van executie van deese off geenē civile sententie, op eene gants onbetamelyke wyse en teegens de ordre en de praktyk geprocedeert wierdt, en dat deese onbetamelyke handelingen voornamentlyk hier in l stonden :

- 1 dat de practisyns de meesten tyd selver, in steede van hunne meester, off sonder derselver qualificatie, de sententien aan den deurwaarder overgeeven ten einden deselve te executeeren ;
- 2 dat den deurwaarder deese executie op dit simpel requisit

van de gedefungeerde practisyns werkstellig legt en eenige gelden off goederen ter zaeke van dien ontfangende, deselve verantwoord aan den practisyn, waer door het dan te meermalen gebeurd, dat sodanig een practisyn dit ontfangen geld off goed tot syn eyge particuliere affaire employeert, dan wel op eene gants inhonette wyse doorbrenghet, tot merkelyk nadeel van hunne meesters, die in soo een geval geen het minste effect van hunne bekwaame sententie konnen genieten;

- 3° dat den deurwaerder, na gedaene insinuatie, sommatie en renovatie, geene handvulling komende t'ontfangen, op ordre van een sodanigen practisyn, in steede van den triumphant en executant selve, sig adresseert by den officier van de justitie, versoeckende qualificatie tot dadelyke executie off incommodering van den gecondemneerde in syne goederen;
- 4° dat gemelde officier dese dadelyke executie geaccordeert hebbende, sodanig een deurwaerder, sonder eenige andere last van den executant, sig, met een der geswoore clercken van den Raed en twee andere clercken als getuygen buyten eenige kennisgeving aan den secretaris, vervoegd aan en in het woonhuys van den g'executeerde, doende aldaar syn exploit en dirigeerende executie, een gedoente, ten eene maele strydig met het regt en met de vryheid, die een yder ingezeetenen in syn huys is competeerende en waar inne hy niemand dan eene justitieele commissie behoeft te tollereeren;
- 5° dat de voormelde, dadelyke executie afhang van de geswoore clercken, dewyle die deselve, wanneer het haar niet gelegen kwaem, uytstelden tot des anderen daags;
- 6° en dat deselve, soo als nogtans behoorde, niet in stilte, maar soo publicq geschiede, dat den g'executeerde genoegsaam althoos van deese te doene dadelyke executie eenigelyk tyd bevoorens kennisse hadde en daar door oecagie gegeven wierd om syne goederen elders te verbrenghen.

Dat welmelte syn WelEdele vermeinde sulx alles een point van deliberatie te weesen en ten dien het selve aan den

Raad kwam voor te dragen, ten fine daar omtrent het nodige redres te beramen ter voorkoming van alle ongeregeltheeden en nadelige gevolgen, die daar in opgesloten leggen; en is, na dat hier over in het breede gesproken en gedelibereerd geworden was, gearresteerd voor den aanstaende te statuieren:

- 1° dat geen deurwaarder eenige sententien, het sy interlocutoir off ten diffinitive, ter executie sal mogen stellen, anders dan op mondelinge off schriftelyke ordres van den geenen, in wiens voordeel sodanig een arrest is luydende;
- 2° dat den deurwaarder, ter zaake van zyn gedaan exploit eenige gelden off goederen ontfangende, deselve, buyten speciaele last van den executant, aan niemand anders sal mogen afgeeven dan aan den executant selve;
- 3° dat den deurwaarder, na gedaane insinuatie, sommatie en renovatie, de sententie, waar op hy het exploit heeft gedaan, benevens syn relaasen, sal moeten overhandigen aan den executant, dewelke, eene dadelyke executie van gelden en goederen begeerendé, sig met syne sententie en relasen sal moeten adresseeren aan den heer advocaat fiscaal van Indiën en het selve, mondeling in persoon, dan wel door anderen, daar toe van haar behoorlyk gequalificeert, sullen moeten versoeken;
- 4° dat, den triumphant een sodanige dadelyke en reële executie geobtineert hebbende en dies voortgang begeerende, deese des officiers qualificatie selver off door ymand anders, synentweegen daar toe geauthoriseerd, sal moeten doen overhandigen aan een der deurwaarders, met last omme deselve te volbrengen;
- 5° dat den deurwaarder, een sodanige sententie en last, invoe-gen voormelt, bekomen hebbende, sig immediaat sal hebben te vervoegen by den WelEdelen Gestrengen heer president en van syn WelEdele sal moeten versoeken de nodige commissie tot assistentie van voorsz., aan hem gedemandeerde executie, als wanneer welmelten syn WelEdele daar omtrent sodanigen dispositie sal neemen, als hoogst denselve sal oordeelen te behooren;

- 6° dat de geswoore clerquen ter secretary van deesen Raed wel expresselyk werden geinterdiceert eenige executie te adstieeren, anders dan op vertoonde permissie van den WelEdelen Gestrengen heer praesident;
- 7° dat hy, deurwaerder, en sy, geswoore clerquen, de voorsz. permissie bekomen hebbende, de haar gedemandeerde executie immediaat en voor sonnen ondergang, mitsgaders in alle secretesse sullen moeten werkstellig maeken, sonder deselve executie om de een off andere redenen, hoedanig ook genaamt, op te schorten, dan wel rugtbaar te maken; ende dit alles sub poene van vyftig ryxdaalders ten behoeve van de raadkamer en arbitraire correctie daar en boven van den geenen, die contrarie deeses sullen hebben geageert: sullende van dit besluyt de nodige ordre in de blaffert van deezen Raede geregistreerd en deselve ten naasten op de audientie van de roll ter narigt en observantie gepronuncieert worden; terwyl al met eene aan de beide heeren fiscaals by extract deeses versogt en (is het nood) geinjungeert sal worden omme, in conformite van het vierde poinct, geen retele execution te accordeeren, die niet door den executant selve, het sy in persoon, dan wel door een speciaal briefje off op qualificatie synent weegen, geimpetreert is.

6 Julij. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was thee en edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

13 Julij. *Bepaling nopens opium, te Batavia door vreemde schepen aangebragt.*

Is goedgevonden en verstaan alle de in het vervolg n^o vreemde schepen aangebragt wordende amfioeu door Comlosvaartuigen van boord te laten afhaalen en in een d pakhuisen alhier te bergen tot op het vertrek van die kiele om dan weder, invoegen voorschreeven, naar dezelve n^o transporteerd en aan de brengers afgegeven te worden, te

einde dus te beletten den morshandel, die anders met dat sap door onnagaanbaare finessen op de reede zoude kunnen worden gepleegd, hoe zeer de brandwagt ook haren pligt betragten mogte.

14 Julij. *Voorschrift voor Notarissen in zake testamenten, waarbij sprake is van voor-kinderen.*

Den Raad te meermalen te vooren gekomen weesende, hoe dat sommige der notarissen te deeser hoofdplaatze de gewoonten hebben omme in mutueele testamenten van lieden, dewelke voorkinderen hebben, bekend te stellen, dat den eerst stervende den langstleevende tot universeele erfgenaam off erfgename institueert, onder deesen mits, dat den langstleevende gehouden sal weesen aan des eerststervendes kinderen, in vorig huwelyk verwekt, uyt te keeren de waare legitime portie; en dat, offschoon deese uytdrukking van *waare legitime portie* na juistheyd van regten en na de intentie van den testateur niet anders verstaan kan off mag worden, dan dat den eerst stervende den langstleevende in een filiale portie en syne off haare voorkinderen tot universeele erfgenamen heeft geïnstitueert; soo is nogtans; om de abusive begrippen, die daar uit ontstaan, en ter zaeken, dat het selve niet is conform aan de styl en practyk, op heeden in Raede gearresteert, de gesamentlyke notarissen te deeser steede te interdiceren in den aanstaande diergelyke bewoordingen in de voor haar gepasseert wordende testamenten te beesigen, maar daar en teegen in gevallen, daar egtelieden testeerende en een van deselve off ook wel beide voorkinderen hebbende, mitsgaders die van meening synde den anderen, nevens hunne voorkinderen, te benificeeren, als dan bekend te stellen, dat den eerst stervende den langstleevende heeft geïnstitueert tot syne off haare erfgenaam off erfgename in een filiale portie en voorts syne off haare voorkinderen tot universeele erfgenamen; dan wel, dat den eerst stervende den langstleevende, met en benevens syne voorkinderen, heeft geïnstitueert tot universeele erfgenamen.

19 Julij. *Verscherping der voorschriften nopens vreemde schepen.*

Tot een duydelyker begrip der successive bevelen dezer regering is verstaan daar nog by te voegen: dat voortaan alle vreemde schepen en vaartuigen, die, 't zy in den Oosthoek of elders aankomen, geen de minste gerieflykhyd bewezen, zels water en brandhout, wanneer het gebrek niet volkomen mogte blyken, langs geheel Java ontzegd zal moeten werden en voornamelyk aan particuliere scheepjes of mindere vaartuigen, sub pene van deportement en verzending naar Nederland voor de gene, die bevonden zal werden het contrarie te hebben gedaan.

Kort te voren had de Regering aan de Padangsche ministers te kennen gegeven, dat hoe minder vreemde schepen Padang aandeden, des te aangeneraar haar zulks zoude zyn.

22 Augustus. *Voorschrift voor Notarissen in zake testamenten, waarbij sprake is van legitime portie.*

Nademaal het den Agtbaren Raad van justitie, by het resumeeren van verscheide testamenten, waar op approbatie werd versogt of die ook wel in eenige processen werden geëxhibeert, gebleken is, dat de notarissen deser steede ofte ten minsten eenige van haar in verscheiden testamenten, dewelke voor haar lieden gepasseert werden, laten invloeyen dese clause: dat den testateur of testatrice haar vader of moeder of kind of kinderen institueeren in de legitime portie, deselve portie als dan begrotende of anders die stellende ter begrootinge den universelen erfgenaam, met verbod aan een iegelyk zodanigen erfgenaam moeyelyk te vallen met het doen leven van staat en inventaris van des testateurs of testatrices te laten boedel, zonder dat by zoodanige notarissen (zoo schynt) in opmerkinge werd genoomen, dat geen testateu

nog testatrice, diergelyken verbod naar regten en niet effect kan doen ten laste van vader of moeder ofte van haar, testateur of testatrices, kind of kinderen, aangezien de legitime portie, zoo als selvs de kragt van het woord meede brengt, zodanigen bepaalde portie is, als de wet wil, dat ieder testateur of testatrice aan den selven als ascendenten of descendenten moet geven, namentlyk een derde of wel, in sommige gevallen, de helft van het geen zy ab intestato zouden hebben g'erft; en, dewyl het onmogelyk zoude zyn om te weten, of iemand in de begrotinge van desselvs legitime portie is benadeelt, teegens de dispositie van de wet aan, zonder te weten den staat des boedels, zoo als die nagelaten werd, zoo volgt daar uyt, dat diergelyke, voorseide clause van verbod geensints den geïnstitueerden erfgenaam kunnen bevryden van het leveren van staat en inventaris van boedels, in dewelke zy, in maniere voorsz., werden geïnstitueert, maar wel ter contrarie kunnen deselve aan zoodanige erfgenamen, die dikwils onkundig in regtzaken zyn, aanleidinge geven om te weigeren het leveren van staat en inventaris van zoodanige voorsz. boedels, meenende zeker en gerust te mogen weesen op de dispositie, in zoodanige testamenten vervat, waar door het gebeuren kan, dat er uyt diergelyke clausulen, als voorsegt is, noodeloose differenten en processen ontstaan; om, waar inne te voorzien, by opgamelde haar Agtbare is verstaan alle de notarissen deeser steede te recommandeeren ende te ordonneeren om in het toekomende alle testateurs en testatricen, dewelke in het maaken van haar uysterste wille haare ouders of kinderen institueeren in de legitime portie, by haar begroot ofte by den universelen erfgenaam te begrooten, met verbod aan zoodanige ascendenten of descendenten om te moogen vorderen staat en inventaris, met positive, duydelyke termen te versekeren, dat diergelyke verbod niet bestendig kan weezen naar haar lieder dood; en wanneer nogtans eenige testateurs of testatricen zodanigen verbod, als geseegt is, in haar dispositie willen geïnsereert hebben, zoo wierden de respectie notarissen gelast, van haare gegevene onderrigtinge mentie te maaken in de respectie testamenten,

dewelke zy, invoege voorsz., zullen moeten passeeren, op poene van vyftig rd^s, voor de eerste maal voor ieder testament te verbeuren ten profyte van de armen deeser steede, het welke zy met zoodanige clause van verbod, als hier boven uitgedrukt staat, zullen komen te passeeren, zonder expressie van haer onderrigting, gegeven aan zoodanige testateurs, en voor de tweede maal op verbeurte van een hondert ryxdaalders.

31 Augustus. *Verstreking van koffij aan schepelingen.*

Om by de reeds gemaakte schikkingen tot conservatie van de gemeene zeevaarenden nog, zoo veel immers mogelyk zy, te voorzien in hunne behoeften is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan ten dienste van dat volk op de hier ter reede en aan het eiland Onrust leggende schepen en mindere vaartuigen voortaan uit Comp^s pakhuizen te laten verstrekken de benoodigde quantiteit koffi tegen den inkoops-prys; en teffens by deezen aan te teekenen, dat welgemelde zyn' Edelheid de jaarlyksche voldoening daar van op zig heeft gelieven te neemen.

31 Augustus. *Voorschrift nopens naar Nederland te verzenden stukken.*

Om te zorgen, dat in het vervolg met meer exactitude voldaan worde aan de zoo menigmaalen door deeze regeering gereiteerde bevelen tot eene behoorlyke bezorging der noodige papieren voor Nederland, is niet alleen verstaan de ministers en bedienden op de onderhoorige buiten-comptoiren nader en met ernst te gelasten om daar omtrent de verschuldigde attentie te gebruiken, maar ook, tot opwekking van dien de bezorging der gemelde papieren incumbeert, by deezen te statuereen, dat de gene, die zig weder aan pligt-verzuim ten deezen opzigte schuldig maakt, in plaatse van de by resolutie van den 12^{en} Augustus 1765 bepaalde boete van eene maand gage, verbeuren zal drie maanden gage ten behoeven van de armen.

buiten zoodanige verdere correctie, als naar den toedragt van dat verzuim noodig geoordeeld zal worden; onder vernieuwing te gelyk van de by de gemelde resolutie gegeven' ordre om van alle de voor Nederland, 't zy over deeze hoofdplaatze of direct, afgaande papieren aparte registers by de eerste occasie herwaarts te zenden, om door den eersten gesworen klerk ter generale secretarye geëxamineerd en jaarlyks aan deeze regeering berigt te worden, of en in hoe verre weder elders eenige onagtzaamheid plaats gevonden hebbe.

14 September. *Afschaffing der op 19 Februarij 1768 gelaste visitatie van vreemde schepen ter reede Batavia.*

De Raad van justitie deezes casteels heeft by een schriftelyk adres vertoond, dat hunne Agtbare, in derzelve vergadering van den 8^{en} dezer delibereende over eenige ingekomen' rapporten van commissarissen, uit hun gecommiteerd geweest tot de van wegen deeze regeering gedemandeerde visitatien der hier ter reede gearriveerde particuliere, vreemde schepen en mindere vaartuigen, by die gelegenheid weder bevonden hadden en dus meer en meer in hun gevoelen versterkt wierden, dat die visitatien, zoo lange dezelve continueerden op den tegenwoordigen voet, niet alleen gansch vrugteloos en onnut waren, maar zelfs eenigermaaten strekten, zoo wel tot declin van de salutare oogmerken, door deeze regeering met het arresteeren dezer visitatien bedoeld, als tot bespotting dier justitieele commissien; tot een peremptoir bewys daar van by brengende, dat de gemelde, hunne commissarissen (zoodanige schepen of vaartuigen volladen zynde en volladen blyvende) met gene mogelykheid konden nagaan of door de justitie-bedienden laaten nagaan, waar in de eigenlyke qualiteit en quantiteit der ingeladen' goederen en koopmanschappen bestonden, en derhalven meesten tyds in de absolute noodzaakelykheid wierden gebragt om hunne rapporten, die de gemelde commissarissen aan deeze regeering moesten overgeeven, in te rigten naar de willekeurige en al veelmaalen contrarieerende bevonden' opgaaiven van de

gezaghebbers dier schepen en vaartuigen: en dat deeze remarques dan ook den gemelden Raad hadden doen resolveeren om deszelfs bevindingen en consideratien niet alleen ter kennisse deezer regeeringe te brengen, maar ook daarenboven te verzoeken, dat daar in zoodanig anders mogte worden voorzien, als men tot conservatie van de eer en luister van de justitie zoude oordeelen te behooren, dan wel, dat de president en raaden van de voorschreven', aan huu gedemandeerde visitatie mogten worden gedechargeerd.

Welke bedenkingen en instantien in overweeging genomen en aan de eene zyde met hunne Agtbare conform geoordeeld zynde, dat de visitatie der gemelde vreemde schepen en vaartuigen op den tegenwoordigen voet zekerlyk niet kon beantwoorden aan het daar mede bedoelde oogmerk deezer regeeringe, maar aan de andere zyde telfens geconsidereerd weezende, dat die visitatie egter op geene andere wyze kon worden in gebruik gebragt en in allen gevalle ook niet zeer noodig was, zoo lang de overige, goede ordres, tegen den illiciten handel der vreemden hier ter hoofdplaatze gesteld, inzonderheid die van den 24ten November 1766, in stand bleeven en de officieren van de justitie, met die verder ampts- en zelfs belangs-halven verpligt waren daar op te letten, zulks met die vigilantie en trouwe betragteden, als men van braave en eerlievende dienaaren en onderzaaten verwagten mogt, hoewel men hun ook dat regt moest doen van toe te stemmen, dat hunne exactitude, zoo wel na de excusatie, als by de continuatie van de voorschreven' visitatie, door sinistre praectyken wel eens kon worden verydeld: is goedgevonden en verstaan aan het laatste gedeelte der gemelde billyke instantien van den Raad van justitie te defereeren en dus by deezen voor het vervolg te excuseeren de by resolutie van den 19ten February 1768 gearresteerde visitatie van de hier ter reede aankomende particuliere schepen en mindere vaartuigen van vreemde Europeërs, mitsgaders uit dien hoofde de officieren van justitie, den opper- en onder-equipage-meester, den sabandaar en den pagter van de boom op nieuw te beveelen om tegen allen morshandel uit zoodanige

bodems behoorlyk te vigeleeren volgens de successive ordres op dat respect.

17 September. *Vrijstelling van den inlandschen ceremoniemeester te Batavia van het betalen der wagen-pacht.*

Op een request van den capitein commandant der Baliërs en ceremoniemeester by het inhaalen en regaleeren van de gezanten der inlandsche vorsten en grooten, Mochamat Japhar Babandam, is goedgevonden en verstaan denzelven, naar het voorbeeld van wylen den majoor, Achmat Babandam, die voor den suppliant ceremoniemeester is geweest, te libereeren van de betaaling der impost, op het gebruik van een wagen met vier wielen en het houden der daar toe noodige paarden gesteld, en hier van kennis te geeven aan Heemraaden der Bataviasche omlanden.

^{24 September}
_{8 October}. *Uitschrijving van een algemeenen dank- en bededag wegens het aanstaande vertrek eener retour-vloot.*

5 October. *Bepaling, dat de Water-fiscaal moest innen het verschuldigde voor recognitie-goederen.*

In consideratie gekomen zynde, dat de water-fiscaal, die meerder bedienden heeft dan den ontvanger generaal, ook meerder betrekking en ontzag tot en onder de zeevaart, immers altoos met meerder effect de aanbrengrers van recognitie-goederen tot de verschuldigde betaaling zoude kunnen doen aanspreken, wanneer het dien officier wierd opgedraagen, is derhalven, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan by deezen te statueeren, dat de bepaalde recognitie van vyf ryksdaalders voor ieder kas, kist of fust met dranken, die door de officieren van de uit Nederland komende schepen, volgens de daar toe verkregen' permissie, l rwaarts wordt medegevoerd, voortaan by den water-fiscaal 2 | moeten ingevorderd en door denzelven aan den ontvanger

generaal overgegeven worden, ter gewoonlyke verantwoording in Comp^s kasse.

5 October. *Bepaling, dat in de hospitaal-kerk te Batavia weder openbare godsdienst-oefeningen zouden gehouden worden.*

Op de propositie van den heer Gouverneur Generaal is goedgevonden en verstaan den kerkenraad van de Gereformeerde gemeente by extract uit de notulen te gelasten, om de ordinaire predikbeurten in de hospitaals-kerk, welke door de verzwakking van het getal der leeraaren in de Nederduitsche gemeente een tyd lang hebben moeten stilstaan, nu de Godlyke goedheid daar reeds in voorzien heeft, weder, als te vooren, te laten voortgang hebben.

29 October. *Wijziging van het reglement tegen pracht en praal.*

By lecture van een request, door den capitein commandant van eene compagnie Baliërs, Mochamat Abdul Hatiep, gepresenteerd, die verzoek doet om voor het houden van een wagen wat minder te mogen opbrengen dan de bepaalde 150 rd^s, geoordeeld weezende, dat deeze gunst wel aan alle de commandanten van de respectie kampongs en andere Mahometaanse capiteins mogte worden bewezen, zoo, om dat zy menigmaalen der maatschappye van veel dienst zyn, als om dat daar door meerder wagens in gebruik zullen komen en de financiën van Heemraden dus eenigzins gemelioreerd worden, is goedgevonden en verstaan, by alteratie van het vyfde articel des eerste tituls van het op den 30^{en} December 1754 geëmaneerde placat tegen de pragt en praal, mits deezen te statueeren, dat de commandanten van de respectie kampongs en andere Mahometaansche capiteins hier ter plaatze, voor het gebruik van een wagen met vier wielen en het houden van de daar te

noodige paarden, voortaan geen hooger impost zullen betaalen dan tagtig ryksdaalders 's jaars; en hier van by extract uit de notulen kennis te geeven aan het collegie van Heemraaden.

19 November. *Verpachting van tol-hekken.*

Na lecture van een ingekomen' extract uit de resolutien van Heemraaden der Bataviasche ommelanden, waar by dezelve qualificatie verzoeken om de tolbrug l^a L, leggende over de rivier, de Sonthar, boven de post, Meester Cornelis, alzoo de drie jaaren, waar voor die tolbrug jongst verpagt is, met het einde deezes jaars komt te expireeren, op nieuw en ook telfeus te mogen verpagten de tolhekken op de nieuw gelegde brug aan de mond van de Mokervaart by Tangerang en op de brug n° 20 by Pising; nog by de hand genomen en geresumeerd zynde de by dat collegie, ter verpachting van de laastgemelde, met toestemming deezer regeeringe opgeregte tolhekken, ontworpen' en aan den heer Gouverneur Generaal overgegeven' conditien, mitsgaders door welgemelde zyn' Edelheid vertoond weezende de diminutien, die hoogdezelve in de bepaaling van den tol by het 1ste articul van de gemelde conditien noodig geoordeeld en gemaakt heeft, om met deeze, tot soutien van den zeer veragterden staat van Heemraaden absolut vereischt wordende belasting de ingezetenen deezer hoofdplaatze, zoo min mogelyk, te bezwaaren, is goedgevonden en verstaan dat ontwerp met de in het eerste articul gemaakte veranderingen by deezen te approbeeren en te insereeren; zynde hetzelve van den volgende inhoud:

Eerstelyk: zal de gene, die deeze pagt aanslaat, voor passagegeld genieten het onderstaande:

	By Pising	By Tangerang
	stuivers. duiten.	stuivers. duiten.
een persoon te voet.....	— 1	— 1
• geladen' chiampang met zyn volk.	— 10	10 —
ieder persoon of passagier op dezelve..	— 1	— 1
en als de chiampangs moeten geholpen worden met het spil en talie by de sluis door den pagter, apart.....	— —	12 —

	By Ploeg	By Trekmans	
	silvers. daen.	silvers. daen.	
dog het gebruik daar van neemende zonder volk.....	—	—	8 —
een ledige chiampang met zyn volk...	—	6	7 $\frac{1}{2}$ —
ieder persoon of passagier op dezelve..	—	1	— 1
een praauw met negotie, bestaande in kleine soort chiampangs, dan wel groote praauw joekongs.....	—	6	7 $\frac{1}{2}$ —
en als dezelve moet geholpen worden met het spil en talie by de sluis door den pagter, apart.....	—	—	12 —
dog het gebruik daar van neemende zonder volk.....	—	—	6 —
en de gemelde vaartuigen ledig zynde, dan de helfte minder.			
ieder persoon of passagier op dezelve..	—	1	— 1
een ledige praauw, bestaande in beide soorten, als boven.....	—	5	— 15
ieder persoon op dezelve.....	—	1	— 1
een kleine geladen' praauw joekong of cano.....	—	4	— 10
en als dezelve moet geholpen worden met het spil en talie by de sluis door den pagter, apart.....	—	—	10 —
dog het gebruik daar van neemende zonder volk.....	—	—	6 —
een gras- of melk-praauw.....	—	1	— 1
ieder persoon of passagier op dezelve..	—	1	— 1
een bamboezen vlot, geladen.....	—	5	7 $\frac{1}{2}$ —
en ongelden.....	—	5	— 20
een jonge op dezelve betaalt niets, maar ieder persoon of passagier.....	—	1	— 1
een buffels-kar, met twee buffels bespannen, en dies dryver.....	6	—	7 $\frac{1}{2}$ —
en met een buffel bespannen.....	—	16	7 $\frac{1}{2}$ —
een buffel met dies leider of dryver...	—	12	5 —

	By Pising stuivers. duiten.	By Tangerang stuivers. duiten.
een paard met dies leider of beryder	— 10	— 10
• bok of schaaap met dies dryver....	— 2	— 2
• koebeest met dies dryver.....	— 10	— 12
• wagen met vier wielen.....	6	12
• chais met twee wielen.....	— 12	6
• groote orembaai en ieder passagier 1 duit apart.....	— 4	— 52
en als dezelve geholpen moet worden met het spil en talie by de sluis door den pagter, apart.....	— —	24 —
dog het gebruik daar van neemende zon- der volk.....	— —	15 —
een kleine orembaai van een joekong en ieder passagier 1 duit.....	— 2	— 16
en als dezelve met het spil en talie by de sluis geholpen moet worden door den pagter, apart.....	— —	7 ¹ / ₂ —
maar het gebruik daar van neemende zonder volk.....	— —	4 —
en ledig zynde, de helfte minder.		

N.B. Zynde een kind, dat op de armen gedragen wordt, geëxcuseerd van de pagt te betaalen.

Ten tweeden: zal de pagter verdagt weezen, dat, ingeolge het biljet van de hooge regeering deezer landen van den 5^{en} Juny 1770, niemand van het betaalen des tols is geëxcuseerd als de actueele leden en secretarissen van de hooge regeering, den president van den Raad van justitie deezes casteels, neevens derzelve vrouwen, weduwen en kinderen, mitsgaders de Heemraaden der Bataviasche ommelanden met hunnen secretaris en de beide landmeeters, neevens hunne adjuncten, zoo voor zig, als voor hunne rytuigen, paarden en slaaven; dog dat, buiten dezelve, door allen en een iegelyk, zonder onderscheid of iemand uitgezonderd, het bepaalde passage-geld zal moeten betaald worden.

Ten derden: moet hy verdagt weezen, dat hy, ten einde de

dryvers van buffels-karren of enkele buffels niet genoodzaakt worden voor de kar of de buffels, daar mede zy afgekomen zyn of naar boven gaan, by hun te rug komen dubbeld te betaalen, aan de dryvers, by het passeeren van het tolhek voor de eerste maal, zal moeten geeven een chiap, met welke teruggaave by het naar huis keeren zy zullen kunnen volstaan. zonder gehouden of verplicht te weezen dan weder op nieuw den bepaalden tol te betaalen.

Ten vierden: zal de pagter op de passer-dagen zorg moeten draagen, dat de bamboezen vloten, de sluis passeerende, niet al te schielyk op malkanderen volgen, want, onklaar raakende en den een den anderen overstelpende, zoo zyn zy buiten staat om zig te kunnen tegenhouden, waar door groote ongelukken kunnen gebeuren; dierhalven moeten de voormelde vloten boven de kril blyven liggen en wagten tot dat agter malkanderen kunnen passeeren.

Ten vyfden: zal de pagter altoos gereed moeten zyn om, by zwaare afwaateringen, de vaartuigen (indien zy zulks begeeren) ten spoedigsten te helpen passeeren en dezelve niet lange te laten wagten, dog des nachts of by donkere avonden geene vaartuigen laten passeeren.

Ten zesden: zal de pagter gehouden zyn alle avonden te negen uren het hek toe te sluiten, zonder aan iemand passage te verleenen dan alleen aan menschen, welke noodzaakelyke affaires te verrigten hebben, waar voor hy dubbeld passage-geld mag afvorderen.

Ten zevenden: zal de pagter of zyne dienaaren, wanneer zy zig verstouten mogten van de passanten meerder af te vorderen, als hier vooren staat gespecificeerd, voor de eerste maal, ten behoeven van den genen, die de calange zal doen, verbeuren een boete van vyf en twintig ryksdaalders en voor de tweede maal, wanneer het een Europees of burger is, van hier verbannen, dog, een inlander zynde, in de ketenen geklonken en aan Comp^s gemeene werken ten arbeid gesteld worden.

Ten agsten: zal de pagter moeten zorg draagen, dat de brug altoos zuiver wordt gehouden en dat de steenen'

hoofden en muuren van het sluiswerk door afdryvende boomen, takkebossen, bamboezen of andere ruigten niet belemmerd worden, op dat by zwaare afwateringen daar door geen schade zoude geschieden.

Ten negenden: zal de pagter nauwkeurig moeten agt geeven en scherpelyk beletten, dat door het volk van de passerende vaartuigen met geen zetstokken op de vloer, nog tegen de muuren van het sluiswerk, wordt gestoten; ten dien einde zal hy verplicht zyn het noodig volk daar by te houden om de open afvaarenden te gerieven, waar omtrent de commandant van de veldschans, Tangerang, ook attent zal zyn, ten einde de pagter niet in gebreke blyve.

Ten tienden: zal de pagter gehouden zyn op de twee verlaaten of boerenverdielen te passen en, wanneer het water ter hoogte van 12 voeten zal zyn gerezen, moet hy de twee schutdeuren laten vallen tot tyd en wyle, dat daar omtrent andere ordre zal bekomen, dog by vermindering wederom moeten ophaalen; en in de drooge mousson, wanneer de deuren genoegzaam altoos zullen moeten open blyven, zal hy dezelve egter tweemaal in de week op en neder moeten laten vallen.

Ten elfden: zal de pagter verplicht zyn by de expiratie der huur niet alleen het spil met desselfs toebehooren, maar ook alles, wat hem by den aanvang zal worden overgegeven, bestaande in een yzeren tros, treklyn en twee bootshaaken, in diervoegen weder te moeten transporteeren, of dat, by gebrek van dien, al het manqueerende voor deszelfs rekening zal worden gemaakt door het werkvolk van Heemraaden.

Ten twaalfden: die deeze pagt mynt, zal illico, na de gedaane myning, twee sullisante borgen moeten stellen en op de hand of uiterlyk binnen drie dagen moeten afleggen de eerste paaye of een derde der pagtpenningen, vervolgens de tweede in de maand May en de derde of laaste paaye voor ultimo Augustus, en zulks aan handen van den secretaris en kassier van het gemelde collegie.

En is wyders verstaan, dat op deeze conditien de voorschreven' twee nieuwe tolhekken omtrent Pising en Tangerang by pro-

visie maar voor een jaar zullen worden verpagt, beginnende met primo January en eindigende met ultimo December, om, na ervaring, in hoe verre deeze tolheffing aan het oogmerk voldoen kan, daar by te continueeren met verlenging van den pagtlyd of zoodanige andere schikkingen te maaken, als men dan noodig zoude vinden; dog daarentegen Heemraaden te qualificeeren, volgens derzelve verzoek, om de voorgemelde tolbrug over de rivier, de Sonthar, weder voor drie jaaren te verpagten.

14 December. *Verpachting van de gemeene middelen van het koningrijk Jakatra voor het jaar 1774.*

De voorwaarden waren ditmaal die, welke vermeld stonden in de gedrukte pacht-conditiën, »mitsgaders in de advertisementen van den 25ten December 1768, 22sten December 1769, 11^{den} December 1770 en 24sten December 1771».

21 December. *Vernieuwing van de plakaten tegen het maken en verkoopen van vuurwerk, enz.*

24 December. *Voorschrift nopens het al dan niet aanvaarden door Weesmeesteren van zekere boedels.*

Is goedgevonden en verstaan Weesmeesteren eens voor al by deezen te qualificeeren om, wanneer de beheering van deeze of geene boedels door de aangestelde executeuren om deeze of geene redenen geweigerd en de weeskamer, ofschoon daar uit gesecludeerd, aangezigt mogte worden om dezelve te aanvaarden, alsdan zoodanige boedels te mogen accepteeren of afwyzen, naar bevinding van zaaken, mitsgaders aan hunne Eerwaardens te verleenen voorschryven aan de Hoog-Edelheeren Zeventien in Nederland, dat voortaan alle soldy waar van de rekeningen sedert reeds ten zelfden einde z overgezonden of nog overgezonden worden van persoon welkers boedels by extract-resolutie van de Bataviase weeskamer blykt, dat onder haare beheering of administra

gekomen zyn, 't zy door of zonder testamentaire dispositie, mogen worden afbetaald, op dat, door het refus der afbetaaling van dezelve, der verdieneren boedels in geen gevaar van insolventie gesteld worden.

*24 December. Vernieuwing van het bepaalde op 29
December 1693 nopens het compareren van voogden, enz.*

In consideratie gekomen zynde, hoe dat sedert de non-observantie der volgens besluit deezer tafel van den 29^{en} December 1693 gestatueerde, dog by besluit van den 29^{en} January 1765 vervallen verklaarde ordre: »dat de notarissen »deezer stede geen voogden, nog executeurs, by testamenten »zullen mogen noteren, als na dat die mede zullen ge- »compareerd en door dezelve verklaard weezen, dat zy met »de aanstelling te vreden en gecontenteerd zyn, en dat zulks »dan by het testament moet worden geëxprimeerd”, niet alleen personen, die tot voogden of executeurs waren geïnstitueerd zonder daar toe alvorens verzogt of gedisponeerd te weezen, maar ook andere, welken met hunne volkomen toestemming eenige voogdy of executeurschap was gedefereerd, na des testanten overlyden verzoek quamen te doen om daar van te worden ontslagen, onder voorwending van dien last nimmer op zig genomen of tot deszelfs uitvoering geene gelegenheid te hebben; zoo is, ter afsnyding van diergelyke, tegen de goede trouwe strydende exceptien en om teffens, zoo veel het mogelyk is, te zorgen, dat niemand tegen wil en dank eenige voogdy- of executeurschap opgedrongen worde, goedgevonden en verstaan de voorschreven' oude ordre met de noodige ampliatioe weder in train te brengen en overzulks de notarissen hier ter stede by extract deezes te gelasten, om voortaan by het passeeren van testamenten, codicillen of andere acten van uiterste wille, waar in private personen tot voogden of executeurs zullen worden benoemd, indien zy zig hier in loco bevinden, hunne naamen by zodanige acten niet bekend te stellen, voor dat zy, notarissen,

zullen hebben geïnquireerd, of die personen wel geinclineerd zyn om de hun opgedragen wordende voogdy- of executeurschap te accepteren? en, zig daar toe genegen toonende, derzelve acceptatie met hunne handtekeningen te laten bekrachtigen, ten zy der testanten constitutie by het passeeren van de acten hunner uiterste wille geen tyd liet tot de gerequireerde ondervraaging, dan met gevaar, dat zy intusschen konden komen te sterven, wanneer de notarissen van die ondervraaging zullen weezen geëxcuseerd voor, dog egter verplicht zyn dezelve te doen immmediaat na het passeeren van zoodanige acten, om, in cas van ongeneigdheid der geïnstitueerde voogden of executeurs, daar van ten eersten aan de testanten kennis te geeven, mitsgaders van deeze weigering of van de acceptatie een declaratoir te voegen by het gros van de, invoegen als even gezegd, gepasseerde acte van uiterste wille.

· Zie ook 26 Julij 1776 en 24 Februarij 1778.

24 December. *Toekening van militair honneur aan inlandsche officieren.*

Den heer Gouverneur Generaal ter vergaderinge voorgedragen hebbende de noodzaakelykheid om den majoor en de verdere commandanten van de inlandsche kampongs of gehugten hier ter plaatze eenig militair honneur toe te voegen, uit aanmerking niet alleen, dat zy met hunne onderhoorigen steeds gereed moeten staan en ook gewillig zyn om zig in deeze of gene expeditien te laten emploieeren, maar dat zelfs eenigen van die officieren in de door hun bygewoonde krygstogten zoodanige blyken van getrouwheid en bravoure gegeven hebben, dat zy waardig zyn geëerd te worden; zoo is, naar de propositie van welgemelde zyn' Edelheid, goedgevonden en verstaan aan de gemelde commandanten, naamelyk:

den majoor der Oostersche militairen, Soeta Wagsa, en de commandanten van de Oostzydsche Javaanen, Wangs Casoema, in de kampong Mangadoea;

van de Westzydsche Javaanen, Nalin Widjaja, in de kampong Patoekan;

van de Baliërs :

Babandam, in de kampong Crocot,
 Bagman, in de kampong Pacodjang,
 Goesti Badoulo, in de kampong Goestie,
 Cattewel, in de kampong Pisangbatoe,
 Mochamat Abdul Latiep, in de kampong Anke ;

van de Bougineesen :

Marowangie, in de kampong Boegies,
 Toissaletta, in de kampong Patoeakan,
 Abdulla, in de kampong Jaccatra ;

van de Mandareesen, Cassiem, in de kampong Paggerman ;

van de Macassaaren, Dayn Mangeway, in de kampong Baroe ;

van de Maleyers, Dul Laxamana, in de kampong Paggerman ;

van de Sumbauwareesen, Oesoep Abdulla, in de kampong

Tambora ;

van de Amboneesen, Waliouloe, in de kampong Ambon ;

van de Boetonders, Oedien Sam, in de kampong Boeton ;

van de Paranakan-Chineesen, Sauwang,

mitsgaders hunne successeuren in officio, mits zig in hunne kleeding behoorlyk distingueerende, voortaan te laten bewyzen deeze militaire honneurs, dat voor den gemelden majoor, zoo wel binnen, als buiten de stad, door de schildwagten het geweer zal worden gepresenteerd en daarenboven op de buitenposten het volk voor de wagten opstaan ; en dat voor de andere commandanten binnen de stad door de schildwagten zal worden front gemaakt, met het geweer scherp geschouderd, dog hetzelfde gepresenteerd buiten de stad, zonder dat iemand hunner nogtans eenig honneur zal hebben aan de dragonder- of lyfwagt van den heer Gouverneur Generaal in of buiten het casteel.

28 December. *Gewijzigde instructie voor de dienaren van begrafenissen.*

Dit stuk, afkomstig van Schepenen, is den 18^{den} Januarij 1774 door de Hooge Regering goedgekeurd. — Zie ook 17 Mei 1735.

De instructie luidt thans, als volgt:

Art. 1. De aansprekers of dienaaren der begravenissen, dewelke alhier agt in getal zyn, zullen een iegelyk, 't zy groot of klein, zoo binnen, als buiten de stad en in de voorsteeden, tot het bezorgen der begravenissen, zonder onderscheid, met de vereischte beleefdheid ten dienste moeten staan, ten welken eynde zy hun ook gestadig present en in een ordentelyke staat zullen moeten houden en bevinden.

Art. 2. Waar en tegen ook niemand der ingezetenen binnen of buiten de stad, tot het rond brengen der dood- of begravenisbrieven en wat dies meer zy, iemand anders als de voorz. aansprekers zal mogen gebruiken, op een boete van vyf- en twintig ryksdaalders, zoo voor de geene, die daar toe yemand anders heeft g'employeerd, als de geene, die zig daar toe heeft laten gebruiken.

Art. 3. De aansprekers zullen ieder hun eygen dienst moeten waarneemen, ten waare zy daar van door speciale permissie van den heer president van Scheepenen g'excuseert worden.

Art. 4. Ieder zal een maand hebben, dat hy de kas bond en de sterf-huizen bedient, het werk aanneemt en aan zyne maats overgeeft, van den eersten tot den laatsten; en, zo hy door ziekte verhindert word, zal de volgende moeten fungeeren, terwyl de tweede, hem in rang volgende, accuraat contra-boek houden moet.

Art. 5. Die de kas bond, zal den eersten van de maand reekening moeten doen aan zyne makkers, zullende de opkomende disputen by den heer president van Scheepenen werden gedecideert.

Art. 6. Die de kas houd, zal met het einde van de maand aan den heer praesident en secretaris van Scheepenen de gewoone rol van de begraavene lyken in gemelde maand moeten bezorgen.

Art. 7. Den aanspreker, die in een sterfhuis, het zy groot of klein, werd geroepen, zal terstond den geenen, wiens maand het is, moeten waarschouwen, die zig dan ten spoedigsten

derwaards zal moeten begeeven, zonder aldaar een ander in zyn plaats te moogen zenden, ten waare hy door ziekte of wettige toevallen zelfs buiten staat was, als wanneer de volgende zal moeten gaan, dewelke in zoodanigen geval zulks niet zal moogen te weygeren, maar gehouden weezen, zo ras doenelyk, zig in het sterf-huis te vervoegen.

Art. 8. 't Geen ook zal moeten geschieden en zonder eenige tegenspraak stand grypen, wanneer het des avonds ofte des nagts is.

Art. 9. De geene, die geroepen word, moet ten eersten van de vrienden in 't sterf-huis verzoeken een briefje, op wat wyze zy de dood van den overleeden willen bekend gemaakt hebben, om, ingevolge van dien, alomme de weet te gaan doen.

Art. 10. Binnen of buiten de stad alleen zullen vier aansprekers de bekendmaking moogen doen, dog, zoo die binnen en buiten teffens moet gedaan werden, alle agt, te weeten, zoo de bekendmaking in 't generaal en zonder lyst of opgaave van perzoonen moet geschieden; dog, zoo 'er een speciale opgaave werd gedaan, aan welke dezelve maar gedaan willen hebben, als dan na het getal der perzoonen als by articul 15.

Art. 11. Als de dood van den overleeden bekend gemaakt is, zal de aanspreker, die het werk aangenomen heeft, daar van rapport moeten doen aan de vrienden in het sterf-huis en verrigten het geen hem verder belast werd; item verneemen, indien de begraaving by dag zal geschieden, wanneer hy de dood-briefjes moet koomen haalen, of, zoo die by avond zal gedaan werden, de rol van de vrienden, die verzogt moeten werden, mitsgaders hoe veel aansprekers men begeert, dat voor het lyk zullen gaan; wyders alles schikken en behoorlyk bezorgen, op dat de begraaving in goede ordre en zonder confusie geschiede.

Art. 12. By het ontvangen der dood-brieven of verzoek-rol uit handen van de vrienden in 't sterf-huis zal hy die na moeten zien, om te ontwaaren, of daar geen menschen onder zyn, welker perzoonen of woonplaatzen hem onbekend zyn, in welken geval hem daar van de nodige onderrigtinge zal moeten werden

gegeven, of zal anders ongehouden weezen na zoodanige menschen te gaan zoeken.

Art. 15. Wanneer den geroepen aanspreeker meer dan dertig dood-brieven ter bestelling of een verzoek-rol van te veel perzoonen mogt werden overgegeven, zullen de vrienden in het sterf-huis, op dat dezelve ter behoorlyker tyd komen werden rond gebragt of verzogt, moeten toelaten, dat hy daar toe tot hulp een van zyn makkers come te gebruiken, dog hooger in getal dan 100 stuks, zal een derde mogen g'employert en meer als hondert vyftig zynde, zal een vierde en 't getal boven de twee honderd loopende, een vyfde en zoo voorts mogen werden genomen en, zulks yder voor hun hoofd, onder zoodanige betaling, als by articul 22 van deeze instructie is bepaald.

Art. 14. Ende zullen dezelve brieven of perzoonen door de aanspreekers op een ordentelyke wyze, mitsgaders zoo vroeg mogelyk moeten werden besteld of verzogt, zonder dat zy daar van eenige onbesteld of onverzogt zullen mogen laaten, op poene van deportement en arbitraire correctie, als ook op gelyke poene, indien zy, na het rond brengen en verzoeken derzelve, komen te weygeren of hen onwillig toonen nog zoodanige andere dood-brieven of perzoonen met den eersten te bestellen of te verzoeken, dewelke mochten vergeten zyn of van de zulke, welke zig hebben laaten excuseeren en hen door de vrienden van het sterf-huis ter rondbrenging of verzoek worden ter hand gesteld en opgegeven.

Art. 15. De aanspreekers, welke de dood-brieven rond brengen of de perzoonen verzoeken, zullen, zoo wel mans, als vrouwen, die op de begraaving en om het lyk te draagen verzogt werden, in civile en beleefde termen moeten afvraagen, of ze zullen komen? dan niet, mitsgaders derzelfer antwoord aantekenen en de vrienden van het sterf-huis daar van de noodige kennis geeven, op dat des te beeter staat op de draegers, het bezorgen van mantels, etc. kan werden gemaakt.

Art. 16. Indien het komt te gebeuren, dat een of meer aanspreekers ziek of buiten staat zyn en dat nochtans alle agt

aanspreekers gerequireert werden of dat de vrienden van het sterf-huis begeeren, dat 'er meer als agt aanspreekers voor het lyk moeten gaan, zoo zal de geroepen aanspreeker daar van ten eersten kennis geeven moeten geeven aan den heer praesident van Scheepenen en geen andere nood-hulpe daar toe moogen neemen, dan die zyn Wel-Edele hem komt te ordonneeren, 't welk ook plaats zal hebben, ingevalle verscheyde lyken op eenen dag ter aarde moeten besteld worden; zullende het voorsz. aanspreeker egter vry staan daar toe eenige perzoonen aan welmelde heer praesident te moogen voordraagen.

Art. 17. Wanneer de aanspreeker van de maand buyten de stad, in de een of andere wyk, in het sterf-huis van een inlander werd geroepen, zal dezelve, zonder hulp van iemand zyner makkers, gehouden wezen om alleen de dood bekend te maaken, mitsgaders de dood-brieven te bestellen in die wyk, daar het sterf-huys is gevallen; dog, indien de vrienden van het sterf-huis begeeren, dat de dood van den overleeden insgelyks in andere wyken en landwaarts in moet werden bekend gemaakt en dood-brieven besteld, dan zal hy, na mate van het getal der perzoonen en de verheid des wegs, zoo veel makkers tot zyn hulp moogen neemen, als by articul 13 is bepaald, onder zodanige betaling, als articul 23 permitteert; egter werd aan de inlanders de vryheid gelaten om de dood-brieven zelfs te laten bestellen in de wyken.

Art. 18. En zal de aanspreeker de vrienden van zoodanigen sterf-huys, als by articul 17 vermeld, in zelvervoegen ten dienste moeten staan als andere ingezetenen alhier, zonder dat egter verplicht of gehouden zal weezen om pinang, tabak, pypen of iets diergelyks aan de menschen, die ter begraavinge gekomen zyn, te moeten uytdeelen.

Art. 19. De aanspreeker, die het sterf-huis bediend, zal, voor dat het lyk uitgedraagen staat te werden, het zy by dag of avond, wel speciaal moeten letten, wie al van de verzogte vrienden, zoo om agter het lyk te gaan, als te draagen, in 't sterf-huis successivelyk zyn aangekomen en daar van op de begraavenis, als draagers-rol, exacte aantekening houden, zoo

om confusien voor te komen, als om de vrienden van het sterf-huis, na gedaane begraaving, te kunnen dienen tot naregt; zoo meede inzonderheid by de avond-begraavenissen, dat de wagens ordentelyk en zonder belemmering te veroorzaken werden gerangeert.

Art. 20. Insgelyks zal voornoemde aanspreeker, na dat het lyk uytgedraagen is, de begraavenis- of oplees-rol overloof hebben op te leezen, met behoorlyke attentie en de vereischte distinctie van de naamen en qualiteyten van de vrienden en heeren, die ter begraavenisse gekomen en op de rol aangehaald zyn, zonder daar omtrent eenigsints te haperen of eenige ongereegeltheeden te begaan, op poene van deportement en arbitraire correctie na exigentie van zaaken.

Art. 21. En zullen alle de aanspreekers, op datze by een ieder bekend moogen werden, boven de post van hun deur doen ophangen een vierkant schild, waar op met witte letters op een zwarte grond gesteld is aanspreeker en deszels naam.

Art. 22. Voorts zal ieder aanspreeker of nood-hulp voor het bekend maaken van iemands overlyden twee, item voor het bestellen der dood-brieven of het verzoeken der perzoonen, mitsgaders voor het voor het lyk gaan en verder bedienen der begraaving drie ryksdaalders van de vrienden, erfgenamen of executeurs, dan wel die het bestel der begraavenisse heeft gehad, mogen vorderen, zonder meer, op poene van deportement.

Art. 23. Wanneer de bekendmaking of bestelling der dood-briefjes moet geschieden boven de posten Jaccatra, Ryswyk, Ansol, Anké of Dwars in de Weg, werd een der aanspreekers, die derwaarts gaat, gepermitteerd twee ducatonen voor een waagen in reekening te brengen; en, zoo eenig lyk, by of boven de posten zynde, by avond werd begraaven, werd aan hen, die by de begraavenis dienst doen, g'acordeert dubbeld salaris te moogen opbrengen.

Art. 24. Wyders zullen de aanspreekers, boven en behalven deeze instructie, zig moeten reguleeren na 't reglement op de lykstation en 't inrigten der begraavenis-rol en dood-briefjes van

den 23^{en} Augustus 1743, met de ampliatio van den 30^{en} Maart 1755, herdrukt den 15^{en} Maart 1764; item de ordres omtrent, het bedienen der sterf-huizen, mantels, lyk-waagens en doodgraavers van den 3^{en} November 1772, 21^{en} November 1766, dewelke, nevens deeze instructie, aan ieder der aanspreekers zullen worden ter hand gesteld, om by overlyden aan zyn vervanger overhandigt te werden.

Reglement omtrent het salaris der doodgraavers.

By het begraven in een eygen kelder:

voor het kerkregt.....	rd ^s	1 : 36
» » kleeft van 6 of 8 tot 12 rd ^s ,		
dog gemeenlyk ..	»	12 : —
het geen aan ieders verkiesing blyft		

Stelle voor de kerk..... rd^s 15 : 36

de secretaris der weeskamer.....	»	— : 6
» doodgraaver. voor 't opendoen en toemetzelen der kelder.....	rd ^s	6 : —
by 't verzetten der kisten, voor ieder kist	»	1 : 12
voor 't schoonmaken en witten, het welk aan ieders verkiesing blyft.....	»	3 : 12
» 't nitslaan van 't water, van ieder voet.....	»	1 : —
» 't byzetten van 't lyk.....	»	3 : —
» de baar en roef.....	»	— : 12

Stelle voor de doodgraaver.... rd^s 14 : 36

Dus by het begraven in een eygen kelder.... rd^s 28 : 30

By het begraven in een huur kelder:

aan de kerk voor de huur kelder....	rd ^s	15 : —
't kleeft als vooren, stelle.....	»	12 : —

rd^s 27 : —

de secretaris der weeskamer.....	»	— : 6
» doodgraaver voor het open en toedoen, etc., als vooren.....	»	14 : 36
	rd ^s	41 : 42

By het begraven in een graf van menschen boven de agt jaaren oud:

voor het kerkregt.....	rd ^s	1 : —	
» » kleed gemeenlyk.....	»	6 : —	
			rd ^s 7 : —
de secretaris der weeskamer.....	»	— : 6	
doodgraaver.....	rd ^s	1 : —	
baar en roeff.....	»	— : 12	
			» 1 : 12

By het begraven in een graf.. . . . rd^s 8 : 18

Voor een kind minder als agt jaar:

voor het kerkregt.....	rd ^s	1 : —	
» de doodgraaver.....	»	1 : —	
			» 2 : —

Van de slaaven:

voor het kerkregt.....	rd ^s	— : 24	
» de doodgraaver.....	»	— : 15	
			» — : 39

Wordende aan de doodgraavers by deezen geinterdicceert, zoo wel in 't eene als in 't andere geval, meerdere of andere posten of ook de voorschrevene hooger te berekenen, op welke pretext ook zyn mag, op poene van een-honderd ryksdaalders boete ten behoeve van de kerk.

28 December. *Voorschrift nopens het overnachten van officieren van justitie te Batavia.*

De heer Gouverneur Generaal heeft ter vergaderinge ver- toond, hoe noodzaakelyk het ware, dat, niet alleen een van de beide fiscaals met den Baljuw 's nagts in de stad bleef om, by eenigen oploop en andere voorvallen, die de tusst- konste van zoo een officier met zyne bediendens vereischt is, aanstonds de noodige ordre te kunnen stellen tegen de qua- e gevolgen, die daar uit anders konden resulteren, maar t ook niemand der officieren van de justitie zig boven de buit - posten begaf zonder voorkennis en toestemming van z

Edelheid; dan, aangezien by de Bataviasche statuten geene wet gevonden wordt, die hun daar toe verbindt, is met zyn' Edelheid wel zeer dienstig geoordeeld en verstaan by deesen te statueeren, dat een van de beide fiscaals hier ter hoofdplaatze, naamelyk den advocaat- of water-fiscaal, wanneer zy, gelyk de tegenwoordige, buiten de stad logeeren, altoos binnen dezelve, nevens den Baljuw, die 'er bestendiglyk in woont, zal moeten vernagten, daar toe 's avonds ten negen uren binnen komende en niet eerder dan 's morgens ten zes uren weder naar buiten vertrekkende, en dat geen der respective officieren van de justitie zal mogen onderstaan om zig, zonder voorkennis en speciale toestemming van den heer Gouverneur Generaal, te begeven boven de buiten-posten, waar onder begrepen worden Anke, de Keten, Ryswyk, Noordwyk, Wilgenburg en Zoutelande, behalven alleen den Landdrost in zyne functie, by noodzaakelykheid, dan wel den Baljuw, by indispositie of anderzins van den gemelden Landdrost.

En is teffens verstaan, dat dit een en ander aanvang zal neemen met den laasten dag deezer maand, waar van derhalven aan de gemelde officieren by extract uit de notulen zal worden kennis gegeven tot hunne narigt en observantie.

Zie ook 18 Februarij 1774.

1774.

7 Januarij. *Vergunning tot het houden van eene markt, tweemalen 's weeks, te Buitenzorg.*

Den heer Gouverneur Generaal te kennen gegeven hebbende, dat, ofschoon al sedert zes en twintig jaaren herwaarts op het door zyn' Edelheid in den jaare 1761 uit den boedel van wylen zyne Excellentie, Jacob Mossel, in koop overgenomen landgoed, Buitenzorg, twee weekelyksche marktdagen gehouden waren, daar toe egter nooit by deeze regeering privilegie was verkregen, gelyk zyn' Edelheid dit eerst onlangs ontwaard

hadt; en dat hoogdezelve derhalven niet kon af zyn van te verzoeken, dat tot de gemelde markthouding als nog geprivilegeerd mogte worden; zoo is goedgevonden en verstaan, niet alleen aan zyn' Edelheid by deezen privilegie te verleenen om op het voorschreven landgoed, Buitenzorg, verder twee maalen ter weeke marktdag te houden, maar ook dat regt aan het evengemelde buitengoed voor altoos te accrocheeren, ten einde by dies verkoop of overdragt aan de volgende eigenaars over te gaan, zonder dat iemand hunner tot de continuatie van hetzelfde zal behoeven verzoek te doen by deeze regeering; en hier van by extract deezes kennis te geeven aan het collegie van Heemraaden der Bataviasche ommelanden.

14 Januarij. *Ranglijst van Compagnie's dienaren te Batavia.*

Zyn' Edelheid, de Hoog-Edele Groot-Agtbaare heer, Gouverneur Generaal van Nederlandsch Indie.

De Wel-Edele Groot-Agtbaare heer, eerste Raad en Directeur Generaal van Nederlandsch Indie.

De Wel-Edele Gestrenge heer, Raad ordinair of extra-ordinair van Nederlansch Indie.

De Wel-Edele heer, president in den agtbaaren Raad van justitie deezes casteels,

De Edele heer	oud-gouverneurs,
	geëligeerde gouverneurs,
	secretarissen van de hooge regering in functie,
	oud-eerste en tweede secretarissen van hunne Hoog-Edelheden.

De Agtbaare heer, ordinair of extra-ordinair lid in den agtbaaren Raad van justitie deezes casteels.

N.B. De geassumeerde leden hebben, als zy niet in den raad of in commissie zyn, geen andere rang als van hunne qualiteit of politieke bediening.

De heer oud-directeurs,

De heer

geëligeerde directeurs,
 advocaat fiscaal van Nederlandsch Indie,
 bailluw,
 water-fiscaal,
 drossaard der Bataviasche ommelanden,
 oud-advocaat fiscaal,
 oud-bailluw,
 oud-water-fiscaal,
 oud-drossaard,
 ontvanger generaal,
 opperkooplieden van het casteel.

De Manhafte
heer

luitenant colonel,
 capitein van een Engelsch Konings-schip,
 commandeur en opper-equipagiemeester,
 commandeur ter zee.

De heer

visitateur generaal, en } de oudste in functie eerst,
 boekhouder generaal }
 oud-commandeurs, en } van buiten-comptoiren,
 geëligeerde commandeurs }
 oud-visitateur generaal, en } die eerst aangesteld is, voor.
 oud-boekhouder generaal }

De Manhafte
heer

majoor van de infanterye
 majoor van de artillerie
 ritmeester van de lyfwagt, hebbende } de oudste van
 titul en rang als majoor } deze twee eerst.

De heer

majoor van de burgerye,
 oud-majoor van de burgerye,
 opperhoofd van Japan,
 oud-opperhoofd van Japan,
 opperhoofd van het generale soldy-comptoir.

De Eerste heer

bedienaar des Godlyken woords in de Nederduitsche,
 Portugeesche of Maleitsche gemeente, naar den
 ouderdom,
 bedienaar des Godlyken woords buiten beroep,
 bedienaar des Godlyken woords in de Luthersche ge-
 meente.

De heer	sabandaar en licentmeester, en gecommitteerde tot de zaaken van den inlander	de oudste van deeze twee, eerst
De Man- hafte heer	capitein van Engelsche Comp ^s schepen, onder-equipagiemeester.	
De heer	<p>eerste gezworen clercq ter generale secretary, opper- koopman zynde, geheimschryver van den heer Gouverneur Generaal, opperkoopman zynde, secretaris van den Raad van justitie, opperkoopman zynde, en groot kassier, opperkoopman zynde, hoofd van de chirurgie, opperkooplieden buiten emplooi, oud-opperkooplieden, naamelyk, die formeel uit Compag- nies dienst zyn ontslagen, behoudens hunne rang, fabryk, schepenen, stads doctoren, oud-schepenen, oud-stads doctoren, naamelyk die behoudens hunne rang ontslagen of tot een minderen dienst overge- gaan zyn, eerste practizyn in het hospitaal, als hy 80 guldens wint.</p>	de oudste van deeze twee eerst.
De	Eerwaarde proponenten.	
De Manhafte	<p>capitein luitenant van de lyfwagt, hebbende titul en rang als eersten capitein van het garnizoen, capiteins der infanterye en artillerye, capiteins ingenieurs, capitein luitenants der infanterye, capitein luitenants der artillerye, capitein luitenant ingenieur.</p>	
De heer	<p>burger-capiteins, burger-ritmeester, oud-burger-capiteins,</p>	

De heer oud-burger-ritmeester.

baas van Onrust,
 eerste practizyn in het hospitaal, minder als 80 gul-
 dens winnende,
 opperchirurgyn van het casteel,
 chirurgyn majoor van de lyfwagt,
 kooplieden in emplooi, zoo als zy in het naamboekje
 volgen, tot den eersten administrateur in het suiker-
 pakhuis inclusive.

Voorts:

pakhuismeester van Japan,
 supercargas van China,
 secretaris van den Raad van justitie, maar de quali-
 teit van koopman hebbende,
 secretaris van Schepenen,
 de verdere kooplieden in emplooi, zoo als zy in het
 naamboekje volgen,
 secretaris van Weesmeesteren, koopman zynde,
 kassier van de bank courant en bank van leening,
 koopman zynde,
 secretaris van Boedelmeesteren, koopman zynde,
 eerste landmeeter, koopman zynde,
 kassier van de amphioen-societeit, koopman zynde,
 advocaaten,
 kooplieden buiten emplooi,
 oud-kooplieden,
 capiteins van particuliere vreemde schepen,
 schippers,
 weesmeesteren,
 oud-weesmeesteren,
 heemraaden,
 oud-heemraaden,
 hoofdparticipanten van de amphioen-societeit,
 stads vendumeesters,
 commissarissen van de bank courant en bank van
 leening,

De Edele

tweede practizyn van het hospitaal,
 chirurgyn majoors van de infanterye en artillerye,
 binnen-regent van het binnen-hospitaal,
 binnen-regent van het buiten-hospitaal,
 opperchirurgyns van de hoofdposten, zoo als zy in het
 naamboekje volgen,
 oud-chirurgyns van de hoofdposten,
 stads chirurgyn en de verdere practizyns van het
 hospitaal,
 stads apotheker,
 werkbaazen,
 notarissen en oud-notarissen, als de laaste behoudens
 qualiteit zyn ontslagen,
 ouderlingen in functie.

De Manhafte

sous-luitenants van de lyfwagt, hebbende titul en rang
 als luitenant,
 luitenants der infanterye,
 ordinaire luitenants van de artillerye,
 luitenants ingenieurs,
 extra-ordinaire luitenants van de artillerye,
 luitenants van de burgerye,
 oud-luitenants van de burgerye,
 onderkooplieden in emplooi, zoo als zy in het naam-
 boekje volgen, tot den permanent lywaat-sorteerdes
 inclusive,

De Edele

secretaris van Weesmeesteren, onderkoopman zynde,
 secretaris van Heemraaden,
 kassier van de bank courant en bank van leening,
 onderkoopman zynde,
 boekhouder en secretaris van de bank courant en bank
 van leening,
 gezworen clerq van den Raad van justitie,
 gezworen clerq van Schepenen,
 dispensier van Japan, en
 negotie-boekhouder van Japan | de oudste in functie eerst,
 essayeurs en verdere onderkooplieden in emplooi, zoo

De Edele

De Manhafte

De Edele

als zy in het naamboekje volgen, tot den boekhouder op het hospitaals-comptoir inclusive, tweede landmeeter, onderkoopman zynde, garnisoenschryver, eerste suppoost op het comptoir van den opper-equipagiemeester, commissarissen van kleine gerigts- en huwelyksche zaaken, secretaris van kleine gerigts- en huwelyksche zaaken, hoofd-ingelanden, boedelmeesteren van de onchristen' sterfhuizen, secretaris van boedelmeesteren, onderkoopman zynde, procureurs, onderkooplieden buiten emplooi, gezworen clercq van Weesmeesteren, onderkoopman zynde, oud-onderkooplieden, naamelyk die uit Compagnies dienst ontslagen zyn behoudens qualiteit of rang, diaconen in functie, Compagnies apotheker, buiten-regenten van het vrouwen-tugthuis, buiten-regenten van het lazarus-huis. cornets van de lyfwagt. vendrigs van de infanterye, vendrigs ingenieurs, ordinaire vuurwerkers. vendrigs en cornets van de burger-schutterye en cavallerye, oud-vendrigs en cornets van de burger-schutterye en cavallerye, gezworen clerquen ter generale secretarye, ordinaire clerquen ter generale secretarye, gezworen clercq van Weesmeesteren, geen onderkoopman zynde, adjunct gezworen clercq van den Raad van justitie, gezworen clercq van de bank courant en bank van leening,

De Edele | laborant,
| adjuncts van de burger-schutterye en cavallerye.

baas boekdrukker, en
baas boekbinder ter generale secretarye,
waagmeester,
makelaars,
binnen-regenten van het armen en lazarus-huis,
binnen-regent van het Chineesche hospitaal,
keurmeester van goud en zilver,
rooimeester,
taxateurs van vaste goederen,
ykmeester van maaten en gewigten,
keurmeester van beestiaal,
stads drukker,
afslager of opzigter van de vismarkt,
opziender van de rystmarkt,
opziender van het afkomende beestiaal,
hoofdopzigter van de prauwvoerders,
extract-factuurhouder,
eerste overdraager op het hospitaals-comptoir,
overdraager op het inlandsch militair-soldy-comptoir,
tweede overdraagers op de verdere soldy-comptoiren,
scheeps-soldy-boekhouders,
baas boekbinder van de logie,
burger-wagtmeesters,
boekhouders,
extra-ordinaire clerquen ter generale secretarye,
absolut-adsistenten,
afslager van den vendumeester.

De Eerzaame opperstuurlieden.

Monsieur | jong- en provisioneele adsistenten,
| scheeps-opperchirurgyns.

De Eerzaame | onderstuurlieden,
| derdewaaks.

18 Januarij. *Verhooging der tractementen van 1ste en 2de schoolmeesters.*

Ofschoon het reglement op de bevordering der dienaaren van den 29^{en} September 1767 aan de inlandsche schoolmeesters in 't gemeen niet meer toestaat dan *f* 15: —, egter, uit aanmerking van de geringheid dier besolding tot eene ordentelyke subsistentie, is goedgevonden en verstaan eenlyk de tweede of adjunct-schoolmeesters voortaan die gage te laten genieten, dog aan de eerste schoolmeesters toe te leggen *f* 24: — ter maand.

18 Januarij. *Vergunning voor vaartuigen van Trenggano te Batavia handel te drijven.*

Door den Chinees, Ko Kienko, voor en van wegen den Koning van Trangano by requeste te kennen gegeven zynde de inclinatie van zyne Hoogheid om vaartuigen ten handel herwaarts te zenden, met verzoek, dat daar toe aan zyne Hoogheid permissie mogte worden verleend; zoo is na deliberatie en geconsidereerd, dat, niet alleen de admissie van die vaartuigen tot verbetering van den smallen handel hier ter hoofdplaatze strekken zal, maar dat men ook nimmer daar tegen eenige bedenkingen gedragen heeft, goedgevonden en verstaan in het verzoek van Trangano's Koning te bewilligen en zyne Hoogheid overzulks te permitteeren om vaartuigen ten handel herwaarts te zenden, mits subject blyvende den gewoonen tol en andere geregtigheden.

8 Februarij. *Vergunning voor Chinezen te Batavia eenen tempel te bouwen.*

Als curiositeit en tevens als een bewijs, hoe verdraagzaamheid in godsdienst-zaken was toegenomen (zie o. a. bij 24 April 1674), wordt aan het volgende hier eene plaats ingeruimd.

Den capitein, luitenants en boedelmeesteren der Chineesen hier ter plaatze by requeste vertoond hebbende, dat de gansche natie en vooral de genen, die zig met den landbouw geneerden, sedert eenige jaaren herwaarts met verscheiden rampen, mitsgaders met sware ziekten en verwoestende sterfte bezogt, wel getragt hadden de afgoden, die zy meenden op hun verstoord te zyn, door buitengewoone offerhanden te bevredigen, maar dat hunne plagen egter waren ldyven voortduuren; dat zy, by raadpleeging daar over in hunne tempeldiensten, eindelyk vernomen hadden, dat zeker Joosje, op de jaargetyden, den akkerbouw en de akkerlieden veel invloed hebbende, het land, Tanjong Grogol, tot zyne veridysplaats verkozen hadt, daar het door de in die streek woonende Chineesen niet vereerd kon worden; dat de supplianten, ter voldoening aan het vurig verlangen van dat volk om 'er een tempel te hebben voor het gemelde Joosje, op dat zy hem op elke nieuwe maan en andere feesttyden offeren en dus hunne welvaart bevorderen mogten, den oud-koopman, Jan van de Polder, wien dat stukje lands tans toebehoort, verzogt hadden om het zelve, ten voorschreeven einde, aan hun af te staan, die er ook in bewilligen zoude, indien deze regeering niets hadt tegen den opbouw van zodanigen tempel; en de supplianten derhalven, zoo voor zig, als voor de gansche Chineesche natie onder het Bataviasch gebied, ootmoedig smeeken, dat het deze regeering behaagen mogte hun toe te staan om op het voorschreeven stukje lands, leggende omtrent een vierde uur gaans boven het fort, de Ketan, tuschen de rivier Grogol en de rawa Soekaboemie of in het Westerveld, het 10de deel van het blok P, belendende ten Zuiden met capitein, Moetar, en ten Noorden met het grondland, Sleeman Dout, breed vyftig roeden, ruim en diep drie honderd roeden, ten hunnen kosten te laten opregten een steenen tempel, hoog zes en twintig voeten in de spits van het dak, diep zes en dertig en breed negen en veertig voeten voor het gemelde Joosje, en een daar toe noodig voorgeboewijze van negentien voeten hoog in de spits van het dak, agtias

diep en mede negen en veertig voeten breed, gehegt aan het eerste, met een klein, open plaatsje tusschen beide de muuren van een halven steens dikte, met pannen daken; zoo is, daar over gedelibereerd en in aanmerking genomen weezende, dat, hoe bygeloovig en ongerymd ook zy de waan deezer natie, dat zy door de opregting van eenen tempel voor en vereering in denzelven van den gemelden afgod verlost zal kunnen worden van de onheilen, die haar drukken, zy daar mede nogtans dermaten ingenomen schynt, dat de afwijzing van haar verzoek haar zeekerlyk mistroostig zal maaken, maar niet tot betere gedagten brengen, overzulks goedgevonden en verstaan den supplianten te permitteeren om, ten kosten van de natie, op het voorschreeven land, Tanjong Grogol, indien zy het zelve van dies tegenwoordigen bezitter bekomen kunnen, een tempel met het nodig vorgebouwte te laten extrueeren, zoo en in dier-voegen, als zy verzogt hebben.

8 Februarij. *Reglement voor de kommandanten van Compagnie's schepen ter reede Batavia en bij het eiland Onrust, alsmede voor de gezaghebbers en kwartiermeesters van los-vaartuigen.*

Om voor het vervolg te prevenieeren de uitvlugten, waar meede de gezaghebbers en quartiermeesters van vaartuygen, die goederen naar en van boord der scheepen overbrengen, zig doorgaans tragten te verontschuldigen van de daar aan bevonden wordende defecten of minderheeden, en de maatschappy dus voor schade te bevryden, is verstaan de ten dien opzigte reeds gestelde ordres by resolutie deezer tafel van den 22^{en} January 1700 en by het 24ste en 25ste articul van het in dato 15 Augustus 1764 herdrukte reglement op de in- en uitlevering der ladingen met de nodige ampliatiën te renoveeren en dien volgens by deesen nader te statueeren:

dat de commandeur en opper-equipagiemeester op ieder van de chiampangs, tanjongpoers en verdekte boots, die tot

het lossen en laden der scheepen worden geëmployeerd, nevens twee matroozen, zal moeten stellen een bequaam en rugter quartiermeester, van wiens trouwe hy zig zal mogen verzekeren, mitsgaders die leezen, schryven en dus aantekening houden kan van het gene hy ontfangt of weder uitlevert, om eerstelyk, met en benevens den onderstuurman of derdewaak van eenig schip, die op zodanig vaartuig als gezaghebber gesteld wordt en die voortaan niet alleen daar op zal moeten komen, voor dat de afweeging en afscheep van eenige goederen geschieden om die zelf te kunnen bywoonen, maar ook blyven, tot dat de by hem en den quartiermeester ontvangen lading zal wezen uitgeleverd, gelykelyk in te staan voor het goene op die laading in het aan- of afvoeren van dezelve naar de scheepen of van de scheepen naar land te min of beschadigd bevonden wordt en ten anderen, particulierlyk te hebben de noodige zorg en toezigt over het vaartuig, dat hem, quartiermeester, zal wezen aanbevolen, mitsgaders over de gereedschappen, daar toe behoorende, ten einde het zelve altoos klaar en zonder defecten te houden tot gebruyk en tot het vervoeren van goederen buiten pericul van nadeel of beschadiging, dewyl hy, by het contrarie, aanspreekelyk zal wezen voor het nadeel of de schade, door zyne negligentie omtrent het voorschreeven toezigt veroorzaakt, 't zy by lekheid van het vaartuig, onbequaamheid van de pomp of anderzins:

dat, by afscheep van goederen aan land, door den gezaghebber en quartiermeester, die dezelve ontvangen hebben, in het afscheep-boek van het pakhuis voor den ontfangst zal moeten getekend en daar na aan hun medegegeven worden een getekend en gesloten gelei-briefje, waar by het gewigt, het getal en de nummers van de kisten, kassen of pakken, enz., ieder in het byzonder, gespecificeerd staan.

dat, aan boord eenig different in gewigt, getal, enz. met het gelei-briefje, dan wel beschadiging of diefstal aan de goederen bevonden wordende, de gene, die het gezag binnen boord voert en aan welken het gelei-briefje moet gerigt zyn, daar van niet alleen eenige bondige verklaring zal moeten laaten be-

leggen door gecommiteerde deks-officiëren, maar ook van dit geval ten eersten kennis geeven aan zynen schipper en aan de geenen, die den afscheep gedaan hebben, op dat de zaak aanstonds onderzocht kan worden: zullende den commanderenden officier, by verzuim of stilzwygen daar omtrent, responsabel blyven voor de schade, die aan de Compagnie wordt toegebracht;

dat, by afscheep van goederen naar land, de opperstuurman of die zyne plaats bekleedt, de kisten, kassen of pakken, enz. den gezaghebber en quartiermeester van het losvaartuyg zal moeten toeweegen en toetellen, mitsgaders daar van opmaken eene naauwkeurige notitie, getekend door hem, die afscheept, en voor den ontfangst door den gemelden gezaghebber en quartiermeester, die zig geene geopende of beschadigde kisten, kassen of pakken moeten laten opdringen;

dat de opperstuurman of ander officier, die den afscheep doet, de daar van gerequireerde notitie verzegeld zal moeten adresseeren aan de pakhuysmeesters, waar aan de goederen besteld worden, en dat deeze, wanneer alles conform het ontscheep-briefje uitgeleverd is, daar onder voor den ontfangst zullen moeten tekenen, van zulke ontscheep-briefjes altoos copien houdende by de pakhuizen; dog, by ontwaaring van eenig verschil in gewigt, getal, enz., daar van dadelyk kennis geeven aan de opperkooplieden van het casteel, zullende den gezaghebber en quartiermeester van het losvaartuyg dan aanspreekelyk zyn voor de defecten of minderheeden, by uitlevering ontdekt.

En zal hier van, zoo wel aan den Raad van justitie dezes casteels, als aan de gemelde opperkooplieden en opper-equipage-meester extract worden afgegeven tot informatie en narigt, mitsgaders ook gecoucheerd en gedrukt eene ordonnancie voor de commandeerende officieren op de scheepen, nevens de gezaghebbers en quartiermeesters op de chiampangs, tanjongpours en overdekte boots om, door den gemelden opper-equipage-meester ondertekend zynde, hun te worden ter hand gesteld, op dat zy zig daar naar zouden mogen reguleeren in het afscheepen en overvoeren van goederen.

11 Februarij. *Nadere regeling van het privilegie, aan het Heeren-logement te Batavia verleend.*

Op een request van den castelein in het geprivilegeerde heeren-logement hier ter stede, Jacobus van der Biezen, en na deliberatie over dies inhoud, is goedgevonden en verstaan:

- 1° des suppliants versoek om, boven het by de conditien voor dat logement van den $\frac{17}{20}$ May 1763, articul 26, bepaalde een agste ten honderd uit het vendu-salaris by publike verkooping en van vaste goederen, nog te mogen genieten het door wylen zyne Excellentie, den heer Gouverneur Generaal, Jacob Mossel, aan den castelein van het gemelde huis toegelegd en, op hoogdeszelfs mondeling bevel, door de Vendumeesters bevoorens afgegeven, dog sedert eenigen tyd niet verantwoord kaarssen-geld of agt ryksdaalders van ieder verkooping, als ongerymd van de hand te wyzen, aangezien dat douceur heeft moeten cesseeren, gelyk het zelve ook by deesen voor gederogerd gehouden wordt, door de statutaire order deezer regeeringe by resolutie van den 25^{en} Maart 1770, dat de publike verkooping en van vaste goederen niet meer by avond, maar des Saturdays ogtends gedaan moeten worden;
- 2° ofschoon des supplianten voorzaaten, zoo als hy te kennen geeft, geen gebruik hebben gemaakt van het verleende privilegie aan het heeren-logement volgens het 17de articul van de voorschreeven' conditien om, tot gerief van die 'er in trekken, te houden zes lastprauwen, namelyk: drie ieder van vier, twee ieder van drie en een van twee kojangs, by die concessie egter te persisteeren en dus by deesen nader te verklaaren, dat de castelein de gemelde prauwen altyd houden en emploieeren kan om goederen te laten haalen of af te scheepen, zonder bemoeienisse van het hoofd der prauwvoerders of zyne bedienden, ook zonder betaaling van eenige lasten ten behoeven van dezelve, mits dat de castelein voor de voerders instaa, in zoo

verre als andere eigenaars van huurpraauwen daar toe verplicht zyn;

- 3° de officieren van de justitie en den sabandaar by extract deezes te gelasten om te letten en te doen letten op de nakoming van het placaat van den 28^{en} May 1765, verbiedende aan allen en een iegelyk, behalven den castelein van het heeren-logement, om eenige officiers, onder-officiers, gemeenen of passagiers, dan wel hunne dienaaren, gehoorende tot de equipage van Engelsche, Fransche of andere Europische, vreemde scheepen, 't zy ook onder welk pretext en zonder onderscheid of het Europeërs of inlanders, vryen of onvryen zyn (uytgezonderd de Manilhasche en Macaosche schepelingen en passagiers, mitsgaders zodanigen der officieren van Konings-scheepen met hunne dienaaren, welken de heer Gouverneur Generaal permitteeren mogt hun intrek elders te neemen of hunne goederen te bergen), te logeeren of hunne koopwaaren, dan wel iets anders, uyt hunne schepen aan land gebragt en hun in eigendom toebehoorende, te bergen, 't zy voor geld of om niet, veel min geheele huizen, tuinen of andere wooningen of pakhuizen, binnen of buiten de stad, aan hun te verhuuren of te leenen, mitsgaders tegens de contraventeurs te procedeeren naar den inhoud van het gemelde placaat; dog
- 4° den suppliant te ontzeggen het privilegie, door hem verzogt, om, met seclusie van anderen, aan de vreemde scheepen te leveren brood, vleesch, visch, groenten en verdere provisien, dewyl men geene reden heeft om de uitheemschen te priveeren van eene vryheid, welke zy hier, even als by andere Europische natien, dus lang gehad hebben om, met den inkoop van diergelyke behoeften, hun geld te besteeden, by wien en zoo als zy het zelfs goedgevonden:
- 5° mede te declineeren des suplicants versoek om van de by hem aankomende vreemdelingen te mogen afwyzen dien hy niet wilde logeeren, gemerkt zulks niet alleen zoude aanloopen tegen het oogmerk van het voorschreeven interdict op het huysvesten van die luiden, maar ook tegen het

eigen belang van den castelein, en mitsdien by de eerste institutie daar omtrent te blyven persisteeren:

6^v of laastelyk: den suppliant, naar het exempel zynrer precesseuren, te begunstigen met den rang van oud-luitenant der burgerye.

18 Februarij. *Wijziging van het bepaalde omtrent het overnachten van officieren van justitie in de stad Batavia.*

Op een request van den advocaat fiscaal, Mr Petrus van der Vorm, en water-fiscaal, Mr Pieter Poelman, is goedgevonden en verstaan de by resolutie deezer regeeringe van den 28^{en} December 1775 gestatueerde ordre, dat een van de officieren altoos in de stad, nevens de Baljuw, die 'er bestendiglyk in woont, zal moeten overnagten, by deezen in zoo verre te altereeren, dat, ingevalle de Baljuw gezond, in de stad present en genegen is om voor de supplianten 's nagts waar te nemen alle de tot hunne ampten betrekking hebbende zaken, welke er mogte koomen voor te vallen, zy dan, even als hi vooren, buiten de stad zullen mogen overnagten, mits by ziekte, absentie of ongenegentheid van den Baljuw om 's nagts der supplianten dienst in de stad waar te neemen, zig stipt naar de voorschreven' ordre gedraagende.

25 Februarioj. *Prijs-bepaling van planken.*

De Javasche ministers betoogd hebbende de moeyelykheid om de van deze hoofdplaats gevorderd wordende zwalpen te Tinkansche planken te voldoen en wel daar uit, dat het den bosch-volkereen niet alleen meer arbeids kost eene geveld boom tot planken te klooven, dan 'er' een balk van te kappen, maar dat ook, nu zulks, gelyk sedert eenige jaaren herwaarts verre buiten Comp^s territorij geschieden moet, de afbreng van die houtwerken daar door zeer difficiël gemaakt wordt: met een voorstel derhalven om de regenten en arme bosch-volkereen

wat te gemoet te komen door hun in te willigen eene modique prys-verhooging op de Tinkansche planken; zoo is goedgevonden en verstaan de ministers te qualificeeren om voor die soort van planken, door de regenten buiten hunne contingenten geleverd wordende, voortaan te betaalen de volgende pryzen, naamelyk:

voor een groote plank, lang 27 voeten, breed 14 en dik 5 duymen, zestig stuyvers,

voor een groote plank, lang 25 voeten, breed 12 en dik 2 duymen, agt en veertig stuyvers,

en voor een kleine plank dertig stuyvers,

mits dat zy alle, naar proportie, eguaal breed en dik gekapt en met de byl behoorlyk effen gemaakt worden, dog de zwalpen van 8 duimen dik voor het vervolg te excuseeren.

1 Maart. *Toekening aan de Gereformeerde kerken te Batavia van de helft der opbrengst van boeten wegens »politique correctie».*

De rekening der Gereformeerde kerken alhier van den jaare 1773 door den visitateur generaal, Anthony Hendrik Dormieux, geëxamineerd en, volgens zyn daar nevens ingediend berigt, wel bevonden, mitsgaders by resumptie van de gemelde rekening gebleken zynde, dat het capitaal, het welk onder ultimo December 1772 bedragen heeft rd^s 10395:—, door het meerder montant der uitgiften dan der inkomsten in het jaar 1773 tot rd^s 160:13, verminderd is tot rd^s 10234:55; zoo is niet alleen verstaan daar van by deezen notitie te houden, maar ook, ter preventie eenigermaaten van diergelyke agter uitteeringen, voortaan, zoo wel aan de gemelde kerken, als volgens resolutie deezer tafel van den 28^{en} July 1769 aan de stads-werken toe te wyzen de geld-boeten, welke deezen en geenen tot eene politique correctie worden opgelegd.

10 Maart. *Tegemoetkoming aan het Collegie van Heemraden.*

Ter verligting van de lasten, die Heemraaden te draagen

hebben, is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan dat collegie te onthelfen van het daar aan by resolutie van den 31^{en} January 1755, onder meer, opgelegd onderhouden der drie valbruggen in de Zuider voorstad, zullende het zelve overzulks in het vervolg, even als voor dien tyd, weder voor Comp^s rekening geschiedt door het volk van het ambagtsquartier.

Hoe zonderling toenmaals het onderhoud van publieke werken was geregeld, blijkt uit de volgende resolutie van 18 Maart 1774.

Om de maatschappye met geene noodelooze kosten te bezwaren is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal goedgevonden en verstaan, dat van de twee, voor Comp^s rekening onderhouden wordende bruggen over de Buiten-tygers-gracht in de Zuider voorstad, voortaan maar de eene of die by de wooning van den tegenwoordigen Landrost, Jan Hendrik Poek, staat, ten haaren laste gelaaten, dog de andere door de eigenaars van de daar omtrent staande huizen of door die er het meeste gebruik van hebben, zal moeten onderhouden, dan wel in 't geheel geëxcuseerd worden.

18 Maart. *Voorschriften nopens de uitbetaling en verantwoording van maandgelden.*

Is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op alle de onderhoorige comptoiren by extract dezes te recommandeeren om voortaan jaarlyks, zonder manquement, de generale monsterrolle van Comp^s dienaaren, onder ultimo Jany aan land of op vaartuigen dienst gedaan hebbende of bescheiden geweest zynde, nauwkeurig te laten confronteeren tegen de soldy-grootboeken, niet door de soldy-boekhouders, maar door andere, daartoe expres benoemde gecommitteerden, die van ieder perzoon, in margine zyner rekening, zullen moeten notzeeren, op welke post, wagt of vaartuig by bescheiden geweest is

ten tyde van de generale monstering om, by ontdekking, dat by de gemelde boeken eenige rekeningen zyn blyven voortloopen van personen, die reeds overleden, naar elders vertrokken of vermist zyn, te onderzoeken, wanneer zulks geschied is, ten einde hunne voortgelopen' gage tot zoo verre te rug te schryven en hunne rekeningen finaal af te sluiten, zonder dezelve in de volgende boeken voort te draagen, ten zy die perzoonen te quaad staan en middelen hebben nagelaten, waar uit hunne schuld kan worden voldaan; dog, indien men dat niet kan naspeuren, hunne gage dan te doen cesseeren en hunne rekeningen afsluiten onder ultimo Juny, met bekendstelling, dat zy by de generale monstering absent bevonden zyn; en intusschen omtrent de verstrekking van maandgelden steeds te laten observeeren:

- 1° dat die verstrekking niet anders geschiede dan in presentie van gecommiteerden en op behoorlyke quitantie-rollen, waar by de sommen, niet slegts in cyffers, maar ook in schrift uitgedrukt staan;
- 2° dat de opgebragte maandgelden aan de verdienereu zelfs, dog aan geene andere worden afgegeeven;
- 3° dat een ieder voor de ontvangen' maandgelden op de quitantie-rol tekene, dog, niet kunnende schryven, een merk stelle en de gecommiteerden daar by voegen, dat het merk door den genieter gesteld is.

18 Maart. *Bepaling nopens het contra-salut aan Engelsche Compagnie's en Fransche particuliere schepen.*

Na lecture eener aparte missive van den gouverneur te Malacca, waar by dezelve te kennen geeft, dat de capiteins van vier Engelsche Comp^s schepen, welkers salut by aankomst ginder met twee schooten minder van het casteel beantwoord was, zig daar over te onvreden getoond en uit hoofde, zoo van de egaliteyt tusschen hunne en de Nederlandsche Compagnie, als van hunne gewoonte om de schepen van de laaste, die aan eenig Engelsch etablissement komen, met gelyke schooten

te resalueeren, begeerd hebben het zelfde bonneur te genieten, dog, op 's gouverneurs weigering, van de reede vertrokken zyn zonder salut; over dit sujet gedelibereerd en, behalven het voorschreven argument van de Engelschen, nog in aanmerking genomen zynde, dat de schepen hunner Compagnie op de Nederlandsche comptoiren om de West van Indie altoos even zoo veel schooten van de casteelen of forten weder krygen, als waar mede zy, by aankomst of vertrek, die comptoiren begroeten, zonder dat zulks nogtans gezegd kan worden te stryden tegen de ordre op dat stuk by het 20me articul de 10me tituls van de instructie voor de hoofd-officieren ter zee van den 10me October 1768, nademaal daar by niet is bepaald, hoe diergelyke schepen geresalueerd moeten worden wanneer er geene schepen van de Nederlandsche Compagnie op de reede leggen; zoo is goedgevonden en verstaan de gemelde ordre in deezer voegen te interpreteeren en den Malaccaschen ministers aan te schryven, dat, wanneer 'er geen schip van de Nederlandsche Compagnie op de reede legt, het welk als commandeur de vlag voert, de Engelsche Comp' schepen dan van het casteel, dog anders van het commandeurs-schip met gelyke schooten moeten worden geresalueerd, mitsgaders dat benevens de ministers te gelasten om, wanneer 'er slegts een enkel schip van de Nederlandsche Compagnie en geene vreemde schepen op de reede gevonden worden, het commandeurschap van de reede dan maar te excuseeren, als geheel onnoedig zynde, en in dit geval het resalut van de Engelsche Comp' schepen van het casteel te laten geschieden invoeegen voorschreeven.

Omtrent de Fransche particuliere schepen, die met passas van de directeuren der Fransche Oostindische Compagnie vaaren, is goedgevonden en geresolveerd te bevelen om ook in het vervolg aan zoodanige bodems hetzelfde contra-salut te geeven, als straks met opzigt tot die van de Engelsche Compagnie gereguleerd is, dewyl aan de reeders van diergelyke particuliere schepen, naar Oostindien gedestineerd, door zyn Majesteit, den Koning van Vrankryk, dezelfde regten en prerogatiieven zyn

toegestaan, als de schepen van de Compagnie bevoorens genoten hebben, volgens het arrest van hoogdeszelfs staats-raad, op den 6^m September 1769 te Versailles uitgegeven.

Op 4 October 1774 is het vorenstaande aan alle buitenkantoren medegedeeld.

25 Maart. *Uitschrijving eener »billyke'' belasting ad 20 pct. der waarde van alle langs Java's Noordkust gebouwd wordende particuliere vaartuigen, grooter dan 8 lasten.*

Uitgezonderd waren prauw-majang en »een enkel vaartuig van een der Regenten''.

Tevens werd verboden de aanmaak van vaartuigen, langer dan 80 voeten.

Volgens de besoignes der Hooge Regeering van 14 Julij 1774 moest deze belasting geheven worden »boven hetgene »volgens de jongste pagt-conditien aan den pagter der Lassamsche sabandaryen werd betaald voor de permissie-briefjes, »steven-geld, enz.''

25 Maart. *Bepaling, dat Djohor behoorde tot de plaatsen, »die niet mogen worden bevaaren''.*

In art. 15 der »korte uittreksels'', uitgevaardigd op 31 December 1771, was Djohor vergeten.

25 Maart. *Verbod tegen den uitvoer van Java van eetbare vogel-nestjes, anders dan naar Batavia.*

De straf was confiscatie en eene boete ten bedrage van »de verdubbelde waarde'' ten behoeve van de Compagnie.

25 Maart. *Verbod tegen het willekeurig reizen van een siegelyk over land" op Java.*

Dit verbod was door de Samarangsche ministers „gerenoveerd" en werd nu als „zeer nuttig en noodzakelyk" door de Hooge Regering bekrachtigd, die er aan toevoegde „de interdictie van hattoors en paarden te verstrekken aan de zulken, welke van geen behooryke pas zyn voorzien, om niet alleen inlander van buyten-gewoone lasten te bevryden, maar ook te preevenieeren veele kwaade gevolgen, die uit alom zwerven van ieder een resulteeren kunnen".

2 April. *Voorschriften in het belang der gezondheid van het scheepsvolk aan boord van Compagnie's schepen.*

In deze, door Heeren XVII^{ten} vastgestelde voorschriften komt slechts het navolgende voor, hetgeen op Indië betrekking heeft:

dat van de resolutien, by de scheepsraad genomen, en ook, in gevallen van aangelegenheid, van de advisen der byzondere leden van deselve scheepsraad aantekening zal worden gehouden in een apart boek, het geen by arrivement aan Cabo de Goede Hoop aan de ministers aldaar, dan wel derselver gecommitteerdens, zal moeten worden overhandigt, om door hun g'examineert en met derselver advis aan de praesidiale kamer te worden overgezonden;

dat in zelve voegen zal moeten worden gehandelt gedurende de reize van de Cabo de Goede Hoop naar Batavia, Bengale of andere gedestineerde plaatsen; en dat dienvolgende de besluyten, in de gemelde scheepsraaden genomen, insgelyks zullen moeten worden overgegeeven aan de regeering der bestemde plaats of derselver gecommitteerdens om, na examen, met derselver advis meede aan de praesidiale kamer te worden geadresseerd;

zullende hier toe aan de hooge regeering van Indien, de ministers in Bengalen, van Ceilon en Cabo de Goede Hoop

het nodige aanschryvens worden afgezonden, met verdere wel uitdruklyke last en vermaaning aan dezelve om, zo dikwils d'uitkomende scheepen een extra-ordinair getal van zieken of dooden gehad hebben, als dan exactelyk zig te informeeren, of door de gezagvoerders en chirurgyns de ordres en die, welke verder by derzelve respective instructien zyn vervat, behoorlyk achtervolgt en nagekomen zyn; en zo niet, dezelve gezagvoerders en chirurgyns als dan aansprakelyk te houden voor de ziekten en sterfte van het volk, dat aan hun bevel of zorg is toevertrouwt geweest, om vervolgens tegens hen ter zaake van derzelve verzuym of overtredinge en de gevolgen, daar uit geproflueerd, zonder de minste oogluykinge te doen procedeeeren, ter erlanging van een exemplaire straf.

En zal een gedrukt extract van deeze resolutie worden gezonden aan de hoge regeering in Indien, de ministers in Bengale, van Ceilon en de Caap, om te strekken tot derselver narigt; en daar van meede een exemplaar gelegd in de scheepsdoos, ter observantie voor de scheeps overheeden, aan welke voor derselver vertrek naar boord het bovenstaande, voor zo veel het zelve haar aangaat, zal worden voorgeleesen, zullende van deese resolutie insgelyks een gedrukt extract worden ter hand gesteld aan de oppermeesters van de scheepen, meede om te strekken tot derselver narigt en observantie.

5 April. *Belastingen bij overgang van roerend of onroerend goed.*

De Gouverneur Generaal heeft ter vergaderinge geproduceerd een schriftelyk adres van Heemraaden der Bataviasche ommelanden, waarby hunne Eerwaardens, na eene distincte aanwyzing van de importante kosten, die door dezelve noodzaakelyk moeten gedaan, dog, zonder verbetering hunner finantien, niet kunnen gesupporteerd worden, ter voldoening aan de resolutie dezer tafel van den 10^{en} Maart laastleden om enig fonds uit te denken en op te geven, het welk bequaam zoude zyn om dat collegie zynen veragterden staat allengkens te doen te boven komen,

de heffing van $2\frac{1}{2}$ percent van alle vaste goederen, die van eigenaars veranderen, als het effictieuste middel komen voor te stellen; waar over gedelibereerd en in aanmerking genomen zynde, dat, terwyl een iegelyk van de Bataviasche ingezetenen belang heeft in de behoorlyke onderhouding der wegen, bruggen en doorvaarden buiten de stad en oversulks verplicht is om de daar toe vereischt wordende ongelden te helpen dragen, de heffing niet alleen van $2\frac{1}{2}$ percent van de vaste goederen, maar ook (gelyk zyn Edelheid by deese occasie proponcerde) van een half percent der by publike venditie verkogt wordende losse goederen, hun zekerlyk minder bezwaaren zoude dan eenige andere contributie, die men hun mogte opleggen; zoo is, met ampliatic van beide de voorschreven propositiea, goedgevonden en verstaan by deesen te statuereen:

- 1° dat voortaan van alle vaste of onroerende goederen binnen en buiten deeze stad, dus mede van tuinen en landeryen, die by publicque venditie of onder de hand verkogt worden, dan wel by wege van donatie, legatie, erfstelling of andersints in eigendom op iemand overgaan (met uitzondering nogtans van de zoodanigen, die van ouds af geene betaaling van 's Heeren geregtigheid subject geweest zyn), boven de reeds bepaalde 's Heeren geregtigheid en andere lasten, nog door de kopers of verkrygers dier goederen, by het doen van opdragt of overschryving op hunne naamen, aan den secretaris van Scheepenen zullen moeten worden betaald twee en een half percent en wel van den laasten verkoops prys der verkogt wordende of anders, invoegen voorschreeven, van meester veranderende goederen;
- 2° dat insgelyks van alle losse of roerende goederen, zonder onderscheid, ook van de actien in de amfioen-societeit, by publicque verkoopinge door de secretarissen van de respective collegien, den curator ad lites en de stads-vendumeesters zal moeten worden ingehouden een half percent van de vaste en, met de anderen, het by hun ingehouden half percent van de losse goederen ten einde van elk half jaar zal moeten afgeven aan den secretaris

van het collegie van Heemraaden en die bediende daar van aan hun verleen en behoortlyke quitantien, om door hem vervolgens aan dat collegie te worden verantwoord.

$\frac{7}{16}$ April. Bepaling nopens recognitie-gelden, verschuldigd bij uitvoer van suiker en arak. — Verbod tegen particulieren aanvoer van kampher uit Japan.

Nademaal op den 7^{en} deezer maand in Raade van Indie goedgevonden en verstaan is te statuieren, dat voortaan, beginnende met primo May naastkomende, zoo wel Comp^s dienaaren en onderhoorigen, als de vreemde handelaars, die suiker en arrak van hier vervoeren, voor recognitie, ten behoeven van de Compagnie, aan den sabandaar zullen moeten betaalen vyf agtste ryksdaalder of dertig stuivers voor ieder pikol suiker, 't zy kandi of poeder, en twee ryksdaalders voor ieder legger arrak, buiten of boven den gewoonen tol van twaalf stuivers voor een pikol poeder en vier en twintig stuivers voor een pikol kandi-suiker, mitsgaders van vyf ryksdaalders voor de legger arrak, by de pagt-conditien bepaald; dog dat daar van zullen uitgezonderd en eenlyk, als bevoorens, den halven tol subject weezen de aan de respective officieren van Comp^s schepen gepermitteerde en by het advertissement van den 22^{en} September 1767 gespecificeerde lasten, terwyl zy voor de suiker en arrak, welke zy boven die gepermitteerde lasten medeneemen, niet alleen den heelen tol, maar ook de voorschreven' recognitie, gelyk alle anderen, zullen moeten voldoen; zoo wordt een iegelyk daar van by deezen geadverteerd.

Nog zy een ieder gewaarschuwde, dat uit Japan geen kamfer met Comp^s schepen, voor rekening van particulieren, herwaarts zal mogen worden aangebragt en ingevoerd, op de by het voorig biljet dientwegen gestelde poene van confiscatie en vergoeding der vierdubbelde waarde, ten behoeven van de Gereformeerde kerken alhier.

Wordende de officieren van de justitie, den opper- en onder-equipagemeester, mitsgaders den pagter van de in- en uit-

gaande regten gelast tegen de overtreding deezer interdictie met alle exactitude te vigeleeren.

Op 22 April 1774 werd alsnog ter zake het volgende bepaald:

Door den sabandaar te kennen gegeven zynde, dat het hem niet mogelyk was met de vereischte exactitude na te gaan, hoeveel suiker en arrak door de officieren van Comp^s schepen en mindere vaartuigen wierdt uitgevoerd hoven hunne gepermitteerde lasten, dewyl zy, by ontvangst van Comp^s goederen uit de pakhuizen, te gelyk wat voor zig zelveu zouden kunnen steeken in de vaartuigen, waar mede die goederen afgezonden wierden, en hy geene dienaaren genoeg hadt om daar op toezigt te doen houden, met verzoek derhalven, dat hy van de hem volgens secreete resolutie van den 7^{en} courant gedemandeerde invordering der recognitie voor de suiker en arrak van de gemelde officieren geëxcuseerd en de water-fiscaal daar mede belast mogte worden; zoo is goedgevonden en verstaan in dat verzoek te condescendeeren en overzulks de invordering en maandelyksche verantwoording van de bepaalde recognitie van vyf agtste ryksdaalder voor ieder picol suiker en twee ryksdaalders voor ieder legger arrak, door de officieren van Comp^s schepen en mindere vaartuigen hoven hunne gepermitteerde lasten uitgevoerd wordende, op denzelfden voet, als die den sabandaar is opgedragen geweest, den water-fiscaal by deezen aan te beveelen, dog de invordering van de gemelde recognitie voor de suiker en arrak, die door andere Comp^s dienaaren en onderhoorigen, mitsgaders door de vreemde handelaars, met hunne schepen verzonden of vervoerd worden, den sabandaar gedemandeerd te laten,

Zie ook 25 Julij 1777, 20 Augustus en 9 November 1779.

22 April. *Vergunning voor vijf Djohorsche vaartuigen jaarlijks op Java te handelen.*

By de interdictie der vaart van Java naar Johor en der

admissie van Johoreesche vaartuigen ten handel daar ter kuste geperstiseerd, dog te gelyk in aanmerking gekomen zynde, dat de Johoreersen wel zouden kunnen voorwenden, dat het gebrek aan gelegenheid om de noodige levensmiddelen anders magtig te worden hun wel noodzaakte om zig met vrybuiteryen te behelpen; zoo is, tot vernietiging van dat schynbaar pretext en beveiliging der smalle handelaaren, goedgevonden en verstaan, met alteratie in zoo verre van de resolutie van den 18^{en} Juny 1773, den Koning van Johor te permitteeren om jaarlyks vyf zyner grootste vaartuigen, ten afhaal van ryst en andere behoeften, direct herwaarts te zenden, ten einde, op voorgaande visitatie, naar Samarang te vertrekken en, daar weder gevisiteerd zynde, ieder met eene volle laading ryst (indien maar het gewas den uitvoer daar van gedooft) en andere benoedigheden naar hun land te retourneeren, zonder eenige plaats onderweege aan te gieren.

En is teffens verstaan van deeze vergunning, niet alleen aan de Javasche en Malaccasche ministers kennis te geeven, maar ook direct aan den Koning van Johor, onder voorhouding, dat, wanneer hy zorg draagt voor de ophouding der zeeroveryen van zyne onderdaanen, men dan ook de overkomst van een grooter getal hunner vaartuigen zal permitteeren; terwyl den eerstgemelden ministers nog zal worden aangeschreven om de in dit jaar daar aankomende Johoreesche vaartuigen herwaarts over te wyzen, met aankundiging, dat zy, by deeze regeering daartoe verzoek gedaan en een pas verkreegen hebbende, te Samarang met ryst zullen worden geriefd, onder de voorschreven restrictie.

Hoe treurig het toenmaals met zeeroof, zelfs onder de rook van Batavia, gesteld was, blijkt uit het volgende, ontleend aan de resolutiën der Hooge Regering van 25 April 1774.

By een brief van den baas op het eiland Onrust gezien zynde, dat de zeeroovers de stoutheid gehad hadden om, niet alleen aan de overkant van dat eiland, langs de wal van de Qual, drie visschers, maar ook voor het eiland, Middelburg,

twee prauwen met menschen weg te nemen; en geconsidereerd de uitrusting van inlandsche vaartuigen tegen dat gespuis, gelyk te meermaalen ondervonden is, vrugteloos zoude wezen, dewyl zy hier zekerlyk eenen aanhang hebben, waarmede zy eene geheime correspondentie houden; zoo is, naar de propositie van zyn Edelheid, best geoordeeld en verstaan twee Comp^s ligters, met de noodige manschap en ammunitie voorzien, op de gemelde zeeschuimers uit te zenden en de gezaghebbers van die kieljes te gelasten om hun op te zoeken en met hunne vaartuigen, by eenige mogelykheid, te overmeesteren en herwaarts op te brengen; dog, by ontmoeting van tegenstand, die vaartuigen maar in den grond te booren.

25 April. *Bepaling, dat particuliere schepen, uit Bengalen vertrokken, bij aankomst ter reede Batavia gevisiteerd moesten worden.*

By gelegenheid, dat ter sessie van den 3° December 1771 ingetrokken is de bevoorens gestelde ordre tot het doen visiteeren door justitieele gecommiteerden van schepen, die Westersche lywaaten konden aanbrengeu, geene uitzondering met opzigt tot die van Bengale komen gemaakt en deeze nochtans, nu de particuliere vaart van daar naar herwaarts weder toegelaten is, door den heer Gouverneur Generaal als hoog noodig tot tegengang van den illiciten aanvoer van amfioen voorgesteld zynde; zoo is goedgevonden en gearresteerd voortaan alle particuliere schepen en vaartuigen van Comp^s onderhoorigen, die van Bengale, 't zy direct of over eenig ander comptoir hier ter reede arriveeren, zoo wel als Comp^s schepen, met amfioen uit de gemelde directie aankomende, door gecommiteerde leden uit den Raad van justitie deeses casteels, met den water-fiscaal, te laten visiteeren en wegens hunne bevinding van schriftelyk berigt dienen aan deeze regeering.

13 Mei. *Uitbreiding van de op 5 December 1771 vastgestelde voorschriften nopens de vrije vaart en handel.*

De uitbreiding bestond daaruit, dat de officieren van Comp^s

schepen en mindere vaartuigen, zoo wel buiten, als in hunne gepermitteerde kisten, van de West van Indie zullen mogen aanbrengen lywaaten, zyden' stoffen, enz., die niet aan de Compagnie privatief gereserveerd zyn, dewyl het niet meer dan billyk is, dat zy daar omtrent gelykgesteld worden met andere Comp^s dienaaren".

18 Mei. *Voorschriften nopens geregtelijke declaratiën van verscot en salaris.*

In Raede van justitie des casteels Batavia gearresteerd weesende de intrekking der by resolutie van denselven Raede in dato den 18^{en} July 1771 aan den secretaris, de beide geswoore clerquen en deurwaarders verleende qualificatie tot inhouding en invordering der declaratiën, die ten behoeven van de respective practisyns worden opgemaakt, ten fine daar door te erlangen hun lieden agter weesen aan gemelde practisyns; soo word daar van by deeze aan de geenen, die sulx incumbbeurt, de noodige kennisse gegeven, met interdictie aan gemelde secretaris en verdere bediendens voormeld omme voor het vervolg van gemelde qualificatie eenig het minste gebruik te maeken, sub poene, als den Raad sal oordeelen te behooren.

Ook is ten gemelden daege nog gearresteerd omme voor den aanstaande te statueeren:

- 1° dat, soo wel den secretaris, als den eersten geswoore clercq ter secretarye van desen Raede, benevens de beide deurwaarders en den geswoore translateur, alle maanden, met den tweeden off derden dag, aan de practizyns sullen hebben over te geeven specificque, getekende notitien van het genen deselve geduurende de jongst gepasseerde maand van de gemelde practisyns, weegens salaris en verscot, item leges voor de heeren van den Raed, syn competegrende, en dat van yder zaak apart;
- 2° dat, wanneer zy off eenige van haar betaling daar van begeeren, sy de gemelde practizyns als dan behoorlyk in

der minne daar toe sullen moeten aanmanen en, sulx van geen effect zynde, sy de gemelde notitie van hun verschot en salaris, alvorens behoorlyk nagesien en door heeren commissarissen geresumeert weesende, na voorgaande insinuatie, sommatie en renovatie, sonder verdere procedures sullen kunnen doen executeeren, ingevolge de qualificatie van desen Raede, vervat hy besluyt van den 24^{en} September anno 1760, mits hy de executie observeerende het gearresteerde en in de blaffert geregistreerde omtrent het dirigeeren der dadelyke executien onder dato den 30^{en} Juny 1775:

- 3° dat de practisyns, begeerende de opmaking van hunne declaratien van verschot en salaris, gehouden sullen weesen al meede te formeeren eene authenticque notitie van het salaris, het geene deselve vermeinen haar te competeeren, en soo een saak, waar van sy de opmaking der declaratie begeeren, en deese, haare notitie, benevens die van den secretaris, den eerste geswoore clercq ter secretarye en de beide deurwaarders en translateur, aangaande de gedaene verschotten, binnen twee maal vier en twintig uren na de bekome qualificatie tot het opmaken der declaratien moeten ter handen stellen aan den adjunct geswoore clercq ter gemelde secretarye, omme daar na en in overeenkomst van het bepaalde hy de salaris lyst de gerequireerde declaratien door hem te worden opgemaakt;
- 4° dat, sulx gedaan synde, hy, adjunct, de meergemelte notities en declaratien sal moeten annexeren en deselve dusdanig aan heeren commissarissen ter resumptie moeten aanbieden;
- 5° dat gemelde heeren commissarissen de resumptie en approbatie door haar Edelens onderteekening bekrachtigt hebbende, hy, adjunct, deselve declaratien, met dies geannexeerde notities, aan de practisyns, ten wiens behoeven deselve luyden, sal moeten afgeeven, mits dat deselve alvorens aan hem betaelen, indien hy sulx begeerd, het salaris, dat hem voor het opmaken van dien daar nyt is competeerende;
- 6° en laastelyk: dat hy, adjunct, gehouden en verpligt sal

weesen omme uyterlyk 14 daegen na de erlangde qualificatie tot het opmaken der kosten en na dat de practisyns haare notitien van salaris en verschot sullen hebben overgegeeven, deselve declaratien in gereedheid te brengen en de practisyns te inhandigen, op poene van 25 rd^s boete ten behoeven van de raedkamer, voor yder declaratie, die hy versuymt binnen die tyd over te geeven.

20 Mei. *Voorschrift nopens »dood-rekeningen».*

Is goedgevonden en verstaan, niet alleen de soldy-boekhouders of curatoren ad lites op de onderhoorige buiten-comptoiren by extract deezes te gelasten, dat zy, voor het zuivere provenu van nalaatenschappen van Compagnies dienaren, de dood-rekeningen der overledenen moeten crediteeren naar de Indische waarde van den daar gebruikelyken standpenning, met vermindering van $7\frac{9}{13}$ per cent of $\frac{1}{3}$ van het geheel, except in Souratte en op Mallabaar, alwaar voor wissel verlies, by het doen van remises naar Nederland, 10 per cent moeten worden afgekort, om dus in de overmaaking der penningen van afgesturven en levende menschen overal te observeeren de egaliteit, die by de resolutie van den 22^{en} September 1744 gearresteerd is, maar ook de ministers en bedienden op de voorschreven comptoiren te beveelen om door de gecommitteerden, welken volgens resolutie dezer tafel van den 18^{en} July 1771 gedemandeerd wordt het onderzoek der handelingen van den curator ad lites omtrent de onder zyne administratie gekomen nalaatenschappen, nog te laten nagaan en berigten, of met het in Comp^s kasse getelde provenu dier nalaatenschappen naar de tans gerenoveerde en geamplieerde ordre gehandeld en hetzelfde behoorlyk by de negotie-boeken verantwoord zy.

24 Mei. *Vrijstelling van de opium, door de Amphioensocieteit verkocht, van de belasting ad $\frac{1}{2}$ pct., vastgesteld op 5 April 1774.*

Als motief voor deze vrijstelling gold voornamelyk, dat

«gemelde societeit, onder meer andere lasten, reeds bezwaard was met de betaaling van een half per cent aan Comp^s grootkassier, by de voldoening van de overgenomen ambioen».

24 Mei. *Regeling van het waag-geld voor goederen, te Batavia door Chinesche jonken aangebragt.*

De gezamentlyke nachodas van de vyf, in dit jaar hier aangekomen, Eimuische jonken by requeste te kennen gegeven hebbende, dat, niet alleen zy, maar ook al de anderen, die voor hun hier ten handel geweest waren, altoos verschil gehad hadden over het waag-geld voor de door hun aangebragte pondgoederen, dewyl hun meer dan den by de pagtcondities bepaalden draaglyken tol, die, naar hunne meening, voor ieder jonk, door elkanderen gerekend, niet meer beloopt kon dan tusschen de twee en drie honderd ryksdaalders, afgevorderd en het zelve egter tot hier toe ingewilligd was, zoo, om by tegenkanting geene moeyelykheden te hebben, als om voor te komen het bederf en de diefstallen, die hunne goederen onderworpen waren by aanhouding aan de waag, dog dat het thans te verre ging en zy er te veel nadeel by leeden; met verzoek derhalven, dat het deeze regeering behaagen mogte eene vaste bepaling te maaken, hoe veel ieder van de respectie Chinase jonken jaarlyks alhier voor hunne, de geregtigheid van de waag subject zynde goederen zoude hebben te betaalen, even als dat met een goed gevolg plaats had omtrent het redentie-geld van de in- en uitgaande regten, en dat de supplianten in dit jaar zelfs daar onder mogten worden begrepen.

Dan, alvorens daar op te disponeeren, copie van dat request, volgens notulair besluit van den 26^{en} April laastleden, den ontvanger generaal, sabandaar en capitein der Chinesee natie alhier ter hand gesteld zynde, om met elkanderen een overslag te maaken en aan deeze regeering op te geven, hoe veel voor ieder jonk zoude kunnen worden gesteld, buiten schade van de pagters der waag en buiten bezwaarnis telfens van de nachodas der Chinase jonken?

Hebben zy, by een tans ingediend berigt, verklaard van oordeel te weezen, dat, dewyl het redemptie-geld van rd^s 2200 : — voor eene groote en rd^s 1680 : — voor eene kleine Eimuische jonk was ingevoerd in plaatze van de bevoorens gefixeerde zes per cent voor den in- en uitvoer, in evenredigheit met het zelve rd^s 536 : 52 door eene groote en rd^s 280 : — door eene kleine Eimuische jonk betaald zouden kunnen worden voor het een per cent, dat zy nu aan de waag betaalden.

Waar over, na examinatie van de by dat berigt gevoegde notitien, zoo van de pondgoederen, die de gemelde vyf jonken in dit jaar hebben aan gebracht, als van het gene de waag-geregtigheid van diergelyke goederen in de voorgaande drie jaaren opgebracht heeft, gedelibereerd zynde, is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan by deezen te statueeren, dat voortaan :

door eene groote jonk van Nimpho zes honderd,

» » kleene » » » vyf »

» » groote » » Canton vyf »

» » kleene » » » vier »

» » groote » » Eimui vier » en

» » kleene » » » drie » ryksdaalders

voor waaggeregtigheid zullen moeten worden betaald, zonder eenige andere of meerdere lasten voor het weegen der daar mede aangebracht wordende goederen subject te weezen; en van deeze alteratie in het vyfde en zevende articul van de pagtconditien voor de waag aan de gemeente kennis te geeven by het biljet van de verpagting der Jaccatrasche domeinen voor het jaar 1775.

22 Junij. Voorschrift voor practizijns nopens onwilige getuigen.

De Raad van justitie te Batavia vond goed »ter narigt en observantie van de gezamentlyke, voor deesen Raede postuleerende practisyns, voor den aanstaande te statueeren, dat, soo wanneer in deese off geene zaeke benodigd syn het getuy-

genisse van een off meer persoonen, sy als dan daar toe sullen moeten praesenteeren request, daar by te kennen geevende, dat sy, tot defensie van hun meesters zaek, als anders, absoluut benodigd syn de getuygenisse van die off meer persoonen, dewelke sy daar by nominatim sullen moeten opgeeven, mitsgaders dat de opgegevene persoon off persoonen difficulteeren of weigerig syn de gerequireerde getuygenisse te geeven, sonder dat altoorens sulx aan hun off haar door derzelyer competenten regier sal weesen geordonneert; en voorts, dat sy om die redenen sig syn adresseerende aan deesen Raede, oodmoediglyk versoekende des Raads appointement, waar by de opgegeve persoon off persoonen gelast ende bevoolen worde onder eede te antwoorden op sodanige interrogatorien en articulen, als van weegens hem aan heeren commissarissen van deesen Raede overgegeven en de opgenoemde persoon off persoonen sullen worden voorgehouden (*visi causa*, binnen zekeren korten daege te allegueeren), waar op als dan sal worden gedisponeert als na bevinding van zaeken; sullende de practizyns telfverdragt moeten weesen, dat in een en dezelve saak, schoon ook een off meer persoonen tot het geeven van getuygenisse der waarheyd gerequireert mogten worden, niet meer dan een request sal mogen worden gepraesenteert; en dat alles sub poene van rd^s 10 voor de raedkamer, te verbeuren by den geenen, die contrarie deezes sal hebben gehandelt".

1 Julij. *Bepaling, dat in zekere gevallen het commando over Compagnie's schepen aan opper-stuurlieden kon worden toevertrouwd.*

Is goedgevonden en verstaan, by overleyden of verplaatzing der schippers van zoodanige oude schepen, als alleen op het Javasch en andere zachte vaarwateren geëmployeerd kunnen worden, indien tot vervulling hunner plaatzen geene lediglopende schippers voorhanden zyn, die bodems voortaan te laten navigeeren onder het gezag van derzelyer opper-stuurlieden, ter uitwinning voor de maatschappye van de gagie en salarissen, die de eersten meerder genieten.

1 Julij. *Vaststelling der grootte van stroop-bali's.*

By manquement van eene bepaaling, hoe groot de balies moeten wezen, waar mede de suikermolenaars de stroop verkoopen en uitmeeten, dezelve tans naar hunne byzondere verkiezing gemaakt en daar door tusschen hun en de arraks-branders twist en moeyelykheden verwekt wordende; zoo is, om daar tegen de noodige voorziening te doen, goedgevonden en verstaan voor het vervolg by deesen te statueeren, dat ieder van die siroop-balies niet minder zal mogen inhouden dan de oude maat van agt en veertig kannen, en dat dezelve ook niet zullen mogen worden gebruikt dan na alvorens door den gezworen ykmeester, ten byweezen van gecommiteerde leden uit het collegie van Schepenen en den Baljuw, goedgekeurd en geykt te zyn, gelyk andere maaten.

En zal derhalven van deeze resolutie aan het gemelde collegie en dat van Heemraaden der Bataviasche ommelanden extract worden afgegeven tot informatie en narigt.

1 Julij. *Opheffing der betrekking van kapitein-luitenant bij de Compagnie pennisten der stad Batavia.*

5 Julij. *Magtiging op het Collegie van Schepenen tot het heffen eener belasting ad de helft eener maand huishuur tot support der stads lasten*".

Zie bij 25 Mei 1773.

5 Julij. *Aanstelling van een majoor over de Mooren te Batavia.*

Deze benoeming, welke eene belooning wegens langduurige, goede diensten was, wordt hier vermeld, omdat daaruit blijkt, dat in de 18de eeuw, ook over anderen dan Chinezen, hoofden met den titel majoor werden aangesteld.

14 Julij. *Verbod tegen den uitvoer van suiker en arrak.*

Door den heer Directeur Generaal te kennen gegeven zynde, dat de arraksbranders geheel agterlyk bleeven met de leverantie van hunne verpligte contingenten; zoo is, om te beletten, dat vreemde en andere particuliere handelaars, waar aan men den inkoop van dit articul geaccordeert heeft, niet voor de Compagnie geriefd worden, goedgevonden en verstaan den uitvoer van poeder- en kandi-suiker, mitsgaders arrak (uytgezonderd de gepermitteerde lasten voor de scheeps-officieren, op aparte, door den heer Gouverneur Generaal ondertekende permissie-briefjes) by een heden zelfs te affigeeren biljet, tot weerzeggens tocht interdicceeren, sub poene van confiscatie en verbeurte van een honderd nieuwe, gekartelde dukatons voor ieder kanassa poeder- en kandi-suiker of ieder last met arrak, die jemaal tegen dit verbod, mogte tragten uit te voeren, en zulks ten behoeven van de stads werken.

14 Julij. *Maatregel tegen het noodeloos aanhouden van Compagnie's schepen op sub-alterne kantoren.*

Ten aanzien van de schepen of dies verblyf op Java is 't generaal is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden den ministers ginder aan te bevelen om, voor zoo verre het hoofdcomptoir Samarang betreft, nochtan de te rugzending derzelven naar herwaarts te continueren by de presente voortvarenheid, mitsgaders de respectieve opperhoofden en residenten der onderhoorige contoïren, door toezending van een extract dezer ordre, te gelasten om, een ieder van den haaren, ten alleruitersten zorge te dragen, dat de schepen niet een enkel etmaal noodeloos worden op- of aangehouden; en hun teffens te adverteren, dat zy by het contrarie, voor zodanig een tydstop, te weeten voor elken dag, dat een schip vroeger hadt kunnen vertrekken, zullen vervallen in eene boete van honderd zilvere dukatons, die betaald zullen moeten worden door de contraventeurs dezer ordre ten behoeve van de gemeene

werken; en op dat men ontwaren mag, of aan deze begeerte voldaan werde, is verder dienstig geoordeeld den ministers aan te schryven om voortaan van alle de subalterne comtoiren aan den Edelen gouverneur telkens in copia te doen overzenden de dagregisters, door de scheeps overheeden van de bodems gedurende de legdagen gehouden, om daar over naar bevinding van zaaken te kunnen jugeren.

14 Julij. *Vernieuwing van den last, uitgevaardigd op 25 September 1758, tot het jaarlijks indienen eener »staatrekening» van elk kantoor.*

Die staat-rekening moest niet alleen bevatten een overzicht van de lasten en wiusten, maar ook eene »comparatie van »dien tegen de memorie van menage».

14 Julij. *Invoering te Samarang van eene belasting op de huizen.*

De Regering vond goed »qualificatie te verleen tot het doen heffen jaarlyks te Samarang, even als op Batavia, van een halve maand huys huur van de bewoonders der huizen, ten behoeve van de stads- of gemeene werken, en om het overige te suppleren met den wagen-pagt, die, anders by de boeken ten voordeele der rekening van timmeragie en reparatie gebragt wordende, in dit jaar nog heeft afgeworpen rd^s 278; mitsgaders zulks te laten aanvang nemen met primo September naastkomende en zoo vervolgens jaarlyks».

14 Julij. *Nadere verdeeling van de 5 pct., bij het reglement van 1755, tit. V, § 1 en 2 aan de dienaren »van de pen» op Java als middel van bestaan toegekend.*

Te beginnen met het boekjaar 1774/75 moest de verdeeling geschieden, als volgt:

Te Samarang:

den gouverneur.....	20 perc ^{te} ,
• opperkoopman en hoofd-administrateur.....	10 "
• capitain commandant te Samarang en hoofd der militie op Java.....	5 "
• eersten pakhuismeester en fiscaal ieder 4 of te zamen.....	8 "
vier onderkooplieden, als: den secretaris van politie, den tweeden pakhuismeester, den ontvanger der domainen en den soldy boekhouder ieder 2, te zamen.....	8 "
den translateur in de Javaansche taal.....	5 "

Te Soerabaya:

den opperkoopman en gezaghebber.....	10 "
• onderkoopman en administrateur.....	5 "
• soldy boekhouder en scriba.....	5 "
• Javaschen translateur.....	2 "

Te Souracarta:

het opperhoofd.....	7 "
den tweeden resident.....	6 "

Te Djocjocarta:

het opperhoofd.....	7 "
den tweeden resident.....	6 "

of te zamen..... 100 perc^{te}.

Zie ook bij 6 Januarij 1747 (deel V, bladz. 445).

15 Julij. *Bepaling, dat belastingen en vergoedingen door de negotie-bedienden aan de soldij-bedienden in Nederlandsch-Indisch geld moesten worden opgegeven.*

Is goedgevonden en verstaan een circulair bevel te expedieeren naar de onderhorige buiten comptoiren, dat al, het gene ten laste of ten voordeele van land- of scheeps-soldyën moet komen, voortaan door de negotie- aan de soldy-bedienden zal moeten worden opgegeven, niet alleen in Nederlandsch geld, maar ook, na reductie van hetzelfde tot den daar aangenomen penning

van negotie, in Indisch-geld, volgens de modellen, die by het extract uit deeze resolutie zullen worden gevoegt (welkers inrigting teffens verstaan is den opperkooplieden deezes casteels op te draagen), en dat de soldy-bedienden dan daar naar de belasting of bevoordeling op rekening van soldyen zullen moeten doen, de eerste of de belasting met verhooging van 25 per cent, in conformité aan de permanente ordres op dat stuk; terwyl de gemelde negotie bedienden nog zullen hebben te zorgen, dat van zodanige posten ten laste of voordeele, in zoo verre die de soldyen van vertrekkende schepelingen concerneeren, altoos op dezelfde wyze by de onkostrekeningen van de schepen en vaartuigen, daar zy op bescheiden zyn, apart gewag gemaakt worde, tot narigt van de scheeps-soldy-boekhouders en den visitateur der soldyen alhier.

Eerst op 11 October 1774 was men gereed met de acht modellen, welke bij het voorenstaande behooren.

19 Julij. *Verlenging van het octrooi der Amphioen-societeit tot ult^o December 1774.*

Dit octrooi zoude anders met ult^o Augustus 1774 een einde genomen hebben. De verlenging, door Heeren XVII^{nen} verleend, was slechts voorloopig.

• Zie bij 11 Julij 1772 en 19 Julij 1775.

Op 29 November 1774 bepaalde de Indische Regering:

Nademaal de tyd van ultimo December 1774, tot dewelken de heeren Majores, volgens hoogderzelve geëerde missive van den 20^{en} October 1775, provisioneel hebben gecontinueerd het octroy van de amfioen societeit alhier, kort op handen, maar de nadere prolongatie daar van nog niet verkregen is by deeze regeering, is, op het voorstel van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan, indien de nadere dispositie hunner Edele Hoog-Agtbare daar omtrent niet mogte inkomen voor de expiratie van den gemelden tyd, als dan, tot den ontvangst

van dezelve, het voorschreeven octrooy te laten blyven standhouden op denzelfden voet en conditie, als het taus subsisteert.

1 Augustus. *Intrekking van het verbod tegen den uitvoer van arak, uitgevaardigd op 14 Julij 1774.*

De leverantie van arak aan de Regering had »weder eenen »behoorlyken voortgang».

2 Augustus. *Vooruitbetaling van pacht-penningen.*

De heeren Majores aan deeze regeering in consideratie geëvende, of het middel, door den Edelen gouverneur, van der Voort, op Maccasser by de verpagting van Comp^s domeinen gebruikt om de pagtpenningen behoorlyk te innen en, zoo veel doenlyk, af te snyden den weg tot dilay of tot verzoeken van dien aart, met namelyk te bedingen, dat de uitgelooftde pagtpenningen (die van de boom alleen uitgezonderd) in drie termynen van vier maanden en telkens vooruit moeten worden betaald, ook niet op andere plaatzen zoude kunnen worden ingevoerd? zoo is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op de overige buiten comptoiren by extract deeses, niet alleen te gelasten om daar op aan deeze regeering te dienen van hun advies, maar ook op plaatzen, daar eene diergelyke vooruitbetaaling voor vier of anders voor twee maanden practicable mogte zyn, dezelve daadelyk te introduceeren by de naaste verpagting; en intusschen, met opzigt tot Batavia, den heeren Majores te verklaaren, dat daar toe geene mogelykheid is, dewyl onder de pagters respectieve zelden iemand gevonden wordt, die vermogens of crediets genoeg heeft om sulke groote sommen gelds, als de pagten hier wel afwerpen, twee, min nog vier maanden vooruit te kunnen opbrengen.

5 Augustus. *Verhooging der soldij voor militairen, d f 7 of f 8 's maands genoten.*

De heer Gouverneur Generaal heeft aan de vergadering ve

toond, hoe noodzaakelyk het ware, dat aan de soldaaten, die minder dan negen guldens winnen, deese gage wierd toegelegd, dewyl zy anders voor hunne maandelyksche subsidie, by het kostgeld en de drie of vier zoo genaamde goede maanden, die zy jaarlyks maar genieten mogen, zoo lang hun transport niet is ingediend, niet naar behooren in kost en kleeding onderhouden konden worden, voor al indien hunne rekening met eene maandeel belast was of zy door ziekten genoodzaakt wierden een tyd lang in het hospitaal te blyven, daar zy hunne geheele gage verteeren. En hier op, niet alleen gelet, maar ook geoordeeld zynde, dat men, mits het tegenwoordige volks gebrek en de moeyelykheid even daarom van hunnen dienst, ter hunner bemoediging wel iets meer mogt doen, dan het in andere omstandigheden vereischen zoude, is goedgevonden en verstaan aan alle de soldaaten, welke tans 7 : — gld^s of 8 : — winnen en in het vervolg met die gage uit Nederland komen, mitsgaders aan de matroozen met dezelfde besoldinge, welke tot de militie changeeren, immediaat toe te leggen de gage van 9 : — gld^s ter maand op hun loopend verband.

5 Augustus. *Regeling van het onderhoud der beschoei-
jingen van de Bacherachts-gracht te Batavia.*

Heemraaden der Bataviasche omlanden hebben by een ingediend schriftelyk adres te kennen gegeven, dat door de ingestorte en gedevaliseerde beschoeyingen aan de vaarten buiten deese stad de wegen op veele plaatzen zoo slegt geworden waren, dat het dangereus was dezelve met een rytuig te gebruiken; en dat hunne Eerwaardens, dierhalven door de opper-buurtmeesters eene exacte bezigtiging daar van hebbende laten doen, by de ingekomen rapporten ten opzichte van de Bacherachts-gragt hadden opgemerkt, dat 'er 291½ roeden gerepareerd moeste worden, op de eene plaats met minder en op de andere met meerder onkosten, dog dat van dit getal 86 roeden ten eersten dienden te worden onder handen genomen; dat, dewyl daar in noodwendig moeste worden voorsien,

den ingelanden, woonende laugs de Zuid- en Noord-zyde van de Bacherachts-gragt, door den bode was aangezegd, dat zy de beschoeying aan de Zuidzyde van die vaart ten eersten gezamenlyk moesten doen opmaaken en ieder, pro rato der strekking van zyn erf, tuin of land, daar toe contribueeren; dog dat, ingevalle zy na verloop van een maand daar mede niet mogten begonnen hebben en wyders absolveeren, te weteen: voor eerst op de aan te wyzen plaatzen, die de gevaarlykste waren en de meeste spoed vereischten, op dat, by de doorbraake van eene strenge regen-mousson, de overgebleven ruine van een paalwerk, dat nog hier en daar stondt, niet geheel wegspoelde tot vermeerdering van de onkosten en het gevaar, hetzelfde dan door de werklieden van het collegie voor hunne rekening gemaakt zoude worden, egter met deese bepaaling, dat de bewooners van de Noord-zyde, een brug over de Bacherachts-gragt hebbende leggen of nog begeerende te maaken, twee roeden van de beschoeying aan de Zuid-zyde, de strekking van de brug daar onder gerekend, voor zyne rekening zal hebben te maaken en te onderhouden, terwyl de lasten van het overige der Zuid-zydsche beschoeying gemeen bleef;

dat, volgens het mondelyk rapport van den gemelden bode, na eenige hesitatie en gemaakte exceptien door de bewooners der Noord-zyde van de Bacherachts-gragt, sommigen van hun wel hadden aangenomen de ordre te obediëren, dog dat die van de Zuid-zyde zig difficyler hadden getoond, voorwendende, die gragt hun niet aan te gaan, te meer, omdat zy een noksdoot te onderhouden hadden, en principaal de capitein van de artillerye, Pieter Vermaak, die betuigd hadt buiten staat te zyn om daar aan te kunnen voldoen wegens de uitgestrektheid van zyn landgoed, Zoetendaal, hetwelk hy eerder wilde verkopen dan diergelyke excessive kosten dragen;

dat het niet alleen tegenwoordig was, maar al van voorige tyden, dat het maaken der beschoeyingen van verscheiden gragten en voornaamelyk van de Bacherachts-gragt een onderwerp van verschil was geweest en aan Heemraaden veel moeite hadt veroorzaakt, zoodanig dat deeze regering den 29^{en} Decem-

ber 1767, op de remonstrantie van Heemraaden, na eene gemaakte bepaaling, welke wegen en gragten met of zonder beschoeying uit de fondsen van Heemraaden onderhouden zouden moeten worden, gelast hadt, dat door de bewoners of eigenaars der huizen, tuinen en erven, staande en gelegen aan weerzyden van de Bacherachts- en Amanus-gragten, voor elk roede breedte een zeker gestipuleerde recognitie zoude moeten worden betaald; dog dat, op de supplicatie van een groot getal ingelanden, die belasting den 9^{en} Augustus 1768 weder ingetrokken zynde, niet te min by deeze regeering verstaan was de voorschreven ingelanden door Heemraaden te doen recommanderen, dat een ieder, zoo ver zyn tuin, land of erf strekte, de wegen en vaarten, zoo veel mogelyk, zoude moeten houden in een ordentelyken staat van gebruik;

dat, hoewel nu een iegelyk aan die bevelen eene willekeurige explicatie tragtte te geeven, inzonderheid de eigenaars van de erven aan de Bacherachts-gragt, Heemraaden nogtans supponcerden, door het gene zy den bewoonderen van de evengemelde vaart hebben opgelegd en laten aanzeggen, niemand geprejudiceerd te zyn, als gefundeerd op het gene meermaalen by dat collegie verstaan was en, zoo zy vertrouwden, overeenkomende met de intentie deezer regeeringe.

Verzoekende overzulks:

- 1° om qualificatie ter advertentie by biljetten aan de bewoners van de Noord- en Zuid-zyde van de Bacherachts-gragt, dat zy de vervallen beschoeyingen langs die vaart en den weg aldaar zoodanig zouden hebben te maaken, als hier voorwaarts is ter neer gesteld, om daar door alle verdere verkeerde uitleggingen en tegenkantingen te stuiten en dus eene vaste bepaaling te bekomen, waar naar een ieder, zoo wel aan deeze, als aan de andere vaarten en gragten, zig zoude moeten reguleeren, dan wel dat deese regeering daar omtrent zoodanig anders geliefde te ordonneeren, als ten meesten nutte zoude oordeelen te behooren, en
- 2° dat de aan Heemraaden geaccordeerde gyzelingen en parate executien tegen alle ongehoorsaame ingelanden mogten

worden gerenoveerd, op dat de salulaire ordonnanccien met betrekking tot de omlanden niet wierden illusoir gemaakt, maar naar behooren geëxecuteerd.

Waar over gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaan, niet alleen het collegie van Heemraaden by deezen te qualificeeren om de bewooners van de Noord- en Zuid-zyde van de Bacherachts-gragt by affixie van biljetten te adverteeren, dat zy de vervallen beschoeyingen langs die vaart en den weg aldaar zoodanig zullen hebben te maaken, als hun bereeds aangezegd en hier vooren geëxprimeerd is, onder verklaring teffens, dat zulks volkomen overeenstemt met de intentie deezer regeeringe by resolutie van den 9^{en} Augustus 1768 en dat een ieder overzulks, zoo wel aan deese, als aan andere vaarten en gragten, zig daar naar zal moeten reguleeren, maar ook by deezen voor gerenoveerd te houden de by resolutie van den 19^{en} September 1719 aan hunne Eerwaardens gegeven licentie tot gyzelingen en parate executien tegen alle ongehoorzaame ingelanden, in zaaken, die hun door dezelve wettelyk worden aanbevolen; en daarenboven nog voor het vervolg te statueeren, dat de eigenaars van erven, huizen, tuinen en landeryen, aan de Noord-zyde van de Bacherachts-gragt gelegen, welke geene gemeenschap hebben met de Amanus-gragt, verplicht zullen weezen te draagen en te contribuëeren de helfte van de lasten en ongelden der beschoeyingen aan de Zuid-zyde van de eerst-gemelde gragt; mitsgaders, tot afsnyding van alle pretexten van ignorantie daar omtrent, zoo wel de secretarissen van de respective collegien en de stads-vendumeesters te gelasten om van dit servitut altoos mentie te maaken by de biljetten van verkoopung der voorschreven erven, huizen, tuinen en landeryen, als aan Schepenen deezer stede te demandeeren om hetzelfde ook speciaal te doen bekend stellen by de koopbrieven of acten van overschryving dier goederen, wanneer zy by verkoop of versterf aan nieuwe eigenaars overgaan.

En zal wegens deeze dispositie extract uit de notulen worden geëxpeditieerd aan de collegien van Schepenen en

Heemraaden, mitsgaders aan de gemelde secretarissen en vendumeesters.

Zie ook 11 September 1792.

5 Augustus. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was thee en edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

16 Augustus. *Toepassing van de boete op het niet verschijnen bij de algemeene monstering op alle dienaaren van de Compagnie, met uitzondering van matrozen en soldaten.*

Is goedgevonden en verstaan de boete van twee maanden gage, by resolutie deeser regeeringe van den 2^{en} Augustus 1771 gestatueerd op de nalaatigheid van de als gecommiteerden in de respectieve administratien fungerende onderkooplieden, boekhouders en adsistenten, om zig tegen den tyd der generale monstering by het opperhoofd van het generale soldy-comptoir aan te geven, voor het vervolg ook applicabel te maaken op alle andere dienaaren, de matroosen en soldaaten alleen uitgesonderd, die by de generale monsterrollen niet worden vermeld gevonden, nog zig daarvan voldoende verontschuldigen kunnen; mitsgaders het opperhoofd van het generale soldy comptoir dienvolgens by deesen te qualificeeren om die boete telkens te mogen inkasseeren tot onderstand van behoeftige pennisten.

16 Augustus. *Verbod tegen den uitvoer en prijs-verhoo-
ging van cardamon.*

In aanmerking genomen weezende, aan de eene zyde de aanzienlyke winsten, die op de Javasche kardamon, by verkoo-
ping in Nederland, doorgaans behaald worden, dog aan de
andere zyde den presenten geringen inzaam van dat product
in vergelyking tegen voorige tyden, toen men jaren heeft

gehad, waar in dies aanbrenge voor de Compagnie van Tagal alleen tot 12, 15, 25 en zelfs 57000 r ruim geaccessceerd is, zoo dat men, niet ongegrond, zoude mogen vermoeden, dat met een goed gedeelte van het gene Java daarvan voortbrengt, een ander uitweg gezogt wordt, is, om dit te beletten en de leverancie aan de Compagnie in het vervolg te doen toeneemen, goedgevonden en verstaan de Javasche ministers, niet alleen te gelasten om den uitvoer van de daar groeyende kardamom over de geheele kust te verbieden, maar ook den inkoopsprys daar van te verhoogen tot dertig guldens voor de honderd ponden.

19 Augustus. *Voorschriften oopens de wegen buiten Batavia.*

De heer Gouverneur heeft, onder vertooning van de uitterste noodzaakelykheid om middelen te beraamen tot eene behooryke onderhouding van de wegen op het platte land rondom Batavia, nadien dezelve voor een goed gedeelte reeds dermaaten verwaarloosd zyn, dat zy niet of nauwelyks gebruikt kunnen worden, een ontwerp daar van geproduceerd; en, na resumtie van het zelve, de vergadering zig daar mede volkomen geconformeerd hebbende, is dienvolgens goedgevonden en verstaan voor het vervolg by deesen te statuereen:

dat van de wegen naar de bovenlanden of tusschen Weltevreden en de post Meester Cornelis, mitsgaders zo vervolgens opwaarts, die in tweeën staan te worden verdeeld door het stellen van een stakel-werk in het midden van dezelve, hetwelk de heer Gouverneur Generaal aannam op eigen' kosten te laten maaken, de Westzyde eenlyk voor de wagens, dog de Oostzyde voor de karren zal moeten dienen en de eerste dus door geene karren zal mogen gebruikt worden, op poene van confiscatie van de kar, buffels en daarmede vervoerd wordende vragt, voor die dezelve op den gemelden wagenweg komt te attrapeeren;

dat de respective mandadoors of opzigters van de langs

de gemelde wegen leggende landen, die by deezen responsabel verklaard worden voor het wegneemen of breeken van het voorschreven stakelwerk, niet alleen gehouden zullen weezen om uit privé beurze te repareeren, wat daarvan weggenomen of gebroken is, en dat werk dus weder in den voorigen staat te brengen, maar ook daar en boven, tot boeting van het gebrek aan toezigt in deezen, telkens verbeuren tien ryksdaalders ten behoeven van de stads werken;

dat door allen en een iegelyk de wegen rondom Batavia op het platte land, voor en langs hunne landeryen leggen en zo verre die tans verwaarloosd en dus inpracticabel geworden zyn, weder zullen moeten opgemaakt en met medio October naastkomende in staat van gebruik gebracht, mitsgaders vervolgens altoos behoorlyk onderhouden worden; dog dat, by verzuim van het een en ander, hetzelfde voor reekening der eigenaaren van zoodanige landeryen, zonder nadere waarschouwing, zal worden geëffectueerd door het werkvolk van Heemraaden der Bataviasche ommelanden;

weshalven ook verstaan is dat collegie by extract deeses te gelasten om van de voorgemelde schikkingen en ordres door affixie van biljetten in de Nederduitsche, Maleitsche en Javaansche taalen, ook door bekkenslag, uit naame deezer regeeringe aan een ieder te doen kennis geeven, op de executie derzelve nauwkeurig agt te slaan, tegen de onwilligen of nalaatigen naar den inhoud dier ordres te proceddeeren en de boete, die de mandadoors verbeuren mogten, door hunne Eerwaardens secretaris te laten invorderen, om jaarlyks onder quittance te worden verantwoord aan den secretaris van Scheepenen.

23 September
11 October. *Uitschrijving van een algemeenen dank- en bededag wegens het aanstaande vertrek eener retour-vloot.*

18 October. *Intrekking van het verbod tegen uitvoer van suiker, uitgevaardigd op 14 Julij 1774.*

De Regering had weder genoeg suiker voor hare behoefte.

De intrekking van het verbod zoude met 25 October 1774 ingaan.

28 October. *Last op de buiten-kantoren pennisten tot het „negotie-werk” te doen opleiden.*

Van het verzoek der Bendasche ministers om twee of drie pennisten, die tot het negotie werk eenigzints bequaam zyn, gesproken en teffens in aanmerking genomen weezende, dat het Panda alleen niet is, daar men zig van zoodanige subjecten ontbloomt vindt, maar dat het gebrek aan dezelve op andere plaatzen mede dermaten toeneemt, dat daar in onmogelyk van hier telkens voorzien kan worden, is, tot remedieering of preventie van de verlegenheid in dien opzichte, noodig geoordeeld en verstaan de ministers en bedienden op alle onderhoorige buiten comptoiren by extract deeses te gelasten om steeds te zorgen, dat de negotie- en soldy-boekhouders ieder ten minsten twee van de onder hun bescheiden pennisten, welke zy vermeenen zullen vermogens genoeg te hebben om dat werk aan te leeren, daar in vlytig instrueeren, tot zoo verre, dat zy bequaam worden om het zelfs naar behooren te kunnen waarnemen by indispositie of anderzints van de gemelde boekhouders of van hunne overdraagers.

28 October
1 November · *Nader verbod tegen het laten los loopen van vee.*

Bespeurd zynde, dat, tegen de te meermaalen gestelde en laatst by advertisement van den 5^{en} April 1770 gerenoveerde ordre, weder paarden, koebeesten, buffels, ook schaapen, bokken en geiten langs 's Heeren publike wegen of straaten loopen graazen; zoo is, tot voorkoming van meer diergelyke ongelukken als daar door reeds veroorzaakt zyn, nodig geoordeeld en verstaan allen en een iegelyk nader by affixie van biljetten te verbieden enige paarden, koebeesten en buffels, met of zonder wagter, te laten grazen of weiden langs de gemelde wegen of straaten, binnen of buiten de stad en beneden

post Jacatra, Ryswyk, Ankee en Ansjol, speciaal ook langs de weg van Molenvliet, den weg tusschen dezelve en de Chinesee graven, tusschen deezzen en den weg naar de Southar, mitsgaders langs de Amanus- en Bacheragts-gragt, met byvoeging, dat ook daar langs en op alle de wegen, beneden de voorschreven posten gelegen, zonder wagter niet zullen mogen gelaten worden schaapen, bokken en geiten; dog dat daar en tegen langs den grooten Zuider weg, tot in de Chinesee graven boven de post Jaccatra, maar niet lager stedewaarts, allerhand gehoord vee zal mogen weiden, mits daar by gesteld wordende de noodige wagers, die zorg zullen moeten dragen, dat dat vee niet beneden de post Jaccatra komt te loopen, maar boven die verblyft; alles op dezelfde penaliteit en met gelyken last aan den Baljuw en Landdrost, als reeds gestatueerd en gegeven is by het voorschreven advertissement.

? October. *Reglement voor de artillerie-officieren te Batavia.*

Art. 1. Eerstelyk zal het casteel en de zeebattery door den capitein, van het bastion Amsterdam tot dat van Gelderland door den capitein lieutenant, van het bastion Gelderland tot aan de Diestpoort door den eerste extra-ordinair-lieutenant, van de Diestpoort tot de Utrechtsche poort door den tweede extra-ordinair-lieutenant en van de Utrechtsche poort tot Cuylenburg toe door den ordinar-lieutenant gecommandeerd worden.

Art. 2. By alarm, zoo wel binnen, als buiten de stad, zal ieder commandant zig ten eersten naar zyn post moeten vervoegen en op ieder bastion of battery ordre geven aan den bombardier en cannonier, die daar leggen, om het lond en verdere gereedschappen ter bediening van het kanon, tot het afvuuren en laaden met het scherp gereed te houden; en gemelde commandanten zullen van hunne posten niet moogen afgaan, voor en al eer ze ordre bekomen hebben van hunnen chef.

Art. 3. By het ontstaan van brand, zoo binnen, als buiten de stad, zal mede ieder commandant zig ten eersten op zyn

post moeten begeeven en niet mogen afgaan, voor dat bekend gemaakt word, dat het vuur geblust zy.

Art. 4. By alarm moet de eerste ordinaair-vuurwerker zig ten eersten binnen de arthillerie begeeven en de vier geswinde regiment-stukken, die onder de agter-poort van de arthillerie staan, by de hoofdwagt laten brengen, met de noodige manschappen tot het bedienen derzelve, namentlyk: by ieder stuk een bombardier en vier kannoniers, voorzien van 50 p^s geswinde scherp-kardoesen, waar van 9 p^s in de kardoes-lasch gedragen en 21 in het kastje van de affuit gelegd zullen worden, met 40 p^s spiletten, het nodige lond en zunder.

Art. 5. By het ontstaan van brand, zoo wel binnen, als buiten de stad, zal de evengemelde vuurwerker zig mede terstond binnen de arthillerie moeten vervoegen en de brandspuiten, brandzeylen, haaken, emmers, ladder, lantaarns, etc. op het plein van gemelde arthillery gereed houden, met de ambagtslieden en de Mooren, om by eerste bevel van den chef of van den capitein, die in het casteel permanente brandspuit-meester is, naar de vereischte plaats te kunnen marcheren: maar, wanneer nogtans de commandanten van de Oost- en Westzyle, alwaar de kruid-magazynen leggen, ladder, brandzeylen, etc. mogten eisschen, zoo zal de meermelde vuurwerker, schoon de majoor niet present weezen mogte in de arthillerie, dog het geeischte derwaart moeten laten brengen, om geen tyd te verliezen met het doen van rapport, 't welk niettemin na gedaan werk ten eerste geschieden en ook telfens zorge draagen moet, dat by diergelyke gelegendheid, zoo meede by alarm, van alle het verstrekte een acurate aantekening gehouden word door den bombardier van het magazyn.

Art. 6. De ontvangst van kruit van de kruitmolens zal door den capitein moeten geschieden en in de kruit-magazynen geborgen worden, het geen hem door den majoor 's daags bevorens zal worden aangezegd.

Art. 7. By het ontvangen van kruit op de moolens moeten eerst verscheiden vaaten uit de fyne en grove quantiteiten worden geopend en gewogen, milsgaders gevisiteerd, of het wel

droog en naar uiterlyk aanzien goed zy ter acceptatie, en als dan van ieder soort een doosje nemende, om op dien zelve of ten nitersten den volgenden dag op de exercitie-plaats geprobeerd te worden met een mortier van 4 duimen, geladen met 2 lood kruit en zonder kruit in het laadgat te doen, maar met geswinde lond af te schieten, gesteld op 45 graaden en uitwerpende een yzere kogel van 8 R . Zullende deeze distantie van den werp door den ordinaire vuurwerker, bescheyden op het laboratorium, schriftelyk in het magazyn binnen de arthillerie moeten worden opgegeven, volgens het model N° 1, om er aldaar aantekening van te houden.

Art. 8. De capitein zal, voor dat hy zig naar de moolen begeeft, een kannonier van het piquet en twee handlangers commandeeren tot de waarschouwing aan de wagthebbende officieren van de Vierkants- en Rotterdammer-poort om, wanneer het vaartuig met kruit genaderd is op een distantie van honderd roeden, het hek te doen sluiten en niemand over de brug te laten, voor en alear dat het vaartuig vyftig roeden verre van de brug zal gepasseerd wezen; terwyl de gemelde kannonier en handlangers het zelfde moeten observeeren op de Jassem brug en telfens zorge draagen, dat het vuur wel uitgedaan wordt op de vaartuigen, die in de rivier mogten leggen, en tot een goede distantie ter weder zyden van de rivier; gelyk de extra-ordinaire vuurwerker of de bombardier van het plein, die het kruit-vaartuig commandeert, ook niet zal moeten toelaaten, dat het zelve door andere vaartuigen, hoe genaamd, genaderd, veel min voor by gezeild of geroeid worde; maar wel daarentegen gehouden zal zyn om, by aldien iemand zoo verre gaat van zig tegen hem te opponeeren, het kruit-vaartuig op de beste wyze te doen ophouden en een kannonier aan de naaste wagt te zenden ter kennisgeving van het geval, met verzoek van assistentie, ten einde den opponerenden in arrest te laten neemen.

Art. 9. De capitein zal door den bombardier en korporaal van de handlangers, zoo op de moolens, als voor het kruit-magazyn, waar in het kruit wordt geborgen, al het volk

naauwkeurig doen visiteeren, of het zelve geen yzer of staal by zig drage en, zulks by iemand bevonden wordende, voor dien tyd laten afleggen; ook niemand in het kruit-magazyn mogen toelaaten met zyne eigen' schoenen, maar hem de nieuwe, die daar in voortaan zullen by der hand gehouden worden, doen aantrekken en dezelve met riemen toesnoeren zonder gespen te gebruiken, 't welk ook moet in agt genomen worden door de officieren, die de verstrekking in het kruit-magazyn doen.

Art. 10. Op den eersten Maandag van ieder maand zal de capitein het casteel en de zeebattery visiteeren en daar van schriftelyk rapport doen aan den majoor, volgens het model N° 2, zo mede alle commanderende officiers, een iegelyk van hunnen post.

Art. 11. De wapen-kamer der arthillery en het ammunitie huis aan de Nieuw-poort, alwaar de vier en twintig veldstukken leggen, zullen door den capitein alle maanden gevisiteerd en opgenomen worden.

Art. 12. De ordinair-vuurwerker, die in het laboratorium woont, zal maandelyks moeten opmaken een schriftelyk rapport, volgens het model N° 3, met een aparte lyst van alle het geen 'er in verbruikt is door de zoodanigen, aan welken de majoor permissie gegeven heeft om deeze en geene vuurwerker tot proeven en oefening te maaken; zullende het een en ander door den capitein-luitenant, die over gemelde laboratorium het commando voeren zal, voor gezien getekend worden.

Art. 13. De majoor zal gehouden zyn den vryen toegang tot het laboratorium te geven, niet alleen aan de officieren en bombardiers, maar ook aan de kannoniers en handlangers zelfs; en op de zulken regard slaan, die zig applicceeren, zo op de constructie der vuurwerken, als op al het geen de arthillerie kunde betreft; om by vacante officiers, bombardiers en kannoniers-plaatsen diergelyke persoonen voor te dragen, mits dat die van een goede conduite zyn en de nodige aubitie, iever tot den dienst en de vereischte bekwaamheden bezitten, ook zig wel van hunne minderen zouden kunnen doen respecteren en wel weeten zullen hun character te maintaineren.

Art. 14. Daar en tegen zullen alle de genen, welke hunnen pligt niet behoorlyk waarnemen of zig niet genoeg appliceren om te kunnen worden geavanceert, zonder haesitatie gepasseerd en jongere voor hen getrokken worden, in verwagting, dat zy hier door zig meer zullen bevytigen en zulks door eene ieverige emulatie poogen voor te komen.

Art. 15. By allen ontfangst van buskruit, dat van de schepen of anderzints aan de moolens wordt gebragt, zal de ordinaire luitenant permanent worden gecommiteerd met de officiers van de infantry en zeevaart; en by het verstrekken of ontvangen van ammunitie goederen uit en in de arthillerie zal daar dagelyks een van de subalterne officiers moeten geplaatst worden, op de wyze van eenen wagthebbend officier, naamentlyk: 's morgens van half zeven tot half elf en na de middag van half twee tot half zes uren, mits dat verstrekking of ontfangst na verloop van dien tyd eindigen moet.

Art. 16. Tot de visitatie van schepen of buiten-posten, dan wel enige andere extra-ordinaire commissien, zal de majoor bevoegd wezen den capitein, capitein-luitenant en de subalterne officiers te committeren, 't zy twee van hun, dan wel een alleen, met een extra ordinair-vuurwerker, naar vereisch en noodzakelykheid van den dienst.

Art. 17. De recruten zullen binnen de arthillerie of by de casernen van het bastion, Zeelandia, moeten geëxerceerd worden door een extra-ordinair vuurwerker of bombardier, welke gedurende dien tyd zal bevryd blyven van wagten en verderen dienst.

Art. 18. Wanneer het corps uit marcheren zal naar de exercitie plaats, moet de exercitie door den capitein en capitein-luitenant by beurte gecommandeerd worden, alwaar ook alle dienstvrje officieren altoos moeten present zyn in hunne volle montering, dog zonder echarpe en ringkraag, behalven den laatsten dag of by de eindiging der exercitie, op welchen de majoor commandeeren en het corps af excerceren zal in presentie van den heer Gouverneur Generaal.

Art. 19. De majoor zal gehouden zyn by alle excercitien, die

N° 3. Rapport en specificatie van het laboratorium van de maand anno 1774.

Restant ultimo July.	Verbruikt en verstrekt.	Restant ultimo Augustus
Buskruyt. 100 ƛ Ontfangen 150 ƛ	Buskruyt. 200 ƛ	Buskruyt. 50 ƛ
Meelkruyt. 75 ƛ	Meelkruyt. 35 ƛ	Meelkruyt. 40 ƛ
Salpeter. 100 ƛ Ontfangen 75 ƛ	Salpeter. 50 ƛ	Salpeter. 125 ƛ
Swavel. 50 ƛ	Swavel. 20 ƛ	Swavel. 30 ƛ
Koolen. 30 ƛ Ontfangen 20 ƛ	Koolen. 25 ƛ	Koolen. 25 ƛ
Handgranaten. 1500 p ^r Ontfangen 200 .	Handgranaten. Verlaboreert. 1300 p ^r Onbequaam. . . 30 .	Handgranaten. 370 p

Laboratorium, den anno 1774.

3 November. *Verbod voor Compagnie's dienaers deel te nemen in de voor burgers opengestelde vrije vaart.*

By de openstelling of continuatie der particuliere vaart van de Oostersche provincien op Batavia en vice versa, dezelve eenlyk aan de ingezetenen en onderdaanen van de Nederland-

sche maatschappye of inlanders, onder haar resorteerende, maar nimmer aan Comp^s dienaaren in die provincien toegestaan en egter nu en dan ondervonden zynde, dat ook zy vaartuigen naar herwaarts en elders equipeerden, tot prejudicie van de burgers en andere onderzaaten ginder, daar de ministers integendeel de navigatie en commercie van die luiden op deeze en andere gepermitteerde plaatzen, welke reeds in een zigbaar verval is, behoorden op te beuren en, zoo veel mogelyk, te koesteren, op dat zy niet eindelyk geheel te niet loope, gelyk geschieden zoude, indien men gedoogen wilde, dat hunne privative voorregten by Comp^s dienaaren worden aangematigd; zoo is, om daar tegen de noodige voorziening te doen, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal goedgevonden en verstaan den ministers in de vier Oostersche gouvernementen aan te schryven, dat van daar geen grooter dan het reeds bepaald getal vaartuigen ten handel op deeze hoofd- en andere gepermitteerde plaaatzen zal mogen nāvigeeren en van dit prerogatief ook door niemand anders dan de burgers ginder gebruik zal mogen gemaakt worden, met interdictie derhalven aan de hoofdgebieders om voortaan meer passen daar toe te verleenen aan Comp^s dienaaren en ordre teffens aan deezē om zig van alle vaartuigen, die zy tot het dryven van eenige trafique aan de hand mogten hebben, ten eersten te ontdoen, zonder voortaan eenige anderen te mogen aanhouden als orembaayen, welke slegts tot uitspanning dienen.

22 November. *Last op de gezagvoerders van uit Nederland te Batavia aankomende Compagnie's schepen ten spoedigste aan den Gouverneur-Generaal aan te bieden de resolutiën van den scheeps-raad betreffende middelen tot bewaring of herstelling der gezondheid van de bemanning gedurende de reis.*

Die resolutiën moesten te Batavia geëxamineerd worden door den water-fiscaal, den opper-equipage-meester en door het hoofd van de chirurgie.

24 November. *Vaart op Banda.*

Is goedgevonden en verstaan aan de geenen, die met ryst van Java naar Banda vertrekken, te permitteeren om direct te mogen te rug keeren naar de plaatzen, van waar zy vertrokken zyn, mits by hunne komste exact gevisiteerd wordende, tot weering van allen morshandel in speceryen, ofschoon het niet presumtief is, dat zy dien ooit tenteeren zullen.

29 November. *Vrijstelling van den kapitein der Chinezen te Rembang van de belasting, uitgeschreven op 25 Maart 1774, voor zes vaartuigen.*

Die kapitein gaf bij rekest te keunen, »dat de geringe »voordeelen, die hy hadt van het aantimmeren en verkoopen »van vaartuigen, het eenigste middel van bestaan in die »qualiteit uitmaakte, dog het zelve merkelyk verminderen »zoude, indien hy nu, zoo wel als anderen, moeste opbrengen »de bepaalde recognitie van 10 per cent voor alle ginder »aangebouwd wordende vaartuigen, grooter dan van 10 lasten”.

Naar aanleiding hiervan besloot de Regering »slechts deeze uitzondering te maaken in de resolutie van den 25^{en} Maart 1774, om de kapitein der Chineesen te Rembang een toereikend middel van bestaan te laten behouden, dat hy voor zes vaartuigen, van twintig tot vyf en twintig lasten ieder, die hy daar jaarlyks, na verkregen permissie van deeze regeering, zal mogen doen aantimmeren, niet zal behoeven op te brengen de meergewaagte recognitie van 10 per cent.

En is teffens verstaan van dit een en ander de Javasche ministers tot hun narigt te informeeren”.

29 November. *Magtiging op het Collegie van Weesmeesteren naar Nederland over te maken de geld, onder het beheer van Weesmeesteren en toebehooren aan pupillen, in Nederland woonachtig.*

Het kapitaal der pupillen, door Weesmeesteren beheer

bedroeg niet minder dan 1,078,862 rijksdaalders, waarover gedurende de drie laatste boekjaren 210,287 rijksdaalders aan renten hadden uitgekeerd moeten worden, terwijl van de Regering wegens renten van bij haar à deposito uitgezette gelden slechts 146,516 rijksdaalders ontvangen waren. Bij particulieren gelden veilig uit te zetten werd hoe langer hoe moeilijker, ten gevolge waarvan het fonds van Weesmeesteren onrustbarend achteruitging.

De Regering vond daarom goed het Collegie van Weesmeesteren, »niet alleen zonder de minste reserve en met eenige alteratie van de resolutie deezer regeeringe van den 28^{en} May 1748, by deezen te qualificeeren, om alle de tegenwoordig by de weeskamer renten winnende capitaalen, eigen aan kinderen, die zig reeds in Europa bevinden en geene ouders, dan wel vader of moeder in deeze gewesten hebben, ten draagen van rd^e 349648:—, in het aanstaande jaar 1775 naar Nederland te remitteren aan zoodanige weeskameren, als hunne Eerwaardens ten meesten voordeele van die kinderen dienstig zullen oordeelen, maar ook te gelasten, om in het vervolg geene penningen onder hunne administratie te acceptceeren ten behoeven van kinderen, welke uit Indien naar Nederland vertrekken, 't zy met hunne ouders, dan wel hun vader of moeder niet hier in het land verblyft, mitsgaders ten aanzien van de by resolutie deezer tafel van den 14^{en} May 1698 gemaakte bepaling der somme, waar op aan de weezen renten moeten worden goedgegaan, naamelyk tot twintig duizend ryksdaalders van ieder derzelve, by deezen te verklaaren tot narigt van Weesmeesteren, dat die bepaling voortaan of van primo Maart 1775 af eenlyk betrekkeelyk zal zyn en blyven op de capitaalen der kinderen, die in *egt* geteeld zyn; dog dat van alle anderen, als *onegten* en *bastaarden*, niet meer dan tot tien duizend ryksdaalders van ieder derzelve zal mogen vrugtbaar gemaakt worden”.

Het »gewooneelyk wissel-verlies” ad $7\frac{9}{13}$ pct. op het over-

maken van gelden naar Nederland kwam ten laste van de pupillen. Zie resolutie Ind. Reg. 20 December 1774.

5 December. *Prolongatie van het octrooi der O. I. Compagnie tot ultimo December 1776.*

Van deze prolongatie is aan de Indische Regering mededeeling gedaan bij missive van Heeren XVII^{den} dd. 8 December 1774, ontvaangen te Batavia op den 19^{den} Julij 1775.

Zij is te Batavia, zoowel op de reede, als aan wal afgekondigd en later op alle hoofd-kantoren.

Zie ook 19 September 1748 en 12 December 1776.

15 December. *Vernieuwing der plakaten tegen het maken en verkoopen van vuurwerk, enz.*

15 December. *Vernieuwing der bepalingen nopens den handel op China, uitgevaardigd 2/10 Julij 1765.*

Op straffe van confiscatie bleef verboden de invoer te Batavia van Chinesche waren door vreemde Europeanen.

14 December. *Voorschrift voor practizijns nopens rekenen, aan den Raad van justitie te presentceeren.*

Is op heden in Rade goedgevonden en gearresteert, de gesamentlyke practizyns te ordonneren, soo als deselve geordonneert worden by desen, om, ingevalle sy requesten aan den Raad komen te presentceeren, als dan in dorso van dien te noteeren, niet alleen voor wien het request wordt gepresenteerd, maar ook ten wat eynde het selve leudeert en tegens wien de begeerde provisie, als anders, is disponeerende; en sulks met haare ondertekening te bekrachtigen, op poene van rd^r vyff voor de raadkamer.

16 December. *Bepaling, dat de pacht der in- en uitgaande regten te Batavia voor drie jaren zoude verpacht worden.*

Aanleiding hiertoe gaf het rekest van een Chinees, »waar over gedelibereerd en in aanmerking genomen weezende, dat de in- en uitgaande regten, zoo wel als verscheiden' andere domeinen sedert eenige jaaren herwaarts, ongeagt alle ernstige afmaaningen, veel te hoog gemynd zyn, dan dat de daar voor uitgeloofde penningen altoos prompt zouden hebben kunnen worden opgebracht, en dat dus het accrescement derzelve meest in schynwinsten bestaan heeft, na dien de maatschappij het weder door remissien heeft moeten verliezen of 'er geen genot van mogen hebben; dat men niet kan twyffelen, of de verslapping van de kleine vaart op deeze hoofdplaats is een effect van de onberaden' handelwyze der respective pagters van 'de eerst gemelde regten in het te duur aanslaan van die pagt, dewyl zy, om 'er met de minste schade van af te komen, de in- en uitgaande goederen van de handel dryvende naviganten telkens hooger zullen hebben getaxeerd of 'er meerder tol voor geheven, dan zy vermogten te doen, en hun door zulke onbillyke behandelingen genoodzaakt om in het vervolg weg te blyven, schoon dien zangaande nimmer eenige klagten by deeze regeering zyn ingebracht; dat, gelyk men geene reden sal hebben om zulks meer te vermoeden, wanneer de boom voor den tyd van drie jaaren en eene draagelyke somma verpagt wierd, vermits dan het belang van den pagter, zoo het een man is, die zyn weezenlyk belang kent, vereischen zal de vaart in 't algemeen op deeze hoofdplaats, zoo veel mogelyk, te doen toeneemen, de Compagnie ook, by het genot van andere voordeelen, die haar daar door kunnen werden in den schoot gebracht, meerder staat zal kunnen maaken op de inkomsten van die pagt; dat het bod van 9800 ryxd^s ter maand of 117600 rd^s in het jaar, door den suppliant gedaan, naar de presente tyds-omstandigheden wel zeer raisonnabel is en, indien hy genegen mogte zyn om 'er nog 200 rd^s ter maand of

2400 rd^e in het jaar by te leggen (zelyk men, uit hoofde van zyne bekende discretie, verwagten mag), de Compagnie dan, by vergelyking deezer somme tegen het rendement van de boom voor het jaar 1775, na aftrek van het verleende remies tot 16650 rd^e, in ieder van de drie jaaren meer profiteeren zoude 2250 rd^e; dat de suppliant onder zynenatie een van de geschiktste en geaccrediteerdste kooplieden is, mitsgaders, naar den tegenwoordigen vervallen staat van de Chineesen, ook een van de gegoedste en zyne opgegeven borgen mede taameelyk bemiddeld zyn; dat men derhalven, met de meergemelde pagt aan hem over te laten, zoo wel het meeste interest van de Compagnie, als dat van de colonisten bevorderen zal en dit wigtig genoeg is om zig niet te laaten gelegen leggen aan het ongenoegen, dat anderen, welke 'er mede gading in hebben mogten, gegeven zoude worden met deeze pagt aan den suppliant af te staan, zonder dezelve, naar gewoonte, te laten opveilen, te meer, nademaal men met grond mag denken, dat by publicque opveiling daar van voor drie jaaren de uitlooving doldriftiger dan ooit geschieden, de verkiezing dan van den besten der meestbiedendes difficiël weezen en het voornaamste doelwit in deezen niet bereikt zal werden, indien de pagter een man weezen mogt, ontbloot van de noodige requisitien om daar toe te kunnen mede werken; zoo is, om alle de aangehaalde, tot het verpagten van de in- en uitgaande regten voor drie jaars militeerende redenen, eenpariglyk besloten zulks voor de naastkomende drie jaaren vast te stellen; dog telfens, by meerderheid van stemmen, goedgevonden en verstaan die regten, zonder dezelve openlyk te doen opveilen, voor den gezegden tyd van drie jaaren of van primo January 1775 tot ultimo December 1777 aan den suppliant in pagt over te laten, onder borgtogt van den boedelmeester der Chineesen en andere onchristenen, Lim Hautang, en den Chinees, Lim Lieko, ingevalle hy, suppliant, genegen zy om die pagt te aanvaarden voor eene somma van tien duizend ryxdaalders ter maand of een hondert en twintig duizend ryxd^e in het jaar en zig

met zyne borgen by eene notariale acte te verbinden voor de prompte betaaling van de laatst genoemde somme in ieder jaar, op de daar toe gezette tyden, zonder van dezelve eenig remies te genieten, hoe gering het ook zoude mogen weezen en op wat fundament het ook zoude mogen verzogt worden”.

16 December. *Bepaling, dat de pachtpenningen van zekere verpachtingen te Batavia vooruit betaald moesten worden.*

Door den heer Gouverneur Generaal in omvraage gelegd zynde het voorstel, dat de capitein der Chineesche natie aan zyn Edelheid hadt gedaan om, van de uitgelooft wordende penningen voor sommige pagten, die van twee maanden voor uit te laten betalen, alzoo hy vermeende, dat door dit middel alle zulke Chineesen, die weinig of niets bezitten en zonder nadenking de eene of de andere pagt tot hooger pryzen aanslaan om er een middel van bestaan uit te vinden, daar van zouden worden te rug gehouden en de Compagnie meer zekerheid hebben voor de erlanging van die penningen; zoo is zulks wel zeer dienstig geoordeeld en dienvolgens verstaan, met alteratie van het derde articul der generale conditien van alle de pagten, by deezen te statuereen en by het gewoonlyke biljet van de verpagting der Jaccatrasche domeinen te adverteeren, dat, behalven de pagters van de boom, de in- en uitgevoerd wordende ryst, het kerven der Chineesche tabak, de pho en topho, de Chineesche toptafels, de wayangs en de waag, by dewelken de voorige schikking zal moeten worden agtervolgd, nademaal van de vier laatst gemelde de pagtpenningen altoos behoorlyk inkomen en de pagters van de drie andere om de importantie der somme of om dat in eenige maanden niets by hun ontvangen wordt, deeze uitzondering noodig hebben, alle de overigen de pagtpenningen van de maand January met die van December voor den aanvang van de pagt op hand zullen moeten voldoen, die van February op primo February en zoo vervolgens van de andere maanden, tot

November inclusive, op primo van ieder maand; dog dat zy, by faute van zulks, subject zullen weesen, wat by het zevende en agste articul van de gemelde generale conditien is vastgesteld.

20 December. *Verpachting van de gemeene middelen van het koningrijk Jakatra voor het jaar 1775.*

Deze verpachting geschiedde op alle zoodanige voorwaarden, als vermeld staan by de gedrukte pagtconditien, mitsgaders by de advertissemten van den 25^{en} December 1768, 22^{en} December 1769, 11^{en} December 1770, 24^{en} December 1771 en 14^{en} December 1773, die te leezen zyn by den ontvanger generaal, den sabandaar, den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, den capitein der Chineesen en den Balisches capitein, Mochamat Japhar Babandam.

Waar benevens nog tot narigt zal moeten dienen:

- 1° van de respective pagters der bovengemelde domeinen, dat zy de pagtpenningen van de maand January, ook die van December, voor den aanvang van de pagt op hand zullen moeten voldoen, en die van February op primo February, mitsgaders zoo vervolgens van de andere maanden, tot November inclusive, op primo van ieder maand en, by faute van zulks, subject weezen, wat by het 7de en 8ste articul van de generale conditien der pagten gestatueerd is; dog dat daarentegen de pagter van de *in- en uitgaande regten* of de boom met dien van de *in- en uitgevoerd wordende regten* en van het *kerven der Chinesee tabak* op zoodanige tyden de verschuldigde pagtpenningen zal mogen en moeten ophoogen, als by de voorige conditien aan dezelve is toegestaan.
- 2° van den pagter der gemelde *in- en uitgaande regten*, dat, zoo min van het katoen, de koussen en de Bengaalsche alcativen, als van de lywaaten en zyden' stoffen, die volgens het 11de, 16de, 17de en 18de articul van het placaat van den 15^{en} May 1774 van de West van Indie en van Malacca hier mogen worden aangebragt en waar onder men niet alleen begrypt de heele stukken, maar ook al hetgene daar

van tot kleeding of ander gebruik gescheurd of geschikt en dus nieuw is, by in- en uitvoer eenige gerechtigheid aan den pagter zal betaald of door hem gepretendeerd mogen worden, dewyl besloten is daar voor mede zeker recognitie-geld ten behoeven van de Compagnie te doen heffen; dat, nu het verbod op den aanbreng van lywaaten en zyden' stoffen van Souratte (behalven van de aan de Compagnie privaat gereserveerde soorten) is ingetrokken, indien dezelve langs eenen anderen dan den gepermitteerden weg hier mogten worden ingevoerd, de pagter daar mede in gelykervoegen zal mogen handelen, als hem by het voorschreven advertisement van den 24^{en} December 1771 is toegestaan met opzigt tot zoodanige lywaaten en zyden' stoffen, die uit de van Ceilon, Chormandel, Bengale, Malla-
baar en Malacca komende schepen en mindere vaartuigen niet naar de Westzydsche pakhuizen worden getransporteerd, dog dat hy anders met dezelve zig in 't minste niet zal hebben te bemoeien; dat de extra-ordinaire witte of eerste soort bensusin, die door Comp^s onderhoorigen van Padang hier aangebragt en aan de Compagnie geleverd wordt, geen' tol subject zal zyn, maar dat de pagter daarentegen voor inkomend regt van de tweede en derde soort dier gomme zal blyven genieten de by het 26ste articul van de pagtconditien bepaalde zes per cent;

3° van de pagters der *waag*, dat met betrekking tot de Chinase jonken in het 5de en 7de articul der pagtconditien deeze alteratie is gemaakt, dat voortaan altoos:

door eene	grootte	jonk	van	Limpho	zes	honderd,
»	»	kleine	»	»	vyf	»
»	»	grootte	»	Canton	vyf	»
»	»	kleine	»	»	vier	»
»	»	grootte	»	Eimui	vier	» en
»	»	kleine	»	»	drie	»

ryksdaalders voor waag-gerechtigheid zullen moeten worden betaald, zonder dat zy eenige andere of meerder lasten

voor het weegen der daar mede aangebragt wordeade goederen zullen weezen onderworpen”.

20 December. *Wijziging van de nadere voorschriften omtrent praal en pracht, uitgevaardigd op 29/31 December 1767, wat betreft het gebruik van een tweede rytuig.*

Op het voordraagen van den heer Gouverneur Generaal, dat verscheiden luiden gaarne eenige impost zouden willen betaalen voor het gebruik van meer dan een rytuig te gelyk, indien hun zulks mogte worden geaccordeerd, dewyl zy anders tog, tot gemak hunner families, zig van huur wagens bedienen moesten, is, gemerkt door zoodanig een ophelling van het daar tegen leggende verbod de inkomsten van het collegie van Heemraaden der Bataviasche ommelanden zullen worden verbeterd, goedgevonden en verstaan, met alteratie van het gestatueerde dienaangaande by biljet van den 31^{en} December 1767, by deezen aan een iegelyk, die twee rytuigen te gelyk begeert te gebruiken, het zelve voor het vervolg te permittieren, mits voor het tweede rytuig jaarlyks betaalende de helfte van den naar het onderscheid der staaten van Comp^s dienaaren en verdere ingezetenen gereguleerden impost voor een wagen, ten behoeve der kasse van Heemraaden; dog voor het overige de by het voorschreeven biljet gestelde goede ordres te laten standgrypen en dus ook de genen, waar aan by dat biljet het gebruik van meer dan een rytuig is toegestaan, van de gezegde betaling vry te houden, mitsgaders van dit besluit aan de meergemelde collegie kennis te geeven by extract uit de notulen om de gemeente daar van te adverteeren.

1775.

3 Januarij. *Voorschrift nopens de behandeling van reken- ten, houdende verzoek om ontslag uit Compagnie's dienst.*

Is goedgevonden en verstaan by renovatie en ampliatie van

de op het demitteeren van Comp^s dienaaren genomen resolutie aan deeze tafel ter sessie van den 8^{en} December 1752 de hoofden der dienaaren, zoo van de penne, als van de zeevaart, militie, arthillerye, chirurgie en der ambagtsgezellen by extract uit de notulen te gelasten, om by geene requesten van de onder hun bescheiden persoonen, tenderende tot ontslag uit Comp^s dienst, voor gezien te tekenen, dan wanneer hun uit het daar by gevoegde schriftelyk getuigenis van het opperhoofd over het generale soldy comptoir blykt, dat die persoonen niets te quaad blyven op hunne soldy-rekening of dat zy, indien hunne rekening met eenige vermaakking bezwaard is, ten minsten de gage van een jaar te vooren staan, dan wel het bedraagen daarvan in Comp^s kasse gefourneerd hebben; en overzulks ook het opperhoofd van het generale soldy comptoir te beveelen om een iegelyk, die het van hem verzoekt, met zoodanig een certificaat in margine of aan den voet van zyn request ten eersten te gerieven, op dat voortaan geene anderen uit Comp^s dienst ontslagen worden als die geenen, waar aan dat certificaat zal weezen verleend.

¹⁰/₁₇ Januarij. Verbod tegen het gebruiken van geheel of grootendeels vergulde, verzilverde of verkoperde rijtuigen.

Omtrent het toegelaten gebruik van vergulde of verzilverde rytuigen noodig geoordeeld zynde eenige restrictie te maaken tot tegengang van excessen in hetzelfde, zoo is goedgevonden en verstaan by deezen vast te stellen, dat, buiten den heer Gouverneur Generaal en Directeur Generaal, mitsgaders de heeren Raaden van Indie, derzelve vrouwen en weduwen, niemand van de genen, aan dewelke by placaat van den 30^{en} December 1754 en nader volgens de resolutien deezer regeeringe van den 28^{en} December 1764 en 27^{en} October 1767 het gebruik van zoodanige rytuigen gepermitteerd is, voortaan eenig rytuig, 't zy wagen, phaeton, chais of hoe het ook anders genaamd zy, zal mogen gebruiken, waar van iets meer als alleen het lyst-, beeld- en ander snywerk aan de bak en het onderstel verguld, verzilverd

of verkoperd mogen zyn, op poene van confiscatie van het ruyt en de daar voor gevonden wordende paarden, met het ruyt, dat dezelve aan hebben; en zulks te laten aanvang neemen veertien dagen na de affixie van het dientwegen uit te geve biljet, mitsgaders de respective officieren van justitie daar te gelasten om op de executie van dien nauwkeurig te letten en tegen de overtreeders te procedeeeren tot de voorschreven poene, zonder de minste conniventie of consideratie.

20 Januarij. *Toelichting tot het bepaalde op ^{den 20sten} _{den 20sten} 1774 nopens het vrijgeven van lijfeigenen, die hunne meesters enz. uit eenig gevaar hadden gered.*

De Raad van justitie te Batavia had in die bepaling aller „dubiteiten en duisterheden” gevonden, waarom de Regering nader verklaarde:

• dat de geordonneerde vrygeving van den lijfeigen, die zyn lijfheer of lijfvrouw uit een groot levensgevaar of moordgewaag gered, dan wel zyne uiterste vlyt daar toe aangewend heeft met zyn eigen leeven daar aan te hazardeeren, ten eerst zal moeten geschieden door deszelfs lijfheer of lijfvrouw, of by zyn of haar overlyden, door zyne of haar testamentaire executeurs, dan wel, wanneer die er ook niet zyn, door den secretaris van het regtscollegie, waarby zoodanig een geval onderzocht wordt, en zulks zonder betaaling van eenige lasten, 't zy ten behoeven van de diaconye of van Boedelmeester der onchristenen, nog ook van eenig salaris, hoe genaamt terwyl de acte van deeze emancipatie zal moeten worden geschreven op ongezegeld papier;

dat van die vrygeving, wanneer meer dan een slaaf zyn lijfheer of lijfvrouw mogte weezen te hulp gekomen, die gescheiden alleen zal moeten profiteeren, die den regter, by onderzoek van de zaaken, constateeren zal het allermeeste tot behoud van het leeven zynes meesters of zyner meesteres te hebben bygebracht, zonder dat de overigen tot den gemelden vrydom eenige consideratie zullen mogen genomen worden;

dat, wanneer een zoodanig lyfeigen op schuld gekogt of onder iemand verbonden mogte weezen, daar van door den regter zal moeten worden kennis gegeven aan deeze regeering, ten einde in dat geval de noodige voorziening te kunnen doen tegen de schade van den crediteur.

En zal van deeze resolutie extract worden afgegeven, beiden aan den Raad van justitie en aan het collegie van Schepenen deezer stede, tot deszelfs informatie en narigt.

20 Januarij. *Magtiging op het College van Heemraden tot het jaarlijks heffen van zekere belasting.*

Geconsidereerd weezende, dat, ofschoon de eigenaars van de huizen, tuinen en erven langs den Ooster-cingel van de stad dus lang waren vry gebleven van eene belasting, het egter niet meer dan billyk en regtmatig was, dat zy, even als verscheiden andere ingezetenen, mede wat toebragten tot onderhouding der gemeene wegen, is overzulkz goedgevonden en verstaan Heemraaden by deezen te qualificeeren om, op dezelfde wyze, als de heffing by Schepenen gedaan wordt van de bewooners of eigenaars der huizen, erven, enz. in de stad en Zuider voorstad, voortaan ook, ten behoeven der kasse van hunne Eerwaardens, jaarlyks te mogen doen heffen de huur eener halve maand van alle huizen en tuinen, erven, wagenverhuurderyen en araksbranderyen, die van Heemraaden af voor by de Rotterdammer poort en zoo verder tot aan de brug op den weg van Jaccatra met hun front naar of langs de revier leggen, met uitzondering nochtans van zulke huizen en tuinen, die by het doen deeser heffinge ledig staan en welkers eigenaars bewyzen kunnen, dat dezelve twee maanden of meer bevoorens niet zyn bewoont geweest; en teffens te verklaaren, dat de eigenaars der erven aan de Zuydwestzyde van de groote revier, tusschen het molenwater en de brug op den weg naar Jaccatra, deeze belasting niet zullen subject weezen.

Den 5^{den} Mei 1775 is bepaald, dat het onderhoud der bewuste

grachten zoude komen voor de helft ten laste van de Regering en voor de helft ten laste van de bewoners der daaraan staande huizen.

20 Januarij. *Intrekking van het verbod tegen de vaart tusschen Java, Djohor, Riouw, enz., uitgevaardigd op 26 April 1774.*

Door de Samarangsche ministers te kennen gegeven zyn het verval van den smallen handel en de daar uit onsta bedugting voor een important verlies, beide voor heer en vo onderdaan, waar van zy egter geen andere reden wisten geven dan de interdictie dezer regering van den 26^{en} April d voorleden jaars tegen de vaart van Java en vice versa naar Joho Riouw, Trangano, Campar en andere plaatsen, die beooste bewesten en bezuiden Malacca leggen, met verzoek derhaly om eene gunstige opheffing van dat verbod; zoo is, na ry deliberatien, by meerderheid van stemmen goedgevonden besloten in die instantie te bewilligen en de ministers overzul te qualificeeren tot het verlenen van passen naar al zul plaatsen, werwaarts de vaart van Java en vice versa voor d ontvangst der voornoemde interdictie gepermitteerd is gewee dog niet verder en onder deze vryheid, dat de vaartuigen v de plaatsen, van waar zy afvaren, in het henen gaan of wed keeren Samarang ter visitatie zullen moeten aangieren e daar gevisiteerd en van een pas voorzien te worden; dog n te min dezelve op de respective onderborige contoiren telke behoorlyk te doen visiteeren door de residenten, die tesse tegen alle sluikeryen met alle vigilantie zullen moeten waake sub poene van, by contrarie, ten rigoureusten te zullen word gestraft door deze regeering, welke, zig intusschen verlaten op der ministers sincere beloften, vastelyk vertrouwd, dat teg de sluikeryen en aanbrenge van amfoen of andere verbod waaren ook van hunne zyde niet minder met een dubbelt intentie zal werden gevigileert om de genen, die zig daar a schuldig maken, conform den inhoud der placaten, daar tege

geëmaneerd, te straffen; en dat zy mede zorge zullen dragen, dat de Compagnie, by onverhoopte schrале ryst gewassen, door eenen overmatigen uitvoer van dat graan naar elders geen het minste nadeel kome te lyden en deze hoofdplaats ook altoos in allen de preferentie blyve genieten.

20 Januarij. *Toekenning aan den opper-chirurgijn te Samarang eener jaarlijksche toelage van 60 rijksdaalders voor doctor- en meester-loon van de pupillen*”.

Weesmeesteren moesten deze uitgave onder de lasten van hunne kamer afschrijven.

8 Februarij. *Voorschriften voor practizijns nopens en-questen civiel*” en recollementen.

De Raad van justitie te Batavia bepaalde: •de gesamentlyke voor deesen Raade postuleerende practizyns ter audientie van de rolle niet alleen te doen aankondigen, dat heeren commissarissen, by deesen Raade ter enquesten civiel off tot 't recolleeren onder eede van deesen off geene attestatien, als anders, gecommiteert werdende, in den aanstaande daar toe althoos zullen vacceeren op Dingsdag voor de middag, de klokke negen uren, ter ordinaire raadkamer, maar deselve daar neevens te ordonneeren:

- 1° omme zig daar na stipt te reguleeren;
- 2° omme zorge te draagen, dat zy lieden, eenige enquesten off recollement benoodigd zynde en daar toe de nodige commissie geobtaineert hebbende, uyterlyk den vierden dag na het impetreeren van dien de attestatien off insinuatien, etc., wesweegens zy enquesten off recollement begeeren, aan de genomineerde en gecommiteerde heeren commissarissen exhibeeren;
- 3° omme ten allerlangsten den tweeden Dingsdag na de be-
kome commissie ter enquesten off recollement, met haare productie en getuygen, interrogatorien en contra vragen

ter gemelde tyd en plaatse in gereetheyd te zyn, omme te worden gehoord en geëxamineert;

4° omme, na aflooping der gemelde enquesten, ten minsten den tweeden roldag daaraan de zaake te dienen, ter opening van enquesten en dat peremptoir;

5° omme, zoo wanneer zal weezen gedient van productie en dag tot recollement genomen, zy lieden als dan, meede ten uystersten binnen 14 daagen, zullen moeten ligten commissie ter enquesten,

En dat alles op poene van ryxd^e vyff voor de raadkamer, te betaalen by den geenen, die bevonden zal worden deese ordre niet behoorlyk te hebben agtervolgt".

10 Februarij. *Bepaling, dat op het eiland Onrust eenmaal in elke veertien dagen eene godsdienst-oefening moest worden gehouden.*

10 Februarij. *Vergunning tot het gebruiken van rijtuigen, wier bak met „beeld-, rank-, bloem- of ander werk" beschilderd was, aan den kapitein der Chinezen en de majoors der Ooster-Javanen en Mooren te Batavia.*

Zulks werd hun toegestaan „tot eenige distinctie onder hunne natie".

Art. 4 van het reglement op praal en pracht (30 December 1754) werd hierdoor gewijzigd.

¹⁰/₁₄ Februarij. *Reglement op de begrafenissen. — Revisie en amptiatie van art. 17, 18 en 19 van het plakaat van 30 December 1754 tegen praal en pracht.*

De vergadering zig geconformeerd hebbende met het door den heer Gouverneur Generaal geproduceerde reglement op de lykstatien, het welk zyn Edelheid heeft doen instellen naar de voorige ordonnancien op dat respect, dog met de alteratien en amptiatien, die sedert successive aan deze tafel

gearresteerd, ook met zoodanige nadere schikkingen en ordres, als by zyn Edelheid noodig geoordeeld zyn; zoo is goedgevonden en verstaan het daar by gedaan verbod aan een iegelyk, zonder onderscheid, van het begraaven der lyken by avond en de permissie daarentegen tegen het gebruik van wagens by de begraavenissen 's namiddags, met de bygevoegde bepaling van het getal derzelve, ten aanzien van de genen, die na de hooge regeering, een vice-admiraal, schout by nagt en president in den Raad van justitie, geen Raad van Indien zynde, in rang volgen, naar het 57ste articul van het gemelde reglement, mitsgaders de interdictie aan de Chineesen om, in den rouw zynde, wit geschilderde of op eenige andere wyze wit gemaakte wagens te gebruiken, te laten ingaan 's daags na de publicatie en affixie van het biljet, dat dientwegen sal worden uitgegeven, en vervolgens ook het reglement zelf door den drukgemeen te maaken, tot narigt en observantie van dien het aangaat.

Dit reglement luidt, als volgt:

Art. 1. By de begraving van land- en zee-officieren zullen nog mantels, nog lamphers gebruikt mogen worden, uitgezonderd drie paaren agter het lyk en, na de hooge regeering van Indiën, nog vier paaren van de naaste vrienden, alleen met lamphers en, by ontstentnisse van dezelve, zoo veel paaren hoofd- en andere officieren in hunne ordinaire monteeringe, waar na, zoo wel de collegien, als alle ander gequalificeerden zullen volgen, een ieder naar zynen rang, zonder mantel of lampher, die ook aan de leden van de hooge regeering niet zullen mogen gepresenteerd worden, op poene van vyftig rd^s boete en het bedraagen van de lamphers en mantels, die gebruikt zyn boven deeze permissie, voor ieder executeur van de begravenisse en ook zoo veel voor den genen, die dezelve aangaat, alles ten behoeven van de stads werken.

Art. 2. By alle andere begravingen van politicque, justitieele, kerkelyke en burgerlyke persoonen zal, naar maate van een

ieders rang, gepermitteerd worden een zeker aantal van paaren met lange mantels, zonder meer, op poene, dat voor ieder paar mantels, hetwelk boven deeze bepaaing geëmployeerd wordt, ten behoeven als boven, zullen verbeurd worden de volgende boetens.

Art. 3. Alle hooge gequalificeerden, na de hooge regeering van Indiën volgende, tot de opperkooplieden in en buiten employe inclusive, buiten de drie paaren voor de hooge regeering, nog twaalf paaren met mantels; en al, wat daar boven is, voor ieder paar mantels tien rd^e boete;

alle, die in den rang van koopman en daar mede gelykstandig zyn, item onderkoopman en daar mede gelykstandig, agt paaren en voor ieder paar meer als deezen twaalf rd^e boete;

alle, die minder in rang zyn, vier paaren en voor ieder paar meer vyftien rd^e boete;

blyvende de leden der hooge regeeringe, hunner Edelheids weduwen en familien, voor zo verre de laaste ten haaren huize wonen, van deeze bepaaingen alleen geëximeerd en ten opzichte van de eerste en tweede classe met deezen verstande daarenboven, dat als dan de twaalf en agt paaren met mantels, na aftrek der vier paaren naastbestaanden, agter de hooge regeering volgende, zullen moeten genomen worden uit de eerste gequalificeerden, zoo als zy in rang volgen, zonder dat 'er meer als drie paaren voor en vier paaren na de hooge regeering zullen gerekend worden als vrienden, ten ware iemand, buiten de twee naaste buuren, den predikant, die den overledenen heeft geadsisteerd, de executeuren van de begravnisse en somtyds ook wel den practizyn, die den overledenen heeft bediend, zoo veel nabestaanden hadde, tot zusters en broeders kinderen inclusive en in de graaden der affiniteit tot schoonvader, schoonzoon en schoonbroeder toe, waar toe dan speciale permissie by den heer Gouverneur Generaal zal moeten worden gevraagd.

Zullende den secretaris van Schepenen deezer stede de gemelde boeten, met voorkennisse van den heer president, zorgvuldig moeten inzamelen en daar van behoorlyk rekening

doen; en de burger-collegianten gerekend worden gelyk tot nog toe, naamelyk, Schepenen gelykstandig met die van de eerste classe, de verdere collegianten, mitsgaders officieren en gewezen' officieren van de burgerye en alle fatsoenlyke en gequalificeerde burgers in de tweede classe en de overigen in de derde.

Art. 4. De voorschreven' lange of rouwmantels zullen te bekomen zyn by de tot derzelve verhuuring gepriviligeerde twee personen, waar van een de leverancie zal hebben aan de sterfhuizen, gelegen aan de Oost-, en de andere aan de West-zyde van de groote rivier, sorteerende onder de eerste of die van de Oost alles, wat beosten Jassenbrug legt, voorts den weg van Jaccatra op tot Weltevreden ingesloten en van daar Oostwaarts tot den Botteliers-weg, en onder die van de West de Zuider voorstad, Molenvliet op tot Noordwyk ingesloten en van daar Westwaarts tot de Fluit, welkers woonplaatzen te bekennen zullen weezen aan een boven de post van haare deur ten dien einde uit te hangen schild en die voor huur niet meer zullen mogen genieten als een en een halve rd' voor ieder mantel, zonder dat een van haar beide zal vermogen eenige mantels te verhuuren buiten haare wyk, maar zy in tegendeel gehouden zyn, in cas van verlegenheid, elkanderen met mantels te adsisteeren, tot voordeel van de uitleenster.

Art. 5. Behalven deeze gepriviligeerde personen vermag niemand eenige rouwmantels aan de sterfhuizen te verhuuren, op poene van drie rd' boete ten behoeven van de diacony-armen deezer stede, voor ieder mantel en voor ieder reis, dat zulks mogt geschieden.

Art. 6. Alle de personen van de eerste classe zullen niet meer mogen gebruiken dan zes aanspreekers voor het lyk, die van de tweede vier en die van de derde twee, op verbeurte van vyftig rd', ten behoeven van de stads werken, voor ieder aanspreeker, die meer dan de bovengemelde voor het lyk gaat.

Art. 7. Ten opzigte van den tyd der begravinge moet ook geobserveerd worden, dat voor alle lyken, die na vyf uren uit de deur van het sterfhuis worden gedragen, zullen worden

verbeurd tien rd^e, ten behoeven als boven; voor alle, die na half zes op het kerkhof komen, vyf en twintig rd^e; voor alle, die na half zes uit het sterfhuis worden gedragen, vyftig rd^e en voor alle, die na zes uren op het kerkhof komen, een honderd rd^e; van alle welke boeten alleen de meeste en niet twee te gelyk zullen mogen geëischt worden; invoegen de gene, die het lyk na half zes uit het sterfhuis laat draagen en na zes uren op het kerkhof komt, zal kunnen volstaan met de honderd rd^e, voor het laatste gestatueerd, zonder de vyftig rd^e voor het eerste ook daar benevens te betaalen; dog na half zes uit het sterfhuis gaande en voor zes uren op het kerkhof komende, is hy gehouden de voorzegde vyftig rd^e te betaalen, zonder meer. Zullende nochtans daar van en van alle andere penaliteiten, op dit chapiter gesteld, geëxi-meerd blyven de leden der hooge regeeringe, nevens hunne Edelheids weduwen en familien, boven vermeld.

Art. 8. Alle Europesche militairen zullen begraven worden met militie, als:

een soldaat door een corporaal en 6 gemeenen;

een corporaal door een corporaal en 9 gemeenen;

een sergeant door een sergeant, een corporaal en 12 gemeenen;

een vaandrig door een vaandrig met 24 gemeenen en een tamboer;

een luitenant door een luitenant met 36 gemeenen en een tamboer;

een capitein door een capitein, een luitenant en vaandrig met 48 gemeenen, de noodige tamboers en het tweede vaandel;

een majoor en luitenant colonel door een capitein, een luitenant en vaandrig met 72 granadiers en het tweede vaandel;

een overste door 25 of 30 man per compagnie, verbeeldende het geheele regiment, met beide de vaandels, door een majoor opgevoerd; en

het hoofd van de militie, wanneer hy brigadier of luitenant colonel is, door zoo veel detachementen van cavallery en infantry, als 'er differente corps troupen hier in garnisoon leggen; en, tot distinctie, een kleiner staf van commando, Jan

die by de begraafing van een Gouverneur Generaal gebruikt wordt, op de kist, mitsgaders, als hy hooger in qualiteit is, boven dit alles nog de distinctien, die de leden van de hooge regeering hebben.

Art. 9. De hoofd-officieren van de regimenten zullen ook op de kist mogen hebben, buiten den degen, echarpe en ringkraag, de spooren, de handschoenen en het helmet, dog niets zal vooruit gedraagen worden dan het wapen alleen; ook zullen zy een rouwpaard hebben en de colonels en brigadiers daarenboven twaalf onder-officieren, gaande naast het lyk niet ongedekte hoofden; maar de capiteins zullen alleen den degen, echarpe en ringkraag op de kist mogen hebben en het wapen vooruit, mitsgaders de quartieren op de kist, zonder meer; en de luitenants en vaandrighs zullen den degen, echarpe, en ringkraag alleen op de kist mogen hebben, zonder wapen.

Art. 10. De officieren en onder-officieren van de inlandsche Christen' militairen ofte Mardykens en Mardykens-marines zullen in diervoegen en met zoodanig getal manschap uit hunne compagnien begraven worden, als hier onder wordt genoteerd, naamelyk:

een capitein door een luitenant en vaandrig, nevens 36 gemeenen en een tamboer, met den degen, echarpe en ringkraag op de kist, zonder wapen of quartieren, op verbeurte van een honderd rd^s voor den genen, die dat contrarieert, de helft voor den officier, die de calange zal doen, en de wederhelft ten behoeven van de stads werken;

een luitenant door een vaandrig, 24 gemeenen en een tamboer;

een vaandrig door een sergeant, een corporaal en 18 gemeenen;

een sergeant door een corporaal en 12 gemeenen;

een corporaal door een corporaal en 6 gemeenen, zonder meer.

Art. 11. Onder de politicque gequalificeerden zullen de president in den Raad van justitie, geen Raad van Indien zynde, de oud-gouverneurs, nevens de secretarissen van de hooge regeering 72 granadiers, een capitein, een luitenant

en vaandrig met een van de vaandels hebben, item het wapen vooruit en de quartieren op de kist; dog onder dezelve zullen de oud-gouverneurs alleen een paard vooruit geleid en den degen, de spooren, de handschoenen en het helm op de kist gelegd hebben, ten teken van het gezag, dat zy hebben gevoerd; voorts zullen de Raaden van justitie, de directeurs, de fiscaals en verdere officieren van justitie, zoo ook de genen, die effective commandeurs geweest zyn, een detachement militairen van 64 fuseliers hebben, opgevoerd door een capitein, een luitenant en vaandrig met het tweede vaandel, dog de ontvanger generaal, de opperkooplieden van het casteel, boekhouder- en visitateur generaal zullen, nevens de eerstgemelden, alleen mogen hebben een wapen vooruit en de quartieren op de kist, als hebbende de militaire eerbewyzingen in hun leeven niet uit hoofde van officie, maar om den rang, dien zy onder de hooge gepualificeerden houden.

Art. 12. Een hoofd-officier van de arthillery zal hebben dezelfde militie met een paard vooruit, als van de militaire colonels en majoors is gezegd, dog in de arthillery-bedienden zal dit onderscheid weezen, dat by den genen, die hoofd van de arthillery is, alle de officieren van de arthillery, die present zyn, voor het lyk uit marcheeren zullen en twaalf bombardiers of andere onder-officieren naast het lyk; dog voor andere hoofd-officieren, die geene hoofden zyn van de arthillery, zal even hetzelfde geschieden, dat voor de militairen wordt gedaan, gelyk ook de capiteins, luitenants en ordinaire vuurwerkers, welke laasten als vaandrighs zullen worden geconsidereerd.

Art. 15. De zeevaarende officieren zullen begraven worden even als die te lande, de luitenants als luitenants, de capiteins als capiteins en de commandeurs ter zee, zoo mede die gene, die teffens equipagiemeester is, (uitgezonderd het paard en op de kist geene spooren) als de luitenants colonels en majoors; dog voor de vlag-officieren zal tot distinctie gedragen worden een princen-vlag en voor de commandeurs een princen-standerd, tot een teken hunner officie, hetwelk by een schout by nagt en commandeur zal worden gedragen door een luitenant of

opperstuurman, dog by een vice-admiraal door een capitein ter zee of schipper; en zal een schout by nagt en vice-admiraal ook hebben op de kist een staf van commando, van de grootte als die van de brigadiers, mitsgaders de vice-admiraal boven dit alles hetgene aan een lid van de hooge regeering wordt gedefereerd.

Art. 14. De capiteins en verdere officieren van de pennisten, marinen en ambagtsgezellen zullen by hun oud ceremonieel blyven en door hunne eigen' compagnien begraven worden; zullende de wagten, daar zy passeeren, in het geweer komen en den marsch slaan, dog niet voor het lyk salueeren, hetwelk voortaan alleenlyk zal geschieden voor de leden van de hooge regeering en het hoofd van de militie.

Art. 15. De begravenissen der officieren van de Europesche burger-infantery en cavallery zullen, even als die van de inlandsche burgerye, mede by het oud cerimonieel blyven en, in zoo verre het getal der manschap betreft, gereguleerd naar de bepaaling by resolutie deezer regeeringe van den 6^{en} October 1724, zonder eenige verandering, op poene van een honderd rd^s voor de genen, die daar tegen zullen aangaan, te verdeelen, de helft voor den officier, die de calange zal doen, en de wederhelft ten behoeven van de stads werken.

Art. 16. Wanneer de colonel van de burgerye in die functie komt te sterven en alzoo begraven wordt, zal hy een detachement van 24 ruiters uit de burger-cavallery hebben, door een officier opgevoerd, en 72 mannen uit de infantery, van de Oostzydsche compagnie te neemen, door een capitein, een luitenant en vaandrig opgevoerd, met het vaandel van de Oostzyde, welke detachementen voor de militie zullen uit marcheeren, de ruitery den marsch openende; en zulks alles boven hetgene hem, uit hoofde van zyn verder character, competeert.

Art. 17. Niemand van alle de bovengemelde gequalificeerden zal slipdraagers mogen hebben dan den schout by nagt, den president in den Raad van justitie, geen Raad van Indien zynde, de oud-gouverneurs, de secretarissen van de hooge regeering

en den brigadier; dog zullen de voorschreven' slipdraagers bepaald zyn aan het getal van vier en ook niet hooger rang mogen weezen dan onderkooplieden of luitenants vaandrags; maar de leden van de hooge regeering, nevens hunner Edelheids vrouwen en weduwen zullen zes slipdraagers mogen hebben, 't zy militaire capiteins of kooplieden, en zullen geene opperkooplieden tot slipdraagers worden gebruikt dan by de begraving van een oud-Gouverneur Generaal en die van de vrouwen en weduwen van regeerende en oud-Gouverneurs Generaal; dog, boven den rang van opperkoopman, zal niemand als slipdraager gebruikt worden dan by de begraving van een regeerend Gouverneur Generaal.

Art. 18. De handpaarden, het wapen en de verdere ornamenten, die ingevolge van articul 9, 11, 12 en 15 voorscribedragen worden by de lykstatien van persoonen van distinctie zal men, benevens de persoonen, die tot het draagen der lykstatien verzogt en gesteld zyn, by de opleesrollen moet bekendstellen en een ieder in 't byzonder laten afleze gelyk ook de slipdraagers, by articul 17 vermeld, ten einde men, by opeissching van zoodanige rollen, zien kan, of daeromtrent eenige excessen begaan zyn.

Art. 19. Ook zullen de ornament- en slipdraagers, zoo wel by de rollen, als by de dood-briefjes, niet getituleerd, maar eenlyk by hunne qualiteit van opperkoopman, capitein, koopman, enz. bekend gesteld en afgeroepen mogen worden.

Art. 20. Tot verdere distinctie van de leden der hooge regering van Indien zal men, ten dage van hunner Edelheids begravenisse, 's voormiddags van elf uren tot half twaalf en 's namiddags van dat het lyk ten sterfhuize wordt afgedragen, tot dat het in het graf gelaten zal zyn, de klokke van de Hollandsche en Portugesche kerken, binnen en buiten de stad, luiden, item die van de punt Gelderland en van de Vierkantspoort; dog voor een Directeur Generaal zullen nevens daar benevens geluid worden de klokken van het castel eenmaal, ten dage zynes afstervens, een half uur lang en den ten dage der begravinge, als zoo even van de leden der hoog

regeeringe is gezegd; maar voor derzelve vrouwen of weduwen zullen geene klokken geluid worden.

Art. 21. Ook zullen by de begraafing van de leden der hooge regeeringe alleen mogen gedragen worden de ornamenten stuk voor stuk en dat wel door capiteins militair en kooplieden; en zal voor dezelve ook geleid worden een rouwpaard; zullende de ornamenten, die gedragen worden, bestaan in den degen in de schede met de punt om hoog, de sporen, het helmet, de handschoenen en het wapen, mitsgaders op de kist alleen gelegd worden de quartieren; en zal voor het lyk uit marcheeren een detachement militairen, door een majoor opgevoerd, verbeeldende een geheel bataillon, naar dat het garnisoen sterk is.

Art. 22 Voorts zullen, na het doen der drie decharges van de militia, de voorschreven' lyken der hooge regeeringe nog gesalueerd worden met negen canon-schooten van de stads wallen en elf van het commandeurs-schip ter reede; en, als een Directeur Generaal begraven wordt, zullen elf schooten van het casteel en dertien van het schip, ter reede commandeerende, gedaan worden.

Art. 23. Men zal vaste lykdraagers hebben uit het garnisoen, die een ieder, ten minsten ten getalle van twaalf, zal moeten gebruiken en lykkoetzen (te bekomen by de daar toe in zeldervoegen, als articul 4 van de rouwmantels is gezegd, geprivilegeerde twee persoonen) om de lyken naar de kerkhoven te transporteeren; welke lykkoetzen voor alle ordinaire lyken met twee paarden, voor alle de genen, die wapens voor het lyk mogen hebben, met vier paarden, voor de leden van de hooge regeering, hunner Edelheids vrouwen en weduwen, item voor een oud-Gouverneur Generaal en des regeerenden Gouverneur Generaals gemalinne, mitsgaders derzelve weduwen, met zes en alleen voor den regeerenden Gouverneur Generaal met agt paarden, allen met rouw bekleed, bespannen zullen zyn; zullende de voormelde vaste draagers de lyken op de gemelde lykkoets zetten, weder daar af neemen en naar het graf draagen, genietende daar voor een derde van hetgene door die van het sterfhuis voor ieder draager

zal worden betaald, voor hunne moeite; en de overige twa-
 derden zullen komen in de garnisoens kasse en zullen voor
 ieder draager door die van de eerste classe, boven bepaald
 vier en twintig schellingen, door die van de tweede clas-
 se vyftien schellingen en door die van de derde classe twee
 schellingen moeten worden betaald, ten ware by bekend on-
 vermogen speciaal verzogt wierdt diminutie van de voorzeg-
 gende paye op de helft, dat egter niet zal mogen geschieden dan
 met speciale toestemming van den heer Gouverneur Generaal.
 En zullen door die van de eerste classe voor de lykkoets
 met twee paarden betaald worden tien rd^s, met vier paard-
 bespannen twaalf rd^s en met zes paarden bespannen vyftien
 rd^s, mitsgaders door die van de tweede classe, wanneer maar
 twee paarden gebruiken mogen, agt rd^s, dog, vier paard-
 emploieerende, zoo veel als die van de eerste classe, dat
 is twaalf rd^s en eindelyk door die van de laatste classe zes rd^s
 dog by bekend onvermogen, met speciale dispensatie van de
 heer Gouverneur Generaal, maar drie rd^s.

Art. 24. Alle ingezetenen van de Europesche natie, niet
 zonderd de gemeene militairen, zeevaardenden, ambagtsgezellen
 en hunne onder-officieren, zullen de voorschreven' lykkoets
 en draagers moeten emploieeren, maar de inlandsche burgers
 zullen niet verpligt zyn dezelve te gebruiken, dog, daar op
 verzoek doende by den heer Gouverneur Generaal, zal het
 zulks naar gelegenheid van zaaken geaccordeerd worden
 en zullen zy in zulken gevalle, wanneer zonder eenige officie
 daar voor betaalen even als die van de derde classe, dog,
 officie zynde, als die van de tweede en de capiteins als die
 van de eerste.

Art. 25. By de doodbriefjes van overleden' heeren de
 hooge regeeringe (den president in den Raad van justitie
 geen raad van Indiën zynde, ten deezen opzichte 'er on-
 begrepen) en huuner Edelheids egtgenooten en weduwen
 alleen de titul *heer* en *vrouwe* mogen worden gesteld voor de
 naamen, zoo wel van de overledenen, als nablyvende weduwen
 of weduenaars.

Art 26. Ook zal de titul van *gema'inne* of *douarière* alleen mogen gebruikt worden ten opzigte van de egtgenooten ofte weduwen van de heeren der hooge regeeringe.

Art. 27. De dogters van de heeren der hooge regeeringe, overlydende zonder getrouwd te weezen, zullen by de doodbriefjes *jonge juffrouw* worden getituleerd en zoo ook de zoons *jonge heer*, als zy niet in Comp^s dienst en ook niet boven de vyftien jaaren oud zyn; maar anders zullen zy ten deezen opzigte geconsidereerd worden naar haare mans of eigen' qualiteit en gevolgelyk haare naamen zonder titulature op de doodbriefjes worden bekendgesteld.

Art. 28. De persoonen, uit welkers huizen lyken ter aarde besteld worden, zullen ook by de doodbriefjes geen *heer* of *mevrouw* mogen worden getituleerd, als geene heeren of mevrouwen der regeeringe zyn.

Art. 29. Maar zullen de weduwen van oud en geëligeerde gouverneurs ofte secretarissen deezer regeeringe en van een brigadier, als uit haare huizen begravenissen geschieden en zy aan den overledenen niet zyn geparenteerd, wel by de doodbriefjes *mejjuffrouw* mogen worden getituleerd, maar niet de weduwen van laagere gequalificeerden.

Art. 30. Tot het bedienen der sterfhuizen en begravenissen zyn, met uitsluiting van alle anderen, geprivilegeerd twee persoonen, welke aan dezelfde verdeling der wyken beoosten en bewesten de groote rivier bepaald zullen wezen, als hier vooren van de verhuursters van rouwmantels is gezegd; zynde aan de taxatie en moderatie van Schepenen deezer stede gedefereerd de beslissing van alle voorvallende questien over de betaaling der rekeningen van de gemelde geprivilegeerde bediensters der sterfhuizen en begraavenissen of over de pryzen van het rouwen ander goed, dat, by het overlyden of afgaan van een van haar, door die haar succedeert moet worden overgenomen; zullende dezelve mitsdien zig altoos aan de decisie van hunne Eerwaardens hebben te onderwerpen en daar in te berusten.

Art. 31. De lyken der gestorvenen zullen uit de huizen der gemelde geprivilegeerde persoonen, mede voor eene redelyke

betaaling, moeten begraven worden, dan naamelyk, als zulks uit de sterfhuizen zelfs niet geschiedt; dog van welke laatste verpligting de curator ad lites omtrent de door hem in die qualiteit begraven wordende lyken alleen is uitgezonderd.

Art. 32. De doodbriefjes, voor de heeren leden der hooge regeeringe gedrukt wordende, waar by de geinviteerde personen *Uw Wel Edele* worden getituleerd, zullen alleen voor dezelve, nevens den president in den Raad van justitie, geen Raad van Indien zynde, moeten en ook voor de oud en getijgerde gouverneurs, de secretarissen van de hooge regeering en den brigadier mogen gebruikt worden, dog verder niet.

Art. 33. By de begravenissen van personen, minder in rang als boekhouder- of visitateur generaal, dan wel derzelve weduwen, zullen geene doodbriefjes, op grootformaat papier gedrukt, mogen gebruikt worden buiten speciale permissie.

Art. 34. Dog by de begravenissen van personen, dezelve in rang volgende, tot oud-Schepenen en derzelve weduwen inclusive, zal om zoodanige permissie verzoek mogen gedaan worden aan den heer Gouverneur Generaal, die, dezelve verleende, daar van den censor van de stads drukkerij telkens tot zyn narigt zal laten verwittigen.

Art. 35. De rang op de begravenissen zal gereguleerd worden, na de vier laatste paaren der nabestaanden, volgens de jongst herdrukte ranglyst van den 14ten January 1774; en zullen geene collegianten gerekend worden collegialiter te gaan dan by de begraving van een regeerend en oud-Gouverneur Generaal, wanneer zy ook niet by naamen, maar by colleges zullen worden opgelezen en hunne deurwaarders en boden vooruit gaande zullen hebben.

Art. 36. Alle begravenissen by avond, van wiens lyk of lyken die ook zouden mogen weezen, beginnende met het lichaam der hooge regeeringe en eindigende met de minsten van Comp^s dienaaren, burgers of andere ingezetenen (de kinderen beneden of boven de zeven jaren oud daar onder mede begrepen), worden voor het vervolg verboden, dog daarentegen aan een iegelyk, zonder onderscheid van wat staat, rang of

conditie dezelve zy, toegestaan by het begraven der lyken op voorschreven' wyze 's namiddags van vier tot zes uren, even als het tans by de avond-begravenissen in gebruik is, te mogen gebruiken, daar toe genegen zynde en anders niet, de volgende wagens.

Art. 37. By het begraven der lyken van leden der hooge regeeringe, een vice-admiraal, schout by nagt en president in den Raad van justitie, geen Raad van Indien zynde, mitsgaders hunner Edelheids vrouwen of weduwen en verdere familie, by dezelve ingewoond hebbende, zoo veel wagens, als vereischt worden om alle de genodigde personen agter het lyk te doen volgen;

by het begraven der lyken van oud en geëligeerde gouverneurs, secretarissen van de hooge regeering, raaden of officieren van justitie en alle andere gequalificeerden, bediening en rang hebbende hoven de opperkooplieden, tot den sabandaar of licentmeester en den gecommiteerde tot en over de zaaken van den inlander inclusive, mitsgaders hunne vrouwen of weduwen, twaalf wagens, dog voor derzelve kinderen agt wagens;

by het begraven der lyken van opperkooplieden en alle, die daar mede gelykstandig zyn, tot oud-burger-capiteins en oud-burger-ritmeesters inclusive, mitsgaders hunne vrouwen of weduwen, agt wagens; dog voor derzelve kinderen zes wagens;

by het begraven der lyken van kooplieden en alle, die daar mede gelykstandig zyn, tot ouderlingen in functie inclusive, mitsgaders hunne vrouwen of weduwen, zes wagens, dog voor derzelve kinderen vier wagens;

by het begraven der lyken van luitenants, onderkooplieden en alle, die daar mede gelykstandig zyn, tot de gezworen clerquen ter generale secretarye inclusive, mitsgaders hunne vrouwen of weduwen, vier wagens, dog voor derzelve kinderen drie wagens;

by het begraven der lyken van alle overige Comp^s dienaaren, burgers en ingezetenen van minder rang, mitsgaders hunne vrouwen of weduwen, drie wagens, dog voor derzelve kinderen twee wagens; alles buiten de lykkoets en onder deezem

verstaende, dat geene van die wagens (de lykkoets alleen uitgezonderd) zwart geverwd, vernist of bekleed zullen mogen weezen, maar allen zyn en blyven moeten in zoodanige kleuren en met zoodanige bekleeding, als zy dagelyks in gebruik zyn op verbeurte van vyf en twintig rd^s ten behoeven van de stads werken voor ieder rytuig, dat boven het voorschreven bepaald getal, en van een honderd rd^s ten behoeven als even voor ieder rytuig, dat, zwart geverwd, vernist of bekleed zynd geëmployeerd zal worden.

Zullende de doodgravers der respectieve kerken en de zandspreekers van het een en ander rapport moeten doen aan de heer president van Schepenen deezer stede, ten einde de boete door den secretaris te kunnen laten ophaalen.

Art. 38. En nadien de kosten om de sterfhuizen, dan wagenen, die, waar uit een lyk zal worden ten grave gebragt, met rouw te behangen te hoog op stok loopen en, als overtollig zynd geretrancheerd dienen te worden, zoo zal voortaan alleen de zykamer met de deuren derzelve, dan wel een ander vertrek waar uit de lyken van de leden der hooge regeeringe, derzelve vrouwen, weduwen of kinderen zullen worden ter aarde besteld zoo mede de voordeur van het huis, met zwart mogen worden behangen; maar daarentegen zullen allen en een iegelyk, buiten de meergemelde regeering, alleen de vensters van de lykkamer met de voordeur der sterfhuizen, met zwart mogen behangen zonder dat, wie hy ook zy, de schutzels, tafels, spiegels, kassas en verdere meubelen in den rouw zal mogen steeken, op poen van een honderd rd^s boete ten behoeven van den officier, die de calange zal doen.

Art. 39. Behalven alle de boeten, voorwaarts reeds in de verscheiden^e artikulen bepaald, zullen nog, die tegen de overige artikulen aangaan, voor ieder overtreding of afwyking van het daar bestatueerde verbeuren vyf en twintig rd^s ten behoeven van de stads werken; en zal de censor van de stads drukkerij verplicht weezen om de proeven van de doodbrieffjes, aan hem gepresenteerd wordende, waar by van het geordonneerde hiel vooren eenigermaaten is afgeweken, ten eersten te zenden aan

den heer president van Schepenen, om de invordering van de gestelde amende te kunnen laten doen, onverminderd de correctie van zoodanige proef, zoo als het behoort. Wordende ook den gemelden heer president niet alleen gequalificeerd om visie te vorderen van alle begravenissen-rollen, na dat de begravenis geschied zal weezen, maar ook een ieder gelast en aanbevolen dezelve, op zyn Edelheids requisit, ten eersten te laten volgen, sub poene van correctie naar bevinding van zaaken.

Art. 40. Zie bladz. 826, art. 1, waarin tusschen de woorden: »dewelke alhier» is ingelascht: »door Schepenen aangesteld».

Art. 41. Zie bladz. 826, art. 2, waarin tusschen de woorden: »ryksdaalders zoo» is ingelascht: »ten behoeve van de stads-werken».

Art. 42—61. Zie bladz. 826—830, art. 3—22.

Art. 62. Zie bladz. 830, art. 23, waarvan het slot: »en »zoo eenig lyk opbrengen» vervalt.

Art. 63. Wyders zullen de aanspreekers zig stipt moeten reguleeren naar al hetgene hier vooren nopens de lykstatien, het inrigten der begravenis-rol en doodbriefjes, het bedienen der sterf-huizen, het gebruiken van vaste draagers, enz. is gezegd, mitsgaders de gerenoveerde en geamplieerde instructie voor dezelve van den 28^{en} December 1773.

Art. 64 en 65. Zie bladz. 831 en 832, reglement omtrent het salaris, enz.

Art. 66. Voor ieder doodkist van kiaten-hout, met schroeven, paneelen en lysten voorzien, dienende voor een volwassen persoon, zal niet meer mogen geëischt of betaald worden als vyf en twintig rd^s en voor een zonder schroeven twintig rd^s, mitsgaders voor die van onvolwassenen of kinderen naar advenant; maar voor bayen' kisten van dikke, blootelyk glad geschaafde planken, met eene enkele lyst aan het dekzel voorzien, dienende voor volwassenen, zes rd^s en van dunne of gemeene planken drie rd^s, mitsgaders voor die van onvolwassenen of kinderen mede naar proportie, op poene van vyftig rd^s boete voor die meerder zal geëischt of genomen hebben, ten behoeven van den officier, die de calange zal doen.

Art. 67. By de begraaving van Chineesen en inlanders tusschen de vergrooting van de statie een of meer wagens genomen en gehuurd wordende, zullen zy daar voor moeten betaalen aan den Heemraadens secretaris, ten behoeven hunner kasse, van een twintig rd^s voor een, vyftig voor twee en zoo naar evenredigheid advenant voor de meerdere rytuigen; maar zy zullen by de gelegenheid niet mogen gebruiken een statie-paard, nog ook een draagzetel of andere extra-ordinaire omstandigheden, dan onder betaaling van vyf honderd rd^s, wanneer van alles gelyk wordt gebruik gemaakt; dog, de draagzetel alles inbegrepen, rd^s drie honderd, een derde voor den officier en twee derden ten behoeven van de stads werken.

Art. 68. De Chineesen mogen hunne dooden begraven op de gepermitteerde plaatzen, boven en bewesten het fort Jaccatra, mits alle dezelve twee maalen 's jaars van ruigte en vuiligheid en doode krenge zuiverende, waar op Heemraade het vereischte toezigt moeten houden.

Art. 69. Onder de gepermitteerde plaatzen zal egter, in relatie tot het ten dien einde door hun bezeten wordende stads lands, Goenong Sa Harie genaamd, niet begrepen zyn hetgeen behoort tot de Zuid-oosten van den ouden loop der groote rivier, als wordende wel expresselyk verboden daar eenig lyk te begraven, op verbeurte van het land zelf ten behoeven van de Compagnie.

Art. 70. Daarentegen mag van de gemelde Chineesche begraafplaatzen of van 's Heeren wegen, daar by en omtrent gelegen, geen aarde, hoe klein de quantiteit ook mogt zyn, gehaald worden, op poene, dat de slaaven, daar toe gebruikt wordende, in de ketting geklonken zullen worden om aan de gemeene werken zoo lange te arbeiden, tot dat derzelve eigenaars, tot een boete voor ieder lyfeigen, zullen hebben betaald voor de eerste reize zes en voor de tweede tien rd^s, te verdeelen onder de militairen van de post Jaccatra, welke officieren geordonneerd worden zorge te draagen, dat deze orde geobserveerd worde en de Chineesche natie haar begraafplaatzen vreedig bezitte.

Art. 71. Om het clandestin openen der voorschreven' graven voor te komen zal een doodgraaver uit de Chineesche natie het opzigt hebben over dezelve, genietende voor het graven van ieder graf of kuil een rd^r, om uit den boedel of door de naasten van den overledenen betaald te worden, onverminderd nogtans de vryheid, die aan een iegelyk der Chineesche natie wordt gegeven om, des genegen zynde, de graven voor haare overleden' vrienden zelfs in gereedheid te brengen, waar voor dan ook niets zal behoeven betaald te worden.

Art. 72. Niemand mag eenige lyk begraven in tuinen, die binnen de posten Ansjol, Wilgenburg, Jaccatra, Ryswyk en Anké gelegen zyn, de ordinaire of gemeene begraafplaatsen uitgezonderd (ten ware met expresse voorkennise en verkregen' permissie van den heer Gouverneur Generaal), op verbeurte van een honderd rd^s voor ieder lyk, ten behoeven van de stads werken, buiten en behalven de uitroeying van het graf en den overbreng van het lyk naar de gewoone begraafplaatsen.

Art. 73. Niemand, wie hy ook zy, beginnende met het lighaam der hooge regeeringe en eindigende met de minsten van Comp^s dienaaren, burgers en andere ingezetenen, zal by het afsterven van eenigen zyner vrienden of bloedverwanten, in wat graad dezelve hem ook zouden mogen bestaan, toegelaten weezen zyne domesticquen, slaaven en slaavinnen in den rouw of eigenlyk in het zwart te mogen kleeden, nog ook eenige vrye persoonen, die zy in hunnen dienst hebben, zulks vermogen aan te doen, maar daar van ten eenenmaalen moeten afzien, op verbeurte van een honderd rd^s ten behoeven van de stads werken; blyvende egter een ieder gepermitteerd, ten dage der begravinge van den overledenen en verder niet, den voorgemelden anderzints verboden rouw zyne dienstbouden of dienstmaagden, item slaaven en slaavinnen te mogen laten draagen.

Art. 74. Desgelyks wordt allen en een iegelyk, gelyk in het voorgaande articul van de vrye persoonen en slaaven is gesproken, by dit articul, dat als het bovenstaande geëxtendeerd blyft, mede verboden, in den rouw moetende, hunne rytuigen en tuigen met zwart laaken te bekleeden, vernissen of verwen,

mitsgaders den Chineesen hunne wagens wit te schilderen en vernissen; ook geen koetzier in den minsten rouw, 't zy in het zwart of wit, op hunne rytuigen te plaatzen, veel minder eenigen van hunne domesticquen of slaaven floerscn of andere zwarte banden om hunnen linker of regter arm te doen draagen, op verbeurte van gelyke een honderd rd^t ten behoeven van de stads werken.

Zie ook 20 November en 14 December 1798, 23 Junij 1799.

14 Februarij. *Toelichting tot het bepaalde op 10 April 1770 nopens het vervreemden van Christen slaven.*

Vermits predikanten weigerden slaven-kinderen te doopen, vóór dat deze vrij verklaard waren, bepaalde de Regering, dat »de geenens, die een of meer kinderen hunner lyfeigenens door »den doop der Christelyke kerk doen inlyven, dezelve niet »alvoorens zullen behoeven vry te geven, maar dat egter omtrent »zodanige kinderen ook betrekkelyk zullen zyn en opgevolgd »moeten worden de ordres, die by de gemelde resolutie gesteld »zyn”.

Onder mededeeling hiervan aan den kerkeraad te Batavia gaf de Regering aan dien raad tevens te kennen, dat »voortaan »alle slaaven-kinderen, die door hunne lyfeigenaars ten doop »worden aangeboden, ofschoon zy nog niet mogten wezen »geëmancipeerd, egter zonder de minste bedenkykheid tot de »genieting van dat heilige Sacrament geadmitteerd kunnen »worden, wanneer hunne lyfeigenaars zelfs der Gereformeerde »leere toegedaan zyn en zig verpligten willen om hunne doope- »lingen in die leere op te brengen, mitsgaders zulks nader, in »de tegenwoordigheid der gemeente, beloofd wordt door hun »of andere, die als getuygen staan by de bediening van dat »bondzegel aan zoodanige kinderen”.

14 Februarij. *Vergunning tot den uitvoer van rijst naar den overwal.*

Om dezelfde redenen, die deeze regeering onder de jongste

besoigne over Javas' Oostkust ter sessie van den 20^{en} January bewogen hebben tot de openstelling weder van de vaart of eigenlyk van den vervoer van ryst van daar naar alle zulke plaatzen, werwaarts dezelve voor den ontvangst haares briefs van den 26^{en} April 1775 is gepermitteerd geweest, is tans insgelyks goedgevonden en verstaan den ministers giuder aan te schryven, dat van die concessie ook gebruik zal mogen worden gemaakt tot den vervoer van het gemelde graan naar de overwal, dog onder deeze speciale conditie, dat zy daar toe geene permissie zullen mogen verleenen, dan na dat men genoegzaame zekerheid zal hebben om Batavia met eene toereikende quantiteit te voorzien, dus niet voor de maand May eerstkomende; zorg draagende, dat de Compagnie door een overmaatigen uitvoer naar elders geen het minste nadeel lyde; en dat hier van derhalven aan de residenten op de onderhoorige comptoiren moet worden advertentie gedaan, op dat zy geene passen verleenen voor vaartuigen, met ryst beladen, naar welke plaatzen het ook zy (Batavia alleen uitgezonderd), voor de gemelde maand May.

17 Maart. *Voorschriften nopens boedels.*

De heer Gouverneur Generaal heeft ter vergadering voorgesteld, hoe by zyn Edelheid in aanmerking gekomen waren de ongelegenheden, waar in egtgenooten, 't zy man of vrouw, veelyds gebragt worden by overlyden van een derzelven ab testato vel intestato, wanneer, zy kind of kinderen, 't zy voorkinderen of by elkanderen verwekt, nalaatende en in het eerste geval Weesmeesteren tot executeurs en redderaars hunnes boedels, mitsgaders tot administreerende voogden over de gemelde kinderen aangesteld hebbende, hunne Eerwaardens uit dien hoofde den nagelaten boedel aanvaarden, onder het zegel van de kamer brengen, inventariseeren en ten gekle maaken; dat zyn Edelheid daar benevens gereflecteerd hadt op de hardigheid, welke in dusdanige (hoewel door een van overlang by Weesmeesteren ingevoerd en nimmer gecontradiceerd gebruik, tot

bevordering van het belang der onmondige weezen, voer gewettigd gehouden) handelwyze legt opgesloten, alzoo de langstleevende van de conthoraleu daar door genecessiteerd wordt om, in het gene hem of haar uit hunnen gemeenen boedel regtmatig toekomt, andere administrateurs te zien treden en zig de magt beneemen om met zyne of haare eigen goederen, zonder de minste verkorting van hunne voor- of eigen kind of kinderen, te handelen naar welgevallen; en dat zyn Edelheid, derhalven overwogen hebbende, of in deezen niet een middelweg zoude kunnen gekozen worden om hun wederzyds te laten blyven jouisseeren van die vryheid, welke een ieder omtrent zyne eigene middelen behoort te behouden, zonder zig voor een tyd genoegzaam tot een steekind gesteld te zien, en egt'er de kinderen in 't minste niet te verkorten, maar integendeel door de verniedering van het gewoone salaris te bevoordeelen, vermeende, dat daar toe met volle gerustheid zoude kunnen worden genomen deeze resolutie:

dat Weesmeesteren, ofschoon hunne Eerwaardens by testament, codicil of andere uiterste wille tot executeurs of redderaars van eenigen, by egtgenooten in gemeenschap bezeten boedel mogten weezen benoemd, dan wel gehouden zyn om dusdanig te moeten ageeren by het overlyden van een van beiden of intestato, terstond na den dood van de eerststervende en na dat in het eerste geval by den heer president zal weezen genomen visie van de testamentaire dispositie zonder zoodanigen gemeenen boedel onder het zegel van de weeskamer te doen brengen en dus onder derzelver administratie te neemen eenlyk van de langstleevende, als die een onbesproken of te goeder naam en faam staande persoon is, zullen mogen vorderen een korten staat van de nalatenschap, door beiden, gelyk gezegd, in gemeenschap bezeten, dan wel een specifiquen inventaris, onder presentatie van eede geforneerd, teffens inhoudende de taxatie, die van de losse goederen door den afslaager van de stads Vendumeesters met den hode van Weesmeesteren en van de vaste goederen door de gezwoore taxateurs derzelver zal weezen gedaan, beiden naar de presentie

waarde, om daar uit, wanneer Weesmeesteren genoegten mogten neemen in dien korten staat of specifiquen inventaris en de langstleevende wilden laten volstaan met de aanbieding van den gewoonen boedel-eed, dan wel denzelven effectieve latende presteeren, zes weeken na het overlyden van de eerst stervende ter weeskamer te doen op- en overbrengen dat gene, het welk aan het nagelaten kind of de kinderen, conform des of der eerst overledenen testamentaire dispositie of naar regten (ingevallē zulks by de gemelde dispositie niet mogte bepaald, dan wel geene zoodanige dispositie nagelaaten zyn) bevonden zal worden te competeeren, zonder daar over eenige cautie te mogen aanneemen, ten einde met dat kinderlyk erfdeel of het ter weeskamer overgebragt capitaal te handelen naar de jongste statutaire resolutie deezer regeeringe van den 29^{en} November 1774; en dat dienvolgens de langstleevende niet meer, gelyk tans, genoodzaakt zal weezen om den geheelen boedel, nog ook een gedeelte van dien, aan Weesmeesteren ten verkoop over te geven of aan hunner Eerwaardens administratie over te laten, terwyl de gemelde taxateurs van de losse goederen genieten zullen een half en die der vaste goederen een quart per cent tot een douceur voor hunne moeite, mits de eersten verplicht blyvende om de taxatie te doen onder presentatie van eede;

dat in het voorschreven geval of wanneer Weesmeesteren zig te vreden houden met den overgegeven korten staat of specifiquen inventaris en de langstleevende dus blyft in eene ongestoorde beheering van zyne of haare goederen, in plaatze van het gewoone salaris, dat anders aan hunne Eerwaardens is toegewezen, eenlyk de helfte daar van zal moeten en mogen worden gebragt ten laste van de geheele nalaatschap om, na dies defalcatie, het waar erfdeel van het kind of de kinderen berekend en opgeëischt te worden;

dat Weesmeesteren ook de vryheid zullen hebben om, gesteld of geroepen zynde tot executeurs of redderaars des gemeenen boedels van eenige egtgenooten, indien de langstleevende van zulk een character mogte weezen, dat het by hunne Eerwaardens

eerder geraden wierdt geoordeelt den geheelen boedel ten geld te maaken, om dus de verdeeling te doen en daar uit de erfportie van het kind of de kinderen te vinden, dan zig met den gemelden korten staat of specifiquen inventaris te contenteezen, daar omtrent zoodanig te werk te gaan, als hunne Eerwaardens naar consentie, ten meesten voordeele van het nagebleven kind of de kinderen vermeenen zullen te behooren en in dit geval blijven genieten het ordinair salaris van den ganschen gemeenen boedel.

Waar over gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaan zig met dat voorstel en advies van zyn Edelheid te conformeezen en het zelve overzulks te converteeren in eene resolutie, gelyk het geconverteerd wordt by dezzen, mitsgaders hier van extract af te geeven aan het collegie van Weesmeesteren deezer stede, om in het vervolg te dienen tot deszelfs narigt en observantie.

Zie ook 16 Januarij 1776, ^{4. September}/_{11 December} en 8 October 1781.

17 Maart. *Oproeping van eigenaren van graven en grafkelders te Batavia.*

Zie verder bij 21 Augustus 1778.

24 Maart. *Bepaling, dat het gouden doop-bekken in de Hollandsche kerk te Batavia alleen bij het doopen van kinderen van leden der Hooge Regering gebruikt mag worden.*

24 Maart. *Reglement op de randsoenen van schepelingen op reizen in Indië, repatriërende en op de buitenkantoren.*

Voor een kajuits-gast 's maands:

- 4 $\frac{1}{2}$ R zout spek,
 6 " " vleesch,
 50 " ryst,
 10 " cadjang,

- 3 Ɔ suiker,
- 3 » tammarinde, gesuikerde,
- 3 » zout,
- 3 » boter,
- 6 kannen Fransche of Caabsche wyn,
- $\frac{1}{2}$ kan Hollandsche azyn,
- 4 mutsjes olyven-olie,
- 5 Ɔ gedroogde visch of carwaat.

Aan een deks-officier:

- 4 $\frac{1}{2}$ Ɔ zout spek,
- 6 » » vleesch,
- 50 » ryst,
- 10 » cadjang,
- 3 » suiker,
- 3 » tammarinde, gesuikerde,
- 3 » zout,
- 1 $\frac{3}{10}$ kannen Fransche dan wel Caabsche wyn, of op ieder
hagjes-dag 1 mutsje,
- 3 kannen arak,
- 5 mutsjes inlandsche azyn,
- 4 » » olyven-olie,
- 1 Ɔ boter,
- 4 » carwaat.

Aan een gemeen Europees:

- 3 Ɔ zout spek,
- 4 » » vleesch,
- 50 » ryst,
- 10 » cadjang,
- 3 » suiker,
- 5 » tammarinde, gesuikerde,
- 3 » zout,
- 5 kannen arak,
- 1 $\frac{3}{10}$ » Caabsche wyn,
- 5 mutsjes inlandsche azyn,
- 4 » » olyven-olie,
- 1 Ɔ boter,

4 ƒ carwaat.

En nog maandelyks aan ieder schip:

16 ƒ kaarsen,

45 kannen lamp-olie,

$\frac{1}{2}$ ƒ catoen,

alle agt dagen of ieder week te verstrekken.

Alle de schepen, in het land vaarende, extra, de honderd man voor zes maanden:

1 p^s guinees, gemeen gebleekt, tot tafelhoed,

3 ƒ speceryen in soort,

20 » peper,

40 » mostert-zaad,

40 p^s porcelyn in soort,

2 boeken klein formaat papier,

15 p^s schagten, en

$\frac{1}{2}$ aam arak extra 's maands.

Brandhout zal voortaan tot twee vaders 's maands verstrekt worden aan schepen van 150 voeten en aan de anderen $1\frac{1}{2}$ vadem, als bevorens.

Aan de retourschepen zullen voor de t'huisreize nog extra worden verstrekt:

	Aan schepen van	
	150 voeten.	140 voeten.
contanten tot inkoop van ver-		
versching	f 420	f 396
wyn	2 aamen	2 aamen
bier	2 vaten	2 vaten
brandewyn	1 aam	1 aam
azyn, Hollandsch	1 halve legger	1 halve legger
Delftsche boter	1 vierendeel	1 vierendeel
varkens	20 stuks	18 stuks
speceryen in soort	8 ƒ	8 ƒ
peper	40 ƒ	40 ƒ
mostert-zaad	90 ƒ	80 ƒ
tarw, aan de van hier direct		
vertrekkende $\frac{1}{4}$ en aan die		

Aan schepen van
150 voeten. 140 voeten.

over Ceilon gaan, zo hier, als

daar	$\frac{1}{8}$ last	$\frac{1}{8}$ last
witte ryst	$1\frac{1}{4}$ last	1 last
pady	200 bossen	200 bossen
suiker, 3 ^{de} soort	1 kanasser	1 kanasser
zeep	$\frac{1}{4}$ kist	$\frac{1}{4}$ kist
guinees, gemeen gebleekt	2 p ^s	2 p ^s
klein formaat papier	4 boeken	4 boeken
schagten	50 p ^s	30 p ^s
zegel-lak	$\frac{1}{8}$ ƒ	$\frac{1}{8}$ ƒ
porcelyn in soort	60 p ^s	50 p ^s

En aan het admiraals-schip boven dit alles nog een kelder brandewyn.

Op de buiten comptoiren zullen de Europeërs, de deks-officieren en gemeenen door den anderen, aan versch vleesch op ieder bagjes-dag genieten $1\frac{1}{4}$ ƒ ; zo dat niet te bekomen is, dan spek; en aan groente $\frac{1}{4}$ stuiver de man, waar voor het zout vleesch en spek dan stil staat.

Wyders wordt hun uit de scheeps-provisie verstrekt het voorgemeld randsoen van ryst, cadjang, suiker, tamarinde, zout, wyn, arak, azyn, olie en carwaal, even als in zee.

Buiten voorschreven versch vleesch of spek zal op de comptoiren geen verstrekking van randsoen, lywaal of brandhout, enz. mogen geschieden, als alleenlyk, wanneer de tyd, waar voor geprovandeerd zyn, verstreken en de consumtie-rekening verantwoord is, except dat Java, Malacca, Ceilon en Mallabaar de ruimte van brandhout moeten verstrekken; dog, als de consumtie van eenig articul verantwoord, de tyd van de Bataviasche verstrekking gepasseerd of in zo ver verlopen is, dat met het restant de reize niet kan gedaan worden, moet het nodige voor de legdagen en de reize, die nog voor handen is, bezorgd worden.

En, om het welke te duidelyker en gemakkeliker te weten, een lyst zal geformeerd worden, voor hoe lang de provian-

deering te Batavia in ieder articl geschiedt, extra geval uitgezonderd.

De pryzen van het versch vleesch en spek moeten zuinigsten bepaald worden en alle andere verstrekkingen en zo genaamde verversching, enz. zullen hier mede moe cesseeren.

Alleen blyft in Bengale gepermitteerd het verstrekken van 36 stuivers kostgeld aan de officieren en 48 stuivers aan gemeenen geduurende de legdagen, met twee ossen de derde man 's maands, waar voor het zout vleesch en spek stil staat; en in China het verstrekken van / 7 : 4 aan kajuits-gasten en / 5 : 12 aan de deks-officieren.

Op de Oostersche comptoiren en Banjermassing, daar gebo van versch vleesch en spek of het zelve zeer duur is, zal de Europeërs in dat geval het zout vleesch en spek, daar van Batavia mede geproviandeerd zyn, blyven genieten kostgeld tot / 5 : 10 en / 2 : 10 de officieren en / 2 : de gemeene Europeërs.

De carwaat zal te Batavia voor twee maanden verstre worden; moetende op de comptoiren, daar ze komen na loop van deeze twee maanden, weder 's maands en voor terugreize daar van voorzien worden.

De schepen, van Bengale en Ceilon t'huisvarende, moeten het proviand, van Batavia medegegeven, tegen den tyd, hun vertrek nadert, verantwoorden en het restant met gerekend worden onder het geene voor de vaderlandse reize bepaald is.

En zullen de scheeps overheden zorgvuldig moeten geven, dat de ryst wel gestampt en, nevens het vardere, bederf onderhevig is, nu en dan te lugten gelegd en koks-gereedschap beoorlyk zuiver gehouden wordt; en letten, dat voor al geene zuuragtige spyze, in koperen pannen of ketels bereid, daar in koud worde en dat de spyze ge en wel klaar gemaakt zy, waar toe het hoofd van den beed zig zelfs dagelyks moet verleedigen.

Alomme zal by de onkostrekening moeten blyken de d

der komst en des vertreks, voor hoe veel man, Europeërs en Mooren, etc., en voor wat tyd de verstrekking geschiedt, nevens de restanten op dien tyd aan boord, zo als dat by de Bataviasche onkostrekening gespecificeerd wordt.

De consumtie-rekening der schepen zullen de schepelingen alhier op het comptoir van den commandeur op de werf moeten verantwoorden en met die verantwoording moeten gaan by den visitateur generaal, om door denzelfden gerevideerd en de restant-briefjes afgegeven te worden; en zal de opperstuurman moeten verklaren, dat zodanig restant binnen boord te vinden is; dog, by merkelyk verschil tusschen de verantwoording op zyn comptoir en dat van den visitateur, zal de commandeur daar van berigt doen aan den heer Directeur Generaal.

Op dat door bedrog van de ontvangers der randsoenen het volk niet verkort worde, zal, zo hier, als op de buiten comptoiren, geen geld voor randsoen mogen gegeven worden, op poene van deportement en een duizend rd^e boete voor de verkorters en ontvangers beiden, maar wel, by gebrek, het een door het ander gesuppleerd worden; en zal de opperstuurman van ieder schip alhier aan den commandeur berigt moeten zenden, welke randsoenen aan boord ontvangen zal hebben.

24 Maart. *Reglement op de randsoenen en kostgelden van schepelingen ter reede Batavia.*

Een opper-officier zal maandelyks genieten:

30	ƞ ryst,
5	• cadjang,
5	• gedroogde visch of carwaat,
5	• boter,
$\frac{1}{2}$	kan azyn, Hollandsch,
5	ƞ zout,
5	kan Fransche of Gaabsche wyn,
7	guldens en $\frac{1}{4}$ stuivers kostgeld.

Een deks-officier:

- 40 Ɔ ryst,
 10 „ cadjang,
 2 „ zout vleesch,
 2 „ spek,
 5 kannen arak,
 4 mutsjes olyven-olie,
 $\frac{3}{4}$ kan azyn, inlandsch,
 2 Ɔ suiker,
 1 „ tammerinde,
 3 „ zout,
 2 kannen Caabsche wyn,
 3 guldens en 12 stuivers kostgeld.

Een gemeen Europees:

- 40 Ɔ ryst,
 10 „ cadjang,
 2 „ zout vleesch;
 2 „ spek,
 $4\frac{1}{2}$ kannen arak,
 4 mutsjes olyven-olie,
 $\frac{1}{2}$ kan azyn, inlandsch,
 2 Ɔ suiker,
 2 „ tammerinde,
 3 „ zout,
 1 kan Caabsche wyn,
 2 guldens en 8 stuivers kostgeld.

Een Moor:

- 50 Ɔ ryst,
 1 „ suiker,
 1 „ tammerinde,
 2 „ zout,
 $2\frac{1}{2}$ „ gedroogde visch of carwaat,
 5 kannen arak,
 2 guldens en 8 stuivers kostgeld.
 Nog maandelyks aan ieder schip:
 25 kannen lamp olie,

8 ƒ kaarsen,

$\frac{1}{4}$ » catoen,

1 vadem brandhout.

Des Zondags aan ieder deks-officier of gemeen Europees
 $\frac{3}{4}$ hoen, $2\frac{1}{2}$ ƒ groente.

Des Donderdags aan ieder deks-officier of gemeen Europees
 $\frac{1}{2}$ ƒ gedroogde vissen.

En voorts alle morgen aan de deks-officieren of gemeene
Europeesen 2 loot gestampte en gebrande coffy voor de
drie man.

Aan het eiland Onrust leggende.

Aan een kajuits-gast:

7 guldens en 16 stuivers kostgeld.

Aan een deks-officier:

5 guldens en 18 stuivers kostgeld en $2\frac{1}{2}$ ƒ carwaat of
gedroogde visschen.

Aan een gemeen Europees:

3 guldens kostgeld en $2\frac{1}{2}$ ƒ carwaat of gedroogde visschen.

28 Maart. *Aanstelling van den gezworen klerk van het
Collegie van Schepenen tot »houder der prothocollen
»van gewezen notarissen».*

Die griffier moest vooraf een eed van »getrouwheid en secre-
»tesse» afleggen in handen van den President van den Raad
van justitie.

28 Maart. *Opzending van zieke militairen naar Midden-
en Oost-Java.*

Om te beproeven, of de gemeene militairen, zeevarenden en
ambagtslieden, die hier by continuatie ziekelyk zyn of na eene
korte verposing er weder instorten, door verandering van
climaat tot hunne voorige gezondheid zouden kunnen geraken,

is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goet gevonden en verstaan alle de zoodanigen voortaan successie naar Java te zenden en de ministers ginder aan te schryven om dezelve, na hunne herstelling, herwaarts te laten te ryden komen, in zoo verre zy aldaar niet absolut benodigd of hunne aanhouding niet strydig mogte zyn met de bepaling der dienaren voor dat gouvernement.

28 Maart. *Verbod tegen den uitvoer van rijst van Batavia*

De poenaliteit was confiscatie en eene boete ten bedraage van het viervoud der waarde van het geconfisqueerde.

Het schrale gewas van dat „graan” in de Jakatrasch bovenlanden maakte dezen maatregel noodzakelyk, „tot dat men door een ruimen toevoer van Java sal wezen gerustgesteld”.

Zie ook bij 29/31 Julij 1777.

31 Maart. *Eed-formulier voor den majoor der inlandsche militairen, de kapiteins van de Ooster- en Westersche Javanen en de commandanten van de kampongs binnen het ressort van Batavia.*

Op 't voorstel van den heer Gouverneur Generaal, is met zyn Edelheid nodig geoordeelt en verstaan, door de geene die voortaan tot majoor van de inlandsche militairen, tot capitains van de Oost- en Westersche Javanen en tot commandanten van de respective kampongs onder 't ressort dezer hoofdplaatze verkoren worden, ook te laten presteeren de eed van trouwe en gehoorzaamheid, en zulks op de Mahamedthaansche wyse in hunne tempel, ten overstaan van twee gecommiteerde inlandsche officieren, naar 't daar van gescheeld meerd formulier, dat by deesen geinsereerd en, in de Maleidsche tale overgeset zynde, den gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander ter hand gesteld zal worden.

Ik beloove en zweere den heer Gouverneur Generaal en

Raaden van wegen den staat der Vereenigde Nederlandsche geoctroyeerde Oostindische Comp^s, als myn wettige overheid, gehouw en getrouw te weezen; het ampt, waar toe ik verkooren ben, getrouwelyk te bedienen; de ordonnanancien, die, zo op 't bestier der volkeren van de respective campongs, als anderzints, beraamd zyn ofte nog beraamd zullen worden, voor zoo verre dezelve my aangaan, punctueel te onderhouden en te doen onderhouden; alle invasiën, geweld en populaire beroerten te helpen voorkomen, tegen gaan en stillen; alle goede ordre en krygs discipline onder myne subalterne te bevorderen en voorts deezes ryks en stads welvaren tegen alle vyandelyke onderneemingen na uitterste vermogen te helpen beschermen, gelyk vroomme officieren toestaat en betaamd.

51 Maart. *Bepaling, dat de kapitein der Chinezen te Batavia, vóór zijne publieke voorstelling, op de bij zijne natie gebruikelijke wijze, den eed van trouw en gehoorzaamheid moest afleggen.*

Reeds vroeger was bepaald, dat hij den eed van purge moest zweren.

4 April. *Bepaling, dat scheeps-overheden, onder eenig pretext op de plaatsen hunner bestemming brandhout vorderende, dit hout aan de Compagnie moesten vergoeden.*

Bij vertrek van Batavia moesten zij zorgen van goed en genoegzaam brandhout voor de heen- en weder-reize voorzien te worden.

11 April. *Last op de buiten-kantoren, bij vertrek van aldaar te huis behoorende kleine vaartuigen, deze aan Batavia aan te rekenen.*

By resumtie van een door den opper-equipagemeester en equipage-boekhouder ingediend berigt nopens vaartuigen, die

hier en elders by de boeken voortloopen, dog tans op andere plaatzen bescheiden of niet meer in weezen zyn, is goedgevonden en verstaan, tot voorkoming, dat de boeken van t buiten comptoiren belast blyven met vaartuigen, die 'er nu meer te vinden zyn, den ministers en bedienden op alle dezelve by extract deezer resolutie aan te schryven om voortaan, by vertrek van de daar l'huishoorende barken, sloepen en andere kleine vaartuigen naar deeze hoofdplaats, 't zy ter vertimmering dan wel ten overbreng van eenige goederen of berigten, te kostende van ider zoodanig vaartuig herwaarts aan te rekenen ten einde, by dies aanhouding alhier, by de boeken van t equipagewerf ingenomen of, by emplooi naar elders, derwaarts ten laste gebragt, dog, by retour naar de plaats, van waar het gekomen is, te rug gerekend te worden.

25 April. *Voorwaarden eener geld-loterij ten behoeve van de Gereformeerde kerken te Batavia.*

Door den Baljuw en kerkmeester, Mr Jacob Cornelis Mattheu Radermacher, ontworpen, onder de heeren leden deezer vergaderinge ter resumtie rond geweest en tans geproduceerd zynde een project tot de opregting van eene loterye, om daar nu eenig soutien te kunnen toebrengen aan het capitaal van de Gereformeerde kerken hier ter hoofdplaatze, het welk door eene aanmerkelyke veragtering sedert het jaar 1769 van rd^t 6974 : 41³/₄, onder ultimo December 1774 maar bedragen heeft rd^t 6454 : 22; en by de deliberatien daar over aangemerkt weezende, hoe noodzaakelyk het zy tot het een of ander middel recours te neemen om in de verdere vermindering van het gemelde capitaal te voorzien, dog dat men, buiten eene loterye, niets kan uitvinden, waar door aan dit oogmerk spoediger zoude kunnen worden voldaan, zonder bezwaarnis der ingezetenen, en dat men dierhalven ook met grond verwagten mag, dat zy of immers de meesten hunner het succes daar van niet minder zullen willen helpen bevorderen, dan bevoorens geschied is van eene diergelyke, volgens de resolutie deezer tafel van den 28ten

July 1733 ingevoerde lotery; zoo is goedgevonden en verstaan het voorschreven project te ampteereen en de executie daar van te laten gevolg hebben, onder begrooting van den inleg op veertig duizend ryksdaalders, verdeeld in twee duizend loten van twintig ryksdaalders ieder, tegen vier honderd pryzen en vier premiën, om getrokken en betaald te worden na defalcatie van tien en vyftien per cent ten behoeven der gemelden kerken, volgens de daar van geformeerde conditien, die, met het gemelde project, by deezen zullen worden geinsereerd.

En is teffens verstaau tot directeur van die lotery te verkiezen den gemelden Baljuw en kerkmeester, Radermacher, en den boekhouder generaal, Pierre Jean Louis de Filliettaz, onder het hooger opzigt van de heeren Raaden extra-ordinair, Jacobus Johannes Craan en David Joan Smith, die, daar toe verzogt en gecommitteerd zynde, het zelve met bereidwilligheid hebben aangenomen.

PROJECT *eener lotery van 40000 rd', verdeeld in 2000 loten à rd' 20 ieder en 400 pryzen, dus 4 nieten tegens een prys, met 4 premiën.*

Pryzen.

1 van rd ^s 2000.....	rd ^s 2000
1 " " 1500.....	" 1500
2 " " 1000 ieder.....	" 2000
8 " " 500 ".....	" 4000
8 " " 400 ".....	" 5200
8 " " 300 ".....	" 2400
20 " " 200 ".....	" 4000
24 " " 150 ".....	" 3600
40 " " 100 ".....	" 4000
48 " " 75 ".....	" 3600
60 " " 50 ".....	" 3000
80 " " 50 ".....	" 2400
100 " " 25 ".....	" 2500
400 pryzen, te zamen.....	rd ^s 38200

andere, gelyke busse de vier honderd pryzen met de zestien honderd nieten, allen, zonder onderscheid, toegemaakt.

Art. 6. Uit deeze busse der loten zal alzoó telkens door een weesjonge getrokken worden een briefje, dat hy aanstonds zal moeten overgeeven aan een klerk, welke ten dien einde agter hem staat en hetzelfde dus publiek opent en den nommer, met den naam of het devies van den inlegger uitroept, terwyl ter zelfder tyd, door een ander weesjonge uit de bussen der pryzen en nieten ook in diervoegen een briefje getrokken zynde, het zelve mede aldus geopend en daar op, immediaat na het opleezen van het lot, publiek uitgeroepen wordt, wat zoodanig een lot getrokken heeft, 't zy prys of niet, waar na beide de voorgemelde briefjes ter registrature zullen overgegeven en daar van pertinente aantekeningen gehouden worden.

Art. 7. Men zal ook daadelyk van de loten, die getrokken worden, accurate lysten laten drukken, ten fine een iegelyk zien kan, wat hem te beurt gevallen is.

Art. 8. Buiten de voorschreeven pryzen, zal men nog aan het eerste en laaste lot, dat getrokken wordt, een premie geeven van vyf honderd rd^s ieder en zoo mede aan de genen, die onmiddelyk voor en na den hoogsten prys van twee duizend rd^s worden uitgetrokken, een premie van vier honderd rd^s ieder, alshoon zoodanige loten op zig zelfs een prys mogten getrokken hebben; zoo dat diergelyke loten, een prys trekkende, daar en boven nog van de premie jousseeren of anders, hoewel dezelve een niet te beurt vallen mogte, door de premie nog met winst uitscheiden.

Art. 9. De betaaling der pryzen en premiën zal ook geschieden door den mede directeur van de lotery, den voorgemelden boekhouder generaal, de Filliettaz, ten zynen huize, en een aanvang neemen veertien dagen, na dat de lotery zal weezen uitgetrokken, en zulks mede van 's morgens van agt tot elf uren, met defalcatie van tien ten honderd rd^s van alle pryzen beneden de honderd, dog van honderd rd^s en daar boven, zoo mede van de premiën, vyftien ten honderd, tot tegemoetkoming van de veragterde middelen der Gereformeerde kerken.

Art. 10. En op dat alles met des te beter ordre moge geschieden, zullen by de trekking altoos present moeten ry de directeurs van de lotery, naamelyk de Baljuw en kerkmeester, Radermacher, en den boekhouder generaal, de Fillettas onder het hooger opzigt van heeren commissarissen der hooge regeering, ten welkers overstaan ook, zoo wel de loten, als de pryzen en premiën, in de bussen gedaan en telkens na de trekking met derzelve cachetten verzegeld zullen worden.

Op den 8sten Julij 1775 bepaalde de Regering om de traagen voortgang der inlegging tot de lotery, niet alleen den termyn van dezelve te verlengen tot den laatsten Augustus naastkomende, maar ook het capitaal van 40000 op 20000 te en de loten van 2000 op 1000 stuks te verminderen mitsgaders omtrent het getal van de pryzen en premiën te maaken deese verandering, dat getrokken zullen worden 12 pryzen, nevens 2 premiën, tegen 872 nieten, naamelyk:

Pryzen.

1 van	rd ^r	240
1 "	"	200
2 " rd ^r 1000 ieder.	"	200
4 " " 500 "	"	200
8 " " 250 "	"	200
16 " " 150 "	"	240
32 " " 100 "	"	320
64 " " 50 "	"	320
128 pryzen van.	rd ^r	1920

Premiën.

Een voor het eerste lot van.	"	40
" " " laatste " "	"	40
Bedragende t'zamen.	rd ^r	2000

dog voor het overige de conditien te laten stand grypen¹¹.

Met die loterij wilde 't niet vlotten, waarom de Regering den 22sten Augustus 1775 bepaalde:

Bespeurd wordende, dat, ofschoon het capitaal van de volgens resolutie dezer tafel van den 25^{en} April opgeregte lotery van 40000 tot 20000 rd^s gereduceerd en de termyn van den inleg tot ultimo deezer geprolongeed is, blykens latere resolutie van den 8^{en} July, hetzelfde nogtans ook tot die somme niet zal kunnen worden gebragt; zoo is, op de van wegen den heer Gouverneur Generaal gedane propositie, goedgevonden en verstaan het capitaal van de voorschreeven' lotery op den zelfden voet, als by de laatstgemelde resolutie gereguleerd is, nader te verminderen tot 16000 rd^s en de loten tot 800 stuks, met bepaaling der pryzen in deezer voegen, naamelyk:

1 van.....	rd ^s	2400
1 "	"	2000
1 "	"	1000
2 " rd ^s 500 ieder.....	"	1000
4 " " 250 "	"	1000
16 " " 150 "	"	2400
22 " " 100 "	"	2200
64 " " 50 "	"	5200
111 pryzen tot.....	rd ^s	15200
bedragende met de twee premiën van rd ^s 400		
ieder of.....	"	800
Te zamen, als gezegd.....	rd ^s	16000

2 Mei
1775 Vernieuwd verbod tegen den aanvoer van kamfer uit Japan.

Allerlei bewijzen voor morshandel in dit artikel gaven de Regering aanleiding te bepalen den particulieren aanbreng van kamfer uit Japan met Comp^s schepen, niet alleen weder aan een iegelyk te interdicceeren, op de reeds gestelde poene van confiscatie en verbeurte der vierdubbelde waarde, ten behoeven van de Gereformeerde kerken alhier, maar ook daar by te voegen, dat, wanneer by retour der schepen uit het

gemelde ryk mogte worden bevonden de geringste quantite van kamfer te weezen aangebragt, buiten die voor rekening van de Compagnie ingescheept en by factuur genoteerd is, en wel de overheeden van het schip, waar mede dezelve overgevoerd, als het opperhoofd en verdere bedienden van de Japanschen handel, die met zoodanigen bodem zyn overgekome zonder de minste consideratie van ampt en qualiteit ged portceerd en met afgeschreven gage naar Nederland verzondt zullen worden, mitsgaders ten dien einde ook de respectie officieren van justitie, den commandeur en opper-equipage meester, den sabandaar en den pagter van de in- en uitgaans regten ernstelyk te beveelen om tegen de clandestine overscheeping van de, invoegen voorschreven, aangebragte Japansche kamfer met de vereischte exactitude te vigeleeren".

11 Mei. *Interpretatie van art. 12 van het plakaat, d' 15^{den} Mei 1774 afgekondigd betreffende den particuliere vaart en handel.*

By gelegentheid, dat gedisponeerd wierdt op het verzoek van den pagter der inkomsten van de over zee in- en uitgevoerd wordende goederen te Nagapatnam om van de uitgelooft penningen eenig remis te mogen erlangen naar evenredigheit van de by hem geleden schade, door dat hy onder andere den tol hadt moeten missen van de, zoo met particuliere, als met Comp^s scheepen naar Batavia vervoerde lywaaten, is noodig geoordeeld en verstaan, tot interpretatie van het 12^e articul in het placaat van den 15^{en} May 1775, concerneerend den particulieren vaart en handel, by deezen te verklaaren dat alle de gepermitteerde lywaaten en koopmanschappen, die van de West van Indie en van Malacca voor rekening van particulieren, 't zy met Comp^s of met de onder haare vlagge vaarende scheepen herwaarts vervoerd worden en waar van de Compagnie hier zekere recognitie geniet, by den uitvoer van daar geen en tol of andere gerechtigheid, hoe ook genaamd subject zullen weezen en dezelve overzulks ook niet zal mogen

gepretendeerd worden by den pagter der inkomsten van de over zee in- en uitgevoerd wordende goederen.

Zullende van deeze resolutie extracten gezonden worden aan de ministers van de Oostersche comptoiren en te Malacca, om te dienen tot hunne narigt en observantie.

17 Mei. *Wijziging van het bepaalde op 5 Augustus 1769 ten aanzien van Spaansche schepen.*

By lecture van het ontvangen afschrift der aparte missive van de heeren Majores aan de ministers van de Caab de Goede Hoop in dato 8 October 1774 voorgekomen zynde, dat hunne Edele Hoog Agtbare de by missive van den 14^{en} October 1768 gestelde en by resolutie deezer tafel van den 3^{en} Augustus 1769 genoteerde orders tegens de admissie van Spaansche schepen en het bewyzen van gerieflykheden aan dezelve, ten zy by de hoogste noodzaakelykheid, eenigermaaten hebben gemitigeerd met opzigt tot Konings-schepen; zoo is goedgevonden en verstaan van die dispositie ook hier, naar tydsgelegenheid, te maaken zoodanig gebruik, als men oordeelen zoude te behooren; en copie van de eerstgemelde missive te zenden aan den Edelen gouverneur te Malacca, om te dienen tot zyn narigt en observantie, wanneer daar weder eenig schip van de Spaansche natie verschynen mogte.

$\frac{23}{\text{X}}$ Mei. *Bekendmaking, dat de Regering voornemens was thee en edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

12 Junij. *Bevordering van derde en vierde chirurgijns, op de buiten-kantoren dienende, tot onder-chirurgijns.*

Is goedgevonden en verstaan alle derde en vierde chirurgijns, die voortaan naar de buiten-comptoiren gezonden worden om daar te blyven dienst doen, te bevorderen tot onder-chirurgijns, met de gage van 24 gld' ter maand, dewyl zy van de sobere

bezolding, die zy anders trekken, onmogelyk bestaan kunnen en ook meesten tyds geene gelegenheid hebben om daar boven wat te verdienen met de particuliere practyk.

26 Junij. *Vaststelling eener boete ad 25 rijksdaalders te behoeve van het Collegie van Schepenen, alsmede een arbitrale correctie voor de boden van dat Collegie, die niet in persoon alle citatiën bestelden, zoo binnen, als buiten de stad Batavia, »tot aan de posten Amjoe »Jaccatra, Ryswyk en Anké''.*

Schepenen hadden ontdekt, dat hunne boden de citatiën lieten bezorgen door hunne inlandsche schryfvers, »het welk niet alleen stryd tegen hun pligt, maar waardoor des »gerechte op hunne relasen die staat niet kunnen maake »nog dat geloof aan deselve attribueeren, welke in recht »daarvan gevorderd en aan gegeven moet worden''.

26 Junij. *Bepaling, dat in de monster-rollen van personen, die in Compagnie's dienst werden aangenomen hun ouderdom moest worden bekend gesteld.*

By ampliatie der circulaire order van den 25^{en} Novemb 1772 ⁽¹⁾ is goedgevonden en verstaan den ministers en bediende van de onderhoorige buiten comptoiren aan te schryven, dat niet alleen by de acten van de perzoonen, die in Comp^s dienst worden aangenomen, maar ook by de monster-rollen hun ouderdom moet worden bekend gesteld; en de nakoming daarvan van het opperhoofd van het generale soldy-comptoir alhier nevens den eersten gesworen klerk ter generale secretary mede by deezen te recommandeeren.

(1) Zie bladz. 774.

29 Junij. *Bepaling, dat 's lands domeinen niet bij admodiatie toegewezen, maar in publieke veiling verpacht moesten worden.*

Belangende 's lands domeinen door hunne Edele Hoog-Agtbare geremarqueerd zynde, dat dezelve, buiten byzonder geval, by publieke opveiling verpacht en niet in admodiatie afgegeven moesten worden; zoo is goedgevonden en verstaan daar op te antwoorden, dat men dit in observantie zal houden.

Deze bepaling berust op eene aanschrijving van Heeren XVII^{den}, vervat in hunne missive van 8 October 1774.

29 Junij. *Toelichting nopens schulden, voortspruitende uit transporten, gepasseerd door dienaaren van de Compagnie.*

Nopens de elucidatie, door de heeren Majores gegeven met betrekking tot schulden, oorspronkelyk uit de gepasseerde transporten van persoonen, welke in dienst van de Compagnie zyn uitgevaren, is goedgevonden en verstaan, dat uit hoogerzelve missive van den 8^{den} October 1774 een extract zal worden geëxpedieerd aan het collegie van Weesmeesteren deezer stede, den curator ad lites en den sequester der insolvente hoedels van Comp^e overleden dienaaren, om de daar in opgesloten leggende order zig voor het vervolg te laten strekken tot narigt en observantie.

Het bedoelde extract luidt:

De transporten, gepasseert door persoonen, welke in dienst van de Compagnie zyn uitgevaren, zyn deugdelyke schulden, waar voor niet alleen speciaal zyn verbonden de gagien van den debiteur, maar die, by faute van toereykende maandgelden, moeten werden betaald uit de verdere goederen van den debiteur,

in zo verre zyn boedel solvent is en daar over in Indien gedisponeert kan werden.

29 Junij. *Bepaling nopens borgen van pachters.*

Belangende de hogere verpagting der domeinen in het jaar 1772 tot een bedragen van rd^s 19140 door de heeren Majores zynde aangemerkt, dat dezelve op verre na niet kan goed maken de remissien, die deeze regeering in dat selfde jaar aan diverse pagters hadt toegestaan, dog dat zy daar toen niet zoude hebben behoeven te treden, indien op de sufficiëntieit der borgen van de pagters behoorlyk agt gegeven en daar omtrent gebruikt was gelyke voorzorg, als zy, by besluit van den 31ten December des gemelden jaars, den ontvanger generaal hadt geïnjungeerd met opzigt tot de genen, die, by het obtineeren van surceance van betaling, zig als borgen van de pagters interponcerden; zoo is goedgevonden en verstaan den ontvanger generaal op nieuw te gelasten om geene anderen tot borgen van de pagters te accepteeren, als die door hem en twee luitenants der Chineesen voor goed gekeurd mogten worden, en, by bevinding van het contrarie, zig met zyne bezwaaren aan deeze regeering te adresseeren; dog intusschen aan welgemelde hunne Edele Hoog Agtbare op dit respect te kennen te geven, dat de borgen meestentyds zoo sufficiënt zyn, als de pagters zelfs, en dat, indien men daar omtrent niet, zoo ver mogelijk, inschikkelykheid gebruikte, bykans geene pagt van eenig belang zoude worden aangenomen, nademaal de pagters en hunne borgen, alshoorn zy voor goede ingezetenen bekend staan, die door middel van den handel of anderzints hun fortuin zoeken, egter doorgaans geene gegoede lieden zyn en men geene anderen bekomen kan.

5 Julij. *Voorschrift nopens de verstrekking van matracamenten aan Compagnie's schepen.*

Is goedgevonden en verstaan de administrateurs van de

medicinale winkel alhier te gelasten, om voortaan van de medicamenten, welke, naar de bepaling, verstrekt worden ten behoeven der equipagie van schepen en vaartuigen, die naar de buiten comptoiren vertrekken om weder te keeren, dusdanige catalogussen ter generale secretarye te bezorgen, als zy gewoon zyn over te geeven van de gedaane verstrekking aan de direct of over Ceilon, Chormandel, Bengale en China naar Nederland retourneerende schepen, ten einde met de gemelde kielen, onder Comp^s papieren, gesonden te worden aan de ministers en bedienden van de comptoiren, werwaarts dezelve gedestineerd zyn, op dat zy die catalogussen examineeren en zig daar na reguleeren mogen, wanneer eenige meerdere medicamenten van hun verzogt worden, 't zy op fundament van gebrek of dat een groter getal van manschappen met zoodanige bodems overkomt, dan daar op geweest is by vertrek van hier.

11 Julij. *Vergunning tot uitvoer van rijst en padi van Java.*

Dewyl het ryst gewas op de meeste plaatsen niet alleen zeer gezegent is geslaagt, maar de ministers ook melden, volle hoop te voeden om de eisschen deezer regeering van dat graan compleet te zullen kunnen voldoen; zoo is verstaan de ministers te qualificeeren, op de daar toe gedane instantie der pagters en handelaars op en langs Java, als nu aan een ieder de vryheid te laten om ryst en pady te mogen uitvoeren en transporteeren naar alzulke plaatsen, werwaards de vaart en handel van Java is gepermitteerd, en daar toe ook gebruik te maken tot den vervoer naar de overwal, met opheffing van de daar tegen leggende interdictie, mitsgaders zorge dragende, dat deeze hoofdplaats steeds in eene ruime maat met dat, hier thans tot een tamelyke quantiteit in voorraad zynde voedsel voorzien worde.

14 Julij. *Regeling van het bedrag, waarover Boedelmeesteren aan hunne onchristen pupillen renten verschuldigd waren.*

Gedelibereerd zynde op een ingekomen extract uit de resolutien

van Boedelmeesteren der Chineesen en andere onchristenen, dato 3 courant, behelzende verzoek, dat het deze regering behagen mogte voor het vervolg te bepalen, op hoe veel van de capitalen der onchristen pupillen aan dezelve interest moe worden goedgeaan, nademaal tot nog zulk eene bepaling niet was gemaakt, Boedelmeesteren geene gelegenheid hadden om de onder hunne administratie zynde gelden met zekerheit te zetten en derhalven, indien zy op het gausche capitaal van den Chinees, Kouw Longseeng, onmondigen zoon van wylen den luitenant dier natie, Kouw Tjanko, waarvan reeds 17768 rds door zyne testamentaire executeurs ter kamer waren overgebracht en het welk tot 47000 rds ruim stond te accresseeren, intem moesten goed doen, de staat van dit collegie alverder veragter zoude; zoo is goedgevonden en verstaan de verzogte bepaling te maken naar evenredigheid met de capitalen, die by weeskamer alhier renten winnen, en overzulks by dezer te statueeren, dat van de by het voorschreeven collegie geadministreerd wordende capitalen van onmondige onchristenen, die in egt geteeld zyn, maar tien duizend, dog van de der onegten of bastaarden vyf duizend zullen moeten worden vrugbaar gemaakt.

18 Julij. *Bezetting der wachten aan de stads-poort te Batavia met inlandsche burgers.*

Door den heer Gouverneur Generaal zynde voorgesteld als tot soulagement van de weinige Europesche gemeene militairen in het guarnisoen dezer steede, die door de verzwaring van hunnen dienst, naar mate dat hun getal verminderde, merkelyk afgemat en ziek wierden, eenige inlandsche burgers er by te voegen; zoo is goedgevonden en verstaan zig met die propositie te conformeeren en overzulks de wagten aan enige poorten en punten, met de Europesche militairen, dagelyks te laten betrekken door vyf en veertig inlandsche burgers, onder de schikking van een order-sergeant, die hun telkens op de aangewezen' posten zal moeten brengen en ook zorg dragen

dat, by ziekte van een of meer dier burgers, hunne plaatsen aanstonds met anderen gesuppleerd worden, mitsgaders daar voor aan ieder van de gemeenen twaalf en aan den gemelden order-sergeant agttien stuivers 's daags tot eene besolding toe te leggen.

19 Julij. *Prolongatie van het octrooi der Amphioen-societeit.*

Bij brief van Heeren Bewindhebbereren ter presidiale kamer te Amsterdam in dato 8 December 1774 aangeschreeven weezende om het octrooi van de amfioen-societeit, dat den laatsten December 1774 geëxpireerd is, provisioneel te continueeren, tot dat deze regeering zoude hebben ontvangen de orders, die de vergadering van Zeventienen zoude goedvinden te stellen; zoo is verstaan, de gemelde societeit daar van te informeren by extract uit de notulen.

Zie bij 5 December 1775.

21 Julij. *Bekendmaking, dat in 1776 en ook vervolgens, »zoo lang niet anders mogte wezen gedisponeerd», geene thee op vracht door de Regering zoude worden aangenomen.*

4 Augustus. *Reglement op het bewaren of herstellen van 's volks gezondheid op de reede en aan den wal te Batavia.*

De heer Gouverneur Generaal heeft ter vergaderinge laten communiceeren, dat zyn Edelheid de berigten, die de opperchirurgyns van de respectie hoofdposten alhier ter beantwoordinge van de hun door den heer Raad ordinair, de Klerk, als eersten buiten-regent van Comp^s hospitaalen, voorgelegde vier vraagpointen, naamelyk:

1° waar aan men zoude mogen of behoorde te attribueeren, dat de zieken in zoo een deerlyken toestand van de respectie posten naar het binnen-hospitaal wierden afgezond-

den, dat veele, of onder weg, of binnen korte daagen quaamen te overlyden?

- 2° of die arme patienten niet eerder konden worden afgezonden dan als genoegzaam ten eenemaal uitgeleerd?
 3° aan wat oorzaken zy de zwaare sterfte van 10 tot 16 man 's daags quamen toe te schryven?
 4° of er geene middelen ter verbetering konden werden uitgedagt en, zoo ja, waar in die, naar hunne beste kennisse, bestaan mogten?

hadden overgegeven, nevens de consideratien van zyn Edele. ontvangten en met attentie geëxamineerd hebbende, noodig geoordeeld hadt, tot conservatie van de gemeene zeevaardenden en militairen, zodanige nadere schikkingen en ordres te moeten maaken en stellen, als verval zyn in de volgende, door zyn Edelheid ontworpen' ordonnancie.

Art. 1. Het admiraals-schip weder, als voor heen, te stellen tot een hospitaal ter reede, om op het zelve het volk, dat op de andere scheepen ziekelyk mogte worden, ten eersten, zonder op zoodanigen bodem lange te mogen aanhouden, over gebragt te worden; en ten dien einde een schuit, met een Europeesch quartiermeester en zes Moorsche matroozen, permanent ten afhaal van de zieken aan boord van het voormelde admiraals-schip te plaatzen en van de andere de seinen ten afhaal van de zieken te laten doen door het bymaken van de geus.

Art. 2. Aan den schipper van zodanigen kiel en den oppermeester op het zelve het nodig onderhoud voor de zieken te laten verstrekken om door hun, by een maandelijksche consumptie-rekening, aan den visitateur-generaal over te geven, behoorlyk te werden verantwoord, als:

Voor ieder man:

's daags, dan wel voor 30 dagen of.....	's maands:
$\frac{2}{3}$ ƒ ryst	20 ƒ.
$\frac{1}{2}$ » groene cadjang	10 »
1 mutsje roode Caabsche wyn.....	2 $\frac{1}{2}$ kannen.

$\frac{1}{2}$	volwassen hoen (van 10 stuivers ieder)....	15	stuks,
$\frac{1}{3}$	☉ groente.....	15	☉,
1	p ^s lemmetje.....	50	p ^s ,
$\frac{1}{3}$	☉ verse uyen.....	$5\frac{3}{4}$	☉,
$\frac{1}{3}$	" poeder suiker.....	$5\frac{3}{4}$	"
1	p ^s wit beschuit.....	50	p ^s ,
$\frac{1}{3}$	☉ boter.....	$5\frac{3}{4}$	☉,
$\frac{1}{3}$	" zout.....	$5\frac{3}{4}$	"
1	mutsje azyn, Hollandsch.....	$2\frac{1}{2}$	kannen,
	en op 20 zieken gerekend mede:		
$\frac{1}{2}$	☉ thee boei.....	15	☉,

om aan dezelve verstrekt en dus het koud en rauw water g'excuseerd te werden; en tot derzelve gebruik teffens te laten afgeeven 50 grove kommen.

Art. 3. Vyf en twintig kussens en eeven zo veel kleine kombarsen aan den schipper van dat schip, ter zyner verantwoording en dienste der zieken, te laten afgeven.

Art. 4. Een vasten oppermeester met 2 à 3 goede ondermeesters op dat schip te plaatzen, wordende zulx het hoofd van de chirurgie by deezen aanbevoelen.

Art. 5. Aan den oppermeester op het voorengemelde admiraals-schip eens 's maands, gerekend 's daags op een getal van twintig zieken door den anderen, te laten afgeven zodanige medicamenten en pleister-doeck, als voor deselve en de ordinair onder de zeevaart alhier ontdekt wordende ziekten zullen werden vereischt.

Art. 6. De zieken, die van het een op het ander, daar toe geprojecteerd schip werden overgebracht, aldaar niet langer dan agt dagen te doen aanhouden en dan met de zieken-schuit na de wal te zenden, ten ware de zieken intusschen zodanig mogten beteren, dat met eenige gegronde hope hunne herstelling aan boord van dien bodem zoude mogen werden verwagt, wanneer dezulke dan op dezelve zo lange mogen blyven, dog niet langer dan een maand.

Art. 7. Een tent over de kuil van dat schip te laten maken.

Art. 8. Den visitateur van de reede geene ordonnancien aan de wal te laten afgeven dan by de uitterste noodzakelykheid.

Art. 9. Een Europeesch quartiermeester en een schuit vaal aan den visitateur van de reede, met al zyn toebehooren, te laten geven en hem agt jongens toe te voegen, dan wel voor zo veel slaven $\frac{1}{4}$ rd' 's daags, mits gebrek aan Europeesche en Moorsche matrozen.

Art. 10. Het rapport door den visitateur aan den heer Gouverneur Generaal op de vergaderings dagen, 't zy in 't casteel, dan wel op Jaccatra aan desselfs thuin, te laten doen, 't zy 's morgens of 's namiddags.

Art. 11. De verstrekking van de jalappa op de scheepen, ook aan de wal, zo veel immers mogelyk, aan alle oppermeesters der hoofdposten en scheepen te verbieden en daar voor, of de rhubarber, of wel enig ander, vry minder vehement middel dan de jalappa door die practizyns respectieve te doen verzoeken en ook afgeven.

Art. 12. De onder-officieren by de militia, op ordre van den heer overste, te doen gelasten om, by de eerste ontwaring, dat een soldaat ziek is, daar van te doen verwittigen, met excusatie van dezelve ten eersten van den dienst.

Art. 13. Gezout en gerookt vaderlandsch spek, zoo veel maar immers mogelyk, te doen menageren door de bakmeesters respectieve en daar op door de officieren, dien de besigtiging van de kost voor den soldaat aanbevolen is, te doen letten en het minste exces te laten tegen gaan met daar van aan den heer overste kennis te geven, om door dezen ten eersten de nodige ordres daar tegen gesteld te werden by de bakmeesters respectieve.

Art. 14. Zodanige ordres, namelyk het ten eersten aangeven van het volk, dat op de posten respectieve ziekeleyk mogte werden, ook onder de zeevarende aan de wal, op de scheepen, het ambagtsvolk in de artillery, wapenkamer, quartier, de werfen ten eilande Onrust almede te stellen.

Art. 15. De jonge, sterke en bloedryke, uit Nederland aankomende manschappen, 't zy onder de militia, de zeevaart

of het ambagtsvolk, twee dagen na hun aanwezen aan de wal te doen aderlaten of laxativen te doen gebruiken, na mate de omstandigheid van zaken het vereischt, en zulks na eene voorafgaande visitatie van dezelve aan de post Ryswyk door den oppermeester van de kruidmolen en den chirurgyn majoor, Gotenaar.

Art. 16. Op de reede door den visitateur van de reede en den oppermeester van ieder schip.

Art. 17. En op de andere plaatsen door den oppermeester, tot welks departement het volk behoort.

Art. 18. Den commandant op Ryswyk aan te beveelen om het gezond volk eens 's weeks te laten wasschen in de rivier, dog het zelve geensints door geweld daar toe te noodzaken.

Art. 19. Den dienstdoenden soldaat 's morgens, nugteren zynde, een half mutsje tinctuur gentiana of absinth te laten gebruiken, op arak getrokken; dog, by gebrek van dien, de wortel calmus daar toe te employeren en dezelve te doen vervaardigen en verstrekken uit Comp^s medicinale winkel, het gebruik daar van stellende onder het toezigt van de wagthebende sergeanten en corporaals aan de wagten en poorten.

Art. 20. En, dewyl de meeste matrozen genoegzaam naakt lopen of, ten hoogsten genomen, niets meer als een zeildoeken broek aan het lighaam hebben, die, nat geworden zynde, weder aan het lighaam drogen moet, tot groot nadeel van hunne gezondheid, aan de uit Nederland opdagende en in het land varende schepelingen, by hunne aankomst ter Bataviasche reede, wanneer de overheden en wel voornamelyk de schippers of gezaghebbers van zodanige kielen zulks nodig oordeelen, — die ook geordonneerd moeten worden daar van speciaal rapport aan den heer Gouverneur Generaal te doen en zulks met specificatie van de vereischt wordende baatjes en broeken, — te laten verstrekken twee Moorsche baatjes van blauw, gestreept lywaat, als: een met capok gevoerd en een zonder voering, nevens twee zogenaamde musschiete- of lange broeken van ligt zeildoek tot dekking van de beenen; het een en ander gesjapt, tot voorkoming van verkoop, waar op een boete van 50 rd^s tegen

den koper van zodanige goederen gesteld word voor de eerste maal en vervolgens na exigentie van zaken; mitsgaders het een en ander de genieters op rekening te stellen.

Art. 21. Groente, lemmetjes, versche uyen, witte beschuit en thee zullen door den commanderenden schipper van het admiraals-schip ter reede moeten besorgt, dog al het overige, geprojecteerd voor de zieken op het admiraals-schip ter reede, maandelyks, met den 15^m deser aanvang neemende, op ordonnancie uit Comp^a magazynen ontvangen moeten worden; voorts van het meerdere, particulier ingekogt, een behoorlyke rekening geformeerd en alle dezelve vervolgens overgeleverd moeten werden aan den oppermeester op dien kiel, die de examinatie, of het een en ander aan het oogmerk voldoet, zal moeten doen en, by bevinding van het minste gebrek of dat niet toereikende of bruikbaar is, daar van rapport geeven aan den heer Gouverneur Generaal, sub poene van correctie by de minste verswyging.

Art. 22. De bak op de werf, volgens de instelling, voor gezaghebbers op de vaartuigen weder te laten opregten en van alles behoorlyk maandelyksche rekening, even als van het voorgaande, ter approbatie van den heer Directeur Generaal te doen opmaken en aan zyn Edele ter erlanging van de nodige ordonnancien presenteren, van het gene ter laastgemelde plaats zal werden verbruikt door den commandeur en, van het gene de reede aangaat, door den meermelden schipper en den oppermeester van het schip, voor den ontvangst van het een en ander behoorlyk getekend.

En is, na resumtie van die ordonnancie, goedgevonden en verstaan zig met dezelve, als by eenē behoorlyke executie, onder 's Hemels zegen, veel kunnende toebrengen ter bereikinge van het voorschreven oogmerk, volkomen te conformeeren, onder aantekening by dezen, dat de by het tweede articul van de gemelde ordonnancie bepaalde verstrekking maandelyks voor de twintig koppen / 305:17:14 en dus 'sjaars / 3646:14:8 zal komen te kosten, volgens de daar van opgemaakte en tans mede ingediende berekening.

Zie ook 6 en 27 Februarij 1776. — Op 9 Februarij 1776 is bepaald, dat niet het commandeur-schip, maar een afgevaaren schip »van de grootste charter” voor het hospitaal-schip ingerigt zoude worden.

Bij resolutie van 14 Mei 1776 is goedgevonden den Kaapschen wijn, te verstrekken aan het hospitaal-schip, voor de helft te vervangen door Franschen witten wijn.

22 Augustus. *Last op de buiten-kantoren bij de jaarlyksche opgaven van de aanwezige dienaren en vaartuigen der Compagnie te vermelden, hoevele organiek aanwezig mogten zijn.*

Is nodig geoordeeld en verstaan, de ministers en bedienden op alle de onderhoorige buiten-comptoiren te ordonneeren om voortaan by de jaarlyksche vertooning of opgaave in hunne brieven van de ginder in weezen zynde dienaren van onderscheiden qualiteit en beroep, in eene aparte colom daar nevens te vertoonen het getal derzelve, dat by deze regering is bepaald, op dat ten eersten in het oog valle het meerder of minder getal, die bepaling excederende of daar beneden loopende.

Desgelyks is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op alle de buiten-comptoiren te gelasten om by de jaarlyksche opgaaven van de daar aan handen zynde barken, sloepen en pantjallings te melden, hoe dezelve genaamd, wanneer aangebouwd en van wat charter zy zyn, onder aanwyzing teffens, hoe veel van ieder soort dier vaartuigen daar weezen mogen naar de bepaling.

25 Augustus. *Benoeming van een adjunct gezworen klerk bij het Collegie van Schepenen.*

Die klerk kreeg »boekhouders gage en kostgeld, zonder »meer”, en was begrepen »onder het bepaalde getal klerken »voor het comptoir van hunne Eerw.”.

3 September. *Magtiging op het Collegie van Schepenen tot het heffen eener belasting van de huizen.*

Is goedgevonden hunne Eerwaardens, op derzelver verzoek te qualificeren om, tot support der stads lasten van dit en het aanstaande jaar 1776, weder te mogen doen heffen de huur eener halve maand van de huizen en andere opstallen in de stad, Zuider-voorstad en Chinesee campong, zoo en in diervoegen, als het by resolutie deezer regeeringe van den 25^{en} May 1775 bepaald is.

19 September. *Last op de overheden van repatriërende Compagnie's schepen nauwkeurig acht te geven op de hoeveelheid ingeladen peper.*

26 September. *Vaststelling van het maximum tractement voor een korporaal op f 18.— en voor een soldaat op f 16.—.*

Zulks geschiedde »uit hoofde van het gebrek aan militairen».

^{26 September}
_{5 October}. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek eener retour-vloot.*

9 October. *Last op de practizijns, »indien de benodigde »copyen van de secretary [van Schepenen] niet ter »behoorlyker tyd ontfangen of aan haar besorgt werden», zich ten dien einde tot den 1sten hlerk te wenden; »en »aldaar niet na vereysch te regt rakende of billyke »voldoening erlangende», daarvan kennis te geven aan den President van het Collegie van Schepenen.*

Op overtreding van dezen last stelde Schepenen eene boete van 10 rijksdaalders, ten hunnen voordeele.

Onder de practizijns was gewoonte geworden, in plaats van

de termijnen te voldoen, »continuatie van hunne ter rolle »opgebragte parthyen te verzoeken, onder een verre gesogt »praetext, dat nog geen copyen van het een of ander schriftuur »van de secretary souden hebben erlangt”.

9 October. *Verbod voor practizijns zich »van het bywoon- »nen der roll te excuseeren” wegens ziekte »of andersints”, tenzij onder overlegging van een schriftelijk »declaratoir »van hunnen doctor of ander, valabel bewys”.*

De poenaliteit was eene boete van 10 rijksdaalders ten behoeven van het Collegie van Schepenen.

Zie ook 23 Maart 1778 en 22 Augustus 1808.

10 October. *Bepaling, dat de kapitein, kommandant van de Wester-Javanen te Batavia, jaarlijks voor een wagen 40 rijksdaalders pacht zoude betalen.*

Aan den kommandant der Ooster-Javanen was zulks vroeger eveneens toegestaan.

10 October. *Bepaling, dat de Commandeur of Hoofd van »'s Comp' militie” voortaan den titel zoude voeren van kolonel.*

Dit voorschrift is afkomstig van Heeren XVII^{den}.

17 October. *Verhooging der boete op het ongemotiveerd wegblijven uit vergaderingen van den Bataviaschen kerkeraad.*

Gelet weezende op de, tot ongenoegen deezer regeeringe, bekomen informatie, dat sommigen van de respectieve predikanten en ouderlingen, schoon niet door ziekte of andere aanneemelyke redenen verhinderd, al vry dikwyls de vergadering van den kerkenraad niet bywoonen en daar voor slegts betaalen

de boete van vier en twintig stuivers, is, dewyl zulks geenzins convenieert met de goede ordre, die in de huis-houding der kerke behoort plaats te hebben, goedgevonden en verstaan by deezen nog voor het vervolg te statueeren, dat een iegelyk van de predikanten, die als praeses, assessor of scriba moeten fungeeren en egter zonder wettige oorzaaken uit de vergadering, zoo wel ordinaire, als extra-ordinaire, absent blyven, telkens verbeuren zal eene pecuniele boete van tien ryksdaalders en desgelyks elk van de andere predikanten, neevens de ouderlingen, welke 'er als leden in compareeren moeten, dog zulks, buiten ziekte of andere bewezen noodzaakelykheid, nalaaten, eene boete van vyf ryksdaalders, beide om geëmploieerd te worden ten behoeve van de diacon-armen hier ter stede.

En zal van dit besluit den Eerwaarden kerkenraad tot des-zelfs narigt en observantie worden kennis gegeven by extract uit de notulen.

24 October. *Javasche verpachtingen voor de jaren 1776, 1777 en 1778.*

De Javasche ministers, verzoek doende om de ordres deezer regeeringe met opzigt tot de verpagting der Javasche domeinen, vermits de driejarige termyn, waar voor dezelve in het jaar 1772 verpagt zyn, met ultimo December naastkomende staal te expireeren; en, behalven het gene zy dienaangaande hebben voorgesteld, nog in overweeging genomen wezende de door den heer Raad ordinair, de Klerk, by deeze gelegenheid gemaakte remarques; zoo is niet alleen goedgevonden de ministers te qualificeeren om weder voor den tyd van drie jaaren, beginnende met primo January 1776 en eindigende met ultimo December 1778, aan de respective regenten in admodiatie over te Jaaten de pagten, welke zy tans onder zig hebben, en de overige by publique opveiling aan de meestbiedenden af te staan, maar ook noodig geoordeeld en verstaan de impost op den uitvoer van ryst, dus lang onder de generale zee-tollen begrepen geweest en door

de pagters op de respective plaatsen, van waar dat graan is uitgevoerd, ingevorderd, voortaan op ieder van die plaatsen afzonderlyk te laten verpagten, naameylk op :

Samarang,	Joana,
Sourabaya,	Qualadamak,
Grissé,	Paccalongang,
Rembang,	Oeloedjamie, en
Japara,	Tagal.

mitsgaders op alle andere plaatsen, die onder het eerstgemelde hoofd- en de subalterne comptoiren behooren; en in de pagtconditien zelfs te maaken deeze alteratien of ampliatien :

dat de Javasche kardamon en staart-peper, zoo wel als het katoen garen, aan de Compagnie privatief gereserveerd zullen blyven en overzulks door niemand mogen worden uitgevoerd;

dat van de vogelnestjes, in plaatze van den presenten tol van vyftien ryksdaalders by in- en vyf en twintig ryksdaalders by uitvoer voor het pikol, te Samarang door den fiscaal, mitsgaders op de onderhoorige comptoiren door de opperhoofden of residenten, ten behoeven van de Compagnie, zullen moeten worden ingevorderd en door de ministers herwaarts gezonden vyftien per cent in natura of aan vogelnestjes zelfs van alle de uitgevoerd wordende partyen, zonder dat dezelve met iets anders, hoe genaamd, bezwaard, nog ook naar elders dan naar Batavia zullen mogen gebragt worden, op poene van confiscatie en verbeurte daarenboven van de vierdubbelde waarde voor de Compagnie;

dat voor ieder kojang zout, by vervoer naar de overwal, vier ryksdaalders zullen moeten betaald, dog hetgene naar eenige andere plaatsen gaat, gelaten zal worden op den presenten voet;

dat de oli, die uitgevoerd wordt, geene andere of meerder belasting zal subject zyn dan de in de negende afdeeling van het vyfde articul der pagtconditien bepaalde agt per cent, gerekend naar de inkoops-waarde;

dat, boven den tol der permissie-briefjes tot het aanbouwen van vaartuygen, nog voor ieder nieuw aangetimmerd wordend

vaartuig (uitgezonderd de zulken, die niet grooter zyn dan agt lasten, gelyk mede de praauw majangs en een enkel vaartuig, dat inlandsche regenten tot hun gebruik laten aanmaaken), zoo te Rembang, als te Lassum, tien per cent zullen moeten betaald en deeze recognitie niet, gelyk sedert derselver introductie volgens besluit onder de besoigne van den 25^{en} Maart 1774 is geschied, apart voor de Compagnie, maar door de pagters van de gemelde twee sabandaryen ten hinnen behoeven ingevorderd worden en dus begrepen blyven onder de generale tollén, nadien de separatie daar van, om het gering montant, dat de gemelde tien per cent in het boekjaar 1774/75 afgeworpen hebben tot rd^s 614:24, niet noodzaakelyk is voorgekomen, maar geoordeeld, dat de genen, die de pagt aanslaat, zyne rekening wel daár naar maaken en den pagtschat ook reguleeren zal:

dat, om dezelfde reden, de by secreete resolutie deezer tafel van den 15^{en} April 1774 bepaalde recognitie van twaalf stuivers voor ieder uitgevoerd wordend pikol poeder-suiker, als in het gemelde boekjaar slegts rd^s 1551:34 bedragen hebbende, ook niet meer afzonderlyk geheven, maar daar mede de by de negende afdeeling van het agtste articul der pagtconditien gestelde tol van dertig stuivers voor het pikol verhoogd en overzulks voor het vervolg gefixeed zal worden op twee en veertig stuivers;

dat eindelyk by de pagtconditien specialyk zal worden bedongen, dat van den uitgeloofden prys voor alle de gemelde domeinen niets zal geremitteerd, maar dezelve in 't geheel voldaan moeten worden.

Dan telfens de ministers, niet alleen te qualificeeren om de sabandaryen in al zulke districten, welkers regenten tot de aanneeming in admodiatie van dezelve voor de jongst betaalde pryzen niet inclineeren, even als andere, by publique opveiling aan de meestbedienden te verpagten, na dat dientwegen de noodige verandering by de pagtconditien zal weezen gemaakt, maar ook aan te schryven om de sabandaryen te Balemboangang, Lamadjang, Panaroekean, Malang, Antang en in andere conquesten

daar omstreeks, mitsgaders den inzaam van vogelnestjes, onverpakt te laten tot het einde van het jaar 1776, wanneer eerst expireeren zullen de drie jaaren, voor dewelken de ingezetenen in die districten van alle contributien vrygesproken zyn.

Terwyl men de ministers nog gelasten zal om zorg te dragen, dat, zoo min de Javasche ingezetenen, als de van buiten aankomende traffiquanten, voor zoo verre die daar mogen geadmitteerd worden, eenige belemmering of dwang ondergaan in het koopen en verkoopen van gepermitteerde waaren, maar in tegendeel steeds genieten die vryheid, die den geest des koophandels uitmaakt, ten einde dus daaraan allen bloei en leeven by te zetten.

En is wyders verstaan de op Java, invoegen voorschreven, ingevorderd en herwaarts gezonden wordende vogelnestjes of de vyftien per cent in natura hier by publieque opveiling te laten verkoopen om het provenu daar van by de Bataviasche negotie-boeken, ten voordeele deezer hoofdplaatze, in te neemen, dog daarentegen aan den presenten pagter van de in- en uitgaande regten of de boom hier ter stede, die dezelve voor drie jaaren in pagt heeft, nu hy, uit hoofde van de alteratie in de Javasche pagtconditien met opzigt tot dit articul, by dies invoer van die kust in de twee volgende jaaren zynes pagttyds niet zal mogen heffen zoodanige zes per cent, als hy daar van anders genoten heeft, bedraagende in contant zestig ryksdaalders voor ieder pikol, wanneer hetzelfde, gelyk in het voorgaande en dit jaar geschat, door elkanderen getaxeerd wordt op een duizend ryksdaalders, tot zyn dedommagement in deezen, uit Comp^s kasse te betaalen die zes per cent of zestig ryksdaalders voor ieder pikol van de in de jaaren 1776 en 1777 van Java herwaarts gebragt wordende vogelnestjes, welkers quantiteit blyken zal uit die der daar ingevorderde 15 per cent; en insgelyks aan de pagters van de waag, als dezelve jaarlyks voor 700 rd^s in admodiatie overneemende, te laten uitkeeren het hun competeerende een per cent of, naar de gezegde berekening, tien ryksdaalders voor ieder ingevoerd pikol.

Op 8 December 1775 werd hierin de volgende wijziging gemaakt:

De Javasche ministers, verzoek doende om de vogelnestjes, die met het begin des jaars 1776 en verder tot geregtigheid voor de Compagnie ingevorderd en in natura naar Batavia gezonden moeten worden, herwaards te mogen aanrekenen tegen zoodanigen prys, als deeze regeering zoude gelieven te bepalen, ten einde het voordeel te blyven behouden, dat Java tot hier toe van het gemelde product hadt genoten door de heffing van 25 rd* voor het pikol by dies uitvoer; zoo is met alteratie van de daar omtrent gemaakte schikking by de resolutie van 24 October bevoorens goedgevonden en verstaan het zuiver rendement van de gemelde, hier voor de Compagnie ontvangende vogelnestjes, na aftrek van het gene daeruit aan de pagters van de in- en uitgaande regten en de waa, in plaatse van den bevoorens door hun genoten impost, is toegelegd, Samarang ten goede te laten, om, ten voordeele van 's Comp* inkomsten, by de negotie-boeken te worden ingenomen.

27 October. *Prijs-bepaling van de houtwerken, te leveren door de Cheribonsche Vorsten.*

De Cheribonsche prinsen, Anom en Suppoe, by een brief aan deze regeering verzoek doende om gunstiglyk gesoulagend te mogen worden in de onkosten, die zy draagen moeten te de bezorging der houtvloten; en den resident, Evert Jan van Neyvenheim, dat verzoek by missive van den 25* September laastleden met zyn voorschryvens appaieerende, onder betuiging, dat, ofschoon die prinsen zelfs te vooren in lang na niet hadden kunnen toekomen met hetgene de Comp* aan dezelve betaalde, gemelde onkosten nu nogtans considerable vergroot wierden, door dat zy geduurende de jongste sieft de meesten hunner verpandingen verloren hadden; zoo is, uit consideratie daar van, goedgevonden en verstaan hunne boogheden voor het vervolg toe te leggen en roebel te laten betaalen:

voor een balk van 24 à 25 voeten.....	rd ^s	1 : 29 : 12
» » » » 20 à 21 »	»	1 : 15 : 6
» » » » 17 à 18 »	»	1 : 9 : 14
» » sluit- en kant-zwalp.....	»	1 : 2 : 6
» » leggerduig.....	»	— : 1 : 6½
» » kruid vaadjes duig.....	»	— : — : 12½

uitmaakende eene verhooging van 25 per cent op het waar en dus zonder met schenkagie-penningen of ongelden bezwaard inkoops-kostende dier houtwerken, naar den door een geslagen aanbreng in de drie jongste boekjaren, dan wel 's jaars rd^s 1034 : 25 : 8.

21 November. *Bepaling, dat particuliere schepen en vaartuigen, gebouwd op Java's Noordkust met vergunning der Regering en ter uitbreidinge van de particuliere navigatie en commercie*, bevrijd waren van de belasting ad 10 pct. op den aanbouw van vaartuigen.

Zie bij 25 Maart 1774.

24 November. *Jaarlijksche verstrekking van 30 pikols of 3750 R koffij-boonen aan het garnizoen op Ambon.*

Die koffij moest het garnizoen tegen inkoop-prys betalen.

24 November. *Reorganisatie van het ambtelijke personeel in het gouvernement Ambon.*

Door den heer Gouverneur Generaal geproduceerd en gere-summeerd zynde eene vergelyking, die zyn Edelheid heeft laten formeeren van de onder ultimo Juny laastleden ten gemelden gouvernemente in weezen bevonden dienaaren tegen de nog subsisteerende bepalingen, waarin zyn Edelheid vermeende, dat eenige weinige veranderingen of ampliatiën behoorden te worden gemaakt om die bepalingen zonder afwyking te kunnen doen nakomen; zoo is, conform het voorstel van zyn Edelheyd,

goedgevonden en verstaan het getal der loontrekkende dienaaren over het geheele ressort van dat gouvernement nader voor het vervolg op dien voet te regelen, als genoteerd is in de volgende aanwyzing:

gouverneur of directeur	1
opperkoopman	1
kooplieden	5
onderkooplieden	5
boekhouders in bedieningen	6
pennisten	27
predikanten	5
krankbezoekers	8
capitein	1
capitein luitenant	1
luitenants	2
vaandrigs	6
sergeanten	28
trompetter	1
garnisoenschryver	1
corporaals	61
soldaatn (daar onder gerekend de voor een tyd tot het werk der bekruissing geaccordeerde 100 koppen)	680
tamboers en pypers	12
equipage-opzigter	1
onderstuurlieden en bootslieden	9
quartiermeesters	12
matroozen	118
luitenant van de arthillerye	1
extra-ordinair vuurwerker	1
bombardier	1
cannonniers	10
busschieters	25
affuitmaakers	4
draayers	2
kuypers	4
Transporteere	951

hebben, de huizen en bygebouwen van de tuinen en erven, zy door koop magtig konden worden, afbraken en zoodat demolieerden, dat 'er nauwlyks de eene steen op den ander gelaten wierdt: dat zy dan die erven veeltyds geheel abandneerden of maar een enkel persoon daar op woonen liet waar door dezelve tot schuilplaatsen van slegt volk diende en de avenuen der stad ontluisterd wierden, mitsgaders beschoeyingen, welkers onderhoud een servitut was van de meeste tuinen en erven, zoo lang ongerepareerd bleeven, die eindelyk geheel vervielen en instorten, ter belemmering van de vaart; zoo is goedgevonden en verstaan, met renovatie van het reeds by biljet van den $\frac{15}{27}$ December 1765 gedaan interdict op het demolieeren van gebouwen, by een nader biljet af te en een iegelyk weder te verbieden eenige huizen of andere opstellen in de tuinen en landeryen buiten deeze stad, waar zy eigendom of beheering hebben, dan wel in der tyd verkrygt af te breeken of te applaneeren, voor dat daar toe by des regeering permissie geobtineerd en het bewys daar van verlost zal zyn aan het collegie van Heemraden voormeld, op verbeiden by het contrarie van een duizend ryksdaalders, mede behoeven der kasse van dat collegie.

7 December. *Toewijzing van verschillende pachten en admodiatic voor drie jaaren.*

De heer Gouverneur Generaal heeft ter vergaderinge overgebracht twee en zeventig requesten, door Chineezen en anderen aan zyn Edelheid gepresenteerd, tandeerende om de Jaccatrasc domeinen (exceptis de in- en uitgaande regten van de boom, die by resolutie deezer tafel van den 16^{en} December 1774 aan de Chinees, Tan Soeko, voor drie jaaren zyn afgestaan, mitsgaders de geregtigheden van de waag, de Chinesee toptafels en wayaugs, die jaarlyks aan de Chinesee officieren worden overgelaten) voor drie jaaren in pagt te mogen hebben tot aangeboden sommen; en den heeren leden in bedenking gegeve of men, uit hoofde van de toeneemende veragtering met dit z

voorname deel van Comp^s inkomsten, ter uitwerkinge van eene reële beterschap daar omtrent en bevorderinge dus voor het vervolg van Comp^s meeste interest, de gemelde domeinen voor den tyd van drie jaaren by publicque opveiling aan de meestbiedenden zoude verpagten, dan wel aan de gegoedsten van de supplianten of die sullisante borgen hebben en niets aan de Compagnie te quaal zyn, in admodiatie overlaten, op denzelfden voet als de voorgemelde pagt van de boom; dog tefens verklaard, dat, daar men van het eerste middel, hoe favorabel in zig zelf voor de pagters, niet verwagten kon, dat daar door aan het oogmerk zoude worden beantwoord, dewyl men, by het houden eener openbaare verpagting, een iegelyk, dië ter goeder naam en faam staat, tot pagter zoude moeten admitteeren en de bekende nayver der Chineesen hun dan zekerlyk aanzetten zoude om hooger uitloovingen te doen dan in de voorgaande jaaren, het tweede, naar de gedagten van zyn Edelheid, verre het beste was en aan de Compagnie de meeste zekerheid zoude geeven, indien de heeren leden daar toe besluiten konden; en dat zyn Edelheid dierhalven by den capitein der Chineesen, mitsgaders by anderen, op welkers probiteit zyn Edelheid zig berusten kon, vernomen hebbende na het vermogen en het gedrag van die genen onder de gemelde supplianten, welke het hoogste bod deden, voor zoo verre zy niet speciaal by zyn Edelheid bekend waren, daar van een lystje hadt geformeerd, hetwelk zyn Edelheid tans ook produceerde, om in het laaste geval daar van gebruik te kunnen maaken, zonder zig te vermoeyen met het leezen van alle de voorschreven requesten.

En, by ernstige overweeing van deeze zoo aangelegen zaak, door den heer Gouverneur Generaal nog voorgesteld, mitsgaders in consideratie genomen zynde, dat van de 5824760: — rd^s, welke de pagten in 't gemeen sedert het jaar 1765 tot 1774 inclusive gerendeerd hebben, successivelyk, om de daar voor gemiliteerd hebbende redenen, geremitteerd is eene vry aanzienlyke somme van rd^s 215871: 19, behalven hetgene uit oorzaak van de insolventie der pagters en hunne borgen heeft moeten worden afgeschreven; dat van de pagtpenningen voor de jaaren

1770, 1772, 1775 en 1774 nog uitstaan rd^s 97086 : 8, neven rd^s 57188 : 29 voor het loopende jaar, zonder dat men zij flatteeren kan met de hoope, dat zelfs de helfte daar van zij kunnen worden ingevordert, alzoo de meeste debiteuren in zeer sobere omstandigheden verkeeren; dat het derhalven hoogty geworden is om in deezen voor het vervolg de noodige voorziening te doen, dog dat zulks niet wel anders als op de by zyn Edelheid geprefereerde wyze geëffectueerd kan worden; dat ofschoon de heeren Majores nog jongst of by hoogderzelve missive van den 8ten October 1774 verklaard hebben van oordeel te zyn, dat 's lands inkomsten by publieke opveiling verpact en niet in admodiatie afgegeven moeten worden, men egl vertrauwen mag, dat hunne Edele Hoog Agtbare de bedoelinge en motieven, die deeze regeering verpligten om nu het laatst boven het eerste te verkiezen, nuttig en aanneemelyk genoeg bevinden zullen om zig met haare dispositie volkomen te contenteeren; zoo is, nadien de heeren leden zig met het sentiment van zyn Edelheid conformeerden, goedgevonden te verstaan de voorschreeven domeinen in dit jaar te excuseeren van de publieke opveiling en voor den tyd van drie jaeren beginnende met primo January 1776 en eindigende met ultimo December 1778, in admodiatie af te staan aan de zoodanige van de supplianten, die niet alleen het hoogste bod daarvoor gedaan hebben, maar die ook de gegoedste zyn en voldoende borgen kunnen stellen, met uitsluiting onder de zelve van alle de voorige pagters, die hunnen debet aan de Compagnie nog niet hebben verevend, mitsgaders diert volgens, naar het door zyn Edelheid ingeleverd lystje, over te laten:

de uitgaande suiker aan den Chinees, Tan Pauko,

voor rd^s 900 : -

de in- en uitgaande ryst aan den Chinees, Ong

Tjoeseeng, voor * 1750 -

het hoofdgeld der Chineesen aan den Chinees,

Oey Tjako, voor * 2630 : -

Transporteere rd^s 5500 : -

	Per transport.	rd ^s 5300 : —
den handel aan de scheepen aan den Chinees,		
Ko Tengko, voor.	»	380 : —
de groente-kraamen en winkels aan den Chinees,		
Tung Pi-Enko, voor.	»	4500 : —
het slagten van vee aan den Chinees, Ong Tjamko,		
voor.	»	1520 : —
de vischmarkt aan den luitenant der Chineesen,		
Gouw Poeangsoey, voor.	»	1800 : —
de rystmarkt aan den Chinees, Tan Keko, voor	»	150 : —
de haanevegterryen aan den Chinees, Lem I Ako,		
voor.	»	240 : —
het merken der waschkaarsen aan den Chinees,		
Louw Sietko, voor.	»	255 : —
het kerven van de Chineesche tabak aan den		
Chinees, Tan Hi-Enko, voor.	»	400 : —
de herbergen aan den Chinees, Swa Jamko, voor	»	150 : —
en de korenmolen aan den inlandsch burger,		
Alexander Maximiliaan Jacobsz, voor.	»	700 : —
ter maand, bedraagende in 't geheel.	rd ^s 15175 : —	
ter maand en rd ^s 182100 : — in het jaar of rd ^s 23580 : —		
's jaars minder dan dezelfde domeinen voor het jaar 1775		
gerendeerd hebben; en dat op alle zulke voorwaarden, als reeds		
gearresteerd en by de gedrukte pagtconditien voor het jaar		
1768, met derzelve nadere alteratien of ampliatiën, te leezen		
zyn, onder deeze verklaring nogthans, dat de by biljet van den		
16 ^{en} December 1774 bedongen vooruitbetaling voor de maand		
December, te gelyk met de pagtpenningen voor de maand Janu-		
ary, nu buiten gevolg zal weezen, dog dat de gemelde pagters		
daarentegen gehouden zullen zyn de betaaling te doen naar het		
derde articul van de generale pagtconditien, zonder daar		
omtrent een enkele maand in gebreke te blyven, op poene		
van uit de pagt gesteld en zoodanig verder gepunieerd te		
worden, als deeze regeering vermeenen zal te behooren; en		
dat zy derhalven ook met de door hun aangeboden borgen, van		
ieder pagt afzonderlyk, zig by eene notariale acte, die zy voor de		

aanvaarding der pagten respectie aan den heer Gouverneur Generaal moeten overgeeven, verbinden moeten, zoo wel als de prompte voldoening der pagtpenningen op de gezet tyden, als om nimmer eenige surceases daar van, min als om eenige remissien verzoek te doen, op wat fundament ook zoude mogen weezen, nademaal deeze regeering dezelve aan niemand hunner zal accordeeren, ongerekend den billyk afslag, die aan den pagter van de korenmolen niet zal kunnen worden geweigerd, wanneer het gebeurde, dat aan de molen de eene of andere ongelegenheid mogte overkomen, 't zy de eenige groote schade of ontsteltonis, gebrek van noot water, dan wel dat de Compagnie gebrek aan tarwe had waar door dezelve molen eenigen tyd zoude moeten staan.

15 December. *Openstelling van de particuliere wet tusschen Makasar en Ternate.*

By gelegendheid, dat door den burger te Maccasser, Tys Brouwer, by requeste verzoek gedaan en hem geaccordeerd wierdt om met zyn vaartuig jaarlyks van daar naar Ternaten handel te mogen vaaren, is teffens goedgevonden en verordend by resolutien deezer tafel van den 16ten September 1753 en 15ten December 1755 gestatueerde ordres omtrent de wet tusschen de Oostersche provincien in zoo verre te alteren dat aan de burgers en andere ingezetenen van Ternaten en Macasser voortaan gepermitteerd zal zyn, gelyk hun gepermitteerd wordt by deezen, om over en weder te navigeeren te trafiqueeren, dog niet anders dan van en op het handelscomptoir dier beide plaatzen, mits dat hunne vaartuigen, vertrek van Ternaten en aan- of terug-komst te Macassar exact gevisiteerd worden, dewyl 'er dan geene bedugting van morshandel in speceryen of goud zal overblyven; en hieroverzulks aan de ministers van de twee laatstgemelde gouvernementen tot hun narigt kennis te geeven.

15 December. *Toelichting nopens de beteekenis der woorden: „lyff en leven” in het placaat van 18 Julij 1742 tegen sluik-handel met opium.*

Betreffende het voorstel deezer regeeringe aan de heeren Majores, om de straf aan *lyf en leeven*, tegen den verboden handel in amfoen gestatueerd, te veranderen in die aan *lyf of leeven*, geantwoord zynde, dat hunne Edele Hoog-Agtbare geene voldoende reden vonden om hetzelfde te amplecteren, maar dat in tegendeel die meer en meer toeneemende mors-handel, gevoegd by de overtuwendste blyken, dat daar toe zelfs Comp^s vaartuigen wierden gebruikt, voor al ook de facilitate, die de sluikers scheenen te hebben om de gestatueerde straf te kunnen ontgaan, veel eer van hunne Edele Hoog-Agtbare vorderde eene allerernstige recommandatie aan de officieren van de justitie om in de executie der placaaen op dat stuk zig niet te bepaalen tot de agterhaaling van de verbeurde amfoen, maar ook te zorgen, dat de pleegers van dien verboden handel naar behooren wierden te regt gesteld; met byvoeging, dat hunne Edele Hoog-Agtbare de voorgeslagen verandering te minder noodzaakelyk agteden, om dat de straf aan *lyf en leeven*, by het placaat van den 18^{en} July 1742 ingevoerd, niet absolut en in distinctie, maar naar exigentie van zaaken was gestatueerd, waar door overzulks de register wel hadt verkregen het vermogen om den sluikhandel in amfoen te kunnen straffen, *zelfs met de dood*, dog egter geenzins wierdt verboden om in alle gevallen, zonder onderscheid, die zelfde straf te decerneeren; zoo is goedgevonden en verstaan den Raad van justitie deezes casteels daar van te informeeren door afgaave van een volledig extract uit der heeren Meesters brief van 10 April 1775 en, naar het aanschryven hunner Edele Hoog-Agtbare, de respective officieren van de justitie by extract deezes nadrukkelyk te vermaanen om de executie van het gemelde placaat met alle oplettendheid te betragten en dus, zonder eenige conniventie, den sluikhandel in amfoen naar uiterste vermogen tegen te gaan en te beletten, mitsgaders

intusschen hunne Edele Hoog-Agtbare te verzekeren, dat mi aan hoogerzelve welbehaagen voldoen zal.

22 December. *Magtiging op den stads-drukker te Batavia tot het wekelijks uitgeven van een advertentie-blad.*

Op een request van den stads-drukker, Lodewyk Dominicus en uit aanmerking, dat daar door aan de gemeente veel diens geschieden zal, is goedgevonden en verstaan hem by deez te permitteeren om wekelijks, op zekeren vastgestelden dag, mogen drukken en uitgeeven eene advertentie van alle verkopeningen der losse en vaste goederen, die in de daar aan volgende week gehouden zullen worden, mitsgaders te gelyk de secretarissen van de respectieve collegien, den curator ad lites en stads-vendumeesters te gelasten om hem, ter tegemoetkomst daar omtrent, telkens en tydig genoeg kennis te geeven van de venditien, die zy staan te houden, zoo van de roerende, als roerende goederen, onverminderd nochtans de by hun zynde usancen van zoodanige advertentie ook te doen drukken en aanslaan in hunne woonigen of andere huizen en plaatzen van verkooping.

22 December. *Vernieuwing der plakaten tegen het malen en verkoopen van vuurwerk, enz.*

23 December. *Verbod tegen het voeren van karren los of voor eene kar gespannen, langs zekeren weg.*

Heemraden maakten bekend, dat voortaan een ieder vervoeren worden het beryden van de buyten 's lands kosten niet gemaakte weg, loopende bezyden de post de Keeten en vernieuwde brug, gelegen over de rivier Grogol voor gemeene post, met buffels, los of in karren bespannen, sub poene, alle zodanige buffels of karren door een daar toe gequalificeerde mandadoor zullen tegen gehouden en aan den posthouder der Keeten werden overgegeven, welke laatste daar van kennis zal moeten geeven aan den heer Drossaart der Batavia's ommelanden".

REGISTER

VAN

PERSONEN-, VOLKS- EN PLAATS-NAMEN.

- Academie de marine, 9, 515.
Afrika, 588.
Ajer-bangis, 501.
 » -hadji, 501.
Alkmaar (eiland), 52.
Amanus-gracht, 522, 556, 875,
 876, 881.
Ambachts-kwartier te Batavia,
 14, 189, 195, 240, 256,
 294, 360, 362, 367, 368,
 446, 516, 551, 585, 649,
 657, 684, 685, 708, 709,
 751, 756, 784, 850.
Ambon, 72, 119, 185, 265,
 266, 278, 295, 294,
 298, 305, 305, 313,
 385, 409, 550, 559,
 605, 614, 615, 672,
 675, 716, 717, 750,
 965.
 » (kampong), 825.
Ambonees, 564, 825.
Amoy, 695, 865, 897.
Amsterdam, 18, 948.
Amsterdam, (eiland), 52.
 » (punt), 456, 500,
 881.
Amsterdamsche gracht, 560.
Andriessen (J.), 142.
Angké, 58, 281, 361, 458,
 459, 464, 485, 569,
 571, 572, 619, 724,
 728, 825, 830, 833,
 881, 921, 944.
 » (weg van), 447.
Anom (Pangeran), 962.
Antang, 960.
Antjol, 458, 619, 631, 881,
 921, 944.
 » (vaart van), 567.
Armen-huis te Batavia, 41, 109,
 119, 509, 368, 650, 795—
 797, 840.
Aske (E.), 598.
Babandam (A.), 815.
 » (M. J.), 152, 815,
 825, 896.

- Bacharachts-gracht, 522, 536,
 875—876, 881.
 Baipin (eiland), 588.
 Balemboangan, 581, 960.
 Bali, 267, 588, 589, 687.
 Balinezen, 815, 816, 825.
 Banda, 11, 54, 72, 119, 149,
 185, 265, 266, 278, 295,
 294, 298, 303, 305, 514,
 585, 584, 409, 550, 559,
 605, 614, 615, 670, 672—
 675, 716, 717, 750, 775,
 779, 880, 890.
 Bandjermasin, 90, 265, 297,
 301, 385, 584, 450, 452,
 520, 614, 695, 728, 950.
 Bandoeng, 275, 274.
 Banka, 265, 265, 266, 586.
 Bantam, 14, 15, 22, 90, 111,
 140, 160, 161, 178,
 184, 185, 199, 207,
 265, 266, 277, 295,
 301—305, 517, 554,
 378, 595, 599, 410,
 450, 452, 545, 546,
 565, 589, 611, 612,
 654, 658, 687, 695,
 715, 722, 726, 728.
 „ (hoek van), 266.
 Bantammer, 277.
 Baros, 501, 578.
 Batikaloa, 296, 300.
 Bazel (H. van), 620.
 Bengalen, 14, 20, 139, 185,
 208, 267, 295, 296, 301,
 302, 303, 306, 515, 516,
 528, 535, 577, 587, 58
 598, 400, 404, 406, 40
 444, 461, 470, 566, 59
 650, 705, 712, 715, 72
 727, 767, 777, 884, 89
 860, 897, 950, 947.
 Benkoelen, 701, 715, 722, 72
 726.
 Berg- en zee-zicht (tuin), 7
 Bergh (A. van den), 805.
 Biezen (J. van der), 846.
 Billiton, 265, 265, 266, 61
 Bima, 265, 295, 615.
 Bimilipatnam, 295, 299.
 Blomhert (E.), 607.
 Boeginezen, 801, 825.
 Boegis (kampong), 825.
 Boei (burger) te Batavia, 15
 782.
 „ (Comp^e) te Batavia, 76
 770, 785.
 Boekdrukkerij (kasteels), 51
 Boele, 710.
 Boelekomba, 295.
 Boeroe, 298, 319.
 Boeton, 265, 586, 615.
 „ (kampong), 825.
 Boetonnezen, 825.
 Bois van Chiallou (L. J. A. d
 172.
 Bombay, 715.
 Bon (O. S. le), 681.
 Boni, 519, 520.
 Bonthain, 179, 295.
 Boom te Batavia, 56, 32, 9
 157, 174, 175, 177, 18

- 185, 188, 251, 255, 256,
 552, 411, 412, 415, 458,
 450, 517, 557, 558, 587,
 609, 610, 644, 677, 690,
 814, 895—896.
- Boom te Samarang, 79.
- Borneo, 265, 265, 266, 586,
 519, 520, 611, 615.
- Botteliers-weg, 175, 907.
- Bovenlanden (Bataviasche), 125,
 155.
 * (Jakatrasche), 40,
 91, 202, 272, 440, 698,
 700, 750, 954.
- Braat (C.), 652.
- Braland, 212.
- Brootchia, 296, 501, 516.
- Brouwer (T.), 970.
- Buiten-Nieuwpoort-straat, 561,
 562.
 * -Portugesche kerk, 682.
 * -tijgers-gracht, 850.
- Buitenzorg, 555, 458, 855,
 854. *Zie ook*: Kampong
 bahroe.
- Burggraaf (S.), 717.
- Calcutta, 155.
- Cau, 212.
- Ceilon, 48, 122, 159, 148, 185,
 295, 295, 299, 502, 505,
 506, 511—515, 515, 555.
 585, 588, 592, 598, 400,
 404, 406, 444, 461, 525,
 551, 566, 591, 595, 670,
 675, 690, 695, 712, 717,
 725, 727, 767, 775, 777,
 805, 854, 855, 897, 929,
 950, 947.
- Celebes, 265, 266, 586, 613,
 615.
- Cheribon, 1, 11, 15, 19, 39, 40,
 64, 72, 79, 90, 91, 127, 135,
 140, 160, 161, 175, 178,
 182, 197, 199, 207, 257,
 265, 265, 266, 292, 501,
 554, 415, 450, 452, 450,
 545, 546, 549, 565, 575,
 589, 610—614, 646, 654,
 658, 690, 695, 697, 698,
 715, 722, 726, 728, 750,
 751, 802, 962.
- China, 28, 29, 90, 150, 152,
 142, 149, 259, 264, 265,
 518, 587, 590, 400, 405,
 406, 408, 452, 461, 520,
 591, 615, 614, 687, 691,
 695, 694, 728, 857, 892,
 950, 947.
- Chinesche gracht, 561.
- Chinezen, 16, 55, 58, 59, 90,
 92, 111, 125, 151, 152,
 166, 168, 169, 182, 184,
 186, 281, 282, 518, 527,
 557, 541, 564, 566, 370,
 571, 585, 447, 470, 521,
 522, 555, 558, 560, 576,
 578—580, 621, 647, 648,
 694, 755, 758, 740, 769—
 772, 779, 788, 841, 842,
 867, 894, 895, 905, 920—
 922, 966—969.

- Chinezen (peranakan), 447,
 632, 823.
 Colombo, 594.
 Cordenoiert (A.), 775.
 Graan (J. J.), 791, 937.

 Deenen, 284.
 Deka, 301.
 Deksel (G.), 585.
 Delft (punt), 360.
 Depok, 854, 643, 788.
 Diest (punt), 360.
 " -poort, 252, 255, 259,
 240, 245, 244, 360, 455—
 457, 495, 500, 501, 881.
 Dietz (C. J.), 543.
 Divean (W. C.), 775.
 Djagarnaikpoeram, 295, 299.
 Djambi, 257, 265, 264, 301,
 612.
 Djenal Babandam, 185, 320.
 Djoeana, 61, 199, 296, 654,
 657, 959.
 Djohor, 695, 728, 801—805,
 855, 858, 859, 902.
 Djohorezen, 801.
 Djokjokarta, 61, 292, 870.
 Dominicus (L.), 972.
 Dormieux (A. H.), 849.
 Duiffes-eiland, 52.
 Dwars in den weg, 850.

 Edam (eiland), 52, 67, 68, 110,
 115, 165, 413, 414, 626.
 Elliot (L. J.), 555, 764.
 Engelschen, 29, 144, 284,
 644, 650, 722, 757, 76
 852.
 Enkhuizen (eiland), 52.
 Equipage-werf te Batavia, 1
 25, 136, 137, 191, 200, 21
 358, 361—368, 401, 40
 411, 446, 529, 550, 55
 598, 649, 657, 684, 68
 954.
 Europa, 125, 588, 452, 81
 655, 785, 891.
 Europeaan, 419—421.

 Fillietaz (P. J. L. de), 937—94
 Fluit (de), 175, 907.
 Fockens, 540, 710, 791.
 Frankrijk, 652, 852.
 Franschen, 284, 525, 61
 655, 681.
 Frederica Sophia Wilhelmina
 798.

 Gabang, 64.
 Gale-korle, 296.
 Galgen-wacht te Batavia, 11
 Ganges, 387.
 Gelderland (punt), 360, 88
 912.
 Gili-genting, 161.
 Goa, 787.
 Goenoeng-sari, 920.
 Goesti (kampong), 825.
 Goon (J.), 99.
 Gorontalo, 294.
 Gotensar, 953.
 Gouw Poean Soei, 777.

- Graan-magazijn te Batavia, 195, 656, 785.
- Grinding, 522.
- Grisee, 199, 257, 265, 295, 316, 557, 614, 615, 657, 959.
- Groene-gracht te Batavia, 360.
- Groenberg (J. van), 586.
- Groeneveld (land), 791.
- Grogol (rivier), 842, 972.
- Groll (P. van), 775.
- Groningen (punt), 561, 456, 500.
- Groote rivier. *Zie*: Tji-liwoeng.
- Haak (M. D. van), 99.
- Haroekoe, 294.
- Hartkop (J.), 190.
- Havelaer, 540.
- Heemen (E.), 450.
- Heemraden-tuin, 522, 557, 724, 728.
- Heeren- of stads-logement te Batavia, 29, 51—55, 79, 116, 176, 616, 617, 678, 753, 784, 846, 847.
- -straat, 360.
- Hila, 295.
- Holland, 3, 210, 212, 225, 550.
- Hollandia (punt), 281, 361.
- Hoorn (eiland), 52.
- Hospitaal (binnen) te Batavia, 286, 351, 557, 558, 659, 660, 685, 744, 745, 784, 785, 787, 858, 949.
- Hospitaal (buiten) te Batavia, 173, 350, 557, 558, 745, 781, 782, 858.
- (Chineesch) te Batavia, 109, 318, 319, 368, 576, 578—580, 604, 647—649, 734, 840.
- (Moorsch) te Batavia, 509, 756.
- -kerk te Batavia, 816.
- -straat te Batavia, 360.
- Hougly, 295, 296, 501, 505, 516, 594.
- Houtingh (N.), 12, 68, 260, 285, 598, 766.
- Hulftsdorp, 299.
- Indragiri, 264.
- Imbanagara, 685.
- Indramajoe, 750, 751.
- Jaagpad te Batavia, 751.
- Jacobsz (A. M.), 969.
- Jafnapatnam, 295, 296, 299, 505, 515, 578.
- Jakarta, 89, 112, 164, 178, 182, 185, 320, 522, 525, 564, 458, 464, 619, 677, 685, 725, 822, 825, 850, 881, 896, 901, 907, 920, 921, 944, 952.
- (weg van), 172, 557.
- Jansz (B.), 645.

- Jan-Vermanders-sstraat, 559, 560, 684.
 Japan, 295, 297, 501, 517, 328, 587, 452, 575, 855, 857, 858, 857, 941.
 Japara, 61, 199, 296, 516, 654, 657, 717, 959.
 Jassenbrug, 172, 522, 557, 885, 907.
 Java, 11, 72, 90, 111, 126, 127, 155, 140, 160, 170, 178, 184, 197, 256, 265, 265, 286, 292, 586, 595, 450, 452, 559, 565, 581, 610—612, 614, 621, 666, 680, 681, 687, 690, 695, 705, 715—717, 722, 728, 745, 750, 751, 802, 810, 855, 854, 858, 868—870, 890, 902, 929, 947, 961, 962.
 * (Midden), 955.
 * (Oost), 955.
 Java's Noordkust, 855, 965.
 * Noord Oostkust, 60.
 * Oostkust, 8, 15, 19, 26, 91, 126, 160, 161, 175, 197, 207, 209, 257, 265, 287, 295, 296, 500, 502, 505, 515, 537, 599, 409, 415, 459, 441, 450, 518, 551, 549, 556, 559, 565, 575, 581—585, 589, 610, 615, 615, 621, 654, 657, 675, 686, 690, 695, 717, 725, 726, 728, 750, 925.
 Javaansche gracht te Batavia, 561.
 Javanen, 16, 562, 824, 934, 957.
 * (Ooster-), 904.
 Jelo, 517.
 Jonkers-gracht te Batavia, 560.
 * -straat te Batavia, 561.
 Joesje, 842.
 Kaaimans-gracht, 560.
 Kaap de Goede Hoop, 11, 115, 149, 166, 388, 291, 504, 515, 528, 584, 588, 406, 591, 597, 600, 710, 768, 854, 855, 945.
 Kajeli, 519, 520.
 Kalangers, 654.
 Kali-landjoeng (tuin), 79.
 Kalpeti, 295, 500.
 Kambodja, 90, 610, 611, 614.
 Kampong böhroe, 825. *Zie ook* Buitenzorg.
 Kamp (Chinesche) te Batavia, 59, 160, 280—282, 561—565, 568, 570, 571, 447, 458, 525, 685, 795, 956.
 Kampar, 264, 902.
 Kananoor, 297, 516.
 Kangean, 161.
 Kanton, 388, 598, 591, 865, 897.
 Karang-Geram, 91.
 Kareek, 10.
 Kasimbesar, 295, 296, 501, 516.

- Kasteels-kapel**, 187, 651.
Katapang, 91.
Katzenellebogen (punt), 560.
Kauw Tjanko, 948.
Kedah, 788.
Kelman (H), 548.
Kerk (Luthersche) te Batavia, 501.
 » (Maleische) te Batavia, 610.
 » (Nederlandsche of Hollandsche) te Batavia, 159, 610, 651, 646, 912, 926, 958.
 » (Portugesche) te Batavia, 610, 651, 912.
 » (binnen-Portugesche) te Batavia, 91.
 » (buiten-Portugesche) te Batavia, 525.
 » -hof (Portugeesch) te Batavia, 495.
 » -straat te Batavia, 560.
Keten (de), 458, 855, 842, 972.
Kilkaré, 500.
Kleeden-pakhuis te Batavia, 195, 228, 292, 558, 552, 415, 445, 775.
Klerk (R. de), 224, 225, 782, 948, 958.
Koedeloer, 299.
Koestraat te Batavia, 561.
Koetsjin, 10, 297, 501, 503, 378, 587.
Koilan, 297, 516.
Kolombo, 20, 293, 295, 296, 505, 505, 512, 515.
Komorin (Kaap), 500.
Koperslagers-winkel te Batavia, 190, 657.
Kormandel, 159, 185, 208, 267, 293, 295, 299, 505, 515, 528, 554, 555, 408, 461, 524, 591, 690, 712, 715, 725, 727, 777, 897, 947.
Kramat, 91.
Kranganore 501.
Krawang, 272, 274, 801, 802.
Kriel (S. C.), 784, 785, 787.
Krokot, 564, 601, 685, 825.
Kuilenburg (punt), 561, 881.
Kuiper (eiland), 52, 650, 656, 705.
Kwal (de), 58, 67, 458, 464, 859.
Kwala Demak, 959.
Kwartiers-grachtje te Batavia, 707, 708.
 » -straatje te Batavia, 560.
Lamong, 14—16, 277, 501.
Lamponger, 277.
Lange (C. M. de), 255.
Larika, 294.
Lassen, 780, 960.
Lazarus-huis te Purmerend, 54, 55, 625, 629, 859, 840.
Lebak-Poeloes, 791.

- Leeuwinne-gracht te Batavia, 520, 535, 408, 422, 452, 444, 537, 590, 612—615, 681, 682, 687, 690, 695, 705, 705, 712, 714, 715, 722, 725, 726—728, 730, 752, 757, 759, 777, 780, 788, 851, 896, 897, 902, 929, 942, 945.
 Leiden (eiland), 52.
 Lengkong, 522.
 Limbangan, 181.
 Limpho, 897.
 Lim Tjip Ko, 53, 92, 126, 185, 318, 320, 578.
 Linie (de), 786.
 Lodicio, 625.
 Loemadjang, 960.
 Macao, 90, 176, 185, 422, 682, 690, 691, 700, 701, 726, 735.
 Madura, 257, 265, 386, 611, 615, 614.
 Mahabada, 295.
 Mahomed, 169.
 Makasar, 17, 28, 80, 90, 179, 265, 266, 295, 298, 305, 305, 314, 520, 585, 584, 519—521, 557, 559, 605, 614, 615, 675, 687, 695, 716, 717, 728, 775, 872, 970.
 Makasaren, 825.
 Malabaarsche gracht te Batavia, 560.
 Malabar, 45, 139, 266, 297, 501, 505, 516, 588, 591, 602, 712, 715, 725, 727, 777, 865, 897, 929.
 Malaka, 27—29, 154, 155, 208, 257, 265—265, 267, 295, 298, 305, 505, 514, 520, 535, 408, 422, 452, 444, 537, 590, 612—615, 681, 682, 687, 690, 695, 705, 705, 712, 714, 715, 722, 725, 726—728, 730, 752, 757, 759, 777, 780, 788, 851, 896, 897, 902, 929, 942, 945.
 Malang, 960.
 Maleische gracht, 560, 561.
 Maleijers, 825.
 Manaar, 295, 500.
 Manapar, 500.
 Mandharezen, 519, 825.
 Mangga-doea, 281, 561, 824.
 Manila, 90, 176, 185, 422, 700, 701, 726, 735.
 Manipa, 298.
 Marci, 625.
 Mardijker, 909.
 Maroenda (rivier), 58.
 Maros, 295.
 Masulipatnam, 299.
 Mataram, 516.
 Mature, 500, 515.
 Meester Cornelis, 58, 67, 247, 555, 554, 558, 458, 464, 567, 817, 878.
 Menado, 294.
 Merula (P.), 212.
 Metilopolis, 681.
 Meulen (W. van der), 212.
 Middelburg (eiland), 52, 81.
 » (punt), 560.
 Middelpunt te Batavia, 456.
 Middelpunts-brug, 560, 685.

- Modder-baai (Zuider), 587, 588.
 Mocara-boengin, 801.
 Mohamad Abdoel Chatib, 816.
 Molenvliet, 117, 175, 522,
 523, 561, 556, 537, 881,
 907.
 Molukken (de), 385.
 Mookervaart, 572, 817.
 Mooren, 25, 167—169, 264,
 564, 565, 684, 867, 882,
 904, 951, 952.
 Mossel (J.), 835, 846.
 Nagasaki, 587.
 Nassau (punt), 560.
 Nederland, 2, 10, 22, 55, 54,
 60, 65, 67, 79, 85, 105,
 110, 115, 120, 122, 158—
 140, 148, 155, 187, 190,
 194, 203, 217, 221, 255,
 262, 268, 275, 276, 285,
 287, 302, 307, 373, 379,
 383, 584, 589, 594, 595,
 598, 401—404, 407—410,
 415, 435, 457, 459—461,
 465, 468, 485, 518, 526,
 528, 529, 559, 545, 547,
 552, 566, 574, 581, 582,
 590—595, 597—600, 602,
 652, 662, 666—670, 689,
 692, 698, 705, 714, 721,
 744, 748, 751, 757, 767,
 787, 789, 798, 808, 810,
 812, 815, 815, 865, 875,
 877, 889, 890—892, 945,
 947, 952, 955.
 Negapatnam, 20, 295, 295,
 299, 505, 515, 408, 525,
 745, 942.
 Negotie-pakhuizen (Westzijd-
 sche), 689, 690, 715, 714,
 725, 727, 732, 775, 776.
 Neira, 150.
 Nieuw-poort te Batavia, 252,
 255, 259, 240,
 245, 244, 281,
 561, 455—457,
 495, 500, 501,
 884.
 „ „ -straat, 560, 495.
 Nimpho, 865.
 Noordwijk, 175, 458, 835,
 907.
 Nijvenheim (E. J. van), 962.
 Oeloe-djami, 959.
 Oeriën 298.
 Ommelanden (Bataviasche), 57,
 972.
 Ondaatje (P. G. J.), 775.
 Onrust, 14, 52, 67, 68, 147,
 189, 191, 192, 194, 195,
 401, 402, 415, 414, 433,
 529, 550, 565, 623, 650,
 656, 705, 788, 805, 812,
 837, 845, 859, 904, 955.
 Ooster-cingel van Batavia, 901.
 Oosthoek van Java, 810.
 Oranje (Erf-prinses van), 717.
 „ (punt), 560.
 Ossenberch (van), 605.
 Overijssel (punt), 561.

- Paardenstal (Comp^s) te Batavia,** 312, 649.
Padang, 293, 297, 501, 516, 377, 378, 810, 897.
Padjar, 152.
Pagadeen, 273, 274.
Pagerman, 825.
Pahang, 802, 803.
Pakodjan, 825.
Palembang, 22, 257, 265—266, 294, 297, 393, 450, 452, 450, 560, 590, 611—614, 802.
Paliakate, 295, 295, 299, 303.
Palikol, 295, 299.
Pamanoekan, 275, 274, 697, 802.
Panaroekan, 381, 960.
Paponeti, 501.
Parra (P. A. van der), 261.
Pati, 654.
Patna, 295, 296, 501, 316.
Patoeakan, 824, 825.
Peirak, 264, 299.
Pekalongan, 199, 300, 657, 959.
Perzische golf, 150.
Pinang-poort te Batavia, 444.
Pisang-batoe, 564, 685, 825.
Pising, 817, 821.
Pluskow (von), 555.
Poelman (Mr P.), 848.
Poeloe Ai, 295.
 " **Rhoen,** 295.
 " **Tjinko,** 297, 501.
Point de Gale, 295, 296, 300, 305, 505, 515, 578.
- Polder (J. van de),** 842.
Ponekail, 500.
Pook (J. H.), 850.
Porto-novo, 299.
Prakamoentjang, 39, 40, 275, 274, 697, 699, 700.
Preanger-regentschappen, 39, 272, 353, 567.
Prins van Oranje, 102—104, 178, 255, 519.
Prinsen-sstraat te Batavia, 560.
Proveniers-huis te Samarang, 159.
Provisie-magazijn te Batavia, 194, 195, 197, 312, 556, 415, 564, 656.
Pruimers (G. H.), 549.
Pruissen, 798.
Purmerend (eiland), 34, 52, 195, 554, 625, 651, 788.
- Radermacher (Mr J. C. M.),** 936, 937, 940.
Ramsay (D), 756.
Reede Batavia, 27, 29, 50, 52, 53, 67, 70, 71, 80, 119, 120, 125, 147, 155, 170, 176, 177, 196, 208, 250, 253, 257, 270, 285, 336, 337, 343, 350, 388, 389, 394, 401, 403, 409, 41, 415—418, 424, 425, 45, 452, 457, 458, 456, 530, 644, 650, 682, 700, 71, 726, 749, 756, 805, 805, 812, 813, 843, 860, 95

- Reede Samarang, 127.
 Rembang, 61, 199, 296, 657,
 890, 959, 960.
 Reynst (I.), 694.
 Reynvaan (E.), 754.
 Reyzig (J. C.), 142.
 Rhinoceros-gracht te Batavia,
 560, 561.
 Riouw, 264, 801, 902.
 Robijn (de), 227, 502.
 Romp, 524.
 Rooseboom (C.), 699.
 Rosché (G. W.), 66.
 Rotterdam (eiland), 52.
 * (kasteel), 265, 520,
 615.
 Rotterdammer-poort, 232, 235,
 239, 240, 245, 455—457,
 495, 500, 501, 885, 901.
 Roussel, 42.
 Roy (A. de), 685.
 Rijnlands droogte, 410.
 Rijswijk, 455, 458—460, 469,
 485, 557, 601, 619, 782, 850,
 855, 881, 921, 944, 955.
 Sadraspatnam, 295, 299.
 Saleier, 298, 586.
 Samarang, 8, 20, 26, 48,
 78, 127, 159, 198, 257,
 265, 266, 287, 295, 296,
 300, 315, 334, 450, 545,
 546, 557, 564, 585, 589,
 614, 615, 657, 721, 780,
 859, 868—870, 902, 905,
 959, 962.
 Sanders, 555.
 Sapandjang, 161.
 Saparoea, 295.
 Sapoedi, 161.
 Schiedam (eiland), 52.
 Schultz, (J. C.), 555.
 Semangka, 501.
 Sepoeh (Pangeran), 962.
 Siak, 264, 265, 267, 615—
 615, 750, 752.
 Siam, 90, 610, 611, 614, 677,
 681.
 * (golf van), 610, 611,
 614.
 Sion, 542.
 Sleman Daoet, 842.
 Sluis (D. van der), 675.
 Smith (D. J.), 697, 957.
 Soekaboemi (rawah), 842.
 Soekapoera, 181.
 Soela-besi, 298.
 Soembawa, 265, 586, 615.
 Soembawarezen, 825.
 Soemedang, 59, 40, 116, 275,
 274, 697, 699, 700.
 Soemenep, 61, 199, 296, 657.
 Soerabajaja, 61, 62, 198, 199,
 257, 265, 296, 300, 316,
 557, 614, 615, 657, 721,
 870, 959.
 Soerakarta, 61, 292, 295, 500,
 516, 870.
 Soerate, 10, 45, 159, 185, 284,
 296, 501, 505, 505, 516,
 528, 535, 577, 588, 591,
 592, 591, 602, 650, 706,

- 715, 722, 727, 765, 863, 897.
- Soest (van), 601.
- Sontar, 281, 322, 325, 361, 536, 567, 817, 822, 881.
- Sophia Wilhelmina van Pruisen, 519.
- Spanjaarden, 596, 597.
- Spanje, 264.
- Speelmans-poort, 456, 500.
- St Helena 388.
- » Jago, 388.
- Stadhuis te Batavia, 8, 19, 131, 333, 368—570, 767.
- » -plein, 560, 495.
- Stads-apotheek, 661, 665, 768.
- » -herberg te Cheribon, 79.
- » -logement te Batavia. *Zie*: Heeren-logement.
- Straat Malaka, 155, 257, 264, 265, 780.
- » Sunda, 119, 120, 267, 389, 395, 409, 410, 414, 715, 726, 798.
- Sumatra, 586.
- Sumatra's Westkust, 259, 295, 297, 301—305, 305, 316, 355, 422, 452, 444, 578, 650, 710, 722, 752, 759.
- Tafel-baai, 388.
- Tagal, 15, 199, 295, 316, 657, 878, 959.
- Tambora, 265, 615.
- » (kampong), 825.
- Tanah-abang, 58.
- Tandjoeng, 791.
- » -grogol, 842, 845.
- » -kai, 91.
- » -poera, 67, 247, 458, 464.
- Tangerang, 67, 247, 275, 458, 464, 521, 522, 569, 571—575, 817, 821.
- Tan Soe Ko, 966.
- Ternate, 265, 266, 292, 294, 298, 303, 305, 314, 550, 559, 605, 614, 615, 675, 716, 717, 750, 970.
- Tets (A. A. van), 125, 162, 272.
- Timor, 10, 264—266, 297, 301, 317, 582, 450, 452, 550, 558, 559, 590, 612—615, 675, 705, 716, 717, 750, 775.
- Ting Ingko, 777.
- Tji-amis, 685.
- » -andjoer, 275, 274.
- » -asem, 275, 274, 697, 802.
- » -blagong, 275, 274.
- » -lintjing, 90.
- » -liwoeng, 91, 172, 175, 176, 185, 196, 522, 559, 560, 562, 769, 775, 901, 907, 915.
- Toegoe, 797.
- Toeloeng-bawang, 501.
- Trenggano, 841, 902.
- Trinkonomale, 292, 296, 315.
- Tutekorin, 292, 296, 500, 515, 470.

- Tijgers-gracht te Batavia, 360, 494.
- Utrecht, 212.
 » (punt), 560.
- Utrechtsche poort, 252, 255, 259, 240, 243, 455—457, 495, 500, 501, 881.
 » straat, 560, 561.
- Vermaak (P.), 874.
- Vader Smit (eiland), 52.
- Versailles, 855.
- Vienne (P. J. de), 745, 782.
- Vierkant (het) te Batavia, 561, 457, 784.
- Vierkants-poort, 252, 255, 259, 240, 245, 456, 457, 495, 500, 501, 885, 912.
- Vlaanderen, 212.
- Vleesch-hal te Batavia, 59.
- Voet (J.), 212.
- Voort (P. G. van der), 675, 676, 872.
- Vorm (Mr P. van der), 848.
- Vos, 562, 565, 682.
- Vriesland (punt), 560, 684.
- Vrouwen-tuchthuis te Batavia, 568, 859.
- Vrijmans-haven te Batavia, 52.
- Vijfhoek (de), 458.
- Wadjorees, 519.
- Waier, 294.
- Wampho, 587, 406.
- Wapenkamer te Batavia, 558, 649.
- Wassenaar (G.), 212.
- Water-kasteel te Batavia, 190, 451, 458.
 » -plaats te Batavia, 460, 485.
 » -poort te Batavia, 195, 226—228, 252, 259, 444, 446, 456, 457, 492, 495, 498, 501, 502.
- Wees- en arm-huis te Batavia, Zie: Armen-huis.
- Weltevreden, 172, 261, 554, 788, 878, 907.
- Westerwijk van Batavia, 172.
- West-Vriesland, 212.
- Wilgenburg (post), 522, 525, 458, 855, 921.
- Willem Frederik, 798.
 » V, 148, 798.
- Wimmercrantz, 625.
- Winkel (kleine) te Batavia, 197, 228.
 » (medicinale) te Batavia, 66, 192, 649, 650, 656, 947, 955.
- Zandzee, 495.
- Zee-batterij te Batavia, 881, 884.
- Zeeburg (punt), 561, 456, 500.
- Zeeland, 212.
- Zeelandia, 560, 455, 456, 500, 885.

Zeilmakers-winkel te Batavia,
156.	Z. O. eilanden, 266, 615.
Zoetendaal, 874.	Z. W. eilanden, 266, 615.
Zuider voorstad te Batavia, 52,
59, 160, 175, 281, 792, 986.	Zoutelande, 855.
	Zweed, 284.

ZAAK-REGISTER.

- Aam, 24, 183.
Aanbesteden, 716.
Aanbesteding, 537, 741.
Aanbouw van vaartuigen, 780
Aanbrenger, 328, 342, 440, 444,
673, 778.
Aandeel in de amphioen sociëteit, 761.
Aandoen (eene haven), 95, 135.
Aangeven (valsche munters), 341.
Aangever, 627.
Aangieren, 716, 859, 902.
Aanhalen, 690, 723.
Aanhaler, 152, 165, 178, 259, 284,
383, 441, 558, 588, 611, 694,
714, 728, 732.
Aanhaling, 133, 134, 173, 328, 421,
673.
Aanhouden (Comp^s schip), 868.
Aanhouding, 934.
Aanklagen, 105.
Aanklager, 59.
Aankomst in Indië, 140.
Aankoop, 775.
Aankweken (chirurgijns), 482.
Aanlanden, 9.
Aanleeren (ambachten), 694.
Aanleggen, 253.
Aanlegger, 218, 532, 533, 538.
Aanloopen, 728, 730.
Aanmaken (munten), 602.
Aanmanen (practizijns), 862.
Aanmaning, 772, 773.
Aanmoedigen (vaart van Chinezen),
693.
Aanmoediging, 553.
Aannemer, 585.
Aanplakken, 618.
Aanplant, 45, 124.
Aanranden (vreemd Europeesch
schip), 134.
Aanrekenen (vaartuigen), 935.
Aanrekening, 48, 49, 56, 67, 86, 565.
Aanroepen, 235, 243.
Aansprakelijk, 62.
Aansprakelijkheid, 130.
Aanspreken (een debiteur), 84.
Aanspreker, 826—830, 907, 918, 919.
Aanstelling, 292, 379, 675, 800.
Aanstoot geven, 702.
Aanteekening, 95.
Aanvaarden (boedel), 822.
Aanvaarding, 56, 669.
Aanvoer, 121, 170, 327, 677, 693,
703, 857, 860, 941.
Aanvoerder, 359.
Aanvragen (wissel), 598.
Aanzeggen (doodvonnis), 8.
Aanzien van een sjahbandar, 676.
Aarde, 584, 920.
• (ter) bestellen, 829.
Aardvrucht, 631.
Aandonneren, 966.
Abrogeren (stads-doctoraat), 649.
Absent, 29, 99, 135, 157, 393, 412,
677, 736, 738, 851, 958.
Absenteren (zich), 230, 237, 497.
Absentie, 161, 367, 552, 633, 848.
Absinth, 953.
Absurditeit, 344.
Abuis, 86, 158, 210, 218, 221, 222,
329, 462, 481, 642, 720, 721, 784.
Acces, 641.
Accident, 659, 664.
Accoord, 219.
• (willig), 145, 146.
Accressement, 136.
Achterhalen (contrabande), 52.
Achter-poort, 882.
• -stal, 135, 535.
Acquit, 214.
Acte, 6, 51, 84, 101, 103, 171, 373,
374, 379, 680, 754.
• (notariele) 108, 349, 593,
594, 895, 969.
• obligatoir, 607, 772, 773.
• van eigendom, 637.

- Acte van emancipatie, 900.
 * verhand. 607.
 * -boek, 773, 774.
- Actie, 85, 181, 347, 379, 679, 692, 761, 762, 772, 773, 856.
 * (crimineele), 121.
 * (personeele), 143.
- Actioneren (pachters), 572.
- Ader-laten, 953.
 * -lating, 484, 659.
- Adiëren (boedel), 137.
- Adigaar, 295, 299, 315.
- Aditie, 211.
- Adjutant, 232, 326, 455, 456, 471, 472, 479—482, 485—487, 490, 491, 494, 495, 498, 506—509, 514, 632.
 * van de week, 236.
- Adjunct, 683, 684, 819, 840.
- Administrateur, 17, 23, 97, 188, 194, 195, 199, 228, 248, 252, 292, 293, 296, 297, 316, 317, 336, 337, 564, 565, 595, 648, 649, 656, 657, 689, 755, 775, 776, 870.
 * (1^r), 66, 837.
- Administratie, 395, 465, 466, 626, 648, 649, 668, 669, 773, 891.
 * -boek, 649.
- Admiraal-schip, 757, 798, 804, 929, 950, 951, 954.
- Admissie, 105, 717.
- Admodiatie, 93, 945, 958, 960, 961, 966—968.
- Adoptant, 577.
- Adoptie, 576, 577.
- Adresseren, 662, 663, 757.
 * (zich), 574, 575, 742.
- Ascendent, 811.
- Assistent, 69, 136, 294, 302, 445, 640, 692, 693, 707, 877.
 * (absoluut), 840.
 * (jong), 204.
- Assistentie, 233, 241, 447, 551, 597, 653, 684.
- Advertentie, 662.
 * -blad, 972.
- Advertissement van regten, 595, 596.
- Advies, 541, 704.
- Advocaat, 105—107, 218, 533, 616, 837.
 * v/d Comp^e, 437.
- Advocaat-fiscaal, 51, 118, 136, 205, 498, 673, 807, 833, 835, 843.
- Afbreken, 87, 89, 91, 92, 965, 966.
- Afdak, 92, 362.
- Afbetaling, 695.
- Afdanken, 34, 196, 750.
- Afdrijven, 409, 518.
- Afgeren, 8, 13, 70.
- Afliniteit, 906.
- Aflixie van billetten, 143.
- Afluit, 882, 897.
 * -maker, 964.
- Afgang, 786, 787.
- Afgevaren, 527.
- Afgod, 842, 843.
- Afhalen (regalia), 751.
 * (renten), 605.
- Afkeerigheid, 724.
- Aflegger, 740.
- Allezen (begravenis-gangers), 912.
- Aflezing, 227.
- Aflossen, 236, 459.
 * (wacht), 503, 507.
- Aflijvigheid, 379.
- Afmarcheren, 226, 230, 237.
- Afmonstering, 166.
- Afpakking, 49.
- Afpersen (geld), 628.
- Afrekening, 463, 468.
- Afschaffen, 69, 268.
- Afschalling, 139, 328, 758.
- Afscheep, 22, 350, 352, 405, 416, 699, 713, 726, 844, 845.
 * -boek, 844.
- Afschepen, 1, 37, 50, 120, 252, 336, 406, 557, 565.
- Afscheuren (zegel), 255.
- Afschieten, 102, 799.
 * (de wacht), 412.
- Afschrift, 270, 271, 525.
- Afschrikken (Chinesche koel's), 53.
- Afschrijven, 43, 671, 967.
- Afschrijving, 23, 402.
- Afslag, 182, 343, 607, 683, 970.
- Afslager, 122, 620, 639—641, 840, 924.
- Afsluiten (rekeningen), 851.
- Afsteken (vuurwerk), 799.
- Afsterven, 131.
- Aftrop, 487, 489.
- Aftuigen, 250.
- Afvoer, 117, 521.
- Afvorderen, 140, 141.
- Afvragen (vrijgevers van slaven), 881.

- Afwatering, 153, 820, 821.
 Afwegen (soldaten-eten), 477.
 Afwezigheid, 548, 761.
 Afwijzen (vreemd scheepsvolk), 540.
 Agar-agar, 91, 587.
 Agio, 288, 546.
 Agreement, 30.
 Akkerbouw, 842.
 Alarm, 881, 882.
 Alcatief, 896.
 Ale, 183.
 Alimentatie, 41, 736, 795.
 * -penningen, 794, 795.
 Alimenteren, 84, 625, 630, 739.
 Allieën, 76.
 Allooi, 73, 75—77, 333, 334, 764.
 Alphabeth, 256, 462.
 Ambacht, 469, 551, 694, 695, 795.
 Ambachts-gezel, 899, 911, 914.
 * -man, 29, 54, 190, 311,
 312, 339, 365, 390,
 393, 394, 539, 540,
 552, 605, 692, 695,
 933.
 * * (Comp*), 319.
 * * (inlandsch), 196.
 * -volk, 952, 953.
 Ambassadeur, 512.
 Ambiëren (eene betrekking bij de
 schutterij), 40.
 Ambitie, 884.
 Ambtenaar, 417.
 Ammunitie, 10, 112, 394, 395, 400,
 408, 422, 701, 703.
 * -goederen, 96, 97, 885,
 887.
 * -huis, 884.
 Amfloen, 133, 134, 152, 153, 160,
 161, 174, 176, 184, 205,
 206, 251, 252, 263, 266,
 408, 419, 627, 673, 737,
 779, 860, 864, 902, 971.
 * -sociëteit, 40, 135, 174,
 184, 224, 679, 756, 761, 762,
 837, 856, 863, 871, 949, 965.
 Anachoda, 693, 694.
 Ancienniteit, 317.
 Animaal, 353, 355, 358.
 Animalia, 785.
 Anker, 10, 98, 250, 400, 409, 410,
 414, 415.
 * -ligten, 518.
 Ankerage-geld, 717.
 Ankeren, 418, 422.
 Annuleren (procedure), 211.
 Antwoord, 211.
 Apartement, 280.
 Aplaneren, 966.
 Apotheek (Bataviasche), 660.
 Apotheker, 663, 784, 839.
 Appel, 3, 4, 152, 345, 497, 540, 541,
 704.
 * slaan, 240.
 Appellabel, 4.
 Appellabiliteit, 4, 540.
 Appliceren (zich), 885.
 Appointement, 12, 172, 181, 212,
 213, 345, 530, 604, 616, 866.
 Approbatie, 810, 863.
 Arak, 26, 35, 67, 156, 254, 263, 266,
 283, 284, 290, 407, 439, 441,
 442, 460, 476, 521, 612, 700,
 702, 726, 733, 744, 747, 780,
 857, 858, 868, 872, 927—929,
 932, 953.
 * -brander, 107, 440, 441, 448,
 449, 867, 868.
 * -branderij, 26, 792, 793, 901,
 * -geld, 465.
 * -stoker, 107, 117, 439—442,
 448, 777, 778.
 Arbeidsloon, 26.
 Archief, 200, 531.
 Archivaris, 294.
 Areek, 299, 300.
 Armbezorger, 794.
 Armen (de), 9, 25, 41, 55, 80, 350,
 381, 384, 388, 402, 403, 410,
 426, 530, 639, 812.
 * -huis, 472, 576.
 * -kas, 84.
 * -middelen, 544.
 * -verzorging, 793.
 Armoede, 41, 646, 683.
 Arrest, 3, 59, 71, 145, 171, 172, 240,
 252, 421, 447, 452—454,
 501, 503, 634, 807, 883.
 * (in) nemen, 358, 383.
 Arrestant, 507.
 Arresteren (goederen van vreemden),
 36.
 Arrivement, 80, 403, 744.
 Arrogantie, 255.
 Arsenaal, 539.
 Artikel (verboden), 670.
 * -brief, 70, 307, 385, 393,
 425, 514, 592, 679.
 Artikelen (op) hooren, 530.
 Artillerie, 243, 309, 398, 444,
 457, 649, 720, 721, 801, 835,

- 836, 838, 881—885, 899, 910, 964.
- Artillerie-goederen, 9, 397, 405.
- Artillerist, 344, 459, 494.
- Artsenij, 66, 67, 661.
- Asch, 584.
- Assessor, 958.
- Assignatie, 127, 268, 275—277, 329, 590, 591, 599.
- Assopiatie, 214.
- Atap, 92, 280, 601.
- Attestatie, 170, 753, 903.
- Audientie, 413, 552, 808, 903.
- (publieke), 208.
- Aufuge, 767.
- Autorisatie, 181.
- Autoriteit (eigen), 625, 738.
- Avanceren, 234, 235, 242, 885.
- Avans, 686.
- Avenue, 966.
- Avond-begravenis, 160, 830, 917.
- -gebed, 228, 232, 498, 512, 628.
- -maal, 645.
- -order, 481.
- -rapport, 240, 498.
- Avonturier, 423.
- Azijn, 254, 403, 477, 484, 744, 746, 927—929, 931, 932, 951.
- Baadje, 735, 953.
- Baal, 36, 174.
- Baar (lyk-), 831, 832.
- Baas, 25, 190, 192, 228, 402, 583, 657, 658.
- blokmaker, 363, 684.
- boekbinder, 840.
- boekdrukker, 840.
- buskruidmaker, 363.
- kaartenmaker, 363, 388, 404, 684, 719, 720.
- koperslager, 363, 684.
- kuiper, 363, 684.
- loodgieter, 363, 684.
- metselaar, 363, 684.
- van Onrust, 68, 529, 530, 623, 624, 628, 837, 859.
- smid, 363, 684.
- steen- en beeldhouwer, 363, 684.
- timmerman, 363, 364, 401, 529, 583, 634, 685.
- v/d wapenkamer, 14, 50, 142, 398, 444, 445, 538—540.
- zeilmaker, 363, 684.
- Baatzucht, 713.
- Baaijen-hout, 919.
- Baden (zieh), 484.
- Baftas, 549, 558, 559, 590, 674, 711, 726, 729, 730.
- Bagage, 104, 144.
- (gepermitteerde), 288.
- Bahar, 15.
- Bailluw, 34, 52, 59, 92, 93, 136, 206, 229, 280, 281, 333, 363, 365—367, 369, 371, 440, 442, 496, 583—585, 619, 685, 777, 832, 833, 835, 848, 867, 881, 936.
- Bajonet, 490, 491.
- -scheede, 474.
- Bak, 468, 478, 899, 904, 954.
- Bakker, 471, 600, 762.
- Bakmeester, 69, 235, 236, 243, 244, 457, 468, 476—479, 484, 510, 952.
- Balans, 634.
- Bali, 440, 448, 449.
- Balk, 117, 444, 516, 549, 848, 963.
- Bal-spel, 484.
- Bamboe, 280, 756, 783, 784, 821.
- (maat), 14.
- -vlot, 117.
- Band, 922.
- Bandage, 659.
- Bank (zee-), 719.
- -brief, 603, 604, 632, 633, 635.
- -courant, 204, 345, 346, 564, 604—606, 837—839.
- van leening, 287, 605.
- -kennis, 687.
- Bankroet, 636, 642.
- Bannissement, 120, 515, 767.
- Banquet, 179.
- Barak, 365, 445.
- Bariga, 259, 321.
- Bark, 129, 936, 955.
- Barkas, 27, 157, 158.
- Barrière, 231, 238, 239, 244, 446.
- Bastaard, 891, 948.
- Bastion, 881.
- Bataillon, 67, 451—455, 459, 460, 463, 464, 469, 480—482, 784, 913.
- Batoor, 854.
- Batterij, 881.
- Bazar, 91, 92, 353, 357, 358, 22.
- -meester, 357.
- Beambt-schrijver, 84, 101, 249, 77, 594.
- Beddegoed, 770.
- Bede-dag, 62, 146, 151, 287, 38.

- 600, 666, 709, 766, 815, 879, 956.
- Bedelen, 736.
- Bedel-zak, 130.
- Bederf, 24, 399, 672, 804, 864, 930.
- Bederven (wegen), 619.
- Bediende, 34—36.
- Bediening (politieke), 308.
- Bed-legering, 659, 664, 665.
- Bedomptheid, 482.
- Bedrog, 162, 163, 594, 752, 931.
- Beëdigen, 19, 62, 170, 593, 671.
- Beëdiging, 171.
- Beeldhouwer, 190.
- -werk, 325, 341, 899, 904.
- Been-breuk, 659.
- Beestiaal, 189, 353—355, 358, 840.
- Beginselen der Christelijke religie, 196.
- Begraafplaats, 741, 921.
- (Chinesche), 920.
- Begravenis, 99, 101, 428, 466, 470, 768, 775, 825, 827—830, 904, 905, 909, 911—913.
- -brief, 826.
- -gelden, 465.
- -kosten, 140, 141.
- -ongelden, 740.
- -rol, 830, 919.
- Begraven, 428, 483, 580, 774, 775, 826, 904, 910, 911, 916, 917, 920.
- Begrooting, 811.
- Behandeling (brusque), 57.
- Behangen (sterfhuis met rouw), 918.
- Behoefte, 41, 47.
- Bekken, 143.
- -slag, 13, 619, 879.
- Bekeurder, 584.
- Bekleding, 918.
- Beknibelen (veerman), 631.
- Bekruissing, 964.
- Bekwaamheid, 394.
- Belasten, 63, 86, 87, 748.
- Belasting, 21, 59, 63, 159, 166, 167, 202, 523, 694, 792, 817, 853, 855, 863, 867, 869—871, 875, 890, 901, 956, 959, 963.
- Beleedigen (vreemdelingen), 34.
- Beleefdheid, 258, 650, 826.
- Beleenen, 351, 636, 640.
- Beleener, 639.
- Beleening, 638, 647.
- -brieftje, 638.
- -receptis, 638.
- Beleggen (geld), 350.
- Belemmering, 961.
- Belhamel, 454.
- Belooning, 553, 797, 867.
- Belijdenis, 793, 794.
- Bemanning, 68, 384, 389.
- Bemiddeld, 894.
- Benadeelen (inlanders), 136.
- Beneficieren (erfgenamen), 809.
- Beneficie van inventaris, 137.
- Benoeming, 684.
- Benoodigdheden, 94.
- Benzoë, 184, 258, 259, 321, 547, 578, 644, 677, 803, 897.
- Bepanten (koffij-tuinen), 182.
- Beproeven (geweeren), 49.
- Beredderen, 100, 101; 107.
- Berekening, 268, 269, 275, 328, 330.
- Bergen (goederen), 396.
- Bergplaats, 359, 361, 751.
- Bergvolk, 358.
- Beroep, 544.
- (honger), 3.
- Beroerte, 935.
- Berooven, 282, 370.
- Berouw, 7.
- Beschadiging, 844.
- Bescheiden (administrative), 648.
- Bescheidenheid, 421, 438, 624.
- Beschoeijing, 322, 323, 536, 537, 873—876, 966.
- Beschot, 92, 156.
- Beschrijving, 262.
- (jaarlijksche), 327.
- Beschuit, 951, 954.
- Beschuldigde, 59.
- Beslag (in) nemen, 143, 251, 252, 419.
- Besmet, 629, 630.
- Besnoeijen, 794, 796.
- Besparing van kosten, 644.
- Bespikkelen, 93, 94.
- Bespotting, 813.
- Bestek, 549.
- Bestel-goederen, 337, 338, 409, 410, 442, 443, 558.
- -pakje, 120, 352, 415, 689, 714.
- Bestellen, 829, 830, 944.
- Bestelling, 291, 384, 706.
- Bestuur (Engelsch), 133.
- Betalen, 168, 863.
- (voornit), 12, 895.
- Betaling, 85, 116, 551, 591, 592, 773.
- (contante), 700.
- Betengelen (inlandsche vorsten), 803.
- Beuls-handen, 115.

- Beurs, 545.
 • (Comp^r), 545.
 • (prive), 535, 683, 745, 879.
 Bevinding, 671.
 Bevoordeeling, 871.
 Bevorderen, 136, 692.
 Bevordering, 166, 389, 774, 943.
 Bevrachten (voor Comp^r rekening), 722.
 Bewaken (vreemde schepen), 419.
 Bewaking, 92.
 Bewindhebberen, 104, 384.
 Bewijs, 162, 680.
 • (valabel), 957.
 • van eigendom, 753.
 Bezaans-roede, 413.
 Bezegeldheid, 346, 348, 349.
 Bezem, 756.
 Bezending, 388.
 • (tweede), 398.
 Bezoeken (leprozen), 630.
 Bezoldiging, 656, 748.
 Bezuinigen, 655.
 Bezwaren (zich), 453, 454, 642.
 Bibliothecaris, 294.
 Bier, 120, 179, 183, 197, 248, 744, 745, 747, 928.
 • (zuur), 153, 154.
 • -maat, 627, 630.
 • -vat, 24, 183.
 Billet van verkoop, 618.
 Billioen, 13, 19, 560, 561, 563, 603, 764.
 • verklaren, 333, 334, 661.
 Billijkheid, 768, 769.
 Bindgaren, 475.
 • -rotan, 598.
 Binnen-baai, 387.
 • -moeder, 797.
 • -reede, 410, 411.
 • -regent, 193, 350, 537, 623—630, 659, 660, 734, 756, 781, 782, 784, 787, 838, 840.
 Binnens-lijns, 158, 159.
 Bisschop, 681.
 Blad, 600.
 Bladjang, 90.
 Blaffert, 107, 201, 213, 217, 530, 615, 616, 808, 862.
 Bloed (Christen), 109.
 • -verwant, 370, 921.
 Bloem, 660, 786, 787.
 • -werk, 325, 341.
 Blok, 172, 738.
 • (stads-) 359, 367.
 Blok-huis, 791.
 • -maker, 192, 364, 657.
 Blusschen, 231, 238, 282, 362, 364, 366, 368, 370, 371, 445, 446, 505, 882.
 Bod, 893.
 Bode, 116, 189, 325, 340, 341, 344, 640, 641, 762, 793, 874, 916, 924, 944.
 • (Chinesche), 327.
 • van Heenraden, 667.
 • • Schepenen, 620.
 • • Weesmeesteren, 620.
 Bodemerij-brief, 347—349.
 Boedel, 22, 42, 64, 65, 84, 99—101, 107, 109, 112, 113, 146, 158, 159, 260, 342, 392, 528, 533, 535, 591, 592, 635, 639, 643, 686, 691, 734, 771, 773, 775, 810, 811, 822, 823, 833, 921, 923—926.
 • (desolate), 114.
 • (insolvente), 108, 109, 137, 346, 347, 349, 528, 652, 667, 668, 755.
 • -beredderaar, 121.
 • -eed, 925.
 • -kamer (desolate), 668.
 • -meester, 46, 110, 130, 132, 142, 158, 159, 166, 168, 169, 173, 188, 340, 535, 576, 588, 603, 604, 647, 648, 650, 656, 735, 736, 738, 739, 741, 773, 839, 842, 900, 947, 948.
 • • (Chineesch) 319, 894.
 • -penningen, 528.
 • -redderaar, 113, 262.
 • -rekening, 65, 668.
 • • -boek, 686.
 • -scheiding, 145.
 • -staat, 668.
 Boegseren, 387.
 Boei-guastos, 769, 770.
 Boek, 114, 115.
 • -binder, 69, 311, 965.
 • -houder, 48, 65, 66, 136, 1, 188, 192, 194, 195, 198, 199, 2, 248, 294, 298, 302, 317, 414, 5, 648, 649, 655, 656, 692, 693, 7, 797, 838—840, 877, 964.

- Boekhouder (inlandsch soldij-), 657.
 -generaal, 138, 190, 835, 910, 916, 937—940.
 - amphioen societ., 225.
 - Bank-courant, 633, 634, 637, 639—642.
 - bij het hospitaal, 657.
 - Vendumeester, 547.
 - v/d. wapenkamer, 14.
- Boekjaar, 20, 23, 80, 83, 328, 330, 565, 566, 960.
- Boeren-verdriet, 321.
- Boete, 152, 591, 609, 610, 645, 647, 707, 748.
- Boeijen, 113, 456, 576.
 - (in de) sluiten, 253, 421.
- Bok, 358, 567, 570, 819, 880, 881.
- Bolster, 1.
- Bolwerk, 887.
- Bombardier, 445, 458, 881—885, 910, 964.
- Bondgenootschap, 97, 258.
- Bonds-zegelen, 797, 922.
- Roam, 117, 153, 821, 848.
 - -pacht, 90, 91, 183, 186, 676.
 - -wacht, 458.
 - -wachter, 251, 284, 713, 714.
- Boon, 61, 744, 747.
- Boord (aan) gaan, 118.
 - (over) werpen, 9, 397.
- Boordsel, 461, 470.
- Booswicht, 7.
- Boot, 27, 155—158, 175, 176, 253, 403, 411, 438, 843, 845.
- Bootsgezel, 118.
 - -haak, 821.
 - -man, 251, 389, 390, 394, 395, 419, 964.
 - -mans-maat, 307.
 - -volk, 254.
- Bord (houten), 618.
- Borg, 105, 278, 348, 351, 641, 705, 755, 772, 773, 779, 821, 894, 895, 946, 967, 968.
 - bijvjen, 640.
 - stellen, 161, 162, 637.
 - -toegt, 83, 105, 116, 122, 123, 278, 279, 351, 535, 704, 755, 779, 894.
- Borstel, 475.
- Borstweering, 446.
- Bos, 1.
- Bosch, 112.
 - -maat, 2.
- Bosch-volk, 848.
- Boter, 17, 24, 47, 179, 192, 195, 197, 399, 744—747, 927, 928, 931, 951.
- Bottel, 38, 192.
- Bottehier, 156, 157, 254, 306, 312, 389, 395, 411.
- Bottehiers-maat, 307, 390.
- Bouteille, 183.
- Bouwen (Chineschen tempel), 841.
- Bouw-materiaal, 125, 256.
- Bovenlander, 355.
- Brand, 93, 229, 231, 232, 237, 238, 280—282, 359, 362—371, 445, 446, 448, 482, 496, 505, 509, 510, 640, 685, 738, 881, 882.
 - -boek, 358.
- Branden (werkwoord), 104, 403.
 - (buffels), 353, 356, 357.
 - (kollij), 478.
- Brand-emmer, 282, 361, 362, 368, 444, 882.
 - -gereedschap, 359, 361—363, 371, 684.
 - -haak, 362, 368, 444, 882.
 - -hout, 27, 70, 156, 254, 258, 406, 438, 439, 478, 701, 740, 745, 747, 769, 770, 783, 810, 928, 929, 933, 935.
 - -ladder, 362, 368.
 - -meester, 363, 364, 366—369, 444—446, 684, 685.
 - -spuit, 280—282, 359, 362, 364, 365, 367, 368, 370, 444, 445, 553, 684, 685, 882.
 - -bezorger, 364.
 - -huis, 359, 362, 365—367, 684, 685.
 - -maker, 364, 685.
 - -meester, 882.
 - -slang, 371.
 - -stichter, 282, 371.
 - -stichting, 600.
 - -wacht, 28, 176, 177, 250, 285, 419—422, 437—439, 809.
 - -zeil, 361, 362, 444, 882.
- Brandewijn, 928, 929.
- Bravoure, 824.
- Brief, 120, 270, 271, 431, 763.
 - (geheime), 757.
 - (particuliere), 410.
 - (vaderlandsche), 55.

- Brigadier, 139, 140, 245, 516, 906,
 909, 911, 912, 915, 916.
 Brigantijn, 30, 756.
 Brits, 156.
 Broeder, 906.
 Broek, 86, 338, 339, 460, 461, 468,
 514, 538, 658, 659, 735, 740, 953.
 Broeijing, 398.
 Brood, 179, 471, 847.
 . -bakkerij, 792, 793.
 . -dronken, 118.
 . -kamer, 406.
 Bros-vijl, 476.
 Brouillerie, 134.
 Brug, 322, 323, 493, 494, 510, 566—
 568, 585, 651, 850, 856, 874,
 883, 901, 972.
 Brutaliseren, 236, 244, 477.
 Brutaliteit, 53, 126, 385, 416.
 Bruto, 43, 44, 405, 406, 564—566.
 Buffel, 353, 354, 356—358, 567, 570,
 619, 818, 820, 878, 880.
 . -dieverij, 359.
 . -kar, 567, 570, 571, 818, 820.
 . -kraal, 791.
 Buikloop, 153, 786, 787.
 Buiten-armen, 130, 793, 795, 796.
 . -fort, 111.
 . -goed, 834.
 . -kantoor, 5, 10, 11, 25, 43,
 48—50, 54—56, 62—64, 67,
 81—86, 94, 97, 100, 103, 104,
 113, 124, 125, 128, 129, 133,
 136, 138, 139, 141, 154, 155,
 184, 189, 202, 203, 205, 209,
 246, 250, 260, 261, 269, 271,
 278, 279, 283, 286, 290, 291,
 293, 298, 302, 304, 305, 307,
 308, 310, 311, 313, 320, 379,
 389, 393, 430, 432, 436, 440,
 443, 459, 462, 464, 470, 515,
 523—526, 538, 544, 547, 549,
 551, 564—565, 573, 577,
 583, 592, 593, 595, 597, 600,
 652, 653, 667, 669, 671, 672,
 677, 679, 680, 691, 692, 695,
 696, 703, 716, 719—721, 734,
 744, 748, 755, 757, 759, 763,
 772, 773, 800, 812, 853, 863,
 870, 872, 880, 943, 947, 955.
 . -post, 58, 59, 67, 68, 166,
 245, 246, 353, 457—460, 463,
 467—469, 484, 511, 551, 601,
 832, 833, 885, 926, 929, 931,
 935, 936.
- Buiten-reede, 410, 418, 422.
 . -regent, 286, 537, 623—626,
 628—631, 660, 661, 663, 784,
 839, 949.
 . -stap, 95, 320.
 . -wacht, 459, 463, 466—468.
 Bukken (zich), 492.
 Burger, 5, 18, 54, 57, 122, 183,
 264, 266, 267, 370, 384,
 421, 450, 586, 609, 613,
 614, 617, 621, 624, 640,
 679, 711—714, 717, 722,
 783, 790, 888, 889, 907,
 916, 917, 921, 969, 970.
 . (inlandsch), 914, 948.
 . -collegiant, 907.
 . -kapitein, 545.
 . -ruiter, 326, 370.
 . -vaart, 45.
 . -wacht (inlandsche), 281,
 361.
 Burgerij, 29, 32, 40, 835, 838, 848.
 . (inlandsche), 911.
 Burgwal, 583, 708.
 Bus, 362, 938—940.
 Buskruit, 9, 397, 405, 595, 600,
 601, 613, 671.
 . -rekening, 399.
 Busschietcr, 307, 964.
 Buur, 369, 371, 584, 646, 906.
 Bijbel-woord, 146.
 Bijgebouw, 33, 966.
 Bijgeloovig, 843.
 Bijl 511, 849.
 Bijlaag, 270.
 Bijstand, 7.
 Bijwonen (de rol), 957.
 Bij-zeil, 396.
- Cachet, 282, 371, 940.
 . volant, 763.
 Cachetteren, 662.
 Calange, 13, 32, 35, 52, 59, 108,
 154, 259, 284, 319, 355, 369,
 384, 421, 426, 440, 441, 450,
 778, 820, 909, 911, 918, 919.
 Calmus, 953.
 Capitaine des armes, 309, 455,
 474.
 Cardamon, 581, 582, 877.
 Carga, 406.
 Cargasoen-kist, 117.
 Cartel, 525.
 Cassatie, 385, 436.
 Casserol, 511.

- Catalogus, 66, 115, 947.
 Cautie, 105, 162, 278, 588, 636, 637, 641, 643, 679, 925.
 * de restituendo, 535.
 Cautionaris, 279.
 Caveren (voor iemand), 256.
 Cavillatie, 604.
 Censor v/d drukkerij, 114, 115, 916, 918.
 Ceremonie, 424.
 Ceremonieel, 246—248, 378, 410, 416, 426, 470, 508, 512, 911.
 * (groot), 487.
 Ceremonie-meester, 815.
 Certificaat, 81, 285, 290, 354, 357, 358, 440, 523, 646, 777, 899.
 * (nietig), 752, 753.
 Chagrijn, 790.
 Charet, 325.
 Chais, 567, 570.
 Charge, 435.
 Charter, 55, 209, 390, 955.
 Chef d'escadre, 372, 378, 430.
 Chirurgie, 192, 899.
 Chirurgijn, 66—68, 390, 482, 483, 546, 547, 659, 664, 665, 738, 855, 943, 965.
 * (3^e), 309.
 * (inlandsch), 310.
 * -majoor, 157, 199, 455, 460, 482—484, 784, 837, 838, 953.
 Chirurgijns-instrument-maker, 539.
 Christen, 92, 142, 171.
 * (inlandsch), 645, 646.
 Christendom, 142, 619, 793.
 Cider, 183.
 Cingel, 537.
 Cipier, 189, 769, 770, 782, 783.
 Citatie, 145, 181, 208, 213, 223, 516, 944.
 * (edictale), 8.
 Citeren, 8, 101.
 Clauseule, 181, 213, 349, 810—812.
 Cliënt, 106, 107, 170, 696.
 Clyasma, 786.
 Co-adjuteur, 681.
 Cocarde, 461.
 Codicil, 100, 207, 623, 794, 823, 924.
 Cognossement, 565, 662, 712, 713.
 Collecte, 795, 938.
 Collecteren, 183, 631.
 Collecteur, 581.
 College van justitie, 540, 594.
 Collegiant, 916.
 Commandant, 68, 164, 166, 353—359, 425—427, 451—453, 459, 460, 462, 464, 467, 521, 522, 551, 567, 571—573, 670, 756, 816, 821, 824, 843, 934, 953, 957.
 * (inlandsch), 280, 281, 361.
 Commandement, 303, 376, 377, 686.
 Commandeur, 8, 22, 25, 27, 72, 82, 126, 155—158, 170, 175, 178, 199, 260, 304, 315, 328, 336, 337, 352, 364, 365, 377, 381, 397, 398, 416, 425—433, 558, 574, 602, 605, 655, 657, 673, 684, 688, 699, 712, 719, 720, 766, 768, 803, 804, 835, 843, 910, 931, 942, 954, 957.
 * van de reede, 413, 435.
 * ter zee, 245, 248, 910.
 * der Indische zee, 372—375, 377, 417, 433, 434.
 Commandeurs-gage, 292.
 * -schip, 389, 412—414, 418—421, 431, 433—435, 852, 913, 955.
 Commando, 374, 376, 378, 379, 385, 387, 391, 402, 411—414, 417, 418, 424, 425, 430, 432, 433, 456, 462, 480, 485, 486, 488, 490, 495, 504, 507, 511, 866.
 * (op) zijn, 145.
 * -staf, 908, 911.
 Commensaal, 38.
 Commerce, 889, 963.
 Commissaris, 124, 375.
 * Bank-courant, 632, 634, 636—643, 837.
 * van huwelijksche en kleine gerechtszaken, 187—189, 303, 446, 646, 762, 790, 839.
 * v/d verlossing, 710.
 * soldijen, 463, 464.

- Commissaris-kas, 640.
 • -kennis, 637.
 Commissant, 124, 125.
 Commissie, 124, 125, 372, 433, 435, 480, 903.
 • (extra-ordinaire), 885.
 • (secrete), 437.
 Commotie, 369.
 Communicatief gaan, 358, 375.
 Compagnie, 348.
 • (Engelsche Oostindische), 430, 852.
 • (Fransche Oostindische), 430, 652.
 Comparant, 101, 171, 594, 620.
 Compareren, 5, 6, 102, 108, 823.
 Comparuit, 152.
 Complice, 342, 654.
 Complimenteren, 376.
 Compliment-schot, 432—434.
 Composeren met vreemde Europeanen, 175.
 Conclusie, 181.
 Concurrentie, 346.
 Concursus creditorum, 668.
 Condemuatie, 152, 215.
 Condemneren (Comp^d dienaren), 478.
 Conduite, 454.
 Confessie, 4, 540, 541, 704.
 • (Augsburgsche), 100.
 Confiscabel, 728, 732, 743.
 Confiscatie, 10, 13, 19, 26, 29, 46, 71, 118, 122, 134, 152, 160, 177, 205, 206, 263, 264, 266, 382—385, 407, 408, 441, 450, 549, 558, 559, 563, 588, 589, 600, 602, 611—614, 621, 644, 666, 672, 673, 677—679, 688, 722, 730, 853, 857, 868, 878, 892, 900, 934, 941, 959.
 Confiſqueren, 133, 162, 209, 259, 292, 715.
 Confituren, 179.
 Confrontatie, 21, 177, 649, 751.
 Confronteren, 20—22, 191, 462, 481, 558, 667, 850.
 Confrontist, 21.
 Confusie, 157, 231, 238, 269, 281, 362, 366, 376, 429, 445, 574, 830.
 Communitie, 174, 285, 291, 353, 426, 900, 971.
 Conniveren, 175, 660.
 Conquesten, 131, 960.
 Consent, 119, 120, 162, 252, 302, 419, 790.
 Consideratie, 900.
 • (bijzondere), 41.
 Consumptie, 26, 72, 116, 170, 283.
 • -boek, 254, 400.
 • -boekhouder, 299, 300.
 • -rekening, 399, 626, 739, 929, 931, 950.
 Constitutie, 20.
 Contanten, 65, 66, 69, 112, 113, 127, 248, 288, 385, 465, 468, 469, 535, 546, 603, 604, 637, 686, 769, 928.
 Conterfeiter, 341.
 Conthoraal, 130, 132, 924.
 Contingent, 161, 272, 273, 439, 531, 683, 743, 849, 868.
 Continuatie, 181, 957.
 Contrabande, 34, 36, 46, 52, 128, 173—176, 184, 206, 253, 290, 336, 337, 407, 409, 438, 443, 558, 743.
 Contra-boek, 466, 826.
 Contract, 525, 606.
 Contra-debat, 211.
 Contrainte, 136.
 Contra-kassa-boek, 634, 641.
 • -manderen, 678.
 • -sahut, 756, 758, 851, 852.
 • -vraag, 903.
 Contraveuteur, 155, 164, 170.
 Contribuant, 667.
 Contribueren, 874.
 Contributie, 168, 460, 654, 961.
 Contrôle, 773.
 Conventie, 211, 525.
 Conversatie, 625, 630.
 Convocatie, 386.
 Convooi, 436.
 Copiëren, 404.
 Cordonneren (ropijen), 73.
 Cornet, 75, 473, 839.
 Corps de reserve, 231, 238, 482, 510.
 Correctie (arbitrale), 384.
 • (politieke), 591.
 • (publieke), 849.
 Correspondent, 591.
 Correspondentie, 48, 55, 202, 668
 • (geheime), 860.
 Costumen, 102, 114.
 Coucheren, 101, 145, 345.
 Cours, 15, 330, 560, 603, 662.
 Courtage, 38.
 Courtime, 227, 502.
 Couvert, 209.
 Crediet, 5, 872.
 Crediteren (een boedel), 42.

- Crediteur. 131. 668. 669. 755. 772. 901.
 Crimen laesae majestatis. 679.
 * perduellionis, 679.
 Cultures. 123.
 Curator. 249. 592. 734. 773.
 * ad lites. 21. 22. 64—66. 106. 112. 113. 154. 260. 342. 392. 528. 592. 686. 695. 768. 775. 856. 863. 916. 945. 972.
 * van insolvente boedels, 668. 669.
 Cijfer, 256.
 Cijferen, 78.
 Cynosure, 329.
- Daag-eeel, 217, 223.
 Daauw, 515.
 Dag (heilige), 470.
 Dage (ten) dienen, 181.
 Dagement, 180, 213.
 Dageraad, 412.
 Dagloon, 19, 527.
 Dagregister, 869.
 * -houder, 294.
 Dag-ronde, 228, 232, 234, 241, 242, 500, 501.
 * -vaarden, 180, 210, 212, 218, 224, 327.
 * -vaarding, 8, 20, 223, 668.
 Dak, 280, 601.
 * -pan, 125.
 Damar, 362, 783, 784.
 Dankzegging, 798.
 Das-gesp, 461.
 Datjin, 15, 18.
 Datum, 36, 152, 226, 270, 348, 374, 379, 393, 447, 749, 755, 774.
 Debat, 211.
 Debaucheren, 29, 676.
 Debiteren, 42, 87.
 Debiteur, 84, 85, 139, 349, 755, 771—773, 945, 968.
 Décharge, 115, 374, 795, 913.
 Dechargeren, 643.
 Declaratie, 12, 214, 861—863.
 * van onkosten, 180, 219, 532, 533, 696.
 Declaratoir, 176, 404, 408, 518, 534, 692, 824, 957.
 Declin, 813.
 Decretatie, 181, 213, 215.
 Dedommagement, 342, 639, 961.
 Deductie, 595, 596.
- Deel nemen aan vrije vaart, 888.
 Defalcatie, 925, 937, 939.
 Defaut, 152.
 Defileren, 489, 494.
 Degen, 909, 910, 913.
 * -scheede, 474.
 Dek, 250, 405.
 Dekken (zich), 132.
 Dek-officier, 9, 71, 126, 156, 382, 389, 397, 644, 688, 803, 804, 845, 927, 929, 930, 932, 933.
 Deksel, 108, 708, 919.
 Delict, 52, 385, 769.
 * (crimineel), 58.
 * (domestiek), 670, 673.
 * (enorm), 679.
 Deminutie, 180.
 Demoliëren, 966.
 Demonstratie, 211.
 Deo (pro), 538, 680.
 Depart, 85.
 Département, 576.
 Dépêche, 380—382, 410.
 Département, 10, 12, 122, 126, 267, 383, 385, 407, 431, 436, 450, 621, 627, 810, 828, 830, 931.
 Deporteren, 32, 54, 68, 71, 96, 382, 409, 416, 515, 518, 628, 689, 714, 942.
 Deposito (à), 891.
 Derdewaak, 9, 305, 306, 379, 397, 408, 409, 417, 418, 518, 688, 768, 840, 844.
 Derham, 72.
 Descendent, 171, 577, 793, 811.
 Deserteren, 34, 677.
 Desertie, 27, 29, 30, 115, 617, 748.
 Dessave, 315.
 Dessert, 179.
 Destinatie, 11, 70, 95, 96, 98, 162, 378, 382, 397, 400, 403.
 Detachement, 244, 508, 510, 908, 910, 911, 913.
 Detentie, 770.
 Deur, 341, 446, 918.
 * -post, 830, 907.
 * -waarder, 143—145, 180, 181, 213—215, 217, 222, 223, 340, 497, 538, 696, 697, 805—808, 861, 862, 916.
 Devies, 938, 939.
 Devolveren door erfenis, 629.
 Diaconie, 84, 89, 106, 108, 130, 544, 545, 610, 648, 782, 793—797, 900.

- Diaconie-armen, 12, 83, 257, 271, 285—287, 319, 325, 337, 338, 341, 343, 355, 360, 389, 401, 408, 415, 416, 440, 441, 615, 636, 647, 649, 658, 659, 665, 778, 799, 907, 958.
 Diamant, 140, 287, 662, 663.
 - gewigt, 15.
 Dictamen, 20, 643.
 Dicteren (qualificatie), 20.
 Diëet, 785.
 Dief, 802.
 - stal, 228, 600, 844, 864.
 Diaken, 41, 109, 341, 631, 793—795, 797, 798, 839.
 Dienaar (Comp^s), 10, 27, 29—32, 35, 56, 119, 122, 134, 143, 176, 198, 267, 278, 313, 349, 384, 421, 450, 585, 593, 621, 624, 640, 651, 652, 667, 670, 687, 704, 709, 711, 714, 722, 748, 775, 789, 790, 799, 834, 850, 857, 858, 861, 863, 877, 888, 889, 898, 899, 916, 917, 921, 945, 955.
 - (comptabel Comp^s), 83.
 - (gekwalificeerd Comp^s), 721.
 - (geleend), 47.
 - (overleden Comp^s), 112, 695, 720.
 - (repatriërend Comp^s), 104.
 - (solvent Comp^s), 591.
 - (vermist Comp^s), 788.
 - (ziek Comp^s), 66.
 Dienst (Comp^s), 25, 34, 56, 82, 161, 162, 164, 168, 255, 307, 375, 385, 389, 391, 451, 579, 586, 590, 598, 626, 758, 774, 789, 795, 898, 899, 915, 944, 945.
 - (geneeskundige), 575.
 - (in) nemen, 56, 749.
 - - stelling, 53.
 - (uit den) ontslaan, 57.
 - -betaler, 460.
 - -bode, 921.
 - -geld, 460.
 - -maagd, 921.
 - -vrij, 467.
 - -werk, 142.
 Diep liggen, 517, 518.
 - treden, 408, 409, 573.
 - -gang, 208, 573.
 Dieren-rijk, 785.
 Dieverij, 405.
 Different, 680.
 Difficulteit, 431.
 Dilay, 181, 212, 645.
 Diminutie, 212, 914.
 Dingtalen, 102, 103, 200, 201, 532.
 Directeur, 289, 303, 424, 425, 428, 429, 688, 712, 719, 748, 763, 835, 910, 964.
 - -generaal, 14, 17, 21, 50, 63, 69, 75, 76, 143, 152, 195, 204, 229, 236, 340, 245, 247, 248, 277, 288, 324, 333, 396, 415, 423, 441, 495, 496, 498, 499, 564, 565, 599, 648, 689, 713, 720, 797, 805, 834, 868, 899, 912, 913, 931, 954.
 - v/d amphioen societ^e, 224, 225, 679.
 - - Bank-courant, 606, 637, 643.
 - - Fransche Oostindische Comp^s, 852.
 Directie, 686.
 Directoraat, 424.
 Discipline, 385, 454.
 Discours, 606.
 Discrediet, 57, 564.
 Discretie, 630, 742, 894.
 Disordre, 386.
 Dispencier, 195, 198, 294—296, 300, 301, 314, 317, 657, 836.
 Dispens, 179.
 Dispensatie, 467, 914.
 Disponeren (over zijne goederen), 629.
 Dispositie (besloten), 101.
 - (codicillaire), 620.
 - (testamentaire), 620, 823, 924, 925.
 Dispuut, 34, 172, 609, 772, 826.
 Distantie, 883, 886.
 Distinctie, 318, 319, 417, 425, 451, 904.
 District, 39, 582, 683, 961.
 Djoekoen, 569, 570, 818, 819.
 Djoeragan, 751.
 Dobbelen, 478, 736, 737.
 Dohbelsteen, 93, 94.
 Dochter, 915.
 - (jonge), 797.
 Docter, 957.
 - -loon, 903.
 Document, 652.
 Doleren, 536, 761.
 Domeinen, 182, 295, 296, 320, 519.

- 872, 893, 895, 896, 945, 946, 958,
960, 966—969.
- Domijnen (Jakatrasche), 865.*
- Domestique, 37.
- Domicilium, 205, 345, 568, 626, 739.
citandi et executandi,
108.
- Donateur, 171.
- Donatie, 622, 856.
- Donatio inter vivos, 620.
- Donderbus, 801.
- Dougris, 549, 558, 559, 590, 674,
711, 726, 730.
- Dood, 429, 720, 770, 811, 855, 924.
- (ter) veroordeelde, 7.
- veroordeelen, 679.
- briefje, 114, 826—830, 912,
914—916, 918.
- Doodlijk, 785.
- Dooden (werkwoord), 601.
- Doodgraver, 831, 832, 918, 921.
- kist, 108, 109, 919.
- rekening, 141, 392, 464, 528,
863.
- schuld, 755.
- slaan, 121.
- straf, 120, 142, 152, 263, 266,
408, 540, 541, 704, 971.
- vonnis, 4, 8, 541.
- Doop, 682, 718.
- bekken, 926.
- boek, 534.
- Doopeling, 922.
- Doopen, 922, 926.
- Doorbraak, 874.
- Doorbranden van een kombuis, 398.
- Doorbrennen, 131, 806.
- Doorkapen (valsche geld), 333.
- Doortocht, 36.
- Doorslippen (contrabande laten), 690.
- Doosje, 883.
- Dorpmeester, 303, 316.
- Dorpshoofd, 697, 698.
- Dorso (in), 114, 778, 892.
- Dorst, 37.
- Douarière, 915.
- Douceur, 8, 23, 56, 132, 145, 189,
195, 356, 466, 467, 528,
556, 617, 642, 667, 752,
775, 776, 799, 846, 925.
- gelden, 465, 473.
- Draag-beest, 567.
- os, 39.
- stoel, 318, 319.
- zetel, 920.
- Draaibas, 801.
- Draaijer, 964.
- Drager, 828, 914.
- Dragers-rol, 829.
- Dragonder, 229, 343, 344, 471, 494,
496, 505.
- wacht, 456, 457, 825.
- Dragt (Europesche), 132.
- Drank, 37, 38, 116, 183, 184, 186,
399, 437, 547, 660, 670,
770, 815.
- (bedorven), 153.
- (sterke), 627, 630.
- Dranken (vaderlandsche), 267.
- Dresseren (soldaten), 481.
- Drinken, 478, 482.
- Drinkwaar, 518.
- water, 399, 783.
- Dronken, 454.
- Droogen (aan het lichaam), 953.
- Droogte, 286.
- Drop, 133.
- Drossaard, 52, 57—59, 136, 166,
281, 325, 327, 361, 363, 365,
366, 440, 442, 572, 719, 777,
972.
- Drukken, 145, 939, 972.
- ker (Comp^r), 450.
- kers, 69, 115, 311.
- kerij, 114, 115.
- pers, 114.
- proef, 114.
- Drijver, 567, 570, 571, 818, 820.
- Dubbelhuid, 403.
- Dubbeltje, 13, 16, 17, 61.
- Dubbelzinnigheid, 662.
- Dubiteit, 900.
- Duig, 963.
- Duisterheid, 900.
- Duit, 2, 16, 17, 61, 405, 559—564,
567, 569, 589, 603, 661.
- Dukaat, 16, 18, 60, 73, 77, 330.
- Dukaton, 2, 16, 17, 60, 268, 269,
275, 276, 328, 330.
- Duplicat, 211.
- Duurte, 769, 783.
- Dwang, 30, 961.
- Dijk, 322, 323, 361.
- Echarpe, 885, 909.
- Echtgenoot, 130—132, 145, 923—
925.
- Echtscheiding, 145.
- Edict, 8.
- Eed, 42, 46, 62, 63, 77, 78, 96, 98.

- 106, 175, 178, 205, 208, 209, 268,
400, 402, 517, 526, 530, 636, 671,
706, 712, 753, 866, 903, 924, 925,
933—935.
- Eed-formulier, 103, 934.
* van trouwe behandeling, 658.
* * secretesse, 564, 594, 637.
- Eendvogel, 179.
- Eerbewijs (militair), 910.
- Eer, 453.
- Eere-schot, 432.
- Eetwaar, 93, 443, 518.
* -zaal, 39.
- Eeuw, 158, 159.
- Egaliteit, 863.
- Eigenbaat, 767.
- Eigendom, 620, 622.
- Eigendoms-bewijs, 752.
- Eiland, 52.
- Eisch, 126, 181, 211, 218, 282, 283,
375, 396, 443, 444, 474, 475,
524, 531, 549, 550, 554, 555,
562, 581, 607, 666, 671, 672,
674, 713, 716, 743, 773, 947.
- Eischen (werkwoord), 137.
- Eisscher, 152, 533.
- El, 18.
- Ellendeling, 286.
- Els, 475.
- Emancipatie, 6, 130, 900.
* -brief, 83, 84.
- Emanciperen, 83, 620, 647, 648,
734, 794, 922.
- Emballure, 35.
- Emmer, 741.
- Emollientia, 786.
- Emolumenten, 12, 57, 145, 187—
189, 191, 192, 194, 195, 198,
199, 302, 330, 544, 598, 655—
658, 675—677, 703, 704, 866.
- Emploij (buiten), 136, 692.
- Emulatie, 885.
- Endossement, 591, 778.
- Endosseren (assignatiën op Neder-
land), 591.
- Enormiteit, 436.
- Enquête, 771.
* -civil, 903, 904.
- Enrolleer-boek, 469.
- Enrollers, 516, 604.
- Equipage, 31, 166, 378, 394, 596,
699, 847.
* -boekhouder, 935.
* -goederen, 81, 82, 94, 96,
97, 394—397, 400, 422, 523, 525,
526, 554, 555, 574, 653, 672, 696,
701, 703, 747, 748.
- Equipage-moester, 22, 80, 81, 246,
289, 315, 316, 394, 406,
910.
* -opziener, 305, 904.
* -rekening, 399.
- Equivalent, 345, 520.
- Erf, 322, 536, 537, 566, 568, 707—
709, 874—876, 901, 966.
- Erfheveling over de hand, 171.
- Erfdeel, 588, 925.
- Erfenis, 50, 544, 576, 577, 622,
623, 629, 753.
- Erfgenaam, 92, 99, 146, 171, 262,
592, 593, 620, 635,
643, 679, 768, 789,
809—811, 830.
* (inlandsch), 158, 588.
* (onbekend), 158, 159.
- Erfportie, 926.
* -prins, 799.
* -prinses, 104, 717, 718.
* -stadhouder, 148, 178, 519, 718,
798.
* -stelling, 856.
- Ergernis, 55.
- Erreur, 49, 642, 661.
- Erven (werkwoord), 811.
- Erwten, 744, 747.
- Escorte, 234, 242, 509.
- Eskader, 373—376, 378, 426—428,
432—435.
- Essay, 75, 757.
* -briefje, 75.
* -verlies, 14.
- Essayeren (goud), 75.
- Essayeur, 74—76, 295, 300, 333,
764, 838.
- Établissement (Engelsch), 851.
- Eten, 230, 254, 477, 482, 484,
497, 547.
- Etens-tijd, 157, 254, 411.
- Etmaal, 93, 119, 163, 767, 868.
- Etter, 786.
- Exactitude, 814.
- Examen, 306, 854.
- Examineren, 48, 49, 55, 95, 191,
391, 404, 552, 594, 598, 625,
695, 779, 801.
- Examinatie, 648, 719.
- Exceptie, 211, 648, 773.
- Excessen, 191, 222, 286, 525, 680,
773, 774, 899, 912.
- Exclusie, 133.

- Excuus, 648.**
 * (wettig), 88.
Executabel, 535.
Executant, 806—808.
Executeren, 7, 344, 805, 862.
Executeur, 5, 109, 121, 262, 286,
 392, 393, 635, 643, 668,
 822—824, 830, 905, 906,
 923—925.
 * -testamentair, 84, 98,
 101, 106, 734, 773, 900, 948.
Executie, 143, 490, 491, 497, 541,
 709.
 * (parate), 7, 325, 327, 349,
 639, 806, 875, 876.
Exempel, 625.
Exerceren, 423, 480, 487, 489, 495,
 885.
Exercitie, 481, 514, 582.
 * -plaats, 883, 885.
 * -post, 486.
Expeditie, 145, 378, 470, 633, 824.
 * -geld, 286.
Experiëntie, 136.
Expiratie, 656.
Explicatie, 453.
Exploit, 58, 145, 181, 806, 807.
Externa, 576.
Extorsie, 572, 628.
Extra-paard, 340.
 * -ronde, 233, 242, 503.
Extract uit besluiten Hooge Regering,
 346.
 * -factuurhouder, 840.
Evangelië, 542.
 * -dienaar, 543.
Faam, 924.
Fabriek, 25, 93, 189, 190, 312, 365,
 549, 657, 685, 708, 709, 751, 836.
Factuur, 56, 86, 259, 271, 329, 688,
 712, 721, 765, 942.
 * van aanrekening, 48.
 * -houder, 295, 296, 315.
Faëton, 325, 899.
Falsiteit, 594.
Familie, 11, 384, 673.
Fatsoen, 436.
Favoriseren, 650, 681.
Festiviteit, 799.
Fictie, 620.
Fidei-commis, 171.
 * -commissair, 88, 742.
Fiëren (geld aan Chinczen), 132.
Figuur (zonder) van proces, 118.
- Finesse, 809.**
Fiscaal, 18, 43, 155, 198, 199, 229,
 245, 296, 300, 303, 313—
 317, 373, 405, 442, 496,
 516, 657, 832, 833, 870,
 910, 959.
 * (adjunct), 299.
 * (independent), 315.
Floers, 922.
Foeli, 743.
Fonds, 47, 545, 647, 875, 891.
Formaat (klein), 928, 929.
 * (groot), 916.
Formulier, 519, 784—787, 799, 934.
 * -boek, 660, 663.
Fort, 429, 430, 654.
Fortificatie, 262.
 * -werken, 19, 190, 527,
 528.
Fortuin (zijn) zoeken, 946.
Fourberie, 20.
Fourneer-rol, 223.
Fraudatie, 337.
Fraude, 152, 354, 358, 637.
Frauderen, 35, 87, 184, 256, 336,
 439, 676.
Fraudering, 557.
Frequenteren (de reede van Batavia),
 30.
Front, 280.
 * maken, 230, 237, 246, 825.
Fructuaris, 171.
Fruit, 630.
Fuselier, 910.
 * -kompagnie, 454, 455.
Fust, 18, 35, 184, 437, 686, 733.
Fustage, 406.
- Gading hebben, 894.**
Gage, 57, 70, 119, 122, 135, 169,
 180, 187, 189, 191, 192, 194,
 195, 198, 199, 330, 339, 469,
 543, 641, 642, 649, 655—658,
 675—677, 680, 710, 740,
 789, 801, 851, 866, 873, 943,
 945, 955.
 * (afgeschreven), 10.
Gagement, 473.
Galkoorts, 786.
Gang, 772.
Gangbaar, 16, 18, 61, 73, 759, 763.
Gantang, 1, 14, 18.
Garand, 211, 755.
Garbuleren, 43, 62.
Garen, 173.

- Garen (katoenen), 161, 198, 263, 266, 272—274, 449, 450, 558, 612, 683, 780, 959.
- Garnalen, 90.
- Garnizoen, 39, 42, 50, 67, 236, 244, 309, 343, 344, 450, 454, 459, 471, 473, 480, 482, 483, 495, 498, 504—508, 510, 511, 515, 665, 908, 913, 948, 963.
- Garnizoens-boek, 86.
- -kamer, 226, 476, 493.
 - -kas, 205, 343, 344, 460, 914.
 - -kleederen-kamer, 464, 466, 468—471.
 - -krijgs-kas, 635.
 - -order, 365, 445, 511.
 - -schrijver, 294, 299, 462, 464—467, 469, 471, 472, 478, 839, 964.
- Gast, 33, 34, 38.
- -huis, 338, 537, 578, 580, 660, 683.
 - -maal, 718.
- Gat (donker), 110.
- Gealimenteerde, 41, 794—796.
- Gearresteerde, 108.
- Gebaarden, 682.
- Gebak, 630.
- Gebed, 303, 665.
- -zaal, 226, 481, 493, 498, 509.
- Gebied (Comp*), 596.
- Gehoden (huwelijks), 790.
- Geboorte-plaats, 42, 391, 462, 469, 508.
- Gebouw (Comp*), 190, 527, 709.
- Gebrek, 970.
- Gebruik, 923.
- (particulier), 629.
- Gecommitteerde tot en over den inlander, 40, 57—59, 123, 124, 162, 165, 166, 168, 169, 182, 194, 197, 246, 248, 260, 272, 281, 317, 320, 358, 370, 441, 442, 447, 448, 521, 522, 555, 572, 655, 677, 680, 697, 739, 749, 750, 806, 836, 896, 917, 934.
- (justitieel), 62.
- Gecondemneerde, 4.
- Gedaagde, 152, 218, 532, 604.
- Gedenkenpenning, 333.
- Geteeneerde, 771.
- Gedoente, 806.
- Gedrag (goed), 473.
- Gedrang, 239.
- Geelgieter, 539.
- Geëmancipeerde, 130.
- Geesseling, 72, 115, 120, 170.
- Geestelijke (Roomsche), 681.
- Geëxecuteerde, 806.
- Gegijzeld, 101.
- Gehalte, 73—77, 332, 334, 603.
- Geheimhouding, 758.
- Geheimschrijver, 760, 836.
- Geboorzaamheid, 453.
- Gehoorzamen (een schipper niet), 382.
- Geit, 358, 880, 881.
- Geld, 140, 141, 351, 931.
- (gedeponceerd), 704.
 - (grond), 72.
 - (gros), 632, 634.
 - (Indisch), 268, 269, 275, 328, 330, 870.
 - (koper), 16.
 - (valsche), 66.
 - (zilver), 16.
 - -boete, 436.
- Gelde (te) maken, 137, 923, 926.
- Geld-gebrek, 127.
- -kamer (groote), 75, 334.
 - • (Comp* groote), 764.
 - -kas (Comp* groote), 641.
 - -kist, 536.
 - -loterij, 936.
 - -middelen, 791.
 - -spetie, 61, 73—75, 268, 661.
 - -teller, 640.
- Geleide-briefje, 251, 252, 337, 352, 419, 420, 558, 844.
- Gelei-vaatje, 511.
- Gelid, 261, 490—492.
- Geloof, 619.
- Gelijkstelling, 166.
- Gemaal, 182.
- Gemagtigde, 85, 90, 344, 521, 591, 668, 768.
- (codicillair), 106.
- Gemak-bali, 628, 798.
- Gemalin, 798, 913, 915.
- Gember-water, 484.
- Gemeenschap, 625, 629, 924.
- van goederen, 131, 132.
- Gemeente, 544, 922.
- (Gereformeerde), 109, 326, 341, 473, 665, 799, 816.

- Gemeente (inlandsche), 142
 . (Luthersche), 3, 326, 341, 665, 799.
 . (Portugesehe), 645.
- Geneeskunde, 785.
 Geneeskundige, 547.
- Generaals-wacht, 226, 227, 446, 492, 501.
- Generen (zich), 794.
 Genezen, 786.
 Genezing, 659, 665.
 Gentiven, 25.
 Gequalificeerde, 425.
 Geraas, 187.
 Gereedschap, 319, 441, 475.
 Gereformeerd, 100.
 Gerechtigheid, 73, 76, 79, 90, 609, 677, 942, 962, 966.
 . ('s Heeren), 50, 87, 88, 145, 146, 207, 353, 356, 357, 782, 856.
- Gerieflijkheden, 258, 596, 810, 943.
 Gerras, 548, 558, 559, 590, 674.
 Gerustheid, 581.
 Geschenk, 753.
 Geschil, 625.
 Geschut, 798.
 Gesp, 474, 884.
 Gespin, 173, 450.
 Gespuis, 802, 860.
 Gesteente (edel), 60, 287, 529, 600, 662, 663, 666, 692, 757, 808, 877, 943.
- Getalm, 431.
 Getuige, 6, 101, 143, 209, 210, 594, 607, 686, 753, 806, 903, 922.
 . (onwillig), 865.
- Getuigenis, 866.
 . der waarheid, 530.
- Getuigen-verhoor, 144, 530.
 Geus, 418, 950.
 Gevaar, 121, 387, 604, 701, 900.
 Gevangene, 3, 769, 770, 782.
 Gevangenis, 770.
 Gevangenschap, 56.
 Gevangen zetten (slapenden schild-wacht), 110.
 Gevel, 280.
 Gevest, 473, 492.
 Gevolg, 651.
 Gewas, 45, 934.
 Geweef, 548, 687, 706, 723, 730.
 Geweer, 49, 50, 102, 111, 112, 162—165, 226, 227, 229, 230, 237, 239, 243, 408, 423, 473, 480, 486, 539, 799, 825.
 Geweer (in het) komen, 40, 911.
 Geweld, 935, 953.
 Geweldig, 255, 366, 371, 685, 965.
 Gewigt, 1, 2, 14, 17, 60, 74, 77, 603, 844, 845.
 Gewin, 95.
 Gewoel, 187.
 Gewoonte, 749.
 Gezag, 425.
 . -hebber, 27, 81, 96, 129, 155, 198, 285, 289, 290, 373, 379, 382, 383, 396, 397, 401, 402, 404, 407, 408, 422, 558, 657, 700, 814, 843—845, 870.
 . -voerder, 388, 395, 396, 688, 757, 781, 855.
- Gezant, 125, 277, 424, 431, 436, 723, 815.
 . (inlandsch), 196.
- Gezel, 965.
 Gezelschap, 11, 384.
 Gezien (voor) teekenen, 899.
 Gezond, 794.
 . -heid, 339, 482, 483, 485, 583, 627, 737, 854, 889, 933, 949, 953.
- Gissing, 595.
 Gisting, 786.
 Glas, 179, 584.
 Glazen-maker, 965.
 Godlasteren, 34.
 Godsdienst, 115, 142.
 . (Christelijke), 7, 619, 646, 793.
 . -oefening, 187, 631, 682, 683, 765, 816, 904.
 . -zaken, 841.
- Godshuis, 576, 610, 647, 736, 738, 739, 744, 745.
 Goed (gedragen), 777.
 . (te) hebben, 34.
 . houden, 248.
- Goede-brenging (ten), 49, 56.
 Goederen (Chinesche), 422.
 . (Comp^a), 278, 337, 378, 595.
 . (Europesche), 67.
 . (executabele), 142.
 . (gemeijnde), 349.
 . (gepermitteerde), 251, 352, 617.
 . (gesloken), 52, 118.
 . (gestolen), 640.

- Goederen (in- en uitgaande), 36.
 . (invendibele), 137.
 . (losse), 42, 113, 137, 143, 548, 856, 924, 925, 972.
 . (onbekwame), 400.
 . (ongepermiteerde), 283.
 . (onroerende), 171, 855.
 . (particuliere), 208, 335—337, 352, 415, 517, 518, 558.
 . (roerende), 347, 349, 639, 855.
 . (vaste), 38, 42, 50, 51, 79, 87—89, 113, 137, 143, 145, 146, 207, 278, 347, 349, 351, 548, 618, 621, 623, 742, 755, 761, 782, 846, 856, 924, 925, 972.
 . (verboden), 205, 206.
- Goelak, 15.
 Gom, 259.
 Goot, 584, 585.
 Gort, 744, 747.
 Gotang, 440, 448, 449.
 Goud, 72—76, 263, 266, 329, 332—334, 612, 637, 639, 840, 970.
 . (ongemunt), 725.
 . -gewicht, 15.
 . -werk, 72, 443.
- Gouvernement, 8, 377, 686.
 . (generaal) 227, 228, 232, 247, 481, 494, 498, 502.
- Gouverneur, 271, 289, 292, 303, 375—378, 424, 428, 429, 638, 712, 719, 748, 763, 870, 964.
 . (titulair), 8.
 . -Generaal, 104, 115, 117, 226, 227, 229, 233, 236, 240, 241, 245, 247, 250—252, 324, 381, 384, 389, 391, 394, 401, 403, 404, 407, 408, 413, 415, 417, 418, 420, 431, 435, 438, 442, 445, 448, 451, 458, 480, 488, 492, 493, 495—502, 506—513, 547, 626, 629, 641, 670, 673, 685, 690, 706, 714, 715, 719, 727, 789, 833, 834, 847, 885, 889, 899, 906, 909, 912—914, 916.
- Graan, 947.
 Gracht, 322, 575, 583, 584, 772, 876, 901.
 Graf, 153, 832, 912, 913, 921, 926.
 . (Cluneesch), 881.
 . -kelder, 831, 926.
- Gras-prauw, 570, 818.
 Grasseren, 665.
 Gratie, 770.
 Gratificatie, 56, 702.
 Gratis, 106, 609.
 Grazen, 619, 890.
 Grenadier, 44, 456, 457, 495, 908, 909.
 . -kompagnie, 454, 455.
- Grendel, 231, 238, 239, 244.
 Griffier, 933.
 Grobhejak, 156.
 Groenten, 16, 179, 476, 484, 735, 769, 817, 929, 933, 951, 954.
 . -kranes, 16, 90, 91, 93, 182, 186, 969.
- Groeten door militairen, 492.
 Grofsmid, 965.
 Grond (in den) boren, 860.
 . . . schieten, 231.
- Groot-kassier, 194, 640, 656, 762, 800, 836, 864.
 . -majoor, 226, 459, 464—467, 469, 471, 473, 475, 476, 478, 480, 481, 487—489, 491, 494—496, 498, 499—501, 503, 504, 506—511.
 . -moeder, 123.
 . -winkelier, 195, 463.
- Grootte, 492, 867.
 Gros, 249, 641, 824.
 Gruweldaad, 7.
 Gnastos, 86.
 Guinees, 539, 548—550, 556, 559, 590, 674, 687, 711, 726, 729, 928, 929.
- Gulden-stak, 130.
 Gijzelaar, 782.
 Gijzeling, 101, 618, 782, 875, 876.
- Haak, 474.
 Haan, 473.
 Haar-band, 461.
 Haaijen-vinnen, 91, 587.
 Haquetten, 51.
 Hagjes-dag, 927, 929.
 Hairen, 480.
 Halvering van gape, 304—306, 310, 311.
 Ham, 179.
 Hamer, 475.
 Hand (regter), 120.
 Handel, 892.
 . (Comp^e), 283.

- Handel drijven, 702.**
 • (gepermitteerde), 674, 725.
 • (Japansche), 942.
 • (ongepermitteerde), 548.
 • (particuliere), 206, 291, 597, 650, 652, 653, 776, 942.
 • (smalle), 841, 902.
 • (verboden), 119, 120, 152, 174, 259, 260, 285, 349, 438, 443.
Handelaar, 265.
 • (inlandsch), 27.
 • (particulier), 590, 701, 743.
 • (smalle), 610, 686, 717, 859.
 • (vreemde), 857, 858, 868.
Hand-geweer, 282, 371, 398.
 • -greep, 486, 492, 494.
 • -langer, 459, 801, 883, 884.
 • -oplegging, 634.
 • -paard, 912.
 • -reiking, 628, 737.
 • -schoen, 909, 910, 913.
 • -schroef, 475.
 • -teekening, 42, 226, 476, 633, 824.
 • -tering, 772.
 • -vulling, 806.
 • -werk, 462, 795.
 • -werksman, 35.
Hanen-vechterij, 182, 969.
Hangslot, 640.
Haperen door een aanspreker, 830.
Harmonie, 451.
Harpuis, 403, 475.
Hasarden (ziju leven), 900.
Haven, 10, 134, 376, 380, 382, 690.
 • (gepermitteerde), 653.
 • (verboden), 71.
 • (vreemde), 70, 95, 96.
 • (vrij-), 30.
 • -knecht, 312.
Hebzucht, 153.
Heemraden, 39, 177, 188, 321—324, 335, 340, 342, 536, 537, 545, 556, 566, 567, 569, 571, 572, 579, 587, 619, 651, 789, 791, 793, 815—817, 819, 821, 834, 837, 849, 855, 867, 873—876, 879, 898, 901, 920, 965, 966, 972.
Heer, 914, 915.
 • (de), 356, 794.
 • (jonge), 915.
Heeren XVII^{ee}, 3, 4, 44, 54, 57, 135, 137, 141, 166, 207, 215, 219,
- 220, 271, 283, 328, 351, 386, 393, 394, 442, 449, 539, 540, 542, 544, 552, 556, 602, 621, 661, 670, 671, 700, 702, 704, 715, 719, 749, 756, 822, 854, 871, 892, 945.**
Heeler, 264, 613.
Heffen, 901, 956.
Heiden, 7, 92, 147, 542, 769.
Heilmiddel, 7.
Hek, 341, 447, 601, 651, 883.
Hellebaard, 485, 486, 490—492.
Helmet, 909, 910, 913.
Helpen (zich), 737.
Hemd, 86, 338, 339, 461, 468—470, 538, 776.
 • -knoopje, 461.
Herberg, 35, 182, 186, 501, 728, 969.
Herbergen, 93.
Herbergier, 37, 154, 724, 728.
Herberging (ongepermitteerde), 32.
Herdrukken (zeker plakaat), 85.
Hermaken (buskruit), 671.
Herstel, 744.
Herstelling, 389, 934, 951.
Hert, 179.
Heulsap, 205, 672.
Hitte, 402, 658, 765.
Hoed, 460, 461, 469, 470, 480, 492, 514.
Hoenders, 179, 803—805, 933, 951.
Hoender-soep, 484.
Hoezee, 433.
Hof van justitie, 210, 217, 530.
Hofmeester, 457.
Hof-practijk, 210.
Hok, 737.
Hol van een schip, 527.
Honger, 770.
Honneur, 377, 492, 496, 497, 511, 512, 852.
 • (militair), 230, 237, 677, 824, 825.
Hoofd (inlandsch), 123, 124, 164, 179, 281, 370.
 • -administrateur, 20, 198, 292, 313—316, 657, 761, 870.
 • -brieffe, 553, 559.
 • -gebieder, 758.
 • -geld, 16, 90, 182, 186, 553, 558, 968.
 • -ingeland, 839.
 • -man, 369.
 • -officier, 40, 42, 140, 229, 237, 424, 425, 427—429, 433, 451—454, 465, 498, 909, 910.

- Hoofd-officier ter zee, 372—377, 417.
 * -participant, 224, 225, 679, 761, 837.
 * -ronde, 228, 232, 233, 241, 242, 499, 501, 503.
 * -tolk, 301.
 * -wacht, 225—234, 236, 237, 239—242, 245—247, 453—457, 470, 471, 476, 483, 487—489, 492, 493, 496—503, 505, 508, 509, 882.
 * der chirurgie, 68, 350, 784, 836, 889, 951.
 * * militie, 42, 140, 141, 196, 226, 229, 230, 233, 236, 239, 241, 244, 245, 248, 308, 313—317, 451—453, 458—466, 471, 474, 477—484, 487—489, 493—496, 498, 499, 503—509, 511, 512, 870, 908, 911, 957.
 * * prauwvoerders, 37, 39, 175, 846.
 * van tienen, 553, 559.
 * * Comp^e zeemagt, 12, 22, 25, 68, 79—81, 175, 178, 191, 248, 260, 285, 288, 289, 290, 337, 352, 372, 375—377, 381, 383, 389, 391, 394, 396, 397, 401—403, 408, 412, 415, 423, 426, 429, 431, 433, 434, 529, 530, 558, 598, 602, 651, 759, 766.
 Hoogbootsman, 306.
 Hoon, 757, 759.
 Hooplooper, 87, 308.
 Hoorn-vee, 357.
 Horloge, 183.
 Hors de cours, 214.
 Hospitaal, 67, 86, 157, 192, 294, 338, 339, 389, 459, 461—463, 482, 483, 511, 658, 659, 664, 665, 720, 721, 873, 950.
 * (Comp^e), 286, 350, 537.
 * -boek, 86.
 * -boekhouder, 86, 194, 720.
 * -kantoor, 839, 840.
 * -schip, 955.
 Hospitalier, 39.
 Hout, 62, 202.
 * -bosch, 802.
 * -kap, 457.
 * -vlot, 962.
 * -werk, 94, 96, 97, 191, 290, 407, 443, 444, 516, 549, 848, 962.
 Houw-hout, 475.
 Huis (te) varen, 651.
 * -arrest, 453.
 * -gezin, 93, 182, 282, 368, 794.
 * -houding, 93, 190, 555, 671, 958.
 * -huur, 59, 60, 145, 159, 160, 523, 588, 651, 694, 755, 867, 869.
 * -inboorting, 620, 753.
 * -ling, 474.
 * -raad, 443, 637.
 * -slotenmaker, 539.
 * -timmerman, 582, 965.
 * -vesten, 31, 93, 847.
 * -vesting, 69.
 Hulp, 97, 596.
 Huur, 92, 792, 793, 901, 907, 956.
 * -der, 45, 92, 93, 441, 607.
 * -ling, 53, 126, 189, 586, 782.
 * * (Chineesch), 416.
 * -loon, 25, 53.
 * -penningen, 631.
 * -prauw, 37, 847.
 * -wagen, 35, 326, 898.
 * -tijd, 34.
 Huwelijk, 130, 131, 142, 166—169, 207, 446, 447, 519, 626, 645, 646, 790, 809.
 * (Chineesch), 316, 319.
 Hypotheek, 345—347, 349, 351, 604, 636, 647.
 * (legaal), 755.
 Identiteit, 588.
 Illumineren, 718, 798, 799.
 Illusie, 57.
 Immobilia, 347.
 Impetrant, 8, 344, 618, 782.
 Impetreren (commissie), 903.
 Impositie, 792.
 Impost, 78, 793, 815, 817, 898, 958, 962.
 Impotent, 125, 158, 286, 350, 537, 538, 546, 579, 627, 628, 647, 649, 659, 661, 664, 685, 683, 741.
 Impunitieit, 341.
 Inattentie, 49, 222.
 Inbinden (notariële acten), 594.
 Inboeking, 778.
 Inbraak, 600.
 Inbreken, 516.
 Inbrengen (geld), 287.

- Inbrenger, 636, 637, 639.
 Incasseren, 465, 877.
 Incommodering, 806.
 Inconveniënt, 39, 678, 712, 743.
 Incorporeren, 261, 469.
 Indemiteit, 211.
 Indiënen (pretensiën), 167.
 Indigo, 198, 272—274, 529, 555, 683.
 * -maker, 200, 313.
 * -sorteerder, 313.
 Indiscretie, 758.
 Indispositie, 506, 520, 633, 658, 676, 880.
 Infaam, 689.
 * verklaren, 714.
 Infamie, 436.
 Infanterie, 344, 784, 835, 836, 838, 839, 885, 908, 911.
 * (burger), 40.
 Infectie, 672.
 Influentie, 676.
 Informatie (mondelinge), 65.
 * (precedente), 117, 118.
 Informatior, 192.
 Ingeland, 358, 536, 537, 874—876.
 Ingenieur, 19, 262, 309, 527, 528, 721.
 Ingewand, 786.
 Inhabil, 71, 382, 409.
 * verklaren, 96, 518.
 Inhabilitieit, 385.
 Inhaling, 470.
 Inhouding, 278.
 Injuriëren, 34, 630.
 Inkomsten (buitengewone), 531.
 * (Comp*), 967.
 * (generale en gemeene), 677, 725, 778.
 Inkoop, 700, 701.
 Inkoopt, 94, 683.
 Inkoop-prijs, 329, 330, 344, 468, 470, 620, 650, 688, 689, 706, 712, 765, 777, 783, 797, 812, 878, 963.
 * -waarde, 782, 959, 963.
 Inkwartieren (militairen), 455.
 Inladen (suiker), 11.
 Inlander, 12, 17, 31, 33, 37, 53, 59, 67, 87, 124, 133, 135, 136, 144, 167, 182, 183, 197, 218, 246, 252, 261, 273, 290, 323, 341, 364, 383, 421, 422, 424, 429, 446, 450, 458—458, 515, 522, 567, 571, 576, 579, 580, 601, 621, 622, 664, 675, 714, 732, 749, 750, 769, 770, 820, 829, 847, 854, 889, 920, 922, 965.
 Inleg, 938.
 Inleveren (kaarten), 262.
 Inmanen (pretensien op Chinezen), 772.
 Innen, 112, 815.
 Inpalmen, 83, 325.
 Inpalming, 167.
 Inschiede, 511.
 Inschikkelijkheid, 16, 781.
 Insinuatie, 214, 535, 806, 807, 862, 903.
 Insinueren, 181, 217, 223, 552.
 Insolentie, 258, 682.
 Insolvent, 107, 130, 592, 691.
 Insolventie, 348, 639, 669, 755, 823, 967.
 Inspecteur, 511, 629.
 Inspectie, 574, 739.
 * (oculaire), 211.
 Instaan voor iemand, 627.
 Instantie (1*), 58.
 Instituieren (actie tegen de Comp*), 692.
 Instorten, 933, 966.
 Instructie adjudanten, 479.
 * begrafenissen, 825.
 * binnen-regent Chineesch hospitaal, 734.
 * voor den op brandwacht liggenden officier, 250, 437.
 * chirurgijns, 482.
 * commandant Meester Cornelis, 355.
 * commandant Tangerang, 521, 573.
 * fiscaal, 220.
 * Gouverneur-Generaal, 220.
 * groot-majoor, 506.
 * hoofdofficier ter zee, 158, 375, 673, 852.
 * hoofd-zeemagt, 375, 376.
 * muntmeester, 74.
 * Raad van justitie, 220.
 * retour-schepen, 600.
 * wachthoudende officieren, 225, 228.
 * zeevarenden, 372, 437, 574, 709, 767.
 Instrument, 392, 475, 594.
 Inteller, 632.
 Intendit, 102, 103.

- Intentie, 451.
 Interim (pro), 761.
 Interna, 576.
 Interpretatie, 942.
 Interrogatie, 531.
 Interrogatorie, 801, 802, 866, 903.
 Interventie, 211.
 Intestato (ab), 588, 811, 923, 924.
 Intimatie, 210.
 Intimeren, 181, 213.
 Intimideren (leprozen), 624.
 Intransportabel, 744.
 Intrek (eerste), 30, 31.
 Intrekker, 62.
 Interest, 204, 345, 346, 348, 544, 604, 635, 638, 643, 705, 948.
 * (op) zetten, 385.
 Introducteur der vreemdelingen, 246.
 Introductie, 642.
 Invasie, 935.
 Inventaris, 22, 65, 82, 211, 392, 394, 397, 399, 523, 526, 595, 596, 668, 686, 696, 810, 811, 924—926.
 Inventarisatie, 22.
 Inventariseren, 9, 114, 137, 392, 695, 923.
 Invoer, 6, 13, 19, 36, 81, 177, 178, 183—185, 263, 266, 327, 337, 343, 419, 449, 450, 559, 563, 588, 600, 612, 617, 644, 666, 670, 677, 687, 693, 700, 701, 705, 706, 711, 712, 714, 715, 723, 726, 733, 743, 762, 764, 765, 779, 780, 892, 897, 959, 961.
 Invoerder, 36.
 Invoeren, 160, 670.
 Invordering, 84.
 Inwisselen, 13, 19, 333, 603.
 Inwisseling, 560—562.
 Inwonen, 47.
 Inzage geven, 771.
 Jaar, 356.
 * -tal, 152, 256.
 * -wedde, 576.
 Jacht, 433.
 Jagt, 164.
 Jalappen, 952.
 Japon, 797.
 Joelen, 417.
 Jol, 27, 253, 420, 437, 438.
 Jongeling, 192, 724.
 Jongen, 87, 306, 390, 795, 952.
 Jonk, 16, 28, 29, 90, 265, 422, 519—521, 359, 588, 589, 614, 693, 694, 728, 864, 865, 867.
 * -bieden, 694.
 Journaal, 381, 383, 389, 403, 411, 511, 718, 719.
 Judicatuur, 585, 709.
 Judicio (in), 106.
 * (in plene), 349.
 Judicium preferentiae et concurrentiae, 349, 691.
 Juffrouw (jonge), 915.
 Jurisdicte, 13, 20, 35, 51, 52, 57, 59, 72, 116, 186, 204, 210, 281, 345, 440.
 * (Camp*), 110, 111, 161, 162, 386, 635, 714, 715, 726.
 * van Batavia, 170, 772.
 Juweel, 637, 639.
 Justitie, 3, 113, 341, 385, 386, 749, 814.
 Kaai-muur, 707, 789.
 Kaars, 195, 618, 765, 928, 933.
 Kaarsen-geld, 846.
 Kaart, 172, 262, 359, 388.
 * (Chineesche speel-), 83.
 * -spel, 94.
 Kaarten-boek, 404.
 * -maker, 192, 364, 598, 905.
 Kaas, 179.
 Kabessa, 259, 321.
 Kabinet, 183.
 Kade, 583.
 Kadjang, 161, 476, 477, 484, 744, 746, 926, 927, 931, 932, 950.
 * -mat 92, 280.
 Kaffer, 366, 371.
 Kajuit, 406.
 Kajuits-gast, 926, 930, 931.
 Kalfaten, 529.
 Kalfater, 25, 196.
 Kalfating, 401.
 Kaliber, 373, 720.
 Kalk, 191, 756.
 Kamer (donkere), 625.
 * (praesidiale), 154.
 * Oostindische Comp*, 469, 593, 662, 663.
 * Amsterdam, 389.
 * Zeeland, 400.
 * -boekje, 173.
 * -gelden, 47, 132, 133.

- Kam-hout, 161.
 Kamizool, 460, 461, 514.
 Kampher, 263, 407, 573, 577, 578, 612, 644, 677, 857, 941, 942.
 Kampong, 59, 164, 167, 168, 182, 281, 353, 357, 361, 362, 370, 522, 551, 553, 559—601, 739, 750, 816, 824, 934.
 * -hoofd, 341, 364, 749, 750.
 * -volk, 58, 353, 635.
 Kan, 1, 18.
 Kanaal, 398.
 Kanasser, 11, 285, 289, 405, 602, 607, 680, 681.
 Kandang (Comp^s), 358.
 * -mandoer, 358.
 Kaneel, 263, 266, 408, 611, 743.
 * -boom, 122, 383.
 Kano, 570, 801.
 Kanon, 397, 405, 424, 428, 720, 881, 887.
 * -nier, 456, 459, 801, 881—884, 964.
 * -schot, 245, 913.
 Kantoor (Comp^s), 400.
 * (lijnwaad-gevend), 119, 415.
 * (lijnwaad-slijtend), 137, 279.
 * (specerij-gevend), 415.
 * (subaltern), 593, 868, 869.
 * -generaal, 294.
 * v/d. generale directie, 228.
 * * * visite, 294, 399.
 Kapitaal, 41, 73, 277, 350, 544, 545, 605, 606, 609, 610, 635, 637, 642, 643, 686, 789, 795, 796, 849, 890, 891, 925, 936, 940, 641, 948.
 * (uitgezet), 204.
 Kapitein, 44, 226, 228—230, 236, 246, 313, 314, 316, 317, 425, 451—453, 455, 456, 460—463, 465, 467, 472, 477, 481, 482, 498, 582, 835—837, 881—885, 908—914, 917, 934, 957, 964.
 * v/d. artillerie, 444, 445.
 * der Balinezen, 183, 320, 896.
 * (Boegineesch), 132.
 * -Chinees, 53, 92, 126, 182, 197, 202, 318, 320, 327, 363, 634, 366, 520, 553, 578, 681, 685, 737, 739, 793, 842, 864, 890, 895, 896, 904, 935, 967.
 Kapitein (inlandsch), 112, 167, 168, 739.
 * (Mahomedaansch), 59, 816.
 * (schutter-), 111.
 * ter zee, 246, 288—290, 704, 911.
 * -ingenieur, 836.
 * -kommandant, 632.
 * -luitenant, 44, 228, 288—290, 313, 472, 473, 582, 836, 867, 881, 884, 885, 964.
 Kapoen, 179.
 Kapok, 953.
 * -rok, 470.
 Kappen (balken), 848.
 Kap-stok, 470.
 Kar, 522, 567, 878, 972.
 Karaat-gewigt, 15.
 Karbouw, 697, 972.
 Karabijn, 166.
 Karakter, 57, 555, 556, 884, 911, 925.
 Kardamon, 959.
 Kardoes, 882.
 Karet, 573.
 Kartelen (ropijen), 73, 75.
 Karré (halve), 470.
 Karwaat, 254, 484, 804, 927—931, 933.
 Kas (Comp^s), 22, 47, 53, 113, 126, 152, 153, 159, 173, 188, 193, 248, 260, 276, 462, 528, 546, 565, 591, 696, 762, 800, 804, 816, 863, 899, 961.
 * (grootte), 640, 641.
 * van aansprekers, 826.
 * * Boedelmeesteren, 603, 604.
 * * Heemraden, 322, 323, 325, 327, 341, 567, 571, 578, 586, 901.
 * * Vendumeesteren, 548.
 * -houder, 548.
 * -rekening, 465, 626.
 Kaserne, 231, 238, 240, 454, 481, 483, 494, 495, 497, 505, 506, 510, 515, 885.
 Kassa-boek, 634, 641.
 * -rekening, 329, 331.
 Kasserol, 547.
 Kassier, 69, 194, 198, 294—298, 300, 303, 314—317, 546, 581, 646, 657, 837, 838.
 * v/d. amphioen sociëteit, 225.
 * * Bank-courant, 632—634, 638—642.

- Kassier v/d dagelijkse kas, 25.
 * * * generalen ontvang, 762.
 * * * der kostenpenningen, 657.
 * * * van Heemraden, 821.
 * * * Vendumeesters, 547.
 Kast, 918.
 Kasteel, 428—431.
 * * * -mat, 15.
 Kasteels-drukkerij, 114.
 Kastelein, 32—36, 38, 47, 68, 69,
 116, 617, 618, 733, 846—848.
 Kasties, 308, 311.
 Kati, 1, 2, 14—16, 18, 62.
 Katjang, 61, 156, 254.
 * * * -soep, 156.
 Katoen, 896, 928, 933.
 Kavallerie, 839, 840, 908, 911.
 * * * (burger), 40, 326.
 Kegelen, 484.
 Keizer-daalder, 60.
 Kèpeng, 61, 559, 561—564, 588, 612.
 Kerfbijl, 361.
 Kerk, 3, 147, 287, 368, 447, 795,
 798, 832.
 * * * (Christelijke), 620, 793, 922.
 * * * (Gereformeerde), 609, 631,
 849, 857, 936, 939, 941.
 * * * -dag, 496.
 Kerken-dienaar, 446, 513.
 Kerkeraad, 3, 7, 115, 196, 447, 765,
 799, 816, 922, 957, 958.
 * * * (Gereformeerde), 534, 544,
 682, 684.
 * * * (Luthersche), 99, 100.
 Kerkhof, 908, 913.
 * * * -meester, 646, 936, 940.
 * * * -order (Nederlandsche), 543.
 * * * -regt, 831, 832.
 Kerven, 90, 182, 521, 559, 728,
 895, 896, 969.
 Ketel, 440, 448, 449, 547, 930.
 Ketting (buiten de) 111.
 * * * (in de), 25, 33, 93, 111,
 176, 186, 515, 567, 571,
 584, 767, 820, 920.
 * * * -slag, 72, 170, 450, 515, 621.
 Keuring, 267.
 Keurmeester, 189, 353—358, 840.
 Keurslijf, 797.
 Kiaten-hout, 919.
 Kiel, 119.
 * * * (linnen), 470.
 Kind, 109, 117, 121, 130, 131, 189,
 469, 472, 577, 593, 620, 625,
 626, 651, 679, 734, 748, 753,
 794, 795, 809, 810, 819, 891,
 916—919, 923—926.
 Kind (onmoedig), 100, 101.
 * * * (slaven-), 922.
 Kist, 174, 688.
 * * * (gepermitteerde), 680, 705, 708,
 713, 722, 861.
 * * * (matrozen-), 110.
 Kit, 1.
 Klacht, 624, 893.
 Klad, 262.
 Klampen (aan boord), 134.
 Klapper-dop, 14.
 * * * -olij, 539.
 Kleeden (zich), 132, 133.
 Kleederen, 87, 131, 338, 770, 797,
 * * * (zijden), 10.
 * * * -zaal, 293, 296, 301, 316,
 797, 825, 873, 897.
 Kleedje, 735, 740.
 Kleinigheden (vaderlandsche), 23.
 Klein-winkelier, 296.
 Kleppen (de klok), 227.
 Klerk, 203, 585, 586, 939.
 * * * van politie, 198.
 * * * (1^e), 46, 100, 300, 301, 303,
 633, 640, 641, 656, 956.
 * * * (1^e) van politie, 295, 298,
 299, 657.
 * * * (gezworen), 180, 222, 223,
 532, 533, 535,
 552, 593, 594,
 596, 656, 696,
 697, 806, 808,
 838, 839, 861,
 862, 917, 933.
 * * * * * van Boedelmees-
 teren, 188.
 * * * * * v/d Raad van ju-
 stitie, 187, 201.
 * * * * * van Schepens-
 183.
 * * * * * Weestmees-
 teren, 188.
 * * * (adjunct gezworen), 605, 655,
 862, 955.
 * * * (1^e gezworen), 47, 55, 69,
 260, 292, 294, 437, 564, 655,
 667, 813, 836, 944.
 * * * (adjunct 1^e gezworen), 774.
 Kleur, 357, 918.
 Klewang, 511.
 Klimaat, 153, 483, 710, 933.
 Klimmen (in het waat), 425.

- Kling. 473.
 Klinket. 239, 240, 244, 446.
 Klip. 719.
 Klok. 111, 227, 232, 238, 370, 496, 506, 912.
 • -gelui, 8, 610.
 • -slag, 486.
 Kloven (tot planken), 848.
 Klij-spade, 511.
 Knecht, 27.
 Knevelarij, 628.
 Knie-gesp, 461.
 Koe, 354, 356, 357, 567, 570, 619, 819, 880.
 Koek, 630.
 Koeli, 25, 478, 539, 540, 598, 740, 741, 752, 783.
 • (Chineesche), 53, 125.
 • -boekhouder, 195, 657.
 • -loon, 35, 68.
 Koelte, 515.
 Koers, 381, 589.
 Koetsier, 121, 312, 458, 922.
 Koffij, 135, 182, 263, 266, 343, 478, 595, 612, 697—700, 812, 933.
 • -cultuur, 698—700.
 • -boom, 123.
 • -boon, 197, 343, 344, 963.
 • -tuin, 124.
 • -water, 343.
 Kogel, 595, 883, 886.
 Kojan, 1, 14, 15, 23, 61.
 Kok, 70, 156, 179, 235, 236, 243, 244, 254, 304, 306, 390, 458, 477, 478, 740.
 Koken, 156, 235, 244, 478, 741.
 Koks-gereedschap, 930.
 • -luik, 398.
 • -maat, 304, 306, 390.
 Kolom, 672.
 Kolonel, 139, 140, 246, 247, 308, 909—911, 957.
 • (schutter-), 111.
 Kolonist, 894.
 Kom, 951.
 • -baars, 951.
 • -buis, 398, 479, 510.
 • -pagnie, 42, 44, 236, 261, 326, 451, 452, 454, 455, 459—462, 467, 473—475, 477, 478, 481—483, 425, 498, 509, 510, 514, 582, 680, 908, 909, 911.
 Koning, 801, 802, 852.
 • (inlandsch), 424.
 Konings-schip, 31, 32, 35, 747, 759, 835, 847, 943.
 Konkelarij, 64, 628.
 Konkelen met vreemde natiën, 174.
 Konstabel, 306, 389, 390, 394, 395.
 Konstabels-kamer, 406.
 • -maat, 307.
 Koopbrief, 278, 568, 637, 876.
 Kooper, 724, 729.
 Koophandel, 961.
 Koopman, 655—657, 894.
 • (rang), 188, 190, 192, 193, 195, 198, 199, 292, 293, 313—317, 676, 677, 761, 837, 906, 912, 913, 917, 964.
 • -schap (gepermitteerde), 31.
 • • (particuliere), 409.
 • -schappen, 35, 279, 518, 524, 637, 639, 672, 733, 743, 813.
 Koopschat, 752.
 • -vaarder, 417.
 • • (particuliere), 411, 533.
 • -vaardij-lieden, 176.
 • • -schip, 419.
 • -waar, 847.
 Koper, 76, 474.
 • (geel), 560—562.
 • (Japansch), 126.
 • -slager, 190.
 Kopij, 771, 956.
 Koren, 327.
 • -molen, 182, 969, 970.
 Korporaal, 169, 180, 231, 232, 234, 235, 237, 243, 244, 308, 309, 447, 448, 455—458, 460, 463, 466, 471, 472, 477—479, 486, 494, 500, 505, 509, 689, 714, 800, 801, 883, 908, 909, 953, 956, 964.
 Korporaals-kostgeld, 800.
 Korrel, 72, 170, 197, 751.
 Kort (te) doen, 235, 243.
 Kortten (voor montering), 141.
 Korting, 304, 468, 545, 546, 634.
 Kost, 873.
 • (voor de) werken, 33, 115, 165.
 Kosten van justitie, 748.
 Koster, 447, 631.
 Kostgeld, 47, 69, 70, 187, 188, 191, 192, 194, 195, 198, 199, 302—304, 310, 311, 330, 460, 467, 476, 534, 598, 644, 655—658,

- 675—677. 723. 740. 788. 803.
873. 930—933. 955.
- Kostpenningen. 194. 627. 631.
- Kous, 461. 468. 470. 776. 777. 896.
- Kraag, 514.
- Kraam. 91—93. 280. 630. 664.
- Kraan. 157. 411.
- Krakeelen. 625. 736.
- Krankbezoeker. 272. 289. 303. 304.
390. 628. 630. 683.
684. 688. 788. 964.
* (inlandsch). 196. 534.
- Krankzinnige. 580. 735. 737.
- Krans. 403.
- Kreits. 153.
- Kreng. 584. 920.
- Kril. 820.
- Kring. 485.
- Kroeg. 153.
* -houder. 37. 154.
- Kruiden. 660. 786. 787.
- Kruis. 387.
* -band. 43. 63. 405.
- Kruissen. 386. 414.
- Kruis-steng. 372. 417. 418.
- Kruit. 28. 264. 403. 436. 802. 882.
883. 885.
* -dief. 264.
* -dieverij. 613.
* -hoornmaker. 539.
* -kamer. 406.
* -keeren. 397.
* -leverancie. 886.
* -maker. 190. 310. 311.
* -magazijn. 882—884.
* -molen. 483. 784. 882. 883.
885. 953.
* -rekening. 397. 436.
* -vaartuig. 883.
- Krijgs-discipline. 935.
* -kas. 343. 344. 460. 464—468.
471. 472. 511. 515.
* -order. 514.
* -raad. 110. 111. 373—375.
386. 391. 425. 426.
* -tocht. 824.
- Kuil. 921. 951.
- Kunne. 626.
- Kunstgreep. 85.
- Kuiper. 192. 364. 365. 389. 390.
657. 964.
- Kussen. 735. 740. 951.
- Kwaad (te) blijven. 899.
* * hebben. 339.
* * staan. 135. 851.
- Kwalificatie. 20.
- Kwartier. 455.
- Kwartieren. 909. 910. 913.
- Kwartier-meester. 68. 156. 253. 306.
307. 352. 390. 843—845. 950.
952. 964.
- Kwast. 470.
- Kwellen (met gijzeling). 618.
- Kwetsuur. 7. 659.
- Kwitantie. 6. 65. 98. 107. 168. 325.
400. 581. 631. 634. 805.
857. 879.
* -rol. 851.
- Kijker. 250.
- Laad-gat. 883.
* -praauw. 36. 846.
- Laag (in de). 410.
- Laarzen (werkwoord). 515. 767.
- Laarzing. 625.
- Laborant. 840.
- Laboratorium. 883. 884. 888.
- Lacereren (omslag-zegels). 250.
- Ladder. 362. 783. 882.
- Lade van een geweer. 50.
- Laden. 53. 80. 125. 250. 336. 337.
380. 411. 413. 416. 573. 579.
844. 881.
* (te vol). 298. 517.
* -maker. 539.
- Lading. 52. 129. 186. 209. 252. 259.
264. 386. 404—407. 566.
573. 613. 699. 717. 722. 728.
730. 732. 749.
* (gezwinde). 486. 494.
* breken. 127.
- Lafenis. 350. 745.
- Lak. 282. 371. 632. 638.
- Laken. 921.
* -ras. 460.
- Laksa. 93.
- Lamfer. 905.
- Lampen-wachter. 457.
- Lamp-olij. 156. 254. 686. 745. 746.
783. 928. 932.
- Land. 874.
* (particulier). 163. 165. 56.
* (aan) komen. 376—378. 3.
* * vertoeven. 155. 156.
* -bouw. 197. 645. 842.
* -dorst. 206. 280—282. 3.
371. 447. 448. 619. 685. 833. 8.
881.
- Landerijen. 89. 111. 153. 323. 56.
568. 600. 856. 876. 879. 966.

- Landgoed, 261, 323, 568, 874.
 • -huur, 755.
 • -macht, 803.
 • -meter, 172, 188, 312, 340, 568, 623, 651, 656, 819, 837, 839.
 • -meters-instrument, 74.
 • -raad, 298—300.
 • -wind, 413.
 Langstlevende, 51, 809, 924, 925.
 Lantaarn, 232, 499, 509, 882.
 Last (Java-), 1, 18.
 Lasten (gepermitteerde), 11, 81, 144, 259, 260, 272, 290, 328, 337, 352, 407, 408, 415, 422, 558, 588, 600, 602, 766, 857, 858, 868.
 Last-geld, 717.
 • -post, 69, 83, 676, 796.
 Laxans, 786.
 Laxatief, 484, 953.
 Lavament, 659.
 Lazarij, 626, 629.
 Leden (onder de) hebben, 626.
 Ledig staan, 901.
 • -gang, 795.
 Leen (ter) geven, 175.
 Leenen, 11, 32, 35, 385, 404, 847.
 Leer (Christelijke), 645.
 • (Gereformeerde), 109, 794, 922.
 • -aar, 287, 816.
 • -meester, 142, 303, 304.
 • (inlandsch), 196, 534.
 Legaat, 623.
 Legatie, 856.
 Leges, 533, 696, 697, 861.
 Legger, 24, 36, 290, 439, 441.
 • (water-), 398, 399.
 Legislatuur, 218.
 Lekheid, 844.
 Lekkage, 9, 398.
 Lemmetje, 951, 954.
 Lepel-spijs, 156.
 Lepra, 625, 629.
 Leprozen, 117, 627—630.
 Letter, 165, 256, 596.
 Letteren requisitoir, 209, 210, 344.
 Letterzetter, 311.
 Levens-gevaar, 900.
 • -middelen, 783, 859.
 • -wijze, 628.
 Leverancier, 64, 136, 284, 555, 607, 724, 729.
 Leverantie, 26, 44, 45, 197, 198, 272—275, 439, 442, 522, 582, 683, 697, 698, 868, 872, 878, 907.
 Leveren (koffij), 697.
 Levering, 606.
 Lezen, 437, 844.
 Libel, 102.
 Licentie, 115, 520, 602, 626.
 • -briefje, 6, 165.
 Licentmeester, 295, 314, 608, 655, 836, 917.
 Lichaam (verhit), 154.
 Lichaams-beweging, 484.
 Licht, 254.
 • (brandend), 111.
 Lid hooze Regering, 23, 124, 191, 368, 372, 375, 377, 416, 417, 423, 424, 426, 431, 432, 434, 458, 470, 640, 651, 685, 709, 819, 905, 906, 908, 909, 911—918, 926.
 • van een politieke raad, 376.
 • (permanent), 313.
 • -maat, 473.
 Liefde, 475.
 • -gave, 630.
 Liefhebber, 91, 553.
 Ligdagen, 43, 869, 929, 930.
 Ligten (werkwoord), 404.
 • (van een schip), 129.
 Ligter (Comp), 860.
 Ligting van penningen, 171, 172.
 Limietscheiding, 163.
 Limine (à) judicij, 214.
 Linie (de), 305, 306, 309.
 Linnen, 702, 711, 714, 722, 725, 726, 740.
 • (Chineesch), 460, 461, 514.
 Lint, 514.
 Liquidatie, 214.
 Liquideren, 633.
 Litis contesteren, 532.
 Littera, 596.
 Loge-boek, 86.
 • -garnizoen-kantoor, 297.
 Logement, 116, 155, 254, 343, 360, 376, 482, 484, 506, 510, 617.
 • (militair), 227.
 Logeren, 34, 93, 377, 616, 617, 833, 847.
 • (aan wal), 29, 31.
 Logis, 35, 37.
 Loket, 200.
 Lombard, 640.
 Lont, 881—883.
 Lood, 2, 802.
 • -gieter, 190.
 • -je, 234, 242.

- Loods, 91, 92.
 Loon, 34.
 Loop (geweer-), 49, 50.
 Loopen (los), 619, 880.
 Loois, 95, 96, 306, 307, 313, 387.
 -vaartuig, 307.
 Lorrendraaijer, 134.
 Los-hoot, 175, 589.
 -branden, 798.
 -briefje, 337, 558.
 -geld, 717.
 Lossen, 53, 125, 129, 250, 337, 380,
 406, 411, 413, 573, 579, 844.
 (pand), 638.
 Los-vaartuig, 9, 155—157, 254, 307,
 335—338, 352, 397, 405, 411,
 415, 557, 558, 727, 732, 752,
 808, 843, 845.
 Loten, 488, 494, 507.
 Loterij, 936—941.
 Lucht (kwade), 403.
 (open), 751.
 -pomp, 403.
 Luchten (werkwoord), 403, 462, 930.
 Luchtigheid, 482, 483.
 Luiden (klok), 111.
 Luiheid, 124, 196, 737—739.
 Luik (groot), 398.
 Luitenant, 246, 313, 314, 425, 454,
 472, 473, 582, 632, 838,
 881, 885, 908—912, 917,
 964.
 (2de), 44.
 ter zee, 312.
 (Chineesch), 202, 318,
 363, 366, 520, 777—779,
 842, 946, 948.
 -admiraal, 372, 373, 375,
 423, 426—429.
 -dessave, 293.
 -ingenieur, 838.
 -kolonel, 140, 245, 246,
 308, 315, 455, 472, 835, 908, 910.
 Luyjaard, 534.
 Lijf en leven, 971.
 -berging, 253.
 -eigen, 5, 80, 83, 84, 109, 121,
 130, 131, 189, 341, 342,
 347, 383, 551, 584, 619,
 620, 628, 629, 647, 648,
 670, 673, 737, 752, 753,
 766, 900, 901, 920, 922.
 (Comp^s), 70, 364, 365.
 -heer, 6, 84, 121, 131, 136, 342,
 584, 620, 734, 767, 900.
 Lijfstraf, 11, 271, 404, 625, 679.
 -vrouw, 84, 121, 584, 620, 767,
 900.
 -waarde, 6.
 -wacht, 457, 473, 503, 784, 825,
 835—839.
 Lijk, 427, 428, 466, 467, 658, 665,
 694, 774, 775, 826—830, 904,
 908—913, 915, 921.
 -draget, 457, 466, 467, 913,
 919.
 -kamer, 918.
 -kist, 831, 909—911, 913.
 -koets, 913, 914, 917, 918.
 -statie, 428, 904, 912, 919.
 -wagen, 466, 831.
 -verhuurder, 172, 173.
 Lijm, 475.
 Lijn, 361.
 -baan, 110.
 Lijns (binnen's), 173.
 Lijnwaad, 10, 46, 67, 128, 137, 173,
 174, 176, 184, 186, 206,
 251, 252, 263, 264, 267,
 270, 279, 290, 407, 419,
 443, 539, 548, 550, 558,
 559, 590, 612, 613, 670,
 674, 675, 687—689, 702,
 703, 705, 706, 710—715,
 725, 765, 775—777, 779,
 796, 860, 861, 896, 897,
 929, 942, 953.
 -handel, 687, 721, 797.
 -handelaar, 725, 776.
 -sorteerder, 838.
 Lijst, 108, 394, 919.
 -werk, 899.
 Lijwaats-klep, 460.
 Lijwatier, 300.
 Maag, 370.
 -schap, 542.
 Maak-loon, 514, 797.
 Maaltijd, 37, 202, 236, 244, 477.
 Maan (nieuwe), 842.
 Maand, 356.
 -ceel, 873.
 Maanden (baarsche), 141, 462, 4
 469.
 (goede), 86, 463, 464, 4
 469, 695, 873.
 Maandgeld, 42, 71, 172, 302, 3
 382, 385, 426, 677, 680, 74
 850, 851, 945.
 Maat, 1, 14, 17, 60, 867.

- Maat (kleine), 26, 38, 153, 154, 754, 788.
 Machine, 440, 600, 601.
 Madat, 627.
 Magazijn (Comp^e), 516, 954.
 Magtiging, 105, 108.
 Mahomedaan, 7, 58, 59, 92, 142, 147, 166—169, 370, 542, 576, 579, 580, 739, 740, 769, 770.
 Majoor, 140, 246, 308, 315, 398, 453, 455, 472, 824, 825, 835, 867, 882, 884—886, 904, 908, 910, 913, 934.
 * (inlandsch), 168.
 * du jour, 226, 229—231, 233, 237, 238, 241, 479, 480, 487—490, 494, 496, 503—506, 510.
 Makelaar, 285, 840.
 Makker, 826, 828, 829.
 Malen, 177, 666.
 Man, 51, 625, 629, 735, 736, 828, 923.
 * (Chineesche), 130, 132.
 * (gesepareerde), 146.
 Mandament, 181, 212, 214, 344, 345.
 Mandoer, 125, 163—165, 878, 879, 972.
 * (Chineesch), 738, 740.
 Manier van procederen, 8, 210, 212, 213, 220, 346.
 Manoeuvre, 886.
 Mantel, 828, 831, 905—907.
 * -geld, 132, 133, 187.
 * -verhuurster, 172.
 Manufacturen, 670.
 * (Europesche), 183, 184.
 * (wollen), 23.
 Manuscript, 115.
 Manuring, 280, 359, 362.
 Marcheren, 479.
 Marginalist, 294.
 Marine, 389.
 Marinen, 911.
 Mark, 268, 269.
 * Trooisch, 2, 14.
 Marks-werk, 73, 77.
 Markt, 16, 353—358, 791, 833.
 * -dag, 354, 358, 834.
 * -prijs, 36.
 Marlijn, 362.
 Marsch (de) slaan, 233, 239, 241, 245, 247, 497, 911.
 Mas (Kastiliaansche), 15.
 Massacre, 163.
 Mast, 406.
 * (grootte), 70.
 Mat (Spaansche), 60.
 Materiaal-huis, 803.
 Materialen, 19, 190, 402, 527, 756, 796.
 Matje, 735, 740.
 Matras, 538, 658, 659.
 Matroos, 9, 35, 68, 87, 115, 118, 306—308, 390, 393, 397, 515, 748, 844, 873, 877, 950, 952, 953, 964.
 * (inlandsch), 393.
 * (jong), 782.
 * (Moorsch), 392.
 Mede-borg, 348.
 * -stander, 336.
 Medicament, 68, 350, 483, 650, 663, 664, 768, 946, 947, 951.
 Medicijnen, 66—68, 659—661, 785—787.
 Meerderjarig, 569.
 Meestbiedende, 894, 958, 960, 967.
 Meester, 900.
 Meesteres, 900.
 Meester-knegt, 190, 228, 310, 311, 363, 365, 401, 445, 529, 530, 583, 598, 684, 965.
 * -loon, 903.
 Mejuffrouw, 915.
 Melaatsche, 624, 625, 627—630.
 Melk-praauw, 570, 818.
 Memoriaal, 553.
 Memoriam (ad perpetuam rei), 170, 171.
 Memorie, 402.
 * -boek, 778.
 * (pro), 159.
 * van ménage, 200, 869.
 * * restanten, 720.
 Ménage, 8, 468, 654, 675.
 * -ment, 702.
 Menschlievendheid, 485, 620.
 Merk, 603, 661, 851.
 Mérite (bijzondere), 303, 310.
 Merken (werkwoord), 165, 182, 256, 969.
 Messenmaker, 539.
 Mesties, 308, 311.
 Methode, 663.
 Metselaar, 190, 965.
 Metselen, 551, 694.
 Metsel-steen, 125.
 Meubelen, 183, 225, 229, 236, 443, 496, 918.

- Mevrouw, 915.
 Middel van bestaan, 168, 523, 598.
 369, 890, 895.
 Middelen (gemeene), 89, 557, 822,
 896.
 Militair, 29, 42, 140, 205, 309, 339,
 343, 365, 390, 393, 423,
 501, 605, 665, 710, 761,
 801, 872, 908—910, 913,
 914, 920, 948, 950, 956.
 • (inlandsch), 63, 64, 196,
 260, 261, 392, 393, 677,
 680, 695, 934.
 • (ziek), 933.
 Militie, 169, 246, 307, 308, 311,
 312, 390, 721, 761, 801, 873,
 899, 908, 910, 911, 913, 952.
 Mille (één per), 530.
 Minderheid, 24, 843, 845.
 • -jarig, 101, 568.
 Mineral, 725.
 Minne (in der), 625.
 Minuut, 754, 771.
 • -schot, 428.
 Minwigt, 43, 44, 235, 243, 405, 477.
 Misbruik, 57, 143, 249, 279, 284,
 339, 573, 673, 790.
 • -drijf, 255, 625, 738.
 • -gewas, 274, 275, 286, 607, 788.
 • -handelen, 53, 454.
 • -handeling, 126, 387, 416.
 • -sive, 271.
 • -verstand, 101, 234, 242, 495.
 Mitigatie, 152.
 Mobilia, 349.
 Modder, 584, 585, 708.
 Model, 461, 871.
 Moderatie, 180, 792, 915.
 Modereren (eisch van scheeps-be-
 hoeften), 396.
 Modus procedendi, 103, 210, 215,
 216, 221.
 Moed, 121.
 Moeder, 123, 207, 577, 626, 753,
 810, 811, 891.
 Moedwil, 474.
 Moeris, 711, 726, 730.
 Mogendheid, 125, 423.
 • (Europesche), 652.
 Molen-water, 901.
 Molesteren (logement-gasten), 36.
 Mom, 133.
 Mondbehoefte, 443, 522.
 • -kost, 740.
 Monster, 449, 531, 582.
 Monster-commissaris, 64.
 Monsteren, 196, 261, 433.
 Monstering, 64, 166, 194, 292, 393,
 707.
 • (generale), 135, 143, 391,
 851, 877.
 Monster-rol, 42, 158, 384, 391, 630,
 877, 944.
 • • (generale), 850.
 Montering, 141, 205, 339, 460—464,
 467—470, 479, 482, 487, 494,
 506, 514, 885, 905.
 Monture, 398.
 Moord, 163.
 Moordenaar, 802.
 Moord-geweld, 900.
 • -zucht, 163, 291.
 Morgen-gebed, 628.
 • -rapport, 236, 499.
 • -stond, 505, 510.
 Morioneren, 515.
 Morsen, 134, 206, 443.
 Morserij, 174, 253, 256, 421, 520,
 676.
 Morshandel, 52, 258, 809, 814, 890,
 941, 970, 971.
 Morsigheid, 770.
 Morswerk, 205, 259, 338.
 Mortier, 883, 886.
 Mosterd, 477.
 • -zaad, 928.
 Mouson, 127, 418.
 • (drooge), 821.
 • (kwade), 254, 388.
 Mouvement, 486, 488.
 Munt, 1, 2, 14, 17, 60, 299, 301,
 602, 764.
 Munten (werkwoord), 76, 333, 334.
 Munter (valsche), 332, 334, 341.
 Munt-boekhouder, 74—76.
 • -gereedschap, 334.
 • -gerechtigheid, 333.
 • -materiaal, 76.
 • -meester, 74—77, 295, 300, 315.
 • • (adjunct-) 74—77.
 • -pers, 334.
 • -plaats, 72.
 • -slag, 762.
 • • (kennelijke), 13.
 • -spetie, 268, 269, 275, 341, (757.
 Murmureren van leprozen, 631.
 Muskietier, 495.
 Muskieten-broek, 953.
 Muts, 776.

- Mutsje, 1. 18. 62.
 Muur, 821.
 Muzikant, 179.
 Mijnen (werkwoord), 78, 557, 821, 893.
 Naai-garen, 514, 797.
 Naakt, 339, 953.
 Naald, 475.
 Naam, 42, 462, 469, 680, 750, 751, 757, 771, 778, 823.
 • (valsche), 287, 635.
 • (verkeerde), 86.
 • -boekje, 837—839.
 • -lijst, 260, 261, 391.
 • -rol, 261, 326.
 Nabestaande, 577, 620, 630, 795, 906, 916.
 Nachoda, 588, 864.
 Nacht en ontijden, 29.
 • -order, 234, 242.
 • -post, 234, 242.
 Nagel-boom, 122, 383.
 Nagelen, 743.
 Nalatenschap, 9, 21, 22, 42, 65, 99, 101, 114, 167, 173, 343, 392, 592, 695, 696, 773, 863, 924, 925.
 • (verjaarde), 158, 159.
 Nalatigheid, 271, 628, 645.
 Namaken (lijnwaad-stempels), 187.
 Nameten (Comp^s goederen), 595.
 Namptiseren, 278, 279, 705.
 Namptissement, 181, 213.
 Na-restanten, 20.
 • -schip, 255.
 Nat, 405, 953.
 Natellen (Comp^s goederen), 595.
 Natie (Chinesche), 920, 921.
 • (Europesche), 133, 422, 525.
 • (inlandsche), 58, 112, 131, 133, 205, 206.
 • (vreemde), 11, 70, 97, 161, 162, 174, 250, 260, 284, 285, 387, 404, 617, 743.
 Natura (in), 959, 961, 962.
 Natuurkunde, 543.
 Navigant, 716.
 Navigatie, 889, 963.
 Navigeren, 681, 866, 970.
 Nawegen (Comp^s goederen), 595.
 Naijver, 967.
 Negligent, 453.
 Negligentie, 371, 544.
 Negotiant, 597.
 Negotie, 283, 384.
 • -bediende, 870, 871.
 • -boek, 20, 21, 48, 83, 95, 133, 139, 158, 268, 328—331, 531, 667, 863, 961, 962.
 • -boekhouder, 20, 133, 139, 198, 293, 297, 315—317, 838, 880.
 • -kantoor, 228.
 • -overdrager, 20.
 • -pakhuis, 195, 336, 415.
 • -papieren, 269.
 • -penning, 329—331.
 • -werk, 830.
 Negotieren (geld bij particulieren), 351.
 Netto, 43, 44, 564—566.
 Neusdoek, 86, 338, 339.
 Niet, 938, 939.
 Nieuweling, 710.
 Nieuwjaarsdag, 187.
 Nok, 387.
 • -sloot, 323, 874.
 Nominatie, 624.
 Nominatim, 866.
 Nonchalance, 531, 648.
 • -observantie, 554.
 Nood, 258, 388.
 • -hulp, 829, 830.
 Noot, 743.
 Notaris, 5, 6, 51, 87, 89, 99, 100, 106, 117, 171, 552, 577, 593, 594, 607, 620, 752—754, 772, 790, 791, 794, 795, 809—811, 823, 824, 838, 933.
 Noten-boom, 122, 383.
 Notulen, 200, 346, 532, 541, 704.
 Notulist, 294.
 Nuchter, 454, 953.
 Nulliteit, 181, 213.
 Nummer, 165, 251, 469, 844, 938, 939.
 Nummern, 76, 462, 492, 594, 633.
 Nummering, 256.
 Nijptang, 475.
 Obedientie, 451.
 Obligatie, 278, 385, 771, 772.
 • (notariële), 347—349, 691.
 Occuperen, 101, 102.
 Octrooi, 40, 135, 592, 679, 756, 871, 872, 892, 949, 965.
 • v/d amphiën sociëteit, 225.
 Octroyeren (heeren-logement), 31.
 Oemboel, 697.

- Oester-bank, 631.
 Oever, 153.
 Offerhande, 842.
 Officiant, 345, 395.
 • (burgerlijk), 188.
 Officie, 914.
 Officier, 31, 225, 467, 476, 616, 721, 847, 911.
 • (Chineesch), 130, 142, 164, 167, 177, 280, 282, 319, 694, 771, 966.
 • (inlandsch), 824, 934.
 • (militair), 49, 145.
 • (Moorsch), 392.
 • (subaltern), 451—453.
 • v/d Bataviasche schutterij, 40, 907.
 • van justitie, 13, 20, 33, 35, 51, 57, 72, 102, 117, 143, 155, 157, 166, 175, 178, 245, 255, 291, 325, 327, 328, 334, 341, 450, 602, 611, 689, 694, 714, 737, 750, 771, 806, 814, 832, 833, 847, 848, 857, 900, 910, 917, 942, 971.
 • van de week, 462, 473, 475.
 Officiers-kamer, 225, 229, 236, 496.
 • -wacht, 470.
 Officio (ex), 781.
 • (in), 528, 535, 825.
 Olij. 62, 484, 740, 959.
 • (olijven-), 475, 744, 746, 927, 929, 932.
 Omgang, 625.
 Omslag, 249, 575, 654, 786.
 • -zegel, 151, 152.
 Omzichtigheid, 541.
 Omzwerven in kampong's, 522.
 Onbewoond, 60.
 Onbruik (in), 5, 623.
 Onchristen, 737.
 Onder-chirurgijn, 193, 455, 456, 458, 460, 484, 627, 630, 943, 965.
 • -equipage-meester, 72, 81, 178, 191, 288—290, 304, 364, 414, 415, 655, 814, 836, 857.
 • -houd, 83, 322, 323, 536, 566, 568, 707, 769, 782, 793, 794, 873, 901.
 • -houds-penningen, 796.
 • -koopman, 136, 187, 188, 192, 194, 195, 198, 199, 292, 294, 302, 313—317, 373, 665—657, 692, 707, 721, 761, 838, 839, 870, 877, 906, 912, 917, 964.
 Onderkoopman v/h kasteel, 283.
 • -kruipen, 259.
 • -last, 405.
 • -majoor, 236, 506, 509.
 • -mandoer, 365.
 • -meester, 350, 649, 951.
 • -officier, 31, 40, 225, 226, 228—234, 236, 238—241, 261, 326, 389, 414, 425, 454, 459, 460, 462, 471, 474, 476, 477, 479—482, 485, 486, 488—493, 495—499, 503, 507—509, 511, 801, 847, 909, 910, 914, 952.
 • (Moorsch), 9.
 • -provoost, 309.
 • -rigt, 551.
 • -scheeps-timmerman, 310.
 • -stand, 707, 793.
 • -stel, 899.
 • -stuurman, 71, 289, 306, 306, 379, 382, 409, 417, 418, 518, 688, 768, 840, 844, 964.
 • -teekenen, 686.
 • -trouw, 446, 447, 610, 645, 646.
 • -boek, 646.
 • -wigt, 44, 129, 250, 405, 565.
 • -wijs (Christelijk), 7.
 • -wijzen, 109.
 Oneer, 790.
 Ongangbaar, 757, 759.
 Ongelden, 19, 45, 133, 167, 527, 528, 568, 575, 592, 609, 642, 643, 645, 646, 654, 699, 707, 792, 795, 796, 818, 963.
 Ongeluk, 121, 131, 619, 673, 718, 799, 820, 880.
 Ongemak, 579, 584, 601, 664, 794.
 Ongenegeheid, 848.
 Ongenoegen, 894.
 Ongeregelheden, 156, 187.
 Ongerief, 594.
 Ongetrouwd, 47.
 Onklaar, 820.
 Onkosten, 962.
 Onkost-rekening, 56, 86, 871, 93, 931.
 Onkuischheid, 645, 646.
 Onkunde, 111, 196, 222, 603.
 • van de wet, 622.

- Onmondig, 99.
 Onpasselijkheid, 621.
 Ons, 2.
 Ontglippen (aan het oog), 95.
 Ontlading van schepen, 517, 689.
 Ontrouw, 662.
 Ontscheep-briefje, 845.
 Ontschepen, 689, 714
 Ontscheping, 942.
 Ontslaan (kastelein), 69.
 Ontslag, 40, 898, 899.
 Ontsteking, 786.
 • -koorts, 786.
 Ontucht, 645, 646
 Ontvanger, 295, 296, 299, 300.
 • -generaal, 182, 193, 245,
 248, 320, 356, 442, 458,
 752, 779, 815, 835, 864,
 896, 910, 946.
 • der domeinen, 198, 316,
 657, 870.
 Ontvaren (zijn schip) laten, 412.
 Ontvluchten uit de kolonie, 35.
 Ontzet, 190.
 Onvermogen, 272, 536, 645, 914.
 Onvermogend, 32.
 Onvolwassen, 919.
 Onvoorzichtigheid, 658, 758.
 Onweer, 254.
 Onwetendheid, 105.
 Onwillige, 709.
 Oogst, 170, 531, 750.
 Oorgeld, 324, 326, 339, 555, 556.
 Oorlog, 148, 149, 176, 423.
 • -schip, 253.
 Oorlogs-tijd, 110.
 Oost-mouson, 120, 750.
 Opbrengen (een schip), 386.
 Opdragt, 327.
 Opduiken (goederen uit een gezonken
 schip), 13.
 Openen (Chineesch graf), 921.
 Openslaan (vaten), 558.
 • -stelling, 970.
 Opgeld, 2, 94, 286, 581, 632.
 Ophaalbrug, 457.
 Ophangen (matrozen), 118.
 Opium, 94, 133, 160, 173, 267, 268,
 672, 691, 808, 863, 971.
 Opkopen (kardamon en sapan-hout),
 581.
 Oplees-rol, 830, 912.
 Opleiden, 54, 880.
 Opleiding, 109.
 Oploop, 832.
 Opneem, 466.
 • (generale), 595, 658.
 Oppasser, 252, 458, 660.
 Opper-brandmeester, 365, 366, 685.
 • -buurtmeester, 873.
 • -chirurgijn, 193, 199, 272, 289,
 309, 317, 460, 483, 576, 627,
 630, 688, 784, 837, 838, 840,
 903, 949, 965.
 • -equipagemeester, 53, 72, 81,
 82, 126, 155, 157, 158, 170,
 175, 178, 191, 192, 260, 288—
 290, 294, 304, 336, 364, 365,
 381, 389, 391, 394—399, 406,
 408, 411, 413, 415, 574, 575,
 605, 655, 673, 685, 699, 720,
 766, 768, 803, 804, 814, 835,
 839, 843, 845, 857, 889, 935,
 942.
 • -Gouverneur-Generaal, 178,
 253, 519, 798.
 • -hoofd, 271, 292, 293, 295—
 297, 315, 316, 320,
 375, 377, 379, 380,
 688, 712, 719, 748,
 763, 835, 870.
 • • generaalsoldij-kantoor,
 21, 63, 64, 69, 141, 260, 317,
 651, 668, 705, 707, 788, 877,
 899, 944.
 • -hoofdij, 199, 378.
 • -koopman, 187, 189, 194, 198,
 292, 313—316, 416,
 420, 655—657, 675—
 677, 836, 870, 906,
 910, 912, 917, 964.
 • • v/h kasteel, 21, 75,
 229, 246, 248, 256, 257, 285,
 328, 334, 496, 558, 648, 662,
 663, 835, 845, 871.
 • -kuiper, 307.
 • -mandoer, 190, 365.
 • -meester, 350, 649, 855, 950—
 954.
 • -officier, 644.
 • -scheeps-timmerman, 310.
 • -stuurman, 71, 80, 96, 98, 128,
 129, 288, 289, 304—306, 312,
 313, 320, 373, 379, 382, 383,
 395, 396, 404, 407, 409, 417,
 425, 518, 688, 706, 768, 840,
 845, 866, 911, 931.
 • -tolk, 179, 298.
 • -zeilmaker, 307.
 Opposant, 181, 421.

- Oproer, 369, 370.
 Opslaan, 775, 776.
 Opslag, 343, 460, 514, 699.
 Opshuten, 625, 738.
 Opstal, 89, 359, 966.
 Optelling (abusieve), 48.
 Optrek, 40.
 Opus publicum, 111.
 Opvat-loon, 136, 551.
 Opveilen, 154, 342, 894.
 Opveiling (publieke), 958, 960, 961, 967, 968.
 Opvoeden (kinderen van slavinnen), 109.
 Opvoeding, 576, 577, 782.
 Opzenden naar Batavia, 20.
 Opzending, 933.
 Opzetten (de wacht), 412.
 Opziener, 188—190, 192, 227, 296, 299, 458, 657, 752, 754.
 • van Edam, 68.
 • v/d rijst-pasar, 467.
 Opzigtter, 840.
 • der gebouwen, 582, 583.
 Order (permanente), 525.
 • (secreete), 381.
 • (statutaire), 755.
 • -week, 507.
 • (aan), 591.
 Ordonmans, 505.
 Ordonnatie, 21, 22, 248, 329, 396, 475, 476, 523, 565, 573, 592, 649, 685, 952.
 • (politieke), 346.
 • -sergeant, 458, 471.
 • op het klein zegel, 580.
 • voor wijkmeesters, 583.
 Ordre-boek, 450, 495.
 • (generaal), 481.
 • -sergeant, 480, 481, 509, 948, 949.
 Orembai, 570, 819, 889.
 Organiek, 955.
 Ornament, 912, 913.
 • -drager, 912.
 Os, 179, 354, 356, 357, 930.
 Ossenvleesch, 484.
 Onderdom, 42, 256, 373, 379, 469, 626, 774, 794, 795, 944.
 Onderling, 838, 917, 957, 958.
 Onders, 47, 100, 121, 577, 626, 748, 795, 811, 891.
 Oud-gouverneur, 340, 909—911, 915—917.
 • -luitenant, 848.
 Overdragen in nieuwe boeken, 248, 633.
 Overdrager, 46, 86, 188, 294, 295, 297—301, 656, 880.
 • (1^c) 840.
 Overdragt, 648, 649.
 Overgaan op een ander schip, 128.
 Overgang, 855.
 Overgave, 81.
 Overladen, 517, 518.
 Overleden, 9, 21, 84, 392, 393, 668, 863, 914, 921.
 Overlooper, 516, 679.
 Overlijden, 51, 84, 87, 171, 260, 392, 462, 463, 473, 539, 582, 620, 623, 629, 635, 643, 662, 677, 691, 734, 738, 740, 753, 761, 763, 766, 768, 773, 778, 823, 851, 866, 900, 923—925, 950.
 Overmaat, 18.
 Overnemen (geld), 159, 276, 592, 652, 890, 892.
 Overnachten, 28, 30, 37, 258, 378, 630, 832, 833, 848.
 • (aan land), 158.
 Overnemen door Residenten, 79.
 • van de wacht, 225, 228, 229, 236.
 Overrompeling, 654.
 Overschepen, 71, 72, 170, 177, 609, 617.
 Overschepping, 263, 266, 700, 701, 726, 733.
 Overschieten uit een desolaten boedel, 592.
 Overschrijven, 50, 51, 87, 621—623.
 Overschrijving, 87, 88, 207, 635, 643, 742, 753, 754, 856, 876.
 Overste, 908, 952.
 • -luitenant, 453.
 Overtreding, 88.
 Overvoer, 694.
 Overvoeren, 80, 670.
 Overwal, 160, 184, 286, 531, 556, 557, 614, 922, 923, 947, 959.
 Overwigt, 129.
 Ovo (ab), 211.
 Paard, 324, 325, 327, 335, 339, 340, 567, 570, 619, 651, 815, 817, 819, 854, 874, 880, 900, 913, 914.
 Paardenstal, 294.
 • -tuig, 900.
 Pacht, 27, 31, 35, 340, 520, 557, 578, 580, 587, 701, 817, 819.

821. 893—895. 957. 958. 961. 966.
- Pachtconditiën. 78. 81. 174. 182. 320. 587. 609. 822. 853. 857. 864. 865. 896. 897. 959. 960. 961. 969.
- Pachter. 16. 36. 64. 78. 79. 89. 90. 92. 93. 174. 183. 185. 251. 255. 256. 259. 321. 328. 335—338. 352. 415. 419. 420. 442. 450. 517. 521. 557—559. 564. 570—573. 578. 587. 609. 610. 644. 677. 688—690. 712. 714. 727. 728. 762. 779. 814. 817—821. 853. 857. 864. 872. 893—897. 942. 946. 947. 959—962. 969.
- Pacht-penningen. 285. 779. 821. 872. 895. 896. 967. 969. 970.
- -schat. 578. 960.
 - -tijd. 961.
 - -voorwaarden. 118. 557. 725. 778.
 - -vrij. 586. 618.
- Padi. 1. 169. 521. 750. 751. 929. 947.
- Pagger. 601.
- Pak. 120. 174.
- Paket. 663. 763.
- Pakhuis. 32. 33. 38. 228. 540. 751. 752. 844. 847. 858. 897.
- (Comp*). 18. 71. 254. 285. 337. 344. 557. 606. 689. 740. 775. 795. 812.
 - -huur. 31. 35. 617. 733.
 - -meester. 17. 198. 293. 295—297. 299—302. 315—317. 565. 646. 647. 657. 837. 845. 870.
 - -opziener. 298.
- Pan. 280. 473. 547. 741. 930.
- Pand. 637. 638. 640.
- (los). 345.
 - -bewaarder. 637. 640.
- Pandeling. 962.
- Paneel. 108. 919.
- Pannenslak. 92.
- Pantjalang. 955.
- Pap. 786.
- Papier. 633. 634. 746. 916. 928. 929.
- (groot formaat). 203.
 - (ongezegeld). 900.
- Papieren (Comp*). 331. 393. 397. 407. 688. 712. 947.
- (instructive). 82. 397. 526.
 - (secretariële). 82.
- Parade. 480.
- -plaats. 457. 479. 480. 485.
 - 487—489. 491. 494. 495. 503. 506—508.
- Parade-reglement. 480.
- Parapheerder. 581.
- Parkallen. 549. 558. 559. 590. 674. 687. 711. 726. 729.
- Parochie. 534.
- Parool. 176. 226. 234. 235. 242. 243. 481. 493. 496. 500—503. 507. 509. 511.
- Participant. 204. 345. 634. 636. 642.
- Participeren. 628.
- Particulier. 10. 38. 54. 64. 71—73. 78. 99. 101. 114. 249. 259. 283. 284. 321. 351. 432. 520. 548. 550. 558. 566. 568. 577. 602. 603. 621. 642. 666. 670. 677. 681. 689. 695. 710. 713. 730. 732. 795. 797. 857. 891. 942.
- Partij. 209. 210. 214. 218.
- advers. 616.
 - (litigerende). 538.
- Pas. 10. 161. 257. 264. 265. 353. 355. 356. 386. 422. 430. 438. 519—522. 557. 613—615. 693. 713. 716. 717. 728. 732. 749. 852. 854. 859. 889. 902. 923.
- (Turksche). 638.
 - (valsche). 95.
- Passage. 681.
- -geld. 651. 817. 819. 820.
- Passagier. 31—33. 57. 144. 267. 423—425. 569. 570. 732. 817—819. 847.
- Passant. 567. 571. 573. 820.
- Pasar. 261. 791.
- -dag. 820.
- Paspoort. 111.
- Passeren. 282. 820. 823. 885.
- Patatters. 476.
- Pathoelen. 688.
- (zijden). 267. 613.
- Patiënt. 67. 649. 658. 659. 665. 737. 950.
- Patroon-tasch. 229. 237. 474.
- -maker. 539.
- Patrouille. 228. 232. 234. 235. 241—243. 470. 471. 500—502.
- (Chinesche). 448.
 - -loodje. 500. 501.
- Patrouilleren. 282. 371.
- Pausdom. 542. 681.
- Paye. 821. 914.
- Pavement. 13. 18. 19. 762
- Pedak. 323. 584.

- Peeuw, 259, 321.
 Peloton, 486, 488.
 Pen, 156.
 Penning, 501.
 • ($\frac{1}{2}$ duit), 559, 561—563.
 • (20ste), 146.
 • (40ste), 66.
 • (koperen), 18.
 • van negotie, 870.
 Pennist, 26, 46, 47, 70, 195, 203, 228, 302, 311, 514, 517, 582, 586, 641, 707, 867, 877, 880, 911, 964.
 Pennisten-tafel, 47, 68, 69.
 Pentjalang, 589.
 Peper, 22, 197, 263, 266, 398, 406, 407, 477, 595, 611, 666, 670, 744, 747, 928, 956.
 • -cultuur, 197.
 • -rank, 123, 182.
 • -tuin, 124, 181.
 Perkament, 680.
 Permissie-briefje, 5, 163, 164, 419, 777, 778, 780, 853, 868, 959.
 Persing van water, 153.
 Persoon (onbekwaam), 79.
 • (suspect), 231, 238.
 Pers-pomp, 359, 444.
 Petitie, 283.
 • (voorjarige), 137.
 Pick, 245, 282.
 • (halve), 371.
 Pieterceli, 476.
 Pik, 403, 475.
 Piket, 883.
 Pikeur, 312.
 Pikhaan, 511.
 Pikol, 15, 18, 62.
 Pilaar (Mexicaansche), 2.
 Pinang, 829.
 Pint, 1.
 Pionier-gereedschap, 511.
 Piquet, 226, 230.
 Piramide, 179.
 Piring, 93.
 Pistool, 166.
 Piti, 2, 16, 559, 562, 563, 588, 612.
 • (koperen), 94.
 Plaats (blanco), 207.
 • (gepermitteerde), 889.
 • (verboden), 164.
 Place d'armes, 365, 445.
 Placet, 249.
 Plakaat, 618.
 Plan, 262.
 Plan (primo), 454, 473, 514.
 Plank, 108, 116, 280, 444, 740, 848, 849, 919.
 Plant, 122, 383, 410.
 Plantage, 124.
 Planten (werkwoord), 153.
 • -rijk, 785.
 Plein, 709.
 Pleister, 659, 786.
 • -doek, 951.
 Pleiter, 12.
 Pleit-zaak, 211.
 • -zucht, 218.
 Plichtverzuim, 70, 526, 812.
 Ploeg, 53, 125.
 Pluimvee, 12, 804.
 Pluksel, 67.
 Plunderen, 231, 238.
 Plunje-kist, 255.
 Po en topho, 94, 895.
 Pomp, 359, 844.
 Pompoen, 476.
 Pond, 2.
 • -goederen, 723, 724, 728, 729, 864, 865.
 Ponds-ponds-gewijze, 348.
 Poort, 227, 232, 239—241, 446, 497, 499, 502, 505, 509, 510, 600.
 Porcelain, 179, 476, 928, 929.
 Port d'épée, 474.
 Portie, 735, 768.
 • (filiale), 809.
 • (legitime), 809—811.
 Portier, 313, 646.
 Post (subalterne), 503.
 • -houder, 468, 571, 572, 972.
 • -kantoor, 725.
 Postuleren bij den Raad van justitie, 219.
 Postuur, 491, 492.
 Potia, 163—165.
 Praauw, 176, 569, 818, 860.
 • -majang, 853, 960.
 • -voerder, 840.
 Praaijen, 134, 422.
 Pracht en praal, 318, 323, 324, 335, 610, 898, 904.
 Practiseren, 66.
 Practizijn, 12, 20, 101—103, 104—108, 142, 143, 170—172, 170, 181, 192, 201, 208—210, 213, 217—219, 222, 286, 345, 516, 532, 533, 535, 538, 595, 604, 616, 643, 659—661, 663, 664, 696, 74

- 785, 786, 805, 806, 861—863.
 865, 866, 892, 903, 906, 952,
 956, 957.
- Practijzn (1°), 784, 836, 837.
 " (2°), 838.
- Practijk (particuliere), 944.
- Practijken (kwade), 218, 221, 222,
 527, 535, 648.
 " (sinistre), 814.
 " (slinksche), 598.
 " (snoode), 174.
- Precautie, 278, 604.
- Precesseur, 664.
- Predik-ambt, 542.
- Predikant, 3, 7, 244, 287, 317, 373,
 447, 473, 542—544, 556, 645, 665,
 835, 906, 922, 957, 958, 964.
- Predikbeurt, 3, 816.
 " -dienst, 765.
 " -stoel, 151.
- Preferentie, 126, 346, 347, 349, 379,
 599, 639, 755, 903.
 " (regt van), 106.
- Prejudice, 650, 652, 681.
- Premie, 49, 95, 166, 287, 341, 342,
 367, 388, 528, 551, 685, 767,
 768, 774, 937—940.
- Preparatief, 490, 491.
- Prerogatief, 33, 38, 109, 132, 257,
 317, 554, 656, 677, 852, 889.
- Prescriptie, 159, 773.
- Presenteren (het geweer), 234, 235,
 243, 245—248, 485, 489, 497, 501,
 825.
- Preserveren (Comp^s schepen), 402.
- President Bank-courant, 632, 634,
 636—642.
 " Boedelmeesteren, 535, 604,
 738, 739.
 " Heemraden, 326, 327, 340.
 " der hospitalen, 660.
 " van een justitielen raad,
 761.
 " kerkeraad, 958.
 " Raad van justitie, 12, 13,
 191, 245, 248, 481, 498,
 516, 651, 761, 805, 807,
 808, 819, 834, 905, 909,
 911, 914, 916, 917, 933.
 " scheeps-raad, 425.
 " van Schepenen, 229, 363,
 365—367, 369, 370, 440,
 448, 496, 685, 778, 826,
 829, 918, 919, 956.
 " v/d timbeschrijving, 295.
- President Weesmeesteren, 924.
- Presidie, 425.
- Pretendent, 173.
- Pretenderen uit een hoedel, 669.
- Pretensie, 84, 85, 667—669, 692,
 771—773.
- Pretext, 957.
- Preuve van bekwaamheid, 311.
- Priester, 741.
- Prins, 798, 799, 962.
- Prinsen-standaard, 910.
 " -vlag, 910.
- Privilegie, 26, 29, 38, 163, 177, 616,
 617, 652, 654, 667, 768, 791, 833,
 834, 846, 847.
- Privilegeren, 31, 775.
- Proberen, 281, 553.
- Probitieit, 967.
- Procederen, 8, 85, 155, 181, 436,
 538, 847.
 " (extra-ordinair), 3.
- Procedido, 112, 113, 592.
- Procedure, 107, 143, 200, 201, 209,
 210, 214, 535, 540, 541,
 616, 692, 704, 862.
 " (crimineele), 3.
- Procenten, 527, 528.
- Proces, 8, 12, 107, 201, 218, 219,
 222, 596, 643, 772, 810,
 811.
 " (zonder vorm van), 690.
 " -kosten, 105, 214, 222, 538.
 " -stukken, 532, 533, 595.
- Procuratie, 84, 591.
- Procureur, 101, 102, 105—108, 218,
 222, 530, 616, 839.
- Producten, 39, 44, 596.
- Productie, 616, 771, 903, 904.
- Proef nemen, 74, 75.
 " -tijd, 710.
- Proeven, 154, 399.
- Professie, 508.
- Project, 262, 936, 937.
- Prolongatie, 211, 892, 949, 965.
- Prolongeren, 83, 617, 622.
- Promoveren (boekhouders, enz.), 136.
- Pronunciatie, 596.
- Proponent, 543, 836.
- Protesteren tegen schade, 393.
- Protocol, 6, 552, 553, 583, 594, 637,
 754, 933.
- Provonn, 22, 528, 696, 961.
- Provianderen, 398, 605.
- Proviandering, 929.
- Provisie van gijzeling, 101.

- Provisie van justitie, 4.
 * * reauditie, 345.
 * kamer, 398.
 * -penningen, 112, 113.
 * -schip, 291, 384.
 Provisiën, 97, 218, 337, 352, 374, 395, 400, 406, 413, 415, 422, 443, 521, 605, 700, 744, 745, 799, 847, 892.
 Provocatie, 540.
 Provoost, 307, 309, 390, 458.
 Prijs, 108, 126, 135, 937-940.
 * -bepaling, 125, 848, 962.
 * -verhooring, 202, 849, 877.
 * -vermindering, 698.
 Prijzen (edel gesteente), 662.
 Publicatie, 227.
 Publiceeren (edictale citatiën), 8.
 Puic, 227.
 Punch, 37.
 Pupil, 123, 350, 352, 568, 569, 890, 892, 903.
 * (onchristen), 947, 948.
 Purgatie, 484, 785.
 Pus, 786.
 Puts, 741.
 Pijniging, 770.
 Pijp, 179, 829.
 Pijper, 455, 456, 472, 964.
 * -majoor, 309, 472.
 Pijpers-montering, 469, 470.
 Querellen, 387.
 Quotisatie, 536, 568.
 Quotiseren, 322, 595, 596.
 Ra, 387.
 Raad (breede), 379.
 * (politieke), 375.
 * van Indië, 56, 104, 240, 247, 292, 324, 377, 428-430, 433, 434, 481, 496, 498, 499, 513, 554, 620, 771, 834, 899, 905, 909, 911, 914, 916, 917.
 * * justitie, 3, 4, 8, 101, 102, 106, 107, 114, 142, 170, 171, 180, 185, 200, 206, 207, 210, 215, 220, 221, 223, 224, 227, 245, 248, 262, 270, 271, 299, 338, 345, 415, 433, 442, 497, 516, 517, 530, 531, 533, 535, 538, 541, 552-556, 569, 576, 595, 604, 615, 616, 658, 679, 696, 697, 704, 706, 723, 755, 769, 771, 773, 810, 813, 834, 839, 839, 845, 880, 898, 895, 892, 900, 901, 903, 917, 971.
 Raad van politie, 56, 139, 270, 313, 313.
 * -kamer, 516, 605, 690, 708, 863, 866, 892, 903, 916.
 * -plegen, 381.
 Raadslid, 758.
 Raagbol, 783.
 Rahat, 277, 599.
 Radeloosheid, 276.
 Radix Juan Lopes, 767.
 Radix, 476.
 Ransonnieren door militairen, 454.
 Ramp, 56, 702, 842.
 Rampjaar, 231, 234, 237, 510, 511.
 Rang, 13, 27, 187-189, 191, 235, 243, 287, 304, 317, 372-375, 379, 395, 404, 425, 428, 429, 431, 434-497, 501, 506, 677, 700, 905, 906, 910, 916, 917.
 * -lijst, 834, 916.
 Ranquet, 490.
 Rantsoen, 145, 156, 196, 235, 248, 253, 319, 399, 525, 526, 537, 605, 631, 644, 699, 723, 926, 929, 931.
 * -geld, 460, 464, 467.
 Rapport doen, 157, 226, 230.
 * -ganger, 457, 458.
 Bariteiten, 163.
 Ratel, 584.
 * -wacht, 360, 369.
 Rau-actie, 604.
 Reaal, 2, 14, 15, 17, 19, 20.
 Realist, 294.
 Reauditie, 345.
 Receptis, 98, 107, 400, 457, 638, 640, 689, 938.
 Recept, 663, 785, 767.
 Receptie, 723.
 Recherche, 556.
 Recipiëren (hoofd van Coupé = magt), 377.
 Reclamoren, 421, 422.
 Recognitie, 26, 107, 340, 449, 688, 689, 703, 706, 722, 727, 731, 775-875, 890, 942, 900.
 * -geld, 857, 833, 897.

- Recognitie-goederen, 751, 752, 815.
 -penningen, 536.
 Recognosceren door wachten, 239.
 Recollement, 171, 615, 616, 903, 904.
 Recolleren (attestatiën), 170.
 Reconventie, 211.
 Recruten-wacht, 457, 460-462,
 466, 467.
 Recruit, 261, 343, 344, 454, 459,
 460, 483, 508, 885.
 Redden (zijn lijfheer), 900.
 Reddelaar, 923-925.
 Redding, 459.
 Redelijkheid, 624.
 Redemptie-geld, 80, 90, 320, 383,
 521, 717, 864, 865.
 Redres, 541, 572.
 -post, 49.
 Redimeren (in beslag genomen goe-
 deren), 143.
 Reductie, 68, 331, 655, 658.
 Reduit, 493.
 Reede, 134, 144, 258, 375, 376, 378,
 380, 382, 385, 387, 391,
 (vreemde), 96.
 Reeder, 161, 749.
 Reëngageren (zich), 710.
 Reformatie, 152, 345, 540, 541, 704.
 Refrenatie, 802.
 Refus, 823.
 Regalia, 751.
 Regen, 16.
 Regenen, 471, 750.
 Regen-mouzon, 470, 874.
 -water, 584, 708.
 Regent, 123, 124, 136, 161, 179,
 197, 272-275, 355, 531,
 555, 654, 683, 697-700,
 848, 849, 853, 958, 960.
 (inlandsch), 39, 40.
 -schap, 273, 274.
 Regiment, 908, 909.
 Regiments-kas, 460, 478.
 -stuk, 882, 886.
 Register, 55.
 (apart), 813.
 (notarieel), 552, 553.
 Registratuur, 939.
 Registreren, 51, 594, 668, 754.
 Reglement artillerie officieren, 881.
 bagage van zeevarenden,
 46.
 gepermitteerde bagage,
 128, 272, 406.
 bakmeesters, 476.
 Reglement Bank-constant, 632.
 begravenissen, 115, 904.
 benoemen, enz. van Camp-
 dienaren, 292, 800.
 bevordering van dienaren,
 692, 710, 721, 773, 841.
 in cas van brand, 229.
 brandspuiten, 684.
 kasteel Ba-
 tavia, 444.
 exercitie, 479, 481, 486,
 489, 491, 492, 494.
 gezegeld papier, 249.
 's volks gezondheid, 949.
 hoofd-officier du jour, 503.
 in- en afschrijvingen, 17,
 96, 565.
 in- en uitlevering, 843.
 in- en uitweging, 17, 24,
 564.
 kommandanten Camp-
 schepen, 843.
 Lasarus-huis, 623.
 gepermitteerde lasten, 81.
 lijkstatiën, 830.
 op het verstrekken van
 medicamenten, 67.
 militair honneur, 245, 247.
 Chinesche nachtwacht,
 447.
 onderhoud wegen, enz.,
 321.
 onderwigtin, enz., 250,
 405, 686.
 pensioenen van militaire
 weduwen, 472.
 op het piquet, 226, 230.
 pracht en praal, 318, 578,
 580, 816, 904.
 provisiën en douceurs, 17,
 22, 331, 546, 564, 799.
 rantsoenen en kostgelden,
 644, 803, 926, 931.
 rondes en patrouilles, 449.
 schutterij, 369.
 slaven, 766.
 stads-logement, 33, 733.
 vrije vaart, 262.
 verbetering, 656.
 verstrekkingen, 526.
 wacht-parade, 485, 494.
 Regres, 405, 441.
 Regt (inkomend), 121, 259, 406,
 578, 587, 713, 837.
 (in- en uitgaand), 36, 80, 81,

- 89, 118, 174, 182, 183, 255, 335, 336, 415, 442, 521, 573, 587, 609, 688, 689, 701, 712, 714, 717, 725, 727, 857, 864, 893, 894, 896, 942, 961, 962, 966.
- Regt (uitgaand), 64, 78, 725.
- bank, 530.
 - doen, 32, 773.
- Regten (in) representeren, 131.
- Register, 36, 52, 105, 106, 117, 152, 181, 342, 344, 371, 436, 572, 618, 625, 692, 767, 770, 773, 866, 900, 901, 971.
- (competente), 327.
- Regts-collegie, 900.
- dag, 8, 13, 327.
 - deductie, 211.
 - gebied, 52.
- Reinheid, 482.
- Reinigen (burger-boeijen), 783.
- Reis, 575.
- genoot, 385.
- Reizen, 854.
- Bekening, 135, 179, 249, 720.
- (aparte), 572.
 - (openbare), 626.
 - courant, 634.
 - doen, 795, 826.
 - en verantwoord, 789.
- Rekenschap, 392.
- Rekest, 142, 170-172, 180, 207, 210, 212, 249, 272, 344, 345, 473, 530, 545, 616, 643, 866, 892, 898, 899, 966.
- in judicio, 223.
- Helaas, 307, 944.
- (gedrukt), 144, 145.
- Relegeren (zee-rover), 803.
- Religie, 33, 34, 469, 508.
- (Christelijke), 793.
 - (Mahomedaanische), 647.
- Remedie, 73, 77.
- Remis, 942, 946.
- Remise, 277, 288, 863.
- naar Nederland, 22.
- Remissie, 893-895, 970.
- Remitteren, 65, 66.
- (geld), 599, 891.
- Remplage, 389.
- Rendement, 16, 42, 342, 668, 696, 894.
- Renovatie, 535, 806, 807, 862.
- Renten, 204, 205, 345, 350, 351, 544, 605, 606, 635, 636, 642, 704, 891, 947, 948.
- Reversaal, 214.
- Reorganisatie, 538, 963.
- Reparatie, 3, 52, 190, 290, 402, 566, 568, 609, 701-707, 709, 741, 796, 869.
- Repareren, 49, 50, 362, 365, 445, 474, 528, 650, 685, 789, 879.
- Repartitie, 441, 490.
- Repatriëren, 57, 86, 163, 272, 307, 308, 390, 400, 404, 45.
- Repatriërende, 692.
- Repliek, 211.
- Representatie, 451.
- Reproche, 211, 436.
- Reprocheren (een militaire kapitein), 453.
- Republiëren (in orde), 668.
- Requirant, 181, 753.
- Requisit, 344, 765, 771, 895.
- Resaluieren, 430, 432, 852.
- Re-salut, 430-432, 757.
- Reserve, 231, 238, 239, 504.
- wacht, 230.
- Reserveren voor de Camp, 95.
- Resident, 79, 182, 199, 277, 295, 297-302, 316, 611, 646, 647, 657, 959.
- (2°), 870.
- Residentie, 265.
- Resiliëren van een dispositie.
- Resolutie, 95, 270, 271.
- Respect, 452, 453.
- Respondent, 530.
- Responderen voor een adjunkt.
- Responsabel, 395, 758.
- Respijt, 779.
- Ressort, 607.
- Restant, 255, 279, 283, 329, 524, 585, 672, 929.
- briefje, 931.
- Restitueren (het heelsche), 64.
- Restitutie, 158.
- Resumeren (testamenten), 810.
- Resumptie, 862.
- Retour, 581.
- schip, 122, 166, 306, 388, 398, 404, 406, 709.
 - vloet, 197, 670.
- Reuk, 672.
- Reveille, 232, 239, 412, 493, 499.

- Revisie, 152, 596.
 Revue, 41, 796.
 Rhabarber, 952.
 Riem, 574, 884.
 Ringkraag, 885, 909.
 Ritsel, 584, 585, 708.
 Ritico, 66, 277, 465, 637, 638, 712, 761.
 Ritmeester, 326, 473, 835—837, 917.
 Rivier, 153.
 Roede, 1.
 Roef, 831, 832.
 Roef-vaartuig, 804.
 Roepen (brand), 369.
 Roerang, 393, 425.
 Roerslotenmaker, 539.
 Roerijen, 27, 252, 412, 420, 574.
 Roffel, 245, 491.
 Rok, 460, 461, 468, 514.
 Rol, 8, 20, 101, 210, 394, 463, 464, 471, 516, 552, 604, 605, 643, 680, 793, 808, 826, 827, 903, 957.
 -lag, 223, 904.
 houden, 219.
 leren, 412.
 Rollag, 583, 708.
 Rondbrengen (begravenis-brieven), 826.
 Rondt, 228, 232, 234, 235, 242, 243, 471, 483, 501, 502, 505, 509, 627.
 -landje, 501.
 doen, 371, 736, 737.
 Rondhout, 80, 97, 98, 400, 402.
 Ronselen, 35, 144, 423.
 Rondvraag, 621.
 Roof, 600, 802.
 -tijd, 802.
 Rooimeester, 188, 280, 609, 840.
 Roomsche-gezinde, 681.
 Rooster, 480, 708.
 Ropij, 16, 17, 60, 603, 661, 757, 759, 760, 763, 764.
 (gouden), 72—75, 341.
 (Javasche), 331, 332, 334.
 (zilveren), 72—75.
 -munt, 331.
 Rot, 486, 490.
 Rotan, 492, 756.
 -slag, 625.
 Rotkoorts, 658, 786.
 Roulement, 757.
 Rouleren van de wacht-beurt, 414.
 Route, 597.
 Rouw, 905, 913, 918, 921, 922.
 -mantel, 789, 907, 913, 915.
 -paard, 909, 910, 913.
 -pak, 466.
 Roven op 's Heeren wegen, 163.
 Rover, 388, 423.
 Royeren, 103, 354, 358, 523.
 Royering, 605.
 Ruigte, 821, 920.
 Ruiling, 133.
 Ruim van een schip, 405—407, 709.
 Ruineren (suiker-aanplant), 45.
 (zich), 683.
 Ruiten-kaart, 407.
 Ruiter, 911.
 Rund, 353, 354.
 -vee, 39, 644, 781.
 -vleesch, 804, 805.
 Rusie, 447.
 Rust, 744.
 Rijn-wijn, 286.
 Rijpaard, 326, 327, 340.
 Rijst, 1, 12, 14, 23, 61, 71, 72, 126, 127, 149, 156, 169, 170, 185, 186, 254, 261, 266, 283, 284, 286, 290, 337, 407, 415, 460, 467, 468, 476—479, 484, 522, 531, 556, 595, 610, 614, 681, 717, 735, 740, 745, 747, 750, 751, 769, 770, 782, 783, 788, 803, 859, 890, 895, 896, 903, 922, 923, 926, 927, 929—932, 934, 947, 950, 958, 968.
 (Comp^e), 754.
 (te) en water, 625.
 (in- en uitgaande), 89.
 -maat, 18.
 -markt, 90, 182, 188, 754, 788, 840, 969.
 -oogst, 126.
 Rijtuig, 120, 202, 324—327, 335, 339, 341, 545, 586, 587, 610, 651, 819, 873, 898—900, 904, 918, 920—922.
 -verhuurder, 335.
 Sabel, 492.
 Sacrement, 922.
 Salarieën (bank-besluiden), 636.
 Salaris, 12, 112, 113, 145, 224, 225, 528, 533, 535, 637, 639, 640, 642, 686, 697, 761, 762, 831, 861—863, 900, 924, 926.
 -lijst, 180, 222, 533, 862.
 Saldo, 141.

- Saldo (voordeelig), 345.
 Salempoeis, 549, 550, 558, 559, 590,
 674, 687, 711, 711, 726, 729.
 Salpeter, 600, 601.
 Salueren, 245, 426, 427, 429—433,
 435, 436, 756, 911, 913.
 Salut, 247, 258, 377, 426—433, 435,
 436, 757—759, 851, 852.
 . -schot, 397.
 Salvatiën, 211.
 Sampang, 335, 336, 352, 378, 415,
 521, 569, 589, 817, 818, 843, 845.
 Saugga, 1.
 Sapan-hout, 581, 582, 610, 621, 677.
 Schaal, 235, 243, 477.
 Schaamte, 735.
 Schaaп, 567, 570, 819, 880, 881.
 Schaarshheid, 644, 674.
 Schacht (pennen-), 928, 929.
 Schade, 466, 640, 647, 748, 754,
 844, 845, 901, 942, 970.
 Schadeloos stellen (suiker-molenaars),
 177.
 Schadevergoeding, 182.
 Schafthaas, 39.
 Schafven, 477.
 Schaf-order, 479.
 Schans-werk, 480, 507, 511.
 Schatting, 169, 324.
 Schavot, 8.
 Scheede, 474, 913.
 Scheepjes-schelling, 2.
 Scheeps-binnen-reede, 378.
 . -boek, 86, 385.
 . -boekhouder, 113.
 . -boekje, 65.
 . -bord, 71.
 . . (binnen), 144, 382.
 . -dienst, 33.
 . -doos, 855.
 . -gelegenheid, 49, 743.
 . -inventaris, 82.
 . -kist, 104.
 . -korporaal, 307, 389.
 . -officier, 53, 290, 400, 688,
 690, 775.
 . -overheid, 1, 9, 11, 25, 43,
 44, 46, 70, 79—81, 97, 126,
 134, 144, 156, 157, 208, 209,
 259, 291, 305, 320, 337, 338,
 352, 353, 383, 384, 386,
 391—393, 395, 399, 404—
 406, 415, 423, 547, 565, 574,
 575, 602, 706, 713, 718, 935.
 . -raad, 71, 305, 381, 382,
 385, 396, 393, 425, 547,
 889.
 Scheeps-subbj, 86, 870.
 . -boek, 393.
 . -boekhouder, 297,
 840, 871.
 . -timmerage, 766.
 . -timmerman, 310, 401,
 965.
 . -volk, 339, 854.
 . -werk, 307.
 Scheepvaart, 719.
 Scheid-muur, 280.
 Schelden, 34, 126.
 Schelling, 16, 61.
 Schenkage-penningen, 963.
 Schenken, 153, 154, 620.
 Schepeling, 86, 144, 258, 397,
 803—805, 812, 871, 926, 931.
 Schepen-bank, 540, 541.
 Schepenen, 3, 4, 6, 12, 21, 40,
 50, 58, 59, 87, 89, 116, 151,
 172, 187, 188, 206, 212, 221,
 246, 280, 327, 333, 365—368,
 448, 523, 535, 540, 541, 568,
 588, 624, 643, 645, 651, 679,
 704, 709, 742, 762, 790—
 825, 836, 838, 867, 876, 901,
 915, 916, 933, 944, 955—95,
 Schepen-handel, 89, 182, 185,
 969.
 . -kamer, 61, 69.
 . -kennis, 346—348, 637.
 Scherp (kogel), 28, 613, 720, 8
 . -regter, 965.
 Schieman, 251, 306, 379, 389,
 419.
 Schiemans-maat, 307.
 Schieten, 166.
 Schietgeweer, 112, 163—165,
 371, 398, 538, 539.
 Schifling, 146.
 Schild, 830, 907.
 Schilder, 965.
 Schilderen, 36, 325, 341, 922.
 Schildwacht, 110, 228—231,
 237, 242, 246, 248, 470,
 489, 492, 497, 501, 825.
 Schip (afgevaren), 389.
 . (Comp), 9, 11, 25, 53, 54,
 80, 81, 86, 96, 98, 100, 1
 120, 134, 170, 208, 250,
 255, 270, 290, 321, 345,
 349, 380, 384, 396, 400,
 418, 420, 432, 436, 444,

- 529, 546, 573, 574, 578, 605,
670, 672, 673, 682, 705, 706,
712, 714, 718, 719, 722, 725,
727, 743, 765, 766, 777, 843,
854, 857, 858, 861, 866, 868,
889, 941, 942, 946, 956.
- Schip (driemast-), 378.
 * (Engelsch), 27, 29—31, 133,
701.
 * (Comp.), 851.
 * (Europeesch), 700.
 * (Fransch), 30, 31.
 * (gezonken), 13.
 * (inlandsch), 386.
 * (Koning's), 418, 420, 430,
431, 437, 438, 617, 650.
 * (particulier), 343, 430, 764,
765, 851, 852, 860.
 * (Portugeesch), 682.
 * (Spaansch), 596, 943.
 * (ntkomend), 389, 394.
 * (vreemd), 27, 28, 31, 33, 37, 98,
126, 134, 175—177, 185, 250,
251, 253, 259, 285, 343, 418,
420—422, 430, 437, 540, 650,
670, 676, 757, 758, 781, 808,
810, 813, 814, 837, 847, 852.
 * (vreemd Comp.), 437, 438,
533, 650, 701, 702, 759.
 * (vreemd particulier), 438.
- Schipper, 65, 66, 71, 80, 81, 96, 98,
113, 129, 156, 208, 209,
288—290, 304—306, 312,
313, 320, 372—374, 378—
383, 385, 387, 394—397,
399, 401—404, 407—409,
412, 414, 417, 422, 425—
427, 432, 436, 518, 529,
558, 565, 662, 663, 688,
706, 712, 720, 767, 768,
837, 845, 866, 911, 950,
951, 953, 954.
 * (particulier), 686.
- Schippers-huis, 157.
- Schoen, 461, 463—470, 884.
 * -gesp, 461.
- School, 109.
 * -boek, 197.
 * -meester, 905.
 * (inlandsch), 196, 303,
304, 841.
- Schoonbroeder, 906.
 * -houden, 539, 783.
 * -vader, 906.
 * -zoon, 906.
- Schot, 50, 418, 851, 852.
 Schotje, 398.
- Schouder, 112.
- Schout-bij-nacht, 80, 81, 372, 373,
376, 424, 426—429, 433, 434,
905, 910, 911, 917.
- Schouw, 175, 256.
 * -burg, 678.
- Schrift (gewijde), 543.
- Schrobben, 629, 737, 741.
- Schroef, 108, 362, 473, 919.
 * -stok, 475.
- Schrijfgereedschap, 797.
 * -kantoor, 517, 707.
 * -werk, 136.
- Schrijven, 844, 851.
- Schrijver, 163—165, 194, 412, 455,
456, 458, 460, 462, 467,
472, 476, 478, 655.
 * (inlandsch), 297, 944.
- Schuil houden (zich), 483.
 * -plaats, 27, 966.
- Schuit, 27, 28, 155—158, 176, 253,
403, 411, 413, 416, 420, 437,
438, 950, 952.
- Schuits-volk, 364, 684.
- Schuld, 84, 86, 130—132, 139, 462,
463, 535, 683, 851, 901,
945.
 * -boek, 462—464, 680.
 * -eischer, 85, 348, 772, 773.
- Schuldenaar, 348.
- Schuldkenmis, 105, 349.
 * -rekening, 87, 338, 339, 393.
- Schutteur, 821.
- Schutsel, 918.
- Schutter, 110, 111.
- Schutterij, 40, 839, 840.
- Schijnwinst, 893.
- Scriba, 199, 277, 296, 299—302,
593, 594, 620, 646, 647,
658, 870, 958.
 * (gezworen), 657.
- Scribent, 69, 70, 297, 536.
 * (inlandsch), 203, 204.
- Scriptis (in), 374.
- Scrupel, 137.
- Scrupule, 603.
- Secluderen (de Weeskamer), 822.
- Seclusie, 100, 173, 847.
- Secret-hals, 741.
- Secretarie (generale), 47, 55, 69, 82,
115, 184, 203, 260, 339, 397, 437,
457, 585, 667, 763, 774, 813, 836,
839, 840, 917, 944, 947.

- Secretarie van den Raad van justitie, 200, 201.
 . Schepenen, 956.
 Secretaris, 100, 373, 593, 594, 620, 646.
 . Bank-courant, 838.
 . Boedelmeesteren, 41, 47, 167, 168, 535, 580, 581, 604, 623, 656, 805, 837, 839.
 . commissarissen huwelijksche en kleine zaken, 447, 656.
 . Heemraden, 116, 188, 324—327, 340, 341, 573, 580, 651, 656, 819, 821, 838, 856, 879, 920.
 . Hooge Reering, 191, 204, 245, 248, 297, 352, 376, 377, 424, 585, 651, 819, 834, 909, 911, 915—917.
 . (1^r) Hooge Regering, 114 van justitie, 84, 106, 114, 152, 154, 298—301.
 . politie, 198, 271, 293—297, 300, 303, 314—317, 657, 870.
 . Raad van justitie, 137, 142—145, 180, 187, 200, 222, 516, 596, 604, 605, 655, 696, 697, 806, 836, 837, 861, 862.
 . Schepenen, 83, 89, 108, 137, 188, 535, 623, 637, 655, 793, 826, 837, 856, 879, 906, 918.
 . van staat, 434, 435.
 . Weesmeesteren, 154, 188, 639, 656, 831, 832, 837, 838.
 . van zee- en commercie zaken, 303.
 Secreteren, 440, 758.
 Secretesse, 758, 803.
 Secunde, 20, 292, 293, 295—297, 301, 302, 315, 317, 761.
 Securiteit, 123.
 Sein, 413, 414, 950.
 . -brief, 381.
 . -schot, 436.
 Selderij, 476.
 Sententie, 145, 171, 172, 344, 347, 393, 596.
 . (civile), 805, 806.
 . interlocutoir, 807.
 Separeren (beproeven), 625.
 Seponeeren in Comp^e geëlkas, 61.
 Sequester, 66, 106, 112—114, 1528, 652, 667—669, 734, 943.
 Sequestratie-rekening, 669.
 Sérang, 365.
 Sergeant, 40, 169, 180, 226—231, 231—235, 237, 239—308, 447, 448, 455—463, 471—473, 477, 484, 488, 490—493, 497—501, 502, 509, 639, 780, 801, 908, 909, 914, 964.
 . -kleuren-bewaarder, 470.
 . van de ontre-wrek, 473—475.
 wachl, 496.
 Servet, 179.
 Servitoot, 654, 876, 966.
 Sessie, 641.
 . hebben, 373, 375.
 Sexe, 625.
 Signaal, 505, 507.
 Signatuur, 785.
 Silentium (eeuwig), 668.
 Singel, 112, 323.
 Sjabbaandar, 5, 6, 27, 28, 32—39, 80, 161, 170, 174—176, 182, 183, 185, 193, 196, 206, 243, 285, 317, 320, 328, 363, 438, 440, 442, 450, 589, 602, 618, 655, 670, 675—677, 689, 694, 702, 714, 717, 733, 749, 756, 759, 764, 781, 800, 814, 847, 857, 858, 864, 896, 917.
 Sjabbandarij, 64, 265, 614, 676, 704, 779, 780, 853, 900.
 Sjees, 325, 819, 899.
 Slaaf, 6, 11, 27, 37, 54, 64, 68, 121, 130, 136, 189, 196, 264, 277, 291, 292, 320, 394, 443, 446, 538, 540, 552, 552, 619, 620, 628, 629, 648, 670, 672, 673, 694, 728, 736, 737, 740, 741, 753, 767, 768, 775, 779, 794, 796, 810, 832, 900, 922, 952.
 . (Comp^e), 694, 695.
 . (geëmancipeerde), 286.
 . (vrijgegeven), 63, 703, 79.
 . (riekel), 83.
 Slaan, 126, 454.

- Slaan (munten), 75, 77, 603, 661.
 Slaapplaats, 735.
 Starzien, 38, 116, 182, 186, 356, 781, 969.
 Slacht-vee, 697.
 Slag-band, 470.
 -zaam, 567.
 Slapen, 110, 515.
 Slaper, 18.
 Slavernij, 83, 84, 620, 794.
 Slavin, 11, 83, 109, 384, 443, 620, 647, 648, 670, 673, 734, 753, 794, 921.
 (gemancipeerde), 793, 794.
 Sleet, 550, 607, 674.
 Sleutel, 227, 228, 232—234, 239—242, 363, 446, 465, 471, 491, 497, 498, 502, 509, 536, 640, 641.
 Slipdrager, 911, 912.
 Slippen, 98, 400.
 Sloep, 27, 28, 252, 411—413, 416, 418, 420, 421, 435, 569, 936, 955.
 Stoffheid, 645.
 Stokkan, 322, 567.
 Stoot, 322.
 Slopen (Comp's vaartuigen), 526.
 Sloping, 589.
 Slordigheid, 212.
 Slot, 539, 640.
 (geweer-), 50.
 Slotenmaker, 54.
 Stuk (ter), 321, 353, 602, 715.
 Sluiken, 184, 337, 517.
 Sluiker, 206, 971.
 Sluikerij, 175, 176, 183, 256, 386, 533, 558, 676, 902.
 Sluikhandel, 23—30, 520, 617, 674, 723, 971.
 -werk, 328.
 Sluis, 569, 571—573, 817—821.
 Sluiten (boeken), 248, 606, 642, 720, (poort), 497.
 Slijm, 786.
 Slijtage, 699.
 Smeden (werkwoord), 551.
 Smeê-kolen, 250.
 Smeeren (een schip), 403.
 Smelten, 76, 334.
 Smelt-verlies, 14, 74.
 Smid, 190, 192, 363, 364, 395, 965.
 Smids-winkel, 190, 657.
 Smokkelarij, 415, 420, 608.
 Smokkelen, 173, 706.
 Smokkelhandel, 121, 175, 687, 691, -werk, 206, 336.
 Snaphaan, 165, 166, 801.
 Snert, 156, 477, 484.
 Sneuvelen, 374.
 Snoeperij, 660.
 Snoejen, 762.
 Snuisterijen, 627, 700, 726.
 Snijwerk, 899.
 Societeit (geprivilegeerde), 673.
 Soep, 236, 244, 476, 477, 484.
 Soeri, 154, 627.
 -drank, 737.
 Soldaat, 35, 42, 87, 140, 141, 180, 235, 236, 238, 243, 425, 454, 456, 461—463, 472, 479, 492, 514, 699, 714, 748, 873, 877, 908, 952, 953, 956, 964.
 Soldij, 268, 269, 275, 279, 774, 786, 789, 822, 872.
 -bediende, 62, 86, 721, 748, 789, 870, 871.
 -boek, 21, 29, 48, 260, 330, 668, 721.
 -boekhouder, 64, 194, 198, 199, 261, 293—297, 299—303, 313—316, 393, 657, 850, 863, 870, 890.
 -grootboek, 850.
 -kantoor, 294.
 . . . (generaal), 21, 26, 835.
 . . . (inlandsch militair), 840.
 -papieren, 261.
 -rekening, 22, 47, 62, 63, 87, 141, 651, 748, 899.
 -visitie-kantoor, 21.
 Solliciteur, 616.
 Solutie, 211.
 Somah, 780.
 Sommatie, 535, 806, 807, 862.
 Sortement, 690, 702.
 Sorteren onder Batavia, 39.
 Sortie-poortje, 446.
 Soulaas, 472, 627, 647, 661, 737.
 Soulagement, 948.
 Sous-lieutenant, 838.
 Souverein, 207.
 (representative), 3, 99, 433.
 Span, 340.
 Specerij-eilanden, 149.
 -kist, 405.
 -olie, 152, 153.
 -pakhuis, 194, 195.
 -schip, 119.

- Specerijen, 43, 44, 63, 122, 152, 153, 184, 263, 266, 400, 660, 672, 744, 746, 890, 928, 970.
 Specificatie, 138.
 . (maandelyksche), 190.
 Speculatie, 94, 331.
 Speel-vaartuig, 433.
 Spek, 24, 195, 196, 235, 243, 476—478, 564—566, 644, 735, 744—747, 804, 926, 927, 929, 930, 932, 952.
 Spel, 93, 94, 131.
 Spelen, 94, 478, 736, 737.
 Speling, 50.
 Spiegel, 183, 918.
 Spil, 817—819, 821.
 Spiliet, 882.
 Spillage, 17, 22, 192, 250, 397, 565, 566, 686, 754.
 Spitsroede, 490, 491.
 Spoelen (een schip), 402.
 Spoliëren, 282, 370.
 Spou, 183.
 . -gat, 174.
 Spons, 419, 558.
 Sponton, 229, 237, 488—491.
 Spoor, 909, 910, 913.
 Spotter, 7.
 Sprekelen (azijn), 403.
 Spijker, 23, 184, 475, 670.
 Spijs, 156, 482, 546, 547, 735, 736, 770.
 . -kamer, 403.
 Staafgrond, 268, 269.
 . -koper, 152, 202, 263, 266, 407, 611.
 Staal, 23, 884.
 Staart, 430.
 . -peper, 263, 266, 612, 959.
 Staat (korte), 924—926.
 . van gewijsde, 532.
 . -rekening, 55, 138, 789, 869.
 Staatsie, 580, 920.
 . -paard, 920.
 Staats-montering, 470.
 . -raad, 853.
 Stads-apotheker, 664, 768, 838.
 . -buiten-barm, 636.
 . -chirurgijn, 193, 575, 576, 649, 784, 838.
 . -docter, 193, 340, 575, 576, 649, 784, 836.
 . -drukker, 840, 972.
 . -drukkerij, 114, 115, 916, 918.
 . -gelden, 193.
 Stads-gracht, 157, 411, 707—709.
 . -kas, 368, 389, 371, 576, 600, 619, 682, 685, 686, 694, 707, 792.
 . -lasten, 523, 575, 588, 651, 867, 956.
 . -majoor, 229, 232—234, 250, 241, 242, 244, 481.
 . -ongelden, 59, 694.
 . -penningen, 159, 576.
 . -poort, 227, 233, 234, 236, 239, 244, 476, 502, 948.
 . -rechtbank, 3.
 . -vendomeester, 639.
 . -werken, 171, 185, 186, 304, 584, 585, 591, 602, 670, 673, 849, 868, 869, 879, 905, 907, 909, 911, 918, 920—922.
 Staf, 140.
 . -officier, 455.
 Stakel-werk, 878, 879.
 Staken (werkwoord), 778.
 Stalknecht, 312.
 Stampen, 478, 930.
 Standaard, 372, 417, 418, 420.
 Standpenning, 803.
 Stank, 408, 564.
 Staten (provinciale), 104.
 . -Generaal, 103, 104, 134, 148, 206, 678.
 . van Holland, 346.
 . en West-Fries-land, 223, 678, 691.
 Status quaestionis, 213.
 Statuten, 143.
 . van Batavia, 4, 105, 107, 216, 221, 347, 349, 351, 502, 594, 734, 833.
 Stee-kind, 924.
 Steen, 191, 584.
 . -houwer, 190, 965.
 Steil (houten), 92.
 Stel, 395, 397.
 Stelen (aardvruchten), 631.
 Stem (concluderende), 376, 621.
 . hebben, 313, 641.
 Stempel, 73, 75, 77, 107, 333, 334, 603, 704.
 Stempelen, 186, 187.
 Steng, 395.
 . (groot), 372, 423—425, 430.
 Sterfgeval, 131.
 . -huis, 592, 768, 775, 826—830, 907, 908, 912, 913, 915, 916, 918, 919.

- Sterfle, 129, 155, 189, 538, 583, 659, 665, 705, 746, 787, 842, 855, 950, 962.
 Sterkie (korte), 477, 480, 509, 511.
 Sterven, 92, 130—132, 141, 374, 427, 461, 740, 824.
 Steven-geld, 853.
 Stilstaan van een koren-molen, 970.
 Stilstand van gage, 721.
 Stille (in), 806.
 Stiltwijgen van een commanderend officier, 845.
 Stoel, 475.
 • en bank-geld, 159.
 Stoep, 708.
 Stof, 44.
 Stoffen (zondigende), 785.
 Stoffor, 783.
 Stok, 112, 282, 371.
 • (ter halver), 428.
 Stoken (arak), 777, 778, 780.
 Stokken-knecht, 458, 490.
 Storm, 387.
 Storten (geld), 152, 260.
 • (specerijen), 44, 405.
 Straat, 111, 369, 492, 583, 584, 619, 772, 799, 880.
 Straf, 738.
 • (kapitale), 336.
 Straffen (werkwoord), 625.
 Stroop, 439, 441, 558, 660, 663, 785—787.
 • -bali, 867.
 Stropdas, 461.
 Stuk (officieel), 763.
 • -goederen, 183.
 Stupiditeit, 603.
 Stuurman, 68, 156, 381, 403, 411, 414, 432, 565.
 Stuurmans-gereedschap, 404.
 Stijl van boekhouden, 48.
 Subject (onnut), 110.
 Subordinatie, 125, 385, 451—453.
 Substituut, 118, 255, 281, 361, 602, 750.
 Succumbant, 596.
 Suggestie, 211.
 Suiker, 11, 22, 35, 44, 45, 64, 78, 91, 156, 177, 178, 182, 184, 185, 202, 254, 263, 266, 283—285, 290, 321, 405, 407, 420, 587, 601, 602, 606, 607, 612, 680, 700, 702, 726, 733, 744, 746, 780, 857, 858, 863, 879, 951, 927, 929, 932, 960, 963.
 Suiker-cultuur, 607.
 • -fabricatie, 177.
 • -leverancier, 681.
 • -molen, 91, 163—165, 177, 185, 202, 439, 441, 521, 551, 602, 607, 666.
 • -molenaar, 44, 117, 606—608, 867.
 • -pakhuis, 188, 194, 195, 656, 837.
 • -riet, 45, 607.
 Sultan, 560.
 Sunder, 882.
 Super-carga, 387, 691, 694, 700, 837.
 Supersolutie, 211.
 Suppliant, 181.
 Suppoost, 228, 535.
 • (1^r), 294, 839.
 Suppuratie, 786.
 Surchéance van betaling, 16, 90, 779, 946, 970.
 Surplus, 390.
 Suspens, 381, 436.
 Suspensie, 12.
 Taal (Chinesche), 738, 777.
 • (Engelsche), 39.
 • (Fransche), 39.
 • (inlandsche), 85.
 • (Javasche), 723, 870.
 • (Maleische), 723.
 • (Nederlandsche), 525.
 • (Portngesche), 39.
 Tabak, 179, 182, 468, 559, 603, 829, 895, 896, 969.
 • (Chimesche), 90, 521, 728.
 • -geld, 476.
 Tafel, 37, 38, 93, 116, 475, 484, 918.
 • (hooge), 57.
 • -goed, 928.
 • -laken, 179.
 • -rijst, 352.
 Tail, 15, 19.
 Takar, 62.
 Takkebos, 821.
 Talas, 476.
 Tali, 817—819.
 Tamarinde, 156, 254, 927, 929, 932.
 Tamboer, 228, 230, 232, 236, 239, 455, 456, 458, 468, 472, 486, 488, 490, 491, 493, 494, 496, 499, 509, 908, 909, 964.
 • -majoor, 309, 455, 472.

- Tamboers-montering, 469, 470.
 Tampajan, 440, 448, 449.
 Tandjoeng-poera, 175, 336, 352, 843, 845.
 Taps, 688.
 Tapnering, 37.
 Tappen, 154, 186.
 Taptoe, 231—233, 239, 412, 499, 501.
 Tardance, 367.
 Tarif, 109.
 Tarra, 565, 680, 681.
 Tarwe, 327, 407, 558, 600, 612, 928, 970.
 Taxateur, 840, 924, 925.
 Taxatie, 107, 180, 184, 214, 620, 915, 924.
 Taxeren, 12, 533, 637, 893.
 Teekening, 262.
 Teer, 402.
 Tegemoetkoming, 542, 849.
 Tegenkating, 875.
 Tegenspraak, 112, 421, 827.
 Tegenspreken, 451, 452.
 Tegenwigt, 520.
 Tehuis-reis, 166.
 Telle quelle, 121.
 Teller, 546.
 Telling, 634.
 Tempel, 841—843, 934.
 Tempo, 485, 489—491.
 Tent, 511, 951.
 Teregtstelling, 58.
 Termijn, 8, 87, 88, 101, 106, 108, 158, 211, 214, 219, 459, 606—608, 621, 622, 645, 669, 749, 771, 789, 872, 940, 941, 957, 958.
 Territoir (Comp^s), 206.
 Terug-rekening, 56.
 Testament, 5, 87, 99, 100, 171, 207, 392, 393, 577, 623, 794, 809—812, 823, 924.
 . (mutueel), 50, 51.
 . (Nieuw), 543.
 . (occupatief), 101.
 Testant, 823, 824.
 Testateur, 5, 99—101, 171, 392, 393, 620, 623, 794, 809—812.
 Testatrice, 100, 620, 623, 794, 810, 811.
 Thee, 60, 140, 287, 406, 478, 529, 597, 598, 600, 666, 692, 757, 808, 877, 943, 949, 951, 954.
 . -water, 343.
 Theorie v/d navigatie, 306.
 Timmeragt, 869.
 Timmeren, 527, 551, 694, 890.
 Timmerman, 190, 192, 363, 368, 389, 390, 395.
 Tin, 2, 28, 263, 266, 407, 611.
 Tinctuur gentiana, 953.
 Titel, 12, 124, 125, 152, 180, 190, 340, 677, 703, 704, 706, 867, 914, 915, 957.
 Titulatuur, 553, 554.
 Tjaeng, 1.
 Tjap, 255, 256, 448, 571, 820.
 Tjappen (werkwoord), 10, 184, 945.
 Tjatjah, 790.
 Tjanow, 439, 441.
 Toesak, 154, 443, 449, 627.
 Toegaan (een anker laten), 414.
 . -gevendheid, 508.
 . -lage, 903.
 . -naam, 42, 469.
 . -spijs, 769.
 Toetellen (kisten, enz.), 845.
 Toetsen (gouden ropijen), 333.
 Toeval, 375.
 Toewegen (kisten, enz.), 845.
 Toezets, 76.
 Topt en wacht, 42.
 . in 't land, 272.
 Tol, 36, 64, 81, 90, 91, 184, 185, 256, 259, 265, 267, 290, 337, 531, 557, 567, 569, 571, 573, 609, 614, 651, 677, 725, 727, 780, 819, 857, 883, 897, 942, 959, 960.
 . -pluubelde, 320.
 . -bediende, 571.
 . -brug, 817.
 . -heffing, 537.
 . -hek, 571, 572, 817, 820, 821.
 . -tenaar, 567, 587.
 . -poort, 779.
 . -vrij, 81, 320.
 Tolk (Chinesche), 109.
 Tollstje, 93.
 Tombohouder, 296, 299.
 Top (groot), 372, 417, 418, 429.
 . -baan, 94, 520.
 . -tafel, 93, 895, 966.
 Topica, 786.
 Tour-beurt, 455, 482.
 Touw, 400, 406, 414.
 . -werk, 97, 98, 361, 362.
 Tractaat, 596, 597.
 Tractement, 8, 116, 142, 143.

- 189, 193, 198, 278, 564, 576, 609,
 655, 686, 710, 788, 841.
 Tractement (achterstallig), 593.
 . (maximum), 956.
 Tracteren, 38, 179, 196.
 Trafiquant, 800, 961.
 Trafiqueren (vergunning tot), 970.
 Training, 85.
 Trafiewerk, 708.
 Trasi, 90.
 Translaat, 525.
 Translateur, 723, 861, 862, 870.
 . (gezworen), 300.
 Transport, 6, 394, 551, 649, 667,
 681, 873, 945.
 . (quasi), 752.
 . (slaven-), 277, 278.
 . verleenen, 11.
 Transporteren, 384, 622, 782.
 Traverseren (de Comp^e), 650.
 Trekker, 50.
 . -king, 938, 940.
 . -lijn, 821.
 . -paard, 326, 340.
 Tresoor, 276.
 Tripang, 91, 587, 672.
 Triosphant, 806, 807.
 Troehoe, 91, 587.
 Troep, 236, 244, 425.
 Trom, 232, 233, 238, 241, 245,
 412, 457, 486, 489, 495.
 Trompetter, 307, 390, 456, 964.
 Tros, 361, 821.
 Trouw, 121.
 . (goede), 262.
 . (kwade), 397.
 . -boete, 168.
 . -briefje, 167, 446, 447.
 Trouweloosheid, 778.
 Trouwen, 132, 142, 166, 169, 318,
 319, 578-580, 610, 645, 789.
 Trijp, 36.
 Tuig, 575, 921.
 . -huis, 511.
 Tuimelaar, 50, 473.
 Tuin, 32, 89, 111, 123, 124, 322, 323,
 536, 537, 568, 600, 799, 847, 856,
 874-876, 901, 921, 952, 966.
 Tuimer, 965.
 Tumult, 231, 238, 370, 509, 510.
 Tusschen-dek, 398.
 . -deks, 403, 406, 407.
 Tuttele, 351.
 Tweede bij de groote geld-kas, 762.
 Twist, 736.
 Twisten door leprozen, 625.
 Twijfeling, 772.
 Tijd (verbonden), 169, 305, 309.
 . (l), 476, 951, 954.
 Uithetaling, 788, 850.
 Uitdeeling, 642.
 Uitgeleide doen, 434.
 Uitkammen (hoofdhairen), 430.
 Uitkappen (goud), 75.
 Uitkeeren aan het hoofd van Comp^e
 . zeemagt, 766.
 Uilandig, 5, 99.
 Uitlevering, 43.
 Uitloopen uit een hospitaal, 736.
 Uitmonsteren, 459, 744.
 Uitmonstering, 389.
 Uitreis, 65, 304, 388.
 Uitroeijen (peper-tuinen), 181.
 Uitschot, 291.
 Uitsluiten (gemeenschap van goede-
 ren), 132.
 Uitstap, 774.
 . (ongeoorloofde), 137.
 Uitstel, 386, 634.
 Uitstellen (geregtelijke executie), 806.
 Uittreksel, 548, 557, 590, 611, 716,
 729.
 Uitvaren uit Nederland, 668.
 Uitventen, 153, 154.
 Uitvlucht, 88, 96, 101, 523, 622.
 Uitvoer, 31, 36, 71, 72, 126-128,
 169, 170, 185, 263, 266, 286, 336,
 337, 419, 441, 449, 450, 531, 550,
 556, 559, 573, 587, 588, 601, 602,
 606-608, 612, 621, 666, 670,
 673, 674, 701, 714, 725, 733, 750,
 779, 780, 853, 857, 868, 872,
 877-879, 897, 903, 922, 923,
 934, 942, 947, 958, 959.
 Uitvoeren, 44, 64, 78, 285, 959.
 Uitweg, 45, 46.
 Uitwegen (specerijen), 63.
 Uitwijken van rijtuigen, 120.
 Uitzetten (geld), 48, 604, 636, 642,
 891, 948.
 Ulceratie, 744.
 Usantie, 789.
 Uso (s), 356.
 Vaam, 62.
 Vaandel, 179, 245, 247, 407, 489,
 507, 908-911.
 Vaandrig, 236, 246, 312, 317, 425.

- 455, 472, 473, 498, 499, 502, 839,
908—912, 964.
- Vaandrig-ingenieur, 839.
- Vaardigheid, 281.
- Vaart, 28, 257, 321, 322, 324, 536,
537, 610, 611, 690, 693, 856,
874—876, 902, 923.
- (inlandsche), 31, 32, 700.
 - (kleine), 893.
 - (ongeoarlooide), 596.
 - (particuliere), 206, 267, 578,
650, 652, 653, 674, 675, 702,
703, 800, 942, 970.
 - (smalle), 123.
 - (vrije), 262, 519, 548, 556,
557, 590, 716, 721, 729, 776, 860,
888.
- Vaarttuig, 161, 883.
- (Comp^s), 526, 527.
 - (inlandsch), 422.
 - (particulier), 55, 135, 673,
677, 681, 682, 749, 853.
- Vaarwater, 866.
- Vaatwerk, 26, 183, 251, 419, 439,
558, 670.
- Vacature, 136, 140, 192, 199, 304,
305, 391, 576, 586.
- Vaceren, 548, 634, 637, 649, 903.
- Vader, 207, 577, 626, 810, 811, 891.
- (Chineesch), 130.
 - -land, 542.
- Vagebond, 157.
- Valbrug, 226—228, 231, 238, 244,
446, 502, 850.
- Valediceren (vertrekkend Gouver-
neur-Generaal, 435.
- Valideren (spillage), 686.
- Validiteit, 603.
- Valreep, 417.
- Valschheid, 640.
- Varken, 781, 928.
- Vat, 24, 120, 174, 564—566.
- Vechten, 34, 625, 736.
- Veel, 38, 39, 116, 182, 186, 338,
353, 356, 443, 880, 881, 969.
- Veerman, 627, 631.
- Vegen, 227, 629, 737.
- Vegetabilia, 785.
- Veiligheid, 164.
- Verlig, 94.
- (publieke), 945.
- Veld-equipage, 511.
- -ketel, 511.
 - -schans, 353, 355, 521, 821.
 - -stuk, 884, 886.
- Vediceren (dranken), 154.
- Vendu-boek, 695.
- -extract, 580.
 - -gelm, 535.
 - -meester, 41, 42, 122, 123,
154, 342, 343, 547, 548, 549,
620, 639, 761, 762, 837, 841,
846, 856, 876, 924, 972.
 - -penningen, 42, 112, 123, 54,
548.
 - -rol, 22, 668.
 - -salaris, 38, 66, 113, 589, 61,
761, 846.
- Vendutie, 41, 153, 154, 618, 619,
972.
- (Comp^s), 550.
 - (private), 342.
 - (publieke), 347, 349, 71,
762, 805, 856.
- Venster, 640, 918.
- Ventilator, 403.
- Venne en cour, 180, 213.
- Verachteling, 20, 966.
- Veraliëneren aan vreesdelingen, 14.
- Verantwoording, 3, 395, 850.
- (maandelyksche),
14.
- Verbaal, 294.
- Verbaud, 57, 67, 192, 302—304,
459, 583, 586, 656, 7,
800, 801.
- (generaal), 346—349.
 - (legaal), 637.
 - (speciaal), 346, 349.
 - -schrift, 692.
 - van zieken, 626, 737, 738.
- Verbannen, 32, 110, 111, 567, 568,
682, 690, 714, 728, 732, 767, 841.
- Verbanning, 115.
- Verbergen (slaven), 767.
- Verbetering, 302, 389, 585, 586,
774.
- Verbeurd verklaren, 205, 694.
- Verblijf (vast), 626.
- Verbods-dag, 147.
- Verdeeling, 926.
- Verdraagzaamheid, 841.
- Verdubbeling, 290.
- Verduisteren, 131, 648, 649.
- Verettering, 786.
- Verevenen, 48, 243, 393.
- Verevening, 49.
- Vergadering, 957.
- -dag, 952.
 - van politie, 95.

- Vergadering slaan, 230, 239.
 Vergader-kamer, 604.
 Vergoetboek, 55.
 Vergetelheid, 568.
 Vergeten (zich), 790.
 Vergiftig, 153.
 Vergoeden, 471, 935.
 Vergoeding, 48, 96, 152, 677, 870.
 Verguld, 899.
 Vergulden, 325, 341.
 Vergeving (speciale), 670, 673.
 Verhinderend (wettige), 658.
 Verhoogen (alimentatie-penningen), 794.
 in waarde, 661.
 Verhooging, 841.
 Verhuren, 32, 33, 35, 847, 907.
 Verhuurster, 769, 915.
 Verificatie, 58.
 Verifiëren (scheeps-journalen), 403.
 Verjaardag, 102, 717, 718, 798, 799.
 Verkloeken (een concurrent), 284.
 Verkoop, 5, 114, 161, 353, 354, 700, 701, 734, 876.
 (contante), 23, 191.
 (geregeltijke), 142.
 Verkoopen, 404, 752.
 Verkooper, 724, 729.
 Verkoopng, 112, 972.
 (publieke), 38, 846.
 (voorjaarsche), 277.
 Verkoop-prijs, 329, 330, 761.
 Verkopen, 325, 341, 900.
 Verkorten, 624, 627, 631, 735.
 Verkwikking, 745.
 Verkwisten (geld), 630.
 Verlamming, 794.
 Verlandng, 709.
 Verledigen (zich), 269.
 Verlenging, 756.
 Verlichting, 102.
 Verlezen (beleening-briefje), 638.
 Verlof, 57, 229, 237, 626, 630.
 -brief, 111.
 aanvragen, 110.
 Verloopen van inlanders, 683.
 (laten), 106.
 Verlossen (militairen), 169.
 Verlosser, 390, 459.
 Verlossing, 309, 310, 670, 710.
 van militairen, 692.
 Vermaken, 51, 620.
 Vermaking, 899.
 Vermengen (drooge of natte waar), 24.
 Vermengen (thee), 598.
 Verminking, 794.
 Verminkt, 307.
 Vermist worden, 392, 851.
 Vermunten, 74, 76.
 Vernielen (Djohor en Pahang), 802.
 Vernietigen (bank-brieven), 634.
 Vernissen, 36, 326, 340, 921, 922.
 Verongelukken van een schip, 162.
 Verontschuldigen (zich), 877.
 Veroordeelde, 678.
 Verpachten, 79, 893, 894, 945, 959, 960, 968.
 Verpachting, 16, 89, 102, 320, 521, 553, 557, 572, 578, 677, 725, 778, 779, 817, 822, 865, 872, 895, 896.
 (Javasche), 958.
 Verpander, 639.
 Verpanding, 349.
 Verpoozing, 933.
 Verruilen (slaven), 54.
 Verruiling, 137.
 Verschot, 180, 696, 697, 861—863.
 Versiering, 102.
 Versloffen (ordonnancien, enz.), 649.
 Versmelting, 560, 561.
 Versnapering, 468.
 Verspülen, 190.
 Verstek, 152, 616, 669.
 Verstekeling, 113.
 Verstellen (kleederen), 797.
 Versterf, 748, 876.
 Versterkings-werk, 262.
 Verstooring, 682.
 Verstopping, 659.
 Verstrekker, 400.
 Verstrekking, 81, 82, 87, 338, 376, 394, 396, 523, 525, 526, 537, 644, 653, 735, 741, 743—748, 756, 770, 782, 783, 803, 804, 812, 851, 884, 885, 929—931, 946, 952, 954, 963.
 Vertaling, 733.
 Verteering, 31, 618.
 Vertiening, 18.
 Vertier, 672.
 Vertimmeren 414, 529, 781.
 Vertimmering, 376, 394, 401, 402, 650, 701, 936.
 Vertinnen (koperen ketels, enz.), 547.
 Vertollen, 10, 693.
 Vertoonng van lasten en winsten, 55.
 Vertrek, 85, 86, 620.
 Vertrekken van schutters, 114.
 Vertrouwing, 694.

- Verval, 889.
 Vervalschen (drooge of natte waar), 24.
 Vervalsching, 637.
 Ververschen (recruten), 483.
 Verversching, 196, 928, 930.
 Vervoer, 122, 383, 590.
 Vervoeren, 170, 335, 672.
 Vervroemden, 619, 922.
 Verwaarlozen, 648, 649.
 (zich), 483.
 Verwarring, 20, 260.
 Verwoeder, 532, 538.
 Verwekken (kinderen), 734.
 Verwelkomen (chef d'escadre), 376.
 Verween (rijtuigen zwart), 921.
 Verwout, 582, 621.
 Verwisselen, 128, 129.
 Verwonding, 115.
 Verzegen, 43, 63, 226, 405, 493,
 498, 596, 764, 940.
 Verzender, 662, 663, 712.
 Verzet, 307.
 Verzetten (zich), 118.
 Verzilveren, 325, 341, 899.
 Verzoek-rol, 827, 828.
 van provisie, 181.
 Verzuim, 105, 628, 662, 845, 855.
 Verzwijgen, 668, 778.
 Verzwijging, 185, 954.
 Vexeren (leprozen), 624.
 Vice-admiraal, 372, 373, 376, 424,
 426—429, 433, 434, 905, 911,
 917.
 -commandeur, 72, 175, 178, 328,
 337, 352, 558, 602, 684.
 -president Boodelmeesteren, 535.
 Viering, 102.
 Vigilantie, 814.
 Vilipendentie, 161.
 Visch, 90, 91, 183, 484, 735, 769,
 804, 847, 927, 931, 933.
 (drooge), 254.
 -geld, 476.
 -kuit, 91.
 -lijm, 587.
 -markt, 89—91, 182, 189, 587,
 840, 969.
 -pachter, 90.
 Visscher, 859.
 Visie, 596, 924.
 nemen, 114.
 Visitateur, 190, 293, 295.
 -generaal, 95, 246, 248,
 255, 400, 667, 835, 849, 910, 916,
 931, 950.
 Visitateur v/d reede, 157, 952, 953.
 der ziddigen, 21, 22, 4,
 392, 871.
 (2-) der ziddigen, 64, 8
 Visitatie, 21, 28, 93, 117, 134, 13
 160, 175, 208, 270, 336, 343, 38
 422, 480, 517, 518, 533, 552, 62
 629, 706, 723, 770, 813, 814, 85
 885, 902.
 Visite, 187, 376, 377.
 -kantoor (generaal), 667.
 Visiteer-ronde, 228, 232, 234, 24
 242, 499—501.
 Visiteren, 119, 174, 176, 183, 18
 209, 226, 229, 230, 333, 237, 23
 250, 253, 255, 265, 268, 270, 28
 343, 398, 401, 409, 410, 414, 41
 419, 437, 438, 442, 443, 465, 47
 479, 483, 499, 503, 508, 510, 51
 521, 529, 642, 660, 894, 899, 97
 Vlag, 206, 258, 372, 378, 386, 38
 411, 413, 416, 422—424, 42
 428, 430—436, 747, 748, 75
 757, 759, 852, 942.
 (Hollandsche), 134.
 Vlagge-doek, 197.
 -man, 374—379, 424, 428.
 -stok, 413, 429.
 Vlag-officier, 245, 424, 428, 430,
 433, 910.
 Vloesch, 195, 196, 255, 243, 24
 476—478, 644, 744—74
 804, 847, 926, 927, 62
 930, 932.
 (gerookt), 179.
 (gezouten), 24.
 (zout), 564—566.
 -hal, 189.
 -hout, 161.
 Vloengel, 429, 485, 486, 492.
 -man, 485, 486, 490.
 Vloeken, 385, 625.
 Vloer, 821.
 -steen, 125.
 Vloot, 373—376, 378, 391.
 Vlot, 570, 818, 820.
 Voeding, 156.
 Voedsel, 155, 253, 254, 343, 54
 770.
 Voering, 514, 953.
 Voet (Rijlandsche), 1.
 -ganger, 567.
 Vogelnestje, 853, 959, 961, 962.
 Volbloedigheid, 659.
 Volk (slecht), 966.

- Volkrijk, 123.
 Volmagt, 125.
 - - - - -schap, 642.
 Volwassen, 919.
 Voorniel, 484, 785.
 Voorns, 142, 271, 436, 540, 541, 569,
 592, 805.
 - - - - - (crimineel), 3, 4, 704.
 Voogd, 5, 101, 103, 249, 823, 824,
 923.
 Voogdes, 123.
 Voogdij, 99—101, 103, 568, 569,
 823, 824.
 Voortbedding, 104, 178, 518, 519,
 798.
 - - - - -deelen (accidenteelen), 531.
 - - - - -deur, 736, 918.
 - - - - -dragen (kanonnières en hand-
 - - - - -langers), 884.
 - - - - -kajuit, 406.
 - - - - -kind, 809, 923, 924.
 - - - - -lezen, 385, 855.
 - - - - -lezer, 631.
 - - - - - (inlandsch), 304.
 - - - - -oordeel, 661.
 - - - - -raad, 283, 396.
 - - - - -restanten, 20.
 - - - - -schot, 12, 35, 107, 535, 643.
 - - - - -schrijven aan Heeren XVII^{de},
 822.
 - - - - -stad, 112.
 - - - - -stelling, 178.
 - - - - - (publieke), 935.
 - - - - -steng, 372.
 Voortdragen (in de boeken), 135,
 851.
 Voortloopen (bij de boeken), 936.
 - - - - - (laten), 319.
 Voortvarenheid, 863.
 Voortvlugtige (getrouwde), 113.
 Vooruit-betaling, 372, 969.
 Voorwaarde (huwelijksche), 51, 146.
 Voorwendsel, 10.
 Voorzaal, 228, 232, 498.
 Vwazeiler, 671.
 Voorzorg, 647.
 Vorm (zonder) van proces, 162.
 Vorst (inlandsch), 124.
 - - - - -pan, 125.
 Vovage (voorspoedigel), 367.
 Vracht, 259, 578, 757.
 - - - - - (op), 692.
 - - - - -vrij, 631.
 Vrede, 652.
 Vredes-tijd, 110.
 Vreemde (Europeaan), 715, 725, 726.
 Vreemdeling, 5, 11, 28—31, 33—
 35, 38, 45, 56, 161,
 174—176, 183, 184,
 205, 206, 251, 283,
 284, 321, 384, 423,
 432, 438, 603, 616—
 618, 650, 670, 674—
 677, 682, 701, 702,
 733, 800, 814, 847,
 892.
 - - - - - (suspecte), 139.
 Vreugde-bedrijven, 253.
 Vriend, 370, 630, 635, 643, 827—
 830, 905, 906, 921.
 - - - - -schap, 258, 652.
 Vroedvrouw (stads-), 313.
 Vrouw, 51, 113, 324, 384, 472,
 625, 629, 651, 679, 735,
 736, 748, 819, 828, 899,
 912—914, 917, 918, 923,
 - - - - - (Chinesche), 130—132.
 - - - - - (gesepareerde), 145.
 - - - - - (vrije), 11, 673.
 Vruchtboom, 631.
 Vruchten, 16, 183, 660, 786, 787.
 Vruchtgebruik, 171.
 - - - - -trekker, 171.
 Vrijbrief, 286.
 - - - - -buitelij, 859.
 - - - - -burger, 31.
 - - - - -dom, 121, 131, 793, 900.
 - - - - -gelaten, 794.
 - - - - -geven, 130, 286, 620, 647, 900,
 922.
 - - - - -gever, 6, 84, 130, 286.
 - - - - -heid, 84, 802, 806, 847.
 - - - - - (in) stellen, 130.
 - - - - -kooppen (slaven), 620.
 - - - - -koopje, 6.
 - - - - -stelling, 553, 555, 645, 815,
 863.
 - - - - -werker, 460.
 - - - - - -gelden, 465.
 - - - - -werkers-pas, 462.
 Vuiligheid, 584, 708, 920.
 Vuilnis, 584, 585.
 - - - - -prauw, 584.
 Vuur, 93, 601, 882, 883.
 - - - - -berg, 150.
 - - - - -geven, 420.
 - - - - -schap, 783.
 - - - - -steen, 585.
 - - - - -tang, 783.
 - - - - -werk, 94, 102, 187, 321, 550.

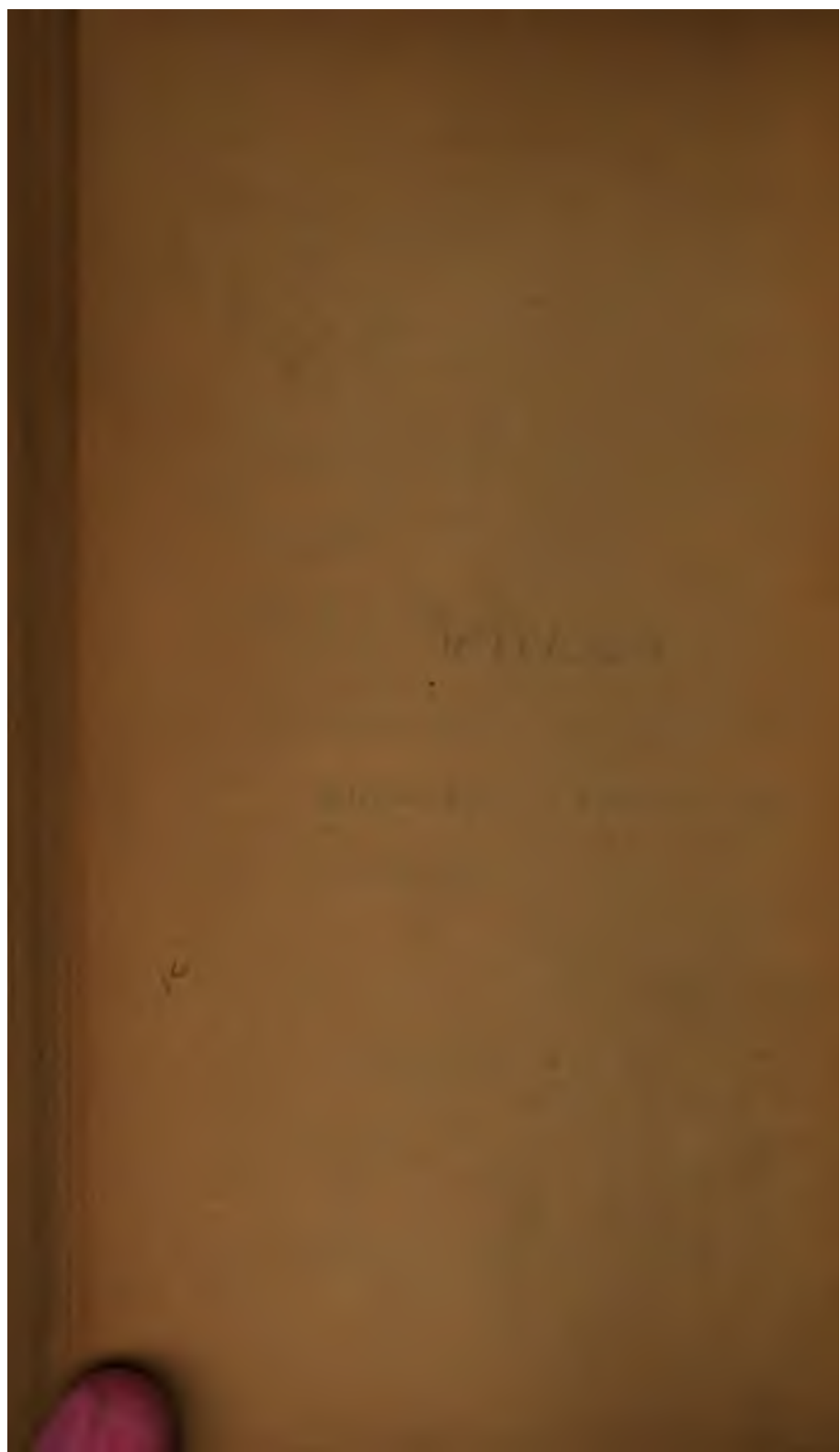
- 606, 677, 718, 724, 778, 799,
822, 834, 892, 972.
Vuurwerker, 839, 882—885, 910,
964.
Vijand, 56, 423.
Vijl, 475.
Vijlen-kapper, 539.
Waag, 677, 723, 724, 728, 864,
865, 895, 897, 961, 962,
966.
 - geld, 724, 729, 864.
 - gerechtigheid, 865, 897.
 - meester, 183, 723, 729, 840.
 - schaal (in de) stellen, 121.
Waak-rok, 470, 471.
 - zaamheid, 571.
Waar (drooge), 24, 558.
 - (eetbare), 442, 587.
 - (matte), 18, 24, 251.
Waarde, 925.
 - (courante), 764.
 - (intrinsique), 268, 269.
Waardhouder, 154.
Waardijn, 637, 640.
Waarloo (ter), 395, 403.
Waarneming, 676.
Wacht, 44, 225, 226, 228, 236, 425,
455, 480, 483, 948.
 - (militaire), 282, 371.
 - doen, 40.
 - huis, 510.
 - meester, 473, 840.
 - parade, 226, 230, 237, 457,
480, 485, 490, 494, 506, 507.
 - reglement, 231, 239.
 - schip, 756.
 - schot, 412, 436.
 - volk, 226, 230, 231, 233,
235, 237—239, 243, 363,
445.
 - en togel, 750.
Wachter, 619, 890, 881.
Wagen, 120, 325, 335, 340, 567, 570,
578, 580, 586, 618, 793, 815,
816, 819, 830, 878, 899, 905,
917, 918, 920, 922, 957.
 - huur, 797.
 - pacht, 324—326, 335, 339,
340, 545, 555, 556, 815, 869.
 - verhuurder, 326, 335, 340,
341, 545, 586.
 - verhuurderij, 327, 792, 901.
Wajang, 182, 186, 578, 580, 895,
966.
Wal, 497, 500, 501, 684.
 - (vaste), 52.
 - (aan), 156, 157.
 - (brongen), 350.
 - (tomen), 79.
Wanbedrijf, 164.
Wanbetaling, 548.
Wand, 417.
 - (lopend), 80, 400.
Wandelen van recruten, 494.
Wanorde, 131.
Wapen, 909, 910, 912, 913.
 - van Batavia, 635.
 - goederen, 397, 405, 5.
 - handel, 562.
 - kamer, 14, 49, 228, 44,
446, 459, 47,
475, 481, 500, 3,
965.
 - (Comp), 365.
 - (klein), 455.
 - (guzel), 365, 44.
 - goederen, 9.
Waroeng, 630, 664, 781.
Was, 359, 475.
 - kaars, 182, 744, 746, 989.
Wasschen (zich), 117, 484, 953.
Water, 27, 93, 253, 398, 406, 413, 4,
439, 446, 478, 701, 740, 7,
770, 782, 810, 831, 951, 0,
 - en hrood (op), 100.
 - (te) en rijst, 730.
Wateren (teen schip), 402.
Water-fiscaal, 51, 64, 119, 158, 15,
175, 194, 196, 206, 229, 22,
260, 270, 295, 291, 292, 33,
343, 352, 410, 415, 421, 41,
498, 673, 675, 706, 723, 81,
833, 835, 848, 858, 860, 88,
 - pal, 406.
 - hok, 399.
 - koer, 700.
 - legger, 741.
 - slang, 359, 362.
 - zak, 359.
Wedde, 34.
 - geld, 187.
Wederspannige, 421.
Weduwe, 123, 131, 324, 472, 47,
593, 651, 769, 769, 774, 811,
899, 906, 908, 912—918.
Weduenaar, 146, 914.
Week, 972.
Weer (onstuurig), 153.
 - keer, 362.

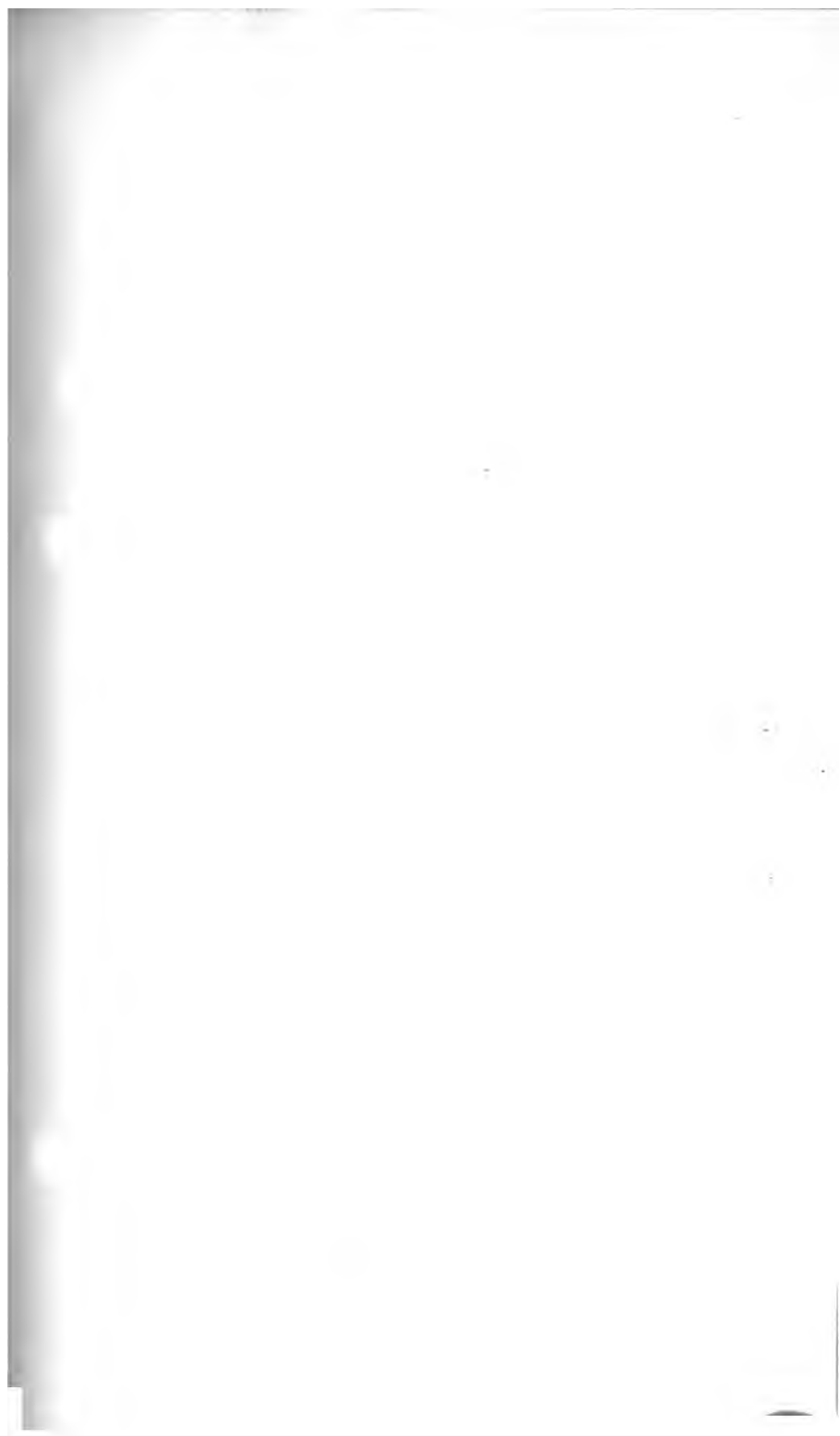
- Weerzin, 30.
 Wees, 351, 647, 924.
 • -boek, 568.
 • -huis, 576, 650, 782.
 • -jongen, 782, 939.
 • -kamer, 47, 99—101, 249, 393, 646, 948.
 • -kind, 795, 797.
 • -meesteren, 46, 48, 100, 106, 158, 159, 188, 340, 350, 351, 568, 637, 646, 656, 734, 822, 837, 839, 890, 891, 903, 923—926, 945.
 • -middelen, 48, 646, 647, 755.
 Weest (de), 827.
 Weg, 112, 321—324, 536, 537, 567, 799, 856, 874—879, 972.
 • (publieke), 619, 880, 881.
 • -lijven uit den kerkenraad, 957.
 • (s Heeren), 325, 920.
 Wegen (werkwoord), 24, 43, 44, 405, 564, 680, 898.
 Weggeven (geld), 630.
 Weging, 235, 236, 243, 244.
 Wegloopen, 189, 539.
 Weglooper, 157, 421.
 Wegraken, 593, 649.
 Weiden (werkwoord), 619, 880, 881.
 Weigeren, 827, 828.
 Weiland, 781, 782.
 Welvaart, 45.
 Wenkbrauw, 480.
 Werda, 234, 242.
 Werkdaas, 838.
 Werkeloosheid, 795.
 Werken (gemeene), 515, 850.
 Werkjongen, 539, 540, 598.
 • -plaats, 663.
 Werving, 53, 261.
 Westmouon, 170, 788.
 Wet (Chinesche), 130.
 • (Mahomediansche), 132.
 • (statutaire), 3, 4, 100, 346, 679.
 • -boek, 220.
 Weaver, 713.
 Wiel, 36, 326.
 Wil (uiterste), 99—101, 392, 393, 577, 623, 794, 811, 823, 824, 924.
 Willekeur, 71, 382.
 Wimpel, 372, 416, 417, 423—426, 428, 430.
 Wingewest, 543.
 Winkel, 92, 93, 182, 186.
 • (Comp), 395.
 Winkelier, 294—298, 300, 303, 314.
 Winst, 48.
 • (zuivere), 23.
 Winzucht, 208.
 Wispelturigheid, 599.
 Wissel, 280, 329, 545, 546, 590, 599.
 • -verlies, 863, 891.
 Witkwast, 756.
 Witten (werkwoord), 741, 831.
 Woning, 29, 32.
 Woonhuis, 79.
 • -plaats, 827.
 Woord (Gods), 628.
 • van eer, 176.
 Woorden-wisseling, 454.
 Worm, 785.
 Worp, 883.
 Wortel, 476, 787, 788, 953.
 Wijk, 172, 370, 371, 473, 769, 793, 820, 907, 915.
 • -meester, 327, 341, 371, 473, 583—585, 646.
 Wijn, 47, 67, 179, 192, 195, 744—747, 927—929, 931, 932, 950, 955.
 • (ondengende), 154.
 • -azijn, 537.
 • -tint, 331, 537, 538, 746.
 IJken, 18.
 IJkmeester, 189, 840, 867.
 IJzer, 23, 184, 282, 283, 670, 804.
 • -magazijn, 195, 299.
 • -werk, 783.
 IJzers (in de) sluiten, 252, 421.
 Zaad, 786, 787.
 Zaak (civile), 381.
 • (crimineele), 3.
 • (gemengde civile), 59.
 • (huisselijke), 474.
 • (particuliere), 459.
 Zak, 200, 201, 532, 533, 596.
 • (Chinesche), 406.
 • (koffij-), 699.
 • -je, 631.
 Zamenleving (burgerlijke), 111.
 • -rotten, 454.
 Zanen, 549, 558, 559, 590, 674.
 Zee (in) werpen, 671.
 • -boek, 404.
 • -brief, 438, 653.
 • -gewas, 90.
 • -dienst, 306, 375, 423, 436.
 • -kaart, 11, 404, 719, 719.
 • -magt, 803.

- Zeemanschap, 423.
 . -nood, 10, 70, 96, 97, 382, 690.
 . -officier, 384, 530, 905, 910.
 . -ramp, 653.
 . -roof, 386, 801, 859.
 . -rover, 802.
 . -schuimer, 802, 860.
 . -tol, 78, 780, 953.
 . -vaart, 246, 311, 312, 376, 815, 885, 899, 951, 952.
 . -varende, 29, 53, 68, 125, 155, 158, 253—255, 304, 305, 308, 339, 389, 390, 501, 605, 665, 711, 803, 804, 812, 914, 933, 950, 952.
 . -varende (Moorsch), 391, 751.
 . -waardigheid, 529.
 . -wind, 413.
 Zeep, 929.
 Zegel, 152, 249, 255, 256, 590, 581, 594, 632—635, 637, 638, 662, 923, 924.
 . (verklad), 249.
 . -geld, 286, 633.
 . -lak, 929.
 . -orloonnantie, 317, 348.
 . -regt, 62.
 Zeil, 395, 403.
 . en trjil, 526, 527.
 Zeilaas-order, 381, 388.
 Zeildoek, 359, 953.
 Zeilen (werkwoord), 252, 420.
 Zeilmaker, 192, 363, 364, 390, 395, 965.
 . -schuit, 68.
 Zek-wijn, 197, 286.
 Zending, 424.
 Zending, 124.
 Zes-ponder, 801.
 Zet-stok, 821.
 Ziek, 67, 192, 286, 331, 350, 482, 483, 537, 538, 546, 547, 578, 580, 649, 660, 734, 744, 828, 855, 948, 952, 954.
 Zieke (besmettelijke), 736, 737.
 . (herstelde), 338.
 Ziekelyk zijn, 933.
 Ziekenhuis, 578, 579.
 . -schuit, 951.
 . -vader, 313.
 Ziekte, 53, 66, 129, 153, 155, 157, 367, 403, 461, 542, 548, 583, 626, 628, 641, 659, 660, 663—665, 67, 764—786, 794, 826, 827, 84, 848, 873, 951, 957, 958.
 Ziekte (incurabele), 84.
 . -voorwenden, 737.
 Zieftoogenl, 7.
 Zienwijze, 681.
 Zilver, 73, 74, 76, 268, 269, 32, 637, 639, 840.
 . -werk, 443.
 Zinken, 208.
 Zinkput, 583—285, 707—709.
 Zinneloos, 579, 735, 737, 740.
 Zitting hebben, 313.
 Zoek raken (van houtwerken, enz.), 9
 Zoetigheid, 78.
 Zolder, 156.
 Zondag, 470.
 Zonde, 665.
 Zons-ondergang, 27, 28, 158, 41, 420, 808.
 Zool (dubbelde), 470.
 Zoon, 915.
 Zoopje, 179, 478, 484.
 Zout, 15, 61, 407, 476, 477, 744—747, 769, 770, 782, 927, 929, 93, 932, 951, 959.
 Zuigeling, 37.
 Zuiger, 359.
 Zuinigheid, 190.
 Zuiveren (een schip), 403.
 Zuster, 906.
 Zwaard, 112.
 . -veger, 54, 539.
 Zwaaijen (vrij) van een schip, 25.
 Zwakheid, 744.
 Zwakte, 628.
 Zwalp, 549, 848, 849, 963.
 Zwavel, 600, 601.
 . -rallineerier, 310, 364.
 Zwenken, 488, 489, 491.
 Zweren, 19, 385, 625, 934.
 . (trouw), 103.
 Zwerfen, 155, 262, 736, 854.
 Zwerver, 556.
 Zijde, 263, 267, 270, 290, 406, 44, 548, 612, 687, 689, 702, 70, 711—715, 722, 725, 727, 77, 861, 896, 897.
 . (een schip op) halen, 403.
 Zijdgeweer, 370, 473, 539.
 Zij-kamer, 910.

ERRATUM.

Bladz. 116, regel 8 v. o. 1789, *lees*: 1686.

B'D APR 17 1915

